

Mikes Kelemen összes művei

Edecs néma hála legyen a franciák mi-
értesének ma ferencesiek, franczia országból
diz is török indulnak meg, a fejedelmeknek franc-
nak két jó egyjeje volna, hogy ha a köpönyök be-
vise akarna tölte venni de reméltük hogy is a
török árt el is. edes néma mi jó a földön a
járni, látta két még jó jüve is meg jüve volt
mikor armban be fejedelmek elbui, két mi büni.
föb, hogy ne félünk amide a kezont olyan
nagy hatalmú fordult egyik oldalára, amide
mine or endig, nagy kezont, nemefter utbunk ale
kezont manunk el, nemefter pedig olyan nagy völy
ben estünk, hogy már csak az völyök hogy el reánk
omolyanuk az a völy kezont, de még is olyan csak
fogcock volbunk, hogy föbük nem adtak innunk, minek
kell volna egy ahog itt völyök egyjejben, most aton-
ganen is meg bötöftek in völy, nem csak a földön, és de
ha a kénti meg völy, el járni, és job egyjejeje ve-
gen or völy, de a kezont az a franciák völy, rege-

MIKES KELEMEN
ÖSSZES MŰVEI
III.

*Mulatságos napok
és más fordítások*

Sajtó alá rendezte
Hopp Lajos

Mikes Kelemen, a felvilágosodás előtti irodalom egyik leg-
többet fordító magyar szép-
prózaírója. Céltudatos fordítói
programjával, kimunkált nyel-
vével és stílusával, egyszerű és
természetes előadásmódorával
szolgált az „esméret” anya-
nyelvű terjesztésének ügyét, a
nemzeti jelleg kidomborítását
az egyre jobban kibontakozó
közneemesi, polgárias-nemzeti
mozgalmak évtizedeiben. A kö-
tetben megjelenő, túlnyomórészt
kiadatlan kéziratok 1745 és 1749
között készültek Rodostón, s a
XVIII. század végén kerültek
haza. Ezek a szépirodalmi, er-
kölcsei-elmélkedő, történeti-nép-
rajzi és pedagógiai érdekű mű-
vek az író enciklopédikus mű-
veltségét bizonyítják. Forrásai
a francia klasszicizmus és a
rokokó irodalmának népszerű
olvasmányai. Az öt fordítás két
eredetije Rákóczi rodostói
könyvtárából való. A betűhív
szöveget, szövegkritikai jegyze-
teket, variánsokat tartalmazó
kötet felöleli a vonatkozó leg-
újabb hazai és külföldi kutató-
sok eredményeit. A kötetet vá-
lasztékos illusztrációs anyag egé-
szíti ki.

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

MIKES KELEMEN
ÖSSZES MŰVEI III.

MIKES KELEMEN ÖSSZES MŰVEI

SZERKESZTI
HOPP LAJOS

III. KÖTET

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1970

MIKES KELEMEN

MULATSÁGOS NAPOK

ÉS MÁS FORDÍTÁSOK

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

HOPP LAJOS

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1970

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

ZOLNAI BÉLA EMLÉKEZETÉRE

Lektor

KELEMEN JÓZSEF
† ZOLNAI BÉLA

KÖNYV
2004
ELLENŐRZÉS

265 ffe

894.511.8-1

894.511.033

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1970

Printed in Hungary

MULATTSÁGOS NAPOK

Rodosto 1745.

18 sbris

[KEGYES OLVASÓ!]

[2a:] Kegyes olvaso. ha az ételt, az italt, melyek testi tselekedetek, az Isten ditséretire, és lelkünk hasznára kell forditanunk. szent pál szerént, ebből következik hogy a beszédinknek, és még a mulattságinknak is olyanoknak kell lenni, a melyekben ditsértessék az

⁵ Istennek szent neve, mind¹ pedig magunknak. és másoknak lelki vagy testi hasznokra szolgállyanak, ugyan ezen vegre is adom elődbe, ezen hat uri személyeknek hat napig tarto beszélgetéseket, a melyek mind az elmének mulattságára, és hasznára² mind a szivnek meg jobbitására lehetnek. meg láthatni ebben a könyvben, hogy mitsoda

¹⁰ szép dolog ajó erkölcsel valo hajlandóság, és tselekedet, és mitsoda gyalázatos arendeletlen indulat, és tselekedet. a jó erkölcsöt sokszor az Isten homályba szokta hagyni. egy kevés ideig, de tsak azért. hogy a ki tessék azután nagyob fényeséget. és hogy azt mindenek tsudallyák, szeressék. és kövessék, és ennek jutalmát. két féle képen

¹⁵ veszik, ebben a könyvben sok szép jó erkölcsüeket. és nemesi indultuakat látz, a melyek még ez életben hasznokra vált. és az olyan-[2b:]kot kövessed. ellenbe pedig, sokaknak rosz hajlandóságok³ szégyenekre, és veszedelmekre fordult. és ezeket kerüllyed. kérem az Istent adgya, hogy ne tsak mulattságal. de hasznal olvassad. [3a,

²⁰ 3b: üres]

[4a:] Mulattságos Napok.

Minek előtte hat fő renden lévő személyekről szollyak, szükséges elsöben hogy meg⁴ üsmértessem, ki légyen az a fő renden lévő aszszony. akinek házához gyülekeztek rend szerént, azok az uriszemélyek, ezt az uri aszszonyt hitták Honoriának, aki is negyven esztendös korá-

²⁵ ban, két esztendös⁵ özvegy lévén, nem tsak sok josszágal. de még

18 8bris [A kőzirat bal alsó sarkában álló dátum a címlapon.]

¹ mind <me> pedig

² haszná [Sorvégi elválasztás után nem folytatja.]

³ hajlandóságok <és> szégyenekre, és

⁴ meg üsmértessem, [meg — még-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵ [A kőziratban így:] két-esztendös [sorvégi elválasztójellel.]

nagy okoságal, és jó erkölcsökel bővölködött. jóságit, házát, tselédit, igen szép rendbe tudta tartani. és mint hogy az ő okos és betsületes maga viselése mindeneknek tettzet. azért minden féle fő renden lévő urak. és aszonyok. az ő udvarlására igen gyakorta el mentenek. és nála tisztességes multságokat találtak. egy szoval az ő szép rendbe való háza, példája volt az egész tartománynak. ez az uri aszony, nem hejában hordozta a maga nevét. mivel ha másokat meg tudot betsüllen. a tiszteletet. és a betsületet másoktól igen meg várta.

¹⁰ [4b:] Ennek az uri aszonymnak. nem volt több gyermeke egy leányánál, akiben volt minden gyönyörüsége, ezért is minden okoságát, és elméjit tsak arra fordította. hogy azt, a jó erkölcsökel fel ékesithesse, és a mindenkori foglalatossága a volt. hogy a leányát meg tanithassa. mind arra, a mi kívántatik egy uri személyhez, és egy jó gazdaszszonyhoz.

¹⁵ Ennek a kis aszonymnak neve volt hilária, tizen négy esztendősz lévén, jegyben is vagyon. az ő szépsége ha felyül nem halad is mindeneket, de az ő jó erkölce, okossága, sokakat felyül halad. az ő kegyes, és értelmes beszédit mindenek tsudállják. olly iffiu leányba, ²⁰ de az vigg, nyájas, és tréfás természetiért, minden kis aszonyok szeretik. és mindenek tisztelik. jól is viseli a maga nevét.

Ne tsudálljuk tehát hogy ha az ilyen házat sok iffiu urak, és kis aszonyok gyakorolták. de atöb fő renden lévő kis aszonyok közül, kivált kettő legg nagyob barátságban valának hiláriával. és az ő ²⁵ egymáshoz való hajlandóságokat., leg inkább az egy másal való atyafiság indította fel benne.

Az egyikét ennek a kettőnek hitták, Constantiá-[5a:]nak, ennek a szépségit tsak a kép író irhatná le, mivel mása nem volt a tartományba. ennek minden maga viselése természete, jó erkölce, szeretetre, és tiszteletre méltó volt, keveset beszélt, de okosan. és minden szavára igen vigyázot., eméltán viselte a maga nevét, mert minden szavában, és tselekedetében álhatatos volt.⁶

A másodikát hitták Victoriának, erre valóságil illet ez a név, mivel ennek szépsége, szép természete, és jó erkölce, minden szivet ³⁵ meg gyözöt, és rabsága alá vetette,

Ez a három kis aszony mint hogy együt laktanak kivált télben, a szamos mellet lévő szép városban. azért minden nap a hilária

⁶ volt. <amás> [Új bekezdésben:] A másodikát

anyához jártak, dolgozni, és magokat mulatni. de mint hogy ez a három kis aszony mindenik jegybe volt, a mátkájoknak is szokások volt minden nap ugyan azon idő tályba a honoria házához el menni, és ott mátkájoknak udvarlani,

⁵ A hilária mátkáját. nevezték. juliusnak, a Constantiáját octáviusnak, a victoriáját, váleriussnak, ezek mind olyan nagy fő renden lévő iffiu urak valának [5b:] akik mind az iskolájokot el végezvén. mind más tudományokban részesek⁷ lévén, alkalmasak valának az ország szolgálattýára, ezekben mind a jó erkölcs, mind az okosság bővölködöt.

Ilyen ritka szépségü, és jó erkölcsü személyek töltének el tehát. egy telet, és a tavasznak felét az egy más között való mulattságban. a honoria házánál, de ezt a társaságot, nem csak ahajlandóság. és a szeretet foglalta esze, hanem még az atyafiság is. mivel úgy eset. ¹⁵ hogy a férfiak is atyafiasok voltak egy másal, ezen személyeknek társaságokban. igen gyönyörködöt honoria. és kedvesen halgatta. nyájas beszédgyeket, és mint hogy tanult aszony. sokszor olyan beszédekot hozott elé, a melyekből tanulhattak., és elejekbe adta az életnek modgyát. a sok nyájas beszélgetés és mulattság után. ²⁰ atél. és a tavasznak fele el telvén. de aszeretet meg maradván, azon gondolkodának, hogy miképpen vehetnék reá honoriát, hogy avaroshoz leg közeleb való jországában ki vinné őket, ahol együt tölthetnének ha csak egy hetet is lakadalmok előtt, mivel tizen ött nap mulva együt kelletet meg lenni lakadalmoknak. és lakadalmok után. ²⁵ el kelletet válni egy mástól; Constantia. és viktoría mondák erre. mint egy-[6a:]keservesen, édes hiláriám mindnyájan ki mehetnek . . de mi it maradunk. mert talám az anyáink el nem botsátanak minket, oh! édes nénem azon ne busuly.⁸ mondá hilária. mert minden sebemből ki szedem az eszemet., és azon leszek hogy mindnyájan ki mehessünk. ³⁰ ha lehet, hanem holnap azon tanátsot tarttsunk, hogy miképpen vihessük végben ezt a nagy országos dolgot., és ha engemet tenne az egész gyülekezet fő tanácsnak. reménlem hogy hasznos tanácsot adnék. erre mindenik reá álla, de kivált julius neveté beszédit.

Más nap esze gyülvén, szerentséjekre úgy történék hogy honoriának ³⁵ valamel⁹ dolga érkezék, és ahoz kelleték látni, azomba atanátsok.¹⁰

⁷ részesek <valának.> lévén, alkalmasak valának

⁸ ne busuly. <mert> mondá hilária. mert minden sebemből [zsebemből]

⁹ valamel [Nyilván elírás valamely helyett.]

¹⁰ atanátsok. [atánátsok-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

el kezdék avégezést, ki egy tanátsot, ki mást monda, hilária pedig nagy vigan fel kele tanátsi székiből. és mondá. mint hogy az egész tanács engemet választot fejének, és hogy időt ne veszünk, mivel ha honoria bé talál jöni, a tanácsnak félben kell szakadni. hanem⁵ itt két dologról nagyon akérdés. az egyike, hogy kít választunk követnek, aki meg jelentse az anyámnak nagy szándékunkat. a második. hogy lehet végben vinni hogy Constantiát, és victoriát él bottsása¹¹ az anyok, de ezt [6b:] az utolsó dolgot én magamra vállalom,, hanem, ha a nemes gyűlés jónak talállya. arra igen jó leszén ő kegyelme.¹⁰ mutatván kegyesen juliusra. azon kívül is fő tanátsosa honorianak. ezt mindnyájan helyesnek találták. fő képpen julius. a ki mindenben kedvit akarta keresni hilariának. julius jó szivel magára vállalván akövettséget. ugyan azon estve meg is jelenté adolgot honorianak. és meg is nyeré.

¹⁵ Más nap mindnyájan együtt lévén., honoria, aki az emberséget igen tudta. mondá. értettem örömel. hogy a szép társaságnak a legeny kedve. hogy ki vigyem valamely jóságomba. egy néhány napig való mulatásra. én azt nem csak örömmel. de jó szivel meg is tseleszem. nagy betsületnek tartván. ha ilyen uri személyeknek valamiben kedvit találhatom. azért mindgyárt. rendelést is teszek. hogy a tisztartomnak mindenre gondgya légyen, nagyon két órányi földre szép házam, és kertem.¹² gondolom hogy oda jó lesz ki menünk, és meg parantsolom hogy mindeneiket készen tarttsanak. hanem már azt lássuk hogy mikor. tettzik, és mely napra a nemes²⁵ társaságnak ki menni, hogy pedig az időt hejában ne töltsük a mely igen rövid a lakadalmokig, az én gondolatom a, hogy ma péntek lévén., holnap mindent el készítetek. vasárnap. az Isteni szolgálatot végbe [7a:] vivén. és együtt ebédelvén., negy orakor meg indullyunk. és idején oda érkezünk. ót vatsora készen fog várni,³⁰ az egész hetet ót tölthetyük. és innep nem lévén ajövö héten. az Isteni szolgálatot sem mulatlyuk el. azegész szép. társaság ezt nagyon meg köszönvén honorianak, hilária mondá az anyának. de még it nagy akadály nagyon hátra, mitsoda. kérdé honoria. hilária csak mint egy félben kezdé meg mondani adolgot, úgy hogy az anya nem³⁵ érthette meg, mond meg hát mondá honoria. mitsoda akadály a had

¹¹ él bottsása [él — és-ből javítva.] az anyok, de ezt [6b:] de ezt [A lap alján utolsónak írt szót megismételte a levél hátsó lapjának elején; egyiket sem törölte.]

¹² kertem. [kértem.-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

tudgyam. nám örömdben nem is tudcz szolni. ha meg kell a dolgot mondani aperte. mondá hilária. édes anyám a nem egyéb. hanem Constantia, és victoria attol tartanak. hogy az anyok el nem botsáttják őket. oh! ha tsak a. mondá honoria, a leg kisseb. nagy dolog volna. a.
⁵ ha én azt végbe nem vihetném. abban pedig bizonyos vagyok hogy végbe viszem. azok az uri aszonyok tudgyák. hogy ugy szeretem leányokot és ugy vigyázok reájok. valamint reád. azért mindgyárt el is megyek hozzájuk. és el kérem őket, honoria ezt is szerencsésen véghez vivén, tudtára adá az egész társaságnak hogy vasárnap.
¹⁰ ki ki készen légyen, noha a kis aszonyok azt akarták volna, hogy mindgyárt meg indulhassanak. mivel péntektől fogvást. az vasárnapig valo idő nekik igen hoszunak tették. mind azon által. kételemek valának békeséges türesem lenni.

[7b:] Vasárnap, az az igen várt idő el érkezvén. az Isteni szolgálat
¹⁵ után. az egész társaság ebéd tályba honoria házához gyülekezvén, a jó ebédhez le ülének. és vigan ettének, a kis aszonyokon kívül. a kik nem ehetének örömdkben, és alig várhaták az időt hogy a hintoba ülhessenek, az az idő is el érkezvén, honoria leg előbször. sok kínálkodás után, a hintoban üle, azután a férfiak segítték. ki
²⁰ ki a maga matkáját. a hintoban fel hágni.¹³ leg előbször Constantiát segített octavius, victoriát. valérius, és ajó kedvü hilariát julius, a férfiak azután lora ülének. és tsak annyi tselédet vittek el magokal. a menyi tsak szükséges volt.

Ött ora tályba, ez a szép társaság. a honoria házához érkezvén.,
²⁵ és mint hogy. már. májusnak a közepe felé anapok. elegendő hoszak, azért nagy siettségel mindnyájan a kertbe menének. a kert elegendő nagy. a fel oldalát a szamos mosa, a sok szép gyümölcs fák. mind uttzákra vannak ültetve. akert két részben vagyon. az egyik része. a ház felől. mind virágokal. vagyon bé ültetve. a második része.
³⁰ minden féle. kerti veteményel. a kert közepiben pedig. egy nagy lugos. a melyet a szöllő levelek egészen bé fedték, és olyan volt valamint egy levélből valo palota. de még a szöllő fáknak. a melyekből állot az a szép lugos. mása talám nintsen erdélyben. mivel. [8a:] honoria. azokat. mind rodosztorol, a mármora tengerének a parttyán
³⁵ lévő városbol hozatá.¹⁴ ezek a szöllő fák pedig hétszer hoznak szöllöt

¹³ fog hágni. [Elírás.]

¹⁴ hozatá [Beszúrás; a kéziratban a pont a városbol szó után áll, de a beszúrás a pont elé értendő.]

esztendőben. de még narancs, fái. és laurus fáji is valának kertében. honoria nagy örömel. el hordozá¹⁵ kedves vendégeit. mindenüt akertben, és ki ki nagy gyönyörűségel. nézte. a sok szép virágot, a sok zöldséget, szép virágos fákat. a melyeknek árnyékában nagy vigassággal sétáltak. hét óráig.

Azután honoria a szép házait meg mutatá. és a felső házakban, a férfiaknak, kinek, kinek el rendelé szállását. az also házakot. magának a kis aszonyokkal meg tartá. és ezt is el rendelvén, mindnyájan az ebédelő palotára menének. ahol az asztalt terítve találák, octávius¹⁰ mondá honorianak. itt mi az aszony földén lévén. mindnyájan az aszony hatalma alatt vagyunk, azt tudgyuk hogy az aszony mitsoda rendbe tarttya házát, azért mi is azon rend alá akarjuk vetni magunkot, én, mondá honoria. való arend tartást szeretem. de ilyen uri személyeknek rendet nem szabhatok. hanem csak azon igyekezem hogy¹⁵ kinek kinek kedvét találhassam. úgy tettzik mint ha az aszony minket, mondá válerius. idegeneknek tartana. ha nem akarna bennünket. a házával lévő rend alá vetni, mint [8b:] hogy tellyeséggel azt akarja a társaság hogy törvényt szabjak. mondá honoria. az én gondolatom a, hogy a férfiak idején fel kellyenek. és ebédig. vagy a vadászattal.²⁰ vagy a halászattal mulassák magokat. az ebéd tizen egy orakor legyen. és a vatsora hét orakor. ennél. se hoszab. se nehezebb törvényt nem tsinálhatok. hát a leányoknak. kérdé Constantia, a kis aszonyok. felelé honoria 11 óráig a házba vagy dologal. vagy egyébél el tölthetik az időt. hát ebéd után. mitsoda foglalatoságunk leszen kérdé victoria.²⁵ arra már nekem kell tsinálni törvényt mondá nevetve hilária, hogy ha az aszony azt nekem meg engedi. tekintvén honoriarára. én nem bánom hilária, és ugyan nézük mitsoda féle törvény leszen a, mert én is atöbbivel meg akarom azt tartani. az én törvényem abból áll. hogy úgy mint törvény tsináló azt hagyom az egész társaságnak.³⁰ hogy ebéd után. egy óráig az ebédelő palotán beszélgessünk. jó és hasznos dolgokrol. az után ki ki el oszolhat három óráig három orakor ki ki tartozék. nagy birság alatt akertbe jöni, ót mulathattyuk. magunkot; historiát beszélhetünk. ött óráig. ött órától fogvást. hét óráig eleget léphetünk a kertben. vatsora után pedig ki ki akor feketik le, amikor tettzik, és anyit alhatik amenyit akarja., ha a kedves gondolatok meg engedik. erre mindnyájan mondák. hogy [9a:] mind a két törvényt meg akarnák tartani. hát ha hillária a ki ator-

¹⁵ el hordozá [r-z-ből javítva.]

vényt tsinálta, mondá victoria., valamiben vét meg büntetiké. igen is meg. mondá honoria. és egy néhány nap mulva juliusnak. arra szabadsága lészen.

Hétfő.

A honoria törvénye szerént. tizen egy ora felé. az egész társaság⁵ az ebédlő palotára gyülekezék. és a még¹⁶ ebédhez le ülének. ki ki elé beszéllé, hogy miképpen töltötte volna el az időt. a ferfiak elé beszéllék vadászattyokot honoríanok, a kis aszonyok pedig ki ki a maga mátkájának meg mondá hogy miben foglalatoskodot, mi ma eleget varottunk, olvastunk. mondá a jó kedvü hilária. de neveltünk¹⁰ is. mert az ablakrol láttuk. hogy julius leg utollyára ment ki vadászni. és leg először jött haza. azért semmit nem is hozot. talám félt a büntetéstől ha a tizen egy orát el mulattya. julius kedvesen halgatván ahilaria tréfáit. kezdé magát mentégetni. de félben kellették hagyni, mivel asztalhoz ülének

¹⁵ Három orakor pedig a hilária törvénye szerént az egész társaság a kertbe gyülekezék. és a szőlő lugosok alá. a pásztra szönyegeket terítének. és elegyesen kerek-[0b:]ben¹⁷ le ülének. és hilária mondá, nem tsak a nagy országos dolgokra, de még a mulattságra is kel törvényt szabnom. mint hogy már törvény tsinálnak tettenek,²⁰ atörvény pedig abbol áll, hogy a ki ajátékat el veszti, annak zálogot kell adni; és addig¹⁸ ki nem adgyák az zálogat. a még azt egy szép historiával. ki nem válttya. erre a ferfiak reá állának, de a kis aszonyok egy kevesé vonogatni kezdék magokat. de azok is reá állának..

²⁵ A játékat el kezdvén. ugy esék. hogy leg először octavius veszté el, a zálogot pedig a mátkájának. Constántiának kellették adni: ennek mindenik örüle hogy ő vesztette volna el, tsak az egy Constantia mint egy szánta egy kevesé octaviust, octavius pedig azt semminek tartván. minden halogatás¹⁹ nélkül igy kezdé. el.

¹⁶ a még [g — előbbi k-ból? javítva.]

¹⁷ kerekben [kerékben-ből javítva az ékezet áthúzásával?]

¹⁸ addig <z> ki nem adgyák az zálogat.

¹⁹ halogatás [t—s-ből javítva.]

AZ ELEONORA DE VALESCO. HISTORIÁJA

Minek utánna Cromvel. ez az usurpator. meg erősítette volna hatalmát. az ő urának. az angliai királynak első károlynak halálával, minden tehetségével azon volt hogy a szomszédságban lévő országok tölle tarttsanak, és hogy hasznára fordithassa a franczia, és az austriai ház között valo haboruságot, és az alat a még ezen két monárkának a követtyeket kik londonumban valanak szép reménségek alat biztató, és el-[10a:]hité, akik is azon valának, hogy ötet, a magok részekre fordithassák, ő az alat olyan dolgokrol gondolkodot, a melyeket azok meg nem tudhatták, de söt még Cromvel anyira kedvezet a spanyol követnek., és olyan ígéretekett tett néki, hogy azt gondolák., hogy egy követ sem léssen nyerteseb nálánál. de az ígérítit meg nem erősítte néki.

De azonba Cromvel alatomban. hatvan hadi hajot készítette. és azokat meg raká nyolcz ezer emberel. mind olyanokal. kik ő alatta sokszor gyözedelmesek voltak, ez a hadi készület az egész europát nagy gondba hozá, a spanyolokon kívül, akiket el amitotta volt. a Cromvel szines barátságá, de mely igen el álmétkodának ahiren. a midön meg tudák. hogy ennek a flottának, a kinek vicé admiralisa pen, a kánária szigetéhez kellene gyülekezni, és hogy a barbados szigetében. még két ezer embert kell fel venni., akor észre vévék a cromvel tsalárdságát., és által láták, hogy ámerikában valamely erősegeket akarna el venni.

Erre valo nézve nagy siettséggel küldének posta hajokot, kik hirt adnának mindenüt az erősegekben, és ezek olyan szerencsések valának hogy előb érkezének ámerikában mint sem az anglus hajok, az anglusok pedig sok helyt ki szállának, de sohult nyertesek nem lehetének. a spanyo-[10b:]lok mindenüt olyan készen várták, és oly vitézül viselték magokot., hogy az ellenség látván hogy semmit sem nyerhetne rajtok. a jámaik szigetére menének, és meg vevék a port rojál nevü erőseget. ugyan ezen szigetben., a buenos ayres nevü város mellet egy spanyol urnak, dom bernardo válesconak a házát fel prédálák. és szerencsétlenségére, az ő leánya Eleonora de valesco ot találkozik, egy néhány tselédivel együt. akiket meg ölték, vagy rabbá tették az árglusok

Eleonora de valesco. lehetet akor. mint egy tizen hat. vagy tizen hét esztendő, a ki is szép nagy szál termetü és igen szép személyü volt. de az ő esziért, és jó erkölcsiért, még méltób volt a szeretetre., mint

sem az ő nagy szépségiért. volt ugyan azon tartományban.²⁰ egy spanyol iffiu ur, marquo dom fernándnak hitták. ehusz esztendős lévén. szép természetű. okos. jó erkölcsű,²¹ es nagy bátorságu volt, nem is volt nálánál gazdagabb a tartományban. ez igen szerette a szép
5 éléonorát, eleonorais hasonló szeretettel volt hozzája. annál inkább, hogy az ő atya valesco, jóvá hagyván egy máshoz való szereteteket. tsak azt várta. hogy az akori zene bona. a melyet az anglusok indítottak vala a szélyeken le tsendesedgyék. és esze adhasa őket, mint hogy pedig dom [11a:] fernand, a dom válesco táborán volt. erre való
10 nézve kételen is volt távul lenni éléonorától. éléonora pedig az alati szokot volt menni némelykor az atya házához hogy magát mulassa, és hogy nagyobb szabadságal gondolkodhassék a dom fernándal való házaságáról, úgy történt, hogy a mely órában szokot volt rend szerént beszélgetni beátrixal, egyik a leányi közül valóval. akiben leg több
15 bizodalma volt. ugyan órában²² verték fel a házát az anglusok. éléonora le heveredet volt egy kerevetre., halgatta beátrixot hogy mit beszélt. a ki is vig, és tréfás természetű lévén. olyan szerelmes szokot mondot néki., mint a mitsodásokot gondolta hogy fog mondani dom fernand. eleonorának. midön viszá fog térni, az ilyen beszélgetés
20 éléonorának szivét meg hatván, és mint egy meg vigasztalván. úgy tettzet mint ha az²³ ábrázattyán is ujjab szépséget lehele látni., ilyen kedves beszélgetést úgy tettzik hogy nem kellett volna félben hagyatni mind azon által felben hagyaták. és eleonora aki igen bátor volt, a zajra a házból ki mene., és nagy kevélyen az ellenség eleiben
25 mene., a ki látván nagy szépségét., tisztelettel lön hozzája.

Mind azon által ha tsudálak is az ő szépségét., de [11b:] a meg nem menté. hogy rabjok ne lenne. beatrixal együt. mint hogy pedig látá, hogy se magát meg nem oltalmazhatná. se senki meg nem segitené. azért rabul meg adá magát, remélván azt, hogy még meg szabadulhat.
30 vagy más rabért ki váltyák. vagy pénzért., és azomba, az anglus hajora vivék, a kapitánynak, aki azon a hajon parancsolt kerm volt a neve. aki mihent meg látá éléonorát. el álmelkodék szépségin, és azt a prédát sokal nagyobra betsüllé, mint akár mit nyert volna mast a spanyoloktól; emint egy harmintz ött esztendős ember lévén,
35 mind hirtelen való természetű volt. mind pedig sokat állitot maga

²⁰ tartományban. [Elírás.]

²¹ jó erkölcsű, [ö—ü-ből javítva.] es nagy bátorságu volt,

²² ugyan órában [ugyan azon órában helyett.]

²³ az <abb> ábrázattyán

felől., de azal, nemesi modra tudta másokban meg betsülni, és tisztelni a jó erkölcsöt. mikor kivántatot. emihent éléonorát meg látá azonal fel gyulada hozája valo nagy szeretete. de magát meg tüköztetvén. mondá néki. meg bortsás hogy erőszakosan hoztanak⁵ el házadtol. abban bizonyos lehetz. hogy a hozád valo tiszteletet. meg nem sértik, kérlek is azon hogy ne szomorkodgyál. szerencsétlenségeden. mivel minden tehetségem azon leszek. hogy meg enyhittsem annak keserüségét.

Meg nem ijedtem az eseten. a mely rajtam történt felelé neki¹⁰ eleonora, nagy kegyeségel. és maga rea tartásal. és noha nem kellett volna esnem ilyen szerencsétlenségben. de ellene nem állok annak aki ezt így rendelte., és reménlem. hogy azal atisztelettel lész egy nagy urnak leányához, [12a:] mint a melyel tartozik minden betsületes ember. lenni az aszszonyi rendhez, ezekre a szokra kerm kezét nyutván¹⁵ néki bé vivé aházban. és ót hagyá beátrixal együt. és ki menvén. rendelést tett mindenekről. de fő képpen mindeneknek meg tiltá ki nyilatkoztatni. hogy eleonora az ő hatalmában volna. akar menyit tudakoznák is őket., nem lön haszontalan ez a meg tiltás, mivel dom bernardo de valesco egy sereg lovasal. a szélyeken vigyázot, igen el²⁰ álmélkodék ezen a szomoru hiren, nem gondolhatván azt. hogy az anglusok anyira el távozanak a tenger széllyitől, azt meg engedte volt éléonorának hogy a kastélyában menyen. a mely mesze lévén atenger parttyától. éppen nem gondolhatta hogy ót veszedelemben lehesen. igen nagy keserüségben is esék leányáért, de a dom fernand²⁵ keserüségét ki nem mondhatni. mivel iffiu lévén. nem tartoztathatta úgy meg magát mint dom valesco. a ki noha nagy szivbéli szomoruságban volt is. de azon igyekezék hogy meg vigasztalhasa dom fernandot. olyan szokal. a melyek talám más időben és más féle dologért. hasznosok lettek volna

³⁰ El küldenek mind azon által levélel az ellenség flottájához, az anglus generalis nagy betsülettel vevé a dom valesco levelét. mindgyárt parancsolatot is ada ki, hogy fel keresnék éléonorát., de kerm min-[12b:]dennek eleit vette volt, és a szeretete minden nap nagyobodék, az ő titkát pedig anyira meg tartották, hogy olyan hirt bortsátván ki, hogy éléonora el veszet volna. a midön a valesco kastellyát fel verték, ez a hir kézről kézre menvén, és senki az ellen semmit sem³⁵ mondván, mindenek igaznak tarták. és dom valesco embere viszá tére ez el a szomoru hirel, de a mi itt leg méltób atsudálatra., a hogy, valesco bátor szível vette a leánya el vitelének hirét. remélvén azt. hogy

vagy pénzen, vagy más rabon ki válthattya, de mihent el vesztét hallá, kétségben esék, és nagy keserü szokra fokada, dom fernand pedig a ki nagy keserüséget mutata, mikor meg hallá el vitelét eleonorának. igen meg kezdék bátorodni mikor meg hallá halálát, ne fély uram. ne fély mondá valesconak, mert eleonora el nem veszet, az ő szépsége valakit társul adot nékem, ötet el vitték, és el rejtették, én magamban érzem a boszu állást. a gyűlölséget és a féltést. a mely meg nem egyeznék akesorúséggel., a melyet az ő halála okozna, ha az igaz volna. dom válesco. akinek atermészet más féle gondolatokat sugarlot. és aki nagy törődéseket²⁴ érzet magában, az ő kedves leányáért, meg kerestette mindenüt az eleonora testét, hogy pedig az²⁵ dom fernand gondolattyanak is eleget tegyen. akit úgy szerette mint fiát, az egész tartományban ki hirdeteté. [13a:] hogy a ki valamit tudna mondani felölle., meg jutalmaztatná, ennek nagy haszna lön, mivel egy iffiu, a ki válesconal neveltetet volt fel, és aki atöb tselédekelt ött volt, mikor eleonorát el vitték, ő az alat valami formában el szaladot, a még az anglusok fel prédálták a kastélyt, ez az iffiu dom valescohoz menván, tudtára adá, hogy a leánya életben vagyon. és hogy minden bizonyal. az anglus hajora vitték, ez a hir egy kis reménséget ada az atyának., a szerető pedig által látá, hogy veszedelmes társa volna éléonora mellet., azért minden gondolattját. tsak a boszu állásra forditá. és halálos ellensége lön az anglusoknak.

Azonba pedig úgy tették, hogy minden kedvezet a kerm szeretének, és szándékának, mivel ajamaik fő városi meg vételek után, az anglus hajoknak parancsolattya érkezet, hogy viszá térjenek angliában. ez így lévén, kerm is viszá tére az ő rabjával. akinek is nagy keserüségben vala szive. mivel azt reménlette. hogy az atya, és a szeretője azon léznek. hogy ötet viszá vehessék, mind azon által, szomorúan látá hogy az ellenség földire kelletnék menni, és egyikének sem halhatná hirét, noha nagy bátor szivü volt is, de meg nem tartoztathatá magát, és keserüséggel mondá beátrixnak

[13b:] Ah! az én atyám, aki oly kegyességgel nevelt engemet. és akinek úgy tettik. hogy gyönyörüségire voltam, engemet el hagyot., és tsak leg kissebben sem igyekezik meg szabadításomon. hogy ha a természet el felejtet engem az atyám szivében, a szeretet is el alut a szeretőmnek szivében. noha azt gondoltam, hogy²⁶ én vagyok az

²⁴ törődéseket [törekéseketből javítva.]

²⁵ az <élco> dom fernand [Törlés a sor végén.]

²⁶ hogy <va> én vagyok [Törlés a sor végén.]

ő boldogsága. dom fernand engemet el felejtet. dom fernand tudgya hogy az anglusok kezében vagyok. és semmit sem tselekeszik hogy onnét ki vegyen. ezek a szomorú gondolatok. anyi sok köny hullatásra. indították., hogy a leg kegyetlenebb is meg szánta volna,

⁵ Noha beátrix vig természetű volt is. de látván szép aszonyának keserűségét, ő is ahoz akará alkalmaztatni magát. mind azon által. el akarván üzni szomorú gondolatit. minden képen azon vala hogy valami kis vigasztalást adhatna néki, erre való nézve mondá. nem tudhatván. hogy miben vagyon adolog. ítéletet sem tehetz. se az atyádnak. se a szeretődnek szeretetéről, az atyád halgatása, meg mentheti előtted. adom fernánd halgatását, mert ugyanis ha egy szeretőnek álhatatlanságától lehet tartani. de semmit sem felhetni egy atyának meg változásától. ha szinte dom fernand hűségtelen volnais, de dom valesco. [14a:] nem alább való szeretettel szeretne, és azért nem volna kevesebb szorgalmatosággal meg szabadulásodon, de nékem úgy tettezik, hogy illendőbb azt gondolni, hogy mind az-
¹⁰ atyád, mind a szeretőd. hozzá való szereteteből munkálodnak meg szabadulásodon. de itt olyan titkos dolog vagyon. a mely nem engedi hogy meg tudhassad hogy ők mit tselekesznek értted. látván
²⁰ hogy erre a szavaira eleonora meg tüzesedék, ismét mondá nékie.²⁷ ate hozzá való hűségem hozza magával hogy mindenre vigyázzak. azért észre is vettem. hogy kerm tégedet igen szeret. és abban nem kell kételkedni. hogy az ő szeretete el ne titkolya előtted mind azt. valamit az atyád. és a szeretőd tselekesznek értted.

²⁵ Mely méltó vagyok a szánásra kedves beátrixom mondá éléonora., hogy ha a való hogy kerm. olyan gondolatal légyen hozám. magam is sajdítottam én azt de ki akartam verni az²⁸ elméből. hogy még jobban ne szaporítsam szomorúságimot, mind azon által látom hogy az úgy vagyon. mivel te magad is azt észre vetted, de akár
³⁰ mint légyen, légy hűségel hozám, és soha el ne hagy engemet. de mindenek felet ki ne nyilatkoztassuk kermnek a szívem titkát. hogy meg ne tudgya társának nevét. aki is én nálam oly kedves. [14b:] hagyuk a menyekre gondunkat, gondviselője lésszen a jó erkölcsnek. és várjuk bátran meg szabadulásunkat, ilyen beszélgetésekkel vigasztalja vala magát a szép éléonora, azon idő alatt. hogy el távozzék dom fernándtól. és közelgetni kezdé angliához. mihent pedig oda

²⁷ [Sorvégén:] meg [új sor elején:] meg tüzesedék, [elírás?] ismét mondá nékie, [nékie-ből javítva.]

²⁸ az elméből.

érkezek, kerm a maga jóságában vivé ötet, kent nevü tartományban. a tenger szélyin.

Ugyan ót is jelenté meg kerm. éléonorának nagy félelemel valo tisztelettel. hogy az egy szabadságon kívül. mindenekben kedvét fogja 5 tölteni. a hozzája valo szeretetét is meg jelenté néki egyszers mind, azt is eleiben adá. hogy egyedül tsak, a hozzája valo engedelmeségével, kedv keresésével,²⁹ igyekezik ő tölle magától szivét el nyerni. noha éléonora azt előre el láthatta, hogy így fognak nékie beszélenni., mind azon által azon meg szomorodék, de okos lévén. értelmes fele- 10 letet ada nékie. meg értetvén véle. hogy nem úgy kellene ötet tekén- teni mint egy rabot. és hogy az attyától fügven. ugyane attól is lehet ötet meg nyerni., és hogy nintsen olyan törvény, a mely ötet az atyá- hoz valo. [15a:] engedelmeség alol. ki vehesse.

kerm. aki valóságál meg akará nyerni szivét. és azt, tisztességes, 15 és betsületes uton. és modon. meg ígeré néki, hogy azal a tisztelettel léssen hozzája., mint a melyel kellenni egy uri jó erkölcsü személyhez. azután szolgálókat rendele meléje. kik szolgállyák. beatrixal együt. és meg parancsolá, hogy úgy betsülnék, mint a háznak aszonyát. mindent el is követe, a mitsak az ő maganoson valo életét meg vidá- 20 mithatná.

Eleonora. mind igen bátor, mind kegyes természetü lévén, és a szóp nemesi tselekedeteket igen szeretvén, nagy jó neven véné kerm- töl. hogy így bännék véle, annál is inkább. hogy azt észre véné, hogy azö nagy szeretete. a jó erkölcsét. semmiben meg nem sértené., mind 25 ezekben bizonyos lévén., tsendeseb elmével kezde lenni. és noha szüntelen eszében volt dom fernánd. és atölle valo meg válása nehe- zen eset. mind azon által. nem volt olyan nagy nyughatatlanságban. remenlvén azt. hogy a hatalom a melyet már kezdet venni magán kermen, és a³⁰ házán. valamely alkalmaságot mutathat még. 30 hogy kön-[15b:]nyebben meg szabadulhason.

kerm a ki minden tselekedetére vigyázot, látá hogy tsendeseb elmével volna, és mint hogy ő a tengeren valo járásnak mesterségét igen jól tudta. rend szerént. a geometriában, és matematikában foglalatoskodot. azt észre is véné, hogy éléonora értene valami keveset 35 azokhoz. atudományokhoz, és egy kevesé kedvellené is, azért mondá néki hogy ha tettzenék még jobban meg tanulni, ő meg tanitaná.

²⁹ kedv keresésével, <ki> igyekezik [Törlés a sor végén.]

³⁰ a [Beszúrás.]

éléonora reá álla, gondolván hogy az alat nem fogna szeretetiről beszélni néki, és talám el is felejténé.

De a még, mind ellenkező dolgot okozza, mivel eleonora. oly jól meg tanulá ezt a két tudományt., hogy kerm tsudálkozik rajta. és⁵ mentől inkább látá szép elméjét: annál nagyob szeretettel. volt hozzája. de az alat a még éléonora azon igyekezék. hogy enyhíthesse rabságának keserüségit. az ilyen ártatlan foglalatosságokkal., a szegény dom fernand tudván hogy az anglus hajok viszá tértek volna országban, azon volt hogy spanyol országban mehesen, ámerikából.¹⁰ és onnét ángliában., hogy kereshesse eleonorát, dom valesco is igen ohajtván leánya fel találását, ellent nem tarta jó szándékában, és meg esküvék dom fernándnak, hogy akár hol légyen éléonora, de övé le-[16a:]gyen, és akár hol ha fel talállya. el veheti feleségül, ő nékie³¹ adgya, erre meg ölelék egy mást. és dom fernánd hajora ülvén¹⁵ szerentsésen spanyol országban érkezék, és madridban mene az udvarhoz. ót passust nyervén, ángliában mene. és ót mindent el követe. hogy eleonora felöl valamit halhasson, de tsak haszontalan volt minden fáradsága, és mint hogy kerm ritkán ment udvarhoz. és azt sem tudta senki hogy az ő kezénél legyen, azért dom fernand²⁰ semmit ki nem tanulhata. és kételenítették tsak haszontalanul viszá ténni madridban, de mint hogy tsak abban a gyanóságban volt hogy az anglusok kezénél vagyon eleonora. ezért igen kezdé gyüölöni az anglusokat, és a spanyol. udvarnál. azt kezdé kérni, mind maga. mind attya fiai által. a kik is nagy tekintetben valának udvarnál.²⁵ hogy az udvar adna néki hatvan álgysu hajot keze alá, és hogy ő. a hajon lévő Vitézeket mind el tarttya, mind meg fizeti a magáébol.

Az udvar tekintetben vévén, aző hasznos ígeretit., meg adá kérésit. és egy tanult tisztet ada melléje, azon kívül. több aláb valo jó tiszteteket., és tanult vitézeket. a hajo készen lévén. parantsola-[16b:]tot³⁰ vett., hogy menne anglia szélyire, és ót vigyázna az ellenségre. meg indulván nagy bátorságal, nem kívánván anyira ditsőséget szerezni magának., mint boszut állani az anglusokon eleonoráért, el indulása után. két nap mulva., sok anglus kereskedő hajokat találá elől. akik lisbonaban akartak volna menni. és a kiket két fregata kísérte,³⁵ mindeniken ötven, ötven algyu, dom fernánd a közeleb valo fregátával a hartzot el kezdé. a mely is egy óráig tartván, a fregata a sok lövés miat. el merüle, a második fregata segittségére akarván menni

³¹ ő nékie [ő nékié-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

az elsőnek., de látván hogy el veszet volna, szaladásra vevé a dolgot. a szél ellenkező lévén, hartznak kelleték állani, de dom fernand oly keményen kezdé rea lötetni. hogy a fregata fejr zaszlot teve ki, a vitorláit mind le botsátatá. és magát meg adá. dom fernand mind-
5 gyárt spanyol tiszteket, és vitézeket küldé. beléje, és élvén a jo széllel, kergetni kezdé a kereskedő hajokat., azokat is el érvén, a tág vize torkában, mind el fogá, és spanyol országban vivé.

Ezt a győzedelmit tudtára adván az udvarnak, atöb tiszték. nagy ditséretel beszéllék elé azö nagy okosságát. és bátorságát, ugy anyira,³²
10 hogy az egész madridban, tsak felölle beszéltenek. a-[17a:]még pedig ujjab parantsolatot vön udvartol. addig tsak abban foglalatoskodék. hogy meg jutalmaztassa a tiszteket, a vitézeket. ahajosokot. és ezt olyan formába vivé végben. hogy mindenike szerette. és tisztelte érette, azután a hajóját el készitté, és meg rakatá éléssel, és
15 azal ami kívántatot. gondolván hogy az udvar nem hagyja tsak hejában heverni. a mint hogy, tsak hamar parantsolatot vet. hogy amérikában menyen és segittse meg a jamaik szigetében levö hadat, a kik még oltalmazák vala magokat, az anglusok ellen

Az alat, a még ez az iffiu vitéz ezt a parantsolatot követi, kermnek
20 is parancsolattya menyen. hogy³³ el kísérje azokat a hajokat. a melyeket Cromvel akart küldeni sok segittséggel. a jamaik szigetéhez, korm pedig már esztendötöl fogvást tartván éléonorát fogságban., anyira meg szokta vala azon idő alat mindenkor szeretetéről³⁴ beszélni neki, hogy nagy keserüséggel érté, hogy el kellene tölle távozni.
25 de még attol is kezdé igen tartani, hogy a még oda. lészen, addig éléonora valamely alkalmatoságot találhat a meg szabadulásra, mind ezek olyan szomorú gondolatokban ej-[17b:]ték, hogy ugyan meg változék ábrázattyában, éléonora³⁵ ezt észre vévén. attol tartá hogy talám valami hírét hallotta volna a dom fernándhoz való szeretetének,
30 és az okozná szomorúságát,

Erre való nézve. hasonló szomorúságban esék valamint kerm. a ki is nem sokáig hagyá ebben a gondolatban, és akinek tsudálatos dolgot adot volt elméjiben a szeretete, nagy tusakodásában, nem tudván mitsoda tanátsot adni magának., végtire, az eleonora házában

³² ugy anyira, (<.hogy anyira>) hogy [Törlés a sor végén.]

³³ [Sorvégén:] hogy [új sor elején:] hogy

³⁴ szeretetéről (<sz> beszélteni

³⁵ éléono- [A kéziratban -ra a sor elejéről elmaradt.]

menven, őt lábaihoz borula. mondá neki ezeket a szokot, ide azért
jöttem hogy meg jelenttsem néked, hogy a kötelességem arra kötelez.
hogy ol távozom tőled. de a nagy szeretetem nem engedi hogy azt
tselekedgyem, azután elé beszóllé néki hogy mitsoda parancsolatot
5 vett, azt is meg vallá neki. hogy fel tette volna magában,³⁶ hogy ma-
gával el vigye. de hogy mind a szeretetnek. mind a betsületnek eleget
tehessen. és a mások bal ítéleteket el kerülhesse. azért férfiu köntösben
akarja hogy öltözék. és férfiu nevet viseljen. hasonló képen beatrix
is így fog tselekedni. ezt én már szép eleonorám el végeztem magam-
10 ban. vagy pediglen ha reá nem állasz. előtted meg ölöm magomat

[18a:] Mitsoda nagy tsudálkozásal hallá mind ezeket éléonora,
ezt mi követheti által látá, de kermet is üsmérte, hogy a mit mond,
véghez is viszi. magában térvén. meg gondolá hogy az út a melyre
akarják vinni. a jamaik szigetében viszi., mely az ő hazája. azért
15 reáis száná magát. azután nagy kevélyen tekintvén a kapitányra.
a ki félelemel halgatá, ha vitéz volt is. és mondá néki, kerm. sok száz
helyes okom volna., a melyekért végben nem kellene vinnem a mit
töllem kívánsz, mind azon által reá állok, és el megyek veled kíván-
ságod szerént, hogy ezen tselekedetemel mint egy meg hálállyam
20 néked azt a tiszteletet a melyel voltál hozám. a miolta a hadakozás
kezedbe adot engemet. tsakugyan ezen az egy okbol tselekeszem
éretted a mit tselekeszem. mert azt ne reményled. hogy azidő vagy
azalkalmatoság meg győzetessék veled szivemet, tegedet betsüllek,
de nem szerethetlek.³⁷ mind ezekből meg láthatod. hogy egyenesek
25 az én szándékim. mivel igazán meg vallo gondolatimot, mind azon
által el megyek veled, de úgy, hogy nékem meg esküdjyél a menyekre.
hogy a tiszteletet, a melyel nékem tartozol. által nem hágod. kerm
ezekre aszokra oly igen meg [18b:] örüle,³⁸ hogy el felejtvén azokat
a melyek kemények valának. tsak éppen azokra figyelmeze,³⁹ a me-
30 lyekel meg igéré néki. véle valo el menetelét. és mint hogy a nyomorul-
takot a reménség soha el nem hagyja, főképpen a szeretetben, magának
azal hizelkedék. hogy ha egyet meg nyerhetet., idővel atöbbit is meg
nyerheti, azután meg esküvék. és fel fogadá eleonorának, hogy ezen
uttyában úgy fogja ötet tekinteni mint kedves egy testvér öttsét,

³⁶ magában, [Ékezethiba.]

³⁷ szoret<lek.>hetlek.

³⁸ meg- [18b:] meg örüle. <kerm> [*kerm*]: beszúrás.]

³⁹ figyelmeze, [Szóvégi e javítva; tollhiba miatt nem olvasható ki, hogy
miből?]

azután ki mene aházbol. hogy rendelest tenne. és egyedül hagyá beátrixal. aki is nagy tsudalkozásban lévén mondá. hát ugyan aszonyom el akarszé menni kermvel., a te hazádnak ellenségivel, és fernand társával, de hogy akarsz véle el menni, még pedig férfiu köntösben. mitsoda ate szándékok, gondolodé azt mitsoda veszedelemre adod magadot, lehetőé arrol gondolkodni irtozás nélkül.⁴⁰ kedves beátrixom. mondá erre eleonora én még előre tudtam hogy ezeket fogod nekem mondani. de kérlek, mit tsinállyak én itt, ugy legyek mint a tömlöczben. remenségem sem lehet meg szabadulásomrol.,¹⁰ it mindenik meg vizsgállya a leg kisebb⁴¹ tselekedetemet is. nem hogy félnek a hadakozásnak veszedelmétől; de azal szembe megyek, tsak az atyámhoz, és dom fernandhoz közelit-[19a:]hesek, ugyan ezen remenség alát is akarok el menni kermvel., a ki jamaik felé veszi uttyát. lehetőé ennél szeb alkalmatoságot találnom a meg szabadulásra.¹⁵ a férfiu köntöst melyet fel akarok venni,⁴² olyan könnyebséget ad nekem arra. a melyet nem kereshetném a magamében, és oly ismerettséget tehetek abban a köntösben. a mely veszedelmes volna a mostani állapotomban, egy szoval, attol nem fogok félni hogy valakiben szerelmet gerjeszek, és belső képen., valami rend kívül való dolog biztat azal. hogy ez a tselekedetem, végit veti rabságomnak.²⁰ és meg találom akit szeretek.

Beátrixnak. esze lévén, könnyen reá álla a éléonora okos beszédire, és vig kedvü lévén, azon igyekezék. hogy az aszonyának is vigaságot adhasson., és mondá. meg vallom hogy olyan bátornak kell lenni²⁵ mint magad⁴³ vagy, hogy ilyen nagy dologhoz akarsz fogni. de én, mondá nevetve. a kinek. se attya, se szeretője a kihez siessek. kérlek igen szépen, mond meg nékem. mitsoda féle ember formája lesz belöllem annyi hadi emberek között, akik tsak a vér ontást szomjuhozák, látom én azt aszonyom hogy magad szintén ugy fogsz tselekedni³⁰⁴⁴ valamint mások, de a termék-[19b:]szet nem öntöt mindenikünket egy aránt, és tellyeségel nem érzem magamot arra alkalmatosnak. hogy vitézi modon meg forgassam a kardot melyet kerm fog nékem adni, éléonorának nem lehete ezen nem nevetni. azt fogadá

⁴⁰ nélkül. [ü — javítva valamilyen betűből, de a tinta szétfutása miatt az ü betű sem vehető jól ki.]

⁴¹ leg kisebb [b — javítva hosszúszerű s-ből.]

⁴² venni, [v-f-ből javítva.]

⁴³ magad <ma> vagy,

⁴⁴ tselekedni [d-b-ből javítva.]

néki, hogy kermet arra kéri, hogy olyan helyre helyeztesse, ahol nem leszen veszedelmes. három napot⁴⁵ ilyen formában töltének el. azután kerm. éléonorának. egy szép férfit köntöst küld. ugy beatrix számárais. és kereté. hogy venné fel. hogy had szokják hozzája,
⁵ mivel tsak kevés idő múlva meg kellene indulni. éléonora a köntöst mindgyárt fel véné, és olyan szépek tették beatrixnak, hogy minek utánna fel öltöztette volna, maga is siette fel venni a⁴⁶ magát, tsak azért mondá., hogy valamely kísértetben ne essem, mivel aszonyom nekem ugy tettik. hogy leg szob iffiu legény vagy evilagon, hogy
¹⁰ pediglen magamal el felejtessem hogy leány vagyok, mentől hamaréb hasonló köntösben kel öltöznöm a magadéhoz, a midön egészen fel öltözének kerm bé mene hozzájok, de ha beatrix szépek találá éléonorát. a szerelmes kerm. nagy tsudálkozásal nézé, és meg vallá. hogy soha semmit⁴⁷ sem látot volna szebet nálánál, egész⁴⁸ életében.
¹⁵ a mint is hogy. hogy⁴⁹ eleonora magos szép nemesi természetü lévén, aza köntös még inkább ki mu-[20a:]tatta természetét., egy szoval az ő személye, és termete. mind szeretetre, mind tiszteletre indította másokat

kerm pedig nagy gyönyörűséggel nézé éléonorát. de szorasan⁵⁰ meg
²⁰ tartván fogadását. ujjontában fel fogadá hogy tsak ugy fogja tekinteni eleonorát. mint ötsét, eleonora pedig már jól tudván az anglus nyelvet., mindenek anglusnak tarthatták. a mint is kerm plimuthban érkezvén. ahol ahajok várták ötet. eleonorát, lunlei nevü attyafia gyanánt mutatá bé a hajokon lévő tiszteteknek, a kik mindnyájan
²⁵ tsudálák ötet, kerm avitorlákot fel vonatván. meg indula, mellette pedig ötven álgyus fregáta volt, az ő parantsolattya pedig evolt. hogy mihent a flottát. a jamaik szigetéhez kiseri., ebben a szigetben port rojálban lévő két hatvan álgyus hajokot, és két frégátakot haddal és élésel meg rakván,⁵¹ azokal a spanyol hajokra vigyázon, kik euro-
³⁰ pában mennének, az ő uttya pedig szerencsés volt. mind addig valamég közel nem érkezék jamaik szigetéhez. mivel akor az idő egészen bé

⁴⁵ na [Sörvégi.] pot [:soreleji margóra beszúrva.]

⁴⁶ a [Beszúrás.]

⁴⁷ semmit <s> sem látot [Előbb l-t kezdett írni, ezt f-re javította majd törölte és a sem szót újra kezdve írta le.]

⁴⁸ egész [é-y-ból javítva;] életében. [t-n-ből? javítva.]

⁴⁹ a mint is hogy. hogy [Az egyik *hogy* fölösleges?]

⁵⁰ szorasan [szorosan] meg tartván fogadását. <ug> ujjontában

⁵¹ meg rak(ban)ván,

borulván, rettentő szélvész támadta, úgy annyira. hogy az egész flottának el kellett széllyedni, és a maga hajója is egy nehányszor csak kevésben hogy el nem veszet. minden bizonyal el is veszet volna, ha oly értelmes nem lett volna, harmintz ora mulva a szélvész.

⁵ [20b:] meg szünvén, és az idő fel tisztulván. kerm egyet sem láthata a hajói közül., egy nehány álgyut ki lötete jelül, hogy a többi azt meg halván, tudnák hogy hol volna, de csak haszontalan volt. erre valo nézve azt végezé el magában, hogy a jamaik szigetében⁵² lévő port rojálhoz igyekezék, gondolván, hogy mind a fregátot, mind a flottát.

¹⁰ őt meg talállya, noha a szél egy kevesé ellenkező volt. mind azon által, arra felé közelgetvén., látá hogy egy spanyol hajo a frégátáját igen meg szoritotta volna, igyekezék segittségére menni, de oda nem érkezhétvén hamarjában. a fregátának fel kellett magát adni. végtire annyira meg szaporittá vitorláit. hogy a spanyol hajot bé éré, az a hajo pedig a dom fernand hajója volt. egész estig álgyukal lövödözének egy máshoz, de egyik sem sokat árthata a másikának. és éjféltályban. egy nagy szélvész⁵³ el választá őket egy mástól. és kerm bé mene port rojálba. és a spanyol hajo. buenos airesben. ahol érdeme szerént valo nagy vigasságall fogadák, dom valesco. azt meg tudván.

²⁰ nem gyözte elégé ölelgetni. mivel az olta nem látta volt. a miolta el indult volt spanyol ország felé. dom fernánd mindeneket elé beszéllé neki. azt is meg mondá hogy mitsoda haszontalanul járt volna angliában. és azután mindenike keserüségben esék éléonora után. az én keserüségem mód nélkül valo uram, mondá valesconak, és noha [21a:]

²⁵ attya légy éléonorának, de lehetetlen nagyob keserüséget⁵⁴ érezned mint én érzék, mind azon által az én szivem csak reménli hogy még meg találom, és ugyan ezen végre semmit el nem mulatok hogy tudakozodhasam felölle, a mely fregátát el fogtam., a rajta lévő tisztteket egy mástól mind különösön⁵⁵ tettem. hogy töllök tudakozodhasam.

³⁰ mivel agyanóság nem ád nyugodalmat. mindgyárást ide hozák elődbe őket, talám azö beszédekből láthatunk valami kis nyilást a melyből. meg láthatom mit kellesék tselekedni.

Alig végezé el beszédét. hogy a rabokot eleiben vivék, a többi között találközék egy, akinek oly szép és nemesi ábrázattya vala,

³⁵ hogy azonnal hajlandóságall lön hozája dom fernánd. és mondá néki,

⁵² szigetében [t—g-ből javítva.]

⁵³ egy nagy [Kimaradt a sor végén: *szélvész vagy vihar?*]

⁵⁴ keserüséget [Első s—r-ből javítva.]

⁵⁵ különösön [ü—ö-ből javítva.]

ate ábrázatodból. meg üsmérhetem. hogy néked leg jobban kell tudnod., az ellenségnek szándékát, azt jól tudod hogy a hadakozásnak törvénye mitsoda hatalmat ad nékiünk te reád. azért semmit se titkoly el előttünk, kérlek is hogy mond meg magad ki vagy, és a

⁵ nevét annak a hajos kapitánynak a kivel annyit lövöldöztünk egymáshoz.

Ez a tiszt hasonló hajlandóságot érezvén magába dom fernándhoz. mondá néki nemesi bátorságal. hogy écosai volna. és a neve montros. a neve annak ahajos kapitánynak kerm. akinek is az a parantsolattya,

¹⁰ hogy a port rojál-[21b:]ba, egy nehány hadi hajokot fel fegyverezvén. azokal a spanyol hajok ellen mennyen. ezt a hirt tudtára adván a spanyol generalisnak. és onnét viszá térvén. sok féle nyughatatlan gondolati valának. és mondá ugyan azon tisztnek. nagy barátságál. olyan helyről valo vagy, ahol hűségel vannak avalóságos⁵⁶ királyokhoz.

¹⁵ tsudalom azt. hogy még is Cromvelt szolgálod, montros erre nagyot suhajta. és mint hogy valóságál kezdé ötöt szeretni. azért eszerént is kezdé magát menteni mondván. hogy nem egyéb hanem a szükség viszi reá, hogy Cromvel szolgálattyára adta magát. mivel azö hazájában tsak ez első fiakra szál ajoszág. de ha valami alkalmatoságot

²⁰ találhatna, örömet el hagyná a Cromvel szolgálattyt. gyalázatnak tartván. olyanért veszedelemre tenni életét. a ki amaga királyáét el vesztette. dom fernánd ezt örömel halgatván. nagy barátságál meg ölelé. és azt ígéré néki, hogy ha arra volna kedve. a spanyol tiszték köziben számlálhatná magát, és hogy a maga sorsával meg

²⁵ fogna elégedni. azt is szerencsájinek tartaná. ha olyan érdemü. és nemzetü embernek valamiben szolgálhatna.

Montros. nagy háládásál meg köszömvén jó akarattyt, reá álla beszédire. de hogy meg mutassa dom fernándnak hozzája valo igaz köteleségét elé beszéllé néki minden titkát, dom fernánd is látván⁵⁷

³⁰ hozzája valo igaz szivét, ő is [22a:] elé beszéllé néki minden dolgát. és azt is hogy mitsoda keserűségben vagyon hogy eleonorának semmi hírét nem halhattya, montros, fris és bátor természetü lévén. ajánlá magát. hogy ha valamiben. szolgálhat néki, ő arra. kész volna, én, mondá néki dom fernánd. mikor londinumba voltam. az egész tisztet láttam, akik jamaik szigetinél voltak. tsak épen azt a kermet

³⁵ nem láhattam akinek a nevét ki sem mondhatom fel haborodás

⁵⁶ tisztnek. [tisztnek! (...)] avalóságos [A v betű javítva.]

⁵⁷ látván [A v helyett más betűt kezdett írni.]

nélkül. és ha ugyan kedved vagyon nékem abban szolgálni. én tégedet
aport rojálba küldelek, olyan szin alatt. hogy őt végez aveled el fogatot
tiszték válttságáról. és azomba tudakozodgyál éléonora felől. montros
mindenekre ajánlá magát. mondván. ha szinte kerm hatalmában
5 volnais, de én azt meg tudom.

Ez az ígért nagy reménséget adván. adom fernánd szivének,
azért mindgyárt elis indittá montrost. a port rojál felé, aki is oda
érkezvén. nagy örömel fogadák, mivel az őt lévő tiszték mindnyájan
szerették. őtet, azután azon dologhoz foga, a melyért küldetet volt.
10 de mint hogy nehez volt azt hamarjában el végezni. . azért elegendő
idejevolt eleonoráról tudakozodni. a ki felől senki semmit [22b:]
sem mondhatta, látván⁵⁸ hogy reménségeben meg tsalatkozot volna.
azon meg szomorodék. végtire azt gondolá hogy lunleivel is beszélene
ez iránt, és mint hogy lunlei meg hallotta volt. hogy valamely tiszt
15 érkezet volna buenos ayresből, ahol gondolá lenni atyát. és szeretőjét.
azért leg előbször is ő szolittá meg ezt a tisztet. és nem mervén neki
szollani se az attyáról, se a szeretőjéről, kérdé hogy mit tsínálnak.
buenos ayresben. montros nem felevén néki ugy a mint kellett
volna, mondá hogy őt nincsen semmi olyas hir. egyéb, hanem hogy.
20 őt igen beszélnek valamely szép leányrol. a kit is eleonorának hitták,
és nem tudgyák hová lett. lunlei ezen a szón annyira fel haborodék.
és el változók. hogy montros. ezt jól észre vévén. azt gondolá hogy
talám rea talált volna. adom fernánd szerelem társára. de még is
jobban meg akarván szivének hajlandóságát üsmérni, mind az öröm-
25 ben. mind a szomorúságban monda ismét néki. valo hogy eleonorát
sokat siratták. de a sirást vigasság fogja követni. mivel dom fernand
eleonorának egy szép attya fiát fogja el venni. ez a váratlan hir.
annyira meg hatá a lunlei szivét. hogy elsőben⁵⁹ meg tüzesedvén
orczája, azután egészen el haloványodék. montros pedig [23a:] ezeket
30 a változásokat mind másra magyarázá, és tellyeséggel el hiteté magával.
hogy⁶⁰ lunlei kezínél volna eleonora.

lunlei pedig nem halgathatván tovább olyan rettentő beszédeket.
melyek szivét szorongatták. el hagyá montrost nagy sziv béli keserü-
ségel, montros pedig minden változásit. az eleonorához valo szere-
35 tetinek tulajdonítá. és el hitetvén magával hogy ő rejtegetné. kezdek

⁵⁸ látván látván [Ismétlés.]

⁵⁹ elsőben <tu> meg tüzesedvén

⁶⁰ hogy <len> lunlei

tudakozodni. hogy ki volna lunlei. és mint hogy azt mondák. néki. hogy más képen nem ismerik. hanem hogy azt az iffiat. kerm igen szereti, és nagy betsületben is tartya. erre valo nézve tellyeséggel elhithető magával. hogy ez az iffiu, a kerm segítettéggel rejtegeti
5 eleonorát, az alat a még montros mind ezekről tudakozodék, a szép lunlei a rettentő keserüséggel adá egészen magát.

látod már most beatrix. a kinek is neve volt uesbi. látod. mondá lunlei. hogy volt okom suhajtozni. ahálá adatlan dom fernandnak hozám valo kevés szeretetiért, aza tsalárd meg szegte volt hihető
10 hitét. még minek előtte engemet el vesztet volna, és az én eltávozásom segitette meg változását. nem hogy engemet száanna, vagy keresne. [23b:] de söt még azon örül hogy meg szabadulhatot olyan szeretőtől, aki néki alkalmatlan volt, és talám anyira fél viszá valo menetelemen, valamint én azt ohajtottam gyengeségből, uesbi ezen ahiren anyira
15 el álmelkedék, hogy nem adhatván ennek hitelt. nagy siettségel kezdé keresni a tisztet, hogy had beszélhesen véle világosan mindenekről. de az a tiszt elvégezvén dolgát. kerm viszá küldötte dom fernándhoz, és így lunlei a nagy keserüségre adá magát. nem is reménlhete semmi vigasztalást. az alat pedig kerm nagy siettségel el készitté mind ahadi
20 hajoit. és oly nagy hamarsággal. hogy a spanyolok. akik lassuak minden tselekedetekben. még esze sem gyültek volt,

kerm a portusból ki menvén. a sziget körül járt. és a spanyolok láttára hajokat is nyert. fernand azt látván nagy türhetetlenségel várta hogy a spanyol hajok is ki mehessenek, montros pedig viszá
25 érkezvén, meg beszéle mindeneket, de fő képpen, a mit lunlei felől monda néki. az igen nagy haragra gerjeszté ellene. és nagy gyűlölségel lön. mind kerm. mind lunlei ellen, azon is gondolkodék. hogy mint láthassa veszedelmit mind a kettőnek. [24a:]

Kétt dolog. sok veszedelemtől meg menté a spanyolokat. mivel
30 egy nagy szélvész egészen el szélyeszté az ánglus hajokat egy mástól. a kerm hajóját a kuba nevü sziget mellé vivé a szélvész. ót amidön ahajoját visgáltatná. és jó rendbe akarná tenni. az árbutz fa tetején lévő strása kiáltá, hajo, arra kerm vévén aperspectivát, spanyol hajonak gondolá lenni. a mint hogy a hajo spanyol munka volt. a
35 szél jó lévén, kerm utánna ereszkedék. bé éré, és anglus Zászlct teve fel. de el tsudálkozék rajta hogy negyven álgyus⁶¹ fregáta szemben mérne véle állani.

⁶¹ álgyul [Elírás.]

A maga viseléséről kerm vévé észre. hogy tengeri tolvajok volnának benne. azért keményen is rajtok mene, a mint kezdék pedig magokat viselni. abból által látá hogy nehezen adnák fel magokat, olyan nagy vitézséggel is viselék magokat, hogy azt meg mérék probálni. ⁵ hogy vas horgokat hajjgálának a kerm hajójára. hogy meg tartoztassák. és ostromal belé mehessenek. a hartz akoron el kezdődvén. kinek kinek a maga személyében kellették hartzolni. az anglusok igen jól viselvén magokat az ellenséget egy néhány szor viszá nyomák. de a ¹⁰ többi közöt, leg inkább kezdék tsudál-[24b:]ni lunleit. a ki is egy kardal. a leg veszedelmeseb helyeket keresé. meg ölvén mind azt, aki előtte találkozo. és a ki egy néhányad magával., akik leg vak merőb-bek valának. azokal. az ellenség hajójában ugrék. akik is látván azt a nagy merészséget. oly igen meg rémülének. hogy el veszték sziveket., a vitéz eleonora pedig keserűségében. nagy mérész dolgokat viszen ¹⁵ vala végben. el szánván tellyeséggel életét. látván dom fernándnak hüsegtelenségét., kerm nagy rettegéssel látván lunleit az ellenség hajójában. annyi segittséget küldé utánna. hogy atolvajok, akik vitézi modon viselek magokat. végtire fel adák magokat.

Akoron az anglusok mindnyájan örömökbe kiáltani kezdének, a ²⁰ tolvajok közül, akik életben meg maradának. azokat lántzra tevék. azután száz főle ditséreteket mondának a tiszték. a hajosok. és mindenek lunlei felől. mindenik tsak az ő vitézi tselekedeteit beszélette egyik amásikának. atolvajok magok meg vallották. hogy e nélkül⁶² a vitéz iffiu nélkül ök gyözedelmesek lettek volna. kerm pedig nem ²⁵ tudta mit mondgyon tsudálkozásában. és gyönyörűségében. halván hogy mitsoda ditséreteket tesznek felöle. ő is atöbbivel együt fel magasztalá. nagy vitézségét. és okos maga viselését. lunlei pedig ezeket tsendeséggel halgatá. mivel az ő ke-[25a:]serűsége meg nem engedé. hogy valamely kis örömel halgassa ezeket adicséreteket, ³⁰ desöt még inkább ohajtotta volna veszedelmét. mint sem a ditséretet

kerm, igen nagy gazdagságot találván a tolvajok hajójában, mind a hadi embereket, mind a hajosokat esze gyűjté. és mondá nékik, mint hogy oly vitézül viselték volna magokat. az igasságos dolog hogy vérek ki ontásának jutalmát vegyék. de mint hogy senki ugy nem ³⁵ ismeri az ő vitézségeket mint lunlei, azért arra is kéri ötet, hogy osza el kinek kinek érdeme szerént. erre mindenek örömet reá állának, és noha lunlei egy kevesé kezdé magát mentegetni. mind azon által

⁶² e nélkül [a nélkülnek is olvasható.]

annak örüle,⁶³ hogy egy kevesé arra erőltetnék, el oszta tehát tsak nem mindeneket, de olyan okoságal. és igasságal. hogy mindenek jóvá hagyák, a hajoban lévő tisztek között pedig senki⁶⁴ ugy nem tsudálá a lunlei tselekedetit. mint egy ivon nevü Colonelus. etitkon
⁵ papista lévén. irlandiai nemes ember volt. és mint hogy benne fel találatot a valóságos bátorság. az okosság. és mind az értelem., azért lunlei, a mikor az alkalmatoság hozta magával, mindenkor nagy betsületet mutatot hozája, ivon pedig meg nem foghatván. hogy oly iffiu korban azt tselekedgyék amit az az iffiu vitéz tselekedet. valóságos⁶⁵
¹⁰ ditséreteket ad vala néki. és ugy tekintette mint fiát, lunlei pedig semmit sem tselekedik vala az ivon hire nélkül, kerm, atolvajoktól nyert negyven álgyus fregátát [25b:] meg vizsgálata. a mi heja volt meg igazitata. élésel. és hadi emberekel meg raká. lunlei már azt jól tudván. hogy a midön alkalmatoság adatot. kerm mindenkor tsak a
¹⁵ maga szerelméről beszóllet néki, és latván hogy mindenek vigasságban volnának. az alkalmatoságal akart élni. és kérni kezdé kermet, hogy engedné meg, had ö parancsolna anyert hajon a melyben ö ugrot volt leg előbször, ez által⁶⁶ el akará kerülni, hogy egy hajoban ne lenne kermvel. de kermnek nem tettvön kérése. szép szoval eleiben adá.
²⁰ hogy sokal jobban volna az ö hajóján. és⁶⁷ hogy gyönyörüséget tselekednék néki ha jelen valo lététől meg nem foszttya ötet.

Lunleit ezek a szok igen meg háboríták, ö is keményen felelvén néki. monda. talám irigyeled a betsületet melyet nyertem. és ezel el fordula⁶⁸ tölle. ivon aki igen szerette lunleit. halván ezeket. tarta
²⁵ attól. hogy esze ne veszenek egy másal. eleiben kezdé adni kermnek. hogy olyan jó barattyának akit oly igen szeretne. és aki oly értelmes. és okos, abban kedvét nem szeghetné, kerm sokáig kezdé gondolkodni, nem tudván mi tanácsot adni magának. de végtire azt is meg gondolá hogy mitsoda haragal fordult volna el tölle lunlei, az ö haragjától pedig igen tartván, azért reá álla kérésére. azután meg ölelé ivont, és kéré hogy el ne hagyja. lunleit, mert én ate kérésedre ugy botsátom el hogy véle légy, a hajoban, taná-[26a:]tsodot kövesse. és hogy kivált képen valo gondod légyen reája, ezt a hirt mindenik meg mond-

⁶³ mind azontál [elírás lehet *mind azon által* helyett] örüle, <e> hogy egy

⁶⁴ [Sorvégen:] sen [új sor elején:] <s> ki

⁶⁵ tselekedet, valóságos <ts> ditséreteket

⁶⁶ ez által [á—e-ből javítva.]

⁶⁷ és hogy [s — megkezdett h-ból javítva.]

⁶⁸ el fordu<lván>la

ván lunleinek., erre egészen meg tsendesedék. elméje. más nap a vitorlákat fel vonván. a jamaik szigete felé indulának.

Lunlei pedig szabadságban lévén a maga hajójában, őt minden meg tartozkodás nélkül anagy keserüségnak adá magát. ugy anyira hogy a⁵ Colonelus ivon, aki mellette volt, azon igen tsudálkozóék, és mint hogy ötet igen szerette, és mindenkor tsak szomorú elmével látta, lenni a mioltától fogvást üsméri. azért alkalmaságot akara arra keresni hogy valamiképen meg tudhassa szomorúságának okát. ugy történék hogy tsak magánosan lévén lunleivel. mondá néki.¹⁰ én azon eleget nem tsudálkozhatom hogy minek utánna olyan ditsőséges hirt nevet. szerzettél volna magadnak. és hogy a természet. tégedet minden féle szépséggel fel ékesitet volna, még is mindenkor szomorúságban vagy, mitsoda bajod vagyon. valaki meg bántoté. ne kételkedgyel a hozzád valo igaz kötelességemről. amely szem pílantásban kezdettelek látni, ugyan azonban. ugy kezdelek szeretni¹⁵ mint fiamot, a te szép tselekedeti-[26b:]dért. bátorságodért. és szemérmeségedért. oly igen betsüllek tégedet, hogy ha kivantatik. a véretem ki ontom éretted, szoly tehát vitéz lunlei.⁶⁹ nyisd fel szivedet. ha boszut kell állani éretted parancsoly akaromnak., ha valamiben kívánod szolgálatomot, én olyan jó akarod vagyok. a ki hozzád²⁰ tellyeséggel köteles. hogy ha pedig titkot kívánsz. töllem, arra esküszöm. néked. azt ne gondollyad hogy tsak a titkod meg tudásáért beszéllyek így, nem, hanem ahozád valo igaz. és tiszta barátság, és betsület kénszerit engem erre. mivel azt tudom magamról., hogy²⁵ meg enyhittik akeserüséget. a midön másokkal közlik

Lunlei halván Ivonnak. igaz szivel valo szavait. azokba nem kételkedheték. mint hogy a maga sziveis tsak azt kereste, hogy ki nyilatkoztathassa keserüségit. nagy örömel érzé magában, hogy azt közölheti olyan emberel a kinek okossága mindeneknél tudva lévén semmitől³⁰ nem tarthatna, de mint hogy tartá ugyan azon okoságától, hogy rosznak ne találná maga viselését. azért egy kevesé meg tartozkodék. a feleletre. mind azon által. erőt vévén magán., ate hozám valo jó akaratom mondá néki. suhajtva, anyira meg hatotta szivemet. hogy háláa-[27a:]datlan volnék, ha el tagadnám előtted a mit kívánsz³⁵ meg tudni, igen is vitéz Ivon szükségem vagyon karodra. tanatsodra. és titkodra, de minek előtte ki nyilatkoztassam néked életemnek leg nagyob titkait, kérlek hogy mutassad azt a jó akaratomot hozám,

⁶⁹ lunlei. <h> nyisd fel szivedet. ha

hogy mond nékem, valamely titkodot hogy had mondhassem meg bátraban azután néked az enyimet magad Irlándus vagy, nem vagy é pápista? noha veszedelemben forog az olyan aki ezen avalláson vagyon a Cromvel szolgálattyában. felelé Ivon, de mint hogy a
5 szükséges néked, és mint hogy azt fogadtam hogy tiéd az életem. te előttd el nem titkolom hogy ezen avalláson ne legyenek. és más vallást nem tartok.

Mint hogy ez így vagyon mondá lunlei, meg mondhatom néked vitéz Ivon. hogy a férriu nev és köntös alat, olyan aszonyt látz, a ki evilá-
10 gon leg méltób a szánásra, Ivon ezen tsak el tsudálkozték. valo hogy azt tsudálhatod mondá néki. de mint hogy azt meg mondttam hogy ki légyek., az én szerencsétlenségemet is elődbe kel adnom, hogy meg menthessem valamenyire, a magam el titkolását, a melyet
15 a te jó erkölcsöd rosznak találhatná. akoron elő számlálá néki a maga familiáját, dom fernandal valo szövetségit. rabságban valo esésit, a kerm szeretetit. hogy mitsoda szoros fogságba tartotta ötet, hogy mitsoda tisztelettel volt hozzája. hogy mitsoda szán-[27b:]dékal vette fel a férriu köntöst, remélvén hogy meg szabadulhat. jamaik tartományában lévén. azt is meg mondá néki. hogy mitsoda hirt
20 hallot volna dom fernand hűségtelenségéről, és hogy azt is fel tette volt magában, hogy rabságát el végezné életével együt. a midön atolvajokkal hartzolt, de a menyeknek⁷⁰ nem tettzet hogy fegyver által veszek el., mind azon által most a jamaik szigetében viszá té-rünk, szemeimel kel nézmem a hazám ellen valo hartzokot. talám
25 még azt is akarják. hogy magam is hartzollyak ellene. a melytől irtoznom kellene., mindenüt a széllyeken az atyám parantsol. ha szinte olyan idegenségel⁷¹ láttatik is hozám lenni. de alig várom hogy meg ölelhessem lábait, és azon kérjem. hogy valamely klastromba zárjon engemet. és ha szinte dom fernand oly hálá adatlan is hozám. de
30 kermvel tovább nem maradhatok., látod vitéz Ivon. hogy vagyon szükségem karodra. ki engem meg segittsen. az el szökesre valo szándékomban. a midön a port rojálba érkezünk. tanátsodra is vagyon szükségem. hogy ahoz alkalmaztassam magamot, és a titokra. a melyen áll boldogságom. és életem.
35 Eleonora. még tovább is beszélhetet volna, hogy Ivon félben⁷² nem hagyatta volna beszedit. anyira tsudál-[28a:]ta. tisztelte, szerette.

⁷⁰ menyek<el>nek

⁷¹ idegenségel <t> [?] láttatik

⁷² félben [b-n-ből javítva.]

szánta ötöt,⁷³ hogy nem szolhata. végtire magához térvén. mondá. hogy ha ugy szerettelek mint fiamot mikor lunlei voltál. mostanában hogy eleonora vagy ugy szeretlek mint leányomot, és ugy tisztellek, és tsudállak, mint az aszonyok között legg méltobbat. és tekintettesse-
5 bet, de abban ne kételkedgyél. mert ki veszlek akerm keze közül. és a válesco kezében adlak. azt pedig nem gondolhatom dom fernánd ellene mondana annak az álhatatoságnak. a mely természetete a spanyol nemzetnek. és hogy meg szegné hitit, a mely nem illenek a betsületet szerető emberhez. ezekre a szokra sokat suhajtozék⁷⁴ eleonora, de
10 egészen, a Ivon tanátsát akarván követni. egy kevesé meg tsendesédék elméje.

Azon a napon olyan szép idő volt. és olyan jó szél fút, hogy szerencsés utozásokat gondolták lenni, és éléonora azt igen reménlé. hogy tsak rövid idő mulva végbe viheti szándékát, de azon az éttzaka oly
15 rettentő szélvész támada. elegyesen nagy Zápor esővel, és meny dörgéssel. hogy az anglus hajokot. tellyeséggel el szélyezté egy más-
tol.

Ez a rettentő szélvész, két nap. és két éttzaka tartá, a harmadik napon az idő fel tisztulván, kerm tsak egyedül látá a maga hajóját.
20 és azon igen meg ijede[28b:] hogy talám el veszet volna a lunlei hajója. azután jelül álgyukbol lötete. és így tselekedék. minden ora után. azonba közelgetet jumaik szigetóchez. az alat pedig sokan ahajoji közül. ő hozája gyülekezének. de senki hirt nem tudá mondani a hajorol. amelyen volt lunlei, egy nehány napig szüntelen lötete
25 álgyukbol. hogy meg tudnák hol létit. de tsak haszontalan volt., akoron anagy keserűségnek adván magát. ezerszer meg bánta. hogy maga mellől el botsátotta volna, ebben a nagy bajban lévén, tudtára adák néki, hogy hajokot látnának., a melyek feléje közelgetnének. meg üsmervén. hogy spanyol hajok. azért a hartzhoz készüle.

30 A mint is azok ahajok, a dom fernand parantsolatlyta alatt lévén, nem tsak boszu állásbol. de még a montros beszédiért is, aki már a spanyolok közti állot volt, igen ohajtá. a kermvel valo hartzot, gondolván, hogy véle együt talállyá társát. mihent meg üsméré a kerm hajóját, azonnal hozája közelgetete mint egy fél álgyu lövésnire,
35 és rettentő képen kezdének egy máshoz lödőzni. atób hajok is hasonló képen tselekedének egy más között, hogy pediglen egy mást láthassák.

⁷³ szánta öte, [Íráshiba.]

⁷⁴ suhajtozék [s—h-ból javítva.]

fáklyákat gyujtának étzaka. és hajnalban ismét el kezdék [29a:] azon keményen a hartzot,

Dél felé adom fernand hajójában valo árbutz fát lelővék, az anglosok arra győzdelmet kiáltának, de egy kevés idő mulva, a kerm
5 hajójának a leg nagyobik árbutz fáját egy álgyu golyobis két darabbá törvén, a spanyolok is nagy örömbe valának, és közeleb menyén az anglus hajohoz. oly rettentő. álgyu, és puska lövés volt hogy se egy mást nem láthatták. se nem halhatták.

kerm, és dom fernánd azon igyekezének. hogy egy máshoz horgol-
10 hassák hajojokot. azt végben vivén. akkor el kezdődék közöttök arettentő hartz, a mely méltó örökös emlékezetre. kerm tsak dom fernandot kereste. és dom fernánd, tsak kermvel. akart viaskodni. az anglosok egy néhány szor az ellenség hajójában ugrandozának. de mindenkor onnét ki üzetének veszedelemel. dom fernand is hasonló
15 képen tselekedet. az anglosok hajójában., de nem volt nagy hasznal. kerm sok féle sebekben esvén, sok vérit is vesztette el. de még is nem akara el távozni a helytől, hogy magát bé kötesse. dom fernándnak is által volt löve. atzombja, és három. vagy négy vágás is volt rajta, de még is tsak biztatá a vitezit. [29b:]

20 Végtire atüz meg lassudék mind a két részről. és anyira meg tsendesedék., hogy tsak némelykor hallaték. egy néhány puska lövés. ez a kemény hartz. három óráig tartá. és mind egyik. mind a másik hajoban, tsak holt testet, és sebeseket lehete látni. a hartznak alig lett tellyeségel. vége, hogy látának nagy sebeségel feléjek jöni. egy
25 hajot. a mely hajonak anglus Zászloja volt. a hajó pedig. alunlei hajója volt. a ki is nagy tsudálkozásal látván. azt a szomorú dolgot., akét hajohoz közelgete. hogy segedelemel légyen hozzájuk. atöb spanyol hajok látván ötet, gondolák hogy dom fernánd el veszet volna. a szélnek ereszték vitorlájokot. tarván attól. hogy az anglosok utan-
30 nok nemenyenek. akik is olyan nyomorult állapotban valának. hogy szerentséseeknek tarták magokot, hogy a spanyolok nyugodalomban hagyák⁷⁵ őket.

Lunlei pedig leg előbször is a spanyol hajoban szálván. őt tsak holt testeket. és haldokló embereket talála. de mitsoda nagy ijed-
35 ségben nem esék. amidön meg üsmeré dom fernandot a többi között fekünni. a ki eszén nem lévén. avér igen folyt [30a:] belölle. soha a vitéz eleonorának. nem volt olyan nagy szüksége a bátorságra és az

⁷⁵ hagyák <öket.> őket. [Törlés tollhiba miatt.]

okoságra, mint azon alkalmasagal. tsak alattomba Ivonra tekinte, aki is észre vévé hogy miben vagyon adolog mindgyárt a maga hajójában viteté dom fernandot, és bé kötözteté sebeit. azutan által mene akerm hajójára. akit is hasonlo. állapotban találván.

⁶ ugyan hasonlo gondgya is lett reája.

Lunlei ezeket különös helyre tétetvén. azután dom fernandhoz mene. nagy⁷⁶ sziv fajdalomal. amely annál is nehezeb volt. hogy el kellették titkolni. a borbélyok meg álitván⁷⁷ vérit, és bé kötözvén sebeit. azzal vigasztalák. hogy egy sebe sem volna halálos. ez egy

¹⁰ kevesé meg tsendesítetté⁷⁸ elméjit. aki is mind végig nemesi modon akarván magát viselni. hasonlo figyelmetességgel volt kermhez. a kiröl⁷⁹ is hasonlot mondának aborbélyok.

Eleonora ilyen szorgos dolgokban fáradozván, és azon kívül is elméje, nagy tusakodásba lévén, Ivon tarta attol hogy meg ne betegdyék, azon kéré igen szépen, hogy minden gondgyát bizná reája. és tsende-[30b:]ségbe⁸⁰ lenne. mint hogy dom fernánd életbe volna, mivel azt látod, mondánéki. hogy az Isten rendelése olyan boldogságra. vezet. a melyet nem reménlhetted volna, kérék vessed abban bizodalmodot., és enged meg had munkáldogyam helyetted. mivel ez az

²⁰ alkalmasagal meg mutatya néked hogy mitsoda buzgosággal valo jó akarod vagyok, a mitsoda modot gondoltam ate dom fernándal valo meg szabadulásodra. szükséges hogy a lunlei nevet viseljed. és az anglusok ugy tekintsenek mint eddig. hanem nyughatatlanságodot mórsekeld meg. szivednek tusakodását titkold el. és nyugodgyál

²⁵ meg az én ígéretemen. és hűségemen a melyet hittel fogadtam néked.

Ezeket a szokot halván olyan embernek szájából. a kihez eleonora nagy tisztelettel volt. ugyan az Ivon akarattyához is alkalmaztatá magát, én minden kételkedés nélkül. követni fogom tanácsodot felelé néki eleonora ugy is tekintelek mint atyámod, kezedben vagyon

³⁰ minden betsületem. és boldogságom. mindent a te okoságodra, és jó erkölcsödre hagyok. tsak azt tud meg, hogy valamit eddig tselekedtem. arra tsak a gyanakodás. és a halál keresés vitt engemet, és hogy a dom fernánd jelen valo léte. [31a:] az én aszonyi gyengeségemben vizá tett, szükséges is még egy darab ideig. hogy ne az eleonora.

⁷⁶ nagy [Ékezethiba; nagy]

⁷⁷ meg álitván [i—é-ből javítva.]

⁷⁸ tsendesítetté [Második e—i-ből javítva.]

⁷⁹ a kiröl [i—r-ből javítva.]

⁸⁰ tsende [30b:] deségbe

hanem a lunlei személyét viselyem. ezen beszélgetés után elválnak egy mástól. eleonora a sebesekeket mene látogatni, és Ivon. a fel tett. szándékát mene végben vinni. mint hogy se dom fernánd, se kerm nem voltak abban az állapotban hogy szolhassanak. se hogy a szót ért-
5 hessék. lunlei látogatásokra menvén. nem mutatá meg magát nékik. uesbit dom fernand melléje tette volt. meg parancsolván néki. hogy se melölle el ne menyen. se néki valamiről ne szollyon. a midön magához fóg térni, de hogy semmit se mulasson ollyat el. amit még a maga szemére hanyhatna. olyan szorgalmatos gond viseléssel volt
10 kermhez. mint ha egész szeretettel lett volna hozzája.

Ivon. pedig az alat. egy hajora ülven. mind rendre el járá az anglus hajokot. kik vas macskán voltanak, és kiket mind nyomorult állap-
15 potba találá, akoron elejekbe tévé hogy mitsoda veszedelmes dolog volna hogy ha fejek nem lévén. a spanyolok reájok ütnének, azért azt tanácsolá nékik. hogy tegyek fejeknek. [31b:] lunleit. a kinek mind vitézsegit. mind okoságát üsmérik, és hogy egyedül. ő oltal-
mazhattya meg őket, ezt a tanácsot olyan embertől halván. a kinek régtől fogva üsmérték nagy eszét. és okoságát. azon kívül is lunleit mindnyáján szeretvén. mindnyáján reá állának, és lunleit fejeknek
20 kiálták, Ivon hogy időt ne veszessen. azt jovallá lunleinek, hogy a hajójával. menne akét ahajo mellé a kik még esze valának kaptsolva, a honnét Ivon. a sebbe lévő spanyolokot mind a lunlei hajójára tevé, és az anglus sebesekeket atöb anglus hajokra. a mi gazdag portéka⁸¹ volt azt is mind a lunlei hajójában téteté, az álgyukot, és a vegyvere-
25 ket.⁸² el osztá az anglus hajokra. Ivon azután azt jovallá lunleinek hogy az anglus hajokot mind küldene a jamaik szigetében. amelyen igen örülének az anglusok. lunlei pedig mindnyájoknak tudtára adá. hogy ő maga. a spanyol hajok után akarna menni, mivel a mitsoda ál-
30 lapotban vannak, ha ő elől találhattya könnyen el foghattya őket. ez így lévén. a két esze kaptsolta hajoknak, mint hogy többé hasznát nem veheték. el is égeték. és mindnyáján meg indulának. [32a:] A midön már az ánglus hajok anyira valának hogy nem leheté őket látni. lunlei kérdé Ivontól. hogy mi volna a szándéka. ? és hogy mi formában lehetne a spanyol király birodalmának széllyein ki szállani.
35 Ivon régi. hadakozo ember lévén, és okos abban a mesterségben. mondá néki. hogy buenos ayres mellé kel közelgetni. olyan szin alat.

⁸¹ porté [Iráshiba lehet *portéka* helyett.]

⁸² vegyvereket [fegyvereket]

hogy ki szálván. a tenger széllyin lévő helyeket fel prédállják, de semmire egyébre ne legyen gondgya, hanem csak azt parantsollya a mit ő fog néki mondani titkon. lunlei tellyeséggel reá hagyván magát. meg parancsolá hogy buenos aires felé tarttsanak a hajoval. azomba tudtára adák néki hogy dom fernánd egészen magához tért volna, és hogy akarna beszélleni a hajon lévő fő tisztel, arra kéré Ivont. hogy menne le hozzája. nem érezvén még magában anyi erőt. hogy eleiben mehessen. és arra is kéré. hogy visgálná meg jól minden szive titkát. és hogy mitsoda reménségben kel néki lenni iránta azután

⁵ kerm látogatására mene. a reménség, és a félelem haborgatván elméjét.

Ivon dom fernandot elegendő jó állapotban ta-[32b:]lálván. monda néki, engemet a mi Comendánsunk küldöt hozád, hogy meg adgya néked a tiszteletet, a melyet érdemel egy olyan vitéz ember mint magad. és abban is bizonyos lehetz hogy maga is el jöt volna

¹⁵ ha attol nem tartana, hogy talám a maga jelen valo léte. alkalmatlanságodra volna, és maga meg mutatta volna, hogy mitsoda szána-kodással vagyon ilyen állapotban valo létedért. gondolom, mondá dom fernánd. hogy a magad Commendása sintsen jób állapotban⁸³ mint én. és hogy nehezen vihetné azt végben amit mondasz., Ivon

²⁰ észre vévén hogy kermről akarna szollani. felelé néki, az iránt kívánságod bé tellyesedet, mert kerm még sokal roszab állapotba vagyon náladnál. de engemet lunlei küldöt hozád. a ki is kerm helyet a fő. hogy hogy fel kiálta⁸⁴ dom fernánd hát lunlei. el nem veszet. se sebbe nem eset. és ő parancsol a hajoban? mindnyájan szerencsétlenek volnánk. felelé Ivon hogy ha az a vitéz iffiu. abban az állapotba volna amelyben ugy tettzik kívánod. hogy volna, de uram nem vagy most abban az állapotban hogy a ditseretit halgassad. se abban hogy arra vigyáz mitsoda gondgya vagyon reád. én pediglen helyette. gyakrabban el fogok jö-[33a:]ni, látogatásodra⁸⁵ és amidön

³⁰ jobban keszdesz lenni. reménlem hogy meg mutathatom azt néked, hogy nintsen evilágon olyan ember aki ugy meg érdemelye a Vitéz dom fernánd tiszteletét. és szeretetit. mint lunlei. dom fernánd ezekre nagyot suhajtá és egy keveset gondolkodván, arra kéré Ivont. hogy mondaná meg néki. miben volnának adolgok. Ivon azokat mind elő

³⁵ beszéllé. de a beszéd közben mindenkor valamely ditséretes dolgot ele-

⁸³ állapotban [Első a—d-ből javítva az ékezet áthúzásával; min [íráshiba mint helyett.]

⁸⁴ fel kiálta <f> dom fernánd

⁸⁵ látogatásodra [Második t—d-ből javítva.]

gyite lunlei felől. ate beszédedből azt látom mondá néki dom fernánd, hogy én az anglusok rabja vagyok. Ivon látván hogy az elméje nagy nyughatatlanságba volna, és tartván attol. hogy a meg ne ártana néki, hozzája közelitte. és mondá néki tsak lassan hogy senki meg ne halya, 5 ate lunleihez valo baráttságod léssen dija meg szabadulásodnak. és ezen az árron meg nyerheted a szabadságot ha akarod. a ki is egy tisztet rendelt melléd. a ki ő előtte kedveségben nagyon. azért annak szabadosan beszélhetz. és amidön valamit akarsz izenni lunleinek. ő meg fogja néki mondani. akkor eleibe vivé uesbit. a kire nem is 10 tekinte dom fernánd. és Ivon látván. [33b:] hogy nem akarna többet beszélteni, el mene melölle. de elsöben mindenekre meg tanitá uesbit. hogy⁸⁶ mint kellesék szolni. lunleit pedig kerm mellet találá. a ki is még⁸⁷ magához nem tért volt. Ivon mindeneket meg mondván lunleinek, aki is tsudálkozék azon hogy dom fernánd miért gyüölöné 15 anyira lunleit. és ezert sok szomorú gondolatok jövének elméjiben, de Ivon. holmi tanácsot adván néki ameg vigasztalá. egy kevesé. és egy néhány napokra halasztá. hogy maga beszélene dom fernándal, dom fernánd pedig gondolkodván mind arrol. a miket Ivon mondot vala néki, szóllittá uesbit. és maga mellé ültetvén. mondá néki. mint 20 hogy olyan bent vagy a lunlei⁸⁸ kedvében. meg nem sértvén. hozzája valo hüségedet., nem mondhatnálé valamely olyan különös dolgokot. a melyek ötet tekintik. és a melyekben részes vagyok. vagyoné felesége. vagyoné valamely szeretöje. ángliában. és azt is szeretném tudni. ha jelen volté a midön az anglusok leg előbször a jamaik szigetében ki szállottak volt. 25

Mind ezekre meg felelhetek néked mondá uesbi. és meg sem sértem a hozzája valo hüségemet lunlei még akkor szolgálatban nem volt amidön az anglusok a szigetre ütöttek, ő néki se felesége, se szeretöje ángliában nin-[34a:]tsen, noha meg érdemli a szeretetet, mind azon 30 által mondá dom fernánd. azt mondották volt nékem. hogy igen szeretne bizonyos spanyol uri személyt. a ki is keze közöt volna, de azt tudom hogy te el nem⁸⁹ árulod az ő titkát, hogy meg mutassam néked mondá néki uesbi. hogy ez iránt nintsen semmi titka. azt meg mondhatom. néked igazán. hogy eleonora a kinek társa nincsen 35 szépségben. már két esztendötöl fogvást a kezinel nagyon. de semmi

⁸⁶ hogy [h—m-ből javítva.] mint

⁸⁷ még magához nem tért [még: nem: Beszúrások.] volt.

⁸⁸ lunlei <el> kedvében.

⁸⁹ el nem <al> árulod

szerelemel hozzája nincsen. és azt meg tudván hogy mitsoda kötelességel voltál ahoz a leányhoz. azért minden alkalmatoságot kereset arra hogy néked viszá adgya. de azt is meg hallotta egy montros nevű embertől. hogy te ötet el felejtetted. és hogy egy atyafiához kötötted

⁵ magadot

Mit kell hallanom. mondá nagy suhajjtással dom fernánd, erőltetvén magát hogy az ágyában fel ülhessen. kövessed beszédedet nemes uesbi, és hozz viszá az életre. engemet. hogy én házás volnék. hogy én meg szegtem volna eleonorának ahitemet, oh leheté ilyen gondolatot ki gondolni. eleonora még életben vagyon, és hiv. és lunlei ¹⁰ötet nem szereti. oh' boldog hartz. és kedves rabság. enékem ditsősége-[34b:]seb mint ha ezer hartzot nyertem volna. dom fernánd olyan nagy buzgó szivel mondá mind ezeket, hogy uesbi a ki alig titkolható el köny hullatásit. tartá attól. hogy a sebeinek meg ne ártana, ¹⁵uram oly örömel látom fel háborodot elmédet, hogy ezenel meg mondok mindeneket a fő tisztetnek. de ugy hogy magad is meg tsendesittsed elmédet. és mint hogy szereted eleonorát. tarsd meg magadot ő érette, lunlei pedig mind ezekről. maga, többet mondhat néked mint én, de azt el mondhatom, és bizonyos is lehez benne, ²⁰hogy eleonora náladon kívül soha senkit sem szeretet.

Nem lehetet volna olyan orvoságot találni, a mely oly hirtelenségel használhatot volna. dom fernándnak mint ezek a szavai uesbinek. azonnal kezdé érezni ujjulását, erejének. és tellyeségel magához térvén, el álmélkodék az uesbi szavának hangján. és nagy figyelmeteségel nézván reája. mondá néki, ugy tettzik hogy üsmérlek tégedet, amentől többet hallom szodot. és reád nézek. annál inkább ugy tettzik hogy láttalak. kérlek azért. nehagy ebben a kéttéséges állapotban sokáig, hanem mond meg miképpen. és kitől tudod mind azokat amiket mondasz.

³⁰ kérlek uram én is tégedet mondá uesbi, ne kívánnyad hogy azt tselekedgyem a mit kívánsz töllem. [35a:] ez olyan titok. a melyet tsak lunleinek kel meg mondani, mindgyárt el megyek. és meg mondom néki szivednek kívánságát. és azon igyekezem hogy ide hozhasam hozzád. erre helyéből fel kelvén nagy siettségel mene eleonorához és Ivonhoz. akiknek elé beszéllé adolgot. ez a vitéz leány. aki ³⁵oly nagy bátorságal. és vakmerőségel kereste anyiszor halált. tsak nem meg hala a uesbi beszédin, a keserőség. az öröm. a szeretet. és a szánakodás. oly igen tusakodának szivébe. hogy el ájulván. az Ivon. és a beátrix karjokra esék. tsak hamar magához térvén. eleiben adák

néki. hogy nem kellene magát anyira el hagyni. látod vitéz Ivon
mondá néki, pirulva. hogy valóságos aszony vagyok. Ivon erre nem
felele, hanem csak arra vigyáza hogy miben szolgálhason néki.
viszá küldé uestbit dom fernánd mellé. és meg hagyá néki. hogy min-
deneket küldene el melőlle. olyan szín alatt, hogy lunleinek. nagy
5 beszéde volna véle. a mely az anglusokot tekénti, uestbi ezt véghez
vivé, és meg jelenté dom fernándnak, hogy lunlei mindgyárt. [35b:]
oda érkezik. lunlei pedig Ivonal, a dom fernánd házában érkezvén
mint egy reszketve, de mint hogy a hajokban lévő kis házacsckák.
10 nem világosak. azért dom fernánd is mindgyárt meg nem üsmérheté,
ugyan őis kezdé el a beszédet mondván. vitéz lunlei. előttd látod
azt. aki annyi tisztelettel és tsudálkozásal vagyon hozád. mint a
menyi gyűlölséggel. és gyanakodásal volt. uestbi gondolom hogy meg
mondotta néked az okát. hanem felejsd el amiben véthettem ellened,
15 és mond meg az én kedves eleonorámnak, miben vagyon dolga. akiért
kész voltam meg halni, és akiért kívánom eletemet. ezekre a kezét
nyujtá. és lunlei közeleb menvén. hozzája, felelé néki. kedves dom
fernandom. az igasságos dolog hogy viszá adgyam néked eleonorát.
de miben legyen aző állapottya azt néked kell mondani., dom fernánd
20 könnyen meg üsmervén a szavát. és nem kételkedvén abban hogy
nem ő volna a dom valesco leánya. a kezét meg szoritá. és fel szöval
mondá. eleonora. kedves éléonoram. ugyan magad vagyé az akit én
ohajtok. ezeket a szokot szaszor el mondá. és [36a:] nagy örömében,
sirásában, soha sem tudta hogy mit mondgyon. de végtire azt akará
25 meg tudni. hogy mitsada⁹⁰ szem fény vesztésből lehet a. hogy lunlei
egy személy legyen eleonorával. és száz féle kérdést teszen vala tölle
egy szers mind.

Eleonora észre vévén. dom fernándnak minden tselekedetiből., hozzája
valo nagy buzgo szeretetét., nem kételkedheték hűségében. keré is
30 ötöt nagy szeretettel. hogy tsendesitené meg magát. ne hogy valamely
ártalmára légyen. és minek utánna Ivont bé mutatta volna neki,
mint olyat. aki méltó volna⁹¹ betsületére. és meg üsmértette volna
véle⁹² beatrixot. uestbi helyet, elé beszéllé néki minden historiáját.,
a melyért nagy szeretetben. és tsudálkozásba esék. dom fernánd is
35 azután elé beszéllé hogy miket tselekedet azért hogy meg találhassa.
és hogy montros a miket mondot volt nékie felölle. csak arra valo

⁹⁰ mitsada [*mitsoda* helyett.]

⁹¹ volna [*n-v*-ből javítva a sor elején, elválasztás után.]

⁹² véle [*v* helyett más betűt kezdett írni.]

volt. hogy ki vehesse belőle, hogy ha eleonora nem volnaé keze között, és mint hogy az eleonora nevére sokszor meg változtatta ábrázattját. ar-[36b:]ra magyarázták. hogy ő rejtegetné. ugyan ezen okból is gyűlölte anyira lunleit. és kermet, de mint hogy anyi jót mondasz
5 felőle, ketelenitetem⁹³ betsülettel lenni hozája, és ha szinte ate jó erkölcsöd meg nem engedi is. hogy ugy tekintsem mint társamot, mind azon által ate hozád valo nagy szeretetem arra kényszerit. hogy tartsak olyan nagy érdemü embertől.

De akár mint légyen. felelé erre szerelmetesen eleonora. kermtől
10 nem félhetz. és noha semmiben sem akarom el mulatni a háláadoságot a melyel néki tartozom. de tsak rövid idő alatt meg látod kedves dom fernándom, hogy eleonora tsak téged szerethet. és tsak tégedet is tud szeretni. Ivon azután dom fernand eleibe tévén adolgot a melyet követni kellene. dom fernand azt igen jonak találá, és meg ölevén
15 Ivont. igazán valo barattságát igéré néki, Ivon azt is jóvallá⁹⁴ azután, hogy eleonora menne fel házában. ne hogy a hoszas beszélgetésért, mások valamely gyanóságban nevegyék. ez két szerető el válván egymástól. mind tsendesebbek valának. mind inkább is szereték egymást. eleonora beatrixot Dom fernand mellet hagyá, és Ivonal
20 együt. a maga házában mene. de az alatt a hajó közelgetet buinos ayreshez.⁹⁵ hogy pediglen el kezdgyék a [37a:] fel tett dolgot. lunlei a vitézit ki küldé a szélyekre. és őt fel prédalák aparaszt embereket, etették. mindeneknek., és így tselekedtete egy néhány szor. hogy a vitézit ehhez szoktassa, a kik is nagy dolgot gondolák tselekedni. egy
25 szer atőbbi között, Ivon ki válogatá mind azokat, akiktől⁹⁶ lehet tartani., és el küldé a szélyekre prédálni, ezek örömet ki szállának a hajobol., de a midőn már jó távul voltanak a vas macskát.⁹⁷ fel vonatá, úgy a vitorlákot is. és buenos áyres⁹⁸ varosa felé indula. a kormányos a ki a hajot igazgattya. anglus lévén. és gyanakodván valamiről, nem
30 akara engedelmeskedni, Ivon egy pistolyt fogván. a fejiben löve. és a kormányt. egy irlándusnak adá. kezében, a ki ahoz igen jól tudot. és a többit a ki nyakaskodni akara az anglusok közül. mind meg kötözteté. és spanyol Zászlót tétetvén fel. szerencsésen érkezének a buinos

⁹³ ketelenitetem [Első t—n-ből javítva.]

⁹⁴ igéré néki, Ivon azt is jóvallá <néki> azután,

⁹⁵ buinos ayreshez. [Esetleg hoz is olvasható; a tinta összefutott.]

⁹⁶ akiktől <h> lehet

⁹⁷ vas macskát. [c—s-ből javítva.]

⁹⁸ buenos áyres [r—s-ből? javítva.]

aires várossa mellé. dom valesco. aki mindenkor tsak arra vigyázot mikor valamely hajó érkezet. hogy halhason valamit dom fernand felöl. mint hogy pedig ő vigyázot a széllye-[37b:]ken; ugyan ő is mene leg előbször meg vizsgálni a lunlei hajóját. de mint el tsudál-
5 kozék azon, hogy mind olyan embereket láta. akiket nem üsmért. és akik meg ölelték lábait néki. és kivált azon. hogy egy szép iffiu könyves szemekel tsokolgatná kezeit.

Nem tudván mire vélni mind ezeket figyelmetességgel tekinti vala főkeppen⁹⁹ azt az idegen szép iffiat, a kinek is tselekedetin meg eset
10 vala a szive. a természet pedig jobban meg nyitván szemeit. és meg üsmérvén eleonorát. tsudálkozásában, és örömében nem tudá hogy mit tselekedgyék. meg ölelé leányát. és tsak nem egy oráig tartá ölelve, nem mondhatván egy szot is néki. mind azoknak. kik őt jelen valának. a szivek meg esvén rajta. senki sem szolhata. és minden
15 várá mint lenne vége, ennek adolognak. végtire dom valesco magához térvén, mondá. eleonora kedves leányom. leheté a. hogy én tégedet jsmét meg láttalak, ezeket a szokot halván mind azok. akik¹⁰⁰ a tenger parttyára gyülekeztenek volt, az eleonora nevet mindenek kezdék nevezni., és mindenek köszöntésére jövének. és mindenek
20 részt vettek az dom valesco nagy örömében. a ki is a temérdek¹⁰¹ sok nép között. nehezen [38a:] mehet vala eleonora után a hajójáig., ahol akará az attyának elé beszélni historiáját., a melyet olyan nagy észel, és szemérmetségel beszéllé elé, hogy dom valesco egy nehányszor félbe hagyatá véle ölelgetésével. és ditseretivel, de a
25 midön meg mondá néki hogy viszá hozta volna dom fernándot, is. akkor tellyes öröme lön.

Azután szép igeretekel meg köszöné Ivonnak szép nemesi tselekedetit. és meg ígéré azt éléonorának. hogy meg fogja nyerni afő generalistol. hogy kermet hagyja meg hatalma alatt. azután dom fernánd-
30 hoz viteté magát. dom fernánd. nagy örömel. és szeretettel fogadá. és minek utánna egy mást köszöntötték volna dom valesco. a maga házához viteté dom fernándot és kermet., Ivonra bizá hogy lenne gondgya a hajora és a sebesekre. a kik között meg üsmeré eleonora montrost. a kit is az attya házához viteté. és azt el mondhatni. hogy
35 nagy gyozedelemel. mene bé avárosba., a midon valesco mindenekről

⁹⁹ főkeppen [főképpen-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁰⁰ akik a kik

¹⁰¹ temérdek [d—k-ből javítva.] [...] eleonora után <aházáig> a hajójáig.,

rendelést tett volna a maga házánál. mind ezeket a fő generalishoz ment meg beszélni, mint hogy pedig dom fernand nagy te-[38b:]kintetben volt spanyol országban. és hogy mindenek tudták. dom valescoval valo szövetségét. a kit mindenek tisztelték, a generalis ötöt szerencseltetvén. igen örüle ezen az alkalmazhatóságon, hogy mindenikének meg jutalmaztathatná. szolgálattyaikat. azért, éléonorának nem tsak kermet adá, hatalmában, hanem még szabaddá hagyá mind az egész gazdagságal. mely a hajójában találkozik,

Dom válesco viszá térvén. meg mondá éléonorának a hirt, a ki is amaga rend szerént valo köntösét fel véné, beatrixal együt. ujontában kezdé ölelgetni az attyát. örömeben. az attyához valo kötelesegit végben vivén. kerm látogatására mene, a ki is a hajobol, a városban vitelekor valo rázodásban magához térvén beszélteni kezdet. de azon igen el tsudálkozik. hogy magát szép ágyban látna fekünni, és uri palotákban, de azon még inkább kezdé tsudálkozni, a midön eleonorát. beatrixal látá hozzája menni, a ki is az ágyához közelgetvén. melléje. üle. és ezeket mondá néki.

Nem tudom hogy ha vagyé abban az állapotban hogy halgathassad mind azokat. amiket tudtodra akarok [39a:] adni, és hogy ha az a nagy nemesi sziv. a melyet mindenkor mutattál hozám, nem változotté meg, ato dicsőségedet anyira szeretem hogy el várom azt az orát a melyben a te egésséged anyira valo erőtt adhasson néked. hogy segítségdre hihassad jó erkölcsödöt, egy olyan alkalmazhatóságban¹⁰² a melybe tudom hogy lészen szükséged segítségére. eleonorának ezek a beszédi. az ő köntöse. és minden valamit kerm látot, eszében véteték véle. hogy mi légyen az ő sorsa, akár mitsoda állapotban legyen felelé kerm. de meg halgatom beszédidet. nagy tisztelettel. mint olyan. akinek kedveseb vagy a nap világosságánál. és noha holmiben. által lássam is a magam szerencsétlenségét., mivel látom hogy a spanyolok rabja vagyok, a félelemnél a melybe voltam hogy talám el vesztettem volt a vitéz lunleit. nagyobb az örömöm hogy láthatom a szép éléonorát. semmitől nem tarthatok, és tsak egyedül. a te haláladon veszthetném el az okoságot. és a bátorságot. de mint hogy életben vagy, a nékem elég. eleonora azután nékie mindeneket elé beszéllé. azt sem titkolá el előtte. hogy dom fernand ötöt szeretné. és hogy mitsoda kötelesegeben [39b:] volnának együt. mitsoda nagy hálá adásal tartoznék Ivonnak. montros mitsoda

¹⁰² alkalmazhatóságban [k—m-ből javítva.]

részre állot volna, és mitsoda formában volna az atya házánál. azt látod mondá néki. hogy az én atyámnak öléből és a mátkámnak karjáról ragadtál¹⁰³ volt el engemet, és hogy tellyescégl lehetetlen volt nékem hogy szeretotednek meg felellyek. a te gondviselésidért,
5 és tiszteletidért. hozzád betsülettel. és hálaadásal kel lennem. tegedet semmiben el nem árullak, mivel azokat jöttem keresni. a kikhez mind a kötelesség. mind a szivem kötöt volt gyermekségetől fogvást. cz így lévén, nemes szivü kerm. reménlem, hogy tudtodra adván azt hogy szabad vagy. és hogy én tsak dom fernándal lehetek
10 szerencsés. annyira valo szereteted léssen hozám. hogy örömel meg fizeted szabadságodot olyan áron. a mely oka boldogságonnak

Igen jól mondád azt az eléb felelé kerm, hogy szükségem leszen a bátorságra, hogy halgathassam¹⁰⁴ mind azokat amiket mondottál nekem. nem gondoltam volt, hogy olyan nagy szerencsétlenségben
15 legyek, a szabadságonnak. és a kezem alatt lévő hajoknak el veszégek. én előttem semmik valának, mivel láttalak. de azt mondod hogy nem foglak ezután látni, [40a:] és az én társam szüntelen fog tégedet látni, hogy gondolkodhatnám erről nagy keserűség nélkül, hogy ha pedig az igaz, hogy valamely betsületet nyertem volna előtted, azt
20 nékem meg kellett volna mutatnod, nem azal a gondviseléssel. a melyel viszá hoztad szerencsétlen életemet, hanem azal. hogy meg hagytaal volna halni. mind azon által, dom fernándnak rabja lévén. és dom valesco házában feküvén, azt nem tselekedhetem. se azt nem kellene tselekednem, hogy meg gátollyam szerencsédet, de ha szinte mind
25 ezek fájdalmasok legyenek is nékem. de nem lehet hogy meg ne köszönnyem., hogy hozám. jöttél ezeket meg mondani. és magadot menteni, olyan dologrol. amely nékem keserűség.

Eleonora. látván kermnek nagy szomorúságát, maga sem türköztethetvén magát. nagy szánakodással. lön hozzája. és azomba azt
30 fogadá néki, hogy mindenkor nagy tisztelettel. és betsülettel¹⁰⁵ léssen hozzája. és nyugodni hagyá.

Eleonora. nem akarván leg kisebbet is el mulat-[40b:]ni a mi kedves lehetet dom fernand előtt. montros látogatására mene. a kit is már dom valesco. mindenekre meg tanyította volt. és a ki botsánatot
35 kére. tölle. mind arrol., a minek ő oka lehetet. de mint hogy gyo-

¹⁰³ ragadtál [d-t-ből javítva.]

¹⁰⁴ halgathassam [ss-m-ből javítva.]

¹⁰⁵ betsülettel [Első e-a-ból, vagy o-ból javítva.]

gyulni kezdék. azon kéré eleonorát. hogy¹⁰⁶ engedné meg had lehetne dom fernánd mellet, éléonora mindgyárt hozzája vivé, és dom valesco. előtte meg mondá dom fernándnak, hogy mihent meg gyógyul azonnal. néki adgya eleonorát.

⁵ Azonban. a Colonus. Ivon. a hajoban mindeneket rendbe véné. a valesco házához mene. hogy részt venne. az éléonora örömében, a melyre ő is segítette volna. őt pediglen ötet. nagy tisztelettel fogadák. montrost őt találván. egymást meg ölelek, és örülének azon., hogy el hagyták volna a Cromvel szolgálattját. Ivon meg tudván hogy kerm ¹⁰ jobban volna. és hozzája mehetnének, látogatására mene. kerm pedig mihent meg látá. mondá néki. hogy hogy, hát a vitéz Ivon. el árult engemet. noha ő benne volt leg nagyobb bizodalmom. ő benne menyí vitézséget. és [41a:] jó erkölcsöt üsmértem. még is az ellenségimhez adta magát, hogy engem el veszessen. és el vigye magával ¹⁵ a mi én előttem leg drágáb volt evilágon. nem uram, felelé Ivon. el nem árultalak tégedet, de hü lévén királyomhoz. tsak azért állottam Cromvel mellé. hogy olyan alkalmatoságot kereshessek a melybe szolgálhassam hazámot, a ki is siránkozik. annak a kegyetlennek törvénye alat. a ki ellensége az oltároknak. a három országnak. és az ²⁰ egész nemeségnek. semmitet el nem vettem. hogy az ellenségednek adtam volna: az a személy akiről szollasz. nem lehetet atiód, mivel hitet adot volt másnak. minek előtte kezedhez eset volna. üsmérem magam jó erköltsödöt. és reménlem. hogy minek utánna. bizonyoságot tettél volna az eleonora jó erkölcséről. a tévelygésedből viszá térsz. ²⁵ és amenyek meg hatván szivedet. te léssesz még. leg buzgóbb oltalmazója. ami királyunknak: ugy tettik mint ha ezek a szavai Ivonnak, jövendölések lettek volna. mivel, Cromvel halála után. monk generalis lon-[41b:]dinumban menván. a tengeri segittségel. ugyan kerm volt az egyik. a ki hadi hajokal kíséré ángliában masodik károly ³⁰ királyt. a midön viszá tére. hogy királyi székiben ülljön.

kerm pedig nem lévén még akor ebben a szándékba, nem is felele semmit is olyat. Ivonnak, a melyből észre vehette volna. az ilyen változást. mind azon által az egészsége minden nap jobban helyre jöven. valóságal kezde gondolkodni szeretetéről. azután a dom ³⁵ valesco, és adom fernánd hozzája¹⁰⁷ valo szorgalmatosagok. és az eleonora kegyes intesi. tsak lassanként a békeséges tüéréshez szoktaták.

¹⁰⁶ hogy <had> engedné meg had lehetne [Az alábbi bekezdésben:] kereshessek [h—s—ból javítva.]

¹⁰⁷ hozzája [Javítva hozzájok-ból.]

és végtire. annyira meg győző magát. hogy még maga sürgeté házaságokat. hogy had lehetne jelen lakadalmakon el menetele előtt.

Ezen a hiren. dom valesconak az egész háza meg örülvén, dom valesco. hogy kedvit tölthesse. dom fernándnak. és eleonorának. még egy
5 napig várakozók a lakadalomal. azért hogy kern suscribálhassa a házaságról való levelet

Dom fernánd. egészen meg gyógyulván. a lakadalomról gondolkodának, a melyet dom vá-[42a:]lesco, nagy bövséget. és uri modon meg tsinálá. kern pedig nem akarván részt venni agazdagságban a
10 melyet eleonora nyert a tengeri tolvajoktól. a lakadalom után mindgyart¹⁰⁸ meg akara indulni.

A meg válás pedig nagy szomorúsággal mene végben, mind egyik. mind amás részről., mind azon által annak meg kellett lenni. kern el indula fris jó egészségben. és szerencsésen az anglus hajokhoz ér-
15 kezék, Ivon pedig spanyol országban meg telepedék. és holta után. uri familiát hagyta., montros pedig a spanyolok között szolgált mind addig valamég a valóságos királyát nem láthatá székiben. dom fernánd, és a szép eleonora., nagy szép¹⁰⁹ egyes szeretetben. töltötték el életüket:

20 Ezt a historiát mindenek szépnak találák, és a hűségre való nézve, a kis aszonyok mindenik eleonorához hasonlittá magát. azután ki ki fel kelvén helyéből. vacsoraig a kertben sétálának.

Kedd.

Másnap, ebéd után, ki ki atörvény szerént. a [42b:] kertben, a rendelt helyre gyülekezvén. Constantia mondá. én látom. hogy nem
25 csak férfiak. hanem még mi is el veszthettyük a játékot, és még mi is a büntetés alá vetethetünk. hanem én azt tanácsolom a kis aszonyoknak., hogy nyerjünk szabadságot arra, hogy mi nekünk harmunknak, lehesen papirosból el olvasnunk a magunk historiáját., mivel a nekünk leányoknak. nagy elme fáradság volna sok ideig egy dologra
30 függeszteni elménket. a midőn nagyob dolog vagyon a fejünkben. kivált most a mitsoda állapotban vagyunk. mondá nevetve hilária, azt pedig senki se kívánnya töllem. hogy én most hoszu historiát

¹⁰⁸ mindgyart [i—e-ből javítva.] meg akara

¹⁰⁹ szép <egy> egyes

mondgyak el. ha tsak nem olvasom. mivel. én most tsak arról gondolko-
dom a mit látok. tekintvén fel szemel juliusra aki is¹¹⁰ ezen örömel el
mosolyodék. a hilária szavait mindnyájan meg neveték. és a férfiak
rea állának, hogy ha a sors ugy hoza. hogy ök¹¹¹ írásból olvashassák
5 historiájokot.

Azutan a játékokt el kezdék. a melyet a szép Constantia veszté el,
és a zálogat octávius kezében adván. a le irt historiáját eképen mondá
el.

[43a:] A RÁKIMA HISTORIÁJA

Arra nem kötelezdem magamot hogy az Amurates császár életét
10 elé beszéllyem, mivel mindenik tudgya annak. a birodalomnak histori-
áját. hanem¹¹² minden szándékom tsak a, hogy ennek a Császárnak
holmi különös tselekedetit mondgyam meg, és azal együt a hires
roxán halálának okát. a melyet talám nem mindenek tudhattyák,
hogy pedig meg rövidittem beszédemet, tsak azon kezdem el, a
15 midön amurátes apersák ellen kezdé hadakozását. a szüntelen valo
hadakozások. a mellyekbe kellett lenni a lengyel királynak. uladis-
lausnak. a törökök ellen, ám bár mindenkor gyözedelmes volt is.
de anyira el fogyasztotta volt. mind kintsét. mind népét. hogy kéte-
lenítették. a békeségre hajlani, a melyet meg is¹¹³ tsinálá a portával.
20 ugyan ebben az időben is tekellé el magában amurates császár, hogy
minden erejével boszut állyon a persiai királyon, azért hogy bé
fogadta volt az országában peker basát. a ki is igen sok kintsel ment
volt országában, és a ki a szállás adásért. kezéhez. [43b:] adta volt
babiloniát, a mely városnak gubernátorja volt ez az áruló, a varost
25 pedig a persiai király egy olosz nitelli nevü tisztel meg erősíteté. és
azt meg raká jó hadal. és minden féle élésel.

Amurátes. mind ezeket jól tudván. de nem akarván semmit is
el mulatni hogy boszu állását jól végben vihesse, és ellenségit meg
tsalhassa. parancsolá a fő tiszteinek, hogy azt hirdetnék, hogy az

¹¹⁰ is [i—e-ből javítva.] ezen

¹¹¹ ök <pa> írásból olvashassák historiájokot. [Új bekezdés:] Azutan <ja>
a játékokt

¹¹² hanem <h> [?] minden

¹¹³ meg is <n> tsinálá

ő nagy hadi keszületi olosz országot tekintené, mivel olosz ország ellen akarna hadakozni. valamint tselekedet a második mahumet Császár.

De apersiai királynak a portan lévő követtye igen okos lévén,
5 ötet meg nem tsalhaták. azt igen jól tudta hogy mitsoda oka lehet amuratesnek, az ura ellen való panaszra. azért által is látá szándékát, erre való nézve minden késedelem nélkül tudtára adá akirálynak. hogy mitől tartana. úgy hogy a király is mindenekről rendelést tehetne. hogy ha ugyan ő ellene találna lenni ez a nagy keszület., amint is hogy
10 amurátes által költöztetvén atengeren az europai hadát. nagy siett- ségel indula persia felé.

Az ő asiai, és europai hada. közel három.[44a:] száz ezeren. tsak nem¹¹⁴ egyszeres mind érkezék az eufrátes vizének partyára, amurates minek utánna le vágatta volna mind a persiai hadat kik ellene akara-
15 nak állani a parton, az egész hadával által mene. és sohult meg nem állapotván. egyenesen tauris városának mene. a mely régenten a per- siai királyoknak¹¹⁵ rend szerint való lako helyek volt, mindenek nagy rettegésben. és félelemben kezdének lenni tölle, és el pusztitván a körül lévő tartományokat. kardra hányatá a lakosokat. és azután.
20 tauris városa ellen mene. a mely oly igen kezdé magát oltalmazni, hogy azt nem gondolta volna.

Hogy pedig alakosokat arra kényszerittse. hogy magokat fel adgyák. holmi sok ígéreteket tön nékik, de mint hogy ök azt tudták hogy az elejeket is úgy tsalta volt meg soliman Császár. a ki is fel prédálván
25 avárost. rabul el vivé Constancinápolyban mind alakosokat kik valamely mesterséget tudtanak, erre való nézve fel tevék magokban, hogy minden tehetségekel amurátes ellen állának. [44b:] és oly igen kezdék magokat oltalmazni, hogy a Császár kétsésgben eset vala a meg vételeről, a midőn egy árulo meg mutatá néki. a városnak leg
30 gyengéb részit, ezt a helyt oly rettentő képen kezdé lötetni. hogy végtire tágas rést tsináltata. a melyen ostromra küldé ahadát. a per- sak négy vagy ött ostromnak ellene állának nagy vitézséggel. de az utolso rettentő léven, avárost meg vevék. és az amurátes hatalma alá esék. a ki is igen boszonzkodván azon. hogy anyi ideig állottak
35 volna szembe véle. kardra hányatá az embereket. aszonyokat. és a gyermekeket.

¹¹⁴ tsak nem <mind> egyszeres mind

¹¹⁵ [Sorvégen:] ki [új sor elején:] királyoknak

Azután avárosban lévő gazdagságot ki viteté. a sok ezüstöt. aranyat-drága. köveket, a melyekel rakva valának a sok drága paloták, de még ézel meg nem elégedvén. mind az egész várost el hányatá, annak minden házait, és kö falait., és ekével szántata a városban. azért⁶ hogy meg ijesse. atő varosokat a melyekre igyekezet.

A hadát egy kevesé meg nyugosztalván. rézan nevü varos ellen indulá, oda érkezvén. aváros körül lévő hadával. a városbol ki ütven¹¹⁶ reá-[45a:]ja. a spahiák. hat rabot fogának. akik közöt találkozóék egy iffiu olosz kép iro. bionchiny nevü, ezt meg fosztván. a sebibe, egy nehány képet találának. de a többi közül egyet méltonak ítélék hogy amuratesnek adgyák, a rabot is hozzája vivék.

A Császár alig veté szemeit a képre, amelyen egy igen szép aszony volt le irva, hogy ohajtani kezdé meg üsmérni a személyt. a kinek a volna aképe. erre valo nézve mindgyárt tudakozá a kép irotol¹⁵ annak a szép személynek nevét, és lako helyet. és hogy ha az a kép. valóságos képe volnaé valamely személynek. vagy tsak a maga gondolattya után írta volna,

Bionchiny nem látván semmit is olyat. ami arra kénszerithetné hogy el titkolya az igazságot, látván azt is hogy mitsoda változásokot okozna az a kép az amurátes ábrázattyan. gondola hogy talám²⁰ mind ez, az ő szabadulására szolgálhatna., igazán meg vallá hogy az a kép, a szép rakima képe volna a gumer émír hugájé, a ki is mind avárosban [45b:] mind a tartományokban parancsolna és hogy abban bizonyos lehet a hatalmas Császár, hogy akár mely szépséget lasson a²⁵ képben. de rakima még annál ezerszerte valo sebz., és hogy neki, lehetetlen volt le irni szépségét. annak pedig az esze. tizen hat esztendő korában., még fellyeb haladgya szépségét.

Amurátes. azon kívül is szerelmes természetü lévén, az ilyen beszédekét nem halagathatá csendeségel. és noha roxánnak egész hatalmában volt is az ő szive. de nem leheté. hogy őt valami helyt ne adna rakimának is. ezt az uj szeretetít. meg más egyéb hasznára is akarván fordítani. eleiben adá bionchinynak, hogy az szerencséje azon áll. ha igazán fog néki felelni. és parancsolá néki. hogy elő beszéllye néki mind azt. valami gumer emirt illeti, mitsoda elméje, és természete²⁵ volna. és hogy a tartományban. mi képen vannak hozzája.

Ez az okos olosz. által látván mindgyárt. az okát, hogy miért tudakozná tölle. felelé. hatalmas Császár. gumer emirnel fősvényeb ember

¹¹⁶ ki ütven <hoz> reája.

nem lehet. [46a:] se a ki a maga hasznát úgy keresse. mivel ő mindent fel áldozhat, mind az előmenetelnek, mind a gazdagságnak, ugyan ezen okból is tette szegényé az egész tartományt. nem hajtván alkalosoknak se kiáltásokra, se könyörgésekre, se sirásokra. se sőt még a persa főministerekre is, akiknek kiadja részeket a sok tolvajságból. és abban bizonyos vagyok a labához borulván a Császárnak, hogy ha a hatalmas Császár, valamely bizodalommal volna rabjához, bizonyos modal. hatalma alá tehetné avárost.

A képíró a rakima képíre tekintvén., amurátes észre vévé hogy mi volna gondolattyában. és látván. eszes. és értelmes voltát. gondolá. hogy néki nagy hasznát vehetné, azért mindgyárt meg is akará próbálni, és mondá néki, ha te hozám hűségel akarsz lenni és a vallásodat meg változtatod, én tegedet oly gazdagá teszlek. hogy semmit többet nem kívánhatz.

A olosz mint hogy csak a kemény rabságban való lételet¹¹⁷ várta magára a Császár ígéretinek [46b:] igen meg örüle, mindenekre is kötelezdé magát, akoron el végezék egymás között. hogy mihelyt bé estvélednék. a városban viszá menne., mondván azt hogy viszá¹¹⁸ szököt volna. és keresne alkalmas időt az amurates parancsolatját végben vinni. a gumer émírnél. amurátes pedig mindeneket eleiben ada néki hogy mit tselekedgyék. alig estveledékbé. hogy bionchiny olyan szerencsen¹¹⁹ mene viszá, hogy senki nem gyanakodék reája.

Gumer meg halván. viszá való térésit. maga eleiben hivatá. és kérdezkedék tőle, az amurátes erejéről, az olosz olyan nagynak mondá azt lenni. hogy gumer emir el tsudálkozék rajta. azt is hozá tévé. hogy a táborban a volna hire. hogy amurátes úgy akarba banni azal avárossal. valamint tauris városával. hogy ha fel nem akarják néki adni.

Gumer jól üsmervén az amurátes kegyetlenségét. nem félté anyira. se az életit. se a familiaját. mint a kintsét. és igen meg kezdé ijedni. a bionchiny szavain. úgy anyira hogy el sem titkolható¹²⁰ előtte, fel háborodot elméjít, az olosz erre figyelmetesen vigyazván, látá hogy úgy folya adolog a mint ki-[47a:]vánnya, kéré azon. hogy had beszélhetne véle különösön. mivel nagy dolgokat akarba néki mondani.

¹¹⁷ lételet [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹¹⁸ viszá <sz> szököt

¹¹⁹ szerencsen [szerencsén vagy szerencsésen]

¹²⁰ titkol<ta>hatá

Az emirnek elméje. nagy nyughatatlanságba kezdvén lenni. nem halaszthatá továbbra. hogy meg ne tudgya mitsoda dolgok vannak az amurátes táborán. azért a kép írot. mindgyárt a maga különös házába vivé, és parancsolá néki, hogy mindeneket meg beszélzene. uram,
5 mondá néki a kép író. atsak rajtad áll. hogy semmit ne tarts a török Császártól., azt tudom és abban nem kételkedhetel. hogy ez a Császár. minek utánna. a keménységnek példáját mutatta volna, tauris városán. tsak az keresi hogy alkalmazósága legyen kegyelmeségöt meg mutatni. a rezen tartományba. hogy ha illendő képen folyamodnának
10 hozzája, tsak azért is mutatá meg a tauris városának lakosihoz keménységöt, hogy boszut állyon ellene valo állásokért. meg fogja mutatni kegyeségöt rezen városában. hogy ha nem akarod magadot oltalmazni, egy szoval uram. abban bizonyos vagyok, hogy tsak rajtad áll., hogy meg menthessed az ellenségednek kegyetlenségétöl. familiádöt
15 és kintsedet., mivel uram ne hizelkedgyél magadnak ab-[47b:]ban hogy ellene álhass, mivel addig el nem megyen innét,¹²¹ valamég a várost, és a tartományt fel nem égeti, és a lakosokat kardra nem hanyattya, hogy ha tsak ezt a szándékát meg nem változtatod; aváros fel adásával, a mely néked annál is hasznosab lészen. hogy
20 meg tartván kintsedet azt még meg szaporithatod. a kötésel. a melyet teinálhatz amuratesel. aki is jobban szereti hogy nagy summa pénzt költtsön el. mint sem olyan embereket veszesen el. akik néki meg szükségesek lesznek ebben a hadakozásában.

Gumer figyelmeteségel halgatván az oloszt. nagy mély gondolatokba
25 esék beszédin. és helyesnek találván mondásit. a remérség. hogy még több kintsset is gyűjthetne, és a félelem, arra vivék. hogy meg vallá az olosznak., hogy ha amurates meg halgatná kérésit. és meg tartaná a kötést melyet tenne véle, minden kesedelem nélkül keziben adná rezán városát. és a tartományban levő több erősegeket. és el hagyván
30 tellyeségel a persia király szolgálattyát. a török Császárhoz kötelezné egészen magát. hanem már most tsak azon gondolkodik. hogy kire bizhassa ezt a dolgot és ki vállalná magára.

Ezekre bionchiny mondá. hogy ha ő viszá [48a:] mehetne az amurátes táborára. abban ő bizonyos. hogy ezt a dolgot végbe vihetné. az
35 émír ezen igen meg örüle, hogy oly nagy hűséget mutatna hozzája. és alatomba el bortsátá. a ki is a táborba érkezvén, a Császár sátorához mene. a hol is parancsolattya szerént ibrahimnak. a fő vezérnek

¹²¹ innét, [i—e-ből javítva.]

bé jelentété magát. a ki is a Császárhoz vivé. akinek mindeneket
elé beszélvén. adolog tsak hamar véghez mene. a Császár kötést
tévén az árulo gumerel. mindeneket meg ígére néki. és nagy summa
pénzt is ada. és ez a fősvény. az ő királya, és hazája ellenséginek
5⁵ kezéhez adá a várost. amelyet azö ura. a persiai király. és attya fia.
reá bizot vala.

Mint hogy a szép rákimára valo nézve tselekedte amurátes mind
azt a mit tselekedék. alig mene bé avárosban. hogy minden dolgot
ibrahim vezérre bizván. és tsak a szerelmében akarván foglalatos-
10¹⁰ kodni. erre valo nézve meg izené az émírnék. hogy meg akarná látni a
szép hugát. a ki felöl oly nagy dítseretet hallot., gumer nem toda
mit tsinálni örömében. erre a hirre. és abban nem kételkedvén. hogy
ez az iffiu Császár meg ne szeresse hugát. azért. mindgyárt. nagy dol-
gokat kezde magának ígérni. [48b:] és a császárt. rákimához kísérvén.
15¹⁵ örömel vevé észre hogy meg nem tsalatkozot volna gondolattyában.

Ugyan is mihent ez a két személy meg látá egy mást. azonal tsudál-
kozni kezdének egy másón. a sultán ha szépnek tartá is lenni
rákimát a képe szerént, de sokal szebnek találá magát. mint sem
képít. és tsudálkozni kezdék szépségín. rákima pedig aki ugy gondol-
20²⁰ kadván amuratesről, mint oly rettentő emberöl., a ki tsak avér
ontást szomjuhozná. és látván ő benne igen szép termetet. és kegye-
séget, nem titkolhatá el gondolattyát.

Egy máshoz közelgetvén. hogy egymást köszönttsék rákima a
lábaihoz¹²² akarván borulni a császárnak meg tartoztatá nagy kegye-
25²⁵ ségel. a melyből észre veheték. hogy a szerelem meg gyözte volna.
én nekem kell szép rákima. mondá a császár azon tiszteletet adnom
néked. és a mely hajlandoságot gerjesztettél fel bennem az. amuratest
örökösön hatalmad alá veti, ezeket a szókot azzal a kegyeségel mondá
ki, a melyel ő igen tudta magát szeretetni. a midön akarta. rákimát
30³⁰ pedig igen meg haták., és meg pirulván igy felele nékie akár mely
hajlandoságal méltoztassal lenni hozám hatalmas Császár. de minden
dicsőségemet abban tar-[49a:]tom. hogy a magamét ahoz alkalmaz-
tassam.

Emir gumér. aki jelen volt ezen a beszélgetésen gondolá hogy
35³⁵ amurates még tovább is akarná követni beszélgetésit. a házból ki
mene., és ót hagyá a hugával. a ki mellet távul. rab leányok állot-
tanak.

¹²² a lábaihoz [?]

Az iffiu rakima. soha még semmit sem szeretet volt. mivel ugy volt neveltetve, valamint szokták nevelni a leányokat azokban az országban, különösön, és mint egy rabságban. amurátes volt első, a kit szerethetet. aki is a mint már meg mondtam, leg szeb volt
5 mind természetben. mind ábrázattyában abban az időben. ugy anyira, hogy mind tisztelni, mind szeretni kellett ötet, mind azoknak. akik látták.

Ennek a szép fejdelem aszonymak. nem lehetete magát meg oltalmazni az ő első hajlandóságától. a melyet ugyan azon órában kezdé
10 érezni. a melyben¹²³ amurátes érzé a magáét. és mint hogy abban az országban. szeretni. és azt meg vallani, mind egy, azért a Császár is tsak hamar meg tudá szerencséjít. a melyet oly nagynak tartá. és oly igen örüle rajta, hogy el felejté roxánt, a ki is abban ahadalkozásban el kísérte volt ötet, és a ki könnyen meg tudhatá ezt a váltóztást, vagy ha szinte amurátes gondolkodot felölle. de tsak azért,
15 mi formában oltalmazhassa meg rákimát.¹²⁴ az ő irigységétől. [49b:] amint is hogy. amurátes látván, hogy ugy szeretnék ötet, valamint ő szeretné. meg kéré magának rákimát. gumertől, aki oly könnyen oda adá¹²⁵ néki. valamely könnyen fel adta volt avárost. amurátes
20 pedig hogy meg hálállya neki, bé tölté ezt az áruót nagy tiszttségekkel. és ajándékokkal.

Do az alatt a Császárné roxán. a ki atáborban volt. meg tudá a kémjeitől. rákimához valo szeretetét. ki mondhatatlan nagy haragban esék. ellene. és el tekéllé magában a rakima halálát. mint olyan dolgot.
25 a melyet többször is tselekedet. ennek a Császárnénak ha mása nem volt szépségben. a kegyetlenségben sem volt mása. az aszonyok közöt., ez oly igen hatalma alá vetette volt az amurates szivét. hogy néki olyan rabja volt valamint a többi. és oly rettentő irigy volt. hogy sok olyan szép aszonyokat vesztet el., vagy fegyver. által,
30 vagy étető által. akik kívántak volna tettzeni amurátesnek.

Ez a Császárné. leveleket kezde irni amuratesnek, atáborbol. a melyekben mindent szemére hánya, meg fenyegetődzék is. amurates tartván attól. hogy jelen valo létével ne háborgatná gyönyörüségé-

¹²³ amelyet [Nyilván íráshiba.]

¹²⁴ rákimát. [m—k-ból javítva.]

¹²⁵ odá adá [Az odá á-ja nyilván az adá á-jának hatására került a szövegbe, mert másutt Mikes az oda alakot használja. Bár figyelembe veendő a szinte következetesen á-val használt *viszá* alak.]

ben., azért kemény parancsolatot küldé néki, hogy meg ne brobállya¹²⁶
režánba menni, jól üsmervén irigy természetit; tarta [50a:] hatal-
mától,¹²⁷ a mely vett volt rajta. fő képpen a miolta egy fia lett tölle.
de még inkább féltette tölle rákimát, a kit is meg akarván oltalmazni
5 roxantol, damascus városában akará küldeni, erre valo nézve Császár-
néhoz illendő udvart rendele melléje. és uglan nevü szerezsen gond-
viselése alú adá., akiben egész bizodalma volt és a kivel minden titkát
közlötte. a szép rákima pedig oly¹²⁸ igaz szivel kapsolta vala magát
hozájá, hogy nagy keserüséget érté. hogy el kellene tölle távozni.
10 és noha látá mellette valo veszedelmét. mind azon által. jobban
szerette volna veszedelembé lenni. mint sem el távozásáért, anyi
keserüséget szenvedni.

Amurátesnek meg esék szive szavain, a midön arra kéré. hogy
elne távoztassa maga mellől. uram mondá neki, tekintvén szerelmes
15 szemeivel reája. ahalálámat akarod meg gátolni. és te magad vezet
engemet arra. minden valamitől tarthatz a roxan irigysége iránt.
azok közöt semmi nem oly veszedelmes nékem, mint a távul valo
lételed, a te melletted valo veszedelmem bizonytalan. de a tölled
valo eltávozásomért. bizonyoson meg halok. oh' uram ha meg kelletik
20 halnom [50b:] enged meg had legyen melletted halálom. és az én
utolsó tekintetemel, had nézek az én Császáromra.

Az ilyen beszédek által verék az amurátes szivét. de mentől
nagyob szeretetet látá. annál inkább tarta veszedelmétől, kedves
rákimám. felelé néki. ate halálod el végezné az én életemet. tarsd
25 meg magadot én érettem, ate tölled valo elválásom tsak arra valo
hogy olyan állapotban tehessem magamot, a melyben semmitől
ne tarthassak irántad. tseleked meg ezt én érettem. aki oly igen
szeret tegedet. tsak rövid idő alatt hozád fordulok. és akkor meg látod
hogy nintsen semmi drágáb amurátes előtt. mint a szép rákima

30 Több ilyen beszélgetések is vala egy más közöt, de végtire rákimá-
nak, akarattýára kellett állani, és az el válásnak napja el érkezvén.
nagy szeretettel. és keserüséget butszának el egymástól, a melyben
észre vévék. hogy mint szerették egy mást. a midön el indula. amu-
rátes viszá tére taborára. a hol roxán nem igen ditsekedheték. a mint
35 tekintettek volna reája. egy nehány nap mulva meg indittá taborát.
babilonia felé. meg akarván menekedni a roxán alkalmatlan sok

¹²⁶ meg <me> ne brobállya [*probállya*]

¹²⁷ hatalmától, <f> a mely vett volt rajta. fő képpen

¹²⁸ oly <igen> igaz szivel

panaszokodásától, viszá küldé ötet Constancinápolyba és noha mindenüt. valahol el ment. nagy tisztelettel vol-[51a:]tanak is hozzája. de szívének nagy keserüségével mene abban a fő városban.

Azonba a tábora. a kevély babilonia eleiben érkezvén. amurates
5 vini kezdé¹²⁹ nagy erővel, és ötven két nap mulva sok ostromok után.
a melyekben a persák ditsőségesen viselék magokat. a várost fel
adák. amurates fel prédáltatá. és parancsolá hogy a lakosokat minden
személy válogatás nélkül meg ölnék, öreget, gyermeket. aszonyt.
ezt pedig oly kegyetlenséggel vivék végben, hogy senki meg nem
10 szabadulhata

Ezen irtoztato kegyetlenségek után; amurates egy néhány tarto-
mányokat el pusztitta. és maga alá hodoltatá. de mint hogy tsak
a persiai király ellen volt minden haragja. az országában bé mene
hogy hartzra köteleze ötet, de a király nem akarván szerencsétletni
15 országát. a nagy hegyek közti vette volt magát. a honnét a török
ki nem vehette. mind azon által, minden uton modon tsak azon
lévén hogy boszut álhasson rajta. meg izené néki, hogy félre tévén
minden győzedelmét. és mindent valamit még nyerhetne gyözhe-[51b:]
tetlen hadával, ő kész volna végit vetni különösön valo hartzal.
20 minden közöttök lévő veszekedésnek.

De az okos persiai király. ugy téteté, mint ha nem tudná hogy
vegyfere¹³⁰ hittá volna ki ötet, hanem atanácsát esze gyüjtvén., azt
végezők hogy követeket külgyenek amuratesnek. a kik a békeségről
végezenek véle. amurates látván hogy az egész hada el fáradot
25 volna. és azon kívül is ohajtván rákimát meg látni, örömet a békeség-
hez foga, és ibrahim vezére bizván mindeneket, azután damascus¹³¹
felé indula. és nagy siettséggel oda érkezék.

A kegyes rákima, ki mondhatatlan örömet fogadá. és a Császár.
mind több szerelmet. mind nagyob szépséget találván benne, soha
30 nem lehete nagyob szerelmet mutatni. mint a melyet mutata hozzája.
de az alat a még ilyen gyönyörűségben élt. damascus városában.
roxan Constancinápolyban, nagy kegyetlenségeket vit végben. ugy
anyira hogy mindenek rettegtenek tőle, mint hogy senki sem szerette.
ötet. gondolván hogy a Császár sem szereti, azért sokan örömeket
35 elnem titkolák. roxan ezt kémjeitől meg tudván. kegyetlenül bánék

¹²⁹ kezdé (>)

¹³⁰ vegyfero [fegyver(r)e helyett.]

¹³¹ damasCus [Nagy C-vel szó belsejében; alább többször előfordul, de frja kis c-vel is.]

mind azokat kik örülének szerencsétlenségén., és anyira kezdének tölle tartani. hogy senki sem mére valamit ellene [52a:] mondani. de leg inkább az amurátes öttsei, bajazet, orcán, és ibrahim, felhetének leg inkább az ő kegyetlenségétől, ezek szoros fogságban lévén, a kalmakán (a vicé vezér): gondviselése alatt., és minden nap várhatták

⁵ magokra a veszedelmet, mivel az a kegyetlen aszony, annak előtte sokal. már fel tette volt magában. el vesztéseket. azért hogy csak az ő fiára szálhason a birodalom

Meg tudá a kémjei által, hogy ez a három fejdelem azon igen

¹⁰ örültek, mikor meg hallották. hogy amurátesnek más felesége volna. ennél nem kellették több. és halálokról gondolkodék. hogy pediglen azt könnyebben véghez vihesse. a kalmakánt meg nyéré sok ajándékokal., és véle együt hamis leveleket tsinála. a¹³² melyekbe úgy tettzet. mint ha ezek a fejdelmek egyet értettenek volna az ellenségel,

¹⁵ azután a diván eleibe viteté¹³³ a dolgot. és oda adá a levelet bizonyosságul.

A fejdelmeket őt meg vizsgálták.¹³⁴ a kik is meg üsmértetvén ártatlanságokat. és a levelnek hamiságát, ez ellen a diván semmit sem mondhatván. viszá küldé őket, roxán mérgiben nem tudá mit

²⁰ tsinálni, hogy véghez nem vihette volna tsalárdságát., és kívánván minden uton modon véreket ki ontani. ismét hamiságához méltó [52b:] más tsalárdságot gondola ki. egy hamis levelet irata. a melyben a volt. mint ha amurates azt parancsolná néki, hogy meg fojtassa bajazetet., és orcánt., ez el a hamis levelel. a fog házat meg nyitató.

²⁵ a melyben ezek a fejdelmek valának., és bé mene tizen két némával. és más több hohérok. és őt maga mindgyárt ki mondá a sententiát, bajazetre. és orcanra

Bajazet meg akarván kérelni, mindeneket monda néki, a mivel meg enyhíthetné kegyetlen haragját, de látván hogy csak haszontalan., és meg kellene halni. szemére hányá minden vétkeit, és mondá

³⁰ hogy az ő halálá meg mentené egy olyan irtoztato kegyetlent látni többé. és nyakát nyujtá. a némák meg fojták. orcan pedig látván hogy a kérelem haszontalan volna. oltalmazni kezdé magát. kettőt a hohérok közül a földre fektetvén. más kettőt halálos sebbe ejté.

³⁵ és nagy sebeséggel az ellensége felé kezdé menni, a hohérok között. de a soktól le nyomaték, és úgy. bántanak véle. mint a bátyával,

¹³² a <mely> melyekbe [Törlés a sor végén.]

¹³³ viteté <öket.> a dolgot.

¹³⁴ meg vizsgálták. [A v helyén először n vagy m betűt kezdett írni.]

Ennek a gyilkoságnak hire. tsak hamar el terjede az egész városban, és Constancinápolyban. nagy [53a:] zene bona támada. és mindnyájan kiáltani kezdék. hogy a Császár kastélyából. ki kellene huzni roxánt. a ki a Császari familiának vériben fertezettette volna kezeit.

⁵ és meg kellene ötet büntetni sok vétkeiért.

Az alat amég ilyen dolgok mennek vala végben Constancinápolyban, amurátes. arákimához valo szeretetének jeleivel. az egész damascus városát bé tölti vala, a kinek terhben valo létit mindeneknek tudtára adván, igen nagy vendégséget tsinála. ugy anyira hogy az egész város nagy vigasságban volt. ugyan a vigasság közben is hozák hirit a Constancinápolyban lévő nagy zenebonának., és mint hogy már a persávalvalo békeség meg volt., azért a hadát el bocsátá, és ibrahim vezért. Constancinápolyba küldé. hogy ót mindeneket le tsendesittene, a vezér Constancinápolyba érkezvén., mindeneket ¹⁵ nagy haragban találá lenni roxan ellen. nagy kegyetlenségiért. de az a zurzavar annál is veszedelmeseb vala. hogy azt a sultánné validé., az az, a császár annya indította volna fel. a ki is nagy¹³⁵ [53b:] gyűlölségel volt roxánhoz, mindenkor, de leg inkább azután hogy meg öleté két fiát, a vezér mind ezeket látván. tudtára adá a Császárnak, ²⁰ hogy a maga jelen valo léte szükséges volna tellyeségel. amurátes látván hogy mitsoda szükséges Constancinápolyban valo menetele. magában el végezé indulásat. és hogy el vinné magával rákimát, és meg is mondá néki szándékját, bizonyos lévén hogy abban ellent nem tartana. ennek a fejdelem aszszonynak noha nagy esze volt. ²⁵ de persa lévén. a babonaságnak is igen hitt, és nem véné ezt a hirt azal az örömel. a melyel a Császár varta volna.

Rakima mellet volt egy ember. a haly nemzetszégéből valo. a kit a persák. nagy profétának tarttyák., és akik azt is gondollyák, hogy ennek minden maradéka. jövendő mondo, és azokat nevezik ³⁰ álmasairis, rákimának egész bizodalma lévén profétájában.¹³⁶ mihent terhben esék. azt tudakozá tölle, hogy mi történnék véle. és mitsoda sorsa lenne. a méhiben lévő gyermeknek., az álma-[54a:]sairis, minek utánna nagy Ceremoniákal. végben vitte volna könyörgésit; így kezdé el jövendölésit. hogy olyan fejdelmet hozna evilágra, a ki ³⁵ még török császár lehet hogy ha el kerülheti az attya fiainak kegyetlenségeket, és a Constancinápolyban valo lakást, a melyhez valo

¹³⁵ nagy [53b:] nagy

¹³⁶ profétájában. <minh> mihent

közelgetése. veszedelmire lenne. hogy ha pedig a menyek el távoztatták tölle ezeket a veszedelmeket. minden török császárokat felyül fog haladni. rakima pedig hogy ha a török császár kastélyában bé megyen. azö veszedelme bizonyos. hanem azon igyekezék. hogy⁵ amurátest tarttssa¹³⁷ meg maga mellett, egész esztendeig. és ha e szerint fog tselekedni. meg oltalmazza magát a veszedelemtől. melyeket jövendöl, és azoktól is, a melyek fenyegetik a Császárt. az ő fő városában, a hol minden féle baj várja, és végtire a halál is ha viszá tér. az iffiu sultánné igen meg ijede ezeken a¹³⁸ jövendöléseken.,¹⁰ és fel tevé magában, hogy amuratesen valo minden hatalmát arra fordit-[54b:]tya hogy esztendeig ötet el hagyja. és mint hogy még semmi szándékát nem látta volna Constancinapolyban valo igyekezetről. azért nem is szollot néki az almasairis jövendöléséről.

De mihent meg hallá a vezér el menetelét. és hogy a vezér sietetné¹⁵ a Császárt hogy viszá térjen, a ki is el akarná ötet magával vinni. akoron alábaihoz borulván., sok köny hullatásal kéré hogy el ne hagyja damascus városát, se ötet el vigye magával Constancinapolyban, a hol is nagy veszedelmek várnák. mind egyikét, mind a másikat, amurátes valóságál szeretvén. meg esék a szive a mitsoda állapotba²⁰ látá. és minek utánna meg ölelvén. fel emelte volna, kéré arra hogy mondaná meg, mitől tartana, hogy se véle el nem akarna menni, se azt nem akarja hogy el indullyon, rákima tsak hamar meg valla mindeneket, és elő beszélle az almasairisnek jövendölésit, és azután ismét azon reménkedék. hogy el ne hagyja ötet, és el ne vigye magával.,²⁵ amurates ezt tsak nevetni kezdé., és helyes okokal. meg akará néki mutatni, hogy mitsoda hamis jövendölések volnának azok., azt is eleiben adá., hogy ha szeretné valójában. el sem akarna tölle maradni, mivel már nekie rendelte volna a roxán helyét., a mi pe-[55a:]dig ötet illeti. ő néki tellyeséggel viszá kel térni Constancinapolyban. hogy mindeneket el tsendesittsen., és hogy egy szoval.³⁰ azt fel tette hogy meg fog indulni. véle együt azért készülyön.

Rakima nem gondolván azt. hogy lehesen amurátesnek ellenkezöt tartani azö akarattyában. azon ugy meg ütközék. hogy a keserüség. és a félelem meg hatván szivét, a Császár karján el ájula, aki azt³⁵ látván. nagyon meg haraguvék az¹³⁹ almasairisra. és mindgyárt

¹³⁷ tartta meg [Íráshiba tarttssa meg helyett.]

¹³⁸ a <hir> jövendöléseken.,

¹³⁹ az [A z helyén l-t kezdett írni, majd z-re javította.]

hivatá a ki midön jelen volna. rettentő haragal mondá néki a császár. nézed mitsoda állapotban tetted a sultánnét a te hamis jövendölésidel, kerüld el tsalárd haragomot, légy azon hogy el töröllyed szívéből azt a félelmet¹⁴⁰ melyet abban oltottál., gyogyisd meg elméjét. ⁵ a melyet ate hazugságid meg vesztették. mert más képen a kapu előtt fel nyársoltatlak. hogy meg láthassák társaid, mitsoda büntetést várhatnak magokra, a tsalardságért. az almasairis ezen semmit meg nem ijede, és oly nagy tsendeséggel felelé néki ezeket, hogy más akárki. amuratesen kívül. azon meg ijedet volna. török Császár. a te fenyegetésid engem meg nem rettentnek. se arra nem kénszerithetnek ¹⁰ hogy viszá mondgyam [55b:] az igazságokat a melyeket ki nyilatkoztattam. ate sultánnédnak, emind fel vagyon irva a menyei könyvben. az én előttem valonak halynak újával. és ezel kimene a Császár elől.

A ki ugy tekinté mint bolondot. és a jövendölésit mint bolondságot. ¹⁵ de látván hogy rakima nagy nehezen magához tert volna, és meg akarván egyeztetni az ország gondgyát. a rakimára valo gondgyával., reá álla hogy damascus városában maradna, és hogy maga meg indullyon nála nélkül, de mint hogy rákima mind ezek után is nagy nyughatatlanságba marada. a Császárt igen féltvén, a kit minden ²⁰ modon azon kéré. hogy töltené el az esztendőt mellette, de amurates, vagy nem sokat hajta a jövendölésre. vagy hogy meg unta volna a damascusban valo¹⁴¹ lakást. vagy a hogy valóságul. meg akarta Csendesíteni a Constancinapolyi dolgot, de lehetetlen vala. meg változtatni az ő szándékát. minek előtte pedig el indullyon. nagy ²⁵ gazdagságokat ada rakimának. meg parancsolván az oda valo basának hogy kivált képen valo gondgya légyen reája. és rendelést tévén mindenekről. azután el bucsuzék rákimától. akinek is nagy keserűséget látván. egy nehány szor meg báná hogy el hagyná ötet. de mint hogy meg irta volt Constancinápolyba. vissza valo me-[56a:]netelét. ³⁰ azt nem lehte meg másolni. azért sok köny hullatásal valo bucsuzás után. Constancinápoly felé indula, a hol is a nagy renden lévők, a nép. és a hadak.¹⁴² igen. ohajtották, remélnvén. hogy a roxan kegyetlenségöt. meg menekednének, és hogy meg büntetné sok gyilkoságiért.

De meg tsalatkozának reménségekben mert ez a tsalárd sultánnét. ³⁵ alig tudá meg az amurates viszá valo érkezését. és rákima damas-

¹⁴⁰ a félelmet <o> [vagy <a>?] melyet abban oltottál,

¹⁴¹ valo lakást. [A v helyén először l-t kezdett írni, majd v-re javította.]

¹⁴² a hadak. [A névelő a-ja helyén, más betűt, esetleg h-t kezdett írni.]

cusban valo maradását. hogy minden képen fel ékesítvén szépségít, eleiben mene. azal a szépségével. a melynek ellene nem álhata amurátes. és érezni kezdé az előbbeni szeretetét. hozzája fel gerjedni, a mesterséges roxan ezt észre vóvén, élni akara az alkalmatoságál.
5 nagy engedelmeségel, és kegyeségel mutatván magát hozzája, eleibe tévé sok hizelkedő beszédekel. aző sok keserüségait, a melyeket szenvedet távul valo létiért, ezt pedig oly ékes beszédekel. hogy a könnyen hívő amurátesnek a szívéen ujjab hatalmat vett. és onné ki rekeszté a szegény rakimát.

10 Azután amurátes oly igen kezdé magát men-[56b:]tegetni, és meg bizonyítani hozzája valo uj szeretetit, hogy roxán gondolá hogy mindent meg próbálhatna, azért nagy okoságál eleibe kezdé adni, hogy a még oda volt, mitsoda nagy szolgálatot tett néki, és az öttei halálokal., meg mentette mind magát a Császárt. mind az egész
15 birodalmat, a nagy veszedelemtől, azután olyan mesterségel adá eleiben az öttseinek vétkeket. és ugy fel magasztalá a birodalomhoz valo nagy gondgyát. hogy a gyenge amurátes meltonak tartá parancsolni az egész világnak. olyan nagy hatalmat is ada magán néki. hogy mindent valamit. mondhata neki a sultánné validé aroxan
20 kegyetlenségeiről. és fiainak meg öletetésekről. ő azt tsak könnyen el halgatá. és tsak kedvetlenül felele az annyának, mondván, hogy tellyeségel jól tudná öttseinek vétkeket. a kiket maga sem hagyhatta volna életben, hogy ha tsak magát. és a birodalmat el nem akarta volna veszteni, és hogy roxán semmit sem tselekedet olyat. amit
25 ő helybe nem hagyna.

Ugyan azon a napon. egyik a hugai közül. a lábaihoz borulván. panaszolkodni kezdék. roxan ellen., hogy mitsoda illetlenül bánt volna véle. [57a:] és hogy mitsoda irtoztato igasságtalanságot tselekedet meg öletvén. akét bátyyait, amurátes erre olyanná lett,
30 mint a ki meg dühödöt. és nagy haragjában a kezében lévő buzogányal. két felé hasítá a fejét ennek az ártatlan fejdelem aszonymak. ezen meg ijedének még aleg bátrabbak is. és minden nagy keserüségel látá hogy lehetetlen volna meg üsmértetni az igazságot a kegyetlen amurátesel., egy néhány nap mulva levelit vévén rakimának. a
35 melyben tudtára adta. hogy szerencsésen egy fiat szült. a kit is soliman amurátesnek nevezte. de mint hogy amurátes tellyeségel viszá tért volt a roxán fogságában. ezt a hirt is tsak imel ámal vette, és a sultánnének. tsak igen kedvetlenül feleletet ada. a melyből meg láthatá veszedelmét. azért is vigyáza minden képen magára, hogy

magát meg menthesse a roxan kegyetlenségétől. de fő képpen¹⁴³ arra vigyázot. hogy mindenekbe a profétája tanácsát kövesse. a mi pedig Constancinápolyban történt, azt néki mind meg irták, a sultánné validé. és a vezér,, azt is tudtára adák. hogy mitsoda hatalmat
5 vet vol-[57b:]na roxán, és azt is hogy mitsoda szándékban volna roxan ellene, és a fia ellen.

Nem is ók nélkül tarta roxántól., mert a midön azon volt hogy meg oltalmazhassa a maga. és a fia életét, a kegyetlen roxán. azon igyekezék. hogy azt el vegye tőlök, de nem tsak azon irigységből haraguvék rákimara. hogy amuratest féltette volna tölle. hanem leg inkább
10 attól tartta. hogy egy fia lévén, amurátes eléb ne tegye arakima fiát az ő fiánál. hogy pediglen meg menekedhessék ettől anyughatatlanságtól., fel tévé magában. hogy mind a kettőt el veszesse, a mely annál is könnyeb volt, hogy amurátesnek kevés gondgya volt reájok.
15 mint hogy pedig mindenkor valának néki olyan szolgai. kik aző boszu állását végben vitték, egy néhányat azok közül. damascus városában küldé, mindenikét különös uton, és a kiknél hamis levél volt. a császár neve alatt.

Ibrahim vezér. és¹⁴⁴ a sultánné validé. kik minden tselekedetire vigyáztanak. ezt a dolgot meg tudák. és postát küldének damascuban. és tudtára adák adolgot rákimának., és a basának parancsolatot, hogy ugy vigyázna azokra a gyilko-[50a:]sokra, hogy egy se szaladhasson el benne. törvényt láttatna reájok, és vallatná meg vélek adolgot. és nyilván¹⁴⁵ öletetné meg őket,

25 A basa oly nagy szorgalmatosággal vigyáztata. hogy ezeket a latrokokot mind meg fogatá, és meg vallák aroxán hamiságát. azután meg öleté őket, és atörvényt írásba a portára küldé. a vezér azt a Császárnak meg mutatván. iszonyu dolognak találá, de elsőben meg akará halgatni roxánt. ez a hamis aszony olyan tsalárdsággal
30 tudá magát meg menteni. és oly mesterséggel tudá kegyes szavait meg elegyíteni köny hullatásával, hogy a Császár kénszeriteték. nem meg büntetni. de söt meg vigasztalni. a midön látá hogy a császár előtt jól folynának dolgai. akor a fő vezérel ugy bánék mint áruval.,¹⁴⁶ azal vádolván ötet. hogy a sultánné validéval. gondolták

¹⁴³ fő kép- [Nyilván íráshibából nem folytatta az új sor elején; vö. 99. sz. egyz.]

¹⁴⁴ és és

¹⁴⁵ nyilván [n — javítva olvashatatlan betűből.]

¹⁴⁶ áruval., <va> azal vádolván

volna ki ezt a dolgot, azért hogy el veszesék. és annyi sok hazugságokat monda az ártatlan vezér ellen, hogy a császártól meg nyéré a parancsolatot, hogy meg öletethesse. a melyet mindgyárt is végben viteté., hogy a parancsolatot viszá ne vonnyák., a vezér halálán. [58b:]
5 az egész Constancinápoly fel zudula. és noha senki sem meré meg mutatni a vezérnek ártatlanságát de mindenek szabadosan kezdének beszélni, hogy oly könnyen meg öletet volna egy olyan embert. a ki szükséges volt a birodalomnak, a ki anyi hartzokot nyert volna. és a ki anyi sok szép tartományokat. szaporította meg a birodal-
10 mat.

A nép, és a had attyoknak hitták. és a fő renden lévők igen szánták. de mind azon által. roxán tsak győzedelmeskedet. hogy pediglen jobban meg erősithesse hatalmát. a császárt arra vévé, hogy a kalma-
kánt tenné a fő vezér helyeben. a ki is egészen hozzája volt kötelezve.
15 ezt végben vivén. azt gondolá hogy már semmitől nem félhet. de végtire a mennyek meg unván az ő sok vétkeit, ugyan azon ditsőségében is engedé meg veszedelmét; mivel az ibrahim halálán a fő renden lévők. fel ébredvén. tartani kezdének magokért is. attol a kegyetlen aszonytól. és el végezék magok között. hogy nyilván
20 szollyanak az igazságtalanságok ellen. a melyeket követet a Császárral.

Írásban téteték. tehát mind azokat a gyil-[59a:]koságokat. a melyeket roxan tselekedet., és hogy mitsoda hamis okokból tselekedte azokat., a muftit arra kénszerítették hogy adná bé a Császárnak. az
25 egész birodalom nevével, ez a török fő pap alig mene bé a Császárhoz, ezel a veszedelmes követtségel, hogy amurátesnek az anya is bé mene hozzája, a ki is egy szerecsent vit bé magával; a szerecsen a Császár lábaihoz borulván., tudtára adá néki hogy roxánnak az a szándéka. hogy ötet meg ölese. és a fiát tétesse helyében. a császár
30 tudván mitsoda gyűlölséggel volna az anya roxánhoz. a szerecsent meg szidogatá. és halálal fenyegeté. de a szerecsen azon meg nem ijedven mondá bátran. hogy ő a¹⁴⁷ halálal nem gondolna, mivel anyi ideje volt hogy tudtára adhatta ezt a nagy dolgot. mondván azt is. hogy minek utánna a hatalmas Császárt meg öleti. az annyát.
35 a damascusi basát. rakimát. fiastol el akarná vesztetni, és azután nevenként mind elő mondá, hogy kik volnának roxánal egy szövetségben, amurátes a szerecsen beszédit oly valóságosnak találá. hogy

¹⁴⁷ a [Beszúrás.]

magában. [59b:] kezdé terni. és minek utánna egy kevés ideig gondolkodot volna, a muftihoz fordula. és parancsolá néki hogy mondáná meg követtségit. a mufti semmit sem szolván. a kezibe adá az irást. a melybe roxánnak minden vétkei fel voltanak téve.

Amurátes azt olvasni kezdé. és noha maga is természet szerént vér ontó volt. mind azon által nem láthata anyi kegyetlenséget irtozás nélkül. azért a szeretet haragra változék. és a harag gyűlölségé. mindgyárt parancsolá hogy eleibe hinák a sultánnét. és midőn jelen lett volna. eleibe adá maga mind azokat a vádolásokot a melyeket
10 irásban tettek volt ellene. és parancsolá néki. hogy felelne mind ezekre., de nagyon bizván a Császár szeretetében. nem hogy magát mentegeetni kezdete volna, de nagy haragal kezdé átkozodni a mufti ellen. és a sultanné validé ellen. és azal is meré fenyegetni. hogy meg öletné őket,

15 A Császár meg boszorkodván azon. hogy oly illetlen szokot merne előtte szollani. mondá néki, hogy it nem az a kérdés. hogy másokat szigy. és gyalázz, hanem hogy magadot ki mosad a vétkekből. [60a:] a melyekél vádolnák, ezek a fent valo szavai a Császárnak, a melyekhez ő nem szokot volt, igen nagy méregben ejték. ugy anyira hogy
20 olyan kevély, illetlen, és meg sértő feleletet ada nékie, hogy amurátes tovább meg nem tartoztathatá magát. a türésben, és látván. orczáján sok változásokat., mind pedig szavaiban egymással ellenkezőket, nagy haragal kezdé szemekre hányni minden rut tselekedeteit., de ez a kevély aszony. nem hogy engesztelni akarta volna. és valamiben
25 meg mutatni hogy bánná tselekedetit. de sőt még szembe állá véle. és szavaival olyan nagy haragra ingerlé. hogy haragjában nem birván magával. a hancsárját ki huzá. és a roxán melyében veré, a ki holtan eleiben esék. eszerent vesze el ez az sultánné. aki legg szebb és leg kegyetleneb volt az aszonyok közöt. huszon három esztendő korában. a ki is akor volt. leg nagyob szépségiben.

A császárnak ezen tselekedetit másban nem lehetne menteni. tsak öbenne. se más nemzetben, de ha meg gondollyuk hogy a török mindent mód nélkül tselekeszik. főképpen a kegyetlenséget. és ha meg teként-[60b:]tyük. ennek a Császárnak. roxánhoz mód nélkül valo
35 szeretetét. azt a nagy hatalmat a melyet mind magára, mind másokra adot volt néki, és hogy mint meg tsalatkozot volt a roxánnak hozzája valo szeretetében. mind ezeket jól meg vizsgálván., nem tsudálkozhatunk anyira azon. hogy minden hamisága meg bizonyosodván. és világosan meg látván az ő tsalárdságát., árulását. háladatlan-

ságát., és kevés szeretetit, hogy ha a harag az ő szivét meg szálván. a méreg olyan dolgot tselekedtete véle. holot ő mindenkor kegyeségel. szeretettel., és még tisztelettel is volt az aszonyokhoz, hogy ha tsak tellyeségel meg nem bszontották.

⁵ Egy szoval a meg volt irva. nem a mahumet ujjával. hanem a királyoknak királlya ujjával., hogy ez a hamis aszony olyan embernek keze által halyon meg a ki ötöt leg inkább szerette; ennek a kemény büntetésnek pedig alig terjede el a városon ahire. hogy mindenek le tsendesedének, és tsak a Császarul valo ditséretet lehet¹⁴⁸ mindentől hallani.

Egy kevés ideig amurates csendeségben láttaték lenni., latván hogy mind a nagy urak. mind a nép. örömel hagynák helybe tselekedetit; de a midőn minden haragja el oszlék. és gondolkodni kezdék tselekedetéről [61a:] nagy mély gondolatok szállának elméjére. ¹⁵ a szomorúság el boritá orcáját, semmi sem tették néki. mindent meg unt, a roxan képe mindenüt az az elméjében¹⁴⁹ tünt. és tsak az egyedül valo lételt kereste

A sultánné validé, és uylan aga, a szerecseneknek feje, mindent el követének hogy meg vigasztallyák. de tsak hejában volt

²⁰ A sultánné validé. a ki igen nagy szeretettel volt a Császárhoz. az ő fiához, látván hogy semmiben sem vigasztalhatnak meg. és féltvén igen az életit, gondolá hogy a fia a ki igen nagy szeretettel volt rákimához. el felejténé szomorúságát. ha meg látná ötöt. azért¹⁵⁰ fel tevé magában hogy Constancinápolyba hozassa. postát is küldé ²⁵ hozzája. a ki által tudositá mindenekről. és azt adá néki tanácsul. hogy kérje amurátest azon, had engedgye meg melléje valo jövetelét

Ez a hir tellyeségel meg vidámittá arákima szivét, a ki is mindenkor nagy szeretettel volt amurateshez. és a ki mindenkor tarta roxántól. a halála meg bátorittá, és a kedves gondolat a melyben volt. hogy ³⁰ még meg láthattya a kit szeretne, mind örömet, mind reménséget ada néki. és el felejteté véle. egy kevés ideig. az álmasairis szomoru jövendölésit, mind azon [61b:] által még tudakozodni akara tőlle. de annak az embernek. vagy volt valamely tudomány. vagy hogy nem akart többé ellent tartani a sultánné kívánságinak. tudtára

¹⁴⁸ leheté [l—h-ból javítva.]

¹⁴⁹ elméjében [A második é—í-nek is olvasható.]

¹⁵⁰ azért [Előtte egy megkezdett hosszúszerű betű, melyet a szerző nem törölt.]

ulú hogy semmi veszedelmére nem lenne. a mit kívánnak tőle, de még előre, ő azt által láttya, hogy az uttyából semmi sem lesz.

Rakima. semmi bizonyost nem látván ebben a jövendőlesben. se azt a veszedelmet, a melyről az előtt szollot volt néki. azért minden⁵ késedelem nélkül a szivének indulatit követé. és eszerént ira amuratesnek.

Rakima a győzhetetlen amuratesnek.

A győzhetetlen Császár. el felejtette tehát a hü. és a szerelmes rákimát. és örökösön akarodé ötet meg fosztani attol a szerencsétől. hogy ate szemeidnek világosága világosítsa ötet. oh uram emlékezel¹⁰ meg szeretetedről. igeretidről, gondold el magadban¹⁵¹ mint haldoklik ate rabod keserűségében. tölled valo távul létiért., és minden bizonyal el fogod nagy siettséggel küldeni kedves parancsolatodat hogy melléd mennyek. és lábaidnál bizonyithassam meg a szeretetnek lángját. a mely te éretted egeti szivét az álhatatos rakimának.

¹⁵ Noha amurates nagy szomorúságban vala is el [62a:] merülve, mind azon által. ezt a levelet nem kedvetlenül olvasá. és rakimának minden szépsége az elméjiben viszá térvén. ha szinte akkor mindgyárt fel nem gerjesztés szeretetit. de nagy ohajtással kíváná meg látni. a sultánné validenak. és emir gumernek a levelet meg mutatá. és²⁰ igen tsudálá szép eszit rákimának. a kinek is meg izené hogy meg indullyon. és parancsolatot küldé sinánnak, a damascusi basának. hogy mindenekről nagy rendelést tenne.

De az el volt rendelve. hogy rakima el felejtessék amuratestől. mivel a parancsolattal együt. a tél is el érkezhén. utra nem indulhata.,²⁵ a tavaszt meg kellették. várni, de azon idő alát a Capitán basa egy iffiu szép cserkesz leányt küldé a Császár udvarában, akinek. eszét. szépségít. és más sok egyéb érdemit látván a sultánné validé. gondolá hogy egyedül tsak e hagyathatná el amuratesel. minden szomorúságít. hogy pedig azt véghez vihesse. nagy barátságba kezde lenni Zaimhoz.³⁰ mivel evolt neve a leálynak és mindenekre meg tanítottá hogy mint visellye magát hogy a Császár tekintetbe vegye., a ki is még többet vit végben, mint sem a mint gondolták. mivel alig mutaták meg amuratesnek, a kinek minden indulati erő szakosak [62b:] valának,

¹⁵¹ magadban <mi> mint [Törlés a sor végén.]

hogy azonal el felejté roxánt, rakimát. és mindent. és tsak ezen uj szeretet alá adá magát. amurates Zaimát sultánnének ki hirdeté; és a damascusi basának meg izené. hogy a rakima uttyát. sok okokal el halogatná, amuratest. a Zaima mellet valo léte, olyan nagy
5 vigasságban hozá. hogy az udvarában. és avarosan. tsak a sok vendég-ség és mulattság volt., amurates joval annak előtte meg szokta volt a sok rosolis. és bor italt. és egyik az árulo gumer volt., a kivel. ivut, a ramazánba., a mely a törökök nagy böjttye, széltiben követte nagy italit, és a hairám innepében, a mely husvét nálók, nagy vendég-
10 séget adván a fő renden lévő udvariaknak. anyi bort, és rosolist, és más egyéb erős italokot ivut. hogy a vére meg gyuladván. olyan forro hideg lelésben esék. hogy a doktoroknak. lehetetlen volt meg tsendesíteni.

A betegségek. minden gyermekeiből ki fosztották volt. és az
15 öttseit kegyetlenül vesztette volt el., az egy ibrahimon kívül, a kiis Constancinápoly szélyin volt rabságban egy szerecsen gondviselése alatt., aki is azt jovalotta volt néki. hogy ugy tétesse magát, mint ha esztelen volna. ugyan ezen mesterségével is menté meg életit. mind roxán. mind amurátes előtt. a ki is vége felé érezvén magát.
20 a Záimhoz valo szeretet benne tsak meg vala., és valamely bizonytalan jelről., terhesnek [63a:] gondolván ötet lenni. tartá attol hogy holta¹⁵² után nem a zaima gyermekét tennék Császárnok., ha ugyan terhes volna. és fiat szülne. hanem ibrahimot., azért egy néhány szor mondá hogy kívánná látni ibrahimot., de a sultánné validé, által
25 latván szándékát. hogy meg akarná fojtatni., sok szines okok alatt meg gátolá hogy láthassa. és így meg menté ezt az utolsó fiát.

Amurátes látván hogy végben nem vihetné szándékát. és minden nap inkább el nehezednék., a tatár hámal olyan kötést tön; hogy
holta után. ő lenne császár. mind addig valamég a Zaima fia fel
30 nőne, amurátes pedig egy néhány nap mulva meg hala. 22 februarj. 1640. 34 esztendő korában. aki is 27 esztendeig uralkodot. holta után meg találák a kötést. melyet tett volt atatár hámal, de a diván azt semminek itélé lenni. a sultánné validé pedig amurátes halála után., mindgyárt ibrahimot mene meg szabadítani: de ibrahim
35 mindenkor tartván. nem akara a fogságból ki menni, ugy anyira hogy az annyának kételenítették.¹⁵³ a muftit. és divánbéli basákok

¹⁵² holta <ne> után nem .

¹⁵³ kételenítették [n—t-ből? javítva.]

oda hivatni. hogy bizonyítsák neki a bátyja halálát. de még ezeknek is ugy ada hitelt. a midőn meg mutaták a bátyja holt testét. [63b:] még akkor is egy néhány szor a szájához tevė kezét. hogy ha nem venneé lélegzetet

Más nap. ugy mint 23 februárj 1640 Császárnak¹⁵⁴ kiálták. és mindnyájan észre vevék. hogy aző fogságban levő esztelensége. szán szándékal valo volt, rakima pedig a gumer leveliből meg tudván amuratesnek. mind hűségtelességit. mind halálát, ujontában kezdé felteni a fiát. és minek utánna sok köny hullatásokat ejtet volna az
¹⁰ álhatatlan amuratesért, a kit mindenkor nagy kegyeséggel szerette, noha látta tőlle valo el hagyattatását. gondolkodni¹⁵⁵ kezdte a maga dolgárol, és eleinte mindgyárt. persiában viszá akara menni,¹⁵⁶ annál is inkább sietteté uttyát. hogy sinán basa nem akarta többé néki meg fizetni a jövedelmet, melyet amurates rendelt volt. és azt is meg
¹⁵ izente volt néki, hogy kételen volna Constancinápolyba küldeni ötet. mind fiastol az uj Császárhoz. erre rákima igen meg ijede. és hogy azt el kerülhesse; ugy téteté. mint ha fogadást. tett volna mekhában menni. a mahomet koporsojához. és erre szabadságot kére sinán basától. a basa nem kívánván egyebet. hanem hogy el távozzék, meg
²⁰ örüle hogy meg menekedhetnék tőlle. [64a:] és minden segittséggel lett hozzája. rákima arabiaában érkezvén., az arabiai királynak. rébának udvarához mono. a ki is nem hasonlítván a maga nemzetéhez. a természet minden jó erkölcsökkel meg áldotta volt., nagy szál természetü. okos, értelmes, nemes szívü. kegyes, és adakozo volt.

Mind ezek a jó erkölcsök. arra vivék. hogy a szép, és félénk rakimát. nagy tisztelettel fogadgya a kinek is szépsége, nagyon segitté az ő nemesi tselekedetit., mivel mihent meg látá rákimát. azonnal meg szereté., a ki is elé beszélvén néki szomorú állapottyában valo létit. és hogy mint volt az ő elete. erre a királynak meg esék szive, és szerencsésnek tartotta volna magát lenni. hogy ha el felejtethetné véle szomorúságit. rakima abban az időben tsak 22 esztendős volt. és az ő szép ékes, kegyes személyit. lehetetlen volt nem szeretni. réba nem akará mindgyárt meg mutatni néki. hozzája valo hajlandóságát, hanem azt sok szép szin alatt el fedezé. mondván. hogy mindenekben
³⁰ kíván néki szolgálni. nékie¹⁵⁷ ajánlá az egész országát., a melyben el

¹⁵⁴ Császárnak [!]

¹⁵⁵ gondolkodni [g—k-ból javítva.]

¹⁵⁶ menni, <an> annál [Tollhiba.]

¹⁵⁷ néki e [nékie azaz néki]

lakhatik. igérvén azt is. hogy ugy fog-[64b:]ja tartani az iffiu soliman amuratest., mint maga fiát, kérvén azon igen. hogy maradna meg udvarába. hol anyi hatalma lenne néki, valamint magának. azt is igéré, hogy annak alkalmatos idejében minden erejével azon lenne,
5 hogy a fiát. az atya székiben helyeztesse. rakima okos lévén, észre vevé, hogy mind ezek az ígéretek. mitől származnának. de magának időt akarván adni. hogy mindenről gondolkodhassék. azért olyan feleletet ada¹⁵⁸ rebának. a melyre mind a betsület.¹⁵⁹ mind a háláadás kényszerítette.

10 És a királynak ezen ígéletit. semeg nem vetvén. se el nem fogadván. meg érteté véle, hogy ha azon idő alatt. a melyet udvaránál fog tölteni, észre veszi hogy mindenkor abban ahozája valo szándékában fog maradni. talám tovább nem megyen. más-lako helyet keresni. ez a kis reménség oly nagy örömbe hozá rébát, hogy mint egy új
15 ékeséget ada néki. rákimát pedig ugy kezdé szolgáltatni mint királynét. és akarván néki még előre olyan tiszteletet adni, a melyre akará hogy lenne vágyása, semmi olyan nagy dologrol nem végeze hogy tölle nem kért volna előbször¹⁶⁰ tanácsot. és egész országának aszonyává tevé ötet. de még hogy jobban [65a:] meg mutathassa.
20 hozája valo szeretetét, a melyet tsak a maga viselésével akará néki meg mutatni, oly kegyes szivel kezdet lenni az iffiu soliman amuráteshez. mint ha valóságos atya lett volna néki.

Ugyan az ilyen tselekedetekel akará a szeretet, még másodszor is, rákimát, a maga hatalma alá vetni. akinek is a szive, nem teként-
25 heté idegenségel a mit a király tselekedék fiáért. és ez a kedves gyermek. akinek minden tselekedetéből. ki tettzet Császári¹⁶¹ vére, oly szép hajlandoságal felelt meg a király hozája valo joságának, hogy az a hajlandóság az annya szivét is meg hatá. tsak hamar, ilyen állapotban töltének el együt, egy néhány holnapokot., amelyekbe réba. szüntelen valo tisztelettel. kedvezésel. és szorgalmatoságal volt hozája, de rákima hozája. tsak a nagy háláadoságot mutatá. reba pedig világosabban akárván magát meg értetni. egy szer a többi közöt. ennek a fejdelem aszszonynak házában menvén,
30 aki is azál mulatá magát. hogy azt nézte, mint segitet a fia atób
35 leányoknak. koszorut kötni virágból. a gyermeknek egy koszoru [65b:]

¹⁵⁸ ada <néki.> rebának.

¹⁵⁹ betsületet. [Nyilván íráshiba *betsület*. helyett.]

¹⁶⁰ előbször [b — hosszúszerű {-ből javítva.}]

¹⁶¹ Császári [Először *Cászári*-t írt, majd beszűrt egy *f* betűt; ld. a 154. jegyz.]

lővén a kezében, mihent a király bé ment aházban. a gyermek szokása szerént, hozzája futot. és a fejére tette azt a koronát, és azt nevetve mindgyárt. le vette. és az¹⁶² anyja fejére tette., erre rákima el tüzesedék. reba azt észre vevén, és akarván valora fordítani ezt a gyermek
5 játékot. mondá, oh mely szerencsés volnék. hogy ha egy meg láthatad volna a szívem gondolattyát. valamint ez az iffiu fejdelem. és ha meg nem akarnád vetni az arabiai koronát. a melyet jelente a koszoru. a mely koronát lábaidhoz teszem kedves fejdelem aszony, és magais lábaidhoz borulván. ugyan azal együt ajánlom néked azt a szeretetet
10 a melynél nagyobbat soha tehozád nem éreztenek; botsás meg az én nagy szeretetemnek. hogy ha azt a halgatást. félben szakasztom, a melyben voltam eddig. hozád valo tiszteletemből. és abban bizonyos légy. hogy annak a tiszteletnek határjából. soha ennél többször ki nem lépem. [66a:]

15 Ezek beszédek alat a fejdelem aszony egy néhány szor igyekezék. azon. hogy fel emelhesse a királyt, de nem lehete. és látván hogy ugyan egy is akarná meg halgatni válaszáat. néki nyujtá kezét. és mondá., uram rákimánál nem volna háláadatlanab személy evilágon, hogy ha anyi sok köteleség utan a melyel hozád vagyon meg vetné
20 ezt az utolso jelicit szeretetednek., e nekem nagy tiszteletemre vagyon és hogy ha ez a kéz a melyet néked nyujtok valóságal szerencsésé tehet, én a magumét abban fogom tartani. hogy annak urává tegyolek.

Ez a szája vallása. rákimának, a melyet a király nem merte volna
25 tolle várni. olyan örömbe hozá., hogy az ő nagy öröméből könnyü volt meg látni nagy szeretetét. nem is szolhata sokáig. hanem tsak a rakima kezén valo sok száz tsokokal mutatá meg szívének örömet,¹⁶³ de ezen tselekedetekből inkább észre vevé azt rakima, mint a szoval felelt volna néki. és magais tsak nem hasonló állapot-[66b:]ban
30 találkozék, réba pedig nem akarván tovább halasztani. szerencséjének végben vitelét, azonal rendelést tett. a Ceremoniáról. a melyel meg akará koronáztatni rakimát, és arabiai királynénak kiáltatá, mindennek nagy örömére.

Azon időtől fogvást az uj királyné. szüntelen valo hálákot ada
35 a menyeknek. hogy a réba királyba, ő néki. mind férjet. mind gondviselöt, mind fiának atyát adot volna. és a király azon igyekezék.

¹⁶² az <anyát> anyja

¹⁶³ örömet, [örömet-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

hogy meg tanitassa a fiát. mind arra. a mi kívántatnék. hogy tudhasson uralkodni. és mind hogy meg valának benne mind azok az érdemek a melyek szükségesek egy nagy fejdelemben.¹⁶⁴ azért. tsudájára is lett mind a királynak. mind az anyjának tsak hamar,

⁵ és mindenek nagyon szereték,

Reba, igen nehezen szenvedé a török birodalom alatt való létit, gondolá hogy az alol fel szabadulhatna. partyát fogván az iffiu solimán amuratesnek. és nagy titkon szövetséget tett [67a:] ezen iffiu fejdelemért.¹⁶⁵ mind azokal kik szomszédságában. leg hatalmasabbak valának, hogy annak idejében., fegyvert foghassanak érette. a még ezen dologba fáradozék.¹⁶⁶

A sultánné validé. azon igyekezék. hogy meg üsmértethesse ibrahimal: mitől tarthatna ez iránt, hogy réba maga mellé vette volna rákimát., azt jól tudta, hogy mitsoda jussa volna soliman amuratesnek a Császársághoz, és szüntelen tsak ezekről beszélgete a fiával. a Császáral. a ki is a miolta a Császári székben ült volna., egyébben nem foglalatoskodot. hanem tsak a maga gyönyörüségében. és hogy eleget tegyen kegyetlen¹⁶⁷ természetinek. él mulatá¹⁶⁸ az anya tanácsát. azonba azö kegyetlenségiért, igazságtalanságiért. és hogy²⁰ mindenek láttára a sultánné validét meg vetette. azért ötet is. mind a nagy urak, mind a nép., gyűlölni kezdék. mindenek boszongkoda nézék, mitsoda háláadatlanúságal bánék az anyával. aki minek utánna Császárságra emelte volna. és mindent¹⁶⁹ el rendelt. és le tsendesitet volna, [67b:] minden hatalomból ki fosztaték. két istentelennel²⁵ tanácsokból, az egyike volt a fő vezér. selim¹⁷⁰ achemet, és a másika hussain., a kit ibrahim a juhászságból a leg nagyob tiszttségre emelte volt. ennek a két embernek, a Császár elnéjín való hatalmok, annyira mene. hogy minden féle irtoztato kegyetlenséget, és igazságtalanságot követetének véle., tegyük azt ehez, hogy eppen nem volt alkalmas az igazgatásra., mind ezek tehát. arra kényszerítették. a portán lévő nagy urakat, a kiknek fejek volt a sultánné validé, hogy ki nyilatkoztassák a fel támadást. a melyet ellene akarták el kezdeni.

¹⁶⁴ fejdelemben. [ben — javítva hez-ből.]

¹⁶⁵ fejdelemért. [j—y-ből javítva.]

¹⁶⁶ fáradozék. <a su> [Új bekezdésben:] A sultánné

¹⁶⁷ kegyetlen [Az n más betűből, esetleg l-ből javítva.]

¹⁶⁸ él mula<tá>tá [Tollhiba miatt, tá — megismételve <tá> fölött.]

¹⁶⁹ mindent [mindenek-ből javítva.]

¹⁷⁰ selim <cs> achemet,

a jancsár aga is melléjek adta volt magát., minden fő tiszteivel együtt a kapitán basa. a tengeri erővel. a mufti. a kadi leskerekek, úgy mint az ország két fő birái, és a divánbéli basák., de a mi¹⁷¹ leg tudálatosab volt. a hogy enyi sok renden lévők között. ilyen nagy veszedelmes dologba. a titok meg maradot, a sultánné validé tudván mitsoda veszedelmes volna ha a titok ki tudodnék. ide előtt, surgeté a muftit hogy az egész birodalom nevével, kényszerítse arra ibrahi-[60a:]mot. hogy a divánban adgyon számot tselekedetéről, és büntesse meg a vezért,¹⁷² és hussain basát, erre a vegre afő pap.¹⁷³ egy néhány kadileskert küldte a császárhoz, a kik magokra is merék vállalni ezt a veszedelmes követtséget.

Ezek a Császárhoz béj menvén. és meg mondván a dolgot. azon igen meg haraguvék. és parancsolá a mellette valo jancsároknak hogy meg ölnék a követeket. de látván hogy senki sem fogadná szavát. azon igen meg ijede. és az anyához futa, az ki is azt tanácsolá néki. hogy a vezért. és hussaint adná azoknak kezében kik ellene fel tamadtanak, a Császár arra nehezen álla, de nem lévén sok ideje a végezésre. reá álla.

Ezt a két gonosz embert. mihent a nép kezében adák. azonal. darabokra el vagdalák, a házakot fel prédálák., és minden nemzettségekot le vágák., a sultánné validé azt tanacsolá a fiának. hogy mehomet basát tennő fő vezérnek. aki arra a nagy tisztségre igen érdemes volt. a Császárnak. ezt is meg kellették cselekedni. a sultánné va-[60b:]lidé egészen boszut álván ezen a két emberen. azon volt. hogy le tsendesittse a támadást. de már késő volt. mivel ő maga gerjesztette volt fel a tüzet, és nem lehete el oltani.

A mint is hogy a mufti. ujontában ugyan az előbbeni követeket a császárhoz küldé, hogy menne a divánban, a Császár azt semminek tartván. előttök el szaggatá a feftát. amely, a törvénynek valamely verse. a melyel adivánban szokták hini a császárt.

Ezt hogy tudtára adák a divánnak. mindnyájan fel kelének., és a sultánné validé házahoz menének. a hová szaladot volt a Császár. és ki vévén ibrahimot a keze közül. azelőbbeni fogságában küldék.

A diván. Császárnak kialtatá mahometet., aző fiát. a ki Zaimátol valo fia volt, mivel Zaimát ugyan abban a rendbe tartotta maga

¹⁷¹ a mi <le> leg [Tollhiba.]

¹⁷² vezért, [Az e helyén összefolyt a tinta.]

¹⁷³ afő pap. [Beszúrás.]

mellet. mint a melyben volt amurates halálakor., ez a Csaszar heted fél esztendő volt, adiván pedig, Zaima kezében adá az igazgatást. mind addig, még a fia fel nőne. azonban. akik [69a:] fel támadtanak volt. eszkebe vévék. hogy mitsoda nagy vétket tselekedtenek., és

⁵ tartván attol. hogy ha valami formában ibrahim viszá találna ülni székiben., hasonló képpen bánnék vélek. valamint ök bántanak a vezerel és hussainal, fel tévék azért magokban hogy meg ölyék. a diván, a jancsárok, ibrahimhoz menének. és meg fojtták. 18 aug. 1648. a sultanné. a kit is nem nevezünk többé validénak. hanem

¹⁰ kiosemnek, mivel ez a név, tsak az uralkodo Császárnak az anyát illeti. kiosem mind az által biztatá, hogy Zaima nem ártaná magát a dolgokban, és reája hagyná az igazgatást. de látván, hogy zaima el lehetne tanácsa nélkül, és hogy semmi hatalma nem volna., azon ugy el boszonkodék. és oly nagy gyülöség. és irigység szállá meg a

¹⁵ szívet. hogy haragjában fel tevé., hogy minden uton modon azon fog igyekezni, hogy olyan alkalmatoságot keressen, hogy el veszesse zaimát. az ö fiát. a császárt. és a fő vezért kuprúlit. és soliman amuratesről kezde gondolkodni.¹⁷⁴ tudván hogy az arabai király nagy [69b:] gondviseléssel nevelné.

²⁰ Azért rebának ira ez iránt, tudtára adván hogy mitsoda szándékban volna soliman amurates felől. a ki is egyetlen egy fia lévén amuratesnek ötöt illetné igasságal a Császárság; de az arabiai király, jól tudván hogy mitsoda okokbol tselekedné azt a sultanné kiosem, azt is látván hogy a birodalom. mind tsendeségben volna. mind pedig

²⁵ hadakozása nem volna szomszédgyival., azért azt irá néki viszá. hogy olyan nagy dolognak nem volna most ideje, és hogy a portának egész erejét magára fordítaná: és néki anyi¹⁷⁵ ereje nincsen hogy annak ellene álhasson, hanem tsak arra kéri. hogy legyen mindenkor ebben a jo szándékban, a kedves fiának fiához., mind addig valamég

³⁰ az alkalmatoság jobban fog kedvezni.

A réba okos tanátsi nem tettének a sultannénak, a ki erőszakos természetü lévén. látá hogy onnét semmit sem kel várni. és minden gondolatit. az iffiu solimánra fordítá. a ki is ibrahim fia volt. májájama nevü sultán nétol, kiosem. közölvén véle gondolattyát. meg igéré

³⁵ neki¹⁷⁶ hogy végben viszi. de ugy hogy kezében had-[70a:]gya mind a Császár neveltetésit. mind a dolgok igazgatását.

¹⁷⁴ gon(dol)dolkodni. [Törlés a sor végén.]

¹⁷⁵ anyi <erj> ereje nincsen <ho> hogy

¹⁷⁶ neki <h> hogy [Tollhiba.]

Majama ezen igen meg örülvén, mindent meg ígére néki, de mint hogy ennek a nagyra vágyó fejdelem aszonymnak minden szándéka füstben mene. azért többet erről nem szollok. hanem ismét azon kezdem el. hogy kupruli vezér. mi formában kezdte a kreta. vagy⁵ candia. szigetének meg vételéhez.¹⁷⁷

A velentzések meg ijedvén a portának nagy készülétin, követet küldének Constancinapolyban. de a császár olyan rozsul fogadá. és oly nehéz dolgokal akará meg terhelni a velentzéseket, hogy a hadakozásra állának inkább, mint sem a gyalázatos békeségre. és követeket¹⁰ is küldének moszkvában., persiában. és rébát sem felejték el. akinek nagy summa pénzt ígérének. hogy ha azon igyekeznek, hogy soliman amuratest a Császári székben tegye.

Az arabiai király látván. hogy menyi sok ellensége támadna a portának., gondolá hogy talám az idő alkalmatos volna arra. és a¹⁵ pénzt fel vevé. [70b:] alatomba kötést is tsinála a velentzésekkel, a persiai király. a muszka czár,¹⁷⁸ a tatár hám. a velentzések szövetségéhez állának.

Ebben az időben kezdte reba, és rákima egy nehány basákhöz küldeni, alatomba, a kiknek is el küldék. a soliman amurates képit,²⁰ hogy meg láthatnák.¹⁷⁹ mely igen hasonlitana az attyához, és annyira vivék a dolgot. hogy sok nevezetes basák. köték magokat a solimán amurates szolgálattýára.

Ezek közöt tsak nem első volt. orcan oglu, az álepi basa, e mind jó hadakozo. mind hatalmas, mind pedig halálos ellensége volt²⁵ küprülinek, mihent¹⁸⁰ ez, a soliman részére álla. rakima királyné. a persiai udvarhoz mene. és ót meg mutatá a királynak, hogy réba mitsoda köteseket tsinált volna sok basákal. hogy a fiát meg segítsék. a persiai király is ígéré, hogy tavaszal táborban fog szállani.

Rákima onnét meg indula nagy summa [71a:] pénznel, hogy hadat³⁰ gyűjtene. és arabiában érkezek, de mint hogy semmit sem akara el mulatni dolgában. azért maga fel járá az egész arabiát. és ethiopiát, és mindenüt sok hadakot gyűjte. az álepi basa meg tudván hogy menyi hada volna. bizonyos személyeket küldé hozzája. hogy a fiát török császárnak üsmerjék. noha mind ezek nagy titokban nem voltak.

¹⁷⁷ a kreta. van candia. szigetének meg vételéhez. [*van* — ellrás *vagy* helyett?]

¹⁷⁸ csár, [Íráshiba *czár* helyett.]

¹⁷⁹ meg láthatnák. <meg> mely

¹⁸⁰ mihent [Az *i-n* nincs pont; szokatlan Mikesnél.]

mind azon által küprüli abban semmit sem tudot, nem is figyelmezet egyébre. hanem hogy a persaknak. muszkáknak. és a velentzéseknek, ellenek álhasson.

Ez a vezér meg parancsolta volt a alepi basának. hogy harmintz
5 ezer embere legyen készen. de a harmintz helyet., hatvan ezeret állította fel, ezek mind álep mellet valának, és meg mutatván a fő tiszteinek a soliman amurátes képit., oly könnyen tuda vélek mindent el hitetni. hogy ezek mindenre hajolának. és arra kérék. hogy hivatná soliman amuratest a maga táborára. hogy az egész had. üsmerje
10 Császárájának [71b:]

orcan oglu. látván hogy jól folynának adolgok, a fő tisztek közül. az arabiai királyhoz küldé. hogy azon kérék a királyt. és a királynét. hogy az iffiu fejedelmet. küldenék közikben. mivel hatalmas ármáda várja. hogy ötet Constancinápolyba vigye, és császári székiben tegye,
15 a követeket nagy tisztességgel fogadák., de a midön meg láták. az iffiu solimánt, rajta igen kezdének tsudálkozni. látván császári személyit.

Réba parancsolatot ada ki hogy esze¹⁸¹ gyűjtenék a hadát, és Syrianak a szélyin táborban szálla. a hová egész udvarával mene a király., rakima nem akarván el hagyni se férjét, se fiát. jelen valo
20 létével a tábort meg ékesitté. és minek utánna solimán számba vette volna hadát. a mely harmintz ezer emberből állot. meg indittá. és minden akadály nélkül. az álepi basának hadával meg egyezék, akoron. orcan oglu az egész ármádával, császárnak kiáltatá. [72a:]

Ez a hir tsak hamar el terjede az ásiái tartományokban, és sok basák
25 jövének hüségére. az uj Császárnak. a ki is oly méltó volt erre a nagy rendre, hogy azért mindenek kezdék szeretni. az annya, és réba, nagy gyönyörüséggel láták mind ezeket

Soliman amurátes pedig. az egész hadát mind ki állittá, rendbe vevé. és száz¹⁸² ezer embere találkozáék, kincse pedig a had fizetésére.
30 elegendő volt.

Ez a nagy ármada. minek utánna rendbe vette volna magát. Constancinápoly felé vevé uttyát. a hol is már tudták. az orcan oglu fel támadását, a fő vezér eleinte mindjárt. azt gondolá. hogy orcán oglu tsak ellene valo boszu állásbol kötöt volna fegyvert,
35 de a midön meg hallá hogy soliman amurátes Császárnak kiáltották volna. hogy a basák közül sokan hüségére állottak volna. és hogy

¹⁸¹ esze <gy> gyűjtenék [Törlés a sor végén.]

¹⁸² száz <ember> ezer embere [embere utolsó e-je beszúrás.]

a persiai hadnak is meg kellene véle egyezni, és egyenesen Constancinápoly felé indulni. akoron nagy szük-[72b:]sége vala minden bátorságára. a mint hogy mind ezekre a szomoru hirekre valo nézve is meg nem ijede. és mentől nagyobnak látá a veszedelmet, annal
5 nagyob erőtt, és bátorságót mutatá., meg annak a nagy elméjinek, a melyért oly méltó volt arra a nagy méltoságra. a rébelliseket tsak ugy tekinté, mint olyanokat akik még nagyobra terjesztik az ő dicsőséget; ezt a dolgot a diván eleiben adván, jelen lévén mahomet
10 kellene tselekedni. amely is azt parancsollya., hogy mindenek, a kik. hét esztendősen felyül valok., tartozanak fegyvert fogni. az ország oltalmára.

A fő vezérnek nem tették ez a tanács. mondván hogy a meg gyalázná a Császár nagy hatalmát. és noha azt felelék néki erre. hogy nem
15 volna elegendő ereje, a melyel. ellene áhasson anyi ellenségnek, a ki mindenünnen reája fog jöni. mind azon által. ő azal biztatá a Császárt, hogy talál modot abban hogy győzedelmesé tegye a császárt. és még hogy a lábaihoz¹⁸³ tegye azoknak fejeket. kik ellene mértének fel támadni., ezeket a beszédeket, mint [73a:] hogy olyan
20 embertől hallák, akiben tellyeségel biztanak, azért mindnyájan meg tsendesedének, és az egész diván tanácsára álla. ez a vezér látván. hogy égeszen¹⁸⁴ reája hagynák dolgot. és azt tselekedheti a mint leg jobban láttya lenni. olyan jó modal ada ki minden felé parancsolatokat. a¹⁸⁵ hadak szaporítására. és esze gyűlésekre. és oly szorgalmatosá-
25 gal vivék végbe parancsolatját, hogy tsak kevés idő alat, anyi hada lett, hogy nem tsak oltalmazhatá magát, de még szemben is álhatot az ellenségel. a midön a had mind esze gyűlt volna, Constancinápoly-
nál a tengeren által kötözteté, és magais által mene, ót a hadat ki rendelvén. nyolczvan ezer embert számlálának, a kinek nagy bövséges
30 fizetésel. sok szép igereteket is ada, hogy ha a császárt hűségesen fogják szolgálni. ennek a hadnak pedig. a maga fiát küprüli achmetet tevé generálisává. a ki is tellyeségel méltó volt ere a tiszttségre., és melléje adá a hires musztafa basát, a ki régi hadakozo ember lévén, avezér-[73b:]nek. egész bizodalma volt benne. üsmervén nagy
35 értelmét.

¹⁸³ a lábaihoz <az> tegye azoknak

¹⁸⁴ égeszen [Ékezhiba.]

¹⁸⁵ a <basak> hadak szaporítására. és esze gyűlésekre. [gyűlésekre s betűje k-ből javítva.]

A vezér meg indítván a hadat. meg parancsolá hogy leg első alkalmazatoságal. az ellenségel meg ütköznék. és maga viszá tere Constancinápolyban a hol nagy szükség volt reája. mivel sokan voltak olyanok kik támadást akarának kezdeni a Császár ellen. de ő az
5 olyanokat mind mahumethez küldé a más világra, azonban a rébellisek bizván amagok erejekben. nem akarák meg várni. hogy a persiai király hadával meg egyezzenek. a ki is már utban volt. azt is meg hallák hogy a vezér hada feléjük közelgetne. akkor észre vevék, hogy jobb let volna meg várni a persiai hadat erre valo nézve. más
10 feléis kezdék venni uttyokot, de achmet küpruli. azt meg tudván. és észre vevén szándékjokot. mondá a hadának hogy az ellenség már is szaladna előttök, a kik reménlvén. mind a gyözedelmet. mind a jutalmat, oly nagy siettséggel kezdének a rébellisek. [74a:]
15 után menni, hogy azokat bé érek, és a két tábor egy más elleniben lévően. achmet nem akara¹⁸⁶ arra időt adni a hadának. hogy a szive meg lankadgyék. az ellenséget meg ütteté. olyan nagy szerencsével. hogy három óráig tarto hartz után. az arabiai király. a ki a jobb szárnyán volt. halálos sebbe esvén. a rébellisek azon meg ijedének. achmet arra. egy néhány sereg lovast állittata elé. a kik még nem
20 hartzoltak volt. ezek egészen el széllyeszték. és le vágák. az ellenséget. azon a részen, achmet minden erejét a közepére fordítá az ellenségnek. a holvolt soliman amurátes, a ki nagy vitézséggel viselé magát. abban az órában musztafa basa. az orcan oglu hadát helyéből ki mozdítván. köziben elegyedék. orcan oglu látván nagy boszkonkodással hogy mindenek szaladnának új lora üle, és a szaladok eleiben mene. a kiket
25 szép szoval, és fenyegetéssel viszá téríté a hartzra. ezekkel segítségére mene soliman amurátesnek. a ki mint egy orosz-[74b:]lány, ugy oltalmazta vala magát, musztafa basa a ki okos és tanult ember volt. jovallá achmetnek. hogy hagyatná el a hartzot, mivel ha bé estvéledik.
30 talám a hasznára fordulna az ellenségnek., achmet. noha tellyeséggel végít akará látni a gyözedelemnek, mind azon által meg parancsolá a basáknak hogy hagynák el a hartzot. és vigyáznának az ellenségre
Hogy bé estvéledék. musztafa basa. régi jó akaroja lévően orcan oglunak, egy emberét küldé hozája. és meg izené néki, hogy gratiája
35 lenne néki. és soliman amurátesnek. ha a fegyvert le tennék. és hogy arra kényszeritené achmetet., hogy ez iránt fogadást tégyen nékik. hogy semmi bántások nem lészen.

¹⁸⁶ akara [akará-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

Ezt az ígéretet soliman tellyeséggel meg veté. de látván hogy orcan oglu. arra hajolna, és vévén észre minden beszédiből. hogy el árútták volna. és hogy egészen mindenek el hagynák. kételenítették. a csalárd basának szavát fogadni, a követet jó válaszal botsátták vissza. de az alát [75a:] a még erről végeztenek. a soliman satorában. réba király haldoklék¹⁸⁷ a rakima ölében. réba látván ötet nagy siránkozásban, és nem látván mást maga mellet, tsak egy zinin nevű szerecsent. a kiben mind a kettőnek nagy bizodalnok volt. mondá. rákima ha ugy hãlok meg hogy véghez nem vihettem a mit kívántál. leg aláb az a vigasztalásom vagyon, hogy semmit sem mulattam el azért. valamint hogy abban sem mulattam el semmit is. hogy meg üsmér-tetthessem veled mitsoda kedves voltál előttem. de már ezt meg nem orvosolhattuk. azt is veszem észre. hogy az alepi basa minket el arult. de nem sokaig veszi hasznát árulásának. sokal jobban üsmerem¹⁸⁸ nálánál küprüli vezért. gondolkodgyál magadrol kedves rákimám, és tarsd meg magadot azért a drága zálogjiért melyeket nálad hagyok. egy máshoz valo szeretetünknek ne hadd el őket, és ezután adgyad nékik a hozám valo szeretetedet; te pedig zinim. reád bi-[75b:]zom a királynét. és minden idő vesztés nélkül szaladgy el. ne higy a török-²⁰nek. egy szoval szabadisd meg ezt a királynét akár mi modon lehet. és vid viszá országomban

Ezek a szavai után. egészen el nehezedvén. a királynét meg ölelé. a ki is tsak nem hasonló állapotban vala. a királyné karján meg hala, el lehet itelni mitsoda nagy keserűségben marada rakima. a ki mellet²⁵ zinim meg bizot embereket hagyván. maga el mene hogy meg tudná miben volna adolog. már hajnalodni kezdvén. mondák néki. hogy soliman amurates. és orcan oglu, achmetnek magokot meg adták. hogy a rébellisek a fegyvert le tették, és mindennek gratiát ígértek. erre mindgyárt gondolá hogy el kellene szaladni minden idő vesztés³⁰ nélkül. annál is inkább, hogy egy kis idő vártatva azt is meg mondák néki hogy solimán amurátest, és orcan oglut, igen nagy örizet alát Constancinápoly felé küldötték volna a nem akarván többet tudni. ez a hü szolgája rébának, hanem mindgyárt viszá téré. [76a:] a királynéhez. a ki is nagy keserűségben nem tudá semmiről is gondol-³⁵kodni. zinim mindeneket tudtára adván. néki. sok kérésivel. sietteté. hogy gondolkodnék magáról. Végtire férfiu köntösben öltöztetvén.

¹⁸⁷ haldoklok [Íráshiba *haldoklék* helyett.]

¹⁸⁸ üsmerem (nála) nálánál [Törlés tollhiba miatt a sor elején.]

és lora tévén egy nehany rab leanyokal. a táborbol okosan. és szerencsésen ki vivé, és az után a maga országában érkezék. nehéz, és hoszas utozása után.

Achmet küprüli nagy örizet alat el küldvén soliman amurátést.
5 és orcan oglut Constancinápolyban és a rébelliseknek gratiát adván, a maga hada közi bé vevé őket, meg esketvén őket a császár hűségére. azután babilonia felé indula. a kit meg szállot volt a persiai király.

Az achmet gyözedelmét hogy meg hallák Constancinápolyban, mindenek vigasságban lének., fő képpen, az ő attya. a vezér. a
10 Császár. és az annya. nem gyözőék eléggé meg hálálni a vezérnek, a ki végbe vit-[76b:]te volna ezeket a nagy dolgokat, de még az öröm meg nagyobodék. a midön el érkezék. solimán. a kit odá tévék rab-ságban a hová szokták tenni a Császárok fiait, orcan oglut pedig vasban. egy tömlöczbe veték.

15 Mind egyike, mind a másiká azt erősítették. hogy nékik gratiát ígértek. és achmet nékik hitet adot. de a vezér nem hajta arra a hit adásra. se az ő menttségekre. hanem arra íteltetének hogy a fejeket el üssek, erre valo nézve. mind a kettőt a hipodrom nevü piatzra vivék, a hol soliman látván hogy nem volna semmi reménség.
20 a meg szabadulásra., nagy boszonzkodva kezdé orcan oglu ellen lenni. mondván, hogy azó tsalárdsága vitte arra hogy magát meg adgya. noha ditsőségesen vegezhetette volna el életét. a hartzban. és nem látta volna a hoher által valo gyalázatos halálát.

Ennek a fejdelemnek az ő szépsége, ékesége, Császári termete.
25 bátorsága. anyira meg szereteté ötet a népel, hogy mindenek szálni kezdék. és siratni. a midön pedig el üték fejit. mindenek [77a:] gyüölölni és átkozni kezdék orcan oglut, a testét pedig a Császári török templomba temetéék. a rettentő sok nép a ki ót jelen volt. meg nem engedé hogy a hohér el üsse az orcan oglu fejét. ki ragadván kezéből,
30 száz darabokra szagaták.

Ezt a szomoru hirt tsak hamar¹⁸⁹ meg vivék rákimának és noha ő azt gondolhatta, hogy olyan sorsa lészen fiának, de erre a hirre. minden keserüése meg ujjula. és ez ellen¹⁹⁰ tovább nem álhata, a réba halála igen meg gyengittette volt egésségit. a solimáné pedig kopor-soban tevé. ötet. mihent a maga országában érkezék. mindgyárt királynak kiáltatá a rébától valo nagyobik fiát. és abban tölté beteges

¹⁸⁹ hamar <v> meg vivék

¹⁹⁰ és ez ellen [és — s betűje z-ből javítva.]

életét. hogy annak szüntelen szép oktatásokat adgyon, a midőn pedig ezt a szomorú hírt bizonyosan meg¹⁹¹ hallá. úgy tettzet mint ha csak azt várta volna. hogy életét el végeze. a mint is igen nagy gyengeségben esék. és már haldokolván. és a réba. és soliman neveket⁵ említvén. ki mulék evilágbol. [77b:]

Ezt a historiát az egész társaság szépnek találá. kivált octavius. nagy gyönyörüséget halgatá Constánciát.

Szereda

Más nap ebéd után ki ki a szokot helyre gyülvén. a játékot el kezdék. a melyet válerius veszté el. és a zalogot avictoria kezében¹⁰ adván. így kezdé el historiáját

A PONTHIÓI FEJDELEM ASZONYNAK HISTORIÁJA

A Galliában lévő több urak között. leg inkább grof szent pol., és pontiö. különböztetik vala meg magokat abban az időben, de mindenek felet grof pontiö. a ki fejedelmi jóságot birván. ugyan annak a titulusát is viselte. nagy gazdagságal. és fényeséget. ez özvegy lévén.¹⁵ csak egy leánya volt., a kinek is nagy eszét. és szépségét. mindenek tsudálták. és az atya udvara. mindenkor tele volt vitéz iffiu urakal.

Szent polnak pedig, semmi gyermeke nem [78a:] lévén, hanem egy unokája. a kinek kevés öröksége lévén, tölle várhatta minden szerencsését. ez az iffiu, igen okos. és szép természetű volt. azon kívül nagy²⁰ familiából valo, hogy ha egy felől a sok jószágal nem ditsekedheték., más felől a természet minden féle jovaival meg áldotta volt ötet. ez az iffiu, egy szer a többi között igen meg különbözteté magát. a vitézi játékokban, a melyek szoktak vala lenni a régi udvarokban. úgy anyira hogy pontiö grof nagy kedveségiben vévén, azt kíváná²⁵ hogy udvarában lenne., a ki is látván abban mind nagy elő menetelét. mind nagy hasznát. örömet reá álla. ponthiö is szerencsésnek tartá magát. hogy bé tölt volna kívánsága.

Thibolt. akit is eszerent nevezi a historia., alig állapoték meg a pontiö udvarában., hogy szabadosan udvarolhatván az iffiu fejdelem

¹⁹¹ meg meg hallá.

aszonyt, annak szépségin való tsudálkozását a szerelem követé,
és noha az okosság az ellen akara állani, eleiben¹⁹² adván. hogy nem
volna abban az állapotban.. hogy fel emelhesse szemeit arra a fej-
delem aszszonyra. mind azon által indulattyának engedni kelleték.
5 de hogy valamiben meg büntesse vakmerő hajlandóságát., magát
örökös el titkolásra itélé. [78b:]

Ez a fejdelem aszony valóságál leg szeb személy volt abban az
időben, de kemény szivü nem volt. és az ő nagy esze. könnyen meg
üsmérteté véle. az ő szépségének hatalmát. ha szinte thibolt oly
10 igen titkolá is magát. de észre vévé hogy mitsoda nyilal lötték volna
meg ötet, és azon magában igen örüle. hogy olyat ejtet volna rab-
ságában, a kihez szivében nem érzet semmi ellenkezőt., mind azon
által. amely okok erőlteté thiboltot hogy el titkollya magát. ugyan
azon okokból. a fejdelem aszony is fel tevé magában hogy el rejténé
15 a maga indulatit, de az ő szemek el árulván őket, meg üsmérteté
vélek. hogy egy mást szeretnék.

Mint hogy pedig anagy urak abban az időben. igen hatalmasok
valának. és¹⁹³ egy más ellen gyakorta hadakoztanak, mint hogy pedig
ponthiö grofnak leg több jóságá volt. azért ő reája. leg többen is
20 irigykedtenek. de thibolt az ő vitézsége és okossága által, oly igen
meg szaporitá az ő tartományit. hogy minden szomszedi kezdének
tölle igen tartani. és csendeségben hagyák birni minden jóságit.

Thiboltnak nagy hasznos szolgálati, nevelik vala a grofban hozzája
valo barátságát. és a fejdelem asz-[79a:]szonyban, az ő titkos
25 hajlandóságit. de mindenek felet thiboltnak egy igen szép gyözedelme,
a melyet nyert az ellenségén, és a mely leg nagyob ditsőségére. és
hasznára volt a grofnak. a melyért oly nagy örömel, és háláado
szivel lett hozzája. hogy az egész udvara. és az egész nép láttára meg
ölelé ezt a vitéz iffiat, és nagy örömében arra kéré. hogy mondaná
30 meg mivel jutalmaztassa meg szolgálattyát. és ha felit kéré is
tartományinak, de szerencsesnek tartaná magát., ha valamiben
meg mutathatná hozzája valo hálá adását

Thibolt a ki mindeneket tsak azért igyekezet tselekedni. hogy méltó
lehesen ahoz, a ki ért szive éget, ezen meg batorodván. a grof lábaihoz
35 borula. azt meg vallá néki., hogy ő. a maga sorsával meg elégednék.
mivel hogy olyan szerencsés volt. hogy ő érette mind hartzolt.¹⁹⁴

¹⁹² eleiben [Második e—i-ből javítva.]

¹⁹³ és <hogy> egy más ellen

¹⁹⁴ haltzolt. [Nyilván fráshiba *hartzolt* helyett.]

mind győzedelmes lett volna. de a maga szive oly nagyra vágyó. hogy azt nehezebb volna meg elégíteni és ugyan az is mér tölle oly kegyelmet. kérni. a melyen áll néki minden boldogsága.

A Grof kénszeriteni¹⁹⁵ kezdé hogy mondaná meg világosabban akarattyát. és nemesi hitére esküvék néki. hogy mindent meg tselekszik. valami kívántatik ahoz aboldogsághoz. ez az ígélet meg bátorittá thiboltot félelmében. a melybe volt kívánsá-[79b:]gáért, és mondá, uram arra mérlek kérni, hogy hadd lehessen vitézze a fejdelem aszszonynak, és abban a hivatalban. hadd szolgálhassam. és hadd tisztelhessem.. tudom uram mitsoda vak merő az en kérésem, de ha egy korona kell azért. hogy meg érdemelhessem. azal biztatom magamot hogy eza kard, a mely meg győzte ellenségidet. a szeretettel együtt olyan sorsra vezet, a melybe érdemes lehetek. arra a ditsőséges állapotra. a melyet ohajtok

¹⁵ Ki nem lehet mondanai mitsoda örömel halgatá a grof mind ezeket. és fel emelvén thiboltot., nagy szeretettel meg ölelé és mondá néki. már kedves fiam többet nem kívánhatok. hanem azon kérem az egeket, hogy a leányom oly kedvesen vegye kérésedet., valamitsoda gyönyörűség akarom azt bé tölteni. ezekre meg fogván kezét néki.
²⁰ a fejdelem aszonyhoz vivé és mondá néki, leányom. mint hogy semmi nincsen dragáb előttem mint magad, ugyan tsak teis fizetheted meg helyettem a mivel tartozom ennek az iffiu vitéznek, az ő hozád valo nagy tisztelete tsak azt kívánnya., hogy téged szolgálhasson. én pedig arra kérlek hogy vegyed férjül magadnak. aző nagy érdeme
²⁵ és szeretete meg érdemli hogy a szived arra hajoljon. a fejdelem aszony erre meg tüzesüle. a szemeit le fordittá. de kénszeritetvén a feleletre. meg vallá hogy az atya kezéből kedvesen el venné. és hogy mindenekben akarattyát követné. thibolt ezeket meg köszöné, olyan szokal. a mel-[80a:]lyekből. ki tették. mind nagy szeretete.
³⁰ mind nagy öröme.

A grof hogy sokára ne halasza az ő kívánságoknak bé tellyesedésit. mindgyárt parancsolatot ada ki hogy a lakadalomhoz készüllyenek. és egy nehány nap mulva. a lakadalom meg lén. nagy ditsőségel. és fényeséggel. a házasság pedig. nem hogy tsendesitette volna. de
³⁵ sőt még jobban fel gerjeszté egy máshoz valo szereteteket. anyira, hogy a grof gyönyörködöt házasságokon és nem tudta meg különböztetni. hogy melyik a kettő közül. szeretné jobban egyik a másikat.

¹⁹⁵ kénkeritené kezdé [Elírás.]

Két esztendőt töltének egy másal ilyen nagy egyességben. és semmi öket meg nem háborittá, hanem csak, a, hogy nem volna maradékok, és noha az. az ő szereteteket meg nem gyengítette is. de ugy tettzet nékik hogy valami hejával volnának.¹⁹⁶

⁵ Az illen¹⁹⁷ gondolatok nyughatalanságban hozván thiboltot, fel tévé magában hogy spanyol országban a szent jakab Compostellájához menne. ugy mint szarándok. abban az időben avitézek. nem olyanok voltanak mint mostanában, az Istenhez valo buzgoságot. ugy meg akarták mutatni, valamint a bátorságokat, a mely mostanában egy-
¹⁰ ügyüségnek tettzenék.

Azért senki nem is tsudálkozék azon. hogy vitéz [80b:] thibolt. Compostellában akara menni, de a fejdelem aszony nem akarván meg valói kedves férjétől, maga is el akará oda kísérni, hogy véle együt mutassa bé imádságit. thibolt erre nagy örömel reá álla, a grof
¹⁵ ponthio pedig mindenekbe kedvit keresvén avejinek mindeneket . a mi az uthoz kívántaték. el készíteté nagy czifraságál. és melléjek sok kísérokét rendele. és mint reménlé a grof rövid idő mulva. viszá valo téréseket. azért a butsuzás is keveseb szomoruságál mene végben.

El indulván tehát, semmi olyas dolog rajtok nem történt, mind
²⁰ addig még Compostellához egy napi járo földre nem érkezének, a hol thibolt meg állapodék. hogy meg nyugosztallya a fejdelem aszonyt., és egy vendég fogadoban meg hálának. más nap regel a fejdelem aszony, egy kevesé fáradton érezvén magát. thibolt minden tselédit. és kíséroit. előre el küldé. hogy időt ne vesztene. és tsak egy emberit tartá meg
²⁵ maga mellet.

A midön meg nyugosztalták volna magokat, meg indulának. de meg tudván hogy az erdőben veszedelmes helyen kellene el menni, az emberét. a kíséroi után küldé, hogy egy részit viszá térítené, nehogy a fejdelem aszony¹⁹⁸ egyedül látván ötet. meg ne ijedgyen,
³⁰ de az alat tsak halattanak az erdőben, és szerencsétlenségekre olyan utra találtak. a melyet nem üsmerték. és a melyet a [81a:] tolvajok tsináltak volt. hogy reájok vigye az utozokot.

Thibolt meg tsalatkozván szerencsétlenségire. ezt a veszedelmes utat vevé eleiben. gondolván hogy az emberei azon jönének viszá,
³⁵ de tsak hamar észre vevé hogy el tévelyedet volna, mivel nyolcz

¹⁹⁶ volnának. [A szó *vol* része *van*-ból javítva.]

¹⁹⁷ illen [Valószínűleg íráshiba *ilyen* helyett.]

¹⁹⁸ fejdelem [ti. *aszony*] [Néhány sorral lejjebb:] *vegyveres* [*fegyveres*]

vegyveres ember egy szers mint reá rohanának. és parancsolák néki hogy szállana le lováról. thibolton fegyver nem lévén. az ő bátor szive sem engedé meg néki hogy engedelmeskedgyék.

Egyik a tolvajok közül látván. hogy nem akarna szot fogadni,
5 rajta mene a lántsájával, de thibolt a ki nem tsak a tolvajokon szokot volt erőtt venni.¹⁹⁹ ki tekeré kezéből a lántsát. akor már oltalmazhatván magát., tsak hamar a földre vere le kettöt benne, de a midön a harmadikában üté a lántsát. a lántsa száz darabra törék kezében, az ött aki még meg marada. körül vévék ötet, és
10 alovát meg ölék alatta, akor nagy nehezen meg fogák ötet. meg foszták. és egy fához köték. nem akarván ugy mondák. kezeket meg fertetzetni, oly vitéz ember vériben.

A hartz, és athibolt drága köntöse. a melyen igen kapának. el felejtette volt vélek a fejdelem aszonyt. de a midön. tsak a volt
15 ahátra. annak szépségin el álmélkodának. és annak a nyereségnek inkább kezdének [81b:] örülni, a szerelem a nemes szivben, nemesi gondolatokat ád., de az olyanokat mint ezek valának. dühösségre indittyta.

Ezek az Istentelenek azon kezdének egy más közöt vetekedni.
20 hogy melyiké lenne az a szép nyereség. és talám kardra is költenek volna egy másal érette. hogy ha a fejek. azt nem ígérte volna nékik, hogy nékik is részek lészen a nyereségben, a ki ért a leg nagyob fejdelem sem szánta volna életét veszedelemre tenni.

Mit kellett látni egy férjnek. a szerencsétlen thiboltnak.²⁰⁰ mint
25 ha egy kést ütöttek volna szivében, mitsoda boszuságban nem volt. hogy se meg nem segítheté. se boszut nem álhata fejdelem aszonyaért, egyebet nem tselekedhetvén. arra kényszeríté a menyeket. hogy hadd halyon meg keserüségében. mint hogy meg nem halhatot a latrok fegyverétől.

30 De hogy lehesen ki mondani a fejdelem aszonynak állapottyát. a ki kiáltani kezdé. a haját tépte. kérte. és fenyegette őket. de azok a gonoszok meg nem változtaták szándékjokat; minden kérése és kiáltása haszontalan volt, az erő és a dühösség²⁰¹ közt lévén. el kellett volna szenvedni mindnyájoknak²⁰² irtoztato tselekedeteket,

¹⁹⁹ venni. <te> ki tekeré

²⁰⁰ thiboltnak. [Második *t—n*-ből javítva.]

²⁰¹ hühösség [Elírás *dühösség* helyett.]

²⁰² mindnyájoknak [*d—n*-ből, *á—o*-ból javítva.]

hogy ha aló dobogásra.²⁰³ és a szora, elnem kelletet volna szaladni ezeknek a hohéroknak [82a:]

A rémulés, mely együtt jár a gonoszságal. el hagyatá vélek prédájokot. és szaladni kezdének oly sebeségel. hogy a fejdelem aszony tsak⁵ hamar el veszté őket. de a szerencsétlenség mely rajta történt. oly igen fel háborítá elméjit., hogy magát leg gyalázatosabnak tartván, és azt is²⁰⁴ gondolván. hogy már az ő férje gyűlölségel fogja tekinteni. azért ő ugy kezdé tekinteni ferjét. mint aleg kegyetleneb ellenségit. a ki is bizonyosága volt szerencsétlenséginek., elméjében már meg¹⁰ lévően háborodva azt gondolá hogy meg kellene válni attol az egy embertől aki azt mind látta, mind másoknak ki hirdetheti, mind ezek a szomorú gondolatok anyira meg tébolyiták az elméjit. hogy nagy gyűlölséges haragjában el merülvén. az földről az egyik tolvajnak kardgyát fel vevé és futvást mene férjéhez hogy meg ölyye,¹⁵ de mint hogy nem igen tudot az olyan dologhoz. nem a fejére esék a vagás, hanem a kötélre, a melyel meg volt kötve, a ki is meg szabaddulván. ki vévé akardot kezéből.

Thibolt által látá. azó gondolatit. azért tsak kegyeségelis akará meg tsendesíteni. ha meg akarnád visgálni. mondá néki. azt a szívet.²⁰ a mely. egészen tiéd, abban tsak a szerentsetlenségeden való keserüség- [82b:] get, és szánakodást láthatnád. miről vádolhatnálak én tégedet, miben lehetnél vétkes. én nem azon férjed vagyoké mindenkor. a ki teged szeret., egyedül való bizonyosága vagyok szerencsétlenségednek. azt én el fogom rejteni az egész világ előtt, és soha arra²⁵ okot nem adok. a melyből észre vehessed. hogy a nékem eszembe jutot., ne keressed tehát azt, hogy ki nyilatkoztassék a mi gyalázatunk. a te meg átalkodot haragodal., tsendesedgyél meg, kegyes, és áitatos indulatbol igyekezünk azon, hogy magunkot meg tisztítsuk, anem akaratal tett vétékből.

³⁰ Egy ilyen okos, és értelmes beszéd semmit sem foga a fejdelem aszony elméjin, és nem hogy ezekre felelt volna. de még azon igyekezék. hogy ki vehesse a²⁰⁵ kardot kezéből, és meg ölye.

Ebben az orában érkezének a thibolt emberei, akik el tévelyedtek volt. és az egész erdőt fel járták volt amég oda érkeztenek. ugyan azó³⁵ lovok dobogásától is szaladtak volt el a tolvajok.

²⁰³ dobogásra. [s—r-ből javítva. Pár sorral lejjebb:] a fejdelem [ti. aszony]

²⁰⁴ azt is (golván, h) gondolván. hogy [Törlés a sor elején.]

²⁰⁵ a <ka> kardot [Törlés a sor végén.] [...] az egész fel járták volt [ti. az egész erdőt]

A fejdelem aszony mérgiben nem tudta mit csinálni, hogy meg látá őket, azért hogy végben nem viheté szándékát. és el hagyván. a kardot, meg esküvék. a férjének, hogy keze által halna még meg

Thibolt semit sem felele fenyegetésire. igen nagy keserűségben⁵ lévén a szive.. hanem az embereinek mon-[83a:]dá. hogy nyoloz tolvaj ütött volna reája. hármát közüllök, magok is látnák a földön heverni. és hogy a többi el szaladot a lovok dobogására, azután köntöst vett magára, a fejdelem aszonyt lora ülteté. és maga is lora üle, és Compostellában érkezének, de az uton nagy tsendeségben, és szomorúságban volt, mind egyik. mind a másik. azt is észre leheté venni. hogy a fejdelem aszony. mint ha meg tébolyodot volna elméjibe

Thibolt el érkezvén. a fejdelem aszonyt egy klastromba szálittá, és maga a templomba menvén. az oltár előtt le borula. nem azal a szándékal. a melyel meg indult volt. hanem hogy a menyektől anyi¹⁵ erőt kérjen. hogy el viselhese kegyetlen szerencsétlenségit.

Azután viszá tervén. a grof nagy örömel látá őket, thibolt pedig mindenkor azon volt hogy meg mutathassa a fejdelem aszonynak hozzája valo szeretetét de látván hogy mindenek haszontalanok volnának. azt is észre vévé hogy éttzaka egy nagy kést dugogatna²⁰ a melyel meg akarná ölni. azért különösön mene lakni. és tsak anyira mutatá hozzája magát. a menyire gondolá hogy mások semmit észre nem vehetnek, annyival is méltób volt a szánásra., hogy mindenkor nagy szeretettel volt hozzája. [83b:]

Mind azon által a grof sajdítta valamit ebben a dologban, és el nem titkolhaták azt ő előtte. mivel thibolt. mindenkor. alatomban valo nagy keserűségben volt mindenkor; a fejdelem aszony is ritkán mutatá meg magát., a férjire. alig nézet. mindenkor halgatásban volt. mikor kelletet is szollani. a szókot nem rendel mondotta ki, egy szoval minden tselekedetéből ki tettzet., hogy vagyon valami³⁰ közöttök. a grof tehát tellyeségel meg akará tudni az okát ennek a változásnak. thiboltol

Thibolt sokáig nem akará meg mondani, de mint hogy olyan fejdelem sürgette arra, akinek mindennel tartozot, meg beszéllé néki adolgot mind egészen. és semmit sem hagyta el, és azután olyan³⁵ keserves szokal. tevé pleiben a fejdelem aszonyhoz valo szeretetit. hogy a grofnak meg esék a szive rajta. és boszonkodni kezdé leányára.

Azután szánni kezdé thiboltot.²⁰⁶ kit is meg vigasztalá., meg

²⁰⁶ thiboltot. <a> kit is

igérvén néki. hogy fog a leányával beszélni. az iránt, hogy meg változtassa maga viselésit. mivel a tiéd oly okos. és oly mértékletes. hogy²⁰⁷ nem tsudálkozhatok azon eleget., a mi engemet [84a:] illet. én azért kötelességgel vagyok hozzád, és mindeneket el követek. hogy a
5 fejdelem aszonyt a maga kötelességire, viszá hozzassam, és reménlem hogy meg térvén vakságából. azon szeretettel és tisztelettel léssen hozzád. a melyet érdemel a te nemesi magad viselésed.

Ezekre a szokra meg ölelé ötet, és a fejdelem aszonyhoz mene. a kit is ülve találván. a fejét a kezére hajtotta. mint egy²⁰⁸ olyan
10 személy. a ki mély gondolatokba vagon., a leányok körülötte állottanak nagy tsendeségben., a grof inté nekik hogy menyenek ki, és más házban menének. egyedül maradván véle. mondá leányom miért nem vagy hozám nagyobb bizodalomal. én aki anyiszor mutattam hozzád. atyai szeretetemet., mindenkor ezekben a szomorú gondolatok-
15 ba lészé, a melyet az egész udvarom tsudállya, én jól tudom minden szerencsétlenségidet. a te méltó férjed mindeneket meg vallot nékem. a melyen a szivem meg eset.²⁰⁹ de még inkább meg eset a thibolt maga viselésin. aki nem vigyásván a te meg atalkodot haragodra, mind hozzád. mind én hozám való tiszteletit maga előtt viselte. a ki is
20 semmiről nem²¹⁰ panaszolkodván azal meg elégedet, hogy magát meg oltalmazza ate [84b:] igasságtalan haragodtol.

Ezekre a szokra a fejdelem aszony fel emelvén szemeit. nagy haragal a grofra., és irtoztato modon tekintvén reája. a melyért
25 más akar ki. az atyán kívül meg ijedet volna. tölle, mondá. hát thibolt meg mérte próbálni. hogy ki nyilatkoztassa a titkot?

oh! leányom, más képpen beszély. egy olyan ember felöl. a ki tégedet mód nélkül szeret. és a ki nem tekénti igasságtalanságodot., se kevés okodot a haragra. szály magadban, gondold meg, mint szeretted férjedet, arra nem erőltettelek hogy el vegyed. és ate
30 rajtad történt dolog. se szeretetit. se tiszteletit. meg nem változtatta. tartozol hozzája lenni hálá adoságból., azon szeretettel. és bizodalomal, erre ugy kérek mint egy jó akarod. és mind parancsolom. mint atyád. és urad, ély az alkalmazoságal. a még szánakodással vagyok hozzád, tarts attol. hogy haragra ne ingerely. és minek utánna ugy
35 bántam volna. mint atyád. hogy ne bánnyam veled mint örökös urad.

²⁰⁷ hogy <hogy> nem [Törlés a sor elején.]

²⁰⁸ egy [Beszúrás.]

²⁰⁹ meg eset. [meg eset.-ből javítja az ékezet áthúzásával.]

²¹⁰ nem <pas> panaszolkodván

Ezek a²¹¹ beszédek. nem hogy meg tsendesítették volna a fejdelem aszonyt. de még jobban fel ingerlék, és jobban ki tették az ő meg tébolyodása. a grof ezt látván gondolá hogy alkalmatosab [85a:] időt kell arra keresni hogy helyre hozhassa. el hagyá. de meg parancsolá hogy vigyáznának reája. és hogy senkivel ne beszélhetne. tsak a leányival, és ezeket mind meg beszéllé thiboltnak, ez a dolog illyen formában két holnapig tartá. és az alat agrof egy napot sem mulata el. hogy a leányának eszét helyre hozhassa. de tsak haszontalan volt, sőt még az ő haragja minden nap nagyobodék. a grof ezeket látván. boszkonkodni kezdé. ellene. és a békeséges türesít tovább nem viheté. a midön még hallá egy hü emberétől, hogy a fejdelem aszony azon igyekezik, hogy thiboltnak valamelyik tselédivel ötöt meg ölesse, erre haragját meg nem határozhatá, és minden végezés nélkül fel tévé magában. hogy meg szabadittsa a familiáját olyan aszszonytól a kit ugy tekintet mint egy tsudát. erre valo nézve. olyan szin alat hogy mulattassa a fejdelem aszonyt. egy kis hajoban ülteté, magával együt. és mikor a tengeren már jó mesze volnának, a hajosokal meg fogatá a leányát. és egy hordoban bé záratá, a melyet már arra el készítettek volt, és a tengerben vetteté. azután ki szálla a partra.²¹²

20 De oh tsak nem meg hala bujában thibolt. a [85b:] midön a grof még nagy haragjában ezeket tudtára adá néki, mitsoda keserüségben nem esék, mitsoda szokal nem adá eleiben. ennek a kegyetlen atyának irtoztato tselekedetét. és azonnal a tenger parttyára futá. hogy ha láthatná. szerencsétlen fejdelem aszonyát. de semmi vigasztalásra

25 valot nem láthata. azért nagy keserüséggel viszá tére.

Ennek a fejdelem aszszonynak az ő²¹³ iffiusága. a ki is tsak husz esztendő volt, és annak tsudálatos szépsége. szüntelen az elméjiben forgot. és nyomorultnak tartá magát., hogy boszut nem álhata haláláért

30 A pontthio grofnak is haragja el mulván. tsak hamar meg báná tselekedetét. és olyan nagy szomorúságban esék. hogy a szegény thiboltnak kellett meg vigasztalni, ez a grof gondolá, hogy ha még egy szer meg házasodnék, és maradéka lenne. a meg tsendesiténé fel háborodot elméjít, tudván azt. hogy a veje többé házaságra nem adná magát., azért meg házasodék, és szerencséjire. esztendő mulva egy fiát meg látá., mind azon által, se a keserüsége. se a lelke üsmérete

²¹¹ Ezek a (szok) beszédek.

²¹² partra. [Az első r — beszúrás.]

²¹³ ő [Beszúrás.]

azért meg nem tsendesedik. mivel a leánya mindenkor elméjében volt., és azon kívül szüntelen valo buba látván thiboltot. emég nagyobitá keserüségit. [86a:]

E szerint töltének el tsak nem kilencz esztendő. a melyek után.
5 a grof ismét özvegyesgre jutván. el tekellé magában, hogy a több. keresztés vitézekel. a szent földre menne. vejével, és a kis fiával. remélnvén. hogy ezen aítatoságával. eleget tenne vétkiért.

Thibolt látván az alkalmatoságot. hogy ditsőségesen meg halhat a hitért. örömel kívána el menni. és mindeneket tsak hamar el készitének az utra. és a grof. ponthiö hü emberekre bizván tartományit.
10 el indula. és szerencsésen érkezék jérusálemben.

A grof. és thibolt a templom szolgálattýára kötelezék esztendeig magokot. és ezen idő alat. elég alkalmatosság adatván. nagy ditsőségel meg mutaták. buzgoságokot. és²¹⁴ vitézségeket. örökös emlékezetre
15 valo dolgokot tselekedének. és a hitetlenek gyakorta meg próbálák karjoknak sulyát. és hiteknek buzgoságát.

Az esztendő el telvén. és fogadásokot bé töltvén. hajora ülének, hogy galliában viszá terjenek. egy néhány napig igen jó szelek volt. de egy szers mind irtoztato szélvész támada a tengeren., ugy anyira.
20 hogy a halált bizonyosnak tartották. és nem is gondolkodának az életről. a midön a rettentő habok. afrikában a palmari szélyekre ki veté a hajot. azt a földet. a hi-[86b:]tetlenek birják. a hajot tsak hamar környül vévék. mind a tolvajok. mind a saracenusok. és mint hogy a hajo töredező félben volt, azért senki nem is oltalmazhatá magát.

25 A grof ponthiö. a fia. és thibolt. rabságban esének. és a tömlöczben tevék őket., ugy a többit is, kik keresztények valának. már vasban lévén. egyik veszedelemből alig szabadulának ki, hogy a másikában esének., és még nagyobbban. ezek a vitézek a halálhoz készülének., mind keresztényi, mind vitézi²¹⁵ modon.

31 A hitetlenek mind azon által. meg akarák hagyni életeket, mind addig a napig, a melyen. a pálmériai sultánnak születése napját szokták ülleni, a szokás pedig abban az országban a. hogy fel áldozák a keresztényeket azon az innepen. vigasságnakokáért.

Az a nap el érkezvén. és sorsot vettvén a rabokal. hogy melyik
35 halna meg előbször. a ponthiö grofra esék a sors. de a fia. és thibolt. azon kezdének vetekedni. hogy ök mennének először a halálra,

²¹⁴ és <áítatoságokot.> vitézségeket.

²¹⁵ vitézi modon. [v — megkezdettt m-ből javítva.]

de a grof arra rea nem álla. hanem tsak éppen arra. hogy el kísérhetik ötöt a helyig. a hol fog szenvedni.

5 Az egész udvara a sultánnak jelen volt ezen adolgon. és maga is jelen volt a királynéval. a kinek szépségit mindenek tsudálták, azokot az uri [87a:] rabokot hogy elé állították. a királyné mint egy meg dobbana magában, látván ponthiönak fejedelmi ábrázattját. és maga viselésit, a kit is még tsak távul láthatta, azö tisztelendő öregségit, és hogy mitsoda bátran meg vetné. halálra valo menetelit. mind ezekre 10 való nézve. parancsolá hogy közeleb vinnék hozzája, és az orczáját bé fedé. mivel abban az országban az aszonyok bé fedik orczájokot az idegenek előtt,

De²¹⁶ mihent ponthiö hozzája közelgete a királyné nagy meg háborodék magában. jól meg szemlélvén pedig a grofot. észre vevé annak titkos okát. és meg türköztetvén magát. kérdé a grofot hogy ki volna, 15 honnét jöne, és hogy eset rabságba valo esése.

A királyné kegyes szava. meg hatá agrof szívét. és azonal mondá, hogy ö francia volna a ponthiö grof. egyedül vagyé it kérdé a királyné. az én szerencsétlenségemnek két társa vagyon itt királyné, felelé a grof. az egyik az en vejem. a második a fiam, mindenikét had hozák 20 ide parancsolá a királyné, mivel hogy mindenik közel volt. azért tsak hamar elé állították öket is. [87b:]

Ez a szép királyné. mindenikét meg szemlélc nagy figyelmeteségel. és mikor látá hogy meg nem tsalatkoznék gondolattyában., nagy siettségel a sultán lábaihoz borulván mondá. hogy ha valaha kegyelmeséget nyertem előtted. és ha szeretetedet meg akarod hozzám 25 mutatni. kérlek enged meg nekem ennek a három rabnak életeket, ezek az én hazámbol valok., szánakodásal vagyok hozzájok, és reménlem, hogy hozád kötelezvén öket. ate kegyelmeségedet meg hálállyák érdemekel.

30 A sultán a ki igen szerette a királynét. fel emelé. és mondá, hogy ha aszonya vagy az én sorsomnak. hogy ne lennél az, ezeknek az idegeneknek. bányál ugy vélek a mint tettzik. néked adom, és semmi közömöt nem tartom hozzájok. a királyné ezt meg köszövnén, tudtára adá rabjainak ezt a jó hirt, és nem akarván jelen lenni. a több Cere 35 moniakon, parancsolá a raboknak. hogy ötöt követnék.

Midön a maga házában volt tsak egyedül vélek, nagyon meg türköztetvén szívének indulatit. és magát királyné modra rea tartván,

²¹⁶ De <minh> mihent

mondá nékik, én meg mentettem életeteket, és azt tudgyátok, hogy annak a kinek arraanyi hatalma volt, arra is lehet anyi hogy viszátehet a veszedelemre. azért felellyetek [88a:] meg nékem mindenre. arra pedig készüllyetek reá holnapig. akarom tudni neveteket, honnét⁵ valok vagytok, nemzettségteket, és hogy mitsoda tsudálatos dolog vezetet titeket ide. ha igazán meg feleltek. mindent várhattok kegyelmeségemtől.

Thibolt nem mérvén reája vetni szemeit mind addig még a sultán előtt valának., de különösön lévén véle. nagyon kezdé tekingetni.¹⁰ és a vékony fátyol által.²¹⁷ szemiben tünék szépsége. és olyan indulatokat kezdé szívében érezni, a melyeket nem érzet volt. a miolta el vesztette volt feleségit. a szerelem akarattya ellen fel gerjedvén szívében. és nagy tisztelettel kezdvén lenni ahhoz a szép királynéhoz. a lábaihoz borula. és mondá. aszonyom nem a haláltól való féltembe¹⁵ fogom néked elé beszélleni szerencsétlenségimemet, mint hogy azok olyan félek., a melyekben én²¹⁸ soha sem találhatok könnyebülést, azért, ha én nekem szabad volna az életemet meg röviditenem. mindent el követnék azért hogy el végezem. nem hogy még azt meg hozsabitánám. a te rajtunk való szánakodásod meg mentette életünket,²⁰ és ha azal valamely háláadásal lehetünk hozád. hogy szerencsétlenséginket néked elé beszélljük, bizonyos lehetz a mi igaz voltunkban [88b:]

A királyné igen nehezen tartoztatá meg magát. ezekre a hathato szokra. de erőt vévén magán. mondá néki. kely fel, mert a te sorsod²⁵ engemet inkább illet, és abban több részt veszek mint sem gondolod., a király tsak hamar bé fog jöni. menyetek ki, és semmi fogyatkozástok nem lészen. se semmitől ne tarttsatok, a sok faradcságtok után nyugodgyatok és holnap meg tudgyátok parancsolatomot.

Ezekre szolittá egyik rab leányát. akiben egész bizodalma volt.³⁰ mondá néki. saida. vezesd le őket, és tseleked meg a mit mondom. arra inté nékik hogy el mehetnek, a kik is engedelmeskedének, és követék a rab leányt, ki mentekben pedig hallák. hogy a királyné nagy suhajtásokat tett. és ők is suhajtának. thibolt a kinek nehezen esék a királyné elől való ki menetele. nem álhatá meg hogy viszáte³⁵ tekintsen. és látván hogy a királyné a keszkenőivel törölné szemeit. ő sem türköztetheté meg magát a sirástól.

²¹⁷ [Sorvégen:] ál. [új sor elején:] által.

²¹⁸ és [íráshiba én helyett.]

sáida a szállásokat meg mutatá nékik, a mely közel volt a királyné palotáihoz. a szállások mellett egy hoszu bolt volt; a hol tartották a királyné asztalára valo gyümölcsöt, saida mondá nékik, minden hivatalotok a lesz., hogy a gyümölcsre vigyázatok, a királyné azért
5 téssen ebben a hivatalban. hogy közel lehessetek hozzája, és szolgálhassátok, arra gondotok legyen, hogy min-[89a:]den nap igen szép rendel, az arra rendeltetet kosárban tegyetek ebből a gyümölcsből. és azt fel vigyétek mikor eszik, ilyen szín alatt közel lehettek a királynéhez szállva. és rabok is léznek, kik néktek szolgálnak. és
10 senkitől mástól nem függetek, tsak a sultantol., és a sultánnétol. ihon ezeket parancsolta hogy meg mondgyam néktek. és el hagyá őket, ők pedig nem győznek vala eleget tsudálkozni mind ezeken a mit láttak.

A midön tsak magok maradának, thibolt nem rejthetvén el magában, a sok féle gondolatit. a grofot nagy szeretettel meg ölelé, és
15 mondá, mitsoda aszony, uram. mitsoda aszony ez a királyné, mit tselekedtünk érette hogy ilyen uri gondviseléssel légyen hozzánk, oh. uram aző szanakodása meg hatotta szivemet. és a nekem veszedelmes, oh kedves fejdelem aszonyom. tsak egyedül te gerjesztesz vala az előtt, ilyen indulatokat az én szivemben

20 Én nem tudhatom. felelé a grof, hogy mire válik még a mi sorsunk, és mi legyen szándéka ennek a királynénak. az ő joságáról én más képpen gondolkodom mint magad. a ki még iffiu vagy, és a te szivedben meg maradot aza szerelem, a mely sok indulatokra viheti. nem úgy mint engemet. mind azon által azt néked. [89b:] meg vallom,
25 hogy a szivemben atyai szeretetet érzettem hozzája, és mikor hallottam beszélteni. ezerszer jutot eszemben a leányom. ihon ezek azén gondolatim. talám en jobban ki fejtem az enyimeket, mint te. a tiéidet. és igen tartok attol. kedves thiboltom. hogy duplán. el ne veszessed szabadságodot ebben a veszedelmes helyben., thibolt erre semmit sem felele. szoval. hanem tsak suhajtásal. és mint hogy.
30 enniek. vittenek. a beszélgetést félben kellett hagyni.

A királyné pedig. aki azon a napon történt. dologért. nagy nyughatatlanságban. esék, alig várá. hogy magánoson lehetne a kedves saidal.²¹⁹ akkor magát egészen a szive indulattyinak el hagyván.
35 az ő szép orcáját. bővséges köny hullatásokal meg áztatá.

sáida látván nagy keserüségit. tsudálkozni kezdék rajta, és a lábaihoz ülven. meg fogá kezeit. és kérdé hogy mi okozná keserüségét.

²¹⁹ saidal. [saidaval.]

nem ezek az idegenek háborították fel tsendes elmédet, mindenkor azt a kegyelmeségedet mutattad hozám. hogy meg hitt szolgálod voltam. hát most nem tudhatomé meg okát szomorúságidnak.

oh kedves saidám, mondá a királyné, meg tsalod magadot az én
5 köny hullatásim iránt, mivel nem a keserőség, hanem az öröm, a szeretet. a természet, és a félelem. okozák köny hullatásimot, az én kedves férjem. akiről beszéltem már anyiszor néked, egyik a rabok közül, a kinek meg mentettem életét, a másika az atyám. a har-[90a:]
10 madika az ötsém. irtozásal kelleték látnom, hogy az atyámot meg akarák kinezni. olyan népnek mulattságára. a melynek én királynéja vagyok. ez ugy meg hatá szivemet, hogy azon tsudálkozom, hogy másodsor is az elmém meg nem haborodot. ugyan azon veszedelemben látván a férjemet. a kinek is az ő szomorúsága, az ő nagy maga meg alázása, a melyben volt előttem, az ő szerelemel valo tekintete.,
15 a melyben volt az előtt minden örömem. mind ezek igen meg haták és meg sebesítették szivemet. nem is mértem magamot meg üsmértetni vélek. meg akarom elsöben tudni az ő gondolattyokot, és mint hogy magamot oly igen kelleték. meg türköztetnem előtök, az okozza amostani sirásomot. tarsd meg titkomot kedves saidám. és ne tégy
20 engemet arra. hogy ismét rettegjek azoknak életekért. a kikhez²²⁰ vagyon azén életem kötözve.

Ne kételkedgyél aszonyom az én hűségembe felelé saida, mert a meg változhatatlan., a vallásom. a hozám valo mindenkori joságod. és az előtted valo hitelem, holtig hozád kapcsolnak engemet. ezeket
25 az igereteket a királyné kedvesen vévé, és együt el végezek, hogy miképen beszélhessen más nap [90b:] szabadságal, azokal az uri rabokal.

A sultant hogy meg hallák jöni, félben kelleték hagyni. oly nagy kedves dologrol valo beszélgetéseket; ebben a sultanban. tsak az a
30 fogyatkozás volt. hogy keresztény nem volt. aki is a királynéhoz közelgetvén. örömel. mondá néki, királyném. kételkedelé még. hozád valo szeretetemben., és lehető azal hizelkedni magamnak. hogy a mit tselekedtem, el üzi belölled azt a szomorúságot a mely már régtől fogvást nem hágy tegedet nyugodalomban. és a mely az én boldogsá-
35 gomot akadályoztattya, mindennel tartozom neked. felelé a sultanné, és mindenben azon igyekezem, hogy meg mutathassam hozád valo hálá adoságomot

²²⁰ a kikhez [h—k-ból javítva.]

A sultán nagyon örülvén azon, hogy kedvit találhatta. egy kevesé még beszélgetvén véle. azután tudtára adá. hogy éppen akkor tartot tanácsot. amelyben azt végezték el, hogy keményen ellene állyanak valamely szomszédságban lévő fejedelemnek. a ki az ő országában bé
5 ütöt. és hogy a hadakozás bizonyos volna közöttök. erre a hire valo nézve. a királynénak egy gondolat juta elméjiben, a mely végben is ment. és akarván elni az alkalmatoságal, a melyben látá hogy a sultán semmit sem tagadna meg tőlle. mondá. a²²¹ mellyek, rend kívül valo kedvezést mutatnak hozám mivel modot adnak abban.
10 hogy meg hálálhatom hozám valo²²² joságodot. [91a:]

uram, arabok közöt. a kiket nekem adtál. vagyon egy a ki leg vitézbe a maga országában, és bizonyos vagyok a győzelemben hogy ha néki meg engeded hogy ellenségidre mehessen, a sultán mindgyárt azt az akadályt találá hogy más félevalláson vagyon, és hogy a kereszt-
15 ténynek igen keveset hihetni. a királyne erre hirtelen mondá. én ő érette felelek, és hogy bizonyosab lehess. a más két rabot meg tartoztatom mellettem. hogy zálogul legyenek azén fogadásomnak.

A sultán mindent meg ada néki. és mindent reá hagyta. és a házában mene, nem léven anyi nyughatatlansága. a hadakozáson. mint öröme
20 azon. hogy kedvit találhattya, ez a szép királyne kedves nyughatatlanságban tölté el az éttzakát, aszerelem ujjab²²³ eröt vett szívében. a természet., a mely némelykor ellene fel támada. a midön esziben jutot hogy mitsoda kegyetlenül bántak volt ő véle. ujjab hatalmában veté, és tsak attol tartot hogy ha nem szeretik, nem is üsmérnek reája
25 örömel

A grof ponthiö. és thibolt. hasonló nyughatatlanságban valának, thibolt uj szeretetet érezvén. [91b:] magában, arrol magát meg feddé, és magát nem tartá oly vétkesnek lenni, a midön meg gondolá. hogy a királynénak. minden maga viselése. termete. és szava. hasonlitaná
30 az ő fejedelem aszonyához. ezt a kettöt. oly hasonlonak találá egy másához., hogy tsak azö hasonlatóságoknak tulajdonittá szeretetetit.

A Grof hasonló bajban volt. noha tudta hogy nem a szeretet okozta, abban bizonyos volt. hogy el vesztette volt a leányát, azt nem gondolható hogy valamely tsuda képen. meg szabadulhatot volna.

²²¹ a <my> mellyek, [Törlés a sor végén; *ll*—*n*-ből javítva.]

²²² [Sorvégen:] ho- [új sor elején:] <zád valo> zám valo

²²³ ujjab [*b* — javítva olvashatatlan betűből;] eröt vett szívében. [*szívében* *v*-je helyén más betűt kezdett írni;] a természet., a mely <nel> némelykor ellene fel támada. a midön esziben [*esziben* első *e*-ből javítva.]

mind azon által azon atyai szeretetet érzet a királynéhoz. mint a melyet érzet volt az előtt leányához. ilyen sok féle gondolatokban tölték el az éttzakát. és viradtakor fel kelvén. a gyümölcsöt el készíték. várván a királyné parancsolattyát.

⁵ De nem kellett sokáig várni, mivel a hü saida hozájok mene. és mondá. hogy a királyné hivatná őket. és vinnék fel a gyümölcsöt. a parancsolatot mindgyárt végben ivén, azon kívül is a belső indulttyok. nagyon sürgeti vala őket.

saida bé vivé őket a királyné házában. és a gyümölcsöt. egy jáspis
¹⁰ kö asztalra rakák, a sultánné czifra kereveten ülvén. igen²²⁴ drága öltözetben. a mely rakva volt sok számu gyémantokal. és az ábrázattya tsak félig volt bé fedve. a rabokra tekint-[92a:]vén. mondá nékik. el végeztéteké hogy mit felellyetek nekem. haszontalan volna előttem valamit el titkolni. mivel jól tudom hogy kik vagytok.,
¹⁵ felely nékem grof ponthiö mutatván reája, és mond meg nékem, mi ók vezetet tegedet ide.

A grof azon el tsudálkozék hogy neviröl szolitták. és látván hogy semmit sem kellene el titkolni, meg beszéllé igazán minden historiáját. de a midön a leányáról kezdé szollani, nagy sirása miat. sokszor
²⁰ félben kellett hagyni beszedit. semmit el nem hagyván. azt is meg vallá hogy miképen vettette volna a tengerben. de oh' mely rettentő keserü fájdalமாகot nem szenvedtem attol a naptól fogvást., minden hozája valo szeretetem meg ujult szivemben. és száma nélkül kívánám ez életre valo viszá jövetelét²²⁵ hogy had láthatná meg az én
²⁵ nagy fájdalmitot. azután elé beszéllé, hogy mitsoda fogadást tettek volt a szent²²⁶ földre. el menni, ót meddig voltak. onnet mikor viszá akartak térni. mitsoda szélvészbe voltak., a habok hogy vetették őket abban az országban. hogy estek rabságban, és hogy akarták őket meg ölni.

³⁰ Ihon királyné a mit meg akartál tudni. ezek a [92b:] mi nyomorúságink. de akár mely nagyok legyenek azok. immár azokat könnyebben el viseljük. mint hogy láttyuk, hogy azokban részt méltoztatol venni. a mint hogy a királyné. nem is szolhatot nagy sirása miat.

Nem titkolom el előtted mondá néki. hogy a te beszedit meg hatot-
³⁵ ták szivemet, és igen szánom leányodot. a ki is mint hogy még iffiu volt. az elméje még viszá terhetet volna néki. és azö férjének nemesi

²²⁴ igen [g helyén először más betűt kezdett írni.]

²²⁵ jövetelét <ha ládhán nám meg.> hogy had láthatná meg

²²⁶ a szent <a> földre. [...] maga visélese [ékezetthiba.]

maga viselése, viszá térítette volna hivatalyára. a mennyek meg büntették kegyetlenségedet már most haszontalan erről többet szolni. de azt mond meg nékem. mi képpen tekintened azt a fejdelem aszonyt. hogy ha valamely tsuda által el kerülte volna a halált. oh mondá a
5 grof. úgy tekinteném. mint egy olyan atya. aki egész életét tsak arra fordítaná. hogy ötet boldogá és szerencsésé tehesse. hát te mondá thiboltnak. a kinek bövségel folytak könyvei le az orczáján. szeretnéde meg ugyan azon feleségedet, meg botsátanádé neki esztelen tselekedetit. viszá adnádé néki szivedet. egy szoval szeretnéde most
10 úgy mint az előtt, királyné felelé thibolt. tsak az ő jelen valo léte. tehet engem boldoggá.

Öleld meg hát ötet. mondá a királyné. magához szorítván. és fel fedvén egészen az orczáját. [93a:] most látod szerencsétlen feleségedet. ez a te leányod futván az attyához. a ki ért anyi köny hullatást
15 ejtettel,²²⁷ üsmerd meg uram ötet, és meg üsmervén, hozaja valo szereteted azért meg ne kisebedgyék.

Ki mondhatná ki örömekeket ezeknek az uri személyeknek.²²⁸ az ő szemek akor kinyilának. és meg üsmérek ki feleségét, ki leányát, thibolt lábainál lévén, kezeit tsokolgatá. és köny hullatásával öntöze.
20 a grof az öleben tartván. egyebet nem mondhatta, leányom. édes leányom, az iffiu grof a köntösét tsokolgatta, saida mind ezeket nagy álmekodással látván, nem leheté²²⁹ hogy ne sirjon.

Végtirc az álmekodásnak. és ennek a néma beszédnek vége lévén. a szeretetnek, és a természetnek nyelve meg nyilék. a szép királyné
25 ujontában meg ölelé thiboltot. és meg ujitá hozája valo szeretetit. az el végezvén az öttset. az iffiu grofot meg ölelé és noha nem²³⁰ üsmérte. mind azon által. nagy atyafiságos szeretetit mutatá hozája.

Mind ezek egy kevesé meg tsendesedvén. akirályné mondá. már most ideje vagyon hogy elé beszéllyem én is az én historiámot,
30 most a sultán., a hadakozásra²³¹ valo készületben foglalatoskodik. és szabadoson [93b:] beszélgethetünk, nem tarthatunk attol hogy háborgassanak. akor le ültetvén őket. és saida az ajton kívül álván. hogy vigyázna, a szép királyné eképpen kezdé beszédit, tekintvén a grof ponthiöra

²²⁷ ejtettel, <m> üsmerd meg

²²⁸ [Sorvégen:] szemé [új sor elején:] <sz> lyeknek.

²²⁹ nem lehe [íráshiba *nem lehet* helyett.]

²³⁰ noha üsmérte. [A *nem* nyilván íráshibából maradt ki.]

²³¹ hadakozás<ban>ra [Törlés a sor végén.]

Nem akarom elötökben adni ismét halálomnak okát, se az eszem meg tebolyodását. mind ezek szomorú dolgok, hanem azt meg mondhatom, hogy észre vettem azt azután, hogy a nagy szeretet háborította volt meg az elmémet, és azt gondolván hogy nem lehetek érdemes⁵ férjemhez, mindenkor úgy tettzet mint ha szememre hánta volna szerencsétlenségemet.²³² az elmém, mind ezekre való nézve, anyira el hagyot volt, hogy halálát kívántam, nem gondolván más képpen nyugodalomba való léteimet.

Az ilyen gondolatok anyira el foglalták volt elmémet, hogy¹⁰ mikor a halálra ítélenek., azt gondolám, hogy annak mind ő volna az oka, és anyira fel háborodot volt az elmém, hogy nem figyelmezttem irtoztato állapotomra, rea emlékezhetel uram arra, hogy leg kisseben sem oltalmazám magamot; azt nem tudhatom mely felé tartot az én veszedelmes hajom, de azt jól tudom, hogy egy szers mind, egy¹⁵ valóságos hajoban találám magamot, igen sok emberek között, a kik mind azon igyekezének, hogy eszemre jöjjenek, de a mi leg tsudálatosab, leg előbször is, az eszem, és az elmém jövének helyre. [94a:] valamit tselekedtem, vagy mondottam volt, mind eszembe jutának, és olyan vétkesnek találám magamot mind hozád atyám, mind a férjemhez.²⁰ hogy iszonyú sok köny hullatásokat ejték, azután az én meg szabadoim, annyi orvoságot adának, oly nagy gondviseléssel valának hozám, hogy ha nagy keserűségben voltam is, de az életemet nem félthették.

A hajoban lévő emberek egy szép leányt tettek volt mellém, a ki²⁵ oly gondviseléssel volt hozám, hogy barátsággal kezdék hozzája lenni, és mint hogy a hajoban több aszszony nem volt nálunknál, azért hozzája is kellett adni magamot.

A midőn látá hogy nagyobb tsendeségben volnék tudtomra adá hogy flandriai kereskedőkel volnánk, kik afrikában mennének kereskedni, mint hogy az en rend kívül való koporsomot látták a habok között, azt gondolák, hogy abban valamely gazdak portékát fognak találni, azt³⁰ fel huzván hajójokban csak el tsudálkoznak rajta, hogy abban egy Czifrán öltöztetet aszonyt találának., eleinte mindgyárt azt gondolák, hogy meg holtam volt, mivel igen fel puffadot³⁵ volt az egész testem, de a hordobol, ki vévén, az új áerre, meg érzék a szívem dobogását, és reménlék hogy meg segíthetnek, azért sok féle

²³² szerencsétlenségemet. <ez> az elmém.

²³³ azt azt fel huzván

orvoságo-[94b:]kot adának, hogy az életre viszá hozzassanak. látván hogy igen használna orvoságok, és valamely szépséget is sajditván bennem. el végezék magokban hogy el adgyanak, mint hogy nem találtak más gazdagságot a hordoban

⁵ Ugyan ebben a szándékban is megyünk most áfrika felé. hogy pálmeriában érkezvén. őt a sultánnak el adgyanak tégedet, mondá az a szép leány. vagyon már hat hólnapja hogy gallia ország szélyiről el loptak engemet., ugyan azon szándékal. de aszonyom előre el látom hogy a te szépséged meg ment engemet a sultán ölelgetésitől.
¹⁰ de mint hogy elnem kerülhetem arabságot, kérlek azon, hogy had ne válaszanak el engemet tölled., a palméri sultán meg fog tegedet venni, minden bizonyal. tselekedgyed azt., hogy had vegyen meg engemet is veled együt; had visellyem a rabságnak lántzát melletted.

A szivem meg esék ennek a leánynak szavain. és az igen nagy
¹⁵ könyebségemre lévén. hogy hazámbéli leány volna mellettem, meg ígérém néki, hogy akár mitsodás sorsom lenne., de abban részesülne. mind azon által. amit nékem mondot volt, azon igen kezdék nyughatatlankodni. és izenék annak a ki első volt a hajoban. hogy kérem. ne sajnálya hozám jöni.

²⁰ Mindgyárt azon kezdém el beszédemet, hogy meg köszöném néki hozám valo gondviselésit., és biztatni [95a:] akarván ötet ajutalomal. az ígérém néki hogy több jutalmat venne. mint sem gondolná. ha galliának a²³⁴ szélyin ki tenne engemet, azt felelé reá. hogy nem kételkedik a jutalomban. se abban hogy nagy familiából valo nem volnék.,
²⁵ de nem követheti ebben szándékját. eleget tévén kérésemnek, mivel számot kell néki adni mindenről. a több társainak, a kik is el tekéllettek magokban hogy engemet el adgyanak. a leányal együt. a palmériai sultánnak, a nékik bizonyos nyereség volna, az én ígéretem. pedig nékik bizonytalannak láttzik lenni. és nem akarván többet
³⁰ beszélleni velem, a többi társaihoz mene.

Lehetetlen vala meg változtatnom szándékát. és el kellették magamot hagyni arra, a mire rendeltettem volt., mentől inkább kezde az elmém helyre jöni, annál nagyob szeretetet kezdék érezni fejdelmemhez. minden részeit érezvén nyomoruságomnak, mértékje nem lett volna
³⁵ az én keserüségemnek. az én iffiu társamnak. okos. és vigasztalo beszédi nélkül, a kinek akár mely nagy gondgya volt is reám, de nagy lankadságban esém. a melyen a kereskedők meg ijedének. tartván

²³⁴ a <szre> szélyin

attól. hogy ha az ábrázatom meg változik., jó árron el ne adhassanak.
végtire pálmériában érkezvén. nagy siettségel a sultán-[95b:]hoz
vivének minket. a ki is már üsmervén őket, jól fogadá. és kedve szerént
találván, a rabjokot., sokal többet fizete. saidáért,²³⁵ és érettem., mint
5 sem reménlették volna

Azután, a sultán haremjiben vivének minket. ahol az aszonyai
laknak. és tsak hamar hozánk jöve magais, és oly szerencsétlen valék
hogy²³⁶ tsak hamar meg kedvelle. és oly mód nélkül. hogy ugy tették.
mint ha az a fejdelem leg nagyob boldogságának kezdé tartani hogy
10 magát töllem szeretesse. és szomorúságimot velem el felejtesse.

Én azt szerencsétlenségnek nevezém. a mi más nagy szerencsésnek
tehette volna, mivel meg kel vallanom a sultan felől azt az igazat.
hogy tellyes érdemel. és nemesi jó erkölcsökel, de mint hogy keresztény
vagyok. és olyan hajlandóság volt szivemben, a mely más hajlandóság-
15 nak helyt nem adhatot, azért hozám valo nagy szorgalmatoságít
ugy tekintetem, mint leg nagyob szerencsétlenségimot. a sultán látván
hogy mely nagy barátságál volnék a leányhoz. a ki velem volt, nékem
adá, és én saidának nevezém. hogy a maga nevét el titkolyam. azután
atöb aszonyaitol. külön tett engemet. és ugy szolgáltatot, valamint
20 egy királynét.

Mind ezek a nagy tiszteletek nékem nagy bajt okozának., mind
azon által a sultánnak hozám valo [96a:]tisztelete.²³⁷ remélteté velem.
mint hogy erővel nem akarna maga akarattya alá vetni. talám idővel
el felejtene, és más valamely ujhoz ragaszkodnék.²³⁸ de meg tsalám
25 magamot, mert szeretete minden nap nevedekék. és akar mely idegen-
séget mutattam is hozája. de hozám. valo tiszteletit., minden maga
viselésiben meg mutatá.

Egész bizodalomal valék saidához, a kinek. elé számlálván. minden
nyomoruságimot. és tudtára adván. hogy mitsoda nehezen venném
30 sultánnak. hozám valo nagy kedv keresésit, de végtire nem szenved-
hetvén tovább a maga népinek zugolodását. a ki nem hagyá helybe.
hogy oly nagy tisztelettel legyen egy keresztényhez. hogy ha tsak arra
nem erőlteti hogy a vallását meg változtassa. erre el tekéllé magába
hogy egy kevesé keményebben bányék velem. mint addig. esztendeig

²³⁵ fizete. <saidert> saidáért,

²³⁶ hogy <ta> tsak hamar

²³⁷ tisztelete. [Elírás.]

²³⁸ ragaszkodnék. [g—k-ból javítva.]

vivém, hogy minden akarattyanak ellene állottam. és azt gondolá. hogy anyi ideig eléggé meg láthattam hozám valo tiszteletit.

Egy szer a többi között. hozám jöve. és nagy keserűségben találván. mondá. szivesen bánom által kel hágnom azt a tzélt a melyet fel tettem volt magamban, hogy magamhoz hajtsam szivedet. ⁵ de reá kell arra szánnod magadot [96b:] vagy a kezemet el vegyed. vagy a vallásodot meg kel változtatnod. mindenek láttára, az én hatalmom meg nem menthet tégedet attol a törvénytől. a mely arra kényszerítte azokat az aszonyokat kik az én kastélyomban vannak. bé ¹⁰ zárva. hogy kövessék törvényinket. én tegedet szeretlek, és noha tartoznám azal., hogy kényszerítselek arra a változtatásra. azt fogadom néked, hogy arra nem erőtetlek ha el veszed a koronát melyet néked akarok adni. az én népem. és az én udvarom el hitetik magokal hogy a ¹⁵ mi vallásunkra állottál. ha férjednek akarsz el venni. és ennél nagyobb bizonytságot nem kívánok, és szabad lész titokban azt a vallást követni, a melyet félsz el hadni. ennek nintsen más modgya hogy magadot meg menthessed olyan népnek haragjától, a ki még a fejdelmét sem tekinti a midön fel indul. azt akarnám. hogy inkább a hozád valo szeretetem tselekedtetné meg veled ezt a dolgot. mint sem a félelem. ²⁰ de²³⁰ reménlem hogy idővel még azt az indulatot láthatom szivedben., a melyen áll az én boldogulásom.

A súltánnak ezekre a szavaira nem tartoztathatám²⁴⁰ meg magamot, hogy köny hullatásokat ne ejtsek mivel mind a két dolog rettentőnek tertzék nekem. uram. felelém néki. leheté hogy annyi sok szép. személyek között kik hatalmadban vannak, ne talály tsak egyet is közüllök., a ki méltób légyen nálamnál a tiszteletre. a [97a:] melyet velem akarsz tenni. ha hozám nem kötötted volna magadot. a te néped semmit sem tudna felöllem. gondold el uram mitsoda ditsőséges dolog volna a néked. ha meg gyöznéd szeretetedet. és ha azon igyekeznel hogy meg láthassam hazámot, mitsoda boldogságban élhetsz. egy olyan aszonyal., a ki tsak kételen. és²⁴¹ félelemből engedelmeskedik neked, és a ki tsak az atyafiai, és szabadsága utan valo suhajtásban fogja tölteni életét.

A sultán meg mosojodék. ezekre a szokra. a látni valo dolog. mondá. hogy nem üsmered sorsodot.,²⁴² úgy tud meg. hogy itt örökosön vagy, ³⁵ a ki egy szer én hozám bé jöt, haszontalan már annak a ki menetelre

²³⁰ de <m> reménlem

²⁴⁰ tartoztathatám [Első a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

²⁴¹ és <eröv> félelemből

²⁴² sorsodot., [r—s-ből javítva.]

valo reménség., azt tud meg. hogy hálá adásal lehetz hozám a tiszteletért. a melyet meg tartottam eddig hozád. ura lévén sorsodnak.

Arra kéré. hogy adgyon három napot a válasz adásra. azt meg engedé, az imádságban töltém azt a három napot. de végtire latván⁵ hogy minden segedelem nélkül vagyok, azt sem reménlhettem hogy hazámot meg láthassam. a hol halálomot bizonyosnak tartották. és semmi modom sem volt abban hogy tudosit hassalak, másként is el hitettem volt magamal, mint hogy halálomra igyekeztél, azért nem is kívántál volna többé meg látni, ugy tekintém magamot. mint olyat.¹⁰ aki vég képen el hagyatot mindenektől hogy pediglen vallásomot követhessem titokban. azért a [97b:] sultán akarattyára állék.

Harmad nap mulva hozám jöve. és mondám néki, hogy ha meg esküszik nekem²⁴³ arra. hogy nem fog vallásomban háborgatni. kész vagyok kezemet oda adni néki. erre az öröme igen nagy volt. és noha¹⁵ maga látta hogy nem tselekedhettem más képpen, mind azon által. meg köszöné nekem, és a maga vallására meg esküvék,²⁴⁴ hogy titokban bizvást követhetem vallásomot, de igen el titkolyam magamot.

Ez a hir tsak hamar el terjede pálmeriában, és mint hogy arra rendeltetem vot, hogy mindenkor akaratom ellen valo hüségtelenségben²⁰ essem. engemet meg koronázának. és királynénak kiáltának. igen nagy pompával, a mely másnak tettzhetet volna, ezen Ceremonia alat a thibolt képe mindenkor eszembe volt, véle beszéltem, tölle botsánatot kértem, mint ha jelen lett volna

A mi pedig tegedet illet uram. tekintvén az attyára, sokszor²⁵ szemedre hánytam kegyetlenségedet. a mely a veszedelemre tett volt engemet; egy napot el nem mulattam kilencz esztendőtol fogvást. hogy igen sok köny hullatást ne ejtettem volna, és hogy felöletek nem emlékeztem volna a hü saidaval

A sultán pedig meg tartotta fogadását., az egész udvara azt gondollya³⁰ hogy a vallásomot el hagytam. tsak egyedül ő tudgya az igazat, az ő tisztelete. és kedv keresési,²⁴⁵ minden nap ujjab ujjab volt hozám. és azt magatok láttatok, hogy mitsoda hatalmom vagyon rajta. [98a:] a midön meg nyerém életeteket. én titeket mihent meg láttalak mindgyár meg üsmértelek. és még tegnap meg üsmértettem volna magamot³⁵ veletek, de elsöben meg akarám tudni. hogy ha szeretteké még engemet

²⁴³ nekem [k—n-ből javítva.]

²⁴⁴ esküvék, [e—v-ből javítva.]

²⁴⁵ kedv keresési, [i—e-ből javítva.]

Ihon ez az en szerencsétlen életem. mondá ismét a sultanné, de emég nem elég édes fejedlemem tekintvén thiboltra. mert hogy viszá adhas-
sam feleségedet. és szabadságodot. szükséges²⁴⁶ hogy az életedet uj
veszedelemre tegyem. szóly és mond meg. ha vagyé abban a szándék-
5 ban. hogy hartzoly. és ki végy egy hatalmas társadnak kezeiközül, és
ha ate szereteted fogé tegedet segiteni. leheté abban kételkedned. hogy
meg ne sérts, felélé thibolt. hogy ha te éretted kel hartzolnom. senki²⁴⁷
az én bátorságomat meg nem gyözheti, mivel ésküszöm. és fogadom
azt neked fejedlem aszony, hogy soha olyan szivesen nem szerettelek
10 mint most szeretlek., ezért tsak mond meg szándékodot., mivel tiéd a
életem.

A sultanné nagy örömel halgatá mind ezeket, és mint hogy senki
idegen nem volt jelen. meg ölelé azö férjét, azután elé beszéllé nékik,
hogy mit mondot volna a sultánnak felölle, a nékünk tellyeséggel szük-
15 séges mondá néki. hogy valamely nagy dologal kedvit találhassad.
azért hogy a szándékom véghez mehessen. a sultán már egy néhány
hartzot el vesztet a tisztei tudatlanságok miat, hogy ha te ö érette
fogsz hartzolni. bizonyos vagyok a gyözedelemben. a midön fegyver-
ben fog tegedet látni. akkor²⁴⁸ tudom hogy betsülni is fog. ugyan
20 akkor is vihetem [98b:] végben, a mit fel tettem.

A grof és thibolt, hollycsnek találak a királyne tselekedetit, az iffiu
ponthiö arra kéré a királynót. hogy had mehetne el öis thiboltal. a
táborban, de a királynó mondá. hogy most nem kedvezhetne azö bá-
torságának, mivel meg ígérte volna a sultánnak, hogy mind magát,
25 mind az attyát. thiboltért zálogul meg tartaná.

Minek utánna még sokáig. beszélgettenek volna egymásal. a sul-
tánné el küldé öket. nem akarván hogy a sultán vélek talállya.²⁴⁹
a mint hogy a sultán tsak hamar oda érkezék. és kérdé tölle. hogy ha a
vitéz rabja. reá állanaé akarattyára. igen is uram felelé a sultánné.
30 igen nehezen várja, hogy néked meg mutathassa hüségit. és meg
halálhassa kegyelmeségit.

A sultán erre kéré. hogy hivatatná fel mind hármat., a midön
jelen voltak. a sultán a ki még jó formában reájok sem tekintet volt,
kedvesen nézé az ö szép termeket. a grofhoz, öregségiért, tisztelettel

²⁴⁶ [Sorvégen:] szüksé. [új sor elején:] szükséges

²⁴⁷ neki [Elírás.]

²⁴⁸ akkor [k — javítva más betűből.]

²⁴⁹ talállya. [t — javítva a-ból?] a mint

lön. az iffiu grofnak szépségit tsudálá. de thibolthoz. az ő nemesi ékes termetiért, és szép férfiu abrázattyáért, különösön valo betsülettel volt

Es mondá nékik. a sultánné hozám valo nagy hűségéből. és hozátok
5 valo jó akarattyából., mentette meg életeteket. azt is akarja hogy veszedelemre is tegyed azt érettem, azért készüly. hogy meg indulhass holnap után. az én tanácsom arra reá állot. hogy te légy feje hadamnak. az én népem annyira meg unta már a sok hartz vesztést. hogy nem²⁵⁰ [99a:] fogja illetlen dolognak tartani ha én rend kívül valo modot
10 keresek arra. hogy helyre állithassam dolgomat. és ha szinte keresztény vagy is. de az én hadam örömel fog néked engedelmeskedni. ha a te vitézséged meg egyezik. az ő reménségekel.

Thibolt mindenekre ajánlá magát a sultánnak, mind nagy szorgalmatoságára. mind nagy hűségére. azután a sultán eleiben ada néki
15 mindenet. hogy mit tsekedgyék, és a maga házában mene,

A ki is alig mene ki a házbol. hogy a királyné thibolthoz fordulván. mondá néki. a hitetlenek ellen mégy hartzolni, emeg egyezik a mi válásunkal. de édes thiboltom egyeztesd meg csendeségemet bátorsággal, hartzoly a győzelemért. és nem azért hogy meg haly. ne kiméllyed
20 ellensegedet, de kiméllyed életedet, mivel tudod hogy attol füg az enyimnek minden boldogsága. és azt tud meg. hogy azért szerencsétetem életedet hogy jobban meg szabadithassalak, thibolt ezeket a kedves szavait szivesén meg köszönvén. meg ígéré néki. hogy tsak azért fog hartzolni. hogy mindenkor véle lehessen

25 Mint hogy már ideje volt, azért mindnyájan a szállásokra menének., oda érkezvén. thibolt őt találá egy uri köntöst. és egy drága kardot, a melyeket a sultán küldötte néki. ajándékban. mindgyárt fel is véné. a köntöst, és a kardot fel köté. és a sultán udvarlására mene., a ki ked-[99b:]vesen látá őtet. azután sokat beszélgetének együt. a hadakozásrol. és a sultán látván ahadakozásra valo nagy értelmét. tsak nem bizonyos lett a győzelemben, azon napot, és a másodikát. a hadak
30 készüléteiben tölték. mint hogy pedig thiboltnak meg kellett indulni., saidát a király néhoz küldé. hogy had butsuzhasson el tölle magánosan, a király né²⁵¹ aki ezt ugy ohajtotta valamint ő. maga. éttzakára
35 halasztá a butsuzást. azért a midön mindenek nagy tsendeségben valának saida a sultánné házába vivé thiboltot.

²⁵⁰ nem [99a:] nem

²⁵¹ a király né <ezt> aki ezt

Abban a szerencsés órában kezdék ezek a házások egy másához való szereteteket meg ujitani. és egy masnak sok fogadásal való szereteteket meg bizonyítani. és el felejtván mindeneket. tsak az egymással való gyönyörűségben valának és nem vigyáztván az időre, a nap együt
5 találta volna őket. hogy ha tsak saida tudtokra nem adta volna. hogy ideje egy mástol meg válni., a sultánné sok köny hullatásokat ejte. és thibolt²⁵² nagy sziv fajdalomba volt, de az okosság mindenikét meg erősítvén. meg ölelék egy mást. és el butsuzának egy mástol. könyörögfvén azon. hogy egy mást meg láthassák. thibolt titkoson viszá
10 tére szállására. és senki észre nem vette hol való létit.

Más nap thibolt. igen sietteté el indulását, gondolván. hogy hamaréb viszá térhet. és meg ölelvén a grofot. és a fiát, el butsuzék töllök.. és kéré hogy sultánnéra vigyáztva. azután a sultánhoz mene hogy parancsolattyát venné. és nagy reménségel meg indula

15 A még thibolt oda volt. addig a sultáné²⁵³ atom-[100a:] ban sokakat hodita maga mellé. akik készek valának ő érette mindent tselekedni. a grof is sokaknak szolgálta, a sultán elöt. mivel anyira meg szerette volt ötet. hogy nem lehete nála nélkül. mint hogy a grof vadász volt, és a sultán is azt igen szerette. azért a grof mindenkor véle volt.
20 a sok hir a melyet vettek egyikét a másik után. a thibolt gyözedelmiről. igen okozá, hogy a sultán. nagyob tekintettel kezde lenni az uri rabjához.

Ilyen formában töltének el három holnapot., a mely alat a királyné igen munkálot. atomban hogy meg szabadulhasson, a sultán
25 pedig várta dolgainak ki menetelét. de mitsoda örömmel hallá. a midön érkezék a hire. hogy thibolt meg harczott volna az ellenségel., egész gyözedelmet vett. rajtok, a fejdelmeket maga vágta volna le. és ahada, egészen el veszet volna és még annak a fejdelemnek a tartományát is meg hodoltatta a sultán hűségére.

30 Ezt a gyözedelmet palmeria városában nagy vigasságal tisztelék. és mindenek nagy ditseretet adnak vala. a gyözhetetlen rabnak

Thibolt pedig látván hogy már semmi ellenség nem maradot volna. a nyert erősegekben hadakat tett, és azokban jó gubernatorokat., és nagy ditsőségel. [100b:] viszá tére pálmeriában. a sultán ugy fogadá
35 ötet. mint gond viselő istenét.

²⁵² thibolt [i—e-ből javítva.]

²⁵³ sultánné [é—l-ből javítva.]

A királyné amit meg jövendölt volt magában²⁵⁴ a. meg történék. mivel a sultán thiboltot fel szabadította és arra sürgeté. hogy az országban lévő első²⁵⁵ tiszttséget venné fel. meg változtatván vallását. de thibolt nagy alázatosággal meg köszöné, és meg érteté véle. hogy azt a
5 hozzája valo kegyelmeségit ő el nem vehetné, de arra ajánlja magát. hogy mind addig maradna udvarában. a még öreája szükségé lenne. a sultán nem hogy ezt nehezen vette volna tölle. de még inkább betsüllé. de olyan nagy betsületben volt thibolt. asultán udvaránál. hogy minden tsak az ő tanátsa szerént ment végbe.

10 A királyné látván hogy mindenek kívánsága szerént mennének végben, egészen el akará végezni szándékát. ugy téteté mint ha terhes volna. és hogy a palmeriai áer néki nem jó volna, egy hite szeget doktor a kit már a királyné meg nyerte volt. asultánnak azt tanácsolá. hogy a királyné ha meg nem változtattya az áert. az élete veszedelemben
15 forog. a sultán ezen meg ijedvén. maga kéré arra a Doktort. hogy választana olyan helyt az ő jországiban. a hová a királyné el mehessen

A királyné maga neveze néki egy helyet,²⁵⁶ a mely aterger parton volt, de szárazon nem lehetet oda menni. [101a:] a sultán mindgyárt egy gályát készítete néki. a királyné pedig mind olyan embereket
20 tétete a gályában, a kik hűségel valának hozzája

A midön már minden készen volna, arra kéré a sultánt. hogy engedné meg, had kísérje el ötet thibolt. és had vigyázon reája. a grofot. és a fiát. nem kellett kérti. mivel övéi valának azon kívül is. a sultán mindent meg engede néki. a királyné a gályában az attyával, az
25 öttsével,²⁵⁷ a ferjével. és a sultántol valo. két esztendös fiával. és a hű saidával, egy kis csecs szopo leánykáját. pedig a sultánnak hagyá.

A menyek segítségel adván aző szándékának. alig menének jól bé a tengeren. hogy a mi vitezink²⁵⁸ a királyné embereivel arra kényszerítették a rabokot. hogy olosz ország felé²⁵⁹ vonnyák a gályát. az idő
30 igen kedvezvén. szerencsésen Civita vechia városában érkezének a hol a fejdelem aszony fel szabaditá a keresztény rabokot., és helyettek sok sarracénus rabokot véve, a kiket a gályával viszá küldé. meg parancsolván. hogy a sultánnak keziben adnák a következő levelet

²⁵⁴ magában [b—n-ből javítva.]

²⁵⁵ első [Beszúrás.]

²⁵⁶ helyet, [Második e—a-ból javítva.]

²⁵⁷ öttsével, <és> a ferjével. és

²⁵⁸ vitezink [Első i—e-ből javítva.]

²⁵⁹ velé [Íráshiba, felé helyett.]

A ponthiö fejdelem aszony a pálmériai sultannak²⁶⁰ [101b:]

Hogy ha tsak, ate nemesi jó erkölcsöd ellen kelletet volna viaskodnom. tudtadra adtam volna el szaladásomnak²⁶¹ okát, gondolván hogy te azt még inkább siettetted volna, mint sem meg gátoltad volna, de ate szereteted. és a te vallásod, igen nagy akadályok lévén, szükséges volt hogy tsalárdságal éllyek, hogy ki mehessek az országodbol. nem alhatatlanságból hadlak el. tégedet, mivel én a ferjemet, atyámat. és az ötsémet követem, akik is azok a három rabok a kiket nekem adtál volt. az én férjem veszedelemre tévén életét éretted. és országodért, eleget tett érettem. mind azokért a kötelességekért. a melyekel néked tartozom. és keresztény lévén. és fejdelem aszony. még annak előtte minek előtte tiéd lettem volna. azért látod hogy az én rendem. és hitem mire kötelez engem. soha el nem felejttem a tiszteletet a melyel voltál hozám, és hozád való háláadásom holtig való lészen. a leanyomot neked hagyom, a kit kételen voltam kicsinysége miat el hagynom. tekintted atyai szeretettel ötet. minden féle boldogságot kívánok néked. és kérem szivesen a menyet hogy azokat az Isteni világosságokat adgya meg néked a melyek szükségesek a te jó erkölcsödhez

20 A ponthiö fejdelem Aszszony. [102a:]

A sultánnak a gúlyálya. viszá érkezhvén. a fejdelem aszony levelét vevé. erre a hirre való nézve., ki mondhatatlan nagy keserűségben esék. de az ő elméje. és okossága. mindeneket meg gyözhvén., vizasztalását keresé kis leánykájában.

25 Azonban a mi uri szabadult rabjaink. romában érkezhvén. a pápa nagy tisztelettel fogadá őket. és minek utánna. viszá vette volna a fejdelem aszonyt. és saidát. a keresztényi hitre, onnét sok ajándékokal meg indulának. és ponthiöban érkezhvén. ahol ezt az uri társaságot oly örömel láták. hogy nem lehet ki mondani.

30 kevés idő mulva a grof ponthiö meg halván. minden tartományi a fiára szálla., de ez az iffiu fejdelem. keveset élvén. a fejdelemségit²⁶² a nénnyninek hagyá. a ki is a ferjinek adván. nagy ditsőségben, és egyeségben éltenek mind holtig, a sultántól való fia a fejdelem aszonynak, egy igen. gazdag és nagy familiából való leányt vett el.

35 valérius el végezvhén historiáját. az egész társaság szépnék találá.

²⁶⁰ sultank

²⁶¹ el szaladásom(ot.)nak okát.

²⁶² fejdelemségit [l—s-ből javítva.]

Más nap ebéd után ki ki a szokot helyre gyülvén, a játékot el kezdék. a melyet a szép victoria veszté el a ki is mondá. éppen szerencsémre ma találtam egy historiára. a melyet jó hogy mindgyárt le irtam. és a zálagot valérius kezében adván. e szerént olvasá el historiáját

A DONA ELVIR DE ZUÁRÉ HISTORIÁJA

Minék utánna. az álbiai hertzeg a spanyol korona alá hodoltatta volna portugalliát. a második philep. azon volt. hogy ötöt mind szeressék, mind tölle félyenek a portugalliában lévő nagy familiák, a kiket már közöttök. leg hatalmasabnak gondolta lenni, és a kik igen nehezen adták magokot alája. némelyek azok közül. azért engedelmese-
10 kedének. mert²⁶³ nem lehetet más képpen. és némelyek. tsak az elő menetelért. ezek közöt leg nevezeteseb volt, dom baltazár de láma. ez az iffiu ur. mind szép termetü. mind vitéz lévén. az ő elei. minden jószágokot. a portugalliai királynak szolgálattýában költötték volt el. [103a:]

15 Ennek az iffiu urnak szerencséje. nem egyezet meg az ő nagyra vágyó kivánságival. és örömel tekinté ezt a változást. a melyben gondolá hogy helyre hozhatná házát, hogy pedig azt el érhesse, mindeneket el követe. hogy a spanyol királynak. és a nagy uraknak kedvében lehes-
20 sen. a mely buzgoságot. és hüseget mutata ehez a királyhoz. azért²⁶⁴ nagy betsületben esék az albiai hertzeg előtt, a ki is oly jó emlékezetel volt felölle. a királynál. hogy eza fejdelem nagy tiszttségekben tevő. a melyekben hasznosan el járt.

Dom baltazár. mihent abban anagy uraságban látá magát., a melyet
25 oly igen suhajtotta, mindgyárt azon gondolkodék. hogy szerencséjít állandová tehesse. valamely jó házaság által. mint hogy pedig tsak a nagyra vágyás uralkodot szívében. és hogy a szeretetnek semmi része nem volt az ő házaságra valo szándékjában. azért. elegendő időt is ada arra magának., hogy olyat választhasson a ki bé tölthesse²⁶⁵ nagyra valo vágyásit.

²⁶³ mert <leh> nem lehetet

²⁶⁴ azért <oly> nagy

²⁶⁵ bé tölthesse <v> nagyra valo vágyásit.

Erre valo²⁶⁶ nézve. mint hogy dona elvir de [103b:] zuarét, portugaliában a leg nagyobb familiának minden jorzági illeték, és a kinek ritka szépsége²⁶⁷ meg haladá gazdagságit. azért dom baltazár is. tsak ő reája tzeőloza, dona elvir tizen nyolcz esztendős leány volt. és apja mikor
5 meg. holt. a maga öttsinek. dom pedre. de zuare tutorsága alá hagyta volt., és mint hogy ennek semmi gyermeke nem volt dona elvirt igen szerette. a kit is igen nagy szorgalmatoságal nevelte volt fel.

Mint dona elvirnél az országban nem volt gazdagab leány, azért dom pedre mellet. szüntelen tsak a sok kérő volt. a kik közül egyet
10 meg külömböztették. nem tsak azért. hogy annak az iffiu urnak mása nem volt érdemre, hanem azért. is. hogy az elvir annya ötet választotta volt. még mikor gyermek volt., a ki is nagy szeretettel volt a dom sebastien de suza anyyához. ugyan ez a neve annak az iffiu urnak., és ez²⁶⁸ a két anya. az ő férjeknek engedelmeből. a gyermekeket abban
15 areménségben nevelték. hogy még esze adgyák őket,

Ez a két gyermek alig tudtak szolni, hogy már egy mást szerették. de mint hogy ezek igen iffiak valának az midön a dona elvir attya. és annya meg holtanak. [104a:] azért esze nem adhaták őket. mind azon által. dom pedre hasonló szeretettel. és szándékal lön dom sebastien-
20 hez, etsak két esztendővel volt idősebb dona elvirnél. de mindenek tsudálták az ő szépségeket. és jó erkölcsöket. az ő szeretetek együt nőtt vélc. és nagy ohajtásal. várák, hogy esze adgyák őket.

A mint is hogy a házasságra valo napot. már el is végezte volt. dom pedre a sebastien anyával., a midön. a nagyra vágyo dom baltazár.
25 akadályt tön közöttök. tudván azt hogy mitsoda egyeségben élnek egymásal. ez a két személy. és hogy dom pedre. esze akarná őket adni: de igen bizván a spanyol udvarnál lévő betsületiben. könnyen el hiteté magával. hogy ő még dona elvirt meg nyerheti. azért mindgyárt udvarlani kezdé dona elvirt, és nagy szorgalmatoságal. látogató dom
30 pedret, hogy²⁶⁹ néki a spanyol udvarnál nagy betsületivolt és azon kívül is nagy familiából valo. azért dom pedre. mindenkor nagy betsülettel volt hozzája. minek utánna dom baltazár. egy néhány napok alatt. nagy barátságát mutatta volna. dom pedrehez. nem akará tovább halasztani szándékát.

35 Erre. valo nézve. dom pedret. valamely kertbe sétálásra ki vivé. és

²⁶⁶ Erre valo <nz> nézve.

²⁶⁷ szépsé [Elírás.]

²⁶⁸ ez a [e—a-ból javítva.]

²⁶⁹ hogy <ho> néki

mikor egyedül lettenek volna, nagy bizodalomal mondá néki. uram,²⁷⁰
azal biztatom maga-[104b:]mot. hogy a kérésemet meg nem fogod
vetni, amitsoda hasznodra válik még a. gondolom hogy örömel el²⁷¹
fogadod. én elvirt szeretem., és ötet kérem. azt tudod hogy oly szeren-
csés vagyok. hogy kedviben estem a spanyol királynak, az ő jó tété-
menyei. és a melyek még hátra vannak, olyan valóságos bizonyági a
hozam valo joságának, mind azért a melyet tselekedtem érette. itéld
el abbol hogy mit tselekedhetem, de a még a té hasznodra válik., hogy
mi egyesek legyünk., portugalliában, a mi familiánk leg előb valo.
ezen szövetség által, a mely el hiteti philep királyal. hogy a te hozzája
valo hüséged hasonlo az enyimhez, mi annyi tiszteletet. és jószágot
szerezhetünk familiáinknak, hogy anélkül. ezeket el nem nyerhetnek.

Nem lehet ki mondani. mitsoda bajba esék. dom padre. ezekre a
beszédékre. az okosság azt hozta magával., hogy semmit olyat ne-
mondgyon a mely meg bánthatná. olyan embert., a kinek boszu állásá-
tol lehetet tartani, a betsület meg arra kényszerítette ötet, hogy meg
tarttssa fogadását dom sebastiennek, ez a két nagy dolog egy kevés
ideig agondolkodásban veté; és látván hogy dom baltazár, várná
válaszát., mondá. uram mi igen szerencsétlenek vagyunk, elvir és én.
hogy az uri dom baltazár. eléb tudtunkra nem adta szándékát. abban
[105a:] bizonyos lehet. hogy mindeneknél előb el nyerte volna de uram
most már nincsen ideje annak. Elvir magát. dom sebastienhez köte-
lezte. én is már oda ígertem. és azt tudod. hogy az olyanok között.
mint mi. a fogadást meg kell tartani. Elvir. és Sebastien. egy másnak
rendeltettek.

Még gyermekségektől fogvást ebben a reménségben neveltettek fel.
ugyan azon időtől fogvást is szeretik egy mást. a te nemesi elméd.
meg nem engedné néked, hogy²⁷² el kívánnjad választani. azt a két
egyed szivet egy mástól. mind azon által uram. ha ebben a szándékban
lettel volna ennek előtte egy néhány esztendővel. a midön még semmi
ígéretet nem tettem volt dom sebastiennek., minden örömel azon
lettem volna., és arra kényszerítettem volna Elvirt hogy akezt néked
adgya, de mostanában a dolog máskent vagyon azt tudom magad
sem kívánod hogy a betsületnek törvénye ellen tselekedgyem. és
viszá vonnyam ígéretemet

²⁷⁰ uram, <g> azal

²⁷¹ el <veszed.> fogadod. [Törlés a sor végén.]

²⁷² hogy <azt> el kívánnjad [Törlés a sor elején; el — <azt> elé írva a margóra.]

Az én szándékom sem a felelé dom baltazár. mérges mosolygással. de dom pedre lehet abban modot találnunk. hogy semmit se hányanak szemünkre.²⁷³ és midőn, a fellyeb valo parancsolatnak kételen valaki [105b:] engedelmeskedni. akkor nem tartozik fogadását meg tartani, gondolom hogy érted mit akarok mondani. és nem szükséges hogy erről többet mondgyak., és hogy arra kényszerítselek. hogy addig Elvirt. férhez ne ad. valamég a király arra neked szabadságot nem ád, azután el válának egymástol. és ki ki²⁷⁴ a maga házához mene.

Dom pedré aházához érkezvén. nagy örömbe találá. együt. Elvirt. és dom sebastient., akik minden órán várták. egy másal valo házasságokot. dom pedre látván az ő örömeiket. a nagy szomorúság meg hatá az ő szivét. ugy anyira. hogy még az ábrázattyán meg tettzet néki, és ez akét személy azon meg ijedének. és kérni kezdék hogy mondaná meg okát szomorúságának, mint hogy azt nékik meg kelletet mondani. vagy egyszer.²⁷⁵ vagy mászor. azért. meg²⁷⁶ mondá nékik. egészen, a dom baltazáral valo beszélgetésit. dom sebastient., noha Elvir. nagy szerelemel kezdé is vigasztalni. de ő erre, igen nagy keserűségben esék. és előre el látá minden szerencsétlenségit., nem kételkedvén abban hogy dom baltazár. nálánál nyerteseb ne légyen., mivel az udvarnál. néki nagyob hitele volna., azért. más modot. nem látot abban hogy ezt el kerülhesse, hanem azt. hogy dom baltazárt. [106a:] meg öllye, erre., a gyűlölség, a szeretet. és a féltés. a szivét el hatván. tegyük ezekhez. az iffiuságnak hamar valo fel indulását. az ő nagy familiából valo letit. és nagy bátor szivét, mind ezek anyira fel gerjeszték. hogy mindgyárt. dom baltazárhoz akara menni. hogy tölle meg kérdgye az okát. a bestelenségnek. a melyet rajta akar tenni.

Dom pedre minden képen azon volt. hogy meg tsendesittse haragját. és a szerelmes Elvir nélkül, az a nap bizonyosága lett volna. a dom baltazár. vagy a dom sebastien halálának. de ez a szép leány, látván. hogy meg nem tartoztathattya. dom pedre ötet. azért az ajtó közü álla, és mondá nagy bátorsággal. ki ne meny dom sebastien, és mint hogy a dom pedre okos szavai meg nem tartoztathatnak tégedet., tudd meg az én szándékomot. és ha olyan vak merő vagy. hogy dom baltazára meny, hogy²⁷⁷ veszedelemre tegyed életedet és az én melto-

²⁷³ szemünkre. [Szóvégi e — javítva olvashatatlan betűből.]

²⁷⁴ ki ki <na> a maga

²⁷⁵ egyszer. [g—sz-ből javítva.]

²⁷⁶ meg [Beszúrás.]

²⁷⁷ hogy <szeren> veszedelemre

ságomot., olyan egy másal valo verekedésel., amelyet mind az okosság. mind a dolognak ki menetele tilttyák. de mind ezekre ha még is nem hajtasz. ésküszöm. néked. hogy Elviről ne is gondolkodgyál többé. [106b:]

⁵ Hogy hogy aszonyom. fel kialta. dom sebástien. hát a dom baltazár. élete már is olyan kedves előtted. hogy engemet a halálra ítély, ha ötöt meg ölhetem?

Én gyülölöm Dom baltazárt. felelé Elvir, de tégedet még is inkább szeretlek mint ötöt gyülölöm, az ő halála. meg nem vigasztalna engemet a haláلودon.,²⁷⁸ akár győzedelmes légy. akár meg győzetet. de a te veszedelmed bizonyos., ezt mind tsendeseb, mind bizonyosab modal lehet meg orvosolni., én nekem kel azt végben vinnem. és te néked kel. nékem engedelmeskedned. abban az egy dologban. a melyben meg mutathatod hogy vagyon hatalmom rajtad. mit kellesék hát¹⁵ tselekednem felelé erre keservesen dom sebastien. és mit parancsolsz nékem.?

Azt, mondá néki Elvir. szerelemel tekintvén reája. hogy engemet szeres. és várj dom pedrétől. és fő képen az én hüségemtől. azt pedig tellyeségel meg tiltom néked, hogy semmit ne várj a fegyveredtől.²⁰ olyan állapotban vagyunk egy másal. a mely nem engedi hogy el titkolyam²⁷⁹ hajlandóságimot, az szüléimtol vettem azt a parancsolatot hogy tégedet szereselek., és hogy abban vessem minden boldogságomot. dom sebás-[107a:]tien. nyujtván néki kezét. senkié nem lé-szek tsak tiéd, ez az ígélet tsendesittse meg haragodat. üze el félelmidet.²⁵ és tégyen arra alkalmatosá. hogy együt. olyan modot találhassunk a mely el szélesze, ezt a fel indult szélvészt.

Ennél nem kelleték²⁸⁰ több. a szerelmes dom sebástiennek. és azt követé a mit kívántanak tölle. és az elvir lábaihoz borulván, szászor kére botsánatot. tölle, és meg anyiszor fel fogattatá véle. hogy másé³⁰ nem lészen. tsak az övé.

Dom pedre. . a ki mind ezeket látta. a szive nagy keserüségben volt rajtok. azt igeré nékik. hogy minden tehetségével. azon lenne. hogy dom baltazár szándéka véghez ne mehetne, erre valo nézve. hárman tanátsot tartának, és azt végezek el. hogy a két részről valo³⁵ atyafiaikat mind esze gyütsék. és akiknek elejekben adgyák, hogy

²⁷⁸ a halá<d>lodon., [Törlés a sor elején, elvlasztás után.]

²⁷⁹ el titkolyam <ind> hajlandóságimot, [Törlés a sor végén.]

²⁸⁰ kelletéb [Íráshiba.]

mitsoda akadályt akarna tenni dom baltazár. az ő házasságokban, és hogy minden erejekel. annak ellene kel állani.

Mint hogy ez a két familia. magában foglalta. mind azt. a mi leg nevezeteseb volt az országban., azért kön-[107b:]nyen el lehet ítélni.
5 hogy ha együt fogják adolgot hogy nyertesek is lesznek egy olyan emberen, a ki noha nagy familiából valo. de a ki minden elő menetelet. az ország szerencsétlenségének tulajdoníthattya. dom pedre, hogy időt ne veszessen. más nap a két részről valo atyafiaikat esze gyűjté

Az atyafiai²⁸¹ mind együt lévén, dom sebastien elejekben terjesztvén a maga dolgát. olyan nemesi bátorságal. és okoságal beszélle nekik., hogy mindenek az ő részére állának., a zuäre familia. az az az Elvir atyafiai. mindnyájan meg esküvének hogy ellene allanak a dom baltazár szándékának és hogy mindnyájan. a spanyol. király lábaihoz²⁸² fognak borulni. és azon kérik. hogy meg ne gátollya. az
15 elvir. dom sebastiennel²⁸³ valo házasságát.

Mind ezeket hogy el végezték volna. azt jonak találák. hogy a dolgot mind addig titokban tartanak, valamég látnák. hogy dom baltazár. mint fog a dologhoz: dona Catherina, a dom sebastien anya pedig azon volt. hogy továbbra ne halaszák,²⁸⁴ ha nem mindgyárt
20 tsinállyák meg a házasságot., és azután dom baltazárnak semmi modgya nem lesz az artásra. de erre nem állának reá. az Elvir atyafiai, mondván. hogy dom baltazár, akirály nevét emlegette [108a:] volna a dom pedrével valo beszélgetésiben. azért az okosság hoza magával. hogy semmit ne hirtelenkedgyenek. de söt még. nagy készülettel kellene
25 lenni alakadalomhoz. azért hogy had láthassák meg mindenek, hogy annak előtte már jóval el volt végezve a hazaság. és hogy semmitől sem tartanak, minek előtte el bomlanék ez a gyűlés, mindenik arra igéré magat. hogy a végezés mellől el nem állának.

Az alat pediglen. dom baltazár. a maga dolgaiba igen fáradozot, és
30 mint hogy látta volt a dom pedre feleletiből hogy semmit sem remélhetne tőlle, azért mindgyárt ugyan azon²⁸⁵ napon meg indult., és a spanyol udvarhoz ment., a hol oly jól tudta folytatni dolgát hogy a király nem tsak jóvá hagyá. az elvirel valo házasságát, de még indiában vicé

²⁸¹ atyafiai [t—f-ből javítva.]

²⁸² lábaihoz [z — javítva.]

²⁸³ sebastiennel [Második s—n-ből javítva.]

²⁸⁴ hogy továbbra ne halaszák, <hogy> ha nem

²⁸⁵ ugyan azon <a> napon [azon — <a> fölé írva.]

királyá tevé. és goa városának gubernatorává,²⁸⁶ ezel a nagy titulusal. lisbonában viszá érkezék., és a fő présidensnek. parancsolatot is vit. hogy kenszeritse dom pedrét az engedelmeségre.

dom baltazár lisbonában érkezvén. meg tuda hogy mitsoda nagy
5 ⁵ készüllettel volnának az elvir [108b:] és dom sebastien lakadalmához. igen kezdé sürgetni a fő presidenst. a ki is mihent vévé a király parancsolattyát. azonal hivatá dom pedrét. és eleiben adá a király parancsolattyát. hogy elvirt. dom baltazárnak adgya. és hogy minden tett igéretit vegye viszá.

¹⁰ dom pedre. mindeneket eleiben tén aprésidensnek. atöbbi közöt. hogy az a dolog neki bestelenségire válnék, hogy az a két személy egy mást mint szeretné, és hogy már a lakadalomnak is meg kellene lenni. de mind ezekre neki tsak azt felelék. hogy engedelmeskedni kell aparancsolatnak., dom pedrének meg esék a szive. ezen az erőszak
¹⁵ tételen. és mint hogy nem akart semmit is el mulatni., akét részről valo familiát. ismét esze akará gyűjteni. adom sebastien atyafiai hozája el menének. de a maga atyafiai közül. tsak kevesen menének hozája. a kik oda mentenek is. azt mondák néki. hogy ök dom baltazár ellen ígérték volt hogy állanak. de nem a király parancsolattya
²⁰ ellen., és hogy a familiának abban nagy haszna vagyon, hogy dom pedre elvirt. dom baltazárnak adgya., a ki vicé királyá indiának, es goa városának gubernatorja.. [109a:]

Akor dom pedre látván. hogy a maga atyafiai arra itélnék ötet. hogy meg szegje fogadását., a dom sebastien panaszira egyebet nem
²⁵ felelt. hanem tsak a király parancsolattyát mutatta néki. el lehet itélni. hogy mitsoda nagy keserűségben volt az a két személy. az egészváros szánta őket, de senki nem mérte meg akadályoztatni. a szép Elvir. igen szomorú állapotban volt, kételen volt el szenvedni. hogy dom baltazár hozája járjon, és dom sebastien tölle el rekesztessék. szüntelen
³⁰ tsak arról gondolkodék. hogy miformában távoztathatná el azt a házasságot.²⁸⁷ a melyet úgy tekintette mint halálát

Dom pedre. meg nyerte volt a fő presidenstől hogy nyolcz napig. halaszák el a lakadalmat, olyan szin alatt, hogy²⁸⁸ azon idő alatt. azon igyekezik hogy Elvirt rea vehesse arra a házasságra, de valójában,²⁸⁹
³⁵ tsak arra valo volt hogy időt adhasson néki. hogy az alatt. valamely

²⁸⁶ gubernatorává, [g—b-ből? javítva.]

²⁸⁷ házasságot. [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

²⁸⁸ hogy <addig.> azon idő alatt.

²⁸⁹ [Sorvégen:] valo<ba> [új sor elején:] jában,

akadályt találhasson. amint is hogy Elvir mindent elkövetet. hogy dom baltazáral²⁹⁰ szándékát le tétethesse. a ki is, mentől inkább látá hogy eleiben adnák nagy vétkes tselekedetit. azért hogy két. olyan személyt a kik²⁹¹ egy másat szeretnék. el akarja választani egy másol.
5 ő még annál hami-[109b:]sab örömel igyekezet rajta.

Dom sebastien. pedig el tekéllé magában. hogy inkább meg hal. mint sem. azt a bestelenséget el szenvedgye. de ezt a szándékát. nagy figyelmeteséggel. igyekezék eltitkolni Elvir előtt,²⁹² a kihez is tsak olyan időben ment. a mikor gondolta hogy őt nem talállya dom baltazárt.,
10 Elvir látván tsendes maga viselésit. nem kezde annyira tartani, és végben akará vinni, amit fel tett volt²⁹³ magában, gondolván azt. hogy lehetetlen volna. egy betsület szerető embernek olyan leányt elvenni, a ki maga meg vallaná hogy másat szeretne., azért el végezte volt magában. hogy mindent félre téssen. és el nem titkolya dom baltazár előtt. szive hajlandóságát. Elvir erre nehezen adá magát., de látván. hogy a mások szovára semmit sem hajtana, gondolá. hogy ha ugyan magától meg tudná hogy miben vagyon a dolog., akkor betsületesen szándékát nem követhetné; erre valo nézve. hogy dom baltazár. hozzája ment volna. és mások nem lévén a házban tsak a leányi. dom
20 baltazár pedig sürgetvén. hogy mondaná meg szándékát. mivel a nyolc napnak tsak el kellene telni. erre Elvir mondá. uram örökös ditséretre valo dolgot tselekednél. hogy ha örökösön el halasztanád szándékodot, mivel azt tudhatod: [110a:] hogy én másnak rendeltettem az én szüléim választásokbol. és a magam hajlandóságából., ha szinte ugy
25 tétédnéd is magadot hogy ezt nem tudod, de a keserűség a melyben vagyok tudtadra adgya, az egész lisbona tudgya, miért titkolnám azt el előtted, tud meg azt azén számbol urám. mondá pirulva,²⁹⁴ hogy én szeretek, és engemet szeretnek, és senki más, dom sebastienon kívül az én szivemet nem birhattya, ez olyan hajlandóság a mely velem
30 születet, és holtig meg is tartom. mitsoda ditsőséget. és gyönyörűséget fogsz találni.²⁹⁵ az olyan házaságban, a mely erőszakosan menyen végben és a mely olyan feleséget ad elődben,²⁹⁶ a kinek minden idegen-

²⁹⁰ [Sorvégén:] baltazá⟨r⟩ [új sor elején:] ral [a második a—á-ból javítva.]

²⁹¹ a kik [A szóvégi k — utólag beszúrva.]

²⁹² előtt, ⟨és⟩ a kihez

²⁹³ volt [Beszúrás.]

²⁹⁴ pirulva, ⟨gy⟩ hogy

²⁹⁵ fogsz találni. ⟨a mely erösza⟩ az olyan házaságban, [Törlés a sor végén.]

²⁹⁶ elődben, a⟨mely⟩kinek

sege. tegedet fog tekinteni. és minden. szerelmes gondolati, a te társadot., és aki az erővel való tiszteletivel., szüntelen a szemedre hannya hogy te vagy oka. szerencsétlen életének.

oh! uram kérlek. vizsgálj meg. hogy mitsoda irtoztato az ilyen
5 kötél. mentsd meg magadot annak gyalázattjától. gondold el. hogy²⁹⁷
az egész világ azt meg tudgya. hogy tégedet nem szeretlek, hogy tégedet soha sem szerethetlek. és hogy az én szeretetem holtig való lesz. a te társadhoz. ezek uram az én szí-[110b:]vennek titkai. nem akarom azokat el titkolni előtted, ne hogy ezeket a szememre hányjad akor.,
10 a midőn már le nem teheted azt a veszedelmes kötelet. hadd el hát szándékosodot, üsmérd meg annak igasságtalanságát. és ne kényszeríts engemet olyan dolgokat. tselekednem. a mely idővel, inkább meg sértené a te betsületedet mint sem az enyimet.

Akár mely jó gondolattal volt is maga felől dom baltazár. de lehetetlen vala neki. ezekre a beszédekre. el titkolni a maga neheztelésit;
15 ö ezekre. meg tüzesedet, el haloványodot. és szászor félben akará hagyatni a beszédet., de nem tudta mit mondani, és azon mód nélkül tsudálkozóék.²⁹⁸ hogy egy olyan iffiu leány mint Elvir., a kinek még a szemérmessége nagyobb volt a szépséginél. ki mérje²⁹⁹ nyilatkoztatni
20 szívének titkát. olyan embernek. a ki el akarná venni.

De mint hogy ő természet szerént kevély. volt,³⁰⁰ és nagyot állított maga felől., azért haragal is akara felelni. de meg gondolván. hogy nem volna még annak ideje. hogy úgy beszéllyen néki mint férje. azért el titkolá magát. hogy észre ne venné gondolattját., és kedvetlenséggel
25 tekintvén [111a:] Elvire. mondá néki. aszonyom. akár ki más tarthatna. attól. hogy mi követheti házasságát., ate titkod meg vallására³⁰¹ való nézve, de mint hogy üsmérem jó erkölcsödöt, azért semmitől sem tarthatok. még igen iffiu vagy, magadot nem üsmérheted, te azt szeretetnek gondoltad lenni, a mit³⁰² engedelmeségből tselekedtél. dom
30 sebastiánért. te néked azt parancsolták volt hogy ötet szeresed, és azt kötelesség alatt vitted végben, mostanában pedig azt parancsollják néked. hogy néki mondgy ellene. és légy az enyim,³⁰³ ugyan azon

²⁹⁷ hogy <avilág> az egész világ

²⁹⁸ tsudálkozóék. [o—ó-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

²⁹⁹ ki mérje <s> nyilatkoztatni szívének

³⁰⁰ volt, [Beszúrás.]

³⁰¹ vallására [Szóvégi a — javítva;] való nézve, [v—n-ből javítva.]

³⁰² a mit <eg> engedelmeségből

³⁰³ enyim, <a> ugyan azon

kötelesség viszen erre. és fog arra is kényszeríteni. hogy azon szeretettel légy hozám. mint a melyet gondolod hogy érszetz³⁰⁴ hozája.

Meg vallom, örülök annak. hogy mitsoda álhataloságal. akard végben vinni szüléidnek akarattyokot, mert abból el ítélnem. hogy
5 mitsoda szorgalmatosságal tartod meg. a jó erkölcsü aszszonynak hirtét. és nevét. nem hogy házasságunkban valamely ellenkezőt látnék. betsületemel. de sőt abban. tsak boldogságot. és szerentsét lá-[111b:] tok, ne keres hátt heában valo okot. arra, hogy meg változtassam szándékomot., mentől kedveseb vagy dom sebastien előtt, annál³⁰⁵
10 inkább annak tartalak lenni, fel kelvén helyéből Mondá, nem hogy szándékomot meg változtatnám. de aszszonyom ne bánnyad, ha mindigárt el megyek, és sürgetni fogom,³⁰⁶ azt az szerencsés orát a melyben birhassalak, ezekre a szokra. nagy terdet hajtván néki, ki mene aházbol., és nagy keserűségben hagyá elvirt. aki is valamely keserves
15 állapotra fokadot volna, hogy ha tsak szerencsejire³⁰⁷ ot nem találkoztot volna lenni. az aszszony aki néki dajkája volt,

Elvir mind azon által. magában szálván. és valóságos nemesi szive lévén néki. fel tevő magában³⁰⁸ hogy inkább egy klastromban menne. mint sem dom baltazárhoz, akinek tsufolo beszédit meg gondolván,
20 tsak szoroncstlen sorsot ígérhete magának olyan természetü emberel, azért sommi ilöt nom akarván el vesztetni. mondá a dajkájának. eleonora szükséges hogy hozám segítségel légy, az atyám fiai mind el hagytaok engemet, mutassuk meg nékik hogy mint kellett volna tselekedni. és ne legyünk soha másé, hogy ha nem lehetünk, a szeren-
25 [112a:]tsétlen dom sebastiáné.

Erre, arra kényszeríté eleonorát, hogy segítse³⁰⁹ ötet. hogy had szökhessék abban a klastromban., a melyben eleonorának volt egy attyafia. meg hagyván néki. hogy senkinek meg ne mondgya hól letit, még dom sebastien se tudgya. azért hogy mások is had lássák, hogy
30 semmi része nincsen el szökésében. dom pedre is ezt látván. munkálod hatik jó akarójival., akik pedig parttyát fogják dom baltazárnak. ebből észre vehetik, hogy mitsoda gyűlölségel vagyok hozája,

³⁰⁴ érszetz [érzesz helyett.]

³⁰⁵ annál [l-k-ból javítva;] inkább <annak> annak [annak — <annak> fölé írva.]

³⁰⁶ fogom. [Második o-g-ből javítva.]

³⁰⁷ [Sorvégen:] szerencse<tlen>jire [jire — <tlen> fölé írva; új sor elején:] <ségi>re [<ségi> — a margóra írva.]

³⁰⁸ magában [magában-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁰⁹ hogy segítse <ho> ötet. hogy [Törlés a sor végén.]

Eleonora minden képen azon kezdte lenni. hogy meg változtassa szándékát. de látván. hogy semmit sem nyerhetne, fel fogadá néki, hogy meg tartaná titkát, mint hogy a nyolcz napból, csak kettő volt még hátra. el végezék magokban, hogy más nap estve lenne az el
5 szaladás.

Eleonora mindeneket tudtára adván, az attya fiának, ez az apátza pedig mindeneket meg ígére éléonorának. hogy ugy el rejtené elvirt. hogy senki semmit nem fogna rolla tudni.

Mindenek el lévén rendelve. más nap estve. a midön mindenek alun-
10 nának, Elvir, éléonorával együtt [112b:] egy titkos gráditson a kertben lemene., amelynek egy kis ajtaja igen félre valo helyre nyilék. őt elvir egy székben üle, és el butszuzék eleonoratol, a kinek is a ³¹⁰ háznál kellették maradni. és ugy tétetni, mint ha semmit nem tudna adologban.

15 Ezt a szép személyt. egy székben, két ember a klastromba vivék. minden szerencsétlenség nélkül. éléonora pedig viszá menvén a házhoz, a kert ajtaját nyitva hagyá. és az elvir házában valo ablakra egy lepedőt köte,³¹¹ mint ha azon ereszkedet volna le. és a maga házában menvén, várta az orát. a melyben elvir fel szokot kelni. hogy akor
20 tudtára adgya mindennek el szökésit.

A szegény Elvir. mihent a klastromba volt. mindgyárt egy³¹² levelet ira. a fő presensnek. és az apátza magára vállalá. hogy olyan alkalmasógal adattya meg a levelet.. hogy a titok ki nem nyilatkozodik.

25 Azomba pedig dom baltazár. és dom sebástien. nem voltanak nyugodalomban., dom baltazár a dona Elvirel valo beszélgetése után. akit igen meg szerette. a fő presidenshez ment., és kérte. hogy minden halogatás nélkül a király parancsolattyát vigye végben, és tegyen. napot a lakadalomra, ezt néki mind [113a:] meg ígérék. és azután.
30 csak azon volt³¹³ hogy mi képpen kereshesse kedveket az Elvir attya fiainak. akik is hizelkedő barátságál kezdének hozzája lenni.

Hogy pediglen meg mutassa hozzájuk valo jó akarattyát, nagy örömel meg köszöné dom antoniusnak, hogy meg akarná őtet vendégelni. a vendégségnek pedig más nap kellett meg lenni. valamely
35 jóságában lisbonátol két mély földnre. dom sebastien pedig végire

³¹⁰ a kinek is a <ke> háznál kellették [Törlés a sor elején.]

³¹¹ köte, <h> mint ha

³¹² egy [g-l-ből, vagy b-ből javítva.]

³¹³ volt <h> hogy

menvén mindeneknek, hogy³¹⁴ mi formában lenne az a vendégség. véghez akará vinni annak előtte valo fel tett szándékját:

Ugyan azon anapon, a melyen volt a vendégség. a fő presidens az asztalán. találá az Elvir. levelét. de nem tudhatá meg ki tette volna
5 oda. fel nyitván a levelet. ezeket a szokot találá benne.

Uram, az igasságtalan valo erőszak tétel, a melyet akarnak tenni az én hajlandóságomon, erőltetvén engemet arra. hogy azt a hitet adgyam dom baltazárnak. a melyet mindenek tudtára. meg ígértem dom sebastiennek, ugyan ekénszerit engemet arra. hogy vég képen el
10 hagyam avilágot, minden féle utot meg próbáltam. minek. előtte. erre adgyam magamot., de mint hogy semmi [113b:] sem engesz-
telheti meg. az én üldözőimet. és azt akarják, hogy meg szegjem. mind az Isteni, mind az emberi törvényt. meg másolván. szent ígér-
15 kot által hághatom. kérlek. arra, hogy az én el szaladásomat. ne tulajdonittasd senkinek is.³¹⁵ mivel azt nékem el kellett rejtennem, hogy meg ne gátolják. az én rejtékemnek helyét. tsak akkor tudják. meg, a midön szabaddá hagynak engemet. vagy a mikor halálomnak hirét hallják.

20

dona Elvir de Suaré.

A midön a fő presidens olvasta ezt a levelet. az eleonora házánál. igen nagy sibomgás volt, mivel éleonora a töb leányokkal az Elvir házába menvén hogy fel öltöztessék. nagyot sikota. hogy nem találá, és a többi. észre vévén a lepedöt. az ablakra kötve. még inkább kez-
25 dének sikotani. dom pedre meg halván az ő sikotásokot. hozájak mene, és igen tsudálkozóék adolgon., eleonora pedig oly jól tuda magát el színelni. hogy dom pedre. el hiteté magával. hogy semmit sem tudna. az elvir el szökésében.

Ez a hir. a dom pedre házától. tsak hamar el terjede az egész város-
30 ra, és a nagy urak. mindnyájan, a dom pedre házához gyülenek, és ót ki ki. [114a:] meg mondván a maga gondolatját., azt hitették el magokkal. hogy dom sebastien lopta volna el Elvirt. dom pedre mindgyárt futa a házához, de tsak az annyát. dona Catherinát találá, aki is

³¹⁴ hogy <f> mi formában

³¹⁵ is. <h> mivel

meg esküvék néki. hogy azon az éttzaka a fia sohult nem volt., hanem jó réggel. tsak maga ment ki lovon.

Erre a hire valo nézve. mindenek bizonyosnak tarták. hogy ő rejtette volna el. némelyek keresőjében indulának. azért. hogy kedvit
5 talállyák dom baltazárnak. némelyek pedig hogy meg segítsék dom sebastient, ezekel, dom pedre is el mene. gondolván, hogy ha ötet meg talállya. meg tudja azt is. hogy hol volna Elvir.

De a szerentsétlen dom sebastien, éppen nem gondolta azt. hogy olyan ítéletben legyenek fölöle. de boszut akarván állani, azt tudta.
10 hogy mitsoda órában kelletet menni dom baltazárnak, a dom antonius házához, azért ment volt ki hogy várja uttyában, és el veszesse vagy az ő életet vagy a magáét, nem is váraozék sokáig mivel tsak kevesed magával látá jöni feléje dom baltazárt., a kinek eleiben menván, haragosan köszönté, és mondá néki, dom baltazár. én neked nagy dol-
15 [114b:]got akarnék. mondani. vagyé abban a szándékban hogy meg halgass. ? abban is vagyok. hogy neked meg felellyek. mondá dom baltazár, a ki is látván hogy miben volna adolog. mondá az embereinek hogy ne mennének utánna. ezek mind a ketten nyargalvást menének egy völgyben a hol senki nem láthatta őket, ót. szembe menván egy másal.
20 a pistolyokat egy máshoz ki lövék. de tsak alovokot találják. a kikről leugordván. kardot rantának. és nagy méregel kezdének egy másal hartzolni. mindenik. iffiu, erős, és bátor léven. a nyereségért sokáik viaskodának. leg előbször dom baltazár esék sebben., de mint hogy dom sebastien keveset vigyázot magára, ő is sebbe esék, de véreket
25 látván. még annál nagyob sebeségel. voltak egy másra, ugyan meg is ölték volna egy mást, hogy ha dom antónius, aki avendégivel együt ment dom baltazár eleiben. és a ki a tseléditől meg tudvan a dolgot, nagy hamarságal. nem ment volna hozzájuk, gondolván. hogy dom sebastienel verekednék.

30 A midön a helyre érkezének. éppen akkor vagdaltak egy máshoz leg keményeben., dom antonius nagy sebesen közikben³¹⁶ nyargala. és el választá őket. [115a:]

Úgyan abban az órában. dom pedre. is oda érkezék. mind azokal. a kikel kereste dom sebastient. és igen tsudálkozni kezdének a sebeseken,
35 a dom sebastien jó akaroi körül fogák ötet³¹⁷ a dom baltazaré is hasonlot tselekedének. de dom pedre. és dom antonius. olyan okoságal

³¹⁶ közikben [k — javítva, talán b-ből?]

³¹⁷ ötet <d> a dom baltazaré

vivék végben adolgot. hogy ez a két rész. semmit nem kezdte egy más ellen., az egyik. rész viszá vivé lisbonában dom baltazárt, a másik rész³¹⁸ is hasonlot tselekedék. dom sebastienel.

Dom pedre. nem kerülheté el. hogy dom baltazárt ne köszöntse.
5 és egy szers mind meg ne üsmértesse véle. hogy mint bánná atörtént dolgot, tudtára is adá néki. az Elvir. el menetelét., a ki is erre nagy haragban esvén. alig ada időt arra aborbélynak hogy bé kösse sebet. nagy siettséggel ment igasságot kérni. vádolván dom sebastient azal., hogy ő rejtette volna el elvirt.

10 Azonba, dom pedre jó akarójival. dom sebastient mene segíteni, és meg tudván hogy nem volna halálos a sebe., mondá néki nagy keserűségel: dom sebastien. nem szolhatok az ellen semmit is a mit tselekedtél, mi-[115b:]vel³¹⁹ úgy tettzik hogy a betsület kényszeritet arra, de azt a szép tselekedetet., nem kellett volna meg homályosítani. az
15 Elvir el rejtésivel, a meg kisébitette az ő betsületit. a melyet meg nem engedhetek néked, hogy ha tsak viszá nem adod még ma ötöt,

Én rejtettem el Elvirt. fel kiálta erre dom sebastien. ah. uram mit hallok tölled, és mitsoda vétekel mersz engem vádolni, akoron mások is bizonyíták néki. az elvir el menetelét. ő ezen igen tsudalkozni
20 kezdék. úgy anyira, hogy akik őt voltak el hiteték magokal. hogy nem ő rejtette volna el Elvirt.

Mihont lisbonában érkezének, dom sebastient a házához vivék. a kit is az anyya. dona Catherina. nagy keserűségel fogadá. előre el látván, hogy az Elvir el szaladása, és a dom baltazáral valo meg
25 verekedése a fiát nagy veszedelemben hozná. dom baltazár is mihent lisbonában viszá érkezet. mindgyárt a fő presensnek panaszt tet. és olyan formában tévé eleiben ezt a dolgot, hogy ez a minister.³²⁰ kényszeriteték. ugyan azon napon meg fogatni dom sebastient. aki noha ártatlan volt de erős fogságban tevék.

30 Mint hogy mindenek szerették, azért mindnyájan is a nagy urak igyekezének meg szabadulásán. magais dom pedre., mindeneket el követet azért, [116a:] mind azért. is. hogy meg tudhassa az elvir hol létit.

De az alat. a még az egész lisbona városa.. ilyen zenebonába volna. a szerencsétlen Elvir. mindeneket meg toda eleonorától, és ki mond-
35 hatatlan keserűségben volt, azt is tsak hamar meg érté. hogy a dom sebastien verekedésit, gyilkoságnak tartanak, hogy azal is vádolnák.

³¹⁸ rész<t> is [Följebb:] ez a két. semmit [ti. két rész.]

³¹⁹ mi-[115b:]<m>vel

³²⁰ minister. [A második i-s-ből javítva.]

hogy ő lopta volna el ötet, és hogy azt is beszéljenek felőle, hogy még a fejét is el vesztheti. ezekre való nézve Elvir gondolá. hogy ha ki nyilatkozatná magát a dom sebastien ártatlanságát azal meg bizonyítaná. azért tudtára adá a fő presensnek, dom pedrenek, és az atyafiainak, ezek az utolsók. mindgyárt hozzája menének. és meg mondván nékik okát. el szaladásának. arra kéré őket. hogy szabadittsák meg dom sebastient.

De mint hogy a ministereknek meg volt parancsolva hogy mentől hamaréb való igasságot tegyenek. és mint hogy adom sebastien ellenséginek minden igyekezetek tsak a volt hogy el veszések ötet, azért. tsak azal vádolták. hogy ő lopta volt el elvirt. és az ő verekedése gyilkosság volt. noha elvir mindenek elöt meg vallotta. hogy semmit sem tudot volt el szökésiben. és noha minden atyafiai. és jo akaroi. érette munkáloktanak., de kivált az annya, aki köny hullatási-[116b:]val öntözte lábokat. a bírának. de már egyéb nem volt hátra, hanem hogy a halálos sententiát mondgyák ki reája, dona Elvir látván. hogy nem volna reménség meg szabadítani azt az életet, a mely ő előtte oly drága volna, és minek utánna sokat küszködöt volna. a szerelem közöt. a melyel volt hozzája, és a félelem közöt. amelyel volt haláláért, és el tekéllé magában. hogy magát fel áldoza, tsak ötet meg szabadit-hassa, mint hogy az idő szorgos volt., és a dom sebastien halálának orája közelgetet, azért meg maradván ezen szándéka mellet. dom baltazárhoz küldé, kéretvén. hogy menne hozzája.

oda menvén, meg esék a szive a mitsoda állapotban találá. az ábrázattya halovány volt. a szemei verések a sok sirás miat. de még is olyan szép. hogy nem lehetet látni. ötet. és nem szeretni. és mihent meg látá mondá. uram. már most nem az a kevély. és bátor Elvir. szól hozád, aki az előtt, arra akart kénszeríteni. hogy ne szeresed ötet. hanem, az engedelmes. és haldoklo Elvir kér kegyelmet. egy uri szerentsétlennek. és aki,³²¹ annak élete meg tartásáért. néked ajánlya szivét, és hitét, igen is uram, mondá nagy suhajtva, szabadisd meg a dom sebastien életét, és azt fogadom. hogy tsak tiéd le-[117a:]szek, hogy ha az igaz hogy tsak a szeretet kerestet engemet veled, bizonyisd meg azt nékem ezen tselekedetteddel. a mely oly igasságos, arra hatalmod vagyon. abirák. tsak te általad. és tsak éretted tselekesznek végy győzedelmet haragodon. ha szerentsédnek tartod győzedelmet venni szivemen., a mit mostanában tselekeszem, ne tulajdonítsad. annyira

³²¹ és aki, <az ő élet> annak élete

a dom sebastienhez valo szeretetemnek, mint³²² a hozád valo tisztelettemnek, ezt az utolso jelt akarom hozája mutatni. szerentsétlen szeretetemnek, és ezt az elsöt merem kívánni a te szeretetednek. egy szoval. uram mivel kénszerithesselek arra inkább, mint azal, hogy meg⁵ lássad. dona elvirt. meg ölelni térdeidet köny hullatásimal.

Ah! aszonyom fel kiálta dom baltazár. és fel emelvén ötet. mit kel látni egy olyan embernek aki tégedet szeret; mitsoda ditsőséges adom sebastien sorsa., és mitsoda keserves az enyim, hogy tsak olyan életnek árráért birhassalak. amely talám szerentsétlenné tészí az enyimet.¹⁰ de mit tselekedgyem mivel ellene nem álhatok. és a mit³²³ ígérsz, az el felejtet mindeneket velem., majd lehetetlen dolgot próbálok hogy kedvedet töltsem, hád ne tsaladkozam meg [117b:] az én várásomban. és a te várásodot., siettségel el megyek bé tölteni.

Megnem tsalatkozol uram. felelé néki., akezét nyujtván, a menyek bizonyysági. az én igazán valo szavaimnak., ezekre. a szokra dom baltazár. nagy örömel meg tsokolá kezét. és el mene. hogy munkáldogyék olyan szorgos dologban. alig mene ki a házbol. hogy dona Elvir. aki magán nagy eröt vett volt. az, aszivét anyira el fogta, hogy az éléonora karján el ájula, mindenek segittségére futának, és két ora mulva.²⁰ nagy nehezen hozhaták helyre.

Az ájulás után, nagy forro hideg lelésben esék. de nem akara az ágyban le fekünni. azért hogy dom baltazár azt ne gondollya. hogy azért teszi magát betegé, hogy fogadását bé ne tölttse. dom pedre, nagy változást látván ábrázattyán, igen meg ijede. de annak okát²⁵ meg értvén, azon meg örüle. és igen meg ditséré szándékát, és vigyázna egésségére. és életére,

En tsak azután. vigyázok a magam életére. felelé néki, a midön bizonyos leszek a dom sebastien életében. és mindeneknek meg hagyá., hogy el titkolnák az ő betegségi. azért tsak titkon is kellették véle³⁰ orvoságot vétetni.

Azonba. dom baltazár, a ki magában tudta [118a:] a dom sebastien ártatlanságát. azon lén hogy meg szabadithassa. mihent pedig láták aministerek hogy szorgalmatoságal. akarná meg menteni életét. a dolgok meg változának. és azoknak más szint adának, már nem szollának³⁵ az elvir el lopatásárol. se a gyilkoságról, és a halálra valo

³²² mint <ho> a hozád valo

³²³ a mit <igesz> ígérsz,

³²⁴ már szollának [A kéziratban a *nem* kimaradt.] [A következő sorban:] kegyetlen sentia. [*sententia* helyett.]

kegyetlen sentia. a melyet már ki akarták reája mondani, meg változék, és meg parancsolák, hogy dom sebastient el botsásák, de mint egy arestumban. valamely jóságában menyen lakni,

De ezt aparantsolatot, a dom baltazár kérésire titokban tarták.
5 mind addig még az ő házasa meg nem lett, hogy pediglen. meg mutassa elvirnek. hogy már nincsen mitől félni, arra kéré a fő presenst. hogy mutattatná meg ezt a parancsolatot³²⁵ dona Catherinának. meg izenvén. néki, hogy azt tsak akkor fogják ki hirdetni. a midön a baltazár elvirel valo házasa végben megyen. ez az uri aszony. meg látván
10 ebből. hogy a fia életét tsak annak köszönye, hogy elvir fel áldozta volna magát érette, atitkot maga is jó-[118b:]nak találá lenni. azért hogy dom sebastien meg ne tudhassa szerencsétlenségét. maga is helyre hagyaa., hogy addig meg ne szabadulyon a fogságbol., valamég a lakadalom ceremoniája végben nem megyen. hogy ne okozhasson
15 leg kiseb. zenebonát is.

Dona Catherina nagy háláado szivel lévén Elvirhez mindgyárt maga mene hozája. meg mondani néki ezt a hirt, és hogy nagy szerelemel meg köszönyne. néki azt a nagy dolgot. amelyet az egész nemzettségének, Elvir, a kit már dom baltazár mindenekről tudositot volt, tsak
20 azt várta hogy még dona Catherinától is meg halhassa ennek a dolognak bizonyítását. a kit is mihent meg látá, igen nagyon el keseredék százszor is meg ölelék egy mást. az egyik mindenkor leányának nevezte. a másik azt felelte rea, hogy már. nem lehet az avigasztalása. hogy annyának nevezhesse.

25 Nem nem, kedves Elvirem. felelé néki dona³²⁶ Catharina. a menyek olyan igasságosok., hogy nem fosztnak engemet ilyen kedves jómtól. meg áldgyák életedet. és meg jutalmaztattják. és ha azt rendelték. hogy tsak a fiamal legy szerencsés. meg egyesitnek véle.

[119a:] Már ezután. nem szabad nekem, hogy ilyen reménségem
30 legyen. felelé elvir. a kemény köteleség ellene fog állani, az én leg artatlanab gondolatimnak is. emár aszonyom meg vagyon. dom sebastien. élni fog. de mi már egy mást meg nem láttuk.

Ezekre a szokra te sordulának könyvei szemeiből és nem is szolhata dona Catharina. minden képen kezdé³²⁷ vigasztalni. de látván. hogy

³²⁵ pa<p>rancsolatot [Törlés elválasztás után, új sor elején.]

³²⁶ dona <oh> Catharina. a menyek olyan igasságosok., hogy meg <m> nem [Törlések a sor elején.]

³²⁷ kez<de>dé [Törlés új sor elején, tollhiba miatt.]

mind jelen való léte, mind beszedi nagyobitanák keserüségit. el válok
tölle, és utollyára meg ölelvén ötet, mondá. Isten hozád drága Elvirem.
méltó vagy hogy szerentséseb sorsod légyen, azért azt remelheted is,
arra nem kényszeritlek. hogy rollunk meg emlékezel, azt néked tilttya
5 jó erkölcsöd, de a miénk nekünk azt parancsollya., hogy néked azt
fogadgyuk hogy soha téged el nem felejtünk.

Aszonyom, felelé Elvir. ate hozám valo szeretetednek jelei, én nálam
minden koron drágák léznek. és soha azokat el nem felejttem. hanem
arra az egy dologra kényszeritlek, hogy légy minden modon azon.,
10 hogy a szerencsétlen dom sebastien engem el felejttsen, és kénserit-
tsted arra, hogy tarttssa meg. [119b:] azt az életet, a melyért. én fel
áldoztam az enyimet.

Ezekre egy mástol meg válának nem vihetvén már tovább, keserves
beszélgetéseket. dom baltazár is dom pedrevel, és más urakal. tsak
15 hamar oda érkezék, és ezen szomoru házasságról valo levelet ugyan
azon a napon meg irák., és más nap a nagy pompával valo lakadalom
is véghez mene, a szomoru Elvirt az oltár eleiben vivék. és onnét. a
férje hazához, mind ezen Cérémoniák alatt valo szomorusága. meg
mutatá. szívének állapottyát.

Azomba pedig dom sebastien. aki tovább tiz napnál. hogy ezek adol-
gok történtenek. semmi hirt nem halhatot. és aki egy nehany vallatási
után. halálát tsak közel valonak gondolta, eleget nem tsudálkozhaték
azon, hogy az ellenségi, sőt még ajó akaroi is anyira el felejtették volna,
az egész rabsága alatt, minden nyughatatlansága tsak avolt. hogy
25 elvir hová lett el. és nem kételkedvén abban., hogy tsak a hozája valo
hüségiért rejtette volna el magát, de ha nem tudta is hol létit, leg
azal vigasztalta magát, hogy atársáé sem léssen. azután tsudálta az ő
hüségit. alhatatoságát, és tselekedetit. és ugy beszéllet hozája. mint ha
jelen lett volna. és szászor is meg köszönte néki [120a:] napjában.
30 hozája valo szeretetit.

De a midön látá, hogy az idő telnék. és se haláláról, se szabadulásá-
ról. nem gondolkodnának. akor nagy nyughatatlanságban kezde esni,
és igen nagy kívánságal. ohajtá meg tudni hogy miben vannak adol-
gok. erre valo nézve, azon igyekezék. hogy valamelyiket az örzői
35 közül. meg nyerhesse. és a mellette lévő egy szolgáját ki küldhesse.,
de a parancsolat oly nagy volt., és az örzök azt oly keményen véghez
vitték, hogy lehetetlen volt egyiket is meg nyerni,

Illyen keserves állapotban volt, mind addig valamég egy éttzaka.
rabságának huszadik napján, és az Elvir házasságának első napján, a

háza ajtait hallotta meg nyitni, mint hogy azö nyughatatlansági nem engedték hogy az álomnak adgya magát, azért mindgyárt fel költ, és arra ment. a. honnét azörgést hallotta, egy szers mind az annyát, dona catherinát látta a hazában bé menni. fáklyával, és egy⁵ nehány attyafiaival.

Fiam mondá néki dona Catharina, akezit nyujtván néki. a király tudgya ártatlanságodot., és szabaddá téssen, jövel utannám. másüt többet mondok néked. [120b:] dom sebastien semmit sem monda, hanem engedelmeskedék. de igen nagy keserüségben volt. az anyával, a¹⁰ hintoban üle, észre vévén pedig, hogy olyan utra vinnék, a mely a városbol ki vinné, kérdé, aszonyom hová viz engemet.? nem leheté meg tudnom, hogy dona Elvir. hol vagyon, és dom pedre. miért nintsen veled, tudgyáké hová megyünk, vagy öt találljuké a hová megyünk. dom sebastien, sokat akarsz. egy szers³²⁸ mind meg tudni, ¹⁵ meg nem felelhetek néked addig. valamég dom lajosnak házánál nem leszünk. a hová most vizlek tégedet. most pedig elégedgyél meg azal, hogy Elvir lisbonában vagyon. és hogy egyedül. néki köszönyed életedet. igen nagy okok. a melyeket tsak hamar meg tudod, kénszeritnek arra, hogy lisbonából ki meny, és oda vizá ne meny, hanem tsak ²⁰ bizonyos idő mulva, most többet ennél nem mondhatok. hanem légy tsendeségben. és ne háborítsad. örömemet. amelyet érzek, a veszedelemből valo meg szabadulásodért.

Ezek a beszédek igen nagy nyughatatlanságba veték dom sebastient. minden képen azon volt, hogy még többet vehesen ki, de az annya ²⁵ tellyeségel nem akara többet mondani. elsöben jó helyre akará vinni. és azután meg mondani. hogy miben vagyon dolga. mint hogy a dom lajos háza tsak egy mély földnire. [121a:] volt a várostol., tsak addig választotta volt ezt., a még a fia rendelést tenne dolgairól. annál a háznál pedig tsak négy napig engedték hogy maradgyon. azt is hogy ³⁰ lisbonában ne mennyen. és négy nap mulva, a távul lévő jóságában menne.

Mint hogy a hinto erősen ment., azért tsak hamar is adom lajos házához érkezének. a ki is mindeneket el készítvén. várta öket sok vendégivel. akik is mind attyafiai, vagy jó akaroi valának dom sebastiennek. hogy oda érkezenek, alkalmas idő telék abban a még egy mást ³⁵ köszönték. egy másnak örömöket meg mutatak. és üdvezlék szerentsés

³²⁸ egy e<szr>sz mind [Elírás.]

meg szabadulásáról. dom lajos. aki tiszteletes öreg ember³²⁹ volt. és aki nevelte volt fel. dom sebastient. különös házban vivé ötet dona Catherinával. és minek utánna meg ölelte volna ötet. dom sebastien mondá néki. mind eddig oly jól viselted magad előtt, familiádnak
5 ditsőségit. reménlem hogy az ellen soha semmit nem tselekeszel. abetsületért valo tselekedeted. tsak nem el veszteté veled életedet. egy bátor tselekedetnek, meg kel. azt néked tartani, valo hogy nagy sebet ejtek sziveden. de a mentől nehezeb. annál nagyob batorságal kell vened. Elvir már nem a tiéd, a te életednek árráért,³³⁰ hitét másnak
10 [121b:] adta, ő minden nyugodalmát, boldogságát. életedért adta, egy szoval. más képpen meg nem szabadithatot. hanem dom balta-zárhoz kellett menni. immár aző felesége.

Azt nem mondom. néked, hogy el kell oltani a reménség nélkül valo tüzet, hogy a szeretet akár mely helyes és igasságos legyen is. de vétkes
15 léssen. hogy ha annak határt nem vetnek, eszerént beszélnek rend szerént, az én időm béli emberek az olyan iffiaknak mint magad, de én más utat követek, és leg nagyob haláadatlanak tartanálak, ha Elvirt nem szeretnéd, holot mit tselekedet éretted. szeressed, de okos, tiszteletes és háláado szeretettel., szeressed. dom sebastien, és tarsd
20 meg azt az életet, a melyet³³¹ ő oly drágán fizette meg.

Dom sebastien alig halhatá ezeket az utolso szokot., hogy el haloványodék, és fél holtán esék a dom lajos karjára., azután le fekteték, és más nap későn tére magához. azután olyan szánakodo és keserves szokot monda. hogy a kik mellette voltak. sirtanak,

25 Dona Catharina. mellette ült, és sok szép kegyes beszédivel vigasztalta, mind azok a kik körülötte voltak ki egyel. ki másal kívánta volna [122a:] vigasztalni. de a neki még nehezeb volt. azért mindeneket kére, hogy hagynák. egyedül, tsak egyedül egy meg hit alvaré nevü szolgáját hagyá maga mellet. a kiben egész hitele volt.

30 A midőn egyedül marada. mondá. alvaré én fel tettem azt magamban hogy meg halyak, de azt akarom, hogy a kegyetlen Elvir bizonyosága legyen halálomnak. én viszá akarok menni lisbonában. ha valóságos hüségel vagy hozám. keres nékem modot abban. alvaré. ezen igen meg ijede. és mindent meg monda néki valamit az okosság az elméjire ada,
35 hogy szándékáról³³² el fordithassa. de dom sebastien fel ülvén nagy

³²⁹ embert [Íráshiba, *ember* helyett.]

³³⁰ árráért, <mag> hitét másnak

³³¹ a melyet <néki> ő [et — beszúrás.]

³³² szándékáról [r—b-ből javítva.]

haragal. meg esküvék, hogy magát meg öli. ha abban³³³ neki nem szolgál, alvára meg ijedvén. rea álla de azután a volt a kérdés, hogy mennek ki a házból, hogy meg ne lássák, és lovakot hol talályanak, tudván azt, hogy dom lajosnál nem adnának, álvárának kellették⁵ tehát kettőt valahol szerezni. és az is szükséges volt., hogy dom sebastien, az egész napot. néki adgya arra. hogy mindent el készíthessen. a dolog pedig vegben mene, valamint ök azt magok között el végezték volt. és mint hogy Elvirt reménlette meg latni. azért a többet is hasz- [122b:]nála mint akár mely orvoság

¹⁰ Ebéd után sokal jobban érezvén magát. fel kele, és fel öltözők,³³⁴ azután az anyához mene, és mondá. aszonyom, botsánatot jövök tölled kérni. a tegnapi dologért, az én nagy szeretetem, és a kár amelyet vallottam meg menthetnek engemet; nagy keserűségben vagyok, de már el szántam magamot. és kérlek azon: hogy mond meg nékem.¹⁵ egészen miben vagyok szerencsétlenségem, és hogy mit kellesék tselekednem.

Élni kell. fiam mondá dona Catharina, Elvir ezt neked parancsollya, és abetsület azt hagyta. azután mindeneket meg beszélle néki. és hogy mi okra valo nézve nyerte volna meg. mind a szabadságot. mind az²⁰ életet. mind ezek a beszédek igen meg haták az ő szivét. de azt el titkola, hogy el titkolhassa szándékát is., és mondá hogy kész volna engedelmeskedni. azután az anya mondá, hogy még két napot kellene várni. hogy az egészsége³³⁵ jól helyre jöjjon. mivel a jóságá. a hová kel menni igen mesze vagyon, dom sebastien külső képen mindeneket reá²⁵ hagyta. azért. hogy szabadá hagyák, mivel azt meg sejdítette volt, hogy igen vigyáznak reája

A mint is hogy, dom lajos, látván tsendességben valo letit, nem kezde anyira attol. hogy valamit ne tselekednék. dom baltazar ellen., meg is kellették néki in-[123a:]dulni igen jó regel a harmadik napon:³⁰ de³³⁶ álvára két lovat tartván készen. éttzaka a háztol nagy titkon ki menének. és lora ülvén, meg viratta előtt lisbonában érkezének, és álvárának egy attyafiához szállának., ahol dom sebastien igen el rejté magát. az ő hiv szolgája pedig el mene hogy valami modon beszélhesen éléonorával.

³³³ abban <nekk> neki

³³⁴ és fel öltözők, <és> azután

³³⁵ egészsége [ge — beszúrás.]

³³⁶ de <éttzaka.> álvára két lovat tartván készen. éttzaka

A dom lajos házánál pedig az el indulásnak ideje lévén. dona catharina.³³⁷ meg izené a fiának. hogy már ideje volna meg indulni. és tsak ötet várják. de mint meg ijede azon., a midön akit hozája küldöt volt egy levelet ád neki kezében. a mely az asztalon volt. nagy siet-⁵ tségel fel nyitná és ezeket találá benne.

Aszonyom.

Mint hogy szám ki vetésben küldöttek engemet. arra nem kel vigyázni hogy én mely felé veszem utamot. minden féle föld egy aránsu egy bujdosonak, az én földem. közel vagyon ahoz. a³³⁸ kiért¹⁰ kesergek., és még meszeb megyek, hogy el végezem azt az életet; a melyet tsak azért tartották meg, hogy azt nagyobb gyötrődéssel töltsem.

Dom Sebastien³³⁹ de Suza.

[123b:] Dona catharina mindgyárt meg mutatá ezt a levelet dom¹⁵ lajosnak. és az atyafiaknak. mindgyárt tanácsot tartának. és azt végezék. hogy el kellene. ezt a dolgot titkolni, akár lisbonában ment volna dom sebastien, akar az országból ki ment volna. ne hogy gyanakodásban vegyék dolgát. és ismót meg ne fogják. a mely meg történnék. ha meg találják. hanem azt kell hirdetni. hogy a parancsolat szerint ajo-²⁰ szágában ment, dona catharina pedig magais arra felé indulna., és az utyában késedelmeskednék. azért, hogy ök néki tudtára adhassák, ha valamit halhatnak dom sebastien felől. akit titokban kerestetni fogják.

Ezt az okos tanacsot mindnyájan jóvá hagyák, dona catharina³⁴⁰ mondá mindenek előtt. hogy a fia előre el ment volna. és ő is utánna²⁵ menne. a mint is tsak hamar. nevetve a hintoban üle. noha a szive nagy nyughatatlanságban volt. és meg indula, dom lajos. atöb atyafiakkal. viszá tére avárosban. hogy alatomban tudakozodgyanak.

Azonban pedig álvaré. sokat keringe a dom baltazár háza körül. hogy beszélhetne eleonorával. nem mervén senkitől is kérdezni, vég-³⁰ tire az ablakban meg látá ötet arostélyon által, és integetni kezde néki, de eleonora nem tudván mire inte-[124a:]getnek néki. nem üsmervén meg mindgyárt. a legényt, közeleb mene az ablakhoz. akor

³³⁷ catharina. [Az első *a* — megkezdett *h*-ból javítva.]

³³⁸ a<kihez>kiért

³³⁹ Sebatien [Íráshiba *Sebastien* helyett.]

³⁴⁰ dom catharina [*dom* — íráshiba *dona* helyett.]

meg. üsmeré, és inté néki hogy mindgyárt. viszá térne, és el mene az ablaktol. egy kevés idő mulva. egy papirosat vete le néki, a melybe evolt irva. eredgy, várj meg engemet a szent ursula templomában. álváré nagy siettségel. és félelemel. el mene attol a helytől. és oda mene, a
5 hová mondották hogy menyen. alig várakozék ót egy óráig. hogy látá eleonorát a templomba bé menni, ót elő beszéllé neki hogy miért küldetet volna. hogy az ura mitsoda nagy keserűségben volna, aki tellyeségel fel tette magában. hogy az elvir lábaihoz borullyon. okos eleonora. mondá néki. én abban bizonyos vagyok., hogy ha szemben
10 lehetne véle, meg is változtatná veszedelmes szándékait. kénszeritlek arra. hogy juttasd szembe véle, a mitsoda veszedelemre tette magát. hogy lisbonában viszá tért. én azért rettegek. ki sem megyen innét addig amég nem láttya dona Elvirt. és azt tudom. hogy minden féle veszedelemre³⁴¹ veti magát. ha ezt meg nem engedik néki.

15 Eleonora erre igen nagy gondolkodásban esék. nem tudván mit felelni, mivel azt jól tudta. hogy az [124b:] aszonya soha. azt meg nem engedi. ha kériktöle. ugy kellettet hát dom sebastient³⁴² hozája vinni, hogy ne tudgya, és a meg nem lehetet nagy veszedelem nélkül, mind ezeket hogy mitől tartana. meg mondá álvárénak. és azt jovallá néki,
20 hogy verje le az ura elméjít az ilyen nehéz dologrol. de álváré tudván. hogy mint szereti az urát. addig reménkedék néki. hogy végtire eleonora reá álla., és mondá néki. hogy két naptol fogvást. az aszonya az ágyban fekünnék. és mint hogy dom baltazár. véle nem fekszik. hogy néki ne alkalmatlankodgyék. azért abban könnyeb mód is lehet hogy
25 bé vigye dom sebastient hozája, hanem mihent jól bé estvéledik. hoza el magával. és a kert ajtaját nyitva talályák. és ót a lugos alat vonnyák meg magokot. a többit bizák reája.

Álváré nagy siettségel vivé ezt ahirt az urának aki is nagy nyughatatatlanságal varta, és mindeneket meg beszéllé néki. és az esvéig
30 valo időt abban tölté. hogy miket mondgyon Elvirnek.

Elvir pedig két napot, és két éttzakát nagy nyughatatatlanságban töltvén el. azutan könnyebben érzé magát. és egy nehany óráig alut. az alat pedig dom baltazár egy nehány szor volt nála, hogy lássa mint vagyon. eleonorának pedig dom sebastien lévén az elméjiben. el
35 [125a:] felejtette volt az aszonyának meg mondani hogy dom baltazár egy nehany szor volt látogatásán a még alut de a több leányok meg

³⁴¹ veszedelem [veszedelemre helyett.]

³⁴² dom sebastient [d—f-ből javítva.]

mondották. és elvir tudtára adatá a férjinek hogy nem alunék. aki is mindgyárt hozája mene. dom pedrevel. és töb jó akaroival. és őt marada setét estig. eleonorának pedig, addig dolga nem lévén az aszszonya mellet, ahoz adolghoz láta. a melyet el végezet volt⁵ álváréval.

Dona Elvir pediglen. egyedül³⁴³ akarván maradni. igen nagy nyughatatlanságot kezdre érezni. nem tudhatván annak az okát. ugy anyira hogy mások is észre vénék, erre valo nézve mindenek fel kelének, és ki menének, dom baltazár. magais mint hogy igen későn volt. el¹⁰ butszuzék³⁴⁴ tőlle, mondván hogy nyugodni hagyja. és tsak más nap regel. jöne látogatására. reménlvén. hogy egészségben fogja találni.³⁴⁵ a midőn el ment. eleonora aki igen félt azon hogy elvir házában ne hályon. Elvir mellé mene. és monda, aszszonyom, igen kedvesé lett előtted Dom baltazár.³⁴⁶ mivel a neked nehéz. ha egy kis ideig el¹⁵ távozik is tőlled.

Ej, felelé néki. azt akarnám hogy az így volna, nem is volnék abban az állapotban a melyben vagyok, de eleonora miért hanyod azt nékem szememre. [125b:] a mit teneked kellene nékem jovallani, nem neked kelleneé engemet köteleségemben segitened. oh! uram fel kiálta.²⁰ egyedül vagyok. a ki dom baltazárt akarom szeretni, látom eléonora. hogy felölle kedvetlenül beszélsz. hol voltál az eléb mikor nálam volt. és miért nem mondottad meg nékem., egy szoval. mit tselekedtem. hogy nem akard. hogy én tsendes napokat szerezek magamnak.?

Éléonora, aki, amég Dom baltazár a feleségivel volt., dom sebas-²⁵ tient addig a maga házában bé vitte volt vétkesnek érezvén magát. és nagy bajba lévén az iránt is. hogy mi formában vigye az aszszonya házában. egy kevés ideig nem tudta mit felelni. az ő halgatása, piruslása, és félelme. a melyet könnyü vala észre venni. igen fel haborították elvirt. a ki is mint ha³⁴⁷ előre érzet volna valamit magában. kérdé³⁰ tőlle. Eleonora mi lelt tégedet, mond meg. semmit ne titkoly el.

Eleonora. erre, meg bátoritván magát mondá. Aszszonyom. én nagy dolgot akarok néked mondani. de enged meg had küldgyem ki parancsolatodból mind a szolgálóidot, had zárjam³⁴⁸ bé házadot, hogy

³⁴³ egyedül <a> akarván [Tollhiba.]

³⁴⁴ el butszuzék [s(/)–z-ből javítva.]

³⁴⁵ találni. <az> a midőn

³⁴⁶ Dom baltazár. [D–b-ből javítva.]

³⁴⁷ mint ha <valamit> előre érzet volna valamit

³⁴⁸ százzam bé [Íráshiba zárjam bé helyett.]

senki se bé ne jöhessen. se ne halgathasson ezeket véghez vivén. elvir mellé térdepele.³⁴⁹

[126a:] A ki is mind ezeket látván nem tudta mit gondolni, és meg ijede magában. éppen nem is gondolkodott arról hogy oly közel
5 volna dom sebástienhez. eleonora térden lévén mellette mondá. azsonyom tudom hogy haragodban esem. de lehetetlen volt más képpen tselekednem. és meg kellették álvárénak ígérnem, hogy hozzád hozom, az életiben jár az urának, szükséges hogy veled beszélyen., és másnak meg nem mondhattya titkát tsak néked, én már a házamban bé hoztam., tsak a parantsolatodot várja.
10

Oh! Istenem. fel kiálta Elvir. álvaré. ! lisbonában vagyon álvaré. de söt még a házam mellet el rejtve. esztelen eleonora mitsoda állaptra tész engemet.

Elvir erre nem mondhatta többet. és a sok sirás a szovát meg állitá.
15 a dajkája. látván. hogy nem aharag, hanem a keserűség okozná sirását. élvén az alkalmatosságal. eleiben. adá hogy mitsoda nagy kegyetlenség volna szembe nem lenni. véle, mivel semmitől nem tarthatna,³⁵⁰ és hogy mindeneket úgy vit végben hogy senki arról semmit nem tudhatna, egy szoval olyan hathatos szokal beszéllé reá. hogy a keserves
20 Elvir nem tudván mit tenni; mon-[126b:]dá néki. segitts had kellyek fel az ágybol mivel az ágyban nem beszélhetek azal az emberel. de had jöjjön szaporán. és had menyen el szaporán. mond meg neki, hogy levelet nekem ne adgyon mert el nem veszem., ezt mondván. egy karos székben üle. és várá hogy eleonora hozzája vigye a tsalárd álvárét.

25 Dom Sebastien.³⁵¹ hasonló nyughatatlanságban volt a ki is akertből. az eleonora házában menvén. egy szot nem szólhatot. úgy tettzet eleonorának hogy nem egy élő embert. hanem egy halált viszen a házában. és azt sem tudta hogy mit tsinál. a midön az elvir házában vivék,

30 A kit is nagy keserűségben látván. aszive azon meg esék. és a földre esvén. a térdeit meg ölelé. és a sok suhajtási miat. nem szólhatta.

Dona Elvir pedig, aki egy keszkenöt tartot a szeme előtt. azt gondolá hogy álvaré. tiszteletből. és szomorúságából tselekedné aztot. mondá, álvaré, a mitsoda állapotban látz. a beszél helyettem. mond meg azt
35 annak a ki küldöt, hogy ha a meg vigasztalhattya ötet. de semmit³⁵²

³⁴⁹ térdepele. [d—p-ből javítva.]

³⁵⁰ [Sorvégen:] tarthat [új sor elején:] <ha.>na, [na, — <ha.> fölé írva.]

³⁵¹ Sebastien.<t.>

³⁵² semmit nekem [s—n-ből javítva.]

nekem olyat nemondgy a mi meg sérthetné kötelességemet., mivel azon kívül is már az ellen vétettem. azal. hogy előmbé bocsátottalak.

[127a:] Nem álvárhoz. mutatod ezt a kegyelmeségedet mondá dom sebástien. hanem olyanhoz aki leg szerencsétleneb avilágon. és azki ezt a kegyelmeségedet tsak arra fordittya. hogy meg halyon szemeid előtt.

Oh' hol vagyok. kérdé elvir. tekintvén reája. oh Istenem kit látok, oh' tsalárd eleonora. és vak merő dom sebástien. akkor el taszítván magától. és fel akarván kelni helyéből, mondá. dom sebástien. mint
10 hogy azt végben vittem. hogy fel áldoztam nyugodalmamot te éretted, hiddel. véghez viszem azt is, hogy az életemet inkább³⁵³ el veszem. tsak meg tarthassam ditsőségemet, te engemet gyalász. el vesztesz, más féle hálá adásnak jelít vártam volna tölled, kegyetlen. felelé dom sebástien.³⁵⁴ meg tartoztatván helyeben. és aki ezekre igen fel indult
15 volt. mitsoda hálá adással lehetek, meg gátoltad halálomot. azért hogy magad öly meg engemet. ha az ellenségim öltének volna meg, azal meg nem elégedhettél³⁵⁵ volna, hanem ugy elégszel meg, ha kezéd által halok meg, háláadatlan. miért nem³⁵⁶ engedted hogy fejemet fegyék. leg-[127b:]aláb abban a gondolatban lettem volna halálomkor
20 hogy hü vagy hozám. holot tsak azért hagytad meg életemet. hogy a más birtokában láthassalak. én azt az életet a melyet meg tartottál szerencsére vetem. azért hogy egy szem pillantásig láthassalak. és panaszokodhasam szerencsétlenségemen. te pedig engemet gyűlölségel tekintesz. és a nagy pirongatásal vagy hozám. én tégedet, mondod.
25 gyalázlak.³⁵⁷ és bestelenittelek. Éj aszonyom. fel emelvén tüzes szemeit. meg kel néked mutatnom hálá adásomot. mint hogy annak jelít kívánod. viszá adom néked azt az életet. a melyet meg szabadítottál. és azt annak szerencséjére áldozom., akit nálamnál nagyobra betsültél
Ezeket el végezvén. a dákosát ki huza. és akezt fel emelé. hogy
30 magában verje. és azt véghez is vitte volna. ha a keserves Elvir hirtelen rea nem ugrot volna. és ha, eleonora segítségével ki nem fatsarta volna kezéből a dákost. a szeretet és az ijedség erőtt adot volt neki.³⁵⁸

³⁵³ inkább [Beszúrás.]

³⁵⁴ dom baltazár. [Elírás *dom sebástien* helyett.]

³⁵⁵ elégedhettél [Első *e—é*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁵⁶ nem [Beszúrás.] engedted hogy fejemet fegyék. [!]

³⁵⁷ gyalázlak. [*z—l*-ből javítva;] és bestelenittelek. [első *l—s*-ből javítva.]

³⁵⁸ adot volt neki. [*t—n*-ből? javítva.]

Dom Sebástien. szégyenelvén hogy meg fosztották volna fegyverétől. mondá. tekintvén szomorúan Elvire. mit vársz., és miért nem sietz halálomal. dom sébastien. mondá elvir. könyves szemekel. a mitso-**[128a:]**da állapotban látlak, az, az én más félelmimet el úzi. a
5 te nagy keserűséged.³⁵⁹ én nekem nehezebb pirongatásidnál, mert a te keserűséged eszembem juttattya. hogy mitsoda jót vesztettem. el. ate pirongatásodot pedig nem érdemlem. de még is azt meg tselekszem, hogy erőt veszek magam eretted; egy kis ideig el akarom felejteni, hogy ki légyek. és hogy mivel tartozom magamnak, és elődben terjesztem szívemet., tudom dom sebastien, hogy hitelt adcz beszédemnek. mivel szeretz. és ate nagy haragodban is. bizonyos vagyok. hogy belső képpen igasságal itélsz föllem. és nem kételkedel ártatlanságomban. mind azon által. mint hogy magamnak kel. arról bizonyosságot tennem., arra is reá állok. de az én igazán való meg vallásomért.
10 két dolgot kívánok tetőlled. az első a, hogy a magad halálára ne igyekezzél. életedet tarsd meg, visgáld meg hogy mit akarál tselekedni. a mely tselekedet nem illik. egy nemes szivhez. és egy olyan emberhez. a kinek engedelmeskedni kell. az Isten rendelésének. a második a, hogy tsendeséggel halgasd meg beszédimet és hogy énnekem szeretetedről semmit ne szóly. mivel már most én azt meg nem halgathatom.
15 **[128b:]** ha ezt a két dolgot meg tartod., én sem titkolom el előtted, a mi a szivemben vagyok., és most utollyára úgy tekintvén tégedet., mint olyat a ki énnekem leg drágább a világon. annak minden titkát elődbe teszem. felely erre dom sebástien. rea állaszé erre a mit kívánok
20 tőlled.

Elvir ezeket a szokot oly ékeséggel. igazsággal mondá ki, hogy a szerentsétlen dom sebastien. a ki a szemeit rolla le nem vette., tsudálkozásal halgatá. és egy kevés ideig nem felelhetvén. minden haragja el mulék. a lábaihoz esék. és mondá. érzem hogy nem érdemlem az életet., de oh! mitsoda okosságot kívánhatz egy olyan embertől. aki örökösön el veszt tégedet., mind azon által. látom az én igasságtalan pirogatásimot. és azt: hogy mitsoda engedelmeséggel kel a te akaratodnak engedelmeskednem igen is³⁶⁰ aszonyom. mondá nagy suhajtvá. fogadom hogy azt tselekeszem amit parancsolsz nékem. akar mi legyen
30 a. és az időre, a szeretetre. és a keserűségre hagyom el végezni azt az életet., a melyet ujontában néked ajánlom.

³⁵⁹ keserűséged. [Íráshiba.] [Alább néhány sorral:] hitelt adcz <sz> beszédemnek.

³⁶⁰ is [Későbbi beszúrás a két szó közé.]

Akor a szép dona Elvir maga mellé ültetvén. egy kis gondolkodás után mondá. dom sebastien. a mit néked akarok mondani. a nehéz a jó erkölcsömnnek. de könnyű a szívemnek, mivel meg szogtam³⁶¹ volt [129a:] tégedet szeretni.; természet szerént való dolog azt néked³⁶² meg mondanom. de nem szabad már azt meg vallanom. mind azon által arra erőltetz. és hogy másodszer is meg mentsem életedet., azért valлом ezt meg utollyára néked. és vég képpen. igen is. dom sebastien. olyan kedves vagy ma nékem. mint a mely voltál. a midőn parancsolták hogy szereselek. és a menyek az én bizonyságim. hogy ha az életedet meg szabadithattam volna. életemel., sokal keveseb keserüséggel választottam volna a halált., mint azt az állapotot a melyben vagyok.³⁶³

De még többet is mondok. mert én sürgettem magam házasságomat., mivel attol tartottam. hogy mentől továbbra halad. annál hamaréb vége lesz életednek, és mentől inkább siettettem szerencsétlenségemet. annál bizonyosabnak gondoltam lenni életedet. egy szoval. magamot el felejtettem. és tsak rollad gondolkodtam. a dolog ugy kivánta. hogy én magamot fel aldozam. azért. hogy ate életedet fel ne áldozák. az egész libona tudgya ezt az igazságot. lehetetlen hogy te ne tudgyad.

[120b:] A szeretetem vezórlot engem. a hűségem meg nem változot. és az artatlanságom. meg³⁶⁴ ment engem. és bizonyságot teszen rolam. ilyen vallásim után., nem kótolkodhetol. kegyetlen állapottyárol szívemnek. de mint hogy nem tudod az én végső szándékomot., ha tsak tudodra³⁶⁵ nem adom. tud meg tehát azt. hogy mentől keveseb voltál nekem. annál inkább igyekezem azon hogy ki rekeszthesselek. omlékezetemből. erre mind a nyugodalmom. betsületem., köteleségem. kénszerit. azt ne tudakozad, hogy ha végben vihetemé³⁶⁶ azt? ezt a titkot tsak nekem kel tudni, hanem azt tud meg. hogy szükséges azt végben vinnem, söt még ate tiszteletedet sem érdemleném meg, ha más képen tselekedném. már énnekem se a nem szabad hogy lássalak, se ahogy halgassalak, és arra nem koteletzhetz, hogy ha gyalázatomat nem kívánod. ha engemet szerettél. vagy ha engemet még szeretz. a betsületemnek olyan drágának kell néked lenni. valamint magamnak.

³⁶¹ meg szogtam volt [meg szoktam]

³⁶² néked [d—m-ből javítva.]

³⁶³ vagyok. [k—n-ből javítva.]

³⁶⁴ meg <nem val> ment engem.

³⁶⁵ tudodra [íráshiba? tudodra helyett.]

³⁶⁶ vihetemé <én> azt?

meg ne homályosítsad tehát azt. haszontalan tselekedetidel. igyekezzél
 azon, hogy győzd meg szeretetedet. és abból meg látom hogy szeretettel
 engemet, de megintlen. az én igyekezetem hogy tégedet el felejthesse-
 lek., az én jó erkölcsömet bizonyítsa meg neked, és nem hűségtelen-
 ségemet; ély. és hadd [130a:] legyen az a vigasztalásom szeretetsétlen-
 ségemben. hogy én mentettelek meg ahaláltól, egy szóval. tarsd meg
 azt az életet, a mely nékem oly drágában telik., és ne ted veszedelemre.
 abban a helyben ahol vagy. hadd el³⁶⁷ azt örökösön; vagy pediglen
 tsak akkor jöj viszá. a midön a szerentsétlen elvir el végezi életét., akkor
 10 meg engedem hogy eszedben jussak., hogy szeretetemel magadnak
 hizelkedgyél. és hogy magadot meg vigasztallyad halálom után.
 eredgy, mondá néki sebes köny hullatásával. meny el innét³⁶⁸ siettségel.
 és el távozásodal. viddel rettegésimet.,³⁶⁹ én nekem ne felely. mert én
 azt magamnak mind meg mondom. a mit akarnál nekem mondani.,
 15 mind tudom amit gondolsz., és a meg hatotta szivemet. tekinds meg
 szivemet hogy mitsoda állapotban vagyon. valamint én meg tekintem
 a tiédet. és az én rajtad valo hatalmomnak.³⁷⁰ adgyad azt az utolso
 jelét. hogy engedelmeskedgyél nekem. és többet nem szolhata. dom
 sebastien pedig, nagy szeretettel. és keserüsegel. fel emelé szemeit.,
 20 és a térdeihez borula, a kezét meg fogván. meg tsokolá. és a köny
 hullatásával ásztatá. és ugy tették. mint ha mind a kettő halálán
 volna. de a jó erkölcsü Elvir. inte éléonorának, a melyet [130b:] dom
 sebastien. észre vévén. fel kele. és keserüségében nem szolhatván,
 éléonora után mene.³⁷¹ a ki szerencsésen ki vivé a kertből. és ugyan
 25 szerencsésen is érkezék szállására álvaré pedig nagy halgatásal kisére.
 Mikor a szállásra³⁷² érkeztenek. Dom sebastien. nagy keserüségében
 sokáig setált a házban. egyet sem szollot. álvaré pedig mellette volt.
 végtire meg állapotodék. és mondá. ennek így kell lenni, Elvir azt
 akarja. engedelmeskednem kel néki, mint ha álvaré hallotta volna az
 30 ő beszélgetéseket., álvaré élnem kell. nem azért hogy el felejtsem.
 hanem azért. hogy szeresem. és tisztellyem mind holtig.

Ez a hü szolgálja meg örülvén ezeken a szokon és észre vévén hogy mi

³⁶⁷ el [Beszúrás.] [A 129b végén:] migintlen [*g—n*-ből javítva, de az *í* ja-
 vítatlan maradt.]

³⁶⁸ menyel el innét

³⁶⁹ rettegésimet., [A második *e—é*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁷⁰ hatalmomnak. [*n—k*-ből javítva.]

³⁷¹ mene. <és> a ki

³⁷² szállásra [*szállásanból* javítva.]

mondattya véle, ejól vagyon uram mondá néki, de ki kel lisbonából menni., és a veszedelmet el kel kerülni. ha elvirnek akarsz engedelmeskedni.

Kedves álvárém. felelé néki. tselekedgyed azt amit akarsz. töllem
5 tanátsot ne kérj. azt sem tudom mi vagyok., mit mondok. sem azt
hogy hová kel mennem, read hagyom magamot, meg hagyom életemet,
azt meg ígértem. többet ne kívány töllem.

[131a:] Alvaré ennél többet nem kívánt, hanem mindgyárt. minde-
neket el készíté.³⁷³ és tudtára adván néki, a lora ülteté, maga. és az
10 attyafia hasonló képen lora ülének, dom sebastien semmiről nem tudakozodot tsak reájok hagyta. a városbol ki menvén. a leg első faluban.
alváre a lovakot viszá adván az attyafiának. az urat posta lora
ülteté. és hamarságal a jországában érkezék a hová dona catharina
tsak három napal érkezék azután. nem gondolván azt. hogy oda. olyan
15 örömrre érkezék.

Elvir pediglen. mihent dom sebastient aveszedelemen kívül láta
lenni. azon nagy könyebséget érze magaban. hogy ki nyilatkoztat-
hatta volna szive titkát. azt is gondolá magában. hogy kevesebet nem
tselekedhetet. egy olyan emberért. akit sok ideig ugy tekintette.,
20 mindl jövendő bóli férjét. erre valo nézve. éléonorának is meg botsáta.
de ugy hogy., többé abban avótekben ne essék. azon az éttzaka sokat
bönzölgötének egy másal. és olvir. tsendes szivel. léven. le feküvék.
és tsendesen nyugodot

Más nap pedig már későn volt. mikor éléonora fel költé. és mondá
35 néki, hogy dom baltazár egy nehány szor volt nála. de mindenkor
aluva találta. azt is hirdetnék a háznál. hogy dom baltazárnak.
parantsolattya jöt volna ud-[131b:]vartól. elvir mindgyárt tudtára
adatá hogy kíváná látni

Dom baltazár. mindgyárt hozzája mene, és tudtára adá hogy paran-
csolatot vett volna udvartol. amely parancsolatban avolt., hogy mentől
30 hamareb. indiában, avicé királyságában menyen, és a hajok már
készen várnák. mondván azt. is. hogy arra nem sürgeti hogy véle el
menyen. hanem a midön az egéssége jó lészen., akor utánna mehet,
ezeket a szokot pedig olyan idegenségel. mondá ki., hogy Elvir azon
35 meg haborodék. és nagy kegyeségel felelvén néki. azon kéré hogy
vinné el magával. mivel ő véghez viheti azt az utat. és ha az áert.
változtattya. még annál jobb egessége lészen.

³⁷³ készíté. [i-e-ből javítva.]

dom baltazár pedig mindenkor tsak a betegségit hozván elé, meg nem halgatá kérésit. és el hagyá. mondván. hogy az uttyárol kell rendelést tenni, ezen az idegenségin. igen tsudálkozék Elvir. és mint hogy azt tudta bizonyoson. hogy a dom sebastienel valo szembe létit.
5 nem tudhattya, azért nem is tudá mire vélni. eléonora. a ki gyűlölte dom baltazárt. által látá az okát változásának, dom baltazár. monda az Elvirnek. tsak azért akart férjed lenni. hogy magat jó rendbe tehesse. a te sok joszágodot. szintén anyira kívánta ő. valamint ate szépségedet. és az indiai vicé királyságot., tsak a veled valo házaságáért adták meg néki. mindent el-[132a:]követet. hogy azt véghez vihesse. és meg nyerhesse, már mostanában hogy véghez vitte a mit kívánt, a nagyra valo vagyása. ismét uralkodni kezd benne. és a szeretet meg gyengül,

Ezeket a beszédeket igen helyesnek találá Elvir. semmi. felelé erre.
15 suhajtva. szeresen. ne szeresen. a magam köteleségit követem. az alat. a még ez a szép aszszony. ilyen nemesi szándékal volt. dom baltazár. nagy nyughatatlanságal várta hogy uralkodhassék. és tsak a nagy készületben foglalatoskodék. az egész lisbona városa.³⁷⁴ elmene ötet köszönteni. hasonló tiszteletet adának dona Elvirnek, akiben nem
20 lévén anyi nagyra vágyodás mint a férjében. nagyob méltoságal is fogada mindeneket

Éléonora valóságál ki találta volt. a dom baltazár természetét. aki is látván mitsoda nehezen juthatna³⁷⁵ dona Elvirhez., a szeretetet, az ő nagyra vagyó kívánságihoz kaptsolta volt,³⁷⁶ de a mikor látá hogy
25 ohajtási bé tellyesedtenek., a feleségit úgy tekinté mint más egyebeket, és az ő uj méltóságában. nem gondolá szükségesnek. hogy magával olyan társat hordozon., a kivel szükséges. [132b:] hogy külső képen magát okosan visellye. a mely nem igen egyeznek meg. a gyönyörüségel. a melyre. hajlando volt az ő iffiusága.

30 El hitetvén azt is magával, látván Elvirnek titkos szomorkodását. és egészséginek meg bomlását. hogy mindenkor hajlandoságal lészen dom sebastienhez. és meg elégedvén azal. hogy dom sebastient. mesze földre el küldhette. élni akart ahasznokal. melyeket házasága szerzet néki, nem akarván. azokat közölni Elvirel. akitől vette volt. erre valo
35 nézve. lehetetlen is vala Elvirnek. végben vinni hogy el vigye magával. noha se kérésit. se köny hullatásit. azért el nem mulatá

³⁷⁴ városo. [Nyilván elírás *vároosa*. helyett.]

³⁷⁵ juthatna <dol> dona Elvirhez.,

³⁷⁶ valt, [Talán először *vala-t* akart írni?]

Dom baltazár tellyeségel nem engede kérésinek. és meg akarván mutatni elvirnek. rajta valo hatalmát. parancsolá. néki hogy az ő kastélyában menne. amely lisbonától. egy néhány mély földnire volt. el vévén mellőlle a régi szollgáloit. tsak eleonorát hagyá meg. és olyan
5 öreg aszonyokot ada melléje, kik reája vigyáznának, dona elvirnek meg esék aszive az illyen tselekedetin., de áthatatos lévén köteleségében. az el rendeltetet sorsa alá veté magát., nem mutatván leg kiseb boszonkodást. se azért leg kiseb panaszt nem tett. igasságtalan férjének, a ki is harmad napal meg indittá maga előtt, és a mikor meg tudá
10 hogy a kastélyba [133a:] volna el zárkozva. a hajora üle. tele lévén elméje a nagy méltoságal. és hejabanvalóság.

Indiában, goa városában érkezvén, őt a gubernátorságot kezéhez vévé, és a maga³⁷⁷ tiszttségét. oly fent és kevélyen kezdé viselni. hogy nem kezdének jó szivel lenni hozzája. kevés idő mulva hogy oda.
15 érkezék. az Áson királynak egy öttse, és huga. goa városában menének. hogy el szaladgyanak a bátyyok előtt. és a portugaliai királynak oltalma alá adák magokot., a kiket dom baltazár³⁷⁸ nagy betsülettel fogadá; annális³⁷⁹ jób szivel, hogy ez a fejdelem aszony. tsak hamar a maga rabsága alá veté. ez az indiai leány. akit beliznek hitták. igen szép.
20 volt. szerelmes ábrázattya fekete³⁸⁰ égő. szeme a szivet meg hatották. dom baltazár is érzé magában. hogy addig soha semmit sem szeretet

Az ő sebes szeretete. nem marada sokáig titokban az előtt, a ki azt fel gerjesztette volt., mint hogy ő szép termetü. és bator volt. és beliza. se vak., se hideg természetü nem volt. azért tsak hamar meg adák magokot., és tellyeségel a szerelemnek adván. magokot, azt nem is kívánták el titkolni.

A szerelemnek, vagon mindenkor valamely tzéllya, a beliza tzéllya avolt. hogy keresztény legyen. és [133b:] el vétesse magát dom baltazáral. ezel sokáig hizelkedék magának. senki nem mérte néki meg mon-
30 dani., hogy azt nem reménlheti, de egy szer nagy szerelmében. arra kényszeríté dom baltazárt., hogy ugyan valójában mutatná meg hozzája valo szeretetét. erre dom baltazár: tovább nem titkolható el. hogy mitsoda nagy akadályja volna aző meg egyesüléseknek. erre a hire. beliza oly

³⁷⁷ maga [A szövégi a utólagos beszúrás.]

³⁷⁸ baltazár [b—d-ből javítva.]

³⁷⁹ annális [is — későbbi beírás, szorosan a szó mellé.]

³⁸⁰ fekete [te — beszúrás a sorvégi margóra, világosabb tintával;] égő szeme [szeme — kereszttel jelölt beszúrás a sorelőtti margóra, világosabb tintával.]

nagy keserűséget mutata. hogy a hitit meg tagado dom baltazár, meg igéré néki hogy minden képen azon leszen. hogy azt a kötelet el szakasza a mely ellenkezik azö³⁸¹ meg egyesülésekel.

Ez az indiai leány. erőszakos. mérges. és irigy lévén. egy néhány⁵ féle hamis modot ada dom baltazár eleiben. hogy azt véghez vihesse, de ő, vagy a betsületből, vagy hogy alkalmatosága nem volt., időt kére tőlle. hogy kedvit tölttse, holtig valo szeretetit fogadván néki.

A még ezek a dolgok így mennek vala végbe goa városában. és¹⁰ mindenek zugolodnak vala dom baltazár ellen. addig a szomorú elvir igen magános életet él vala, és csak a természet urának lábainál kereste minden vigasztalását. a kinek szüntelen ajánlotta szenvedésit. dom baltazár alkalmas ideig el nem mulatta nekie irni., a³⁸² melyekre ő mindenkor meg felelt, és min-[134a:]denkor azon kérte. hogy had¹⁵ mehessen utánna, de idővel tellyeségl nem vévén semmi tudositását, azon valójában meg ijede, azt is gondolá. hogy köteleségiben járna. hogy azt meg tudna hogy mit tsinálna férje. vagy ha valami nem történté. rajta. dom baltazár. pedig oly erősen meg hagyta volt mind²⁰ mind³⁸³ azoknak kik mellette voltak hogy senkit hozzája ne botsá-²⁵ sanak, hogy a kastélyban még a leg közeleb való³⁸⁴ atyafiait sem botsátották. ez is okozá. hogy semmit meg nem tudhatot. mind azon által. joságával, és kegyeségivel. magához hódította volt mind azokat akik őrzötték. meg is szánták, hogy egy olyan³⁸⁵ iffiu és szép aszszony. olyan életet elne., a mely meg nem egyeznék. se rendével. se jó²⁵ erköltsével. azért mindenekben jó szivel kezdének lenni. hozzája, és mindenekben kezdének néki tettzeni. azon az egyen kívül. hogy senkit sem botsátottak a kastélyban. de egyebben. azon igyekeztek hogy mulathassák magok között. és a közönséges hireket meg kezdék néki mondani,

³⁰ Egyik a többi közül, aki néki leg több hirt vit. és aki leg inkább kíváná kedvit keresni. és akiben éléonorának is töb hitele volt. tudtára adá. hogy lisbonából jött emberektől hallotta volna. hogy őt az a hire. [134b:] hogy az indiai vicé király. egy fejdelem aszszonyt venne el.

³⁸¹ azö <eg> meg egyesülésekel.

³⁸² a<ki> melyekre

³⁸³ mind [Beszúrás a sorvégi margóra:] azoknak kik mellette voltak [voltanak — *t* betűje *n*-ből javítva.] hogy <fel> senkit

³⁸⁴ valo [Beszúrás.]

³⁸⁵ olyan [Beszúrás.]

mint hogy a meszenün jöt hir. sok kézen forog. azért azt vagy meg szaporították. vagy meg kissebitik. a dom baltazár. szeretete. lisbonáig mar enyire szaporodot volt.

Dom baltazárnak pedig eza tselédgye. aki ezta hirt hallotta.
5 tellyeségel el is hitte. látván hogy elvirt el hagyta az ura. azért nagy keserüségel is kéré éléonorát hogy mondaná meg az aszszonyának ezt a hirt. hogy had viseljen gondot magárol. fogadván azt. hogy életét veszedelemre. teszi. tsak valamiben szolgálhason néki.

Eleonora meg, köszöné jó akarattját. és arra inté. hogy lenne mindenkor ebben a szándékban. és mindgyárt elvirhez mene. hogy meg mondaná néki ezt a hirt. remenlvén. hogy ha az aszszonya szabad lesz magával. meg is menekedik annyi sok³⁸⁶ nyughatatlanságtol.

De ez a hir, mind ellenkezö dolgot okozta. mint sem ö gondolá. mivel Elvir figyelmeteségel halgatván ezt a hirt. mondá a dajkájának.
15 Eleonora, én jobban által látom ezt a dolgot mint sem gondolod. én azt jól tudom hogy dom baltazár el nem ronthatya a mi házasságunkot. attol nem tartok, de abban nem kell kételkedni. hogy ez a³⁸⁷ hir. olyan dologtol ne eredne amelyben részt nem kellene vennem. az én kötelességem azt hozza magával. hogy azt elne halgassam. hanem a
20 fér-[135a:]jemhez mennyek. és néki meg mutassam, hogy gondom vagyon reája.

Én el akarok indulni. goa városában akarok menni, és abban semmit sem mulatok el. hogy hozám valo szeretetét. viszá ne hozam. hogy hogy aszszonyom. mondá eleonora tsudálkozva, te ötöt nem szereted. ö
25 tégedet el hagyot. és még is utánna akarszé menni?

Nem nem eleonora. felelé erre Elvir. én ötöt nem szeretem. de a kötelességem arra viszen hogy magamot szerettessem. és betsültessem. mindent el kel követni azért. hogy egy álhatatlan férjet viszá hozhasunk. és nem akarván többet halgatni, parancsolá néki, hogy hiná
30 hozzája aki magát anyira ígerte néki. a pedig mint egy gondviselő volt a kastélyban. a tselédek mind tölle függöttek.

Eleonora nem mervén többet mondani. oda hívá azt az embert. akinek neve volt felix. és az aszszonya házában vivé. dona Elvir elé beszélteté véle mind azt a mit adajkájának mondot volt., és látván
35 azokbol., hogy szándékát véghez kellene vinni. meg esküté a maga hüségére. és azután meg mondá néki szándékját.

³⁸⁶ sok <h> nyughatatlanságtol.

³⁸⁷ ez a <dolo> hir. olyan dologtol

Hogy jobban még magához köteleze. egy szép gyémántos gyűrűvel meg ajándékozá, és arra kéré. hogy segitené ötet [135b:] had mehessen ki a kastélybol. és had ülhessen olyan hajora. a mely goa városában megyen. parancsolván eleonorának hogy adna neki elegendő pénzt.
5 a melyel mindent el készithessen mentől hamaráb. ez az ember mind az ajándékért, mind pedig valójában akarván nékie szolgálni,³⁸⁸ meg ígéré nékie. hogy a második éttzaka lisbonában viszi. és őt hajora ülteti.

Meg is tartá ígéretit. ugyan azon a napon esze gyűjté mind a tse-
10 lédeket. és mondá nékik nagy titkoson., hogy a vicé király. olyan parancsolatot küldöt néki. hogy Elvirt. egy bizonyos klastromba vinné. a vicé király akarattya pedig a. hogy ő kívülötte. a tselédek mind ugy tétessék. mint ha semmit sem tudnának adologban. és
15 nyolcz napig semmit se szollyanak, de azután azt hirdessék. hogy utánna ment volna. azért hogy senki meg ne tudhassa, hogy a klastromba vagyon. és hogy az ő hűségéért mindeniknek jó ajándékot adna. a tselédek mindnyájan szánakodának elviren. de az ajándékért. mindent felixre hagyának.

A második éttzaka pedig felix., Elvirt élőnorával a hintoban
20 ülteté. és maga kotsis lön. lisbonában vivé szerencsésen., Elvir ennek a gondviselőnek. házánál. a hintobol ki szálla. és őt marada mind addig valamég a hajó³⁸⁹ készen nem volt. harmad nap. [136a:] mulva a hajó készen lévén. Elvir eleonorával a hajóban üle, és a
25 midön a tengeren mesze volnának. Elvir a hajos kapitánnak tudtára adá hogy ki legyen. mondván hogy tsak titkon akarna aférje után menni. erre mind a kapitány, mind mindenek nagy tisztelettel valának hozzája,

Az alat amég Elvirnek minden tselekedetit aköteleség vezérelé,
a szerentsétlen dom sebastiennek minden lépésit a szerelem igazgatá;
30 azt már meg mondttam volt. hogy az annya előtt. három napal érkezet volt a jóságában, könnyü el hinni hogy mint el tsudálkozék. és mint meg örüle a midön meg látá a fiát. holot gondolattyában sem volt. hogy őt talállya, aki is mindent elé beszéle az anyyának, az annya³⁹⁰ jóvá nem hagyá tselekedetit, de azután száná, és szép
35 oktatásokal vigasztalá.

³⁸⁸ szolgálni, <h> [?vagy(k)] meg ígéré

³⁸⁹ haja [Íráshiba *hajó* helyett.]

³⁹⁰ annya [A második *n-y*-ből javítva.]

De az ő szomorkodása. anyira nevedeked, hogy igen kezdék felteni. hogy az, az életet meg ne rövidítse, azonban pedig ő is meg hallá hogy dom baltazár. mitsoda leányt szeretne. és hogy elvir el indult volna indiában. annyin mentenek hozzája látogatására lisbonából.,⁵ hogy tsak hamar meg tudta volt a dom baltazár el³⁹¹ indu-[136b:]lását, és azt is. hogy Elvirt egy kastélyban hagyta volt.

Dom Sebastien. száma nélkül meg akara indulni. hogy goa városában. és meg verekedgyék dom baltazáral. el is indult volna, ha az anyya meg nem tartoztatta volna. eleiben adván szépen. hogy ha¹⁰ azt tselekeszi. örökösön el veszti Elvirt, mivel Elvir soha sem menne az ő férjének gyilkosához. aki is mentől szerentsétleneb, annál inkább el hiheti hogy gondolkodik felölle.³⁹² és ha dom baltazárnak halála történnék. semmi meg nem akadályoztatná szerencséjit. az ilyen helyes beszédek. tartoztatá meg egy néhány szor a fiát. de a mikor¹⁵ dom Sebastien meg hallá a dom baltazár álhatatlanságát. és az dona elvir el indulását., akkor lehetetlen volt el halasztani meg indulását.

Abban a gondolatban volt. hogy egy olyan ember, a ki, érdemes. és méltó feleségit el árulhattya. arra is alkalmatos leszen, hogy valamely rosz tselekedetet mivelyen. és előre érezvén magában²⁰ valamely szerencsétlenséget, mód nélkül kezdé felteni az Elvir életét. és veszedelemben gondolá ötet lenni. egy olyan országban. és udvarnál. a hol a dom baltazár akarattyát követik. azért mind addig nem is nyugovék valamég dona catharinát arra nem vevé. hogy szabadságot adna néki az el menetelre. ezen [137a:] mindgyárt meg ijede az²⁵ anyya.³⁹³ nem gondolhatván azt, hogy a fia el kerülhesse a dom baltazár boszu állását. a midön meg fogja látni. hogy indiában is utánna ment a feleséginek. söt még olyan országban ahol ő parancsolna. erre valo nézve mindeneket el követe hogy ki verje a fiának³⁹⁴ ezt a vak merő, es veszedelmes szándékját.

³⁰ De dom Sebastien., éjjel napal. tsak a szomoru gondolatokban lévő. el nem hagyá kerésit. hanem mondá az annyának. ne félt engemet. aszonyom., én nem igyekezem a dom baltazár halálára. tsak az Elvir életét akarom meg menteni, azon is leszek hogy minden tselekedetére vigyázhassak az ő férjének, ugy el fogom magamot titkolni. hogy se egyik, se a másik meg nem fog üsmérni, az életemet³⁵

³⁹¹ el <d> indulását,

³⁹² felölle. [ö—e-ből javítva.]

³⁹³ anyya. [Második n—y-ből javítva.]

³⁹⁴ a fiának <el> ezt [Törlés a sor végén.]

veszedelemre nem teszem., de azon leszek, hogy meg oltalmazhassam az Elvir életet. mivel azt a szép személyt, akár imettem. akár álmomban, úgy látom., mint ha a kést vernének belé. vagy mint ha étetöt adnának innya. egy szóval aszonyom, meg ölelvén az anyja térdeit.
5 halálomat kívánod., ha el menetelemet nem akarod. semmit nem mondván néked. el szökhettem volna másodszer is mellőled, de a hozzád való tiszteletem. szeretetem. és a nyughatatlanságot a melyet néked okoznék arra kényszerítenek hogy ezt néked meg [137b:] mondgyam. ebből meg láthatod. hogy nem fogom a veszedelmet keresni. a
10 melyet még el kerülöm, és meg fogsz még engemet látni, ha szinte nem úgy is a mint ohajtom, leg aláb tsendeseb elmével.

Dona Catharina. egy kevés ideig halogatá az engedelmet, de látván hogy ugyan szem látomást. kezdene veszni, rea. álla kérésére,. dom sebastien erre igen meg örüle, és az anyja. ezt a³⁹⁵ jelt. szerencsés
15 uttyára magyarázá. azután el butsuzának. sok köny hullatásal egy más-tol. és anyja, a hü álvaré gondviselése alá bizá. el válván egy más-tol. dom Sebastien titkon lisbonában érkezék. és hajora üle, két hét mulva.³⁹⁶ elvir el indulása után,

Elvir pedig három holnapig érkezék indiában. és a vicé király
20 udvarában érkezvén, mindenek nagy örömbe valának. dom baltazár pedig ezen a hiren igen meg ijede. és meg szomorkodék. mind azon által el titkolá. az udvara előtt. és nem tselekedhetvén más képpen. eleiben mene minden udvarával. dona Elvir pedig nagy tzifrán fel volt öltözve. hogy annál inkább tessék férjének. a mint is hogy, min-
25 denek tsudálák az ő ékeségét, és szépséget

Dona Elvir pedig nemesi szemérmeteségel menvén a férje eleiben. mondá néki. uram meg botsás. ha elődben [138a:] merek jöni, parancsolatod nélkül, nem álhattam ellene az utánnad való³⁹⁷ ohajtásimnak. az erőtelenség a melyben voltam mindenkor. el jöveteledtől fog-
30 vást, remélteti velem. hogy a mely aerral élsz, ugyan azon. nékem is hasznomra fordul.

Nem láttzik aszszonyom. felelé néki dom baltazár kedvetlenül. hogy az én távul való létem nagy kárt tett volna egységemben. söt³⁹⁸ még azt gondolom. hogy a nyugodalom. és a magános élet, néked

³⁹⁵ a [Beszúrás.]

³⁹⁶ mulva. <hogy> elvir

³⁹⁷ valo <ah> ohajtásimnak. az erőtelenség [az — er-ből javítva.]

³⁹⁸ söt <azt> még azt

szükségeseb volt, mint sem az én jelen létem. ezek a boszontó szok igen meg sérték a vicé királynét. de azt el titkolá és a férje a kezit nyujtván néki bé vivé a maga házaban

5 ót tsak magok lévén. elvir nem tartozkodhatá tovább magát nagy sirásra fokada. el keseredvén azon hogy a férje mint fogadta. esziben jutának, az el mult szomorúsági. és hogy még mit várhat. azért folyni hagyá könyveit. végtire mondá. hogy hagyttál volt el uram engemet. miképpen fogadtál. meg érdemlettemé ezeket, és ezeket fogadtad volté nekem, nem azért jöttem ide hogy valamit a szemedre 10 hánytak. hanem azért jöttem, hogy eszedbe juttassam hogy engemet szerrettél. hogy betsülete-[138b:]det. meg érdemlem. és hogy elődben adgyam azt, hogy betsületedben jár, hogy egy olyan kevés esztendőjü aszszony mint én vagyok, ne legyen olyan sokára el válva olyan férjétől mint magad vagy.

15 Meg vallom aszszonyom. felelé néki dom baltazár, hogy tsudalkozhatom az ilyen szorgalmatoságodon. vagy igen meg változtál, vagy igen jól tudod magadot el titkolni, de én azt nem keresem hogy mi vagyon szivedben, te se visgállyad az enyimet, sokal jobban tselekedted volna ha az országban maradtál volna, mivel a volt azén akaratom: 20 de onnét ki jöttél parancsolatom ellen, és hogy azt véghez vihessed, szükséges. volt. hogy azokat meg csallyad. akikre biztalak volt., az illyon tselekedet. nem olyan ditséretes amint gondolod. és helyes gyanakodásra indithatna engemet,

Mind azon által hogy azt el kerüllyed. légy itt engedelmeseb nékem, 25 hogy ha haborgás nélkül akarsz élni azokal. atiszteletekel., a melyeket itt ígéreid magadnak. ezekre. a szokra ki mene a házból. még reá sem tekinte. se feleletit meg nem várá.

Semmi nem boszszonhattya ugy egy olyan aszszonyt aki mindent fel áldoz köteleségének, és a kinek a jó er-[139a:]kölcis igazgattya 30 minden tselekedetit., mint ha láttya. hogy azokat ugyan a tarttya vétkeseknek. akiért azokat tselekeszi. a szerencsétlen Elvir érzé abban az órában hogy nagy szüksége volna egész bátorságára hogy meg győzhesse boszszonkodását, és hogy ne fordittsa olyanra gondolatit. aki jobban meg érdemlené. az ő hűségít, mint sem az ő hitit meg 35 szegő férje. de kivetvén az elméjiből minden boszszonkodásra való gondolatokat., el tekellé magában hogy minden igyekezetit arra fordittsa. hogy a férjít magához viszá térítettse. hogy magát szerettesse, és magais szeresse ha lehet. és hogy ezeket el kezdgye., üsmerettséget akara tenni az indiai fejdelem aszszonyal.,

- A³⁹⁹ még ilyen ártatlan gondolatokban foglalatoskodék. addig az irigy indiai leány nagy nyughatatlanságban kezdte lenni el érkezéséért. fő képpen szépségiért. dom baltazár. el hagyván elvirt. beliza házában mene, akit nagy sirásban találá, dom baltazár. azt látván. nem tuda
⁵ mit tsinálni. szánakodásában. és ez az ember. akinek a szive meg nem eset. egy igen szép aszonymak. okos. és helyes keserüségin, ugy tettzéek néki. mint ha a szívét által verték volna. hogy keserüségit látá. olyan szerető-[139b:]jének. a ki erőszakos. és mérges volt. és akinek szeretete rendeletlen. valo volt.
- ¹⁰ Dom baltazár. lábaihoz borulván meg ölelé térdeit és mondá. szeretetre méltó beliza. mitsoda szerentsétlenség történt rajtad, hogy a⁴⁰⁰ természetnek oly szép munkáját kesergeted. kitsoda szomorítot meg tégedet. kész vagyok boszut állani éretted. ha kívántatik. arra esküszöm hogy életemet is fel áldozom éretted,
- ¹⁵ Beliza ezekre a szokra. ugy téteté mint ha meg tsendesedet volna, de mint hogy a szive olyan hamis. volt, valamitsoda szép volt személyiben, és nem akarván adom baltazár szivet másal meg osztani. azért minden modon azon. volt. hogy arra kényszerittse,⁴⁰¹ hogy mentené meg ötet Elvirtől. erre valo nézve. a szeretethez foglalván
²⁰ mesterségel a haragot, mondá néki szerelmes tekintetekel., tsak épen rajtad kel egyedül boszut állanom. tsak te egyedül gyalász engemet. és tsak egyedül. te tettél abban az állapotban a melyben vagyok, az én társam ide⁴⁰² érkezet. ő itt abban a szerencsés állapotban léssen, a mely engemet illet, már te tsak ötet fogod tekinteni.
²⁵ és azon idő alatt. amelyben mindenkor tsak véle léssesz. az én napjaim. a sirásban. és a szomorúságban telnek el. és tsak a halál. veti⁴⁰³ végít kinaimnak. a melyet nekem készitesz⁴⁰⁴ oh [140a:] kegyetlen. ne gondollyad azt. hogy én tsendeségel tekinttsem az ő győzedelmét. ez a hancsár., mutatván azt a melyet az öviben hordozot. meg ment
³⁰ engemet attol, és az a vigasztalásom léssen, hogy meg halván. nem lésszek bizonyosága hálá adatlanságodnak, ezekre a szokra ugy téteté magát. mint ha ki akarná magát vonni kezeiközül, hogy véghez vigye a mit mondot: a lágy dom baltazár ezen igen meg ijede. és el veszte

³⁹⁹ A <ilyen> még ilyen

⁴⁰⁰ a <szé> természetnek oly szép

⁴⁰¹ kényszerittse, <ötet,> hogy mentené meg ötet

⁴⁰² ide <ke> érkezet.

⁴⁰³ veti [t — javítva olvashatatlan betűből.]

⁴⁰⁴ készitesz [i—e-ből javítva.]

egészen okosságát. és meg kapván ötet. meg ölelgeté. és azt fogadá néki, hogy elvirt gyülné, és az ő jelen valo⁴⁰⁵ léte. néki is nehéz volna. és hogy ezt oly nyilván meg fogja nékie mutatni. hogy abban nem kételkedhetik. mivel ő mást nem szeretne. és tsak ő érette⁵ akar élni. hanem tsak arra kéri hogy néze meg hogy mint fog elvirel banni. és arra esküszik, hogy ha. azal meg nem. elégszik. ugy bánik véle.⁴⁰⁶ valamint ő akarja., erre az fogadásra beliza meg tsendesedék. fel tévén magában. hogy tsak hamar véghez is viteti, addig is azt kíváná töllé. hogy ő ne lássa a vicé királynét. és hogy annak semmi¹⁰ szabadsága ne legyen udvaránál.

Dom baltazár. erre semmit nem felele. de mindgyárt engedelmeskedék. és hivatván egy tisztit. meg parancsolá néki, hogy Elvirt távul szállitáná az ő házá-[140b:]tol. a kinek is meg volt parancsolva. hogy soha a házábol ki ne mennyen engedelem nélkül, de mint hogy¹⁵ leányokat kellették melléje adni. meg engedé. hogy beliza maga adgyon ötöt a rableányi közül melléje, ugy hogy ő mindent meg tudhasson azoktol.

Ez igy lévén. a szerencsétlen elvir. üsméretlen leányokat láta maga körül. a kiket még nem is érthette. jol, ezt a rendelést pedig²⁰ nagy keményen vivék végben. de söt még⁴⁰⁷ attol avigasztalástol is meg foszták. hogy eleonorával lehesen. mivel dom baltazár meg izente néki, hogy mennyen ki az udvartol, és a leg fővebik rab leány legyen helyette. eleonora tsak⁴⁰⁸ nem meg hala keserüségeben. és az elvirtöl valo meg válása igen keserves volt de kételen volt enegedelmeskedni.²⁵

A vice királyné rabságban volt a maga udvaraban. olyan emberek⁴⁰⁹ és leányok. szolgálták és örizték. a kikben egész hitele volt belizának. ez a jó erkölcsü aszony békeséges türesem szenvedé mind ezeket. nem akarván. hogy azt mondhasak, hogy leg kisebb panaszt is³⁰ tett volna a férje ellen. de söt még azon igyekezék. hogy a kegyeséggel hozhassa viszá. erre valo nézve. meg érteté. a leg főveb rab leányal, hogy az irás nem volna meg tiltva azért keri hogy adgya meg levelét

⁴⁰⁵ valo <ne> léte. néki

⁴⁰⁶ véle. [é-a-ból javítva.] <m> valamint

⁴⁰⁷ még. <hogy> attol

⁴⁰⁸ tsak <meg> nem meg hala

⁴⁰⁹ emberek <szolgálták.> és leányok. szolgálták és örizték. a kikben [a kikben — második k-ből javítva.] egész hitele volt belizának. ez a jó <aszszony> erkölcsü aszony

a vicé ki-[141a:]rállynak. ezt a leányt thamárnak hitták, és ha rab leány volt is. de sokal nemeseb természet volt benne. mint sem belizában. noha fejdelem aszony volt.

Az Elvir szépsége, kegyesége. és szomorúsága anyira meg hatotta
5 volt szívét. hogy igen meg szerette. és hozzája kívánta magát kötelezni.
de megintlen. üsmervén jól. a beliza természetit. igen el kelleték néki
titkolni az Elvirhez való hajlandóságát. mivel még az is meg volt
néki hagyva hogy durván bányék a vice királynéval. semmi szabad-
10 ságot nem adván néki. élete el vesztése alatt. azért az elvir kérésire
nem tudta mit felelni. mind azon által. kedvit akarván tölteni veszedel-
lem nélkül. mondá néki. hogy⁴¹⁰ arra szabadságot kérne. belizától.
mivel anélkül. a levelet el nem viheti. erre Elvir nagyot suhajtja, és
thamar belizához⁴¹¹ mene. akinek tudtára adá hogy mit kívánna tölle
a vice királyné. én aszszonyom mondá néki. el nem vettem a levelet.
15 elsőben a te parancsolatodtól vártam. de még azt is tudtadra adom.
hogy mit gondolok én ez iránt. én nekem ugy tettezik hogy néked
igen szükséges meg tudnod hogy mi lesz a levelben. az én tanátsom a.
ha jóvá hagyod. hogy had irjon. és minek előtte meg adgyam a vicé
királynak. elsőben néked meg mutatom., hasonló-[141b:]képen
20 bánom a válaszal is. és azokból meg láthatod mit kel tselekedni.

Ezt a tanácsot beliza igen jóvá hagyá. és igen kíváná látni. az elvir
levelét, azért parancsolá thamárnak. hogy soha egy levelet se adgyon
meg Dom baltazarnak.⁴¹² minek előtte ő hozá nem vitte volna, de
mindenek. felet elvir meg ne tudgya. hogy ő a leveleit el olvassa.
25 arab leány mindeneket meg ígére neki, de olyan szándékal. hogy
meg ne tarttsa ígéletit, és elvirhez menvén. de a választ tsak akkor
mondá meg. mikor le feküt volna, mert olyankor tsak egyedül
volt véle. és nem akará hogy a többi meg halyák. mikor atöbbi
fekünni mentenek, ő az elvir agya mellé térdepelvén, mondá, minden-
30 nek másnak aszszonyom. meg esnék a szive belizánon. és a vicé
királyon kívül. a te állapotodon, ezek szabadok, és nagy nagy fami-
liából valok. de igasságtalanok és kegyetlenek, én pedig rab lévén.
a szívem szánakodo, a te szerentsétlenségedben én részt veszek, de
ide okóság kívántatik. és igen nagy vigyázással kel el titkolni ahüségét
35 a melyel akarlak szolgálni, azutan mind elé beszéllé néki. hogy mit
végeztek volna el belizával. a levelei iránt.

⁴¹⁰ hogy <hogy> arra [Törlés a sor végén.]

⁴¹¹ belizához [o—a-ból? javítva.]

⁴¹² Dom baltazarnak. [D—b-ből javítva.]

Mit art a tenéked. ha beliza láttya leveleidet tsak a vicé király olvassa el. soha belizáról emlékezetet [142a:] ne tégy, semmirol egyébről ne panaszkodgyál. tsak rollam. és az én durva tselekedetimről. de söt még. kérjed, hogy vegyenek el engemet mellölled. és annál⁵ inkább itt hagynak. és inkább meg mutathatom hozád valo hüségemet. ha a leveledet el vettem volna a beliza hire nélkül. mindgyárt azt gondolta volna hogy kedvedet akarom keresni. engemet meg büntetet. és el üzöt volna mellölled, de így hitelt nyertem magamnak előtte, és nagyob dolgokban is szolgálhatok neked.

¹⁰ thamár ha még tovább beszélt volna is, de elvir félben nem hagyatta volna. véle, mint hogy nem várhatta ezt a vigasztalást, azért anyira el tsudálkozik rajta, hogy sokáig.⁴¹³ kelleték. halgatni. szemlélni is kezdé a rab leányt, hogy ha nem láthatnaé valamit olyat az ő szemeiben⁴¹⁴ ha az a külső jószág. nem fedezneé el valamely árulást.
¹⁵ de mint hogy a rab leány mind iffiu, mind rendes ábrázatu volt. és hogy vidám orczával beszéllet néki. nem ugy mint rend szerént. azért nem annyira kételkedek benne.

Mind azon által mondá néki. talám probalni akarsz engemet, olyan nehezen hihetem el. hogy belizának. egy kedves szolgálója.
²⁰ valamoly részt vegyen az én szomorúságimban, valamely nehezen hihetom el a mit mondasz., valo hogy semmit olyat nem látok benned. a mlórt gyanakodhatnám, de a mi-[142b:]tsoda állapotban vagy. beliza mollet, amog nom egyezik beszédiddel. és nem tsuda. ha abban kételkedem. de akar mely szándékban légy. az én szándékom nem
²⁵ a hogy beszéllyek rolla levelemben. azért oda adom néked leveletem. akár hová vid azután nem bánom, tsak a férjem kezihez jusson.

Aszonyom, felelé erre thamár. én azt jól tudtam hogy ilyen hihetlenséggel lesz hozám. én nekem vagyom abban modom. hogy azt el hagyassam veled. és tsak akkor hidgy beszédimnek, a midön meg
³⁰ látod. hogy azt tselekeszem, a mit mondok, de mindenek felet írj a mint mondottam., erre fel kele mellölle. és le feküvék, a szép vicé királyné. pedig a háláadásban tölté el egy részit az éttzákának., hogy nyomorúságában. az a segittsége lett néki. és azon is gondolkodék. hogy mit irjon hit nélkül valo férjének.

³⁵ A midön fel ebrede. thamár mindent vive néki. a mi kívántatot hogy irhasson. és mondá. írj addig a még tsak magunk vagyunk.

⁴¹³ sokáig. <halgatni> kelleték. halgatni.

⁴¹⁴ szemeiben <hogy> ha [Törlés a sor elején.]

mivel tsak hamar belizához kell mennem, Elvir meg irá a férjének igen kegyes szokal. hogy igen bánnya hogy kedvetlenségiben eset azért. hogy melléje jöt. kérvén bottsása meg azt néki. mivel azért tselekedte. hogy semmi hirit nem halhatta arra is⁴¹⁵ kéri hogy legyen szembe vele. mivel a néki leg nehezeb. és ugy könnyebben is el szenvedí athamár illetlen-⁴¹⁶[143a:]ségeit. kéri mind azon által. hogy azt vizsgálja meg. hogy olyan familiából valo. a melyért. olyan illetlenségeket. nem kellene néki szenvedni. el végezvén levelit azt fogadá néki, hogy akár mint bánnyék véle. de ő soha azt el nem mulattya. amivel néki tartozik.

A levelet bé petsételvén, oda adá⁴¹⁷ thamárnak. a ki is mindgyárt vivé belizának. ez a fejdelem aszszony nem látván semmit is olyat alevélben. maga meg adá dom baltazárnak, és azon örüle, hogy thamá. oly jól véghoz vinné parancsolatit, dom baltazár. pedig alig¹⁵ olvasá el alevelet. hogy viszá adá belizának. mondván, én nekem. minden szeretetem, gyönyörüségem tsak te benned vagyon. azután meg tiltá thamárnak hogy többbe levelet neki ne vigyen.

Ez a kevély fejdelem aszszony. igen örült magában hogy kivánsága szerént valo állapotban láttya a dom baltazár szivét. az udvarnál²⁰ pedig tsak⁴¹⁸ a sok táncz, és vendégség volt azt pedig tsak aző tiszteletire tselekedték. világosságra tévén mind egyike, mind a másika vétkes szereteteket; semmit el nem titkoltanak az udvar, és a nép előtt. azonban pedig a vicé királyné suhajtozot a rabságában. nem lévén mas vigasztalása. hanem tsak a melyet thamár adot néki.²⁵ a kinek is mások elöt,. keményen [143b:] kellett magát hozája viselni.

Egy holnapja volt már. hogy Elvir oda érkezet,⁴¹⁹ és rabságban volt. de az alat semmi képen a férjít meg nem nyerheté. se az ő szeretetének leg kisebb jelét nem látá. azonban pedig. az irigy beliza³⁰ látván. hogy békeségel szenvedné nyomoruságát. és hogy annak élete. meg akadályoztatná az ő kivánságát. el tekéllé magában. hogy azt az életet is el venné tölle. minden uton modon.

⁴¹⁵ is [Sorközi beszúrás.]

⁴¹⁶ illetlenségeit. [Első *t-n*-ből javítva.]

⁴¹⁷ odá [Elírás *oda adá* helyett, vö. a 125. sz. jegyz.]

⁴¹⁸ tsak [*t-a*-ből javítva.] a sok táncz, és vendégség volt azt pedig <m> tsak aző tiszteletire tselekedték. világosságra tévén mind <mi> egyike, mind

⁴¹⁹ érkezet, <volt.> és rabságban volt. [Törles a sor végén.]

A hit nélkül való⁴²⁰ dom baltazár. szintén olyan unalomal lévén. az elvirel való házaságában., tsak éppen az emberi tekintetért. ne álla⁴²¹ azokra a modokra. a melyeket beliza minden nap eleiben adgya vala néki. hogy attol meg szabadulhason, mondván. hogy veszedelemben forogna. ha meg találnák tudni. hogy halálát okozta.
⁵ beliza pedig ezeket igen gyenge mentiségeknek találván, azon gondolkodék. hogy mi formában ronthassa el ezeket is. erre dom nézve. olyan szomorunak tevé magát. hogy a mulattság a melyet dom baltazár szerzet néki. nem hogy azt el üzte volna, de még meg nagyobította.
¹⁰ dom baltazár. ezen igen meg ijedvén. szüntelen⁴²² azon sürgeté. hogy mondaná meg néki az okát szomorúságának. bizonyosságul híván. a menyet. és a földet, az ő hozzája való. hü szeretetiről. mind ezekre az álnok beliza. tsak a sok köny hullatásokal felele, kényszerítvén ar-[144a:]ra. hogy szeresse ötet. egy szoval. az ő beszélgetések.
¹⁵ egyiknek. tsak a sírásából állot. és a másikanak esküvéséből. beliza látván hogy mitsoda nagy keserűségben volna érette, ugy téteté magát. mint ha már a nyavalya erőt vett volna rajta., az ágyra. dőle, mint ha mindgyárt meg halna. dom baltazár azt látván. reszketve melléje fut. minden mai nagy dolgait el hadgyá és sok ilyen
²⁰ illetlen⁴²³ tselokedotekel. a melyek meg nem egyeztenek rendével,⁴²⁴ akará néki meg bizonyítani. hogy az ő élete együt jár az övével, akor boliza mint egy haldoklo formára. néki nyujtá kezét. és mondá. nem uram. nem. én nekem kel meg halni egyedül. hogy eleget tegyek avótokórt. a melyben az én kevélységem ejtet engemet., méltonak
²⁵ gondolván magamot szeretetedre. dona Elvir arra méltob nálammál. mivel ő él, ennekem pedig meg kel halnom. de ha méltob is. nem azért hogy tégedet inkább szeretet volna. mivel azt nekem meg vallottad. hogy soha sem szeretet, oh! monda néki. egy néhány köny hullatásal ki szerethetne ugy tégedet. mint a szerentsétlen beliza.
³⁰ ugyan eza nagy szeretet is tészen engemet a koporsóban., te egészen enyim nem⁴²⁵ lehetz. és én nem élhetek. ha tied nem leszek. az Elvir halála szükséges hogy belizának adhas-[144b:]sad magadot. a beliza

⁴²⁰ való [v—b-ből javítva.] dom baltazár.

⁴²¹ ne álla [nem álla helyett.]

⁴²² [Sorvégen:] szün [új sor elején nem folytatja; a. m. szüntelen vagy szüntelenül]

⁴²³ illetlen [len — beszúrás.]

⁴²⁴ rendével, [v—l-ből javítva.]

⁴²⁵ enyim nem nem lehetz.

halála is szükséges. hogy viszá térhes Elvirhez. az igasságos dolog. uram. hogy én áldoztassam fel. boldog volnék, hogy ha az én halálom szerentséssé lehetnél,

Mitsoda szok valának ezek egy olyan embernek. a kit gyötröt
5 a szerelme. ugyan ezek meg is haták dom baltazárt. valamint a kegyetlen beliza azt ohajította, ah! már esok aszszonyom, fel kiálta dom baltazár. ha azal meg lehet menteni eletedet., hogy néked áldozom az elvirét. akezedben adom. vid végben akaratotod. parancsoly. minden inkább veszen el. mint sem az én fejdelem asznyom. mely
10 kedves előttem ez a fel indulatod. mondá beliza. és emeg hozszabíthatná napjaimot, ha olyan igazán valo volna. mint a mely szerelemel valonak láttzik lenni, mit kell hát tselekednem kérdé dom baltazár, hogy meg bizonyítsam néked, a kell. felelé beliza. hogy had ream elvirt. hagyad jóvá szándékomot. segíts annak végben vitelében., és
15 tégy szerencsésé engemet. engemet el vévén. dom baltazár. olyan vak szeretettel volt ehez a fejdelem asznyhoz. és az ő szeretete olyan ellenkező volt az okoságal. hogy mást nem tekintvén. tsak azt hogy kedvit kereshese. és szeretetit meg bizonyithassa. mindenre rea álla. ujontában meg esküvén néki. hogy jóvá hagyja tseleke-[145a:]detit.
20 és segíteni is fogja ha kívántatik, a kegyetlen beliza. örömel. és hizelkedő szokal meg köszöné néki. és a sok. helytelen ölelgetésivel. anyira vivé. ötet, hogy dom baltazár az elvir haláláról. oly könnyen beszélt véle, mint ha valamely játékról beszéllet volna

De az alat. amég arra bizonyos utat modot keresnek vala hogy el
25 veszesék elvirt, magok veszedelmek nélkül, a menyek. akik néki gondgyát viselték, segítségire vivék azt, a ki⁴²⁶ vigyázot az ő életére. mivel dom sebastien. a ki ő utánna ült volt hajora, jó szele lévén, tsak hamar elvir után érkezet⁴²⁷ goa varosaban. aki is álváréval. egy üsmeretes sidohoz szálla, aki rabokal is kereskedet.⁴²⁸ dom
30 sebastien tudván hogy az olyan embereknél az haszon keresés leg elől jár, azért az aranyait kezdé előtte villogtatni. és azután bőv ajándékal. arra kényszeríteni. hogy el rejténé ötet házánál, mind addig még meg látnák hogy mit kellene tselekedni.

A sido látván hogy mitsoda hasznos volna neki a vendége. valóság
35 gal hozzája adá magát. és meg ígéré hogy mindenekben szolgál néki, mint hogy a sidó drága kövekel is kereskedet, és azért. mind a vice

⁴²⁶ a ki <m> vigyázot

⁴²⁷ érkezet <volt> goa varosaban.

⁴²⁸ kereskedet., <tud> dom sebastien tudván

királyhoz. mind belizához gyakran járt, azért dom sebastien.⁴²⁹ arra kéré. hogy [145b:] tudná meg mind azt valami történt volna dom baltazárnál. a vicé királyné el jövetelétől fogvást, és hogy mi képpen elnek egymásal. ezért nem volt⁴³⁰ szükséges hogy a sido ki mennyen házától. mivel ha azt az egész város tudta. ő néki inkább kellett tudni. mivel gyakorolta. a vicé király udvarát. azért mindgyárt is elé beszéllé néki. hogy fogadta a vicé király dona elvirt, és hogy bánt véle,⁴³¹ elé beszéllé fogságát, hogy mitsoda személyeket tett melléje, azt sem felejté el. hogy a dajkáját is ki üzték. az udvarbol.

- ¹⁰ Dom⁴³² sebastien mind ezeket irtozva halgatá. de mint hogy azt el vegezte volna magában. hogy semmit olyat nem tselekeszik⁴³³ a mi veszedelemre tehetné elvirt. azért meg tsendesedik. és kérdé a sidotol. hogy ha nem találhatná fel azt az aszonyt. akit udvartol ki üztenek. a sidó felelé. hogy a néki könnyü volna. mivel az az aszszony nála kereset volt. szállást. de mint hogy a nem lehetet. égy üsmerőjéhez ment lakni. dom sebastien erre mindgyárt kéré asidót, hogy estvé. hiná hozzája azt az aszonyt, a sido mindgyárt el mene. és mondá eleonorának., hogy valamely nagy dolgot akarna néki mondani. azért kéri hogy jöne hozzája. éléonora reménlvén. hogy
- ¹⁵ valamely vigasztalásra valot mondana néki, el mene véle., akit is a sido a [140u:] dom⁴³⁴ sebastien házában vivé., dom sebastien mihent meg látá hozzája futá. és meg ölelé. eleonora ezen el tsudálozék magában, de fel fedvén orozáját. és reája vetvén szemeit ő is ölelgetni kezdé. és bövséges köny hullatásokat ejte örömében. ah! uram.
- ²⁵ mitsoda tsuda által veszem a menyből ezt a váratlan vigasztalást, oh' kedves éléonoram felelé dom⁴³⁵ sebastien. én neked igen keveset adhatok, söt még azért jöttem, hogy tölled várjam avigasztalást. eleonorának ezekre, esziben jutván az Elvir sok szerentsétlenségi. tsak köny hullatásival felele. a sidonak esze lévén gondolá hogy
- ³⁰ mind ezekben lehet valami titok el rejtve. és hogy dom sebastien⁴³⁶ valamely nagy okbol kíványa magát el rejtteni, és talám. a vicé

⁴²⁹ sebastien. [a—e-ből javítva.] arra kéré. hogy [145b:] hogy

⁴³⁰ nem volt <ho> szükséges hogy

⁴³¹ bánt véle, [b—v-ből javítva.]

⁴³² Dom <baltazár> sebastien [sebastien — <baltazár> alá írva.]

⁴³³ tselek [Íráshiba.]

⁴³⁴ dom <baltazár> sebastien [sebastien — <baltazár> fölé írva;] házában vivé., dom <baltazár> sebastien [sebastien — <baltazár> fölé írva.]

⁴³⁵ dom <baltazár> sebastien. [sebastien — <baltazár> fölé írva.]

⁴³⁶ sebastien [Első s—b-ből, első e—a-ból javítva.]

királynét is tekintené; azért. látván hogy együt akarnának beszélgetni, szabadságban hagyá őket. alig mene ki, hogy eleonora kérde dom sebastientől. hogy mit keresne. olyan helyt. ahol veszedelemben volna.

Ez a hü szeretője Elvirnek mindeneket igazan meg monda neki, és a többi között. hogy mitsoda rettegésben volna. az Elvir élete felől. meg valván néki azt., hogy az ő szándéka a volna, hogy valami-képpen be színelye magát a [146b:] vicé király udvarában, hogy Elvirt meg segíthesse. vagy hogy ötet ki vegye a fogságból. ha lehetne, eleonora ennek egy részit jóvá hagyá. de azt nem jóvallá⁴³⁷ hogy a vicé király udvarában menyen. nem az ő udvarában lehetz hasznára Elvirnek, ót semmit nem tudnál meg. amit meg kellene tudni., és még talám reád is üsmernének., és mint hogy minden szándékod tsak hogy a vicé királyné életére vigyáz, az én tanácsom a volna. hogy valami formában ály a beliza szolgáltyára, minden tanácsok, végezések. ő nála mennek végben, ugyan azö parancsolattyából viszik is azokat végben. nagyob része a beliza rabjainak, Elvir mellet vannak. ezek minden nap hozája mennek. és számot adnak néki mindenről. és ezeknek parancsoltya. hogy mint bánnyanak véle.
²⁰ a lány dom baltazár. tsak az ő akarattyán jár. a sidó isák. a kinél vagy szálva. sokat szolgálhat néked. ő igen bé jár belizához. aki sok titkos dolgokat is biz reája.⁴³⁸ ót nem lévén üsmeretes. reád sem üsmérnek. mindent is ki tanulhatz. üsmerettséget vetvén a rab leányokal, kik elvir mellet vannak. és akik jönnek s'mennek. a vicé
²⁵ király udvarából. a fejdelem aszony udvarában. de mindenek felet. azt jóvallom hogy barátságot tégy⁴³⁹ abeliza kedves rab leányával., és akit thamárnak nevezik., ez Elvir mellet vagyon. és feje a többinek. de még gondolom hogy a könnyü lészen. mivel már egynehány szor elől találván. mikor senki sem láttya. nekem mindenkor integet.
³⁰ de én. [147a:] láttatlanná tettem. félttem hogy el ne árullyon, de már melléje megyek. mihent meg látom.

Dom sebastien. igen helyesnek találván. az eleonora tanáttsát.⁴⁴⁰ azon kezde gondolkodni hogy mi modon mehetne a beliza udvarában., azt találák fel. hogy erről. a sidotól kellene tanátsot kérni. és bé

⁴³⁷ jóvallá [j—r-ből javítva.]

⁴³⁸ reája. [d—g-ből javítva.]

⁴³⁹ tégy [Beszúrás;] abeliza kedves rab leányával., [leányával., — első l betűje j-ből javítva.]

⁴⁴⁰ tanáttsát. [s—y-ből javítva.]

is szollitták. akinek dom sebastien így szolla. haszontalan volna előttem el titkolnom. hogy igen nagy okok visznek engemet arra. hogy jól végire menyek. a vicé király. és a beliza szereteteknek. hogy pedigen azt jobban ki tanulhassam. és veszedelem nélkül azt magam
5 meg láthassam. a te segítségedhez folyamodom. hogy engemet abeliza szolgálattyára tégy. és tégy néki olyan ditséretet felöllem. hogy én mind hasznos. mind szükséges lehetek néki. sok dolgokban de úgy el akarnám. magamot változtatni ha lehetne. hogy egy lis-
10 bonai portugallus se üsmérhetne meg engemet,. ha nekem ezt a⁴⁴¹ szolgálatot végben vihetet. légy bizonyos holtig való hálá adásomban. a sidó mint hogy már meg próbálta volt. adom sebastien bőv kezü-
ségeit. azért nem kételkedék ígéretiben., a⁴⁴² sido, mind hűségére, mind titka meg tartására ígervén magát. monda hogy a mit kíván. a könyü dolog, mivel. azon atartományban. olyan fü terem, a melynek a leve,
15 a fejr bört. feketére festi. és oly igen meg változtattya az ábrázatot. hogy még álváré sem üsmerné ötöt meg, ha nem tudná. és ilyen formában. belizához. viszi, mint olyan⁴⁴³ rabot. ki néki sokat szolgálhat.

[147b:] Dom sebastien ennek igen meg örüle, annál is inkább hogy
20 az indiai nyelvet jól tudta. mivel nagy famaliabol lévén, azollyanok meg tanítták. avögre. hogy ha nagy tiszttségekre talállyák őket el küldeni indiában. hogy ne legyen szükségek a tolmácsra,

Nem akará tehát tovább halasztani azt a titkos változást,. a mely-
röl⁴⁴⁴ a sidó szollot neki. azt mindenek tudgyák. hogy indiában bőv
25 az olyan fü, a melynek aleve oly igen meg hattya a bört. hogy a természet szerint való színét el veszi, és feketévé teszi, ilyen tsalárd-
ságal. igen élnek az oda való kereskedők, kik rabokat kereskednek, mivel őt a ki legg feketéb. a legg szebb, éléonora pedig azon kezde
törödni. hogy lehetne dom sebastient azután ismét fejré tenni.
30 de a sidó erre mondá. hogy volna néki olyan vize, amely az orczát ismét meg fejrítiti. a mikor akarja. emeg vigasztalá eleonorát.

A sidó azonnal hoza olyan füvet. azt meg töré. kifacsará, és a levi-
vel meg kené dom sebastient. a ki is a leg fejréb emberből leg feketéb
szerecsenné lön. ez annyira is meg változtatá ötöt. hogy se eleonora.
35 se álváré semmiképen nem félték, és ez a hü szolgál semmi némü álla-

⁴⁴¹ ezt azt [Íráshiba ezt a helyett.] szolgálatot végben vihetet [!]

⁴⁴² a <mi> sido, mind [Törlés a sor elején.]

⁴⁴³ olyan [n-t-ből javítva.]

⁴⁴⁴ a mélyről [Az e fölötti ékezet bizonytalan.]

pottyában az urának. nem akarván tölle meg valni. ő is meg festeté magát, hogy véle lehessen. imár tsak a volt a kérdés hogy menyenek be-
[148a:]lizához.⁴⁴⁵ a melyet még igéré nékik más naprá a sidó, azután.
dom sebastien és eleonora. magok közöt el végezék, hogy egy másnak.
⁵ mindent tudtára adgyanak, és a sidó házához gyűllyenek esze, azután
meg válának egy mástol.

Noha mind ezek nem láttzottanak is valamely nagy dologra menni,
mind azon által dom sebastien igen nagy örömben volt, látván hogy
közeleb lehet Elvirhez. és minden órában halhat valamit felölle.,
¹⁰ olyan nagy reménség is szállá meg aző szivét. hogy annak⁴⁴⁶ ambár
okát nem tudhatta is. de a néki tettzet.

A valóságos szeretet hamar meg ijed. és magának könnyen hizel-
kedik. egy semmi kétsésgben ejti. és egy semmi meg vigasztallya.
dom sebastien is örömel gondolkodot azon, hogy valamit akor tsele-
¹⁵ keszik. azt mind Elvirért tselekeszi. és noha aző tselekedete masnak
ok nélkül valonak tettzet volna is. de ő néki a szükségesnek láttzot
lenni. Eleonorának hasonló gondolati válának, és ugy tettzet néki.
hogy már nem félthetné Elvirt. mivel dom sebastien goa városában
volna. azért nagy tsendeséget is érze szivében. hanem tsak a volt
²⁰ az elméjiben., hogy mi képpen beszélhessen thamáral. hogy meg
láthassa miért [148b:] integetet néki. eza jó rab leány pedig vévén
észre. hogy Elvir nem volna tellyes bizodalomal hozzája. ő pediglen
azt egészen meg akarván nyerni, azt tette volt fel magaban hogy
eleonorával. beszéllyen. és irason véle az aszonyának. a kinek az had
²⁵ légyen valamely kevés vigasztalására. ugyan ezen okbol is integetet
eleonorának, de látván hogy nem felene⁴⁴⁷ néki. azon igen meg szomo-
rodék. ugy anyira hogy még elvir is észre vette szomorúságát.

Elvir pedig azt nem magyarázá⁴⁴⁸ ugy a mint kellett volna, hanem
annak más okát adá. és még inkább meg tartoztatá magát thamártol.
³⁰ ennek a leánynak pedig igen éles elméje lévén, által látá az Elvir
gondolattyát, és meg akarván nyerni hitelét. tellyeségel. feltévé magá-
ban. hogy minden uton módon tsak fog eleonorával beszélteni,⁴⁴

⁴⁴⁵ be-[148a:]zához. [Íráshiba *belizához* helyett;] a melyet még igéré nékik
[*még* — íráshiba lehet *még* helyett; *nékik* szónévi *k* betűje *g*-ből javítva.]

⁴⁴⁶ annak <al> ambár

⁴⁴⁷ felene [*felelne* helyett.]

⁴⁴⁸ magyarázá [Elírás.]

⁴⁴⁹ beszélteni, [Ékezethiba; a második *e* fölött veaszó volt, de áthúzta,
tévésen.]

más nap. éppen azon a napon. amelyen dom sebastient belizához vitték. és a városra mene. hogy eleonorát valahol elől talállya.

Mint hogy⁴⁵⁰ eleonorának is. hasonló szándékja vala. öis ki mene az udvar felé hogy láthassa thamárt. mint egy egy mást keresék. tsak hamar meg is találák, és egy máshoz közelgetvén. eleonora mondá.
5 ugy tettzik mint ha akartál volna velem⁴⁵¹ beszélteni nem tsaltamé meg magamat, vagy lehetőké valami hasznodra? igen is le-[149a:]hetz felelé thamár. hogy meg bizonyithassam a vicé királynénak. hogy olyan hü vagyok hozzája mint magad. az ő nyomorusági meg hatoták
10 szivemet; belizát tsak kételenségből szolgálom. az ő szeretetit. utálatoságal tekintem. és akár mely veszedelmes légyen. szivemben ilyen gondolatot tartanom, de azt el nem tagadom előtted, és hasznodban jár., hogy azt el titkollyad. én mindenekben kivannék szolgálni Elvirnek. de mit tsinállyak azért., hogy ha nem tudhatom a szive
15 titkát, és hogy tudhatom azt meg, ha nagyob bizodalomal nem lesz hozám., tenéked kel hát okos eleonora bizonytságot tenni néki az én hozzája valo hűségemrol. tselekedgyed had legyen az a vigasztalása. hogy vehesse leveledet., irj néki. ad ide leveledet és válasz⁴⁵² hozok reája. akkor mindenitek meg fogja látni. hogy hihettek a hü thamárnak.,
20 ha szinte igazságal nem beszélsz is hozám mondá éléonora. de meg tselekeszem a mit kívánsz. mivel a természet szerént valodolog. hogy meg irjam annak, a kit fel neveltem. hogy mitsoda keserütséget szenvedek tölle valo távul létémért. és hogy már többet nem tselekedhetnek velem. a mit tsele-[149b:]kedtek. de hol talállyalak. hogy a
25 levelet oda adgyam? thamár gondolkodván egy kevésé. felelé. keresd fel⁴⁵³ az sidot isákot. ötet mindenek üsmerik. ad oda néki, beszéllek én véle. az iránt. Isten hozád. tovább nem beszélhetünk egymásal, ne hogy valaki egy másal kapjon. és el válának egy mástol. eleonora örüle azon hogy a sidot isákot nevezte volna néki. és a szállá-
30 sára mene hogy irjon Elvirnek, thamár a beliza udvarában érkezvén. ót találá isákot. a két rab legényel, aki várta hogy belizához mehessen., thamárnak pedig meg akada a szeme⁴⁵⁴ a rabokon. és jól meg tekintvén őket. mondá a sidonak. tsak lassan. e mindenik szép két szerecsen.

⁴⁵⁰ hogy [Beszúrás.]

⁴⁵¹ velém [Hibás ékezés lehet.]

⁴⁵² válasz hozok [Mikesnél szokatlan az efféle ragtalan tárgy. A *t* íráshibából maradhatott el.]

⁴⁵³ fel [Beszúrás.] az <a> sidot isákot. [!]

⁴⁵⁴ a szemé(n.) a rabokon. [Az *é* ékezetét nem törölte; helyesen: *szeme*]

hol vetted őket. és mit keresnek it. isák, hogy még⁴⁵⁵ thamárt jobban hozzájuk hajoltassa. monda néki. szép thamár. e mindenik érdemes legény, ezek. a musikát tudgyák. sok nyelveken beszélének, és leg iffiabik igen jól tud. serbet. és a csokoládé tsináláshoz. mint hogy

⁵ tudom hogy a fejedelem aszony az ilyenekre igen reá vágy. azért jöttem volt. hogy segíts magad is. had vegye el őket töllem. ezért az ajándékert. egyebet nem kérek. hanem hogy szollyon mellettem a vicé kiralynak, hogy fogja [150a:] pártomot a kereskedésemben. igen oltsón adod őket felelé erre thamár. nevetve. úgy tettzik nem

¹⁰ lesz szükséges hogy szollyak mellettek. az ő szép termetek.. szollanak mellettek. de isák. ha azt akarod hogy én is szollyak mellettek. szolgál nékem is egy dologban., egy személynek akarnék irni gyakorta. és válaszát venni., tselekedgyed azt. hogy ved el az ő levelét és ad ide nekem, de titkon. te már hozzá szoktál. az ilyen szolgálathoz.

¹⁵ és nem tsudáloed. ha nékemis vagyon valamely titkos dolgom. isák mindgyárt fogadá néki., gondolván. hogy öis fog szolgálni a két titkos szerecsennek., azonnal tudtára adák hogy bé lehetne menni a fejedelem aszonyhoz. thamár egyedül bé mene, és minek utánna sokat beszéllet volna néki Elviröl.. igen kezdé ditsérni. hogy mitsoda

²⁰ ajándékot akarna néki adni a sido. ez a kegyetlen fejedelem aszony. mindgyárt azt gondola. hogy az két új rab. hasznos lehetne. az ő szándékára. parancsola hogy hinák eleiben; mihent meg látá őket. mindgyárt meg tették mindenik neki. és mondá a sidonak. hogy mindenikét bé veszi szolgálattyában. dom sebastien. már a fejedelem

²⁵ aszony szolgálattyában lévén. olyan szolgálatban. hogy néki csokoládet készítsen. [150b:] a sidó pedig minek előtte el hagyá őket. elejekben adá hogy mi képpen kellene thamárnak kedvit keresni. de azö lettzkéje nem volt szükséges. mivel. a természet jób lettzkét ada erre álvárenak, hogy kedvit talállya, mivel alig látta meg.⁴⁵⁶

³⁰ ezt az iffiu rab leányt. hogy rabjává lön néki. és hasonló szeretettel kezde lenni hozzája, mint a melyel volt dom sebastien elvirhez. thamár is hasonló hajlandóságot kezde hozzája érezni., noha annak előtte, inkább szerette. a fejeéretet. mint sem a feketeket. de el nem kerülheté azt. a kinek rendeltetet volt., de mint hogy igen okos volt. nem

³⁵ akará magát mindgyárt meg gyozetni. és elsöben. meg akará üsmerni azt a két szerecsent. dom sebastien. kedvit kezdé keresni. és arra

⁴⁵⁵ még <jo> thamárt jobban

⁴⁵⁶ látta meg. ezt [m-e-ből javítva.]

kéré hogy oktatóna meg ötöt. mind arra. miben kedvit találhattya a fejdelem aszonymak., thamar ezt meg igéré, és elvirhez mene. a kinek elé beszélle az eleonórával valo beszélgetésit., és hogy minden nap hirét fogja néki hallani. minden veszedelem nélkül. aszonyom
5 ezt a modot gondoltam ki arra, hogy hozám valo hiteledet meg nyerhesem. és ha arra alkalmatoságot talállok. hogy veled szembe juttassam. azt sem mulatom el.

[151a:] Elvir igen kedvesen vevé thamárnak kedv keresésit. aki is más nap meg adá néki az eleonora levelét. és ezel meg mutatá
10 hozzá valo hüségit amint is hogy Elvir nem kételkedhetven azután hüségében. és igazságában. olyan barátságában vevé ötöt. hogy az eleonora leveleit meg mutatá néki. és idővel minden szerentsétlen-ségit meg mondá neki. a jó szivü thamar ezeket nem halgathatá köny hullatas nélkül. és azö szánakodásáért oly kedves lön a vicé királyné
15 elöt. hogy minden gyönyörüsége tsak a volt azután, hogy minden titkait néki ki mondhatta. thamárnak nagy kedve lévén keresztényé lenni., és remenlvén. hogy az elvir attyafiai meg halván lisbonában. hogy mit szenvedne. azon fognak igyekezni hogy ki vegyék a vesze-delemből. azért. még előre arra kéré elvirt. hogy had mehetne el
20 véle. mikor el hagyná goa városát. dona elvir örülvén aleány szép indulattyának. meg igéré neki. noha nem látta. mi formában lehetne a meg.

Azonban. pedig eleonora minden nap irt a vicé királynénak. és válaszáat is vette. asidó által, dom sebastien pedig igen⁴⁵⁷ meg hagyta
25 volt néki. hogy semmi emlékezetet ne tegyen felölle a levelében. azért nem is irt felölle, ez a két uj rab. anyira meg szeretetéek magokot a beliza tselédivel. [151b:] hogy mindenik nagy barátságot mutatá-nak hozzájuk. thamar. pedig. aki gyakorta beszéllet. vélek. nem lehete néki el kerülni. hogy nagy tisztelettel ne lenne dom sebastien-
30 hez⁴⁵⁸ de álváréval nem tartoztatá meg anyira magát. és az ö vig természetieért, nagyob barátságban esék. mint hogy pedig thamar tsak azon igyekezet. hogy vicé királynénak⁴⁵⁹ kedvit találhassa, és hogy beliza igen ditsérte. a csokoladét. a melyet dom sebastien főzöt neki, esziben jutot. hogy meg kostoltassa. Elvirel. egy szer atöbbsi
35 közöt. magánoson lévén álváréval. mondá néki. nevetve. ate társad-nak olyan fejdelmi ábrázattya vagyon. hogy nem mérek véle szollani

⁴⁵⁷ igen meg hagyta [n—m-ből javítva.]

⁴⁵⁸ sebastienhez [i—e-ből javítva.]

⁴⁵⁹ királynénak [*királynak*-ból javítva.]

mikor akarnék. azért tégedet kérlek, hogy szoly néki, had tsinályon olyan Csokoládét mint a fejdelem aszonynak, a vicé király udvarában nagyon egy jó akarom. azt akarnám meg vendégleni véle, arra nincsen szükséged. szép thamár. felelé álváré hogy az én társamat⁵ másal kéressed. szép thamár. felelé álváré hogy az én társamat⁵ másal kéressed arra, mivel ő azt nagyobb gyönyörüséggel meg tselekeszi éretted. mint sem gondlod. de engemet is, mondá néki. miért nem fordítasz valamely szolgálatodra.? nem volnék én hozzá olyan hűségel mint a sidó isák, thamár el hűle ezekre a beszédekre., hogy hogy, felelé néki. isák engemet el árult? nem felelé álváré, és mint¹⁰ hogy meg kel néked. [152a:] mondanom atitkomot. én tégedet⁴⁶⁰ tisztellek., és reád nem nézhettem szerelem nélkül, se nem szerethetlek. hogy ne félttselek. én azt meg sajdítottam hogy isák néked levelet hordozot. én néki ez íránt szollottam. ő üsmervén engemet⁴⁶¹ meg vallotta hogy ki levelei azok., én nekem könnyeb mint önéki. hogy¹⁵ neked meg adgyam a leveleket., éléonora, magais meg írja neked. hogy egész hitellel lehez az én társamhoz. és hozám, olyan dologrol beszélz. felelé⁴⁶² erre thamár. és ugy elegyitted aközi szeretetedet. hogy nem mutathatom meg néked haragomat. arra pedig akkor fogok néked meg felelni. amidön meg mutatad nékem,⁴⁶³ hogy meg felelhetek. minden tartalék nélkül. ezekre el hagyá ötöt. és elvirhez²⁰ menvén. tudtára adá néki hogy éléonora. üsmerettséggben volna. a beliza új rab legényivel. és álváré meg jelenté dom sebastiennek. a thamáral való beszélgetésit.

Illyen állapotban valának adolgok. amidön. amint meg mondám²⁵ beliza el végezte volt hogy dona Elvirt el veszesse. és a vicé királyt is arra kényszerítette volt hogy rea állyon. egy néhány napal az előtt. hogy el végezték volt miképpen vessessék el, eleonora meg írta volt a vicé királynénak. a dom sebastien akarattyából., hogy a sido isák. hozzája hűs-[152b:]gel volna. és a két szerecsent, azért tette volna³⁰ beliza mellé, hogy segittsék athamár jó szándékit, és ne kételkedgyék benne. ez a rab leány észre vévén. hogy a beliza betegsége.⁴⁶⁴ tsak tsalárdság volna. és gyanakodván hogy azon hogy valamely nagy dolgot akarna véghez vinni.⁴⁶⁵ meg jelenté álvárénak. hogy mitől tar-

⁴⁶⁰ tégedet [d—g-ből javítva.]

⁴⁶¹ engemet <v> meg vallotta<m> hogy

⁴⁶² felelé erre [f—e-ből javítva.]

⁴⁶³ nékem, [m—d-ből javítva; utána megkezdett, de félbenmaradt betű.]

⁴⁶⁴ betegsége. [b—n-ből javítva.]

⁴⁶⁵ vinni. <azt> meg jelenté

tana, dom sebastien pedig annál nagyobb szorgalmatoságot⁴⁶⁶ mutatá belizához. hogy valamit meg sejdithessen szándékában ez a szorgalmatoság anyira meg tették belizának. hogy ötet választá. annak végben vitelire. és el végezvén dom baltazaral. hogy meg étessek elvirt, azt⁵ gondolá, hogy a jobban meg nem lehetne mint a csokoládében, mivel⁴⁶⁷ beliza minden nap ivut csokoládét. hogy ha pedig ugy talana történi. hogy valamit észre vennének. könyü lesz néki a rab legényt fel áldozni. és tsak ötet vádolni azal, mint hogy tsak ő főzné egyedül a csokoládét. az okosság nem követi rendszerént avétket. és ugy¹⁰ tettik mint ha. az Isten rendelése. meg homályosittaná azoknak gondolatit. kik azt követik. azért hogy meg⁴⁶⁸ ne láthassák. okoskodásoknak fogyatkozását.

Beliza. nagy türehetlenséggel várván. az Elvir veszedelmét. magának nem ada anyi időt. hogy mindeneket jól meg vizsgálna, és tsak¹⁵ a maga gondolatját tekintvén. hivatá dom⁴⁶⁹ sebastient, és különös házban vivén. mondá néki. Zelim, ate hozam valo jó szolgálatodért. egész hitellel vagyok hozád, ate szerencséd bizonyos. hogy ha enge-[153a:]delmeséggel viszed végben akaratomot. és ha a titkot meg tartod. esküdjél meg Zelim nekem. elsőben. minek előtte meg²⁰ mondgyam szándékomot. dom sebastien vévén mindgyárt észre⁴⁷⁰ hogy miben volna a dolog. fel fogadá néki. hogy mindeneben fog néki ongodolmoskodni. beliza ezen meg örülvén, mondá néki. ihon végy ohból a porból, a keziben adván. egy kis arany skatulyát. és vessed a csokoládében holnap. és magad elviszed oda, ahová thamar²⁵ fog tégedet vezetni. mindenek felet. vigyaz hogy bé vegye az, akihez küldelek, mind ezeket tarttsad titokban. és légy bizonyos. igen nagy jutalomban.

Dom sebastien el hitetvén magával. hogy thamar. egy értelemben vagyon belizával, és hogy a vicé király néhoz fogják ötet vinni.³⁰ azért mindgyárt is magára vállalá ezt a rettentő dolgot. azért hogy azt meg gátolhassa. és minden⁴⁷¹ igérvén a fejdelem aszonynak. a skatulyát kezéből el vevé. és nagy örömbe hagyá. alig mene onnét ki.

⁴⁶⁶ szorgalmatoságot [Első g—n-ből javítva;] mutatá [az u más betűből javítva.]

⁴⁶⁷ mivel <elvir> beliza [beliza — <elvir> fölé írva.]

⁴⁶⁸ meg [Beszúrás.]

⁴⁶⁹ dom <baltazart> sebastient,

⁴⁷⁰ vévén mindgyárt észre [észre — beszúrás.]

⁴⁷¹ minden [Íráshiba? mindent helyett.]

hogy a sidóhoz szalada. és mindgyárt hivatá éléonorát. a kinek mindeneket meg beszölle. és mondá néki, hogy mindgyárt írna Elvirnek. és adná néki tudtára mitsoda veszedelemben forog. és hogy ne innék a csokoládéból, a melyet thamár adatna néki a belizá rab legényivel, eleonora ezeket [153b:] irtozva halgatá., és hamarságal ira, áldván a menyet., a ki goa városában vitte volna dom sebastient. isák vevé alevelet és thamárnak vivé, a ki is mindgyárt dom sebastien után. ment volt bé a fejdelem aszonyhoz. azért kellették várokozni a sidónak. mihent beliza meg latá thamárt. nem titkolhatá el néki örömét. és meg ölelvén mondá. kedves thamárom., a te fejdelem aszonyod holnap. kivant örömében lészen. azután parancsolá néki, hogy vinné zelimet dona elvirhez. hogy csokoládét adgyon néki, ezekre a szokra tsak nem el hala thamár. és mint hogy beliza. többet nem monda. néki, azt gondolá hogy talám zelim nem tudná egészen. hogy mit biztanak reája. ő is örömet kezde mutatni a fejdelem aszony előtt. de alig mene ki a házából., hogy a sidó alevelet oda adá⁴⁷² néki. thamár hogy dom sebastienel beszélhesen⁴⁷³ mindgyárt a sidóhoz mene, meg örüle hogy őt találá éléonorával egyut, de nagy keserü halgatásban találván őket, gondolá. hogy ők is azon nyughatatlanságban volnának valamint ő. de a zelimet amitsoda állapotban látá, azon anyira el tsudálkozik hogy meg állapodék egy kevés ideig az ajtoban., az ajtó pedig nyitva lévén. thamár. azon bé mehetet. hogy ők. meg nem hallották, dom sebastien a kereveten ült, a fejét akezére hajtotta, és úgy hullatta könyveit. eleonora pedig által elleniben [154a:] ült: a szemeit⁴⁷⁴ bé fedte egy keszkenővel. thamár ezt látván. sok féle gondolatok jövének az elméjiben. és mentöl inkább szemlélné zelimet, annál keveseb⁴⁷⁵ rab abrázatot láta rajta. és hogy az ő orczája. nem olyan volt. mint a szerecseneké szokot lenni. ezt ő annak előtte is észre vette volt. de akor jobban meg vizsgálván. gyanakodásban esék. és mint hogy eleven természetü volt dom sebastienhez közelgete. a ki is mint az álomból fel serkenvén. reája veté szemeit.

Akor hirtelen fel kele, ugy eleonora is. és mondá szép thamár. mitsoda szándékban jöttel ide. és mitöl vagyon. hogy isák tudtunkra nem adta, én hamaréb jöttem ide mint ő felelé thamár. és azt kérdem

⁴⁷² oda néki. [oda adá helyett.]

⁴⁷³ beszélhesen <a> mindgyárt a sidóhoz

⁴⁷⁴ azemeit [l-n-ből javítva.]

⁴⁷⁵ keveset [Íráshiba keveseb helyett.]

tölled hogy⁴⁷⁶ mitsoda szándékal akarja. beliza. hogy holnap. csokoládét vigy a vicé királynénak., és mit parancsolt néked ez iránt. azért hogy had adgyam tudtadra a veszedelmet a melytől félek. és a melyet gondoltam hogy talám nem tudod. de én vagy igen meg tsalom
5 magamot. vagy az Elvir élete előtted olyan drága valamint én előttem, ne titkold el előttem., az a szerencsétlen uri asszony. ennek minden szerencsét]en-[154b:]ségít elő beszélette. azért en gyanakodom azon. hogy te⁴⁷⁷ annak az embernek képibe vagy itt. akit ő el nem felejtethet, ha az ugy vagyon igyekezünk mindnyájan azon hogy tart-
10 tsuk meg életét, de mindenek. felet semmit el ne végy a beliza kezéből, se semit ugy elvirnek⁴⁷⁸ ne adgy. hogy elsőben meg ne próbállyad, egy szoval. hogy ha azon fekete ábrázat alat nem te vagy dom sebastien. valamint arrol gyanakodhatom. látván uri természetedet., leg aláb legy annak szándékában. és szabadisd. azt a leg drágáb,
15 és leg szerencsétleneb személyt.

Dom sebastien halván ezeket. egészen hitelt ada néki, és gondolván hogy nem kellene titkolodni olyan leány előtt, aki néki oly szükséges volna. mindeneket meg valla néki. és elé beszellé néki a beliza parancsolattyát. a port melyet adot néki. és hogy azal mit kellene tselekedni.
20 thamar viszá adá eleonorának⁴⁷⁹ a levelit. mondván. hogy irjon más formában fölölle a vicé királynónak mivel nincsen ő nálánál senki hibeb hozzája.

Azonban pedig egyenlő akaratbol el végezék hogy egészen a beliza parancsolattyát kellene követni., és hogy had lehesen dom sebastien-
25 nek az a vigasztalása, hogy láthassa a vice királynét; de olyan formában. hogy ne [155a:] tudgya. hogy ő volna dom sebastien. és hogy elvirt. arra is kellene kényszeríteni. hogy a mérget meg probalván. és abban bizonyos lévén.⁴⁸⁰ azután dom baltazártol meg vallyék. és az udvartol igasságot kérjen,⁴⁸¹ azért. a mitsoda roszul bánnak véle,
30 és minek utánna mindenek elvégeztek volna magok között. elválának egy mástol.

thamar pedig azon igen kezde örülni hogy a kihez titkos szeretettel vagyon a keresztény volna. és hogy a hü álvárérol. elvir nékie sokat

⁴⁷⁶ hogy <hogy> mitsoda

⁴⁷⁷ te <itt vagy> annak az embernek képibe vagy itt. [Törlés a sor elején.]

⁴⁷⁸ elvir- ne adgy. [A -nek rag elmaradt a sor elejéről.]

⁴⁷⁹ eleonorának [Második n-t-ből javítva.]

⁴⁸⁰ lévén. <hogy> azután

⁴⁸¹ kérjen, [Beszúrás.]

emlékezet., meg adván az eleonora levelét elvirnek. arra kére. hogy mentől hamaréb olvasná el. ezek valának benne írva.

Ugy tettzik mint ha az Isten rendelése. tsak azért hozta volna evilagra ate ellenségednek uj rabját. hogy meg menttsen a haláltól.
5 a levelet el sem került volna. ha másra bizta volna szándékát. kövessed aszonyom. a thamar, és zélím szerecsennek. tanácsokat.

Erre Elvir mondá thamárnak. hogy magyarázná meg néki ezt a levelet, erre ő mindeneket elé beszéle, nagyon is kezdé néki dicsérni a szerecsent.⁴⁸² annak hozája valo hüségít. azt hiddel aszonyom hogy
10 ha meg nem tartoztattuk volna azt szerecsent. kész lett vol-[155b:]na meg ölni férjedet, nem gondolván a maga halálával. tsak tégedet meg szabadithasson

Dona elvir erre köny hullatásokat ejte, halván hogy azö férje mint igyekeznék halálára. mind azon által kételkedék.⁴⁸³ hogy a férje
15 abban részes volna. és thamáral azt akará el hitetni. hogy egyedül tsak a beliza dolga volna. ez a szép leány. nem verheté ki az elméjiből. ezt a férjhez valo jó gondolatot. akit is mentegetni kezdé. mind azon által meg ígéré thamárnak. hogy bé nem venné amit néki akarnának adni. és hogy azt a mérget másra fordittyta, nem arra a melyre beliza
20 reménli., azon nap, tsak a nagy nyughatatlanságban telék el. beliza látván valamely szomorúságot a vicé király abrázattyán. nem akará néki tudtára adni. hogy a holnapi nap. utolso napja lenne elvirnek. tartván attól hogy meg ne másollya igeretit. dom baltázár is érezvén valamely nehézséget a szivén, azért. hogy olyan dologra reá állot
25 volna. ő sem hozá azt elé. hogy esziben ne juttassa. gondolván. hogy idővel. ki verné az elméjiből és hamaréb is el⁴⁸⁴ mene belizától. mint sem rend szerént. az elméje nagy hankodásban esék, nem tudhatván annak okát. éttzaka sem nyughaték. sok szászor. [156a:] fel kellett ébredni. és mikor el alut is. ijesztő dolgokat látot álmában, a melyből
30 észre vevé, hogy a vétek ijesztő dolgokal szokot jární. és tovább nem maradhatván az ágyban. fel kele még viradta előtt. olyan szándékban. hogy belizát arra vegye. hogy elégedgyék azal. a⁴⁸⁵ mint eddig bánt a vicé királynéval. és ne igyekezek halálán.

Az alat. a még dom baltázár. a betsülettel. szeretettel. és a szána-
35 kodással viaskodék. az orája annak el. érkezék hogy dom sebástient

⁴⁸² szerecsent. [sz—cs-ből javítva.]

⁴⁸³ kételkedék. <abban> hogy a férje abban

⁴⁸⁴ el <be> mene belizától.

⁴⁸⁵ a<mit> mint [Törlés a sor végén.]

elvirhez vigyék. de minek előtte oda menyen. beliza hivatá., és meg hagyá néki hogy végben vigye. a mit nékie fogadot; ujontában meg igére néki. és elvirhez mene. thamár jelen lévén, avicé királyné az ágyában volt,⁴⁸⁶ mint hogy az ágyban is szokta volt meg inya⁵ a csokoládét. és a szokás szerént akarának tselekedni, azért hogy mások semmiben ne kételkedgyenek

Dom sebástien. olyan közel látván. magát ahoz. a ki ért egyedül kívánta életét. érzé magában hogy minden teste reszketne. és alig álhatot az ágy mellet, elvir észre vévén, gondolá. hogy az mit reája¹⁰ [156b:] biztak. az inditaná benne azt reszketést. mondá néki, tsak lassan. hogy mások meg ne halyák ne fély semmit. mert⁴⁸⁷ akár élyek. akár halyak, meg oltalmazlak. a veszedelemtől. a melyre teszed magadot érettem. nem félek aszonyom a haláltól. felelé néki. rosz portugallus nyelven. hanem atíédet akarom meg gátolni. azután¹⁵ azt a rettentő italt kezdé el készíteni. elvir pedig thamáral előre már mindent el végezet volt. és minek utánna csokoládéval meg töltöt volna egy nagy⁴⁸⁸ finscát. avicé királyné mondá néki, belizának. mindenkor tekészitted a csokoládét, mind azok akik körülöttem vannak. az ő hivei. gyanóságban kel vennem mind azt valami az ő²⁰ udvarából jö. azért meg akarom ezt is próbálni., vevé a finscát. és egy kis kutyával meg itatá. aki is mindgyárt meg döglék. akik ezt láták. nagy hulgutásban valának. tamár, és zelim ugy tétetek raint ha azon tsudálkoznának. tsak egyedül elvir volt tsendeségben és szollani akara, amidön nagy zaj hallaték akülső házakban. és egy²⁵ szersmind avicé király a házában érkezék. sokad magával. el lehet itélni hogy ezen mint meg ijede elvir, de lehetetlen ki mondani hogy mitsoda állapotban volt dom baltazár.

Dom baltazár a mint már meg mondtam nem lévén nyugodalomban a lelke üsmérete miat. idején belizához [157a:] ment volt. hogy³⁰ le verje szándékárol. mint hogy már thamár. és zelim annak előtte el vitték volt a csokoládét. beliza gondolá. hogy már végben ment volna szándéka. azért mihent avicé királyt látá a házában be menni. mindgyárt mondá néki. nagy örömel, immár uram nem lesz másé tsak az enyim. a mostani ora meg szabadit minket attól. akit gyüöl-³⁵ tünk. ezekre a szokra dom baltazár olyanná lön mint ahol. és az ő

⁴⁸⁶ az ágyában volt, (a) [vagy (m)?] mint hogy az ágyban [ékezethiba.]

⁴⁸⁷ mert (mind) akár [Törlés a sor végén.]

⁴⁸⁸ nagy (cs) finscát. [Alább:] egy szermind (1) [!]

szivit sok gondolati meg változtatván. irtozva hallá a beliza szavait. és nagy siettségel ki menván a beliza udvarából. futva ment a maga udvarában és mindgyárt elvirhez⁴⁸⁰ érkezék abban a szempillantásban a melyben meg próbálta volna a csokoládét.

⁵ A midön elvirhez érkezék. látván hogy mindenek. félelemben. és halgatásban volnának. a kutya dögölve a ház közepin. a fincsa mellette. mind ezek olyan retentő állapotban hozák. hogy az egész teste reszketni kezdte. és tovább nem⁴⁹⁰ bírván magát. egy székre üle mondván. oh Istenem. mit látok, és mit tselekedtem.

¹⁰ Dona Elvir magához térvén. mondá. botsásd meg uram ha meg nem akartam halni. tudván azt hogy nem ate parancsolatodbol⁴⁹¹ let volna halálom, azért oltalmaztam meg [157b:] életemet, hogy abbol egyedül tsak te parancsoly. nem áldozhatom fel életemet. a kegyetlen belizának. de te néked kész vagyok fel áldozni, ha szükséges néked. szoly
¹⁵ uram. mivel a veszedelmes⁴⁹² italban. amelyet beliza készítetet nekem, vagyon még anyira valo, hogy meg mutathatom néked, hogy ditsőségetem abban tartom. hogy néked engedelmeskedgyem

Dom baltazár Elviről. a szemeit el nem fordítván, sokáig nem felelhete néki, végtire erőt vévén magán hogy meg győzhesse. keserűségi. mely köny hullatásit okozá, mondá, mind azoknak kik aházban valának. menyetek ki. thamárt, és Zelimet meg marasztá. és mikor tsak négyen maradtak volna a házban mondá a vicé királynénak. aszonyom. haszontalan volna. nekem menttséget keresnem. mivel semmi meg nem mentheti vétkemet, én tégedet. nagyon meg gyaláztalak, eleget kel nékem tenni mindenek láttára, mind azokért., a melyeket meg bántottalak tégedet., igen akarnám, ha boszut álhatnék éretted, de tegyed az eddig valo békeséges türeledhez a botsánatot. a melyel meg botsás. annak a fejdelem aszonynak a ki eléggé meg büntetődik. reménségének. elvesztésével, de ő helyette. fel áldozom
³⁰ néked. ezeket a két rabjait, hogy had tanulyák meg mások hogy olyan dolgot magokra ne vállalyanak. én pediglen érzem. hogy a meny. meg boszonkodot a nyomoruságokért, melyeket [158a:] neked okoztam, időt arra nem ád. hogy azokat helyre hozam és az én halalom léssen egyedül az a boldogság. a melyet néked. fogok szerzeni.

⁴⁸⁰ elvirhez <mont> érkezék

⁴⁹⁰ nem [n—m-ből, e—a-ból javítva.]

⁴⁹¹ parancsolatodbol <volt> let volna [let volna — <volt> fölé írva.]

⁴⁹² veszedelmes <ital. am> italban. amelyet

Ezek a szok⁴⁹³ igen meg haták. az Elvir szívét. és gyönyörű kegyes tekintettel tekintvén reája mondá, oh! uram, ha életemet akarod, kívány élni is velem együtt. nem tsak meg botsátok belizának. de azt fogadom hogy soha meg sem emlékezem. ate eltávozásodrol. a mi ezeket a rabokot illeti. mutatván, thamára. és zelimre. ezek mentettek meg a haláltól, ezek ártatlanok kérlek is arra, hogy ótalmazd. meg őket. a beliza haragjától. erre inté thamárnak. hogy mondáná meg a vicé királynak hogy beliza mi formában akarta ötet meg étetetni Zélimel. thamár azt elé beszelle nagy okoságal. dom baltazár. azt figyelmeteségel halgatá. és a mikor annak vége volt. mondá a vicé királynénak. had maradjanak tehat melletted. és a mitsoda rendelést teszek felölled, ök is bátorságban lehetnek melletted.

Ezekre dom baltazár ki mene aházbol. és thamár. nyughatatlan lévén dom⁴⁹⁴ sebástien iránt. a kiröl Elvir leg kisebet sem gyanakodék. ¹⁵ hogy ki volna. arra kéré elvirt. hogy engedné meg; had maradjanak isáknál [158b:] mivel,⁴⁹⁵ öt tsendesen lehetne. ezt meg engedé elvir. és meg parancsolá néki. hogy goa városából ki ne menyen hire nélkül. dom sebástien erre meg hajtván magát. felelet nélkül ki mene a házbol. és a sidóhoz mene. ahol. alváré, és eleonora igen várták ötet. ²⁰ azután mindeneket elé beszölte nékik, de a dom baltazárnak elvirhez valo viszá térésc nagy nyughatatlanságban veté szívét.

Azonban pedig dom baltazár. mihent elvirtől kiment. mindgyárt. örizöket renделе. beliza mellé. olyan szin alat. hogy a portugallusok tudván hogy meg akarta volna étetni a vicé királynét. hogy valamely gyalázzattal ne legyenek hozzája. és egy szers mind azt is meg izeré elvirnek hogy szabad volna udvarában. és parancsolhatna akarattya szerént. azokat a házakot foglallya el magának. a melyek. tettzenek, és hogy hivassa⁴⁹⁶ viszá maga mellé eleonorát. akit is mindgyárt maga mellé hivatá. a vicé királyné élvén a szabadságal. a melyet a férje ³⁰ ada néki, mindgyárt hozzája mene, akit éppen⁴⁹⁷ akkor tették volt az ágyban, mivel. az ő fel háborodási. igen kemény hideg lelést okozának néki. dona. Elvir. valóságos szánakodással lévén hozzája. igen meg ijede. és mindenkor mellette volt. dom baltazár ezt látván. nagy háláadásal volt azért hozzája. és meg szánván vétkit. szüntelen botsá-

⁴⁹³ szok [Elírás.]

⁴⁹⁴ dom <baltazár> sebástien [*sebástien* — <baltazár> fölé írva.]

⁴⁹⁵ mivel, <mivel> öt

⁴⁹⁶ hivassa viszá [//— /z-ből javítva.]

⁴⁹⁷ éppen <az ágy> akkor tették volt az ágyban, [Törlés a sor elején.]

natot kért tőle. kérvén ar-[159a:]rais, hogy ne legyen gyűlölséggel hozzája. az ilyen beszédek igen haták meg dona elvirt. és ha a szeretetre. ellenkezőt érze is magában, de a kötelességit. szeretettel vivé végben negyedik napján pedig betegségének annyira nevedék nyavalyálya. hogy maga érzi, hogy nem vihetné sokáig. a⁴⁹⁸ doktorok. ezt meg jelentették volt Elvirnek. aki is az ágya mellett szüntelen valo sirásban volt. thamár és eleonora szüntelen mellette lévén. szolgálták amiben kívántatot szomoru szivel.

A vicé király vévén észre az ő sirásokrol., és a maga nyavalyályáról.
10 hogy semmi reménsége nem lehetne kéré hogy eleonora had⁴⁹⁹ közelgetne az ágyához. hogy had halya mind azt, a mit akarna néki mondani., eleonora az ágyhoz közelitvén. az vicé király mondá Elvirnek Aszonyom. ebben akis ládában, mely az asztalon volt. meg találod. az én utolso akaratomot, de kérlek. hogy azt tsak lisbonában nyissad
15 meg. ahová kérlek hogy sies el menni, mihent az idő meg engedi. hogy hajora ülhes, én ezt a ládácskát eleonorára bizom. parancsolván néki. hogy kezedben addig ne adgya, hanem dom pedre, dom sebastien és töb jó akaroid előtt. akkor parancsolá eleonorának hogy [159b:] venné kezéhez a ládácskát. annak pedig költsát a vicé királynénak
20 adá. meg fogod aszonyom abban látni az én hozád valo tiszteletemet; reménlem, és magamnak azal hizelkedem. hogy az én utolso oráim., meg nem engedik.⁵⁰⁰ hogy az emlékezetemhez. gyűlölséggel légy. ezeket a szokot alig mondhatá ki. hogy el nehezedék. és többet nem szolhata. és egy kevés idő mulva senkit nem üsmervén. az elvir karján meg
25 hala

Elvirt mellölle elvivék. thamár és eleonora aházában vivék. aki is⁵⁰¹ olyan nagy keserüséggben volt mint ha azt vesztette volna el. ami leg dragábbja a világon. de mint hogy a férjében, olyan embertől vált volna meg. aki oka volt minden nyomoruságának, amidön el mulának az első szomoruságok., a melyeket a szánakodás okozá. és a mely oly természet szerent valo. egy jó szíviunek., akkor elvirnek nagy oka volt a maga meg vigasztalására. nem is kellett arra sok idő. az alat a még dom baltazár beteg volt, beliza egy néhány szor irt néki. kérvén⁵⁰² arra. hogy had lehesen szembe véle. de thamár. és eleonora

⁴⁹⁸ a <dokrok> doktorok.

⁴⁹⁹ had <kos> közelgetne

⁵⁰⁰ engedik. [*g—d*-ből javítva.]

⁵⁰¹ is [Beszúrás a két szó közé.]

⁵⁰² kérvén <ah> arra. hogy had lehesen

nem engedék meg. hogy a követtye eleiben menyen. mint hogy maga is nem tett semmi emlékezetet felőlle. azért nem akarák esziben is juttatni. ez a mérges fejdelem aszony látván adom baltazár. változást.⁵⁰³ és meg értvén halálát, egy néhány szor meg akará magát ölni.⁵ és tsak nagy nehezen oltalmazták meg. Elvirnek nemes szive lévén, meg halván nagy keserüségit. meg izené néki. hogy szabad volna goa [160a:] városában, valamint annak előtte.

Ez a szép özvegy. nagy pompával temeteté el a férjét. és a midön mind ezeknek vége volt. az elindulásáról gondolkodék. és mindent¹⁰ el is készítete. de el nem felejtvén. hogy mitsoda nagy hűségel volt hozzája a szerecsen zelim. parancsolá thamárnak. hogy keresné fel. és hozná eleiben. az igen könnyü volt. mivel dom sebastien mindenkor a sidónál volt és mind ezen a dolgok alat. hol. thamár. hol. eleonora ment hozzája. és mindeneket tudtára adtanak. álvaré, és thamár azt¹⁵ kezdék neki jovallani. hogy már most kívánsága szerént valo állapotban lévén. üsmértesse meg magát elvirel. de jól üsmervén az elvir természetit. és látván hogy a nem volna helyes. sok okokra valo nézve. azért. arra az időre hagyá. a midön portugalliában léznek. hogy semmiben meg ne sertödgycék a vicé királyné betsülete, de söt²⁰ még fogadást tétete. thamáral is hogy el titkolná ötet.

Dom sebastien a királyné oloiben menvén. de mint hogy előbször olyan állapottyában láttu. hogy meg nem vizsgálhatta. azért igen kezdé ötet szemlölni. noha ugy tekintete ötet mint olyan embert. aki meg mentette volna a haláltol, de tsudálkozni kezdék rajta, és ha fekete volt²⁵ is. de az orczája formáján valamit üsmert rajta. addig tekinté, és szemlélé. hogy dom sebastien juta eszében, és arra meg tüzesedék. az [160b:] alat pedig dom sebastien sem vette el szemeit rolla. és a fekete köntösben⁵⁰⁴ is olyan szépnek tették neki. hogy egy néhányszor⁵⁰⁵ meg akará magát üsmértetni. de még is meg tartoztatá⁵⁰⁶ magát.³⁰ elvirnek a dom sebastienről valo gondolat anyira el foglalta volt elméjít. hogy sok ideig halgatásban volt. ugy anyira hogy thamár. melléje közelitvén. mint ha álmából. akarná fel serkenteni mondá, aszonyom. zelim itt várja aparancsolatodot. jól látom felelé néki nagy suhajtva. zelim mondá ismét neki., néked köszönöm életemet. hálaadatan nem vagyok, jövel el velem lisbonában, és ót szerencsésé tész-

⁵⁰³ változását. <meg> és meg értvén

⁵⁰⁴ kötösben [Íráshiba *köntösben* helyett.]

⁵⁰⁵ egy néhányszor [*szor* — beszúrás halványabb tintával.]

⁵⁰⁶ meg tartoztatá [o—a-ból javítva.]

lek, és hogy még előreis meg mutassam hozzád való hálá adóságomat. veddel ezt a gyemántos gyűrűt, a melyet az újárol huzá le. és elégyen. bizonyósága ígéretemnek, zélím nagy tisztelettel el vévén a gyűrűt. nagyon meg hájtá magát. és ki mene előlle.

⁵ Elvir mindenkor örömmel látván ötet, nem titkolható el. thamar és eleonora előtt. hogy mitsoda nagy hasonlatoságot látna. zelim. és dom⁵⁰⁷ sebastien között.

Én nem szollok néktek. az ő meg indulásának idejéről, se az ő uttyarol, hanem tsak azt mondom meg. hogy hajora ülvén szerencsésen lisbonában érkezének, a hol az⁵⁰⁸ udvar. meg tudván avicé király rendeletlenségit. és a feleségével való roszul bánását, a kinek is [161a:] az attyafiai. boszut akartak állani. és a király viszá akarta éppen akkor hivatni. a midön elvir meg vivé halálának híret,

Az egész lisbona városa eleiben ment nagy örömel. és mindenek ¹⁵ köszönték. azután a maga házához kísérek, és leg előbször is dona catharina jöve köszöntésére. remélvén, hogy valamit halhatna a fiárol. akiről semmit sem tudhatot. el menetelétől fogvást. dom pedre. és dona catharina olyan nagy szeretettel való örömet mutatának a vicé királynénak. és anyi köny hullatásokat⁵⁰⁹ ejtének mind az el mult ²⁰ sok nyomoruságiért, mind⁵¹⁰ azokból való meg szabadulásáért. hogy a vicé királyné örömel látá.⁵¹¹ mitsoda kedves volna előttök

Dona catharina nem akarván mindgyárt a fia felől tudakozodni semmit arról nem szolla, dona elvir. gondolván hogy a kötelessége arra kényszeríti. hogy rolla ne tudakozodgyék. azért. csak a nevét sem ²⁵ meré említeni. eleonora pedig nagy nyughatatlanságal várván. hogy mind ezeknek a sok féle dolgoknak vége legyen egy szer. esziben juttatá Elvirnek mind azok előtt kik jelen valának dom baltazárnak az utolso szavait. eleiben adván hogy siettséggel kellene azt végben vinni. mivel⁵¹² mind azok a személyek jelen volnának a kik előtt. ³⁰ fel kel nyittani a ládácskát., dona elvir egy ne-[161b:]hány napokra akará még azt el halasztani., de az attyafiai, és jo akaroi oly igen kívának azt meg tudni, hogy továbbá nem halaszthatá. és kedveket kellették tölteni., meg nyitták tehát. a ládacskát. és a vicé királynák.

⁵⁰⁷ dom <balt> sebastien

⁵⁰⁸ az <király> udvar. [z — utólag beszúrva.]

⁵⁰⁹ hullatásokat [a—á-ból, á—o-ból javítva.]

⁵¹⁰ mind <az att> azokból

⁵¹¹ látá. [Beszúrás.]

⁵¹² mivel [Beszúrás.]

a leg drágáb. köveivel együtt. a maga keze irását is őt találák, amelyben fel teszi hogy azokat adrága köveket⁵¹³ Elvirnek hagyta. akinekis jó erkölcséről bizonyosságot teszen, vétkesnek valván magát a véle való házaságának. szándékáért, adom sebastien ellen valo tselekedetiért, és a belizához valo szeretetiért. amelyekért⁵¹⁴ botsánatot kér elvirtől. dom sebastientől. és dom pedrétől. kényszerítvén arra az özevgyét. hogy ne várja a gyászolás idejének végét, hanem adgya hitét dom sebastiennek., mihent lisbonában érkezik. azért hogy az ő emlékezete ne legyen oly gyűlölséges. azok előtt, akiket meg bántot.

¹⁰ Ez az irás meg hatá a sziveket mind azoknak akik jelen valának. Elvir nem halhatá sirás nélkül, dona catharina nem titkolá el amagáét, és mindenik ellene monda a gyűlölségnek. a melyel volt dom balzárhoz. dona. catharina⁵¹⁵ gondolá hogy már ideje volna tudakozodni a fiáról. és nagy keserüségét⁵¹⁶ mutata. nem tudván hová lett volna a fia. a mioltától fogvást. goa városában indult. meg mondván dona elvirnek mindenek hallottára, hogy mi okból indult volt el a fia.

Ez a hir igen nagy nyughatatlanságban veté a [162a:] vicé királynét. a szerecsen zelim aki meg⁵¹⁷ mentette volt az ő életét. annak. ábrázattya. de mindenek felet. ahoz valo hajlandosága el hiteték vele,
²⁰ hogy valamely titok volna mind ebben. erre parancsolá hogy mindgyárt hinak Zelimet., ennek a parancsolatnak okát másoknak meg nem mondván. dona Catharina ezen fel haborodék., zelim pedig mindgyárt őt termet az attyafiai. és jó akaroi közöt. és az annya előtt. de senki ötöt meg nem üsmeré; mint hogy pedig fel tette volt magában. hogy
²⁵ tovább magát el ne titkolya. le tevé minden félénkségit. a melyel addig meg akarta tsalni Elvirt. és elő vévén az ő természet szerént valo előbbeni maga viselésit. mindenek kezdék tsudálni a szerecsent.

Dona elvir igen fel háborodva mondá neki, Zelim amit érettem tselekedté., abból el gondolhatom hogy azt a szép tselekedetedet
³⁰ el nem rontod, és el nem titkolod. hogy mitsoda ók vit tégedet arra. tudom hogy egyedül a szánakodás vihetet arra. de olyan dolgokat is láttam hogy tselekedté., a melyekből észre vettem hogy más ók

⁵¹³ köve(t)ket [ket — beszúrás.]

⁵¹⁴ [Sorvégen:] amelye [új sor elején:] <lyért>kért [kért — <lyért> fölé írva.]

⁵¹⁵ catharina [Első a—h-ból javítva; szóvégi a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵¹⁶ keserüségét [Első s—r-ből, második s—t-ből javítva;] muta. [íráshiba *mutata* helyett.]

⁵¹⁷ meg mentette [meg — beszúrás.]

is vit arra. mond meg igazán. a betsületemben jár. Aszonyom felelé néki. a lábaihoz borulván. az én előttem olyan drága hogy azért életemet sem szánom [162b:] még többet is akart volna mondani, de a szova, a melyet el nem titkolá. meg hatá a szívét. Elvirnek, és dona⁵ Catharinának ugy hogy mindenik fel kiálta egy szers mind. oh Istenem. edom sebástien.,

Igen is¹⁸ ő felelé erre, a ki az életét neked köszölvén. azt tsak arra akarta fordítani, hogy a tiédet meg tarthassa, a kik jelen voltak. ezen¹⁹ mind tsudálkozni kezdének és nem hagyák szollani. hanem¹⁰ mindenik ölelgetni kezdé. nagy örömel, az alat pedig thamár. és eleonora dona Catharinának. mindeneket elő beszélének. ugy elvirnek is, a ki ezen igen tsudalkozván. érzé magában a hozzája valo szeretetének nagyobodását., el gondolván magában. hogy mitsoda tisztelettel volt hozzája. nem akarván magát meg üsmértetni véle., azért hogy¹⁵ mások azt ne gondolhasák hogy egyet értenek. olyan nagy dolognak is tették ez Elvirnek. hogy kegyes hálá ado szokal meg köszöné nékie.

Vegtire hogy sok időt töltöttek volna a sok kérdezésben. és feleletben. hivaták álvárét,²⁰ a kinél volt a viz mely meg fejeirtse őket. dom sebástien meg mosta az orcáját véle, és olyaná lett mint²¹ annak előtte volt dona Catharina. és dom pedre. sürgetni kezdék. elvirt. hogy vinné végben a dom baltazár akarattyát. de ez a jó erkölcsü aszony a ki a maga köteleségit mindennél éléb tette., nem [163a:] akara reá allani. és arra kéré dom sebástient hogy ne zugolodnék. ha még el halasztaná. azonba az udvar meg tudván mind ezeket. fel²⁵ szabadítá dom sebástient, és parancsolá a szép és jó erkölcsü Elvirnek. hogy ne várná vegit a gyaszának.. azért²² eza hazaság meg lön. mindeneknek örömére, thamár pedig keresztényé lett. és az ő hűségít igen meg jutalmaztaták mind Elvir. mind dom sebástien. és álváréval²³ esze adák.

³⁰ És a szép Elvir a dom sebástienel valo házaságában meg üsmeré. hogy,²⁴ ha a köteleséget tsak egyedül a jo erkölcs vezeti. a nagy tisz-

¹⁸ is [Beszúrás a két szó közé.]

¹⁹ ezen [n—k-ből? javítva.]

²⁰ álvárét, <is.> a kinél volt a viz <meg> mely meg fejeirtse őket. [fejeirtse — j betűje r-ből javítva.]

²¹ mint [l—d-ből javítva.]

²² azért [a—e-ből javítva.]

²³ álváréval <me> esze adák. [Új bekezdésben:] És a szép Elvir [a — beszúrás.]

²⁴ hogy, <ha> ha <mely> a [a — beszúrás.]

teletet ád. de a mely kötelességet a szeretet vezet. a kut feje avasóságos gyönyörűségnek.

Victoria el végezvén a historiáját. azt mindenek szépnek találák, de kivált valérius nagy sohajtva mondá. hogy mind szeretné ha dom ⁵sebastien helyet lehetne. erre felelé victoria nevetve, légy hát olyan hűséggel victoriához. mint ő volt Elvirhez.

Péntek.

Más nap az egész uri társaság a szokot helyre gyülekezvén. a játékot el kezdék. a melyet. julius veszte. el. és a zálagot hiláriának adá. aki is mondá. [163b:] fogadom hogy soha sem lész dom sebastien. ¹⁰ julius erre meg mosolyodván. így kezdé el historiáját.

AZ ÁNGLIAI KIRÁLYNAK. ETELREDNEK HISTORIAJA

Anglia annyi változásban volt a sok hadakozások, és egyenlenségek miatt. amióltától fogvást a saxok azt hét országra osztották volt., azt el mondhatni, hogy tsak a tizedik saeculumnak. a kezdetén. ádelstán király alatt kezdte meg ujulni. és tsendes békeségben élni., ¹⁵ ez nagy hadakozó. és nagy elméjű király lévén. a hét országból. egyet tsinala, és mint hogy azon igen igyekezett. hogy a gallia szellyiről való népeket amaga országában vonhassa. akiknek is földet osztogata. azért kevés idő múlva az országában akereskedést fel állitta. és gazdagá tevé.

²⁰ Ez az ország meg marada ebben a boldogságában. mind addig amég eza király uralkodék., akinek is helyében holta után. Etelred következék. 1004. esztendőben. ezt a fejdelmet a menyek meg áldották volt minden féle királyi jó erkölcsökel. és boldogab lett volna más királyoknál. hogy ²⁵ ha a szeretetre való hajlandóságát meg győzhette volna. vagy ha az állandóság ²⁶ követte volna szivében a szerelmet,

Ezt a fejdelmet egy Egrád nevű attya fia nevelte volt fel, a kinek bölcs, és okos tanácsi. meg tartoztatták ²⁷ [164a:] minden indulatiban.

²²⁵ [Sorrégen:] hogy [új sor elején:] hogy ha

²²⁶ állandóság [a—á-ból javítva.]

²²⁷ meg tartoztatták [164a:] <ezt a fejdelmet> minden indulatiban.

égrád azt gondolá hogy az ételred jó hajlandosági meg nem változnak

Ételred már olyan időbe⁵²⁸ kezdte lenni. a melyben akülső gyönyörűségek. már kedvesek kezdenek lenni: és a korona reá szálván. a nép örömel látá. hogy⁵²⁹ husz esztendő korában arra igen méltó⁵ volna. amint is. az igasságot, és a kegyességet igen szerette. de sőt még jó akarokat is értelemel tudot⁵³⁰ választani. és a többi közül olyat választá egyet. akiben egész bizodalomal volt. ezt az iffiu urat korknak⁵³¹ hitták. és ennek a sorsát. annál is inkább nem irigyelék. hogy azt meg érdemlette

¹⁰ Égrad. akihez a király mindenkor valóságos barátságát meg tartotta, és akinek tanácsát úgy vitte végben mint a még király nem volt. örült magában ő maga viselésin. mind eddig ételred semmi máshoz való ragaszkodását nem mutatá.. noha azö udvara tele volt nagy uri aszonyokal, és fejdelem aszonyokal akik tsak azt keresték hogy tett-
¹⁵ hessenek

De az ő szabadsága elvesztésének. ideje el érkezék, és⁵³² londonum városában volt el rejtve az a személy. a ki tölle azt el vívé tsudálatosan egy szer atöbbi közöt. ez a fejdelem, lovon⁵³³ avároson menván által az udvarával, az uttzára valo ablakok tele valának népel, kik nézték el
²⁰ me-[164b:]netelét.⁵³⁴ akirály abban gyönyörködöt, hogy a népe, azt a szeretit⁵³⁵ mutat hozzája. és olyankor lassabban is léptette lovát. hogy jobban láthassák. maga is tekéngetet az ablakokra. és egy közönséges háznak az ablakán. oly szép személyt látá hogy azon tsak el álmélkodék. és annál lassabban menván., a szemeit el nem veheté rolla, és a
²⁵ szemei rabságban ejték a szivét.

A leány pedig vévén észre hogy akirály igen tekingetné. meg tüzesedék. és a királynak annál szebnek tették, és a mikor tovább kellették is menni. egy nehány szor hátra néze. és örömel látá. hogy a leány is hajolt volna az ablakon hogy tovább láthassa ötet, végtire ki kellették
³⁰ menni avárosbol. és a mező, a hová magát ment volt mulatni. tsak⁵³⁶ szomorúságot, és unadalmat okoza néki. mindenkor tsak esziben

⁵²⁸ időbe [be — beszúrás.]

⁵²⁹ hogy <sz> husz

⁵³⁰ tudot [Szóvégi t—d-ből javítva.]

⁵³¹ korknak [Középső k — javítva a-ból, vagy d-ből?]

⁵³² és <a> londonum

⁵³³ lovon [Beszúrás.] avároson menván által az udvarával, <mint> az

⁵³⁴ me [164b: margóra:] netelét.

⁵³⁵ azt a szeretit mutat [!] hozzája.

⁵³⁶ tsak [t—c-ből? javítva.]

lévén a mit látot volt. azon kezde gondolkodni hogy miképen láthatná még meg. azért semmi gyönyörűséget nem találván a mezőn., sokal nagyob siettségel tére viszá a városban mint a melyel ki ment volt igen kezdé keresni szemeivel mind a házat, mind az ablakot a honnét a szivit meg lötték volt. ugyan azon nép meg mutatá magát az ablakokon, a lovát tsak lassan lépteté. minden felé tekintet. és végtire meg üsmérvén a lako helyét annak a szép személynek. sokat tekingete az ablakra de senkit nem láthata. és tsak egyedül annak. ahaznak ablakja volt. üres, atöbbi mind [165a:] tele voltak.

¹⁰ Ételred ezen igen meg keseredék, és azt el nem titkolhatá, az ábrázattya meg változék. azt nagy szomorúsag boritá el. és kork. aki reája figyelmezet azt észre vevé, és közeleb menvén hozája. kérdé ha nincsené roszul. a király mint ha mély álombol serkent volna fel. reája tekinté. es mondá.

¹⁵ Ha haza érkezünk kork. akkor meg mondom néked. erre a király alovát szaporábban kezdé léptetni, kork pedig könnyen észre vevé ezekből a szokbol. hogy valamely rend. kívül valo dolog volna az ételred elméjin. és mint hogy kimentekkor észre vette volt hogy mint tekingette azt a szép leányt. a kit ő is meg nézte. és hogy az oltátol ²⁰ fogvást tsak gondolkodásban láttya. azért gyanakodék valamiben.

A király alig érkezék az udvarában., hogy amaga házában mene. kork is utánna, a király le ülven. egy keves ideig halgata. azután korkra vetvén szemeit mondá néki, bizhatomé hűségedben, és a különös hozád valo joságomért. vagyé olyan hűséggel hozá m, hogy ²⁵ énnkem⁵³⁷ szolgálj egy nagy dologban.

felsőges király felelé kork, terdre esvén előtte. a hozád valo hűségemet nagyon meg sérted, ha abban kétel-[165b:]kedel, szolgálatom, faradcságom. vérem, életem. a tied. mind ezekből parancsolhatsz, mit kellesék tselekednem. mond azt uram nékem. és had ne legyenek ³⁰ sokáig ebben a nyughatatlanságban. látván.. hogy mitsoda állapotban vagy

oh' felelé a király. ez énnkem olyan új dolog. hogy azon nem tsudálokozom. ha észre vetted. és mint hogy ahoz nem szoktam, azért el sem titkolhattam. kork. én szeretek. de olyan de olyan⁵³⁸ nagy szeretettel., ³⁵ hogy annak mása nincsen. de szerencsétlenségemre. nem tudom, kit

⁵³⁷ én<nek>nekem [*nekem* — <nek> fölé írva.]

⁵³⁸ de olyan de olyan nagy szeretettel., [Az egyik sorvégen, a másik sor elején. Nem dönthető el kétségtelenül: az ismétlés íráshiba, vagy érzelmi nyomósítás-e?]

szeretek., azután elő beszéle neki mindeneket. és hogy mitsoda keserűségben volt. hogy ismét nem láthatta azt a személyt. mikor háza előtt el ment. néked kel hát. kedves korkom azt fel keresni, fel találni. és nekem meg mondani. hogy ha az a szép személy, az országom bélié,
5 ha a városban lakiké. egy szóval. neked kel arra modot találni. hogy láthassam. néki meg mondgyam szeretetemet, és hogy szeretessem magamot tölle.

kork meg tsendesedék, látván hogy a kiraly szomorúságát. az uj szeretet okozná. minden képen vigasztalni kezdé. és reménséget ada
10 néki.⁵³⁹ mondván. felséged abban bizonyos lehet hogy azért minde-
neket végben viszek. hogy kedvedet tölttsem, és talám még estvéig
is⁵⁴⁰ meg tudhatod a mit akarsz tudni; de uram légy tsendeségben.
és azt visgáld meg, hogy senki ugy meg [166a:] nem érdemi a szere-
tetet mint Ételred. és aki a szépség mellet olyan rendben. vagyon,
15 akinek. a világon lévő szépek. ditsőségeknek tarttyák engedelmeskedni.

A király erre. nem felele. hanem tsak meg mosolyodék. de hogy valamely bizonyost tudhason a maga sorsárol. kezdé sürgetni korkot hogy menne el a dolgában fáradozni. és meg hagyá néki. mind a titkot. mind a szorgalmatosságot. kork mind a kettőt meg igérvén. az udvar-
20 bol ki mene. fel tévén magában. hogy addig viszá nem térne, a még végire nem menne mind⁵⁴¹ annak a mit meg akarnak tudni.

kork olyan szorgalmatoságal. mene mindenektől végire. hogy sokára meg tudá. hogy az a személyt, a ki oly nagy szeretetet gerjesztet a király szívében Ételgívának nevezik. anya nincsen. az apja mester
25 ember lévén. egy klastromban neveltette volt fel. tizen ött esztendő koráig. és hogy valamit nyert. mestersége után., azt mind a leányára költötte. hogy jól neveltethesse. de meg szegényedvén, ót tovább nem tarthatta, és két esztendőtől fogvást. a klastrombol ki hozván, a háznál. igen magános életet élne. és magát. tsak az áitatos. és a háznál
30 lévő [166b:] dolgokban foglallya, más mulattsága nintsen, hanem egy leány attyafia. aki szép, és okos lévén. igen szép egyeségben élne véle.

kork ezekre végire menvén. az Etelgíva üsmerötől. gondolá hogy már az is szükséges, hogy az mester ember házához menyen, és hogy
35 maga is meg lássa. amit mondottak volna felölle. kork oda menvén

⁵³⁹ néki. <f> mondván. felséged

⁵⁴⁰ is [i-m-ből javítva.] meg tudhatod

⁵⁴¹ mind <addi> annak

hozája. olyan szin. alat hogy valamit dolgoztasson véle, beszédben erede véle. és tudakozodni kezdék, tselédíró. és munkájáról. a mester ember látván. hogy Czifra köntösben volna., szemérmességéből. tsak egy néhány szoval felele néki. kork azt észre vévén. beszélteni akará.
5 és mondá néki. tudom hogy emberséges ember vagy., és hogy szegénységben vagy. ne titkoly semmit el előttem. azt mondgyák hogy egy leányod vagyon. és egy atyád fia mellette. akiket jól nevelted; de a tehetséged nem engedi. hogy jól el helyheztessed őket. ha ez így
10 a ki a népit szánnya, ha tudná ate szegénységedet tégedet meg segítene. anyival hogy jól férhez adhatnád leányodot

Ah' uram., sok dolgok volna akirályoknak, ha boldogoká akarnának tenni mindeneket., akár mely szánakodo legyen a miénk. de hogy reménlhetném én azt. hogy [167a:] kivenne a szegénységéből. mivel
15 én néki soha semmi szolgálatot nem tettem. leg aláb valo lévén az országában. a leányom. és az onokám valo hogy elég szépek. de okosok. és nem akarnak senkivel is üsmerkedni

Mind azon által. mondá kork. én akarnám őket látni. énnekem elég üsmerettségem vagyon udvarnál., és én őket valamely nagy uri
20 aszony mellé tehetném, a kinél ajó erkölcsöt gyakorolhatnak. hogy pedig meg mutassam néked, ki huzván egy erszényt tele aranyal. hogy szolgálni akarok néked. veddel el az erszényt.⁵⁴² és segittsed magudot, addig a még én őket el helyheztetem.

A kork kérésin. és az ő nagy ajándekján. el hüle a mester ember. és
25 sokáig nem tudá hogy mi tévő lenne. kork azt látván. mondá néki. ne fély. nem azért jöttem ide. hogy a leányidot meg tsallyam. én előtted akarok vélek beszélni. amit tselekeszem veled, tsak a szánakodás viszen arra.

Ez a beszéd meg bátoríttá az öreg embert. és látván korknak okos
30 ábrázattyát. és szép beszédt., hitelt ada szavainak. és minek utánna nagyon meg köszönte volna ajándekját. égy kis parasztos házban vivé ötet. ahol találá Etel-[167b:]givát, és a társát,⁵⁴³ kik a varrásban foglalatoskodtanak. Etelgiva ha igen közönségesen volt is öltözve, de az ő szépsége. a kork szemeiben tüdöklék. és soha annál szob⁵⁴⁴
35 személyt nem látot volt., és a kis fejér és piros ábrázattyával. kék és

⁵⁴² azt erszényt. [Íráshiba.]

⁵⁴³ a társát, <a>kik a varrásban

⁵⁴⁴ szob [b—p-ből javítva.]

fényes szemeivel. uri és magas⁵⁴⁵ természetével. felyül haladta mind azokat kiket annak előtte látot volt., és annyira kezdé ötet tsudálni kork. hogy nem szolhata. és a szép Etelgiva fel kelvén előtte. meg pirula. látván. hogy mint tsudálkoznék szépségin.

⁵ A kork ábrázattya nem volt tellyeséggel üsméretlen előtte., mivel. titkos okokból. az elméjiben tartotta mind azoknak képeket, kik a király mellet valának. és mint hogy ugyan azoknak köntösben. is volt azon a napon, azért könnyen reája emlékezheték. mind azon által⁵⁴⁶ nem tudván hogy ki volna. ugy tekinté ötet. mint a király udvarában valót:

Ha kork tsudálkozot az ő szépségin. ez a szép leány nem aláb való képen tsudálkozóék az ő⁵⁴⁷ látogatásán., és egy kevesé fel háborodék rajta. az attyára is tekintte. hogy meg kerdgye. tölle. ki hozta volna ötet hozája. kork ezt észre vévén és nem bánhatván véle ugy mint egy ¹⁵ mester ember leányával, és közeleb menvén hozája. olyan tisztelettel. mint ha egy királyné lett volna. mondá né-[168a:]ki. botsásd meg aszonyom, az én vakmerőségemet, mint hogy igazán ki szoktam mondani adolgot, azért el sem titkolom hogy azt akartam meg látni. ha az a mit felölled mondottanak ugy vagyoné. de már látom hogy ²⁰ sokal fellyeb való a te szépséged annál. a mit ennekem arrol mondottanak. én ezt meg viszem a királynak., és abban bizonyos lehetz, hogy a jó erkölcsöt annyira szereti., hogy azt szerencséebbé is teszi.

Uram. felelé erre Etelgiva szemérmetes maga reá tartásával. mi igen alá valok lévén azt nem érdemelyük. hogy a király, és azok kik ²⁵ mellette vannak., tsak reánk is tekintsenek: mind eddig a menyek el nem hagytanak minket. a szegénység meg nem ijeszt bennünket. talám még a szükséges is a mi okosságunkra. és ha merném, mondá néki pirulva. jutalmát kérni tölled annak az engedelmeségnek. a melyel azatyám volt hozád. tsak azt kérném, hogy a királynak semmi- ³⁰ röl ne szóly, és többé had ne legyen aza szerencsénk. hogy it lássunk.

A te parancsolatidhoz felelé kork. mindenkor nagy engedelmeséggel leszek. de a lehetetlen hogy meg ne mondgyam a királynak a mit láttam, és kételen vagyok az ő parancsolattyából. mászor is néked alkalmatlankodnom. [168b:] de oly nagy tisztelettel lészen a. hogy ³⁵ reménlem, hogy keveseb tartásod. és több bátorságál lesz.

⁵⁴⁵ magas [e—v-ből? javítva.]

⁵⁴⁶ által [Első l—t-ből, t—a-ból javítva;] nem tudván hogy ki volna. ugy tekinté ötet. mint [ötet ő-je m-ből javítva.]

⁵⁴⁷ az ő <sz> látogatásán.,

Ezekre⁵⁴⁸ a szokra nagyon meg hajtá néki magát. és a gazdával. le menének. a ki is mikor a mihelyében voltanak. viszá akará néki adni az erszényt, de kork olyan szokot monda néki. hogy ketelen vala el tenni. az erszényt. azonban pedig a szerelmes Etelred nagy nyughataatlansággal várja vala korkot. és soha egy nap sem tettzet néki oly hoszunak, már bé is kezdé⁵⁴⁹ est véledni. a mikor meg látá. a kedves korkot a kinek az ábrázattyáról meg üsmeré. hogy nem járt volna tellyeséggel hejában.

Mihent magánosan lehete vele. a maga házában hívá ötet. és ót¹⁰ nagy siettségel kérdé tölle. hogy mit vit volna végben. kork. valóság. szépnék tartván azt aleányt, egészen eleiben adá annak szépségit. azután meg mondá mint ment hozzája. mit⁵⁵⁰ tselekedet. és hogy mitsoda beszélgetése volt. Etelgívával.

A még ezeket beszéllé. kork. adig⁵⁵¹ Etelred nem tudá mit tsinálni. örömben. és szerelmében. Etelgivanak pedig alacson rende. és szegénysége. tsak nem bizonyos reménséget adván néki. a korknak tet szemérmes feleletire is tsak anyiban⁵⁵² vigyáza. hogy tsudálá az ő eszét [169a:] azután tanácsot kére korktól hogy mi formában láthatná meg azt a leányt, azt találák fel magok között. hogy a lehetetlen²⁰ volna azoknak a szegény embereknek házánál; hanem más helyre kellene őket tenni., a hová a király járását, az udvar meg ne tudhassa.

Ételred. a kinek a szerelem meg frisitette volt elméjít. reá emlékezék, hogy a városhoz közel lévő erdő mellet látot volna egy szép házat, a melynek igen szép kerttye is volna. mindgyárt parancsolá²⁵ korknak, hogy azt venné meg. és a házakot fel ékesitetné illendő képen. kork nagy szorgalmatosággal. egy hét alat. mindeneket végben vive. és mindeneket el készítete., akirály azután vadászni mene. és tsak egyedül korkal. a házhoz mene ót mindenekről rendelést tet. nagy örömel. meg gondolván hogy kiért tselekeszi.

³⁰ Az alat a még akirály ezekben fáradozék. a szép etelgiva. nyughatatlanság nélkül nem volt, a midön korkot meg látá. az ő sziviben. meg ujjulának azok az indulatok. a melyeket az ő okossága. és jó erkölce. meg akarák győzni. ennek előtte egy darab idővel, az Etelgiva [169b:] apja. el vitte volt ötet magával. hogy meg mutassa

⁵⁴⁸ Ezekre [Szóvégi e—a-ból? javítva; a javítás helyén a tinta összefolyt.]

⁵⁴⁹ kezdé <s> est véledni.

⁵⁵⁰ mit <mo> tselekedet.

⁵⁵¹ adig [d — javítva olvashatatlan betűből.]

⁵⁵² anyiban [b—r-ből javítva.]

néki. akirályt. és mint hogy a valamely nevezetes nap volt. azért Etelgiva akirályt egész fényességében láta. és a szivét meg sértve érzé. a képe anyira el foglalá elméjit, hogy tsak etelred volt esziben, tsak rolla beszéllet,⁵⁵³ és gondolkodot. abban az idő sokal⁵⁵⁴ iffiab⁵ lévén., nem figyelmezt arra hogy gyönyörűségel gondolkodnék a királyrol. de az ő attyafia Édita. egy kevesé idősebb lévén nálánál. anyiszor kezdé boszontani a királyal. hogy észre vévé⁵⁵⁵ magát. és meg üsmeré szomorúságal. hogy hajlandóság volna szivében.

Azután magára sokszor meg haraguvék nagy kevélységiért, a mely,¹⁰ az ő királyára merné véle emeltetni szemeit. de akár mely keményen bánt is magával. de azt tsak érzé magában. hogy a szive. fellyeb valo rendénél. és az Etelredhez valo hajlandósága. még nevedeknék. látván maga is helytelen hajlandóságát. nem lehele hogy azt ki ne nyilatkoztassa Editanak. kérvén arra ötet, hogy azt verje ki az elméjiből. és mondá néki. én ezt soha sem vallottam volna meg neked,¹⁵ hogy ha te fellyeb valo rendü emberekhez járhatnál, mint mi vagyunk., és ha jól üsmérem is hozám valo barátságodot. de meg nem mondottam volna néked esztelenségemet. [170a:] de mint hogy tsak egyedül vagyok. gyámol. és jó akarok. nélkül. és tudom hogy szeretz engemet,²⁰ azért reménlem hogy meg szánod esztelenségemet., és okos beszédidel. el hagyatod hajlandóságomat

A szép Etelgiva. eszerént beszélget vala gyakorta, az attyafiával, a ki is minden modon azon igyekezék. hogy azt ki verje az elméjiből. amint hogy már azt gondolta volt mindenik. hogy azt végben viték,²⁵ a mint hogy már emlékezetet sem tettek egy más között a királyrol. Etelgiva már a nevét sem említette., a mikor, az ablaka alatt el ment. a mint már meg mondottam. de a sok ló dobogásra. a nagy zajra. hogy hallotta, az ablakra futot. és el ijede, hogy meg látá Etelredet. a ki is sokal szebnek tettzet néki. mint annak előtte tettzet³⁰ volt; az ablakot nem meré bé zárni. vagy is inkább. arra anyi ereje nem volt. és⁵⁵⁶ abban az órában a király hogy igen kezdé szemlélni ötet. azért mind el felejté azt, amit fel tett volt magában.

Az ablakban maradván. a királyt kíséré szemeivel. és szivével, mind addig amég láthatá. és azt is észre vette. hogy a⁵⁵⁷ király egy

⁵⁵³ beszéllet, [b—v-ből javítva.]

⁵⁵⁴ sokal iffiab [l—b-ből javítva.]

⁵⁵⁵ észre vévé⟨n⟩ magát.

⁵⁵⁶ és ⟨b⟩ abban

⁵⁵⁷ a [Utólagos sorközi beszúrás.]

nehány szor viszá tekin-[170b:]tet volna feléje. aki is mesze lévén. a szomorú Etelgiva, az ablakot bé zárá. könyves szemekel, Edita, fel kiáltá. kedves Editam, hová leszek én.? kedves Etelgivám felelé néki. várjad az időtől és ajó erkölcsödtől a gyógyulást. a mely oly
5 szükséges nyugodalmodra. és szüntelen a legyen elmédben. hogy az a szép ábrázatu, és szép természetü Etelred, a leg nagyobb fejedelmek közül valo. mi pedig az ő népe között. leg aláb valo vagyunk és hogy az a fejdelem. fejdelem aszonyoknak rendeltetet.

Ezt én mind igen jól tudom. felelé erre Etelgiva. és az én szeretete-
10 met se reménség. se kívánság nem követi. és ha az a király. a ki előttem oly kedves. anyira találna szeretni., mint én szeretem őtet, azal szerencsébe nem lenne. soha. és az ő nagysága. hatalma. és a magam szeretete. el nem felejtetik velem. a maga betsületit. nem akarom hogy szeresen, és én sem akarom tovább szeretni. az első könnyen meg
15 gátolhatom, de a másikat talám véghez nem vihetem, de semmi. kedves Editam. ne beszéljünk többet fölöle. és ha meg nem győzhetem hajlandóságomat, leg aláb ne ketsegtessük, tellyeséggel. [171a:] el kerülöm az alkalmatosságot, hogy⁵⁵⁸ láthassam azt a fejedelmet, avárosban viszá fog térni. de azt hitesd el magadal. hogy nem leszek
20 azok között. kik őtet fogják nézni.

Ezt Etelgiva véghez is vivé. és mikor hallá hogy a király viszá térne. még a hazában is el rejtezik, hogy a kísértet meg ne győze. ugyan ezen okból. nem láthatá őtet akirály viszá tértiben. azt is gondolá. hogy talám egészen el is felejtheti akirályt. és magát meg
25 győzheti; ebben a reménségben lévén. kora éppen akkor mere eleiben.

A kit is hogy meg látá el hűle magában. anrak beszédt jól által látá, és azon meg habborodék. esziben jutván hogy a király mitsoda figyelmeteséggel tekingette őtet, azért abban nem is kételkedék., hogy a kora látogatásában valamely el rejtet dolog ne volna. mind
30 azon által, meg tudván magát győzni, igen nagy okosággal felele kornak. a ki is alig ment el a háztól. hogy az atya meg mutatá néki annak az urnak ajándékát.

Ételgiva ezt látván. annál inkább meg erősödek gondolattában, hogy a mind őtet tekintené. és tisztelettel az atya eleiben adá hogy nem
35 kellett volna el venni⁵⁵⁹ [171b:] a pénzt. és mondá néki. az udvari embereknek ajándékok mérges. és meg sértik tiszteletiben. és betsü-

⁵⁵⁸ hogy <h> láthassam

⁵⁵⁹ el ven-[171b:] a pénzt.

letiben azokat, kik azt el veszik. ha leányok vagyon. a kiknek szegénységek, tsak a betsületek kárával orvosoltatik meg. mit nem fognak mondani. a midön meg tudgyák. hogy egy udvari ertol pénz vettél, és hozánk hoztad. a nevét nem tudom., se azt hogy mitsoda
5 rendben vagyon. de azt tudom, hogy ő volt egyik. a ki leg közelebb volt akirályhoz, mikor a mezőre ment. ebből el lehet itélni hogy betsületben vagyon előtte., az olyan látogatás gyalázatunkra vagyon. mert tsak bestelenségunkre valo oka lehet annak, mint hogy igen
10 alacson renden valok vagyunk azért nem is keresnek minket illendő képen.

Ez a gondolat könyhullatásra indította a szép Etelgivát, de azattyá, akiben nem volt illyen nemesi gondolat. monda. hogy ő nem tartaná azt szükségesnek hogy mindenkor a nagy szegénységben maradjon. azért. hogy mások ne beszéllyenek fölé. anagy renden lévőkhöz
15 illik meg segíteni a kitsideket, a kik pedig rolla fognak beszéllyeni, azt irigységből tselekeszik. anem példa nélkül valo dolog. hogy lássunk olyan szánakodo urakat kik meg segítsék a szegény leányokat. de azal bestelenségekre nem igyekeznek. az az ur is ő néki semmit olyat nem [172a:] mondot hogy rosz szándékban volna. egy szoval ő élni
20 akar. annak. mind jó akarattyával. mind segítséggével.

Etelgiva látván hogy arrol nem tehetne. nem felele néki. de a midön egyedül marada editával, meg monda néki, mind azt a mitől tartana. edita is hasonló gondolatban volt., és nem kételkedék abban. hogy azaz ur nem az ő szépségiért jött volna hozzájuk. vagy magáért. vagy
25 a király parancsolattyából. mert ugyan is. azt láttam hogy az a fejdelem. nagy figyelmeteséggel tekingete reád. és minden bizonyal. azon vagyon⁵⁶⁰ hogy tegedet jobban meg üsmérhessen. azt az urat⁵⁶¹ pedig nem láttam hogy leg kisseb szerelmet mutatot volna., és a mint akirályrol. beszélle. könnyen el hihetni. hogy parancsolattyából⁵⁶² jött
30 volt

oh! ugyan ettől is félek én. felelé erre Etelgiva. de mitsoda gondolatya lehet a királynak., mit akar. ? egyebet abban nem látok. hanem hogy gyalázatomra igyekezik. hiszedé kedves Editam. hogy eza gondolat meg kisebbiti hozzája valo szeretetemet, Ételred nem szerethet
35 egy olyan leányt mint én, hogy azt betsülhesse is. az ő szeretete,

⁵⁶⁰ vagyon <vagyon> hogy

⁵⁶¹ urat [urát-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵⁶² parancso<latra> [vagy: <latból>?] lattyából [a tinta szétfolyása miatt nem olvashatók ki pontosan a törölt betűk.]

amely⁵⁶³ igen dicsőséges volna egy olyan személynek a ki hozzája⁵⁶⁴ hasonló volna, az énnekem⁵⁶⁵ gyalázatos, én tudom ki vagyok. tó-
[172b:]váb nem nézek tsak a mint kell. de ha szinte alatsen renden
valo vagyok is,⁵⁶⁶ mind azon által az én gondolatim annyira⁵⁶⁷ felyül
5 haladgyák állapotomot., hogy tsak ugy tekintem mint a semmit.
és olyan nagyságot., a melyben nem részesülhetek igasság szerént.
Etelred király lévén. nem lehet az én férjem. de soha Etelgiva azó
szerete sem leszen

10 Ilyen beszélgetésekben tölté el a nyolcz napot ez a szép leány., a
melyek alat mint hogy nem látá korkot. azt reménlé. hogy el is fele-
zették volna, de a kilenczedik napon. az apjával együt látá bé menni
hozája korkot leányom mondá a mester ember. akirály parancsolat-
tyára el kel hagynunk⁵⁶⁸ hazunkot., ez az ur hozta a parancsolatot.
és azt még ma kell végben vinniünk, készüly és engedelmeskedgyél.

15 Etelgiva erre tsak el hüle, és semmit nem mondhata, kork ezt észre
vévén mondá. aszonyom ne fély, a király parancsolattyán meg nem
ijedhetz. ő néked⁵⁶⁹ jodot keresi, a mitsoda lako helyt rendelt néked.
a tiéd. ennekem parancsolta hogy oda vezeselek., az atyád veled
lészen. ugy a szép Edita is. és ezután egyébre nem leszen gondod
20 hanem hogy vigyáz arra az életre, amelyet a király szerencsésé akarja
tenni.

Etelgiva egy kevesó magához tervén mondá. uram. meg vallo
hogy nehéz nem tsudálkoznom ezen adolgon. [173a:] mi nem érde-
molyük a király kegyelmeségit., és olyan alá valok vagyunk. hogy ha
25 az ábrázatodrol nem latnok hogy egyenes szavu⁵⁷⁰ vagy. nem adhat-
nánk hitelt beszédidnek., mind azon által látom hogy engedelmeskedni
kell, én uram kész vagyok az apámat követni. ahová akarod ötet
vinni

30 kork vigyázván aleányra. észre véve hogy a leány. által látta hogy
mi végre. tselekeszik mind ezeket ő érette. de azt is észre vette. hogy

⁵⁶³ a⟨ki⟩mely [mely — ⟨ki⟩ fölé írva.]

⁵⁶⁴ hozzája ⟨j⟩ [azaz ⟨s⟩] hasonló

⁵⁶⁵ én énnekem [Elírás.]

⁵⁶⁶ is, ⟨de⟩ mind azon által

⁵⁶⁷ [Sorrégen:] annyi- [új sor elején:] felyül haladgyák [a -ra rag íráshibából elmaradt.]

⁵⁶⁸ el kel hagynunk [h — javítva más betűből.]

⁵⁶⁹ néked [néki-ből javítva; e—i-ből javítva, d — beszúrás halványabb tintával.]

⁵⁷⁰ egyenes szavu⟨vu⟩ vagy

a leánynak azért töb keserüsége volna mint öröme. és anyira ki tettzet belölle a jó erkölcs, hogy még előre által látá, hogy ehhez a nyereséghez. nagy bajjal jutna a király. ugyan ezért nagyobra is betsüllé Etelgivát, és fel tevé magában. hogy mindenekben fogja
5 segíteni tanácsával., azonban pedig meg jelenté néki. hogy estve kellene meg indulni, azután különösön vév amester embert. akinek is. ismét egy erszény aranyat ada, meg hagyván néki. hogy végeze el a városon minden dolgát. ugy hogy ne kellesék. viszá jöni. mivel akirály parancsolattya. a, hogy többé a mesterségit ne üze. a⁵⁷¹
10 mester ember ennek a kedves parantsolatnak ellene nem álla. és azt fogadá hogy mindenbé bé tölti a király paransolattyát. azért tsak hamar⁵⁷² él is rende-[173b:]lé kevés dolgait. kork pedig el hagyá ötet.

A meg indulásnak ideje eljövén. a mester ember, abban az uttzában vivé a leányát. és editát. ahová kork mondotta volt⁵⁷³ néki. ót egy
15 hintot találának. és belé ülteték őket. mint hogy az út hoszu nem volt, azért tsak hamar is el erkezenek, és a sok gyerttya világnál. leg előbször is korkot üsmeré meg Etelgiva. a ki is a hinto mellé menvén. a kezét nyujtá Etelgivának. Etelgiva pedig szépen a kezit adván néki. mondá. uram. haazt akarod hogy nyughatatlanság nélkül
20 vegyem a betsületet melyet velem tselekeszel. mond meg azt nekem. ha egyedül vagyé itt.? kork észre vévén hogy mit tennének ezek a kevés szók. és a néki rendeltetet házban vivén ötet., mondá néki, itt már aszonya vagy ennek a háznak., én itt tsak azért vagyok hogy meg mutassam néked az házakot senki én velem nincsen. és az. aki
25 nyughatatlanságal varja itt lenni. tsak olyankor fog ide jöni. amidön semmitől nem tarthatz. uram felelé néki keményen méltoztassál gondviselőm lenni a mellet. tudom hogy mitsoda tisztelettel tartozom néki. a szükséges hogy meg tudgya. hogy ha. király is. tisztelettel tartozik az ártatlanságnak.

30 tiszteletre méltó Etelgiva. felelé neki kork, akirály tégedet igen szeret. tsak holnap látod meg ötet, ő [174a:] néki is kell néked meg mondani szándékát, de azal által nem hágom parancsolattyát. ha azt mondom néked. hogy⁵⁷⁴ magának nintsen anyihatalma magán. mint neked vagyon rajta., és hogy tsak rajtad áll. hogy magadot
35 tiszteletted véle.

⁵⁷¹ a <m> mester ember [ember r betűje n-ből javítva.]

⁵⁷² hamar [Második a—e-ből javítva.]

⁵⁷³ volt [t—n-ből javítva.]

⁵⁷⁴ hogy <maga> magának

Azután oda szolítván az apját. és editát. mondá. nékik. ez a ház. es a mi benne vagyon Etelgiváé. it fel találhattya mind magának. mind néktek. a mit kívánhat. a mely aszonyokot itt fog találni. azok szolgálái. és atöbbször olyan rendelést tegyen. amint néki tettzik.

⁵ Ezekre⁵⁷⁵ a szokra el butszuzék töllök, és szabadságban hagyá őket. hogy gondolkodhassanak szerencsejek változásán. alig mene ki a házból. hogy Edita arra kéré Etelgivát hogy néznék meg aházakot; Etelgiva rea álla. és a midön a házakot kezdék jární. feles tselédeket találának. akik mindenüt⁵⁷⁶ el hordozák őket. a ház nem volt nagy,
¹⁰ de igen alkalmas. és drága öltözetekel⁵⁷⁷ volt fel ékesítve;

Etelgiva a maga hazában találá az aszonyokot., és a melyik azok között első volt, az Etelgivát olyan kis házban vivé. a hol⁵⁷⁸ sokféle köntösököt, és vég matériákat [174b:] mutata néki. más ezeknek örülhetet volna, de Ételgiva ugy tekinté mind ezeket. mint olyan
¹⁵ kelepceket, a melyekben akarják⁵⁷⁹ ejteni azö jó erkölcsét.

Edita noha igen okos volt., mind azon által nem gondolkodot olyan formában. és mint hogy soha életében olyan nagy alkalmaságban nem volt mint akor, azért örülni kezdé. és mondá. mitsoda szép dolog akirályság., aki illyen Czifra dolgokot tselekedhetik. a ki anyomorultakot meg segítheti. a ki a szegényt gazdagá teheti.
²⁰

Ha mind azok az ajándékok felöl Etelgiva. más szándékból volnának,⁵⁸⁰ valo hogy szerencsések volnánk. de kedves Editám. a szeretet annak kezdöje. és az el törli minden érdemít., edita látván hogy tsendesch elmevel volna, kérdé tölle. hogy miért volt mind addig
²⁵ olyan nagy halgatásban. Etelgiva felelé erre.⁵⁸¹ mert mindenkor attol tartot hogy tsak azon igyekeznek hogy a király kezében adgyák. és ha oda érkezésekkor. a királyt ót találta volna. már azt fel tette volt magában hogy ettzaka valamely klastromba szökjék, fő képpen, ha⁵⁸² látta volna. hogy valamely illetlen dolgot kívánt volna
³⁰ tölle.

⁵⁷⁵ Ezekre [E — javítva egy másik megkezdett nagybetűből, új bekezdésben.]

⁵⁷⁶ mindunüt [Elírás.]

⁵⁷⁷ öltözetekel <fe> volt fel ékesítve; [*ékesítve*; — k betűje s-ből javítva;] <Etelg> [új bekezdés:] Etelgiva

⁵⁷⁸ a hol <féle> sokféle [*sokféle* — kereszttel jelölt beszúrás a lap alján.]

⁵⁷⁹ akarják <meg> ejteni

⁵⁸⁰ felelé Etelgiva. más szándékból volnának, <felelé Etelgiva.> valo

⁵⁸¹ erre. <mind> mert mindenkor [Törlés a sor végén.]

⁵⁸² ha<g> [a—o-ból javítva;] látta volna. hogy

Nem úgy bánik velünk felelé erre Edita., hogy azt gondoljuk hogy ő illetlen dolgot tselekedhessék. azt könnyű látni. hogy csak a jó akarattal akar, tégedet meg nyerni, és azt gondold meg. hogy talám [175a:] az életét is el vesztené az apád. ha el szöknél. mindgyárt
5 ötet kezdenék vádolni, én azt hallottam hogy a mely szeretet haragra változik. attól inkább félhetni, mint sem agyulóségtől.

Ugyan ezis tartoztat meg engemet monda Etehgiva. és ha azt meg erhetem. hogy a király több bletsülettel legyen hozám. mint sem szere-
tettel.. azt el hiheted hogy esztelen⁵⁸³ nem vagyok hogy meg gátollyam
10 nemzettségem szerencsét. a midön azt bletsületem kára nélkül meg szereshetem. de azt is tud meg. hogy meg tudom vetni⁵⁸⁴ azt a szerencsét, hakarával kellene lenni annak abetsületnek. amelyet én nagyobra betsüllem. avilág birodalminál.

Alig vegezé el beszédit. hogy tudtára adák hogy az asztalon volna
15 az étek. ez a vatsora. pedig olyan különböző volt attól. amelyhez⁵⁸⁵ ök szoktak volt. hogy más Etehgiván kívül. nem tudta volna mint viselni magát, de oly nemesi szivel születet volt. hogy úgy tettzet, mint ha. abban abövségben neveltetet volt

Az alat amég Etehgiva., akar mere fordulyon mindenüt csak a
20 király hozája valo szorgalmatoságának. [175b:] jelit láttya, ez a király elé beszélteté korkal. hogy mint lett volna a házhoz valo érkezése Etehgivának, ez az okos ur, leg kisseb dolgot is elé beszélle néki. és semmit olyat el nem felejte., a mi néki meg bizonyithatná, hogy annak a leánynak vagyon anyi esze, mint szépsége: Etehred, akinek hová
25 tovább nagyobodék szeretete. nagy nyughatatlanságban tölté el az éttzakát. és ha tudta volna. az Etehgiva gondolatit.⁵⁸⁶ nem lett volna talám oly nagy nyughatatlanságban

Más nap Etehred el végezvén a⁵⁸⁷ külső dolgait a szerelmiről gondolkodék, és a vadászatnak ideje⁵⁸⁸ el jövéen. nagy örömel meg indula,
30 és amidön gondolá az erdőben. hogy az udvara észre nem venné korkal együt el távozóék töllök, és az Etehgiva háza kerttyének kapuja felé tarta.

Étehgiva pedig az apjával és Editával. sétálván akértben. tudták

⁵⁸³ esztelen [eszen-ből javítva.]

⁵⁸⁴ vetni [t-g-ből, n-t-ből javítva.]

⁵⁸⁵ amelyhez [h-b-ből? javítva.]

⁵⁸⁶ gondolatit. (még nagyobba) nem

⁵⁸⁷ a [Későbbi beszúrás a két szó közé.]

⁵⁸⁸ ideje [je — beszúrás.]

hogy a királynak oda kellene érkezni. és mesze látván két lovast, gondolák hogy a király és kork volnák.⁵⁸⁹ amint hogy ugy is volt. és a király látván hogy eleiben⁵⁹⁰ jönének, sietve le szálla a lorol. hogy meg előzze Etelgivát. aki is nem akarván királyának meg vetni kegyelmes-
5 [176a:]git. a Czifra köntösökből vett volt magára. és az anyira fel. ékesíté az ő szépségit, hogy nehéz volt ötet latni. s' nem szeretni. Etelred. azt tsudálni kezdé, és vévén észre hogy Etlgiva alábaihoz akarna borulni meg előzé ötet. és maga borula azö lábaihoz.

És tsak egyedül az Etlgiva apjának engedé meg. hogy lábaihoz⁵⁹¹
10 borullyon. akihez is kegyesgit mutatá. azután kezit adván Etlgivának a ház felé indula véle. és mondá néki, látod szép Etlgiva azt a fejedelmet. akinek minden sorsa egészen terajtd áll. ugy tettzik nem szükséges azt tudtodra adnom hogy mint szeretlek. mindent valamit tselekedtem. meg mutathatta néked szeretetemet. és nem talállok
15 olyan szót a melyel elődben tehesem nagy szeretetemet,⁵⁹² tavagy az első. aki fel gerjesztetted bennem ezt a nagy szeretetet, ugyan teis vagy egyedül arra méltó.

felsőes király. felelé néki Etlgiva. méltatlan volnék arra hogy a nap engem világosittson, ha szivesen nem venném a felséged kegyel-
20 meségit, olyan kevés idő alatt, annyi sok jó téteményiért. mindenkoron nagy hálá⁵⁹³ adásal. és tisztelettel lesznek felségedhez de felséges uram. alábai-[176b:]hoz akarván borulni, és a melyet meg nem engedé néki., botsás meg az ártatlan Etlgivának. ha nagyobra meri betsülneni abetsületét., a felséged minden ajándékinál., a szeretet, a melyet fel-
25 séged ígér nekem., az örökösön⁵⁹⁴ meg homályosittya., a jó erkölcs, egyedül való jó. amelyet vettem a mennyektől. ugyan abban is áll az én születesem. és rendem, és ha más. fejdelem, a felséges Etlreden kívül,⁵⁹⁵ a kinek nagy tisztelettel tartozom. a szerelemről beszélt volna nekem, egyebet a meg vetésnél. nem nyert volna töllem.

30 Nagy keserűségel látom, hogy az én állapotomnak meg változásáért, mitsoda gondolatall lesznek felőlem. nem hogy én abban kevélykedném. de én abban. tsak gyalázatra, és meg alázásra valot látok.,

⁵⁸⁹ volnák. [Íráshiba lehet *volnának* helyett; *k-n*-ből javítva.]

⁵⁹⁰ eleiben <mennének.> jönének,

⁵⁹¹ lábaihoz [*l-b*-ből, *á-o*-ből javítva.] borullyon.

⁵⁹² szeretetemet., <va> tavagy az első. aki <be> fel gerjesztetted bennem

⁵⁹³ hálálá adásal. [Elírás.]

⁵⁹⁴ örökösön [*on* — beszúrás.]

⁵⁹⁵ kívül, <nek> a kinek

mentől aláb valo vagyok, annál többet fognak rolam roszat mondani. ne gondollya azt felséged., hogy én arra töb okot adgyak; Etelgivatól, ne is várjon egyebet. hanem azt a tiszteletet, engedelmeséget. amelyeket minden tartozik az ő királyához. ezeknél kedvesebet felséged nem
⁵ nyér fáradsági után. amitsodásnak ma tettzik néked Etelgiva, olyan léसन ezután is. és ha felségednek valamely más szándéka vagyon irántam. kérem hogy vegye viszá ajándékait, és hagyja meg ártatlanságomat. Etelred oly igen el tsudalkozék ilyen beszé-[177a:]
¹⁰ din egy olyan leánynak mint Etelgiva. hogy nem leheté félben hagyatni véle beszédit, és aző szemérmetes. ábrázattya. el hiteté véle mind azt. amiket mondot néki. és⁵⁹⁶ aző okoságal valo jó erkölcsiért. anyira⁵⁹⁷ kezdé ötet betsüllen. valamenyire szereté. egy kevés ideig tsak reája nézet. nem felelhetvén néki. vejtire mondá. tsudálatra melto Etelgiva. egy olyan erős szeretet. mint az enyim. nem veszi
¹⁵ mindenkor kalauzul az okoságot meg vallo, hogy azokbol az érdemidből. amelyeket benned szeretek. azt ki vettem volt, a mi ellenire lehetet volna szerencsémnek, noha atészi a többit is betsesebbé. azért nem hogy el távoznám szándékomtól. de még inkább meg erősíttem,⁵⁹⁸ az a jó erkölcs. a melynek akarod áldozni az én jó téteményimet,⁵⁹⁹ ugyan az is tölt bé tégedet azokal, és oly igen vigyazván ate ditsőségedre, valamint a magaméra. és olyan figyelmeteségal. szorgalmatoságal. és tisztelettel. akarom a szivedet meg nyerni. mint a melyet várhatnál akár kitől mástól., egyebet nem kívánok
²⁰ tölled, hanem hogy azokat ugy vegyed. nem ugy mint királyodtól. ²⁵ hanem mint olyan embertől. aki anyira szereti jó erkölcsödöt. mint szépségedet

[177b:] Enged meg had tölttsem bé azt a kedvetem hogy had tegyelek szerencsésé tégedet, had lassalak, szereselek, és hadd adhassam minden órában jelit szeretetemnek. ennél egyeb jutalmat nem
³⁰ várok.

Ah! felséges király.⁶⁰⁰ felelé Etelgiva, aki is nagyon meg türközteté magát. hogy el titkolhasa szive indulattyát., nem volna evilágon hozám hasonló szerencsés. hogy ha ilyen szándékid volnának. de nem illik én hozám az én királyomnak akarattya ellen tusakodnom.

⁵⁹⁶ [Sorvégen:] és [új sor elején:] és

⁵⁹⁷ anyira [*anyirá*-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵⁹⁸ meg erősíttem, (ugyan) az [*ugyan*] — sor fölötti beírás.]

⁵⁹⁹ jó téteményimet, [Második *t-m*-ből javítva.]

⁶⁰⁰ király. (fel kiálta) felelé

felséged szabad magával. és reménlem. hogy az idő meg üsmértetvén veled szivemet, el is olttya benned azt a szerelmet. a melynek gyakorlása igen kevés kedv töltésire léssen akirálynak ezekre a szokra apalota ajtajához érkezvén, be menének. a hol is fejdelmi Collatitot⁵ találván. az Etelrednek igen tették. és azt akará hogy kork. edita. és az Etelgiva apja asztalhoz ülnének.

Az ilyen mulattságot a királyok is szeretik. és szabadságban lévén. meg tartozkodás nélkül, meg mutatták hogy ha anagy hatalomban vannak is⁶⁰¹ öltöztetve. de tsak emberek. és Etelrednek is olyan mulattságára volt az az ora, hogy azt anyira hozzabítá a menyire lehete.¹⁰

A kedves Ételgiva noha szüntelen vigyázot is magára, hogy ki ne nyilatkoztassa ami a szivén vagyon. de minden tselekedetében, anyi kedvet. és eszt mutata. hogy a [178a:] király nehezen válhaték meg tőlle, de végtire tartván attol. hogy ne keresnék. és őt ne találják.¹⁵ el butsuzék Etelgivatól, kérvén arra. hogy engedné meg. had jöhetne gyakorta hozzája. érre ő, szemérmetesége szerént felele., és rea nem álván kerésére, meg érteté véle. hogy hejában ellenzené ő azt, mivel az a király akarattján áll. azután kegyes szokal szolla Editához., és látván hogy Ételgiva nagy szeretettel volna hozzája. arra kéré²⁰ ötet. hogy gyakorta beszéllene felölle Ételgivanak, edita erre okosan felelvén. a királyt ki kísérék, aki is lovára fel üle. anyi tsudálkozásal. amenyi szeretettel. és nem gyöze eleget beszélleni. korknak az Etelgiva szépségéről. és eszéről. a király pedig az udvarához érkezvén, senki nem meré kérdezni hogy hol járt volna. és azután avárosban²⁵ viszá mene. fel tévén magában. hogy más nap ismét Etelgivához menne.

Etelgiva pedig mihent egyedül lehete. Editával. elé beszélle néki minden szavait akirálynak. és azt is hogy mint meg türköztette magát. hogy akirály észre ne vegye szive indulattyát. oh ! mitsoda mél-[178b:]³⁰ tó az a király a szeretetre mondá ismét. miért ő király. vagy miért vagyok én egy semmi.

Mitsoda történet az. amely oly igen meg egyezteteti akét szivet. a⁶⁰² kik egy mást nem birhattják. és mitsoda haszna. lesz. enyi sok szorgalmatoságnak, és szeretetnek.?

³⁵ De mint hogy, felelé erre edita, akirály egyebet nem kíván. hanem hogy tegedet szerethessen, miért magad is hasonló gyönyörüséget

⁶⁰¹ is [Beszúrás.]

⁶⁰² a<melyek> kik [kik — <melyek> fölé írva.]

nem tsinálkz abbol magadnak lehezé mindenkor ebben atürköztetésben., gondolodé azt hogy ha meg vallanád néki szeretetedet, hogy az inkább el ragadná szeretetiben ?

Minden bizonyal azt gondolom felelé Etelgiva. ha azt észre találná
5 venni hogy szeretem, mindgyárt azal. hizelkednék magának. hogy⁶⁰³
gyözdelmet vehet gyengeségemen. és tsak azon igyekeznék. hogy azt
el érhesse, azt hid el Edita., hogy azt soha meg nem vallom néki, ha
meg kellene is halnom. és ugy fogom magamot viselni. hogy soha
meg nem tudgya aszivem titkát; hát mit várhatz, ezért a kemeny-
10 ségedert. kérdé tölle Edita. azt, felelé néki Etelgiva. hogy magában
szallyon, én töllem el tavozék. és adgya másnak azt a szeretetet,⁶⁰⁴
a melyet se elnem vehetek, se el nem kell. vennem

A királynak pedig minden nyughatatlansága tsak [179a:] avolt,
hogy miképpen titkolhassa el szeretit⁶⁰⁵ az udvara előtt. de fő képpen
15 Egrad előtt. a kinek okos tanácsi. nem kezdenék anyira tettzeni
néki, és⁶⁰⁶ noha Ételred betsülettel volt hozája. de igen tartot tölle.
az Etelgivához valo szeretetiért. hogy ha azt meg találná tudni.

Erre valo féltiben igen vigyázot magára és noha gyakorta ment
vadászni. és tsak nem minden nap látta azt a szép leányt. de olyan
20 formában igazgatta dolgát., hogy azt sokáig észre nem vették., azonban
pedig igen kevés hasznát latván minden szorgalmatoságának. nem
tuda mit gondolni. gondolván azt is. hogy akár mely jó erkölcsü
legyen egy személy, de nem keménykedhetik sokáig egy⁶⁰⁷ olyan
ellen. a kit szeretne. ő pediglen. nem hogy azt el erhetné., de keserü-
25 ségel láttya hogy leg kiseb előmenetit⁶⁰⁸ sem láttya kívánságának.

Mivel Etelgiva mindenkor. okos, szemérmetes. és magát el titkolo
lévén. tsak háláadoságot, és tiszteletet mutatot. a nagy szorgal-
matosága. nyughatatlansága. sok drága ajándéki. Etelrednek még
addig semmi hasznára nem voltak, és azt is gondolá hogy talám
30 Etelgiva mást valakit szeretne., és attol jöne. ahozája valo idegensége.,

Egy szer a többi közöt Etelred, minek utánna min-[179b:]deneket
mondot volna néki, a mi a szeretetre indíthatnák. és látván hogy

⁶⁰³ hogy <meg> gyözdelmet

⁶⁰⁴ szeretet, [Elírás.]

⁶⁰⁵ szeretit [Rövid alak vagy elírás; vö. 535. sz. jegyz. is. Alább:] szere-
tetiért.

⁶⁰⁶ és [s—n-ből javítva.]

⁶⁰⁷ egy <ollen> olyan ellen. [<ollen> o-ja e-ből javítva.]

⁶⁰⁸ előmenetit [Elírás? első s—l-ből javítva.]

még a szovát, is nehezen halgatná: mondá néki. e már sok. látom már most honnét jö szerencsétlenségem. és haragos szemekel tekintvén reája. Etelgiva te szerettz., de nem Etelredet. erre a váratlan vádolasra. Etelgiva. el haloványodék. meg pirosula, szép szemei meg

⁵ nedvesedének,⁶⁰⁹ és fel emelvén szemeit mondá. oh Istenem., nem volté az elég. ilyen nagy próbára vetni jó erkölcsömet, hanem még gyanakodni is felöllem. olyan méltatlan dologal Etelred látván halgatását. és az orczáján⁶¹⁰ valo fel háborodását. oly igen meg esék aszive⁶¹¹ rajta, hogy botsánatot akarván tölle kérni. a lábaihoz esék és mondá

¹⁰ Kedves Etelgivam. az én gyanakodásomat. a mely meg sértet, netulajdonittsad másnak tsak anagy szeretetemnek. de nem szerethettélé valakit. minek előtte engemet üsmertél volna. talám olyantol választottalak el. aki szerencséséb nálamnál. mert ugyan is minek tulajdonittsam másnak idegenségedet

¹⁵ Felsőges király felelé Etelgiva engemet tsak magamtól választottál el, az én szívem⁶¹² soha senkihez azt nem érzette. a mivel vádolsz. és soha még olyan vakmeröt nem láttam. aki szeretetéről szollot volna nékem. a meny hihető. nekem tartotta volt meg azt a keser-

²⁰ [180a:]ves ditsőséget hogy fel gerjeszem szeretetedet, de az ameny, olyan nemes szivet is adot nekem, hogy meg vetem az olyan nyereséget, a mely aláb valo náladnál; az én rendem. meg nem egyezteti szeretetedet jó erkölcsömel, egy szoval felsőges király.⁶¹³ meg ölelvén néki térdeit. határozd meg a magam baját. és a magadét. azt nem kérem hogy vegyed viszá jó téteményidet. azokra szükségem vagyok., hanem

²⁵ tsak arra kérlek. hogy segits had mehessek valamely klastromban., és mutasd meg ezel az utolso tselekedetedel. a szerencsétlen Etelgivának. hogy valóságal szeretted.

Én, ! felkiáltá a király. ijedtében, hogy meg vályyam tölled, hogy nálad nélkül élyek. oh kegyetlen Etelgiva meg gondoltadé jól azt.

³⁰ amit kívánsz töllem. és leheté hogy az én életemet oly semminek tarttsad. hogy annak oly tsendeségel lássad végit, felsőges uram felelé erre sok köny hullatásokal. örömel el vesztem életemet tsak meg tarthassam életedet., de a betsületemet fel nem áldozom.

⁶⁰⁹ meg nedvesedének, [s—d-ből javítva.]

⁶¹⁰ orczáján [j—n-ből javítva.]

⁶¹¹ aszive <hj> rajta, hogy [...] a lábaihoz esék [Ékezethiba.]

⁶¹² szívem <hogy> soha

⁶¹³ [Sorvégén:] ki- [új sor elején, a margóra:] rály, meg ölelvén [meg ölelvénből javítva az ékezet áthúzásával.]

Hát eddig felelé akirály. mit kivántam tölled olyat ami azal ellenkezet volna. ? bántamé veled kegyetlenségel. az én nagy szeretetem. tselekedtetted valamely erőszakos dolgot velem, mitsoda haragbol. vagy⁶¹⁴ mitsoda igasságtalanságért érdemlettem meg hogy el kívány hagyni. és töllem örökő-[180b:]sön el távozá. még többet is⁶¹⁵ akara mondani., de látván nagy változást az Ételgiva orczáján, meg ijede hozája futa. és szollitá Editat is a ki korkal beszélgetet.⁶¹⁶

Hozája közelitének. de nagy ájulásban találák. akirály azon igen el ijede., mind azon által anyit orvosolák hogy magához tére. de azután tsak hamar. igen nagy hideg lelésben esék. azután az ágyban tévék. és akirály. nem akará el hagyni. és magát kezdé vadolni. hogy ő adot volna okot betegségére. a szép Etelgiva pedig, akinek betegségit. a maga meg türköztetése okozta, el akarván rejteni szívének indulatit. látván akirály szomoruságát. aszive meg esék rajta¹⁵

De meg nem türköztethetvén annyira magát. hogy el titkolhassa a fejdelem elöt, mitsoda szivel venné hozája valo jó akarattyát. mondá néki. felséges király ate jóvoldod meg hatotta szivemet, én rajtam meg ne ijedgy.⁶¹⁷ mert azt fogadom hogy gondom lesz arra az életre, amelynek mindenkor ura lész. Ételred vévén eszere. hogy szabadságban kellene hagyni kork is sietetvén hogy térjen viszá avárosban. viszá térvén., el nem titkolható anyira magát. hogy az udvariak észre ne vennék nyughatatlanságát, de fő képpen Egrád fejdelem észre vévé. és meg akarván tudni annak okát minden képen azon lett.²⁵ hogy meg vizsgállya a király járásit.

Az Etelgiva betegsége tudtára adá néki tsak ha-[181a:]mar. a mit meg akara tudni. mivel kork minden regel oda járt. ebéd után pedig a király korkal el nem mulatta meg látogatni. fő képpen harmad napig hogy a betegsége leg nagyob volt. a király sok jövésinek. és³⁰ menésinek.⁶¹⁸ okát. végtire meg tudák.

Az egész udvarnál el terjedvén ez a hir. mindenik örömmel hallá Ételgivának okosságát. és szépségit.

De az alat. amég az egész udvarnál tsak ő volt a beszedben. és hogy a király is nem titkolá anyira hozája valo menetelét. mind

⁶¹⁴ vagy [vala-ból javítva.]

⁶¹⁵ is [Beszúrás.]

⁶¹⁶ beszélgetet. [Első e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁶¹⁷ meg ne ijedgy. [Íráshiba meg ne ijedgy. helyett.]

⁶¹⁸ menésinek. [Második n—k-ből javítva.]

egyikének. mind amásikának. elméjekben⁶¹⁹ tsudalatos gondolatok forgának.

Ez a szép leány harmadik napján betegségének a melyben igen nagy veszedelemben volt., fel tevé magában. hogy minek előtte meg halyon.
5 akirálynak meg valya szivének hozzája valo hajlandóságát. a mely mint egy jutalomul lenne. a király hozzája valo szeretetének.⁶²⁰

A király is latván hogy semmi gyözedelmet nem vehetne rajta. olyan formában, amint eleinte gondolta volt. fel tevé magában. hogy minden uton modon azon lesz. hogy szerencsés lehesen. de a
10 midön Etelgivához mene., olyan roszul találá ötet. hogy Eitelgiva nem viheté véghez szandékát. se a király meg nem mondhatá neki akarat-[181b:]tyát, és azt a napot arra rendelvén.⁶²¹ magokban. hogy meg mondgyák egy másnak sziveknek szandékát. ugyan. azt tsak a szomorúságban tölték el. és tsak éjféltályban kezde Etelgiva sokal
15 jobban lenni. azutan mind jobban kezdet lenni. és akkor ismét fel tevé magában hogy titkát ki nem nyilatkoztattya Eitelred pedig még annál inkább meg erősödék szandékában. de nem akará senkinek is meg mondani. és azt vára hogy egészen meg gyógyullyon és akkor nyilatkoztassa ki.⁶²²

20 A király pedig meg engedé sokaknak az urak közül hogy elmehetnének az Eitelgiva látogatására., és mindnyájan olyan nagy ditsérettet.⁶²³ mondának felölle. hogy az uri aszonyok magok kérék a királyt. hogy az udvarhoz hozatná ötet, a mely kérés semi nehézségére nem lön akirálynak. mivel ugy, minden órában láthatná ötet. de minden
25 mosterségét arra kelleték fordítani. hogy Etelgiva arra rea ályon aki is eleiben tévé a következendő dolgokat,⁶²⁴ amaga méltóságának meg sértésit, hogy mitsoda dolgokat nem fognak rolla. mondani. egy szoval. mindent elé monda. a mivel gondolhatá. hogy le verje a királyt szandékárol.

30 Ne gondollyad felelé néki akirály., hogy azert vigyelek udvarhoz, hogy ót a sok példára valo nézve, énnem⁶²⁵ engedelmeseb légy. a

⁶¹⁹ elméjekben <g nagy> tsudalatos gondolatok [*tsudalatos* — <g nagy> fölé írva.] [Két sorral lejjebb elírás:] veszedelemben volt.,

⁶²⁰ szeretetének. <aki-> [Új bekezdésben:] A király [törlés a sor végén.]

⁶²¹ rendelvén. <hogy> magokban. hogy

⁶²² nyilatkoztassa ki. [Utána, kissé távolabb + jel; ennek szerepe homályos.]

⁶²³ ditsérettet [*ditsérettel*-ből javítva.]

⁶²⁴ dol<gol>gokat;

⁶²⁵ énnem <énnem> engedelmeseb

mit itt különösen az én szeretetem meg nem nyerhetet tölled. az udvarom [182a:] között, ahoz, annál keveseb reménségem leszen, ót olyan magános etetet élsz.⁶²⁶ amint akarod., edita. és atöb aszonyok melletted fognak lenni, nem akarodé soha semmiben is kedvetem tölteni,⁶²⁷ én nekem arra nagy okaim vannak hogy az udvarhoz jöj. azokat⁶²⁸ rövid idő alát meg tudod. és abban bizonyos vagyok. hogy jóvá hagyod szándékomot.

Etelgiva nem akarván tovább ellent tartani akarattyában. mindenekben engedelmeségit igéré. akirály néki london városában uri palotakot¹⁰ készítete. és korknak kellették. ötet oda kísérni. aki is azt uri modon vivé végben. a szép Etelgiva.⁶²⁹ Edita, és az apja. london városában viszá jövének., és sokal más állapotban. mint mikor onnet ki mentek volt., ez a szép leány, keves idő mulva. hogy avárosba érkezék, az udvarhoz mene, azö szépségit, kegyeségit. szemérmeteségit. mindenek¹⁵ tsudálák, és amidön meg kezdék az ö szivinek joságot üsmérni. mindenek jó szivel kezdének hozzája lenni.

Ételred. nem toda mit tsinálni. örömében. a midön látá. hogy az ö szerelmes Etelgivája. az egész udvarnak ékesége, az ö szeretete végtire anyira nevekédék. és az Etelgiva jó erkölce olyan meg változhatatlannak láttzék néki. hogy nem akará tovább halasz-[182b:]tani fel tett szándékját, mint hogy elég ideje volt azt jól meg visgálni. azért arra is elegendö volt. hogy abban meg gyarapodgyék, érezvén tehát azt magában, hogy semmi attol el nem fordithattya, azért egy náp az Etelgiva házához menvén, és senki nem lévén más véle tsak Edita. a²⁰ király ötet le ülteté. és maga. által ellenibe üle, és mondá.

Ételgiva, végtire ate jó erkölcsöd gyözedelmet vett, mind azon. a mit magamnak ígertem volt mind eddig látom hogy szeretetemnek. jelit. idegenségel veszed. és hogy minden tselekedetedet. tsak a tisztelet igazgattya. és nem a szeretet. de mint hogy a más képen nem lehet.,³⁰ leg aláb én azért olyan jutalmat akarok néked adni. amely meg bizonyittya hogy mint betsüllek. azért szép Etelgiva én neked egy férjet adok. aki mind nagy nemzetségböl mind nagy renden valo., és aki nem méltatlan a szeretettre. így ate szerencsédet bizonyosá teszem. és magamnak olyan tsendeséget szerzek., amelyben nem lehetek

⁶²⁶ élsz. [sz—n-ből javítva.]

⁶²⁷ tölteni, [te—le-ből javítva;] én nekem arra nagy okaim vannak [vannak — első n-je javítva olvashatatlan betűből.]

⁶²⁸ azokat [Első o—t-ből, k—r-ből javítva.] rövid

⁶²⁹ Etelgiva. [v—a-ból? javítva.]

azon házaság nélkül, ezek a szok, amelyeknek értelmét Ételgiva meg nem értheté. annyira meg haták szívét. hogy nem birhatván az első indulattyával fel kiáltá. hogy hogy felséges király. hát nem szeret már engem?

- ⁵ Etelgiva, alig mondá ki ezeket a szókot. hogy el-[183a:]tüzesedék. akirály mindgyárt észre vévé. hogy meg bánta volna mondásit. kérd tőlle, szép Etelgiva. lehetné a. hogy az Etelred szívét bálnád el veszteni. felséges király. felelé ez a szép leány. én sokat is mondottam, de ugyan is már régtől fogva titkolom azt az indulatot. amelyért már
- ¹⁰ meg nem pirulhatok, mint hogy meg győzted szeretetedet, az ilyen győzelelemért bizonyos vagyok jó erkölcsodben. és az enyém nem forog már szerencsétlenségben ha azt meg valloom is. hogy a mérész Etelgiva az ő királyára mérte volt vetni szemeit. még annak előtte. hogy a magaat reája vetette volt meg valloom felséges király. hogy
- ¹⁵ szerettelek., és szeretlek azal az erős szeretettel. amelyel. szerethet egy olyan leány. aki kedvelli a jó erkölcsöt. tartoztam ezt meg vallani mind azokért. amelyeket tselekedtél érettem, azén hozám valo szorgalmatosságidot. anyi szeretettel vette a szívem mint tisztelettel., ajó erkölcs. amelytől soha el nem akarok távozni., azt el rejtette volt
- ²⁰ szívemben és a magam meg türköztetéséért⁶³⁰ kevésben mulék, hogy életemet el nem vesztettem. mivel szüintelen előttem látni. egy szép és nagy fejedelmet, azt szeretni., szánni. részt venni szeretetében. és még is néki meg nem mondani. olyan kin, a mely igen meg büntetet engemet vak merőségemért. mind azon által, még most sem tudtad
- ²⁵ vol-[183b:]na meg. hogy ha ezt irántam valo⁶³¹ szandékodot meg nem mondottad volna

Felséges király ne tsudálljad tehát. ha el nem vehetem akit nékem szántál, azt könnyen el itelheted. hogy egy olyan személy,⁶³² a kinek tellyes a szive Etelredel. a másnak nem adhattya magát.

- ³⁰ Valtoztasd el felséges király ezeket ajeleit jószágodnak. azzá. a mire már kértelek volt. és enged meg, had vonnyam el magamot, az idő, atávu valo létel. és a jó erkölcs, győzedelmet vesznek szívemen, én meg vallottam a szívem titkát. mint egy jutalomul ate jó erkölcsodnek, ad meg mostanában az enyimnek azt a jutalmat. amelyel néki

⁶³⁰ türköztetéséért <mulék> kevésben mulék, [Törlés a sor végén; *mulék*, — beszúrás.]

⁶³¹ valo [*volna*-ból javítva.]

⁶³² személy.<nek> a kinek

tartozol., és amelyet el nem⁶³³ veheted tőlle. igasság. igen is,⁶³⁴ fel kiáltá erre a király. a lábaihoz esván, igen is meg adom azt a jutalmat. amelyet oly igen meg érdemled, de kedves Etelgiva nem egy szomorú helyből fog állani aza jutalom. hanem a királyi székből,
5 és egy királyból, egy soval Etelredből. meg ne tsald magadot kedves Etelgiva. meg fogván kezeit és meg tsokolván. én szeretlek tégedet., és más férjet nem adhatok⁶³⁵ néked, hanem magamot már én ezt régen fel tettem magamban., tsak azért is hosztalak az udvarhoz. hogy szoktassam néked meg adatni azt a tiszteletet, a melyre tegedet
10 szántalak.

[184a:] Etelgiva. kedves Etelgivám, mely szerencsés vagyok én, te engemet szeretz., és olyan állapotban teszlek, a melyben⁶³⁶ azt nekem mindenkor meg mondhatod. türköztetés,⁶³⁷ és szégyen nélkül, Edita., hozzája. fordolván. ihon az én királyném, ihon atied, örüly
15 velem együt.

A király olyan nagy örömbe volt. és az anyira fel indította volt. hogy nem tudta mit szollyon. vagy mit tselekedgyék. Etelgiva is sokáig nem találá időt afeleletre. veltire mondá. emár sok felséges király. és ha lehetne még nagyobb szeretettel lennem., egészen oda adnám a szívemet. hogy meg fizethessem ezt a nagy szeretetedet. de a még ilyen nagy ditsőségben akarsz engemet tenni, ne bányad ha én gondolkodom atiedről. mivel ate dicsőséged.⁶³⁸ olyan drága nekem. valamint amagamé.

Felséges király én szeretlek. már azt meg mondtam. holtig azt is
25 fogom neked mondani., nem tarthatok már egy olyan fejdelemtől., aki tsak hite adásával akar rajtam győzedelmeskedni. az mely az én bizonyosságom. hogy mitsoda nagy boldogságomnak tartanám en azt, hogy ha hozzád érdemeseb rendben születtem volna. vagy ha téged aláb való rendben tett volna, soha a királyi székre. [184b:] szemeimet
30 nem emeltem. tsak Etelredet tekintettem. tsak rolla gondolkodtam. tsak ötet szerettem egyedül.

De király vagy, ugyan arrais születél. és ez a felséges rend. arra kényszerit hogy szüntelen vigyázál aleg kisebb tselekedetidre is. olyanal

⁶³³ el nem <vonhatod> veheted

⁶³⁴ is, [Későbbi beszúrás a két szó közé.]

⁶³⁵ adhatok <magam> néked, hanem magamot

⁶³⁶ a melyben [Első e—a-ból javítva.]

⁶³⁷ türköztetés, <ne> és szégyen nélkül,

⁶³⁸ dicsőséged.<e> olyan

kel szövetségét vetned, aki hozzád. méltó legyen. fejdelem aszonyoknak kel azt a nagy helyet el foglalni. a melyet nekem akarsz adni. a szereteted. és a hatalmad. bé hunyattyák a választásra szemeidet. a melynek alacson valo rendét. a szemedre hányhattyák,⁶³⁹ én pedig len. akinek mind a tehetetlenség. mind alacson valo rend. nem anyira homályosították meg szemeimet., ha szinte aszeretetem nagy is. de előre látom a keserűségeket. amelyekben ez a házasság vehet tégedet.

Nem tudom azokat az okokat, a melyek az ország igazgatása szerent vannak, mivel alacson rendben neveltetem, de látom azokat, amelyek¹⁰ lyeket az okosság és az értelem adnak előmben. az udvarod, amely oly igen ditséri ma. bennem szeretetedet. amely engem tisztel. nekem hízelkedik. és kedvemet keresi. tsak azért⁶⁴⁰ tselekeszi mind ezeket, mert engemet úgy tekint. mint olyan szeretődöt. a kinek szerencséje. oly hamar el mulhatik. valamint kezdődöt.

¹⁵ Ha nagyobb rendben lések, meg vetnek. és gyűlölni fognak. és az olyan a ki ma ditséri szeretetedet. hol-[185a:]nap gyaláznia fogja. ate néped tudgya. hogy engedelmeskedni kell, de azt is tudgya. hogy fejdelmeknek kell nékie parancsolni. mit nem fognának mondani. ha nekik olyan királynét adnál. a ki egy szegény mester ember leánya,²⁰ minden gyamol nélkül, a kinek minden gazdagsága tsak egy kevés jó orkölesből áll. a mely is igen kicsid ékesség. az udvariak előtt.

Botsáod meg felsőges király. ha elődben merem tenni alacson voltomat. de semmit sem kel el mulatnom azért. hogy a királyom akit anap világnál inkább szeretek. és akiért életemet adnám. olyan vétekb²⁵ csak a mely meg homályosította életét. az alat a még Etelgiva beszélt. akirály lenem vette rolla szemeit. amidőn el végezé szavait mondá aszonyom., ate szived mindenkor olyan nemesi szívnek tettzet nekem. azért tudtam⁶⁴¹ hogy ezeket az akadályokat veted előmben., de én azokra reá készültem. és abban bizonyos lehet., hogy ha olyankor³⁰ ajánlottam néked az országot, a midőn tsak éppen tisztelettel gondoltam hogy vagy hozám. most hogy tudom hozám valo szeretetedet, annál inkább meg nem változtatom, szándékomot. mentől érdemtelenebbnek tartod magadot [185b:] a királyi székhez,⁶⁴² annál inkább közelitesz ahoz.

⁶³⁹ hányhattyák, <ennekem> én pedig len. [Törlés a sor elején.]

⁶⁴⁰ azért <szer> tselekeszi

⁶⁴¹ azért tudtam [Beszúrás.]

⁶⁴² székhez, <annak> annál inkább közelitesz ahoz. [ához z-je l-ből javítva.]

Az én szeretetem azt kívánja hogy birjalak, ate okosságod azt nékem tiltja, mint egyike. mind a másika a koronámot. és a hitemet adja néked. ne ály hát ellene az én fel tett szándekomnak., azt senki meg nem változtathatta. és tud meg azt. hogy csak a halál. választhat el Etelgivától. erre a király kimene. hogy szándékának végben vitelében munkálodgyék, a szép Etelgiva pedig maga maradván Editával. gondolkodni kezdék életéről, és hogy az Isten rendelése. mitsoda tsudálatos uton vezetne volna az ő dolgát. meg alázván magát a királyoknak királya előtt. és az uraknak ura előtt. egészen gondviselése alá⁶⁴³ ajánlá magát. el felejtven akirályt az Etelredel való házását tekinté, amely eleget tenne mind szeretetének. mind jó erkölcsének. magát úgy tekinté. mint leg szerencsésebbet evilágon. azután meg tiltá editának. hogy a király szándékát senkinek ne mondja.

A király pedig viszá térvén a maga kastélyában. vidám abrázatal. a melyet mások is észre vévék. de kívált kora ki hozzája leg nagyobb kötelességel volt és mint hogy a király sokáig volt Etelgivánál. azért ő akirály örömet olyanra magarázá. amelyben semmi része nem volt annak a szép leánynak, Etelred a maga különös házában menvén, hivatá karkot és nagy örömet tekintvén reája. kora én leg szerencsésebb vagyok evilágon

[186a:] Felsőges király felelé kora. én abban soha sem kételkedtem hogy az⁶⁴⁴ allandoságod. végtire meg ne jutalmaztassék. de azt meg valloim hogy⁶⁴⁵ tartottam attol hogy az Etelgiva jó erkölse. továbbra ne halassa agyozedelmet és mint hogy így vagyon igen örülök.

Nemondgy többet kora. mondá akirály. látván hogy mit gondolna, ne tegy bal itéletet. Etelgiva mindenkor azon jó erkölcsü leány. semmi gyozedelmet nem vettem rajta, sőt még ő gyozedelmeskedik rajtam. Egy szoval. ő engemet szeret és én el veszem.

kora noha okos udvari. volt de el nem titkolhatván tsudálkozását. akirály szemében kezdé nézni. ha ugyan valósággal beszéllé., de akirály nem akarván hogy abban kételkedgyék. se hogy felellyen, elé beszéllé néki szorol szora az Etelgivával való beszélgetésit. és mindgyárt parancsolá néki hogy menne hozzája. és mutatná meg néki azért. hozzája⁶⁴⁶ való örömet.

⁶⁴³ alá [l—j-ből javítva.] ajánlá

⁶⁴⁴ az <fels te> allandoságod.

⁶⁴⁵ hogy <az Etelgiva jó erkölse.> tartottam attol hogy az Etelgiva jó erkölse.

⁶⁴⁶ hozzája [Beszúrás.]

kork az alat magához térvén. tsudálkozni kezdé okosságát annak aleánynak. de akirály méltóságát is meg⁶⁴⁷ gondolván. ugy tekinté azt a házaságot., mint ollyat. amely meg fogja mocskolni aző dicsősé-
gét; és eleibe akará adni hogy a mitsoda kisebségire lenne. de akirály
5 félben hagyatván véle.⁶⁴⁸ mondá néki haragosan. kork. ne tekints.
[186b:] mást, hanem tsak azt tekintsed hogy mitsoda betsület a
néked. hogy az udvariam közül, te vagy az első, a kinek ki nyilat-
koztattam titkomot., és hozám valo hűségedet, tsak az engedelmeség-
ben mutassad meg. kork. a ki nem⁶⁴⁹ hallotta volt még a királyt
10 olyan keményen szollani hozzája. gondolá hogy a halgatás job volna.
és azután Etelgivához mene akinek is még jobban meg látván okos
elméjit., a király⁶⁵⁰ szándékára hajola. és azt itélé magában. hogy ha a
születésére valo nézve királyné nem lehetne is. de az érdemére valo
nézve, arra méltó.

15 Azonba pedig Etelred akarván közölni ezt a dolgot a királyi vérből
valo fejdelmekel. és a⁶⁵¹ töb nagy urakal. magához hivatá Egrad
fejdelmet. nem kételkedvén abban hogy⁶⁵² ennek tessék az ő szandéka.
és hogy ne igyekeznek azon. hogy azt el ronthassa, de mint hogy evolt
a fő tanács ur. és hogy enelkül semmit sem tselekedheték, azért hozzája
20 is készüle. hogy mit felellyen néki. Egrad el érkezvén a király igen
nagy barátságát mutatván hozzája. mondá néki. kedves Egradom.
tudom hogy tsudálkozhattál⁶⁵³ egy néhány időtöl fogvást. az én
magam viselésin. azért minden titkaimot meg akarom neked vallani.
és az által meg láthatod. hogy mitsoda betsülettel. és bizodalomal.
25 vagyok hozád. reménlem hogy erre meg felelsz és ugy tekintvén
tegedet mint leg jób barátomot. azt meg is bizo-[107a:]nyitod,
kivánságom szerént.

Egy illyen hizelkedő előljáro beszéd. nevivé⁶⁵⁴ az Egrad elméjit
arra, amire akarák ötet venni, mint hogy ő nevelte volt fel akirályt.,
30 azért igen is szerette. és felelé néki, hogy szabad volna tselekedetivel.,
és azt nem kellene menteni ő előtte, hogy ha pedig szamot akarna⁶⁵⁵

647 meg <tekintvén> gondolván. ugy tekinté [Törlés a sor elején.]

648 félben hagyatván féle [*féle* — íráshiba *véle* helyett.]

649 nem <nem> hallotta volt

650 a király <a> szándékára [Törlés a sor elején.]

651 a [Beszúrás;] töb nagy urakal. <ki> magához hivatá [törlés a sor végén.]

652 hogy <ne> ennek

653 tsudálkozhattál <az> egy néhány [Törlés a sor elején.]

654 nevivé [*nevivé*-ből javítva az ékezet áthúzásával; a. m. *nem vivé*]

655 szamot akarna <t> adni tselekedetiről.

adni tselekedetiről. ő azt meg halgattya. inkább engedelmeségből. mint sem más ókból.

Ez a válasz. valamely reménséget adván a királynak. elé beszéllé néki Etelgivel valo historiáját. kezdetitől fogva, mind addig. minek utánna. nagy ditséretet tenne. az ő szépségéről. eszéről. jó erkölcséről. és nemesi szivéről, azon vegezé beszédit hogy ő elvegezte volna⁵⁵⁶ magában. hogy el vegye. és mint hogy ő volna feje atanácsnak. ő benne is bizot. hogy ezt jóvá hagyattya másokal.

Egrád ezeket mind eddig tsendeséggel halgatván. de tovább nem 10 türköztethetvén meg magát., fel⁵⁵⁷ kiáltá én bennem. király én bennem. hogy olyan dolgot hagyasak helybe. ? hogy hogy mondá fel háborodva. annyi királyoknak amaradékja. a felséges Ételred, akarja⁵⁵⁸ amaga székiben ültetni egy alá valo mester embernek⁵⁵⁹ aleányát., ? gondolkodoló király⁵⁶⁰ az ilyen szövetségnek méltatlanságán, mit fog a 15 [187b:] néped mondani. mit fog mondani akörülotted lévő nemesség, a midön meg⁵⁶¹ láttyák hogy anyira lenyomod a királyi felséget., mitsoda veszedelmet nem hozs fejedre ?

El felejtettedé az olyan fejedelmeknek példáit. a kik mint magad a szeretetnek adták magokat. menyit nem láttz olyat, akik esztelen 20 szeretetekért. el vesztették. méltóságokat, országokat. és életeket.⁵⁶² magad még inkább félhetz. szomszédid irigységektől, kik nehezen láttyák virágjában lévő országodot, avér béli fejedelmeknek⁵⁶³ nagyra vágyásokat. akik azon örülnek. hogy vétekbén esél. hogy a népet ellened fel indítsák. támadásra gerjeszék. amelyre igen hajlando az 25 országod.

Oh felséges király nyisd fel szemeidet. válazd el egy kevés ideig az embert, akirálytól. ugy mint király tekinsd meg mitsoda királynét akarsz nékünk adni. mitsoda familiát akarsz a magadéhoz elegyíteni. tudom meg pirulnál. hogy ha⁵⁶⁴ azt jól meg gondolnád, szály magadban. gondold meg hogy mind a koronád. mind a hited fejdelem aszonyt 30

⁵⁵⁶ volna <beszédit> magában.

⁵⁵⁷ fel <a> kiáltá

⁵⁵⁸ akarjaé [j—a-ból javítva.]

⁵⁵⁹ embernek [m—b-ből javítva.]

⁵⁶⁰ kirány [Elírás.]

⁵⁶¹ meg látt<yátt>yák

⁵⁶² életeket. <t> magad

⁵⁶³ fejedelmek [Rövidítésjellel; a. m. *fejedelmeknek*]

⁵⁶⁴ ha [Beszúrás.]

illeti, távoztasd el Etelgivát. kérsd meg a dániai király leányát. a kitől tarthatz és adgyad annak azt a helyt. amelyet a néped közül. aleg aláb valonak szántál.

[188a:] Egrád el végezvén beszédit, akirály mind el⁶⁶⁵ halgatá
5 beszédit., és el várá hogy az ő fel indulattya el mullyék. azután tsened elmével tekintvén reája, mondá néki, kedvetlenséggel, semmit énnekem olyat nem mondasz, amit Etelgiva már nékem meg nem mondotta volna; azt el ítélheted. hogy azt véghez nem viheted, a mit ő véghez nem vihetet. de ugy mint ember. eleget akarok tenni kívánságomnak,
10 és ugy mint király. azt akarom hogy nekem engedelmeskedgyenek., olyan bizonytalan veszedelemért. nem akarom magamot meg fosztani a bizonyos szerencsétől. ha az én szomszedim. vagy az én nepem⁶⁶⁶ az ország tsenedeségit fel akarják háborítani. vagyon annyia batorsagom hogy az elsőkön győzedelmet veszek, és atőbbi rettegni fognak hatalmamtól. én nem azért mondtam meg néked szándékomot. hogy tanácsot kérjek tőled., hanem hogy azt jóvá hagyassad. és noha akar-nám ha arra reá állottál volna., de azal nem törődöm. ha ellent tartasz is benne.

És talám ate segittséged nélkül is meg értethetem.⁶⁶⁷ a népemel.
20 hogy mitsoda engedelmeséggel tartozik akaratomhoz. ezekre ki mene a házábol és őt hagyá Egrádot oly. [188b:] nagy keserűségben. hogy házához menvén nem szolhata senkihez is.

Etelred pedig nem mutatván semmi változást orczáján. és estve tsak nem⁶⁶⁸ mindnyájan a tanács urak udvarlásán lévén. hol egyikének, hol a másikának hizekedő szokot monda és azon volt hogy magához édesittse őket. azután parancsolá nékik., hogy más nap esze gyülnének bizonyos nagy dologra, a melyet meg fogja nékik mondani.

Ez akirály meg változhatatlan lévén szándékaban tsak éppen az Etelgiváért valo nyughatatlanságban tölté el az éttzakát. Egrad
30 fejdelem pedig mind más gondolatokban vala az ő öregsége., amely nem tekinteté véle annak a leánynak szépségit tsudálkozni is kezdék azon. hogy lehet ötet annyira szeretni. hogy ő érette veszedelemre adgya magát., aleánynak okosságát. és jó erkölcsét igen hejában valo ékességnek tartá olyan királyi széken, a melyhez tsak a nagy renden
35 valok méltók, azt is gondolá magában. hogy Etelgivában. töb mesterség

⁶⁶⁵ el <hagyá> halgatá [Törlés a sor végén.]

⁶⁶⁶ nepem [*p*—*m*-ből javítva.] az ország <beke> tsenedeségit

⁶⁶⁷ meg értethetem. [Szóvégi *t*—*m*-ből javítva.]

⁶⁶⁸ nem [Beszúrás.]

volna mint sem jó erkölcs, és hogy tsak azért nem adta meg. magát. hogy a királyt. arra vehesse. amire vette.

És az Etelred⁶⁶⁹ gyengesége. annál is vétkesebbnek tették előtte, hogy magavál. az el hiteté. hogy tsak [189a:] anagra⁶⁷⁰ vagyás⁵ vezereeln minden tselekedetit Etelgivának és a maga kevélységét. az ország hasznához tévén,⁶⁷¹ irtozva gondolkodék azon. hogy királynejának kellene tartani egy olyan leányt, a ki aleg aláb valo renden születet. ilyen gondolatokban tölté el az éttzakát. és fel kelvén. fel tevé magában hogy mindent el követ azért hogy meg gátolhassa¹⁰ a király szándékát

Más nap az orája el érkezék. a melyben ahoz anagy dologhoz kezdgyenek. a király a tanács házban menvén. mind ót találá atanács urakot. az egy Egrádon kívül. Etelred azon meg örüle magában., gondolván hogy a többi annál nagyob kedvezésel lesznek szándékához.¹⁵ és midön látá hogy várnák mit mondana nékik. így kezdé beszédit. leg előbször is azon kezdé el. hogy ditsérni kezdé azt a tsendeséget. a melyben volna azö országa. mitsoda szorgalmatoságál igyekezet⁶⁷² mindenkor azon. a miolta uralkodik. hogy azt meg tarthassa. mi képpen viselte magát. azokhoz, kik szövetségiben vannak. és azután a²⁰ maga népihez, a kinek. azon igyekeznék. hogy adhassa ujjab.⁶⁷³ ujjab jelit hozája valo szeretetének. azután ismét mondá. hogy minek utánna anyit. [189b:] fáradozot volna anépe boldogságáért. olyan idös korában, a melyet mások tsak a gyönyörüségre fordítyák. azzal biztatná magát., hogy nem fogják rend kívül valo dolognak tartani. ha a maga²⁵ kivánságának elég tételiröl is gondolkodik. az ö szive nem adhattya arra magát hogy olyan házaságot szerezen magának. amely tsak a hasznot tekintse. azért olyan aszszonyt választot magának a kinek szépsége, elméje, és okosága a nagy rend helyyet volna.

De söt még gondollya, hogy azal nagy szeretetinek jelit mutattya³⁰ népéhez. hogy közüllök veszen magának társat. és azal biztatná magát. hogy a szép Etelgiva, aki mindennel tudta magát szeretetni udvarnál. ugyan olyan könnyen is el. nyeri hozája valo tiszteleteket. alig mondá ki ezeket a szokot hogy nagy zaj támada a gyülésben. és nem követheté beszédit.

⁶⁶⁹ Etelred [E—e-ből javítva.]

⁶⁷⁰ anagra vagyás [Elírás.]

⁶⁷¹ térén, [Nyilván íráshiba lévén helyett.]

⁶⁷² igyeke(t)zet [zet — beszúrás.]

⁶⁷³ ujjab [b — javítva olvashatatlan betűből.]

Azután ki ki le fordítván szemeit, mindenik szomorúságban esék és a nagy zaj után, igen nagy tsendeség lön, ki ki gondolkodván azon, hogy mikép lehetne el távoztatni, olyan illetlen szövetség a nagy tsendeség közben pedig érkezék Egrad fejdelem.

Az ő érkezésin a király⁶⁷⁴ meg ütközik, de a tanács azon meg örüle, gondolván, hogy melletek léssen.

[190a:] A szomorúság az egész gyülekezetet el lepvn., Egrad fejdelem azt mindgyárt észre véve, és noha által látá annak okát, de meg kérdé annak okát, egyik a tanács urak közül⁶⁷⁵ mindeneket¹⁰ elé beszéllé néki, bocsánatot kérvén a királytól, ha azt az egész tanács nevével meg vallaná hogy mitsoda keseriségben volnának hogy szándékára nem álhatnának mivel mind azö ditsőségének, mind az országnak haszna, azt meg nem engedné nékik

Egrad fejdelem, valóság, szeretvén akirályt, és féltvén mind¹⁵ azoktól a veszedelmektől,⁶⁷⁶ a melyekbe ejtheti aza házaság, eleiben adá ékes beszédekkel mind azt, valami rosz követheti az olyan féle házaságot, azután sok féle példákal, meg erősité beszédét, se kérésit, se köny hullatásit nem kiméllé, és olyan igen kezdé sürgetni akirályt, hogy hagyná el szándékát hogy a király nem tudá mit felelni néki.,²⁰ de a szeretet⁶⁷⁷ nagy lévén benne, nem engedhete a győzedelemnek azért el is rontá a gyűlést, mondván, gondolkodni fog, és tudtokra adgya

Egrad fejdelem gondolván hogy talám meg változtathattya, és még előre kezdé vigadni magában, a midön tsudálkozásal hallá., hogy a²⁵ király alig menvén ki atanácsbol, hogy az egész udvarának tudtára adá, az Etelgivával valo⁶⁷⁸ házaságát, és hogy sokáig volt különösön, a dur-[190b:]hámi püspökel, a mint is hogy Ételred látván, és halván, hogy szépen véghez nem vihetné szándékát., ahatalmát⁶⁷⁹ vevé elő, hogy minden akadályt el üzne, azért a Durhami püspököt hivatá³⁰ hogy készülyön az Etelgivával valo meg⁶⁸⁰ eskütesre., és korkra bizá, hogy a nagy pompával menyen végben

⁶⁷⁴ a király [r—t-ből javítva.]

⁶⁷⁵ közül [ü—e-ből javítva.]

⁶⁷⁶ veszedelmektől. [m—e-ből javítva.]

⁶⁷⁷ szeretet [Első t—d-ből javítva.]

⁶⁷⁸ valo [Sor alatti beszúrás, a lap alján.]

⁶⁷⁹ a<halmát>hatalmát [hatalmát — <halmát> alá írva, világosabb tintával.]

⁶⁸⁰ meg <üs> eskütesre.,

Ez a hír olyan nagy haragra indítá⁶⁶¹ Egrád fejdelmet, a ki azon kívül is haragos volt. hogy nem tekintvén. tsak a maga hűségít akirályhoz és az országhoz, nagy sietségel mene az Etelgiva házához. hogy szemire hánya néki minden mesterségít a melyel el áltatta volna⁵ Etelredet Etelgiva pedig egyedül⁶⁶² volt Editával. mikor ez a fejdelem hozzája mene; tudván hogy mitsoda rendben volna udvarnál. ez azur. a király előtt való nagy betségít, és látván öregségít. azért igen nagy tisztelettel is fogadá ötet.

De eza fejdelem még előre rosz gondolatokál lévén felolle. és meg¹⁰ nem vizsgálván. neki kegyességít. és szemérmességít. a melyel fogadta ötet. mindgyárt a szemére kezdé neki háyni. nagyra vagyását: és meg sértő szokál eleiben tenni alacson nemzettségít. minden⁶⁶³ gyalázatos szokot kezdé ellene mondani. és valamit ki gondolhata ellene. azt ki mondá. az ilyen beszélgetés. és látogatás, nagy tsudalkozásban¹⁵ veté ezt a szép leányt, de látván hogy a fejdelem egészen ki beszéllette volna magát. mondá néki.

[191a:] Uram., Etelgiván⁶⁶⁴ kívül más. amitsoda állapotban most vagyok., talám olyan tsendeségel nem halgatta volna azokat agyalázatokot, a melyeket tölled meg nem érdemlették.,⁶⁶⁵ de én. a ki előtt²⁰ akirály ditsősége szinten olyan drága, valamint előtted. és a ki tiszteli az Egrad fejdelemben a királyoknak vérit. és azt⁶⁶⁶ a hűségét. a mely arra erőlteti. hogy engemet gyalázon, az ő vadolásira egyebet nem felelek. hanem eleiben tesztem a szivemnek titkát. és reménlem hogy annak ártatlansága meg mutatya néki magam viselésít., amelyért²⁵ inkább fogja betségülni. mint sem gyalázni.

Az ő kegyes. és nemes szavai meg kezdék enyhíteni ennek afejdelemnek haragját. és meg kezdé banni hirtelenségít. Etelgiva ismét mondá néki, azt nem tagadom uram mert a királyt szeretem. és a nagyra vagyás. amelyel⁶⁶⁷ vádolsz olyan távul volt töllem hogy soha sem³⁰ kerestem hogy engemet szeresen immár esztendőől fogvást, egyéb jutalmát nem vette hozam való szorgalmatoságának. az idegenségnél. és tiszteletnél. való hogy igen el kellett magamot titkolnom de nem

⁶⁶¹ inditá <Erg> Egrád fejdelmet,

⁶⁶² egyedül <lévén> volt [volt — <lévén> fölé írva.]

⁶⁶³ minden [en — beszúrás.]

⁶⁶⁴ Etelgiván <m> kívül más.

⁶⁶⁵ érdemlették., [Inkább érdemlette]

⁶⁶⁶ azt [z — javítva megkezdett h-ból, vagy más hosszúszerű betűből.]

⁶⁶⁷ amelyel [el — beszúrás.]

azon okból tselekedtem. a melyet a szememre hánsz.⁶⁸⁸ hanem azért, hogy el hagyasam véle azt a szerelmet. a melyben. egyebet nem láttam gyalázatnál.

Ha én akirálynéságra tzéloztam volna. nem let **[191b:]** volna nékem szükséges anyira el titkolnom szívem hajlandóságát, söt még azt ki kellett volna nyilatkoztatnom., és nevelvén akirály szeretet. meg nem engedvén a mi azt el olhatta volna. sokal könnyebben vettem volna arra a mit most akar akaratom ellen, mihent pedig meg tudtam szándékát. mindent el követtem hogy arról le verjem. tudom én azt ¹⁰ hogy ki vagyok. azt is tudom hogy mitsoda⁶⁸⁹ királynatoknak kell lenni. mint hogy nagyob ditsőség el nem venni egy királyi szeket mint sem abban ülni. mindent el követtem. hogy arra fel ne menyek, ezek uram az én gondolatim és szándékim, a nagyra vágyás. és a mesterkedés. olyan tsuda. a melyeket nem üsmérem., az ártatlanság vezeteli lépésimet. ¹⁵ és az igazság mondattya szavaimot Etelredtől meg nem tagadhattam szívemet., de soha sem vágytam arra, hogy a király felesége legyek., eleget igyekeztem azon. hogy azudvart el hagyhassam. de nem volt haszna

Mind azon által uram. lássad. ha találhatzé⁶⁹⁰ abban valami modot ²⁰ hogy meg változtassa szándékát. én arra róá állok., és azt meg fogod látni. hogy örömei fel álközom szeretetemet, szerentsémet, életemet. az ország, és a király ditsőségére. Eteigiva el hagyván beszédit, Egrad fejdelem nagy tsudálkozásál néze ötet. **[192a:]** és mondá. aszonyom, mitsoda szokal, mitsoda tselekedetekel. és mitsoda szolgálattal hozhatom helyre a vétket mellyet most tselekedtem. hogy lehetne néked ²⁵ azt meg botsátani. ha hatalmomban volna mindennek az akarattyát ate reszedre hajtánám. de aszonyom én nekem nem hinnének, és magam is olyan nehezen hitethetem el magamal amit látok, hogy a nem volna tsuda ha nem hinnék szavaimot.

³⁰ Meg mutathattya egyedül az idő az országnak. hogy mit érsz, a mennyek adgyák. hogy soha ate jóerkölcsöd⁶⁹¹ meg ne változék. nem tsudalom immár a király szándékát. és látom magam. hogy tégedet jól üsmervén. halálát kivánnák. ha el akarnák tölled választani. abban bizonyos légy aszonyom. hogy ate szerencsédén annyi örömem ³⁵ leszen. valamitsodás szomorúságom volt. azon. tsak ennek előtte

⁶⁸⁸ hánsz. [*n-sz-ből javítva.*]

⁶⁸⁹ mitsoda <mitsoda> királynatoknak

⁶⁹⁰ találhatzé [A szóvégi *a-á*-ból javítva, az ékezet áthúzásával.]

⁶⁹¹ jóerkölcsöd [*e-r-ből javítva.*]

egy órával is; ate nagy szépséged, eszed, és okosságod olyan méltová
tésznek arra, hogy mindenkor bánni fogom a mit a helytelen. hűség
tselekedtetet velem

Etelgiva ezekre a ditséretekre nem tudta mit felelni, mind azon
5 által. igen kegyes szokál arra kéré. hogy segiténé tanácsával, és
tellyeséggel meg nyéré magának ezt a fejedelmet

[192b:] Azonban pedig akirály nagy nyughatatlansággal várta hogy⁶⁸²
Etelgívához mehetne., amint hogy mindgyárt is oda mene mihent⁶⁸³
rendelést tett a lakadalmi Cérémoniákról. és szinte akkor mene bé
10 hozzája. amikor Egrad fejedelem onnét ki ment, a király azon tsudál-
kozni kezdék., és meg álván előtte. kérdé tőlle. mitsoda okból jöttél
ide?

Felséges király felelé Egrad. sokal más féle gondolattal jöttem ide.
mint a melyel ki jöttem. és azal el mene. az király nem tudván mit
15 gondolni ezen látogatás felől. égy kis nyughatatlansággal mene bé
Etelgívához., akit is vidám ábrázattal találván. azon meg örüle és
kérdé tőlle hogy Egrad miért jöt volna hozzája. és mit mondot

Ez az okos leány. gondolván hogy valamely kárt tehetne annak a
fejedelemnek ha meg beszélene⁶⁸⁴ mindeneket a királynak. azt el titkolá.
20 akirály pedig mindeneket tudtára adván Etelgívának. olyan szeretit
mutatá hozzája. ez a szép leány is olyan kegyeséggel vevé azt a királytól.
hogy a király sietetvén alakadalmát. egy néhány nap mulva meg is
esküvék véle. mindenek láttára. akirály pedig nagy pompás lakadal-
mat tsináltata. ugy anyira hogy az egész nemeség jelen volt és mind
25 addig valamég a lakadalom tartá. észre nem vevék. hogy volnának
olyanok kik va-[193a:]lamely zenebonát akarnának indítani.

De mihent avendégségnek vége lön. az udvar pusztá lön. ki ki amaga
jóságában mene. a nagy uri aszszonyok. udvarhoz nem menének.
és tsak azok maradának akirály. és a királyné mellet. a kiknek⁶⁸⁵
30 tellyeséggel ot kellették maradni. tiszttségek miat és kevesen olyanok.
kik Etelgívát⁶⁸⁶ jól üsmérték. ezek között volt Egrad, és kark.

Ételred el érvén azt a szerencsét a melyet ohajtót nem sokal gondola
anemeség kevélységével. és minden gyönyörüségit abban tartá. hogy
Etelgívának kedvit keressesse. akirályné pedig leg kiseb szomorúságot

⁶⁸² [Sorvégen:] hogy [új sor elején:] hogy

⁶⁸³ mihent <ren> rendelést

⁶⁸⁴ meg beszélene [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁶⁸⁵ a kik [Rövidítésjellel.]

⁶⁸⁶ Etelgívát [á—ít-ből javítva.]

sem mutata azért., hogy mint egy meg vetették volna ötet az udvariak, meg elégedvén azal. hogy a király kedvében volna., és azal nem törődöt hogy a⁶⁹⁷ nép nem akarta ötet királynénak hini. és nem hogy azért reája meg neheztelt volna, de szüntelen azon volt hogy reájok hintse
5 akirály jó téteményit akik pedig hűségel voltak hozája. eleget nem tsudálhaták az ő tsendeségel valo türesit és jószágát. leg nagyob hűségel pedig Egrad fejdelem volt hozája

A menyek meg áldván házását egy fiat hoza [193b:] evilágra, akít a király edmondnak nevezé. és sokan is kezdének már jo akaratal
10 lenni a királynéhez, amidön a hire érkezek. hogy Jermerland. és koerfort grofok inditást támasztottak volna., akik látván, hogy egy része az anglus nemzetnek, el hajlot volna Etelredtől. a házaságáért, azt gondolak hogy ki tehetik Etelredet a királyságbol.

Ez a hir meg szomorítá⁶⁹⁸ az udvart. de a király, vitéz. és királyi
15 batorságal lévén. azon meg nem ijede. és olyan parancsolatokat ada ki a hadak gyűjtésére. hogy tsak hamar ellene álhata arebelliseknek és amidön minden készen volt, az indulásrol⁶⁹⁹ gondolkodék. Etelgiva igen nagy keserűségben esék ezért a meg válásért., és tudván az okát a fel támadásnak. inkább is tartot másoknál. mind azon által szeretvén
20 a király ditsőségét., azért el is titkolá elötte keserűségét, és tsak a nagy szeretetét mutatá hozája. Etelred a ki mód nélkül szerette ötet. arra kéré hogy az életére vigyázon, és hitesse el azt magával. hogy ha az egész világ fel támad is ellene. de tsak egy szem pillantásig sem változtatthatty meg hozája valo szeretetét. és hűségit.

25 Mint hogy pedig ez a szeretetre méltó fejdelem [194a:] aszszony terhben valo létit érzette, azért az Égrad gondviselése alat hagyá.

A király london városából meg indula ahadával együt és angliának az észak felöl valo részére érkezek. ahol esze gyülekeztek volt arebellisek, akirály közel szálván aző táborokhoz⁷⁰⁰ minden képen ahartzhoz
30 készüle. de előre látván hogy ahartzkor, sok ember halál lenne., azért meg izené arebelliseknek. hogy grátiát adna nekik. elejekben adván gyengeségeket, hogy a győzedelem veszedelmes volna az ország-
nak akarmely felöl lenne., és ő úgy tekinti őket. mint a maga népit. ha ellene fel tamadtanak is. de a rebellisek ezeket nem halgták meg
35 is bánák.

⁶⁹⁷ a [Beszúrás.]

⁶⁹⁸ meg szomorítá (akirályt.) az udvart.

⁶⁹⁹ az indulásrol [rol — utólag beírva a soreleji margóra, elválasztás után.]

⁷⁰⁰ táborokhoz (és) minden képen [A bekezdés végén:] a rebellesik [elírás.]

Mivel más nap akirály az ő sántzokot ostromoltatni kezdé. es azt meg vevé; arébellisek. jól kezdék eleinte magokot viselni, de vegtíre meg⁷⁰¹ bontották őket. és az Ételred vitézsége meg szalasztá őket., az⁷⁰² előttök valojok mind el veszének, és akirály meg nyervén ahar-
5 tztot. parancsolá hogy ne üznék a szaladokot, azután grátiát igérvén mindennek.⁷⁰³ nagy ditsőséggel viszá tere london városában. Etelgive.⁷⁰⁴ a ki addig tsak a templomba toltötte volt az időt nagy szives örömel fagadá; Ételred [194b:] pedig úgy tekinté ötöt, mint ha tsak akkor kezdené szeretni.

10 A király viszá térésiért valo öröm. még nagyob volt. egy nehány holnap mulva. mivel Etelgiva. meg egy más fejdelmet is hozá evilágra, akit nevezék Eduennek, a nép látván az Ételgiván valo áldását az Istennek. és az ő nagy jó erkölceit, el végezék⁷⁰⁵ magokban hogy királynejoknak usmerjék. hasonló szandékban valának a nagy urak is
15 íránta. Egrad., aki igen nagy hűségel volt akirálynéhoz nagy sietségel mene hozzája hogy meg vigye néki ezt a jó hirt. de óh mitsoda állapokban találá. a szemeit egy⁷⁰⁶ keszkenővel fedte bé. és egy asztalon könyökölvén. anagy keserűségben merült volt el

Egrad fejdelem ezt látván. a szive meg esék rajta. de akarván tudni
20 annak az okát. mondá: aszonyom mit látok. mi háborithatta meg a felséged boldogságát. ? erre el vévén szemei elől a keszkenöt. mondá néki. oh. uram mely szükségések nékem mostanában a te tanácsid. abban bizonyos lehetz aszszonyom. hogy semmit sem mulatok el a hozád valo hűségemben, de meg nem foghatom keserűségednek okát.
25 mivel, minek utánna meg győzted volna az Etelred szivét. a népedét is meg győzted. és mindenek királynéjoknak akarnak tégedet üsmerni. mi vagyon már töb hátra akirály igen szeret. [195a:] Nem uram. nem felelé néki. a király már nem szereti Ételgivát már egy hólnaptol fogvást. az ő szeretete. idegenségé változot, ez az én keserűségemnek
30 az oka, a mely tiszteletről szollasz nékem. a nekem semmi vigasztalás. mivel nagy változást látok Etelredben. az ő szive. és szeretete nélkül pedig, tsak a halálra vagyon szükségem.

⁷⁰¹ meg <bonták> bontották

⁷⁰² az <fe> előttök valojok

⁷⁰³ mindennek. <azután> nagy

⁷⁰⁴ Etelgive [Ez a francia alak: másutt mindig *Etelgiva*]

⁷⁰⁵ el végezék <napr> magokban

⁷⁰⁶ egy <sz> keszkenővel

A királyné olyan formában mondá ki ezeket a szokot. hogy Egrad el hiteté magával.⁷⁰⁷ hogy szivből beszéllene., de meg nem foghatván. hogy olyan nagy szeretetet az alhatatlanság követhetné; a királyban is semmi változást nem tapasztalt. etelgiva pedig huszon két esztendő 5 lévén. a leg nagyob szépségiben volt végtire minden képen kezdé vigasztalni Etelgivat. és el bucsuzván tőlle. meg igéré néki. hogy a királyrol. jobb hirt fog néki hozni

Ezt a jó erkölcsü királynét. semmi meg nem vigasztalhatá, és az ételred magaviseléséről. mindeneket előre el láta. a mint is hogy egy 10 darab időtől fogvást.⁷⁰⁸ nem volt hozzája azal a szerelmes szorgalmatoság., egy udvarnál lévő aszony meg kezdé ötet unatni, véle. Ételred. már Etelgivára nehezen nézhetet, és meg báná házasságát a melyet el nem ronthatá. és az uj szeretetit. igen el titkolá.

[195b:] Egrad pedig el nem hitethetven⁷⁰⁹ magával. a király változását. a királyhoz mene. hogy valamit ki tanulhasson ez iránt, a király tsak magánoson lévén korkal., mihent meg látá ötet. mindgyárt hozzája fordula haragosan. és mondá Egrad mit mondasz egy olyan udvarirol a ki olyan vak merő hogy nem akar nékem engedelmeskedni., Egrad. mondá ismét. én valójában gondolkodtam azon. hogy Ételgiva 20 mitsoda rendben vagyon itt. látom hogy ötet nem jó kedvel tekintik., mind hogy pedig vétettem abban hogy el vettem, arrol már nem tehetek. de leg aláb az udvaromnak abban kedvit akarom keresni., hogy el küldöm magamtól. korkot akarom ezel aparantsolattal hozzája küldeni. és ő meri magát mentegeetni.

25 Hogy hogy felséges király mondá Egrad, el akarodé magadtol üzni a királynét., kívánodé halálát annak afejdem aszszonynak aki oly. igen szeret,⁷¹⁰ a kinek az ország annyival tartozik akét fejdelemért. kik oltalmazoji lesznek abirodalomnak, és akihez a néped oly nagy tisztelettel kezd lenni., kérvén tegedet arra én általam., hogy 30 tegyed koronádot afejére.⁷¹¹ mivel mindnyájan egy akaratal királynéjoknak üsmérik, és anyira meg hatotta sziveket. aző jó erkolcse, hogy igen nagy keserüségel fogják látni változásodat.

Etelred meg ütközék. ezeken a szavain Egradnak, de [196a:] már az okoságot nem halgathatá., se az értelem. nem vezeté tselekedetit.

⁷⁰⁷ magával. [*magában*-ból javítva.]

⁷⁰⁸ fogvást [*Beszúrás*.]

⁷⁰⁹ hitethetven [*Szóvégi e—a*-ból javítva.]

⁷¹⁰ szeret, <és> a kinek

⁷¹¹ afejére. <mind> mivel [*Törlés a sor végén.*]

a rosز erkölcs el foglalta volt a jónak ahelyét, az alhatatlanság, meg kostoltatá véle avcszedelmes gyönyörűségeket, és ha mérte volna. Egrad. fejdelem meg érzette volna haragjának mi voltát. de még is meg türközteté magát. és minden haragját korkra fordítván, aki nem akara magára vállalni oly kegyetlen parancsolatot, maga elől. és az

5

10 ez a dolog, nagy keserü szivel ki mene akirálytol., és nem veheté magát arra, hogy a királynéhoz menyen addig. még meg nem tudgya szerencsétlenségít. azudvar azt meg tudván. mindnyáján szomorúságban valának. és ezt a királynét. akit annak előtte tsak nem mindenek el hagyák, nem találkozők akor egy is aki ne szánta volna és rosznak

15

nem tartotta volna a király változását; de eza király nem hajtván⁷¹² senki tanácsára. se beszedire. a szerencsétlen Etekgivának el küldé aparantsolatot, hogy a király palotáit hagyná el. és hogy menne ahoz a házhoz amelyet adot volt⁷¹³ néki. házasságok előtt.

[196b:] A fő renden lévő aszszonyok mindnyáján melléje mentek

20

volt., hogy segítsék. és vigasztallyák. mihent pedig a parancsolatot vévé. azon a hirtelen. és meltatlan⁷¹⁴ változásán a királynak, az szive anyira meg ütöközék., hogy közöttök el ájula, asok orvoság után. két ora mulva tére magához.

De akor is mint aholt olyan volt, mihent pedig szolhata, a királyt

25

kivaná látni. és kéré mindeniket hogy hoznák eleiben. az aszszonyok nagy siettségel menének a királyhoz. és kérék hogy adná azt avigasztalását. a haldoklo királynénak, de ételredet arra nem veheték.. és az ő kegyetlen keménysége. és uj szeretete. nem engedék. hogy a királyné látogatására menyen, akinek hogy azt tudtára adák. láta

30

hogy nem kellene semmit reménleni;⁷¹⁵ azután Egradot hivatá. és a gyermekeit maga eleiben⁷¹⁶ hozatá. Egrad fejdelem, valóságos keserü szivel mene hozzája, akit is mihelyt meg látá akirályné. mondá. uram. ha valamely vigasztalást vehetnék a mostani állapotomban, ate hozám valo jo akaratom, és az egész udvarnak jó akarattya. nekem

⁷¹² nem hajtván <seki> senki

⁷¹³ adot volt néki. [Második o—e-ből javítva.]

⁷¹⁴ meltatlan [lan — sor fölötti beszúrás.]

⁷¹⁵ reménleni; [m—n-ből javítva.]

⁷¹⁶ eleiben <vi> hozatá. [Törlés a sor végén.]

nagy könyebségemre volna arra esküszöm néktek.⁷¹⁷ tekintvén mindenekre. kik körülötte voltak. hogy én csak a ti betsületeketet, és barátságotokot kívántam. és hogy minden nagyra vá-[197a:]gyásom avolt. hogy első jó akarotok. és⁷¹⁸ gyamolotok lehesek. nem az en
5 vakmerő gondolatim bunteti ameny a mai napon., hanem a királyhoz valo nagy szeretetemet., a mely talám ötet meg bántotta. de az én halalom el törli vétkeket. uram tekintvén Egrádra, gondviselésed alá ajánlom fiaimot. az ő sorsok kétség nélkül. nem léssen szerencséséb. mint az anyoké. de ha gond viselésed alá veszed. azt ígérhetem
10 magamnak. hogy ajo erkölcsnek segítségével. amelyre őket tanítod. meg gyozhetik azokat az akadályokat, melyeket találhatnak az attyok szivében, lehessen néktek. meg ölevén gyermekeit, drága zálogi az igen kegyes. de igen rosszul. jutalmaztatot szeretetnek. lehessen esze szedni magatoknak az Ételred szivében. azt a szeretetet melyet nekem
15 fogadot volt. tarthassátok meg hozzája azt a tiszteletet és szeretetet. melyet mindenkor meg tartottam, és kénszerithessétek arra valaha, hogy bánkodgyék. a szerentsétlen Etelgiva után, kezedben adom uram⁷¹⁹ ezeket a szerencsétlen fejdelmeket, el ne hagyad őket. azután ismét meg ölelé őket. és látván hogy senki sem szolhatna hozzája a nagy
20 sirás miat. vegit akará vetni annak a szomorú gyülekezetnek,⁷²⁰ és parancsolván hogy meg akarna indulni. a hintójában. üle. és az uri aszonyok meg akarván tsokolni kezeit, meg nem engedé. hanem min-[197b:]deniket meg ölelé. ahintoban csak Editával volt, a mely aszszonyok pedig szolgálattyában voltak. azok előre el mentek volt a házhoz hogy őt készen várják.

Egrád fejdelem. a ki keserüségeben egy szót sem szolhatot. maga is el kisére a házáig akirálynét. a ki is mikor a házahoz érkezék. egy kis udvart találta őt. akiknek hüségeket. igen kedvesen vevé, de főképpen a fejdelem jó akarattyát. egy kis idő mulva rosszul kezdvén magát
30 erezni. le kellették fekünni.

Ez a fejdelem erőt vévén szomorúságán. az ágya mellé mene. és mondá csak lassan, nem igyekezem azon hogy vigasztallyalak, mivel tudom hogy a⁷²¹ haszontalan volna. hanem ved elé azt a bátorságot.

⁷¹⁷ néktek. [*néked*-ből javítva;] tekintvén mindenekre [első *t—m*-ből javítva.]

⁷¹⁸ és [*s—g*-ből javítva.] gyamolotok

⁷¹⁹ uram <öket.> ezeket

⁷²⁰ gyülekezetnek, <p> és parancsolván

⁷²¹ a <h> [-ből javított] <o>[?] haszontalan volna.

és azt a jó erkölcsöt a melyekért. az egész. ánglia tsudál. és tud meg, hogy az ilyen állapotban szükségeseb azokat ki nyilatkoztatni mint sem akkor mikor arra a rendre, mentél volt, a melyhez oly méltó voltál.

Uram, felelé Ételgiva. az Isten rendelésire hagyván magomat,
5 semmit olyat nem tselekszem a mi⁷²² meg rovidithetné életemet; azt sem ígérhetem néked hogy élni fogok, mert rajtam nem. áll,⁷²³ de azt fogadom néked. hogy holtig valo hálaadásal lészek. minden hozám valo jó akaratodért. Egrad el butszván. tölle. meg ígéré. hogy minden nap eljöne hozzája. Etelred pedig egész szabadságban
10 lévén a miolta el távoztatta volt Etelgivat maga mellől. minden [198a:] féle rendeletlenségekre adá magát. a melyek nem illettenek. akirályi méltósághoz.

Etelgiva pedig magános. és szomorú életet élván, magában siránkozot. ennek a királynak rendeletlenségén. Egrad fejdelem pedig
15 látván. sok féle változó szeretetét., gondolá hogy még viszá fogna térti akirálynéhoz, és hogy mind addig volna reménség, valamég oly alhatatlansággal lenne másokhoz, Etelgivat is sokszor biztatá ilyen reménséggel, a ki is igen ohajtotta volna viszá térésít. de tsak hamar olyan hirt. halla. amelyből egészen meg látá szerencsétlenségét.
20 és reménséginek végít.

Normándia. leg közeleb lévén angliához. könnyü volt Ételrednek. meg hallani anormandiai hertzeg⁷²⁴ hugának szépségét. ez az álhatatlan fejdelem tsak a hirrire⁷²⁵ valo nézve is kezde hozzája hajolni, mihent pedig annak képit meg hozatá. a szerelem fel gerjede benne;
25 akkor kezdé leg inkább az Etelgivával valo házását meg utálni.⁷²⁶ és mint hogy gyermekei valának tölle. azért egészen. nem is lehetet meg válni tölle. amelyért olyan nagy haragban és bánatban volt. hogy a maga gyermekeire sem nézhetet

Ételred el üzé magától, gyalázatosan minden szeretőit. a keserüségnek adá magát. és más vigasztalása nem volt, hanem a normandiai fejdelem aszonynak aképe. [198b:] akár miként akarák is el titkolni Etelgiva előtt, akirálynak ilyen tsudálatos szerelmit, de azt meg tudá. és látván reménséginek végít, abban a nagy nemzettségü. és szépségü

⁷²² mi [Beszúrás.]

⁷²³ áll, [Beszúrás.]

⁷²⁴ hertzeg <leányá> hugának [*hugának* — <leányá> fölé írva, sorvégen.]

⁷²⁵ hirrire [Második *r* — *i*-ből javítva.]

⁷²⁶ meg utálni. <mi> és mint hogy [*hogy* — beszúrás;] gyermekei valának tölle. azért egészen. [*egészen é-je y-ből* javítva.]

személyben, azt már tovább nem viheté, nagy forro hideg lelésben esvén, a doktorok semmit nem segíthetének rajta. és meg tudván halálának bizonyos voltát. álhatatoságal vevé. az alat a még másokat láta sirni körülötte, ő tsendeségben volt és másokat vigasztalt. elejekben tévén.⁵ hogy mennyi keserüségtől mentené meg ötet ahalál.

Halála előtt egy néhány orával: egy hoszu levelet ira akirálynak, a melyet bé petsételvén. Egrad fejdelem kezében adá. hogy adná meg akirálynak. azután mindenét el osztogató Editának, és azoknak. kik mellette voltak mint hogy Ételred semmijét sem vette volt el tőlle.¹⁰ azért bővön is adhata minden tselédinek, és az utolsó óráiban az örökké valóságrol gondolkodván, igen szép áitatoságal. mulék ki evilágbol. huszon három esztendő korában. és leg szebb voltában. és akit mindek szánák.

A szomoru Edita.⁷²⁷ mihent el temeté a kedves Etelgíváját. egy klastromba mene. és ellene monda avilágnak, Egrad fejdelem pedig nagy keserüségben lévén. végben vivé amit reája bizot volt ez a jó erkölcsü királyné és könyves szemekel adá meg levelét a királynak. a ki is már tudván ezt a szomoru hirt. nagy idegenséggel tekin-[199a:]té Egradot.

A ki is oda adván az Etelgiva levelét a királynak. el vevé tőlle.²⁰ és azt so ol nem olvasván. so tsak reája sem tekintvén. egy kis ládásc-kában voté. amelybo szokta⁷²⁸ tartani holmi köves portékáit; egy szot nem szolván Etelgíváról. más dolgokrol kezde Egradal beszélteni. a ki is meg haraguván magában. ezen keménységin. tsak hamar²⁵ magánosan hagyá.

Ételred pedig még is emberi tekintetből. egy néhány napokig el halasztá szándékát., de mint hogy sebes akaratu volt mindenben, tsak hamar mindennek tudtára adá hogy a normandiai fejdelem aszonyt el akarná venni. és mindgyárt követtségben küldé kent nevü grofot. a normándiai hertzeghez.³⁰

Ez a követ nagy pompával. tsak hamar. ratomágiában érkezven, (vagy is ruánban) mihent szembe lön a hertzegel, azonal meg kéré a hugát, és azt meg nyervén., egy néhány napok mulva. Etelrednek vivé Emma fejdelem aszonyt, aki is igen szép lévén. a kiraly nagy³⁵ pompával fogadá. és a durhámi püspök. meg esketé őket, a lakadalmi⁷²⁹ vendégségek egy holnapig tartának

⁷²⁷ Edita [*d—t*-ből javítva.]

⁷²⁸ szokta <volt> tartani [Törlés a sor végén;] holmi [*holni*-ből javítva.]

⁷²⁹ lakadalmi [*k—d*-ből javítva.]

Emma királyné pedig meg tudván minden dolgát. [199b:] és jó erkölceit Etelgivának azon a szive meg esék, annál is inkább. hogy maga is Emma. mind szép. mind jó erkölcsü volt, és szeretettel emlékezet Etelgiváról., akinek⁷³⁰ is gyermekeit a maga gondviselése alá vevé. és anyok helyet akart nékik lenni. de főkepen az⁷³¹ elsöt. Edmondot igen meg szereté.

Az első esztendőben. Emma egy fejedelmet hozza evilágra. akit a király. Alfrednek nevezé., ezt ugy is kezdék tekinteni. mint a kire kellene szálni a koronának a második esztendőben. ismét⁷³² egy fia lön. ezt Eduárdnak nevezék.

Abban az időben. anglia. igen nagy békeségben volt⁷³³ és nagy tsendeségben. a nép jól volt. az urak egyeségben voltak, a királyné pedig az egész udvarnak gyönyörüségére volt. mint hogy az Etelgiva fiaihoz szeretetét mutatta. azért mindenek, inkább szerették ötet,¹⁵ Edmond fejdelem egészen hasonlítván az anyához. azért gyakortáb is emlékeztenek felölle,⁷³⁴ és gyönyörködve látták. hogy Emma mint szeretné fiait, aki is semmiben nem akarván meg különböztetni ezeket a maga gyermekeitől. egy aránsu gondviseléssel⁷³⁵ volt hozzájuk, egy szoval. minden segítettette az Etelred szerencsét., hogy ha amaga²⁰ álhatatlanságával. fel nem zavarta volna azt a tsendeséget.

[200a:] Ételred, egy szers mind anyira meg kezdé utálni akirálynét, hogy nem is nézhetet reája.. a királyné. a ki igen jó. és kegyes volt. az alatta valóihoz., igen. kevély volt a⁷³⁶ hozzája hasonlokhoz, panaszolkodni is kezdé Ételrednek meg változásáért. annak az okát meg kérdé,²⁵ és arra kéré, hogy meg vetésivel. olyan dologra ne kényszerittse. a mely néki ártalmas lehetne; Etelred pedig nem hogy erre felelt volna és mentette volna magát. hanem még nagy idegenséggel. és meg vetéssel el fordula tőlle. a melyet a királyné el nem szenvedhetvén. meg is mondá néki, és meg is irá az bátyjának. a normandiai hertzegnek.⁷³⁷³⁰ a ki is igen parttyát fogván a hugának. követeket küldé Etelredhez. hogy meg üsmértetnék véle. rosz tselekedetit.

⁷³⁰ akinek [Első *k-n*-ből javítva.]

⁷³¹ az elsöt. [*z-l*-ből javítva.]

⁷³² ismét [*i-e*-ből javítva.]

⁷³³ volt [Beszúrás.]

⁷³⁴ felölle, <egy> és

⁷³⁵ gondviseléssel [*o-g*-ből, vagy *y*-ből? javítva.]

⁷³⁶ a <véle> hozzája [*hozája* — <véle> fölé írva.]

⁷³⁷ hertzegnek. [Középső *e-é*-ből javítva azékezet áthúzásával.]

De azok a követek olyant fent beszéllének néki, hogy nem hogy meg enyhítették volna. de söt még nagyobb haragra ingerlék a királyné ellen. a kívül hasonló képen bánék valamint Etelgivával, el üzvéni ötet. mind ágyától. mind udvarától. és azután meg nagyobb rendeletlenségekben esék szeretőivel. és gyalázatosan kezdé beszélleni a királynéről. és a normandiai hertzegről. és [200b:] a gyűlölség anyira el árada, hogy az udvar ket felé hasonlék. egyik a király részit tartotta. a másika a királynéjét.

Ebben az időben Etelred két dániai urat, kik angliában laktanak. bizonytalan vádolásra meg fogatá. törvényt láttata reájok, és meg öleté, egyike a kettő közül. közel valo attyafia volt a dániai királynak, aki is ezt meg halván. meg esküvék hogy boszut⁷³⁸ fog allani anglián érette. és minden késedelem nélkül. nagy erővel hajokra üle. és 1013. dikban⁷³⁹ angliában ki szálla. és sok tartományokat meg hodoltata.

Etelred. bátor és vitéz léven. sok hadát esze gyűjté; az ellenség eleiben mene. hartzot ada néki. és egészen meg vereték. és el szaladván. londonba viszá⁷⁴⁰ tére. ebben a szerentsétlenségiben. nem tudván hová lenni a királynéhoz folyamodék, a kinek szive meg esék szerencsétlenségin. és el felejtvéni vétkit. ira mellette a normandiai hertzegenek és meg békölteté őket., anormandiai hertzeg, a hugáért. meg engedé Etelrednek. hogy normandiában szaladhasson, ugyan el is vivé a királyné oda ötet. minden gyermekeivel.

A normandiai hertzeg. a huga kérésére, nagy tisztelettel fogadván Etelredet, meg is igéré néki. hogy siettséggel [201a:] meg is fogja segitteni., az Etelred oda valo érkezésének hire. el terjedvén galliában. mindenünnen. sok urak., nemes emberek. és vitézek gyűlének melléje. ugy annyira hogy Etelred láta. hogy anyi segittséggel viszá nyerhetné az országát. annál is inkább, hogy a dániai király londonban meg holt volna, erre valo nézve. igen sietteté is meg indulását. és hajokra ülven. más nap angliában ki szállottak. és igyenesen⁷⁴¹ london felé tartottak.

A dánusok kik eleiben menének. leváगतának, azután a dánusok mind esze gyűlvén., hartzot állának. de azt el vesztvén. igen kevés tére viszá bennek dániában.

⁷³⁸ boszut <folg> fog allani

⁷³⁹ dikban [Keresztjel jelölt beszúrás, a sor alatt.]

⁷⁴⁰ el szaladván. londonba viszá <sz> tére.

⁷⁴¹ igyenesen [en — későbbi beszúrás.]

Etelred nagy örömbé lévén. dicsőségél⁷⁴² mene bé londonban, a királynét fiaival együt. vizzá hozatá londonba. és azt remenlé magában. hogy anyi fáradcsága után. tsendeségben fog lenni. de a szivinek tsendeségit ollyan háborittá fel. a melyről nem is gondolkodot

⁵ Egy szer, holmi köves portékával akarván meg ajándekozni a királynét a kis ládáját meg nyittá. és az Etelgiva levele még petsételve a szemiben akada. és fogván a levelet. suhajtásal. meg nyittá. és alig olvasa el egy néhány szot. hogy még tovább is kíváná olvasni. a szerelmes szánakodás el fogván szivit. le üle. és tsokolgatni kezdé a levelet,
¹⁰ és azt mind végig el ol-[201b:]vasá. a melyekben ezek a szók valának.

A hü és szerentsétlen⁷⁴³ Etelgiva. az ő uranak. és királyának. Etelrednek. akit igen szerettek

Felséges király.

Ha, a halálomban bizonyos nem volnék., nem mértem volna a
¹⁵ szemeid eleiben tenni azokat a betüket. a melyek már nem kedvesek előtted, de a mitsoda állapotban vagyok. a meg menti vakmerőséget, és el nem kelet⁷⁴⁴ vened a haldoklo Etelgivától. azt a vigasztalást., hogy néked el mondhassa utollyára. hogy tégedet szeretet., és szeret. ha szinte anyit szenvedtettél is véle.⁷⁴⁵

²⁰ Nem azért veszem a pennát a kezemben. hogy panaszkodgyam., még a hűség telenségedet is tisztelem. és nem annyira okozom szivedet. mint a magam szerencsétlenségit. nem lévén anyi érdemem., hogy meg tarthattam volna szivedet

Enged meg király nékem azt a kegyelmeségedet., hogy az én emlé-
²⁵ kezetem., előtted ne légyen gyűlölséges. minek⁷⁴⁶ utánna. oly kedves lett volna előtted., és meg ne éreztessed azokkal a szerencsétlen fejedelmekkel. azt ameg vetést. a melyel voltál. az ő boldogtalan anyokhoz. ha valamiben hozam találnak ütni. azt kívánom hogy tsak a felségedhez való szeretetben és tiszteletben üssenek, tudom rövid idő mulva
³⁰ angliának egy királynét. adcz. a ki valóságál méltó lesz arra a helyre., a melyet én nem érdemlettem. örömet néki hagyom a királyi [202a:] székét. a melyre nem vágytam, de ha meg nem hálnék. néki nem engedhetném szivedet, de király én meg halok. és senki meg nem gátol-

⁷⁴² <i>d(ö)</i>icsőségel

⁷⁴³ szerentsétlen [Második *t—g*-ből javítva.]

⁷⁴⁴ el nem kelet vened [*kelet* — *et-je*: beszúrás.]

⁷⁴⁵ véle. <n> [Új bekezdésben:] Nem

⁷⁴⁶ minek <elöt> utánna. [Törlés a sor végén.]

hattya⁷⁴⁷ házaságot. lehesen szerencsésebb mint az enyim. örökös boldogsággal is fogsz élni. ha magadot ujjab veszedelmes dolgokra nem adod

Emlékezel meg király. hogy semmi részem nincsen beszédimben.
5 tsak egyedül ate ditsőségedet. és nyugadalmadot tekintem, ki szeret-
het tégedet úgy mint Etlgiva szeretet, ő tsak tenéked éit. te ötöt el
hagytad. meg is hal. Isten hozád király az erőm fogy, és a szeretetem
nem kisebedik. többé tégedet meg nem látlak, hiremet többé nem
hallod. és az életet el hagyván. tsak az a reménségem sem lehet, hogy
10 valaha meg emlékezel

Etlgíváról.⁷⁴⁸

Ez a levél igen nagy keserűségben veté Etlredet. azután esziben
juta néki aző szépsége. kegyessége., ez a hozzája valo szeretetét benne
fel ébreszté., és a keserűség. hogy ő véle oly kegyetlenül bánt. halálát
15 okozta. és hogy soha többé meg nem latthatya. anyira el fogá szivit.
hogy patakál⁷⁴⁹ folyának szemeiből könyvei. alevellet egy néhány szor
el olvasá. és mind anyiszor hányá a maga szemére. maga viselésit,
azután azis esziben juta hogy mint volt Emma királynéhoz. mitsoda
gyalázattal illetet kétt olyan jó erkölcsü királynéket, aző türesek és⁷⁵⁰
20 kegyességok, az elsőnek engedelmesége, szeretete, [202b:] és halála.
a másodikához pedig mitsoda kötelességel. volna. mind ezek olyan
állapotban tevék ezt a királyt. hogy méltó volt a szánásra⁷⁵¹

A királyné nagy egyességben lévén akkor a királyal. bé mene akirály
házában tsak lassan., és háta megí kerülvén. a székire könyökölé
25 tsendesen, jól el olvashatá a király keziben. az Etlgiva levelét.
amely anyira meg hatá szivét. hogy el felejtvén. hol volna, sirni kezdé.,
és a zokogásira a király hátra tekintvén. kérdé. áh. aszszonyom mit
láttál.

király felelé ez a szép királyné. ne tsudályad ha sirok. nem a méltan
30 irigység tselekedtetit azt velem. hanem az emlékezetete, és szeren-
tségtlensége. annak a szeretetre méltó aszszonyoknak. meg nem érdemel-
ném azt a helyet amelyet nekem. hagyot, ha helybe nem hagynám.
rolla valo emlékezetedet

⁷⁴⁷ gátolhattya [g—t-ből javítva.]

⁷⁴⁸ Etlgíváról. [r—l-ből javítva.]

⁷⁴⁹ patakál [ta — beszúrás.]

⁷⁵⁰ és (és) kegyességok,

⁷⁵¹ szánára [Elírás.]

Ezek a nemesi szok. viszá vivék Etelredet az előbbeni jó erkölcsire, meg utálá minden tselekedetit. és elébeszélvén akirálynénak hogy mint járt volna azal a levélel., meg vallá néki hogy az a levél felgerjesztette volna szívében, az Etelgivához valo szeretetit., de aszonymom.⁵ mint hogy már most az a szeretet tsak egy panaszkodó árnyékhoz vonson., én azt ezután veled fogom közölni, és jobban helyre nem hozhatom azt a meg bántást a melyel voltam ahoz a szerentsétlen fejdelem aszonyhoz mint ha egészen neked adom magamot. te is lész helyet-[203a:]te a tzellya, annak a szeretetnek és hűségnek. a melyel néki tartoztam. és mint hogy viszá nem hozhatom ez életre., azon leszek hogy élyen te benned, az én⁷⁵² hozád valo álhatatos köteleségemel.

Felsőes király felelé akirályné. igen nagy örömel veszem szeretetednek jelit, mind Etelgiváért. mind magamért., légy bizonyos annak a szép fejdelem aszonymnak. fiaihoz valo szeretetemben. és előttem olyan kedvesek lésznek. mint a magam gyermekei. és semmi különböztetést nem teszek köztök. ezek a nemes szavai akirálynénak,⁷⁵³ egy kevesé meg tsendesítették Etelredet. meg is köszöné néki. és holtig valo hűségit igéré néki.

²⁰ Mind azon által, eza király. akár mint beszélt is de a szive tsendeségben nem volt, és az Etelgiva képe mindenkor elméjiben volt, a levelit a kebeliben hordozta. és szüntelen suhajtozot utánna. és noha nagy egyeségben élt is akirálynéval. de Etelgiva birta szívét, és azö belső keserősége. mind az ábrázattyán. mind az egéssége⁷⁵⁴ meg gyengülésén.²⁵ ki kezde tettzeni. azonban pedig hirit hozák néki, hogy kánut. a dániai király. ujontában készülne ellene. Etelred is erre valo nézve. kezde készülni. [203b:] hadát meg szaporittá. és el nem mulata semmit is hogy elleniben álhasson az ellenségnek.⁷⁵⁵ a ki is tavaszal 1015.dikben anglia szélyihez gyülekezék. igen sok hadi hajokal. és ki is szálla angliában mint egy hatvan ezerig valo dánus. Etelred pedig nem akarván véle hartzot állani és szerencsétlenségben vetni az országot. tsak lassanként akará őket el fogyasztani. de azö hadát mindenüt meg verék. és az ellenség közelgetni kezde. london városához. ez a király látván ezt a szerencsétlenségit. és azon kívül is szüntelen furdalta szívét akegyet-

⁷⁵² én <alha> hozád valo álhatatos

⁷⁵³ [Sorvégen:] akirály<nak.> [új sor elején:] nénak,

⁷⁵⁴ egéssége [ge — sor alatti beszúrás.]

⁷⁵⁵ az ellenség<be>nek. a <ta> ki is tavaszal 1015. dikben [dikben — beszúrás.]

len keserűség és az Etelgiva képe és szeretete., igen nagy hideglelésben esék. amelyben. egy néhány napok mulva meg is hala. szüntelen szá-
jában lévén az Etelgiva neve. az országot. és a familiáját. igen nagy
rendeletlenségben. és haboruságban hagyá. és mint hogy az Etelgiva
5 első fia. Edmond volt egyedül arra alkalmas hogy uralkodgyék. azért
az ország egyenlő akaratból királynak kiáltá. így végződék tehát élete
Etelrednek, aki ha leg álthatatlanab nem let volna leg inkább meg
érdemlette volna a szeretetet

Alig végezé el julius ezt a historiát hogy az egész társaság nagy di-
10 tséreteket monda felöl-[204a:]le, kivált a kis aszonyok., a kik egy
nehány szor köny hullatásal halgatták az Etelgiva szerencsétlenségit,
meg mondám én azt még előre. mondá hilária. hogy julius soha sem
leszen dom sebastien, és ki tudgya még társa leszen⁷⁵⁶ Ételrednek ju-
lius ezen el mosolyodék és felelni akara reája de hilária nem adván
15 időt arra mondá. ez a historia anyira meg hatotta szivemet, hogy talám
soha sem fogok többé nevetni. és ha még ilyeneket fogok hallani,
anyira meg változtattya. vig természetemet hogy szomorú. és gondol-
kodová téssen. ezen mindnyájan el fokadának a nevetésre. és ki ki
fel kelvén helyéből. a kertben sétálának vatsoráig.

Szombat

20 Más nap az uri társaság mindnyájan esze. gyülvén a szokot helyre. el
akarák kezdeni a játékot. de julius mondá atársaságnak, ez olyan nap
a mellyen viszá kellene térti a városban ennek az uri gyülekezetnek,
tudom hogy honoria tovább is meg akarná tartoztatni a társaságot, de
azt is tudgyuk hogy a kis aszonyoknak tsak a⁷⁵⁷ mái napig tart [204b:]
25 a szabadságok a kün valo letélre, azon kívül is holnap vasárnap. lévén.
az Isteni szolgálatot senki el. nem akarná mulatni. ha szinte honoria
meg akarna is tartoztatni., azért ha a nemes gyülekezet reá ál taná-
tsomra. azt mondom, hogy a ki még nem mondot. vessük birságul
arra., /intvén szerelmes szemekel. hiláriára,/ hogy mondgyon már most
30 az utolso napon egy szép historiát. hilária vévén észre hogy felőle
volna a szó., mondá. en nem vonogatom magamot, mivel az igaz-
ságos dolog. hogy én is valamiben mulathassam a nemes társaságot

⁷⁵⁶ társa <leszek> leszén [Törlés a sor végén.]

⁷⁵⁷ a <maig> mái napig

azon kívül⁷⁵⁸ is vagyon már egy hete. hogy a historiámot a sebemben hordozom. tsak vártam hogy reám kerül a sor.⁷⁵⁹ talám most sem került volna, ha büntetésül nem adták⁷⁶⁰ volna reám. azért ki ki légyen nagy figyelmeteséggel.

[A CLEODON HISTORIÁJA]

⁵ *A Cleodon historiája*, a ki is maga eszerent írja le a historiáját.

Én nemes. és gazdag atyától. és anyától születvén, a nagy apám két fiat hagyta maga után. agénort. és timánt, akiket a barátság anyira kaptsolta volt esze. valamint az atyafiság., mint hogy pedig [205a:] gondolák. hogy volna anyi jószágok hogy abból bővséggel élhetnének.
¹⁰ azért el is végezék magok között. hogy egy mástól meg ne vállaljanak., mindenik szerette a mulattságot. és költést. és noha Ágenor szerette a tudományt., és a tanulást. de kedvit akarván timánnak. mindenben. azért nem igen gyakorolta azokat

Azonba pedig a jószág el széllyede. a házakot el adák. a jövedelem
¹⁵ meg kissebedék,⁷⁶¹ agenor pedig. a ki nem a jószágért, hanem a hajlandóságért vett volt egy feleséget hét esztendő mulva feles gyermeket látta⁷⁶² maga előtt. és igen kevés jószágot. akor amulattságot el üzé magától., és helyiben helyhezteté a tudományokhoz való szeretetét. de a keserü gondolatok. tsak hamar követvén ezt változást. az ágenor
²⁰ szomorúsága is szaporodék. a gyermekeivel együt. mind addig tsak leányokat látot maga⁷⁶³ előtt. de a midön engemet látta evilágra jönnöm. ha azon örüle hogy egy fia let azon⁷⁶⁴ meg szomorkodék. hogy annak semmit sem hagyhatna

A⁷⁶⁵ szerencsének meg változása. meg nem változtatá mind azon
²⁵ által. a két atyafi között való szeretetet; soha egy másra nem panaszkodának, és soha egy másnak nem tulajdonitták a nyomorúságot a melyben estek volt, timánt [205b:] okos lévén, vévé észre. hogy ő

⁷⁵⁸ kívül [ü—ö-ből javítva.]

⁷⁵⁹ sorr. [sora-ból javítva.]

⁷⁶⁰ adták [k—n-ből javítva.]

⁷⁶¹ kissebedék, [d—b-ből javítva.]

⁷⁶² látta [Beszúrás.]

⁷⁶³ ma előtt. [Íráshiba.]

⁷⁶⁴ azon <is> meg szomorkodék.

⁷⁶⁵ [Új bekezdésben:] <Mind> A szerencsének

volna aleg főveb oka annak, hogy az attyám olyan szükségre jutot
 volt. és mint hogy feleség nélkül volt., azért senki más ahazájában
 ugy nem tartoztatta. mint az Agenoral. valo egyesége., el is tekéllé
 magában, hogy valamely más mesze földre menne meg halni, vagy
⁵ helyre hozni azt a kárt,⁷⁶⁶ amelyet a sok költéséért tett agenornak.,
 aki is egy szer a többi⁷⁶⁷ között hogy a tanulásban foglalatoskodék. és
 abban keresné vigasztalását, timánt hozzája mene, mint hogy pedig
 aző szándéka változást tett volt az ábrázattyán. Agenor azt eszre vevé.,
¹⁰ és gondola hogy valamely szomorúsága volna de timánt⁷⁶⁸ által látván
 gondolattyát. mondá neki meg ölevén kedves agenorom ne fély mert
 nintsen semmi olyas szomorúságom. de kedves bátyám. ideje végít
 vetni, a mi közös nyomoruságunknak. a hozám valo barátságod el
 vesztet tégedet., az igasságos, hogy a hozád valo barátságom, vala-
 mely modot adgyon nekem hogy végít vessem annak a nyomoruság-
¹⁵ nak., olyan aszonyt vettél el, akinek jó erkölce fénylet a nyomoruság
 között. a ki tsak arra vigyáz,⁷⁶⁹ hogy néked tessék. aki minden gond-
 gyát tsak arra fordittya. hogy jól nevelhesse gyermekeit. anyira is
 szeret tégedet. hogy el felejtí azt a nyomoruságot. a melyet el kerül-
 hette volna, ha⁷⁷⁰ hozád nem ment [206a:] volna. szeretvén mind azo-
²⁰ kot., a kiket te szeretz. olyan barátságát mutattya hozám. mint
 ha én azt meg érdemleném., el is titkollya előttem. sürgös szüksé-
 geit. hogy keserüségre ne indittson, tudván azt hogy azal néked is ke-
 serüséget okozna. tudom hozaja valo szeretetedet. és hogy mint szere-
 titek gyermekeiteket, atya nem vagyok. de atyai szivem vagon
²⁵ A te irántam valo magad meg türköztetése. a te jó erkölcsü feleséged-
 nek hozám valo maga viselése., és a Cleodon születése. kötelességemre
 tanyitottak engemet. kedves Agenorom én el akarok indulni. más
 idegen helyt akarom fel keresni azt a szerencsét., amelyet az én esz-
 telenségem vesztetet el veled. minden jószágom egy kevés földből
³⁰ állot. én azt el adtam. egy részit az árrának, kereskedni valo portékára⁷⁷¹
 fordítottam., a második részit. az utamra meg tartottam., a harmadik

⁷⁶⁶ kárt, [á—e-ből, vagy é-ből javítva;] amelyet [á — beszúrás.]

⁷⁶⁷ a többi <hogy> között hogy

⁷⁶⁸ timánt <eszre vevén> által látván [által látván — <eszre vevén> fölé írva.]

⁷⁶⁹ vigyáz, <ot.>

⁷⁷⁰ ha [Beszúrás;] hozád nem ment [206a:] <vén> volna. [ment t-je utólag beírva; volna — <vén> fölé írva.]

⁷⁷¹ portékára [k—r-ből? javítva.]

részit ide hoztam neked. hogy addig ved hasznát a még viszá térek. vagy leg aláb még hiremet hallod.

Agenor halván ezeket a szavait timántnak, a szive meg esék rajta. és azon igyekezék hogy olyan veszedelmes uttyárol le verje. és látván⁵ hogy tsak haszontalan volna minden tudományát arra fordítá. azután. hogy arra vehesse., hogy had⁷⁷² mehessen el véle együt. és legyen része neki is a veszedelemben., akar mely okokat⁷⁷³ ada is elei-[206b:]ben, de timant erre sem álla rea, azután el butszuván az atyámtol., az anyámtol⁷⁷⁴ is el butszúék.

¹⁰ olyan nemesi indulatbol volt az el menetele. hogy még annál nehezebbnek tették az én atyámnak., és sok sirással válának meg egy más-tol., timánt azután olyan hajora üle. amely indiában igyekezet., az atyám. mihent ezt a vigasztalását el veszté. egy kis joszágocskájában mene., a mely még meg maradt volt a sok joszágitol.

¹⁵ oda. érkezvén. az atyám minden tehetségit arra fordittá. hogy engemet jól nevelhessen, minden ideit, a tanulásra. és én ream fordította, ilyen formában tölténk el tizen ött esztendő. nem halván semmi hirt timán felöl Agenor. szüntelen beszéllet nékem felölle, és a hozzája valo szeretetre intet, de mindenek felet azt hagyta, hogy igen nagy hálá-²⁰adásal legyek szivemben hozzája azért. hogy el hagyta volna hazáját attyafiait és jó akaroit, és mindenét. azért. hogy kereshessen anyira valot a melyel. engemet szerencsésé tehessen,

Mert ugyan is azt tud meg. hogy timant⁷⁷⁵ még tsendeségben élhetet volna., ha bövségben nem let volna is., se felesége. se gyermeke nem²⁵ volt, hogy ha én meg huzván magamot. türhető képen éltem az én tselédimel. ő sokal jobban lehetet volna mint. én, egyedül. [207a:] lévén., mind azon által a gyermekeimhez valo szeretétiért. veszedelem-re tette magát. az a nagy kívánság., hogy a gyermekeimet abban az állapotban láthassa, a melybe lehettek volna. hogy ha joszáginkot. el³⁰ nem tekozoltuk volna, olyan utra vitte ötet, a melynek hozzaságától meg kellett volna ijedni. hogy ha valóságos barátságá nem let volna,

Az ilyen sok szori beszélgetési az atyámnak. igen ohajtaták velem hogy meg üsmérhessem azt jó, és ritka atyafit. értésére is adám némelykor az atyámnak. hogy mitsoda kedvem volna utánna menni.

⁷⁷² had [Beszúrás.]

⁷⁷³ okokat <is> ada is

⁷⁷⁴ anyámtol [n-t-ből javítva.]

⁷⁷⁵ timant <t> még tsendeségben

az atyamnak⁷⁷⁶ is nagy kedve lett volna. arra. de mint hogy abban
modgya nem volt azért azon igyekezet hogy azt ki verje az elméből.
mint hogy pedig olyan tanulásban foglalatoskodtam. a mely hozám
illendő volt tsak anyiban kívántam a timán után valo menetelemet,
5 amenyiben érzettem hozája barátságomat, én pedig már tizen hat
esztendő lévén. az ő elmenetelinek volt már tizez ött esztendeje.,
azon idő tályban. agenornak, hírét hozák hogy egy hajo érkezet
volna indiából. a mely hajo mind hirt hozot volna timánt felől.
mind pedig sok jországot küldöt volna ahajon., az atyam mindgyárt
10 postára ült. és azon városban ment. ahová érkezet volt ahajo. és min-
deneket ugy találá. amint mondották volt néki., a hajos kapitány jo
akaroja⁷⁷⁷ levén timántnak, mindeneket igazán. ke-[207b:]zében adá
az atyámnak. a miket küldöt volt tölle.

Azután. elé beszéllé néki, hogy timánt sok jországot gyüjtöt, őt meg is
15 házasodot egy anglus leányal. és viszá⁷⁷⁸ akarván térti galliában, egy
hajora rakta volt minden gazdagságát, a feleségit is ugyan azon hajora
tette volt terhesen. meg parancsolván néki, hogy agenorhoz menyen
lakni. de sokáig nem⁷⁷⁹ halván hirit se feleségének. se jországának.,
sokára meg tudá hogy az a' hajo elveszet volna és tsak két hajos sza-
20 badult volna meg., akik ezt a szomoru hirt vitték meg néki.

A kapitány ismét mondá. hogy timánt azon igen nagy keserűségben
volt, de az Isten rendelése alá vetvén magát. ismét a kereskedésre adta
volt magát. és négy esztendő mulva olyan gazdagá lett., valamint
annak előtte. az jországát pedig ismét galliában akarván küldeni. az ő
hajójára rakta., mint hogy timántnak régi jo akaroja, azért bizot is
benne. hogy agenor keziben adgya jországát. amint hogy igazán. oda
is adgya. ő pediglen rövid idő mulva ismét viszá fog térti indiában.
timántnak pedig szándéka a. hogy addig onnét meg ne indullyon,
valamég ő viszá nem tér. Agenor ezen a hiren igen el keseredék, szána-
30 kodván timánton.. hogy feleségit. és gyermekit egy szers mind vesz-
tette volna el. azután az atyám kéré a ka-[208a:]pitányt. hogy meg ne
indulna hire nélkül. és a portékával viszá tére házához. nagy örömel,
az anyám pedig igen siratá a timant feleségit. én is látván az ő sirását.
olyan keserűségben valék. hogy agenor látván örömel hogy én is
35 kesergek a más nyomoruságán. meg ölele. és szivetitkát meg mondá.

⁷⁷⁶ atyamnak [y—á-ból, második a—m-ből javítva.]

⁷⁷⁷ jo akaroja <volt> levén [levén — <volt> fölé írva.]

⁷⁷⁸ viszá(n) akarván térti

⁷⁷⁹ nem [m—l-ből javítva.]

Fiam látván szerelmedet az én szerelmes ötsémhez. gondolom hogy nem fogsz ellent tartani az én szándékomban. az én ötsém. mindent szerencsére vetet. és mindent el vesztet érettem. igasságos hogy én is szerencsére vessem azt az egy jóságomat aki nékem drága. és kedves.
⁵ azt. fel tettem magamban. hogy el küldgyelek azon ahajon indiában, már most olyan korodban vagy hogy azt az utat végben viheted, abban⁷⁸⁰ modot is adot az ötsém az ő féleségit akarta hozám küldeni. én a fiamot küldöm hozzája. a kapitányal el fogsz indulni. reménlem hogy a meny. meg segitti jó szándékomot.⁷⁸¹ és szerencsésen el vezérel., fiui szeretetedet mutassad timánthoz., tekintsed ötet ugy mint
¹⁰ atyádöt. igyekezel. szorgalmatoságodal, engedelmeségedel. és kedv keresésedel meg mutatni néki háláadoságomat. és magadot méltová tenni. ahoz a jóságához. amelyben reszeseltet tegedet.

El hiheti akárki., hogy ha szinte hajlandóságom⁷⁸² nem lett volna is
¹⁵ az atyám akarattyát követni., de iffiu lévén. el gondolám hogy én mitsoda országokat fogok látni. [200b:] nem lehete hogy szándékát. jóvá ne hagyam.⁷⁸³ meg is köszöném néki, és értésére adám, hogy ha⁷⁸⁴ szomorkodnom kel tölle valo meg válásomért. nem lehet azon nem örülnöm, hogy olyan atyám fiát megyek látni. akihez nagy kötelességgel
²⁰ vagyok.

Azt elő nem hozom mi történt el indulásomig hanem tsak azt mondom hogy a kapitány akivel az atyám nagy barátságban eset volt. tudtára adá hogy⁷⁸⁵ tsak hamar meg indulna, engemet melléje ada. és a tenger⁷⁸⁶ széllyin valo városba vive. a hol volt már készen a
²⁵ a hajoja. azután a hajora⁷⁸⁷ ülénk. és utunkba semmi szerencsétlenség nem történt. mikor el indultam közel voltam tizen hét esztendő. indiában pedig tsak nem tizen kilentz esztendő koromba érkeztem.

két esztendeig valo utozás atengeren, igen hasznos egy olyan iffiunak.⁷⁸⁸ a kit nemesi modra neveltek fel. valamint engemet; a kapitány

⁷⁸⁰ abban [arra-ból javítva:] modot is adot az ötsém az ő féleségit [féleségit l betűje r-ből javítva; a. m. feleségit]

⁷⁸¹ szándékomot. <esf> és

⁷⁸² hajlandóságom <l> nem lett volna [l'örlés a sor elején.]

⁷⁸³ jóvá ne hagyam. <és> meg is köszöném

⁷⁸⁴ ha <azon> szomorkodnom kel tölle valo meg válásomért. nem lehet <nem> azon nem örülnöm,

⁷⁸⁵ hogy [h—n-ből javítva.]

⁷⁸⁶ tenger [r—n-ből javítva.]

⁷⁸⁷ hajara [Íráshiba hajora helyett;] ülénk. [é—n-ből? javítva.] és <h> utunkba

⁷⁸⁸ iffiunak. [nak — beszúrás.]

tudtára adatá timántnak el érkezésit. és hogy olyan személyt is hozot volna magával. aki hirt mondhat néki Agenor felől. timant nagy siettségel ahajozhoz jöve, akapitányal esze ölelkezének, a kiis szollitván engemet. mondá néki. ihon ehez az iffiuhoz kel már tzelozni szeretednek., mivel véle együt abátyád fiát látod

Hát, fel kiáltá timánt. meg ölelvén enge-**[209a:]**met. eCleodon az én kedves bátyamnak a fia. az örömben valo köny hullatásiért többet nem mondhata, és tsak a sok ölelgetést vihette végben. én pedig valóságos örömet érzettem magamban, hogy meg látthattam azt az atyám fiát. a kit anyira tsudáltam, és ojhajtottam. fiui szeretettel felelék néki. és meg mondám néki. az agenor szives izenetét. amidön. mind ezek az első indulatok el mulának, igen kezdte engemet szemlélni. és szerencsémre kedviben esém neki. és olyan nagy barátsággal lén hozám. hogy avolt minden vigasztalásom. és mostanában az a boldogságom.

¹⁵ Timánt oly kevésre betsüllé azt. a mit agenorért⁷⁸⁹ tselekedet, és olyan nagyra azt. hogy engemet reája bizot volna. hogy nem gyözte. azt nekem⁷⁹⁰ eléggé köszönni., azt akarta hogy a házánál ugy parancsollyak valamint ő. és nem akarván. hogy félben hagyam tanulásmot, olyan hazám béli embereket kerese, akiktől ugy tanulhattam,
²⁰ valamint hazámban tanultam volna

Az oda valo érkezésemért. timant fel tevé magában. hogy még három esztendőt el töltene indiában azt pedig tsak azért. hogy még többet keresvén. jobban meg mutathassa a bátyjának. hozám valo szeretetét. a három esztendő eltelvén., arra kénszerittém hogy térne
²⁵ viszá galliában. **[209b:]** erre reá álla. de igen nagy vigyázással akarván bänni a dologal. abbol meg lehetet volna látni. ami rajtunk történék. egy hajora rakatá minden jországát., és más hajo után varakozék. hogy azon mi menyünk., mondván. hogy nem kellene szerencsétetni egy hajon. a jországot és az életet, hogy ha a hajo a melyen minden
³⁰ gazdagsága vagyon, el talál. veszni. a mi életünk⁷⁹¹ meg vigasztallya agenort, és ha mi el veszünk, és a jország szerencsésen el érkezik., olyan állapotban teszi agenort. a melyben nem lesz oly méltó a szánásra.

Erre valo nézve. mi hat holnapal indulánk el azután. hogy minden jországát el küldötte volna galliában. hogy hajora ülénk. sok napokig⁷⁹²
³⁵ olyan jó szelünk volt. hogy reménlhettük. hogy hazánkot minden

⁷⁸⁹ agenorért [*n-re*-ből javítva.]

⁷⁹⁰ nekem [*k-n*-ből javítva.]

⁷⁹¹ életünk [*Az é* ékezte javítva.]

⁷⁹² napokig [*g-k*-ből javítva.] <a> olyan

szerencsétlenség nélkül meg láttuk. két holnapot eltölték ilyen reményességben. amidőn az idő egy szers mind meg változék., az ellenkező szelek reánk rohanának. úgy tettzet mint ha a⁷⁹³ meny. és a tenger. egy akaratban volnának hogy minket el vesszenek, olyan rettentő⁷⁹⁴
5 szélvész jég eső, meny dörgés. jöt reánk. és olyan nagy habok között voltak három nap. és három éttzaka. hogy a kormányos. minden mesterségivel. meg nem oltalmazhata a hajo töréstől. a negyedik napon reggel a mihajonk darabokra törvén, egészen két felé válék. és a [210a:] mi benne volt atengernek adá. lehetetlen meg mondani hogy
10 mi akkor mit gondoltunk., timont. és én. de azt tudom. hogy mindenünk. tsak egy mást féltettük ahaláltól., és azt valóságal. el mondatom hogy az egy máshoz valo nagy szeretetből, mi tsak egy mást igyekeztük meg szabadítani. nem⁷⁹⁵ gondolkodván magunkrol., a tengerben uszkálván., azt vigyáztuk hogy mi képpen segíthessük egy
15 mást mindenkor egy másra vigyáztunk és a kezemel. egy darab deszkára akadván., timánt felé taszitottam., a ki. is egy darab deszkán⁷⁹⁶ hozám sietet hogy meg segítsen. az ilyen egy máshoz valo szeretetet szoval ki nem lehet mondani, és az olyan állapotban a szó lehetetlen. örülvén magunkban azon hogy egy más mellet uszkálhattunk. nagy
20 bajal. és fáradtságal végtire kö sziklákat érénk. és a magosabikra⁷⁹⁷ fel mászánk. nagyob szerencsével mint sem reménlhattük. ót mindgyárt meg ölelök egy mást. örülvén azon. hogy egy mástól meg nem váltunk

Ugy tettzet mint ha a mi hajo törésünk tsendesítette volna meg a szélvészt. atenger azonal meg tsendesedék. az idő fel tisztula. és a
25 nap nagy fényességben volt. a midőn a ferő fényen⁷⁹⁸ meg száraztottuk volna ruháinkot a közeleb valo nagy kösziklákat kezdém tekéngetni. észre véven. hogy könnyen lehet arra fel mászni. mivel [210b:] helyel, helyel természet szerént valo lyukak voltanak rajta., grádicts formára; azt tanácsolám timántnak hogy mennék fel a kösziklára. hogy had
30 láthatnok meg mivolna azon tul. rea álla szomra

A kösziklának tetéjére fel menénk, de mint el tsudálkozánk azon, hogy a kö szikla más felől szép menedékes lévén. igen könnyü volt le menni egy völgyben a mely nekünk a kösziklárol. gyönyörüségesnek

⁷⁹³ a [Beszúrás.]

⁷⁹⁴ rettentő <me> szélvész-<ben, voltunk> jég eső,

⁷⁹⁵ nem <gold> gondolkodván

⁷⁹⁶ deszkán [n—m-ből javítva.]

⁷⁹⁷ magosabibra [fráshiba *magosabikra* helyett.]

⁷⁹⁸ ferő fényen [*verő fényen* helyett.]

látték lenni. mindgyárt leis menenk. és amidön alat voltunk, azon igen kezdénk tsudálkozni, hogy a koszikla a melyről le jöttünk, olyan széllyes. és magos volt., hogy el fedezhette előttünk azt a nagy földet.

Noha kívántuk volna meg tudni hogy mitsoda helyt vagyunk,⁷⁹⁹ de
5 más naprá hagyok hogy el járjuk mint hogy pedig a helyen igen sürü fák valának. a melyeket mi nem üsmértük, a leg sürüb helyt választok magunknak. a nyugodalomra., sok fák is valának olyanok. a kiken gyönyörüséges gyümölcsök valának. leszakasztánk belőlök szükségünkre valot., a valo hogy mind a szomjuságunkot mind az éhségünköt meg enyhítették.

Az álom azután reánk szálla. és noha szomorúságban voltunk állapotunk iránt, de olyan tsendesen el nyuguvánk. hogy már a nap jól fent volt mikor fel ébredénk. noha még le nem nyugodot volt. mikor le feküttünk. [211a:] fel kelvén helyünkéből. semmi fáradságot nem
15 érzünk. és fel tevök magunkban. hogy el járnok a mi rendkívül valo lako helyünket. a tenger parttyatol. annyira bé mentünk. a menyire lehetet. de leg kisseb emberi lako helyet nem láttunk. hanem sok üsméretlen madarakot láttunk. a sok vadat kik előttünk futottak., sok tót, forrást. és egy nehány száz féle gyümölcsöt.

20 Timant mind ezeket nagy halgatásal vigyazta. én pedig tsak tsudáltam., végtire timántnak eszében juta hogy volna nála mind mágnes kö., mind ahoz valo eszköz hogy ha csak a sebiből ki nem eset volna. de meg talalván. elévéné. és meg visgálá hogy mitsoda helyt volnánk. de fel emelvén kezeit az ég felé. mint ha segítségit kérné. mondá. kedves Cleodonom. mi az australis földnek egy kis szegeletin vagyunk.,⁸⁰⁰
25 a mi sorsunk annál is nyomorultab. hogy a mint veszem észre. ezt a földet senki sem lakja. és tsak készülyünk, it végezni életünket., mind. azon által hogy az Istennek törvényit kövessük., vigyük végben mind azt, a mivel életünket meg nyujthassuk. és hagyuk a többit
30 az Isten rendelése alá; hálákot adván néki. hogy minket meg mentet a veszedelemtől, a mely meg nem engedte volna, hogy magunkrol gondolkodhattunk volna [211b:] ezen áitatos intés után, azon gondolkodánk., hogy valamely jó lako helyt keresünk magunknak., a fővenybe olyan hegyes köveket talalánk. a melyekkel fa ágakot vágánk, és
35 egy tágas kalyibát tsináltunk., olyan gyümölcsöt is talalánk. a melynek ahaja jó volt vizet hordani: azután földből két ágyat tsináltunk.,

⁷⁹⁹ vagyunk, [*u—o*-ból javítva, *k* utólag beírva.]

⁸⁰⁰ vagyon., [Nyilván íráshiba *vagyunk* helyett.]

azokat bé terítettük fa murhával. amidön a mi paraszt házunk el készüle, az életről gondolkodánk; nyilakot tsinálánk. és azokal lövöldöztük a vadakat tüzet könnyen tsinálhattunk kovát mindenüt. találtunk. a fa levelinél meg sütöttük avadhust.

⁵ Egy szóval azt tudgya ki ki, hogy az olyan állapotban⁸⁰¹ minden mesterséget elékel venni. tsak éppen a köntös dolgában lehetünk szükségben, de látván hogy az a föld nem olyan hideg. és nem lévén senki más kettörnkön kívül. meg vigasztalok magunkot. ha szinte mezeitelen kellene is járnunk.

¹⁰ E szerint tölténk el három holnapot, hogy leg kiseb jelit sem láttuk. hogy valaki lakná azt a földet. ugy történék egy nap. hogy vadászni sokal meszeb találtam volt menni a lako⁸⁰² helyüinktől. mint rend szerint, azon a helyen mi még nem jártunk volt, az a hely pedig nekem meg teczván. még tovább is akarék menni., a midön egy szers
¹⁵ mind egy leányt láték ki jöni. a kösziklák közül. a leányon hoszu gyapot köntös volt meg Czifrázva sok féle színü madár tollal. a karjai mezeitelenek voltak. feke-[212a:]te hoszu haja., a hátán egy tegez. és a keziben egy nehány nyil.

Ha azon tsudálkoztam. hogy ötet láttam., az ö szépségin még inkább
²⁰ kezdék tsudálkozni amidön közeliték hozzája. azt gondolám hogy álmomba látom.⁸⁰³ ha keresztény nem volnék. valamely isten aszony-nak gondoltam volna lenni ötet, annak az ö nagy fekete szemei. hoszu kerekdéd ábrázattya, szép magos termete kartsu dereka és más több ilyen ékességit. igen kezdém tsudálni. és látván hogy ö is tartal
²⁵ lékal közelgetne felém. térdre esém előtte. és így vártam hogy közel jöjjön,⁸⁰⁴

A midön tiz lépésnire volt hozám. igen kezde szemlélni, és egy néhány szor hátra tekintvén. éppen mellém közelíte. a nyilának végít a föld felé fordittá mint egy jelül a békeségnek., én is hasonlot tsele-
³⁰ kedém. és nagy tsudalkozással kezdém tekinteni. és mondám. mitsoda okbol birhattya, ez avad hely. a természetnek. leg szebb munkáját. és félben hagyatván beszédemet, egy nehány szót monda nekem. de nem érhettem, hanem tsak azö gyönyörü szozattyaiban gyönyör-

⁸⁰¹ állapotban [*ban* — beszúrás.]

⁸⁰² a lako <k> helyüinktől. mint rend szerint, <ollyan> azon [*azon* — <ollyan> fölé írva;] a [utólag beírva a sorelötti margóra.] helyren [*helyre*-ből jav.] <találtam menni. a hol> mi még nem <voltunk.> jártunk volt,

⁸⁰³ látom. <az> ha

⁸⁰⁴ jöjjön, [*n-j*-ből javítva.]

ködhettem. azt is látám. hogy ő sem értette volna meg beszédemet, a melyért vevém észre., hogy⁸⁰⁵ neheztelne magában, hogy nem ért-
[212b:]hetet, a beszédit el végezvén. egyik kezét. a szájamra tevé. mu-
tatván. hogy én is hasonló képen tselekedgyem.

⁵ Nem tudván ezt mire vélni, azután észre vevém szándékát. de nem lehet. hogy meg ne tsokolgassam szép kezét., a melyen mint egy meg ütkezék. de semmi haragot nem mutata., azutan nézegetvén azén tegzemet. és nyilamot, meg mosolyodék rajta. és a maga tegzét. és nyilait nekem adá. és az enyimet el vevé helyében. ezen Ceremonia
¹⁰ után. inté hogy kelnék fel. és fel kelvén. sokáig⁸⁰⁶ néze a szememben., nem tudom ha észre vevéé azokbol a szivem⁸⁰⁷ indulattyát. de nékem ugy tették. mint ha örömel nézet volna reám.

E meg lévén. inté hogy mennék el tölle. én is intém néki, hogy el akarnék véle menni, ezen igen meg ijede. és nagy hamarság. érté-
¹⁵ semre. adá.. anyilat a melyihez fordítván., hogy az életiben járna. de én azon el ijedék. gondolván hogy talám magában akarná⁸⁰⁸ ütni a nyilat. a kezeit meg is fogám neki. de örölködvén azon hogy magát jobban meg értette velem. arra kezde mutatni ahonnét lattam volt ki jöni. és meg érteté velem, hogy ugyan őt ölnek meg., ha el mennék
²⁰ véle., én is engedelmeskedém néki. és el akarék tölle butszuzni, amidön kegyes ábrázattal egy kezét fel emelé az⁸⁰⁹ nap felé. és a másikával. a helyre mutatot a hol voltunk. meg akarván velem értetni. hogy más nap ugyan olyan tályban mennyek arra a helyre.

[213a:] Én is sok féle jelekel el butszuzám tölle. öis intvén hogy
²⁵ távozom el tölle, el fordulék tehát tölle., de tellyes volt a szivem tsu-
dalkozásal és szeretettel. a mi lako helyünk felé kezdék viszá térni. de egy néhány szor viszá⁸¹⁰ nézék hogy láthassam. örömel látám hogy ő is utánnám nézet. timánt nagy nyughatatlanságban találám. azért hogy sokaig oda voltam. de noha igen szerettem őtet. de el titkolam
³⁰ előtte adolgot. tartván attol., hogy meg ne engedgye hogy ismét⁸¹¹ meg láthassam a szép vad leányt. és azal kezdém magamot mentegeetni hogy tovább mentem volt vadászni. mint sem rend szerént.

⁸⁰⁵ hogy <a> neheztelne

⁸⁰⁶ sokáig [g—k-ból javítva.]

⁸⁰⁷ a szivem <akarattyát> indulattyát.

⁸⁰⁸ akarná <verni> ütni

⁸⁰⁹ az <e> nap felé.

⁸¹⁰ viszá <vis> nézék

⁸¹¹ [Sorvégen:] ismét [új sor elején:] <mét> meg láthassam

Ezt a titkot hamar meg üsmérte volna. ha vigyázot volna az én uj tegzemre, de tsak arra vigyázot hogy láthatot, sok beszélgetésink után le feküvénk. de a szép vad leány mindenkor az eszembe volt, arrol kezdék gondolkodni hogy lakhatnék. olyan pusztá helyen, ki nevelte
5 volna fel., de fő képpen., mitől félt akor. mikor el akartam kísérni. fel is tévém magamban hogy mind ezekről végire megyek. de eszembe jutván. hogy nem tudok vele szollani a nekem igen nehezen esék. mind azon által. minden reménségem a volt hogy meg tanyithatom a magam nyelvére,⁸¹² mivel öis ugy születet volt vala [213b:] mint mások,
10 sok, sok féle gondolatokban töltvén el az éttzakat.⁸¹³ jó regel fel kelék. és el hagyám timánt. hogy észre ne vehesse az én uj fegyveremet, még eleinte, hogy azon a helyen kezdénk lakni. azon igyekeztem hogy olyan madarat foghassak a kinek a tólla igen tsudálatos volt én⁸¹⁴ azt meg tanítottam volt holmi mulattságos dologra, és az a kis
15 állat olyan szelid volt. hogy nap estig a karomon hordoztam., azon a napon elis vittem volt magamal. hogy a szép vad leánynak⁸¹⁵ ajándékozam.

Mind addig is vadásztam, a még gondoltam hogy már a várt idő el jött volna. a hely felé menvén. egy fa alat látám ülni azt a szép
20 leányt. a ki is mihenyt meg láta, a helyéből fel kele. és felém kezdé jöni. nagy siettséggel. és mikor közel volt. a kezét nyujtá nekem és a lako helyünk felé kezdé vinni. egy szép helyt válaszván maga. inté nekem hogy le üllyek melléje. ő le ülvén, én eleiben le térdepelék.,⁸¹⁶ és holmi szokot kezdé nekem mondani, de nem érthettem. azután tsudálkozni kezdék a madaramon hogy mint repesne rajtam. a⁸¹⁷ kezit
25 nyujtá nekem, hogy nékie adgyam, a mitsoda kis mesterségekre tanítottam volt a madarat. azt meg mutatám neki, és azután néki, adám. ő is azután hasonló képen. el követeté azt a madáral. [214a:] ezel magát sokat mulatá. gyönyörü mosojgással. inté azután néki. hogy nékie
30 ajándékozom a madarat., azt igen örömel vévé. és a szivére tévé kézét. mutatván azal. hogy szivesen veszi. minden tselekedetiből észre vévén eszét és okoságát. gondolám hogy könnyü volna a nyelvemre meg tanyítani.

⁸¹² nyelvére, <mint hogy> mivel [*mivel* — <mint hogy> fölé írva.]

⁸¹³ [Sorvégen:] ét- [új sor elején:] <tz> [vagy <z>] [?] tzakat.

⁸¹⁴ én <ve> azt

⁸¹⁵ leánynak [Második *n* — javítva.]

⁸¹⁶ térdepelék., [*d*—*p*-ből javítva.]

⁸¹⁷ a <kezd> kezit

Erre valo nézve. mint hogy közel vit volt a mi lako helyünkhöz. kéréim intésemel arra. hogy jöjjön oda.⁸¹⁸ velem. egy kevés ideig inté hogy a nem lehetne. azutan egy szers mind fel kelvén. helyéből, sok féle mutatásokal. meg érteté velem. hogy más nap el jöne, azután
5 meg tsokolgatá a madarat., egy kezét a számra tevé. a másikával a lako helyünk felé integete. mutatván. hogy el kellene tölle mennem, ez a meg válás ugy tettzet olyan volt, mint ha a lelkem vált volna meg atestemtől. a mely kis orácskát töltöttem volt pedig véle. ugy tettzet hogy soha annál kedvesebbet nem töltöttem, el is kezdém
10 felejteni hazámot atyámot. timantot. a hajo törést mikor véle voltam. de a midön el kelletem hagynom száz féle szomoru gondolatok jöttek elmémben, mind azon által meg válék tölle. valamint annak előtte valo napon. alig is valék száz lépesnire tölle. hogy tsak el tűnt [214b:] előlem., és elől találám⁸¹⁹ timánt. a ki engemet kereset; látván pedig
15 gondolkodo ábrázatomot. az uj tegzemet, és nyilaimot. és nem látván a madarat. gondolá hogy valamely rend kívül valo⁸²⁰ dolog történt rajtam.

Azután kérdé mint egy keményen, honnét jösz Cleodon. mitsoda tegzed. és nyilad vagyon néked, és hol vagyon amadarad? mint hogy
20 nem tudék mit⁸²¹ felelni. mondá. ah.' fiam. mit gondolhatok mind arrol amit látok, egész éttzaka tsak suhajtoztál. alig viradot meg hogy nagy siettséggel el hagyttál engemet a mely nem volt szokásod. most szomoru. kedvetlen vagy. és olyan tegzedet latom. a melyet még nem láttam., mond meg fiam mind ezeket nekem. és el ne titkold. tsendesisd meg elmémet

Ezek a szavai meg haták szivemet., és mindeneket meg mondék uram., a mi az én szivemben vagyon. a tsak nékem árt. és mint hogy meg kell vallanom, ezt a helyt lakják. de nem tudom kik. mivel tsak egy leányt láthattam., de mitsoda leány a. soha annál szebbet nem
30 láttál. olyan nyelven beszél. amelyet nem értek, sem ő nem érti azenyimet. ő adta nékem ezt a tegzet. ugyan néki is ajándékoztam a madaramot. ugyan annak is adtam uram magamot mind holtig

[215a:] Látván tsudálkozását, egy szers mind elé beszéllém néki mind azt a mi velem történt. és a mitsoda szokal adám eleiben azt az

⁸¹⁸ hogy jöjjön oda. <h> velem. [Törés a sor elején.]

⁸¹⁹ találám [A második l—m-ből javítva;] timánt. [előbb és alább *timántot* alakban is.]

⁸²⁰ gondolá hogy [Elírás.] valamely rend kívül valo [valo — Beszúrás.]

⁸²¹ mit [l—n-ből javítva.]

üsméretlen személyt. azokból által látá hogy mitsoda nagy szeretettel volnék hozzája. látom én azt mondá timánt. hogy nincsen se nyomorúság, se idő. se hely. a szeretet előtt, a szívünket. mindenüt magunkal hordozuk. de azt meg vallom hogy nem vártam volna azt, hogy ilyen
5 vad pusztaságon inkább kellesék féltennem nyugodalmadot. mint sem életedet. mind azon által. mutasd meg nékem azt a személyt, a ki veszedelmes szépségivel el tudta veled felejtetni. hogy nem azért vagyunk itt. hogy szeressünk, hanem hogy meg halyunk

Meg ígérém néki hogy más nap meg mutatom néki. azt is észre
10 vévém akor., hogy mitsoda nagy könnyebség. mikor a titkot meg lehet valakinek mondani. és timántnak meg mondám minden szívem titkát. avad leánynak minden okos tselekedetit elé beszéllém, és rea hagyá velem együt. hogy a leány hasonló hajlandoságot érez hozzám. noha ő azt ugy nem üsméri. de ismét mondá timant, mint hogy ezt a helyet
15 lakják. honnét vagyon hogy mi soha egy lakost sem látunk? hová rejtik el magokot, honnét vagyon, hogy egy ember nyomot sem látunk [215b:] és ha emberek nincsenek, hogy lehet itt olyan szép leány a mint mondod?

Én ezekre meg nem felelhetek mondám néki, én ezekbe semmit sem
20 tudok., a mit töllem kérdész. én engedelmeskedtem annak aleánynak. aki is el tavoztatot a lako helyétel. meg értetvén velem hogy veszedelemben volna, ha hozzája mennék. tehát én azal bé értem., hogy ötet nézem, tsudállyam. és szeresem. én egyebet ennél nem tudok. timánt ennél többet nem kérdezkedvén olyan nyughatatlanságal várá amás
25 napot. valamint én. noha más féle okbol. avárt ora el érkezvén. a feltett helyre kezdénk menni, a szép vad leány is oda érkezék. de másal látván engemet. meg állapoték. és sok jelekből észre vévém. hogy azon meg ütközöt volna, erre kérém timánt hogy maradna helyiben mind addig a még nem mondanám. én pedig hozzája közelitvén.⁸²² leterdeplék
30 lék előtte. mutatván neki. hogy a ki velem vagyon. az is hasonló tisztelettel lenne hozzája

Nem tudom ha meg értetteé vagy nem., de kezit nyujtván nékem, timánt eleiben mene., a kinek is látván uri természet szep öregségét., nagy tisztelettel kezde hozzája lenni, meg hajtván egy térdit előtte. ez a
35 tselekedet., a melyet nem vártuk volna tölle, köny hul-[216a:]lataásra indittá timánt. fel emelé a leányt. és valamely belső titkos okbol., a leányt meg ölelé nagy szeretettel., a mellyen el ijedék magamban

⁸²² közelitvén. <egy> leterdeplék

A szép vad leány., ártatlan örömel vevé ölegetésit. erre a szivem egészen fel indula. el felejtém hogy ki volna timánt., eszembe nem juta hogy a vad leány még igen iffiu lévén. az ő együgyü neveltetése miat nem tudhatná azt, a mire taníttják aleányokat

⁵ Az irigységem és féltésem anyira fel gerjede ezekre., hogy nem álhatván boszút olyan drága két személyen, egészen magam ellen fordítottám. és a⁸²³ nyilat magamban akarám ütni. timánt azt meg látván. nagyot kiálta. a szép vad leány is arra hasonlot tselekedék. a ki is mihent észre vevé, hogy mitsoda szándékban volnék. a nyilát ki ragadá. ¹⁰ kezemből. és a végít a szívére tevé. mag akarván mutatni. hogy meg akarna halni velem együtt.

Mit tsinálsz mondá timánt. és mitsoda méltatlan gyanuság szállotta meg elmédet? térj magadban. Cleodon.⁸²⁴ meg tudod szándékomot, és abban bizonyos légy. hogy nem fog ártani a tiédnek, szényenelvén a ¹⁵ magam hirtelenkedésit., alábai-[216b:]hoz borulék ennek a két drága személynek. botsánatot kérék timántol, ugy hasonló képen a szép leánytól is. mint hogy pedig esztelenségemel. fel háborítottam volt őket. és hogy a leáynak is el kellett menni, inté nekünk hogy men-
²⁰ nénk el. és hogy más nap viszá jöne. minek előtte meg vallyunk. egy darab fa hajat ada kezemben, a melyeken holmi betűk voltak rajzolva, el vevém tőlle azt az ajándekát. nagy örömel. azután timánthoz közelgete. és nagy tiszteletel meg ölelé. azután kezét nyujtá nekem. vevén észre⁸²⁵ hogy azal nekem kedves dolgot tselekednék., azután viszá térénk aleveles palotánkban., a hol timant reám tekintvén. ²⁵ mondá. hogy hogy kedves Cleodonom. leheté az. hogy töllem félttsed azt a leányt. üsmérd meg jobban timánt. nem hajlando már azö szive a szeretetre mint atíéd, azt meg vallom. hogy az a vad leány olyan indulatokal. indította fel szivemet a melyeket még soha sem éreztem, az ő iffiúsága, ártatlansága. és alázatosága. amelyekel előmbe jöt. meg ³⁰ haták szivemet, én ötet szeretem kedves Cleodonom. de ugy szeretem mint leányomot., és ugyan atyai szánakodásal is vagyok hozzája. és noha azt érzem hogy ő énnekem magáért kedves. de azt hitessd el magadal. hogy még kedveseb azért. hogy ötet szereted. és azért az ártatlan szeretetért. a melyel vagyon hozád. mind azon által hogy ³⁵ vihessük el innét. és hogy vihessük el magunkot is.

⁸²³ a [Beszúrás;] nyilat [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁸²⁴ Cleodon [C— c-ből javítva.]

⁸²⁵ vevén észre <az> hogy azal

[217a:] Ezek a gondolatok köny hullatásra indították., és hogy szomoru gondolatit el üzem, oda adám néki a darab fa héjakot, a melyet a leány adta volt nekem. el vevé a kezemből, és látván hogy a felyül valo betük. hasonlittanának azö nevéhez. meg nézegetvén jól a
5 fa héjakot. látá hogy el olvashatná a mi rajtok volt írva. de mint el tsudálkozik azon. hogy anglus nyelven volt az írás. mint hogy értette azt a nyelvet, álméllkodással is olvasá ezeket a szokot

Noha⁸²⁶ mostanában. tsak a köszikláknak beszéllyek is. és a hihető. hogy ez az írás tsak it fog el veszni. mint hogy többen is eshetnek abban
10 a nyomoruságban a melyben én estem. és hogy azok közül valaki erre a vad helyre jöhet. azért szerencsére le irom ezekre a fa héjakra a magam szerencsétlenségit., talam valaki el olvassa.⁸²⁷ vagy ha senki el nem olvassa. leg aláb az enyhiti keserüségemet. engemet hinak leonidának a ferjemet timantnak.⁸²⁸ óh Istenem fel kiálta erre timánt könyves szemekel, és ismét olvasá. az én kedves férjem indiában⁸²⁹ hajora tett.
15 hogy galliában küldgyön. de a mi hajonk egy nagy szélvészben esze döredezvén. valamely üsméretlen föld mellet. el merült. azt nem tudom hová lettem. de tudom hogy sok ideig tarto áju-[217b:]lásom után. tsudálatos formájú aszonyok közöt találám magamot, a kiknek
20 nyelveket nem értettem, és olyan nagy gondgyok volt reám, hogy tsak el hitettem volt magamal hogy kereszttyének, de a midön tellyesége⁸³⁰ magamhoz tértem volna, észre vévém hogy vad emberek-nél volnék., a hely a hol voltam. a föld alat volt pincze formára. egy nehány volt olyan. egyikéből a másikában mehettek és mindeniknek
25 felyül. lyukat tsináltak. hogy világos legyen

Ez a lako hely engemet igen meg ijeszte. akor tekintvén jól az aszonyokra kik körülöttem voltanak látám hogy tsak vad aszonyokal volnék. ezek az aszonyok fel költének helyemből. hogy járnék azokban a szomoru házakban., és olyan pintzében vivének⁸³¹ ahol egy
30 nehány vad embereket láték két hajos mellet. a kikre reá üsmerék. azon meg örülvén. melléjek menék. ezek a nyomorultak meg valanak kötözve egy oszlophoz. tudván hogy a vad emberek minket nem érte-

⁸²⁶ [Új bekezdésben:] Noha <Mint hogy> mostanában.

⁸²⁷ el vossa. [Elírás *el olvassa* helyett.]

⁸²⁸ timant. [Íráshiba *timantnak* helyett.]

⁸²⁹ indiában [Második *i—a*-ból, vagy *á*-ból javítva.]

⁸³⁰ tellyeséggel [*el* — beszúrás.]

⁸³¹ vivének <ho> ahol [Törlés a sor végén;] egy nehány vad embereket [*el* — beszúrás.]

nek. kérdém töllök, hogy miért bánnak így vélek. és mitsoda helyen volnánk.

Azt felelék nékem. hogy mikor a hajonk esze töredezet. minden tehetségel azon voltanak hogy engemet meg szabadittsanak. engemet a karjok alá vévén. a partra ki vittének. üsmervén pedig jól a tengereket. és a helyeket. olyan kegyetlen⁸³² vad emberek keziben estünk. a kik az embereket. meg ölik. [218a:] és meg eszik. és hogy aző veszedelmek bizonyos volna. erre én el fokadék sirva. a vad emberek azt észre vévén. hogy meg mutassák hogy semmitől nem kell. félnem. mind térdre esének. és nagy ordítással tiszteletet kezdének hozám mutatni, erre meg bátorodván. intéem nekik hogy oldának el társaimot, hogy pedig⁸³³ jobban meg érthessék akaratomot, magam akarám el oldani őket. de a vad aszszonyok mindnyájan⁸³⁴ előmbé rohanának rut kiáltással.

15 A kik is viszá vivének engemet., a magam pintzójiben. a hol a keserűségnek adám magamot. de tsak hamar mas féle dolgot kellett lát-nom, a vad emberek. karon fogva. egy nagy mezőre vivének. a hol két nagy fa volt. a melyekhez. az én nyomorult társaim voltak kötözve., a vad emberek pedig kerékben. körülöttök voltak, az aszszonyok
20 hátok meget fent álva, egy közüllök a ki már fejek volt az egyik hajosnak a szívében lövén. erre atöb vad emberek. mind reája lövének., és egy szem pillantás alatt. az egész. teste el volt boritva nyilakal

Ettől akegyetlen Ceremoniától anyira meg ir-[218b:]tozám. hogy el
25 ájulék. és szerencsémre nem láthatám a másikának halálát, azután az aszszonyok viszá vivének engemet. mint hogy pedig a nyelveket. meg nem érthettem azt sem tudakozhatám meg, hogy miért volnának olyan kegyetlenek, tsak azt vártam, hogy hasonló képen bánnya-nak velem is valamint a hajosokal. de meg tsalám magamot. mivel tsak
30 a sok tiszteletet vettem töllök. és így nem félthetém életemet, a midön a szülésemnek ideje eljött. mindnyájan mellém gyülekezének. hogy bizonyosságok lennének., a szülés meg lévén. egy leányt hozék evilágra, akit a vad aszszonyok,⁸³⁵ nagy örömel hozák előmben. amelyen el tsudálkozám. nem tudván mire vélni azt. de egy néhány holnap mulva.
35 holmi idegenek. hajo töresben esvén valamint én, és erre a veszedelmes

⁸³² kegyetlen [*len* — beszúrás.]

⁸³³ hogy pedig <hogy> jobban

⁸³⁴ mind<gy>nyájan

⁸³⁵ aszszonyok, [*a*—*e*-ből javítva.]

helyre jöven. a férfiakat mind meg ölték. tsak éppen egy aszonyt hagyának meg. a ki vélek volt.

Mind ezekből észre vevém. hogy ezek a kegyetlenek. tsak éppen a férfiakat ölik meg, és eszik meg azután. és az aszonyokhoz tisztelettel
5 vannak, ugyan ezen okért is örülének a vad aszonyok hogy leányt szültem volna, és nem férfiat a kit minden bizonyal meg ették volna, azért hálákot is adék amenynek hogy leányt adot volna, immár esztendőtl fogvást hogy it vagyok a leányomot., a vad leányok modgyára kel nevelnem

10 [219a:] Timánt itt meg allapodék. mivel azon a fa hajon nem talála több írást. azután kezdé nézegetni a többit is ha találhatna valami írást rajtok. a mint hogy az egyiken még ezek a szok valának irva. igen nehezen is lehete el olvasni őket.

Mindeneknek. ura teremptöje most mar esztendő mulva meg halok.
15 és mindenkor segítségül híván tégedet. vegyed gondviselésed alá. az ártatlan Félidat., ezek az utolsó szok. tellyeséggel elhitették timántal⁸³⁶ hogy a szép vad leány bizonyosan az ő⁸³⁷ leánya volna, mivel ebből az írásbol. világosan ki tettzenék. azután. fel vetvén esztendeit. mint egy tizen ött. vagy tizen hat esztendősnek találá.

20 Énnekem olyan örömem volt ezen hogy el nem titkolhatám timánt előtt. meg ölevén térdeit és százszor atyámnak nevezvén. kéréim. hogy lenne kedvezésel hozám. nem vigyázzván arra, hogy olyan helyt voltunk. a hol másrol is kellett volna gondolkodnom., timánt meg ígéré hogy ha valamely nagy szerencséből meg szabadithattuk felidát.
25 és magunkot is ebből a helyből. a lészen leg nagyob gyönyörüsége. hogy esze adhasson minket.

Erről az írásról eleget beszélgeténk más napig. és ugyan akor. az fel tet helyre is el menénk., és látok hogy félida is jöne mi felénk, timánt nem tartoztathatván [219b:] meg se köny hullatását. se magát.
30 eleiben futa. hogy meg ölellye. de eza gyönyörü leány. meg gondolván. hogy én mit tselekedtem volt. az előtte valo napon. inté neki hogy én azért meg haragunnám. én közeleb menvén. hozzája. értésire adám hogy én azon meg nem haragunnám, a leány azon meg örüle, és anyi tiszteletet. és barátságot mutata timántnak, mint ha ugyan tudta
35 volna hogy ő az atya., timánt a mi lako helyünkhöz vivé., és felida azt mindenüt jól meg vizsgálá. timánt azután le ülteté. és fa hajra a

⁸³⁶ timántal [i-a-ból? javítva.]

⁸³⁷ az ő <va> leánya volna,

betüköt le rajzoló. és fel szoval. el mondá előtte. és félidával meg érteté, hogy ő is mondaná utánna. a ki is egy néhány szor el mondván. az attya után. azután magánosan is⁸³⁸ el mondá oly jól. hogy tsudálkoztunk rajta. a napot tsak nem egészen a tanulásban tölteté véle. és
5 a betüket meg üsmérteté velé.⁸³⁹ a ki is igen nagy figyelmeteséggel vigyázot mindenre

Azonban pedig ideje lévén hogy viszá térjén. értésünkre adá. hogy más nap ismét el fog jöni., látván hogy már mitsoda közünk volna hozzája. sokal nehezebben válánk meg tölle mint annak előtte. és
10 mesze. el is kísérok., eszerént tölténk el két hetet, és az alat. felida oly erősen adá magát atanulásra, hogy leg alab. egy holnap alat. tudot anyit. hogy minket meg érthetet. és egy kevesé. ki magyarázhatta magát is.

[220a:] Timánt látván, hogy mitsoda könnyen tanulna. eleget nem
15 tsudálkozhaték rajta. amint is hogy mind eleven. elméje volt mind jó emlékezete.⁸⁴⁰ a mit egy szer meg hallot azt nem kellett többször mondanani néki.

Timánt látván hogy már értene annyira. hogy meg mondhatná néki familiáját., és hogy mitsoda okbol neveltetet fel azon a helyen.
20 felida az anyáról halván beszélteni sok köny hullatásokat ejte; az ő tselekedeti. és azok a kevés szok a melyeket ki mondhatot. anyi kegyeséget, és jo érkölsöt mutatának benne. hogy timántnak szeretni kellett volna ötet. ha szinte leánya nem lett volna.

Mint hogy hová továb többet értet. és jobban felelhetet, timánt
25 tudakozodék tölle. hogy az oda valo lakosoknak mitsoda törvények volna., és hogy miért ölnék meg a férfiakot., és tisztelnék az aszonyokot. azt felelé. hogy az olyan dologhoz keveset tudna., hanem. hogy a vad emberek azt tarttyák. hogy régenten olyan emberek ütöttek volt az ő lako helyekre. a kiket ök nem üsmérték. és a midön a történék.⁸⁴¹
30 akor tsak az aszonyok és a leányok találkoztanak a lako helyekben. a férfiak mind kün voltak, a hol ök anagy gyülest tartották. hogy magoknak. fejet válaszanak, éz a Ceremonia egy nagy mezőn megyen végben. igen mesze az ő lako helyektől. a hová az aszonyok nem mehetnek.

⁸³⁸ is [Beszúrás.]

⁸³⁹ velé. [Ékezethiba.]

⁸⁴⁰ emlékezete. [Szóvégi e — későbbi beírás sötétebb tintával. A következő bekezdés elején:] nevel-[új sor elején:] tet fel [a. m. *neveltetet fel*]

⁸⁴¹ történék. [Elírás *történék* helyett.]

[220b:] Azok az aszonyok pedig mind jó nyilasok lévén, szembe akarának állani azokkal az üsméretlen emberekel. de azoknak tsudálatos fegyverek lévén, igen sokat meg ölének közüllök. a többi nagy sikoltással. oda futának. a hol a nagy tanácsot tartották. és hirt adának avad

⁵ embereknek

Azok ki bottal. ki nyilal a ellenségre sietének. de mint hogy ezek igen felesen valának. azért tsak hamar meg bírák ellenségeket. a kiket mind meg ölék. meg süték, és meg evék. mint hogy pedig igen sokan vesztették volt el feleségeket. azért meg is esküttek. hogy így

¹⁰ fognak bánni mind azokkal., akik hasonlittanak azokhoz azidegenekhez. és akik oly vak merők lesznek. hogy az ő földgyökre ki szállyanak., mint hogy pedig azon alkalmatoságban. az aszonyok igen keményen viselték volt magokat., azért az aszonyokhoz valo tiszteletet meg tartották fiurol fiura.

¹⁵ Félida ismét mondá. hogy tudván mind ezeket. ugyan azért nem akarta hogy ötet a lako helye felé kísérjük.

Egy néhány napokat. eszerént töltöttünk volt el. a midön félida értésünkre adá hogy mitől tartana. mondván hogy a vad emberek igen nagy vadászathoz készülnek egy néhány nap mulva., és hogy

²⁰ igen félne attol., hogy a mi lako helyünket észre nevegyék.⁸⁴² rettegven érettünk. arra kére bennünket, hogy ron-[221a:]tanok le kalyibánkot, úgy hogy leg kisebb jele se maradgyon. és olyan helyre fog minket vezetni., a mely igen nagy tiszteletben vagyon a vad embereknél. és közel sem mérnek menni ahoz, amióltatol fogvast egy rettentő zápor

²⁵ eső el borítván azt ahelyt. a lakosokat tsak nem mind el veszté

A vad emberek pedig igen babonások lévén, reszketve mennek azon hely felé. de söt még azon helynek a nevét is emliteni. tartván attol⁸⁴³ hogy a gonosz lélek őket is el ne veszesse., mint az attyokot

Ez a beszéd nekünk igen okosnak tették lenni., azért le is rontok

³⁰ kalyibánkot. és félida. idejébben⁸⁴⁴ jöven hozánk mint rend szerént. és azon helyre vive minket. a melyről szollot volt; az egy nagy völgy volt. a melynek a közepin. egy folyo⁸⁴⁵ viz. ment a tengerbe. két magas hegy közöt, alat pedig egy nehany barlangok vagy is pintze forma vermek valának. az egyikében belé költözénk. a szép félida látván

³⁵ hogy bátorságosab helyt volnánk. tsendeseb elmével volt; és egy nap

⁸⁴² nevegyék., <igen> rettegven [Törlés a sor végén.]

⁸⁴³ attol <a> hogy a

⁸⁴⁴ idejébben [Első e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁸⁴⁵ folyo viz. [Íráshiba.] <ment> ment

sem mulatta. el., hogy hozánk ne jöt volna, meg vigasztalni unadalmas lakásunkot. az én unadalmom annal is nehezebb volt hogy a szeretetem minden nap nevedeket., de sőt még tímánt is. avigasztalásomnak egy részitől meg fosztot volt. [221b:] meg értetvén felidával. azt a szemérmeset., a melyre igen kell vigyázni egy leánynak. azt meg nem tiltotta volt hogy ne szeresen, de úgy el rendelte volt minden beszédit, és tselekedetét. hogy azután olyan tartozkodva viselte magát hozám. hogy a nekem nehéz volt., nem mértem ezért panaszt tenni tímantnak,⁸⁴⁶ a ki is egy szer ki fordulván egy kevés ideig felidának a lábaihoz⁸⁴⁷ esém. és szerelemel tekintvén ötöt. mondtam, mitől vagyon hogy olyan idegenséggel vagy hozám, el felejtettedé azt, hogy én voltam első aki tégedet szerettelek

Felida felelé nékem, éppen nem érdemlem panaszidot. leg elsőben is azt tanultam meg, hogy tégedet szereselek. hogy változhatnám már most meg. hogy egy kevésé tudok veled beszélteni. de sőt az olta anyi érdemet látok benned., hogy holtig való áthatatosággal leszek hozzád.

De meg üsmérvén érdemidet. a tanulásom. arra is meg tanyitot., hogy meg üsmérjem magamot, azt is meg mutatta. hogy ami ártatlan volt. a vad leányba. a vetkes lenne felidában. ezek a szók. szemérmesség. és jó erkölcs. a melyeknek nem üsmértem erejeket. fel nyitották szemeimet. hogy meg lássam. mitsoda veszedelmes volna a szeretetnek adni magamot ilyen helyen mint e, mint hogy könyeb⁸⁴⁸ a meg esés, attól inkább tartok., de azal a szeretetem meg nem kissebedik., ezt a szót pedig, tímánt [222a:] meg mondotta nekem hogy ne is mondgyam de azal az ártatlansággal mondom, a melyben eddig voltam.

Noha felida igen nehezen mondhatta ki amaga gondolattját. mind azon által anyi kegyeséget elegyitet az ő szokása szerent való beszédiben, hogy ha leg tisztábban beszéllet volna, is, nagyobb gyönyörűséggel nem lehetet volna halgatni. és mondtam. néki, ha leg elsőben is azt tanultad meg hogy engemet szeres. arra is emlékezhetel. hogy olyan tiszteletet mutattam hozzád, a melyet mind eddig követtem. ezt várhatod ezután is egy olyan embertől., a ki tégedet úgy tekint mint annak leányát. a kinek hálaadásal tartozom. és mint olyan személyt., akivel egy akarok lenni holtig. hogy ha a meny utat nyit nekünk arra. ne tarts hát szép félida attól. a ki leg nagyobb tisztelettel vagyon hozzád,

⁸⁴⁶ tímantnak, <de egy szer,> a ki is egy szer

⁸⁴⁷ lábaihoz [l—b.-ből javítva.]

⁸⁴⁸ könyeb [e—ö.-ből javítva; az ö ékezetét nem törölte.]

ennél többet nem mondhaték. timánt közinkbe jöve. közel volt fél esztendeje., hogy abban a szomorú életben éltünk. timánt mind addig egyébről nem gondolkodot. tsak ót való halálról. de aző kedves leányára való nézve. igen kezdék a meg szabadulés után suhajtani.
5 soha egy napot sem mulatot el. hogy a hegyre fel ne ment volna vagy engemet fel ne küldöt volna ahonnét mesze el lehetet látni atengeren [222b:] de egy szer a többi közöt látván hogy felida a letzkéjiben foglalatoskodnék. timántal, tsak gondolkodásbol. a hegyre fel menék.⁸⁴⁹
10 a tengere oly mesze nézék a menyire el láthaték. ugy is⁸⁵⁰ tették mint ha latnék egy hajot.

Az idő igen szép volt; a tenger igen tsendes, egy nagy fa ágat le törék. és a hajo felé kezdék integetni véle. azt észre vevék, ugy is tették mint ha a kis hajocskával jönének felém. arra örömben mindgyárt le futék és meg mondám félidának. és timántnak. mit lát-
15 tam volna és nem varván feleleteket a folyo viz szélyire vivém. mely a két hegy közöt volt., alig valánk ót. hogy meg láták a kis hajocskát akor ismét integetni kezdénk., akik benne voltak. meg látván bennünket. tsak könnyen oda jöve akis hajocska ahol voltunk., mi minden idő vesztés nélkül a kis hajocskában menénk. ót örömel fogadának.
20 és tsak hamar a hajohoz érkezénk.

Mind azok akik a hajoban voltanak, nézésünkre a hajo szélyyre gyűltenek. leg inkább felidának szépségit. iffiuságát. és köntösét kezdék tsudálni. timant mene fel leg előbször ahajoban. azután én a szép leányával, a hajos kapitány felénk jöven [223a:] nagy tsudálkozásál
25 fel kiáltá mit látok, timantot. és Cleodont; a szovárol meg üsmertük és⁸⁵¹ mitsoda örömben valánk, a midön Agenor ölelgetni kezde bennünket., soha egy dolgon⁸⁵² nem tsudálkozhattak annyit, mint mi tsudálkoztunk a miénken. és soha a szeretetet is jobban ki nem mutathaták., az egész hajoban a nagy zajgás volt. tsak a mi nevünk
30 volt mindennek a⁸⁵³ szájában

Végtire Agenor minket a házban vivén.⁸⁵⁴ meg parancsolá hogy gallia felé tartanának ahajoval., azután ismét ölelgetni kezde. és nem gyözvén eleget nézni félidára. kéré timánt. hogy mondaná meg néki

⁸⁴⁹ fel menék. <és> a tengere

⁸⁵⁰ is [Sorközi beszúrás;] tették mint ha latnék [latnék a-ja e-ből javítva.]

⁸⁵¹ és <es>[?] mitsoda

⁸⁵² dolgon [n-t-ből javítva.]

⁸⁵³ a <szal> szájában

⁸⁵⁴ vivén. <és> meg parancsolá

hogy hol vette volna azt a szép személyt., timánt mind az egész historiáját elébeszélé néki., és amidőn meg tudta volna hogy aza szép személy. a timánt leánya volna, a kezét nyujtá néki. és hálákot ada amenynek., hogy azon személy által, meg szorosab egyeségben lenne.

⁵ oly kedves attya fiával.

Timant mindeneket elébeszélvén Agenornak mondá néki. kedves timántom, könnyen el ítéheted. hogy valamit látod hogy tselekedtem. azt mind a barátság tselekedtetem velem. a második hajonak el érkezése. a melyre minden jóságodot tetted. tudtomra [223b:] adván. rövid

¹⁰ idő alatt való el érkezésedet. amelyet ki nem mondhatom. mitsoda nyughatatlansággal vártam. de semmit nem halván felölled, és tudván hogy indiában nem volnál. a lako helyeden. el tekellém magamba hogy egy hajot veszek., és azal el járom atengereket mind addig a még fel talállak vagy hiredet halhatom.

¹⁵ Azt is meg vallom hogy Cleodonnak nagy része volt nyughatatlanságimban. és az a fiu, akit hozád való háláadoságomból tettem volt a veszedelemre. szüntelen az elmémre jöt, és nem lehet. hogy meg ne bányam, hogy olyan veszedelmes utra küldöttem volt.

A te jó akarod, a hajos kapitány, nagyon segített szándékomban.

²⁰ ate jóságod pedig módót adván abban hogy egy hajot vehessek, azt minden képen el készíttem és meg rakám. a mi kívántaték oly hoszu uttra. és meg indulék india felé

vagyon immár. négy vagy ött esztendeje. hogy atengeren vagyok. az alat pedig egy néhány hajot találtam előll indiából jöni. a kik mind

²⁵ azt mondák hogy nem vagy indiában,⁸⁵⁵ és azt gondolják. hogy el vesztél volna., ezt a szomorú hirt. egy néhányan meg bizonyították nekem, azután nem is kívánék indiában menni, hanem parancsolám. hogy semmi bizonyos utat ne tartanának., hanem imede amoda járjunk atengeren., remenlvén hogy valahol fel-[224a:]találhatlak, vagy

³⁰ valahol el veszek. őt holnaptól fogvást. egy kösziklát el nem hagytam hogy meg ne vizgáltattam volna. egy sziget sem volt. a melyben ne kerestelek volna.

Az oltától fogvást még egy holnapot tölték el., és már kétséggben kezdék esni. a midőn immár annak negyed napja., rettentő szélvész

³⁵ jövéen reánk, erre a tengerre hozza bennünket. akaratum ellen. a szél meg szülvén, tegnap reggel kezdém látni azokat a magas hegyeket a melyek mellett voltatok. és mindgyárt kezdék tudakozodni a kormá-

⁸⁵⁵ indiában, [indiából-ból javítva.]

nyostol., a ki is felelé, hogy azok a kö sziklák. olyan föld széllyin volná-
nak. a⁸⁵⁶ melyet ő nem üsméri. mindgyárt a kis hajocskát el küldém há-
rom emberel, hogy keresnének olyan helyt. a hol ki lehetne szállani., a
három ember visza jöven mondák.⁸⁵⁷ hogy a két hegy között. olyan folyo
5 viz menne el. a melyen könnyü volna fel menni. és ha még más kis
hajot akarnék vélek el küldeni. a kiben fegyveres emberek legyenek,
hogy meg segittsék. ha kivantatik. ők azon a folyo vizen bé mennek
abban atartományban. erre tanácsot tartánk. mind azon által.⁸⁵⁸
valamely belső indulat vont engemet arra. hogy el ne⁸⁵⁹ távozzam attol
10 a helytől; a hajomot a hegyék felé fordítatám. és azokrol el nem vehe-
tém szemeimet., ma regel jól meg vizsgálván [224b:] azokat. ugy tettzet
mint ha valamit láttam volna egyiknek a tetején. azutan perspectivá-
val nézetém. és ugy találák, hogy volna valaki a ki⁸⁶⁰ jeleket muto-
gatna, arra mindgyárt el küldém a kis hajocskát., meg parancsolván
15 hogy hoznák el mind azokat, a kik segittségünket kérik.

A többit már magad is tudod kedves timántom. mondá agenor. de
azt nem tudhatod. mitsoda örömmel látom én azt. hogy a meny azért
vezetet engemet ide hogy meg szabadittsam eteketek azoknak. akik
leg drágábák előtttem evilágon. és hogy azal meg is hálállyam egy
20 részit annak., amivel tartozom néked. agenor el végezvén beszedit., és
az ölelgetéseket ismét el kezdék.

A szép félide. meg értvén. hogy azatyám bátyya volna aző attyának.
igen nagy örömét, és tiszteletét kezdé hozája mutatni, a még mind
ennek az nagy örömmel köszönetnek és tudakozodásnak vége lön,
25 addig a mi hajonk sokat haladot, minden kedvezet nekünk. az idő.
atenger, a szél, és szerencsés tsendes utat ígérheténk magunknak., a
midön kezdék kiáltani. fegyverre mindnyájan.

Mindgyárt ki futánk. és látok hogy tolvaj hajo volna utánnunk,
lehetetlen volt el kerülni. azért [225a:] meg kellették véle verekedni.,
30 el lehet itélni hogy ágénor. timánt. és én mitsoda gondolatban valánk.,
ágénor kész volt életét⁸⁶¹ le tenni azokért. a kiket meg szabaditot
tímant szaszor is⁸⁶² meg holt volna hogy meg menthesse leányát arab-

⁸⁵⁶ a <m> melyet [Tollhiba.]

⁸⁵⁷ modák. [Nyilván elírás *mondák* helyett.]

⁸⁵⁸ által. [Beszúrás.]

⁸⁵⁹ el ne <va> távozzam

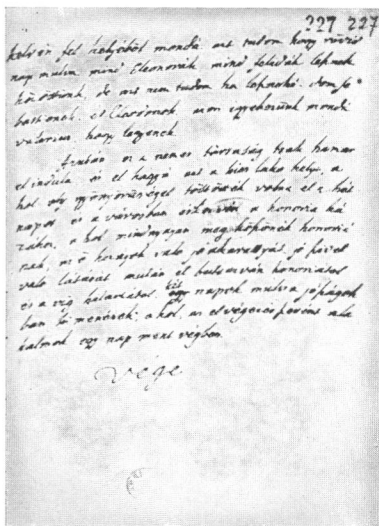
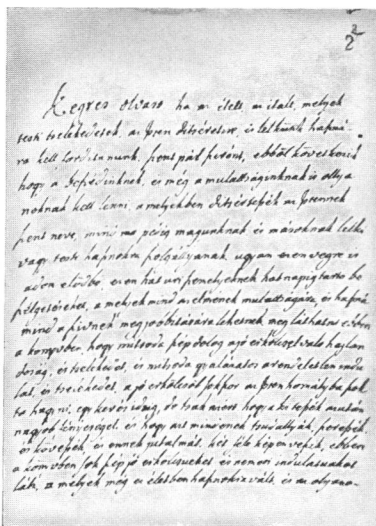
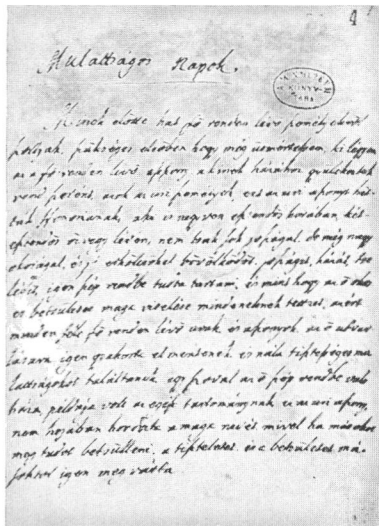
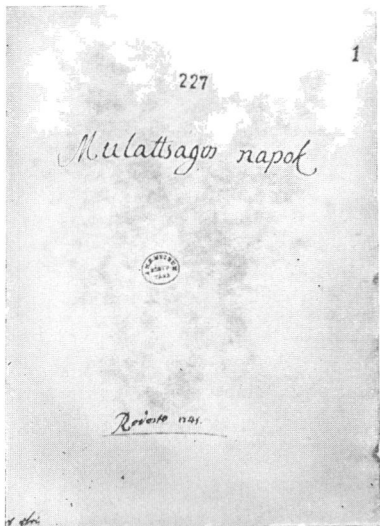
⁸⁶⁰ ki [Beszúrás.]

⁸⁶¹ életét <m> le tenni

⁸⁶² is <h> meg holt volna hogy meg menthesse <életét> leányát

1. Mikes-kéziratok

2. A Mulattagor napok kéziratából

LES JOURNÉES AMUSANTES, DEDIÉES AU ROY.

Par *Madame DE GOMEZ.*

Troisième Edition, revue, corrigée & enrichie de Figures en Taille douce.

TOME PREMIER.

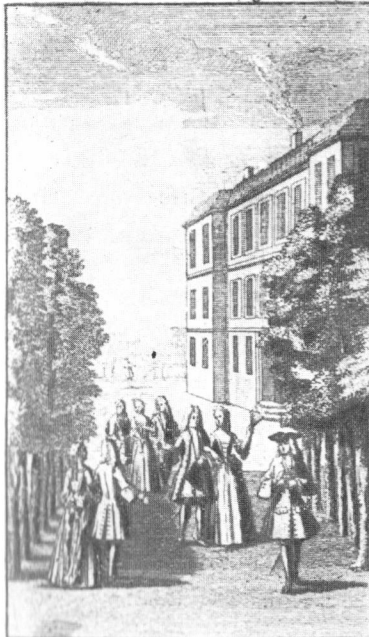
A PARIS,

Chez CHARLES LE CLERC, Quay des Augustins, à la Toison d'or.

M. DCC XXXVII
AVEC PRIVILEGE DU ROY

1737.

page 1re tom. P.^{re}

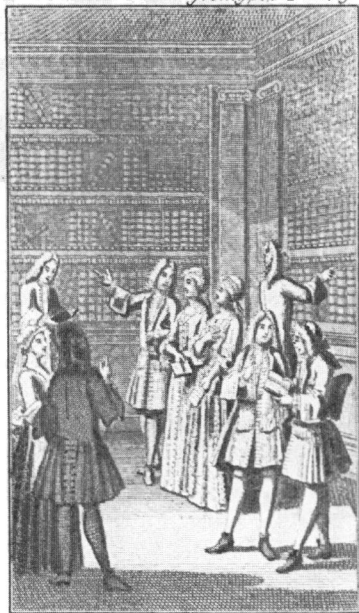
LES JOURNÉES AMUSANTES.

PREMIERE JOURNÉE.

SIX personnes unies par l'esprit & par le cœur, & possédant tout ce qui est nécessaire pour se passer du reste du monde; ennuyées du tumulte d'une des plus belles Villes de l'Europe, firent partie d'aller se renfermer pour quelque temps dans une Maison champêtre & d'en relever la rusti-

Tome I

A

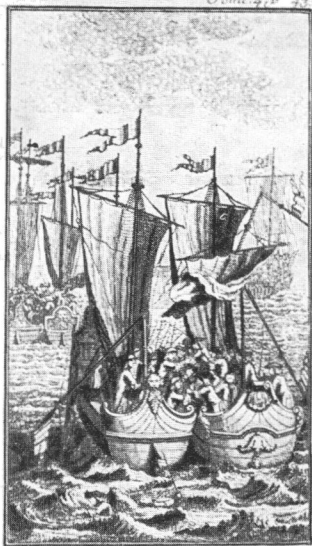

T.B. Scovin Sculp.

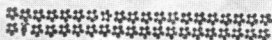
SUITE
DES
JOURNÉES
AMUSANTES
TOME TROISIEME.

A PARIS,
Chez C ARLES LE CLERC,
Quay des Augulins, à la Toison d'Or.
M. DCC. XXXVII.
Avec Approbation & Privilège du Roi.

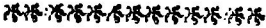
AMUSANTES. 43
& j'attendois que vous eussiez quelques momens d'ennui pour essayer de vous en divertir. Sur ce pied-là, Madame, dit Alphonse, nous ne l'aurions jamais entendue ; ainsi nous vous demandons en grace de ne pas retarder cette augmentation aux plaisirs que nous goûtons en ces lieux. Uranie ne se fit pas prier davantage, & tirant à l'instant son Manufecit, elle y lut ces paroles.

HISTOIRE
DE LEONORE DE VALESCO.
Neuve Espagne.

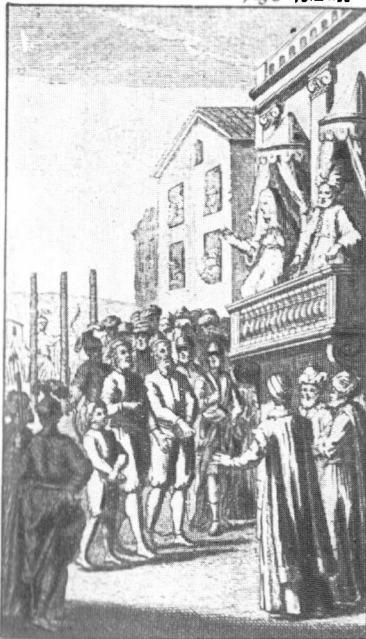
Après que l'Usurpateur Olivier Cromvel eut affermi sa puissance par la mort de Charles I. Roy d'Angleterre son Souverain, il chercha les moïens de se faire craindre de ses voisins, & de profiter des

58 LES JOURNEES
 jusqu'au souper, ajouta Florinde,
 pour vous écouter sans interrup-
 tion. Toute la compagnie avant ap-
 prouvé ce que disoient Hortense
 & Florinde, & ayant prié Thela-
 mon de lui donner la satisfaction
 qu'elle attendoit de lui, il ne s'en
 fit pas presser davantage, & voyant
 qu'on lui prètoit attention, il com-
 mença en ces termes.

*HISTOIRE DE RAKIMA
 & du Sultan Amurat IV.*

JE ne m'engage pas à vous faire
 un récit de la vie d'Amurat, de-
 puis ton enfance jusqu'à sa mort,
 puisque perfonne ici n'ignore les
 événemens généraux de l'Empire
 Ottoman, & que mon unique des-
 sein est seulement de satisfaire la cu-
 riosité de l'aimable Camille, en vous

AMUSANTES. 275

**HISTOIRE
 DE LA PRINCESSE
 DE PONTHIEU.**

ENTRE tous les Seigneurs
 qui brilloient en France sous
 le Regne de Philippe I. les Com-
 tes de Saint Paul & de Ponthieu ;
 se faisoient le plus distinguer,
 sur tout le Comte de Ponthieu,
 qui étant possesseur d'une étendue
 de terre considérable, souten-
 noit le titre de Souverain par
 une magnificence inconcevable.
 Il étoit veuf, & n'avoit qu'une
 fille unique, dont l'esprit & la
 beauté, soutenus des grandes qua-
 lités de son pere, rendoient la
 Cour galante & superbe, & y

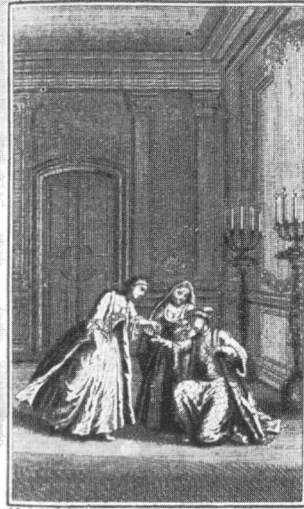
178 LES JOURNÉES
bli dans ce beau séjour, & quoi-
que je sçache parfaitement que je
ne puis le remplir assez digne-
ment, j'espère que mon obéissan-
ce me tiendra lieu des charmes
de l'éloquence.

Alors ayant un moment révé
à ce qu'il avoit à dire, il parla
ainsi.

HISTOIRE
DE
DONA ELVIRE
DE ZUARES.

A PRÈS que le Duc d'Albe
eût assujéti le Portugal à
la Couronne d'Espagne, Philippe
II. employa toute sa politique à se
faire aimer & craindre des famil-

AMUSANTES. 147

HISTOIRE D'ETELRED ROY
d'Angleterre.

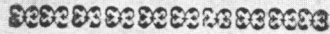
L'Angleterre avoit été agitée
par tant de guerres & de dissen-
sions depuis la conquête des Saxons
qui l'avoient divisée en sept Royau-
mes, qu'on peut dire que ce ne
fut que sous le regne d'Adelstan, au
commencement du dixième siècle
qu'elle prit une forme nouvelle, &
jouit d'une paix tranquille. Ce Roy
brave & grand politique, la réu-
nit en un seul Royaume & par les
soins qu'il prit d'y attirer les peu-
ples des côtes des Gaules, & dis-
tribuant les terres à ses nouveaux
sujets qui les mirent bien-tôt en
valeur, il rétablit en peu d'années
le commerce dans cet Etat, & le
tendit riche & florissant.

La bonté du pays, & la com-
Nij

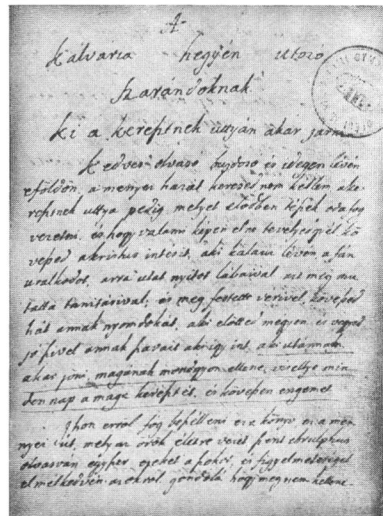
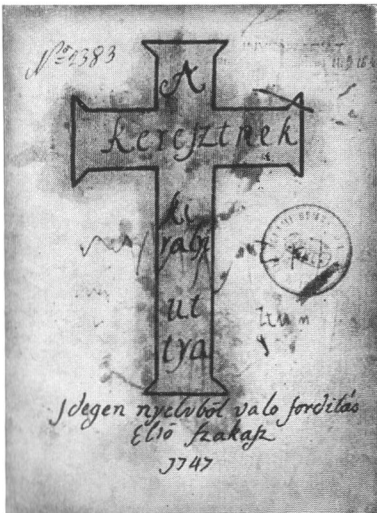
66 LES JOURNÉES

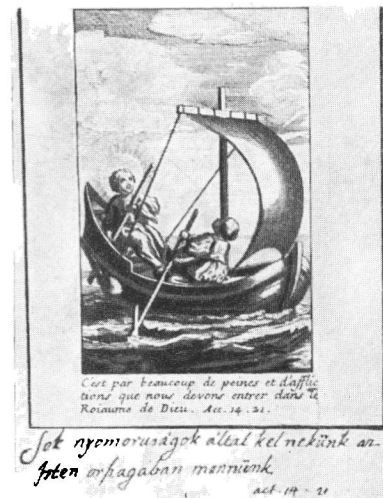
grand, il avoit la taille bien prise, la jambe belle, l'air extrêmement noble, les yeux noirs & touchans le teint brun, le nez aquilin, la bouche belle, les dents très-blanches, la physionomie ouverte, quoiqu'un peu mélancolique; avec cela, il regnoit dans toute sa personne un air de grandeur & de franchise, qui prévenoit les cœurs en sa faveur; pour de l'esprit, la façon dont il conta son Histoire, prouva à la Compagnie, qu'on ne pouvoit gueres en avoir davantage. Lorsqu'il vit que l'on se préparoit à l'entendre, il prit la parole en ces termes, en s'adressant à Uranie.

HISTOIRE DE CLEODON

Il est nécessaire, Madame, pour l'intelligence de ce que j'ai à vous dire, que je vous parle de ma famille; quoique Thelamon la con-

8. A KeresztKirUttya illusztrációiból (15, 48, 54, 216. v.)

ságtol. ez a három személy pedig olyan drága volt előttem. hogy tsak azü veszedelmekre kelletet vigyáznom

Agenor és timant. rendelést kezdének tenni. és olyan bátorsággal várok az ellenséget, hogy azon mások meg ijedtek volna, ezeken a⁵ tolvajokon kívül. elsöben álgyukal. azután flintákból egymáshoz lövénk. a hajok egymáshoz horgolák egymást. és akkor kezdödék el a hartz. és mindenikünknek. egy egy ellenségel volt baja.

Én leg inkább az ellenség kapitányára vigyázék. a ki is már a mi hajonkba akart volna ugrani. és közelitvén hozzája. sokáig hartzolánk¹⁰ egymásal, egy máson egy néhány sebet ejténk, de az utolsó a melyet ejték rajta., ugyan el is végezé életét., és le esék halva. a kor a hajójában ugrám., és utánam jövének timánt és agenor., a kik is sokat meg ölteek volt. az ellenség [225b:] közül.

Az⁸⁶³ ellenség hajójában menvén. kiáltok. hogy egyet se hagyának¹⁵ meg életben., de a kapitányok halála igen meg⁸⁶⁴ rettentette volt öket. és tsak nem nagyobb része halvais feküt. a többi kegyelmet kérvén tölünk, meg kegyelmeznék nekik.

A hajot meg vizsgálván igen drága predát találánk benne; agénor egy reszit el osztogatója a tolvaj hajon⁸⁶⁵ lévő raboknak akiket is a mi²⁰ hajonkban hozatá, részt ada belölle. a tolvajoknak is. akiknek a hajot is viszá adá. olyan szabadsággal. hogy oda mehetnének. a hová szeretik és a töb⁸⁶⁶ nyereséggel a hajonkban viszá térénk. addig amég az atyám ebben foglalatoskodék., és timánt pedig abban, hogy a⁸⁶⁷ holt testekről., és a sebesekröl rendelést tegyen, én addig a házban futék, ahová zárták volt felidát. ki sem mondhatom mitsoda állapotban találám. és szüntelen tsak azon igyekezet. hogy meg szabadulhason kezek közül azoknak. kik mellette voltak., áh kedves Cleodonom. mondá. mihent meg láta. lehetőtté neked azt meg engedni., hogy a te felidátot bészárják. a midön veszedelembe forogsz.⁸⁶⁸ ágénor, és timánt. tsak olyan keveset tartanaké azén bátorságom felöl. gondollyáké hogy en nem verekedtem volna úgy mint ök.? hogy meg oltalmazam az ö életeket. és a tiédet.

⁸⁶³ [Új bekezdésben:] Az [A—E-ből javítva;] ellenség [H—n-ből javítva.]

⁸⁶⁴ meg [Utólag beszurva a sor előtti margóra;] rettentette volt öket. és tsak nem nagyobb [ob — beszurás.]

⁸⁶⁵ hajon <k> lévő [Törlés a sor elején.]

⁸⁶⁶ a töb <predav> nyereséggel

⁸⁶⁷ hogy a <hogy> holt testekről.,

⁸⁶⁸ forogsz. [Második o—g-ből javítva.]

Felida olyan nagy hirtelenséggel mondá ezeket [226a:] hogy nem felelheték néki. gyönyörűséggel látván abban a haragjában. hozám való szeretetét., bennem is fel indulván ugyan azon hozzá való szeretet., olyan nagy haborodást tselekedék bennem. hogy a sebeimből való vér egészen el lepe., és az ajulás miat. melléje le esém, erre nagyot kiáltván. agenor és timánt oda jövének. és eszemre térék. azután bé köték sebeimet. és egyiket sem találák halálosnak, agenor. és timánt. azután meg tsendesítették. mondván néki., hogy mind a szokás. mind a hozzá való szeretete. nem engedte meg. hogy veszedelemre tegyék. Agenor
10 meg szálla a leg első portusban. hogy hamaréb meg gyógyulhassak., mihint jól kezdék lenni onnét meg indulánk. és szerencsésen galliában érkezünk. agenor ki rakatván minden jóságát a hajobol. a hajot is csak hamar el adá. ót keveset mulatván a házunkhoz érkezünk. ahol. tellyeséggel meg vigasztalok az anyámat

15 De mitsoda örömel, és szeretettel fogadá felidát. a kit is kevés idő múlva meg tanítván mind arra a mire kívántatott, meg keresztelteté., és a kereszttséget csak hamar követé. a mi esze való adásunk. Agenor [226b:] meg akarván timánthoz való igasságot mutatni., számot ada néki mindenekről, valamit küldöt volt néki. kérvén. arra. hogy azt
20 arra forditaná a mire néki tettzenek. timánt annak a jóságnak egy kis reszecskeit magának meg tartá. és a leányával. bővséggel való jóságot ada, arra kényszeríté agenort. hogy a⁸⁶⁹ meg maradot részt., venné el. a gyermekei számokra mivel ő néki az a szándéka. hogy velünk együt tölttse életét.

Ezt a szép historiát alig végezé el hilária. hogy mindenek igen igen kezdék dicsérni. a kis aszonyok sok jót mondának felidáról. azö együgyü jó erkölceiről de a férfiak az édig magasztalák. a két atya finak egymáshoz való nemesi barátságokat, ki tettzik ebből. mondá julius hogy a jó erkölcs nélkül. se atyafi szeretet. se valóságos barátság
30 ság nem lehet. és hogy a jó erkölcs nélkül agazdag is szegény. de azal. a szegény is meg gazdagodik. valamint agenor. és timánt. ez a nemes társaság még több ditséreteket is mondott volna. de honoria meg izenven hogy egy ora múlva az el indulásnak ideje lészén, azért leg előbször is. hilária [227a:] kelvén fel helyéből mondá. azö tudom hogy
35 rövid nap múlva. mind Eleonorák. mind felidák lesznek közöttünk, de azt nem tudom ha leszneké. dom sebastienek. és Cleodonok. azon igyekezünk mondá válerius. hogy legyenek

⁸⁶⁹ a <többbit> meg maradot

Azután ez a nemes társaság csak hamar el indula, és el hagyá azt a kies lako helyt. a hol oly gyönyörüséget töltötték volna el a hét napot és a városban érkezvén a honoria házához., a hol mindnyájan meg köszönék honoriának, az ő hozájok valo jó akarattyát. jó szivel valo⁵ látását. azután el butszuván honoriától és a vig hilariától.⁸⁷⁰ két napok mulva jószágokban ki menének., a hol, az el végezés szerént alakadalmok.⁸⁷¹ egy nap ment végben.

Vége

⁸⁷⁰ hilariától. <egy> két [*két* — <egy> fölé írva.]

⁸⁷¹ alakalmok. [Elírás.]

A KERESZTNEK KIRÁLYI UTTYA

Idegen nyelvből való fordítás

Első Szakasz

1747

[KEDVES OLVASÓ!]

[2a:] A kálvária hegyén utozó
Szarándoknak.

ki a keresztnek uttyán akar járni.

Kedves olvasó. bujdosó és idegen lévén e földön. a menyei hazát
5 keresed. nem kétlem. a keresztnek uttya pedig. melyet elődben tészek.
oda fog vezetni. és hogy valami képen el ne teveledgyél. kövessed
akristus intését., aki kalauz lévén, a fán uralkodot, arra utat nyitot
lábaival. azt meg mutatta tanításival., és meg festette vérivel, kövessed
hát annak nyomdokát, aki előtted mégyen. és vegyed jó szível annak
10 szavait aki előtted mégyen. és vegyed jó szível annak szavait aki így
int. *aki utánnam¹ akar jőni, magának mondgyon ellene., viselje minden
nap a maga keresztét. és kövessen engemet*

Ihon erről fóg beszélteni eza könyv, ez a mennyei út, mely az örök
életre vezet. szent ebrulphus olvasván egy szer ezeket a szokot, és
15 figyelmeteséggel elmélkedvén. azokrol. gondolá hogy meg nem kellene.
[2b:] vetni ezt a tanácsot. mivel nem egy királyi ember, hanem Isten
s' ember adná ezt nekünk: erre valo nézve az udvart mindgyárt el
hagyá. azal együt gazdagságát. és jó akaroit, és egy pusztá helyre mene
lakni, hogy ótt. a meg feszitetett kristusnak. valóságos tanítványa
20 lehetne. szent silvester. a silvestriánusok fundátora kik a szent
Benedek réguláit követik. hasonló képen ezeket a szokot halván, a
pusztában mene lakni. el hagyván avilágot.

Erre valo nézve, akristusnak, ezeket a szavait akarván bővebben
ki terjeszteni. a kristus maga fog erről beszélgetni dialogus formára
storophilával. és az öttseivel. ebben pedig szent Agostont. szent
Chrysostomust. és a nagy szent gergelyt követem. akik sok féle dol-
gokrol irtanak ilyen formában. abizonyos hogy az ilyen beszélgeté-
seket nagyob kedveséggel lehet olvasni, mint sem az olyan könyveket,
11 melyekben² adolgok egy más után folyvást mennek

10 Azért is tselekedtem. hogy valamenyire kedvessé tehessem azt;
11 mi a keresztől és a nyomoruságtól el idegenithet. és azért is hin-

¹ utánnam [m—k-ből javítva.]

² a melyekben [k—b-ből javítva.]

tettem el. helyel. helyel. holmi. [3a:] kedvre indito dolgokat., hogy egy kevesé meg vidámíthassam az olvasot

Egy néhány féle példákat is hoztam elő. azért hogy uti társakat adhassak a mi utozoinknak, sőt még kalauzokot is., akiknek követ-
5 hessék nyomdokokat, mert az emberek inkább hiszék a szemeknek., mint sem fülöknek., a jó erkölcsnek uttya. amelyre a parancsolat., és az oktatás tanít minket., az igen hoszu. és nehéz. a melyet pedig a példa. mutat nekünk, a sokal rövideb. miért engedj meg az Isten, hogy a szentek nyomorúságokat szenvedgyenek, hanem azért, hogy
10 az olyanok. kik azokban esnek, tekintvén azokat a békeséggel tüdő példákat, magoknak, mind vigasztalást, mind enyhítést találhassanak azokban, ezért is mondgya a szent írás hogy az Isten azért engedte meg ezt a³ kísértetet. hogy az ő békeséggel való türése például lenne maradékinak valamint a szent jóbé.

15 A mi pedig ennek a munkának a stílusát illeti az egy néhány féle. annak ugy is kellett lenni; mert noha mind a találmány, mind a rend töllem legyen. mind azon által sok helyen fel tettem, a szent Írásnak. a régi. és a mos-[3b:]tani auctoroknak szavait. és értelmes mondásit. nem tettem ki ezeket az értelmes mondásokat. tsak nyersen. és külön külön. mivel igen szárazok lettenek volna. hanem esze
20 foglaltam. és kötöztem őket, gyakorta adván azokhoz magamtól.

Valo hogy sok jó auctorok., mind régiek, mind mostaniak munkalodtak hasznal. ezen a materián. igyekeztem is őket követni; noha távul, de nem hogy őket el érhessem., nem is akartam más dolgot
25 írni. hanem a melyet ökk. de más formában akartam írni mint ökk, nem tévén azal semmi rövidséget az ő munkájoknak. valamint egy kis hajo nem téssen, ha egy nagy hajó után megyen atengeren. közön- ségesen azt jonak tarttyák. ha sokan sokat irnak egy féle dologrol., valo hogy különböző stílusal kel annak lenni. de nem különböző
30 hittel. ugy hogy egy néhányan tanítsanak egy dolgot., egyik egy féle képen. a másik más képen

Valo hogy azt vethetné valaki szememre, hogy hol vagyon az az erő. az a türés, és tekéleteség., a melyeket meg mutattál volna magad viselésiben, vagy tselekedetidben. te a ki a másoknak. valo
35 tanács. és letzke adásban ártod magadot.? magamra szabom [4a:] azokat. a melyeket mondot Tertullianus, ilyen alkalmaságban meg vallom tehát az én uram Istenem előtt. az én vakmerő esztelenségemet.

³ a <f> [vagy <ſ>?] kísértetet.

a melyel merek írni a keresztről, és a türésről, hogy én arra nem vagyok alkalmas. méltan is szégyenlhetem hogy az én tselekedetim meg nem egyeznek a dologal. a melyről akarok írni, adgya Isten. hogy ez a szégyen meg orvosollya⁴ az én rozsaságomat. és hogy a mire másokat⁵ tanítok magam is kövessem

[4b:] AZ ELSŐ SZAKASZNAK TÁBLÁJA.

Első könyv.

Hogy mitsoda készülletben kell lenni azoknak. kik akereszt uttyára akarják adni magokat.

Első rész. elől járo beszéd. 1 [6b]

¹⁰ *Második rész.* hogy a kereszt amenyeknek uttya, minden tartozik azon jární. 8 [9b]

Harmadik⁵ rész hogy mi légyen a kereszt. és hogy hány féle. 15 [15a]

Negyedik rész. hogy a kristus minden féle keresztet hordozot. 27 [21a]

¹⁵ *ötödik rész.* hogy hordozni kel keresztünket. valamint⁶ a Boldogságos szüz tselekedék. 34 [24b]

Hatodik rész. hogy miért szükségés akereszt.⁷ 42 [29b]

Hetedik rész hogy az Isten kinek kinek erejéhez képest adgya akeresztet. 52 [34b]

²⁰ *nyolczadik rész* hogy el tekélet akarattal kívánnyá akristus⁸ hogy hordozák azö keresztét. a midön azt mondgya. 58 [38b]

kilentzedik rész hogy azok akik agyönyörüséget szeretik. a keresztöl futnak. 66 [42b]

[5a:] *10. rész* hogy azok kik a tiszteletet ohajttyák. meg vetik a keresztet. 75 [49a]

²⁵ *11. rész* hogy a kristus kereszténél. sokal nehezeb keresztet viseltet azördög abünösökel. 85 [55a]

12. rész hogy a mértékletlenek, fősvények. nagyra vágyok, és az udvariak. nintsenek kereszt nélkül. 91 [58a]

13 rész A házások keresztéről. 100 [62b]

³⁰ *14 rész* hogy a magunk ellen valo mondás. igen jó készüllet a kereszt hordozásra. 108 [66b]

15 rész az első könyvnek. bé fejezése. 120 [73b]

⁴ meg or<o>vosollya

⁵ Harmadik [*Harmakból* javítva, *di* beszúrásával.]

⁶ valamint <34> a Boldogságos szüz tselekedék. <42> 34

⁷ akereszt. <52> 42

⁸ [Sorvégen:] a [új sor elején:] akristus

Második könyv

A kereszt hordozásnak. legg jobb modgyárol.

Első rész. hogy akeresztet fel kell venni, és azt hordozni kell, minden halogatás nélkül. 122 [74b]

⁵ *második rész* hogy mindennek amaga keresztét kel viselni. és nem kel abban válogatni. 129 [79a]

Harmadik rész hogy a keresztet nem maga után kell vonni, hanem hordozni kell. és nem kell gondolni a gyalázatal, mely azal jár. 137 [84a]

¹⁰ *negyedik rész* hogy a kereszt viselésben, el kel kerülni ahejában valóságot. 147 [90a]

ötödik rész hogy a ki a keresztet hordozza. annak akristus után. és nem előtte kel járni. 155 [95a]

¹⁵ [5b:] *Hatodik rész.* hogy a keresztet jól lehesen hordozni. a kristus példáját kel követni. 159 [98a]

Hetedik rész. hogy igasságtalan valo dolog panaszkodni a keresztnek hoszas. vagy sulyos voltárol.. 165 [102a]

Nyolczadik rész hogy a keresztet minden nap kel hordozni, és azt soha le nem kel tenni. 172 [105b]

²⁰ Az első szakasz táblájának vége.

[6a:]

A KERESZTNEK KIRÁLYI UTTYA

ELSŐ KÖNYV.

Hogy micsoda készületben kel lenni azoknak, kik a kereszt uttyára akarják adni magokat.⁹

Első Rész.

²⁵ E mint egy elől járó beszéd.

Ez a nagy és széllyes siralomnak völgye. a mely magát világnak nevezteti, minden koron lako helye vala az ádam fiainak. akik alig jönnek evilágra., hogy már arra rendeltettek, hogy hordozák az Isten kemény boszu állásának sullyát. az ő attyoknak bünök el töröléséért.,

⁹ [Alatta lapszélességű aláhúzás. — Két sorral lejjebb:] siralomnak [l—r-ből, n megkezdett k-ból javítva.]

ezek ót¹⁰ nyomó-[6b:]ru, és szomorúsággal tellyes életet élnek, mert amiolta. az embereknek ez az első attyok. akarattal valo hamiságból. az Isten törvényétől el tavozot; az oltától fogvást, szám kivetésnek helyivé változtatá hazáját, ezt a kedvés lakó helyét. ezt a gyönyörüségnek paraditsomát. puszta földé, és mely is tsak korot. és töviset

⁵ terem. ebizonyára keserves dolog, és méltó¹¹ hogy minden koron sira-sák. ez atavaszt irtoztato téllé változtatá, a lengedező szeleket északi alkalmatlan szeleké, arosákat töviséké. a jó magot konkollyá. a szabadságot rabsággá, és a menyeknek kapuit bé zárátá.

¹⁰ Ennek a szerentsétlen atyának maradéki ezekben juttatván. azt a boldogságot a melyből ki esének. és enyhíteni akarván keserüségeket; erre valo nézve, egyenlő akarattal., és nagy költséggel, egy nagy várost építének, a melyet thársir városának nevezék. az az. gyönyörüség, és vigaság lako helyének, ezen város lakosinak pedig, minden

¹⁵ foglatatosságok, és szándékok, tsak abban áll, hogy viszá hihassák azt a gyönyörüséget mely őket el hagyta. és ha-[7a:]tsak az árnyékával is élhessenek annak a jónak, a melyet el vesztek.

Vala pedig ebben avárosban, egy philétus nevü nemes ember. akinek elegendő jószága volt; a felesége meg halván. három leánya

²⁰ marada. akik közül a nagyobik. mind szebb, mind elméseb vala atöbbinél. ennek neve storophila, az az, kereszt szerető, a mely nevet azért adták volt reája, hogy kereszt fel találása¹² napján születet. a másodikát nevezték. hiláriának. és a harmadikát. honoríanak. ezek a nevek eppen illettek reájok., mivel hilária. természet szerént

²⁵ szerette a gyönyörüséget. és avigaságot, honoria pedig igen vagyot a betsületre, és a főrendre.

Ezek a leányok gyakran mennek vala az attyok házához, a mely egy kis mély földnire volt a várostól. és ót rend szerént. két vagy három napot töltötenek. ugy történek egy szer, hogy tavasznak

³⁰ kezdetén., a mikor az egész természet meg ujul: a fák leveleznek., a mezők virágoznak.

Midön oly kedvesen. szolnak a madarak.
ugrándoznak vigan, pásinton a nyájak.
kedves nedveségi. a gyenge szellőknek

³⁵ böv termékenységet, adnak a mezőknek.¹³

¹⁰ ót [t — javítva olvashatatlan betűből.]

¹¹ méltó <a> hogy [Alább az új bekezdésben:] maradéki<,>

¹² fel találása [Utolsó t—s-ből javítva.]

¹³ a mezők<re>nek.

[7b:] Ugyan azon napon, a melyen az anyaszent egyház ülli a szent kereszt fel találását, ez a három leány az attyok házához kívánkozik menni. hogy magokat mulassák., az attyok kedvezvén nékik. örömet el botsátá őket. midön már utban volnának storophilának eszében
5 jutván hogy azon a napon mitsoda innep volna. és hogy ő is olyan napon születet volna., erre valo nézve. áitatoságbol. nagy kedve lett volna bé térti a szent kereszt kápolnájában, mely az uton kívül nem mesze volt építve. egy erdőben, kezdé kérni tehát a más kettőt, hogy tselekednék azt a¹⁴ jót., és mennének el véle a kis kápolnácskáig.
10 de a kettő reá nem álla.. sőt még azt felelék néki. hogy az ollyan áitatoság nem volna helyes, hanem jobb volna oda menni ahová az attyók küldi őket. akeresztnek szeretője pedig helyes okokal. minden képen azon vala hogy oda vihetné őket. végtire még fenyegetni is kezdé őket az atyokal., mondván hogy az illyen könyü áitatos tselekedetben.
15 a nényeknek szavát nem akarták fogadni, de mind ezel is semmit nem nyerhete rajtok akik is tsak követék uttyokot., felelvén a nények panaszkodására. hogy öma-[8a:]ga egyedül el mehet oda. a hová a buzgosága vezet. ők el lehetnek nála nélkül. hogy ha nem akarja magát vélek mulatni tiszteségesen, hanem még oly rendeletlen áitatosággal fáraszttya őket. storophila ezen el szomorodván, egyedül el indula a kápolnácska felé., mondván az öttseinek, hogy ebéd tályban ő is a háznál lészen.

De mint hogy az erdőben az utat nem igen jól tudta, nagy sürüben mene. és a kápolnácskát el hagyá, ugy anyira, hogy mentől bellyeb
25 ment. annál meszeb hagyta a helyt mélyet kereset., el tévelyedvén illyen formában az üsméretlen utakon, sok ideig meg nem tudhatá hogy hol volna. az öttsei pedig a házhoz érkezvén. egy darab ideig várakozván utánna. ebédhez ülének, ez a szegény leány pedig tévelyegvén., hol egy felé. hol más felé., és senkit nem találván a puszta
30 erdőben. a kitől meg kérhesse az utat. igen nagy bajba vala.¹⁵ nem is láthatá modgyát meg szabadulásának., de a mi még nagyob az estve is el közelgete. és nagyob nyughatatlanságban, és félelemben esék., eszerént is kezdé panaszkodni, nagy sirással. mitsoda nyomorult vagyok én: [8b:] azért jöttem ide hogy a keresztet imádgym,
35 és imé magam tsináltam magamnak egyet., a mely igen nehéz, valyon mitsoda jó angyal vezet ki engemet ebből a puszta erdőből, semmi

¹⁴ a [Beszúrás.]

¹⁵ vala. <m> nem is láthatá modgyát

lako helyet itt nem látok, azt sem látom mely felé kel tartanom. ha tovább it maradok. talám avad állatok is meg esznek. de ha szinte azoktól meg menekedem is. a bizonyos. hogy keserves éttzaka lesz enékem. még többeket is monda ilyeneket,¹⁶ mivel többet is kellették

⁵ szenvednie. a midőn egész éttzakát a nagy esőben kellették el tölteni. Ebben anyomorult állapotjában. békeséges türesem kellették lenni, az éhség, és a keserűség erejét el vévén, egy fának atövire keteleniteték le ülni, őt a menyiben lehete, magát bé takargatá,¹⁷ hogy egy kevesse nyughassék. valo hogy a szomorúság, és a sok fáradság miat egy kevesé

¹⁰ el szunyada. de addig is sokszor fel serkene ijedségében. és nagy rette-gésel vala, a sok gondolatok között a melyek elméjít el fogák, leg inkább ezen elmélkedék leg többet, mondván valamiképpen hogy én el tévelyedtem a kápolnátol, és mentől többet keringettem. annál¹⁸ meszeb távoztam attol., szintén ugy el tévelyednek evilágban az [9a:] olyan

¹⁵ lelkek. kik az üdveségnek uttyárol el térnek. és soha meg nem talál-hattyák, a menyekben vivő igaz utat.

Az ilyen gondolatok anyira meg haták az ő elméjít és szivét, hogy inkább kezde nyughatatlankodni az üdveségéről, mint sem az erdőből valo ki meneteléről. és tsak az után suhajtozék. hogy az igazán

²⁰ valo életnek uttyát meg találhassa. ezek a gondolatok fel gerjesztvén szivét fel kele, és nagy sohajtság. és buzgoságal. mondá ezeket a szokot.

Uram Istenem. örökös ura vagy életemnek., ihon elődben borul szolgálod. hogy e földön vagyok, annak egy nehany esztendei vannak.

²⁵ mit tudok abban ha jól töltöttemé el szolgálatodban. már egy nehá-nyat léptem a pálya futo helyben, a melyben az emberek futnak, de azt nem tudom ha üdveségemre, vagy veszedelmemre futotamé. eddig, és hová leszek., ha az igazságnak uttya helyet. a hejában valóságának uttyát találtam követni, *mivel vagyom olyan út. mely az embernek egyenesnek tettzik, mind azon által annak avége. a halálra vezet. prov.*

³⁰ *16. 25. talám el tévelyedtem, mint az el tévelyedet jüh, tudom uram hogy az embernek uttya nem az emberen áll, és hogy az ember nem jár, és nem vezet lépésit magától. jér. 10. 23. hanem a mint a [9b:] bölcs mondgya, az ur igazgattya az embernek lépésit, és kitsoda az az ember. aki meg*

³⁵ *fojghassa. hogy mitsoda uton jár. prov. 20. 24. nézd meg hát uram. ha találtatiké bennem a hamiságnak uttya, és vezess engemet azon az uton;*

¹⁶ ilyeneket, <m> mivel

¹⁷ be takargatá, [k—g-ből javítva.]

¹⁸ annál [l—k-ből javítva.]

a mely örökké valo. ps. 138. 24. mutasd meg nékem azt az utat. a melyen kell járnom. mert fel emeltem hozzád lelkemet. 142. 8.

Storophila több ilyen szép¹⁹ gondolatokat is monda sok könyv hullatásal., szívének buzgoságabol., és fel is tévé magában. hogy új életet élne. szívét és elméjét a földről el venné. és buzgo kívánsággal ragaszkodnék a menyekhez.

Második Rész

Hogy a kereszt a menyeknek bizonyos uttya,
minden tartozik azon járni.

10 Itt az út. járjatok ezen az uton. Isa 30. 21

Ps 144. 18. *Az aki figyelmez azoknak könyörgésekre kik ötet segítségül híják. igazságban. nem leheté hogy meg ne halgatná a storophila imádságát., ezokaért. meg akarván ötet vigasztalni. meg jelenék néki. egy iffiu embernek formájában. nagy fényeséggel. sto-[10a: üres]*

15 [10b:kép] It az utt. járjatok ezen az uton. Isai 30. 21

[11a:]rophila azon meg rémulván, és tsak nem a földre esvén ijedtében. egy szót sem szolhata. de az ur nagy kegyeséggel kezdé biztatni ilyen formában.

prov 8.22. 20 joa. 14.6. *A kristus. Ne fély leányom. én vagyok az örökké valo bölcseség. én vagyok az út, az igazság, és az élet azért jöttem hogy kívánságidot bé töltssem, buzgó szivből valo imádságod fel hatot hozám mint ajó illatu füst, azért kedves is volt előttem, nem is kívánhatz soha jobbat, halgassad mit mondottam prophétáim által, ályatok²⁰ az utakon. kérdezétek meg arégi ösvényeket, hogy meg üsmérjétek a jó utat. jer. 6. 16.*

25 ugyan azért is hajtottam le az egeket. és le szálottam ate könyörgésedre. hogy az üdveségednek uttyára. tanithassalak. a melyet is oly buzgosággal kíván ate lelked. a keresztnek szeretője ezeket örömel és tsudálkozásal halgatván, felelé.

30 *Storophila. uram mitsoda az ember hogy meg emlékezel. rolla, ps. 8. 5. és honnét vagyon enékem hogy az ur jöjjön hozám. luk. 1. 43.*

A kristus. Nem²¹ ate érdemid tselekedték azt. hanem magam akarrattyából. szállottam le hozzád, mert az. [11b:] emberek fiaival lennem nékem gyönyörüség. prov. 8. 31.

35 *Storophila. Alazatosággal valo hálákat adok neked kegyes édes Jesusom. hogy nem sajnalottad meg tekinteni szolgálodnak. alávalóságát.*

¹⁹ szép gondolatokat is [szép . . . és: beszúrások.]

²⁰ ályatok [ályatokból javítva az ékezet áthúzásával.]

²¹ Nem [N—n-ből javítva.]

és meg nem vetted a szegénynek könyörgésit. kérlek azért. hogy legyen nekem ate beszéded szerént., és taníts meg engemet az igazságnak uttyára., és ösvényire.

A kristus. Leányom, halgass hát engemet, és tanuld meg az örök életnek beszédit, a midön az emberek élete meg romlék. és el távozek az igazságnak uttyától, le szállék az égből, *hogy új, és élő utat szentellyek nékiek, a kárpit²² által, az az, az én testem által, hebr 10. 20* mert valamint hogy a test bé zárta vala amenyeknek uttyát, és meg akadályozá azokat. kik bé akarának menni, így az én testemnek kárpittyá által a
10 melyel az emberek üdveségéhez valo szeretetem bé fedeze engemet, új utat nyitottam., a melyen én jártám. leg előbször, és hatalmat is adtam ahiv lelkeknek, hogy engemet követhessenek.

Storophila. De uram én nem látom, melyik légyen az az új, és élő út, amely életet ad azoknak kik²³ arra mennek. és az örök életre is vezet
15 ti öket.

A kristus. Ez az út. hogy egy szoval meg mond-[12a:]gyam. nem más, hanem a keresztnek uttya, nem hallottadé azt az Evangyéliumból, *aki fel nem veszi az ő keresztét, és úgy nem követ engemet, nem méltó az én hozám, matth. 10. 38.* gyakorta elő hoztam én ezeket a szokot, azért
20 hogy minden meg tudhassa., és hogy senki magát ne mentesse hogy nem halotta, és valaki azt ne gondolya²⁴ magában. hogy ezeket nem másoknak, hanem tsak az apostolimnak és a tanítványimnak. monddottam, egy más Evangyelista világosan ki teszi hogy mindennek szollottam. mondván. *mondgya vala pedig mindeneknek,²⁵ ha valaki*
25 *akar engemet követni, tagadgya meg magát. és minden napon. vegye fel az ő keresztét. és kövessen engemet. luk 9. 23.*

Márk hasonlot mond még világosaban. és minek utánna ki tenné beszédimet. melyeket monddottam. az én tanítványimnak szenvedésimről. ezt is mondgya. *Es mikor elő szolittá a sokaságot ő tanítványival*
30 *egybe. monddá nékiek. valaki engemet akar követni, tagadgya meg magát, vegye fel az ő keresztét, és úgy kövessen engemet mark. 8. 34*

[12b:] Ezt az utat jóvallottam tehát kedves storophilám közönsegesen mindennek. mivel ez az uttya²⁶ az életnek. aditsőségnek, és annak a szent városnak, a melyben kell laknod; az üdveség a kereszt-

²² kárpit [r—p-ből javítva.]

²³ kik [Szóvégi k utólag beszúrva a két szó közé, a sorban.]

²⁴ gondolya [Első o—α-ból javítva.]

²⁵ minde⟨n⟩eknek,

²⁶ uttya ⟨mindennek.⟩ az életnek.

ben vagyon. az élet akersztben vagyon. abban találsz bizonyos oltalmat, ate ellenségid előtt. abban is talárod fel a kegyelemnek gyönyörűségét, a léleknek erejét, az elmének örömét, ajó erkölcsnek tekélltetéségét. és a szenttségnek bövségét. tsak a keresztben talárod fel a lelkednek gyogyulását. és az örök életnek reménségét.

Ezekre a természetel ellenkező szokra storophila nagyon²⁷ meg réműle, és meg ijede. hogy tsak akersztről beszélénének nékie. és mondá.

Storophila. uram ugy tettzik hogy ezek igen kemény szók, és nagy¹⁰ bajt adnak elménnek, mivel tsak ki mondani is ezt a szót kereszt, olyan mint ha már is ézeném mind azokat a keserűségeket. a melyeket okoz. annál is inkább hogy azt tölled hallom. a nékem még nagyobb remülést szerez.

A kristus. hogy hogy lehet a, hogy el [13a:] réműlsz azon hatsak a¹⁵ kereszttről hallasz is szollani, leányom igen gyenge vagy, ha a keresztnek még tsak a neve is meg ijeszt., tudodé hogy vétesz neved ellen, a mely tészí a keresztnek szeretőjít. tudodé hogy ezt az életet a siralom völgyének nevezik, és hogy nem vigasságnak., se nem gyönyörűségnek lako helyye, hanem a munkának, és a keserűségnek. ki gondolta valaha²⁰ le irni ajó erkölcsnek uttyát tövis nélkül. nem kétlem tudod, hogy az Isten engemet ugy adot az embereknek mint doktort. hogy őket az igazságra tanítsam, és ugy mint mestert. hogy őket a valósággra hozam. valamint is ezt az atyám tudtára adá mindeneknek. a thábor hegyén, mondván. *ez az én szerelmes fiam, kiben meg nyugodtam ötlet halgassátok.*²⁵ *matth. 17. 5. ti engemet mestereteknek. és uratoknak hívtok. igazán mondgyátok, mert a vagyok. joa. 13. 13. mivel én bennem vannak a bölcseségnek. és az esméretnek tellyes kincsei el rejtve. Colos 2. 3. mit tanítottam tehát egyebet ezen avilágon, hanem a keresztnek uttyát, mondván. valaki nem hordoza az ő keresztit, és nem követ engemet., nem lehet az én*³⁰ *tanít-[13b:]ványom. luk. 14. 27.*

Storophila. Édes Jesusom. kegyes és jó mesterem. kérlek botsás meg ily új tanítványodnak, a ki még keveset tud titkaidhoz, aki tsak²⁸ nem egészen el felejtette volt ezt a letzkét. a melyet oly gyakorta hallot volt.

³⁵ A kristus. Nem elég azt hallani, hanem még azt meg is kell tartani és követni, amely időt adot az Isten néked eföldön, arra adta.

²⁷ nagyon [on : beszúrás.]

²⁸ tsak nem [t—n-ből javítva.]

hogy meg tanulhassad. a keresztnek tudományát, a halál avigálásnak ideje; akoron el vetem az olyat magamtól mint méltatlant, aki nem fogja tudni a keresztnek uttyát, mivel meg fogják látni az égen a keresztnek jelét. amidön avilágot fogom itélni, ez a jell külömbözteti⁵ meg az utolso napon ajuhokot. agödölyéktől, én birólévén meg fogom üsmérni ezt a jelt. aválasztatimban. és fel lévén ékesítve halálomnak köntösével. azörök²⁹ életel valo koronázásra fogom őket hini, mondván, *jertek el én atyámnak áldotai, birjátok az országot. mely el készitetet néktek, még e világ kezdetétől jogva.* matth 25. 34 akoron a¹⁰ kereszt baráti kik életekben engemet követtenek., nagy bizodalomal mellém fognak állani. erre valo nézve, ha tanitványom akarsz lenni, jó szivel és zugolodás nél-[14a: üres]

[14b: kép] Az igazak sok nyomorúságokra tétettek. ps. 33. 20.

[15a:]kül. kel járnod a keresztnek keskeny és nehéz uttyán. mivel¹⁵ senki nem lehet ez életben keresztnek. és szomorúságok nélkül. vigyáz hát kedves storophilám, hogy el ne távozá. valamely haszontalan félelemből, az üdveségnek uttyától., a melynek kezdete nehéz. és sulyos. de a mely annál könyeb lesz, a mennél tovább haladnak ajó erkölcsben. és a hitben; ugy hogy az Isten parancsolatinak uttyán. nagy²⁰ örömel futnak.

Storophilának. meg hatván a szivét ezek a beszédek, fel kiálta. bizodalomal valo batorságál mégyek a keresztnek keskeny uttyára. tsak azon kérlek uram, hogy légy az én eröm. segittségem., gondviselőm, s' oltalmom.

²⁵ A kristus.³⁰ légy erős bizodalomal leányom abban bizonyos lehet hogy el nem hagylak. valo hogy az én parancsolatom sürgető. de példa adásomal én megyek mindenkor elől. mivel soha sem parancsolnám.³¹ hogy utánnam járjanak. hogy engemet kövessenek. ha én magam elől nem járnék. és ha veled nem volnék. minden nyomorúságidban.

30

Harmadik Rész

Hogy mi légyen a kereszt, és hogy hány féle.

[15b:] Az igazak sok nyomorúságokra tétettek. ps. 33. 20.

Storophila. Rea álván mind arra, a mit³² a kristus mond vala nékie, mind azon által. még többet is akarván tanulni. mondá., mint hogy

²⁹ azörök (életnek) életel

³⁰ kristus [*kristusból* javítva.]

³¹ parancsolnám. (hogy utánnám) hogy utánnam

³² a mit [*t-r-ből* javítva.]

el kezdtem. még is szollok az urnak. noha tsak pór és hamu vagyok, kérlek tanisd meg szolgálodot. miképen kel érteni ezeket a szókot. *hogya vegye fel keresztét.* szükségesé hogya mindenikünk. fa keresztet hordozon, és hogya arra legyünk szegezve. valamint magad voltál.?

⁵ A kristus. *ugya beszélsz mint egy aszony, akinek értelme nincsen.* jób. 2. 10. és a ki az irásokat nem tudgya., a keresztények kereszttye nem tsak fábol vagyon tsinálva, nem tsak fábol áll. hanem abbol. hogya keményen fel tegye keresztényi életet élni. és ajó erkölcsöt követni, egy kereszténynek élete mondgya szent ágoston. serm. 32.
¹⁰ de sanct. aki az évangyélium szerént akar élni, tsak keresztnek, és szenvedésnek kel. lenni. nem tsudalkozom én ate kérdéseden. mivel valának mások is olyan együgyűek mint magad. sőt még a szerzetesek között akik nagy buzgoságal. valának az Istenhez, de az a buzgoságal nem vala atudomány szerént, ugya magyarázák valamint magad ezeket.
¹⁵ [16a:] a szokot., *a ki fel nem veszi az ő keresztét. és ugya nem követ engemet. nem méltó az, én hozám.* matth 10. 36 azért fa kereszteteket tsináltatának. és azokat kezdék hordozni, mindenüt. a melyel a népnek nem áitatoságot hanem nevettséget okozának. erről meg feddé őket, és el hagyatá vélek serenus ábbás. mint olyanokal kik a
²⁰ betünek nem az értelmét, hanem a betüt magát követték, nem tsak azt a keresztet parancsolom én néked hordozni. a melyre fel feszitettem. hanem még azt is a melyet fel vész egész életednek jártában., aleg nehezeb jó erkölcsöknek tselekedetével. és a kemény sanyargatásokal. hát azok amartirumok. kik engemet követték fel feszitetteké. mind-
²⁵ nyájan? vagy szükséges volté. hogya azok a szüzek kik valamint az apocalypsis mondgya követik mindenüt a bárányt. a keresztre fel feszitesenek.? az én apostolom pál. fel feszitetett volté midön azt mondgya. *távul legyen pedig én³³ töllem hogya másban dítsekedgyem. hanem tsak ami urunk jesus kristusnak keresztében. ki által nekem evilág*
³⁰ *fel feszitetett, én is evilágnak.* galat. 6. 14. akeresztet tehát³⁴ hordozni nem egyéb, hanem a rosz kívánságokot el [16b:] kel oltani, arosz erkölcsöket el kell hagyni, ahejában valóságot el kell kerülni, és ellene kell mondani atévelygéseknek.

³⁵ Storophila. Észre veszem magamban, hogya az igazságnak világo-sága, el szélyesztette az én elmémnek. setéttségit. mely a tévelygésben vetette vala. mind azon által ne sajnályad uram azt nékem meg

³³ én [Beszúrás.]

³⁴ tehát <nem> hordozni nem egyéb, [Törlés a sor végén.]

mondani hogy ha azok ajó szerzetesek kik együgyüségből a keresztet hordozták. azért nem érdemletteké valamit nálad. ?

A kristus, miért nem. ? ha áitatos együgyüségből ök azt gondolták., hogy én olyan formán parantsoltam nékik, *mivel ha ate szemed egy-
5 ügyü, mind az egész tested világos léssen*, matth. 6. 22. így ha a szándék jó, a tselekedet sem lehet rozsz. nem hallottalé valaha beszélteni egy bizonyos kereszt hordozo miklosról. a ki mindent el hagyván, az Istennek szentelé magát. a szent lukáts klastromában; ez a szent ember gyakorta halván ezeket a szokot., hogy a kik engemet akarnak
10 követni, a kereszteteket hordozák. azt gondolá magában. hogy ezt a parancsolatot úgy vihetné végben. hogy ha tölgy fábol valo nehéz keresztet viselne a vállán.³⁵ ezt magával el hitetvén. [17a:] a több társaitol el butsuzék, és varosrol városra kezde jární, egy nagy keresztel avállán. először olosz országban tarentumban. az után het-
15 ruriában. ment, szamtalan sok gyermeket gyújte maga után. a kik nevetve örömet követik vala. azokal³⁶ atemplomokot el járta; szüntelen énekelvén a kyrie eleisont. az egész város azt tsudállya vala. némellyek az ő együgyüségít bolondságnak tartották. némellyek pedig igen rend kívül valo áitatoságnak., ezt az új dolgot apüspöknek híré
20 adák. a kinek is nem tették eza tselekedet, azért magához hivatván a szarándokot. kérdé tölle, hogy mitsoda szándékall³⁷ volna, és hogy miért tsinálna olyan nagy zenebonát a városan. ? én az ur parancsolatlyát akarom végben vinni, felelé a szarándok. nem tsak a szivemben., hanem még a hátamon is akarom hordozni a keresztet. valamint ő
25 maga is tselekedte; ha eneked nem tettik., és nem akarod hogy fogadásomot bé töltsem. más országban megyek, a hol nagyob szabadságal viszem végben buzgoságomot; a püspök értelmes ember lévén. észre vevé,³⁸ hogy nem volna ha- [17b:] miság a szarándok tselekedetében, söt még hogy nagy buzgoságbol tselekedné azt. mondá néki,
30 távul legyen hogy meg akadályoztassam áitatos szándékodot. söt még azt akarom, hogy hozám jöj minden nap ebédre. a szegény miklos ezt igen kedvesen vevé apüspöktöl. de nem sokáig élhete jó akarattyával., mivel egy nehány napok mulva, nagy hideg lelésben esvén. és halálát érezvén, a gyermekeket eleiben hivatá. és nékik hagyá testamentumba a keresztét. mint valamely gazdag joszágot: és minek

³⁵ vállán. [n-l-ből? javítva.]

³⁶ azokal (el) atemplomokot el járta;

³⁷ szándékall [a-b-ből? javítva.]

³⁸ észre vevé, hogy [vevé e-je o-ból javítva.]

utánna. sok jokot kívánna nékik., az égben mene hogy ót el venné azt a jutalmat, a melyet meg ígértek azoknak. kik kereszteteket hordoznak eföldön. baronius supr an. 1094.

De hogy ismét viszá térjek arra. a mit el kezdettem vala mondani
5 néked.³⁹ midön én azt parancsolom hogy a keresztet kell hordozni, nem fábol valo keresztett értek, hanem mind azt valami bajt adhat. mivel a deák nyelven. ezen a szón kereszt. minden féle szenvedés értődik, *Cruz a Cruciatu, aut Certé Cruciatu a Cruce.* akeresztet hordozni tehát a, hogy szenvedgyed én érettem a világi nyomoruságokat. és [18a:]
10 így a halált is örömet kell szenvedni én érettem. ha az alkalmatóság hozza magával. az ó embert magadban meg ölni. magadot minden féle veszedelemre tenni, midön az én szolgálatom kívánnya., és a földi állapotoktól magadot el kell forditanod.⁴⁰ ez az igazán valo kereszt hordozás. ha engemet akarsz követni, avilági fenyegetések,⁴¹
15 hizelkedések, és mindenek felet a mi a hajlandóságodal ellenkeznek. ezek kereszt helyet legyenek néked, és szenvedgyed, hordozad ezeket. békeséges türesem,

Strophila Ezeket figyelmeteséggel halgatván. nagy halgatásban marada, és elméjében forgatá ezeket a szavait az ő szent Mesterének,
20 a ki is kérdé tőlle, akarodé leányom hogy meg mutassam néked., hogy nem tsak egy féle akereszt. a melyet akarom hogy visellyék. gyere tsak velem erre a jób felöl valo ösvényre, majd egy nagy rakás kereszteteket mutatok néked. a melyeket az én Atyám, akarattya szerént. osztogatt az ő választatinak. strophila örömet kisérvén szent mes-
25 terét., nyughatatlansággal várá. hogy meg láthatná azokat a sok féle kereszteteket, együt menvén tehát. egy hegy mellé érkezének. a hol kétt. [18b:] nagy domb vala. akét domb pediglen bé vala ültetve. erdő formára. rettentő sok keresztel., valamint nagy magos fákal. látodé mondá a kristus, ezt a sok keresztet, melyek az emberek üdve-
30 ségére vannak rendeltetve, látodé alegg magosabb dombon rendiben alegg közönségesebb kereszteteket. gondolom hogy meg üsméred azok között az enyimet. mivel fel vagyon ékesítve egy tövis koronával. egy láncsával. és egy spongyiával. mert az illendő és méltó. hogy az a szent fa. a melyen én élet lévén. szenvedtem, és meg holtam. hogy az,
35 atöbbinél felebb légyen emeltetve.

³⁹ néked. <hogy> midön én azt parancsolom hogy

⁴⁰ el kell forditanod. [*forditaniból* javítva; *o—i*—ből jav. a pont meghagyásával.]

⁴¹ fenyegetések, [*t—g*—ből javítva.]

Storophila. Igen is uram jól látom, azt az egész emberi nemzet üdvességének eszközét. azt a győzedelemnek jelét mely az ördög hatalma ellen állítatot fel. de mond meg uram azt nékem, mitsoda az a második kereszt., a mely tsak anyiban különbözik atíédtől, hogy⁵ fel vagyon fordítva.?

A kristus. az. az én Apostolomé péteré, akit is hasonló halálra ítéltek volt mint engemet, de alázatoságból., nem akará hogy ugy szegeznék a kereszthez valamint engemet., hanem azon kéré a birót., hogy lábál fel kötnék akeresztre.

¹⁰ Storophila. kérék uram. ne sajnályad nékem meg mondani hogy mitsoda féle kereszttek atöbbi, a melye-[19a:]ket látok?

A kristus. hát nem üsméredé azokat, nem látodé azt a mely olyan mint egy X. és a melyet szent andrás keresztének nevezik. az után meg láthatod, mitsoda forma keresztetek tsináltak arégiek. jáponiában mitsodást tsinálnak, és a többi rend szerént valo kereszttek, akasztó fák,

Storophila. Kérék uram botsásd meg nékem hogy ha ismét azon kérék hogy mond meg nékem. mitsoda kereszttek azok az aláb valo renden. mivel mint ha irásokot látnék rajtok. ugy tettzik mint ha²⁰ nagy titkok volnának azok?

A kristus. Ugyan külömb, külömb féle szenvedéseket is jelentnek azok. a melyekkel látogattatik meg az elme. vagy atest, az a kereszt, a melyen egy sziv által vagyon szurva, jelenti azokat a⁴² szenvedéseket, a melyek az elmét gyöttrik. ez a kereszt az, a mely meg sebesité az én²⁵ boldog Anyámnak szivét, valamint siméon meg jövendölte vala; ugyan ezis az,⁴³ amelyet az én apostolom érzet, midön mondgya. *az én szivemnek. szüntelen valo gyötrelme vagyon* rom. 9. 2. ez a szeretet, és szánás. kereszt helyet vagyon, mivel aki a más nyomoruságán törődik. a maga szivében hordozza akeresztet. az ilyen kereszthez³⁰ kell tenni anyughatatlanságot, izetlenséget. szomorúságot kedvetlenséget, keserüséget. és más egyéb belső szenvedéseket az ilyen keresztetek gyakorta oly nehezek., hogy Dávid ha⁴⁴ [19b:] Szent volt is. de érzette azoknak sulyóságakat.⁴⁵ midön mondgya. *uram a ki Istene és kezdője vagy üdvességemnek., kiáltottam hozzád, napal és éttzaka, . . . mert*

⁴² a <belső> szenvedéseket, [Törlés a sor elején.]

⁴³ a, z.

⁴⁴ ha <szin> [19b:] Szent

⁴⁵ sulyóságakat. [sulyóságát.-ból javítva; t betűt k-ra javította, második á ékezetét törölte.]

azén lelkemet el nyomta a nyomoruság, és hogy az én életem közel vagyok a pokolhoz. ps. 87. 1. 4.

Storophila. A valo. mert egy jó szívü. leg nagyob nyomoruságnak tartaná azt, ha leg kisebbben is meg bántaná az irgalmaságnak attyát, és avigasztalásnak Istenét. de kérlek uram. magyarázd meg nekem atöbb keresztetek is a melyeket itt látunk

A kristus. A kereszt a melyen kardot. botot lántzot, kötelet, veszöt. és ostort látz, jelenti a martYROK szenvedéseket, némelyeknek bőrök meg feszitetet. nem gondolván a szabadulással. hogy drágób fel támadást nyerhetnének,⁴⁶ némelyek tsujságokat. ostorozásokat szenvedtenek.⁴⁷ kötözéseket. és tömlöczöt., meg köveztettek. fűrészeltettek, ketté vágattak, kisértettek, fegyverel le vágatván meg holtanak. bujdostanak juhoknak, és ketskéknek bőrökben, kik el hagyatattak, szorongattattak, nyomorgattattak, kikre nem volt méltó evilág. pusztában bujdostanak, hegyeken.¹⁵ barlangokban. és a földnek hasadékiban. hebr. 11. 35. 36. könnyen meg üsmérheted a betegségnek keresztét, a mely hasznos. és némelykor szükséges. midön az Izraéliták jól valának, könnyen el felejtik vala az Istent, de a midön az ő nyavalyájok meg szaporodik, nagy sebeséget futának, és a midön az Isten⁴⁸ halált. [20a:] botsátot reájok. keresik vala²⁰ ötet, és nagy siettségel mennek vala hozzája. ps. 15. 3. ps. 77. 38. menyi vagyok olyan, a kinek atesti betegség. lelki egészséget okozot., és így abban bizonyos légy, hogy abetegség nem egyéb. hanem egy hasznos oktatás. a mely meg vetteti velünk atesti dolgokat, és mind azokat. a melyek mulandok, és veszendők. úgy hogy a menyieikben foglallyuk²⁵ magunkot., a mely keresztben pedig egy fa tsészét látz, az, a szegénységet jelenti, mivel ki nem tudgya azt. hogy ez egyik fő eszköze a jó erkölcsnek. a ki azal jól tud élni, agazdagság keresés sok munkával jár. annak meg tartása félelemel. vagyok, és az elvesztést, nagy keserűség követi.

³⁰ Storophila. De mit jelent a koporso a mely más felöl vagyok?

A kristus. Az, azt a szomorúságot jelenti. a melyet érzünk az atyánk fia halálán, noha azt. olyan engedelmeséggel kell szenvedni, valamint atöbbbit. mert ha szinte nehéz is atermészetnek azt el veszteni amit szeretünk, mind azon által azt el kell felejtenuk. ugyan is mit

⁴⁶ nyerhetnének, <neme> némelyek [Törlés a sor végén, tollhiba miatt.]

⁴⁷ szenvedtenek. <annak> kötözéseket. [Törlés a sor végén;] és tömlöczöt., meg kötözvetettek. [vez <töz> alá írva;] <fur> fűrészeltettek, [k—tt—böl jav.]

⁴⁸ az Isten <t> halált.

vészen el mi töllünk az Isten, ami övé nem volna, ? menyin vannak olyanok. akiknek hasznok-[20b:]ra fordult hogy meg fosztattak jó akarojoktól, akik is öket éltekben. az Istentől. el fordítyák vala.

Storophila. Ezeket tsudálkozásal halgattya vala, és gyakran veté
5 szemeit valamely tsufos öltözetre, a kristus azt észre vétén, hogy meg akarná tölle kérdeni, mi volna a, meg előzé ötét mondván. látom hogy azon a tsufos köntösön tsudálkozol., meg is akarnád tudni. hogy a mit jelent, a leányom atsufságnak sulyos kereszttye. a melyet hordozák avalóságos penitentzia tartok. nem hajtván arra én érettem,
10 hogy a világ öket eszteleneknek tarttya, noha ameg vetésnél, alig vagyon nagyobb szenvedés, elegen vannak ollyanok, kik az Istent akarják. szolgálni. tsak hogy meg ditsértessenek az emberektől, sokan szeretik vagy gondollyák szeretni az alázatoságot. de a meg alázásrol. nem is akarják hogy beszéllyenek. se avilági betsületben semmit el
15 nem akarnak.. hadni⁴⁹ el veszteni, abékeséges türésnek. érdemét szeretnék tsak valamely bestelenséget ne kellene szenvedniek.

Storophila. Mit jelent aza két. ember képe, kik tsufszágbol egy más ujját huzák, és egy másra pökdösnek. ?

A kristus. Ez a részek. az én hiv szolgálmainak. a [21a:] kiknek
20 életek bolondságnak tettzik lenni avilág előtt, akik bestelenséget, káromlást, rágalmozást. fognak szenvedni, és ezek anyi rosztat fognak okozni azoknak. kik ezeket szenvedtetik vélek, valamenyi hasznot azoknak, kik békeséges türéssel szenvedik. mivel az Isten azokat választtya magának., akiket avilág meg vétte, és rend szerént ez a
25 meg vetés. az embert magában szálítyta. az én apostolom jól mondgya, hogy az Istent szolgálni kell a *dítsőség, és gyalázat között. a szídalom és dítséret között. ugy mint hitetők. maga igazak. mint esméretlenek., maga esméretesek* 2 Cor. 6. 8.

A tsomoban esze kötöt sok kereszt. jelenti, hogy némelykor egy
30 személy sok féle nyomoruságokat szenved egy szers mind. az Isteri ezeket⁵⁰ meg engedi. söt még reája is küldi az ő üdveségére

Negyedik Rész

Hogy a kristus minden féle keresztet hordozott.

Storophila. Tsudálkozásal halván azt. hogy egy személynek némely-
35 kor egy néhány keresztet kellene hordozni, egy szers mind, fel kiáltá,

⁴⁹ el nem akarnak.. hadni el veszteni, [hadni el : beszúrás.]

⁵⁰ ezeket <reája> meg engedi. söt még reája

hát uram, nem elégé [21b:] tsak egy keresztnek ezek közül a földre le nyomni a leg erősebet is, kitsoda hát az. a ki anyi sokat hordozhasson ?

A kristus. Mit⁵¹ beszéls leányom. soha sem hallottadé. hogy mitsoda nyomoruságokat szenvedet az én szolgám jób. és hogy mitsoda sok féle keresztet kellett hordozni egy szers mind, először minden féle marháit el veszté, minden gyermekeit a ház meg ölé, és az után magais irtoztato sebben esék. tetétől fogva talpig, ugy hogy aganéra kellett ülni, és ot egy darab cserépel vakarni le magárol a rothat-
10 tságot, de a mi néki leg nehezeben esék, ahogy, mind a felesége. mind a jó akaroi. sok féle dolgokat hányánák a szemére. de mit tselekedék. és mit felele mind azokra eza szent ember, *ha az ur kezéből el vettük ajót. miért ne vennök agonoszat is. mindent az ur adot volt, mindent az ur is vette el töllem tsak ugy lett a mint ő akarta. legyen áldot*
15 *az urnak neve.*, jób. 2. 10. 1. 21.

Storophila. Ez a békeséges türés tsudálatra méltó, de hol vagyon az az ember. aki hozája hasonlittson, és ki ád nékem anyi erőt. hogy meg ne tántorittson a szélvész, a mely ezt az életet hánya veti.⁵²

A kristus. Jobb tanácsot nem lehet adni. se jobban a lelket meg
20 erősíteni, mint ha engemet tekintesz [22a:] *mivel én vagyok a hitnek kezdője. és el végezője.* hebr. 12. 2. atöbb okok közöt. a melyek a szenvedésre vittek. legg főveb avolt, hogy példát adhassak ajuhaimnak, az egész kereszték és nyomoruságok közöt. a melyeket parancsoltam szenvedni, nincsen egy is, a melyet én Isten lévén nem szenvedtem
25 volna leg előbször, azért hogy meg mutathassam. az embereknek, hogy hamissan tarttyák azt. hogy a szenvedés, nyomoruság. ugyan is kedves storophilám. az egész kereszték közöt. a melyeket láttál, nintsen egy is, a melyet nem hordoztam volna.

Storophila leheté kedves üdvezittöm hogy anyi féle keresztet visel-
30 tél volna ?⁵³

A kristus. A nincsen külömben. azt tudod hogy mitsoda formában mentem ki a pilátus házából. a keresztet magam után vonván, és hogy mi képpen meg aláztam magamot. *engedelmes voltam. mind halálig, és a kereszt fának haláláig.* philip. 2. 8.

⁵¹ Mit [*M* — valószínűleg *f*-ből javítva.] beszéls leányom. soha sem

⁵² hánya veti. [*hánya veti.*-ből javítva *a* betoldásával.]

⁵³ Storophila leheté kedves üdvezittöm hogy anyi féle keresztet viseltél volna ? [Csillaggal jelölt beírás a lap alján.]

Storophila. Ezt mi keresztények mindnyájan így hiszük. de a más féle keresztiek nem tettzenek ki oly világosan

A kristus. Azt is meg tselekeszem. tsak röviden elődben adom. atöb keresztiket is melyeket szenvedtem: nem szenvedtemé a belső keresztet. a midön az olaj fák kertében nagy keserüségel mondám ezeket a szokot. *szomorú azén lelkem mind haldíig.* az után az én szolgaimnak vigasztalásokra, kik olyan állapotban eshetnek. úgy akartam lenni mint. [22b:] ha el hagyattam volna az Atyámtól, mivel mitsoda szorongatásban gondolod hogy volt az én szívem, akoron. a midön haldokló szóval fel kiálték, az atyamhoz, *Én Istenem. én Istenem, miért hagyál el!*⁵⁴ engemet. mitsoda nagy keserüségben nem vala az én szívem, látván hogy mely nagy vétkekben valának az emberek világ kezdetétől fogvást., magamra válalám hogy azokat el törölyem. noha macula nélkül való barány valék. és ámbár semmiképen vétkes nem valék, de érettek kezés lettem. az atyámnak. hogy az ő igazságának eleget tegyek, érettek, és *hogy meg fizessem. a mivel nem tartoztam,* ps. 68. 6. jól láttam én azt. hogy mitsoda⁵⁵ nagyon meg bántotta őket avétek, azt is keservesen láttam. hogy mitsoda irtoztato az örök károhozatnak nyomorusága, a melyben eset volna ádámnak minden maradáka. a vétkeért., ezeket én jól meg vizsgálám. és fontolám. mind más képpen. mint sem egy teremtet állattal a lehetne, ettől vagyton. hogy egy auctor azt mondgya, hogy tsak egyedül ennek a keserüségnek elég let volna ezerszer el venni életemet, ha annyira való hatalmas lehetet volna rajtam. lessius. de perfect.⁵⁶ div. libr. 12. c. 17. hogy ha [23a:] a fő pap héli. a frigy ládának elvesztésiért való keserüségében hátra esvén azonal meg hala. ki kételkedhetik abban hogy a keserüség a melyben voltam. vétkeitekért. hasonló állapotban nem hozhatot volna engemet, mivel embernek. nem lehet olyan keserüségben lenni, mint a melyben én voltam, ez a szomorúság pedig fogantatásomnak orájában kezdődék. és életem fottáig tartá.

Storophila. oh! angyaloknak öröme. soha sem hihetném hogy ez a keserüség oly nagy lett volna. ha tsak magadtól nem halanám. ugyan ezért is nagy kívánságom volna meg tudni atöb keresztiket is a melyeket hordoztál.

⁵⁴ hagyál ell engemet. [ll—n-ből javítva;] mitsoda nagy keserüségben <ne> nem vala [törlés tollhiba miatt a sor elején.]

⁵⁵ mitsoda <irtoztato> nagyon meg bántotta őket [k—t-ből javítva;] [. . .] mitsoda irtoztato [mitsoda o-ja d-ből jav.]

⁵⁶ perfect. [Első e—r-ből javítva.]

A kristus. Elé beszéltem hát néked atesti kinaimot is. a melyekről talám hallottál már valamit. nem kötözték meg engemet, nem hirtolták az utzákon nagy kegyetlenséggel. taszigáltak, és vertek szánakodás nélkül. az után meg ostoroztak, és a tövisel meg lyuggatták fejemet, nem szenvedtemé akkor egy néhány féle keresztet egy szers mind; ugy hogy az én fájdalمام. mindenkor előttem volt nékem. ps. 37. 18.

[23b:] Mi szükség hogy a betegségnek kereszttyéről szollyak.⁵⁷ mivel talám tudod. hogy Esaiás azt mondgya felöllem *hogy tele vagyok fájdalommal. a szenvedést meg szoktam.*,⁵⁸ és igazán magamra vettem nyomoruságidot. 53. 3.

A mi a szegénységet illeti, azt szerettem, és kerestem. születésem-től fogvást. mivel tudod, *hogy gazdag lévén. szegényé lettem. értted, hogy azén szegénységemel. meg gazdagulhatnál.* 2 Cor. 8. 9. visgáld meg az én születésemnek szegény szegény voltát, világ teremője lévén, még is mitsoda házat választottam., istáloban születtem, ágy helyet, jászolyban feküttem, holmi rozsz rongyal fedezték bé személyemet, noha király voltam, a szegénységem nem engedte, hogy valamely tseléd szolgálhason, se elegendő nem lett volna akevés költségem táplálásokra,

sőt még tanítványokat is szegényeket választék. és a szegénységem olyan nagy vala, hogy se ágyam. se egy házam nem volt ahová el vonhattam volna magamot., azért is mondgya az évangelista. *hogy arokáknak vagyon barlangjok, a madaraknak fészkek. de azember fiának nintsen hová le tenni fejét.* matth. 8. 20.

[24a:] Nagy szánakodással voltam a mások szerentsétlenségeken. és nyomoruságokon. sokat sirtam jérusálemnek veszedelmén, az emberek halálan szomorkodtam. és egy néhányat meg akarván vigasztalni, a halotakat fel támasztottam, alázár halálán a szivem meg eset. és sirattam. ugy hogy⁵⁹ még a sidok is mondák. nézének mint szerette. sok gyalázatokat. és bestelenségeket szenvedtem. ellenkedéseket beszédimben, és tselekedetimben. tsufságokat kinaimban. és káromlásokat halálomkor. nem hánytáké azt a szememre hogy tobzodo és részeges vagyok. baráttya a bünösöknek, hogy káromló és tsalárd vagyok, magamnak tulajdonitván az Istenséget. és mint ha, mind ez

⁵⁷ szol(sz)lyak. [Törlés elválasztás után, a sor elején.]

⁵⁸ meg szoktam., [k—g-ből javítva.]

⁵⁹ hogy [Beszúrás;] még a sidok [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

elég nem lett volna, nagy gyalázzal. bolondnak és esztelennek tartottak lenni, én aki az Istennek böltsesége⁶⁰ vagyok. a szemeimet bé kötötték, és tsapásokal illettek, mondván, tanáld ki. kitsoda az. aki tégedet artzud vere. hÉrodes az egész udvarával⁶¹ meg vete engemet. és⁵ tsufisÁgbol fejr ruhÁban öltöztete. a kirÁlyi korona helyet, töviset tÉnek fejemre. és a kirÁlyi pÁltza helyet, egy nÁd szÁlat adÁnak kezemben, storophila, mitsoda féle kereszt vala még hátra a melyet nem szenvedtem volna, ? el szenvedtem én mindenikÉt te éretted., azért hogy te is meg gondollyad kitso-[24b:]da légyen az, a ki ilyen ellene¹⁰ valo szidalmazásokat szenvedet a bünösöktöl, hogy elmÉdben el fogyatkozván. el ne járadjy. hebr. 12. 3. hanem szemeidet a kristusodra vetvén. nagy buzgosÁgal mondgyad. ha a zödello fával így bánnak. hovÁ⁶² leszek én a ki száraz fa vagyok. és érdemes az örökkÉ valo tüzre.

15

Ötödik⁶³ Rész

Hogy hordozni kell keresztünket. valamint a Boldogságos Szüz tselekedék.

A⁶⁴ te lelketed által hattya az éles tör. luk. 2. 35.

Anyi sok szenvedésnek elő számlálása meg hatván a storophila²⁵ szívét, igen kezde sirni. mind azon által eröt vévén magán. ezeket mondá a kristusnak.

Storophila. hálákot adok néked édes Jésusom hogy életedel példát mutattál nekem akerszt hordozásra, és hogy meg mutattad miképen kellesék azt hordozni. ki segít engemet. hogy hüséggel járván, a békeséges türésnek és alázatossÁgnak uttyán. a kristushoz érhessek. maga a kristus által, valo hogy⁶⁵ ez az út nehéz, nagy alkalmatlansÁgal., és nehéz munkával jár, a szomorusÁgnak. és a keserüséggnek felhöi. azt bé lepik. fel tamadnak azon a félelemnek fergetegi. az ellenség azon tört vett minden felé. és azon. a hatalmasoktól fenyegetést. és a kevélyek-

³⁰ [25a:üres]

[25b:kép] A te lelketed által hattya az éles tör.. luk. 2. 35.

[26a:]töl meg vetést kell szenvedni, mind azon által erősen bizom,

⁶⁰ böltsesége [É megkezdett g-ból? javítva.]

⁶¹ udvarával [Első a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁶² hová [o—a-ból javítva.]

⁶³ Ötödik [d—k-ból javítva.]

⁶⁴ A(nyi) te lelketed [Az alatta levő sorban:] Anyi

⁶⁵ hogy <ez> ez [Tollhiba;] az ut néhez, [ékezethiba.]

hogy malasztod segítségével ezeken az akadályokon által megyek., tudván azt. hogy azokat nem kel el kerülni. hanem meg kell győzni. ez uram nékem minden kívánságom., és tsak ezt is suhajtom.

A kristus, kedvesen veszem mesteredhez valo háláadoságodot. nem
5 is lehet semminek jobban ujjab kegyelmet nyerni, mint avett kegye-
lemért valo háláadásnak..erre valo nézve ujjab indulatot tészek
ehéz, a mely fel gerjesze szeretetedet. akereszt hordozására. de előb-
szőr⁶⁶ azt akarom. mond meg nékem. miképpen jártál anapokban.
midön köntösnek valot akartál vásárolni. storophila erre meg mosolyo-
10 dék. és felelé.

Storophila. Nem látom uram az okát. hogy miért kérded azt
töllem. és hogy mitsoda hasonlatosága lehet ennek a keresztel.?

A kristus. Meg látod az után. hogy nem haszontalanul. kérdem.

Storophila. sokáig vetekedtem a kalmáral az árráért. gondolván
15 hogy talám. sokal drágábban akarja nékem adni mint sem a mit ért.
végtüre sok alkuvás [26b:] után. mondá nékem, hitesd el magadal,
hogy az anyám a ki ide nem mesze lakik anyit fizetet érette, ha nem
hiszed meg kérhdeted tölle. az után meg látod hogy felettéb sokat
nem kérek tölled.

20 A kristus. tsak éppen erre akartalak hozni. meg akarván mutatni
néked, hogy mitsoda igasságos a menyország el nyerésére, és az
üdveség keresésére akeresztet hordozni. az én atyám árruban bo-
tsáttya a meny országot. és más árrat azért nem kíván, hanem önnön
magadot. és fellyeb valo árron azt el nem adgya. hanem⁶⁷ a menyit
25 magad érsz, hogy pediglen azt birhassad. egyéb nem kell. hogy valo-
ságal. nékie adgyad magadot, a keresztet hordozván. és engemet
követvén. de miért ütközöl meg az árrán. mint ha olyan sok volna,
nem kellett szenvednem ezeket, és ugy mennem bé azén dütsőségemben.
luk. 24. 26. tekinsd meg kérlek. ha az én anyám. nem azon az árron
30 vetteé meg az örök lako helyet., noha ő ártatlan volt. a földi dolgokat
nem kedvelte, hanem szüntelen a menyieikről gondolkodot, ha vala-
kinek meg kellett volna engedni, a boldogságban valo menetelt kereszt
nélkül. gondolodé hogy azt meg nem engettem volna az anyámnak,
aki azon ki-[27a:]vül is oly szent volt. de az atyam ezt így rendelte. és
35 a soha meg nem változik., mivel sok nyomoruságok, és szenvedések
által kell a meny országban menni, act. 14. 21.

⁶⁶ előbször <mo> azt akarom. mond meg

⁶⁷ henem [íráshiba.]

Storophila. Mind azon által igen szeretném hallani ate szent Anyád-
nak keresztit, és nyomoruságit, ugy hogy olyan nagy példára valo
nézve. jobban követhessem az én uramot, és üdvezítőmet.

5 A kristus. örömet eleget tészek olyan igasságos kívánságnak., és
ennek okáért elődben tészem egy tiszta teremtet állatnak példáját.
azért hogy ne mondhasd, hogy nem volt tsuda ha én annyi nyomoru-
ságon mentem által, mivel az Isteni erő segített engemet. és azért is,
hogy különösön tiszteljed az én Anyámat., és légy különös tisztelettel
aző fájdalomhoz. a melyel volt halálomkor,

10 Storophila. A nékem leg nagyob gyönyörüségem. mivel már régen
hogy én nálam akedves. valami ahoz a szent szüzhöz valo áitatóság-
ra vezethett.

A kristus. halgassad hát azt figyelmetességgel. a mit ez iránt mondok
néked, együvé szedem minden fájdalmit, és keresztit. és mint egy
15 bokrétában. elődbe teszem. mitsoda fájdalmit gondolod hogy érzet.
ez a [27b:] menyeknek királynéja, és az angyaloknak aszonya, a
midön a vendég fogadoban egy nyugodalmas helyt nem találván.
ennek a gyenge szüznek. egy nyomorult istáloban kelleték fiát szülni.
mitsoda szánakodással nem vala. hozám. a midön anagy hidegben.,
20 még a sem vala, mivel bé polálhatna ajászolban. mint hogy még előre
tudta. minden szenvedésemet, mitsoda szorongatásban nem vala a
szive. mindenkor. valamikor bé polált engemet látván azokat akezei-
met. és lábaimat. akik a keresztben által lesznek szegezve. mitsoda
keserüséggben nem volt az ő lelke. a midön kedves fiát. véresen látá
25 a körülmetéltetésekor. és a midön meg tudá. hogy herodes az egész
kis gyermekeket öletteti. mitsoda nyomoruságot. és fáradságot nem
szenvede az uton, a midön éttzaka kelleték el hagyni hazáját. és
egyiptumban szaladni, a hol hét esztendöt kelleték tölteni. olyan
pogány nép között. aki szüntelen valo káromlásával vala az Istenhez.

30 Szükségese elé hozni mitsoda nagy nyughatatlanságot szenvedet,
a midön én harmad napig atemplomban maradtam vala, mivel ha az
iffiu tobiásnak anyja anyira siratá fiát. aki sokáig késék, hát hogy
ne sirt. és keserget volna én érettem az. aki gondolá el veszteni, nem
mondom tsak fiát. hanem az Istenét. mitso-[28a:]da somoruságban
35 nem vala szive. a midön meg hallá hogy az ő atyafiát keresztelő
Jánost, meg fogták. és meg ölték. hát még mitsoda keserüséggben⁶⁸
esék. az ő férjének jofenek halálán.

⁶⁸ keserüséggben <nem> esék.

Strophila. minden kétség nélkül nagy és nehéz kereszteteket visele szent szűz Anyád, és soha sem hittem hogy anyit szenvedet volna az üdvezítőm szenvedése előtt.

A kristus. De mind ezek a szenvedések. tsak kezdeti, és elől jároi
5 valának azoknak. amelyek az után reája tudultának,⁶⁹ jól tudta mind azt. a miket nekem kellett szenvednem, azokat előre által látta ajövendölésekből, mitsoda állapotban gondolod hogy vala. a midön meg hallá hogy engemet. szívének minden vigasztalását., meg fogtanak, és utzákrol. utzákra hurtzoltanak. valamint egy
10 latrot. mitsoda fájdalmat nem szenvede, mikoron engemet tsapdoztanak. vertenek. tövisel koronáztanak. és a keresztet a vállamon vittem, véresen, de a leg kegyetleneb fájdalom mely azö szívét által veré., akkor volt. amidön a keresztre látá hogy fel feszítének. helyesen is irták ezeket a verseket felölle.

15 Kereszt alat, kin vótkünkért.
 szent szenvede. emberekért. [28b:]
 ót szűz anya nagy sirásban
 vala nagy, szomoruságban.
 nézé fiát, keseregve,
20 szive vala igen sértve,
 oh! kesergés, mint kinozta,
 azt a szivet, mely oly tiszta,
 hogy menyei, király Anyya,
 annyi kinon. jelen volna.
25 És hogy véres, fán szoritva,
 látná fiát. haldokolva,
 Imádásra, méltó fiát.
 látá mehe. szent virágját.
 háládatlan, sidó népért,
30 veretetni, joságáért,
 az életét. fel áldozni,
 kegyetlen kinban. meg halni,

⁶⁹ tudultának, [*itudulának*,-ból javítva a *t* beszúrásával.]

Strophila. meg nem türköztethetvén tovább magát. nagyon kezdé sirni. és mondá.

Leheté, hallani, ezeket s' nem sirni.
mitsoda ki szivét. meg nem hagyta hatni.
5 midön szent anyádrod, hallunk beszélleni,
kinek szent fiával, anyit kell szenvedni,

A kristus. való hogy igen nagy keserűségben va-[29a:]la, és⁷⁰ ha születésemkor fájdalmat nem éreze,⁷¹ halálomkor abban elég része lett, arról nem is szollok. mitsoda ujjab keserűségben esék.
10 a midön levevének akeresztről. és meg ölelvén. sebeimet meg látá.

Strophila. oh uram Istenem, tselekedgyed velem azt a kegyelmet. hogy mélyebben meg tekinthessem. meg fontollyam. és elmélkedgyem fájdalmirol szent anyádnak.

A kristus. meg foghatodé azt hogy mit nyom atüz, és hogy mitsoda
15 nagy volt. az én hozám való szeretete, akoron az ő nagy fájdalmát is. egy kevésé meg foghatod, gondold meg ennek az anyának nagy voltát. és a fiunak méltóságát. aki az egész világnak teremptője, abbol meg láthatod. hogy mitsoda nagy lángal égő szeretetnek kellett annak lenni. mivel a keserűségnek. a szeretet a mértékje. midön
20 valamit⁷² el veszünk. annyiban szánnyuk azt. a menyiben szeretettel voltunk ahoz, mind ezekből ki tettzik. hogy lehetetlen meg fogni, és ki mondani az én anyámnak fájdalmat.

Mind ezeket leányom. azért akartam egyenként elődben adni. hogy meg láthassad, hogy az én anyámnak is kellett a keresztet hordozni, és eszerént. sete. se soha senki attol ment nem lészen, jól tudta ezt az [29b:] én apostolom. azért is mondotta. *hogy senki meg ne indullyon enyomoruságokon. mert ti magatok tudgyátok. hogy mi erre rendeltettiink.* 1 tess. 3. 3. kellé ez után azt tsudálni. hogy ez életben, keresztetek. és nyomoruságokat szenvednek. bizonyára egy keresztény. aki arra születik hogy szenvedgyen. nem mondhattya magát kereszténynek. ha semmit nem akar szenvedni. salvianus Contra
30 paganos.

⁷⁰ és [Javítva azból?]

⁷¹ nem érez, e,

⁷² valami<k>t

Hatodik Rész

Hogy miért szükséges a kereszt.

A kereszthez való szeretete storophilának, a szívében nevedekvén, az ő fel tett szándékais gyarapodék. akristus., és az ő boldogságos
5 Annyának példájára való nézve, a kik oly türesem., és bátorságal. hordozták akeresztet, azon kívül is látá. hogy semmiképpen magát attól meg nem menthetné; mivel azt hallá magátol akristustol. hogy egy kereszténynek élete, meg válhatatlan a nyomoruságtol. bátorságot vévén magának, kérdé ezeket akristustol.

10 Storophila. Ne bánnyad szenttséges mesterem had terjeszem elődben. az én elmémnek kételkedésit. kérlek mond meg azt énnekem, miért akarod hogy nyomorgattassanak ez életben választattid. és hogy egyiket sem foga-[30a:]dod bé az atyádnak országában. hogy ha nem viselik akeresztnek jelit?

15 A kristus. leányom. azt néked elég meg tudnod. hogy az. az én atyámnak akarattya. és más okát annak nem kellene keresni; ezen meg is kellene nyugodnod: mivel mindenre elegendő ók. az ő Isteni akarattya. és hogy az ő parancsolattyanál., nincsen soha semmi igazságosab, mind azon által meg felelek kérdésedre, agyenge elméknek.
20 a használhat.

Storophila. ugyan arra való nézve is tettem uram. ezt a kérdést, mivel én abban soha sem kételkedtem., hogy valamit, olyan jó. és bölcs Isten tselekeszik. vagy meg enged, hogy azok ne legyenek építve az igazságos ókra.

25 A kristus. halgassad leányom figyelmeteségel. az Istennek irgalmaságos tanátsából vagyon tehát a. hogy ezen bujdosó időben. aválasztattaknak életek. tellyes nyomoruságokal. a mostani élet, a menyei hazának uttya. és azért is vagyon. hogy az Istennek rendelésiből. az emberek anyi nyomoruságokra tétettek, hogy a hazájok helyyet,
30 a melyet suhajtaniok, és ahová igyekezniek kell. az uton meg ne állapodgyanak. és az úthoz ne ragaszkodgyanak, ettől vagyon hogy evilágon lévő útt. tele kó-[30b:]roval. és tövisel, hogy az emberek meg ne szeresék ez életnek. nyugodalmát, és hogy inkább ne szeresék az uton maradni. sokáig. mint sem hamar el érkezni. a fel tett helyre.
35 és hogy igen meg kedvelvén, az utat. el ne felejttsék hazájokot.

szükséges volt tehát. meg elegyíteni keserüségel ez életnek, édeségit, ne hogy az emberek boldogságnak tarttsák evilági édeséget, mivel ha Isten mindenben kedvezne néked; minden féle kívánságidot bé töltené. és meg adná, ha minden féle jobban bővölködnél, és ha ez

halando életben semmi szomorúságot. és nyomorúságot nem szenvednél. azt gondolnád magadban. hogy ezek, azok az örökös jók. melyeket az Isten készít azoknak, kik őket szeretik. és szolgálják, és ezeket meg elégedvén., másokat nem kívánál. ezért elegyíti meg tehát az Istennek rendelése ez életnek. izetlen édeségit anyomorúságoknak keserűségével, hogy az emberek kénszeritessenek más életet keresni. és kívánni, a melyben állandó jókat. és igazán való gyönyörűségeket lehesen nékik meg kostolni. oh' mely nagy az emberi nyomorúság, ? avilág tele keserűséggel, még is azt szeretik, hát még mint nem szeretnék. ha ót tsak édeséget. találának, avilág tele haborodással., még is abban kedvesen laknak. hát még mi volna [31a:] ha abban, szüntelen való nyugalomban.⁷³ és bekeségben maradhatnának.

Storophila. Amint látom. . a kereszték és nyomorúságok nem tsak hasznosok, de még szükségesek is., mivel azok nélkül, az emberek olyan esztelenek lettek volna, hogy az urnak hagyták volna az eget. és ő magok. meg elégedtek volna, a földön való lakással.

A kristus. a leányom nincsen külömben. de terjeszük továbbra ezt az igazságot. nem hiszedé azt, hogy az Isten veghetetlen jó., és hogy az Isten⁷⁴ nagy bölcseséggel osztogattya kinek, kinek ajót. és agonoszt, küldvén némelykor az emberekre. az áldásokat. meg mászor anyomorúságokat. és ezeket olyan formában. igazgattya, hogy akár. minéműek legyenek a jók ez életben. de másokat kell várnunk ajövendő életben. ugyan ezt is akarta mondani az Évangalista. amidön ábrahámál ezeket⁷⁵ a szokot mondattya a gazdagnak. *fiam emlékezel meg rolla, hogy te, ate javaidot el vetted ate életedben., hasonló képen lázár is az ő nyavalyáit. mostan pedig⁷⁶ e vigasztaltatik. te pedig gyöttretetel.* luk. 16. 25. mely rettenetes az Istennek rendelése az emberek fiain, ki ne retteg-[31b:]ne féltében, látván ezt a nyomorult gazdagot. akit akényes élet, vetette az örökké való tűzre, mivel azt nem mondják. felölle, hogy valamely más vétekért vettetet volna. a mélységben., hanem a földön való. puha, és kényes életiért., a földi boldogság. gyakorta vétek tehát Isten előtt, aki azal roszul áll. és ahoz ragaszkodik, el nem kerüli a kárhozatot., ez így lévén, aki ezen avilágon semmi keresztet nem hordozot., a másón örökké való kint fog szenvedni.³⁵

⁷³ nyugoda⟨lmat⟩lomban.

⁷⁴ az Isten [Beszúrás.]

⁷⁵ ezeket [et : beszúrás.]

⁷⁶ pedig. ⟨te⟩ e vigasztaltatik. te

Nem mondtamé ezeket arettentő szokot. agazdagokrol. *jaj néktek gazdagoknak. mert meg vagyon ati. vizasztalástok., jaj néktek, kik most meg elégedtetek,*⁷⁷ *mert éhezni fogtok, jaj néktek. kik most nevettek. mert sirni, és jajgatni fogtok.* luk. 6. 24. 25.

⁵ Storophila. nem tudom uram hogy hól vagyok., mert mind ezek abeszédek. fel háborították elmémet, ha azt nem hinném, hogy az Isten gond viselése rendel ezen a világon mindeneket; véghetetlen bölcseségel., nehezen foghatnám azt meg. hogy az Isten így bányéék az emberekel.

¹⁰ A kristus., Miért azt. hiszem ezt még apogányok is így tarttyák,⁷⁸ mert kérlek. mit jelent a homerus ket hordója. a melyeket jupiternek ad. a melyek közül az egyik [32a:] tele világi jókal, a másika pedig nyomorúságokkal. hogy azokat egy más után osztogatya,⁷⁹ az embereknek, salvia. de timor. dei. l. 2. C 33. socrates nem mondgyaé azt. hogy

¹⁵ a fájdalom és a gyönyörűség úgy öszve vannak kötve. hogy szükség képen, egyik amásikát követi, valamint a kutban a veder. hogy egyik fel jó, a mikor a másik le megyen, kedves storophilám. eszerént folynak tehát a dolgok. senkinek nem lehet meg kostolni ez életben, és a másikában is. anyugodalomnak kedveségit. miért tsudálad tehát

²⁰ az ilyen rendelésit az Istennek, mivel az emberi dolgokban, tsak nem mindenben., kevés olyan örömet láthatni, a melyet vagy meg ne előzné, vagy ne kísérné a szomorúság. az Evangelium azt mondgya *hogy az aszszonyi állatnak, mikoron szül, fájdalma vagyon. mert el jöt az ő orája. de mikor szülte az ő gyermekét az után nem emlékezik meg*

²⁵ *az ő fájdalmaírol. mert örül hogy ember születet evilágra* joan. 16. 21. abizonyos, hogy a mely örömet meg előz akesorúség., az az öröm. az után kedveseb léssen. így az egésség is kedveseb a hoszas betegség után. mint sem amikor mindenkor jó egésségben, vagynak., egy olyan munkás a ki nehezen mun-[32b:]kálodta földét. kedvesebben.

³⁰ varja az aratást. és a reménség a melyel várja a bö⁸⁰ termést, el felejteti véle. sok fáradcságít. ezért mondgyák közönségesen. hogy a keserűség, az édességet követi. és hogy a rosa. el rejti a tsipkét.

Storophila. meg világositottad uram az én homályos elmémet.

⁷⁷ meg elégedtetek, [Második *t-k*-ből javítva;] mert <e> éhezni [törlés tollhiba miatt a sor elején.]

⁷⁸ tart<o>ttyák, [tartottákból javítva; az *y-t* beszúrta a betűk közé. Egy *t* betű fölösleges, de nincs törölve.]

⁷⁹ osztogatya, [osztogassából javítva; *ty-ss*-ből jav.]

⁸⁰ bö [b-f-ből? javítva.]

mind azon által. ha vagyon még ez iránt valami szóllód hozám, kedveségel meg halgatom.

A kristus. követem tehát beszédimet. és előben tézsem a szent irásnak holmi szavait. a mely is ezeket mondgya. *ati uratok Istene-⁵tek kísért titeket, hogy még tudgya ha szeretiteké⁸¹ ati uratokat Istenete-
ket, tellyes szívetekből, és tellyes lelketekből, deut 13. 3. hallottadé valaha, hogy a fazakasnak, edényit. akailan próbállya meg, és a nyomoruság próbállya meg azigazakat, eccli. 27. 5. ajokot nem tarttya az Isten kényeségben. hanem meg próbállya., és a fáradságra szoktattya
10 őket, készítvén arra, a mire rendelte; ellenben nagy nyomoruságokat tart azoknak. agyenge, és kényes életüeknek, akiket mostanában meg hágy. nem olvastadé valaha. hogy mit irnak az igazakrol. kik üldöztetnek. mivel hogy az Isten meg kísértette őket, és ő hozzája méltonak találta, mint az aranyat akeménczé-[33a:]ben. meg próbállya őket, és
15 mint azégő áldozatot kedvelte. sap. 3. 5. 6. ellenben pedig az, aki fel nem veszi az ő keresztét, és úgy nem követ engemet; nem méltó az én hozám. matth. 10. 38. bizonyára méltó is az a szánásra. a ki mód nélkül kesereg midön nyomoruságban esik, az által meg mutattya. hogy nem méltó az Istenhez.*

²⁰ Storophila. de mire valok ezek a próbák, mivel az Isten azt jól tudgya. azon kívül is hogy kinek. kinek mitsodás ereje vagyon. ha szinte nyomoruságot nem küld is reája.?

A kristus. avalo hogy az Isten azt jól tudgya nem is azért próbállya az embereket, hogy az által valamit tanulhasson ki. hanem azért.
²⁵ hogy meg mutassa másoknak, a nyomoruságban lévő igazaknak békeséges türesekét, azért is mondgya az irás tobiásrol. *mert mint hogy az Isten előtt kedves voltál, szükséges vala. hogy a kísértet meg próbállyon* 12. 13. és hogy meg mutassa. nem az Istennek. vagy is tobiásnak. hanem másoknak, ennek a nagy embernek a szenvedések-
³⁰ ben lévő. bátorságát. avilágiaknak, leg nagyob része. nem tudgya hogy mire tzeloznak a szentek, az Istenhez való szolgálattyokban, gyakorta tsak azt gondolják. hogy. [33b:] ez életben való boldogságért tselekszik azt, de világosan meg mutattya a keresztnek, és nyomoruságnak proba köve, hogy mitsoda formában szeretik az Istent. ugyan ezért is mondá az ördög, hogy jób tsak a haszonért szolgállya az Istent, mint hogy semmit mást nem mondhatta ezen szent ember felöl, ezel kezdé káromlani. mondván. *hát tsak semmiért szcl-*

⁸¹ szeretiteké [i—e-ből, vagy é-ből javítva.]

gúlé tegedet jób, nem vettedé környül ötet, az ő házát. és valamije vagyon.

1. 9. és így nem lehet tsudálni, ha agazdagságot amelyet bir, úgy tekinti mint szolgálatoderté valo jutalmat, de mit telekedék az. ur, meg akarván mutatni ebben a szent emberben, hogy az ő szenttyeit. 5 szolgálatokért, nem a világi ajándékokal. szokta meg jutalmaztatni, azért el vevé mindenit jóbnak, nagy szegénységben veté. és irtoztato betegségben engedé esni, a midön tele volt gazdagságal, nem lehet 10 ötet jól meg üsmérni, de mihent mindeniből ki fosztaték. mint valamely köntösből. nagy bátorságal mene meztelen. a viaskodo helyre, és nagyon tsudálák ötet. akik láták, úgy anyira hogy még az angyalok-
nak ura is meg ditséré békeséges türeσίért. és gyözedelmes voltaért.

Storophila. Látom már most uram, hogy mi-[34a:]tsoda szükséges az ilyen példa, azért hogy azt kövessük.

A kristus. E még nem⁶² elég. még mást is mondok néked, azt hogy, 15 a békeséges türés a vallásban legg nagyob jó erkölcs. a melytől meg fosztatnék az igaz ha nem volna mit szenvedni, mivel abékeséges türés nem egyéb, hanem tsendeségel. és zugolodás nélkül szenvedni azokat a szomorúságokat, és nyomorúságokat., a melyeket mások okoznak mi⁶³ nekünk. vagy a melyekben mi esünk, másként is az Isten 20 atyai szivel vagyon a jókhoz, és kettőség nélkül. inkább szereti azokat. mint sem másokat, és azért is kesergeti őket. egy néhány féle nyomorúságokal. hogy ujjab erőt, és bátorságot adgyon nékiek, valamint hogy a fa annál erősebben vagyon a földben. mentől inkább éri a szél. mert a mozgás segitti hogy méllyen bótása gyukereit., úgy a jó 25 erkölcs is, a melyet meg nem próbál a nyomorúság. erő nélkül valo. és nem lehet tudni mire alkalmas, mind addig. valamedig abékesé-
ges türés. bizonyságot nem téssen erejéről.

Storophila. azt tudom hogy az Isten atyai modra szeret minket. de mind azon által. az ő karja. némelykor igen sulyos, rajtunk, 30 ugyan is példának okáért, ki szenved-[34b:]hetné el egy mostoha atyának. szüntelen valo rosز kedvü haragját, és más egyéb ilyeneket, a melyeket nehéz el szenvedni,

A kristus. látom én azt leányom. hogy te tsak az anyádnak. öle-
getésit akarnád el szenvedni, tsak annak szárnyai alatt lenni nyugo- 35 dalomban, minden baj és munka nélkül lenni, egy szoval semmit nem szenvedni, tudodé azt, hogy abékeséges türés. annak örül, midön

⁶² nem <el> elég. [Törlés tollhiba miatt.]

⁶³ mi [Beszúrás.]

probára tétetik, hallottadé valaha. ezeket a szavait, az irgalmaság attyának. *meg feddem, és meg dorgálom azokat, akiket szeretek.* apoc. 3. 19. az Isten hasonló képen bánik azö választatival., valamint a mester az ö tanítványival, aki is többet kíván attól. akit alkalmazatosabnak lát lenni, egy szoval. az Isten azért küldi reád. a kereszteteket, ⁵ hogy meg szaporítsa koronáidot, és jutalmidot. mert mentöl nehezéb a szenvedés, annál nagyobb ajutalom. söt még ez az utolsó meg haladgya a másikat, mivel *a melyeket mostan szenvedünk. nem hasonlítandok a ditsőséghez. mely nekünk meg jelentetik.* rom. 8. 18.

10

Hetedik Rész

Hogy az Isten kinek kinek crejéhez képest adgya
a keresztet.

Az urnak itéleti meg vannak fontolva prov. 16. 11. [35a: üres] [35b: kép] Az urnak itéleti meg vannak fontolva. prov. 16. 11.

¹⁵ [36a:] Storophila. Uram ne bánnyad ha azt kérdem te tölled. mi-képpen lehet a, hogy az emberi erő nem lévén egy aránsu, ugy anyira hogy a mi egynek könyü. az amásikának igen nehéz, még is minden hordozhattya a keresztet, holot sokan vannak akik gyengék. betegek, akik még magoknak is terhekre vannak. de hogy lehet kívánni, hogy ²⁰ a gyenge szüzek, gyermekek. és az iffiu leányok hordozhassák a keresztet.?

A kristus. Igen meg tsalod leányom magadot, nem tudodé azt, hogy az Isten önnön maga abölcseiség. és azt meg sem kel gondolni hogy az emberek erejek felet valo keresztet hordoztasson. nem ²⁵ olvastadé⁸⁴ hogy *az Isten igaz, ki nem hágy titeket fellyeb kisértetni annál, a mint el szenvedhetitek, söt a kisértettel egyetemben a szabadulásra utat nyit. hogy azt el szenvedhessétek,* 1 Cor 10. 13. hogy ha az emberek az oktalan állatokra nagyobb terhet nem téznek, mint sem kellene. gondolodé azt, hogy az Isten anyi keresztet és nyomoruságokat küld ³⁰ az emberekre. hogy meg haladgyák erejeket? ahajos tudván, hogy menyit terhet bir el az ö hajoja. anyira valot rak reája. a menyit szükség. hogy a szél⁸⁵ vagy a habok, ide, s tová ne hányhassák hajo-[36b:]ját. de anyira sem terheli meg. hogy el merüllyön. ugy az Isten is kereszteteket küld azokra. akiket szeret. azért hogy a világi boldogságnak szele. arosz hajlandóságok után ne vigye őket, és hogy bizo- ³⁵

⁸⁴ olvastadé [d—t-ből javítva.]

⁸⁵ a szél (ide s'tová) vagy a habok, ide, s tová [Törlés a sor elején, lap alján.]

nyosabban érkezhessenek az örökös ditsőségnak rév parttyához.

Storophila. meg vallom uram az én tudatlanságomat, de kérek meg ne unyad együgyűségemet meg világosítani, mivel. *boldog uram az, a kit te oktatz, és akit törvényedre tanyítasz.* ps. 93.⁸⁶ 12.

- ⁵ A kristus. az Isten. akinek bölcsesége egyenlő igazságához, mindene-
ket modal., rendvel, és mértékel rendelt el, sap. 11. 21. ő azt jól tudja.
hogy kinek kinek. mit lehet, és mit nem lehet hordozni, ezért is meg
méri a szenvedéseket. és a nyomorúságokat igaz mértékel, és nem ad
senkinek, igen hoszu. vagy igen rövid keresztet, fel számlállya, hogy
¹⁰ mitsodás kel ennek. mitsodás amannak. és hogy mitsodás rendel
kell azokat küldeni, az ő bölcseségének igazan⁸⁷ valo fonttyával.
meg méri mindenik keresztet. és annak erejét. akinek azt kell hor-
dozni. és azt olyan bölcseséggel intezi el. hogy semmi nem találtatik
erején felyül valo. *a mi köny hullatásinknak kenyérével táplálsz minket,*
¹⁵ *és sirásinknak vizét itatod velünk. [37a:] mértékel.* ps. 19. 6. az Isten
mértékel küldi anyomorúságot, és nem⁸⁸ annál többet, mivel az embe-
rek igen meg terheltetnének. és azt el nem viselhetnék. ha mértékel
nem osztogatná, a szent irásban az meg volt hagyva, hogy a vétek-
hez intéztessék azütésnek száma, deut 25. 2. de az Isten nem akarván
²⁰ az emberek akarattyokra hagyni ezt a számot, meg parancsolá hogy
a negyvent meg ne haladgya. mitől félhetz hát kitsiny hitü ember;
ate fejednek haj szálai meg számláltattak. luk. 12. 7. *és az Isten akarattya
ellen. egy haj szál sem vész fejedről.* luk. 21. 18. ő veti fontban a keresz-
teket. hogy az égben, ahoz képest adhassa ajutalmat. *mivel a mi*
²⁵ *nyomorúságunknak, egy szem pillantásig valo könnyüége. a ditsőség-
nek. felette igen igen örökké valo állandóságát szerzi mi bennünk 2.*
Cor. 4. 17. mind ezek után, lehető még is olyan aki merjen panaszol-
kodni hogy a terhe többet nyom erejénél. meg engedném az ilyen
panaszt az olyannak. a ki nem tudná. hogy⁸⁹ mitsoda erőt ad az
³⁰ Isten annak a ki szenved., de ha tudja igen nagy vak merőség, és
háláadatlanság. olyan panaszt indítani. a mely nem illik. az Isten-
nek se joságához. se böltseségéhez.

- [37b:] Storophila. ezeket uram én így hiszem, de mit tehetünk
arról. hogy a test mindenkor zugolodik. és panaszolkodik, hogy
³⁵ többet szenved mint sem kellene.

⁸⁶ ps. 93. <121.> [?] 12.

⁸⁷ igazan <val> valo

⁸⁸ nem <azon> annál

⁸⁹ hogy <hogy> mitsoda [Törlés a sor elején.]

A kristus. a testnek bölcsesége nem egyéb. hanem halál, és soha
sem itél igazán az Isten jóságáról. hallottadé azt, hogy a viaskodok-
nak birái nem engedték. meg mindennek akár ki ellen viaskodni.
hanem elsöben meg vizsgálták az ideit, atestit. és az erejét a személy-
5 nek, a gyermeket, gyermekel viaskodtatták. és az embereket., az
embereket. azt el kel hinned, hogy az Isten is hasonló képen bánik
azokkal. kik ez életben viaskodnak., kinek, kinek. az ö erejét meg
tekinti, és ugy rendel el, hogy ez, anyi ideig viaskodgyék atest ellen,
hogy amaz, ellene ályon egy olyan kísértetnek, a fazakas nem mind
10 egyaránt próbállya meg az edényeket. avastagab edényeket. erőseb-
ben üti meg, mint sem avékonyakat. a gyenge kristály edényhez
igen gyengén nyul az éveges, de az ezüst pohárt pöröllyel verik,
eszerént bánik ate menyei atyád az embereket. gyengében bánik
azokkal. kik olyanok. mint a kristály. és keményebben azokkal. kik már
15 ajó erkölcsben.. meg próbáltattak. nem kell hát attol félni. hogy
valamelyik. mód nél-[38a:]kül meg terheltessék, mivel mindenik
kereszt. az Istennek, annak ajó atyának kezéből jó.

Storophila. mind azon által uram. valahány szor valamely beteghez
megyek, vagy valamely nyomoruságban lévőkel beszéllek, minden-
20 kor tsak aszt⁹⁰ hallom töllök. hogy az Istennek karja. igen sulyos
rajtok. és hogy már nem birhattyák annak terhét.

A kristus. mert az emberek, mindenkor emberi modon beszélnek.
tsak a magok érzékenységekre vigyáznak, és fel nem emelkednek az
Istenhez. aki meg engedi, vagy küldi reájok a nyomoruságokat.
25 soha nem is vigyáznak arra, hogy azok egy bölcs, kegyes, és mérték-
letes atyától jönnek. gondolodé. hogy⁹¹ ilyen atya. el hagyta magát
ragadtatni ahirtelen haragtól: ugy hogy nem tudgya, nem láttya,
vagy nem vigyáz arra akit ostoroz. nem így storophila. nem így
szokot ö bänni, ö senki ellen haragra nem indul, se senkit a ki hozzája
30 tartozik meg nem vétt, hanem mindeniknek az erejét meg fontollya,
ö azt által látta öröktől fogva. hogy ilyen nyomoruság szegénység,
fájdalom. hasznos lészen ennek, vagy amannak, hogy ilyen eszten-
döben. ilyen holnapban, ilyen napon. olyan nyomoruságban
[38b:] fog esni, a mely üdveségire szolgál⁹² es fordul. ne fély leányom
35 tehát semmit is, ne mondgyad keménynek vagy kegyetlennek. az
olyan atyát. aki tégedet anyi jóságál vigasztal. és aki ezeket mondgya

⁹⁰ aszt [Mikes csaknem mindig *aszt* alakban írja.]

⁹¹ hogy <egy> ilyen atya.

⁹² szolgál es [Beszúrás.]

néked aproféta által, *ne fély mert meg váltottalak. tégedet, a te nevedről neveztelek tégedet, enyim vagy te, mikor avizen által menendez. veled lészek, és a⁹³ vizek el nem borítanak tégedet, mikor atüzön járandasz. meg nem égsz. és a láng meg nem persel tégedet. mert én vagyok ate*
5 *urad Istened, az Izrael szente, ate üdvezitöd. Isai. 43. 1. 2. 3.*

Nyoltzadik Rész

Hogy el tekélllet akarattal kívánnya akristus. hogy hordozák az ö keresztét. amidön azt mondgya

10 Ha ki akar én utánnam jöni. tagadgya meg magát. és vegye fel az ö keresztét. és kövessen engemet. matth. 16. 24.

Storophila. látván hogy az ö szent mestere kedvezésel volna hozzája. azon meg batorodék, és kérdé, honnét vagyon uram a, hogy mindennek jovalván akeresztet, mondád. ha ki akar engemet követni, tagadgya meg magát, és vegye fel azö keresztét., mivel a kereszt oly
15 szük-[39a:]séges tellyeségel. hogy attol senkinek nem lehet meg menteni magát. nem jobb volnaé inkább azt mondani. hogy minden ember hordozza azt. vagy akarja, vagy sem.?

A kristus. avalo, de nem akartam senkit is kényszeríteni, és nem mondtam. vagy akarjátok., vagy nem deszenvedni kell, hanem azt
20 mondtam., ha ki akar én utánnam jöni. mivel senkit sem erőltetek. mindent a maga akarattyára hagyok, ö lássa, ha akarja. érettem hordozni a keresztét; ugyan ezért is mondom, ha ki akar engemet követni, mert valamint hogy az olyan. aki mindent erőszakal akar, inkább el idegeniti magától mint sem magához, vonya,⁹⁴ hasonló
25 képen az. a ki. szabadságban hagyja halgatoit., hogy azt tselekedhesék amit akarnak, úgy inkább magához vonnya őket, mivel az édes beszédeknek. töb erejek vagyon az elmén. mint sem az olyanoknak, kik parancsolás formában vannak, vigyáz hát arra storophila. hogy midön én a keresztrol. nyomoruságról. szenvedésről szollok. nem az,
30 az én szándékom. hogy valakit erőltessek. hanem hogy azokat jovalyam, mivel azoknak. nagy jutalmok vagyon., és az a jutalom olyan nagy, és olyan féle, hogy kétttség nélkül az emberek arra sietni fognak. mert valamint hogy az, erőszakot nem téssen., aki valami jutalmat ígér va-[39b:]lakinek, hogy valamit meg mivellyen: úgy
35 azt is el mondhatni, hogy annak nem téssznek erőszakot, akinek eleibe

⁹³ a [Beszúrás.]

⁹⁴ vonya, [Beszúrás.]

teszik jutalomul. az örökké való menyei jókót, az ideig tarto⁹⁵ szenvedésért, és ha találkoznak olyanok. kik nem igen kapnak azokon a ki mondhatatlan jokon., azt el mondhatni. felöllök, hogy nem érdemlik azokat birni.

⁵ Storophila. ugyan mindenkor abban agondolatban is voltam én, hogy senki meg nem vetné. kereszteted ha annak üsmerné érdemes voltát. mert az, *aki tégedet követ, nem jár a setétségben, hanem életnek világa léssen ő nála.* joan. 8. 12. mit kereshetnének az emberek, hogy azt benned⁹⁶ fel nem találják. kívánnyáké a tiszteletet, és a ditsőséget, *az urat követni örökös ditsőség.* eceli 23. 38.

¹⁰ A kristus. Nem mindnyájan fogják meg ezeket a beszédeket, és sokan vannak, (a mely szánakodásra méltó.:) olyanok, kik panaszolkodás nélkül hordozák a fősvénységnek kemény, és keserü terhét, és a kiknek nehéz az én⁹⁷ kedves terhemet viselni, inkább szeretik hogy a vétkek terhe alatt le nyomatassanak., mint sem nyakokot meg hajttsák terhem alatt. a mely őket fel emelhetné menyekben.

Storophila.⁹⁸ való hogy a bünösök eszerént tsele-[40a:]kednek, de ate hiv szolgálid kik áitatóságban élnek. másként viselik magokat., én gondolom hogy jó kedvel viselik kereszteted.

²⁰ A kristus, abban. bizonyos lehetz leányom. hogy sokan vannak olyanok. kik szeretik az én ditsőséget, és az én országomat., de kevesen vannak baráti keresztmenek, sokan vannak olyanok kik sohajtyák. az én vigasztalásimot. de részt nem akarnának venni szenvedésimben. sokan kívánnak az én asztalomhoz le ülni, de ²⁵ kevesen vannak kik részt akarnának venni böjtölésimben. mindnyájan akarnának vigadni én velem. de kevesen akarnak szenvedni én velem, sokan kísérnek engemet a vacsorára. és a kenyér meg szegésére, de kevesen akarnak inya szenvedésimnek poharából. sokan tisztelik tsuda tételimet, de kevesen követnek keresztmenek gyalázatos voltában. mely kevesen vannak leányom akik valósággal kívánnyanak⁹⁹ engemet követni. noha nincsen egy is aki nem akarna hozám jöni, mindnyájan akarnának engemet birni, de nem engemet követni, igen akarnának velem uralkodni, de nem velem szenvedni. azt akar-

⁹⁵ az ideig <va> tarto [tar <va> fölé írva, második t—l-ből javítva. Először való volt.]

⁹⁶ benned [d—k-ből javítva.]

⁹⁷ az én <terhemet> kedves terhemet

⁹⁸ Storophila. [r—p-ből javítva.]

⁹⁹ kívánnyanak <en> engemet [Törlés tollhiba miatt a sorvégén.]

nák hogy keresetlenül találhatnának meg engemet utánnam¹⁰⁰ nem igen kívánnak jöni, de szeretnék. ha el érhetnének.

Storophila. Uram, honnét vagyon mind é?

[40b:] A kristus. attol, amint az irás mondgya, hogy arest akarja
5 is, nem is, értedé ezt mit téssen, azt hogy arest akarna. parancsolni.
velem, de nem engedelmeskedni mint én, ajutalmat szeretnék, de nem
aviaskodást. azt akarná hogy meg koronáztatnék, hartzolás nélkül,
szeretné aditsőséget munka nélkül, és a meny országot, kereszt. és
nyomoruság nélkül. st hier. supr. Cap.13. in prov.

¹⁰ Storophila. honnét jö tehát ez az ellenkező akarat. a melyet látunk
az emberekben., talám onnét jö, hogy mindeniknek két akarattya
vagyon., az egyik akarat akarja, a másika nem akarja, hogy lehet egy
résztint akarni valamit, és más résztint nem? mivel az elme. mihent
valamit parancsol a testnek, azonal engedelmeskedik. az elme pedig
¹⁵ havalamit parancsol magának, nem engedelmeskedik. az elme paran-
csollya akéznek meg mozdulni, azonal meg mozdul, noha az elme¹⁰¹
külömbözik a kéztől: az elme parancsol magának., és meg nem tsele-
keszi. noha egy az aki parancsol, azal akinek parancsol., honnét
vagyon hát e, ? mivel az elme a ki magának parancsolya. hogy valamit
²⁰ véghez vigyen; azt a dolgot már akarja, nem is parancsolná hanem
akarná, mitől vagyon tehát, hogy végben nem megyen. st. aug.
Conf. l. 8. C. 9.

A kristus. E. nem tsuda leányom, az attol vagyon hogy az elme
tsak félig parancsol., mert tsak félig is akar valamit, mint hogy
²⁵ akarja is, nem is. azakarát a [41a:] melyel kívánnyá hogy valami
véghez menyen, a parancsoltat véle, de az akarattya a mely nem
akarja hogy meg legyen, meg gátollya¹⁰² a végben vitelt. és így tsak
félig parancsol., ugyan ezért is nem megyen végben, ez a meg hasonlás
az akaratban, a mely egy résztint akar valamit. más résztint azt nem
³⁰ akarja, nem egyéb hanem aléleknek betegsége. a melyet le nyomván
a szoktatásnak nehézsége, tsak félig emelheti fel felé az igazság.

Szintén ugy. valamint mikor az örök boldogságról valo gondolat
a mi elménket. az ég felé emeli, és azt amulando gyönyörűség a föld
felé le nyomja. ezeknek egyikét. ugyan azon egy lélek kíványa, de
³⁵ azt nem kíványa tellyes és egész akarattal., azért is sokszor nagy

¹⁰⁰ utánnám [Ékezethiba.]

¹⁰¹ az elme <meg> különbözik

¹⁰² meg gátollya <hogy> a végben vitelt.

szomorúságban¹⁰³ és küszködésben vagyok. mivel az igazság sohaj-
tattya véle az egyikét, de a rossz szokási, nem engedik hogy meg-
vályon a másikatól.

5 Storophila. E. gyakran történik uram rajtam, sőt még midőn
az akaratom valamely jó dologban foglalatoskodik, valójában azt
nem tudom mi formában., de úgy történik. hogy vagy azt egészen
el mulatom. vagy más időre halasztom, úgy anyira hogy az én jó fel-
tett szándékim.¹⁰⁴ ritkán mennek végben.

10 A kristus. Az, az emberi álhatatlan elmétől vagyok., a mely is
változob az időnél. ezt az álhatatlan aka-[41b:]ratot a jóra, a mely
csak valamenyíre kíván valamit. de azt buzgosággal nem követi,
inkább mondhatni árnyéknak, mint sem igazán való akaratnak., mi-
vel sok héja vagyok annak, hogy azt valósággal akarja, amit láttzik
akarni. mondgyuk inkább, hogy ugyan valósággal nem akarja, nem
15 lattadé valaha a hercules., köből ki faragot képit, akinek egy nagy
botot adnak kezében, a melyel úgy tettzik mint ha mindent el ron-
tana, noha senkiinek kárt nem teszen, senkit meg nem ütt, még csak
senkihez sem érr, mind azon által úgy tettzik mint ha haragudnék,
ez a kép ki mutattya. egészen, hogy mint viselik magokat az olyan
20 restek. az jó erkölcsnek tselekedetében, akiknek csak fél akaratok
vagyok. vagy hogy úgy mondgyam akaratocskájok, úgy tettzik az
olyan mint ha indulna. de mindenkor meg áll. azt mondanák hogy
megyen, és sokat halad, noha többet nem halad egy képnél, tanul
meg hát azt leányom. hogy a leg nagyobb, és elsőbb gondod. a légyen.
25 a keresztnek uttyában, a melyen akarsz járni, hogy jó szivel, és erős
akarattal, akarj utánnam jöni mivel annak. aki hozám akar jöni.
nem szükséges a hajó. sem a szekér, se aló, csak akarat kívántatik
ahoz, de tellyes, és egész akarat légyen az,¹⁰⁵ és nem fél, a mely csak
maga ellen küszködgyék. kövessed az Izraéliták példáját. a kik ditsé-
30 retet érdemlének, a [42a:] midőn egyenlő akarattal keresték azurat,
öket meg is segélette, és azur. minden felől nékiek. nagy jó tsendeséget
adot. paral. 15. 15. az ő hűséget. meg jutalmaztatta, és minden
jokal meg áldotta, e szerént kell néked tselekedned.

35 Storophila. Szenttséges Jesusom., kívánva kívánta az én lelkem
ate igasságidot minden időben. ps. 118. a keresztnek uttya a melyen

¹⁰³ [Sorrvégen:] szomorúságban <va> [új sor elején:] <gy> és küszködésben
vagyok.

¹⁰⁴ szándékim. [i—o-ból javítva.]

¹⁰⁵ a, z,

akarok jární, valo hogy az üdveségnek uttya, de ki ád nékem anyi kegyelmet arra. hogy még erősebben akarjak. és hogy végben vigyem azt, a mit akarok.?

A kristus. leanyom. *semmit nem tselekedhetel nálam nélkül.* joan. 5 25. 5. . és soha hozám nem érhetőz, ha utánnam nem jársz, még ugy is szükséges hogy segittselek.

Storphila. nem kívánok szentséges mesterem semmit is ugy, mint azt. hogy a te beszédid bé tellyesedgyenek, mivel azt mondád az évangyéliumban., *mikor fel emeltetem. e földről, mindeneket én hozám vonszok,* joan. 12. 32. vony magadhoz uram engemet. hogy hadd jár hassak azon az uton amelyet előmben adtál. adgyad hogy kövessem példaidot. és nyomdokidot, és mivelhessem azokat a jó tselekedeteket. a melyekre oktattál. adgy kegyelmet nékem, hogy nyomdokidon jár hassak. és hogy mindenüt követhesselek, vond magadhoz ezt a 15 [42b:] párt ütöt, és engedelmes lészen hozád, vond magadhoz ezt a tunyát, és restet, hogy hadd fusson, vony magadhoz engemet. és utánnad futunk, nem tsak engemet, hanem az ötséimet is velem együt, mivel azon lészek hogy őket is ide hozhassam, és hogy együt hordozhassuk kegyes terhét szent keresztednek.

20 A kristus mit mondál. storophila. várhatzé valamit ate ötséid-től, akik nemakarának tégedet ide kísérni, ök azokai hogy az erdőben el tévelyedtél. még is azt gondolod hogy ök holtig fogják a keresztet hordozni, storophila még előre meg mondom, hogy abból semmi sem lesz.

Storphila. mind azon által uram. azt reménlem, hogy a midön 25 meg fogják hallani mind azt, a mit szolgálodnak mondottál, rea térnek az én beszédimre.

A kristus. eredgy nem bánom, probáld meg, de bizonyos vagyok abban. hogy semmit nem fognak hajtani beszédidre, mivel üsmerem kemény sziveket. de eredgy hozd ide őket ha lehet. ugyan ezen helyre 30 el várlak holnap tégedet, hogy még ujjab oktatást adhassak néked, akeresztnek uttyárol, ezek azok után a kristus meg válék storophilától, ugy hogy nem láthatá, aki is azután. az attya házához érkezék.

Kilentzedik Rész

35 Hogy azok a kik a gyönyörüséget szeretik.
a keresztől futnak.

Sokan vannak. kik akristus keresztének ellenségi phi. 3. 18.

[43a: üres]

[43b: kép] Sokan vannak kik a kristus keresztének ellenségi. philip 3. 18.

[44a:] Azon idő alatt, a melyben a kristus beszélgete storophilával, az ő öttsei igen nagy nyughatatlanságban valának iránta, az egyike tartja attól, hogy el tévelyedet. volna az erdőben. a másika azt gondolja hogy haragjában viszá tért¹⁰⁶ avárosban. panaszt tenni reájok
5 az attyoknak. ilyen formában. beszélgetnek vala egymással, a midőn storophila ahához érkezék, a melyen meg örülének, és kérdezék tőlle hogy hol volt azon idő alatt. amiolta el váltanak tőlle, és hogy miképpen érkezet ahához. storophila menteni kezdé magát. leg jobban amint tőlle lehete. és holmi helyes okokkal el fedezé titkát,
10 nem akarván egészen meg mondani adolgot atselédek előtt, hanem az öttseit külön vévén. egészen meg mondá nékiek, hogy mitsoda formában tévelyget az erdőben, és hogy mitsoda képen jelent meg néki a kristus. mitsoda kegyes beszélgetése volt véle, hogy mint tanyította ötet az örök életnek uttyára. és hogy mitsoda ki mondhatatlan gyönyörüséget, és tiszteletet fognak meg¹⁰⁷ kostolni azok kik hiven járnak azon az uton, azutan meg vallá nékiek hogy tsak azért jött volna viszá hogy őket is részeltethetné boldogságában. és őket is arra az utra vihesse a mely az igazságra. és az életre vezetí azokat, kik azon járnak.

20 [44b:] A két leány ezeket halván. kezdék magokat mentetetni. mondván. hogy az ilyen ígéretek, a melyekel őket biztattya. haszontalanok. vagy is bizonytalanok. és hogy tsak olyan mint az álom látás, végtire ki mondák. hogy nem akarnának olyan uton járni. storophila ezt keserúséggel halgatván. arra kényszeríté őket, hogy
25 leg aláb azért menyenek el véle., hogy meg láthassák azt a menyei iffiat. akinek oly kegyes beszélgetése vagyon. ök is hadd beszélhesse- nek véle, aki még meg változtathattya sziveket., végtire sok ilyen beszéde után, aket leány meg ígére¹⁰⁸ hogy el mennének véle. és el kísérnék ötet ahelyre., leg aláb azért. hogy még is kedvit töltenék
30 nényeknek.

El menének tehát mind a hárman ahelyre, a fel tett órában, ahol a kristus fényeséggel meg jelenék nékiek. és elejekben adá rövideden, a meny országban lévő gyönyörüségeket, utánna tévén, hogy oda. tsak a keresztnek uttyán lehet menni, és őket arra inté, hogy mentől
35 hamaréb. mennyenek abban az utban., mivel az. az örökké valo jókra vezetné őket. és olyan gyönyörüségeket szerezne., a melyeket

¹⁰⁶ viszá tért <volna> avárosban.

¹⁰⁷ meg<kostoll> kostolni [A törölt szó első *l* betűje *s*-ből javítva.]

¹⁰⁸ meg ígégére [Elírás.]

szem nem látot, sem fül nem hallot. azembernek is gondolattyában nem mentek 1 Cor 2. 9.

[45a:] A kristus. töb ilyen dolgokat is monda nékiek, de hília félben hagyatávélé beszédit mondá., ezt még előre meg tudtam volna
5 mondani, hogy itt tsak szomorú és mord dolgokrol valo beszédeket fogok hallani. ne tarcis olyan együgyünek tekintvén akristusra, hogy én el hadgyam ez életben valo gyönyörüségeket, a jövendő béli bizonytalan boldogságért. soha sem szerettem más féle keresztet az arany keresztén kívül., de hogy én más féle hoszu. és nehéz keresztet
10 viselleyk., a nem lehet. mert az én természetem igen gyenge. .

A kristus, hogy hogy leányom, hát nem¹⁰⁹ akarnádé magadot meg menteni az örökké valo szenvedéstől. egy kevés ideig tarto kereszt által? lehetnéé a, hogy egy kis ideig tarto fájdalmat nem akarnál szenvedni, ate lelked üdveségéért, nem láttyuké azt minden nap.
15 hogy atestet metelésre. égetésre adgyák, tsak valamely nyavalyából. meg gyógyulhasson. a nagy szomjuságokban a viz italtol magokat meg tartoztattyák. hogy az egészségnek ne árttson. alélékért pedig aki sokal drágáb atestnél. semmit nem akarnak szenvedni. hogy találhatod hát sulyosnak az olyan keresztet. a mely meg szabadittyá
20 mind testedet, mind lelkedet?

[45b:] Hilaria. *kemény beszédek ezek., kitsoda halgathattya ezeket?* joan. 6.¹¹⁰ 61.

A kristus avalo, de még ezek a szók sokal keményebbek. menyetek el én töllem átkozottak. az örökké valo tüzre. matth 25. 41
25 Hilaria. job reménségem vagyón nékem, mivel nem hejában hiszek az Istenben. azon kívül meg is vagyok keresztelve, és az anyaszent egy ház vallása szerént neveltetem fel.

A kristus. meg tsalod magadot. e mind haszontalan., *mivel ahít tselekedet nélkül meg holt.* jacob. 2. 20. de ha keresztény vagy. amint
30 magad mondod., miért irtozol a keresztől, mivel az én szolgaim közül. mindeniknek kell szenvedni, hogy ha el akarod kerülni a szenvedést, még keresztény nem vagy.

Hilaria, még is azt mondom. hogy a szenvedés, a kereszt, mind ez. igen kemény dolog.

35 A kristus. Nem a, hanem hogy igen gyengének tartod magadot, és hogy nem szoktál semmit is szenvedni.

¹⁰⁹ nem <nem> akarnádé

¹¹⁰ joan.6. <60.> 61.

Hilaria, az is való. de nem vagyok egyedül, mivel kevesen találkoznának olyanok., akik a szenvedésre adnák magokat.

A krisztus. leányom légy a kevés számuak között, mert [46a:] *sokan vannak ahivatalosok, de kevesen aválasztottak.* és azoknak számok akiknek a menyei atya adgya országát, igen kevés. matth. 20. 16.

Hilaria. mindenkor tsak egy féle dologal kezdé magát mentegezni. mondván, énnekem nintsen nagy bátorságom. a békeségl való türés bennem nem tart sokáig, a leg erősebbet is le nyomja a szenvedés, mit tehetek én többet. a természet a mitsodásnak tett, olyyannak¹⁰ kel lennem.

A krisztus. ne okozad a természetet., mivel az nagy érdemü embereket nemzet. gyözd meg a természetet, hogy erőszakal nyerhessed el az eget. miért mondod azt hogy semmit sem tehetz. mondgyad inkább hogy semmit sem akarsz mindent tehetz az Istenben atégedet segít.¹⁵ menyi gyenge gyermekek, iffiak, iffiu leányok. öreg emberek mondottak ellene nemesen. a világi hejában való reménségnek, kik a keresztet meg ölelvén bátorságal,, amenyekben mentenek, a nyomoruságoknak uttyán, miért a nem lehetne te tölled is., ami azoktol meg lehetet., valyon. magoktol tselekedtéké amit tselekedtek. és nem az ő uroknak²⁰ Isteneknek hatalmas ereje általé, miért támaszkodol magadhoz nem látodé, hogy ő ate támaszod, az Isten akezeit nyujtgya [46b:] néked, hajttsad bátran az ő kebelében magadot, bé fogad tégedet, és meg gyogyitgya gyengeségedet.

Hilária. Nem tudom azok a nagy érdemü emberek honnét vették²⁵ azt az erőt és bátorságot., de én fel tettem magamban hogy a keresztet el kerülöm. amenyiben töllem lehet. söt még tsak hogy arról¹¹¹ beszélsz is anékem nehéz és unodalom.

A krisztus Leheté hogy anyira kerülgyed üdveségedet. és el hagyad az arra vivő utat. és hogy a kereszt olyan irtoztatonak tessék néked.,³⁰ hogy tsak annak a neveis fel háborit. tanul meg kérlek hogy sz andrás. az én apostolom meg akarván mutatni mint kedvellené akeresztet, mit monda. és mit tselekedék. a midön fel akarák feszíteni., még¹¹² meszire hogy meg látá a keresztet. melyet néki készítettek vala. az ő orczája azért el nem haloványodék. az ő szovában változás nem³⁵ lön. se tagjai nem reszketének. hanem szivének szeretetében. és buzgoságában fel kiálta. oh! kereszt mely régen sohajtok utánnad.¹¹³

¹¹¹ arról <sz> beszélsz

¹¹² még <me> meszire [Tollhiba.]

¹¹³ utánnad. [d—k-ból javítva.]

töltsd bé kívánságomat, nem félelemel, hanem vig szivel. jövök hozzád, fogadgy magadhoz engemet, mint annak tanítványját, akit magadhoz fogadtál vala. mert tégedet mindenkor szerettelek, és buzgosággal kívántalak meg ölelni.

⁵ [47a:] Hilaria. kérlek angyal volté az.? aki így beszéle, vagy valamely más teremtet állat, mivel atalám nem lehet ember?

A kristus. anem angyal. hanem ember vala, valamint magad. a szenvedések alá volt vettette, valamint magad, és a szenvedést érzette, noha örömmel.

¹⁰ Hilária honnét jöhetet annak az a nagy öröme. az az, állandosága. az az erős lélek, az a buzgo szivel való szeretete.?

A kristus. bizonyára. az az erő nem magától volt. *hanem onnét felyül volt, és a világoságnak attyától szállot alá.* jacob. 1. 17. attol jöt a ki egyedül tselekeszi a tsudákat, a lélek segitté az ő gyengeségét.

¹⁵ ugyan azon lélek által. hatotta meg az Isteni szeretet az ő szivét. amely szeretet erősebb ahalálnál, mivel az Isten lelke. édesebb améznél, úgy anyira hogy a halálnak keserősége, a mely minden féle. keserőséget meg halad, de ennek a léleknek édességit meg nem változtathattya

²⁰ Hilaria. mint hogy az ilyen lélekben nékem részem nincsen, nem tsudálom hát hogy oly igen kerülöm mind azt, amit szenvedésnek, és keresztnek hinak.

[47b:] A kristus. ugyan azért kellene azon lenned hogy meg találhatnád azt a lelket.¹¹⁴ mert a ki keresi meg talállya. és a tellyeséggel szükséges. *mivel a kibén nintsen akristus lelke. a nem az övé.* rom.

²⁵ 8. 9.

Hilaria. én tellyeséggel nem üsmérem, és igen keveset törödöm azon hogy meg üsmérjem. azt a lelket. aki tsak a fájdmakra., keresztekre, és a nyomoruságokra int minket, kívánnya, és várja azt. akinek tettzik, de én abban semmi örömet és gyönyörüséget nem ³⁰ látok, hanem tsak a sok szomorú gondolatot, sanyargatást. maga ellen való mondást, és a halált, azért nem is akarok ezekről többet hallani, ezek a szok után el mene., és storophilát nagy keserüséggben hagyá.

³⁵ A kristus. hát Storophila nem mondottam valaé meg ezt néked még előre., tudom én azt, hogy kevesen vannak olyanok kik erőszakot vegyenek magokon. hogy a keskeny ajton bé mehessenek. hallottadé azt valaha, hogy mit kérde egyszer töllem egy iffiu. mond-

¹¹⁴ lelket. [t-d-ből javítva.]

ván. *mitsoda jót tselekedgyem hogy az örök életet el nyerhessem, de midön ezeket hallá töllem. ha tekéletes akarsz lenni, eredgy ad el minden marhádot,*¹¹⁵ *és osztogassad a szegényeknek, és kintsed lézzen meny országban. az után jere. és köves engemet.* matt. 19. 16. [40a: üres]

⁵ [48b: kép] A keresztől valo tudomány. azoknak akik el vesznek bolondság. 1 Cor. 1. 18.

[49a:] nagy szomorúan el mene töllem, mert gazdag vala, amint is hogy nehéz agazdagoknak, és azoknak kik a gyönyörüséget szeretik. meny országban menniek.

¹⁰ Storophila. hát uram. az én ötsém. örökösön el kárhoziké. azért hogy meg vetette a keresztet. és nem leheté valamely reménsége az üdveségre.

A kristus. miért kérded azt töllem. kérdezd meg az én apostolomot. hogy az iránt mit mond. és köny hullatásal. fogja felelni ezeket néked,

¹⁵ *sokan járnak kik felöl gyakorta mondottam néktek, mostan pedig sirva is mondom. hogy a kristus keresztének ellenségi. kiknek végek a veszedelem. kiknek Istenek az ő hasok, és az ő dítiséretek ő magoknak gyalázattyokra vagyon., kik a testiekben böltsek.* philip.¹¹⁶ 3. 18. tudé miért ellenségi a keresztnek, azért hogy a gyönyörüséget szeretik. az ő hasok az ő

²⁰ Istenek és tsak a földi dolgokrol gondolkodnak. nem hajtván¹¹⁷ a menyieikre., ebből mit hozhatz ki egyebet, hanem hogy kárhozat lesz avégek, és így aki istent tsinál ateremtet állatbol, nem fog élni ateremtövel. noha a volna azö egyedül, és igazán valo jova., minden végít, és reménségít abban kellene teni. hogy azt birhatná.

Tizedik Rész

Hogy azok kik a tiszteletet ohajttyák meg vetik
akeresztet

[49b:] A keresztől valo tudomány. azoknak a kik elvesznek bolondság. 1. Cor. 1. 18.

³⁰ Storophila. az ő szenttséges mesterének szavain meg ijedvén, nagy sohajtásokal mondá. a második öttének. kedves honoriam, kérlek ne kövessed annak az el szökötnek példáját, a ki is nem anyira a keresztől távozot el, mint a kristustol, és a maga üdveségetöl, kérlek tekintsed meg nemesi születésedet. és vedd fel bátran a keresztet. hogy had részesülhess. a menyei ditsőségen.

³⁵

¹¹⁵ marhádot. [t—d-ből javítva.]

¹¹⁶ philip. [Második i—p-ből javítva.] 3.18 tudé [vö. a 404. sz. jegyz.]

¹¹⁷ hajtván [t — beszúrás.]

Honorია. mit beszélsz néném, azt meg vallodd hogy uri nemből való leány vagyok. még is azt kívánod hogy egy kis aszony a vállára vegye azt az utálatos fát, arabok kinzó eszközét., a halálnak fáját. nem olvastad azt hogy testel gondolatal. szemmel, és mindennel el⁵ kel távozni egy romai városi embernek. akeresztnek tsak a nevétől is, mivel nem illik egy szabad emberhez. hogy tsak arról hallyon is beszélteni, hogy kívánhatod tehát, hogy ugy hordozam a keresztet, mint valamely drága gyöngyös nyakra valot.?

Storophila. oh miképpen beszélsz honoria. és miért hozod elő¹⁰ apogányokat., jól tudod azt hogy a kereszt nagyon fel ékesitetet. az üdvezítő halála által, nem is tekintik az olta a keresztet ugy mint a halálnak utálatos fáját. sőt még az anyaszent egy ház, annak fel magasztalására. [50a:] ezeket a szókót énekei.

Vexilla regis prodeunt. fulget Crucis mysterium.

¹⁵ Lehető honoria nyomorultnak nevezni azt a fát. melyet az anyaszent egy ház boldognak nevez. olyanokat hosz elő, akik nem üsmerték. a keresztényi titkokot mint magad., valo hogy azok gyalázatos akasztó fának hiják a keresztet. én azt tudom. hogy akik a keresztet nem szeretik azok előtt a bolondság, de valamint az apostol mondgya²⁰ *a keresztnek igéje. az el veszőknek bolondság ugyan; azoknak pedig a kik üdvezülnek. az az, nekünk, az Isten ereje,* I Cor. 1. 18. mire valo az a hejában valóság. a melyet kereszt, a te nemes voltodban. és familiádban. mivel szent ágotha szerént. az igazán valo nemeség abban áll. hogy a kristusnak, valóságos szolgálói legyünk.

²⁵ Ez a tiszteletes szüz, nagy familiából lévén. nagy betsületnek tartá. a midőn a leg aláb valo embertől, atömlöczben hurtzoltaték. és nagy örömmel kezdé mondani én¹¹⁸ a kristus szolgálója vagyok. és azt akarom, hogy meg tudgyák. hogy én azt ditsőségnek tartom. mivel a keresztényi szolgálat., és alázatosság. minden kétség nélkül.³⁰ betsüséb a királyok méltóságánál., és gazdagságínál. nézd meg tehát mostanában kedves ötsém. hogy kinek akarsz szolgálni. a kristusnaké, vagy az ördögnek, a jó erkölcs-[50b:]neké, vagy a vétéknek. mivel, valaki bünt tselekszik, szolgálja a bűnnek. joan. 8. 34.

De kitsoda az, aki nem vétkeznék. *mivel sok dolgokban meg esünk*³⁵ *mindnyájan:* jacob. 3. 2. ez igy lévén ha szinte más ók nem volnais. tsak a, hogy minden nap meg esünk, az az ók elegendő volna. magunkal el hitetni. hogy a keresztől magunkot el nem vonhattyuk, és ha

¹¹⁸ én [és-ből javítva.]

régenten a szököt rabok vagy a tolvajok, akiknek a meg érdemlet büntetést el engedték. kételenek valának gyalázatból bizonyos színü jeleket varratni köntösökre, a kiket kereszteteknek nevezték, hát mi, akik¹¹⁹ a minden napi vétkeinkért. meg érdemlettük az örökké
5 valo kint, miért ne hordoznok az ideig tarto keresztet. annál is inkább, hogy ez életben lévő kereszt. meg ment minket a más életben valo kintól. a melyet kellene szenvednünk.

Honoría. bizonyára, édes néném. igen igen alkalmatlan prédikátorné vagy, tsak hejában, mert akár mennyit prédikály. de engemet
10 arra nem vész. magad légy kereszt hordozó, fel feszitetet., a keresztnek tanítványa, de bezeg ám én nem adom magamot olyan gyalázatra.

Ezt ki mondván, nagy kevélyen kezdé¹²⁰ tapodni egy keresztet, amely ellen ezer tsufságot monda, söt még. nagy orczátlanságal. reája is pökdöse. de a kristus aki [51a:] könnyen el felejtí a midön meg bánt-
15 tyák, és fizetvén irgalmaságal. aháláadatlanságalért. ezeket mondá néki.

A kristus. ha jól meg gondolnád. ezt atitkot. a szeretetnek, és a buzgoságnak titkát. és ha azt meg tekintenéd. hogy én az Istennek fia, lévén, mit tselekedtem az emberek üdveségekért, talám mas képpen¹²¹ gondolkodnál akeresztről. kérlek tehát, valamint az én
20 apostolom hogy azon *indulat legyen bennetek, mely volt én bennem.* mivel. *az Istennek formájában lévén. nem állítám ragadománynak lenni az Istenel valo egyenlőségemet. hanem magamot meg alázván., szolgálai formát vevék magamra. hasonlatossá levék az emberekhez.* phi. 2. 5. és így az én alázatosságomat¹²² nem kel meg vetni. avilági gazdagoknak, és a nemesek azért nem pirulhatnak, mivel akár mely nagy légyen avilági méltóság. de soha sem kell nékie azt szégyennek tartani, a mit én Isten lévén. nem ítéltem illetlennek hozám. mire valo hát nemeségedel. valo kérkedésed, és az a hejában valo mentséged,¹²³
25 mivel a királyoknak királya, és uraknak ura lévén, akeresztet választottam. azért hogy annak ereje által, el töröllyem az ördögnek hatalmát. és uralkodását. és hogy az én győzedelmes¹²⁴ aláza-[51b:]tosságom. győzedelmeskedgyék. avilági kevélységen, akeresztnek terhe alá

¹¹⁹ aki [fráshiba *akik* helyett.]

¹²⁰ kezdé [kezdébből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹²¹ mas képpen<t>

¹²² alázatosságomat [ot helyén javítás nyoma látszik;] nem kel meg vetni [meg e-je javítva.]

¹²³ men<t>tséged, [Törlés elválasztás után, új sor elején.]

¹²⁴ győzedelmes <uralkodásom.> alázatosságom.

vettem vállaimot, és azt mindenek láttára hordoztam. azért hogy példát adgyak azoknak. kik engemet kívánnak követni. tsudálatra méltó dolog látni, hogy egy Isten s' ember akerszetet hordgya, külömb külömb féle képen is tettzik ez a dolog, mivel egy istentelennek.
5 agyalázatosnak tettzik, ha pedig egy Istenes tekinti azt. abban annak hite ujab erőtt talál, a mit az Istentelenek meg vetnek, azt a szentek ditsőségesnek tarttyák, ki ne hordozhatná tehát akerszetet mivel aditsőségnek királyja azt gyalázatnak nem tartotta, nem esztélen-
10 ség a. hogy egy kis féreg, kevélységgel tekinti üdveségének eszközét. amelyen az örökös nagy méltóság meg alázta magát, jó akarattyából: st. aug 117. tract. in st joan:

Storophila. és honoria. ezeket a beszédeket valo hogy hallák. de nem egyenlő szivel, amint eki tettzik. mivel honoria ezekre még jobban fel indulván. nagy tsufsággal el mene onnét. storophila pedig
15 töredelmes szivel. lévén, nem tudá mit felelni egyebet., hanem az emberi nyomoruságot veté okul.

Storophila. kitsoda uram az, aki nagy¹²⁵ nemből lévén. az emberek tsufságira adná magát.?

[52a:] A kristus. nem tudodé azt leányom. hogy mit felele Dávid
20 a feleséginek, a ki tsufsággal illeté ötet, buzgo tselekedetiért, *ez után is tántzolok az ur előtt, sött menyivel inkább meg alázom magamot., és menyivel aláb valo lések az én szemeim előtt, annyival ditséreteseb leszek a leányok előtt. akikről te szóllasz.* 2. reg. 6. 22. az anyaszent egy házamnak egy doktora, még ezeket is mondattya dauidal. jad-
25 zani fogok, hogy mindenek előtt játék lehesek, az után mondgya ez a doktor, oh! hasznos játék, amelyet mikol meg nem üsmérhete. játék. amely az¹²⁶ emberek előtt nevettség. de az angyalok előtt kedveség, st. bern. epist 87. ugyan is a mi tselekedetink nem tettzeneké játéknak. és tsufságnak. avilágiak előtt, amidön azt kerüllyük
30 amit ök keresnek, és azt keresük, amit ök el kerülnek.

Storophila. ez igen szép példa, de igen régi. és amostani szokásal ellenkezik. és abban bizonyos vagyok. hogy többen vannak olyanok, kik a mikol kevélységit követik. mint sem olyanok. kik a dávid alázatosságát.

35 A kristus. avalo, mind azon által, az utolso saeculumokban. találunk olyan nemes személyeket., a kik magokot meg alázták, erről szép

¹²⁵ aki nagy <e> [?] nemből lévén.

¹²⁶ az <e> emberek [Tollhiba.]

példát látunk egy nagy királynak életében. a melyet méltó követni. Eduardus, angliai király idejében vala avárosban. egy nyomorult ember, akinek a [52b:] két lába anyira fel sugorodot volt. hogy a hátát érte. és tsak a két kezint kelletet mászkálni, ez a szegény nyomorult⁵ látván. mellette el menni a királynak egy ház örző inasát, mondá neki, nem tekinteszé szánakodással reám, és nem könyörülszé rajtam. látván mitsoda nyomorult állapotban vagyok, mi jót tehetnék veled kérdé aház örző inas. immár hatszor voltam. romában. felelé a szegény. ahol az apostolok templomiban voltam. hogy egészséget nyerhetnék.¹⁰ valo hogy az apostoloknak fejedelme., azt töllem tellyeséggel meg nem vonta, hanem tsak el halasztotta. akarván azt. hogy eduárdus király is eszköze lenne a tsudának. mivel áitatosággal vagyon ő hozzája. ezaz apostol azt parantsolta nékem, hogy hozzája menyek. és mondgyam meg neki. hogy vegyen a hátára. és ugy vigyen a kastéllya mellet¹⁵ valo szent péter templomában. azért ha a király. ezt a kegyelmeséget tselekedné. velem. minden bizonyal meg gyógyulnék, ezeket a ház örző inas meg jelentvén akirálynak. az Istennek hálákot ada, és parancsolá. hogy hoznák eleiben azt a szegényt, akirály. azon szennyesen, és motskoson, a maga hátára téteté, és a templomban vivé.²⁰ akik azt láták, némellyek tsufságnak tarták, nemelyek tsudálák a király alázatoságát. mihent pedig akirály a templom felé indula aterhével., azonnal az a nyomorult [53a:] bénna, érezni kezdé hogy az inai meg lágyultanak. és alábait mozzgatni kezdé, ugy anyira, hogy a midön a templomban érkezék akirály, a sántának lábai meg gyógyulának, a kit is az oltár előtt letévén. az Istennek, és szent péternek ajánlá ötet, és az után hazájában egészségesen vissza küldé,¹²⁷ storophila mit mondasz erről a királyrol Aelred vit. st. Eduard.

Storophila. az ilyen alázatoság nagy ditséretre méltó. de azt tudom. hogy a mely időben élünk, a világi emberek az ollyat bolondságnak tartanak.³⁰

A kristus. azt leányom jól mondog; az én apostolom is eszerént beszéllet. mert a keresztről valo tudomány, mondogya az apostol. azoknak jöllehet akik el vesznek bolondság; mi nekünk pedig kik meg tartatunk. Istennek hatalma, atyámfiai ti közöttetek. a kiket az Isten a hitre³⁵ hívut., kevesen vannak bölttsek test szerént. kevesen hatalmasok, és kevesen nemesek. 1 Cor. 1. 18. akiket az Isten választot volna a keresz-

¹²⁷ vissza küldé, <ötet.> [Törlés a sorvégen;] storophila mit mondasz <er er> orról [tollhiba.]

titkának hirdetésére. *hanem azokat választotta akik bolondnak állítanak evilágon. hogy a böltséket meg szégyenítse. és azokat választotta. akik e világon. erőteleneknek állítanak. hogy meg szégyenítse az erőseket. és a kik nemtelenek evilágon, és semminek állítanak. azokat választá.,*
⁵ *és azokat kik semmik valának [53b:] hogy a leg nagyobakat el törölyye. hogy ő előtte ne dítsekedgyék egy test is. ne kerüllyed tehát storophila a keresztet azért, hogy avilágiak azt meg vetik, és tsufságnak tarttyák. mivel nagy böltseség. esztelennek tartatni az Istenért, és ezt mondani az apostolal. mi bolondok vagyunk akristusért, és lettünk tsudája evilágnak. az angyaloknak, és az embereknek. 1 Cor. 4. 9. mojses nem akara a farao leányának fiává lenni, hanem inkább szereté az Isten népével nyomorgattatni. mint sem méltóságban lenni. tudván azt hogy az Isten szolgájának gyalázattya, drágáb az egész égyptumi gazdagságnál, és így a hatalmaságot kerülvén. hatalmasá lett, tselekedgyél*
¹⁵ *eszerént leányom., vesd meg a világi nagyságot, és igyekezél azon. hogy nagyobra betsülhessed. az ur szenvedésinek gyalázatttyát. avilág gazdagságinál. had nevesék a tsufolok. akereszt hordozokot, el jö még az idő, a melyben ditsérni fogják. az ilyen böles bolondságot, és valóságos bolondságnak fogják tartani a magok böltseségeket.*
²⁰ *de akor késő lészen. mert a midön a hamisak a ditsőségben fogják látni az igazakat ahamisak azt látván meg haborodnak iszonyu félelemel, és tsudálkoznak a véletlen szabadulásnak hirtelenségén, mondván, magokban. bánkodván. és a lélek szorongatása miat joháskodván: ezek a kiket valaha tsufnak tartottunk. és szídalom hasonlatoságának.,*
²⁵ *mi balgatagok az ő életeket bolondságnak állittyuk vala. és az ő végeket tisztelet nélkül. [54a: üres]*
[54b: kép] A bünös. sok féle büntetés alá vettetik ps 31. 10.
[55a:] *imé mint számláltattak az Isten fiai közé, és a szentek között az ő sorsok. sap. 5. 2.*

Tizen egyedik Rész

³⁰ **Hogy a kristus kereszténél, sokal nehezeb keresztet viseltet az ördög a bünösökel.**

A bünös, sok féle büntetés alá vettetik. ps. 31. 10.

Storophila. El nem felejthetvén. akét öttse aszonyának el meneteleket, ez a gondolat szüntelen az elméjiben vala, azért nem türköz-tetheté meg magát, hogy ilyen kérdést ne tenne a kristusnak, uram nem szollok mostanában. a más életben valo kinokrol. hanem tsak azt akarnám meg tudni. ha aza két szököt leány. el kerülíé ez életben

akeresztet. és a nyomorúságot. mivel mindenik tsak azért ment el innét, hogy agyönyörűségben, és a betsületben élhessen.?

A kristus. mind más képpen lészen még a leányom. akár mit tselekedgyenek de azt el nem kerülük. mert aki nem akar engemet követni akeresztnek uttyán., azt követni fogja a kereszt és a nyomorúság mindenüt. akár hol legyen., ez életben nem lehet kerülni a szenvedést. valamint ahalált. midön valaki meg hal a keresztet előtte viszik, aki pedig evilágra jó, annak azt hagyák hogy viselje keresztét. *nagy nyomorúság rendeltet minden embereknek, és nehéz*
¹⁰ *[55b:] iga vettelet az ádám fiaira, annyok mehetől fogva, mind a napig, a melyen a mindeneknek annyokhoz meg térnek.* Eccl. 40. 1. ne hizelkedgyél storophila magadnak, mivel tele az élet nyomorúságokkal, úgy anyira, hogy lehetetlen volna egy embert találni aki tellyeséggel ment lett volna a szomorúságtól; akár minémü állapotban¹²⁸ legyen
¹⁵ az ember; de mindenkor talál valami alkalmatosságot a szenvedésre, az egyik a feleségitől szenved, a másik a gyermekétől, tseléditől. némelykor egy jó akaro meg szomorit. egy szomszéd keserűséget okoz., mások jószágokat el veszti, egy szoval kitsoda az, aki anyomoruságot meg nem kostolná ez életben.

²⁰ Storophila. E mind valo. de a világiak elég gyönyörűséget kostolnak, a melyek közöt. a nem leg utolsób, hogy a magok akarattyokat követhetik, és így az ő kereszték nem igen nagy terhekre vagyon

A kristus. legyen ámbár minden kívánságok szerént, de menyi ideig gondolod hogy a fog tartani., minden oda lészen valamint a
²⁵ füst, és azok akik mostanában leg boldogabbaknak láttatnak lenni, el fogják felejteni még az emlékezetit is az elmúlt gyönyörűségeknek, de sött még életekben sem kostolják meg azokat, keserűség, unadalom., és félelem nélkül. és gyakorta, az ő örömeök, keserűséget okoz nékiek., azén igasságom bünteti őket eszerént, mivel az igasságos, hogy ugyan azon gyönyörűségben talállják kinokot, amelyet akaratom ellen keresnek, mivel az Istennek. meg változhatatlan törvénye, és rendelése szerént, minden rendeletlen elme fel *[56a:]* találya a rendeletlenségben azö büntetését, amelyet érdemel.

³⁰ Storophila. úgy tettzik mind azon által, hogy a császárok. királyok, fejdelmek, és más örökös urak, akik végben vihetik akarattyokat,
³⁵ hogy azoknak, nem sok részek vagyon akeresztben?

¹²⁸ állapotban <volt az> legyen az ember; [*legyen <volt az> fölé írva.*]

A kristus. meg tsalod magadot. ha ilyen gondolatban vagy, mivel azoknak is anyi részek vagyon abban. valamint másoknak, egy királynak élete. tellyes sok gondal. és nyughatatlanságal. a mely nékie nehéz kereszt, nem kell tekinteni az ő koronáját. se királyi páltzáját, se azt a körülötte lévő fényeséget. hanem azt tekinttsed mitsoda iszonyu sok gondal kelletet a koronát meg szerezni, és meg tartani. ne nézed az ő fényes palásttyát, hanem az ő elméjét. a mely mindenkor homályos, az ő sok felleges törődések miat, aző szive mindenkor nyughatatlanságal vagyon. ne tsak azokat atest örzököt tekinttsed. a kik mindenkor kísérik, hanem inkább azokat a sok számu keserüségeket nézed, a melyek őket el nem hagyák.

Storophila. ugy látom uram, hogy akiket kereszt nélkül gondolunk lenni. még azok nagyobakat hordoznak másoknál.?

A kristus. mint felellyek erre leányom, hanem hogy az embereknek élete szüntelen valo hartzbol áll. jób. 7. 1. és hogy mind a bövség. mind a szegénység. gyakorta. alkalmatóság a vétekre. akor. a midön agazdag fel fuvalkodik. [56b:] kevélységből, vagy a midön a szegény zugolodásra adgya magát. ez igy lévén. mindenik rendbe fel talál-tatik akerszt. és abaj, a jó szerencsében valo létel, nyomoruság. mert mindenkor félelemben kell lenni, a szerentsetlen állapotban valo létel is nyomoruság. mert nagy nyughatatlanságal ohajtattya a jó állapotot. mitsoda tehát az ember élete eföldön. hanem szüntelen valo hartz, és kísértet.

Storophila. valo uram hogy ez a kísértet gyakorta valo veszedelmes eséseket okoz. de a bünösök, nem tarttyák azt keresztnek, hanem kedveségal valo foglalatoságnak.

A kristus. avalo, de más képpen fognak gondolkodni a más életben, tudodé mit fognak mondani az Istentelenek. *el járadtunk a hamiságnak, és a veszedelemnek uttyán. keserü utakon jártunk, és nem tudtuk az urnak uttyát.* sap 5. 7. halgassad mit mondok én azoknak akik engemet követnek, az én igám gyönyörüséges, és az én terhem könnyü, matth. 11. 30. és azoknak, akik azt hordozák, lelki nyugodalmokra leszen, avétkeseknek pedig terhek. olyan valamint egy ónból valo nagy oszlop. a melynek nehézsége le nyomja őket, ugyan rollok is mondgya az irás. *hogy éjel napal. olyan idegen Isteneknek szolgálnek. a kik semmi nyugodalmat nem adnak nékiek.* jéré. 16. 13 mivel minden véték, minden rosz tselekedet. az ördögtől származik. [57a:] aki is soha nem ad nyugodalmat. hanem mindenkor ujjab vétekre ösztönöz, mind addig valamég amérték meg nem telik, nézd meg, mely jól ki

tettzik avétkesek fáradságok. a sámson személyében, aki is meg
gyözetvén. a felesége hizelkedésével, aki el vága néki ahaját. amelyben
vala néki minden ereje. a filisteusok meg fogák. a szemeit ki szurák.
tömlöczben veték. a malom követ forgattaták véle. valamint egy
5 oktalan állattal. így léssen dolgok mind azoknak, a kik nagy kedvezé-
ssel léssznek dáililájokhoz. az az. atesthez. mert ez a kegyetlen ur. meg
foszttya őket lelki erejeből. és az ellenség keziben adgya őket. tudni
illik, avilágnak, atestnek, és az ördögnek rabságában, ebben a nyomor-
rult állapotban. mit nem szenvednek azoktól akegyetlenektől, meg
10 fosztatnak a lelki világoságtól. tekinsd meg kérlek életét egy bünösnek.
és meg látod hogy hasonlít az olyan lohoz. aki a malom kerekét
forgattya. mert valamint hogy annak az álatnak bé szokták kötni
a szemét. ugy az olyan bünös. akit a véték meg vakított. mindenkor
nagy tévelygésben kereng. környül lévén vétetve, rosz kívánságinak
15 homályával, st. paulin. epist. 4. a bizonyos hogy a bünösök kemény
utakon járnak, és nem tudgyák mikoron esnek el, tekinsd [57b:]
meg mimodon mocskollyák el magokat azon a rut uton a mértéklet-
lenek. a fösvények a kövekben meg ütköznek, a nagyra vágyók. azon
igen fásasztyák magokat. a haragosok atövisben meg sértik magokat,
20 az irigyek. rosz kívánságoknak setéttségében járnak, a hizelkedők
egy mást szorittyák, és taszigállják, arestek. a nehéz útt miat, hátra
maradnak, egy szoval. az olyan út. tele vagyon bajal, és nyomor-
ruságal.

Storophila. látom uram hogy a bünösök elég keresztet, és nyomoru-
25 ságot viselnek. mind azon által ugy tettzik. hogy oly nyugodalom-
ban élnek, mint ha a büntetéstől nem kellene félniek. ?

A kristus. azt jól mondád hogy ugy tettzik. mert a tsak tettzik,
és a dolog magában¹²⁹ más képen vagyon. mivel az a belső féreg, a
mely őket emészti, semmi nyugodalmat nem ad nékik.

30 Storophila. avalo hogy a nyughatatlan lelki üsméret, kegyetlen
kin. mivel szüntelen kinoza az elmét

A kristus nincsen külömben. mivel nem lehet egy embernek. nagyobb
szenvedése, és kinya, mint ha alelki¹³⁰ üsmérete furdallya, ötet, mert
ha a lelki üsmérete egészséges. akár mely baja érkezék. tsak szállyon
35 magában, ót az Istent fel talállya,¹³¹ hogy ha pedig a lélek üsméret,

¹²⁹ magában <va> más képen vagyon.

¹³⁰ alelki üsmérete [íráshiba.]

¹³¹ fel talállya, <hogy ha pedig a sok vétkek miat,> hogy ha pedig a lélek üsméret, a sok vétkek miat.

a sok vétkek miat, melyek az Istent el távoz-[58a:]tatták. nyugodalomban nincsen., hová léssen az ember.? kihez folyamodik. és kitől várhat vigasztalást, haszontalan lesz néki egyik jóságából amásikában menni, mulandóságot kereszni. magát el rejtteni, mert
⁵ a keserűség mindenüvé el kíséri ötet, nem találván tehát nyugodalmat magában, magán kivül kell lenni. és nem tud kihez folyamodni. akár hová ingyen magát fel talállya. hová szaladhat tehát, mivel¹³² mindenüt magával hordozza magát. aki is néki semmi nyugodalmat nem ád, és szüntelen kinoza, mitsoda elme volna az, a mely tsendeséggel
¹⁰ szenvedhetné az ilyen kinokot, a melyek mint egy. elől jároi. az örökké valo kinoknak, mondgyad hát ez után is storophila. hogy azok akik leg gazdagabbak. leg hatalmasabbak. és azok akik leg nagyob gyönyörűségben élnek, hogy az olyanok leg boldogabbak. ne gondolkodgyál eszerént, mert nem lehetnek boldogok, valamég az ő lelki
¹⁵ üsméreték furdallya őket, a mely is. lassanként, az örökké valo halálra vezetí őket.

Tizen kettődik Rész

Hogy a mértékletlenek. a fősvények., nagyra vágyok.
és az udvariak, nincsenek kereszt nélkül.

Storophila. mely nagy nyomorusággal jár a bünösök kereszttye.!
²⁰ könyörűly uram rajtam. mivel tellyes vagy irgal-[58b:]masággal. és ne engedgyed hogy soha is azt meg próbályam.

A kristus nem tsak egyedül abünösök hordozák a keresztetket, hanem mindnyájan az emberek, akár mely állapotban. és renden legyenek. nem volt, nem is lesz soha evilágon olyan. a ki baj nélkül,
²⁵ vagy munka nélkül lehessen, mivel minden féle rendben. vagyon. valami szenvedésre valo. nem is tudgyák azt azok. akik nem próbálták. akarodé meg tudni mit mond ez iránt salamon. király, a kinek is része volt mindenben. és aki minden féle gazdagságokot. és gyönyörűségeket meg próbált vala, ihon ezeket mondgya., láttam mind azt.
³⁰ valami az égg alatt vagyon, de mind a hejában valóság, és nyomoruság. eccli. 1. 14.

Storophila ez uram olyan dolog. a melyet nem minden foghatt meg, azt meg vallom hogy magam sem foghatom jól meg. kérlek tehát ne¹³³ sajnályad velem meg értetni ezt az igazságot.

¹³² mivel [v—m-ből javítva elvlasztás után, a sor elején.]

¹³³ ne [Beszúrás.]

A kristus. halgassad leányom mit mond az én kedves apostolom. minden valami evilágban vagyon. atestnek kívánsága, a szemeknek bujálkodások,¹³⁴ és az életnek kevelysége. I joan. 2. 16. mivel avilágiak, vagy a gyönyörüséget, vagy a gazdagságot, vagy a tiszteletet keresik, a mi a gyönyörüséget tekintti. a bizonyos hogy abban több keserűség
5 vagyon. mint edeség, erre valo nézve is mondgya egy bölc, hogy a természet nem adot az embereknek veszedel-[59a:]meseb mirigyet. atesti gyönyörüségnél. a mely is mentől nagyob. annál inkább meg fojttya az elmét.

¹⁰ Storophila. miért nevezik tehát uram azt gyönyörüségeknek. ha abban semmi kedveség nincsen., és hogy ha atelleyes keserűségel.?

A kristus. olyan nyomorult a gyönyörüség. hogy magával ellenkezik. tsudáalom is hogy azt a nevet adták nékie. mivel magában disztelen. a leg sebeseb folyo viz, nem mossa a partot olyan sebeségel,
15 mint a testi gyönyörüség ronttya az egészséget.

A mértékletességel valo étel. mondgyák a doktorok. az egészségeknek annya, ellenben pedig a mértékletlenség. kut feje. abetegségeknek. mert abbol származnak tsak nem minden féle nyavalyák. hogy ha pedig meg tekinted az elmének betegségit. meg látod, hogy a fősvény-
20 ség. tynyaság resttség. és több efféle. tsak atorkoságtol vagyon. ebből azt hozhatom ki. hogy az olyanok kik tsak az ételt. és azablodást keresik. nem különböznek. az oktalan állatoktól. mivel nem hajtván az egészségekre. nagy nyavalyákat okoznak magoknak. azért hogy szájoknak eleget tehessenek., nem is szollok arrol a kegyetlen mulatt-
25 ságról. mely el veszti mind a testet. mind a lelket., mivel [59b:] azt minden tudgya, hogy a ki paráználkodik. amaga teste ellen vétkezik I Cor 6. 18.

Storophila. uram amely keresztet, és nyomorúságot okoz agyönyörüség, arrol. örömet hallok beszélleni.¹³⁵ azért azt ezután, nem is fogom ugy keresni mint eddig.

A kristus, Igen okoson tselekeszed leányom. mivel mit tanálhatnál abban valami jót. holot aza fertelmes gyönyörüség. sok nyughatatlanságot okoz. azt a keserűség, és a bánat követi. ezek is annak a vétéknek gyümölcsei.

³⁵ Storophila. hát uram agazdagság okozé anyi keresztet és szenvedést, mint a testi gyönyörüség.?

¹³⁴ bujálkodások, [l—s-ből javítva.]

¹³⁵ beszélleni. [i—e-ből javítva.]

A kristus. abban ne kételkedgyél leányom. mivel az írás azt tövisnek nevezi, mert valamint hogy a tövis ragado, és fájdalmat okoz, ugy a gazdagságot. nehéz munkával keresik. még nagyobb félelemel viselik gondgyát. és ha el vész. nagy keserüséget okoz.
⁵ ekinoza tehát a fősvényt, akinek is szüntelen nyughatatlan az ő elméje. hogy ha történetből a kutya ugat. azt gondollya hogy a tolvaj jár aházában, hatsak egy egér. valami zörgést tsinál is, már az ő szive dobog félelmében. mindent gyanoban veszen, még tsak egy kis gyermeket is,. midön agyermekei egy kevesé nagyok, ugy tekinti
¹⁰ őket, mint olyanokot. a kik mint ha mindenéből ki fosztanak ötet, tekinsd meg még leányom, mit szenvednek az olyan arany, és ezüst szeretők. kik minden féle tengeri¹³⁶ ve-[60a:]szedelemre örömost adgyák magokat, a szélre, és a tenger habjaira bizák életeket, a melyek is tsak nem a felhögik¹³⁷ emelik őket, és némelykor a nagy mélység-
¹⁵ ben mennek le, egy szoval az ő életek. szüntelen valo változásban vannak. és sok féle veszedelemben forognak. el is mondhatnák aranyoknak. és ezüstöknek. mindennap aveszedelemben forgunk éretted. ps. 13. 24. söt még éttzaka¹³⁸ is nincsenek nyugodalomban. mert a sok féle gondolat mindenkor emészti őket. és nem engedi őket nyugodni.
²⁰ ugy anyira hogy el mondhatnák. *kitsoda választ el minket az arany szerelmétől. anyomoruságé. keserüségé, vagy az üldözésé.* rom. 8. 35.

Storophila. ezek a kinyai és szenvedési a fősvénynek bizonyal egyeznek. avalóságos martyrumságál,. mind azon által az a nagy különbség vagyon, hogy a fősvény nem tsak érdem nélkül szenved,
²⁵ de söt még veszedelemre teszi lelkét, és üdveségét.

A kristus. E nintsen különben. mivel *akik meg akarnak gazdagulni. a kísértetbe. és törbe esnek. és sok balgatag és veszedelmes kívánságokban. melyek az embereket. ahalálos veszedelembé¹³⁹ vetik.* 1 tim. 6. 9. mert könnyeb atevének atő fokán által menni, hogy nem agazdagnak. az
³⁰ Isten országában bé menni. luk. 18. 25 ugyan is azok a törödések. és nyughatatlanságok., a melyeket okoz a fősvény-[60b:]nek¹⁴⁰ agazdagság. igazán képzelik apokolbéli gyötrödéseket. mivel éhezik még agazdagságban is, ezer nyughatatlanságban vagyon. tele lévén

¹³⁶ tengeri [i-t-ből javítva.]

¹³⁷ felhögik [fráshiba, helyesen: felhökig]

¹³⁸ éttzaka <s> is

¹³⁹ veszedelembé <te> vetik.

¹⁴⁰ a fősvény<ség.>[60b:]nek agazdagság. igazán [z-g-ből javítva.] képzelik <ak> apokolbéli

rosz kívánsággal., attol ides' tová vezettetik. ha lehetne mindent össze gyűjtene. és egy szoval. gazdagságot, gazdagságra gyűjtven, magát oly haszontalan munkával emészti. és annak végét nem láttya

Storophila. nagy igassággal mondot tehát uram az Évangélium
5 anyi átkot a gazdagra, mint hogy azö állapottya oly nyomorult. nem tsak ezen. de söt még a más világon is.

A kristus. még enem elég leányom., azokrol is kel neked szollanom, akik oly igen szeretik aditsőséget. kik rabjai a betsületnek, és a nagyra vágyásnak. ezeknek is elég részek vagyon. ezéletben valo nyomoruságokban mert mennyi szomoruságon. és nyomoruságon kel által
10 menni azoknak. kik a betsületet¹⁴¹ keresik, amég azt el érhetik, azok a kik atisztségeket sürgetik. leg gyakortáb orczátlanok, a sok bajt és fáradságot semminek tarttyák. tsak meg nyerhesék amit kívánnak, arra nem vigyáznak, hogy mitsoda kárt tehetnek. mind
15 testeknek. mind lelkeknek. nem hajtanak a minden napi szégyen vallásra, besteléségre, tsak eléb vihessék dolgokat. mitsoda illetlen alázatosság alá nem vetik magokat. a földig hajttyák le magokat. azok előtt, akiktől valamit várnak, tsak azokat ven-[61a:]dégelik.¹⁴² akiktől reménlenek. valamit, és így egész életekben rabjai azoknak,
20 akikre¹⁴³ szükségek vagyon, meg fosztván magokat a szabadságtól. mely mindennél drágáb, szélhez hasonló kis betsületért., oh! menyi bajal és szomorusággal. jár abetsület. és a tisztség keresés, a nagyra vágyó, a ki másnak akar parancsolni., kételen elsöben másnak engedelmeskedni, minek előtte urrá légyen, szolgának kell lenni. egy
25 szoval a méltoságra, igen nehéz utakon kell menni. miért ment pompéus áfrikában. és észak felé,? mi vivé mitridátest. örmény országban.? és ásiának minden részeiben. hanem az a rendeletlen kívánság, hogy az országát nagyobra terjesze. a melyet is ö egyedül kevésnek tartá lenni., ki kényszeritté Caesárt arra, hogy mind a maga,
30 mind a republica romlását kerese, hanem aza nagyra vágyás hogy másoknál fellyeb valo legyen., hogy ha pedig a nagyra vagyót ugy nem betsüllik a mint ö kíványa, mitsoda nagy kin a nékie. mardokaéus az ásvérus kapuja előtt ülvén amán előtt fel nem kell vala. akiért enagy haragban esvén. semminek tartá minden méltóságát, noha
35 második vala a király után, mind addig valamég mardokaéus ugy nem tisztelné ötet, valamint a többi, eza boszuság anyira vivé ötet

¹⁴¹ betsületet <szereik,> keresik,

¹⁴² [Előző lap alján, őrszó: dégelik]

¹⁴³ akik(től)re

hogy akasztó fát parancsolá tsináltatni. a melyre fel akasztas-[61b:]sa
mardokaéust. de mint hogy ez a beszélgetés lassanként minket a
királyok udvarához vezetet., mennyünk bé, és lássuk meg, hogy
mitsoda dolog vagyon őt, mivel én azt tartom hogy sok keresztet.
5 és bajt fogunk őt látni.

A közönséges nép, közönségesen tsudállya a királyoknak boldog-
ságokat., de azt nem tudgya. hogy mitsoda veszedelemben forognak.,
valaki a tengeren akar utozni, a sok veszedelemre, és szélvészekre
kel magát adni, hasonló képen az olyan aki az udvarban mégyen.,
10 a szerencsének sok féle változása alá kell magát vetni, mihez is
lehet jobban hasonlítani az udvariakat mint a pénzhez. a melynek
az árrát hol fel verik, hol aláb szál, így vagyon dolga azudvari-
nak,¹⁴⁴ aki némelykor kedveségben vagyon, némelykor számkí vetés-
ben esik. a mint az urának változó természete hozza magával, menyi
15 volt olyan. aki aszerencse kerekén ülven, fel fuvalkodot kevélységgel.,
de arrol le esvén, mindenek nevelték. és tsufolták. úgy anyira hogy
még az ellensége is szánakodással nézte., menyit látunk olyat,
aki minek utánna nagy hivatalban lett volna. aszerencse el fordulván
tölle, abból gyalázatosan ki rekesztetet, mint ha a szerencse ki pökte
20 volna,

Storophila. most látom azt az igazságot. amelyet sokszor hallottam
mondani. ha okos vagy. had el akirályok ud-[62a:]varát. mert őt
a sok gond, baj, nyughatatlanság, kereszt. és még ahalál alá is lesz
vettette,

25 A kristus. nincsen külömben. és a mi leg tsudálatosab, a, hogy
az udvariak nem szánnyák fáradságokat. tsak a hejában valoságnak
könyü füstével jól lakhassanak. azért is szüntelen valo munkában.
és vigyázásban vannak, mindenkor kell fárasztani. vagy az elméjeket.
vagy atesteket. mindenkor tartani kell. aváltozástól, az irigység-
30 től. és a haláltól.

Az elme, és a testi sok fáradságok. és szenvedések. martyrumság
helyet volna nékiek. hogy ha azokat Istenért szenvednék, de a szána-
kodásra méltó hogy avilágnak martyrumi, és hogy tsak annak.
szokásit, és hejában valóságit követik. hogy az udvarnak tanítványi,
35 és az ördögnek vitézi, és akik, sok munkájok. és fáradságok után,
tsak a kárhozatot fogják érdemleni, mondgyad tehát ezután.. hogy
az udvariak nem hordoznak keresztet. és abban bizonyos légy hogy a

¹⁴⁴ azudvari(ak)nak,

világnak mártyrumi sokal többet szenvednek, mint sem szenvedte-
nek a valóságos mártýrumok. az Istenért. és az üdveségékért.

Storophila. hogyha így vagyon. gyakorollya bár az udvart a kinek
tettzik. de en nagyobra betsüllöm a kedves nyugodalmat. ahejában
⁵ valo reménségnél. és el mondom egy régi auctoral. [62b:]

Nem bánom kerese. akár ki nagyságát,
erövel, vagy másként. udvar méltóságát,
Én akarok venni, kis lako helyemben.
távul mindenektöl, részt a bölcseségben,
10 Ót se szomorkodni. se nem kell tartani.
csendeséget nézem, a napot fel jöni,
Ót az esztendöknek, szemlélem forgását.
és tsendesesen várom. magam öregségit.
15 Eképpen töltvén el. az én napjaimot,
tartás nélkül nézem, végső oráimot,
Öregségben iszom. meg a halál mérgét.
Ugy temetnek el mint, idegen remetét,¹⁴⁵
Mely boldogtalan a. halála oráján,
20 ki¹⁴⁶ nem gondolkodik, most a nagyobb dolgán,
Mindenek üsmérik. de tsak meg kell halni.
mit használ a hogy ha, magát nem üsméri.

Tizen Harmadik Rész

A házások keresztéről.

A kristus Nem beszéllettünk még avilágiaknak minden féle¹⁴⁷
keresztokról. vagyon hátra oly rend, a melyben a keserőség, szomorú-
25 ság. nyughatatlanság. egy szoval minden féle kereszt nagy bövségel
vagyon., értem azon a renden. aházáságnak rendét, amit pedig az én
apostolom [63a:] mondot., a meg marad, és soha a meg nem válto-
zik. *ha feleséget vészesz. nem vétkezel. ha a szüz leányzo férhezmegyen.
nem vétkezik, de az illyeneknek háboruságok leszen atestben.* I Cor 7. 28.

³⁰ Storophila. oh! uram mit hallok, én ahoz adologhoz nem tudván,
azt gondoltam hogy leg aláb atest talál valamely nyugodalmat a
házaságban., hogy ha pedig azok kik meg házasodnak nyomoruságo-
kot találnak a testben a melyben gyönyörüséget gondoltanak találni,

¹⁴⁵ remetét, [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁴⁶ ki(nek) nem gondolkodik,

¹⁴⁷ minden féle keresztokról. [f—k-ból javítva.]

mi leszen még a végről a melyért meg házasodtanak, mivel a mely nyomorúság az elmét. és a lelket¹⁴⁸ háborgattya, atestet sem hagyta a nélkül.

A kristus. a bizonyos. hogy a mit leg kedvesebbnek tartanak
5 a házaságban, avagyon leg inkább meg elegyítve méregel, atöbbi között, azt kedves dolognak tartják. az egy másot való el válhatatlanságot. mivel *akit az Isten esze adot, azt az ember el ne válassza.* math. 19. 6. mondgya¹⁴⁹ az évangyélium. ez így lévén. a kötelet, és a lántzot. akedves dolgok közi kellene tenni. mivel a házaság igazán esze köti
10 aházásokat, ezért is mondgya az én apostolom. *az aszonyi állat meg köteleztetet törvényel., még az ő férje áll.* 1 Cor. 7 39. meg másut. *feleséghez köttettélé, ne [63b:] keres el válást.* ibid. 27. valamint hogy a gályán lévő raboknak. alábokon lévő vason kívül. még olyan lántzot is kell hordozni, amely őket esze köti. közönségesen, hogy egyik a másikatól
15 meg ne válhason, és el ne szökhessék, st.¹⁵⁰ chrisost. de virgini. úgy a házasok is. nem csak azt az egy kötelet viselik. a mely kötelezdi őket. az egymásra való gondviselésre., de vagyon még ezen kívül más is. tudni illik, hogy a háznál lévő szükséges dolgokra gondviselés legyenek. ugyan ez is foszttya meg a ferfiat, és az aszszonyt, a
20 magok szabadságoktól. mivel aköteleség egyaránsu, és azt, egyik a másikára nem adhattya, mitsoda nagy rabság azért é.? mivel a rabságból némelykor csak meg lehet szabadulni, de ebből nem. mert ha szinte a leg haragosab aszszonyt venné is el. kel szenvedni. mivel nincsen abban más mód, hogy attól meg szabadulhasson. az aszszony-
25 nak állapottya nem jobb, azt gondolya. hogy avéle adot gazdagságal. férjet veszen magának. noha nem férjet. hanem urat veszen. és a szabadságból. szolgálóságban esik. úgy hogy egy kis gyönyörüséget. meg foszttya magát. a természet szerént való szabadságtól., és a férhez menésével, sok féle bajt, és keserüséget szerez magának. st basil. libr
30 de virginitate.

[64a:] Storophila. mind azon által uram. mint hogy az a kötél, közönséges a férfiú, és az aszony között. egyik amásikat segitti, és így az olyan terh., mely két felé vagyon osztva, sokal könyeb.

A kristus. az épen mind más képen vagyon., mert az olyan aszony.
35 aki szerencséjére valamely jó férjre talált. szüntelen fél hogy el ne

¹⁴⁸ lelket [Második l—k-ból javítva.]

¹⁴⁹ mondgya [a — beszúrás.]

¹⁵⁰ <n> st. chrisost de virgini.

veszesse, és özvegységre ne jusson. és ilyen formán, akár jelen. akár távul legyen az ura. mindenkoron nyughatatlanságban legyen. az elméjiben forgatván szüntelen valamely veszedelmet, hogy ha ellenben valamely erkölcssten férje legyen. egész élete szenvedésből⁵ áll. mint hogy pedig akerezményesség nem engedi. néki¹⁵¹ hogy a férje halálát kívánja. más felől meg nem menekedhetvén. attól a keserűségtől. a melyet okoz arosz társaság. és így meg orvosolhatatlan nyomoruságban kell lenni. st. basil ibid

¹⁰ Storophila. úgy tettzik hogy jobb a férfiak dolga, ökk nem szenvednek anyi bajt.

A kristus. meg tsalod magadot. leányom. a férfiu állapottya, nem jobb az aszszonyénál. mivel ő nékie kel gondot viselni atselédre, abizonyos hogy akár mely [64b:] kedves légyen az aszszony az ura előtt, de még is sok bajt okoz nékie, és a szeretet. melyel vagyons¹⁵ hozája, nem lehet törődés nélkül. hogy ha pedig jól meg tekinted az aszszonynak elméjít. és természetit., aki rend szerént haragos, meg látod hogy a szegény férfiuinak holtig valo gyötörődésben kell lenni. nem ók nélkül mondgya az irás. hogy *jobb a pusztában lakni, mint sem a veszekedő és haragos aszszonyal.* prov. 19. 21. meg másut.²⁰ *nintsen hamisab fő. a kigyó fejénél. se mérgeseb haragos¹⁵² az aszszony haragjánál. jobb egy orozzlánnyal lakni. mint sem egy hamis aszszonyal.* eccle. 25. 22. ilyen természetü aszszonyal lakni tehát éjel. napal. olyan mint ha. a tövisen lagnék a férfiu. a ki is igen nagy bajban lehet. mivel tsak a halál szabadithattya meg attol.

²⁵ Storophila. gondolom hogy a férfiak nem találnak mindenkor olyan rosz természetü aszszonyokra. sokan vannak olyanok. akik értelmesek. és tsendesek.

A kristus. ha vannak is olyanok, de azok igen ritkák. halgassad ez iránt mit mond salamon, a kinek töb volt ezer feleségénél. *üsmértem,³⁰ hogy az aszszony keserüb a halálnál. ezer férfiu között találtam egy jót. de az egész aszszonyok között, egyet nem találtam eccle.¹⁵³ 7. 27. 29. [65a:] mint ha azt mondaná. hogy igen bajal talaltam egy igaz emberre, de az aszszonyok között. egyre sem talaltam:*

³⁵ Storophila. leg aláb aházásoknak. tsak vagyons vigasztalások. a gyermekekben., a kiket is ök szeretik, és gyönyörködnek. nevelteésekben.?

¹⁵¹ néki [*né* — sorvégi margóra, *ki* — új sor elejére írva.]

¹⁵² haragos [*os* — beszúrás.]

¹⁵³ eccle. [Szóvégi *e—i*-ből? javítva.]

A kristus. söt még agyermekek. okozák nékiek aleg nagyobb szomorúságokat. mivel valamennyi gyermek születik. mind anyi kereszt az, a szüléknek. a midön az aszszony nem féríu gyermeket szül. a férje azon meg szomorodik. fiu gyermeket szülté, talám valamely kocsibás. és félszeg léssen.¹⁵⁴ a fiu, és a leány gyermekek. szép termetüeké. annál nagyobb gondviseles kel reájok. adjka keziböl mikor ki veszik, ujjab baj és nyughatatlanság érkezik, aneveltetésért. midön a gyermekek egészségesek. abetegségtöl féltik őket. ha betegek, nagy félelemben vannak hogy meg ne halyanak. hogy ha meg halnak, azután attol félnek, hogy más ne legyen helyetek. hogy ha pedig meg gyógyulnak., ujjab nyughatatlanság. mivel az után azon törödnek, hogy hol vehessenek anyi költséget, hogy őket tanitathassák. idején kel még rollok gondolkodni, hogy mitsoda tisztességes rendbe tehessék őket. hogy hová házassítsák., hogy mit adgyanak nékiek házasságokra, mitsoda josszágot adgyanak az egyikel. [65b:] hogy a másikat meg ne szomorítsák. hát leányom mit mondasz mind ezekre.?

Storophila. bizonyára keserves dolog. hogy a szegény szülék. bővségel valo szomorúságot találnak ót, ahol. vigasztalást kellenszedniek.
20 A kristus. anincsen külömben, mivel szintén annyi keserüségét okoznak a gyermekek, a kik még evilágra nem jöttek, mint azok,¹⁵⁵ akik születtek, és az élök anyit okoznak, mint a holtak. némelynek anyi gyermeke vagyon hogy tisztességesen azokat nem tarthattya¹⁵⁶ a szükség miat. más pedig meg emészti magát. a sok josszág keresésben.
25 és annak maradéka nem lévén. nem tudgya kinek hagyni sok josszágát. a mi egyikének szerencsés. az. amásikának szerencsétlensége, mindenik azt kívánja magának, a mi másnak szomorúságot okozhat., az egyik olyan szép és kedves gyermeket veszi el, a kiben volt minden öröme. másnak pediglen olyan gyermeke áll egészségesen. akiért sok
30 keserüségét szenved. ros erkölcsi miat, mindenik méltó a szánásra. az egyike azt sirattya hogy meg holt afia, a másika. azt, hogy még életben vagyon.

Hát még mitsoda bajt nem szenved egy aszony vagy egy anya, valahány szor gyermeke léssen, mivel azon kívül hogy sok fájdalmat
35 szenved, ujjab gond és terh szál reája, a mely nyughatatlanságot¹⁵⁷

¹⁵⁴ léssen. <és> a fiu, [a <és> fölé írva.]

¹⁵⁵ azok, [z megkezdett k-ból javítva.]

¹⁵⁶ nem tarthattya(<,>)

¹⁵⁷ nyughatatlanságot <ád> okoz

okoz [66a:] néki. ha egy néhány gyermeke vagyon., azok iránt ha jó reménységben vagyon., akoron érettek, nagy szorgalmatosságban is vagyon, és távul való létekért. igen szenved, hogy ha azok rossz erkölcsűek, kegyetlen keserűséget okoznak néki, gyakorta még minek⁵ előtte meg próbálja azt a keserűséget. özvedgyé marad. hogy ha pedig gyermek nélkül marad özvedgyé. akoron magát se anyának. se szűznek. se házasnak nem mondhatta, hogy ha pedig gyermekel maradot özvegyességben.¹⁵⁸ a mindenkor szemei előtt lévén., szüntelen ujítja benne a férje után való keserűségét, mindenkori szomorúságban., és nyughatatlanságban tölti életét a gyermekire való gond viseléséért., de még ezeken kívül a jóságában, mitsoda huzást. prédalást. nem kel szenvedni. nem csak az atyafiától, tseléditől. gondviselőitől. atutoroktól., de még azoktól is.,¹⁵⁹ a kiknek a lélek üsméreti azt meg¹⁶⁰ engedi, úgy anyira hogy egész élete nyomorúság.¹⁵ és keserűség egy özvegy aszszonynak.

Storophila. *uram ha ilyen az élet*, ha ilyenben áll életek azoknak kik meg házasodnak. *nem jó tehát meg házasodni*. mert ezekből látom, hogy aházáság csak terh. és iga. matth. 19. 10.

A kristus *nem mindenké veszik bé ezt a beszédet [66b:] hanem azok*.²⁰ *a kiknek adatot* matth. 19. 11 tekinds meg leányom. mitsoda áldást mond az évangyélium azokra kik én érettem meg türköztetik magokat. mondván. boldogok, *azok, kik meg herélték magokat. amenyeknek országáért*. ezeket a szokot nehéz meg érteni. azért is utánna veti az évangyélium, *aki bé veheti ezt. vegye bé*, matth. 19. 10. 11. ebből²⁵ ki tettzik nyilvánosságban, hogy a házáságon kívül való élet, eléb való a házáságon valónál. de az Istentől kell arra kegyelmet kérni. mert atisztaságban való élet, Isten ajándéka. és csak azoknak kell abban a rendben menni akik azt végben vihetik, és a magok erejekben nem biznak.

³⁰ Storophila. látom uram az igazságot szent szavaidban. *boldog az, aki magtalan lévén. tisztaságban marad, és a ki tisztán meg tartotta ágyát, jutalmát veszi akoron. a midőn az Isten kegyeséggel fogja tekinteni a szent lelkeket*. sap. 3. 13.

¹⁵⁸ özvegyességben. [Első g—d-ből javítva.]

¹⁵⁹ is [Beszúrás.]

¹⁶⁰ meg <m> engedi,

Tizen negyedik Rész

Hogy a magunk ellen valo mondás. igen jó készület. a
a kereszt hordozásra.

5 Ha valaki akar engemet követni. tagadgya meg magát.
és minden nap vegye¹⁶¹ fel az ő keresztét. és kövessen
engemet luk. 9. 23.

A kristus Elegendő képen meg magyaráztam. [67a: üres]

[67b: kép] Ha valaki akar engemet követni, tagadgya meg magát, és
minden nap vegye fel az ő keresztét, és kövessen engemet. luk. 9. 23.

10 [68a:] eddig azokat a kereszteteket és nyomoruságokat melyeket szen-
vednek azok, kik avilághoz ragaszkodtanak, meg is láthatod azokbol.
hogy az ocséid sokal nehezebb kereszteteket hordoznak azoknál. mint
a melyeket el akartak kerülni. de a mi leg nehezebb nékiek. a, hogy,
egy könnyü, és kevés ideig tarto kereszt helyet, egy nehéz keresztet
15 vettek magokra, a mely mindenüt követi őket, és a melynek végit
nem láttyák. nem hogy az a kereszt. nékiek valamit érdemlene.
de söt még ajutalom helyet., nyomoruságot, és büntetést vesznek,
de hagyuk el őket, hanem csak arrol szollyunk., hogy mi formában
lehetne leg jobban hordoznod akeresztet

20 Storophila. nem tanulhatok uram annál semmit is hasznosabbat.
mert noha nagy kedvem legyen is azt hordozni. mind azon által
érezem hogy az elmém irtozik attol. ebből látom, hogy igen szükséges
nekem az erő.

A kristus. ugyan azért nem akartalak vezetni mindgyárt. ake-
25 resztnek uttyára., hanem elsöben arra akartalak készíteni, nem
mondottamé ezeket a szokot az évangyéliumban. *ha valaki akar
engemet követni. tagadgya meg magát. vegye fel az ő keresztét, és kövessen
engemet.* [68b:] ezek a szók ugy tettzik, mint ha tsak egy dolgot tenné-
nek. mind azon által három dolgot foglalnak magokban. 1. amaga meg
30 tagadást, 2. a kereszt fel vévést, 3 az engemet követést.

A magunkot valo meg tagadás. tellyeségel szükséges. mivel a nélkül
senki sem hordozhattya keresztét, vagy ha hordozais, nem fog sokáig
tartani, tudtára is adtam mind azoknak. akik engemet akarnak
követni. hogy mindent el kell hadniok. mondván. *valaki ellene nem*
35 *mond mind annak amit bír.*¹⁶² *nem lehet az én tanítványom.* vigyáz erre,
mivel én semmit ki nem vettem, az én szándékom a. hogy minden-

¹⁶¹ vegye fel [v—f-ből javítva.]

¹⁶² bír. [Beszúrás.] nem lehet az én tanítványom. <m> vigyáz erre, mivel

nek ellene kell mondani. még annak is. ami leg nehezebb természetben.

Storophila. De uram, miképpen kellesék érteni ezeket a szokot. *hogy tagadgya meg magát.* mivel én azt nem mondhatom hogy nem vagyok. se azt nem hitethetem el magamal hogy ne legyek. vagy hogy ⁵ más vagyok nem az aki valóságál láttatom lenni. azt gondolom hogy a maga meg tagadás példának okáért. a. ha valakitől azt kérdenek, péter vagyé té, ? azt felelné reá nem vagyok. noha péter volna. hogy kell hát ezt érteni tagadgya meg magát. hogy lehessen valakinek ¹⁰ magát el hagyni. hová menne magán kívül. vagy kitsoda hagyhattya el magát [69a:] midön valamely helyre mégyen?

A kristus. leányom látom én azt. hogy az évangyéliumnak igazságiban igen kevés világosságod vagyon meg kell tehát vilagositanom az elmédet, meg tagadgya az olyan magat, aki avétket el hagyván. ¹⁵ tsak a kegyelemel marad. példának okáért egy kevély. igazán meg térvén. alázatossa léssen, magát el hagyta, egy tisztátalan. ha tiszta életü léssen, az életét meg változtatta. ellene mondot annak a mi volt az előtt, ha egy fősvény nem kezdi kivánni amását. és adakozo léssen. ²⁰ ő már nem az, aki az előtt volt., és így meg tagadta magát, természetiben ugyan az aki volt. de jó erkölce miat mássá lett, magadot meg tagadni tehát nem más. hanem hogy el kerüllyed arégi ros szokásidot, és magadot uj lélekel ujittsad meg, erre mondgya az én apostolom. *hogy le kell tenni az ó embert, az ő tselekedetivel. és uj emberben kell öltözni.*

²⁵ Storophila. ezt uram igen nehéz¹⁶³ meg fogni, és sokan lehetetlennek is tarttyák.

A kristus. a példa ezt világosabbá tészti, azt irják egy iffiu felöl. st ambr. de peniten lib. 2. hogy meg akar-[69b:]ván egy aszszonynak szeretetétől válni, jób modgyát nem találá, mint azt hogy kerülni ³⁰ kezdé. az okáért mesze földre mene, és ót marada mind addig valamég nem érzé magában a szeretet el oltását. azután viszá tére hazájában., midön ót volna. az aszszony eleiben mene. és sok kegyes beszédekél kezdé néki beszélteni. de mint hogy azokra nem felele. tsudálni kezdé. és azt gondolá hogy talám anyi időtől fogvást. el felejtette volna ³⁵ az ábrázattját. az aszszony maszor is eleiben menvén kérdé tőlle, hát nem üsmérsz már engemet. ? nem a vagyoké most is a kit az előtt szerettél. igen is a vagy. felelé az iffiu, de én már nem a vagyok a ki

¹⁶³ nehéz [Beszúrás.]

az előtt, halgassad. miképpen tagadgya meg magát. pál az én apostolom, *élek. vagy is többé nem én élek. hanem akristus áll én bennem.* gal. 2. 20. amint is hogy a keresztények üldözője. meg hala, és a szent prédikátor új életre tére. mivel ha mindenkor úgy maradot volna.

⁵ olyan buzgosággal nem lett¹⁶⁴ volna, azért is mondgya, hanem a kristus áll én bennem. mint ha azt mondaná. én meg holtam. magamnak, mert nem élek már atest szerént, mind azon által nem holtam meg a természet szerént. és élek alélek szerént. a kristusban, egy bizonyos remete apusztában [70a:] lakván, nagyon meg bizonyítá, hogy

¹⁰ ellene mondot vala magának, mivel egy attya fia hozája menvén. kéré hogy bizonyos dologban segitené ötet, a remete felelé néki. hogy menne a másik attya fiához. és kéré azt azon dologra mert ő már régen hogy meg holt, a remete attya fia tsudálkozván ezen a feleleten. mondá néki. hogy az az attya fia a kihez igazittya ötet, már

¹⁵ régen meg holt, és attol semmi segittséget nem várhat. hát nem tudodé azt felelé a remete. hogy én is régen meg holtam, az az hogy meg holt volna a világnak. és az attyafiainak, és hogy tsak az Istennek élne. ugyan erre a maga meg tagadásrais int mindent az én apostolom. a midön azt mondgya. hogy akristus meg holt mindenekért. hogy

²⁰ a kik élnek, *ezután ne álljenek magoknak., hanem annak aki öérettek meg holt. és fel támadot.* 2. Cor. 5. 15. mivel szükséges hogy ki ki meg halyon magának, ha Istennek akar élni, mert ha valaki meg nem hall magának., nem közelíthet ahoz. a ki felette vagon, és soha ahoz nem¹⁶⁵ érhet. a ki távul vagon tölle, hogy ha annak nem áldozza magát.

²⁵ ezokáért is ültetik el aveteményt akertben. hogy jobban teremjen., és azt gyükerestöl ki veszik. hogy jobban [70b:] nőjjön, hasonló képen a mag meg hall. a földben, hogy azután magát fel támasza. úgy tettzik mint ha el vesztette volna azt, a mi volt. és olyanná lesz, a mi nem volt.

³⁰ Storophila. hasznos volt uram nékem nem tudnom. eddig ezeket az igazságokat. mivel mostanában nagy világosan¹⁶⁶ meg mutattad nékem.

A kristus. még jobban. meg akarom veled értetni. ezt a maga meg tagadást. mivel egy részint látom. hogy örömet halgatz engemet,

³⁵ más részint pedig eza tudomány szükséges. hogy ha azt jól meg

¹⁶⁴ nem lett <maradot> volna. [Törlés a sor elején.]

¹⁶⁵ nem <te> érhet.

¹⁶⁶ világosan <ki> meg mutattad

fogod. hogy mit tegyen mást meg tagadni, azt is könnyen meg fogod. hogy miben áll. magadot meg tagadni; ha példának okáért. látnád egy atyád fiát. egy szolgád. hogy meg vernék, tömlöczben vetnék. vagy más egyebet szenvedtetnének véle, ha azellen nem állnál.
5 nékie semmibén segítséget nem adnál, sőt még ha olyan idegenséggel tekintened azt., mint ha ötet nem üsmernéd. azt meg tagadásnak nevezhetnék., eszerént is akarnám hogy bännál magadal., ugy hogy ha azt vernék. sütnék., vagy akár mit szenvedtetnének is véle. de azt nem kellene szánnod, mint ha valamely ellenségedel bännának
10 ugy.

[71a:] Storophila. oh! Istenem mit kell hallanom., azért hogy magamnak ellene mondgyak, szükségesé tellyeséggel hogy olyan legyek mint a hólt, én azt meg vallom hogy az emberi gyengeség bennem
15 vagon. és attol mesze nem távozhatom. nem látom miképpen lehetnék oly kegyetlen magamhoz, én aki még másokon is igen szánakodom.

A kristus. Leányom. nem az, az én szándekom. hogy valamely kegyetlenséget jóvallyak néked, hanem tsak az emberi hajlandóságokot akarom szivedből ki irtani, és hogy ellene mondassak veled atesti kívánságoknak. az szülékhez valo szeretet én előttem vétkes. hogy
20 ha az. ellenkezik az Istenhez valo szeretettel. *aki attyát vagy annyát, inkább szereti hogy sem engemet. nem méltó az én hozám.* matth. 10. 37. péter inkább szereté életét mint sem engemet., a midön nem akará azt veszedelemre tenni., ugyan¹⁶⁷ azért is meg tagada három szor; hogy ha engemet szeretet volna, kéttség nélkül. magát meg tagadta
25 volna, én aki egyedül valo fia valék az én szüz anyámnak. nem tagadnámé meg magamot mint ha fia [71b:] sem lettem volna. a midön nékie mondám. *mi közöm nékem, s' néked aszszonyi állat.?* joan. 2. 4. nem azért mondám én azt. hogy az anyámot meg akartam volna szégyeníteni. hanem azt akartam meg mutatni, hogy á szülékhez valo szeretetnek., nem kell soha is meg gátolni a lelki dolgokban valo foglalatoságokot., erre valo nézve, egy szer a midön azt mondák nékem. *imé ateanyád, és¹⁶⁸ atyád fiai. kün állanak keresvén tégedet,* azt felelém arra, *kitsoda az én anyám. és kitsodák az én atyám-fiai.* matth. 12. 47. nem azért mondám ezeket, hogy valamely idegenséget akartam volna mutatni az¹⁶⁹ anyámhoz. vagy meg vetni az

¹⁶⁷ ugyan [an — beszúrás.]

¹⁶⁸ és [Későbbi beírás a sor elé.] atyád fiai. <és>

¹⁶⁹ az [?] anyámhoz. [az — beszúrás apró betűkkel: áthúzva?]

atyam fiait. hanem azt akarám meg mutatni, hogy a midön az Isten dolgában kell járni. akkor nem kell tekinteni az atyafiságot.

Storophila. igen örülök azon uram., hogy benned mind a tanítot, mind a példát fel találom, a nékem, mind könnyebbé, mind kedve-
5 sebbé teszi. a magam meg tagadását.

A kristus. Ábrahám nem tagadé meg magát. amidön el felejtven atyai voltát. fel akará áldozni azö kedves fiát. hát meg azok aléviták, akik mondák az attyoknak. és annyoknak, nem üsmérünk titeket. és az attyokfioknak. nem tudgyuk [72a:] kik vagytok. hanem fel
10 inditván anagy buzgoságtol. minden személy válogatás nélkül. számtalan sok népet meg ölének., azért hogy az arany bornyut imádák. erre valo nézve, semmit mást nem kell tekintened., hanem akeresztnek zászloja alá kell futnod. abban áll. az igazán valo buzgóság, hogy az ilyen alkalmatoságkor. kegyetlenséget kell mutatni. ha atest
15 egy felé von. a világ más felé; és ha az atyád fia., a jó akaroid, valamely rosza vezetnek. felellyed nékiek, nem üsmérlek titeket, ha a külső ember rosza ingerel. felellyed nékie, a midön magamé voltam. bé töltöttem kedvedet: de mostanában hogy a kristusé akarok lenni, nem vagyok szabad magamal. és nem követhetem akaratomat.
20 hanem tellyeségel annak akarattyán kell járnom, akié vagyok.

Storophila. reménlem uram. hogy malasztod segítségével, a melyben teszem bizodalmamot., végben viszem mind azt. de uram gondolodé. hogy tudok már elegendöt anyit. hogy a keresztet jól hordozhatom. ?

25 A kristus igen is elegendöt tudcz anyit. tsak azt jóra fordítsad, a mit halottál. és azt kövessed.

Storophila. uram mit kell hát azért tselekedni?

A kristus. azt tudod hogy az ember két részből áll. [72b:] ugy mint, testből. és lélekből. mindenikének meg kell tagadni magát.
30 más képen sulyos keresztet fogsz viselni. el kel üzni mesze magadtol a kényeztetést., mivel az, a veszedelemre igyekezik tégedet vezetni. majd a gyenge ételeket jovallya néked, az után a sok féle italokot. mászor a musika szót. és ha mindgyárt azoknak ellene nem¹⁷⁰ mondasz. akeresztnek uttyátol el távozol. az a tsalárd. elődben teszi
35 azután. a világban lévő leányoknak. betsületben. és gyönyörüségben¹⁷¹ valo léteket, ha ezeket fogod halgatni. a keresztet tsak hamar

¹⁷⁰ nem [Beszúrás.]

¹⁷¹ gyönyörüségben valo [ü—a-ból javítva.]

el veted. és az életnek. uttyától el tévelyedel. hanem mind ezeket nem kell halgatnod, és mind ezekre semmit nem kel felelned, hanem az én beszédimre való nézve, a nehéz uton kel járnod, és bátran viselned a keresztnek terhét.

⁵ Storophila. követni fogom ezután. uram. ezeket a tanácsidót. és azon igyekezem. hogy a tsalárd. meg ne tsalhason engemet.

A kristus. azigen jól vagyon. de amég nem elég. mivel három féle. meg tagadásal kel még a belső embert meg¹⁷² sanyargatni, ugy mint, az elmében. az értelemben, és az akaratban, az elmében. mint valamely fiókban. vannak el rejtve a sok féle rosz képzések. amelyek elődben tészik a világi. és testi gyönyörüségeket, el kel tehát ronta-[73a:]ni azt a fiókot, mivel ha az elmédben meg tartod, nemsokáig fogod hordozni¹⁷³ a keresztet, az értelem azt fogja néked jovallani, hogy minden más féle kereszt néked mind jobb. mind illendőbb, mint sem az, a melyet viseltetnek veled, jobban nem tselekedhetel tehát. mint azt. hogy mondgy ellene mind ezeknek. *és vegyed jó szíved mind azt. amit reád küldenek. maradgy¹⁷⁴ békeséget nyomorúságodban, és ate szenvedésednek idejében. légy békeséget. amagad akarattyát hadd el, és arosz kívánságidót ne kövessed.* ecci. 2. 4. C. 18., 30.

²⁰ mondgy ellene tehát én reám való nézve. amagad akarattyának, ugy hogy minden féle dolgaidban ezek a szók, mind a szájadban. mind a szivedben legyenek szüntelen. *uram ate akaratod legyen meg, és ne az enyim.* luk. 22. 42. arra vigyáz mindenek felet. hogy egy olyan kereszténynek., aki a tekéltességnek uttyán akar járni. leg nagyob

²⁵ kötelessége a. hogy az Isten akarattya alá vesse magát. a maga akarattyának áldozattya tettzik inkább ö néki. menyel tehát. és forgassad gyakorta elmédben azokat az igazságokat. a melyekre tanitottalak. mivel semmi nem hasznosab egy kereszténynek. az üdveségire. mint a hogy gyakorta elmélkedgyék kötelességeiről., és hogy kövesse azokat [73b:] az oktatásokat. a melyeket hallot, ez olyan szükséges hogy pál az én apostolom, minek utánna sok féle oktatásokat adot volna. timothéusnak. utánna tész. *ezeokról elmélkedgyél. ezekben gyakorollyad magadot.* 1 tim. 4. 15. hasonlot mondok neked, amely igasságokat hallottál. azokrol elmélkedgyél. az elméd azoktól el ne távozzék, és tsak azokban foglallyad magadot.

¹⁷² meg <ölni.> sanyargatni, [Törlés a sor elején.]

¹⁷³ hordozni [*d—h*-ból javítva.]

¹⁷⁴ maradgy <békeségben.> békeséget

Tizen ötödik Rész

Az első könyvnek, bé fejezése.

Ezek a szent oktatások után storophila el akarván menni, mondá. hálákot adok uram néked. hogy szolgálodot az üdveségnek uttyára méltoztattad tanítani. ideje immár. hogy atyám házá-
5 hoz viszá térjek. gondolom hogy az ötsém már ót vannak. tartok is attol hogy bé ne vádollyanak az atyámnak. akinek atermészetét üsmervén. tudom hogy jóvá nem hagyta. hogy anyit késtem. és hogy az ötséimtől el maradtam.

A kristus. hogy ha az ugy történik. az éppen jó alkalmatosság
10 léssen a kereszt uttyát el kezdeni. és ha egy kevés pirongatást atyádtól nem szenvedhetnél. azal meg mutatnád, hogy nem vagy alkalmatos akereszt viselésre. mind azon által haza mehetz. és ha a kereszt uttyán. [74a:] akarsz járni, igyekezel azon hogy egy néhány nap mulva. viszá jöhess ide, hogy a keresztet viseljed, és engemet kövess.

15 Storophila. uram a mi töllem lehet. azt el nem mulatom. de kérek arra, mondgyad nékem. hogy addig az ideig miben kell foglalatoskodnom. és hogy mitsoda tselekedetekel készithetem az elmémet akereszthez.

A kristus. mihent a városban érkezel. meny egyenesen a szent
20 kereszt klastromában, és a Custost le hivatván kérjed arra, hogy adgya oda néked. azokat az elmélkedéseket a melyeket magának készítet., és az időt. annak olvasásában tölttsed.

Storophila. ezt meg fogadván. a Custos oda adá néki elmélkedésit. és nagy örömel ahához érkeztén. nagy buzgoságal olvasá azt minden
25 nap. de oh! mitsoda az emberi nyomoruság, mivel egy kevés idő mulva, azt el. kezdé mulatni. ugy anyira, hogy a rend szerént valo áitatoságít., tsak¹⁷⁵ mint egy hidegen. és szokásbol kezdé végben vinni. a kereszt viseléshez valo kedve., minden nap aláb aláb szálla. és tsak az egy féle dologrol valo¹⁷⁶ gondolkodást meg kezdé unni.
30 ugy anyira, hogy egy néhány napok mulva. minden áitatos foglalatoságít [74b:] félben hagyá. és el kezdé mulatni azokat az oktatásokat melyeket akristustol hallot vala.

¹⁷⁵ tsak [t megkezdett m-ből javítva.] mint

¹⁷⁶ valo <valo> gondolkodást [Törlés a sor elején.]

A KERESZTNEK KIRÁLYI UTTYA.

MASODIK KÖNYV

A kereszt hordozásnak leg jobb modgyárol.

Első Rész

Hogy a keresztet fel kel venni. és azt hordozni
kell. minden halogatás nélkül.

Az idő, amelyben storophilának fel kellett venni a keresztnek terhét., és az üdvesség uttyán járni. el érkezék, de oh' Istenem, mitsoda
5 változó és álhatatlan az emberi elme. az ő fel tett szándékiban., a keresztnek nehéz és hoszu volta. anyira meg félemlété ötet. hogy tsak kevésben mulék el. hogy meg nem szegé akristusnak tett igeretét. aki is a szokot helyt várja vala ötet. eképpen nem akarják az emberek sokáig amit akarnak. és sok vagyon olyan közöttök, akik nagy
10 sebeségl tesznek fel valamit magokban., de azt immel ámal viszik végben, *mivel az elme gyors, de atest gyenge.* és a menyiben [75a:] az elme kívánnya a maga hasznára valo dolgokat, anyiban utállya. és kerüli azokot a test. eziránt nagy példát látunk az első apostolban, aki is az ő urához valo nagy buzgo szeretetében. bátorságl mondá.
15 *kész vagyok veled rabságra, és a halálra menni.* és ismét. utánna tészí. *ha mindnyájan meg botránkoznak is benned. de én meg nem botránkozom.* mark. 14. 29. mind azon által eza bátorságl meg változék, mivel kevés idő mulva, egy közönségl szolgálónak a szavára. *esküvéssel kezdé tagadni.* mondván. *nem üsmérem azt az embert.* matth. 26. 74.

20 Igen kevésben mulék el. hogy storophila eszerént nem tselekedék. mivel amidön nagy kedveségl beszélgete akristusal., és¹⁷⁷ a midön az örök életnek beszédit halgatá. akoron igen suhajtá a keresztet. és semmi nem tették nékie kedvesebnek, mint az ő szenttségl mesterével valo beszélgetés. és szenvedés, de mihelyt atöbb világi
25 leányok közí adá magát, és a világi hejában valo tsalárd dolgokat kezdé tekinteni. mindent el felejte. és tsak kedvetlenül gondolkodék a keresztnek uttyárol. söt még ugy tették. mint ha meg bánta volna akristusnak tett igeretét; mind azon által. tartván attol. hogy soha nyugodalomban nem lehet-[75b:]ne. ha el mulatná fogadását, erre
30 valo nézve. el indula, de sok sohajtásal, és köny hullatásal. igen nehe-

¹⁷⁷ és [Beszúrás.]

zen hagyván el¹⁷⁸ atöbb társait. azon kívül is igen irtozék az uttol. a mely nehéznek tették. néki, keseregvén¹⁷⁹ tehát mentében. szivesen fohászokók némelykor az Istenhez. ajánlván nékie magát. akinek is kegyelme el nem hagyá ötet.

El érkezvén mind azon által. a hagyot helyre., és ide, s' tová tekintvén akristust meg látá. aki is mondá néki, légy bátorságal storophila. igen jól tselekedted hogy babiloniát el hagyta. fogadásodot meg tartottad, akötelet mely avilághoz kötve tartot, el szakasztottad, és hogy olyan bátran állottál akeresztnek zászloja alá. jól tudom hogy mitsoda hálot, és kelepczét hántanak elődben., de az én kegyelmem kerültette el azokat veled. ihon vagy az alkalmas idő. az üdveségnek napja. úgy mint, az az idő. a melyben akeresztet hordozni és engemet követni kell, mert aki abarányt követni akarja, szükséges annak a keresztet viselvén., utánnam jöni. és az én nyomdokimon járni.

Storophila. ezeken a beszédeken oly igen meg ijede. hogy reszketve hallá a keresztet tsak nevezni is; erre valo nézve. meg üsmervén amaga gyengeségit; valamint a hadakozáskor hogy bizonyos ideig, frigyot vett egymás. [76a:] közöt a két rész., úgy storophila is látván²⁰ hogy meg nem menekedhetik tellyeségel. akeresztől, egy kevés idöt kére.

Storophila. kérlek uram arra. engedgyed meg nékem hogy még egy kevés ideig had élhessek. avilági gyönyörüségel, és az én iffiuságomal, és ne kénszerits. oly nehéz, és keserves utra adni magamot.²⁵ én még igen iffiu vagyok. atermészetem is igen gyenge., idővel az eröm meg nő, és akoron inkább viselhetem a keresztnek terhét. nem akarom azt tellyeségel el kerülni. kérlek ne bánnyad ha azt egy kevés ideig el halasztom.

A kristus mit kell hallanom storophila te tölled. honnét vagy³⁰ ez az idegenség. azt tsudálok hogy ilyen hamar akarod el hagyni. az üdveségnek uttyát. a melyet mutattam néked. *oh! balgatag. kitsoda babonázot meg tégedet. hogy ne engednél az igazságnak.* gal. 3. 1. miért hagyod oly veszedelmes halogatással. abizonytalan időre üdveségednek munkáját. *el ne mulassad meg térni azurhoz, és azt³⁵ naprol napra ne halogassad., mert az ő haragja. egy szers mind eljő. és el vesz a boszu állásnak napján.* eccle. 5. 8. hát inkább illiké avilág-

¹⁷⁸ hagyván el <t> atöbb társait.

¹⁷⁹ keseregvén [keserégőből javítva az ékezet áthúzásával.]

nak adni iffiuságodat, és az Istennek öregségedet. az élet gyönyörűségeit a világnak, és az Istennek oly testet adni a ki meg fogyat- [76b:] kozot. és ötet nem szolgálhattya., mitsoda ditséretet érdemlesz. hogy ha olyan testet akarsz adni az Isteni szolgálatra. a kit meg erőfelenitet a gyönyörködtetés., a ki az idő miat meg hidedgedet. meg nyavalyásodot. és semmire nem alkalmazatos, viadalom nélkül, nem lehet koronát reménleni. nem szégyenledé magadnak meg tartani életednek leg szebb napjait, és ate uradnak Istenednek a semmire valo időt adni, mitsoda ostobaság akor kívánnod el kezdeni az életet.
10 a midön meg kel¹⁸⁰ halni.

Storophila. botsásd meg uram nékem kérésemet. mivel az én szándékom nem a, hogy öregségemre halaszam a kereszt hordozást. hanem hogy tsak egy nehány észzendőig lehesen azt el halasztani.

A kristus kitsoda. ígérte meg néked azokat az esztendőket, nem tudodé azt, hogy az embernek napjai rövidek, hogy az ő holnapinak és esztendőinek száma. kezem között vannak, és hogy meg határoztam életét. a melynél tovább nem mehet. jób. 14. 5. nem tudgya ember az ő végét. hanem mint a halak horogal fogatnak. és a madarak törel fogatnak,¹⁸¹ úgy fogatnak meg az emberek, agonosz időben, midön. a
20 hirtelen redjok jö. eccle. 9. 12. ha az ember tudná ideit halálának, [77a:] úgy¹⁸² el oszthatná. az életét, egy részit. agyönyörűségeknek adná, más részit akereszt hordozásra, és a penitentzia tartásra hagyná., de az aki jutalmat ígért az égben, annak aki a keresztet hordozza, és botsánatot annak. aki penitentiát tart, aholnapi napot meg nem
25 ígérte az olyan restnek aki tsak mindenkor halogat; azt nem tudod hogy hol vár tégedet ahalál. azért azt mindenüt várni kell.

Storophila. mind azon által uram., mint hogy iffiu vagyok. nem volnaé jobb meg várni. hogy mind érteb időben. és¹⁸³ mind erőseb koromba lehesek. ?

30 A kristus. minden idő az Isten előtt meg ért idő. de főképpen az első és akövetkezendő; jó az embernek a terhet viselni, még iffiuságától fogvást. lamen. 3 27. mivel nem elég az ur terhét hordozni. de azt még iffiuságban kell hordozni. nem jobbé szívbeli örömel fel kiáltani az Istenhez. mondván. uram Istenem. te táplálsz engemet
35 iffiuságomtól fogvást. gen. 18. 15. mint sem nagy keserüséget mondani

¹⁸⁰ kel [Beszúrás.] <hal> halni.

¹⁸¹ fogatnak, <úgy> úgy

¹⁸² <ha r> úgy

¹⁸³ és [Beszúrás.]

dávidal., *ne emlékezel meg uram az én iffiuságomnak vétkeiről. se az én tudatlanságaimról.*, ps. 24. 7. az olyan aki iffiusága után¹⁸⁴ [77b:] akarja hordozni az urnak terhét. nagyobb bajal éri el atökélleteséget., mivel az ő vétkői háborgattyák az ő lelke üsméretit, sok ideig is kell néki viaskodni. elsőben. a még el hagyhassa rossz szokását., de miért mented magadot ate iffiuságodal., te időseb vagy amás kettőnél. azt is meg engedem hogy iffiu vagy, de ha engemet szeretnél. *nem tsak. szoval. és nyelvel. hanem tselekedetel és igazságal.* 1 joan. 3. 18. nem távoznál¹⁸⁵ anyira a kerestől, mongyad meg kérlek. hanem azé

10 abuzgo kívánsága annak. a ki valakit szeret., hogy mentől inkább hasonlithasson ahhoz akit szeret. mit kívánhatz hát leányom nagyobbat, mint azt hogy engemet követhess., menyi iffiu szüzek adták magokat akemény életre. és keresték gyermekségetől fogvást. akereszteteket, és a nehéz testi sanyargatásokat, menyi sok számtalan martyr adta

15 magát akinokra, a kik szinten ugy meg menthették volna magokat. iffiuságokal. miért nem akarod tehát követni. a mit azok. oly nemesi modon követtek

Ezeket a példákat, és oktatásokat nagy szégyenel¹⁸⁶ halgatá storophila, de üdveséges szégyenel, mivel fel gerjesztvén szívét fel kiálta,

20 kívánom uram hogy a te kegyelmed, mindenkor velem legyen., hogy had lehessen ér-[78a: üres]

[78b kép:] Ha ki utánnam akar jöni. tagadgya meg magát, és vegye fel az ő kerestét. és kövessen engemet. matth 16. 24

[79a:] demes, tarsaságokban lenni azoknak a szüzeknek, akik a testet

25 *meg feszítették, az ő indulatival. és kívánsággival együt,* gal. 5. 24.

A kristus ez igen jó kívánság leányom. ide nem tsak szó, hanem tselekedet kívántatik, és abban bizonyos lehetz. hogy sokal hasznosab néked a mostani idős korodban hordozni akeresztet. mint sem azt időseb korodra¹⁸⁷ halasztani. a melynek el érése bizonytalan.

30 igen könnyü azt viselned amihez, gyermekségedtől fogva szoktál, de vétékben meg rögzöt bünöst, apenitentzia alá vetni, olyan mint ha egy öreg ebet, a példa beszéd szerént. alántzhoz akarná valaki szoktatni.

Storophila. ellene mondok uram tehát ahalogatásnak, és akeresztnek

35 uttyára indulok. segits kérlek malasztodal. és el ne távozáál töllem.

¹⁸⁴ után akarja [u—a-ból, t megkezdett k-ból javítva.]

¹⁸⁵ távoznál [v—t-ből javítva.]

¹⁸⁶ szégyenel [íráshiba.]

¹⁸⁷ korodra <hagyni.> halasztani.

Masodik Rész

Hogy mindennek a maga keresztét kel viselni, és nem kell abban válogatni

Ha ki utánnam akar jöni. tagadja meg magát, és vegye fel aző keresztét. és kövesen engemet. matth 15. 24.

⁵ [79b:] A kristus. látván jó szándékban való létit tanítványának. olyan helyre vivé ahol sok féle kereszt vala egy rakáson. storophila. meg akarván mutatni az ő szent mesterének., hogy tellyeséggel kívánja ötöt követni, nagy serénységel., választá magának akeresztet közül. aleg kisebbikét, gondolván magában, hogy ha kitsiny is. de tsak ¹⁰ kereszt, és hogy a kinek¹⁸⁸ erős válla vagyon. a választhat nehéz keresztet magának. de mint hogy én gyenge vagyok. nekem kis kereszt kívántatik.

A kristus. hogy hogy storophila. már is botlani kezdesz. hát el felejtettedé amit mondtam ?

¹⁵ Storophila. hiszem uram én a keresztet hordozom.

A kristus. a valo, de nem olyan formán, amint én mondtam. mivel nem mondtam azt. hogy mindenik vegye fel akeresztet. hanem hogy mindenik vegye fel a maga keresztét.

²⁰ Storophila. melyik hát az én kereszttem. nem azé a melyet én választottam a többi között.?

A kristus leányom nem szabad kinek kinek olyan keresztet választani a mitsodás tettzik, hanem azt az Isten kezéből kell el venni, a mitsodást tettzik nékie küldeni.

²⁵ Storophila. látom uram hogy meg tsalatkoztam [80a:] botsásd meg tudatlanságomat., azt gondoltam hogy anyomoruságok között, mindenkor aleg kisebbikét kell választani. és mint hogy tellyeséggel szükséges akeresztet viselni. lehet leg aláb. aleg könnyebikét venni.

A kristus ate tévelygésed igen nagy. mivel éppen nem jó a nyomoruságok közti számlálni a keresztet, a mint egy eretnekség avilágiak ³⁰ között., a kiki akár minek joságáról, tsak az érzékenységek által tesznek ítéletet. de tenéked, az okosság. és ahit világosága által. kell vezetned magadot., a melyek bizonyára meg mutatják néked. hogy a kereszt nem rossz, nem igazéa hogy a keresztet, és anyomoruságok, az Istentől származnak, aki is örökös jó. és kut feje minden jónak, ³⁵ hogy lehetne tehát azt mondani. hogy rossz származik ötölle. az Isten olyan hatalmaság, aki jó tévő. és a ki minden hatalmát. tsak arra

¹⁸⁸ a kinek <nehez> erős

fordította. hogy az egész világnak hasznára¹⁸⁹ legyen. mi végre valok pedig a nyomoruságok. ? a mint már azt meg mondtam. azok jók. és üdvésések. hogy lehet tehát azt rosznak hini, a mi. örökös jót szerez.

⁵ Nézők már most. és kövesük ahitnek világosságát hogy semmi homályosság ne maradgyon. hiszedé storophila hogy én Isten fia vagyok, hiszedé hogy valóságosan az oltá-[80b:]ri szenttségben vagyok, ? azt tudom hogy hiszed., de mond meg nékem miért hiszed azt ?

¹⁰ Storophila. azért uram. mert te aki örökös igazság vagy., azt nekünk ki nyilatkoztattad. és szenttséges szájadal mondtad. ezeket. ez az én testem.

A kristus miért nem hiszed tehát azt. hogy a kereszt és a nyomoruság jó. mivel ezeket is én mondtam. *boldogok alelki szegények.*

¹⁵ *boldogok azok akik sirnak., boldogok akik haboruságot szenvednek az igazságért.* matth. 5. 3.

Storophila. ezeket nagy tsendesen halgatá. nem tudván mit felelni ezekre. akinek akristus mondá. tudodé mit akarok ezekből ki hozni ?

Storophila. én nem tudom uram. hanem kérlek taníts meg arra.

²⁰ A kristus. azt hogy, ha a kereszt jó. tehát., nem hogy azt el kellene vetni. de sőt még azt kívánni kellene. és a ¹⁹⁰ jók között, nem a kisebbiket. hanem a nagyobbikat kel választani.

Storophila. én ezt jól látom uram. de kitsoda az, aki azt tselekedgye. ?

²⁵ A kristus leg először azt én tselekedtem. hogy az által példát adgyak néked. mert a midön evilágra akarék jöni, az Istennek bölcsesége lévén, ugyan azon a böl-[81a:]cseségem. és hatalmom vala., mint a mely vagyon mostanában. és noha akaratomon állot volna, olyan időt választani. a mitsodást akartam., mind azon által a legalkalmatlanabbat választottam. magamnak. noha az egész világ enyim. még is egy istállot választottam, az ég az én királyi székem. és a föld a lábaim alatt való szék. mind azon által, a jászolt. nagyobra betsüllém akirályi széknél, mit mondtak én felöllem. azt mondták, hogy meg tudom vetni aroszat, és ajót választani. a testi bujálkodás rosz tehát, mivel én azt meg vetettem. és a szenvedés jó. mivel azt választottam.

¹⁸⁹ haszná<llyon>ra legyen.

¹⁹⁰ a [Beszúrás.]

Storophila: ez uram igen nagy példa.. de ki fogja ezt követni. és kitsoda az, aki meg vetvén az álkalmatos életet, a nyomorult életre adgya magát.

A kristus. látom én azt storophila. hogy te azt nem tudod menyin
5 voltanak. és vannak olyanok kik akerezstet szerették. nem olvas-
tadé valaha mit irnak az én szolgámrol ferentzról. szent bonav. az ő
életében. Cap. 14. ez a jó remete. anyi sok féle nyavalyakban esék,
hogy testének minden részeiben., nagy fájdalemakot szenvedé., ezek
ahoszas nyavalyák anyira el szárazták., hogy tsak a tsonttyai mara-
10 dának. és a fájdalemakot nényeinek nevezi va-[81b:]la, egy szer
a többi között. igen nagy szenvedésben lévén. afrater a ki mellette
vala, igen meg száná, és mondá néki. atyám. kérjed az Istent, hogy
egy kevesé enyhítse meg nyavalyádót,¹⁹¹ mert ugy tettzik, mint ha
15 mód. nélkül sulyos volna az ő ostora te rajtad, ah' atyám fia, mondá
eza szent ember sirva, hogy miképpen beszélsz., hanem üsmerném
tisztá és együgyü szándékodot, ez után irtozva tekintének te reád,
és meg sem engedném hogy mellettem lennél., mivel nem kel azt
tenéked¹⁹² vizsgálnod. hogy miképpen bánik az Isten én velem, noha
20 minden erejét el vették vala a nyavalyák., mind azon által. gyakorta
a földre borulván. alázatoságal., szivesen ditsére az Istent mondván.
hálákot adok oh ! Istenem szenvedésimért, és kérlek nevellyed azokat,
ha az ate akaratod.¹⁹³ és légyen az a vigasztalásom. hogy nyomorgatván
engem afájdalemal. ne kedvezen. és ellene ne mondgyak a szent beszé-
25 nek. jób. 6. 10. ate akaratodnak végben menetelénél. énnekem soha
nagyob vigasztalásom nem lehet. mit gondolsz erről storophila., ez a
szent meg elégedéké egy kis keresztel.? azt pedig ne gondollyad.
hogy ő egyedül lett volna ilyen., mivel xavérius ferentz. ez az¹⁹⁴
indiai apostol., a midön belső képen valo vigasztalásokat veszen vala.
mindenkor ezt mondá. elég uram elég. ellenben pedig anyomoruságok-
30 ban. és veszedelmekben. ezeket mondá, még többet uram többet.
[82a:] és ezt a keresztet ugy vedd el rollam, hogy még nehezebet
adgy helyette, storophila mit mondasz ezekre. ezek az emberek
utáltáké a keresztet, valyon akissebikét választottaké mint magad?

¹⁹¹ nyavalyádót, [l—d-ből javítva.]

¹⁹² tenéked <tekintened> vizsgálnod.

¹⁹³ és kérlek[. . .]akaratom. [Ez a mondat is alá volt húzva, de Mikes hul-
lámos vonallal törölte az aláhúzást.]

¹⁹⁴ az <sze> indiai apostol.,

Storophila. én ezekre uram¹⁹⁵ egyebet nem mondhatok. hanem hogy azok szentek voltak., atekélletesség benne bövségel meg volt. én pedig bűnös, és iffiu, még attól távol vagyok.

A kristus de leányom miért nem vagy te is szent. és olyan tekéletes
5 mint azok valának., valyon az ő testek értzből volté. vagy a nyomoruságot és a fájdalmat nem érzettéké, anyira mint magad, mind azon által mostanában, nem kívánom¹⁹⁶ tetölled, se azt hogy anyit tselekedyél mint azok tselekedtek, hanem tsak azt kívánom tetölled., hogy ne amagad akarattya szerént válaszd akeresztet és azt ne
10 mondgyad. örömet szenvednék. ilyen. ilyen nyomoruságokat, de amely keresztet reám akarnak adni, az igen nehéz, és nem hordozhatom. az olyan aki tsak azt akarja szenvedni, és anyit a menyi néki tettzik. nem valóságos békeséges tüdő. az olyan. akiben ez ajó erkölcs vagyon, nem tekinti azt, hogy ha aláb valóé. felyeb valóé. egy szenté.
15 vagy egy gonosz szenvedtetie ötet. hanem mindentől egy aránt veszi aszenvedést, és azt ugy veszi, mint [82b:] ha az Isten keziből venné. el is hitetvén magával hogy a hasznos, mivel az Istenért szenvedni leg kiseb dolgot is. ő előtte az érdemes; ha magadnak ellene mondottál volna, amint arra tanítottalak, ha amagad értelmét,
20 és akarattját meg tagadtad volna, azoknak tanátsokot többé nem követnéd, el felejtettedé tehát az én oktatásimot, nem hiszedé azt. hogy mindeneket az örökké valo bölcsesség rendel., ugy hogy semmi nem történik amely jódra, és hasznodra ne lenne.

Storophila. látom uram. hogy a magam elméjit követvén. osto-
25 baul tselekedtem. és azt meg vallom., hogy a testnek okoságát követtem amidön ezt akis keresztet választottam, amely talám veszedelmes.

A kristus. igen jól beszélsz leányom. mivel jaj annak aki nem a magáét, hanem idegen keresztet visel. azt pedig el ítélted, hogy a mely keresztet valaki választ magának. az idegen kereszt, holt
30 az. a valóságos, és hasznos kereszt. amelyet az Isten öröktől fogva rendelt el valakinek, akár ki keze által legyen a. ez iránt szép példát hozok, elő neked, gertruda szüz.¹⁹⁷ meg halván. hogy egy személy igen panaszkodnék azon, hogy az Isten olyan keserüségeket bortsátot reája, amelyek nem volnának hasznosok üdveségére, meg száná,
35 és imádkozék érette. hogy az [83a: üres]

¹⁹⁵ uram [Beszúrás.]

¹⁹⁶ kívánom [*m—k*-ből javítva.] tetölled, se azt hogy <azok> anyit

¹⁹⁷ szüz. <*m*> meg halván.

[83b: kép] Mennyünk ki azért ő hozzája. a taboron kívül. az ő gyalázattyát hordozván. hebr. 13. 13.

[84a:] Isten változtatná meg azokat a nyomoruságokat,¹⁰⁸ én meg jelenék annak szüznék, és mondám néki, mond meg annak a személynek, akiért imádkozol, mint hogy szenvedés. és nyomoruság nélkül el nem lehet nyerni ameny országot, azért mondgya meg néked, hogy mitsoda szenvedést gondol magának hasznosnak lenni, a midőn pedig abban esik. akoron békeséges türesem legyen. gertruda észre véné erről a feleletről, hogy veszedelmes. és nagy kevélység volna maga magának választani keresztet. és abban válogatni.¹⁰⁹ hogy melyik jobb az üdvességre, és melyik nem jobb. melyikét lehet el viselni, és melyikét nem, holot azt nagy alázatosággal, és engedelmeséggel kell venni az Istentől, látodé tehát storophila. hogy mitsoda veszedelmes, ha magad választod magadnak a keresztet, és mint hogy már¹⁵ azt tudod., azért vigyáz, hogy többé, olyan vétekbén ne esél.

Harmadik Rész

Hogy a keresztet, nem maga után kel vonni, hanem hordozni kel, és nem kel gondolni. agyalázattal, mely azal jár.

Mennyünk ki azért ő hozzája, a taboron kívül. az ő gyalázattyát hordozván. hebr. 13. 13.

²⁰ Storophila látván. mind ezekből a szavaiból. [84b:] a kristusnak. hogy meg nem menekedhetnék attól a keresztől, a melyet nékie rendelték. el hitetvén ezt magával., reá álla, hogy fel venné azt a keresztet, melyet az ő szent mestere mutata nékie, de mint hogy a természet kerüli mind azt. a mi nékie nehéz, azért storophila is kezdé gondolkodni azon, hogy miképpen találhatna modot abban, hogy a kereszt²⁵ mentől könnyeb lehetne nékie, erre valo nézve. egy kötelet kötvén reája, nem hordozni. hanem maga után kezdé vonni a keresztet, de azt látván, hogy mindenek meg tsufolnák érette. azért az orcáját bé fedé. szégyenelvén. akeresztért valo gyalázatot. akristus azt látván., egy kevés ideig látatlanná tevé. de azután, eképpen feddé meg arol.

A kristus. mit tselekszel storophila. hát eszerént gondolodé hordozni a keresztet; úgy tettzik mint ha gyalázatnak tartanád ahoz nyulni, emlékezel meg arol. hogy én nem azt mondtam, ha valaki utánnam

¹⁰⁸ azokat a nyomoruságot, [fráshiba.]

¹⁰⁹ válogatni. [o—a-ból javítva.]

akar jöni. hogy maga után vonya akeresztet. hanem hogy azt fel vegye, hordoza, és kövesen engemet. mit akartam ez által egyebet mondani. hanem azt, hogy a keresztet fel kel a földről emelni, mint²⁰⁰ drága állapotot. és azt hordozni kell.

⁵ Storophila igen nagy bajban vala. nem tudván, miképpen menteni magát. még is reszketve kezdé mondani. és magát mentegetni, hogy a keresztől el irtodzat mihent meg. [85a:] látta., és ugy meg ijedet attol., hogy nem lelete nékie aztot a földről fel venni.

¹⁰ A kristus. hitesd el magadal., hogy ez a nagy félelem nem a keresztnek nehézségitől jö, hanem az elmétől. mivel nem leg nagyobb nyomorúság a nyomorúságot szenvedni. de az a valóságos nyomorúság., ha azt nem tudgyák. vagy nem akarják szenvedni. igazán valo böltseség tehát a szenvedéshez készülni, a nyomorúság is könnyeb, hogy ha arra reá szánnyák magokat. az érdem pedig annál nagyobb.

¹⁵ Storophila. de uram kérlek ki tselekedhetné azt?

A kristus. kitsoda, ? az, aki a maga erejében nem bizván, az Istenben veti minden reménségit. azt meg engedem neked. hogy az emberi gyarłoság kerüli a szenvedést, a keresztet hordozni, azt szeretni, atestet sanyargatni, de a tiszteletet kerülni. magadot meg vetni, ²⁰ avilági jókot el hagyni. mind ezek olyan dolgok. a melyektől irtozik a magadhoz valo szeretet; és ha tsak²⁰¹ a magad erejét tekinted, egyikét sem viheted végben ezek közül magadtol; de ha az Istenben veted reménségedet, onnét felyül mind erőtt, mind tehettséget fogsz venni.

²⁵ [85b:] Storophila. avalóságos., hogy az Isten irgalmas²⁰² és kegyelmes lévén. el hitethetem magamal, hogy én nekem arra mind kegyelmet adna. mind segítséget nyujtana., de hogy igazán meg vallyam, oly igen irtozom akeresztől. hogy azokat nem is kérhetem.

A kristus. A midön mojses látá. hogy a páltzája kigyová változék. ³⁰ attol meg ijede. és szaladni kezdé, de az Isten parancsolá néki. hogy venné fel akigyot. és azonal. a kigyó páltzává változék, az után azon páltza. amojses kezében olyan eszköze lön, a melyel az Isten által vivé averes tengeren az ő népit. és meg szabaditá. a nyomorúságból., így a kereszt, és aszenedés. olyan páltza, a melyet ha a földre. vetz. ³⁵ kigyonak tettzik lenni. attol meg ijedcz. és el is szaladcz. de ha azt, az igazságnak. kezével. fel veszed, és a nyomorúságnak vegit meg

²⁰⁰ mint [t—d-ből javítva.]

²⁰¹ tsak [k—d-ből? javítva.]

²⁰² irgalmas <le> és kegyelmes lévén. [Törlés a sor végén.]

tekinted. akoron meg látod., hogy akerszt. aza páltza, a mely meg szabaditván tegedet avéteknek rabságából. a menyei jérusálemben fog vezetni. emeld fel hát szemeidet az ég felé. a hová emeli az embereket akerszt., és tekindsz meg az örökké való boldogságot, a melyet ⁵ ígérték akersztért való érdemnek. szükséges azért, hogy az emberek, mindnyájan által mennyenek anyomoruságnak szélvész tengerén, és fel emeljük sziveket, és szemeket az [36a:] ég felé. valamint az én apostolom mondgya. nem azokra nézünk, a melyek láttatnak. hanem a melyek nem láttatnak, mert a melyek láttatnak, idő szerént ¹⁰ valok, de a melyek nem láttatnak, örökké valok. 2. Cor. 4. 18. miért félsz tehát a keresztől, hogy ha tsak egy tagodnak kellene részeseülni a boldogságban. a fel támadás után, ugy talám elég volna egy kézel nyulni akerszthez, de mivel hogy én az egész embert váltottam meg, és az egész testében akarom meg jutalmaztatni, oly boldogságal. a melyet ki nem lehet mondani, miért ne hordozná tehát az ¹⁵ egész teste akersztet., tudod azt storophila. hogy én az egész ember-ségemet. az embernek üdvéségire fordítottam, hogy szenvedhessem hát én azt. hogy olyan idegenül szolgáljon engemet, mint ha elég volna, imel ámal maga után vonni a keresztet. minden kétség nélküil. ²⁰ az emberekért való sok szenvedésem., és szeretetem, más féle hálá adást érdemlene.

Mind ezekre a kegyeségel való feddésekre. storophila semmit nem felele, akristus azt látván. meg akará véle üsmértetni még más vétkétt is. a mely nem vala aláb való az elsönél, mondá azért nékie, ²⁵ storophila miért fedezted bé az ortzádót. azért hogy nagy gyalázat-[36b:]nak tartod a kereszt hordozást.?

Storophila azt meg vallom igazán, hogy igen szégyenlettem, mivel az én szomszédím gyaláznak engemet. és azok a kik körülöttem vannak. tsufolnak. ps. 78. 4. nem szükség hogy többet mondgyak, mivel te tudod ³⁰ mitsoda gyalázattal. illetnek engemet. és hogy mitsoda szégyenbe hoztának. ps. 68. 23.

A kristus. bátor légy, és vessed reám szemeidet., meg tekintvén azt. hogy én az öröm. és tsendes élet helyébe, keresztet szenvedtem. agyalázatot meg vetvén. hebr. 12. 2. nem de²⁰³ nem éretted szenvedtemé azokat agyalázatokot. igen is éretted, aki tsak féreg, és nyomoruság vagy, azt tudod hogy amidön ajérusálem kapuján ki vivének engemet. a kereszt, a vállamon lévén. mindenek tsufolnak vala, és

²⁰³ <d> nem de [Törlés a sor elején.]

bestelenséggel szollanak vala felöllem, sőt még fogakat is tsikorgatták ellenem. miért kellene tehát néked félni attól atsufságtól melyet avilágiak tehetnek rajtad. az én keresztémért, mint ha nagy bestelenség volna. azén keresztem, nem tudodé azt. hogy az én tanítványim azt ditsőségnek tartották, ugyan azért is mondgya az én apostolom pál. ⁵ *mennyünk ki azért ő hozzája atáboron kívül. az ő keresztét hordozván.* hebr. 13. 13.

Storophila. örömet fogom szenvedni ezután. [87a:] oh! édes üdvezitőm. a kereszteteket. és a gyalázatokat. te éretted, de tsak ¹⁰ éppen egy dolog nehéz nekem. ahogy. avilágban olyan nyilván valo vétkesnek fognak engemet tartani, a ki vétkeimért, meg érdemlettem akeresztet viselni. kérlek azért, *ítély meg engemet. és oltalmaz meg olyan néptől. aki nem szent. ne adgy kezekben azoknak, kik engemet gyaláznak.* ps. 42. 1.

¹⁵ A kristus. hogy ha azt²⁰⁴ a kegyelmet meg nem engedném is néked, semmi panaszod nem lehetne. mivel én soha semmi vétket nem tselekedtem., még is, *abünös testnek hasonlatóságban öltöztem abünért.* rom. 8. 3. nem számlaltaké engemet a gonoszok közében. nem vitteké engemet ahalálra, akét lator közöt. az Isten engemet terhelt meg ²⁰ *ati gonoszságtokal.* és akkor *ugy tekintettek engemet. valamint egy bél poklost, valamint olyat, akit az Isten el hagyot.* isa. 63. 6. te pediglen *ugy félsz a vétkesek közü számláltatni. mint ha igaz. és ártatlan volnál. nem tudé azt, hogy meg botránkoztattad azokat, akik tégedet szerettek, ate szived kívánságit mindenben követted, úgy hogy abünt ²⁵ úgy ittad, valamint avizet, és mostanában egy kis szegyenért úgy panaszolkodol., mint ha ártatlan volnál. noha nem régen mondám azt néked, hogy [87b:] engemet, a ditsőség és gyalázat, szidalom, és ditséret közöt, kel követned.* 2. Cor. 6: 8. ha én reám veted szemeidet meg láthatod, hogy a méltóság, az alázatosságban találtatik, ahatalom agyengeségben. és az élet. ahalálban. ha az életre akarsz érni, kövessed azt, a mi arra vezet, vesd meg a szégyent, mivel a homlokodra azért vetz keresztet, hogy meg mutassad azt, hogy nem szegyenled követni tanításomat.

Storophila. el nem hitetvén még is mind ezeket magával. mondá. ³⁵ *azt meg vallom uram. hogy sok féle vétkeim vannak. mind azon által. kegyelmedből az olyanoktól ment vagyok, a melyek másokat meg botránkoztathatnák. és a melyeket. szememre vethetnék mások.*

²⁰⁴ azt <azt> a kegyelmet

A kristus. miért vigyász mindenkor arra, hogy mit fognak az emberek mondani, az én apostolom azt mondgya, hogy *a mi dítsekedésünk nem más. hanem a mi lelkiünk üsméretinek bizonyysága.* 2 Cor. 1. 12. ez így lévén. akinek alélke üsmérete. nyugodalomban vagyon.
5 nem kell arra hajtani hogy mit mondanak mások felölle.

Storophila. noha a szivem semmit a szememre nem vethet, és semmi oly nagy vétékben nem érzem magamot, mind azon által uram. az igen nehéz hogy mások nagy vétéknek tarttsanak.²⁰⁵

A kristus mindenkor tsak egy éneket mondasz, nem [88a:] mondom
10 én azt hogy a nehéz ne legyen. de a héjával. nem el szenvedhetetlen dolog. ám bár egy féle keresztet hordozanak a jók, és a gonoszok. de az érdem nem egy aránsu. mert noha, egy keresztet viselleyenek is: de abból nem következik hogy egy mástól. meg ne különböztessenek. szintén ugy, valamint hogy, egy keméntzében az arany
15 szépen fénylik, és a szalma, fekete füsté válik. és így ugyan azon egy nyomoruság meg próbállyá és tisztittyá a jokat, és a gonoszokat. el kárhoztattyá, mivel abban a gonoszok. az Isten nevét káromollyák. és a jók áldgyák. és ditsérik.

Storophila, én ezekre egyebet uram nem tudok felelni, hanem
20 hogy a keresztet hordozam., és hogy mindenektől meg tsufoltassam. ekét féle rosz.

A kristus abban semmi rosz nintsen., akerszt alat szükség képen el kel szenvedni agyalázatot. *mert mind azok akik Istenesen akarnak élni akristusban. üldözéseket fognak szenvedni* 2 tim. 3. 12. epedig
25 közönséges avilágban. *hogy az olyan. aki egyenes uton jár, és az Istent féli. meg vettetik attól, a ki gonosz uton jár,* prov 14. 2. de te ne hajts avilág itéletire, hanem tsak köves engemet. egyébre ne vigyáz. *ha a világból valo volnál, a világ a mi övé. szeretné azt,* de mint hogy. *el választottalak evilág*²⁰⁶ [88b:] *közül,* hogy engemet kövess, és keresztmet hordozad. *azért gyüölöl tégedet evilág.* joan. 15. 19. de azt tud meg. hogy még te előttd gyüöltd engemet. evilág. ugyan azért is választották a keresztben valo halált nekem a sidok. hogy ne tsak fájdalmas. hanem még gyalázatos halál is lenne. azt keresték. hogy mindenek előtt. utálatos, és gyalázatos lennék. azért, hogy ha senki el nem akar
35 na is hagyni halálomért, leg aláb hogy el hagyának gyalázatos szenvedésimért. de ugyan ezen okból is jöttek leg inkább hozám azok akik

²⁰⁵ tattsanak [! r nélkül, íráshiba lehet.]

²⁰⁶ evilág<tol.>[88b:] közül, [k-t-ből javítva.]

szeretnének. mivel oly gyalázatos halált kívántam ö érettek szenvedni, ugyan is lehető nagyob²⁰⁷ vigasztalások azoknak kik akeresztet viselik. mint a, hogy abban én hozám hasonlítanak.

Storophila, ez uram igen nagy tekéleteség.²⁰⁸ gondolom hogy nem⁵ is közönséges az emberek között. én pediglen érezvén gyengességemet, nem merek olyan nagyra vágyani.

A kristus. avalo hogy igyekezni kel arra mind azoknak. kik a tekéleteségre vágnak. a melyre is hittam az embereket. *legyetek azért tekéletesek. mint atí menyei atyátok tekéletes,* matth. 5. 48. ezért is¹⁰ mondgya egy nagy doktor. hogy az olyan aki keresi az Istent., valahány napot. valamely szenvedés nélkül töltött el. mind anyi kárt vallot. mert valamint hogy, a mely fát. a szél leg jobban ér, annál mélyeb gyüke-[89a: üres]

[89b: kép] Vigyázatok arra. hogy a jó tselekedeteket. ne tselekedgyétek az emberek előtt, hogy láttassatok azoktól. matth. 6. 1. [90a:]ret vett, ugy az olyanok. kik magokat tellyeséggel az Isten rendelése alá vetik. magokat keményen tarttyák. és semmi öket meg nem mozdithattya.

Storophila. örömmel kívánnám, hogy ha a keresztnek uttyan²⁰ nagyot haladtam volna. de azt is akarnám. ha nagy bátorságom volna.

A kristus. légy jó bizodalomal., leg első lépése annak a ki a jóra igyekezik., ahogy, a jó erkölcsöt kívánnya. és²⁰⁹ mennél inkább nevedik ez a kívánság, annál inkább közelit a jó erkölshöz. ha erről bővebben akarsz oktattatni. halgassad mit mond Climacus. a szenvedésnek²⁵ kezdete a. hogy nagy keserüséggel veszik agyalázatokat. az utnak. közepin., hogy azt szomorúság nélkül szenvedik. avégin pedig azt háláadásal veszik. láttam, mondgya olyan három szerzetest. akiket nagy bestelenséggel illettenek. az egyike azok közül azt érezvén. azon fel háborodot, mind azon által. neheztelésit el titkolta, a második³⁰ azt örömel szenvedte. a harmadikának. tsak épen az eset nehezen. hogy a fele baráttya az által magának kárt tett.

²⁰⁷ nagyob [b—k-ból javítva.]

²⁰⁸ tekéleteség. [Utána magasra felnyúló szárú betű kezdete, melyet nem folytatott.]

²⁰⁹ és <a> mennél inkább [Törlés a sorvégen.]

Negyedik Rész.

Hogy a kereszt viselésben el kel kerülni a hejában valóságot.

Vigyázzatok arra. hogy a jó tselekedeteket. ne tselekedgyétek az emberek előtt, hogy láttassatok azoktól. matth. 6. 1

⁵ [90b:] Storiphila örömel kezdé halgatni az ő szent mesterének oktatásit. és azokat követni is akará., de azon dolog történék véle, a mint szokták mondani. hogy a ki egy rosztat akar el kerülni, másban esik. azt meg tanulta vala, hogy nem kellene a keresztet maga után vonni. hogy a keresztnek gyalázattól sem kellene félni, mivel az. ¹⁰ aditsóségnek magja. azért már nem is gondolkodik vala egyebről,²¹⁰ hanem arról a ditséretől. és ditsőségről, a melyet fog érdemleni. azért hogy mindenek előtt viseli akersztet. valamint a kristus. erre valo nézve, fel vevé a keresztet;²¹¹ de azt keresztül tevé maga eleiben. olyan formán. hogy a kereszt el fogá az egész utat. és mindenek tekintik vala ötet, azt is gondolá. hogy már ő sokat haladot volna. a jó erkölcsnek uttyán. mivel a keresztet ha ugy nem is amint kellett. de tsak hordozta, de oh' mely igen el tévelyednek az emberek. a midön a magok akarattokat követik, az olyan aki annak előtte egy kevés idővel nagyon tartot az emberek előtt valo gyalázattól, más féle ²⁰ veszedelemben esik, és tsak nem el veszti magát. amaga mutogatása miat.

A kristus, ezt meg látván, meg üsmérteté véle. ujontába valo tévelygését. mondván, mit tselekeszel leányom, a vétket. vétekel akarodé²¹² helyre hozni. a keresztet hordozni kell. de nem kel magadot ²⁵ fel emeled, tekindsz meg hogy mitsoda alkalmatlan. olyan formán hordoznod a kereszt-[91a:]tet. mindenben meg ütközöl, és ugyan maga a kereszt nem engedi néked bé menni a meny országnak szoros kapuján. olvastadé azt. hogy ársénius remete aházában lévén. szozatot halla. a mely mondá néki. gyere had mutassam meg néked, az emberek ³⁰ tselekedetit., ki menyén. két lovaszt láta. a ki mindenik maga előtt, keresztül. egy hoszu²¹³ gerendát viszen vala, és olyan formán. akarának egy templomban bé menni. de azt végben nem viheték. mivel a gerendától nem leheté. azért ketelenek valának kívül maradni.

²¹⁰ egyebről., [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

²¹¹ a keresztet; <od> de

²¹² akarodé <el> helyre hozni.

²¹³ hoszu <h> gerendát [Törlés a sor végén.]

arsenius ennek magyarázattyát akarván²¹⁴ meg tudni. a szozat azt felelé nékie. hogy az, az olyanokat jelentené, a kik kevésésgből viselik az igazságnak terhét. és a kik meg nem alázták magokat. hogy magokat meg jobbítsák, és alázatosan járjanak²¹⁵ a kristus uttyán. azért is kívül maradnak. a meny országnak kapuján. latodé storophila, hogy mitsoda veszedelemre veted magadot. ha úgy hordozod a keresztet. a hejában valo ditséretért, azt tud meg. hogy az olyan formán valo kereszt hordozás. olyan ostoba kevéség. a mely semmi jutalmat nem érdemel.

- ¹⁰ Storophila. én²¹⁶ uram azt tsak azért tselekedtem hogy el kerülhessem azt a vétket. a melyről meg intettél volt. [91b:] engemet, nem gondoltam hogy rosz legyen jót tselekedni. és azért egy kis ditséretet vární. én azt olvastam hogy a ditséret bátorságot ád, még aleg félékenyebeknek is. ugyan ezel is akartam magamot meg bátorítani.
- ¹⁵ akerszt hordozásra. gondolván azt, hogy szabad azal akis segittséggel meg könyebíttenni azokat a sok nehézségeket, a melyek el idegeníttik. azokat kik akarnák a keresztet hordozni.

- A kristus. meg tsalod magadot leányom. mivel ha a ditsöséget szereted. az olyat szeresed amely örökös. avilágít pedig meg vessed.
- ²⁰ mert az olyan mint a füst, igen²¹⁷ rosz kereskedő vagy, hogy ha szenvedésidet az emberi ditséreten akarod el adni. és a menyeit el vesztetni. mely tsudálatos az emberi meg romlot elme. aki nagyobra betsüli az emberi ditsöséget., az Isten ditsöségénél. mitsoda bolondság. alelki dolgokban olyan hejában valo ditséretet, keresni., a melyet a
- ²⁵ szél el viszen., sok munka után semmit sem nyerni, egy jó szolga az ő munkájában, mindenkor az urát tekinti. és az olyan tanítvány. a ki elő akar menni. mindenkor az ő mestere mellet marad. te pedig ellenkezöt tselekeszel., mivel jó tselekedetidben nem vigyász az uradra és Istenedre., akitől kell vární tsak egyedül ajutalmat. és adítsöséget.
- ³⁰ te pediglen [92a:] olyanokra tekintesz., akik olyan nyomorultak mint magad és akik néked semmi jutalmat nem adhatnak, azt kellene tudnod hogy az Isten igazságos lévén. reá emlékezik ajóra. melyet ő érette tselekeszel, az emberek pedig változok, és igazságtalanok lévén, tsak a jelen valot tekintik. és hamar el felejtik a mit érettek tselekeszel.
- ³⁵ ate jó tselekedetidet. az égben írják. és te azt akarod hogy eföldön

²¹⁴ akarván [akárvánból javítva az ékezet áthúzásával.]

²¹⁵ járjanak [r—j-ből javítva.]

²¹⁶ én <a> uram azt

²¹⁷ igen [g—d-ből javítva.]

tekintsék azokat. a menyei dolgokért viaskodol. és evilágon keresed el venni a koronát.

Storophila. soha sem gondoltam volna azt uram. hogy rossz volna valami kis dicséretet keresni olyan dologban a mely magában nem⁵ rossz. ?

A krisztus látom én azt. hogy az áitatoságnak iskolájában még te igen keveset tanultál., hallottadé azt valaha. hogy én mit mondtam ez iránt, *vigyázatok arra hogy a jó tselekedeteket ne tselekedgyétek az emberek előtt. hogy láttassatok azoktól, ha különben tselekesztek, a ti menyei atyátoknál. jutalmatok nem leszén.* matth. 6. 1. ugyan ezen az okból mondtam hogy nem kel egy tselekedni mint a kép mutatok, kik az emberek előtt. valo dicsékedésből. adnak alamisnát, és akik azért imádkoznak a sinagogákban. és²¹⁸ [92b:] az uttzákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjenek. mivel én azt akarom. hogy az áitatoságnak tselekedetit titkon kell végben vinni. úgy hogy az én atyám. aki azt titkon láttya, nyilván meg jutalmaztassa,

Storophila. noha sokszor hallottam immár ezeket a szent oktatásokat. mind azon által ezekről nem emlékeztem. és ezekről úgy nem gondolkodtam a mint kellett volna.

²⁰ A krisztus hát tsak enyi hasznát veszedé az én beszédimnek,²¹⁹ amelyek hasznosok., de hogy kövessém beszédimet. azt mondom néked, nem hejában mondotta Chrisostomus., hogy a hejában valo ditsőségg, a kinnak, és a szenvedésnek az annya. nintsen is különben, mivel Dávid azt mondgya. hogy az *Isten meg törte tsontyaít azoknak., kik*²⁵ *az embereknek. akarnak tettzeni. meg is gyaláztattak, mert az Isten. meg vetette őket.* ps. 52. 7. jaj azoknak,²²⁰ kik az én keresztemet viselik. és engemet nem követnek. mert nem követik az én alázatoságomat, az illyenek két féle kint szenvednek, először²²¹ nagy fáradságot. a melyel keresik aditséretet, másodsor az örökké valo kint. a melyben vezeti³⁰ őket az ő kevélységek.

Storophila.²²² kérlek kedves meg váltom tanisd meg szolgálodot., hogy miképpen lehessen azt el kerülni..

A krisztus. halgassad ezeket. *a testnek szövétneke* [93a:] *a szem, ha ate szemed tiszta. az egész tested is világos leszén.* luk. 11. 34. a lélek szeme,

²¹⁸ és <az uttzak>[92b:] az uttzákon,

²¹⁹ beszédimnek, [i—e-ből javítva.]

²²⁰ azoknak, [z—k-ból javítva.]

²²¹ először <a> nagy fáradságot. a melyel

²²² Storophila. [S—k-ból javítva.] kérlek

a sziv indulattya, ha atiszta, az egész tselekedeted szép, világos., és egyenes lészen. nem elég azt meg vizgálni, ha ate tselekedeted jóé. hanem azt kel meg vizgálni. ha a tselekedetednek vége jóé. mivel az Isten. nem tekinti anyira a tselekedetet., mint annak végít. erre a végre is mondgya az én apostolom. *akár észtek, akár isztok,*²²³ *akár mit tselekesztek. mindeneket az Isten dűtsőségire mivellyétek.* 1 Cor. 10. 31. ezeket a szokot kell ate elmédben, és szivedben. bé nyomtatni, ugy hogy egyenes legyen szándékód, és tsak egyedül az Istenhez igyekezők. és így minden jó tselekedetedet²²⁴ az Istenhez kell fordítani. az egyenes szándék által. mivel akár mely jónak lássék lenni atselekedet., de a meg hal, hogy ha tsak ajó szándék. azt nem élteti, ne tselekedgyél tehát semmit is hejában valóságbol. és azért. hogy az emberektől meg ditsértessél. hanem a midön, valamely jó igyekezetet tettél fel. az Isten ditsőségire., azt egyaránt. mind végig kövessed.

¹⁵ Storophila. de uram miképpen kerűllyem azt el. hogy az emberek ditséreteket ne keresem.?

A kristus. el kel azt magadal erősen hitetni. [93b:] hogy az Isten mindenüt jelen vagyon, mivel kitsoda az, a ki az ura előtt. lévén, inkább kivánna még is tettzeni valamelyiknek atársai közül, mint sem az urának akitől mindent vár, ne gondoly tehát az emberek ditséretivel, hanem várjad az igasságos bironak sententiáját. és tsak egyedül. annak akarattyát keressed.

Storophila. uram mit kellesék még többet tselekednem?

A kristus egyebet nem. hanem visellyed akeresztet. alázatos elmével. ²⁵ Héráclius CSászár. igen drága²²⁵ öltözetben lévén. arra a hegyre akará vinni nagy pompával a keresztet. a melyre én vittem. vala. de egy láthatatlan kéz. meg tartoztatá ötet. ugy anyira hogy mentől inkább erőlködnék fel vinni, annál inkább érzé hogy viszá taszitanák. ezen a tsudálatos dolgon meg ijede mind maga, mind a jelen valo nép, azonban. Zakariás, ajérüsalemi püspök. meléje menvén mondá néki. uram vizgáld meg, hogy ha. eza nagy pompa meg egyeziké akristus szegénységivel. és alázatoságával. akoron a CSászár magában térvén. és le vetvén drága ruháját. közönséges köntosben öltözék. és minden akadály nélkül. fel vivé akeresztet²²⁶ a kálvária hegyére, ahonnét annak ³⁵ előtte egy nehány esztendővel el vitték vala a persák. eszerént

²²³ isztok, <m> akár mit tselekesztek. mindeneket

²²⁴ tselekedetedet [Szóvégi et — beszúrás.]

²²⁵ drága <olto> öltözetben [Törlés tollhiba miatt a sor elején.]

²²⁶ [Sorvégen:] a [új sor elején:] akeresztet

akarom tehát hogy viseljed a keresztet. szemérmességben. és
[94a: üres]

[94b: kóp] Az olyan. a ki igen sietve megyen. meg esik. prov. 19. 2.

[95a:] alázatosságban járván. és hogy a menyiben lehet. el kerüllyed

⁵ az emberi ditséretet.

Ötödik Rész

Hogy a ki a keresztet hordoza. annak akristus után, és
nem előtte kel járni.

Az olyan a ki²²⁷ igen sietve megyen meg esik. prov. 19. 2.

Valamint hogy az olyan. aki egyszer az egyenes utrol el tér, mentől
¹⁰ többet megyen., annál inkább el tévelyedik., ugy az olyan. aki nem
igazán keresi az Istent hanem csak gyenge akarattal. akarván is.
nem is. nem fog soha az egyenes uton járni, hanem egyik tévelyésgből.
amásikában esik. storophila. ezt meg próbálá, mivel el akarván az
egyik vétket kerülni, amásikában esik. akristus oktatási. oly igen
¹⁵ meg haták az ő szivét. hogy magában fel tevé. nemesi modra követni
az keresztnek uttyát, akár mely kemény legyen a, azért nagy bátor-
sággal egy keresztet ragadván. a vállára veté. és nem hogy az ő szent
mesterének parantsolattyától várt volna, ha-[95b:]nem aztot meg
akará előzni., ez az ártatlan galamb. nem tudván tehát azt jól. hogy
²⁰ mire adná magát., nem is tarta semmitől. hanem amaga elméjire ta-
maszkodván. el indula., kalauzul vévén magának., a maga hittségét.

De akristus meg tartoztatván ötet. mondá. nékie. meg tsalod maga-
dot storophila, mód nélkül el hagyod magadot. a helytelen valo buz-
goságnak. ugy tettzik mint ha már is. el felejtetted volna. az én
²⁵ oktatásimot.

Storophila. melyek uram azok az oktatások. ?

A kristus. hát már is el felejtetted, nem mondottamé azt meg, még
eleinten. hogy ha ki utánnam akar jöni.²²⁸ vegye fel az ő keresztét. és
kövessen engemet., ezeket gyakorta meg mondottam néked, te pedig
³⁰ ezekre semmit sem vigyáztál.

Storophila. észre nem vévén vétkit. mind azon által akarván magát
menteni monda, uram én azt gyakorta hallottam. hogy a lágy melegek.
és tunyák. néked nem tettzenek. hanem azokat szereted akik buzgo-
sággal szolgálnak., és arra emlékezem hogy ate apostolod. arra int

²²⁷ a ki <sietve> igen sietve

²²⁸ akar jöni. <f> vegye fel

minket hogy ne tsak lépve járjunk. hanem fussunk *ugy fussatok, hogy a jutalmat el vehessétek.* 1. Cor. 9. 24. mi-[96a:]ben vétettem tehát én, hogy ha a futáshoz készülök, és szaporan akarok járni a keresztnek uttyán.

⁵ A kristus. abban vétettél leányom. nem jársz²²⁹ utánnam, és nem követz engemet, nem engemet vész kalauzodnak. gondolodé azt, hogy nem volt annak oka. miért nem hordozta, előttem akeresztet. a Cyreneai simon. hanem utánnam, azért ha elő akarsz menni a lelki dolgokban végy engemet kalauzul, mivel az evangéliumban azt mondtam. hogy nem előttem. hanem utánnam kel járni.

¹⁰ Storophila. botsás meg uram nékem. mivel azt nem gondoltam hogy nem jó előre menni, mert ha jó dolog akeresztet hordozni, mi szükség vagyon akalauzra. ?

A kristus. nem elég azt tselekedni amijó, hanem azt jól kell tselekedni. igen nagy kevélység azt gondolni hogy nintsen szükséged amás tanátságára, azt hagyom tehát néked hogy magadot ne tanítsad, és ne adgyad magadot olyan uttra kalauz nélkül, a melyen. soha sem jártál. mivel ha más képpen tselekeszel. veszedelemre tészed magadot., és el is faradtz. ha erősen mégy, vagy el aluszol az uton. ha lassan jársz.

²⁰ Storophila ki gondolhatná uram. azt. hogy oly nagy [96b:] veszedelemre tegyem magamot, ha a magam elméjire hagyom magamot, és ha buzgoságat akarok másokat²³⁰ meg haladni. ?

A kristus örömet meg engedem néked ezt a vétket, mivel még keveset próbáltál, de hogy meg üsmértessem veled, mitsoda veszedelmes alelki dolgokban. a magad elméjire támaszkodnod, és azt kívánod hogy engemet meg előzz, vagy azokat kik hely tartoim., azt elég meg tudnod hogy mi történék péterel, az én első apostolomal, aki is egy szer előttem akarván menni, és halván engemet szenvedésemről beszélteni. mondá. *oh uram. Isten ne adgya hogy a néked ugy legyen.,* ³⁰ de mit felelék erre. *távozá el tőlem sátán. botránkozásomra vagy nékem, mivel nem vagy bölcs. az Isteni dolgokban matth. 16. 22. ez a szó. távozá el tőlem. azt teszi, kövess engemet., előttem akarszé járni., tanátsot akarsz nékem adni. holot tenéked kel azt tőlem venni, azért is nevezém sátánnak. mivel ő akará meg mutatni az utat az ő mesterének, és urának. erre a végre is mondá egy szent ember., hogy ha látod hogy egy iffiu a maga akarattya után az ég felé fel mégyen., fogd meg*

²²⁹ jársz [r—sz-ből javítva.]

²³⁰ másokat [ot — beszúrás.]

néki a lábát. és vedd le., mivel nem hasznos nékie olyan formán fel menni. st bern. látodé tehát mitsoda veszedelmes²³¹ mod nélkül sietni. [97a: üres]

[97b: kép] Az urat követni nagy ditsőség. Eccli 23. 38.

⁵ [98a:] storophila. de uram. mitsoda rosz vagyon abban, ha valaki a maga akarattya. után. akarna fel menni az égben?

A kristus. abban az a nagy rosz vagyon. hogy a maga akarat, a kevélységnek alába. a melyel senki még fel nem mehetet az égben, még is azt mondom néked, hogy az, aki maga magát vezet, és világosság nélkül jár. veszedelemben forog., mivel sokan szenvedtenek, sok fáradságokat. és munkákat. mint ha az, az Istenért lett volna. noha tsak a magok akarattyakot követték: magok felől sokat álitván. a minden fáradságokat haszontalanná tette., kövess hát engemet ha okos vagy, kövessed mojsest is az én szolgámat., a ki is meg tudván. hogy a meg ígért földre kellene néki a népet vinni. mondá bizodalomal., *hogy ha előttünk nem akarsz járni, inkább kine vigy minket ebből a helyből, mivel miképen²³² tudhatom én azt meg. és ate néped, hogy kegyelmet találtunk előtted, hogy ha velünk nem jársz.,* exod 33. 35. azért tsak egy lépést se tégy. nálam nélkül. hogy ha futni akarsz., azt is meg engedem, de ugy hogy ne előttem kívány futni. ha engemet el akarsz érni. kövess engemet, de ne magadtol., hanem az én kegyelmemnek segítségével

Hatodik Rész

Hogy a keresztet jól lehessen hordozni. akristus
pél-[98b:]dáját kell követni.

²⁵ Az urat követni nagy ditsőség. eccl. 23. 38.

Storophila végtire magaban térvén. és anyi sok helyes okokal meg gyözetetvén. ugy kezdé hordozni a keresztet amint kellett. és szívének örömeivel. mondá a kristusnak, járjon az én uram az ő szolgálója előtt, és lassanként követni fogom nyomdokát.

³⁰ A kristus eszerént kell tselekedned leányom. és most keszdesz okosá lenni. mivel ate üdveségedért szállottam le az égből, a miket te néked kellett volna szenvedned, azokat én szenvedtem. nem szűkségből, hanem nagy buzgo szeretetemből. az által meg akartam néked mutatni. hogy békeséges tőrönek kell lenned. és hogy tsendeséggel ³⁵ vegyed, ez életben valo nyomoruságokat, mert én születésemtől fog-

²³¹ veszedelmes (sietni,) mod nélkül sietni.

²³² miképen [n — utólag beszúrva.]

vást, az utolsó szem pillantásomig. mindenkor nyomorúságban és szenvedésben voltam, nagy szegénységben éltem. sokféle panaszokat hallottam ellenem., tsendeséggel²³³ szenvedtem abestelenségeket, jó tételimet. hálátadatlanul. fizették, tsuda tételimet káromlották.
5 szent tanításomat hamisággal vádolták. és azt tsufssággal illették.

Storophila. uram mint hogy oly békeséges tüdő voltál egész életedben. és hogy az által nagy engedelmeségedet [99a:] mutattad az atyádhoz, az igazságos hogy én nyomorult bűnös, szenvedgyek én is azért. hogy szent akaratomnak engedelmeskedgyem. és hogy viseljem
10 üdvességemért. ehaladno életnek súlyos terhét, mind addig az ideig, amég néked tettük. mert noha bár nehéz légyen is az élet, de ate kegyelmednek ereje által. érdemet okoz, és anyi sok szenteidnek példájok után. aeg gyengébbnek. is. kel ez életet betsülni, ugyan is nagyobb vigasztalásunk vagyon nekünk abban., mint sem azoknak.
15 kik az ó törvény alatt voltak., a midőn a mennyeknek kapuja bévala zárva, és az út. mely arra vezet.²³⁴ üsméretlen vala, kevesen lévén olyanok. kik azt keresték volna, az első időbeli szentek., és igazak előtt. bévala téve. a menyei kapu, mind addig. valamég azt meg nem nyitá a te vérednek. és keresztednek érdeme. miképpen
20 lehessen nekem meg hálálnom azt a kegyelmet melyet velem tettél. és a te hiv szolgálodal, hogy ate országodra oly egyenes, és bizonyos utat mutattál, nekünk. mivel szent életed, és békeséges türed. az az út, a melyen kel hozád mennünk, hogy ha elsőben magad meg nem mutattad volna nekünk azt az utat. és ha magad elsőben nem jártál volna
25 azon, az uton. kitsoda lett volna az, aki [99b:] azon járt volna, oh menyin maradnának hátra, hogy ha a te nagy példád nem bátorítaná.

A kristus a nincsen különben, ugyan azért is, *adtam néktek példát. hogy a mint én tselekedtem. veletek, ti is azon képen tselekedgyetek.* joan. 13. 15. azért ha a keresztet jól akarod hordozni., vizsgál meg hogy
30 miképpen hordoztam én azt. erre való nézve mondgya az én apostolom, *nagy álhatalossággal füssünk. a mi előnkben adatot tzélunkhoz.*²³⁵ *tekintvén ahitnek fejedelmére, és el végezőjére. a jesusra.* hebr. 12. 2.

Storophila. oh. édes jesusom., te vagy abékeséges türednek., és az érdemnek tüköre. mindenkor tégedet²³⁶ foglak tekinteni, és a szívem-

²³³ tsendeséggel <hal> szenvedtem

²³⁴ vezet üsméretlen

²³⁵ tzélunkhoz. <hebr. 12.2> tekintvén ahitnek fejedelmére, és el végezőjére, a <kristusra> jesusra. hebr. 12.2.

²³⁶ tégedet [d—g-ből javítva.]

ben hordozni: úgy hogy mindenkor tégedet,²³⁷ és ate szenvedésidet látván, az én szenvedésim könnyebbek lehessenek nékem.

A kristus. eszerént tselekedgyel. storophila. mivel. *igen nagy ditsőség az urat követni. mert ő ad vég nélkül való napokat.* eccl. 23. 38. ez a szó²³⁸
5 kövessed az urat. arégi görög bölcseknél. igen nevezetes mondás vala., ezt mostanában valóság. követik a hiv keresztények., és azal nagy érdemet nyernek Isten előtt.

Storophila uram kérlek mondgyad meg énnekem mi-[100a:]ben áll. az az érdem?

10 A kristus. abban hogy az Isten kedvében vannak, nem olvastadé mit mond az irás az igazak felől, *láttattak az esztelenek szemeknek meg halni. és gyötirelemnek állítatot az ő ki mulások., és a töllünk való el menetelek veszedelemnek; és ha az emberek előtt kínokat szenvedtek is. az ő reménségek halhatatlanságal tellyes. mert az Isten meg kísértette őket, és*
15 *magához méltoknak találta őket,* sap. 3. 2. 4. 5. boldog kereszt, és nyomorúság téhát az, a mely az Isten kedvében teszi az embert., éppen tsak a nyomorult. a ki szomorkodik a nyomorúságban. mivel ha engemet például nem veszen. a nyomorúságban., azt nékem nem is ajánlya, és ha azt nem szenvedí érettem., nem léssen Isten előtt kedves. ezért is
20 *mondottam én azt. hogy a ki fel nem veszi keresztét, és engemet nem követ, nem*²³⁹ *méltó az én hozám.* matth. 10. 30.

Storophila. Ezeket nagy álmétkodással halgatván. fel kiáltá. *kitsoda az, aki követhetné teremtőjét.* eccl. 2. 12. tartozom én azal édes jesusom, hogy hozád kaptsoollyam magamot. mivel magad mondottad, hogy ma
25 *gad vagy az útt. az igazság. és az élet, magad vagy a meg térésnek ut-* [100b:]*tya, a szent tanításnak. igazsága, és az örök boldogságnak élete.*

A kristus. azt jól mondod, mivel én vagyok az útt, és tsak én általlam lehet hozám jöni, az is jö hozám én általlam. aki abékeséges türésnek. és az alázatoságnak. ösvényén jár. a melyen mind a munka,
30 mind a fáradság. mind a félelem. és a szomorúság fel találtatik, én mind ezeken által mentem, noha a ditsőségnek királya vagyok. azért hogy az emberek ne kívánnyák azokat el kerülni, hanem meg győzék szenvedésekel.

Storophila. mind azok uram. a miket nékem mondottál., bé töltöt-

²³⁷ tégedet, <foglak tekinteni.> és

²³⁸ ez a szó <sz> kövessed az urat. arégi görög bölcseknél. [bölcsektől javítva.]

²³⁹ nem <az> méltó az

tek szent örömet, és azon eleget nem tudálkozhatom. hogy menyi sokan vannak olyanok. akik tégedet nem akarnak követni.

A krisztus. még jobban tudálkoznál. hogy ha tudnád mitsoda kárt vallanak az olyanok., mint hogy én vagyok az embereknek fejek., és
5 ök az én tagjaim, az olyan a ki nem akarja az ő fejével szenvedni akersztet. és a nyomorúságokat., nem akar meg egyesülni atestel., hasonló képen, anem érdemli hogy vigadgyon az ő fejével. hazájában, aki nem akar véle szenvedni az uton.

Storophila. atagok miért ne követnék az ő fejeket. hogy ha jót
10 veszünk tőlle. miért ne vennök el tőlle anyo²⁴⁰.-[101a: üres]
[101b: kép] A mi egy szem pillantásig valo. és könnyü nyomoruságinknak szenvedése, a ditsőségnek felette igen igen örökke valo állandóságát szerzi mi bennünk. 2 Cor. 4. 17.

[102a:]moruságot is. természet szerént valo dolog a tagnak. a fővel.
15 szenvedni. oh mely boldog tag az. aki ehez aföhöz ragaszkodik. es aki el nem marad tőlle. afő azért szenvedet. hogy a tagnak példát adgyon. mivel uram szabad akaratodbol szenvedtél., és mi szükségből szenvedünk. irgalmaságodbol. szenvedtél. és mi meg érdemelyük a szenvedést. és így ate jó kedvedből valo szenvedésed nekünk vigasztalás.
20 szenvedésünkor, a hitnek szemeivel kell tekintenünk a mi fejünkre. és azt kell mondanunk. ha ő véle ugy bántanak, hát mi mit várhatunk., *ha magad aki bünt nem tettél, és akinek szájában,*²⁴¹ *álnokság nem taldlatott.* 1 petr. 2. 22. ha magad anyi gyalázatot szenvedtél. kereszteted véres válladon hordoztad, hát nekünk mit nem kellene szenvednünk.,
25 azt kívánom uram, hogy az én szivemhez légy szegezve. hogy mindenkor az elmémben légyen kereszt hordozásod., mivel egy jó vitéz. nem panaszolkodik se a fáradságért, se sebben valo eséséért, hogy láttya a tisztét hasonló veszedelemre, és fáradságra adni magát.

Hetedik Rész

30 Hogy igasságtalan valo dolog. panaszolkodni a keresztnek sulyos, és hoszas voltárol.

[102b:] A mi egy szem pillantásig valo és könnyü. nyomoruságinknak szenvedése., a ditsőségnek felette.²⁴² igen. igen örökké valo allandoságát szerzi mi nekünk. 2. Cor. 4. 17.

²⁴⁰ anyo-[102a:]ruságot [Elváltás után tévesen folytatva.]

²⁴¹ szájában, [szájábólból javítva.]

²⁴² felette <felette.> igen.

Azok kik a kristus szolgálattýára szentelik magokat, eleintén, kegyes vigasztalásokal. tápláltatnak. valamint az olyan kisdedek. akiket az attyok. téjjel táplál. de a midön valamennyire eléb mentenek ajó erkölcsben., nagy kísértetekel. is fognak. némelykor meg próbál-
5 ⁵tatni. mert mentől inkább ellene állunk a mi²⁴³ ellenségünknek, annál inkább igyekezük hogy bennünket meg győzhesen. keveset is gondol az ollyanal., a kít könnyen magáévá tehet., az Isten némelykor el távozik azért, hogy meg próbállya hűséget azoknak.,²⁴⁴ a kik valóságál az övéi, ebből következik. hogy a mely dolog kedves avigasztalásnak idejében., ugyan az a dolog el szenvedhetetlen a nyomorúság-
10 ¹⁰ban., ezt a változást meg próbálá Dávid, a mikor azt mondgya. *a bőségben lévén, azt mondottam. hogy soha meg nem tántorodom, de nézük mit mond anyomorúságban. mihent ortzádot el fordítottad. töllem. azonnal keserűségben estem.* ps. 29. 7.

¹⁵ Hasonló változást fogunk látni storophilában. azt láttuk. mitsoda örömel hordozta a keresztet, de mostanában. hogy a szélvész fel támadot., tsak a sok panaszol-[103a:]kodást fogjuk hallani, nagy vigasságál hordozá a keresztet. de mentől többet hordozta, annál súlyosabnak kezdé találni, azért is panaszolkodni kezdék, némelykor arról, hogy a
20 ²⁰kereszt hoszu volna, némelykor meg hogy²⁴⁵ nehéz, erre valo nézve el fűrészele egy darabot a keresztből, gondolván hogy a kristus távul lévén. nem látná ötet.

A midön pedig a keresztben munkálódik vala, akristus oda érkezék. és meg feddé arról mondván., mit látok. és mit gondolsz storophila.
25 ²⁵nem veszedé azt észre hogy meg gyalázod akeresztet. hogy ha abból el vész. hát így hordozodé az én terhemet, a melyet is nem régen oly nagy buzgoságál kivántál hordozni.

Storophila kérelek uram. ne bánnyad a mit tselekszem, mivel ez a kereszt. igen hoszunak tetzvén, azt gondoltam. hogy abból egy darabot
30 ³⁰el vehetek.

A kristus. sokal jobban beszélsz mint sem gondolod a midön azt mondog hogy az a kereszt hoszunak tettzik. azt jól mondog. mert a tsak tettzik, de valóságál nem hoszu, hogy ha pedig magad intenél magad a szenvedésre és azt mondanád. legyünk békeséges türevel;
35 ³⁵a szenvedé-[103b:]sünk nem tart sokáig, ilyen formában nem tettze-

²⁴³ a mi <jó erk> ellenségünknek,

²⁴⁴ azoknak., [n—r-ből javítva.]

²⁴⁵ hogy <hoszu.> nehéz, [Törlés a sor elején.]

nék hoszunak, se nehéznek, mivel az emberek. tsak anyiban nyomorultak, a menyiben magokat. annak tarttyák lenni.

Storophila. mind azon által uram. ez a kereszt nekem nagy fájdalomokat okozot, a melyeket keservesen érzettem.

⁵ A kristus. hogy ne éreznéd. mivel olyan aszszonyi modra szenveded azokot, valo hogy a nem volna ember a ki nem érezné a keresztnek súlyát. de meg azt nem hordozni. a sem volna keresztényi dolog. és azért panaszolkodni. valamint magad tselekeszel., az illetlen dolog egy olyan. személyhez, akinek bátornak kellene lenni. és a kinek, el
¹⁰ kellene azt magával hitetni. hogy egy keresztényhez illendő akár mitsoda nehéz dolgot el szenvedni, azért, hogy el nyerhesse az Isten országát.

Storophila. én tudálom a mások jó erkölceit. és nem tudom miképpen mondhattyk azt. hogy a kereszt. se nem hoszu. se nem
¹⁵ nehéz. noha mi azt. láttyuk. tapasztallyuk, és éreziük hogy nehéz.

A kristus. meg mondtottam immár. hogy az embereknek, nem a dolog okozta a bajt. hanem a vélekedés. a mellyel vannak ahoz adologhoz. agyakorta meg történik, hogy két személy. egyaránsu keresztet viselvén, az egyike, aki-[104a:]nek nagyob elméje²⁴⁶ vagyon, azt
²⁰ gondollya hogy a kereszttye szalma kereszt, a másikának,²⁴⁷ akinek az elméje tompa, gondolkodo, a kereszttye igen nehéznek láttzik, ebből meg látod hogy sok dolgot tsak a vélekedés különböztet meg, ez iránt egy példát hozok elő, a Chartusiánusok közöt egy bizonyos novitius lévén. eleinte igen nagy buzgoságal. vivé végben minden
²⁵ féle hivatallyát. és a leg nehezeb dolgát is nagy serénységel., de idővel lassanként. meg kezde lágyulni., ugy anyira, hogy a mi az előtt könnyünek láttzot lenni nékie, azt az után igen sulyosnak találá, a többi közöt, semmi nékie nehezebben nem eset. mint a hogy novitius lévén, kételen volt fekete kámsát viselni, azon igen szomorkodék, és azt
³⁰ igen nagy keresztnek tartá. a többi pedig azt semminek tartották. ugy történék egyszer, hogy almában. mint ha engemet látot volna egy nagy keresztel, és mint ha a klastromban egy gráditson akartam volna fel menni, de nem lehete anagy kereszt miat, anovitius azt látván. hozám jött nagy siettségel. hogy segitene nekem fel menni, de reá
³⁵ tekintvén nagy haragosan, mondám nékie, ugyan hozád illik nekem segiteni, holot te a magad keresztét sem viselheted. még is mást [104b:]

²⁴⁶ elméje <lévén,> vagyon,

²⁴⁷ másikának, [nat — beszúrás.]

akarsz segíteni, a novitius erre fel ébredvén, magát meg jobbitá. és békeséggel való türesét meg mutatá.

Storophila. Ezekre örömet felelt volna, de nem lehet, mind azon által mondá. avalo uram hogy nehéz meg elégíteni az embereket.
5 mivel mindenkor panaszoloknak állapottyokrol., és szüntelen szomorittyák magokot., mert ki ki inkább érzi amaga nyavalyáját mint sem a másét. és azt nagyobnak is tarttya a másénál, akinek a foga fáj. azt gondollya, hogy másnak nem lehet annál nagyob fájdalmat szenvedni. akinek a feje fáj, azt tarttya. hogy annál nintsen semmi
10 nehezeb, közönségesen azt²⁴⁸ mondgyák, hogy inkább szenvednének el más féle nyavalyát. mint sem azt, a melyet szenvednek, azt meg vallom. hogy én is ezt sokszor mondtam. de mint hogy a néked nem tettik, hogy el vágjak a keresztben. enged meg azt leg aláb, hogy meg gyalultassam. hogy simáb legyen. meg azon kívül is hogy nehéz.
15 olyan egyenetlen. hogy fel sérti a vállamat.

A kristus leányom. így fogszé mindenkor beszélni, és nem szünölé meg valaha apanaszolkodástol, nem jobbé esze rontatni. és töcsköltetni a nyavalyáktol. és szenvedésektől, a lélek üdveségiért, mint
20 [105a:] sem egéségesen el kárhozni, mentől inkább meg lészesz terhelve.²⁴⁹ annál hasznosab lesz néked, és a menyi könnyebülést fogsz venni, anyival. keveseb lesz jutalmad, lássad tehát mit akarsz választani. azté a mi meg terhelvén. meg könnyebít tégedet., vagy azt. a mi meg könnyebítvén. meg terhel tégedet., amely nyavalyát szenvedtz., a meg nagyobittya érdemedet., de a könnyebtség azt meg kissebitené.
25 Storophila. ez uram mind jó. de az én vállaim nem olyan erősek. hogy ilyen nagy terhet el birhassanak.

A kristus nem tudod mit beszélsz.²⁵⁰ mint ha az örökké való bölcsesség. nem tudná azt. hogy mit tehet az emberi erő, hányszor mondtam már azt te néked, hogy az Isten igaz, és nem hágy tégedet
30 fellyeb kísértetni annál, a mint el szenvedheted. sött a kísértettel a szabádlásra utat nyit. hogy azt el szenvedhessed. I Cor. 10. 13. egy jó doktor tudgya azt, hogy miért ad az orvoságbol. egynek többet. mint sem a másikának, mivel azt mind a nyavalyához, mind a beteg természetéhez kel alkalmaztatni. ha a beteg akarná tanítani a doktort, méltán
35 felelhetné nékie. hogy nem a betegnek kell nékem tanácsot adni,

²⁴⁸ azt (tarttyák.) mondgyák, [Törlés a sor végén.]

²⁴⁹ terhelve. [terhelveből javítva az ékezet áthúzásával.] annál (sz) hasznosab

²⁵⁰ mit beszélsz. (mit) mint [mint (mit) fölé írva.]

hanem az enyimet kell néki követni., ha meg akar gyo-[105b:]
gyulni.

Storophila. oh ! Istenem uram. mely sulyos ate karod én rajtam. az
én gyengésem miatt tsak alig hogy el nem esem az én hoszu, nehéz. és
5 kemény keresztzem alatt.

A kristus. vigyáz magadra. storophila. és had el az ilyen panaszol-
kodásokat., és zugolodásokat, mert azok ellenkeznek. az Isten aka-
rattyával., aki is azt mondotta az én apostolom által. *nem restelkedünk,*
10 *ha a mi külső emberünk meg romol is, mert a belső minden nap épül, ami*
nyomorúságunknak, egy szem pillantásig való szenvedése, a ditsőségnek,
felette igen. igen. örökké való állandóságát szerzi mi nekünk. 2 Cor. 4. 16.
mondgyad hát még is ez után. hogy sokat szenvedcz. hogy a keresztel
igen hoszu és nehéz, az apostol azt mondgya 2. Cor. 11. 24. hogy a te
szenvedésed igen rövid és könnyü, azt jól is mondgya. mivel anyiszor
15 meg nem ostoroztattál. mint ő. se a tenger fenekén. egy napot és egy
éttzakát nem töltöttél egy szoval. még vért sem ontottál én érettem.
látod tehát hogy a te szenvedésid kissébbek a ditsőségnél. a melyet
néked fognak szerezni, és helytelen panaszolkodol., mivel a nyomoru-
ságnak egy szem pillantásig való szenvedése. aditsőségnek. felette
20 igen. igen örökké való állandóságát szerzi.

Nyoltzadik Rész.

Hogy a keresztet minden nap kel hordozni, és [106a: üres]
[106b: kép] Fiam. meg ne vessed az urnak intését, és békeséggel szen-
vedgyed a midön ostoroz. prov. 3. 11.

[107a:] azt soha le nem kell tenni.

25 Fiam meg ne vessed az urnak intését, és békeséggel. szenvedgyed a
midön ostoroz. prov. 3. 11.

Storophila. látván azt. hogy nem²⁵¹ hagyták volna jóvá, a midön el
akara vágni egy darabot a keresztből. azért azt a vállára veté, noha
nagy kedvetlenséggel, és mondá, a kristusnak. kérlek uram mondgyad
30 meg azt énnekem. hogy menyi ideig kel még ezt a keresztet hordoznom.
és mikor láthatom annak végét. igen hoszunak tettzik nekem ez az út,
és sok idő kel arra a még végít érhetem.

A kristus. storophila semit sem használnak néked zugolodásid,
igen távul jársz még a martyrumok nyomdokitol, és a kikiről énekei az
35 anyaszent egyház.

²⁵¹ nem [Beszúrás.]

Szelidek mint a juh, szenvednek türesem.
probályák hohérnak. kegyetlen kinzásit.
csendes az ő lelkek, s' tellyes reménségel,
nem hogy zugolodnék.²⁵² söt áldgya fájdalmit.

- ⁵ olyan szándekben vagyé mint ezek a keresztény vitézek. vagy fogszé mindenkor zugolodni és panaszolkodni, némelykor a keresztéd hoszaságárol. némelykor annak nehéz voltárol. tudodé azt hogy te kivagy? és hogy ki legyen a, a kire. [107b:] haragszol., de kérlek ki vagy te, nem egyéb hanem árnyék. és pór, ki ellen panaszolkodol, nem de nem az Isten²⁵³ ellen, az ellen a véghetetlen, és bölcseségü Atya ellen.? azt meg engedem néked, hogy nehéz a kereszt, de arra kell vigyáznod, hogy azt nem tsak meg engedi, de söt még az Isten küldi reád, leányom, az Isten maga önnön a joság, még is te akarod nékie meg mutatni, hogy miképpen bánnyék veled, az ötves tudgya azt. hogy meddig kell a
- ¹⁵ keméntzében hagyni az aranyat, te néked sem szükséges meg tudni azt az időt a mely Isten hatalmában vagyon. akoron ment lész a keresztől, a midön a ki reád adta. idejét láttya el venni rollad, helytelenül panaszolkodol tehát. az időnek hoszas voltárol, tsak a te gyengeséged tselekeszi azt, mivel az idő magában rövid, kapcsollyad
- ²⁰ tehát magadot az Istenhez, hadgyad az ő akarattyára magadot. és rövidnek találod azt az időt, a melyről panaszolkodol.

Storophila. akár mint légyen uram. de az én eröm el fogyot, és olyan gyenge vagyok. hogy tovább nem mehetek. nem tsak hoszu nékem eza munka. de a fájdalmit sem szenvedhetem tovább.

- ²⁵ A kristus. soha nékem ilyen formán többé ne beszély. jób volna azt egyszers mind meg mondani, hogy nem akarod akeresztet hordozni, mint sem azt mondani hogy azt nem hordozhatod. mivel tud meg azt. hogy *mindent tselekedhetel az által. a ki tégedet meg erősít.* philip. 4. 13. semmi akor nem [108a:] nehéz, a midön a ki valamit parancsol.
- ³⁰ segítségét ad parancsolattyának. végben vitelére, szokása abetegnek meg unni mind azt. a mi néki használhatna, és örömesteb szereti a helyit változtatni, mint sem az orvóságot bé venni., légy jó reménségben tehát storophila, ha a fájdalmaid könnyü, ahoz nem nagy békeséges türés kell. ha a nehéz, a ditsőséged nagyob. lészen. és ha a hoszu. a
- ³⁵ jutalom is örökös lészen. azon kívül is a mihez az ember meg szokik.

²⁵² zugolod(ék)nék.

²⁵³ Isten [Utána egy nagy C-hez hasonló betű látszik, melynek szerepe nem világos.]

azt könnyebben szenved, a mi minden nap történik. azt végtire nem tarttyák nagy bajnak, és a szokás. mint egy természetté válik. az olyanok, kik még a tengeren nem jártanak, mihent a hajóban mennek, minden fel háborodik benne. mert ahoz nem szoktanak, és az után. a hajó hánkodása miat. fő szédelgést éreznek, de az olyanok. akik atengeren sokat jártanak, kik azon sok féle szélvészeket próbáltak. olyan bátran vannak a hajóban. mint ha a földön járnának, nem hogy a hajo fenekére rejtenek el magokat, de sőt még a hajó felső padlásán sétálnak. ugy anyira. hogy a mi eleinte rettentőnek tettetnek, atengeren. ahoz hozá szokván. azt azután semminek tarttyák, hasonló dolgot fogsz tejs. tapasztalni, és a mindenkori szenvedésed., végtire könnyeb-[108b:]nek tettik.

Storophila attol tartok uram., hogy a még a szenvedeshez szokhatom, addig minden erőm el ne fogyjon. mivel nem látom, mikor lesz még vége ennek a nehéz utnak. és azt jól érzem hogy mihent a keresztet ream veszem, és az utra el indulok, soha én annak. végit nem fogom érni.

A kristus. hogy hogy storophila. már is meg ijedtél. el akarodé hagyni az utat, ? ellene akarszé mondani a keresztnek, ? ne tselekedgyél olyan dolgot, mivel minden eddig valo fáradságod haszontalanná lenne, egy kereszténynek minden ditsősége. a, hogy el mondhassa az ő fejével. *el végeztem a dolgot melyet én reám biztál volt. hogy el végezem,* joan. 17. 4.

Storophila, bizonyára uram, sokkal nagyobb békeséges türenek kellene lennem, mint sem a mint vagyok, hogy anyi sok esztendeig meg maradhatnék a szenvedésben.

A kristus. halgasad mit mondok, semmi féle kereszt nem fog néked, se hosznak, se nehéznek teltzeni. hogy²⁵⁴ ha annak igazán valo mértékit adod, visgáld meg tehát annak szélyeségit, hoszuságát, magoságát, és mélységít, a keresztnek szélyeségit, az Isteni szeretettel kel meg mérni, mivel tsak a tselekeszi a jót ugy, a mint kívántatik, a hoszát pedig annak, az alhatatoságal kel meg mérni. mivel *a ki végiglen meg marad. a meg tartatik.* matth. 10. 22.

[109a:] A keresztben valo álhatoságnak. azt nevezik, a midőn abban végig meg maradtz minden zugolodás,²⁵⁵ és nyughatatlanság nélkül, ez így lévén. ha abban a szándékban vagy. hogy a keresztet

²⁵⁴ hogy <an-> ha [ha <an-> fölé írva, sorvégen;] annak [an — soreleji margóra beszúrva.]

²⁵⁵ meg maradtz<, minden zugolodás, <nélkül,> és nyughatatlanság nélkül,

hordozad. légy álhatatos, és maradj meg abban végig, ha azt meg akarod tudni hogy mi légyen a keresztnek magossága, és mélysége, azt az Istenről való üsmerettséged szerént lehet meg mérni, mivel a keresztnek magosságát ugy tudod meg ha az Istent meg üsméred, és
5 ha ötet szivedből szereted, azt el hitesd magadal storophila, hogy a midön a kálvária hegyére vittem a keresztet. olyan buzgosággal kívántam az én atyámnak. akarattyát végben vinni, hogy a világ végire is el vittem. volna²⁵⁶ az emberek üdveségéért, ha ő azt kívánta volna töllem.

10 Storophila. ezekre abeszédekre nem sokat hajtván. és a munkát meg unván. akeresztet el veté. és már szalado félben is vala, de a kristus meg tartoztatván mondá nékie.

A kristus *faj azoknak kik a békeséges türest el veszítették* eccl. 2. 16. mit tselekszel storophila. honnét vagyon hogy most szaladcz a keresztől.
15 hejában valo a jó tselekedet, hogy ha azt nem gyakorolod.

[109b:] Storophila ha azt tudtam volna hogy olyan sokáig kellekik hordozni a keresztet. és hogy semmi könnyebségem nem lészen, soha azt fel nem vettem volna.

A kristus. nem mondottamé meg néked még előre, hogy *aki után-*
20 *nam*²⁵⁷ *akar jöni, visellye minden nap keresztét, és kövesen engemet* mind azok valakik a szent lélek által. ujjonnan születtek., egy szem pillantásig nem lésznek kereszt nélkül. és minden kereszténynek kell azt hordozni, a maga rende szerént, de mitsoda szándékod vagyon?
25 ha egy keresztet le tész, minden bizonyal mást nehezebbet találsz helyette. gondolodé hogy azt el kerülheted. a mit még soha senki el nem került. melyik a szentek között, aki kereszt nélkül lett volna, töltöttemé én magam valaha el egy orát. szenvedés nélkül, azért is mondottam, hogy *kellekik szenvedni a kristusnak, és ugy menni bé az ő dítőségekben.* luk. 24. 26. hogy mérsz tehát más utat keresni, az égg
30 felé, mint a melyen oda mentem., én nekem egész életem kereszt volt. te még is a nyugodalmat keresed, meg tsalod magadot. hogy ha mást keresel a nyomoruságnál, mert ez a halando élet, tele bajal. és szenvedésel. akár hová meny, de a keresztet soha el nem kerülöd, és a minde-
35 nüt készen vár, a kár mely felé forduly, de a keresztet mindenüt fel találod magadban., és [110a:] mindenüt békeséges türonek kell lened. ha részesülni akarsz az örökké valo életben.

²⁵⁶ volna [v—a-ból javítva.]

²⁵⁷ utánnam [utánnámból javítva az ékezet áthúzásával.]

Storophila. ezeket orcza pirulásal halgatá. és nem tuda mit felelni ezekre, a kristus azt látván nagy irgalmaságal parancsolá nékie, hogy fel venné akeresztet. a melytet el vetet vala, és mondá, hogy fel²⁵⁸ akeresztet, és kövessed az utat. melyet el kezdetél. mivel abban⁵ nincsen más mód, tsak azon kell járnod. storophila. erre felelé köny hullatásal. uram te látod gyengességemet. nem is tudom már hogy mit tselekedgyem.

A kristus. leányom *el felejtvé a melyek hát meget vagynak. azokra igyekezel. a melyek elől vagynak. atzél felé fuss, a menyei jutalomnak el vételére, a melyre az Isten hívut tégedet.* phi. 3. 14. mivel azt tud meg,¹⁰ illik egy jó. keresztényhez., hogy meg vesse avilági elő meneteleket., gyönyörüségeket, és hogy szüntelen sohajttsa. a menyei boldogságot, hanyan vannak olyanok. kik nem az üdveség felé futnak. és akik sok féle dolgokban avatván magokat. más utra térnek. a mely nem menyegben.¹⁵ hanem más felé vezet, azt végben vivén. amit az Isten kíván te tölled, tsak egyedül az üdveségre tzelezz. és mind végig békeséges türéssel [110b:] visellyed kereszteted. *tarsd meg azt. a mi nálad vagyon, hogy senki el ne vegye koronádot.* apoc. 3. 11. az a korona pedig örökös lévén. mitsoda vigyázást és hűséget nem érdemel. készítsd tehát²⁰ magadot. mint egy jó, és hiv szolgáló az uradnak keresztit hordozni, aki is arra feszitetet te éretted. készítsd magadot. ez életben valo nyomoruságokhoz, a melyeket kel szenvedned. akár mitsoda helyen légy.

Storophila. de uram nem tudom mitsoda formán győzhetem el, mivel olyan gyenge vagyok, hogy alig birom magamot.

²⁵ A kristus. azt meg kel visgálnod, hogy akár akarjad, akár nem akarjad, de keresztet és nyomoruságot kel szenvedned. ha azokat zugolodás nélkül szenveded, jutalmat nyersz, de ha azokat türhetetlenségel szenveded, nem hogy könnyebbeké, de söt még az által sulyosabbaká tészed, el hitetvén tehát magadal. hogy tellyeségel szükségés szenvedni ezen a világon., igyekezel azon. hogy magad akaratodbol szenvedgy, noha igen nehéz végben vinni, de igen hasznos a nyomoruságokat örömel szenvedni., és aleg keserveseb dolgot is ugy venni mint ha azt magad akartad volna. hogy reád jöjjön. azokat alázatosságal, és békeséges türéssel kel szenvedni, bizonyos lévén³⁰ abban, hogy minden az Isten akarattyából léssen, és attól el távozol. ha zugolodol., azt meg engedem. néked.²⁵⁹ [111a:] hogy nehéz a kereszt.,

²⁵⁸ fedd fel [fráshiba.]

²⁵⁹ néked. <hogy ne->[111a:]<ked> hogy nehéz

és hogy annak az uttya hoszu, és tövises, de azt tsak szenvedni kell, mert az Istennek ugy tettzik. azért is mondá Dávid, *tsufságul adtál engemet az eszteleennek. olyanná lettem mint a néma. és fel nem nyitottam aszámot. mert azt te tselekedted.* ps. 33. 12. nem zugolodot tehát dávid.
5 mert az Isten akarattyán meg állot; kövessed²⁶⁰ azért az ő példáját. és azt gondold meg. hogy a mely üldözéseket, és szomorúságokat szenvedcz az emberektől, ne az üldözéseket tekintsed, hanem ahittel valo szemeidet emeld fel annak láthatatlan kezeire. a ki tégedet ostoroz. leheté helyes oka. egy szolgának. azon panaszolkodni a mit az ura
10 tselekeszik a maga házánál. alázatosan kell hát azt el venni a mit az Isten reád küld, mivel az, az ő akarattyá, elmélkedgyél gyakran ezekről., és meg látod hogy könnyűnek találod nyomorúságidot.

Storophila tudom uram hogy kételen vagyok szenvedni, ugyan az a kételéség is okozza az én keserüségimet.

15 A krisztus. vessed az égre szemeidet, és tekinsd. meg az örökös jutalmat., melyet ígérnek azoknak, kik türesem szenvednek. mivel a mi kin, és nehéz atürhetetlenek. a könnyeség abékeséges türesem, hogy ha a békeséges türesem hasznait fogod tekinteni, sokal könyeben fogsz szenved-[111b:]ni, mert szenvedésidben. még előre meg
20 kostolod a menyei boldogságnak vigasztalását, hát ha szüntelen valo kinban kellene lenned. azért hogy meg láthass engemet ditsőségemben az én szenteimel., és hogy néked is részed lehessen abban., valyon soknak tartanádé szenvedni olyan nagy ditsőségért, szenvedgyed tehát mostanában azt, a mit²⁶¹ nem akarsz, azért hogy el érhesd azt.
25 a mit kívánsz. *semmi ne fély attol. a mit szenvedcz.* mert az Isten azért küldi reád. *hogy meg próbáltasál.* apoc 2. 20. ezigy lévén., *légy hiv mind végig. és meg adom néked az életnek koronáját,* azt pediglen tud meg, hogy a ki koronát fog adni. ugyan az is téssen hüségesé. de azt akarja. hogy a sziv alázatos légyen, visgáld meg hogy mitsoda az a korona, a melyet
30 az Isten ígér, és hogy mi légyen az az örökös benne valo élet. és ditsőség. mitsoda hasonlatosság vagyon egy szem pillantásig tarto élet, és szenvedés közöt. és az örökké valo jutalom közöt, el is lehet mondani. oh! meg foghatatlan adakozo²⁶² Isten

Storophila ezekre a kegyesen valo intésire akristusnak, meg kezdék
35 bátorodni, és erőt vévén magán, fel kiálta, kész az én szivem. uram

²⁶⁰ kövessed <t> azért

²⁶¹ [A kéziratban, sorvégen:] az [új sor elején:] mit [Mikesnél 1747-ben már szokatlan alak; a szövegkörnyezet elírásra mutat.]

²⁶² adakozo [d megkezdett k-ból javítva.]

kész, a keskeny ösvényen akarok²⁶³ ez után járni. és nem a szélyes uton, mely a veszedelemre vezetne. válasz²⁶⁴ el uram engemet [112a:] azoktól. kik a világi gyönyörüségeknek szélyes uttyain járnak. ad meg azt. a mit ígértél, és had lehesek érdemes ilyen nagy kegyelemre.
5 a te kezeidből vettem a keresztet. holtig is akarom azt viselni, olyan formán a mint azt reám adtad, el kezdettem ezt az utat. már viszá nem fordulhatok, se el nem hagyhatom.

A kristus. eszerént kel tselekedned storophila.²⁶⁵ maradgy én velem a keresztben. és arol le ne szály, mind addig. valamég, azt el nem mondhatod. *mindenek el végeztettek.* a sidok azt kiálták ellenem az előtt. *ha Izrael királya szálljon le most a keresztől, és hiszünk nékie.* matth. 27. 42. nem lett volna nekem nehéz dolog a keresztől le szállanom. mivel a koporsoból fel tamaszthattam magamot, de akor példat akartam adni a békeséges türesre, halasztván más időre, jeleit adni hatalmaságomnak. azért leányom én reám valo nézve kövessed a hoszas békeséges türest, mivel *a ki végiglen meg marad. az üdvezül.* [112b:]

²⁶³ akarok <ez> ez után [Toll-iba.]

²⁶⁴ válasz<el> el

²⁶⁵ storophila. [r—p-ből javítva.]

A KERESZTNEK KIRÁLYI UTTYA.

Második. Szakasz.

[113a:] ENNEK A MÁSODIK SZAKASZNAK. TÁBLÁJA

- Kilencedik rész.* hogy a ditsekedés helytelen dolog azolyanban. aki akeresztet hordozza. 184 [117a]
10. *rész* hogy mitsoda szándékal kel akeresztet hordozni.
1. büneiért valo elég tételért, 2. apokolbéli kinoknak. el kerülésiért.
5 189 [119b]
11. *rész* hogy keresztet lehet hordozni. ajutalomnak reménségiért.
197 [124b]
12. *rész* hogy akristushoz valo szeretetért. kel akeresztet hordozni.
201 [129a]
- 10 13. *rész* hogy anyomoruságban, és aszenvedésben imádkozni kel. 210
[133b]
- 14 *rész* hogy a keresztet, örömel kel hordozni. 216 [137b]
- 15 *rész* hogy hálákot kel adni akeresztért. 224 [142b]
- 16 *rész* hogy inkább kell hálákot adni az Istennek a nyomoruságban.
15 mint sem ajó állapotban, és hogy háláadásal kel lenni. nem tsak az
Istenhez, de ahoz is., aki által adgya reánk a keresztet. 303 [148a]
- 17 *rész.* hogy miképen kel ditsekedni akeresztben. 315 [155a]
[113b:] 18 *rész* hogy akereszt uttyának vége, atest fel feszítésében
áll. 323 [160a]
- 20 19 *rész* hogy mi formában kel fel feszíteni avilágot 329 [164a]
20 *rész* hogy a kristusal együt, kel fel feszitetni. 336 [167b]

Harmadik könyv.

A kereszt hordozásnak hasznairol.

Elöl járo beszéd. 342 [171b]

- Első rész.* hogy a kereszt. meg oltalmaz. avétektől, és meg gyözi a
25 kísérteteket. 346 [173b]
- Második rész* hogy akereszt meg tisztittya avétket. 353 [179a]
- Harmadik rész* hogy a kereszt. meg nyittya a lelki szemeket. 361. [184a]
- Negyedik rész* hogy a kereszt. a reménségnek²⁶⁶ vas matskája; és az
üdveségnek jegye. 369 [189a]
- 30 *Ötödik rész* hogy a kereszt olyan sajtó. a melyből lelki bor foly. 374
[191b]
- Hatodik rész* az ember, Istennek templomává lészen. akereszt által.
379 [196a]

²⁶⁶ a reménségnek <369> vas matskája; és az üdveségnek jegye. 369

Hetedik rész hogy a kereszt meg koronáztatik. 387 [201a]

[114a:] *Nyoltzadik rész* hogy ha ditsőségeseb koronát érdemelé a kereszt, és a szenvedés., mint sem a tsendes életben tett jó tselekedetek.²⁶⁷ 394 [204b]

⁵ *kilentzedik rész.* hogy a kereszt, minket meg egyeztet, és hasonlová tészén akristusal. 403 [210a]

10 rész. hogy a keresztnek segittségével kel által menni a világnak tengerén. 415 [217a]

¹⁰ *11 rész* hogy a keresztnek szekerén kel jutni a menyei jerusálemben. 424 [221b]

12 rész hogy akereszten, valamint alajtorján. fel lehet menni az Isten házában. 436 [229a]

13 rész. hogy a kereszt. meg nyittya a menyeknek kapuját. 443 [232b]

A Második Szakasz táblájának

15

V é g e

[114b: üres] [115a:] A KERESZTNEK KIRÁLYI UTTYA.

Masodik Szakasz.

Ennek a munkának első szakaszában meg mutatók azt. hogy storophila. által látván hogy a keresztényének tellyeségel kételenek a keresztet hordozni. ezen a mulando és halando életben. gyakorolá az oktatásokat, melyeket az ő szent mestere ada néki, hogy hasznosan

²⁰ hordozhatná a keresztet; ebben a második szakaszban meg láttyuk. hogy miképpen követé ezt a szent tudományt, és hogy mi formában érdemlé meg azt a jutalmat. a melyet a kristus ád. az ő választatinak. a kik ötét követik sok szenvedésekben. és akik bátorságal járnak a keresztnek uttyán. [115b, 116a: üres]

²⁵ [116b: kép] Fel ne emellyed magadot ate munkádban. Eccli. 10. 29.

[117a:] *Kilentzedik Rész*

Hogy a ditsekedés helytelen dolog az olyanban.,
a ki a keresztet hordozza.

Fel ne emelyed magadot ate munkádban. Eccl. 10. 29.

³⁰ Storophila. nagy bátorságal. és buzgoságal. járván akeresztnak uttyán, ujjab kísértetben esék. mert amidön, egyszer sok emberek

²⁶⁷ tselekedetek. <403> 394

előtt ment volna el., hallá hogy nagy ditsérettel beszéllének felölle. azért hogy nagy buzgosággal hordozná a keresztet. noha nem az emberek ditséretekre való nézve. vette vala fel a keresztet., mind azon által. a néki egy kevesé tették. örömel, és gyönyörüséggel is kezdé
5 halgatni. hogy ő felölle. oly ditsérettel. beszéllenének. de a kristus mindenkor nagy kegyelmeséggel vigyázzván reája, és akarván ötöt a tekéltetésnek uttyán vezetni, gondolá hogy ezek a ditséretetek, a melyek tettzenek storophilának. még nékie ártalmasok lehetnek. azért is mondá nékie.

10 A kristus. Vigyáz magadra storophila. mert nagy veszedelemben forogsz. nintsen veszedelmeseb kísér-[117b:]tet, mint a ditséretet szeretni., akarszé magadnak²⁶⁸ tettzeni az emberek hejában valo ditséretetekben, holot az el távoztat szeretetemtől. ate valóságos boldogságodnak ellensége. mindenüt üldöz, és mindenüt keleptzét vett
15 elődben. abetsülettel. és a tisztelettel akar el veszteni. azt ugy veti elődben valamint a maszlagot. és melléje vonya háloját, hogy meg foghasson. kerüld el azért a ditséretet., és tsak az Isten ditsöségét keresed.

Storophila. nem tudom uram hogy mi formában szivárkozot az
20 elmémben. ez az átkozot mirigy, mivel már nem keresem a magam ditsöségít. meg vallom mind azon által hogy a midön valamely jó tselekedetért ditsérnek. a nekem egy kevesé tettzik, sokal is inkább tettzenek nékem az olyan jó²⁶⁹ tselekedetek. a melyek látom hogy másoknak is tettzenek. az emberek nyelve olyan mint az égő kementze.
25 a melyben minden nap meg próbáltatunk. te tudod uram hogy mitsoda suhajtással vagyon az én szivem. és hogy mitsoda sok köny hullatásokat ejtek. mivel nem tudom hogy mikor gyógyulhatok ki ebből anyavalyából, és igen tartok az én titkos vétkeimtől. a melyeket te jól láthatod. és a melyeket én észre nem vehetem [118a:]

30 A kristus. mind ezek az el mult gyengességidtől vannak. mert mint hogy az előtt igen kerested a ditséretetek., azért még mostanában is érzed, azokhoz valo hajlandóságodot. akaratod ellen is. mert a teremptőnek.²⁷⁰ bölcs rendeléséből. agyakorta történik, hogy a ki maga erejében²⁷¹ bizik, a nagy kísértetekben forog. azért hogy meg üsmervén
35 gyengességít, magát meg üsmérje, és. el hagyja magában valo hittségét.

²⁶⁸ magadnak <e> tettzeni [Törlés a sor végén.]

²⁶⁹ jó [Beszúrás.]

²⁷⁰ teremptőnek. [m megkezdett p-ből javítva.]

²⁷¹ erejében [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

Storophila. uram éppen ki találtad az én nyavalyámot, most látom hogy mitsoda tört hányt előmbe az én ellenségem, mert a midőn igazán való szándékal. akarok az Istennek tettzeni. ugy történik nem tudom mi formán, hogy az emberi ditséretnek kívánsága is oda
5 elegyedik, és azt észre veszem. noha későn. hogy más féle szándékal követem jó tselekedetemet, nem azal a melyel el kezdettem vala. ez így lévén ámbár tiszta légyen is az Isten előtt, a mi igyekezetünk eleinten. mind azon által. az emberi tekintettel végtire meg elegyedik. hasonló dolog történik az ételkor. mivel tsak a szükségért kellene enni.
10 de még is az ételben való gyönyörűség őt elől jár, noha annak őt ugy²⁷² kellene lenni vala-**[118b:]** mint egy szolgának, aki az urát szokta kísérni, de gyakorta tsak a szolgának kedvezünk. nem az egészségnek. ami pedig az egészségnek elég, a nem elég atorkosságna.

A kristus. mint hogy már most esmered nyavalyádót, azért orvo-
15 ságot kel keresni az ellen.

Storophilá. uram ki taníthatna engemet jobban meg arra az orvoságra mint magad. mivel te vagy a mi lelkünknek valóságos orvosa, kérlek azért tanisd meg szolgálodot, hogy miképpen lehesen néki meg győzni, és meg gyógyítani ezt a veszedelmes nyavalyát.

20 A kristus. ihon egy orvoságra tanítalak. a melyre már meg tanítottam az embereket. ha szinte régi is de hasznos. *ate bal kezed ne tudgya hogy mit tselekszik a jobb kezed* matth. 6. 3. ez azt teszi, hogy nem tsak ate atyád fia, de még a leg jobb akarod se tudgya meg jó tselekedetted. hogy el ne vessessed annak menyei jutalmát. de sőt még magadnak is
25 el kel azt felejtteni, vagy leg aláb nem kel arrol sokat gondolkodni.

Storophila. de miért kel ajó tselekedetet oly igen el titkolni, mivel magad mondottad hogy *ugy fénylyék ati világoságtok az emberek előtt, hogy lássák ati jó tselekedeteiteket, és dicsőítsék. a menyei atyátokot.* matth 5. 6.

30 **[119a:]** A kristus. azt jól mondod, mert meg lehet mutatni²⁷³ ajó tselekedetet. azért, hogy a menyei atya ditsőitessék, mivel övé a tisztelet., de nem azért hogy apor, és a hamu. valamely tiszteletet vegyen. magának, mert ugyan is ha te magad nem vagy magadé, hát a mid vagyon. hogy lehetne tiéd.

35 Storophila. emind ugy vagyon uram, és egészen tiéd vagyok, nálad nélkül semit²⁷⁴ sem tselekedhetünk. mert *valamint hogy a szálló*

²⁷² ugy <le> kellene lenni

²⁷³ mutatni <j> ajó

²⁷⁴ semit [Beszúrás.]

vesző nem teremhet gyümölcsöt. magától. hanem ha a szőlő tőkében maradand. ugy miis nem teremhetünk, hanem ha benned maradunk. joan. 15. 4. kérlek uram oktas engemet, és mutasd meg a hejában valo ditsekedésnek. mi voltát. hogy had kerüllyem el azt.

A kristus azt tsak a neviről meg üsmérheted, mert, miért nevezik hejában valo ditsekedésnek. hanem azért. hogy tsak olyan mint az árnyék, *az esztelen változik mint a hold,* mondgya az írás. eecel. 27. 12. valamint hogy a hold majd nagy. majd kitsiny. hol el fogy. hol meg telik. nem maradván soha is egy állapotban. ugy azok is. kik a mások¹⁰ ditséretire hagyák magokat, majd nagyok. majd kitsidek. a szerént, valamint. nékik tettzik. vagy hizelkedni. vagy gyalázni. gyakorta történik a, hogy a ki sze-[119b:]medben ditsér. hátad megé meg tsufol, ugyan is mit tselekesznek egyebet az emberek. az egy mást valo tsufolásnál. még is oly kedvesen veszik egy mástól. a hejában valo¹⁵ üres ditséretet. nem kegyelmezvén arra, hogy azért el vesztik jó tselekedeteknek jutalmát.

Storophila. azt észre vettem uram. hogy mitsoda rosztat okoz, a hejában valo ditsekedés. az el rontoja a jó tselekedetnek. a kevélységnek elől jároja, de ki oltalmazhattya meg magát ettől a veszedelmes kigyotol. a ki oly nagy tsalárdságat rejti el magát, a mi jo tselekedetink közti, végy szárnyaid alá uram minket., légy egyedül a mi ditsőségünk. és adgyad, hogy tsak te éretted kíványunk szereteteni.

Tizedik Rész

Hogy mitsoda szándékal kel a keresztet hordozni 1. a büneiért valo elég tételért. 2. apokolbéli kinoknak el kerülésiért.

Az urtol azért büntettetünk. hogy e világal el ne kárhoytattassunk 1. Cor. 11. 32.

Storophila már azt meg tanulta vala. hogy a kereszt hordozásban. nem kel tekinteni a ditséretet., mivel [120a: üres]

[120b: kép] Az urtol azért büntettetünk. hogy evilágal el ne kárhoytassunk. 1 Cor. 11. 32.

³⁰ [121a:] ha azt tekéntik. a jó erkölcs haszontalanná. lészen. el hitetvén tehát magával., hogy szüksége volna a tiszta igyekezetre, kérdé az ő szent mesteretől., hogy ha tsak a kívántatiké a kereszt hordozáshoz., hogy a roszt szándékot el kel távoztatni.

A kristus. a jó szándék közöt vagyon különböztetés és az egyike³⁵ folyeb valo. érdemeseb. és tekéleteseb mint sem a másika. azért azt kel jól meg esmérned, hogy hová igazgatod igyekezetedet. mivel mind

azok a kik akeresztet hordozák. noha jól hordozák is. de nem egy dologra tzóloznak. ezt észre lehetet venni az én szenvedésemkor., mert négyen valánk akik a keresztet hordozok. de külömb külömb féle szándékal.

⁵ A két tolvaj azért hordozá. mert a vétkekért valo büntetést meg érdemlék. a Cyreneai simon. azért hordozá. utánnam. mert arra kéte- len vala. és azért jutalmat is ígértének vala²⁷⁵ néki. én pedig tsak éppen. abban a szándékban hordoztam, hogy eleget tegyek az atyámnak. és hogy az ő szent akarattyának²⁷⁶ engedelmeskegyem. látod tehát
¹⁰ hogy három féle szándék vagyom., az első olyan mint a raboké., a kik tsak azért hordozák a keresztet. [121b:] hogy félnek az örök kárhozat- tol. a másík olyan mint a magok hasznok keresőké., a kik tsak a jutalmat tekintik.. a harmadika olyan. mint a fiaké. kik nem tartanak abüntetéstől. se a jutalomra nem vigyáznak. hanem a tiszta szeretet- től vezetettvén. azon igyekeznek. hogy kedvesek lehessenek Isten előtt, a kereszt viselésért.

Eben a három féle szándékban. meg láthatod a félelmet. a remén- séget. és a szeretetet. tsak kevés szoval meg mutatom néked, hogy mitsoda külömbözés vagyon ezek közöt, az olyan a ki a félelmen
²⁰ kezdi el, békeségel hordozza keresztét, a ki a reménségen., az olyan öröme²⁷⁷ viseli. de tsak a hordozza buzgoságal., akiben szeretet vagyon. az el is mondhattya, ditséretre méltó kereszt. mint hogy mindenkor szerettelek. azért kívántalak is²⁷⁸ hordozni., az olyan a ki félelemtől viseltetik, bekeséges tüdő, a ki pedig reménségtől. atellyes jó akarattal,
²⁵ de ha buzgosága nintsen. könnyen meg eshetik, azon kívül is a szeretet. a melyet a szent lélek önt a szivben. a békeséges tüdő, engedelmes, és soha el nem mulik. mivel nem a békeséges türés. se nem a reménség olyan erős mint a halál. hanem a szeretet. a békeséges türés. azt mond- gya. annak igy kel lenni. mert a félelemtől viseltetik. a jó akarat azt
³⁰ [122a:] mondgya, eszerént kel tselekedni. mert a reménség vezet. de a szeretet mind más képpen beszél. mert mint hogy a szent lélek ger- jestette fel, azért nem mondgya. hogy igy kel tselekedni. hanem hogy én igy akarom. és azt szivesen kívánom.

³⁵ Storophila. uram én itt három ösvényt látok. de nem tudom hogy melyik nékem valo.

²⁷⁵ vala<k> néki.

²⁷⁶ akarattyának [n—t-ből javítva.]

²⁷⁷ öröme²⁷⁷ [s—r-ből javítva.]

²⁷⁸ is </> hordozni., az olyan a <k> ki [Tollhiba.]

A kristus. hogy a dolog jó rendben folyon, azt jóvalom neked, hogy a felelmen kezdgyed el, mivel az urnak félelme, a bölcseségnek kezdete, és hogy a félelmen. mint egy garáditson felyeb mehetz,

Storophila. mit tselekedgyem uram tehát. ?

⁵ A kristus. el kel magadal hitetned, hogy helyes okbol adták reád a keresztet. és hogy ate vétkeid azt meg érdemlették, sokszor, de mi rövidséget tesznek neked, mivel anyiszor meg bántottad az Isteni felséget, nem igasságosé a, ? hogy azok akik a büntetést meg érdemlették, békeségl is szenvedgyék azt., a jákób fiai meg üsmerék, és
¹⁰ meg vallák vétkeket. josef előtt. mondván. méltán szenvedgyük mi ezeket. mert vétettünk. az öttsénk ellen. látván nyomoruságban valo létit meg nem [122b:] szántuk, ötet, se kérésit meg nem halgattuk, ugyan azért büntet minket így az Isten. gen. 42. 21. azért minden féle nyomoruságidban. mondgyad szivesen. ezeket a szókot, méltán szenvedek mert vétkeztem., az én tselekedetim, és gondolatim okozák ezeket.

Storophila. uram méltán hordozom akeresztet. és méltán szenvedem. a bünemért valo büntetést., a judith mondási jól jutnak eszemben. mondván. *ne mutassunk türhetetlenséget a nyomoruságokban. a melyeket szenvedünk. hanem gondolgyuk meg azt., hogy ezek a büntetések. sokal*
²⁰ *kisobbek mint sem a mi vétkeink, hitessük el magunkal. hogy az Isten azért küldötte reánk ostorait, hogy magunkot meg jobbítsuk, és nem azért, hogy el vesszenen.* judith. 8. 26. az ádáam fiai. tehát roszul tselekesznek. hogy az ég ellen panaszolkodnak. kegyetlennek tartván az Istent a midön meg bünteti hamiságokot., mik vagyunk okai nyomoruságinknak, és nem kell azt másnak tulajdonítani. tsak magunknak.

²⁵ A kristus. azt jól mondod, de azt is jó meg tudnod, hogy a midön az Isten valakire. valamely nyomoruságot küld. nem hogy véle keményen bännék, de söt még [123a:] kegyelmeségét mutatgya hozzája, úgy tselekeszik mint egy jó és kegyes atya, aki nem akarja meg engedni. hogy gyermeke roszasága miat, magát el vessesse. azért nyomoruságokal akarja azt meg gátolni. erre valo nézve is kellene az embereknek magokal el hitetni. hogy az Isten vigyáz reájok. és üdveségekre. a midön meg bünteti őket, tsak egy ideig is bünteti őket, azért hogy örökösön meg ne büntettessenek. választanod kell tehát. vagy az
³⁰ ideig tarto keserüséget, vagy a véghetetlent. mitsoda nyomorult az olyan., a ki sok bünt tévén, azokért ez életben semmi büntetést nem veszen. *az olyanok nem érzik az emberi nyomoruságot úgy mint mások.* mondgya Dávid, és nem próbálgyák azokat az ostorokot. a melyek alá mások vettek. ps. 72. 5.

Storophila úgy tettik nékem, hogy amidőn egyszer mind meg fogjuk tekinteni egész életünknek minden szem pillantását. azt mondgyuk valamit egy régi bölcs mondot, el veszünk volna, ha magunkot el nem veszettük volna, ugyan mi is el mondhattuk. hogy mind²⁷⁹ 5 szenvednénk, mind keresztet is hordoznánk, hanem szenvedtünk. **[123b:]** volna, és ha keresztet nem hordoztunk volna,

A krisztus az úgy vagyton, de már mostanában, tudván. hogy az Isten mi képen bánik veled. azért visgáld meg jól büneidet, és a midőn az Isten valamely nyomoruságot fog reád botsátani. akoron azt 10 könnyebben szenveded. mivel az emberek békeséggel szenvedik akor a büntetést, a midőn szivekben meg vallyák. vétkeket. avalo hogy a büntetést könnyebben szenveded ha meg esméred magadban hogy azt meg érdemletted.

Storophila. de uram mit kel gondolni az olyanok felől. kik noha 15 nagy vétkeket követtének is., mind azon által. azon igyekeznek hogy el kerülhessék. ez életben szenvedni. mondván hogy a más életre hagyák. ha egy kevesé tovább kel is szenvedni purgatoriumban.

A krisztus. azt el mondhatni hogy az olyan keresztények igen meg tsallyák magokat, mivel a bizonyos. hogy ez életben. nagy vétkekért 20 lehet eleget tenni kevés szenvedéssel, apurgatoriumban pedig a kinn irtoztato, és abékeséges türés semmi gyümölcsöt nem teremt. de ez életben. a kinn nem nagy, és az elég tétel érdemes, és bövséges, az olyanok pedig tsak a jelen valo időt tekintik, mint ha a jövendőről bizonyosok volnának, azt **[124a:]** is hozá teszem, hogy kevesen vannak olyanok kik halálos vétekben nem estenek volna, mitsoda okbol 25 kivánnák tehát el kerülni akeresztet.? ha azt magaddal el hitetted volna. hogy tellyeséggel meg nem mentheti magát a vétkes lélek a pokolnak kinyaitol, és az örökké tarto tüztől, és hogy a kereszttség után azokat másként el nem lehet kerülni hanem tsak a penitentzia 30 tartásal; hogy ha ezeket el hinnéd. boldognak tartanád magadot ez életben. valo szenvedésért, tsak a máson meg szabadulhatnál az örökké valo kinoktol.

Storophila hát uram azt akarodé hogy le szálljak. a poklokra, azért hogy penitentzia tartásra indítsam magamot?

35 A krisztus Igen is azt akarom. mivel a pokolrol. valo gondolat. nem engedí meg hogy abban essél. azt akarnám. hogy az emberek még életben le szállának oda, úgy hogy őt meg visgálván a kinokot.

²⁷⁹ mind <szén> szenvednénk,

holtok után oda ne mennének, mivel ha valósággal gondolkodnál. az őt való kinokról. az örökké tarto tüzről, arról a setét rabságról., a kár-hozattaknak irtoztato jajgatásokról., és ordításokról. meg láthatnád, hogy nem lehet már azoknál nagyobb kinn.

[124b:] Storophila. oh! én Istenem. it égess. it vágj. it kinoz engemet. tsak az én lelkemnek irgalmaz. és üdvezítsed, úgy tettik mint ha a nyomorult lelkek ezeket mondanák nekem.

10 Miért panaszkodol. egy kis szenvedésért,
egy szem pillantásig, tarto semi buért,
vagyóné nagyobb kinn, mint melyet szenvedünk.
de a még nehezebb. hogy nincs reméségünk.

Tizen egyedik Rész

Hogy a keresztet lehet hordozni a jutalomnak reméségiért.

A ki tsendes életet élhetet volna. keresztet szenvedet. hebr. 12. 2.

15 Storophila. Ezekre való nézve meg bátorodván, nagy buzgosággal.
jár vala a félelemnek uttyán, nagy sziv fájdalommal. suhajtozik vala
azért. hogy az örökké való kint érdemlené vétkiért. de meg más felől
azal vigasztalá magát, hogy lehetne nékie ez életben meg menteni
magát attol a kintol. [125a: üres]

20 [125b: kép]. A ki tsendes életet élhetet volna. keresztet szenvedet
hebr. 12. 2.

[126a:] akeresztel, minek utánna pedig eleget szenvedet volna.
akristus felyeb akarván emelni ötet, mondá nékie. elég már kedves
storophilám. a szomoruságnak, és a félelemnek uttyán eleget jártál.
vayon még más útt, a mellyen gyönyörüséggel, és örömel járhatz,
25 hadd el a félelmet, és tekintsed ezután a jutalmat., mivel az olyan
lélek a ki azt tekinti, semmit nem tart nehéznek a szenvedésben.,
örömben vayon, és tsak a boldogságot szemléli, ki is igyekeznék. a
tekéletességet el érni. ha azt gondolhatná hogy jó tselekedeti jutalom
nélkül maradnak, miért kívántam én színemet el változtatni az én
30 tanítványim előtt., hanem azért. hogy ditsőséggben látván engemet.
inkáb kövessenek szenvedésimben. és a ditsőségre való nézve. örö-
mesteb visellyék a keresztet. fel támadásom után is miért engedtem
azt meg, hogy az emberek hozám nyullynak, és lássanak, azért hogy
nem kételkedhetvén. ígéretimben, készebbek lehessenek a békeséges tü-
35 résre. ahadi ember is nagyobb bátorsággal., és örömmel megyen ahartzra
amidön bizonyos abban hogy meg jutalmazza, azt tudod hogy akár

mely nehéz munka mindgyárt könnyeb hogy ha annak. [126b:] ahasznát tekintik, egy szoval. a békeséges türeést. a jutalomnak reménsége táplállya.

Storphila. uram mind ezek vigasztalnak engemet, ugy legyen
5 amint mondog. tölsd bé örömel szolgálodnak lelkét, és vezérelly engemet abékeségnek uttyán.

A kristus. vigadgy leányom, és légy örömel az Isten ditsőségeének reménségében, mert a melyeket mostan szenvedtz., nem hasonlítandok
10 ahoz a ditsőséghez, mely néked meg jelentetik. rom. 8. 18. hogy ha anyit munkáloznak adolgosok., a mester emberek egy kis jutalomért, mit nem kellene mivelni az örökké valo jutalomért, ha a veszendő jókért ahajosok atengeren valo veszedelemre adgyák magokat. ha a munkás az esöt és ahideget el szenvedti. és a hadi emberek a sebeket, leheté tehát soknak tartani, és hasonlitani ez életben lévő nyomoruságokat.
15 a ki mondhatatlan jutalmakhoz.

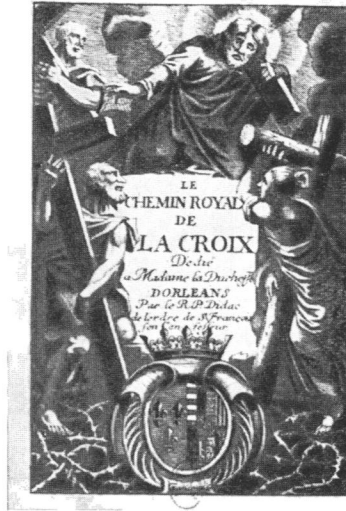
Storphila. mind ez uram. nagy ösztön lehet nekünk akereszt hordozásra.

A kristus ugyan ezekre valo²⁸⁰ nézve is hordozták a szentek. oly nagy alhatatoságal a keresztet. és szenvedtek. anyi nyomoruságokat,
20 szent István [127a:] első martyr. miért vévé oly kedveségel, akövet. a mellyel kövezték. hanem azért, hogy fel emelvén az égg felé szeméit, láta az Istennek ditsőségét, és Jésust állani az Istennek jobján. act. 7. 55. mi bátorittá az első keresztényeket. jóságokat hagyni, mindenek előtt, annyi bestelenséget. és gyalázatot szenvedni, hanem azt jól tudták. hogy vagyon ő benne olyan drága jóság. amely soha el nem
25 veszhet, de én magam nem élhettem volnaé²⁸¹ tsendes életet. még is nem szenvedtemé keresztet. és gyalázatot; kitsoda hát olyan vak, hogy meg ne vesse evilági gyönyörüségeket, hogy ha sohajttya az valóságos, és örökös gyönyörüségeket.

30 Ezek a beszédek. nagyon fel gerjeszték storophilát. aki is igen kezdé suhajtani az örökké valo hajlékot. és mondá. szivesen kívánok édes jesusom. menyei jerusálemben jutni. és ez a nyughatatlan kívánság. békeséges türové téssen engemet., mivel annak a nagy jutalomnak keszkenője. meg töröli, az en szenvedésimért valo köny hullatásimot.
35 oh' örökké valo jutalom. tegedet szomjuhoz az én lelkem. és kívánokzik ót lenni a hol meg kostolhattya, az igazán valo örömet.

²⁸⁰ valo <v> nézve

²⁸¹ volnaé [aé — utólag beírva a sorvégi margóra.]

LE CHEMIN ROYAL DE LA CROIX.

Composé par Dom BENOIST HÆFTEN
d'VTRECHT, Prevost du Monastere
reformé d'Afflighen de l'Ordre
de Saint Benoist.

*Traduit de Latin en François, & dédié à Madame
la Duchesse d'ORLEANS, Par le R. P.
DIDAC, Religieux de l'Observance
de S. François son Confesseur.*

Enrichy de quarante Figures en Taille-douce.
Seconde Edition, revue & corrigée de nouveau.

*à la bibliothèque de la
conception* *de la
notre Dame*

A PARIS,
Chez IRAN HENAVLT, Libraire-juré, rue
S. Jacques, à l'Ange Gardien.

M. DC. LXXVII
AVEC PRIVILEGE DU ROY.

9. Le Chemin Royal de la Croix,
címlap és címkép

KERESZTÉNYI
Gondolatok

mellyek a szent Írásokból és -
a szent Atyák írásából vannak -
ki fedezetve.

A holnapnak minden napjaira

7747

10. A Keresztényi Gondolatok kéziratának címlapja

- Látok hite szer előt Anyapont egyháza

1741 re 7hú 1712 ellene monivan ostromok régi
nek, az Anyapont egyházi katedrális jót és a jótent
ment. 2 80000 1725

Ma nagy kőművelés 1751 az Anya bánya révi
nek érdemű az Anyapont egyházi házi ke
szeg jézet & ki is mi negyedik tiz ependitót
fogva adgya szer hogy ne legyen utolsó Amen.
Ma nagy kőművelés 1758 az Anya Anyapont egy
háza házi mártort. szeg szer ne legyen utolsó

~~f. Gregorius, S.~~

A Doctrina magában foglalja a hit igazatit a
melyeket hinnának kel

A moralis a jó erköltségek tanit és azia amiket
követnünk kel, és amiket el kel távoznunk

A Disciplina. elénkben adgya az Anyapont egy
házi rendelést, szokást.

Az életnek a hit igazatit ellen támadnak fel.

A fismatikusok a disciplinát el rendyán.

A rok keresztjének, el távoznak az jó erköltségtől

11. Bejegyzések a Keresztényi Gondolatok címlapja előtt (1. verso)

20 napon

Az idővel való éléről.

20
8

I Most a jellemetes idő, most az üdvösségnek napja, az angyal vétkeret, és az Isten egy szem pillan-
támi időre nem adta neki a penitentiának, az emberis-
vétekben eset, és az Isten hasonló keménységgel bánha-
tot volna vele igazsággal, de azt nem teelekedte, ha-
nem az életnek idejét adta neki a penitencia tar-
tásáért.

Nem is senmi drágább az időnek, mind
mon által semmire keresésnek nem hagyta mint az-
ra, az életet, vagy a helyét az való teelekedésekben töl-
tik el, vagy az ott teelekedésben, vagy olyat más teele-
kedésnek, nem az a mit kellene, mind mon által. ami-
boldogságunk, vagy végső dűmünk mon áll, amint az
idővel élünk de ott: mely vaktáig! nagyobb része az em-
bereknek, az örökké valóra gnaad kapujáig elmennek,
mégis nem tudják mire adatos nekik az idő, anapod,
aholnapod, és az eptenőth eltelnek és senki nem gon-
dolkozik a módról.

Hogy az idő, érdeme szerint lehet az meg bészéni,
früktözési három dolgot vizsgálni, s. hogy a kártevő —

Hogy muszáj tipta pokasokat Kivám a kereszténység

I sokféle kútombeg vagy a keresztényi vallás
in atöbb vallások közt, de a leg fővel az a
illet a hogy a keresztényi vallás helyeséget. Kérem hogy a
véstek, a pogányok meg engedjék is, jóvá hadja vala az ot
tyan veseket, amelyekkel istentől aterméket, so ma nem
kel csudálni egy olyan vallás amely kegyetlen, tobony, és
fajtalán isteneket imáda sem a szék az embernek egy
ket elgyökörö ha nem csak ref. istentől, ezért is mondtá valak
penti egy próféta, hogy kevések az istenek, tehát mind
nek, és avétek is istent, valaképpen dolgokká léphet.

Az való hogy a földi vallás igazságot a ref. nem helyes
de semmi vesek nem garantál, de meg csak az emberek
meg nem tiszták, és leg nagyobb véte az az, hogy a földi
választásból az elvől a földi törvénye csak egy
törvényből eredeztetik, és a melyek nem eltek a
a földi istent.

Az ma pedig a szabvány szabvány istent, az minden tud
gyan, hogy a földi vallás is istentől való, és amely meg enged
in istentől való, minden istentől való, és amely az
embernek helyeséget, az istentől való, és amely az
tudja.

csak egyedül a keresztényi ref. meg felel. kereszténység, és

13. Részlet a függelékéből (KerGondolatok 85. r.)

Salve Regina.

Megny opagnak, hurahnyja
ergalmisagnak feat Anya,
Elet iveseg semiseg
Udvo leg sep fia Maria.

Evanak ura fia
piank. vetez maradek
firalmond, gyokos,
fek nyaralyaknak haylek.
E jizalomnak velyeben,
kik nyaralyaknak nagy imogyon,
kerid shaytunk menyajdon,
kivagy irtok betisogyon.

Hova fohatunk fenyvedel.
forras hozal konyvedel.
Es ak bünös nyajad,
oltalmosad horevedel.

oh' edes fia ergalmosad
mutasd meg kegyed velyedol.
kolumb utan pent tiadot
mutasd meg boldogyagodot
amen

Ave maris stella. 92

Udvo leg Maria
Sengernek tsillaga,
Mindenkos fia Anya
Egek nyile kapuja
kii Gabriel menybol.
udvoile jzentol.

Ura haborulat
Evadot velt jzentol.
old bununk lokozal
fod fenyunk vilagat.
Kiosd el lelkünk megfikat.
Kony ed janta jont adaral.

Mutasd menyagad.
vegye imadagad.
E ki ertunk masod.
E akas lenni jpirod
oh' juncok Komepe.

E' helyed jaggape zelope
ne legyünk bünyöpi
kogy fente, E kegyepi
Elsünk tipta veldat.
nyozod E balor utyal.
kogy laci in urunkat
mondgyunk egy halakal
Györsögy styanak.

Ha E' hene leleket.
Három bent menyenyod.
E' khatyaban egynek
amen

14. Salve Regina. Ave Maris Stella. (KerGondolatok 92. recto)

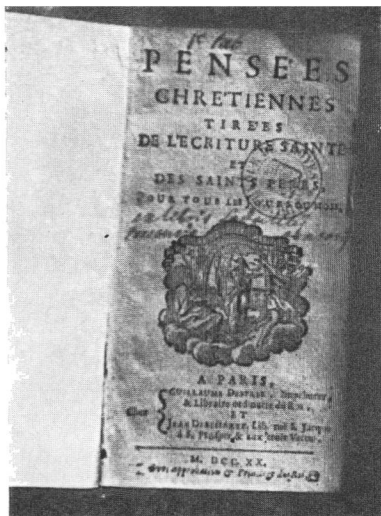
LE
CARACTERE
mus-65. DES Tab-93.
VRAIS CHRETIENS.

no 4
ruminus et non cognovit.
 Per mille le monde ne vous a point connu.
1717. XVII. 15.

F. Paillet Tacquin Desf. Jovior
A PARIS,
 Chez la V. PÉPINOUS & JACQUES LE FEBVRE,
 rue de la Harpe, au Soleil d'or.
 Et au premier Pillier de la grand' Salle, vis-à-vis les
 Requistes du Palais.

M. D. C. XCIII.
Avec Approbation, & Privilège du Roy.

15. Három francia forrásmű cím-
 lapja, az alábbi előszavával

HISTOIRE
 DE LA VIE
 DE
 NOSTRE SEIGNEUR
IESVS-CHRIST.

*In Nomine Patris
 in Spiritu sancto
 in gloria Patrie sanctae Spiritus*
A PARIS,
 Chez HÉLIE JOSSET, rue S. Jacques,
 à la Fleur-de-Lys d'or.
M. DC. LXXVIII.
Avec Approbation & Privilège du Roy.

PREFACE.

*I. Dessin qu'on a eu dans cette
 histoire.*

EST pour le futur des hom-
 mes que IESUS-CHRIST
 est descendu du ciel sur la
 terre, qu'il est né, qu'il a
 vécu, qu'il a prêché, qu'il est mort,
 qu'il est ressuscité, & qu'il est remonté
 au ciel. Il est donc bien juste qu'ils
 s'instruisent de tous ces mystères, par
 lesquels ils ont été rachetés, & qu'ils
 apprennent l'histoire d'une vie, & d'u-
 ne mort dont ils doivent recevoir tout
 le fruit. Ils estoient les ennemis de
 Dieu; IESUS-CHRIST a satisfait
 pour eux à son Père par sa mort, & il
 leur a appris par ses discours, & par ses
 exemples, ce qu'ils doivent faire pour
 retourner à luy. Ils ne sçavoient af-
 sea penser à ce qu'un Dieu a souffert
 pour expier leurs fautes, afin de s'ex-
 à ij

1595A

A kritus Jesus életének Historiája

Első könyv.

A mely magában foglalja mind azt, valami-
leg, keresztelő pons jános fogantatását fogvása
akrotus prédikálásának. első eptendőig.

A szök körül vala egy pons pap. kinek ne-
ve zakariás volt. az a pons ember. az ő feleségivel. Er-
sébetkel. az pten parantsolatgyában ponsul életnek, mind ^{Le p.} ^{nes foganta} ^{tek.} ⁹
ketten ketnek valának. az pten meg akarván próbál-
ni az ő jó otköbörket. hogy arulán az nagyobb fényese-
gel jutalmantapra meg, nekik gyermekek nem adót vala,
és meg engedte nekik fenvedni a magtalanragnak gya-
lanatját. a melyet abban időben ugy kintettek, mint.

16. A KJÉHistoriája Első könyv (32. recto)

A krisztus. most jól beszélsz leányom. kostold meg még **[127b:]** előre az örökké való ditsőséget; ditselkedgyél az Isten ditsőségének reménységében, ditselkedgyél a nyomoruságban. mert abban áll aditsőségnek reménsege., mivel a boldogság a keresztel jár. és az elsőt el
⁵ nem nyerheted., ha a másikat nem hordozod, az én kedves tanítványom ezt jól tudta. midőn azt mondotta, *en jános ti atyátok fia, és részes a háboruságban. és az országban. és a békeséges türésben a jesus krisztusban* apoc. 1. 9. mit téznek ezek, hanem azt. hogy a ki meny országban akar részesülni, annak részt is kell venni anyomoruságban és a türésben.
¹⁰ mivel egyik a másika nélkül nem lehet. *nem kellették szenvednem. és ugy bé mennem a ditsőségemben.* luk. 24: 26. mit mondasz ezekre storophila. az Isten fiának országában hivatattál, ha azért sokszori halált kellene szenvedned, nem tselekednéd meg, ha a boldog életet akarod tehát birni. vesd meg a mostanit, ha azt akarod hogy a
¹⁵ menyekben emelleyenek. alázad meg magadot eföldön, ha uralkodni akarsz velem, hordozad velem a keresztet, mivel akik a keresztet szeretik, azok meg talállják. a boldogságnak uttyát.

Storophila. ez után édes üdvezitöm. akerszt előttem kedves lészen. és a nyomoruság gyönyörüséges. mivel tsak ezen az árron lehet meg
²⁰ venni a boldogságot., de mit adunk mi azért az örökké való kintsért, ? éppen semmit. de oh ! **[128a: türes]**

[128b: kép] Az én kedvesem enyim, és én övé vagyok. Cant 2. 16. **[129a:]** én Istenem. mikor érhetem el. azt az örömet. a mely után sohajtozok, mikor ihatom annak a gyönyörüségnek bövséges forrásából., mind azon által. uram addig a még azt el érhetem. az én köny hullatásim, kenyerem helyet legyenek, mind addig a még azt mondgyák. ihon a te Istened, de mind addig is az én sohajtásimal. táplály engemet.. erősits meg engem kinaimban, mert ez életben semmi vigasztalást nem kíván az én lelkem. azért hogy része lehesen az örökké való
³⁰ vigasztalásban. méltó hogy az olyan tégedet ne birhasson., aki másban. és nem te benned. keresi vigasztalását, kérlek hát tégedet örökös igazság. hogy tsak te benned kerese. vigasztalását az én lelkem. adgyad uram hogy tégedet követvén, azon életet élyünk. a melyet²⁸² éltél eföldön. reszesek is lehesünk abban aboldog életben. a melyet rendeltél választatidnak.
³⁵

²⁸² a melyet <éltünk> éltél

Tizen kettődik Rész

Hogy a kristushoz valo szeretetért kel a keresztet hordozni.

Az én kedvesem enyim, és én övé vagyok. Cant. 2. 16.

Storphila. nagy öröme járván aremenségnek uttyán, nem vala mesze a szeretetnek uttyától, amelyről is ezeket mondá néki a kristus.
5 leanyom még más utat aka-[129b:]rok neked mutatni. a mely sokal nemeseb, mint a melyen eddig jártál, igen jó akeresztet félelemből, és remenségért hordozni. de sokal jobb szeretetből, mivel az Isten fiaihoz illik az öröm, a félelem, és a remenség pedig a szolgálkhoz. hitesd el tehát azt magadal., hogy az atyád adta reád a keresztet, azért járj
10 bizodalomal. és bizonyos légy abban. hogy tsak. azt, és tsak anyit fogsz szenvedni, a mint ő akarja, az ő ostorát úgy kel tekintened, valamint egy atyai ostort, és nem úgy mint egy ítélő bironak ostorát.

Storphila. A valo uram. hogy atya vagy, de olyan atya. a ki minket meg feddesz. ostorosz, és nyomorgatz. úgy tettzik hogy mind ezek,
15 nem a szeretetnek, hanem a keménységnek. jelei, en pediglen tégedet mindenkor úgy tekintettek. valamint az *irgalmaságnak attyát, és minden vigasztalásnak Istenét, a ki minket vigasztalsz. minden háboruságinkban.* 2 Cor. 1. 3.

A kristus. meg tsalod magadot storophila, ha azt gondolod hogy
20 nintsen vigasztalás akeresztben. és a nyomoruságban, nem tudodé azt, hogy *a mellyek meg iratattak. ate tanulásodra iratattak, hogy a békeséges türés által, és az írásoknak vigasztalások által. reménséged legyen.* rom. 15. 4. látod tehát hogy leg inkább az írások szerint valo békeséges türesre és vigasztalásra vagyon fundálva aremenség. [130a:] el felejtettedé ezt az intést. mely tégedet illet, *fiam ne vesd meg az ur dorgálását, és el ne faradgy lelkedben. mikor²⁸³ ő tölle dorgáltatol, mert a kit szeret az ur meg dorgálja., meg ostoroz pedig mindent valakül fiává fogad.* hebr. 12. 5.

Storphila. hát uram, mindeneket meg ostorozé. ?

30 A kristus. Igen is mindeneket, senkit ki nem veszen, abbol meg láthatod hogy senkit ki nem veszen., tsak azt tekinttsed meg hogy én velem egyetlen egy fiával. miképen bántanak, vétek nélkül valék, még is nagyob kimélléssel nem bántanak velem. mint másokal, ha az Isten eszerént bánt az ő egy fiával, aki vétek nélkül vala, és ha az emberekért.
35 ahalálra adta, itéld el. hogy miképen kell bánni. azokal, kik a minden napi. vétkekért, minden féle büntetést érdemlettek, tarttsad jónak

²⁸³ mikör [Ékezethiba.]

tehát. ha az Isten reád veti atyai kezeit, és meg ne vessed atyai büntetését, nehogy elne vonnya tölled. irgalmaságát, de sött még akarattya alá vessed²⁸⁴ magadot., és kérjed hogy a tetet meg győzvé. érdemes lehess el nyerni az örökséget, ha egy olyan jó atyának ígéletiben bizól,
⁵ ne tarts büntetésitől. hanem attól fély. hogy ki ne rekeszen az örökségből, hogy vagyon a, hogy a bünösök. kik minden nap ujjab vétkekben esnek, nem akarják. az Isten rendelésének buntetése alá vetni magokot, holot az Isten fia vétek nélkül lévén, még is sok kinokot szenvedet, az Isten nem **[130b:]** tetteé felöllem ezt a ditséretet, *Éz az én szerelmes*
¹⁰ *fiam, kiben vagyon minden gyönyörűségem.* matth. 17. 5. erre vigyáz storophila. hogy én voltam az ő szerelmes fia. még is meg ostoroztattam, és fel feszitettem., ebből meg láthatod hogy az Isten. annak készít keresztet akit leg inkább szeret. azt is el mondhatni, hogy azok az Isten fiai, kik meg vannak jegyezve a keresztel, ostorál. sanyaruságal, és
¹⁵ üldözéssel. azok pedig kik nem szenvednek. nem valóságos fiai. halgassad mit mond az én apóstolom, *fiam meg ne vessed az ur dorgálását. mert akít szeret az ur meg dorgálya, meg ostoroz pedig mindent valakít fiává fogad. mert kitsoda oly fiv, kít az attya meg nem dorgál. hadorgálás nélkül lesztek, melyben mindenek részesek, bizonyára*²⁸⁵ *fattyak vagytok,*
²⁰ *és nem fiak.* hebr. 12. 5.

Storophila. kívánom édes üdvezitöm. hogy részem legyen ez életben ate keresztedben. és ate szenvedésedben. hogy had számláltassam. a más életben választatid közü, ne adgya Isten. hogy nyomoruság nélkül legyek, mert ugy örökség nélkül lennék.

²⁵ A kristus. légy mindenkor ebben a szándékban, akeresztet ezután tsak szeretetből visellyed, mivel az igazán valo szeretet., nem tudgya mi a keserűség, tsak a kedveséget esméri, valamint hogy a szeretet attyafia a kedveségnek, ugy a keserűség is attyafia az irigységnek. a ki engemet buzgo szeretettel szolgál, nem érzi a munkát. **[131a:]** nem
³⁰ kér jutalmat., mind azon által, még is meg halad másokot, akár mely rettentő nyavalyában legyenek is azok, kik az Istent szeretik, de azt meg győzik, ugy anyira, hogy se a vas, se a tüz, se a szegénység, se a betegség. de söt még a halál sem nehéz annak., akiben ez a szeretet vagyon, azért is mondgya pál, *kitsoda választ el minket a kristus szerelmétől., a nyomorgatásé,*²⁸⁶ *szorongato keserűségé, üldözésé, éhségé,*

²⁸⁴ vessed [*d—ss*-ből? javítva.]

²⁸⁵ bizonyára <fagy> fattyak [Törlés a sor végén.]

²⁸⁶ a nyomorgatásé, [nyomorugáséból javítva.]

mezítelenségé, veszedelemé, fegyveré. mert bizonyal el hittem, hogy sem haldál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmesség, sem hatalmaságok, sem jelen valok, sem következendők, sem magosság, sem mélység. és semmi egyéb teremtet állat, el nem szakaszthat minket az Istennek szerelmétől,
5 *mely nagyon a mi urunk Jesus kristusban rom. 8. 38.*

Storophila. hogy lehetne uram nékem a szivemben fel gerjesztemem azt a nagy szeretetet. ?

A kristus. azt kérni kell, és tanuld meg töllem hogy mit tselekedtem éretted. mivel tsak a szeretet szállitot le engemet az égből a földre. a
10 fektete engemet ajászolyba. az is szenvedtete velem anyi sok fárad-
ságot. aszeretetért alázám meg magamot. és valék engedelmes.
mind a keresztnek haláláig. könnyü lett volna nékem meg váltanom
az emberi [131b:] nemzetet a gyalázatos kereszt nélkül is, mind azon
által. azt nem tselekedém, azért hogy nagyob bizonyosságát adhassam
15 szeretetemnek. mit kell hát egyebet tselekedned, hanem hogy szeresed
azt. aki tégedet. oly nagy szeretettel szeretet,

Storophila. ugyan azt is kívánom szivemből, de uram. kérlek tanits
meg engem arra hogy miképen tselekedgyem.

A kristus. akár honnét jöjjön reád a kereszt. de azt el vegyed,
20 avagy igazságosan. avagy igazágtalanul adgyák reád, akár idegen.
akár atyád fia, de azt örömel vegyed, mint az Istennek atyai kezéből.
aki azt akarja hogy hordozad a keresztet. az ő akarattyához is kel
magadot alkalmaztatnod szeretettel.

Storophila. ez uram nékem nehéz dolognak tettzik. és nem könnyen
25 lehet végben vinni az ilyen kötelességet. mert vannak olyanok kik
szán szándékal akarnak engemet kesergetni. és akik rosz igyekezettel
vannak hozám., olyankor nehéz azt nekem el szenvednem. vagy
magamal el hitetnem, hogy azt az Isten akarattyából tselekedgyék.

A kristus. tekints engemet, kövessed példáimot, és visgáld meg,
30 hogy a midőn meg akarának fogni, péter mint egy bátor vitéz. fegy-
verel akara engemet oltalmazni. de mit mondék nékie, *tedd ahüvelyében
ate szablyádot. avagy nem kellé meg innom a pohárt. a melyet az atya
adot én [132a:] nekem,* joan. 18. 11. én arra semmit nem figyelmezttem.,
hogy azt a pohárt a judás árulása tenné keserüvé. én azt jól tudtam
35 hogy menyi ürmöt, és más keserüséget elegyitettek az én poháromban.
Caifás, pilátus, herodes, a papi fejedelmek, és a fariseusok. hanem tsak
arra vigyáztam. hogy az atyám adta azt a pohárt, nem figyelmeztvén.
arra hogy kik által adta, minden valami az atyámtól jöt, kedves volt
előttem, és az ő parantsolattyát kívántam mindenekben végben

vinnem. mivel, az én eledelem ez, hogy annak akarattját tegyem. a ki engemet elbótsátot, és el végezem. az ő dolgát. joan. 4. 34. eszerént is illik avaleságos fiakhoz hogy visellyék. akeresztet, nem a büntetésért valo félelemből, se nem ajutalomért valo reménségből. hanem a tiszta szerez-
5 tétből, és tsak azért, mert ugy tettzik amenyei atyának.

Storophila. Édes üdvezitöm. mivelhogy kin szenvedésednek pohá-
rát meg ittad. én²⁸⁷ is azüdvességnek pohárát fel veszem, és az úrnak
nevét segítségül hívom. ezt akarom. és ezt kívánom ez után egész
szivemből, bányál ugy én velem a mint néked tettzik. ate akaratod
10 legyen meg énbennem, és én általam. ne visgályam azt ez után, hogy mi
édes, vagy keserü. hogy mi nehéz, vagy könnyü, hanem gyorsaságal,
és buzgoságal alkalmaztas-[132b:]sam magamot ahoz. a mit tettzik
néked irántam rendelni, tsak elégyen nálam kedves, és tsak a tessék
nékem, ami meg egyez ate szent akaratodal.

15 A kristus. azon igyekezél. leányom. hogy mindenkor ebben a
szándékban lehess. járj siettségel ezen az uton, mert e sok szenteket
vezetet atekélleteségre. eki tettzet egy szüzben. a kitől is midön azt
kérdlették volna, hogy mi formában érhetet atekélleteségre, azt felelé.
ugy hogy²⁸⁸ az Isten kezéből. minden nyomoruságokat egyaránsu szivel
20 vettem, ha valaki meg bántot, vagy meg szomoritot, azon igyekeztem
hogy neki azt meg köszönyem, és azért joval voltam hozzája, nem is
panaszolkodtam sohais másnak, tsak az Istennek. az én nyomoruságim-
ban. vigasztalást is vettem tölle, hasonlo képen felele meg egy más
mondván, hogy soha olyan nagy nyomoruságban nem lehetet, hogy
25 még nagyobát nem kért volna az Istentől., érdemetlennek tartván
magát arra. hogy aző kezéből oly drága. ajándékot venne.

Storophila. meg sem tsalá uram magát. mert a ki tégedet igazán
szeret, és a ki jó téteményidért. néked hálákot ad. nagyob vigasztal-
lása nem lehet, mint a, hogy ate akaratodra hagyja magát. ugy kel
30 néki örülni anyo-[133a:]moruságban. mint annak a ki szerentsében és
bövségben vagyon. boldognak kel magát tartani. ha másoknál aláb
valo, ugy kel annak örülni ha meg vetik. valamint a nagyra vágyo
örül annak a midön tisztelik. ugyan is uram olyanokat választottál
magadnak., akik a világ szerént. igen alá valok²⁸⁹ valának, de őket
35 tselédidnek, és barátidnak fogadád, és őket az egész földnek fejdelmivé

²⁸⁷ én <az> is azüdvességnek

²⁸⁸ [Sorvégen:] hogy [új sor elején:] hogy

²⁸⁹ alák [!] valo(k) valának,

téved. asok gyalázatért, bestelenségért, soha sem panaszkodnak
vala, távul valának a hamiságtól. és a tsalárságtól. az ő együgyűségek.
és alázatoságok. olyan nagy vala., hogy minden örömeiket, tsak abban
helyezették. hogy a te nevednek ditsőségeért, mindent szenvedgye-
nek, miért uram.? azért mert buzgosággal szerettenek tégedet, mivel
5 bizonyára a ki tégedet nem szeret, meg sem foghattya azt, hogy a
szenvedést lehessen szeretni, de ellenben az, a kit ate szereteted fel
indit, kegyelmed erősít, és a kit a hit világosit. a minden gyönyörűségít
és ditsőségít abban veti, a mi másoknak alá valonak láttzik, valóságos
10 öröm a néki, a midön alkalmatossága vagyon. hogy éretted szenved-
hesen. mivel a te akaratod végben menetelének, és a te ditsőséged szere-
tetének. fel kel gerjedni azokban.,²⁹⁰ akik tégedet szeretnek. és abban
inkáb kel nékik örülni. mint sem a kegyelmidben, melyeket vettek
tölled.

[133b:] *Tizen harmadik Rész*

15 Hogy a nyomoruságban és a szenvedésben. imádkozni kell.

Szenvedé valaki ti közöttetek imádkozék. jac. 5. 13.

Ugy tették mint ha storophila elegendő oktatást vett volna, de
mint hogy tellyeséggel meg akará tanulni a keresztnek tudományát.
azért kérdé akristustól. hogy ha volnaé még valami, a mit meg

20 kellene tanulni.

A kristus. vannak még holmi hasznos oktatások. a mellyeket meg
kel tanulni. annak. aki akereszt iskolájában akar járni. először szük-
séges. hogy a keresztből tegzet tsinályon. a melyel nyilat²⁹¹ löjjön fel az
ég felé.

25 Storophila uram én ezeket nem értem. nem is tudom mire magya-
rázni.

A kristus. arra hogy anyomoruságban imádkozni kell, mivel atöre-
delmes, és az alázatos szivnek imádsága olyan mint a nyil, mely a
szivből emelkedik fel felé,²⁹² azért is mondgya az irás, hogy az alázatos
30 embernek könyörgése. meg hattya a fellegetek., és meg nem vigasztaltatik
mig nem el közelget, és el nem távozik, mig nem a fölséges rea tekint.
ecl: 35. 21.

Storophila de uram miért parantsolod annak a [134a: üres]

[134b: kép] Szenvedé valaki ti közöttetek. imádkozék. jac. 5. 13.

²⁹⁰ azokban., <t> akik tégedet

²⁹¹ nyilat <lölyön> löjjön [lőjjön <lölyön> alá írva.]

²⁹² emelkedik fel(<,> felé,

[135a:] ki keresztet visel. hogy imádkozék. mivel azt végben kel vinni közönségesen minden embernek.

A kristus. nem tudodé még azt leányom. hogy az imádság nagy könyebség, és illik azokhoz kik nyomoruságban vannak, ezt az Isten parantsolya, ⁵ *hij segítségül engemet. mondgya david. a nyomoruságnak napján. és meg szabadítalak attol, és engemet ditsöiteni fogsz. ps. 49. 16. meg másut. hozám fog kiáltani, és meg halgatom ötet. véle leszek anyomoruságnak idejében, meg szabadítom., és ditsöségel bé töltöm ötet, ps. 90. 15. dávid meg próbálta vala ezt a ségittséget., azért mondgya, az urhoz ¹⁰ kiálték nyomoruságomban, meg kerestem az urat, éttzakán ő hozája emeltem kezeimet, és meg nem tsalalkoztam. ps. 76. 2. és meg másut az urhoz kiáltának az ő nyomoruságok közöt, és meg szabadítá őket nagy szükségéből. ps. 106.. 13. az irás elég példát ad az olyanokrol. akik az imádsághoz folyamodtak. nyomoruságokban., ezt követé susánna, a midön oly ¹⁵ nagy veszedelemben forga. ahárom iffiu. az égő kementzében, daniel az oroszlánnyok közöt, jonás a tzet hal. gyomrában, péter atengeren valo szélvészben. pál, és silás. a tömlöczben. végtire még magam is. nem tsak a kertben., de még a kereszt fán. *nagy kiáltásal. és köny hullatásokal va-* [135b:] *lo imádságokat. és könyörgéseket ajánlottam az* ²⁰ *atyámnak.* hebr. 5. 7. ilyen nagy példákra valo nézve, gyakran kell folyamodnod. az imádsághoz, mivel anyomoruságban tett imádság. meg engeszteli az Istent.. és még az imádságot is igen segitti a nyomoruság.*

Storophila, kérlek²⁹³ uram. hogy egy kevesé magyarázd meg jobban ²⁵ mondásidot, mivel meg nem foghatom hogy lehesen²⁹⁴ a nyomoruságnak segiteni az imádságot. holot a fájdalom anyira el fogja az elmét, hogy nem is gondolkodhatik másrol, azt láttyuk hogy a betegek, és akik szomoruságban vannak, rend szerént azon panaszkodnak. hogy nem is könyöröghetnek az Istennek.

³⁰ A kristus. azt tud meg, hogy amidön valaki. valamely nyomoruságban vagyon. mentől töbször folyamodik az Istenhez. annál kevesebet gondolkodik nyavalyájáról. keresed azért az Istent, nyomoruságodnak napján, mivel ő adgya elődben azt az utat., hogy hozája mehess. kérjed buzgoságal. hogy szabaditsen meg nyomoruságodtol., hogy pedig ³⁵ ment lehes a félelemtől jobb modgya annak nincsen., mint a, hogy az Istenhez kaptsollyad magadot.

²⁹³ kérlek [l—k-ból javítva.]

²⁹⁴ hogy lehesen (az imádságnak segiteni a nyomoruságot.) a nyomoruságnak segiteni az imádságot.

[136a:] Storophila. látom uram, hogy a kereszt. és a nyomoruság, nem tsak segitti az imádságot. hanem még szükséges is.

A kristus. a nintsen külömben. mivel a nyomoruság gyakorta. hasznos arra., hogy az embereket. az Isten szolgálattýára vezese: tudodé azt. hogy mi modon kényszeritté absolon jóabot hogy hozája menne. akihez kétszeris küldötte vala szolgálit hogy hozája²⁹⁵ hinák. de jóab nem akarván engedelmeskedni. absolon mondá a szolgálinak. tudgyátok hogy jóabnak az én földem mellet egy árpa földgye vagyon; eredgyetek égessétek meg az árpáját. a szolgálák engedelmesb-
10 bek lévén az urokhoz. mint jóab a király fiához, meg gyujták az árpát. jóab azt meg tudván. azon fel indula, és absolonhoz mene, kérdvén tölle, hogy miért bannék olyan formán véle, azért felelé absolon. mert ketszer²⁹⁶ küldöttem utánad,. de nem akartál hozám jöni, én is kételen valék azt tselekedni. jóab meg halgatván absolont,
15 meg békélteté ötet akirályal. eszerént bánok én is azokal. kik az én akaratomot nem akarják követni. valamely nyomoruság által magam-[136b:]hoz hivom, ketszer. vagy háromszor. és a midön hozám jönnek, meg békéltetem. az atyamal. erröl mondgya Dávid. *hogy a midön az ő nyomoruságok nevedeket, nagy siettségel fordultak*
20 *az Istenhez. ps. 15. 4. meg másut. vessed a nyomoruság alá öket. fedezd bé ortzójokot gyalázattal, és akoron uram keresni fogják nevedet. ps. 82. 17. avalo hogy vannak olyan keresztények. akik soha az Istenhez nem folyamodnának. hogy ha tsak valamely nyomoruság arra nem kényszeritené. öket, azért az Isten irgalmaságából tselekeszi, amidön*
25 *meg engedi nyomoruságban valo eséseket, hogy leg aláb abban az állapottyokban. ő hozája. fordullyanak, az atyák. és az anyák. kik agyermekeket szeretik. hasonló képen bánnak vélek, mert a midön láttyák. hogy nem jól viselik magokot. mások által meg ijesztetik öket, ugy hogy meg ijedvén. az anyokhoz folyamodgyanak.*
30 Storophila azt látom uram, hogy annak nintsen bölcsesége., a ki az Istenhez nem folyamodik. nyomoruságának idejében. és hogy a kiket a kereszt és a nyomoruság hozád nem térít, azok nem jó szándékban vannak üdveségek iránt.

A kristus. a ninesen külömben. alelket pedig meg üsmérheted
35 mitsoda állapotban vagyon. tsak [137a:] azt visgáld meg hogy mit okoz abban anyomoruság. valamint hogy atele. és ajöl meg ért mag

²⁹⁵ hozája <menne.> hinák.

²⁹⁶ ketszer [t—f-ből javítva.]

könyen el válik a szalmától. a tsép alat, és hogy az üres. és az éretlen mag a szalmával együtt meg töretik²⁹⁷ a tsép alat, úgy az olyanok, kik a világi gyönyörüséget szeretik, ahoz is ragaszkodnak. valamint az éretlen mag a szalmához., de az olyan a ki hiv, és a kinek szive
5 tellyes jó erkölccsel. alig éri valami kis nyomoruság hogy mindennek ellene mondván, az Istenhez folyamodik.

Storophila. uram ez úgy nagyon. de mint hogy oly szükséges az imádság annak a ki keresztet visel, kérlek mond meg nekem. hogy mit kell leg inkább kérni imádságimban.

10 A kristus. ha azt kéred hogy a keresztől meg menekedgyél. vagy hogy a meg könyebitessek. olyan formán légyen valamint én magam imádkoztam az olaj fák²⁹⁸ kertében. Atyám ha lehetséges mullýék el töllem ez a pohár. de mind azon által ne az enyim. hanem ate akaratom legyen meg. nem igazságos²⁹⁹ a. hogy a lélek az Isten akaratyára hagyja magát, mivel csak ő tölle kell várni udveségét, azért
15 csak azt kérjed, csak azt kíván-[137b:]nyad, hogy az Isten akaratyá bé tellyesedgyék. uram legyen meg ate akaratom, aki a keresztnek bövséges gyümölcset akarja várni. annak el kel magát szánni, és mindenhez kell készülni. ajánlyad az után az Istennek ditsőségire,
20 és azö nevének ditséretire. nyomoruságidot. és akár mely kitsiny szenvedésidet., az én kin szenvedésimel együtt. ilyen formán érdemeseké teheted azokat, és kedveseké Isten előtt.

Tizen negyedik Rész.

Hogy akeresztet örömel kell hordozni.

25 örüllyetek azon, hogy részesültök akristusnak szenvedésiben. 1 pettr. 4. 13.

Storophila. gondolván. hogy már nem volna semmi több hátra, azért nem is tett semmi kérdést, akristus azt látván mondá néki, leányom pálya futásodnak még végit nem érted. az eléb azt mondám
30 néked, hogy a kereszt tegez helyet legyen, mostanában pedig azt akarom hogy abból hárfát tsinály, és a mellet énekellyed a teremtőnek ditséretit.

Storophila. meg vallom uram tudatlanságomat. hogy nem értem mit akarsz nekem mondani. [138a: üres]

²⁹⁷ meg töretik<, > a tsép alat,

²⁹⁸ olaj fák [olaj fák]ból javítva az ékezet áthúzásával.]

²⁹⁹ igazságosé [sá—zs—ból javítva.]

[138b: kép] Örüljetekek azon. hogy részesültök, a kristus kin szenvedésiben. 1 petr. 4. 13

[139a:] A kristus. az éneklésen. azt értem. hogy örömel. és szeretettel kel munkálodni, mivel az Isten azt szereti aki örömel adgya
5 magát nékie, azért tehát egyeztesd meg az ének szóval. a jó tselekedetnek hárfáját. a midön pedig valamely nyomoruságban. vagy szomoruságban. vagy, azt örömel szenvedgyed, és akoron olyan lész mint egy hárfa. amelynek hangja. kedves léssen Isten előtt, a midön az én apostolom ezeket mondá. *dítsekedünk a haboruságokban.* rom.
10 5. akoron ö hárfázot, amidön örömel szenvedcz. valamely nyomoruságot. és izetlenséget, ugy anyira hogy azt gondolhatnád hogy az Isten mint ha el hagyot volna. de ha mind azok között is az Istent áldod és ditsered, akoron a hárfa mellet énekelsz, és a te szivednek hurját meg nyomván, az Isten kedvesen halya³⁰⁰ annak hangját, de
15 ha zugolodni kezdesz az Isten ellen, mondván hogy az Istennek nem ugy kellet. volna tselekedni, más képpen kellet volna bánni, akoron az ő akarattya ellen támadtz,³⁰¹ jó tselekedeteidnek jutalmát el veszted, és vétesz az ellen az alázatoság. és ditséret ellen, a melyel tartozol az isteni méltoságnak, és azt el. [139b]: lehet mondani.
20 hogy el rontod ahárfádot.

Storophila. ezeket jó kedvel halgattya vala. mind azon által. ezeket a szavait akristusnak., hogy a keresztben örülni kell, jól meg nem foghatá, azért is mondá, uram had legyen szabad tölled meg kérdenem. hogy micsoda hasonlatoság vagy az kereszt. és az öröm között, és
25 hogy miben egyez a fájdalom a gyönyörűségel. mivel a midön a keresztet emlegetik. akor a kint. és a szenvedést kel érteni, tsak a tudhattya. hogy mitsoda nyomoruságot okoz a kereszt aléléknek. és a testnek, aki azt próbálta, én pediglen mint hogy a kereszt uttyára adtam magamot, azt gondoltam hogy egész életemet tsak a nyomoruságban. szomoruságban., és a fájdalomban kelletik töltenem, azt tartván hogy tsak amás életben. kell várnom az örömet., abékeséget. és avigasztalást, mindenkor azt hallottam hogy ez a mulando élet. anyomoruságnak. és a sirásnak helye volna. és hogy amás élet. helye, avigasztalásnak. és az örömnnek, mert valamint szent pál mondgya,
30 minden dorgálás pedig mostan. nem láttatik örvendetesnek. hanem szomoruságosnak, mind azon által végtére. az igasságnak tsendes gyü-

³⁰⁰ halya [Sorvégi margóra írva.]

³⁰¹ támadtz., [támadz.-ból javítva.]

mölcsét adgya azoknak. akik abban gyakorolták magokat. hebr: 12. 11.

[140a:] A kristus. a valóságos, hogy mind azok a kik a keresztett hordozák. bővséges mértékel valo örömet vesznek, a midön az urnak.
5 örömeben fognak bé menni. *a hol az Isten minden köny hullatást el töröl szemeikről.* apoc. 21. 4. de még ez életben is lehet örömet és vigasztalást találni. akeresztben, tsak azt ugy hordozák a mint kívántatik. mivel egy keresztény³⁰² örömének fundámentuma. a keresztnek kell lenni, azért is mondottam az évangéliumban. *boldogok lésztek.*
10 *mikor az emberek titeket gyűlölni fognak, mikor a gyülekezetből ki vetnek. titeket szidalmaznak. és a ti neveteket mint gonoszt kivetik. az embernek fiaért, örüllyetek azon a napon. és örvendezetek, mert a ti jutalmatok. bővséges menyben.* luk. 6. 22. péter az én apostolom. nem mondottaé. *örüllyetek azon. hogy a kristus szenvedésinek társai vagytok.* 1 petr. 4.
15 13. hasonlot mondot egy³⁰³ más apostol. *nagy öröm gyanánt tarttsátok.*³⁰⁴ *atyámfiái. mikor külömb külömb féle kísértetekben estek.* jac. 1. 2. aboldogulásnak bizonyos jele az. a midön valaki örülhet szenvedésin, és a midön örömel fel emelheti elméjét a nyomoruságok között.

Storophila azt könnyen el hiszem uram. hogy nagy [140b:] ök
20 lehet az örömré. a kereszt. és a nyomoruságban. főképpen ha azt meg visgállyuk. hogy mitsoda nagy jó követi azokat. de hogy valójában a fájdalomal. és a szenvedésel az öröm együt lehesen. a már sok³⁰⁵ volna. én azt tartom hogy igen kevesen voltak olyanok, akik valóságal örültek volna akinokban.

25 A kristus. én pediglen egy néhányat hozhatok elő, az én apostolim örömel menének el atanats elől, *hogy méltoká tette Isten őket arra. hogy a Jésusnak nevéért boszuságat illettenének.* act. 5. 41. mitsoda nagy örömet nem érzet pál. midön ezeket mondá. *ha én meg áldoztatom is. ati hiteteknek áldozattya. és szolgálattya felet; örülök és örvendezek mindnyájatokal., hasonló képen pedig,*³⁰⁶ *ti. is örüllyetek és örvendezetek velem együt.* phi. 2. 17. ugy a több szentek is *tsufolásokat. és ostorozásokat szenvedtenek. kötözéseket., és tömlötözöt, meg kötöztettek. ketté vágattak, kísértettek. fegyverel le vágatatván. meg holtanak. el hagyatattak, szorongattattak, nyomorgattattak, kikre nem volt méltó avilág.* hebr. 11.

³⁰² keresztény <fundámentumán> örömének fundámentuma.

³⁰³ egy <nagy> más [más <nagy> fölé írva.]

³⁰⁴ tarttsátok. [tártsátokból javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁰⁵ sok <j> volna.

³⁰⁶ pedig, [p—d-ből javítva.]

36. kik valának mind ezek, hanem mind anyi hárfások. kik ének-
lésekel bizonytságot tesznek vala az egész földön. az Isteni igazságról.
az anyaszent egy ház historiája azt mondgya két atyafirol. marcus. és
marcellinus felől, hogy meg fogák őket, azért hogy keresztények
5 [141a:] valának. és egy oszlophoz szegezék őket, a bíró mondá
nékik, mitsoda nyomorultak vagytok. legyetek okosok, és szabadit-
tsátok meg magatokat a kintol., de ők azt felelék. hogy soha olyan
vendégségben nem voltak., a mely kedveseb lett volna nékiek,
mint a, hogy a kristusért szenvedhetnek, adgya Isten, hogy egész
10 életünkben lehesünk ebben a kinban. végtire nyilakal lödözék meg
őket. az aszszonyok között is talállok hasonló példát. agotha szüz.
kinein mondhatni mitsoda nagy örömel mene a tömlöczben. és szenved-
désit az Istennek ajánlá, ágnes tizen három esztendő korában. igen
nagy bátorságát mutatá. menvén olyan nagy örömel és sietségel a ha-
15 lálra. mint ha a menyegzői agyhan ment volna, mit gondolsz thecla
felől. a ki minek utánna meg győzte volna avad állatokat. és meg
próbálta volna atüzet, és a tömlöczöt. ezeket mondá, ha szinte egész
életemben kellene is viaskodnom a vad állatok ellen. ha a tüzet,
lántzot, és tömlöczöt kellene is szenvednem, de ezeket mindeneknél
20 nagyobra betsülleném. tsak lehetnék arra méltó. oh én Istenem.
hogy mind ezeket a kinokot., te éretted, és ate szent nevedért szenved-
hessem. látodé tehát storophila, hogy mitsoda sziv béli örömel.
szenvedték ezek a szentek a keresztet, és akinokot.

[141b:] Storophila. én azt látom uram. és azt szégyenlem. hogy
25 hozájok hasonló nem vagyok. mivel ezek a szentek. nem tsak békeséges
tűréssel szenvedték azokat a kinokot, de sött még azokban gyönyör-
ködtenek, és ugy siettek akinra, mint valamely ditsőséges állapotra,
en pediglen nyomorult. többet nem tselekedhetem, még arrais nagy
bajal vehetem magamot. hogy ne zugolodgyam. és békeséges tűréssel
30 szenvedgyem. azt, a mit az Isten rendelésinek tettzik ream küldeni,
de uram segittsed az én gyengességemet.

A kristus. légy jó reménségben. és erős bizodalomban, ate erőd
nevedekni fog lassanként. anyira, hogy a tekéletes békeséges tűrést
el éred, ha szinte mostanában anyomoruságnak könyü terhe alat
35 szenvednél is. de azon meg ne ijedgy, végtire el nyered hüségedért
valo jutalomul az örökké valo ditsőséget. ha ambár arra a nagy
tekéleteségre nem juthatz is, leg aláb, sene zugolodgyál. se ne
panaszolkodgyál. hanem álhatatoságal szenvedgy. *vegyed jó szível
mind azt. valami reád jó, fájdalomdiban maradgy békeségel, és a*

meg aláztatásodnak idejében, tarsd meg a békeséges türelést, eccl. 2. 4.

Strophila. nagy gyönyörüséggel kívánom uram meg tanulni a kereszt hárfájának verését. azért hogy szívemnek hangjával. adhassak dicséretet Istenemnek.

[142a:] A kristus. E jó kívánság. és csak könnyen is meg fogod azt tanulni, hogy ha amidőn valamely nyomorúságban. vagy fájdalomban lész, az Isten akarattára hagyod magadot alázatosággal. és alhatatosággal., és az Isten előtt ugy léssen kedves ate hárfádnak hangja.

10 Strophila. én azt uram jól értem. hogy a léleknek. békeséges volta. okozza ezt a lelki zengést, azért is mondgya az apostol: *szenvedé valaki ti közöttetek? imádkozzék, öröme vagyoné valakinek., énekléssel dicsérje az Istent. jac. 5. 13. de anyughatatlan elme. mindent öszekever, mert a szomorúság le nyomja az elmét, kérlek uram. taníts meg engemet*
15 *arra, hogy miképpen nyerhetném én meg magamnak azt a belső békeséget.*

A kristus. olyan formán. hogy tellyeséggel az Isten akarattára hagyad magadot. mást ne akarj semmit csak a mit ő akar, aki ezt elérheti, tsendes, és boldog léssen. azt is tselekszi a mit akar. mert
20 mást nem akar, csak a mi kedves Isten előtt. ha az áitatos személyek alázatosok. attol vagyon., mert azoká akarnak lenni. ha szegények, a szegénység nékiek gyönyörüség. ha nem nagyra vágyok. attol vagyon. mert utállják. azt, ha sirnak, aző [142b:] sirások öröm, ha betegek. azal meg elégesznek. *mert mikor erőilen vagyok. ugyan akkor*
25 *erős vagyok. mondgya az apostol 2 Cor. 12. 10. a valóságos áitatosak. akár mit szenvedgyenek de tsendések.*

Tizen ötödik Rész

Hogy hálákat kell adni akeresztért.

Minden dolgokban hálákat adgyatok. 1. thess. 5. 18.

A Kristus. Szükséges strophila. hogy a tekéletességre. fellyeb
30 fellyeb emelkedgyél. eddig arra tanitottalak. hogy a kereszt hordozásban örülni kell. már mostanában. ha fellyeb akarsz menni. azon kel igyekezned, hogy olyan örömet adgy hálákat az Istennek nyomorúságodban., valamint jó állapotodban. ugyan is nagy dologé az Istent dicsérni a midőn minden kívánság szerint megyen végben. a midőn
35 minden jokal bé vagy töltve., és hogy senki semmiben meg nem bánt, de vald meg, hogy igen nagy dolog az Istennek rendelésit imádni, és dicsérni. a nyomorúságok. és keserüségek között.

Storophila. valo hogy az igen nagy dolog. de azt sem lehet kevés dolognak tartani. a midön valaki jó állapottyában. nem hálá adatlan.

[143a: üres]

[143b: kép] Minden dolgokban hálákat adgyatok. thessa. 5. 18.

⁵ [144a:] A kristus. igen is nem kevés dolog. de azt magad is meg vallod, hogy a háláadás jobban ki tettzik a nyomoruságban. nem látod azt. hogy a midön hálákat adcz jó állapotban. a hazugságnak lelke azt fogja felölled mondani, valamit jób felöl monda. *hát hejában félié jób azIstent. a ki bé töltötte ötet. és az egész házát minden jókkal.* jób.
¹⁰ 1. 9. de a midön az a hamis lélek. nyomoruságban látván jóbót, ezeket a szokot hallá tölle, *légyen áldot az urnak szent neve.* akoron nagy dühöségel. látá hogy le nyomatatot volna. jóbtól, és ez a tsudálatra méltó békeséges türeése jóbnak. sokal nehezeben eset néki, mint sem az ő gazdagsága, nem tsudálatra valo dolog. az Istennek akor hálákat
¹⁵ adni. midön bé tölt minden jokal. de a nagy békeséges türeésnek. ajele, hálákat adni néki anyomoruságok közöt, a pogányok nagy háláadásal voltak az Istenekhez. a keresztények kik eszerént tselekesznek, többet nem mivelnek apogányoknál. de azIstent áldani akeresztekben, anyomoruságokban. és anagy fajdalmakban. etsak a keresztényekhez
²⁰ illik, ez is a vallásnak aleg nagyob tekéltetessége, hogy hálákat adgyanak. az Istennek. anyomoruságokban; azt hid el storophila., hogy egy *hálá Istennek* a nyomoruságban, többet érr, mint tiz ezer a [144b:] jó állapotban.³⁰⁷

Storophila. azt soha sem hittem volna uram. hogy hálákat kellene
²⁵ adni az Istennek a szenvedésért, és a nyomoruságért. a melytől ugy irtozik az érzékenység.

A kristus. sok féle dolog vagyon olyan. a mely nem kedves az érzékenységnek. de hasznos az üdveségnek, egy példát hozok elő a szent írásbol. ásvérus király. olyan parantsolatot adot valaki.
³⁰ hogy a ki hivatlanul bé menne az ő belső palotájában, a meg ölessek. akár ki légyen a, akár férfiu, akár aszony, hogy ha tsak a király annak nem nyujttya az arany királyi páltzáját, jelül kegvelmeségének. ugy történék. hogy Esther a parantsolat ellen bé mene. a királyhoz. hivatlanul, a király a páltzáját nyujtá néki. és ő meg tsokolá annak
³⁵ végít. fejtsük meg már ezt a titkot. és nézük meg hogy mit jelent. ez azt jelenti. hogy a menyei palota bé vagyon zárva azok előtt. kik az Isten parantsolattyát által hágják. hogy ha tsak nékik nem

³⁰⁷ állapotban. [Új bekezdés:] <A kristus> Storophila.

nyujtja. királyi arany páltzáját., és ha azt meg nem tsokoltattya vélek. a királyi páltza pedig nem egyéb hanem a kereszt. a nyomoruság. azt a királyi páltzát. en aranyoztam meg szenvedésimel. de miért kell azt meg tsokolni, azért. [145a:] hogy azt., az örökös, ur, és atya
5 nyujtja néked, avalo hogy a mely kegyelmet ad az Isten. az ő érette valo szenvedésre, a sokal nagyob ajándék. atsuda tételnél. meg kel tehát tsokolni akeresztet, háláadásal, és szeretettel kel azt viselni. mivel az, az Isten hozánk valo joságának jele, nem olvastadé mit
10 mond Dávid, *ate veszöd, és ate páltzád meg vigasztaltak engemet.* mitsoda nagy irgalmaságál bánik az Isten az emberekel. mivel anyomoruság mellyet reájok küld. jó tétémény helyet vagyon nékik, a valo hogy a jó állapotban valo létel. olyan ajándékja³⁰⁸ az Istennek, a mely az embereket meg vigasztallya. de meg a nyomoruság olyan ajándékja, a mely őket hivatalyokra inti.

15 Storphila. bizonyára uram. sokan fognak tégedet áldani a midőn jól tész vélek, de kitsoda az, aki egy nehéz kereszt alat, és sulyos nyavalyában léven, jó szivel adgyon néked hálakot. hol vagyon az olyan, és ditsérni fogjuk, mert tsudálatos dolgot tselekedet.

A kristus. hogy hol vannak az olyanok kik az Istent ditsérjék nyomoruságokban. hát storphila nem hallottadé azokat a nagy példákat. a melyeknek emlékezeti most is oly kedves, és hires az anyaszent egyházban; jób [145b:] aleg nagyob nyomoruságban nem mondottaé, úgy lett a mint az urnak tettzet, legyen áldot az ő neve, lörintzet a tüzre fektetvén. mondá, ezen sült állapotomban is hálakot adok
25 Istennek. saturinus. arettentő kegyetlen kinban, és szenvedésben léven. mondá, az én kinnyaim nem tartanak sokáig, öröme³⁰⁹ érettek hálakot adok oh én Istenem tenéked, adgyad hogy végig szenvedhessek. tsak álhatatoságot adgy nékem. tiéd legyen a ditsőség, theodorusnak. maximiánus Császár idejében. minek utánna minden
30 tagjait el kinozták. és szaggatták volna. úgy anyira hogy már lélegzetet is alig vehetne. de ő Isteni ditséreteket énekel vala,³¹⁰ és gyakorta mondá ezeket a szokot, minden időben áldom az urat, mit gondolsz storphila ezekről a szentekről?

35 Storphila én azt gondolom uram. hogy ez az erő különösön tsak a martyroknak adatot volt., és hogy a hitnek fel álitására. és a pogá-

³⁰⁸ ajándékja [j—a-ból javítva.]

³⁰⁹ örömest <öket,> érettek [érettek <öket,> fölé írva.]

³¹⁰ va<v>la, [Törlés elválasztás után, a sor elején.]

nyok meg szegyenitésekre. erositette volt meg az Isten oket olyan rend kivul valo kegyelmével.

A kristus nem tsak a martyrok adtak halakot az Istennek. kinyokban, sokan vannak meg olyan személyek, akik kinos betegsegekben.
5 hálá adok va-[146a:]lának³¹¹ Istenhez, servulus gyermekségitől fogvást. mind holtig, gutta ütésben maradván, ugy anyira hogy az ágyban fel nem ülhetet, se meg nem fordulhatot, akezeit nem vihette szájához, de nagy szorgalmatoságal ad vala hálakot Istennek. fájdalmiban. szent klára, huszon nyolcz esztendeig tarto betegsegeiben
10 telleséggel el száradván, szüntelen valo hálakot ad vala Istennek. és mentől nagyobak valának fájdalmi, annál vidámab ábrázatot mutat vala. mit mondasz mind ezekre. azt tartodé még is, hogy kevesen voltanak. olyanok. kik nyomoruságokban. hálakot adtak volna Istennek.

15 Storophila. meg vallom uram ostobaságomat, fel is tettem magamban. hogy soha el nem felejttem aditséretnek áldoztattyát, mivel ate néked kedves. de söt még hálakot adok az Istennek, mint minden kegyelem kut fejének. szüntelen áldani fogom azért. hogy irgalmaságából ostoroz engemet. és azért, hogy kegyelemé változtattya. reám
20 valo haragját. hálakot adok néki. ha egy kis betegséget küld reám, azért. hogy nagyobbba ne essem, ha engemet nyomorgat, azért hogy nékem meg botsásson. és ha engemet le nyom azért.³¹² hogy fel emelyen, ki [146b:] foghattya meg az ur haragjának nagyságát. a mely mellet mindenkor jóság vagyon. és hogy ate ideig valo ostorozásod.
25 ate irgalmaságodnak jele. valamint az irás mondgya. hogy az igaznak lelke, az Istennek kezében vagyon, ugyan ezért is azok akik böltsek, és akik meg világositattak. hálakot adnak haragjáért, jó állapottyokban, valamint nyomoruságokban. és az ő irgalmaságáért. a szenvedésben. azért mondgya Dávid. *a sion hegye örömbe vagyon. és judának*
30 *leányi vigadnak. a te ítéletidért. oh! Istenem.* ps. 47. 10.

A kristus. E szerént kel gondolkodni. beszélni. és tselekedni storophila. a valóságos keresztények igy beszélnek. mitsoda hasonló az olyan szent³¹³ nyelvhez., a ki hálakot ad Istennek nyomoruságában, mert valamint hogy régenten. a martyrok nyelvét kinozták, ahohérok azért,
35 hogy ellene mondgyanak az Istennek, ugy az ördög mostanában

³¹¹ va-[146a:]<v>lának

³¹² azért. <f> hogy fel emelyen,

³¹³ szent [Beszúrás.]

minden mesterségével azon vagyom hogy panaszra, és zugolódásra indithassa azokat. akik szenvednek, de ha hálá adásal. szenvedik a nyomoruságot. minden kétség nélkül el veszik a martyrságnak koronáját.

- ⁵ Storophila. Most már én azt által látom uram. hogy mi se jobbat nem gondolhatunk. se nem mondhatunk. ezeknél a szóknál. hálá adassék Istennek, [147a:] ennél se rövidebbet. se kedvesebbet, se hasznosabbat nem lehet mondani. most veszem eszembe. hogy mire való légyen, egy öreg embernek oktatása. aki is eképen inté egy beteges tanítványát, kedves atyám fia. igyekezzél azon, hogy a³¹⁴ betegség nehézségedre ne legyen. és a zugolódásra ne indíttson. mert a betegségekben való hálá adás. leg főbb tselekedete a vallásnak. ha vasbol vagy. a tűz meg emészti rosdádöt, ha pedig aranybol., atűz meg próbálván tégedet., a jó erkölcsben nagyon elő mégy, ne nyughatatlankodgyál tehát. mert ha Istennek ugy tettzik hogy szenvedgy testedben. ki vagy te? hogy az ellen ály,? szenvedgy azért békeségel, és kérjyd az Istent. hogy azt rendelye felölled a mi néki tettzik.

- A kristus. Az az okos öreg ember. jól oktatá tanítványát, azt³¹⁵ jovallom neked is. hogy azt kövessed. mivel anyomoruságokban való
- ²⁰ hálá adás, meg különbözteti ajokot, agonoszoktol. és meg mutatya. hogy ki ki mitsodás legyen Isten előtt. tudodé azt, hogy azok akik harangot öntenek minek előtte azt fel vonnyák atoronyban kalapátsal azt erősen meg ütögetik. meg próbálván a hangjárol. hogy ha nintsené repedés benne, és ha jó hangot nem ad, el ronttyák, az Isten hasonló
- ²⁵ képen tselekeszik, az ő választatit. az után emeli fel az égben., minek utánna sok nyomoruságokal meg próbálta volna, [147b:] meg látván elsöben. hogy ha a békeséges türések állandoé, és ha kedves szozatot adnaké, az az, hogy mitsoda formában tselekesznek, és beszélnek, az Isten ilyen formában ütögeté meg jóbót, eszközül vévén arra.
- ³⁰ az ördögöt. akit jeremiás proféta, avilág kalapáttsának nevezi. de mitsoda hangot ada ez a harang. és mit monda ez a békeséges türésnek példája, *mindent az ur adot nékem. az ur vett el mindent töllem. ugy lett amint néki tettzet, legyen áldot az urnak neve.* mitsoda kedves szozat nem valaé ez Isten előtt de még másodszor is az Isten meg akarván
- ³⁵ ötöt próbálni, a sátán hatalma alá adá az ő testét, ez a kegyetlen ellenség. irtoztató nyavalyát ada reája, jób pedig aganén hevervén.

³¹⁴ a [Beszúrás.]

³¹⁵ azt [t — utólag beszúrva a két szó közé, a sorban.]

egy darab tserépel. töröli vala le magáról. az ő sebeiből ki folyt genettséget. halgassad hogy ő mit mond ezekre, *ha a jót el vettük az Isten kezéből., miért ne vennők el a nyomoruságot is.* oh! erős, és kedves szozat, ez a valóságos tulajdonsága,³¹⁶ az olyan embernek. aki. az

⁵ Isten akarattya. alá hadgya magát; ez is az olyan jó erkölcsü embernek a tulajdonsága. aki háláado Istenhez, akinek akarattyából vagydon ajó. és a nyomoruság. aháláadatlant. pedig illyen jeltől lehet meg üsmerni, tudni illik. a midőn valamely nyomoruságban. szüntelen [148a:] panaszolkodik, zugolodik. nyughatatlanságal beszéli

¹⁰ mindennek ártatlanságát, el hitetvén magával. hogy meg nem érdemlette, hogy oly keményen bányanak véle, mit mondgyak többet. a jó és a gonosz. hasonlit olyan két edényhez, a mely tele vagydon. az egyike valamely kedves illatu vizele. a másika valamely rodhattságal, ha mind a kettőt fel kevered, az egyikéből. kedves szag jő ki.

¹⁵ a másikából. nagy bűdösség. így vannak a jók és a gonoszak. eszeléven elegyítve e világon, noha Isten előtt. nagy külömbség vagydon közöttök de a midőn valamely nyomoruságot botsát reájok. a jók hálákat adnak nékie. a kevélyek, atisztátalanok, és a fösvények, kik tsak hajlandóságokot követik., káromkodnak. és zugolodnak mondván,

²⁰ mitsoda gonoszt tselekedtünk mi. hogy azért enyi nyomoruságokot szenvedgyünk.

Tizen hatodik Rész

Hogy inkább kell. hálákat adni az Istennek. a nyomoruságban. mint sem a jó állapotban., és hogy háláadásal kel lenni nem tsak az Istenhez de ahoz is, aki által adgya reánk a keresztet.

²⁵ Ezek ajeles oktatások, az Istenhez valo háláadásról. storophilában igen nagy gondolatot adának. és egy kér-[148b:]dést tamasztá elméjében. a melyet akristus eleiben téve eszerént, uram kérlek mond meg azt énnem. hogy ha nagyob hálá adásal tartozunké az Istennek a jó állapotban. mint sem a nyomoruságban. ?

³⁰ A kristus. minek előtte meg felellyek kérdésedre., mond meg azt nékem. a kettő közül melyikért tartozol. több hálá adásal. aleg nagyob jó téteményérté, vagy aleg kissebért ?

Storophila. minden kétség nélkül aleg nagyobért.

A kristus Ted eszve a jó állapotot anyomoruságal, és visgáld meg

³⁵ hogy melyik nagyob amásikánál, akerszt el fordit avétektől, és ajó

³¹⁶ tulajdonsága, [j—n-ből? javítva.]

- állapot arra vezet, mert sok ideig³¹⁷ nem engedni hogy abünösök akarattok szerint járjanak, mondgya az irás, hanem mindgyárt a büntetéshez fogni, nagy jó teteménynek jele. 2. mak. 6. 13. anyomoruság eszében juttattya az embernek hogy az Istenhez forduljon. ajó³¹⁸
- ⁵ állapot pedig el felejteti véle, az Istent, akerszt fel gerjeszti az Isteni félelmet, és a szívbéli töredelmeséget. a jó állapot el felejteti az emberrel hogy magára vigyázon., látodé azt.? David bölcs vala. salamon bölcs vala, de mint hogy jó állapotokban el felejték magokat, azért el is tévelyedének, dávid vétekből, vétekből esvén, el távozóék az Istentől.
- ¹⁰ és az ő kegyelmétől³¹⁹ [149a:] és azt sok köny hullatások után nyere viszá. salamon pedig, az a nagy bölcseségű fejdelem. akinek az Isten anyi nagy tudományt adot vala, ellene nem álhata³²⁰ atsalárd jó állapotnak, hanem vétekből, vétekből esék, és el veszté bölcseségét, mivel az aszszonyai kérésekre, a balványoknak temjént ajánla, azt
- ¹⁵ magad is helyben hagyod, hogy az, az igazán valo nagy, a ki a nyomoruságban el nem tavozik a böltéségtől, és ajó erkölcstől. és aki az Isten rendelésre hagyja magát. zugolodás nélkül. abban bizonyos légy, hogy a nyomoruság és a kereszt. mint egy bizonyos jelei aboldogulásnak. avilági jó állapot pedig, jelentheti a jövendő béli veszedelmet, mit tartasz hát mind ezek felől. és melyikét gondolod hogy nagyobb ajándéka légyen az Isten rendelésinek, a jó állapoté, vagy a nyomoruság. mivel kevesen vannak olyanok. a kik roszul élyenek anyomoruságal, és a keresztel, ellenben pedig. kevés fordittya jora. jó állapottyát.
- ²⁰
- ²⁵ Storophila. a bizonyos, hogy ha ugy meg tekéntének a mint kellene az örökké valo jót, kiki el hitethetné magával hogy a nyomoruság leg főveb ajándéka az Istennek., és az érdemel leg több háláadást,
- A kristus azt jól mondod, mivel ha az Isten leg nagyobb tudományt adot³²¹ volna beléd, ha az Istenről olyan [149b:] formán beszélhetnél.
- ³⁰ is, valamint az angyalok., de mind a te néked anyit nem használna a szent életre. mint a, ha az Isten akarattýára hagyod magadot. anyomoruságban, ennek az³²² az oka, hogy azok a tudományok olyan ajándékok. a melyek meg adatnak., mind ajóknak, mind a gonoszok-

³¹⁷ sok ideig <n> nem [Tollhiba.]

³¹⁸ ajó <szereutse> állapot

³¹⁹ kegyelmétől [métől — utólag beírva a sorvégi margóra, lap alján.]

³²⁰ álhata [ta — későbbi beírás.]

³²¹ adot [t—d-ből javítva.]

³²² az [a—o-ból javítva.] az oka,

nak. de³²³ tellyeségel az Isten akarattya alá valo ajánlás, tsak a választottakat illeti, oh! hogy ha valaki meg mérné igazán valo mértékel az időt. és az örökké valóságot, nem találkoznék senki is olyan, aki jobban nem szeretné ez életben. egy néhány száz esztendő tölteni minden féle nyomorúságban. mint sem az örökké valo boldogságot el veszteni. a más életben. mivel ez életben valo nyomorúságoknak. és szenvedéseknek. tsak végek leszen. de a más életben valo meg ígért jutalomnak, soha vége nem leszen. azért is mondgya egy nevezetes auctor. hogy ha az Istennek szüntelen valo hálákat adnánk. is minden⁵ nyomorúságinkért. de még ugy is nem tennénk eleget nékie, amint kellene, hogy ha meg tekinttyük azt, hogy mitsoda nagy jókót szerez nekünk akerszst, azon is lehet tsudálkozni, mondgya ugyan azon auctor. hogy miért hagyta az Isten az ő választatit tsak egy szem pilantásig is, nyomorúság és szenvedés nélkül, holot annak nintsen más¹⁰ modgya. [150a:] hogy meg érdemelhessék. azt az örökké valo jutalmat. a melyre rendelte őket.

Storophila. ki hitte volna uram azt, hogy annyi sok jó légyen el rejtve a kereszst, és a nyomorúság alatt, de uram. még is egy kérdést akarnék tenni, kérlek világosisd meg elmémet, azt szeretném tudni,²⁰ ha elégé az Istennek hálákat adni akerszstért, és kellé még meg köszönni azoknak is, akik haragból vagy hamiságból szerzik nekünk akerszsteket, és a nyomorúságokat.?

A kristus. Tsudálkozom azon storophila. hogy illyen kérdést tész nekem, ha egy kevesé a szent irást olvastad volna, ezeket a szavaimot²⁵ most tudnád, *szeresétek ellenségiteket. jól tegyetek azokat, akik titeket gyűlölnék. imádkozatok azokért, akik titeket háborgatnak*, matth. 5. 44. ezen parantsolat szerént tartozik ki ki ellenségit szeretni. és azt meg is kel mutatni, nem tsak szoval, hanem tselekedetel, mivel ebből láttzik ki a szeretet. nem adtamé én magam erről példát.?³⁰ nem könnyögöttemé azokért akik fel feszitettek, mondván, *atyám botsásd meg nékik, mert nem tudgyák mit tselekesznek*. eszerént tselekedék István első mártyr. és jakab apostol, ugyan is hová lehet nagyob. [150b:] hálá adás. mint halálunkor azért imádkozni. aki halált szenvedtet: vélünk.

³⁵ Storophila. Igen nagy jó erkölcsnek ajele, nem tsak roszul³²⁴ nem tenni azal aki velünk roszul bánik, vagy tsak kivánni is azt néki.

³²³ de <a> tellyeségel az Isten [az — beszúrás a két szó közé, a sorban.]

³²⁴ roszül [Ékezethiba.]

de sőt még a hozánk való rossz tselekedete., mint egy kötelezden minket a véle való jó tételre. én nem merek magamnak azal, hizelkedni. hogy valaha el érhessem az olyan nagy tekkéletességet.

A kristus. leg aláb amások példájokra. való nézve, igyekezel,
5 mivel nem nehéz azt követni,³²⁵ a mit látunk hogy mások is követték. ez³²⁶ iránt egy régi filosofus tanítványának ahistoriájára tanítalak, ez a tanítvány egyszer valamely vétekekben esvén, keré mesterét hogy bótátaná meg azt néki, a ki is olyan formán bótátatot igére neki. tsak hogy menne valamely bányában három esztendeig dolgozni.
10 de emég nem elég, mivel atanítványától azt kíváná, hogy meg más három esztendőt töltene ott el. és meg fizesse azokat, akik ötet bótsonnttyák. vagy gyalázattal illetik. hat esztendő mulva a filosofus mondá néki, gyere már most velem áthénás városában. hogy ott meg tanulyad aböltteséget. abban avárosban [151a:] pedig vala egy olyan
15 öreg³²⁷ ember, aki aböltteséget tanította vala, és az iskolájának mindenkor az ajtajában ült, és gyalázatos szokot. illetve azokat kik hozzája menének, meg akarván próbálni békeséges türesekot., hasonló képen kezdé banni a filosofus tanítványával is. a ki azt tsak nevetni kezdé, az öreg ember azon tsudálkozni kezdé, és mondá, honnét vagyon a,
20 hogy a midön olyan³²⁸ bótsonntto szokot mondok néked, te azt tsak neveted. ? hogy ne nevetném. felelé az iffiu, mivel már három esztendőtől fogva. akik engemet bótsonntnak. és bestelenitenek. azokat meg jutalmazom, magad is hasonló képen bánssz velem. de a nekem semmiben sem telik. az öreg ember látván hogy az iffiunak nagy
25 hajlandosága volna aböltcseségre., bé fogadá az iskolájában. mondván, hogy érdemes volna. aböltcseség tanulására. mivel hogy oly békeséges türe. jános praepost, ez a nevezetes remete, mindenkor elő beszélli vala ezt a³²⁹ historiát azoknak. a kik az ő klastromában akarának bé menni, hozzá adván azt is. hogy a régi szent atyák, az [151b:]
30 alázatosság. és abékeséges türe által mentenek az Isten lako helyében. és hogy oda más kapun. nem lehet bé menni. hanem a nyomoruság és a szenvedésnek kapuján. a melyeket örömel kell szenvedni.

De még ezen kívül egy néhány példát hozok elő, az olyanokrol. kik

³²⁵ követni, <h> a mit látunk hogy

³²⁶ ez <egy> iránt egy

³²⁷ öreg [Beszúrás.]

³²⁸ olyan <olyan sz> bótsonntto szokot

³²⁹ a [Beszúrás.]

agonoszért joval fizettek, azért hogy magadot semmiben ne ment-
hessed, Cyprianus püspök. halálra ítéltevé, huszon³³⁰ ött tallért
parantsola adatni a hohérnak. a ki néki. fejét vevé.

Sándortól. a Jerusálemi pátriárchától. az iro deákja. nagy summa
5 aranyat, és eziüstöt lopa ell, az iro deákat meg fogák, és törvény
látának reája, de a pátriárcha. nyolczvan tallért fizete érette. a mely
nagy summa volt abban az időben, és maga mellet meg tartá az iro
deákat, valamint annak előtte, ezért is mondá anép, hogy hasznos
dolog a pátriárchát meg bántani. Alamisnalkodo János pátriárcha
10 felöl írják. hogy egy vendég fogados, igen roszul bánván egy iffiuval
a ki attya fia vala a pátriárchának, az iffiu panaszt tett a pátriárchának.
a ki is meg akar-[152a:]ván tsendesíteni az iffiat. és egyszer mind
oktatni is. arra, hogy mi formában viselnye magát a midön meg bánt-
tyák, mondá az iffiunak hogy mérte meg próbálni az a vendég fo-
15 gados hogy tégedet meg bánttson. ugy bánom véle, a mint meg
érdemli, és az egész városban hire léssen. azonban hivattya azt a
tisztet a ki az adot szokta fel szedni. és meg parantsolá néki hogy a
mely adót szoktak adni az anyaszent egyháznak. azt a vendég foga-
dosnak el engedgye. és tölle az adot fel ne vegye. az egész alexándria
20 varosa. el tsudálkozék. az ilyen ritka boszu álláson.

Storophila. de uram az ilyen nevezetes tselekedetek emberek
tselekedetei, akikben több batorság vagyon. és inkább meg tudgyák
magokat gyözni, abban mind azon által nem kételkedem, hogy az
aszszonyok közöt is ne találkoznék olyan, aki azon jó erkölcsöt ne
25 követte volna kegyelmeségedből. azt hallottam. másoktól, hogy
egy bavarus hertzegnét, liduvinát. egy más aszszony haragjában
nagyon meg bántotta, a hertzegné azt el szenvedvén. azon meg bá-
torodék. és mérgiben. az orczájára pökék a her-[152b:]tzeznének,
liduvina azt békeséges türéssel szenvedé, és magát meg türközteté,
30 anyira hogy még ajándékot küldé annak az aszszonynak, mondván,
hogy nagy köteleséggel volna hozzája azért, hogy bé töltette véle az
Isten parantsolattyát. azt is olvastam valahol, hogy szent théresia
leg inkább szerette, és imádkozot azokért. akik ötet boszontották. és
azokal legg³³¹ több jót tett, azért is mondá egy azon idő béli püspök.
35 hogy a ki ennek a szentnek barátságában akar lenni, tsak boszu-
sággal illesse ötet.

³³⁰ huszön ött [Ékezethiba.]

³³¹ legg <jóbb> több jót [Törlés a sor elején.]

A kristus. mint hogy ezeket a szent tselekedeteket tudod, miért kétkedted tehát abban, ha kellé meg botsátani ellenségednek, és hozzá háláadásal lenni agonoszért.?

Storophila. mert uram akor nem jutot mindgyárt eszembe. de azon⁵ kívül is, ezt a parantsolatot hogy szeressük ellenségünket., olyan nagyinak tartottam, hogy mindenkor azt hittem, hogy kevesen vannak olyanok kik azt el kövessék.

A kristus. A valo hogy ez a parantsolat, nagy tekéltességre valo, mind azon által emeg volt még az ó törvényben is, mivel a szent írásban azt [153a:] fel találod. *ha ellenségednek. őket, vagy szamarát meg találod, azt neki viszá vigyed, ha meg látod ellenségednek. számárat a terhe alatt el esni, tovább ne meny, ha nem segittsed azt néki fel emelni.* exod. 23. hát még salamon nem mondé hasonlot. midön azt mondgya. *ha az ellenséged éhezik, adgy enni néki. ha szomjuhozik, adgy innya, mert ilyen formán. tselekedvén. eleven szentet gyűjtesz afejére. és az ur viszá adgya aszt³³² néked.* prov. 25. 21.

Storophila. A tsudálatos. dolog. hogy ez a törvény nem vezetí vala az embert a tekéltetes igazságra. még is³³³ oly nagy jó erkölcsöt parantsolt néki.

²⁰ A kristus Valamely elmét meg homalyosítot arosz kívánság. az olyan el nem érheti ezt a nagy jó erkölcsöt. te pediglen leányom igyekezél atekéltességre, és meg látod hogy el felejtet agyalázatot. nem akor, a midön imádkozol azokért kik meg bántottak nem is akor. a midön meg ajándékozod őket. és asztalodhoz hívod őket,²⁵ hanem akor. a midön valamely nagy nyomoruságban látván őket, azon aszived meg esik. meg szánod őket, és anyi köny hullatást ejtesz, mint ha te magad volnál abban anyomoruságban.

[153b:] Storophila. mitsoda nyomorult vagyok uram. hogy olyan távul vagyok attol atekéltességtől. mikor érhetem el azt a jó erkölcsöt. a melyet anyi szentek követtek.

A kristus. Légy jó reménségben leányom. és³³⁴ hitesd el magadal., hogy azt el nem érheted amagad erejével., hanem kérjed buzgoságal., hogy aki azt néked parancsollya, vigyeis végben azt benned. mert az Isten meg halgattya azokat, akik ötet kéri. ö ádd. de azt akarja³⁵ hogy kérjék. aszentek példájokon pedig meg nem kell tsökenned.,

³³² aszt [azból javítva az s és t betűk beszúrásával. Mikesnél szokatlan alak azt helyett, vö. a 90. jegyz.]

³³³ is [i—e-ből javítva.]

³³⁴ és <azt> hitesd el magadal., hogy azt [Törlés a sor végén.]

de sött még inkább kell igyekezned. és két dolgot kell meg tanulnod.
1. hogy kövessed őket. az ő nagy tselekedetekben. és szent életekben.
2. hogy magadot meg üsmérjed. és meg vizsgállyad természetednek
gyengességit. és romlandóságát. igen nagy gyengesség volna benned.
5 gyengéségedet el nem szenvedni, és türehetlenséggel lenni azért, hogy
békeséges tüör nem vagy, mivel azt magadnak el kel. szenvedni, és alá-
zatoságal várni, hogy a szent léleknek³³⁵ kegyelme. fellyeb emellyen.,
mind azon által. szorgalmatoságal kel munkálodni azon. hogy ate-
kélletességnek uttyán eléb mehess. és a keresztényi jó erkölcsöket.
10 követhessed; semmit el nem mulatván, azon gondal., és szorgalmatos-
ságal kel lenned. [154a: üres]

[154b: kép] Távul légyen hogy másban ditsekedgyem, hanem tsak a
mi urunk Jésus kristusunk keresztében. gal. 6. 14.

[155a:] *Tizen hetedik Rész.*

Hogy miképpen kel ditsekedni akeresztben.

15 Tavul legyen pedig töllem hogy másban ditsekedgyem.
hanem tsak ami urunk Jesus kristusnak keresztében.
gal. 6. 14.

A kristus. Még egy dolog vagyon hátra storophila, a melyre szük-
séges hogy meg tanítsalak. és a mely magában foglallya mind
20 atöbbit. a mely nem egyéb, hanem hogy azt el hitesd magadal., hogy
a leg nagyob méltosága, ditsősége, és betsületi egy kereszténynek
abban áll. hogy a keresztet visellye én velem. és én érettem, mert
ugyan is mi igasságosab mint a hogy anyi szenvedésért, mint én szen-
vedtem az emberekért, hogy őket meg váltsam ahaláltól., ökk is
25 azt viszá adgyák nékem. sebet, sebért, gyalázatot gyalázatért, vért,
vérért, nem ditsőségesé egy szolgának. hogy ő is abbol a pohárból
igyék, a melyből az ő³³⁶ királya, és ura ivut, epedig akor történik
meg, amidön. az Isteni rendelés. a nyomoruságnak [155b:] pohárát
nyujttya valakinek. amelyből leg előbször is én ittam, azért is mondám
30 a két apostolnak. akiknek egyike az én jobb kezem felöl akara ülni,
és a másika bal felöl, az én poháromot bizonyára meg iszátok. matth.
20. 23. akarván vélek meg értetni, hogy az én hozájok valo szeretetem-
nek jele a, hogy őket részesültessem az én szenvedésemnek pohárából,
péter, és pál, jól tudták azt, hogy mitsoda nagy méltóság legyen az,

³³⁵ léleknek <g> kegyelme.

³³⁶ az ő <k> királya, [Tollhiba.]

azért is mondá az első, *örüllyetek azon, hogy a kristus. szenvedésinek társai vagytok, hogy a mikor az ő ditsősége még jelenik, akkor is örven-dezve vigadgyatok. boldogok vagytok. ha szídalomal illetnek titeket akristus nevéért; mert mind a ditsőség, mind a kristusnak lelke ti rajtatok meg nyugszik.* 1 petr. 4. 13. a másika is hasonlot monda., *ti néktek, ingyen adattatol a, nem tsak hogy a kristusban hídgyetek, hanem hogy szenvedgyetek is*³³⁷ *ő érette.* phil. 1. 29. látod tehát storophila hogy ez a legg nagyob.³³⁸ tisztelet ez életben, és hogy tsak ebben is kell ditsekedni.

Storophila. uram arra tanítottál vala ugy tettzik, hogy semmit nem
¹⁰ kel tselekedni ditsekedés-[156a:]ből, sőt meg azt el kel kerülni, a midön a jó tselekedetek közé akar elegyedni, miképen mondhatod azt most, hogy ditsekedni kell. a keresztben. ?

A kristus. valo hogy meg tiltottam néked a hejában valo ditsekedést, de nem értettem azon minden féle ditsekedést, hanem tsak azt mon-
¹⁵ dottam, hogy aki ditsekedik. az urban ditsekedgyék.

Storophila. de kérlek uram. mitsoda az urban ditsekedni, ?

A kristus. A hogy magadnak ne tessél, magadot ne ketsegtessed., hanem várjad az urnak jóvá hagyását. és a midön abékeséges türésre valo kegyelmét veszed, ditsöittsed ötet érette, és minden tselekedetid-
²⁰ ben mondgyad ezeket, ne nekünk adgyad uram ne nekünk³³⁹ a ditsö- séget, hanem³⁴⁰ ate nevednek

Storophila köszönöm alázatosan uram. hogy meg tanítottal. arra, hogy tsak te benned kel keresnem aditsőséget., és nem magamban. hogy azt te tölled kel várnom, és kérnem, tiéd is legyen az a ditsőség
²⁵ mind örökké, de uram kérlek mond meg azt nekem, mint hogy a keresztnél már nem lehet se besteleneb, se gyalázatosab, dolog, azt kívánám tudni. hogy ha uram [156b:] ditsekedhettélé akereszt hordozásban. ?

A kristus. Én soha sem kerestem a magam ditsőségét, se az embe-
³⁰ reknek. nem kívántam tettzeni. azt a ditsőséget kerestem. a mely tsak Istentől jö, az én atyámnak akarattyát kerestem bé tellyesíteni, és eleget tenni az ő igasságának. mind azon által. azt meg tudhatod hogy ugy hordoztam akeresztet. mint jelít örökös voltomnak, valamint mondgya a proféta, *avállán hordozza fejdelemségének jelét.* isai. 9. 6.
³⁵ a kereszt valóságál az én fejdelemségem. amelyért az én atyám.

³³⁷ is <ör> ő érette.

³³⁸ legg nagyob. <dit> tisztelet

³³⁹ ne nekünk<,> a ditsőséget,

³⁴⁰ hanem [e — javítva olvashatatlan betűből.]

akirályi székben emelt engemet, akeresztmel is akarok uralkodni. az embereken, mivel tsak a szenvedésre akarom fel állítani országomat. attol vagyon hogy a világiak, és a gyönyörűség szeretők, nem akarván. hogy rajtok uralkodgyam, a keresztnek nagy ellenségi, gondolodé

⁵ hogy ók nélkül hordoztam szenvedésemnek eszközét, bizonyára nem. mivel arra a végre tselekedtem, hogy királyi páltzává változtassam a keresztnek fáját. és a jele légyen. királyságomnak, és hatalmomnak, tisztelettel akartam hordozni győzedelmemnek jelét, és vállamra tenni az üdvességnek fáját, a melyet az egész világnak kell imádni,

¹⁰ [157a:] eszerént akarám. meg bátorítani azokat akik engemet akarának követni, eszerént is akarám tudtára adni az egész világnak, hogy a ki keresztét fel nem veszi. és nem követ engemet, a nem méltó hozzám, miért volna tehát botránkoztatás. a keresztnek gyalázattya, és miért ne lenne kedves azok előtt. a kiknek minden boldogságokat

¹⁵ abban kell tartani, hogy tetzhessenek annak, aki arra fel feszitetet. hitesd el azt magadal. hogy nintsen semmi ditsőségeseb. akereszt gyalázattyanál. azért is mondá örömmel az én apostolom. *távu legyen töllem hogy másban dítsekedgyem. hanem tsak ami urunk Jésum kristusnak keresztében.* gal. 6. 14.

²⁰ Storophila. bizonyára nagy ditsőség uram. akeresztet hordozni, mert valamint hogy a királyok udvarában. könnyü meg üsmérni, hogy kik vannak kedvességben., az ő nagy betsületekből. és gazdagságokból, hasonló képen akereszt. melyet adtz szolgálidnak, jele hogy kedvedben vannak, ezért is mondá az angyal tobiásnak. *mert*

²⁵ *mint hogy kedves voltál Isten előtt, azért szükséges volt., hogy a kísértet meg próbállyon.* tob. 10. 12.

A kristus. kívánnám hogy az embereknek értel-[157b:]mek volna. és el hitetnék magokal ezeket az igazságokat. mivel mindenben. tsak a betsületet, és a meltságot keresik.³⁴¹ ahejában valóságot, és a

³⁰ tsalárdságot tekintik. mivel sokal nagyob, és méltóságosab, valóságal hordozni érettem a keresztet, mint sem apostolnak, vagy évangyelistanak lenni. aki az Istent buzgoságal és tellyes szível szereti, nagyobra betsüllené a lántzot. és a keresztet viselni ő érette. mint sem az eget birni.

³⁵ Storophila. minden emberek meg nem érthetik ezt az igazságot. hanem tsak azok, a kiknek a menyei atya osztogattya kegyelmét, mivel akeresztnek tudománya. olyan ritka, tudomány, a melyet sem

³⁴¹ keresik. <és> ahejában valóságot, és <tsak> a tsalárdságot

atést, sem a vér ki nem nyilatkoztatot, hanem a menyei atya³⁴² érteti azt meg azokkal, akiknek világosságát adgya.

A krisztus. E való, mivel azok olyan titkok, a melyek el vannak rejtve, a világi böltsek előtt, és ki vannak nyilatkoztatva, az együgyüeknek, pál azokat jól tudta, noha ő magát igen kitsidnek tartotta,⁵ de Isten előtt nagy volt, azért is mondá ezeket, *nagy örömet ditsekedem, az én erőtlenségimben, hogy lakozék [158a:] én bennem akrisztus hatalma, azokáért gyonyorködöm az erőtlenségekben, aboszuságokban, akrisztusért való szorongattatásokban, mert mikor erőtlen vagyok, ugyan akor erős vagyok.* 2. Cor. 12. 9. halgassad meg másut mivel ditsekedik,¹⁰ hogy mit szenvedet, *igen sok munkákban, atömlötzökben gyakrabban, avereségekben mód felet, ahalálokban gyakorta, a sidoktól őt ször egy nehany negyven tsapást vettem, háromszor verettem meg veszőkel, egy szer meg köveztettem, háromszor hajo törést szenvedtem, egy nap,¹⁵ és egy éttzaka, atenger mélységében voltam* 2 Cor. 11. 22.

Storophila, uram nem tudom mint vagyok, midön ilyen tsudálatos dolgot hallok, mivel ki ne tsudalkozhatnék, ennek az apostolnak meg gyözhetetlen békeséges türesin, ő ugy számlállya elő sok szenvedésit, és ugy ditsekedik azokkal, mint mások szoktak ditsekedni, nemesi²⁰ titulusokkal,³⁴³ hol vagyon olyan bölc, aki tsak bölcseiségével meg foghassa, az ilyen rend kívül való dolgokat.

A krisztus. E nem volt olyan tudatlan dolog, a régieknél is, a mint gondolod, a pogányok nem mondottáké, hogy a munka, és a szenvedés illendő dolog egy romai-[158b:]hoz, nem mondottáké azt, hogy a tűz²⁵ meg próbállya az aranyat, és a nyomoruság a bátorságot, a pogányok nem tanították atunyaságot, sött még mindenkor ditsekedtek, a mikor sebbe éstek, és nyomoruságot szenvedtek, mert azokban meg mutathatták bátorságokat, hogy ne ditsekedhetnék, tehát az olyan az urban, aki ő erette szenved?

³⁰ Storophila, ha ditsekedni kell, nintsen igazáb való ditsekedés mint az Istenért való szenvedés, tsak az urban való ditsekedést is kell keresni, kitsoda adgya azt nékem, hogy tsak az én uram Jésus krisztusomnak keresztében ditsekedgyem.? édes üdveztöm, te vagy az én ditsőségem, és az én szívemnek egész vigassága, tsak egyedül³⁵ benned ditsekedem, és amagam gyengeségében, had keresék avilágiak aditsőséget, hadd adgyanak ditséreteket egymásnak, de én tsak azt

³⁴² atya(,) érteti azt meg azokkal.

³⁴³ titulusokkal. [A második u—os-ból? javítva.]

keresem amely az urtól jö, óh veghetetlen igazság. irgalmaság. meg foghatatlan bölcsesség. ditsőség. légy nékem mindenem, tégedet illet a ditséret, a tisztesség, és a ditsőség, te tölled minden kegyelem, áldás, világoosság, és bölcsesség. az egész világon lévő teremtetett állat
5 adgyon néked ditséretet. és hálálkot. mind örökön. örökké. [159a: üres] [159b: kőp] A kik a kristusé, a testet fel feszítették az ő indulatival. és kívánságival együt. gal. 5. 24.

[160a:] *Tizen nyolczadik Rész.*

Hogy a kereszt uttyának vége. atest fel feszítésében áll.

10 A kik a kristusé. a testet fel feszítették az ő indulatival, és kívánságival együt. gal. 5. 24.

Storophila. Gondolván.³⁴⁴ hogy már semmi nem volna több hátra, azért semmi kérdést nem is téve, de akristus. még nagyobb tekéltességre akarván ötöt vinni. mondá nékie. valóságos boldogság a te néked kedves storophilám hogy eddig el érkezhettél. de még egy
15 néhány lépést kell tenni olyan uton, a mely sokal nehezebb az eddig valonál.

Storophila. hát uram mi vagyon még hátra. nem végeztemé el. akeresztnek uttyát?

20 A kristus. valo hogy egy részit el végezted. de nem vagy még tellyeséggel annak végén,

Storophila. mit kell uram még többet tselekednem.?

A kristus. szükséges hogy a mely keresztet eddig³⁴⁵ [160b:] velem hordoztál, hogy arra fel feszítessél. mivel nékem minden igyekezetem tsak a vala. hogy fel feszítessem arra a keresztre, melyet akálváría
25 hegyére fel vittem. minden valami az én szenvedésemkor³⁴⁶ történék, arra a végre volt, hogy a keresztények. annak.. ne tsak titkos értelmét keressék. hanem ugyan azt kövessék is. azon igyekezzenek tehát, hogy minden tselekedetek a keresztre én velem őket fel emellyék. erre kell tehát minden igyekezeteket fordítani, valamint én tselekedtem. mivel
30 én engedelmes voltam az atyámnak mind haláláig. akár megnyit járj tehát akeresztnek uttyán, de annak jutalmát nem veszed, hogy ha tsak azon holtig nem jársz.

Storophila. hogy lehetne uram a, hogy tiéd ne akarnék lenni, holot ate szent kegyelmed által, már régtől fogva. egészen szolgálá-

³⁴⁴ Gondolván. [G—g-ből javítva.]

³⁴⁵ eddig <hor> [160b:] velem hordoztál,

³⁴⁶ szenvedésem<re>kor [Törlés elvlasztás után, a sor elején.]

todra adtam magamot. Isten oldalmazon olyan nyomoruságtól. hogy tiéd ne legyek édes jesusom. inkább fodgyon el az én életem, mint sem nálad nélkül élyek, mi vagyok én nálad nélkül. tsak olyan mint agyükér nélkül valo fa. es mint a lélek nélkül valo test. tiéd vagyok
5 uram [161a:] egészen, nagyob jót nem kívánhatok, mint azt, hogy örökiül, hozzád kaptsoollyam magamot.

A kristus. mind ezek igen szép indulatok. de ha azt valóságál kívánod. és nem tsak szájal, egy dolgot kell tselekedned, a mely nélkül. enyim nem lehez.

10 Storophila. uram mitsoda dolog a? kész vagyok parantsolatidot meg tartani.

A kristus. az olyan az enyim. aki nem magáé.

Storophila. ez olyan dolog. amelyet én nem értek. kérlek uram magyarázd meg azt nékem.

15 A kristus. tudodé mit mondot pál az én apostolom. *akik akristusé, atestet fel feszítették, az ő indulatival, és kívánsággival együt.* mit teszen e?³⁴⁷ hanem azt. hogy az olyan nem enyim akinek teste fel nem feszitetet, a hivek jobban nem tisztelhetik az én keresztemet. és az én szenvedésemet. mint ha fel feszittik rosz indulatokat, és kívánságokot., az ilyen keresztre kel tehát fel feszitetni egy kereszténynek egész életében, mivel azt tud meg, hogy az ember életének békesége, és tsendesége. abban áll, hogy minden indulatit az igazsággal meg egyeztesse, és akoron. azt az indulatot, örömmek, jónak. és szent szeretetnek nevezik. hogy ha pedig a [161b:] magad kívánságira
20 hagyod magadot, és azokat meg nem zabolázod. azok az indulatok az elmét meg ronattyák. és az életet nyomorultá teszik, és akoron azokat az indulatokat rendeletlen indulatoknak,³⁴⁸ és rosz kívánságoknak nevezik. azért anéked nagyon meg vagyon hagyva, hogy minden tehetségedel igyekezed fel feszíteni azokat az indulatokat, magadban.
25 mind addig valamég azokat el nem ronthatod.

Storophila. már most értem uram. mit akarsz mondani, hogy az a nyomoru test, mely rendeletlen indulatokat indit az elme ellen. a keresztre fel feszitessék, feszisd fel uram azt. mivel gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerént, de látok az én tagaimban
35 ban más törvényt. mely az én elménnek törvényével ellenkezik.

³⁴⁷ mit teszen e? [?—z-ből javítva.]

³⁴⁸ indulatoknak, <nevezik.> és rosz kívánságoknak nevezik. [Törlés a sor végén.]

engem rabul ád abün³⁴⁹ törvényének. mely az én tagaimban vagyok, azért jól lehet én az én elmémel szolgáló az Isten törvényének. de atestemel, a bün³⁵⁰ törvényének. Óh én szegény nyomorult. ! kitsoda szabadít meg engemet ehalálnak testéből. rom 7. 22.

⁵ A krisztus. nem más. hanem a testednek fel feszítése, csak tudgyad meg ölni magadban a földi embernek tagjait, mert azoktól származnak arosz erköltsők, és a rosz kívánságok.³⁵¹

[162a:] Storophila mint hogy oly szükséges ez a fel feszítés, kérlek uram magyarázd meg azt nékem bővebben.

¹⁰ A krisztus. azt meg kell tudnod hogy két féle kereszt vagyok. az egyike testi kereszt. a másika lelki kereszt., az első abban áll, hogy nagy mértékleteséggel légy az ételben, és az italban. és az érzékenységeknek semmiben nem kell kedvezni. a másodika abban. hogy meg túrköztessed a léleknek kívánságait. azt mindenkor tsendeséggben.

¹⁵ és békeséggben tarttsad, akevélységnek. és aharagnak sebességit meg zabolázd, magadot mindenért meg fedgyed, magadnak semmiben ne kedvez. és magadal mint egy, mindenkor viszá vonással³⁵² légy. mivel igen drága kereszt az ur előtt, és ditsőséges erőtt venni rosz gondolatidon, ellene mondani akarátidnak. és azokat meg gyözni

²⁰ Storophila. úgy tettzik uram. hogy már most jőbben értem. ezt a lelki képen való fel feszítésit a testnek. úgy gondolom hogy ahoz nagy erőszak kívántatik. kérlek azért, taníts meg arra hogy mi formában lehessen azt végben vinnem,

A krisztus. örömet. hogy pediglen végben vihessed a lelki fel feszítésit a testnek. lelki szegre is kell szert tenned, a melyel fel feszítsd a testet. azért is mondá dávid. *verd által testemet felelmedel. mert rettegésel tekintem üéletidet*, szükséges tehát, hogy az urnak³⁵³ [162b:] félelme a testet meg hassa, és azt a szolgálat alá vesse, hogy ha pedig atest fel támad, és nem akarja magát fel feszitetni. meg fogja próbálni az urnak rettentő fenyegetésit. *az én lelkem nem marad többé az emberel, mert ő csak test*, aki pedig fel feszitetett. a meg hall. a véteknek, és áll az Istenben, az ilyen szegektől meg ne ijedgy, mivel a szeretet erős mint ahalál.

³⁴⁹ abün(nek) törvényének. [Törlés a sor elején.]

³⁵⁰ a bün(nek) törvényének.

³⁵¹ kívánságok. [A következő lapon, új bekezdésben:] <A kris> Storophila

³⁵² viszá vonással [l-n-ből javítva.]

³⁵³ az urnak [162b:]nak

Storophila. kedvesek az ilyen szegek. mivel ő általok lehet el érni az igazán való szabadságra, ha atestet nyomorgattyák is, de a léleknek örömet szereznek. de uram hól vegyek egy kalapátsot. a mellyel. a szeget bé verjem.?

A kristus. az én beszédem nem olyané mint egy kalapáts, a mely el töri a követ, mondgya egy proféta. az urnak beszéde nagy segittségedre lészen. a félelemnek és a szeretetnek szegét. bé veri, ugy hogy semmi hajlandóságod ne légyen a világi dolgokhoz, *mert az Istennek beszéde, élő, és ható, és hathatóbb, minden két élő fegyvernél, és el hat*¹⁰ *az akaratsnak. és az elmének, atagoknak egybe kötötteseknek. és a velőknek oszlásokig. és meg itéli agondolatokat, és a szívnek indulatit.* hebr. 4. 12.

Storophila. kívánom uram hogy által lyugaszszaad lábaimot, félelmednek szegeivel, és az én. [163a: üres]

¹⁵ [163b: kép] Nékem a világ fel feszitetet, én is a világnak. gal. 6. 14. [164a:] kezeimet szeretetednek szegeivel, ugy hogy haláloednek képe. ki tetzvén az én. testemben. az én testemnek tagjai ne szolgállyanak többé a vétekre.

Tizen kilentzedik Rész.

Hogy mi formában kel fel feszíteni a világot.

²⁰ Nékem a világ meg feszitetett. én is avilágnak. gal. 6. 14.

A kristus. Mind ezek a kívánságok igen jók, de storophila. atesten kívül még mást is kel fel feszíteni.

Storophila. mi lehet az uram?

²⁵ A kristus. Az avilág. akit fel kell feszíteni, mind azzal. ami ahoz tartozik. mivel tsak akor fognak tölled félni, a setettségnak hatalmasi, a midön a keresztmet fogják benned látni, azt el mondhatod, *nékem a világ meg feszitetet, én is avilágnak.* ilyennek kel lenni egy kereszténynek, nem lehet semmi hasznosab avilág fel feszítésénél. mivel eza fundámentuma aboldog életnek.

³⁰ [164b:] Storophila. uram ez igy vagyon. egy keresztben két fel feszitetet lészen. és hogy egyedül nem leszek a keresztben. mivel avilág is ót lészen velem,.

A kristus azt nem kell tsudálnod, mivel amidön a keresztben valék, az ördög minden hatalmával. láthatatlan képen. fel volt velem feszítve., azért is mondgya az én apostolom. *hogy el törölte a mi néküink ellenünk vala. a kereszt fára azt fel feszítvén. és meg fosztván abirodalma-*³⁵ *kot, és a hatalmaságokat. azokat nyilván mutogatta. diadalmat vévén*

azokon,³⁵⁴ a kereszt ja által. Colos. 2. 14. két dologra. kel hát vigyázní az én keresztemben, az első a, hogy azért feszítettem fel hogy néked példát adgyak. azzal, a második. a, hogy azon kereszt. az ördögön vett győzedelemnek³⁵⁵ jele vala, a melyen ötöt mind fel feszítették, mind meg győzték, eszerént kell hát fel feszíteni magadban ezt a két ellenkező dolgot, tudni illik magadot és a világot.

Storophila. uram enékem egy kevesé homályosnak tettzik, és nehezen foghatom meg.

A kristus. világosabban beszéllek tehát. fel feszítettél akoron avilágnak. a midőn avilágnak fejdeme semmit magának valot benned nem talál-[165a:]hat, és a világ néked fel feszítetik. a midőn el távoztatod magadtól a vétekre való kívánságokat. az én kereszt-temhez való szeretet. életet ad, és a világhoz való szeretet, halált. haly meg tehát a vilagnak, és a világ te néked, de a vilagon nem kel értened az eget. és a földet. hanem a világi mulandó jokat, a ditséretet, tiszteletet, gazdagságot, nagy udvart, és a nagyra való elő menetelt, és mind azt. valamint oly igen szeretnek az emberek, szükséges hogy mind ezek meg halyanak tenéked, te magad is ezeknek, ezeket soha ne kívánnyad birni, de soha ezek a szivedet el ne foglallyák.

Storophila. adgya Isten világ meg váltoja, hogy ez a világ. rosز kívánságival együt, soha meg ne gyükerezhessék az én szivemben, hogy ez a világ tellyeséggel meg hallyon nekem, és olyan formán feszitessék fel velem. hogy semmi kedveségin ne kapjak, se semmije nekem ne tessék.

A kristus. azt tud meg, hogy soha néked a világ fel nem feszítenék, hogy ha. tsak a világ teremtője, éretted fel nem feszítetett volna. semmit nem tselekedhetel nálam nélkül. de én velem mindent tselekedhetel, erről nyilvánóságosan szol az én apostolom, mondván, *távul légyen töllem., hogy másban dítsekedgyem. hanem tsak a mi urunk* ³⁰ *Jésus kristusnak keresztében, aki által nékem [165b:] a világ meg feszítet, én is a világnak, gal. 6. 14. figyelmezel jól ezekre a szokra. aki által nekem, a világ meg feszítet., ezek azok nem hejában való szók, és nem magától mondotta az apostol. hanem a szent lélek által.*

Storophila. Én uram. mint hogy kegyelmedel bé töltöttél, úgy tettzik el mondhatom, hogy a világ meg holt, és fel feszítetett nékem, mert valamit avilág szeret, úgy mint agazdagságot, tiszteletet, gyö-

³⁵⁴ azokon, [n-t-ből? javítva.]

³⁵⁵ győzede<lnet>lemnek

nyörüséget, mind ezek valóságos keresztetek nékem, ha avilágot nem szeretem, attol vagyon., mert tudom hogy akár mit adgyon nékem, de amulando, és tsalárd, ha azt nem kívánom, attol vagyon. mert minden javai. véle együt el mulnak, azért is távozom tölle, valamint

⁵ abüdös sártol.

A kristus. E mind jól vagyon, okosan is mondod, mind azon által még tovább is kel menni. a még nem elég hogy a világ fel feszitessék néked. és magad is avilágnak, hanem még ugy kell magadot viselni. mint ha valójában meg holtál volna, ugy hogy a világ ne keresen tégedet. és mint hogy avilág ditsőségit nem keresed, a világ ditsősége se keresen tégedet, hanem még meg vessen, mivel gyakran történik, hogy ámbár valaki ne gondolkodgyék is a világról, de avilág gondolkodik felölle. és igyekezik azon hogy magához vi-[166a:]szá vonnya. valo hogy az olyan meg holt avilágnak., de a világ meg nem holt nékie. agonosz lélek látván. hogy más valamely foglalatos dolgokra adgya magát. azon igyekezik hogy hálojában ejthesse. azért is mondgya az én apostolom. az olyan. keresztények felöl kik tsak. félig holtak meg avilágnak. *ha meg holtatok akristusal a világ bötüinek. miért ítéltek még is. mint evilágon élök.* Colos. 2. 20. ugyan is miért arttya magát

¹⁰

¹⁵

²⁰ az olyan avilági dolgokban. a ki a világnak meg holt, mivel azoknak aholtaknak kellene a világot hagyni. akik avilágban³⁵⁰ maradnak, és tsak egyedül azt kellene szeretni, keresni, és ahoz kapcsolni magát. a mit avilág keresztnek tart.

Storophila. ez uram igen nagy köteleség. ugy tettik hogy az anyaszent egyháznak kezdetekor. ezt követték az apostolok. gondolom hogy azt akarta előnkben adni szent pál. a midön mondgya, *ha szidalomal illetetünk, jót kívánunk. ha haboruságot szenvedünk. békeségel türjük. ha gyaláztatunk. imádkozunk. evilágnak seprei löttünk, és mindenektől el vettetett szemetek, mind ez ideig.* 1 Cor. 4. 12. bizonyára

²⁵

³⁰ ilyenek is valának az apostolok. a világ előtt. a ki azt gondolá, hogy ha egy szer meg menekedhetnék töllok. egészen meg tisztítatnék. mivel olyanoká tartá őket valamint a szemetet. és valamint haszontalokot.

A kristus. azt jól mondod, mivel nem tsak az apostolokat, de mind azokat. kik engemet követték, a világ mindenkor meg vetette, halgassad mi képpen³⁵⁷ panaszkodnak az Istennek david által. *könyö-*

³⁵⁶ avilág(nak)ban

³⁵⁷ mi képpen <könyörögnek> panaszkodnak [Törlés a sor végén.]

rüly uram mi rajtunk, mert már régtől fogvást szídalmaztatunk. a mi lelkünk tele szégyen vallással, gyalázzattal is illetnek a gazdagok, és a kevélyek. ps. 122. 4. de a nagy vigasztalásokra lehet az én szolgálaimnak. és örömmel is követhetnek engemet. ha ezekről aszavaimról
⁵ *gyakorta emlékeznek, ha evilág titeket gyüülől, tudgyátok hogy engemet gyüülölt éléb ti nálatoknál, ha evilágból valok vagytok, hanem én választottalak titeket. evilág közül. azért gyüülöl titeket evilág. joan. 15. 18.*

Storophila. Mitsoda kedves dolog uram. ezt a tisztátalan. világot
¹⁰ úgy tekinteni mint olyan dolgot, mely méltó gyüülölségedre. gyüülölvén³⁵⁸ öis azokat kik tiéid, kérem uram azt a kegyelmedet, amely el hagyassa velem tellyeséget ezt a világot, a mely mind³⁵⁹ akaratot, mind tehetséget adgyon belém.

A kristus. azt tud meg leányom. hogy mentől fellyebb emeltetel
¹⁵ az Isten bölcseségének értel-[167a:]mében, annál inkább meg halsz atest hajlandóságinak, ha meg világositatol az Isteni bölcseségnek világával, a világot úgy tekinted mint meg holtat. és valóságat. el mondhatod, a világ meg holt, és fel feszitetet nékem. én is meg holtam, és fel feszitettem a világnak. azt is tud meg, hogy ennek a
²⁰ bölcseségnek színét meg nem láthatod, ha avilágnak meg nem halsz, mivel ez a böltsesség³⁶⁰ olyan szépség, a mely magához vonnya az értelmes lelket, és ez a szépség annál kedveseb hogy tiszta, annál tisztáb hogy a lelki dolgokat keresi, és annál inkább keresi a lelki dolgokat, hogy a testi dolgoknak meg holt, úgy tettzik hogy mind ezekre
²⁵ valo nézve. magadban fel teheted, hogy nem követed atsalárd világot, el hitetvén azt magadal. hogy tölle semmit sem várhatz.

Storophila. uram enékem elég, semmi nékem evilágban nem tettzik. semmi bennem nintsen. a mi a világé volna. és én nem kívánom semmijit, a világ semmimet nem birja. és én sem birom semmijit, ha
³⁰ birnám is, örömömre nem volna. és ha tölle meg válom is azon nem szomorkodom. minden kívánságom tsak az, oh! én Istenem, hogy oly erősen lehesek hozád kaptsolva, hogy semmi tölled el ne választ-hasson.

³⁵⁸ gyüülölvén [Valószínűleg íráshiba; másutt ű-vel írja.]

³⁵⁹ mind(en) akaratot, mind

³⁶⁰ böltsesség [Szóvégi s—g-ből javítva.]

[167b:] *Huszdik Rész.*

Hogy a kristusal. együt kel fel feszitetni.

A kristusal együt meg feszitettem. gal. 2. 19.

Storophila. Továb is akarván magat oktattatni, kérdé, honnét
vayon uram. hogy anyi sokáig sohajtottam utánnad, és kerestelek,
5 mind azon által még nem találhattalak. kívánságom szerént.
miért fosztasz meg engemet magadtol. mikoron lehetek örökösön
hozád kapsolva., ugy hogy semmi tölled el ne választhasson.

A kristus. Az attol vayon, hogy nem ótt keresz engemet ahol
kellene, mivel én nem találkozzom azok között, kik a gyönyörüségek-
10 ben élnek, engemet a világban kereszsz, és én nem vagyok a világbol
valo. ha fel feszitetted atestet³⁶¹ rosz kívánságival együt, ha a világ
fel feszitetett néked, és te is avilágnak, és ha tsak azt keresed ami
nékem kedves, meny fel akálvária hegyére. és ót meg találsz engemet,
ugyan ót is áldoztattam én fel, hozad valo szeretetemből, meny fel
15 tehát bátttran arra a helyre, ha ugyan valójában vayon [168a: üres]
[168b: kép] A Kristusal együt fel feszitettem. gal. 2. 19.

[169a:] kedved engemet meg találni, a midön ót fent léssesz, az egész
világot meg vetésel fogod tekinteni.

Storophila. uram ezt tellyes szivemből kívánom, de kérlek mond
20 azt nékem. hogy lehesen valakit fel feszíteni nem tsak testi képen, de
még lelki kepen is.

A kristus. a meg lehet ilyen formán, példának okáért. a midön
valaki semminek tartván nyomoruságokat. örömel veszi atesti
szenvedéseket, és a nyomoruságokat ugy tekinti, mint olyan szegeket,
25 a mellyek a boldog életre vezetik, mivel azok a szegek mellyek az
ö kezit és lábát által lyukaszttyák, olyan költtsok, mellyek meg nyit-
tyák a menyeknek kapuit.

Storophila. adgyad én Istenem hogy veled együtt. szegesztessen
fel a keresztre. hogy hadd élhessek az örökké valo boldogságban.

30 A kristus. el vezetnek oda tégedet a szegek, és a kereszt, ugyan is,
az olyan aki akeresztre vayon fel feszítve, a jelen valo dolgokat
nem tekénti, nem gondolkodik arrol amit avilágban szeretet, amás
naprol nem nyughatatlankodik. nem kíván gazdagságot birni. a
kevélység irigység nem haborgattya, agyalázatra nem hajt, ha ámbár
35 még lélegzetet veszen is, de magát. [169b:] ugy tekinti mint holtat,
minden kedvét. gondolattyát, az örökös hazája. felé igazgattya,

³⁶¹ atestet [Szóvégi t—s-ből javítva.]

e szerint kel néked is meg halni atest kívánságának, és az egész teremtet állatoknak, és tsak egyedül amenyet kell tekintened, és remélnened.

Storophila. oh! uram. *mit kívánhatok az égben, és mit kívánhatok*
⁵ *eföldön, hanem tsak egyedül tégedet, atestem, és a szívem fogyni kezd,*
légy oh! én Istenem. az én szívemnek Istene. és örökké valo részem,
énnekem, ps. 72. 24. szeretlek tégedet oh fel feszitetet szeretet. nem is
elégszem meg addig, valamég hozzád nem leszek kötözve, aszeretnek
kötelével. ugy hogy soha. semmi tölled el ne valaszthasson.

¹⁰ A kristus. már mostanában keszdesz tudos lenni a szeretnek tudományában. ezeket, senem a test, se nem a vér mondattya te veled, hanem az én atyámnak lelke, pálban.³⁶² ezen lélek lévén, mondá, *a kristusal együtt meg feszitettem, élek pedig én, vagy is nem én élek, hanem akristus él én bennem.* gal. 2. 20. latodé azt. hogy mi képpen.
¹⁵ el ragadtatik az olyan elme, akiben Isteni szeretet vagyon. [170a:] és hogy mitsoda kívánatos dolog legyen az, ez a szeretet olyan nagy volt bennem. hogy az emberekért magamot meg alázván, a szolgának formáját vettem magamra, és anyira vitt, hogy magamot fel feszitettem, és véretem ki ontattam érettek. az illyen nagy szeretet mondatá pálal is ezeket a szokot. élek, de nem én. hanem a kristus áll én
²⁰ bennem, látod hogy mitsoda drága életet okoz ez az Isteni szeretet, és hogy ezel mitsoda tellyes vala az én apostolom., aki is egészen én nekem, és a keresztnek adta vala magát. ugy anyira hogy mindent tsak az én akaratom szerint tselekedet, azért nem is azt mondá,
²⁵ hogy én akristusban, vagy a kristusért élek. hanem hogy akristus áll én bennem.

Storophila. uram meg nem foghatom jól ezeket. és nem tudom mitsoda értelemel mondgya az apostol ezeket a szokot, élek én. és az után, nem én. hanem a kristus áll én bennem, ezekben a szokban
³⁰ nagy ellenkezést látok, nem is tudom hogy mi képpen mondhattya, élek, és nem élek.

A kristus. hogy veled meg értessem ezt a titkot. egy hasonlatoságot hozok elő, az oltani valo veszö. a mellyet atöröl le vágnak. tellyeségel meg holt annak a fának a melyről le mettzették. és annak
³⁵ a fának áll [170b:] a melyben óltották, mivel attol veszen már magának edeldet, igy hasonló képen az olyan aki avilágtol el válik, én belém óltatik, a világnak meg hal. de töllem vévén életet, és kegyel-

³⁶² pálban. <ezek> ezen

met, én általam. és én bennem éll, uj étlettel, eszerént élt tehát pál én bennem. és én öbenne, mivel az, aki a világnak meg holt. a szeretetben³⁶³ marad, az Istenben marad, és az Isten ö benne. I joan. 4. 16. se atermeszett, se akivánság, se az akaratt nem éll vala már az én apostolomban, hanem én éttetem vala ötet kegyelmemel, azt tselekedtetvén véle amit³⁶⁴ akartam, és ötet minden féle jora vittem ellen tartás nélkül.

Storophila mitsoda ditsőséges dolog uram ez szerént éllni, mitsoda boldog volnék ha kegyelmednek segittségével. hasonló képen élhetnék, uram tsak egyedül ezt kívánom. és ezt is sohajttya az én lelkem, 10 ölt szüntelen engemet abban az étletnek fájában, a mely magad vagy, hogy had hallyak meg magamnak, és tsak te benned, és te általad éllyek, kötöz keresztedhez engemet. és semmi attol elne ódgyon. mivel nintsen kedvesebb dolog elöttem. mint veled éllni. és meg halni 15 a keresztben. add meg fel feszitetet szeretet. ezt a kegyelmet szolgálodnak, a ki., a midön te tölled szaladott. magadhoz hittad. a kit kegyeséggel magadhoz huztad, a midön té-[171a:]gedet nem akart követni. uram legg kedvesebb eledelem a, hogy szenvedgyek, leg nagyob gyönyörüségem. hogy fel feszitessék., mint *hogy a kristus* 20 *az én étetem. ahalál nékem nyereség.* phi. 1. 21. ugyan is meg halván, meg nem halok hanem élek, mivel az étletnek ura bennem lészen. miképen lehetne meg halnom, ha ahöz az élethez leszek kaptsolva³⁶⁵ aki fel feszitetett érettem., és mitsoda köze lehet hozám annak ahalálnak, a ki meg öletet a³⁶⁶ kereszt fán. *hol vagyon halál ate diadalmad,* 25 *hol vagyon halál ate fulákok.* I Cor. 15. 55. hogy lehetne nékem éllni nálad nélkül, mivel te vagy az én étetem, és lelkem, te veled együt akarok lenni akereztben, mert ate apostolod. azt mondgya, *hogy a ki az urhoz ragaszkodik egy lélek ö*³⁶⁷ *véle,* I Cor. 6. 17. oh! egyedül valo jóm, oh' örökké valo igazság. kedves Jésusom. kaptsolgy magadhoz engemet. hogy veled együt hallyak, és tamadgyak fel. 30

Ezeket a szokot nagy buzgo szeretettel mondá storophila a keresztben lévén. a kristusal együt, a ki is kegyeséggel³⁶⁸ halgatván. mondá nékie.

³⁶³ a szeretetben [Íráshiba.]

³⁶⁴ amit <amit> akartam,

³⁶⁵ kaptsolva<,> aki

³⁶⁶ a <f> kereszt fán.

³⁶⁷ ö [Beszúrás.]

³⁶⁸ kegyeséggel [Első g—k-ból javítva.]

A kristus. Örüly leányom, és bátor légy. mivel pálya futásodnak. tsak hamar végit éred, már ahoz közel vagy. és rövid idő alatt ajutalmát el vészed, együt [171b:] szenvedtél velem, aditsőséget is velem együt veszed el. velem együt holtál meg, velem is fogsz élni, és örökös társam lenni a menyekben, mert valamint hogy, amagam meg alázásáért, az Isten olyan nevet adot nekem. a mely minden nevek felet vagyon. ugy azok. akik részt vesznek szenvedésimben., velem együt fel emeltetnek a ditsőségben. ez az útt az, a melyet én nyitottam az én örökös társaimnak, és a mely az életre vezet.

A. KERESZTNEK. KIRÁLYI UTTYA.

HARMADIK KÖNYV.

A kereszt hordozásnak hasznairol.³⁶⁹

Elöl járó beszéd.

¹⁰ Az útt mely az életre vezet keskeny, mondgya az irás, és nem tsak egy féle nyomoruság találtatik. akereszt uttyán. ezen a keskeny uton, anyi sok örvény, veszedelem. és faradság vagyon, hogy azt nem lehet tsudálni, ha olyan kevesen járnak, és mennek végig azon [172a:] az uton, azt meg kell mind azon által engedni, hogy elég ¹⁵ segítség adatik, aelmi életnek uttyán, bizonyos és tévelyedés nélkül valo járásra. anyi hasznokra, és javokra vagyon azoknak kik azon járnak. a mint kívántatik, hogy ha azokat jól meg tekintenék, meg gyöznék mind azt, valami öket akeresztől el idegenitti.

A kristus. a szolgának formáját vevén magára, nem tsak meg győző ²⁰ az ő szenvedésit. és kinait, de söt még azokat kedveseké, ditsőségeseké, és üdveségeseké tévé, ugyan azért ditsekedék a keresztben. és a gyalázatban szent pál, ez a nagy apostol, és doktor, mondván, az *Isten ne adgya hogy másban ditsekedgyem. hanem tsak a mi urunk Jesus kristusunknak keresztében.* gal. 6. 14. az apostolok és a martyromok, a munkájokért valo jutalmat. a keresztben vették el. ugyan ²⁵ mindenkoron is abban fogják el venni ahivek, tsak egyedül akeresztben enyhitetnek, és gyözetetnek meg a kísértetek, és a kinok, ugyan az

³⁶⁹ [Alatta s előbb a cím alatt is lapszélességű aláhúzás.] [Alább a második bekezdés elején:] üdveségeseké <v> tévé,

által. tsendesedik meg a fel háborodot elme, és gyógyul-meg a lélek halalos sebeiből.

Hogy ha pedig oly kevés hasznait láttyuk akeresztnek, és ha rend szerént azok el vannak előttünk rejtve, az attól vagyon, hogy a
5 keresztnék uttyára igen későn megyünk, szent therésia, a spanyolok ditsősége, halála után meg jelenék egy jó akarójának. akinek mondá. hogy a földön [172b:] valo sok nyomoruságiért, szenvedésiért, és keresztiért. jutalmaztatot volna meg menyekben. és ha valami kívántatná véle aviszá valo menetelt, a nem más volna, hanem hogy
10 még többet szenvedhetne, és hogy azt nagyobra betsüllené, a menyekbe lévő gyönyörúségeknél. ebből meg lehet látni, hogy mitsoda érdemes akeresztnék uttya.

A kristus. Ez a szenttséges mester, akeresztnék uttyan vezetvén storophilát. meg magyaráza vala néki az utozás közben, a³⁷⁰ kereszt-
15 nek, majd egy, majd más hasznait, azt pedig arra valo nézve, hogy nagyob vigasságal menne az uton, és meg gyözné azt az unadalmat, amely az utnak faradtságától szarmazik, mivel vannak olyan szemé-
lyek, még aleg buzgobbak közot is, akik meg unakodván a lelki életben valo szolgálatoktól, olyan nagy kedvetlenségben esnek, hogy az urnak
20 uttyaiban, nagy szomoruságal és lankadságal járnak, viselvén nagy nehezen a keresztnek terhét. mindenkor zugolodnak, és panaszkodnak, mondván jóbal, *ha el aluszom, azonal azt kérdem, mikor kelek fel, és ha fel kelek, az estvét nyughatatlanságal várom, és éttzakáig, tele vagyok*³⁷¹ *fájdalomal.* jób. 7. 4. ha hasonló szenvedés veszen környül
25 bennünket, ha ebben a lankadtságos állapotban³⁷² esünk, fordullyunk [173a:] akristushoz, és kérjuk ezt az irgalmaságnak urát, hogy gerjesze fel bennünk a szeretetet. és hogy járjon mivelünk, az uton melyen járunk. Dávid az ilyen lankadcságos állapotrol mondgya ezeket. *az unadalom miat, el szunnyodot az én lelkem. erősíts meg uram*
30 *engemet beszédidel.* ps. 118. 28.

Hogy pediglen ellene lehesen állani ennek az unadalomnak. ebben a harmadik könyvben fel tészem azokat a szavait és vigasztalásit akristusnak, melyeket ada storophilának uttyában. azokbol meg tanulhattyuk, miképpen lehet akeresztről, mint az életnek fájárol.,
35 lelki gyümölcsöt szedni, a munkás ember nem visgállya³⁷³ a meny

³⁷⁰ a [Beszúrás.]

³⁷¹ tele vagyok <nyughatatlanságal.> fájdalomal.

³⁷² állapotban [Első a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁷³ visgállya [s — beszúrás.]

dörgést, se a villámlást, hanem az esőt. a mely nevelni fogja buzáját, és gyümölcsseit, a midőn buzát vét, nem tekinti azt, hogy az a mag el fog rothadni,³⁷⁴ hanem hogy az a mag tiz annyit fog teremni, e szerént kell nekünk tselekednünk, nem tekintvén a mostani nyomorúságot.
5 hanem a jövődöbéli hasznot. békeséges türesemel várván az aratást, ilyen formán, nem tsak könnyen szenvedgyük akeresztet. de sött még abbol nagy hasznot is veszünk.

[173b:] *Első Rész*

Hogy a kereszt meg oltalmaz avétektől. és meg
gyözi a kísérteteket.

10 A keresztrol valo tudomány azoknak kik meg tartatnak.
Istennek hatalma. 1 cor. 1. 18.

Storophila. Alig tekéllé el magában hogy magának ellene³⁷⁵ mondana, s' a keresztet hordozná, és akristust követné, hogy azonnal. három ellensége támadván.³⁷⁶ veszedelmére igyekezének, tudni illik. a világ,
15 atest, és az ördög. mind ahárom azon igyekezék., hogy a keresztet meg utáltassák véle, a világban viszá vigyék. és hogy arra a szélyes utra vezessék, mely a veszedelemre siet, hogy pediglen szándéjkjokot végben vihessék, el végezék³⁷⁷ magokban. hogy némelykor erővel mennyenek reaja. másodsor a lesre várják, és tört vessenek eleiben.
20 ugy történék. hogy storophilának olyan dombon kellett fel menni., a mely két felöl meredékes vala. az út pedig igen köves. és az út mellet holmi bokrok valának. a hováis lesben álla ez a három féle ellenség. hogy a³⁷⁸ szegény storo-[174a: üres]

[174b:kép] A keresztrol valo tudomány, azoknak kik meg tartatnák.
25 Istennek hatalma. 1 Cor. 1. 18.

[175a:] philára üssenek midőn azon el menne. a ki is kevés idő mulva oda érkezék nagy sohajtásal és fáradságal, a három ellenség azonnal eleiben álla. és nagyon kezdék nékie jovallani hogy melléjek ályon. avilág eleiben tévé a nagy pompát, tzifraságot, gazdagságot, és a
30 betsületet az után atest kezdé néki jovallani. agyönyörködtetéseket, és a kényes életet, az ördög pedig szokása szerént. mesterségét meg veté. és mind ezekre nagyon ingerli vala, a szegény storophila még

³⁷⁴ rothadni, [t—d-ből, d—t-ből javítva; *rothadni* volt.]

³⁷⁵ ellene <állana.> mondana,

³⁷⁶ támadván. <vegy sz> veszedelmére

³⁷⁷ el végezék [Szóvégi é—z-ből javítva.]

³⁷⁸ a <storo> szegény storophilára

igen új lévén mind ezekben, nem tudta mit felelni ezekre. és kételkedni kezdék magában hogy mi tévő lenne, és nem vévén észre tsalárdságokat. figyelmetességgel halgatá őket, és mint egy kevesé hajolni is kezdte a veszedelem felé, a melyben belé is eset volna, ha a kristus.
5 jóságából meg nem kapta volna a keresztit. és midőn látá hogy az ijedségből helyre jött volna az ő elméje, ezeket mondá néki.

A kristus. Látodé storophila. a keresztnek nagy hasznát, a kereszt segittsége nélkül el vesztél volna, és örültek volna azon az ellenségid, mert ugyan is mi tartoztata meg tégedet. hanem egyedül ake-
10 reszt.

Storophila. *mindenkoron fogom énekelni az urnak irgalmaságát.* ps. 88. 2. mert egyedül ate jóságodnak tulaj-[175b:]donítottom édes Jesusom. hogy a bünösök uttyára nem tértem, *hogy ha az ur meg nem segitet volna. az én lelkem a veszedelemben eset volna,* ps. 33. 17.
15 *azért dűtsérni foglak uram tégedet. és szivemből háládot adok néked, dűtsöíteni fogom örökké nevedet, mert irgalmasággal bántál velem. és a veszedelemből ki hoztad lelkemet.* ps. 85. 11.

A kristus. ha így tselekszel, okosan tselekszel. de azt meg kell tudnod, hogy a midőn az Isten. valamely nyomoruságokat küld az
20 emberekre. azokat vagy ostor gyanánt küldi, hogy őket meg ostorozza. vagy zabola gyanánt, hogy azal meg tartoztassa őket a vétékre menni, az atyai kéz, azért szokot büntetni, hogy meg jobbitsad magadot. az Isten a kereszt által némelykor olyan alkalmatoságot veszen el. a mely a vétékre fordulhatna, mert azt előre által látván hogy sokak. nagy rendeletlenségekben eshetnek, azért betegségeket küld reájok, hogy a vétéktől meg mentse őket, és így sokal hasznosab nékiek az üdvösségre az egésségtelenség, mint sem ha jó egésségben volnának, magokat el vesztenék, úgy is nem látodé azt minden nap, hogy olyanok vannak, kik betegségekből. fel gyógyulván, az után egésségeket
30 aroszra fordítyák. más megintlen semmi kárt nem tett senkinek amég beteg volt³⁷⁹ [176a:] de mihent meg gyógyult, sok ártatlant nyomorított meg, a szőlöt ha meg nem mettzik, vad, és roszt gyümölcsöt terem, mondgyunk hasonlót az olyan emberől. akitől. semmi jó nem származik, hogy ha tsak némelykor meg nem ostoroztatik, és
35 hivatallyára viszá nem hozatik akeresztel.

Storophila. Te vagy uram a mi oltalmunk, tsak te benned kelvettünk bizodalunkot., ne távozzunk el hát tölled, mivel annyí sok

³⁷⁹ volt [Sor alatti beszúrás a lap alján.]

jót tész velünk, kedvesz minékünk azért, hogy ajó erkölcsnek uttyát meg ne unnyuk, és bennünket ostorosz azért, hogy el ne tavozunk ajó uttol. oh! uram mitsoda kedvezéssel vagyon ate irgalmaságot az emberekhez. mivel atölled vett nyomoruság, nekik jó tétel helyet⁵ vagyon, bizonyára, mondgya egy pogány auctor, egy jó akaromnak betegségében azt meg tanultam, hogy az emberek. jók, a midön betegek, mert mitsoda beteget kísért a fősvénység. rosz kívánságinak akkor nem rabja, a méltoságot nem keresi, agazdagságot semmiben hajtyta, egy szoval a mely testet a hoszas betegség meg szeleditt,¹⁰ a fel nem támad az elme ellen. és azt nem háborgattya. ellenben pedig a kemény egésség, a véteknék taploja, és ritkán történik hogy valaki azt jóra fordittsa.

A kristus mind ezeket jól mondod, hanem tsak [176b:] azon igyekezél, hogy atselekedetid meg egyezenek a mondásidal, és hogy ezek¹⁵ avalóságok. mindenkor az elmédben legyenek, mivel mire valo az olyan eszköz. a melynek hasznát nem veszik, és mitsoda könnyeb-ségedre lenne az olyan orvoság a melyet bé nem vennél. atesti nyava-lyák a léleknek orvosági, a betegség meg sérti atestet. de az elmét meg gyógyittya, miért nem akarnál tehát engedelmisséggel.³⁸⁰ élni.²⁰ ilyen hasznos orvoságal, holot oly üdvességes hasznai vannak, jaj azoknak akik szenvedésben lévén, életeket meg nem jobbittyák. és illy hasznos orvoságal nem élnek, az irás tsudálkozásal mondgya,³⁸¹ hogy ása király a lábával³⁸² roszul lévén, és fájdalmakat szenvedvén, nem folyamodék az urhoz, hanem a doktoriban veté reménségít.²⁵ 2. paral. 16. 12.

Storophila látom uram. ate irgalmaságodnak gazdagságát. mivel kivanod oktatni, és a munkában foglalni fiaidot, hogy mindenkor félelemben tarthassad őket, és hogy meg ne engedgyed nékiek, tégedet el felejteni, és náladnál valamit mást³⁸³ inkább szeretni, mivel te vagy³⁰ az örökös jó, és ha az embereket magadhoz nem hívod, el felejtenek tégedet, de mint hogy anyomoruságok, és akesorúségek. az ő lelkeknek igen hasznosok, az Isten rendelése azok által szokta fel ébreszteni el szunnyadot hiteket. ugy hogy el távoztatván rosz kívánságoctol. te hozád fordullyanak.

³⁸⁰ engedelmes(kedni)séggel. élni. [Törlés elválasztás után, új sor elején.]

³⁸¹ mondgya, [d—g-ből javítva.]

³⁸² lábával [lábáról javítva.]

³⁸³ mást [t — beszúrás a két szó közé, a sorban.]

[177a:] A kristus. Leanyom, még más haszonra³⁶⁴ is fordíthatod a keresztet, mivel nem csak arra való mint a zabola, hogy meg tartoztassa azokat kik roszat akarnának tselekedni. hanem még az ellenséget le nyomja. és le veri, tudni illik az ördögöt, mivel akereszt meg győz⁵ hetetlen fegyver az ördög ellen, olyan sisak, a mely a főt meg oltalmaz. olyan vas darék a mely meg tarttya a melyet. olyan paiss. a mely el veszi alövést, és olyan kard. a mely el távoztattya. az ellenséget, holot csak a keresztnek fegyverével. veszik a menyei győzedelmet, ugyan azért is vettem a keresztet vállamra, hogy azal, mint egy¹⁰ lántsával. a földre nyomjam ellenségemet. és hogy a fa által. meg győzetessék. az, aki a fa által rabság alá veté az emberi nemzetet, azt tudod, hogy mindennek mondám ezeket a szokot, *ha ki utánnam akar jöni, tagadgya meg magát, vegye³⁶⁵ fel keresztét, és kövessen engemet* matth. 16. 24.

¹⁵ Storophila. Ádassék uram ate szent neved örökké, te emeled fel az én karomot. ahartzkor, és te is segitess engemet, de uram kérelek mond meg azt nékem. hogy ha azon a keresztényi fegyveren. a melyről beszélsz, akereszt vetést kellé érteni, vagy pedig ez életben lévő nyomoru-[177b:]ságokat. és kereszteteket.?

²⁰ A kristus. mindenikét lehet érteni, mivel azt tudod, hogy a kereszt vetés igen hasznos, az ördög kísértete ellen, és annak sok szentek érzették hasznát, anyomoruságnak is hasonló ereje vagyon. mert valamint hogy a só, meg oltalmaz a hust a rothadástól, ugy a nyomoruság is nem engedi az ördögnek, a lelkét meg rontani, a pogány²⁵ filosofusok között, nem valánaké sokan olyanok, akik azt tarták, hogy a mely elme kemény és álhatatos a nyomoruságokban. a nem csak meg oltalmaz magat a mértékletlenségtől, de sőt még az ellen fel is támad, pál nem sanyargatáa a testét, és nem vetéa a szolgálat alá, azért hogy az el vettettek közü ne számláltassék. az ördög kísértenti³⁰ akarván benedek pátriárkát, eleiben tévé egy olyan aszonynak a képit, a kit is ő az előtt üsmért vala, akép esziben juttatván néki a személyt, az elméjít anyira fel gerjeszté, hogy csak nem el hagyatá véle apusztában való életet. de ez a szent ember, meg győzvén magát, le vetkezödék, a bokrok. és a tsallyán között heverkezet, mind addig valamég a³⁵ fájdalom el nem oltá kívánságít, ezeket maga beszéllé elő tanítványinak, bernárd, hasonló kísértetben lévén, ajeges tóban ugrék

³⁶⁴ haszonra is[ra— isből javítva.]

³⁶⁵ vegye<1> [vagy <d> ?] fel

télben. és ferentz ahóban feküvék, miért mivelék. [178a: üres] [178b: kép] Az Isten telles joságal, és irgalmaságal. meg botsáttya a vétket a nyomoruságnak napján. Eccli 2. 13.

[179a:] azok a szentek ezeket. hanem azért. hogy a külső keresztnek nagy ereje vagyon. el üzni a belső kísérteteket.

5 Strophila. uram tsak arra kérlek, hogy végy oltalmazd alá engemet, tégy magad mellé engemet. és az után akár ki emelje fel kezét ellenem. mert te vagy az én békeséges türesem, te is voltál reménségem, iffiúságotol fogvást, ps. 70. 6. a keresztben győzedelmes leszek. ellenségimen, és mind addig viaskodom vélek, valamég mind el nem veszteim. 10 oh! üdveséges kereszt. mely hasznos vagy, és hogy mely kevesen vannak olyanok még a keresztények között is, kik ismerjék ate erőlnék hatalmát.

Masodik Rész

Hogy a kereszt meg tisztította avétket

15 Az Isten telles joságal., és irgalmasságal. meg botsáttya a vétket, a nyomoruságnak napján, Eccli. 2. 13.

Strophilának. szokása vala minden reggel elmében valo valamely imádságot tenni, és soha enélkül utra nem indula. egy szer a többi között azon elmélkedék, hogy mitsodás volna akeresztényi léleknek 20 méltósága, és felséges volta annak a kegyelemnek., a melyel fel [179b:] vannak ékesítve. ugy tették nékie, mint ha ugy volnának bé fedezve, ezzel a kegyelemel, mint valamely fejr vékony gyóltsal, avéteknek pedig ruttságát ugy tekinté mint olyan ottmány sárt.³⁸⁶ mely meg rutította, a léleknek köntösét, ezek az elmélkedések. nagy 25 sohajtásokra indították, és mondá. oh! kitsoda tisztította meg az én lelkem üsméretit a meg holt tselekedetektől. hogy szolgállyak az élő Istennek, hebr. 9. 14. ki tisztította meg szivemet hamiságából, mikoron töröltetnek el gonoszságim, és meg botsátatnak vétkeim.

A kristus. halván ezeket abelső képen valo sohajtásokat. mondá 30 néki, leányom, akeresztnek. és anyomoruságnak ereje törli el avétket. a tisztította meg alélek üsméretet, és az is mossa meg aléleknek ruháját, és azt fejérbbe teszi ahonál. erre valo nézve mondá sára, az iffiu tobiásnak felesége. szivének keserüségében. légyen áldot ate neved oh atyjáinknak. Istene. aki haragod, után, irgalmaságot tselekeszel., és aki 35 anyomoruságnak. idejében meg botsátod bünnökt azoknak., kik hozád folyamodnak, tób. 3. 13. abölcsem mondgyaé, hogy az Isten telles

³⁸⁶ sárt. [megből javított:] <mely> mely meg rutította,

joságal és irgalmaságal. meg botsáltya avétkeket, anyomoruságnak napján. eccli. 2. 15. és akövetkezendő reszben, *meg fog emlékezni rolad anyomoruságnak napján, és ate vétkeid el olvadnak, valamint ajég a verő [180a:] fényen,* eccli. 3. 17. attol vagyon. hogy azokat atselekedeteket, melyek

⁵ által a vétkek el töröltetnek, és a melyek által. eleget tesznek az Isten igasságának. azokat büntetési tselekedeteknek nevezik, mert mint hogy az Isten. avétkezőskor valo gyönyörködtetésel bántatot meg, ő meg is engesztelődik az akaratal. és a békeséges türesem valoszenvedésel.

Storophila jól emlékezem erre atanításra, sőt még azt is hallottam,

¹⁰ hogy egy közönséges gyűlésben. el volt végezve. hogy az atya Istennek eleget lehet tenni akristus által. ha alázatoságal. és békeséges türesem veszik, és szenvedik az ideig valo nyomoruságokat, melyeket tettzik néki reánk küldeni, oh! mitsoda nagy és meg betsülhetetlen jó tétel ez? és mely kedves vigasztalás azoknak. a kik szenvednek.

¹⁵ ilyen formán. a ki akeresztel, és a szenvedésel jól tud élni, a nagy hasznát veszi, mert noha nehéz legyen is az Isten haragját viselni, mind azon által, mint hogy annak tsudálatos ereje vagyon, alélek sebeit meg gyógyítani, azért elé is viszi a joban azokat, akik azt tsendesem viselik.

²⁰ A kristus. azt igazán mondod, de kevesem vannak olyanok. akik meg vizsgálják. hogy mi légyem a nyomoruságok árra, mivel nem tsak el mosák. és el törölik avétkeket, de sőt még azoknak eleit veszik, azért mondgya aböles. hogy [180b:] *a metzés, meg gyógyította a sebet, és a nyomoruságok, aléleknek sebeit.* prov. 20. 30. attol vagyon. hogy

²⁵ sok szent személyek tudván az emberi szivnek, meg romlását. a ki magátol tsak hamiság, és hogy mitsoda rothadást, és sebet tsinálna avétek benne. azért alelki borbély alá adák örömet magokat, hogy ki metzzené sebeket, a melyek ki lévén nyitva, a vétkeknek mérge azon ki folyna, mivel ha avéteknek rothadása bent maradot volna.

³⁰ a léleknek halált okozot volna, ugy a mely bünös meg nem büntetődik, annak leg nyomorultabul vagyon állapottya.

Storophila. talám ezt akará mondani jános apát ur, akit is, amidön arra kéré valaki hogy gyógyitaná meg a harmad napi hideg lelésből, azt felelé néki, meg akarszé menekedni olyan dologtol. a mely néked

³⁵ hasznos, mert valamint hogy atestet meg tisztította a salétrom, vagy valamely más orvoság, ugy alélek meg tisztittatik a nyomoruság által, melyet³⁸⁷ az Isten reá küld, de uram kérék mond meg azt nékem,

³⁸⁷ melyet [et — beszúrás.]

honnét vagy onnan hogy az olyan³⁸⁸ lelkek, kik tiszta életet élnek, még is oly keményen ostoroztatnak, úgy tettik mint ha az igazság ellen volna, az ártatlan személyekel.. akereztnek leg sulyosab terhért viselgetni. ?

⁵ A kristus nem olvastadé az Évangéliumban. [181a:] hogy a menyei atya, hasonló akertészhez, a ki meg tisztította agyümölsöt termő ágat, hogy több gyömölcsöt teremjen. joan. 15. 2. mit lehet ezen mást érteni, hanem akerezttet. és anyomoruságot, így vagy on a magnak atsép, a vasnak a reszelő, az aranynak atüz. így vagy on anyomoruság az igaznak, aki az által el nem rontatik. hanem meg tisztítatik, mivel akár mely tekéletesnek tessék is az emberek előtt, de az Isten talál benne valamely fogyatkozást, a melyből ez az irgalmaság való kemény atya meg tisztította, meg büntetvén benne. a mi néki nem tettik, hogy ezt a valóságot jobban meg érthessed, ¹⁰ tekinds meg a mester embereket, sok olyan munkáját vagy on nékim, a mely szépnek, és egésznek láttzik lenni, az olyannak a ki ahoz nem ért, de az olyan a ki ahoz ért, más képen itél felölle, és mindgyárt észre veszi a fogyatkozást, eki tettik az épületben. a kép írásba, és a köntös tsinálásban. a szentek felöl is így gondolkodgyál. noha ¹⁵ ők ártatlanoknak láttzanak is lenni az emberek előtt, de az Isten tudván. fogyatkozásokat. őket meg igazgattya. nem haragból, hanem szeretetből. nem azért hogy munkáját el ronttsa. hanem hogy azt tekéletesebé tégye.

Storophila. Igen akarom uram. hogy ezt a kérdést tettem, mivel ²⁵ alkalmatoságot adot nékem, azt nékem [181b:] meg magyarázni, és velem meg értetni, mivel senki nem lehet valami motsok nélkül, mert ez az élet, annyi sok gond, és baj alá lévén vettetve. látom hogy lehetetlen a szívnek, akár mely igen légyen is az Istenhez kaptsolva, hogy egészen tisztán maradhasson. a világi pór miat, mivel az igaz ³⁰ is meg esik, héttzer napjában. az írás szerént, és jaj volna még annak is aki leg ditséreteseb életet élt, az emberek előtt, hogy ha azt, irgalmaság nélkül itélnéd.

A kristus. A nagy hasznodra vagy on, hogy a³⁸⁹ kereszt. leveri a vétekek porát. mely a lélek szépségét meg ronttya, és a szükséges, hogy a ³⁵ belső sebet, meg gyógyittsa a külső seb, azért aki az Isten. ostorát fel nem akarja venni. meg mutattya, hogy nem akar meg tisztulni.

³⁸⁸ olyan <lélek> lelkek, [Törlés a sor elején.]

³⁸⁹ a <le> kereszt. leveri

Storophila. mitsoda nagy jó tétemenyel vagy uram hozánk. ki volna olyan. aki szivesen nem kívánna valamely keresztet viselni, hogy a lelki köntöse szebb és fényeseb legyen. jól emlékezem az Évangyéliumban arról, akit a külső setéttségben vetének, hogy menyegzői köntöse nem vala, az Evangyélium azt is mondgya, hogy leg kisebb motsok sem mégyen bé. a menyei jerusálemben.

A kristus Valamint hogy a nyomoruság, melyet [182a:] az Isten rendel az ő választatinak. nagy hozájok valo jó tétele, ugy ellenben. a nagy jele az Isten haragjának., a midön haragját nem mutatgya
10 abünöshöz, ditséreteket kel adnunk. az Istennek, hogy mitsoda formában bánik szenttyeivel, akiket ideig ostoroz azért, hogy meg menthesse az örökké valo kintól, meg sebesiti őket azért, hogy meg gyógyittsa, és le nyomja, azért, hogy felyeb emelgye őket, mivel mind azért a jutalomért, a mely meg nem adatik e földön annak,
15 aki jót tselekeszik, és inséget szenved, száz annyi adatik helyében annak. a menyekben, tegyük ehez azt is, hogy a doktorok. a kiknek. reménségek nintsen. valamely beteg gyógyulásáról, annak mindent meg engednek enni kívánsága szerént. a mely beteget pedig reménlik hogy meg gyógyul, annak meg tilttyák a hus ételt, izetlen. és keserü
20 orvoságokat adnak néki, hogy az a keserüség helyre hozza. az egészségnek édességit, kellé hát azon tsudálkozni, ha az Isten. aki a léleknek örökös orvosa, a kedves életben hagyja azokat, a kiket látgya hogy az örökös halálra kell itélni, és ha³⁹⁰ keménységének szoros törvénye alat tartgya azokat, a kiket az örök életre rendelt., örüly hát szenvedésiden, és nyomoruságidön. és egész lelkekből adgy [182b:] azokért hálakot Istennek, mert mentől többet szenvedcz, annal tisztáb léssen lelkednek köntöse.

Storophila. *oh! Isten bölcseségének, és tudományának mélységes gazdagsága, mely igen meg tudhatatlanok az ő ítéleti, és meg foghatatlanok az ő utai.* rom. 11. 33. ugyan is ki ne gondolhatná azt. hogy a bünösökel. kegyelemel, és kedvezésel bannak, a midön látgyuk hogy semmi bajt. vagy nyomoruságot nem szenvednek, mind azon által, abizonys hogy az Isteni igasság, semmi hamiságot nem hágy büntetetlen., és ha ez életben nem is, de amás életben tellyeségel meg büntetödik;
35 azért látom én azt, hogy nagy kegyelem, és nagy irgalmaság, a midön az Isten meg bünteti³⁹¹ azokat, akiket választati közben akar venni,

³⁹⁰ ha <kegy> keménységének

³⁹¹ meg bünteti <öket, nyomoruság által.> azokat,

ugy hogy meg próbálván őket, a nyomorúságok által. halálok órájokkor ne kénszeritessék őket az örök kárhozatra itélni. oh! mely nagy nyomorúság, mondgya. egy nagy doktor. ez életben. nyomorúságot nem szenvedni.

⁵ A krisztus. ugyan ezt is mondgya Dávid, *az én népem nem halgatta meg szomot, és izrael nem figyelmezet redám, azért el is hagytam őket, szívek kívánságira.* ps. 80. 10. hogy ha az Isten irgalmasságot téssen az Istentelenel., és békeségben hagyja. ez életben. [183a: üres]

[183b: kép] A nyomorúság meg érteti veled azt, a mit néked mondanak.

¹⁰ Isai 28. 19

[184a:] az ő Istentelenségében meg roskad, és meg nem tér az igasságra.

Storophila. nem kívánom uram az olyan irgalmasságot. mivel attol inkább lehet félni. mint sem haragodtol., azt kívánom, oh! irgalmasságnak attya, hogy haragal légy hozzám, de azal a haragal. a mely az

¹⁵ *utra* vezesen, a midön attol el tavezom. és nem azal. a haragal, a mely attol örökösön el tavoztasson. mert a midön haragodnak sullyát fogom érzeni³⁹² a nyomorúságokban. akoron nagyob bizodalomal lések, és meg tudom. hogy kedvesz nékem, mivel azt meg ígérted a profétád által, *hogy haragodban. meg emlékezel. irgalmasságodrol,*

²⁰ *haba. 3. 2. azt fogom tölled kérni. valamit jób. hogy az én fájdalmimban had legyen leg aláb az a vigasztalásom, hogy semmiben. ne ellenkezem. annak parantsolatival, a ki örökös szent.* jób. 6. 10. azt is fogom szent agostonal. mondani, uram itt vágj, it égess. tsak a más életben irgalmaz nékem.

Harmadik Rész

²⁵ Hogy a kereszt fel nyitgya a lelki szemeket.

A nyomorúság. meg érteti veled azt. a mit néked mondanak. Isai 28. 19.

[184b:] A krisztus. És storophila. együt menván a keresztnek uttyán, egy szánto föld mellet menének el, a melyet éppen akor szánttnak³⁹³ vala. storophila. hasonló lévén a több aszonyokhoz. akik mindent akarnak látni, meg állapodék. és nézni kezdé, hogy miképen szántanak. a krisztus azt észre vévén, tsak szép lassan el fordittá arrol az elméjít, hogy azt nagyobra emelné. és mondá nékie. látom hogy a szántás néked tettzik, mivel nagy figyelmetességgel

³⁹² fogom érzeni(>) a nyomorúságokban.

³⁹³ szánttnak [na — javítva.]

nézed, storophila ezekből észre véné. hogy az ő szenttséges mestere, u ki oly kegyeségel oktatta ötöt, nem hagyta volna helybe. hogy jelen létében. más állapotra fordította elméjit. azért azt magában szégyenlenni kezdé, de a kristus. kegyeségel bánván véle, nem akará meg feddeni arrol, hanem inkább látatlanná tévé³⁹⁴ ezt a kis fogyatkozását, és mondá nékie, ez a mezei munka, akár mitsodásnak tessék néked, de abból jól meg tanulhatod, miképpen kellesék a keresztnek uttyán jární, és meg látod hogy nem óknélkül vezettelek erre, ugyan is, seinmi nem egyezik³⁹⁵ ugy meg akeresztel. mint az eke, nem tsak azért

¹⁰ hogy egy jó szántó embernek., keresztet kell vetni minek előtte a munkához fogjon, hanem azért is, hogy az eke kereszt formára. **[185a:]** vagyon tsinálva, könnyen meg értheted ebből, más féle értelemel, hogy a szántáson az üdveség munkáját kel érteni, valamint hogy a fa, és avas eszközei valának szenvedésemnek, ugy az eke is,

¹⁵ ebből akettöböl áll, a föld a melyet szántani kell, az emberi szivnek, keménységít³⁹⁶ jelenti, a melyet meg kell lágyítani atöredelmeségel, és meg kell feszegetni, hogy jó tselekedeteket teremjen. akeresztel kel tehát. valamint egy szántó vasal., meg hasogatni a külső embernek földét, valamint hogy a földet mivelní kell, mivel a nélkül tsak

²⁰ töviset teremne, ugy a léleknek is szükséges akereszt, és anyomoruság. hogy a szivből ki irttsák arosz hajlandóságokat, látod tehát, hogy a kereszt az eke, a föld pedig az ember. akit mivelní kel a keresztel. és a menyei atya a munkás. aki kedves gyümölcsöt hozat választatival.

Storophila. uram, nehezen foghatom én ezt meg, hogy lehesen

²⁵ az ekéről valamely oktatást venni, mert noha az igaz légyen is hogy a kereszt, és anyomoruság olyan mint a szántó vas, mely a szivet meg szaggattya, mind azon által nem látom mit lehesen tanulni ebből a hasonlatoságból, tudom hogy az apostol azt mondotta. *hogy a ki szánt, reménség alatt kel annak szántani.* 1 Cor. 9. 10.

³⁰ **[185b:]** A kristus. vilagasabban kel tehát néked szollanom, valamint az eke a földet hasíttya, és a magnak azt el keszíti, ugy akereszt, és anyomoruság, a szivet meg nyíttya, és az Isten beszédinek magját bé véteti véle, mivel az emberek. ha egy kevesé későn is, de meg tanullyák azt a nyomoruságban. a mit jó állapottyokban, észre nem

³⁵ vehették. nem hallottadé azt, hogy a nyomoruság meg érteti veled

³⁹⁴ látatlanná tévé(>) ezt

³⁹⁵ egyezik [z megkezdett k-ból javítva.]

³⁹⁶ keménységít <illeti,> jelenti,

azt, a mit néked mondanak, mivel akerszt. és anyomoruság fel nyittya a fület, a mely az előtt. sűketté tette volt magát, ugy anyira. hogy akár akarja. akár nem³⁹⁷ akarja. de figyelmezni kel az Isten szavára, az esztelenek szerencséje pedig. anyira bé dugja a füleket, hogy nem⁵ halhattják. a mit az Isten. kíván tőlök. erre is mondgya az írás. *hogy az Isten ki veszi a nyomoruságból, és meg nyittya annak fülét a szenvedésnek napján.* jób. 36. 15. mit téssen hogy meg nyittya a fület a szenvedésnek napján, hanem azt. hogy a szivnek fülét meg nyittya az ostorál, mert amidön az emberek meg vetik az Isten akarattyát. akkor irgalmas keménységet mutat hozzájuk, azért hogy félyenek averéstől. a nyomoruság meg nyittya tehát a szivnek fülét, a melyet a jó állapot. gyakorta zárva tartott.

[186a:] Storophila. ugy tettik uram. hogy már most jobban értem. mind ezeket, azért is szokták mondani közönségesen. nyomoruság¹⁵ oktatás. ezért is mondgya vala krésus Cyrusnak, hogy ha szinte nehezen szenvedte volna is nyomoruságít. de leg aláb meg tanították sok olyan dologra, a melyeket nem tudot annak előtte.

A kristus. boldogok azok, akik akersztnek ki merithetetlen kut fejből merittik ezt a tsudálatos tudományt, és akik az Isten ostorozására fel nyitván szemeket, életeket meg jobbittyák, az iffiu tobiás. az angyal szavára. ahal epéjit ki vevé, és azal meg gyógyítá az attyát vakságából. az évangyéliumban azt olvasod³⁹⁸ hogy én meg gyógyítottam a vakot, a nyálamal. tsinált sárral, mit téssen e, ? hanem azt, hogy az Isteni rendelés keresztet, és nyomoruságot küld, nem tsak²⁰ ostorul. hanem még az elmének meg világosítására, és hogy meg halgatassa véle. az Isten szavát, dávid ezt jól tudta. mivel azt mondgya, *hozád fordultam nyomoruságomban. mert tövisel által verettem.* ps. 31. 4. sokan vannak olyanok. a kik meg térnek a midön atöviset érzik. erről egy nagy példat hozok elő néked. ababyloniai király.³⁰ abizonyos hogy az Istent nem üsmérte, a midön ezeket mondá, nem az a nagy babiloné ez, a melyben helyhez-[186b:]tettem. széket, a melyet én építettem, nagy hatalmomban, és az én nagy ditsőségemnek fényességében. ? de a midön az emberek közül ki üzeték. az oktalán állatok közüi téteték, füvet, és szénát kolleték ennie,³⁵ akoron az ég felé emelé szemeit, az elméje néki viszá adaték, a magosságban lévöt áldani kezdé, és meg üsméré. hogy annak hatalma

³⁹⁷ nem [m — sorközi beszúrás.]

³⁹⁸ olvasod [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

örökös, hogy birodalma véghetetlen, és hogy senki ellene nem állhat hatalmas karjának. hogy senkinek nem szabad tselekedetiről számot kérni, se néki azt mondani, miért tselekedtélt eszerént.? a bálványozó, és istentelen manasses király, atöb vétkei között, az álmaira vigyáza. a jövőndöléseknek hive, sok boszorkányságot,³⁹⁹ és varáslást tselekedék. egy szoval sok más ilyen vétkeket követe az ur előtt. a kinek haragjában esék, de amidön rabságra⁴⁰⁰ és lántzra tétetek babiloniában. az urhoz folyamodék, meg száná büneit, és meg vallá hogy az ur volna az igaz Isten, atékozlo fiu, addig meg nem üsméré magát. hanem a midön nyomoruságban esék, mind ezekből meg láthatod, hogy sokan vannak olyanok, a kik semmi jót nem tselekednének. hogy ha tsak vélek nem szenvedtetnének.

[187a:] Storophila. uram nem lehetné azt el mondani, hogy boldog az olyan, a ki vakságban lévén, végtire fel nyittya szemeit, a midön abüntetést érzi. ? boldog az olyan, aki nyomoruságában meg tanullya az üdveségit keresni, a mely nélkül örökösön el távoznék attol.

A kristus. E szerént tselekedék. mauritius CSászár, mind nyomoruságában, mind jó állapottyában., a ki el feletkezék az Istenről amidön meg engedé hogy sok ezer keresztények meg öletessenek, holot könnyen meg válthatta volna azokat egy kevés pénzel, de a midön észre vévé ez afejdelem egy néhány jövőndölésekből, és sok éttzakai kisértetekből, hogy az Isten reája botsátotta volna karját, meg aláza magát. és valóságos keresztényi modra viselé magát, és a midön ött gyermekeit Fokás császár elötte kegyetlenül meg ölette volna, nagy sziv béli fájdalomal tsak ezeket a szókot mondá. *igaz vagy uram, és minden itéletid igazságosok.* ps. 118. 137. és a fia után meg öleték⁴⁰¹ maga is, ez az álhatatoságnak. és alázatoságnak nevezetes példája. meg üsmértetheti veled, hogy⁴⁰² egy igazán valo kereszténynek mindenkor készen [187b:] kell lenni hogy a vétkiért valo büntetést zugolodás nélkül vegye el az Isten kezéből, mivel abizonyos. hogy az Isten igasságából kesergeti abünöst, és leg gyakortáb joságából. azért is bünteti hogy meg gyógyittsa. mind azon által vagynak olyan bünösök, akik nem hogy magokot meg itélnék, hanem inkább az Istent vádollyák szenvedésekért. leg nagyob szenvedések is a

³⁹⁹ boszorkányságot, <v> és varáslást

⁴⁰⁰ rabságra <tétetek,> és lántzra tétetek,> babiloniában.

⁴⁰¹ meg öleték,> maga is,

⁴⁰² [A kéziratban, sorvégen és új sor elején:] hogy hogy

nékiek. hogy nem veszik alázatoságal a nyomoruságot, gyakorta kell hát mondani az Istennek ezeket a szokot, főképen a midön nyomoruságban vagyon valaki, igaz vagy uram, és minden itéletid igazságosok, de ezeket szivbéli töredelmeségel, és alázatoságal kell mondani.

⁵ Storophila. Adná Isten, hogy az emberek ilyen gondolatban lehetnének. és meg foghatnák, hogy az Isten azért küldi reájok ostorát, hogy a hamiságot el hagyák, de azö esztelen szivek. tele setettségel. ugy hogy nem fordithattyák jovokra azt, a mit rosznak tartanak, noha uram, ate rendelésed ezeket. az ö jovokra küldi.

¹⁰ A kristus Tedd hozzája azt is, hogy minden jóvára fordul annak. aki az Istent szereti, ugyan ezért is [188a: üres]

[188b: kép] Nyuutilsad segittségedet nekünk, a nyomoruságban, mert tsak hejában vettyük emberben az üdveségnek reménségit. ps. 107. 13.

[189a:] engedi meg az Isten. hogy a jók nyomoruságban, és szer-
¹⁵ vedésben esenek, hogy az után ö hozzája fordullyanak, valamint az anyák hogy meg ijesztik gyermekeket. hogy hozzájok fussanak, ugy az Isten is meg ijeszti az embereket. a kereszt. és a nyomoruság által, akik az után Isten félöké, lésznek, magokot meg üsmérik, és nagy buzgoságal futnak az Isten lábaihoz.

Negyedik Rész

²⁰ Hogy akereszt areménségnek vas matskája.

és az üdveségnek. jegye.

Nyuutilsad segittségedet nekünk a nyomoruságban. mert tsak hejában. vettyük emberben. az üdveségnek reménségit. ps. 107. 13.

²⁵ Storophila. Egyszer. a többi közöt, atenger. parton sétálván., egyszers mind nagy szelvész támada, és a forgó szél a tengerbe veté ötet. már a habok közöt lévén. fel kiálta. én Istenem segitts engemet, a vizek meg hatották lelkemet. a feneketlen mélységben estem. szabadits meg uram engemet, hogy elne merüllyek, és ahabok el-

³⁰ [189b:]ne temessenek engemet, akristus meg halván szavát segittségére mene, és mondá, leányom. miért nem segitted magadot azal a segittségel mely kezedben vagyon. nem tudodé azt, hogy a kezedben lévő kereszt. vas macska helyet⁴⁰³ lehet neked, a melyel keményen tarthatod magadot, aleg nagyob habok közöt is, az után akristus

³⁵ meg fogvan a keresztnek egyik végit, azon fogva. ki húzá ötet apartra.

⁴⁰³ helyet <vagyon> lehet

Egy kevés idő múlva. hogy az ijedsége el mulék, a kristus mondá néki. tudodé⁴⁰⁴ azt. hogy mind azok adolgok, a melyekbe eddig estél. oktatásodra vannak, hogy ez után. nagyob vigyázásal. járj akeresztnak uttyán, és hogy meg lássad, mitsoda nagy ereje vagyon. ennek az üdvesség eszközének, mivel azt meg kel tudnod, hogy a világ olyan mint egy nagy tenger. a mely tele vagyon szélvészal, és mélységgel, atenger habjai hasonlítanak. az emberi szívhez. a melyet nyughatatlanságban tarttnak, a sok féle vétkek, és asok féle kísértetek miat, mint egy szélvésztl, szüntelen hánkodik, némelykor ahareg fel
10 indittyá, az el mulik, a kevélység támad helyében, némelykor atesti kívánságok ösztönözik, némelykor a fősvénység miat. nyughatatlanodik, némelykor pedíg a félelem igen le nyomja., egy szoval. az⁴⁰⁵ [190a:] ilyen kívánságok miat. mindennél leg nagyob⁴⁰⁶ hánkodásban vannak az olyanok. akik ezen a szélvészes tengeren járnak, ugy anyira,
15 hogy az ő elméjek, a kegyelem nélkül, soha nem juthatnak⁴⁰⁷ atsendéségnek partyára.,

Storophila. El ijedek uram, a midön jól meg gondolom hogy menyí sok habb, és szélvész ellen kel szüntelen tusakodni, mert ugyan is, melyik tengeren vagyon több szélvész, és mélység, mint ezen avilágon.
20 melyik tenger álhatatlanab, és mélyeb, mint az emberi társaság, a melynek szélvésze, tele méregel, kitsoda tartthattya magát olyan boldognak. hogy ezeket el kerülhesse.

A kristus ugyan azért is jóvalom néked azt, hogy ne kíványad azon atengeren való járást, noha a néked, igen tsendesnek lássék is.
25 mert meg tsalod magadot. való hogy a sima, és egyenes. de abban nagy veszedelmek vannak el rejtve, a rosz kívánságnak habjai, ebben atengerbe vannak. ót találatik afősvénység, az ember szollás, az ördög olyan ezen atengeren, mint atengeri tolvaj. aki tsak azt keresi, hogy kit foghasson el, és kit tehessen rabságában.

30 Storophila. Edes jésusom tanits meg engemet ar-[190b:]ra, hogy miképpen jár hassak veszedelem nélkül azok ahabok. és szélveszek között?

A kristus. Arra meg tanit az én apostolom. a midön azt mondgya, *erős vigasztalásunk legyen nekünk, avégre futunk, hogy az előnkben*

⁴⁰⁴ tudodé [tudéből javítva; o—é-ből javítva, de az ékezet nincs törölve; szövégi é — beszúrás.]

⁴⁰⁵ az <illet> [190a:] ilyen

⁴⁰⁶ leg nagyob <sz> hánkodásban

⁴⁰⁷ juthatnak [u—ú-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

adot reménséget el vegyük, mely ami lelkünknek, úgy mint bátorságos és erős vas matskája, hebr. 6. 18. ebben amulando életben. nintsen bátorságosab vas matska akeresztnél, a mely hasonlít is avas matskához, akereszthoz kel tehát kaptsolni magunkot, ha akisértetek ellen⁵ akarunk tusakodni, akár mely igen fujon akisértetnek szele, és akár mely nagy szélvész támadgyon ellened. de magadban ne bizál, se magad erejében. hanem tsak egyedül az Isten segítségében, kaptsollyad hozám magadot, és akár mely nagy szélvészben sem lehet el veszned. és mondgyad Dávidal. *ennekem jó, hogy az Istenhez kaptsollyam magamot, és hogy az urban vessem reménségemet.* ps. 72. 28.

¹⁰ Storophila⁴⁰⁸ uram igen akarnám, ha egy kevéssé világosabban meg magyaráznád nékem, ezt az igazságot, mert ugyan is hogy lehet akereszt vas matskája az én reménségemnek., vagy hogy lehetne ilyen nagy bizonytalanságban aboldogságról. való bizonyos reménségre¹⁵ fordítani az én elmémet. akeresztnek. és a nyomoruságnak?

[191a:] A kristus. Nem tudodé azt, hogy a nyomoruság jele az elválasztatásnak.⁴⁰⁹ és hogy a szenvedés tsak nem bizonyos záloga az üdvességnek, mivel az Isten vezeti azokat, akiket szeret, akarattya szerént, némelykor ajó állapotban, némelykor anyomoruságban,²⁰ némelykor atsendeségben. némelykor anyughatatlanságban., hogy őket az üdvességnek parttyára vezethesse, de mitsoda hasznokra lehet azoknak. akiket az Isten eszerént látogat, sára, az iffiu tobiásnak felesége néked meg mondgya, oh ! Istenem. aki téged szolgál, bizonyos lehet abban hogy ha ötet meg próbálad. ez életben, ötet meg is koronázod, ha nyomorgatod, meg is szabadítod. és ha meg ostorozod,²⁵ irgalmaságot is nyerhet tölled, mert ahaboruság után. tsendeséget küldesz, és akesorúség után örömet, az én apostolom péter, még világosabban beszél, *hogy ha pedig az igazságért szenvedtek is, boldogok lésztek, azoktól való féltetekben pedig meg ne félemlyetek. és meg ne*³⁰ *háborodjatok.* 1 petr. 3. 14. de mi lehet ennél világosab. *boldogok akik háboruságot szenvednek*⁴¹⁰ *az igazságért, mert azoké amenyeknek országa,* matth. 5. 10. aboldogságot bizonyosan várhattya az, aki részt veszen. keresztemben, mert aki velem szenved, velem együt meg is ditsöitetik.

³⁵ [191b:] Storophila. uram mely nagy segítség anyomoruságban. ate ígereted, akár mely nehéz legyen nékem ezután akereszt. de nem

⁴⁰⁸ Storophila <ur> uram [Tollhiba.]

⁴⁰⁹ elválasztatásnak. [ta — beszúrás.]

⁴¹⁰ szenvednek<,> az igazságért,

érdemli hogy ahoz avigasztaláshoz hasonlitsam, amelyet fogok venni az üdveségnek várásaáltal, uram mivel hogy uralkodol. atengernek fel háborodásán. és meg tsendesited ahaboknak sebeségit, legy irgalmas nekem, és vezérelly ezen afel haborodot tengeren, hogy a
5 habok el ne merittsenek., és ki vévén ebből amélységből, keresztedel, vegy magad mellé engemet., mivel tsak te vagy az igazságnak napja, mely az üdveségnek parttyára vezet engemet, *halgass meg uram engemet, mert te vagy meg váltom, te vagy az egész nemzeteknek reménsége, még azoknak is, a kik leg távulab vannak.* ps. 64. 6. nagy szélvészes
10 tengeren vagyok. és szüntelen valo veszedelemben, te pedig bátorságban lévén aparton. tekinsd meg veszedelemet., és nyujtsad kegyelmet. mivel a nélkül meg nem menekedhetem., szabadíts meg hát engemet nevedért, és adgyad hogy a veszedelmet el kerülvén, szerencsésen érhessek az üdveségnek parttyára.

ötödik Rész

- 15 Hogy akereszt olyan sajtó. a melyből lelki bor foly.
E világon. sok nyomoruságtok lészen. joan. 16. 33.
Az öz el érkezvén. a szőlő mivesek is aszü-**[192a: üres]**
[192b: kép] E világon sok nyomoruságtok lészen. joan. 16.. 33.
[193a:]rethez készülének, és mindenüt el kezdék a sajtokot készíteni,
20 a szüret el kezdödvén. storophila akár mely felé fordult mindenüt anagy szüretelést⁴¹¹ látá. a kristus nem akarván ezt az alkalmaságot el mulatni., ezt is az ő szolgálójának oktatására fordítá. és mondá nékie.
Azt tud meg storophila. hogy semmi jobban ki nem mutattya.
25 anyomoruságnak. és akeresztnek hasznát, mint ezek a szőlő gereszdek. a melyeket ebben a sajtoba látod, azt akarnám hogy ugyan valójában meg visgálnád ezt, azért hogy elne kedvetlenülél, a midön valamely nagy nyomoruságban esel.
Storophila. uram nagy gyönyörüséggel akarnám ha meg magyaráznád nékem. ezt a titkot. mert ugy tettzik hogy kedvesnek kel lenni
30 aszüretről valo⁴¹² beszélgetésnek,
A kristus. ez abeszélgetés elegyes lészen kedveséggel. és keserüséggel, mert egy felöl a bor kedvet okoz. de más felöl a sajtolo előlbe adgya anyomoruságot, és a sziv béli szorongatást.

⁴¹¹ szüretelést [*szüretetből javítva.*]

⁴¹² valo [*Beszúrás.*]

Storophila. uram akár mitsodás légyen., de kedvesen fogom halgatni, mivel nagy gyönyörűségel halgatlak. és ez a dolog az üdveséget illeti

A kristus. leg előbször is arra vigyáz, hogy vala-[193b:]mi történik a sajtoiban. hasonló dolog történik lelki képpen. az emberben, minek
5 előtte a szöllőt le szedik, az a szőlő veszön függ, ugy az ember minek előtte az Isten szolgálattyára térjen, a világhoz nagyon ragaszkodva, és abban kedvére áll, de amidön az Isten szolgálattyára tér, abban bizonyos lehet, hogy el nem kerüli⁴¹³ a meg töretést, nem azért hogy el veszen. hanem hogy a lelki pintzében tétessék, szükséges hogy le
10 vetkeztessék atesti kívánságokból, és el választassék rosz⁴¹⁴ hajlandoságitól, valamint abór a sepreitől, ez iránt mondgya pál. hogy le kell vetkezni az ó embert, az ő tselekedetivel együtt, és fel kel öltözni az új embert, mind emeg nem leszen nyomoruság és szenvedés nélkül, ugyan ezért⁴¹⁵ nevezik a nyomoruságot sajtolonak, azok tehát akikre
15 az Isten nyomoruságot, és keresztet küld, a sajtolóban tétetnek, hogy a világhoz való szeretetet, és ragaszkodást le tegyék, és hogy azt a valóságos nyugodalmat keressék, a melyet csak ő benne lehet meg találni.

Storophila. Tégy uram engemet nyomorultat, akeresztnek sajtoja
20 alá, facsard ki szivemnek jó kívánságit, mert a még a szöllőt ki nem sajtoltyák. addig kevés haszonra nagyon. de a midön a sajto [194a:] alá teszik, és őt ki fakaszttyák, ugy tettzik mint ha el rontanák. de ugy fordittyák haszonra, és ha így nem bálnának véle, haszon nélkül volna.

A kristus. ezt jól mondod leányom, mert a még a szőlő atövin függ, és a még alevé benne nagyon, addig mire való? hogy ha atöröl le nem szednék. lassanként meg rothadna,⁴¹⁶ és a madarak meg ennék. hogy ha pedig ki sajtoltyák, akkor hasznát veszik, hasonló képen, a keresztnek sajtoltya. alatt kel lenni ezen a világon, mivel meg tsallyák
30 magokat azok, akik azt gondoltyák. hogy csak könnyen lehet a menyekben menni. minden nyomoruság nélkül, irgalmaz uram nékem, mondá david, mert az ember lábai alá tapodot engemet, ne fély tehát attól. hogy az emberek meg vessenek., és le tapodgyanak, mivel ugy lesz kedves az ur előtt.

⁴¹³ el nem kerüli a meg töretést, [Törlés a sor elején; más betűből javítva.]

⁴¹⁴ rosz <hajha> hajlandoságitól,

⁴¹⁵ ezért <ny> nevezik a nyomoruságot

⁴¹⁶ meg rothadna, [rothatnából javítva; ld. 374. jegyz.]

Storophila uram attól nem félek hogy ha le tapodnak. tsak kedves lehesek az ur előtt. a szenvedés nékem ditsőséges, tsak az által jobb lehesek, mert nagy kívánsággal kívánok eleget tenni annak a szomjuságnak, a melyel szomjuhozod az emberek üdveségét.

- ⁵ [194b:] A kristus kedvesen veszem ezt a szándékodot, avalo hogy a hozád valo szteretemet meg érdemli ezt a háladásodot, és leg háladatlanab volnál, ha más⁴¹⁷ szándékok volna, mert menyi szenvedésen és nyomoruságon nem mentem én által, *én egyedül sajtoltam abort, avér az én ruhámra jetskendezet, és az egész öltözetem véres volt.* isai. 63. 3. én vagyok az a szöllő, melyet a meg ígért földről hoztanak, és a melyet a keresztnek rudgyára függesztették, és én itattam ahiveket akegyességnek, és a vigasságnak borából, ez a bór vigasztallya valóság. az ember szivét, bé tölttven azt, menyei örömel. ez abór táplállya és erősitti ötet akisértetekben. ez is tölti bé kegyelemel azokat, akik ezel élnek. ez így lévén, köteleségedet követed, hogy ha a nyomoruságnak sajtojában lévén, ót meg töretel valamint a szöllő. mivel ha nyomoruság nélkül akarsz lenni. valóság még nem vagy keresztény. miért mondaná hát szent pál, hogy *mind azok, kik szentül akarnak élni a kristusban, háboruságot szenvednek.* 2. tim. ²⁰ 3 12 akereszténység nem más, hanem azokban a titkokban valo részeseülés, a melyeket én bé töltöttem, szenvedésemele eföldön, és meg halván akereszten, atestnek, az elme ellen valo küszködése. a testi sanyarga- [195a: üres]

- [195b: kép] Nem tudgyatoké hogy ti az Istennek temploma vagytok, és az Istennek. lelke lakozik ti bennetek. 1 Cor. 3. 16.

[196a:]tás, a magad ellen valo mondás, és más egyéb nyomoruságok, ezek mind olyan üldözések. a melyeket el nem lehet egy kereszténynek kerülni. készittsed tehát a nyomoruságokra magadot, de vigyáz arra, hogy a jó tselekedetek bövséggel folyanak ki belölled.

Hatodik⁴¹⁸ Rész

- ³⁰ Az ember Istennek templomává léssen, akereszt által.

Nem tudgyátoké hogy ti az Istennek temploma vagytok, és az Istennek lelke lakozik. ti bennetek. 1 Cor. 3. 16.

Storophila. uttyában egy nagy templomhoz érkeztven, meg állapodék. és annak nagyságát és szépen valo építésit tsudálással nézé, és

⁴¹⁷ ha más (ha más) szándékok

⁴¹⁸ Hatodik [Hetedikből javítva.]

mondá, uram mely szép épület ez? akövek mely szépek, és minden, szépen vagyon el helyhezelve,

A kristus. Igen akarom hogy ezt az alkalmatosságot adod nékem. hogy erről a templomról beszélgethessek veled, mivel enagy, és valóságos példája annak [196b:] a templomnak, a melyet alelkedben kell építened. és a melyet amagoságban lévönek ditsőségire kell szentelni. mert a keresztet ugy hordozván a mint kívántatik, minden kétség nélkül ate lelket meg szenteltetik, azért hogy az én atyámnak tiszteletire és ditsőségire valo titkos hajléka lehess.

¹⁰ Storophila. hát uram leheteké olyan boldog hogy az Istennek templomot építhessek magamban. és hogy arra. elegendő követ talállok⁴¹⁹ lelkemben. meg vallom hogy ez olyan titok a melyet meg nem foghatok, kérlek azért magyarázd meg azt nékem,

A kristus ez olyan titok, a melyet könnyen meg foghatod, ugy é
¹⁵ hogy olyan házban lakol. a melyet az Isten építet néked, az az, hogy ő formálta ate testedet, és azt fel ékesítette maga számára olyan formán. hogy abban tisztességesen. és kedvesen lakhatol, de emég nem elég. mivel annak atestnek. gazdagon fel ékesítetet⁴²⁰ palotát építet értem evilágot. a melyben az emberek kedvesen lakhatnak, nem nagy hálá adatlanság volnaé ate tölled, hogy ha nem akarnál az Istennek. egy templomot építeni és szentelni, ate szivedben, holot ő maga formált néked egy házat. azért *addig se ne aludyál. se ne nyugodgyál. valamég az ur-[197a:]nak. egy lako helyt nem találsz.* ps. 131. 4.

²⁵ Storophila. Edes meg váltom. hól találhassak helyt annak az épületnek, és ki lészen annak az áts mestere, mivel a *magosság béli, kézel tsindált templomban nem lakozik.* act 17. 24. hogy lehetne nékem annak templomot építenem, aki azt mondgya. *nem de nem, én töltömé bé az eget. és a földet?* jér. 23. 24.

³⁰ A kristus. mit beszélsz leányom, nem olvastadé a mit én mondtam. az évangyéliumban, hogy *aki engemet szeret, az én atyám is szereti azt, és ahoz megyünk, és annál maradunk.* joan. 14. 23. ez így lévén. könnyen. meg találod azt a helyt, ahová építsed ezt a templomot. mint hogy tsak az adhat néki lako helyt, aki az Isten képére⁴²¹ vagy teremtette.
³⁵ a lélek adhat tehát néki lako helyt, mivel az ő képére teremtetett.

⁴¹⁹ talállok (magamban,) lelkemben. [Törlés a sor végén.]

⁴²⁰ [Sor végén:] fel é- [új sorban:] kesítetet [építetéből jav.] palotát építet

⁴²¹ képére [r—t-ből javítva.]

Storophila. honnét vagyon nékem az a bődögságom. hogy a felséges Isten kíványon. bennem lakozni, mivel mitsoda jószág, és ditsőség a hív lelkeknek. hogy az egész világnak ura, akinek semmire nintsen szüksége, és akinek semmi haszna teremtett állatiban, még is azt⁵ kívánnya hogy magokban né-[197b:]ki templomot építsenek, mivel az ót valo lakást ő kedvelli.

A kristus. mond⁴²² meg azt nékem, hogy mit tésznek ezek a szók. a szent írásban., nem tudgyátoké. hogy a ti testetek,⁴²³ abennetek lakozo szent léleknek temploma. 1 Cor. 6. 19. építsd⁴²⁴ fel tehát ezt¹⁰ a lelki templomot, és ne vigyáz⁴²⁵ annak formájára. mivel az Isten azt mondá a profétának. *mutasd meg atemplomot az izrael házáknak, és had ő magok mérsékellyék meg aztot.* Ezek. 48. 20.

Storophila. uram régen hallottam már én ezeket a szókót, de soha sem érthettem meg azokot.

¹⁵ A kristus. világos okát adgya az Isten. hogy miért kívánnya. meg mutatadni az izrael népének a templom formáját, tudni illik. azért hogy meg tarttsák a parantsolatot, a templomnak pedig, a melyet mindenik tartozik építeni. nem köböl, senem mészből valonak kell lenni, hanem a szivből állyon az a templom, mivel az ember²⁰ az Isten képe. ennek a lelki templomnak. ékessége, ne aranybol legyen, se ne drága kövekből, mert mind ezek tsak földí. el veszendő állapotok, ő előtte pedig aleg kedveseb ékeségek. a keresztényi jó erkölcsök, ezek is. [198a:] ékesittik fel a szivet. ezeket az idő el sem ronthatya, egy olyan kereszténynek tehát, akinek az Isteni méltóság²⁵ kíván aszivében lakni, keresztés⁴²⁶ életet kel élni, és szüntelen kel magát sanyargatni,

Storophila. látom már mostanában. hogy azért akarod alelki templomot építeni velem, hogy akeresztet minden nap hordozván, az Istennek ingyen valo kegyelméből, temploma lehessek az Isteni³⁰ méltoságnak,

A kristus. ezt jól mondod, mivel abizonyos, hogy a nyomorultak, a szegények, etc.⁴²⁷ ezek valóságos lako helyei az Istennek, halgassad mit mond pál, *én pedig a magam gyengeségiben dűsekedem, hogy a*

⁴²² mond<gyad> meg

⁴²³ a ti testetek, [a — sor előtti margóra írva.]

⁴²⁴ építsd fel [*épisz*ből javítva *t* beszúrásával.]

⁴²⁵ vigyáz<él> annak formájára.

⁴²⁶ keresztés [A szóyégi / más betűből [*t*-ből?] javítva.]

⁴²⁷ [Rövidítésjel:] &.

kristus hatalma lakozék bennem, mint ha azt mondaná, hogy a nyomorúságokban ditekedem azért, hogy a kristus lakozék bennem, mint tulajdon maga⁴²⁸ lako helyében, mivel leg inkább akkor tapasztaljuk rajtunk, az Isten segítségét, a midőn az emberekétől⁴²⁹ meg fosztatunk,

⁵ Storophila. de uram kérlek taníts meg hogy miképen kel azt a lelki templomot építeni.

A kristus. örömet meg tanítlak. tsak figyel-[198b:]meteséggel halgass engemet. leg előbször, meg kel. rakni ahitből álló fundámentumot. az után, a fundámentumra építhetek. az. engedelmeségnek, abékeséges türésnek kövét, reá rakhatom, a jó erkölcsök a melyeket fogsz mivelni, mind anyi kövek. lésznek, amelyekel. az épületet végbe viheted, az szeretet, és az alázatoság foglalják egybe azokat a köveket, és mész helyet lésznek, a templom fedele pedig az Isteni félelemből ályon. egy szoval ugy alkalmaztassad ezt az épületet. hogy a szent¹⁵ léleknek lako helye lehessen.

Storophila. látom uram hogy nagy számú jó erkölcs. kívántatik ehhez az épülethez. a mely mindenik⁴³⁰ nehéz, én pedig oly gyenge lévén, hogy lehessen azokra szert tennem.?

A kristus mit felellyek ezekre, egy házat nem⁴³¹ tsak egy köből²⁰ építenek. az egész jó erkölcsökből kel állani a lelki épületnek, de azokat az urtól kel kérni, *aki adgya azt nagy bővségel szemre valo hányás nélkül*, jac. 1. 5. arra vigyáz tehát hogy az épületben. akeresztnek formája, igazán valo mértékel légyen, valamint az apos-[199a:]tól mondgya, *hogy meg tudhassátok minden szentekel. egybe. minémü legyen*²⁵ *szélessége, hoszusága. melysége, és magossága éfess:* 3. 18. akeresztnek pedig szélesége aszeretet, a melyel kell lenned mindenhez, még az ellenségedhez is, ugy hogy az Istenért, minden féle keresztet fel. kell venni, akár honnét jöjjön, annak hoszasága, az álhatatoság. ugy hogy minden nap hordozván akeresztet, abban végig meg kel maradni.³⁰ a mélységin kel érteni. az Istennek. meg foghatatlan itéletit, a melyből származik a félelem. és az alázatoság, a magossága pedig annak, az örökké valo jutalomnak reménsége.

Storophila. mely tsudálatos formájú ez a lelki épület, azt akarnám hogy az én épüitem ne lenne semmi hejával, de uram kérlek mond

⁴²⁸ maga <helyében.> lako helyében,

⁴²⁹ emberekétől [é — beszúrás;] meg fosztatunk, [o— a-ból javítva.]

⁴³⁰ mindenik [Második i megkezdett k-ból javítva.]

⁴³¹ nem <lehet> tsak

meg azt nékem, ha vagyone meg valami hátra., a mire kellene vigyázni, ebben az épületben.

A kristus. szükséges még hogy a kövek négy szegeletüre metzettesenek, akeresztnek eszközével, azt pedig akarodé meg tudni, hogy ⁵ miért legyenek egészen négy szegeletüek, és simák, azért hogy akár-mely részre tétessenek, erősen állyanak., figyelmez a formájá-[199b:]ra ennek a könek, mert olyanak kell lenned. szükséges hogy minden féle kísértetekben, álhatatos. és állandó légy, hogy semmi kine mozdittson helyedből. az ütés alat nem kell panaszkodnod, ugy valamint ¹⁰ akönek, mivel az ütést az Isteni kézből veszed, aki is az épületben akarván tégedet helyeztetni, olyan formát ad néked, a mitsodást szükségesnek itél lenni, arra a helyre a melyre rendelt. tégedet, ugyan is mitsoda nagy dolog az Isten templomában helyeztetni, azért mindent kell szenvedni, hogy azt meg nyerhesed.

¹⁵ Storophila. az Isten ne adgya uram. hogy ne kívánnyak szenvedni, és hogy el vessem akeresztet, mivel az, azIsten lako helyévé téssen engemet, mit kívánhatok egyebet, hanem azt. hogy az ur szenteltessék meg én bennem. ót lakozék, és az ő jelen valo létele szentelnye meg lelkeket testemet.

²⁰ A kristus. azt a kegyelmet, tsak a keresztnek erdeme által nyerheted el, mivel azok akik erőszakot vcsznek magokon eföldön., hogy az épületben tétessenek. élő kövekké lesznek, és a menyei jerusálemnek épületében helyeztetnek, ugyan ebben avárosban is igyekeznek aválasztottak. akik még utozok eföldön, aki pedig hiven fogja viselni ²⁵ keresztét mind végig, nem [200a: üres]

[200b: kép] Légy hiv mind holtig, és meg adom az életnek koronáját. apoc 2. 10

[201a:]tsak. ebben az épületben tétetik, de még nagy ditsőségben ³⁰ léssen, aki győzedelmes léssen. azt az én Istenemnek templomában oszlopá tészem. és többé onnét ki nem jő. és ő reá fel írom az én Istenemnek nevét. és az én Istenemnek városának nevét, az uj jerusálemnek nevét. mely meny országból szál alá. az én Istenemtől, és az én uj nevemet is, apoc. 3. 12.

Storophila. oh! Istenem, ate akaratod legyen meg rajtam. azt ³⁵ kívánom hogy az az idő el jöjjön mentől hamaréb, azt kívánom. hogy irgalmaságod szerént, azok a reménségem felet valo ígéreték, bé telyesedgyenek, egyedül tsak ezeket ohajtom.

Hetedik Rész

Hogy akerszt meg koronáztatik.

Légy hiv mind holtig, és meg adom néked az életnek.
koronáját. apoc. 2. 10.

- ⁵ A keresztnak. köves, és tövisses uttya, annak hoszas és unadalmas volta, egy szoval. ennek az utnak. szoros, és nehézsége miatt. storophila gyakorta. nagy szomorúságban vala. ugy anyira. hogy egyszer atöb-
[201b:]bi között, nagy lankadságban, és az áitatosághoz. nagy kedvetlenségben lévén, el akará hagyni az utat. és akersztet is le akará
¹⁰ tenni, egy szem pillantás alatt haszontalanná tette volna mind anyi ideig valo szenvedésit, és munkáját, *de az Isten igaz., aki nem hagyja az övét felyeb kísértetni annál. a mint el szenvedhetik, sőt a kísértettel egyetemben, aszabadulásra utat nyit hogy azt el szenvedhessék,* 1 Cor. 10. 13. akristus kegyes⁴³² szemekel tekintvén szolgálóját, és meg
¹⁵ szánván, meg jelenék néki, hogy meg vigasztallya, és bátorította mondván, leányom légy hiv mind holtig, és meg adom néked. az életnek koronáját, avalo hogy az út kemény, és látom minden szenvedésedet, de elne kedvetlenedgyél. mivel koronát várhatz mind azokért, *boldog ember aki kísértetet szenved, mert minek utánna meg próbáltatik,*
²⁰ *el veszi az életnek koronáját, melyet ígér az ur., az ötet szeretőknek,* jac. 1. 12.

Storophila valo uram. hogy az után az örökké tarto ditsőséges korona után valo reménség előttem kedves, de alig vagyok el, és tsak kevésbe mulik hogy a terh alatt el ne essem.

- ²⁵ A kristus. had el a panaszkodást leányom, [202a:] nem tudodé azt, hogy kísértet nélkül nem léssen korona viaskodás nélkül nem léssen győzelem, se jutalom. egy szoval keserűség nélkül nem léssen öröm, akemény tél után következik a szép tavasz., és így aviaskodásért, és agyőzelemért, jutalomul. korona adatik. ajosef jó erkölce, leg inkább a kísértetben tettzet ki, mit mondgyak többet, hanem hogy a hadakozásba tettzik ki a jó vitéz. és a keresztyént. akisértet próbállya meg.

- Storophila. uram, én tellyeséggel nem vagyok alkalmatos az olyan szüntelen valo viaskodásra. érzem hogy az erőm fogy, a pálya futásért valo jutalomnak el vételétől távul vagyok. mivel nem hogy futhatnék,
³⁵ de magamot is alig mozdithatom.

A kristus. a mely viaskodást kívánok tölled, az abékeséges türešből áll, akersztyényi koronát, és jutalmat, nem azért nyerik el hogy

⁴³² kegyes [Beszúrás.]

másnak árttsanak, hanem hogy mindent el szenvedgyenek. másoktól alázatoságal, alelki viaskodásban, nem anyeri el agyőzedelemnek⁴³³ koronáját. aki mást meg ütt, és le vér aföldre, hanem az, akit meg ütnek. és aki le nyomatik.

⁵ Storophila. óh! uram. mitsoda nehéz dolog mindenkör viselni akeresztnek nehéz terhét, és min-[202b:]denkor tsak a tövisen⁴³⁴ és abokron járni.

A kristus. Miért kel félni atövistöl, nem azok közöt nő é arosa, a melyből tsinált koszorut kel viselned az égben, köves engemet,
¹⁰ mivel én te éretted tövis koronát viseltem, visellyed a fejedén azt a töviset, mint agyőzedelemnek jelét. és én ate fejedre tészem a drága kövekből álló ditsőségnek koronáját.

Storophila. uram látom én azt, hogy az a korona sokban telik, mivel annak tsinálása kalapács nélkül nem mehet végbe.

¹⁵ A kristus. miért nem? mivel a nyomoruságok koronái azoknak. akik azokat bátran szenvedik, ha az igazak ez életben a verő, és az üllő közöt vannak., hogy ugy mondgyam, az Isten ugyan azon verővel tsinál nekik koronát. a melyel őket verik ahamisak. békeséges türőnek. és alhatatosnak. kel tehát lenned, ezért is szokta vala mondani
²⁰ pithagorás, égy tanitványának, ha te egészen ezüst volnál is. de türhetetlenségedért, egy jó kis pénzt. nem lehetne belölled tsinálni, hasonlot mondhatok néked, hogy ha tiszta arany volnál is. [203a:] ha szüntelen imádkoznál is. de ha averést nem szenvedheted, drága koronát nem lehet belölled tsinálni, de ellenben azok. akik a nyomoruságot keményen szenvedik, az olyanok magok tsinálnak magoknak ditsőséges koronát, mivel ahol nintsen se kereszt, se kalapács, korona is ót nintsen. hogy ha pediglen valamely kegyetlen kedvezésből meg akarnák enyhíteni a szentek nyomoruságit, mind anyi drága követ vennének ki koronájokból.

³⁰ Storophila. Uram. mind ezek az okok. meg mutattyák nékem, mely szükséges akeresztnek terhét. viselnem. akár mely nehéz legyen a, mivel anélkül el lehet veszteni a ditsőségnek koronáját, el veszem tehát inkább a nyomoruságot, akár mely nagy legyen, minden késedelem nélkül, hogy sem mint oly nagy veszedelemre vessem magamot.
³⁵

⁴³³ agyőze(delmet.)delemnek koronáját. [Törlés elválasztás után, az új sor elején.]

⁴³⁴ a tövisen <j> és abokron járni.

A kristus. vigyáz arra, hogy senki el ne vegye koronádót, ha a kereszt nehéz, ha a nyomoruság sanyargat, arra ne hajts, hanem a megígért koronát tekintsed, és a meg enyhítti fájdalmidot, és könnyebbé teszi keresztidet, anyomoruságban való viaskodás. [203b:] ditsőséges, azt az Isten kedvesen nézi. és segittségit adgya, az angyalok áldást kérnek reád, és örülnek győzedelmeden. leheté nagyob ditsőség. mint az Isten előtt viaskodni, és az ő kezéből el venni akoronát.

Storophila. avalo uram hogy nagy ditsőség, de kitsoda az, aki gondolkodgyék arrol aditsőségről, és jutalomról, a midön a viaskodás közben, tsak nem le nyomja asok nyomoruság.?

A kristus. nem olvastadé azt. mitsoda buzgoságal szenvednek vala anegyven martyrok. hogy el nyerhesék anékiek készitet koronákat. ezek a keresztény vitézek, erős télben egy tóban tétetének, azért hogy a hidegben meg halyanak, ök pedig eszerént könyörögnek vala, uram negyvenen vagyunk itt, akik viaskodunk, kérünk azon, hogy mind a negyvenen.⁴³⁵ el vehessük a ditsőségnek koronáját, és hogy tsak egy is el ne szakadgyon töllünk, mind azon által a strása aki örzi vala öket aparton. látván hogy az angyalok le szálván⁴³⁶ 40 koronát tartanak vala kezekben. hogy azoknak osztogassák akik végig⁴³⁷ [204a:] fognak szenvedni. e képen gondolkodék magában, honnét vagyon a, negyvenen vannak atoban, még is tsak harmintz kilentz koronát látok. a midön így gondolkodik vala, egyik anegyven közül. nem szenvedhetvén már tovább anagy hideget, a többbit a toban hagyá. és a partra ki mene, a hol a meleg vizet tartottak annak, a ki a hitet el hagyáná, és a meleg vízbe üle, a strása azt látván, azon felindula, és buzgoságal kezdé kívánni, hogy el nyerhesse annak koronáját, aki a többbit úgy el hagyta, azért nagy bátorságal fel kiáltá hogy ő keresztény. és azonal. le vetkezék, és a harmintz kilentz mártyrok közüli mene, szükséges tehát meg tekinteni a koronát, és aditsőséget melyet az Isten rendel választatinak, és elmélkedni ajutalomról, melyet ígér azoknak. kik végig meg maradnak, vigyáz tehát arra, hogy mitsoda nagy gyönyörüséggel fogod még halgatni ezeket a kedves szavait a lelkek férjének, jövel kristusnak társa. ved el a koronát, a melyet a te urad Istened készitet néked öröktől fogvást.

⁴³⁵ mind a negyvenen. [a — későbbi beírás a két szó közt, kissé magasabban.]

⁴³⁶ le szálván (harmintz kilentz) 40 koronát [40 — beszúrás.]

⁴³⁷ végig [204a:] (meg) fognak (maradni) szenvedni. e képen gondolkodék magában, (hogy) honnét

[204b:] *Nyoltzadik Rész*

Hogy ha ditsőségeseb koronát érdemélé, a kereszt, és aszenvedés,⁴³⁸
mint sem, a tsendes életben tett jó tselekedetek.

A kristus. ujjab dolgokrol valo beszélgetést akarván el kezdeni,
storophila. meg előzé, és ilyen kérdést téve, uram, a felyeb tett
5 beszédidről egy gondolat jött az elmémben, nem tudom hatsak attol
vagyoné, hogy az⁴³⁹ aszonyok mindent meg akarnak tudni, vagy is
attol vagyon. hogy többet akarok tanulni, ezt uram itéletedre hagyom,
de ha látod hogy a dolog meg érdemli a feleletet, kérlek világosiad
meg elmémet.

10 A kristus. Igen is meg halgatlak, mond meg gondolatodot.

Storophila. azt akarnám uram meg tudni, hogy ha drágáb koronát
osztogatnaké azoknak, a kik keresztet viselnek, és nyomoruságban
vannak, mint sem azoknak, akik kereszt. és baj nélkül van-[205a:]
nak⁴⁴⁰ de akik mind azon által. a jó tselekedetekbe foglallyák mago-
15 kot. ?

A kristus. erre könnyen meg lehet felelni, de leg előbször is azt
meg kel tudnod. hogy egy valóságos kereszténynek. hivatallya abban
áll, hogy jót tselekedgyék és a roszat el szenvedgye, azt kel már.
meg tudni. hogy melyik hasznosab. akettő közül, de előbször mond
20 meg nékem, honnét jött ez a gondolatod, ?

Storophila. uram, nem régen olvastam a szent liduvina szüz életé-
ben. hogy huszon nyolcz esztendeig valo betegségben lévén, minden-
kor jó kedvel és örömel szenvedet. egyszer elméjiben el ragadtatván,
sok féle drága kövekből valo koronát látot, a mely nem volt még
25 egészen el végezve, az után magában térvén. gondolkodék hogy mit
jelentet volna a korona, és az Istent buzgoságal kéré azon hogy ujjab
szenvedéseket küldene reája, hogy el végezhesse azt a héjános koronát.
meg is halgattaték, imádsága, mert holmi gonosz emberek. bé menván
hozája, minden féle mocskos, és ocsmány szokal [205b:] illeték ötet,
30 ezel még meg nem elégedvén, meg verék, és véresen hagyák, midön
pedig azok az emberek ki mentenek volna házábol, az angyal néki
meg jelenék, és köszöntvén. mondá nékie. a mely koronát héjánoson
láttál, amár tellyeségel egész, mivel ezek az utolszori szenvedésid,
adrága kövek, amelyek hejával vala a korona.

⁴³⁸ aszenvedés, [a—e-ből javítva.]

⁴³⁹ az <emberek> aszonyok

⁴⁴⁰ van-[205a:]<nak>nak.

Minek utánna el olvastam volna ezt a historiát. eszerént gondolkodám magamban. honnét vagyon hogy ez a nagy értelmű szent, meg nem elégedvén még anyi sok nyomorúsággal. melyet szenvedet. hanem még újabb nyomorúságot kére akoronájának fel ékesítésére,
5 és el végezésére, miért nem igyekezék inkább azon, hogy ezt a kegyelmet jó tselekedetei által nyerhetné el,? talám olyan gondolatban vala., hogy ezt akoronát, tsak, a nyomorúság vegezheti el, mivel abizonys, hogy azok. akik aditsőséget. és a keresztényi tekéltességet sohajtyák, azokat leg inkább kísérti az ördög. és azokra. leg nagyobb irigységgel
10 vagyon. [206a:]

A kristus. mind ezek jó gondolatok, storophila, abban bizonyos is légy, hogy az Istennek ajánlot, békeséges türesem. valo kis boszu, öelotte sokal kedveseb, mint sem akár mely más nagy jó tselekedetek, sokal hasznosab az embernek, az Istenért valo békeséges kis szenvedés,
15 akár mely nagy tsuda tételnél, nintsen is hasznosab a szenvedésnél, és ha hasznosabbat láttam volna akeresztnél. az emberek üdveségire, azt adtam volna elejekben.

Storophila. oh! mely vigasztalo szók ezek, és mitsoda örömök nem lehet anyomorúságban lévőeknek, a midön azt láttyák, hogy
20 mentől nehezeb keresztet viselnek, annál ékeseb lesz koronájok, de ezt abeszédet nem értik mindenek, és nem is hiszik.

A kristus. miért ne hinnék, a szentek nem voltanaké ilyen gondolatban. mivel, a nyomorúságok, és a szenvedések miat, nem vihetvén végben. hivatalyokot, azért soha sem panaszolkodtanak. hogy az
25 által, valamit vesztenének el, sőt [206b:] még az Istentől vett jó tétemények köziben számlálták akeresztekét, és azokban ditselkedtenek, az Istenért valo szenvedés ditsőséges, és a szenvedés meg nem engedtetik mindennek, mivel a, mint egy jutalma ajó erkölcsöknek, azért is mondotta pál a filippi⁴⁴¹ bélieknek, 1. 19. az Isten kegyelmet
30 tett veletek, nem tsak azért hogy a kristusban⁴⁴² hisztek, hanem még azért is, hogy szenvedtek ő érette.

Storophila. azt olvastam. az Istennek egy szolgáljáról. hogy tsak akkor tartotta boldognak magát, amidön beteg volt. ugy anyira hogy esztendő tóltvén jó egészségben, azon szomorkodot, és panaszolkodva
35 mondá, uram miért hagytaal el engem. ez esztendő forgása alatt. gondolom. hogy nem beszélt volna így, ha azt tartotta volna. hogy

⁴⁴¹ filippi [Középső i—e-ből javítva.]

⁴⁴² kristusban [ban — beszúrás.]

a jó tselekedetek által anyi érdemet nyerhetet volna, valamint a szenvedések által.

[207a:] A kristus. vigyáz arra hogy én világ meg váltoja lévén, miket nem tselekedtem, minden tselekedetim véghetetlen érdemük⁵ voltak. még is mind azon által, az én szenvedésimnek, halálomnak, és főképen, az én vérem ki bocsátásának tulajdonítyák a világ meg váltását, hányszor hallottad már énekelni ezeket a szokot, imádunk, és áldunk oh jésusunk tegedet hogy meg váltottad keresztvedel avilágot.

Storophila. nem lehet uram, fellyeb emelni a keresztnek érdemét,¹⁰ mint azt válttságunknak érdemévé tenni, semmi a nyomoruságokot kedvesebbé nem teheti, se nagyobra nem betsültetheti,⁴⁴³ mint a, hogy azok által, szabadítatot meg avilág. *mely tsudálatosok, uram ate munkárid. mindeneket nagy bölcseséggel teremtettél.* ps. 103. 24.

A kristus. kételkedelé még is abban, hogy ha ajó tselekedetek.¹⁵ hasznosabaké, vagy a szenvedé-[207b:]sek, mivel az Istennek rendeléséből, a szenvedésnek érdeme által nyittatik meg az égg, és töröltetik el avétek, a melynek ilyen orvoság kívántatott, tudgyátok meg azt, mely drága volt a ti üdveségtek, és hogy mitsoda nagy szeretettel voltam hozátok. tanulljátok meg azt, mitsoda kötelességgel²⁰ tartoztok szenvedni érettem, mivel én anyit szenvedtem érettetek. a midön még ellenségim voltakot.

Storophila, uram ate példából láttyuk. hogy mitsoda drága a nyomoruságoknak jutalma. ez elegendő ók, és lehetné valakinek, az alá magát nem vetni?

A kristus. még ehhez adom annak a ritka embernek. tudni illik, jóbna, példáját. tekintsed meg a békeséges türésnek oly jeles vitézit, és hasonlitsad az ő jó tselekedetit szenvedésihez. nézed meg az után melyik volt ditsőségeseb, és⁴⁴⁴ mikor volt nagyob méltóságban. akoré, a midön bővölködöt mindenben, és az öházához minden féle³⁰ szükölködök folyamodtak, [208a:] vagy akoron. a midön aháza el rontatván, és ki fosztatván minden jovaiból., kételeniteték aganéra ülni, abban a nagy, és durva nyomoruságában., aza nagy ember nem panaszkodiké, söt még áldá az Istent, mellyik állapottyában vala leg ditséreteseb. agazdag, vagy a szegény állapottyábané,³⁵ agazdag állapottyában, az irgalmaságban, és a jó tselekedetekben foglalta. magát. a szegény állapottyában. pedig, a kereszték, és a

⁴⁴³ betsül(heti,)tetheti, [Törlés a sor végén.]

⁴⁴⁴ és [Beszúrás.]

nyomoruságok közöt, álhatatoságal., és hüségel ada hálakot az Istennek, várván mindeneket ő tölle, mond meg azt nékem., hogy ha ez a szent ember, akoron nyerté töb ditséretet. a midön agyermekeiért áldozatot tett, és azokat abékeségben nevelte, vagy pedig akoron, ⁵ a midön. oly tsudálatos, és alázatos szível vevé azoknak halálokot, mikoron tettzet ki leg inkább az ő jó erkölcese, akoré amidön a szegényeket ruházta, vagy akoron., a midön meg halván minden mar-[208b:]-hájinak el veszteket, azt tsendeségel, és zugolodás nélkül szenvedé. mikoron vala leg nagyob méltoságban, akoré a midön egésségit, ¹⁰ és hatalmát a szegények meg tartására fordította, és a nyomorultakat javaiban részesítette, vagy is akoron, a midön. a maga teste a nyavalyákban, és a nyomoruságban esvén, a gané dombon. fazék tserépel. vakarja vala le magárol a rodhattságot, valamit gazdag korában tselekedék, jó tselekedetek valának, a mit pedig betegségében, és ¹⁵ nyomoruságában szenvedé, azok tsak kinok. és keserüségek valának, de még is ezek tették inkább ditséretesebé, mint sem ajó tselekedetek, mivel ezek inkább ki mutatták benne az Istenhez valo szeretetit. de az ő tselekedetei, noha szent tselekedetek valának is. de az ördög azokban gántsot találá, mondván, nem haszontalan féli jób az Istent, ²⁰ de az után jóbót, álhatatoságal látván abékeséges türésben, azon meg szégyenüle, látván hogy azt a szent embert. [209a: üres] [209b: kép] Véle vagyok a nyomoruságnak idejében. ps. 90. 15. [210a:] semmiben nem lehetne meg fedeni, a szenvedésben áll tehát akorona, és a mutattya ki az erőtt, és a tekéltességet, gondolkodgyál ²⁵ tehát valóságál ezekről, és fontold meg azt, hogy mitsoda hasznos a nyomoruságos, és a szenvedő élet, örüly azon, a midön nyomoruságal jársz akeresztnek uttyán. mivel az ilyen útt, sok koronával lévén meg rakva, a véghetetlen ditsöségre vezet.

Kilentzedik Rész

³⁰ Hogy a kereszt. minket meg egyeztet, és hasonlová tészen akristusal.

Véle vagyok a nyomoruságnak idejében. ps. 90. 15.

Strophila. Gyönyörüségel halgatván akristus beszélgetésit. hová továb nagyob. buzgoságal. kívánnya vala. el venni akeresztnek hasznát, azért is mondá ezeket a szókót., kérlek [210b:] lellemnek ³⁵ szerelme, tanits meg engemet a keresztnek több hasznaira is, úgy hogy azt annál örömeteb hordozam, mennél jobban meg tudhatom annak hasznát.

A krisztus. Leányom, akeresztnek hasznai közöt találkozik egy igen fő jó., amelyről így szól Dávid, *az ur közel vagyok azokhoz, kiknek szívek keserűségben nagyon.* ps. 33. 18. meg másut. *véle vagyok anyomoruságnak idejében; meg szabadítom attól, és bé töltöm ötet ditsőséggel.* ⁵ ps. 90. 15. mi lehet annál nagyob., a midön az Isten jelen nagyon. és meg segít anyomoruságban. ? ugyan⁴⁴⁵ ezért is mondá örömel apoféta, *ha szinte a halálnak setétségiben járnék is., semmi rosztol nem félnek. mert te velem vagy.* ps. 22. 4. mitsoda rosztol félhet az olyan aki az örökös jóval nagyon., *ha az Isten mi velünk nagyon.* mondgya az apostol. ¹⁰ *ki tehet ellenünk.* rom. 8. 31. josef gyorsasággal. vevé az Istennek segittségit, a midön el adaték. söt még nagy méltoságra⁴⁴⁶ [211a:] emelé, ellenséginek ellenekre, értedé tehát már mostanában dávidnak ezeket a szavait, véle vagyok a nyomoruságnak idejében. mint ha az Isten azt mondaná, szánakozással vagyok ahhoz a ki szenved, mert mint hogy ¹⁵ enyim, velem is vagyok szenvedésimben, és én is véle vagyok nyomoruságiban.

Storophila. botsásd meg uram ha félben hagyatom veled a beszédet. mert egy dolgot⁴⁴⁷ akarnék tölled meg tudni.

A krisztus. Örömet meg halgatlak mond meg. ²⁰ Storophila. Uram énnekem ugy tettzik hogy az ilyen tudomány nem tetzhetik azoknak, a kik nagy nyomoruságokban., inségekben.,⁴⁴⁸ és szegénységekben vannak, mivel mindnyájan azon panaszkodnak. hogy az Isten el hagyta őket, hogy reájok nem tekint, és hogy az inségben hagyta őket, dávid azt mondgya, hogy az ur azok mellet ²⁵ nagyon., akiknek a szívek nyomoruságban nagyon; david önnön maga nem panaszkodéké, olyan formán, mint ha az Isten [211b:] tellyeséggel el hagyta volna, ötet. a midön ilyen szokal fel kiált, *oh! én Istenem, oh! én Istenem, miért hagyta el engemet.* ps. 21. 1. *ne hagy el uram engemet, ne távozzál el töllem,* ps. 37. 22. *meddig lész* ³⁰ *uram jeledékenységben rollam, mindenkoroné. ?* ps. 12. 1. *meddig fordítod el ortzádot én töllem, miért fordítod el ortzádot mi tölünk, és miért felekez el ami szegénységünkről. és nyomoruságunkrol.* ps. 43. 25.

A krisztus. apedig leányom bizonyos, hogy az Isten mindenkor anyomorultakal nagyon. akikben öis szenved, noha jelen való létit ³⁵ nem érezhetik, meg halgattya azt, aki nyomoruságában segittségül

⁴⁴⁵ ugyan [an — beszúrás.]

⁴⁴⁶ méltoságra <emelte> [211a:] emelé,

⁴⁴⁷ dol(o)got

⁴⁴⁸ inségekben., [s—g-ből javítva.]

hija, de el titkolya magát, és egy kevés ideig el fedezi ortzáját. hogy meg próbálja az igazaknak hűséget. szent antal, az a híres remete, kegyetlenül meg veretvén az ördögtől, úgy hogy semmi tagjait nem bírta, olyan gondolatban esék, hogy az Isten el távoztván tőle, el
5 felejtette volna, de egy kevés idő múlva, fényeséget látván az Isten jelen való létének gondolá lenni, és [212a:] nagy sohajtásal. fel kiálta, hol valál hát Istenem, hol valál, miért nem valál jelen a midőn szenvedék. erre ilyen szozat adaték, én jelen voltam, és azt akarám szemlélni hogy miképen viseled magadot; ez így lévén, az Isten jelen
10 vagyon a nyomorúságban. noha rejtekben tarttya magát, ugyan is tsak magán a nyomcruságon könyü meg üsmérni, hogy az Isten nem távozik mesze azoktol, akik szenvednek. mert ha úgy volna, nem esnéneké kétségsben. lehetné azt oly könnyen szenvedni, és lehetné azt végig oly álhatatosan. szenvedni, hogy ha tsak az Isten segittsége
15 nem erősitené?

Storophila. miért kivannék hat egyebet, ha az Isten velem vagyon anyomoruságban, abban áll minden jóm, hogy az Istenhez kapsollyam magamot, és hogy az urban vessem reménségemet, mivel a kik ötölle el távoznak, el vesznek, mitsoda vakság az emberektől,
20 hogy azal nem kivánnak élni, aki nélkül el nem lehetnek.

A kristus. ezek mind jó gondolatok. ilyen gondolatid is legyenek mindenkor, visgáld meg azért ujontában, jóbót, úgy tettzet mint haö mindenit el [212b:] vesztette volna. de valójában semmijit sem vesztette vala el, mivel az Isten., akitől mindenit vette vala, övéle
25 volt, oh' tsudálatos ember, mondá az anyaszent egyháznak egy doktora, úgy tettzik mint ha egészen el rothatod⁴⁴⁹ volna, mind azon által egészen maradot., úgy tettzik mint ha egészen el tsunyitatot volna, mind azon által. igen nagy szépségü, agané dombon fekszik, mind azon által a menyekben uralkodik és noha mindentől meg
30 fosztaték is, de gazdag marada, mert azon szegénységben is, az Istenhez vala ragaszkodva.

Storophila. én nekem is nagy jómra leszen a nyomorúságban való létel, tsak uram légy velem., nagyob hasznomra válik, ha az emberek meg vetnek éretted, mint sem ha nagy tiszttségsben volnék nálad
35 nélkül, nagyob hasznomra válik, ha hozad ragaszkom a nyomorúságban., mint sem⁴⁵⁰ még amenyekben is lennem nálad nélkül. mert

⁴⁴⁹ el rothatod [fráshiba.]

⁴⁵⁰ sem [Beszúrás.]

ugyan is mit kívánok amenyekben, hanem csak tégedet. és mit kívánhatok a földön mást, te nálad nélkül.

A krisztus. E mind jó, de azt is meg kel tudnod, hogy a kereszt. az Istenhez köteledzi alelket. [213a:] nem olvastadé azt, hogy az én szolgálom gertruda, egyszer jelenést látván, azt meg tudta, hogy valamint a mátkásításnak, jele, és petséttye, a gyürü, ugy az Istenert, a testi, és a lelki alázatoságal valo szenvedés. valóságos bélyege a⁴⁵¹ választattaknak, és hogy ugy mondgyam alelkeknek, az Istennel valo mátkásodások, bizvást el mondhattyaik mind azok, kik nyomorúságban vannak, hogy az ur, az ő gyürüjével, zálogát adtameg egyesülésünknek.

Storophila oh! mely nagy jóság e? ki foghattya ezt meg.? kinek is lehetne ezt meg fogni, hogy az Isteni nagy méltóság anyit gondollyon egy féregel. olyanal mint az ember, még hogy azt is meg vallya, hogy nagy gyönyörüsége. az emberek fiaival lenni. az emberekel valo egyeség oly nagyé előtted, hogy még alkalmatosságot keress, avélek valo meg egyesülesre.,? atsudálatra⁴⁵² méltó titok, hogy a kereszt, a mellyet a világiak ugy gyüölök, záloga légyen az Istennel valo meg egyesülesnek. oh' tiszteletre méltó kereszt. mely kevesé üsmerik até érdemedet. az [213b:] olyan testi emberek, és az olyan szívüek, akiknek minden kedvek, és gondolattyok, a földi⁴⁵³ dolgokhoz vonszon.

A krisztus. Leányom légy mindenkor ilyen gondolatokban., de vagyon még hátra olyan dolog, a mely segitti ahozám valo szeretetet, és amelyet meg kel magyaráznom. azt tudod hogy az egyenlő természetüek között. abaráttság állandóbb, én pediglen olyan nagy szeretettel. valék az emberekhez, *hogy az Istennek formája, és természete lévén, magamot anyira meg aláztam, hogy a szolgának formáját, és természetét vettem magamra, és magamot hasonlová tettem atöbb emberekhez, és külső képen csak épen embernek láttzottam lenni,* tudodé hogy miért tselekedtem én azt,? azért hogy az emberek szeretetit el nyerhessem, akikhez is hasonlová tettem magamot, avétken kívül, mond meg azt énnekem, hát az embernek mit kel a maga résziről tselekedni,? nem kellé nékie. amenyiben tölle lehet. azon igyekezni, hogy hozám hasonló le-[214a:]gyen, példámot kövesse, és az én nyomdokomon járjon. ezért vagyon., *hogy akiket az én menyei atyám. öröktől fogva tudot,*

⁴⁵¹ a [Beszúrás.]

⁴⁵² atsudálatra [Első a—e-ből javítva.]

⁴⁵³ a földi <g> dolgokhoz

azokat el választotta. hogy az ő fiának ábrázattájához legyenek hasonlatosok.
rom 8. 29.

Storophila De uram hogy érhettyük mi el azt a tekéletességet,
és hogy lehetünk mi hasonlok az Isten fiának képéhez. ?

⁵ A kristus. ugy, ha az én életemhez, és szenvedésemhez alkalmaz-
tatód magad viselésedet. és szokásidót. valamint hogy én éretted
a keresztet viseltem. és azon meg holtam., ugy néked is kelletik vala-
mit tselekedni én érettem, ezért is mondgya⁴⁵⁴ vala az én apostolom
péter ahiveknek, hogy *részesüllyenek. a kristus Jésus, szenvedéseiben.*
¹⁰ 1 petr. 4. 13. aki pedig akeresztet viseli, a részesül, az én szenvedé-
simben.

Storophila. kitsoda beszélhetnéki az ur hatalmának. tsudálatos
voltát. ki is foghattya meg az ő szeretetét. mi lehet betsületeseb
egy vitéznek, mint az ő királyának fegyverét hordozni. és ditsőségeseb
¹⁵ egy aszszonynak, mint az ő férjéhez hasonlítani, ez így [214b:] lévén,
nagy tisztelet nékem., ellene mondani magamnak, és akeresztet után-
nad hordozni.

A kristus. az ilyen ditsőség nem haszontalan, de még mást is
mondok néked, a ki keresztet visel., a⁴⁵⁵ nem tsak hasonló hozám,
²⁰ de még én is szenvedek ő véle, és ő benne, mert olyan egységben
vagyok a választótimal. hogy valamit ő vélek tselekesznek. olyan
mint ha, azt én velem tselekednék, ezért is kiáltottam pálnak, *saul,*
saul. miért üldösz engemet. ? erre valo nézve is mondám ezeket. hogy az
ítélet napján. azt fogom felelni azoknak, kik irgalmaságot nem
²⁵ tselekedtek. *valahányszor nem miveltétek ezeket egygyel az én kitsinyeim*
közül, én velem nem miveltétek. mindenik tagomban szenvedek én
tehát, akinek is segittséget, és erőt adok, azért hogy a kereszt nékik
könnyünek tetzvén, meg tudgyák hogy velek vagyok.

Storophila most látom uram. hogy miért mondgya szent ágoston.
³⁰ supr. ps. 61. hogy a [215a:] kristus meg váltoja a maga testének.
és a teste tagjainak, a kristus maga szenved tehát a maga hibeiben.
kik ő érette szenvednek valamint a fő, amaga tagjaiban.

A kristus. szent felicita⁴⁵⁶ martyr, ezt jól tudta. mivel atömlöczben
lévén. szülésekor a fájdalom miat egy néhány szor fel kiálta,⁴⁵⁷

⁴⁵⁴ mondgya <h> [?] vala

⁴⁵⁵ a <tsak> nem tsak

⁴⁵⁶ felicita [felüaból javítva.]

⁴⁵⁷ fel kiálta, [fel kiáltvánból javítva.]

a melyet meg halván a tömlőtz tarto. mondá nékie, ebben a kevés
fajdalomban is kiáltasz, hát mit fogsz még tsinálni, a midön meg
égetnek, vagy esze darabolnak, a melyre felelé felicita nagy bátorságal,
mostanában én szenvedek. de akoron. akristus fog szenvedni bennem.
5 ugy is lön, mivel amidön a fene vadaknak vettetétek, leg kisseb jajdulást
sem hallának tölle.

Storophila. uram aki azt jól meg tekénti, és magával el hiteti,
hogy aki nyomoruságot szenved, azal véle vagy, és. hogy aki szenved,
abban magad is szenvedcz., az olyan nem fogja keserűnek tartani
10 akeresztet. és nem fog zugolodni azért. [215b:] amit az Isten reája
botsát, de söt még azt jó⁴⁵⁸ szivel veszi, nem kel tsudálkoznom.
a szent thérésia kívánságán,⁴⁵⁹ aki vagy a szenvedést, vagy a halált
suhajtotta, hát még aboldog pázziai magdolna, mint szereté akeresztet,
akinek szokása vala mondani, hogy nem kívánnya se arövid életet,
15 se a hirtelen valo halált, mert a menyekben nintsen szenvedés, a hoszu
életet kívánom tehát. mert sokáig akarok. szenvedni az Istenért.,
nem tsak a martyromságot, hanem még abetegségeket, káromlásokat,
nyomoruságokat, és üldözéseket. anyomoruság kedves tehát annak.
aki az Istent szereti, aki pedig ötet nem szereti, annak keserves.
20 mivel a szenvedésnek szereteti, és a kívánság, hogy valamiben hason-
lithasson a kristushoz. anyira fel gerjeszti a szivet., hogy nem akarná-
nak lenni szenvedés nélkül, mert azt tarttyák., hogy mentöl többet
szenved az Istenért, annál inkább fogja öket szeretni. [216a: üres]
[216b: kép] Sok nyomoruságok által kel nekünk az Isten országában
25 mennünk. act. 14. 21

[217a:] A kristus. látod tehát magad, hogy nem kel ezután abban
kételkedned,⁴⁶⁰ hogy nem a szeretettől. jöne a kereszt, és hogy nem
aszertetet küldené aztot, mivel azt magad is meg vallod, hogy a fel
gerjeszti az Istenhez valo szeretetet, a kereszt olyan el rejtetet jó,
30 a melynek érdemit ha az emberek üsmernék, nagy buzgoságal kérnék,
és magokot, érdemetleneknek tarthatnák. annak el⁴⁶¹ nyeresére,
az oly bizonyos jele is az Isten szeretetének. hogy az Isten nem hagyja
valamely szenvedés nélkül választatit.

⁴⁵⁸ jó<1> szivel

⁴⁵⁹ kívánságán, [Szóvégi *n-t*-ből javítva.]

⁴⁶⁰ kételkedned, [Szóvégi *d-k*-ből javítva.]

⁴⁶¹ el nyeresére, [*l-n*-ből javítva.]

Tizedik Rész

Hogy a keresztnek segítségével kell által menni,
a világnak tengerén.

Sok nyomorúságok által kel nekünk. az Isten országában
mennünk. act. 14. 21.⁴⁶²

- ⁵ Storophila. A keresztnek uttyán valo sok járása után, meg szoká szeretni ezt a terhet. és öröm-[217b:]mel venni a nyomorúságokat, a kristus egy kevés nyugodalmat akarván nékie adni, anyi fáradsági után, egy hajóban ülteté, és oktatni kezdé arra. hogy miképen kellesék. által menni a világnak szélvésztes tengerén, és boldogul érkezni a
¹⁰ menyei hazának parttyára; indullyunk meg tehát együt, mivel jobban el végezheted én velem ebben ahajóban azt a kevés utadot amely még hátra vagyon. ugy is már közel vagy hazádhoz. és tsak nem el érted atzél, a melyet oly-igen sohajtottad, visgáld meg hogy mitsoda gondolatban lehet az olyan ember, aki noha meszire meg láttya
¹⁵ hazáját, de széllyes tenger⁴⁶³ vagyon közte, azt láttya hogy hová kellene menni. de abban nintsen módgya. hogy oda mehessen, így vannak ez életben az emberek, kívánnák el érni azt az örökös lako helyet, de a világnak tengere, a melyen által kell menni, közöttök vagyon. hogy pedig meg tudhassák, hogy mimódon⁴⁶⁴ kel oda érni, én magam
²⁰ le szállottam onnét., ahová [218a:] kell nekik meniek, hogy az utat meg mutassam, de mit tselekedtem még azon kívül. keresztnek fáját választottam hogy azal által menyek azon atengeren, látod tehát hogy senki által nem mehet azon a tengeren, ha a keresztel nem segitti magát, által kell menned leányom a világnak tengerén., azért el nem
²⁵ kel vetned a keresztet, mert más képen hazádban nem juthatz, ved elő tehát arosz kívánságoknak szélvészteskor a keresztet, és a légyen evedzöd, a mely meg ment ahajo törestöl.

- Storophila. örömezt elő veszem uram a keresztet, és azal segittem magamot, de én itt olyan dolgokat látok, a melyekről soha sem gondolkodtam. és a melyek a keresztnek formáji, a vas matska nem hasonlitté
³⁰ a kettös kereszthez. ? a hajo árbutz fája nem olyané mint egy kereszt ? a kormányt nem lehetné kereszt formára tsinálni. ? és a keresztel, nem lehetné a hajot vonni, valamint⁴⁶⁵ lapátal. ?

⁴⁶² 21. [1-2-ből javítva.]

⁴⁶³ tenger <le> vagyon

⁴⁶⁴ mimódon [Második m javítva.]

⁴⁶⁵ valamint <és> [?] lapátal. ?

A kristus. mind ezeket jól mondod. [218b:] és gondold el, hogy valamint a lepedő füg az árbutz fán, én úgy függöttem akereszten, szenvedvén ott a sidoknak csufságit, és a tsendes élet helyet, a melyben lehettem volna, agyalázatos kereszten szenvedtem.

⁵ Storophila. uram mely kedvesek ate beszédid, meg mutattják azok énnekem, hogy miképpen visellyem magamot. a világnak szélvészében, és hogy mi képen menyek a mennyei jérusálem felé, kérlek uram, taníts meg még jobban engemet arra az utra, és arra, hogy mire vigyázak, hogy oda jól el érhessek,

¹⁰ A kristus. tsak rövideden le rajzolom néked azt a titkos hajot, a melyen tellyeségel utoznod kell, az egész anyaszent egyház olyan mint egy⁴⁶⁶ nagy hajó, atengeren, a mely, valamely hatalmas ország felé tarttya uttyát, az ura pedig annak a hajonak az atya Isten, én pediglen mint fia, kormányozo vagyok., a kedves szél, a szent

¹⁵ [219a:] Lélek, még többet is mondok, a világ olyan mint egy tenger, azon a sok féle forgo szelek, a sok kísérteteket jelenítik, a sok üldözések, nyomorúságok, veszedelmek, olyanok mint a tenger hajjai, a tengerben lévő örvények., kö sziklák, hajó törések, mind ezek világosan képzelik, a világi ditsőségnek. fel fordulását, és a sok féle vétkeket,⁴⁶⁷

²⁰ látod már most hogy mitsoda sok veszedelem⁴⁶⁸ vagy on atengeren. de a mely hajó abékeséges türeéből áll, és meg vagy on erősítve. mind belől, mind kívül, az Isteni félelemel. az olyan a szélvésztl nem tart, és békeségesen jút, az üdveségnek parttyához.

Storophila. uram, kevés beszédel. mely sok dolgot adcz előmben, ²⁵ mely sok jó erkölcsöket kellene követnem, és menyi áitatos dolgokat kellene végben vinnem.

A kristus a valo hogy a tenger hajjai tsudálatosak. de a⁴⁶⁹ menyekben lévő ur, még tsudálatosab, szüntelen kell ötet kérni, hogy jó szelet ad-[219b:]gyon, azoknak, kik a világ tengerin járnak, hogy azt a ³⁰ sok veszedelmet el kerülhessék.

Storophila azon a⁴⁷⁰ hajon valo járás igen nehéz, fő képpen a midőn sokáig tart. de meg gyönyörüséges. mivel a menyei hazában viszen.

A kristus, leányom. kövessed a hajosokat, kik nagy fáradságokkor. egy mást szokták bátorítani, és biztatni, erre valo nézve. énekely

⁴⁶⁶ egy <h> [megkezdett h] nagy hajó.

⁴⁶⁷ vétkeket, [vétkeket, ből javítva.]

⁴⁶⁸ veszedelem <ben.> vagy on

⁴⁶⁹ a [Beszúrás.]

⁴⁷⁰ a [Beszúrás.]

magad is szent énekeket, hogy vigassággal juthass hazádban. légy áthatatos és bátor., meg ne ijedgy attol anagy tengertől, a melynek habjai, a világi⁴⁷¹ nagy méltóságokat jelentik, gondold meg hogy sok számu szentek az Istenben valo biztokban. semminek tartották azokat

⁵ a sebeséggel valo habokot, és sokan boldogul érkeztek. szent hazájokban
Storophila. uram ez ugy vagyon., de sokan is szenvedtek hajo törést, és sokan a viz fenekére mentek.

A kristus mit akarsz ebből ki hozni,? nem [220a:] tudodé azt. hogy a⁴⁷² jó hajó nélkül, nem lehet által menni atengeren, egy jó
¹⁰ kormányos minden féle széllal megyen, olyan jól tud a széllal élni, hogy ha szinte ellenkező is, de a portusban bé megyen, nintsen mindenkor tsendeség atengeren, és nintsen olyan hajó. a mely mindenkor el kerülhesse a szélvész, visgáld meg azt, hogy a mely hajoban valék⁴⁷³ atanitványimal, noha ura vagyok a szeleknek, és avizeknek,
¹⁵ még is nagy veszedelemben forog vala. szükséges tehát hogy jó hajon járj, azon atengeren. de arra vigyáz, mert a titkos ellenségek. igen ártalmások azon atengeren, mivel ahajodot hirtelen meg állittyák, azokat tehát el kel kerülni, azok az ellenségek pedig, atesti gyönyörűségek,⁴⁷⁴ a világi nagy boldogság, ezek mesze el vetik akeresztet,
²⁰ nem tudnak az ellenkező széllal élni, mert soha sem próbálták. az évangéliumbéli gazdagnak a hajóján nem vala keresztes árbutzfa. azért is magát el⁴⁷⁵ veszté, és apokolnak parttyára érkezék, noha [220b:] mindenkor kedvező szele vala. ellenben pedig a lázár hajója, rakva vala kereszttel, és nyomorusággal., és mindenkor ellenkező szele
²⁵ volt. mind azon által, az az ellenkező szél, boldogul vivé ötet, az ábrahám kebelében. valamint egy bátorságos portusban, tudodé miért esék hajo törésben az a gazdag? azért hogy agazdagságot, a melyel ahajója felettéb vala meg rakva, igen szerette, és azt nem akará a tengerben vetni, hogy az által meg menttse mind hajóját,
³⁰ mind életét a veszedelemtől.

Storophila. uram ezek a bölcseséggel valo tanátsid, meg oltalmaznak engemet az én ellenségimtől, és vigyázásal is fogok járni, de uram kérlek tanits meg engem egy dologra. ha remélhetié az olyan. hajó, a melyen elegendő békeséggel türés vagyon, boldogul valo el érkezését. ?

⁴⁷¹ a világi [Első í— a-ból javítva.]

⁴⁷² a [Beszúrás.]

⁴⁷³ valék(,) atanitványimal,

⁴⁷⁴ gyönyö(ny)rűségek,

⁴⁷⁵ el <f> veszté,

A kristus. igen is remélheti, abban nem kételkedhetel. ha eszedben jut, mit mond az évangélium, hogy sok nyomorúságok által, kel bé menni. [221a:] az Isten országában, világosan meg mondtam én azt, akor, hogy sok utozás után, végtire akerszt, a mennyei
5 hazában viszen, amidön azt mondám ajó latornak, ma velem lészesz aparaditsomban, ez alator, sok keringése, és vándorlása után. sokszor hajo törést szenvedet volna. nem is remélhette volna amennyei hazában valo érkezését, hogy ha erős hittel és bizodalomal., a kereszthez nem köttetet volna., eszerént lehet tehát el kerülni. avilági tengeren
10 lévő veszedelmet, a keresztel, a bizonyos lévén, hogy a szent, és sanyaruságos élet, nem veszti el magát. a roszt⁴⁷⁶ kívánságoknak habjai között.

Storophila. uram, minden bizonyal.⁴⁷⁷ boldognak kell lenni akor ahajokázásnak. a midön akerszt, árbutz fa helyét vagyon, a midön
15 azászoló helyet keresztet tésznek ki, az ilyen állapotban, egy álhatatos kereszténynek. meg kel vizgálni, hogy mely felől jö a szent léleknek szele, és magát, a kegyelem, vezérlése alá kel⁴⁷⁸ vetni, boldogok az olyanok. kik meg nem engedik hogy a habok, ide, s' tová hánnyák, hanem azon igyekeznek. [221b:] hogy egyenesen mehessenek az
20 üdvesség parttya felé, abban a boldog portusban. léssen a lélek nyugodalomban. és bé tölttetvén az Istennek jelen valo létével., ment léssen örökül a veszedelemtől.

Tizen egyedik Rész.

Hogy a keresztnek szekerén kell jutni a menyei
Jerusálemben.

25 Te készitted el szekereidet, hogy meg menttsed népedet.
hab. 3. 8.

Storophilának. jó szele lévén, boldogul el végezé atengeren valo uttyát. és a parttra ki szálla, akor monda akristus néki, örüly leányom, mivel boldogul által mentél a tengeren, nem is vagy már mesze attol
30 ahazától, a melyet annyira sohajtottad, igen jó pediglen, szekerem el végezned azt a kevés utat., a mely⁴⁷⁹ még hátra vagyon, se anyi fáradságod nem léssen. hamaréb-[222a: üres]

⁴⁷⁶ a roszt(>)

⁴⁷⁷ bizonyal. <szereintsésnek> boldognak

⁴⁷⁸ alá kel vetni, [kel l-je t-ből javítva.]

⁴⁷⁹ a mely<et a> még

[222b: kép] Te készíted el szekereidet, hogy meg menttsed népedet.
habac. — 3. 8.

[223a:] is el éred azt az örökös lako helyet, storophila. ezeket halván,
meg örüle, gondolván hogy talám a szekér még ujjab oktatására
5 is adhat okot. és olyat jelenthet, a melyet akristus meg magyaráza
nékie.

A kristus. meg üsmérvén gondolattyát. mondá nékie. gondolodé
azt, hogy a kereszt nem lehet néked szekér helyet, győzelem szekere
helyet volt a nékem⁴⁸⁰ a midön meg győzvéen avilágot, ahalált, és az
10 ördögöt, azon mentem bé dicsőségesen. a menyei jerusálemben.
mivel szükséges volt hogy szenvedgyek. és ugy mennyekbé aditsősé-
gemben. a mint is az apostol. azt mondgya felöllem. *hogy meg fosztván*
*a fejdelemségeket, és a hatalmaságokat, bátran által vittem. meggyőzvéen*⁴⁸¹
15 *azokat a kereszt által.* Col. 2. 15. azt tudod hogy egy a proféták közül
ezeket mondgya, *ki fel ülez ate lovaidra és ate szekereidben a szabadítás.*
hab.. 3. 8. valamint Illyés proféta. [223b:] a ki engemet jelentet,
el ragadtatot az égben, egy tüzes szekeren; ugy minek utánna a keresztet
hordoztam és⁴⁸² halált szenvedtem volna, magamot a menyekben
20 fel emeltem. ugyan az is igazságos dolog, hogy a ki velem együt hordoz-
ta a keresztet eföldön, fel emeltessék azon kereszt által a menyekben.
valamint egy szekéren, azt mondom néked bizonyosan storophila.
hogy ha jó szivel hordozod a keresztet, a kereszt is fog tégedet hor-
dozni, és oda fog vinni, ahol vége lészen minden szenvedésidnek.

Storophila. mely jó az Izraelnek Istene, az egyenes szívűeknek.
25 mely nagy hozám ate irgalmaságod, akarván a menyekben fel emelni
engemet⁴⁸³ a keresztén, most látom világosan, hogy a kik az Istent
szeretik, azoknak minden jovokra fordul.

A kristus azért is mondám én ezeket, hogy az én igám gyönyörűségés,
és az én terhem könnyű, ugyan is hogy lehetne ez a terh. nehéz, [224a:]
30 holot nem hogy ötet hordoznák, de még ő hordoz másokat, ez a terh.
olyan mint a madarak szárnyai, a melyek azokat hordozák, a kik
öket hordozák. mivel az ő szárnyok. nem nehezebbeké, hanem kö-
nyvebbeké tészik őket. eképpen kel tekinteni a keresztet, a mely akár
mely nehéznek láttassék lenni, de fel emel a menyekben, és a lészen
35 az a szekér. a mellyen, a menyei hazádban érkezel. mert, valamint

⁴⁸⁰ nékem <jerusálemben,> a midön

⁴⁸¹ meggyőzvéen [Második g—y-ból javítva.]

⁴⁸² és <sz> halált szenvedtem volna, <u> magamot

⁴⁸³ engemet<,> a keresztén,

hogy, az evangélium a törvénynek terhét, mind tekéletesebbé, mind könnyebbé tette, úgy a keresztnek is terhe, nem hogy súlyos volna, de sött még meg könnyebbíti azokat. kik azt hordozák próbálják meg az emberek, hordozák azt a keresztet, és meg fogják érezni,⁵ hogy a mely könnyű, és kedves, és hogy mi modon viszi őket a menyekben.

Storophilanak ez a lelki szekér. igen kezdék tettetni, azért is meg batorodván. ezeket [224b:] kérdé az ő szent mesterétől. meg akarnám uram tudni minden részeit annak a szekérnek. mitsoda kerekei¹⁰ vannak annak. mitsoda lovak vonnyák. és ki hajttya azokat?

A kristus sokat akarsz egyszers mind meg tudni leányom, igen jó hogy azokat meg magyarázam⁴⁸⁴ egy más után. ennek a lelki szekérnek. a négy kerekei, a négy jó erkölcsök. úgy mint, az Isteni szeretet, az engedelmeség. a békeséges türés, és az alázatoság. én akerszten¹⁵ léven., alázatosággal szenvedtem, a sidok káromlásokat, és akár mint bántanak velem, de békeséges türéssel szenvedtem. a felebaráti szeretet pedig soha senkiben több nem volt mint bennem, mivel nem tsak abarátimért, de sött még az ellenségimért is le tettem életemet, engedelmes voltam pedig mind halálig, az ilyen kerekerekre tettem²⁰ én tehát a keresztnek szekerét, azért hogy pél-[225a:]dálul legyek a szeretetben, engedelmeségben. alázatoságban, és tükröd a békeséges türésben.

Storophila uram. mely kedves kerekei vannak szekerednek, kérlek uram adgy nékem ez iránt még bőveb oktatást.

²⁵ A kristus. figyelmez tehát beszédimre, ennek a szekérnek első kerekét, szeretet kerekének nevezém, mivel a szeretet nem érzi a munkát, mennél nagyob a szeretet, annál könnyeb aterhe, visgáld meg tehát, mely könnyen fordul a keresztnek, lelki szekerében, a szeretetnek kereke., mivel akár mely hoszu légyen a kereszt, de annak³⁰ rövidnek láttzik, a kiben szeretet vagyon.

A második kereke pedig ennek a szekérnek. a valóságos engedelmeség. és az Isten akarattyával valo meg egyezés, mivel aki az Isten akarattyára nem hadgya magát, annak az út nehéz és hoszu, és szomorúsággal vontzollya maga után a keresztet, de a ki az Isten akarattyára³⁵ hadgya magát, an-[225b:]nak minden féle út egy aránsunak tettzik, akár jó, akár rosz legyen az út, de azon az Isten akarattyát, követi, és szerencsésen is érkezik a menyei hazában.

⁴⁸⁴ meg magyarázam [Második a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

A második kerék, a valóságos engedelmeség, és az Isten akarattya-
val való tekéletes meg egyezés. mivel aki mindenekben az ő akarattya
alá veti magát, minden keresztivel. a szekérben hordoztatik, más
képpen, magának kellene azokat hordozni. az olyanok. kik. nem
5 tudgyák hasznát venni ennek a szekérnek, a mely az utat kedvesebbé
tészi, a lelki életben, mások után maradnak, és kételenek gyalog
menni. nagy fáradságal, ettől is vagyon. hogy nagy keserüségel
vonnyák magok után akeresztet. de ellenben. az olyanok. kik készek
olyan uton járni, a mint az Istennek tettik, mivel tellyeségel az ő
10 akarattya alá vetik magokot. az olyanok⁴⁸⁵ meg sem érzik az utat,
se a tö- [226a:]visre nem hajtanak. és boldogul érkeznek, a mennyei
házában.

A harmadik. kerék, abékeséges türés, a melyről már beszéltem
néked, meg mondván. hogy sok nyomoruságok által. kell bé menni
15 amennyeknek országában.

A negyedik kerék, az alazatosság. a mely nélkül lehetetlen ame-
nyekben menni. ezt én meg mutattam a magam személyiben. mivel,
én a ki le szállottam. én fel is mentem minden egek felibe eph. 4. 10.
vigyáz hát arra storophila. hogy a rosz kalauznak nyomdokát ne
20 kövessed, ne hogy fel fordulván a szekered, a veszedelemben ne essél.

Storophila. uram ha meg nem bántanálak. még azt kérdeném
tölled, hogy ha nem volnaé szükséges. meg kenni azokat a kerekeket.
mivel az igen szükséges hogy a kegyelemnek lelki kenettye [226b:]
segittse gyengséginket, és meg elegyittse. az áitatosságnak olajával,
25 a keresztekben való békeséges türésinket; lehetetlen is volna azoknak
keménységit el viselni, hogy ha tsak meg nem lágyittatik a menyei
kenettel. ettől vagyon hogy sokan irtoznak aszenvedéstől, mert a
kereszteteket jól lattyák, de a keresztel való keneteket nem láttyák.
de hol lehet olajat venni, a mely oly szükséges erre a kenetre. ?

30 A kristus. Én bennem lehet leányom azt meg találni, nem tudé⁴⁸⁶
azt, hogy az atyám. *meg kent engemet avigasság olajával, a társaim
fölöt* ps. 44. 8.

Storophila. uram én ezeket meg nem foghatom.

A kristus. halgass engemet. és meg értetem veled. valamint hogy én.
35 mikor a jordán vízében mentem, nem tsak ezt a folyo vizet szenteltem
meg. hanem mind a többit is. a melyek- [227a:]nek erőt adtam arra,

⁴⁸⁵ olyanok(nak) meg sem érzik

⁴⁸⁶ tudé [Íráshiba? tudodé helyett. Vö. a 404. sz. jegyz.]

hogy meg szenteltyék a lelkeket, a kereszttségben. ez okáért. a mioltá-
tol fogvást ki jöttem jerusálemből a keresztmel. azon időtől fogvást,
az egész keresztet. az enyimben. akenetnek, különös vigasztalását
vették. azon idő előt a kereszteteket igen szomorú, és nehéz dolog
5 volt hordozni, de az ólta, az kereszt igen kedves iga. és könnyü, ugyan
ezért. is sohajtották azt sokan olyanok, akik annak előtte irtoztanak
attól. ugyan ezen olajrol is mondgya az irás. *vony engem, utánnad
futunk. ate kenetid illattyára* Can. 1. 3.

Storophila. *mint a Zírral. és kövérséggel tellyék meg a lelkem, és*
10 *vigadásnak ajakival düsérni fog az én szám.* ps. 62. 6. de azt szeretném
uram már meg tudni, hogy mitsoda lovak vonnyák azt a szekeret. ?

A kristus. azok a lovak kik a szekeret vonnyák., a jó kívánságok.
a melyek a szent hazához valo szeretetből származnak. mely sebeséggel
visz-[227b:]nek ezek a lovak a kívánt helyedre, ezeknek a Zabolájok
15 a békeség. és az egyeség köti esze őket.

Storophila. mely nagy boldogság uram olyan szekérben lenni,
a melyet ilyen lovak vonnyák., az ilyen szekérben hamar el érhetni
aboldogságot. de uram kérlek ki fogja hajtani azokat a lovakot ?

A kristus. én magam fogom hajtani azokat, az atyának igéje
20 lévén, én tudom őket vezetni, fel is ébresztem. az igasságnak osto-
rával. a leg restebbet, hogy szaporábban fusson az üdvességnek
uttyán. mond meg már azt nékem. mit gondolsz mind ezekről.

Storophila. azt gondolom uram, hogy tsendesen jár az olyan,
a ki abékeséges türesnek szekérében vagyon. mivel ate szekered
25 egyenesen viszen minket a menyei jerusálemben. azt is gondolom
uram, hogy a martyroknak nagy kegyelemből vala sebesebb szekerek.
mint sem másoknak, a melyek sebesebben vitték őket a menyei hazá-
ban. adná Isten. hogy én is olyan [228a:] sebeséggel mehetnék abban
aditsőségben. a melyet oly igen ohajtok.

30 A kristus. Leányom azt meg nyerheted, mártýromságot⁴⁸⁷ lehet
szenvadni, vas, és tüz nélkül is, tsak békeséges türelel légy akár
mely nyomoruságban., sokan szenvadnek mártýromságot⁴⁸⁸ az ágyok-
ban, az ilyen sokáig vagyon aprobába, és az ostor alat. de azért nem
zugolodik, se nem szomorkodik, hanem bátorsággal viaskodik, ilyen
35 formán mártýr az ágyában⁴⁸⁹ is, és el veszi akoronát attól., a ki ő

⁴⁸⁷ mártýromságot [om — beszúrás.]

⁴⁸⁸ mártýromságot [om — beszúrás.] az ágyokban, <de> az ilyen

⁴⁸⁹ ágyában [Második á — beszúrás.]

érette a kereszthez szegesztetett. látod tehát, hogy a keresztnék szekerében vétetnek azok is, kik betegségeket szenvednek., légy nagy bizodalomal tehát az Istenhez, jó tselekedeteket milyely. és szenvedgy Zugolodás nélkül, hogy a békeséges türésnek, szekerén, vitessél a menyekben, ezen avilágon, a munka könnyü, és az élet rövid, a másikában, ajutalom nagy, és a nyugodalom örökké valo, azt tud meg, hogy valamikor valamit szenvedcz. az Istenért. békeséges türésel., és alázatoságal., akor az Isten mártyrja vagy.

[228b: kép] Jövel fel a hegyre a hol én vagyok. Exod. 24. 12.

[229a:] *Tizen kettődik Rész*

10 Hogy a kereszten, valamint a lajtorján, fel lehet menni az Isten házában.

Jövel fel a hegyre., a hol én vagyok Exod. 24 12.

Storphilát, mind akivánsági, mind a szekere, nagy ditsöségel vivén, közelget vala a menyeci jérusálem felé, a kristus még meszire 15 meg látván, mondá nékie. emeld fel szemeidet, és tekintsed azt a hegyen épitetet szép várost, ottan a lakosok, nagy egyeségben vannak, az, a nagy királynak városa.

Storphila. ezt halván, nagy örömben fel kiálta. ditsöséges dolgokat mondottak te felölled óh Istennek városa. mely boldogok azok, 20 akik tégedet szeretnek., és akik a te békeségedben teszik örömöket,⁴⁹⁰ de már mostanában ki vezet fel engemet [229b:] arra a szent hegyre? ki ad nékem szárnyat, mint a galambnak, hogy repülhessek, és nyugodni mehessek. abban a szent városban?

A kristus. nem szükséges leányom hogy szárnyad legyen. hanem 25 inkább egy lajtorjáról gondolkodgyál. mivel az urnak hegyére, nem szárnyon mennek, hanem tsak lassan lassan mennek oda fel, emlékezelé jákób patriárkárol. a kinek az Isten olyan hoszu lajtorját mutatot, hogy egyik vége aföldön volt, a másika az eget érte, és azon az angyalok mentenek, fel,⁴⁹¹ s' alá.

30 Storphila. jól emlékezem uram arra, kérlek magyarázd meg nékem, hogy mit kel érteni azon alajtorján.

A kristus. csudálatos dolgokat⁴⁹² jelent, a melyek. meg mutattyák hogy mitsoda munkával., és békeséges türésel kel jutni abban a szent

⁴⁹⁰ örömöket, [Szóvégi *ō*—*e*-ből javítva.]

⁴⁹¹ fel, [Beszúrás.]

⁴⁹² dolgokat [*ol* — sorközi beszúrás; *k*—*t*-ből? javítva.]

varosban. az a lajtorja arra meg tanit, hogy a menyei út nehéz, némelyek avalo hogy azon el⁴⁹³ érkeznek a munka, és a sok szenvedés után, de sokan vannak [230a:] olyanok., akik azt vegben nem vihetik, és el esnek.

⁵ Storophila. uram akar mely nehéz legyen oda fel menni, de nagy vigasztalás az, a midön oda fel érkeztenek, és a menyei kaput nyitva talállyák.

A kristus. azintsen különbben, eszerént is rendelte azt, az örökké valo böltsesség., jákób ezt észre vévé, a midön fel ébredvén. mondá, az¹⁰ *ur bizonyára ezen helyen vagyon. én azt nem tudtam,* és nagy ijedséggel mondá *rettenetes hely ez., itt vagyon az Istennek háza. és a menyeknek kapuja.* mind ez, azért mutattaték meg a profétanak. hogy a bátytatol valo félelmét le tenné, és bekeséges türessel szenvedné anyomoruságot, a melyekért, látná maga. hogy meg nyittatot néki az örökké valo¹⁵ lako hely.

Storophila. kitsoda ád nékem olyan hoszu lajtorját, a melyen fel mehessek. ajákób Istenének házában, az eget nagy meszeségben látom. gyakran is énekelem ezeket a szokot, fel emeltem szemeimet te hozád én Istenem, aki az egekben lakozol. de e nem [230b:] elég,²⁰ mivel olyan mesze vagyon az égg a földtől, hogy nem tudom mit tselekedgyem. szivesen kívánnék oda fel menni, de uram semmi lajtorját nem látok.

A kristus nem tudodé azt, hogy a kereszt fog segiteni tégedet, mitsoda tsudálatos dolgokat nem tselekedtem én akeresztemel. azal²⁵ fel emeltem a vétekben eset embert, az égben. valamint egy lajtorján. magam is azon alajtorján mentem fel, meny fel hát azon félelem nélkül, az eséstől se tarts, mert a felső végit tartván alajtorjának. akezemet nyujtom mind azoknak. akik el fáradtanak. hogy könnyebben fel mehessenek.⁴⁹⁴

³⁰ Storophila. oh uram ki nem mondhatom mely buzgoságal. kívánom és ohajtom hogy az Isten házában érkezhessek a keresztnek lajtorjáján, abban ahelyben néznek tégedet az angyalok nagy örömel, de uram kérlek nyujtsad hozám kezeidet, segits engemet., és mutásd meg nékem hogy miképen lehet lajtorját tsinálni a keresztből.

³⁵ A kristus. azt meg kel tudnod. hogy akeresztnék, olyan ereje vagyon, hogy mentől inkább terhel meg [231a:] valakit nyomoruságal, annál

⁴⁹³ el érkeznek [I—r-ből javítva.]

⁴⁹⁴ mehehessenek. [Elírás.]

felyeb emeli azt az Istenhez, menyi sok nyomorúságban lévök próbálták azt meg, hogy a kereszt, a világhoz valo ragaszzkodástól el választotta, és a menyei dolgokhoz fel emelte, ezt magad is meg vallod hogy ugy vagyon.

⁵ Storophila. uram nintsen kulomben. de azt akarnám meg tudni, hogy mitsoda formára vagyon tsinalva, az a lajtorja. a melyen az ember fel mehet amenyekbe.

A kristus. annak alajtorjának akét oldala ebböl akét szobol áll, ély aszenvedésbe, és a mértékletességbe. alajtorja fogai pedig hogy
¹⁰ mik legyenek, arra meg tanyit az apostolom. *meg hajtom térdeimet az mi urunk Jesus kristusnak Atya előtt, hogy meg tudhassátok minden szentekel. egybe. minémü legyen á szélessége, hoszusága, mélysege, és magossága.* eph. 3. 14. látod már mostanában. hogy annak alajtorjának. tsak négy fogai vannak. de visgáld meg már most, hogy mitsoda
¹⁵ formában. az olyan a ki akereszthez vagyon szegezve, annak a feje a kereszthez lévén tamasztva, jelenti ez azt, hogy⁴⁹⁶ egy kereszténynek. min-[231b:]denkor az urhoz kel fel emelni a szivét, és szándékját, a kezei pedig ki lévén terjesztve, a kereszthez vannak szegezve, szükséges tehát hogy azö kezei mindenkor jó tselekedeteket tselekedgyenek. és eszerént emeltetik fel a lajtorjának a második fogára, ateste
²⁰ pedig a keresztben el vagyon nyujtva; szükséges azért. hogy egy keresztény egész életében sanyargassa a maga testét. és penitenziát tarttson. és ugy érdemli⁴⁹⁶ fel menni a lajtorjának harmadik fogára, a mélység pedig az álhatatoságot jelenti. a melyel kel lenni egy kereszténynek.
²⁵ minden tselekedetiben, hogy azt hidgye szivében. a mit meg nem foghat elméjiben. hogy ne keresse azt, a mi felyül haladgya erejét, hanem a reménségel táplállya magát, eszerént emeltetik fel. a negyedik fogára alajtorjának. eképpen emeltettek fel a szentek. ilyen formában kerülték el avilágnak tsalárdságát. és érdemlették meg koronáztatni
³⁰ az örökké valo ditsöségés koronával

Storophila. mely boldog garádits uram az, a melyen az örökké valo boldogságban lehet fel menni.

A kristus szükséges hogy ezen siralomnak völgyében., mindenkor kívány fellyeb fellyeb menni, mivel az [232a:] ur áldását adván
³⁵ hogy eléb mehess ajó erkölcsben, mind addig valamég el nem érkezel a sionnak. Istenehez, amunka meg ne ijessen tégedet. se adolagnak

⁴⁹⁶ hogy <a keresztnek> egy kereszténynek.

⁴⁹⁶ ugy érdemli <meg> fel menni

nehéz volta miat viszá ne térj, légy bátor, kövessed férjednek véres nyomdokit, ugy hogy fel mehess véle a szent hegyre. és bé mehess⁴⁹⁷ az örökös sátorban.

Storophila. kész vagyok uram ate parantsolatidot meg tartani,
⁵ és semmi meg nem tartoztat, hogy nyomdokidot ne kövessem. a martyrok tehozád akarván fel menni, lajtorját tsináltak. magoknak akeresztekből,⁴⁹⁸ tüzes vasakbol. fogokbol. és más egyéb kinzó eszkö-zökből, de kérlek uram, segíts engemet. mert ez a nyomorult test meg nehezeti alelkemet. és a föld felé viszen engemet, vezesed lépésimet.,
¹⁰ hogy a kísértetbe meg ne botollyak, nyujtsad kezed munkájának kezedet, hogy ellenségim előtt, el ne essem.

Alig végező el ezeket storophila. hogy akristus akezőt nyujtá néki, és fel segitté ahegyre, mondván. jól telekedted hogy segittségedre hittál és hogy bennem vetetted reménségedet., nem a magad erejében.

¹⁵ Storophila benned vetettem uram reménsége-[232b:]met, az én örömem az urban lészen, és azén üdvezitömben örvendezek. legyen áldot az én Istenem, és mindenek felet valo legyen. az én üdveségem-nek kut feje. te adtal uram nékem eröt, te vezetél tiszta uton engemet. te teted⁴⁹⁹ gyorsakká azén lábaimot, és te tettél bátorságos helyre
²⁰ engemet, te adtad uram kegyelmedet az üdveségemre, és ate jób kezed tartot meg engemet, azért szeretni is foglalak tégedet., és áldani fogom nevedet örökkön örökké

Tizen harmadik Rész

Hogy a kereszt meg nyittya a menyeknek kapuját.

Meg nyittatik annak aki Zörget. luk. 11. 10.

²⁵ Storophila. A hegy tetejére érkezvén, ót egy szép tágas hely vala, a menyei jérusálem előtt, és meg állapodván. akristus mondá néki. ihon már tsak hamar bé telik kívánságod, mivel ez, a nagy király városa. látodé mely nagy fényeségbe vagyon, ennek fundamentuma minden féle [233a: üres]

³⁰ [233b: kép] Meg nyittatik annak a ki zörget. luk. 11. 10.

[234a:] drága kövekből áll, magos kö fallal vagyon bé kerítve, és annak tizen két kapuja vagyon., akerítésnek pedig rakása, jáspisköböl vala, avaros pedig tiszta arany, és hasonlatos a tiszta éveghez, a tizen

⁴⁹⁷ bé mehess (véle) az örökös

⁴⁹⁸ akeresz(tből)tekből,

⁴⁹⁹ teted [tedtedből? javítva.]

két⁵⁰⁰ kapu pedig, tizen két drága gyöngyök. és mindenik kapu. egy egy drága gyöngyből áll, avárosnak piattza, tiszta arany. mint az által láttzo éveg, mind ezek gyönyörűségesek a szemnek, a fül pedig szüntelen valo vigasztalo ének szokot hall, és minden hirdeti az

⁵ urnak nagy voltát, és ditsőségit

Storophila. ezeket nagy örömel halván, fel kiálta, oh., mely kedves uram ate lako helyed. nagy buzgoságal kívánom uram. hogy bé mehessek házadban. mivel egy napot el tölteni a te házadban jobb. mint sem ezeret másut. szeretem uram ate lako helyedet. ahol vagyon

¹⁰ ate ditsőséged.

A kristus. méltán szeretheted, mivel ótt fognak. néked adni koronát, ugyan ót is fognak adni néked. és mind azoknak akik álhatatosan meg maradtak. *koronát ahamuért, örömmek olajját a sírásért. ditséretnek palásttyát, a kesergésnek lelkéért*, isai. 61. 3. ugyan ót is [234b:] *el töröl az Isten minden köny hulltatást aszemekről, és ahalál többé nem leszen, se jajgatás, se kiáltás, se fájdalom. nem leszen többé, mert az előbbiek el multak.* apoc. 21. 4. *akor meg látod, és bővölködöl, es tudálkozik. és ki terjed a szived.* isai. 60. 5. *meg részegülsz az Isten házának bővségitől, és agyönyörűségnek patakából iszol,* ps. 35. 5.

²⁰ Storophila. azonnal uram, mihent ezekről meg emlékeztem, ki öntöttem magamban alelketem, mert által megyek atsuddálatos hajlék helyéhez, mind az Isten házáig. ps. 41. 5. de uram ha kegyelmet nyertem. előtted, kérlek ne halaszad továbbra, mutasd meg nékem ditsőségedet.

Storophila ezeket nagy suhajtásal mondván, tsak lassan megyen

²⁵ vala. akristus mellet, aváros kapujához érkezvén, akristus mondá neki. éz az urnak kapuja, a melyen az igazaknak kel bé menni, el végezted immár utadot, a hitet meg tartottad, nintsen már egyéb hátra, hanem hogy bé meny az urnak örömében, és hogy el vegyed az igazságnak koronáját. látodé mint várnak azok aboldog seregek.

³⁰ azok a tiszta szüzek mint hinak, és hogy az egész menyei udvar örömmel kiálttya. [235a:] *gyere kristusnak kedvese, vedel akoronát a melyet az ur néked készítet.* storophila fel emelvén szemeit nagy ropant sereget láta, a thronus. előtt, és abarány előtt. a kik mind fejrben valának, és nagy almélkodásal mondá, kérlek uram mond.

³⁵ meg nékem. hogy kitsodák azok.?

A kristus azok olyanok, kik sok nyomoruságok után. meg mosták ruhájokot a báránynak vériben. azért is szüntelen az Istennek széke

⁵⁰⁰ tizen két <p> [?] kapu pedig,

előtt vannak, őt se éhséget, se szomjuságot, se hideget, se meleget nem fognak szenvedni, mivel a bárány aki a széknek közepiben vagyon. nékik pásztorok lévén. őket az élő víznek kut fejére vezeti. és az Isten meg töröli az ő köny hullatásokat.

- ⁵ Storophila. adgya az én Istenem. hogy a közí aboldog sereg közí számláltassam., és lehessek az ő szent társaságokban, de édes jesusom. miért vagyunk mi olyan sokáig itten, a kapuk még zárva vannak. ki nyittya meg nékem azokat.? kiáltani [235b:] nem mérek, tartván attól hogy azt ne felellyék nékem valamint az esztelen szüzeknek.
- ¹⁰ hogy nem úsmérlek tégedet.

- A kristus mit félsz leányom. zörges bátran a keresztedel. mivel a ki zörget annak meg nyitattik. a menyeknek országát erőszakal veszik meg. nem mondottamé az évangyéliumban., hogy igyekezel a szoros kapun bé menni, nem tsak szabad zörgetni. de azt meg kel tudni.
- ¹⁵ hogy a menyei utat, erő szakal kel meg nyitítani. a keresztedel pedig meg nyithatod a menyei kaput, mivel a kereszt annak a kólttsa.

- Storophila. engedelmeskedvén minden erejével kezdé akaput verni akeresztel. mondván,⁵⁰¹ *emellyetek fel. fejdelmek a ti kapuitokat. és emelkedgyetek fel örökké valo kapuk* ps. 23. 7. had mehessek bé az
- ²⁰ Istennek házában., azonnal. a menyei kapu meg nyitatték. és ez a boldog lélek sok⁵⁰² nyomorusági után. nagy örömel az Isten házában bé botsátaték, de minek előtte bé ment volna, egy darab papiroost le ejte. a melyen ilyen formában vala le írva a testámentuma. [236a: üres]

- ²⁵ [236b: kép] A kristus a közben jároja. ennek a testámentumnak. hebr 9. 15.

[237a:] Storophilanak Testamentuma

- Storophila immár a menyei kintset,
birja, és el hadgya, enyomorult helyet,
de minek előtte, lássa a mennyeket,
³⁰ írásban fel téssen. sok szép intéseket,

Halandok láttátok, földön sok hartzokon,
valék, s' veszedelmes, keserves próbákon,
dühös ellenségem, talám tartna lántzon,
hanem jartam volna, akeresztes uton,

⁵⁰¹ mondván, <ny> emellyetek fel. [Törlés a sor elején.]

⁵⁰² sog [Íráshiba.]

Meg válto Istennek, követtem nyomdokit,
elmémben tartottam. aző szent példáit,
bövségel nyujtotta, ő ream kegyelmit,
végtire meg nyitva, látom ég kapuit,

5 Ály meg, mondgyák nekem, vagy közel kapuhoz,
el érted, s' jutottál, örök boldogsághoz,
akarom hogy mindgyárt, fogj testamentumhoz,
hogy mások is varják, jutni jutalmidhoz. [237b:]

10 Mindgyarást fogadám engedelmességel,
ur parancsolattyát. alázatos szivel,
azonnal egy angyal, irá siettségel,
aki is lelkekre. van gond viselésel,

15 Én sok nehéz dolgot, eföldön próbáltam,
én ki a keresztet, szivemben hordoztam,
én ki ezen kereszt, által boldogultam,
ennek⁵⁰³ sulyos voltát, holtomkor kostoltam,

20 Éltem, és halok meg, igaz szüzeségben,
volt részem atyamtól. maradt örökségben,
szentül igyekeztem, élni aköltségekben.
tápláltam, s' ruháztam. kristus szegényiben.

Oh! mely bövön azt most, viszá adgya nékem,
ki mondhatatlan lesz, menyekben a kintsem,
de ő szeretetit. kel meg tekintenem,
és azt dragábra is. nekem betsüllenem.

25 Hallandókén a mely, jóságot most osztok,
annak örökösi, lésztek ha akortok,
nézéték mely mezöt, s'. aratást mutatok,
nem bánom részemet, tsak el foglallyátok. [238a:]

30 A jésus törvénye, alat ti élyetek,
az ő kereszttye lesz, nektek üdvességtek,
a menyekben menni, ötet kövessétek,
mert ő egyszersmind út, és mind vezéretek,

⁵⁰³ ennek [énnekből javítva az ékezet áthúzásával.]

Ilyen jóságokat hagyok ám én néktek.
mindent el ront idő, meg maradnak ezek,
elsem nyerik pokol,⁵⁰⁴-béli ellenségek,
kik ezeket birják, boldogságban léznek.

5 Elötökben tészem, eltemet, s' holtamat,
kövessétek kereszt,-nek uttyán példámot,
lássátok hadgyátok, el a javaimot,
vagy pedig követni, kel én nyomdokimot.

10 Drága jóm van hátra, szükség hogy tudgyátok,
melyet hogy el hagyok, bövségel suhajtok.
boldogságba téve, ti is ugy boldogok,
lésztek., ha keresztet, igen kívánnjátok.

15 Vegyétek., s' hordgyátok. ehasznos keresztet,
ily drága ajándék. mely illet titeket,
azal bövségesen, ti nyertek kegyelmet.
azon mint lajtorján, égben menni lehet. [238b:]

20 E szekérre gyöze,-delmesen fel tettek,
aboldog lelkekhez, azon fel emeltek,
hogy boldogok ti is, mint én lehesetek,
a mely uton jártam., arra siessetek,⁵⁰⁵

Strophila. azonba. az urnak örömben bé mene, a mely egyedül
a valóságos öröm, és a mely nagyon különbözik a világi rövid örömtől.
minden más féle öröm, és gyönyörűség. tsak szomorúság ehez képést,
minden más féle vigasság tsak unadalom. ki foghattya meg, mitsoda
25 ditsőséges ének szoval vitették. az Isten széke eleiben, ugyan is ki
foghatná azt meg, mivel az irás azt mondgya hogy a szem olyat nem
látot, se a fül nem hállott,⁵⁰⁶ se az emberi sziv azt meg nem foghattya.
a mit az Isten készítet azoknak. a kik ötet szeretik., azt ahit meg nem
foghattya, a reménség oda nem ér., egy szoval minden féle kívánságo-
30 kot fel halad, hát kéttységben kelleneé esnünk, hogy valaha birhassuk

⁵⁰⁴ pokol, -béli [p—b-ből javítva.]

⁵⁰⁵ [A Testamentum végén lapszélességű aláhúzás.]

⁵⁰⁶ hállott, [látótól javítva.]

azt anagy boldogságot. ? éppen nem. de mitsoda nagy munkát nem [239a:] érdemel. az a véghetetlen nyugalom., avalo hogy azért örökké kellene munkálodni, de meg nem kel ijedni, mert az Isten tellyes irgalmaságal., noha az a nagy boldogság örökké valo munkát⁵ érdemlene, de mint hogy az, az embertől nem lehet., mivel az élete rövid, az Isten meg elégszik azal a kevés idővel, mert ugyan is mi volna egy néhány ezer esztendöt a munkában. és a szenvedésben tölteni, ha jól meg tekinttyük az örökké valóságot, mitsoda ki mondhatatlan irgalmasága az, az Istennek, a midön nekünk azt mondgya., hogy amit¹⁰ nekünk ád, annak nem lészen vége. nem mondgya azt, hogy munkálodgyunk egy néhány ezer esztendőig, hanem hogy munkálodgyunk az alat a kevés idő alat, a melyben élünk, és az után. örökké valo nyugalomban lészünk.

Oh! örökké valo nyugalom, oh! mindenek felet valo öröm,¹⁵ amelyben örökké láttyuk szerettyük, és ditsérjük az Istent, oda vezet tehát minket a keresztnek uttya, valamint láttuk hogy storophilát oda vezette. és engedgye az ur, hogy [239b:] ennek a könyvnek olvasása segittsen minket is, hogy oda érkezhessünk. és ditsérhessük a szent haromságot, a kinek ditsőségire ajánlom ezt a forditást.

KERESZTÉNYI GONDOLATOK

Mellyek. a Szent Írásokból és a szent Atyák írásából
vannak ki szedegetve.

A holnapnak minden napjaira

1747.

[4a:] Keresztényi Gondolatok.¹

A holnapnak minden napjaira.

Első nap.

A hitről

hebr. 11.

I. A hit olyan szükséges az üdvöslésre, mondgya szent pál, hogy a nélkül lehetetlen az Istennek tettzeni, az ember azért vesztette el magát, hogy rosszul élt az okosságával, az Isten azt akarta tehát, hogy ahitnek alázatossága által. ⁵ üdvözüljön, aki nem hiszen el kárhozik, mondgya akristus, hogy pedig az Istenhez lehesen járulnunk, először azt hinnünk kel, hogy vagyon egy Isten. aki meg jutalmaztattya azokat. kik ötet keresik.

hebr. 11.

¹⁰ A hit, a remélendő dolgoknak fundamentuma, és a láthatatlanoknak bizonyítása. mondgya [4b:] Szent pál, mert az Isten, a ki minket meg nem tsalhat, se meg nem tsalattathatik. hozánk szól, és minket oktat, ő tanította nekünk avallás titkait, és az üdvöslésnek igazságit² akristus által, akit is nekünk mesterül adot, meg parantsolván, hogy ötet ¹⁵ halgassuk, mert ő nála vannak az életnek igéi.

joan 6.

A szent irás, és atraditio, magokban foglalják, az igazságokat, a melyeket a kristus nekünk ki nyilatkoztatot. és a melyekre kötelez hogy hidgyük, az apostolok azokat látták, mi is láttyuk az ő szemek által, mert mi egy testek vagyunk ²⁰ vélek, ők azokat az anyaszent egy házban le tették., és gond viselése ala hagyták, és az anyaszent egy ház azokat tanittya nekünk, azokhoz semit nem tévén, se semit azokbol el nem vévén.

²⁵ A kristus nem tsak atitkokot nyilatkoztatotta ki nekünk, hanem még törvényt is szabot., és rendet hogy mi képen visellyük magunkot; a melyek szerént, mind életünket, mind szokásinkot kel foly-[5a:]tatnunk, ha részt akarunk venni az üdvöslésben

¹ [Mikes a címlap előtt (1b) több személyes vonatkozású bejegyzést tett; a címlap versojára (2b) és a következő (3ab) levélre hosszabb latin szöveget írt, s a végén néhány sort magyarul. Ezeket a beírásokat a latin szöveggel e kézirat végén a főszöveg után közöljük.]

² igazságit<,> akristus által,

Mitsoda boldogság olyan mesterünknek lenni, aki Isten, engedelmeskedni oly Istennek, aki maga az igazság, a böltsesség. és ajóság. hová lehet ennél okosab dolog, nem akarnoké mi azt hinni, vagy követni, a mit Isten s' ember tanított nekünk, a mit ő maga tselekedet. a mit hittek. és követtek. anyi milliumk martyrumok mi előttünk, amit ők vérekel meg petstéltették, az eszit el vesztette az olyan., aki abban kételkednék. vagy aki azért meg pirulna, ha egy okos ember szavát el hiszük, hát az Isten hatalma alá hogy ne vetnök az okoságot?

II Az üdvégre valo szükséges hit. élő hitt. a mely a szeretet által munkáladik. valamint hogy atest meg holt, mikor lélek nélkül vagyon., ugy a hit is meg holt tselekedet nélkül. jele a. hogy az Istent üsmérjük. és benne hiszünk, ha a parantsolatit meg tarttyuk, mind azok.³ kik azt mondgyák. uram, uram, nem mennék bé azért az ő országában. azt hinni hogy egy Isten vagyon. és meg nem egyez-[5b:]-tetni a tselekedetet ahittel. az ördög is eszerént hiszen.

matth. 7

hebr. 11

A hit által ajánlot ábel főveb áldozatokat az Istennek, mint sem kain. a mely még holta után is szól, a hit által épitté noé abárákat. hogy meg szabadithatná tselédit, és örököse⁴ lött az igasságnak. mely a hit által vagyon., ahit által engedelmeskedék ábrahám az Istennek, menván olyan földre, a melyet nem üsmért, ót maradván, és lakván mint idegen. sátorok alatt. Isákal, és jákopal. várván a menyei örökséget. és ugy tekintvén az egész földet, mint szám ki vetésnek helyét. ugyan azon hit fel áldoztatá véle Isákat, semmi nem gyengitheté meg az ő hitét, álitván, hogy hatalmas az Isten. ígératinek. eleget tenni, minden reménség felet reménlet.

Kövessük ezt a minden hiveknek attyát. egyeztessük meg valamint ő tselekedetinket hitünkkel, és az Istennek áldozván mindenekben a mi Isákunkot. az, az, a mi nekünk leg kedveseb [6a:] és drágáb. mondgyunk ellene magunknak., és mindazoknak, a melyek minket meg gátolhatnának, hogy ő néki engedelmeskedgyünk, és ötet kövessük.

³ mind azok. <a> kik azt

⁴ örököse [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

hebr. 11.

A hit által tagadá meg magát mojses. a farao leányává lenni, inkább szeretvén az Isten népével sanyargattatni, mint sem az ideig való bűnnek gyönyörűségében lenni, nagyobb gazdagságnak tartván a krisztus keresztét. az egyiptusok kintsénél,
5 mert menyei jutalomra figyelmez vala, ha ilyen hitünk volna, ditsekednénk a szenvedésekben, tudván azt, hogy a mi most. a mi szenvedésünkben egy szem pillantásig való és könnyű. a felette igen fő modon aditsóségnak örökké való nagy voltát szerzi mi bennünk. szüntelen csak azokat a nyomorúságokot,
10 és azokat a jókót tekintenők, a melyeknek vége soha nem léssen.

2 Cor. 4.

III A krisztusban való hit által vagyunk az Istennek fiai, a hit véteti velünk a szent lelket, ahit vétet velünk győzedelmet a világon, és a kísérteteken, azal győzzük meg a test
15 kivánságát, a szemek kivánságát, és az élet kevélységét. a hit a mi paisunk hogy a gonosz léleknek minden tüzes nyilait el olthassuk. [6b:]

1 joan. 2.

eph. 6.

A hit által nyertek országokat a szentek. vitték végben az igazságnak kötelességét, és vették el az Isten ígérteit. akegyelemből üdvezülünk. ahit egyesít meg minket akrisztusal., és ez az egyeség győzedelmeseké is tészen minket mind azon, valami ellenkezik az üdveséggel.

A hit könnyörögtet minket, ugyan az is nyeri meg a mit kérünk. bizonyára mondgya. szent hiéronimus, nem könnyörögnék. hanem hinnék, de ha valóságos hitem volna, azon lennék hogy meg tisztittanám azt a szívet a melyel az Istent láttyuk a melyemet verném, sirnék. az egész testem reszketne, az ur lábaihoz borulnék. azokat köny hullatásimal. meg öntözném., az ő keresztét meg kaptsolnám. és mind
30 addig el nem hagynám. a még irgalmaságot nem nyernék.

A hit, élteti, munkálkodtattya. és szenvedteteti akrisztusban az igazat, de mint hogy oly kevés keresztényeket látunk olyanokat kik meg győzték volna avilágot, és annak szokását, oly kevesen is vannak olyanok, kik az imádságban és
35 az évan-[7a:]gyéliumban foglalnák magokat; azért el mondhatni hogy az időknek vége közelget, és hogy majd nintsen hit eföldön.

Az Isten ígéje, az imádság. és a jó élet táplállya és neveli ahitet, ahit is anyiban meg gyengül. és el aluszik, amenyi-

ben ezt a három dolgot el mulattyták, elmélkedgyünk gyakorta. arról. az Isteni ígéről, imádkozunk, és mivellyük atöllünk lehető jókot, és ugy ami hitünk élőbb. és állandób leszén.

mark 9. 5 *visgáld meg magadot ha a hitben vagy é, ha hited nintsen. kérjed azt. az Istentől, buzgoságal, az, az Isten ajándéka, ha hited nagyon kérjed hogy joságából segítse ami abban fogyatkozás nagyon, mondgyad gyakorta, hiszek uram. segéllyed az én hitlenségemet. uram nevellyed az én hitemet*

ink. 17. 10 Mondá jesus a századosnak. menyel. és amint hittél ugy legyen néked, és meg gyógyula szolgálja. azon orába.

matth. 8. A te hited meg gyógyitot téged. mondá. jesus. menyel békével. és gyógyuly meg betegségedből. [7b:]

mark. 5. cor. 10 A hit fogságban vivén minden értelmet, akristusnak 15 engedelmére.

jak. 2. Mutasd meg nékem hitedet atselekedetek nélkül. és én⁵ meg mutatom néked atselekedetekből. az én hitemet

petr. dan. Mit használ valakinek a Catholicus hitt. ha pogány modra áll.

2. n a p o n .

Az embernek végéről.

20 I. Az Isten kezdete, és utolsó vége az embernek. ugyan ő érette is teremtetet az ember, magadért teremtettél uram bennünket mondgya szent agoston. és a mi szívünk hánykódásban. és nyughatatlanságban. lesz mind addig még benned meg nem nyugszik. minden valami kisebb te nálad, egy 25 kevés⁶ ideig a mi szívünket meg tartoztathattya, de soha annak üreségit bé nem töltheti.

Az Isten az embert a maga képire, és hasonlatosságára teremtette, részt adot néki az okosságban, azért, mondgya nyissiai szent gergely, hogy [0a:] szemeit a teremtőjére 30 vesse. hogy azt imádgya, és szerese, hogy csak ő rola foglalatoskodgyék, egész életében, mint olyanrol. a kitől

⁵ én [é—n-ből javítva.] meg mutatom néked

⁶ kevés(é) ideig

vette létit. és azt a mije vagyon. és hogy hozája igyekezek.
mint utolsó végéhez. akiben egyedül fel találtatik mind a,
valamit az emberi értelem meg tudhat, és valamit az akarat
szerethet, mint olyan közönségesen való jóban. a mely
5 mindeneket magában foglal.

Igen vannak kellene lenni az olyannak a ki másban akarja
keresni azt. a mit csak az Istenben találhattya fel.,⁷ epedig
igen közönséges, mint hogy az okosság meg homályosodot.
és az emberi hajlandóság meg romlot, leg többen boldog-
10 ságokat., gyönyörüségeket. nyugodalmakat. csak a terem-
tett állatokban vetik, és fel nem emelkednek a teremthöz,

II A teremtett állatok az emberekhez való képest, utak,
és modok az Istenhez való menetelre, mind azon által, oh!
vakság! az ember viszá élvén az okosságával. a mely nagy
15 Isten ajándéka, úgy tekintti mint vegit a mit utnak kellene
tartani, azt adgya a teremtett állatoknak., a mit csak a terem-
tőnek kellene adni. mindent [8b:] fel áldoz a bűnöknek,
gazdagságnak, és a gyönyörüségnek, csak a földi dolgokrol
gondolkodik, és azt kedvelli.

1 cor. 3.

20 Mink vagyunk a mező. melyet az Isten mivel, és az épület,
melyet épít, mink vagyunk azok a fák. melyeket a menyeyi
12 matth. 3. atya plántált⁸ kezeivel. azt az épületet csak arra kell fordí-
tani., amire örendelte, annak a mezőnek, és fának. gyümöl-
csei azövé, nem szabad azokbol el venni egyet is. a mely jót
25 tselekeszünk, a már nem jó. mihent más végre. és nem az
Istenért tselekeszük. a midőn úgy tselekeszük a jót a mint
kivántatik, azt az ő tölle vett indulatbol tselekeszük. és
annak az indulatnak viszá kel fordulni hozája, mint eredet-
téhez.

St. ang.
libr. 4
Cant.
jul. c. 3.

30 Ha a szemed együgyü, mondgya a kristus, az egész tested
világos lészen, a szem szent agoston szerént az igyekezet.,
a melyel akarnak tselekedni valamely végre. ha az igyekezet
tisztá. ha⁹ az csak az Istent tekénti, mind azok a tselekedet-
tek a melyek attol erednek. kedvesek lesznek ő előtte. sőt
35 még az állati tselekedetek is az által jó tselekedeteké lésznek,

⁷ találhattya fel., (e) epedig [Tollhiba.]

⁸ plántált [Utána törölt vessző.]

⁹ ha (csak) az csak

akar egyetek, akár igyatok mondgya szent [9a:] pál. valamit tselekesztek. szoval vagy téteményel, mindeneket, az ur Jesus kristusnak nevében¹⁰ tselekedgyétek, hálákot adván az Istennek az ő attyának ő általa.

5 III Az Isten azért adot nékünk elmét, hogy ötet meg üsmérjük. akaratot azért, hogy ötet szeressük. testet hogy ötet szolgállyuk, azért az Istennek kel ajánlanunk sziv béli készülettel. minden kivanságinkot. beszédinket, és tselekedetinket, mivel e szent agoston. és szent thamás tanítások szerént. olyan által hághatatlan törvény, mint a mely abban
10 a parantsolatban foglaltatik. hogy szeressük az Istent, mert minden ember az Isten munkája, és mindent ő tölle veszen.

Egy rab tartozik az urának minden féle szolgálattal, nintsen pedig olyan ember, aki inkább ne függjön az Istentől,
15 és inkább ne lenne az övé, mint sem egy rab az uráé, nintsen senki is. a ki egészen, és mindennel ne tartoznék az Istennek.

Leg főveb kötelesége egy okos embernek, a filosofhusok szerént. a, hogy szüntelen ugy tekintse az Istent., mint szeretetének tzeilyát, és min-[9b:]den tselekedetének végit,
20 hát egy keresztény menyivel inkább köteles arra. ő aki meg világositatot a hitnek világóságával. és akinek az Isten mindent adot, nékie advan fiát, igasságos dolog tehát, hogy tsak az ő tettése, és akarattya szerént tselekedgyék. hogy tsak hozzája igyekezék, egy szoval, hogy övé lehesen éltiben,
25 és halála után.

Minden teremtet állatok üsmérik teremőjüket, és hozzája sietnek, az ő modgyok szerént, tsak egyedül az ember távoznéké el tölle, irtoztato nagy háláadatlanságbol. ? nem uram nem, azugy nem lészen. idegen urak uralkodtak rajtunk
lam. 5. 30 nálad nélkül, de már mostanában tsak egyedül rollad emlékezünk., mert te vagy ami szivünknek Istene. és a mi részünk örökösön.

tract. 7.
ln. 1. ep.
joan.

*Szeresed az Istent, mondgya szent agoston. és tselekedgyed mind azt, valamire az á szeretet indit, légyen szivedben az
35 Isteni szeretet, mivel az a gyükér. jondál egyebet nem hozhat, mert mint hogy szüntelen tsak az Istent tekinti. ugyan néki is aján-[10a:]lya mind azt. valamit mondasz vagy tselekeszel.*

¹⁰ nevében [Utána törölt vessző.]

matth. 6.

A hol akintsed vagyon. a szived is ót vagyon. az Isten pedig a kintse azoknak, kik ótet szeretik, a tselekedetek pedig a szivet követik.

1 Cor. 8.
st. aug.

Minékiünk tsak egy Istenünk vagyon. aki minket magáért teremtet.

Az aki tegedet teremtet olyanná a mi vagy, méltán kívánhattya hogy egészen övé légy.

3 n a p o n

A halálról.

rom. 5.

I A halál a léleknek, atestől valo megválása. az Isten ezt a kettőt, ugy esze kaptsolta volt, hogy nem kellett volna sohas meg valni egy mástól, az Isten az embert ugy teremtette volt, hogy soha meg ne halyon. de ahalál egy embernek büniért jöt bé evilágra, mondgya szent pál, akiben mindnyájjan vétkeztek.

jób 30

A halál bizonyos, az Isten minden embereket. [10b:] az alá vetette, és rajtok valo hatalmát követi személy válogatás nélkül,¹¹ kitsoda az az ember mondgya aproféta. aki ugy élhet hogy a halált meg ne lássa, ? tudom oh' én Istenem. mondgya jób. hogy engemet ahalál keziben adcz, és azt minden nap látom, ugy kel tehát élnem, mint olyannak, aki ahalált várja.

jób 7.

Isa. 38.

A halál miképen jö el, abizonytalan. az embernek fia olyan órában jö el, a mikor meg sem gondolnok, nintsen tehát olyan szem pillantás, a melyben késznek nem kellene lennem. ahalálra. a mindenkor közelget, az ördög nem mondgya mar most. az embernek. hogy te meg nem halsz, ez otromba kisértet volna, hanem tsak azt mondgya. hogy te még olyan hamar meg nem halsz, és ezel tsak nem mindeneket meg tsal. mind azon által mondgya jób, az én napjaim hamaréb mulnak el, mint sem a takáts mettzi avásznat, és gyakorta az Isten reggeltől fogva estvéig, végit szakaszttya az életnek, vigyáznom, és készülnöm kel tehát szüntelen ahalálra. mert hirtelen reám jöhet, és a rosz halált. nem lehet meg orvosolni. [11a:]

¹¹ nélkül [Beszúrás.]

A halál meg foszt minket avilági jóktól, el választ azoktól, a kiket mi leg inkább szeretünk, el ronttya igyekezetünket. el rohdaszttya testünket, és mindeneknek, feledékeny-ségiben¹² tészén, de ha ahalál kin az ádmé fiainak, a kristus.
5 halála által. igen fő orvossággá lett, a vétek ellen. és olyan áldozattá. a melyet mi ajánlhatunk. az Istennek, azal az áldozattal., a melyet akristus ajánlot a kereszt fán. az ő halála meg szentelte a miéinket, de az ő készületivel., és lelkével kel azt el venni.

10 Az Isten az ajton zörget. valamely betegség által, meg is nyittyuk azt neki. a midön az ő rendelése alá adgyuk magunkot. szeretettel, a midön rendelést teszünk dolgainkrol., ha idején a szentségekhez készülünk, ha ő néki ajánlyuk betegségünket. és halálunkot,¹³ úgy hogy azon áldozattal halálot¹⁴
15 adgyunk kegyelmiért, eleget tegyünk igasságának. és hogy irgalmaságot nyerhessünk.

pa. 33 II A bünösök halála igen rosz, mert arosz. életet. rend szerént rosz halál követi. akristus-[11b:] ban valo rész nélkül.
aug. jób. 2. reménség nélkül. és Isten nélkül éltek evilágon, agyönyörű-ségben töltik napjokat. avétekben hálnak meg, és egy szem pillantásban apokol lészen temetjök. oh! mely keserves nékik ahalálrol valo gondolat, a midön ahoz kezdenek közelgetni.
Eccli/ 41.

Meg fogják a gonoszok, halálok oráján üsmérni, a teremtett
25 állatoknak semmi voltát. és irtoztato rettegésben esvén, azt fogják mondani haszontalan sohajtásal, mi esztelenek el tévelyedtünk tehát az igasság utárol. el faradtunk ahamiságnak uttyán. nehéz utakon jártunk, mit használt nékünk akevélység. agazdagság, a gyönyörűség. mind ezek el multak.
30 mint az árnyék.

Kérni fogják az urat, és meg nem halgattya őket, valamint antiochus,¹⁵ úgy ök sem nyerik meg irgalmaságát. mert meg vetették volt az ő jóságának és türésének gazdagságát., a mely inté őket a penitentziára, mert hittalak mondgya az
prov. 1.

¹² feledékenységiben [A d helyén más betűt (k-t?) kezdett.]

¹³ halálunkot, <h> úgy hogy

¹⁴ halálot [kot — utólag írta a szóhoz a sorvégi margóra, más színű tintával.]

¹⁵ antiochus, [A c helyén először más betűt kezdett írni.]

ur, és nem akartátok meg halgatni, és meg utáltátok. minden tanátsomot, én is nevetek a ti halálotokon. és meg tsufollak a midőn rajtatok történik aha-[12a:]lál, a melytől félték.

apoc. 14. 5 III Boldogok a halottak, kik az urban halnak meg, meg nyugodnak az ő munkájoktól, mert az ő¹⁶ tselekedetek. követik őket, a menyiben abünös el akarná távoztatni a halálra való gondolatot., anyiban szereti az igaz arrol gondolkodni, aköteleség a melyel. tartozunk eleget tenni az Isten igasságának., a ki minket a halálra ítél., az utozó, és a szám ki vetésben¹⁷ való létel. a vétéknek., és a rosz kívánságnak. el hagyása. a mellyeknek vége lészen ahalálkor. a menyei örökségben való menetel, mind ezek tehát igen ohajtattyák vélek ahalált.

15 Az ilyen készület, és igyekezet parancsolat, nem igyekezni pedig azon hogy a kristusal. meg egyezzünk ahalál által. a vétkes szándék volna, a mely meg mutatná hogy tsak a teremtet állatban vettyük a nyugodalmat., holot az időben kell. ohajtani akristust, hogy ha az örökké valóságban akarjuk ötet birni. a, ki nem szeret mondgya szent janos. a halálban marad, és aki nem sohajtoz it,¹⁸ mondgya szent agoston. mint szám ki vettetet, nem fog vigadni ugy mint menyei lakos. [12b:] nem ohajtani pedig azt. hogy az Istenhez mennyünk. ahalál által, ugy ötet nem szeretnők, nem is sohajtozunk ugy, mint e földön lévő szám ki vettettek.

1 joan. 3. 20 A halál el választ bennünket a teremtett állatoktól, és az Istennel meg egyesít, hogy pediglen ahöz készülhesünk, szükséges még éltünkben. meg válni a teremtet állattól, ugy hogy tsak az Istenhez kaptsolhasuk magunkot., és tsak 30 ő néki élyünk., mennyünk el miis halyunk meg akristusal; ő az út, az igazság. és az élet, szüntelen maga előtt viselte ahalálát, szüntelen ajánlotta azt áldozatul., és nyughatatlanságal. várta hogy azt bé tölthesse.

35 Hogy pediglen ugy halhassunk meg, mint a kristus. halyunk meg, még mostanában a világi életnek, a mi vetkes hajlandóságinknak a teremtett állatokhoz, és mi magunk-

¹⁶ az ő [ö-t utólag írta az mellé a sor végére, más színű tintával.]

¹⁷ szám ki vetésben [Az m helyén hosszúszerű betűt kezdett.]

¹⁸ it, [Beszúrás a két szó közé.]

hoz¹⁹ valo szeretetnek, akristus tsak halála után élt ditsőséges életet. azért miis nem élhetünk lelki életet, ha ellene nem mondunk a testi életnek. és a bűnnek. a mely okozó nekünk a halált.

⁵ Egyeztessük meg halálunkot a kereszt fán [13a:] érettünk meg holt kristusnak halálával, ajánlyuk szüntelen halálunkot az Istennek. az ő halálával, kívánnyük²⁰ bé tellyesedését áldozatunknak., hogy meg egyezhessünk akristusal, mint tagok fejünkel, és élhessünk ő véle örökösön.

¹⁰ A halál nem irtoztato az igaznak, mivel akristus azt meg győzte, és az ő atya előtt, kedves áldozattá változtatta. kívánnyük hát el jövetelét,, de élyünk mértékletességgel, élvén evilágal mint ha nem élnénk, élyünk igassággal, viszá adván felebarátunknak mind azt, a mivel néki tartozunk, ¹⁵ kaptssollyuk szeretettel magunkot az Istenhez, tsak ő benne, és ő erette élyünk,

ad. tit. 2

Adgyad²¹ uram azt akegyelmedet, hogy szüntelen gondolkodgyam az én utolsó végemről, azért hogy ne vétkezem. hogy minden tselekedetimet úgy mivellyem., mint ha meg kelletnék halnom; hogy az igazak halálával halljak meg, hogy ellene mondgyak még most mind annak a mi néked nem tettik, és ate szenttséges kezeidben adgyam viszá lelkemet.

²⁰ Tsak egy lépés vagyom. az én életem és halálom között. örömet ajánlom néked halálomnak áldozattyát. [13b:]

²⁵ A szentek halála kedves az Isten előtt.

Nincsen olyan nap a melyben meg ne halyak mondgya sz. pál. Kivánok. el válni atestemtől, és akristusal. lenni. szent pál mondgya

1 reg. 20

ps. 6.

ps. 116.

1 cor. 16

phil. 1.

4 n a p o n .

Az. Itéletről.

2 cor.

³⁰ I A kristus ítélő széke eleiben kel menni mindnyájunknak, hogy mindenikünk el végye jutalmát, jó, vagy rossz. tselekedeteinek. mert az el vagyom végezve, hogy minden

¹⁹ magunhoz [Elírás.]

²⁰ kívánnyük <szüntelen> bé tellyesedését áldozatunknak., hogy <meg> meg egyezhessünk

²¹ Adgyad [Szóvégi d—k-ból javítva.]

lucr. 9.

ember meg halyon. és az után meg ítéltesék, akoron leg titkosab gondolati szívünknek ki nyilatkoztatik. és mindeni-künk el véski a ditséretet vagy a gyalázatot, érdeme szerént, ez a különösön valo ítélet.

luk. 12.

5 Ez az ítélet hamar el érkezik, abiró már akapunál vagyon, és talám még²² ez ettzaka nem kériké viszá lelkünket, és a mitsodások találatatunk holtunkor, olyanok lészünk amidön íteltetünk, amely helyre a fa le esik, ót marad.

kecl. 11.

A közönséges ítélet a világ végin léssen, a mi-[14a:]tsoda
10 ítéletet mondottak kire kire holtaután, ugyan azont mond-gyák. az utolso napon is. az első ítélet, az Isten, és a lélek közöt mégyen végben. amásodik pedig közönséges lesz a meny, és a föld szine előtt.

luk. 21

Nincsen semmi rettentőb a rosz kereszténynek mint az élő
15 Istennek kezében esni, de azoknak. vigasztalób sincsen. annál, kik a kristust hüségel és álhatósággal követték, emeld fel akor fejedet mondgya a kristus, mert meg szabadu-lásod közel vagyon. boldog az, akinek szüntelen elméjiben vagyon az a rettenetes ora, boldog az, aki minden nap ugy
20 áll, mint ha mindenik²³ nap a kristus ítéletire kellene menni.

luk. 21

II Őrizkedgyetek. mondgya akristus, hogy vala miképen. meg ne nehezkedgyenek a ti sziveitek. tobzodásal, részeg-ségel, és ez életnek gondgyaival., és reátok jöjjön a ma hir-telen nap, mert el borittya mint egy háló mind azokat kik a
25 föld színén. lagnak. vigyázatok, és imádkozatok. tehát minden időben., hogy érdemeseknek találtassatok el kerülni mind azokat a veszedelmeket a melyek akoron szállanak a [14b:] bünösre, és hogy bizodalomal mehesetek akristus eleiben,

30 Az ítéletről valo gondolat, nem tsak arra viszen minket hogy imádkozunk. és vigyázunk, a szükségünkre valo kegyelemért, hanem hogy még magunkot meg itéllyük. és a penitentzia alá vessük, ugy hogy meg előzhessük annak ítéletit. akinek mindenik tartozik szamoto adni minden
35 gondolatirol beszédiről, tselekedetiről, minden lelki és testi jó tétéményiről, és sokszor vett kegyelmekről, minden

²² még [már-ból javítva.]

²³ [Sorrévén:] minde(n) [új sor elején:] nik.

roszról amelyet tselekedtek, minden jóról a melyet el mulat-
tak. és a melyet kellett volna tselekedni, vagy is azt mi
formában tselekedték, a nyomorúságokrol ha azokat jóra
fordították, mondom néktek, hogy az emberek számot adnak
5 az ítéletkor minden hejában valo beszédekért, mondgya
a kristus.

Mentől többet vészen valaki, annál töbről ad számot,
a szegényekkel irgalmaságot tésznek, mondgya az irás, de
a hatalmasokkal. kemény ítélettel bánnak, az Isten meg fogja
10 itélni igasságinkot, és mind azok az erkölcsök a melyek most
nékünk hizelkednek. utálatosoknak fognak akor tettzeni.
mert tsak aha-[15a:]szon keresésből, és a hivalkodásbol
eredtenek. azok. és nem az Isteni szeretetből, oh! kitsoda
álhattya el annak a rettenetes bironak tekintetit, hogy ha
15 az igaz alig üdvezülhet, hát hogy ne félne abünös aki arol
oly keveset gondolkodik.

III Az anyaszent egy ház akarván minket arra kötelezni
hogy mindenkor gondolkodgyunk. az Isten²⁴ ítéletiről. azért
azt előnkben adgya. az advent kezdetin. készítvén minket
20 arra, hogy a világban meg testesülése által, és az emberek-
ben,²⁵ kegyelme által valo, születendő Jésust vegyük.
a nagy böjtnék kezdetin pedig arra készít, hogy tisztellyük
a szenvedő, haldoklo, és fel támadando kristust, és része-
sülhessünk a penitencia által az ő szenvedésiben, és halálá-
25 ba, részt is vehessünk az ő új életének kegyelmiben; az
anyaszent egy házi esztendőnek pedig avégin azért adgya
előnkbe, meg akarván mutatni hogy azon végeződik el az
ember élete, ugy az egész²⁶ világ is.

ps. 17 30 A proféta azt mondgya. hogy meg nem vetette az Isten
törvényt, mert az ő iteleti szemei előtt vannak, ellenben
pedig abünösnek utai mindenkor vétkesek [15b:] mert az
Isten ítéleti el töröltettek elméjiből, a penitencia nélkül
az élet tsak vétek, aki pedig az ítéletet nem tekinti, peni-
35 tentziát sem tart, és mint hogy apenitentiának mindenkor
kel tartani. az iteletről valo gondolatnak is szüntelen valonak
kel lenni, szent hiéronimusnak ugy tettzet mint ha minden-

²⁴ az Isten(ről) ítéletiről.

²⁵ az emberekben [Első e—a-ból javítva.]

²⁶ egész [égész-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

kor ezeket az irtoztato szokot hallotta volna, halottak kellyetek fel, jövetek az itéletre, eszerént kell. az itéletről valo gondolatnak, és a felelemnek²⁷ igazgatni kel minden tselekedetinket, mihent azt el felejttyük, az üdveséget is el⁵ felejttyük.

Jövetek én Atyamnak áldottai, fogja mondani az örökös bíró, de ki lehet abban bizonyos, hogy azoknak az áldot lelkeknek. számok közül légyen? mennyetek el töllem átkozottak.²⁸ mondgya az el vettetteknek, oh kine félhetne számok között lenni ezeknek a nyomorultaknak, mivel szent¹⁰ pál magais tartot attol, a mely szem pillantásban. az itélet ki mondatik, azonnal, némelyek az örök kárhozatra mennek. és atöbbi bé mennek az örök életnek birtokában. mely irtoztató meg válás.

¹⁵ Az idő azért adatot nekünk. hogy bizonyosá tegyük jó tselekedetinket ezt a nekünk meg ígért [16a:] boldogságot, és hogy el kerülhesük azt a veszedelmet., a melyel²⁹ fenyegettetünk. tselekedgyék tehát alélek mostan magáért, mondgya szent agoston, mindent a mi tölle lehet, mind addig még²⁰ az irgalmaságnak ideje tart., ha az el mulik, az után semmit nem tselekedhetik., mert az, az igasságnak ideje lészen, tarttson most itt penitentiát. hogy abíró meg változtat-hassa iteletit, adgyon itt alamisnát, hogy ótt udveséget vehessen, irgalmaságot tegyen. hogy irgalmaságot nyerhesen. életenek minden napjai tellyesek legyenek. jó tselekedeteketel, hogy az örökké valóságban. bé tölthessék. az ur házanak javaival.

ps. 118. *Szegezsd által uram felelmedel. az én testemet, mert ate iteletidől féltem, had tegyen engemet ete iteletidről valo gondolat*

³⁰ *abban a szomorúságban, mely velem penitentiát tartasson.*

ps. 143. Ne meny itéletben szogádal,³⁰ mert egy élő sem igazul meg előttd.

1 Cor. 11 Ha magunkot meg itélnök, meg nem iteltetnénk mondgya szent pál.³¹

²⁷ felelemnek [nek — beszúrás;] igazgatni kel [kel — beszúrás.]

²⁸ átkozottak. <átkozottak,> mondgya

²⁹ a melyel <a melyel> fenyegettetünk. [Törlés a sor elején.]

³⁰ szogádal, [szolgádal, helyett.]

³¹ szén pál.

st. aug. Uram ne³² a mi munkainkot tekintsed anyira. mint azt hogy mi a te kezédnek munkái vagyunk. mert ha ami munkáinkot tekinted, karhozatot érdemlünk, de ha a magadet tekinted. irgalmaságal lész hozánk.

5 Jaj oh! én Istenem jaj annak az életnek a melyik leg ditséretesebnek láttzik lenni, hogy ha azt irgalmaság nélkül vizsgálod meg.

[16b:] 5. n a p o n .

A pokolrol.

2 petr. 2 I A pokol olyan mélység, a melyben örökösön vetette az Isten az angyalokat kik vétkeztenek, hogy ótt kinlodyanak, oda is fogja vetni mind az olyan embereket,³³ kik olyan engedetlenek léznek mint azok, ót a setéttség nekik lántz helyet vagyon, ót az igazságnak minden világo-ságától el lévén rekesztetve, el is választatnak mind ötölle, mind a³⁴ választattaktol örökösön.

jud. 6. 15 Az olyan föld, ahol tsak nyomoruság és setéttség vagyon, ahol uralkodik avétek, ahalál, akéttségben esés, ahol nintsen se rend, se békeség, se öröm, se vigasztalás.. hanem minden féle rendeletlenség. és örökös iszonyuság lakik, ót az Istennek, meg változhatatlan gyűlölsége ezekre a nyomorultakra,³⁵ és ezeknek a nyomorultaknak, az Istenre, az ó igasságára. és hatalmára,

apoc. 20 25 Az olyan tüzes, és bűdös köves tó, ahol az el vétettek türhetetlenségel. és dühöségel, szün-[17a:]telen valo³⁶ örökös kinokot szenvednek. ezek szüntelen valo haragban vannak a több el vettettek ellen, fő képpen azok ellen, kik okai veszedelmeknek, ezek a dühösök.,³⁷ szüntelen hiják a halál segittségekre, de ahalál oda nem menyen.

³² ne <a> a

³³ embereket, <m> kik

³⁴ a <töb> választattaktol

³⁵ nyomorul<tak>takra, [Törlés tollhiba miatt; *tak* <tak> alá írva.]

³⁶ [Előző lap alján, órszóként: *telen valo*]

³⁷ dühösök., [*d* — megkezdett *h*-ból, vagy *k*-ból javítva.]

A sirások, és a fogaknak tsikorgatási ót meg nem szűnnek. a féreg, mely lelkek üsméretit furdallya, soha meg³⁸ nem hall, a tűz ót soha el nem aluszik, és soha el nem fogy. az évangyélium szerént, olyan mint a só, a mely által
5 hatván minden részeiben, a meg vettetteket, rohdadatla-
naká teszi őket, ugy hogy, soha meg nem szűnvn az élettől.
meg se szűnnyenek soha a szenvedéstől.

II A kristus azt fogja mondani akárhozattaknak, menyetek el töllem átkozottak. az örök tüzre, mely az ördögnek
10 készítetet. és az ő angyalinak, azon szem pillantásban,
az örökké valo mélységben vettetnek.

Ezek a rettentő szók, két féle büntetést foglalnak magokban. a melyeket fognak szenvedni az el vettettek bokolban.
30 akárhoztatásnak, és az érzékeny-[17b:]ségeknek
15 büntetésit, akárhoztatásnak büntetése alesh., hogy örökösön
el léznek rekesztve az Istentől. ugyan ez is léssen az⁴⁰
ő leg nagyob kinyok, mert ugyan is, mitsoda nyomoruság
hogy a mi magunk roszaságunkért, el választassunk attól
az Istentől. a ki örökös jova lévén az embernek, egyedül
20 ő tehette volna ötet boldogá. ugyan ez is értelme ezeknek a
szoknak. menyetek el töllem átkozottak.

Az érzékenységnek büntetése. magában foglallya mind azt, valamit fognak szenvedni az el vettettek, testeknek minden
részeiben, ugy mint, az iszonyu kemény fájdalokat, a
25 melyeket érezni fogják. avégheetlen kéttségben ejtő gondolatokat, a melyek szüntelen elejekben teszik a jelen valot,
az el multat, és a jövendöt.

Az el multat, a melyben meg láttyák. a kegyelmeket, a melyeket
30 visszát éltenek, ajót melyet el mulatták, a roszat,
melyet követték, a jó intéseket, a jó példakot, és az üdvéségre
valo modokot. a melyeket haszontalanoká tették,⁴¹
ő magok.

³⁸ meg [Beszúrás sötétebb tintával.]

³⁹ bokolban. [Alább: *pokolban* alakban is] akárhoztatásnak, [a lap alján ez utolsó sor alatt még egyszer leírva, ritkább és sokkal nagyobb betűkkel, világosabb tintával: a *kárhoztatásnak*]

⁴⁰ az $\delta(k)$ leg nagyob kinyok,

⁴¹ tették, [é-o-ból? javítva.]

A jelen valót, a melyben meg láttyák mind azokat a kinkot, a melyeket a teremptő. és a teremtetet állapotok szenvedtetnek vélek. irgalmaság nélkül. [18a:]

A jövendőt, a melyben meg láttyák, mind azokat⁴² az örökös nyomorúságokat, a melyek ezerni ezer esztendőök és saeculumok után is. mindenkor tsak ujak lésznek. ugyan ez is értelme ezeknek a szoknak. mennyetek az örök tűzre.

Kitsoda az, aki nem irtoznék enyi nyomorúságoktól. semmit pedig azokhoz nem tésznek., mivel az Isten eszerént adgya előnkben apoklot, a szent írásokban. az ő beszéde meg tsalhatatlan. az égnek, és aföldnek könyeb el mulni, mint sem ezekben nem esni azoknak. kik avétekben élnek. és abban hálnak meg, mind azon által, kitsoda gondolkodik arról, és ki igyekezik azokat el kerülni.

III Nem tsak avétkes tselekedetért. mennek pokolban,⁴³ mivel abban aveszedelemben lehet tsak az akarátért is esni. vedel a maga akaratot mondgya szent bernárd, és nem lesz többé pokol. még azért is eshetnek abban, a midön szán szándékal adgyák magokat a veszedelemre, vagy olyan hivatalra, a mely nem Isten választása. a melyet tsak emberi tekintetért vették fel. és a melyre tellyeséggel nem alkalmasok. a midön magunk kötelességink iránt,⁴⁴ tudatlanságban [18b:] maradunk. vagy ha azokat tudgyuk is, de el mulattyuk, a midön tsak a magunk erejében bizván. nem kérjük akegyelemnek segittségit. vagy ha kérjük is, tsak. kevesé, és nem ugy a mint kívántatnék.

Hogy ha az Istent nem szerettyük, se afelebaratunkot, hogy ha alamisnát nem adunk, vagy ha adunk is de nem anyit a menyi töllünk lehetne, mind e kárhoztató vétek, akristus az örökké valo tűzre iteli azt, aki néki eledelt nem adot, amidön éhezet. a szegények⁴⁵ személyekben, de mitsoda méltób még az ítéletre az olyan, aki avétekben hadgya el veszni a lelkeket. a kiket tartoznék meg segiteni, vagy akiket meg segethetné az Isten rendelése szerént.

⁴² azokat <akinokot.> az örökös nyomorúságokat, [Törlés a sor elején.]

⁴³ pokolban, [l — javítva olvashatatlan betűből.]

⁴⁴ iránt, [t—k-ből javítva.]

⁴⁵ szegények [Első e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

5 A lágység, és a maga hittség véghetetlen számuaknak okozák kárhozattakot, a lágység. mert az oka hogy el mulattják kötelességeket. és tsak imel ámal kerulik el akisérteteket. akristus azt mondgya, hogy a lágy melegüeket ki okádgya szájából, a maga hittség, mert olyan reménséget ád nékik. hogy az Isten meg irgalmaz nékik., mihent akarják, vagy hogy penitentzia nélkül üdvezülhetnek. [19a:]

10 A valóságos modgya hogy el lehesen kerülni ezeket akinokot, a, hogy rettegésel és félelemel munkálodgyuk üdveségünket, éllünk a munkában, és a penitentziában, hogy eleget tehesünk az eddig valo vétkeinkért, és meg oltalmazhassuk. magunkot az ez után valoktol. adgyunk hállakot Istennek, hogy a vétékben valo létünkör, a halált reánk nem küldötte, hanem a penitentzia tartásra várt minket;

20 Mit nem tselekednék, és nem szenvedne egy kárhozott lélek, hogy ha az Isten evilágra valo jövetelét meg engedné néki, hogy eleget tenne vétkeiért,? semmi nem láttzanék néki sulyosnak, semmi nem lészen előttünk is nehéz, tsak visgálljuk meg jól. mitsoda állapötban vannak az el vette tet lelkek. oh! leheté panaszolkodnunk. egy kis ideig tarto szenvedésért. a mely meg ment az örökös nyomoruságoktol, a melyekel az Isten fenyeget, szeresük ajókót melyeket ígér, és semmit nem fogunk hajtani a világ fenyegetésire. se ígére retire. se az életnek javaira, se nyomoruságira.

30 Oh! mely boldog öröké valóság a szenteké, oh! mely boldogtalan, akárhozattaké.! oh! Istenem., [19b:] mert ate kegyelmed nélkül, nem élhetek jól azal adrága rövid idövel. a melytol füg az egyik. és a másik öröké valóság. akristus Jésus nevében kérlek uram. ad meg azt a kegyelmedet. hogy szereselek. és örökké birhassalak.

35 *Szálljunk le apokolra még éltünkbe, hogy ha nem akarunk holtunk után oda le szállani, tekinttsük meg ött azokat a véghetetlen⁴⁶ számu lelkeket. kik öt égnék, és öt égni fognak örökké, olyan vétkekért, a melyek nem olyan nagyok mint a miéink, az Isten igazságának ilyen keménységéböl meg tanulhattjuk. hogy ötet félnünk kell, és meg utálnunk avétket. kérjük az*

⁴⁶ véghetetlen [len — beszúrás.]

üdvözítőt, a mi bíránkot, hogy ez életben ostorozon. kimélés nélkül, tsak a másikában. légyen irgalmas nékünk.

Ki lakhatik közületek az emészto tüzel.?⁴⁷
ki lakik közületek, az örök hévségekel.

6 n a p o n

A paraditsomrol

- ps. 83. 5 I Mely szerelmesek ate hajlékid öröknek ura, kívánkozik és el ájul az én lelkiem az ur [20a:] pitvari után. a szívem,
- ps. 30. és a testem örvendeznek az élő Istenben, mely nagy uram ate édességed sokasága, melyet el rejtettél atéged félőknek,
- ps. 35. 10 A paraditsom olyan hely, ahol aboldog lelkek egészen láttyák az Istent. ahol ki nyilatkoztattya nékik titkait, és Istenségit, ahol meg részegitti őket házának bövségével, és agyönyörúségnek patakából itattya őket, ahol bé tölti őket örömmel és ditsőséggel, ahol. magával uralkodtattya őket, és örökös gyözedelmet vétet vélek, ellenségeken,
- 15 Ót fognak bé töltetni azal az igassággal. a melyet szomjuhozták, eföldön, nagy békeséggel fognak nyugodni az Istennek kebelében, meg egyesülvén tellyeséggel akristusal. ő véle egy tiszta lélekben. és anyaszent egy házban maradnak, ót az Isten minden mindenekben egészen, birván őket mint
- 20 örökségit. a melyet maga vérén vette meg, és az ő közben járosága által. az Istenben, és aző Istenségében, mint egy el merültek.
- Ót ők tellyes nyugodalomban vannak. és minden tselekedetek tsak a, hogy az Istent láttyák. ötet szeretik. és ki
- 25 mondhatatlan örömmel ditsérik, soha [20b:] meg nem szülvén ettől a foglalatoságtól. mert mentől inkább üsmerik ötet, annál inkább szeretik, és mennél inkább szeretik, annál nagyobb gyönyörúséggel ditsérik, imádgják, és kaptsollyák hozzája magokot, az Istennek az ő véghetetlensége, és tekle-
- 30 letessége egészen el foglalván az ő lelkeket, bé tölti magával

⁴⁷ tüzel. ? <ki lakik közületek. az emészto tüzel. ?> [Más színű tintával:] ki lakik közületek, az örök hévségekel.

egész kívánságokat, ő is az ő viláosságok, életek, jóvók, ditsőségek, és gyönyörűségek,

Tekéletességgel lévén, az ő akarattya alá vettette, tsak azt akarják a mit ő akar, tsak egyedül ötet kívánnyák, 5 örökös háláadásokat adnak neki, bizonyoson tudván azt, hogy minden jovoknak ő a kut feje, és hogy mindent tölle vettének, az ő lábaihoz teszik koronájokat, meg valván azt, hogy ökk magoktól tsak semmik, magokat mindentől meg fosztván., mindent az ő kezeiben viszá adnak,

10 II Ótt vétek nincsen. se rosz kívánság. se gyengesség, se tudatlanság, se ellenség. se viaskodás. az Isten meg töröli szemeknek minden köny hullatásit. ót se halál nem léssen, se sirás, se nyomoruság. se éhséget, se szomjuságot, többé nem szenvednek, se ahideg. se [21a:] a meleg nékik nem fog 15 alkalmatlankodni, ugyan ót is elégedik meg kiki a maga sorsával, nem irigyelvén amásokét. szeretni fogja a mások boldogságát, és azon örülni fog valamint a magáén. akristusban mindnyájan láttyák egy mást, és nagy tekleletességgel is szeretik egy mást az Istenben, ugyan ót hasonlok lévén 20 az angyalokhoz, hasonló tiszta életet is élnek azokhoz a menyei lelkekhez.

1 cor 2. Valamit eddig mondottunk, a még tsak leg kisebb részettskéje a szentek boldogságának. mivel a szem azt nem látta, a fül nem halotta. se az emberi elme azt soha meg nem 25 foghatta, a mit az Isten készítet azoknak kik ötet szeretik, st. aug. egy olyan sziv, a ki szereti, és ohajttya az ilyen nagy jókót, ezeket az igazságokat meg érti, de a testi, és földi ember, akinek a szive hideg, semmit nem érthet abban,⁴⁸

30 Egy kereszténynek, minden kívánságának, szándékának, ps. 119. tsak a felé a menyei haza felé kellene sietni, dávid minden igyekezetét, tsak arra fordította, és panaszolkodot e földön phil 1. lévő hoszas bujdosásáért, szent pál azt kívánta. hogy meg menekedhessék. a testének tömlötzből, hogy a kristusal st. aug. lehesen., a ki abujdosását szere-[21b:]ti, aki nem suhajtoz 35 ez életnek nyomoruságin, az örök életet nem szereti, aki pedig nem ohajttya az örök életet, az, az Istent nem szereti, az Istent pedig nem szeretni halál. az olyan nem is imádkozik,

⁴⁸ abban, [abbol,-ból javítva.]

mivel az imádság abból áll, hogy a mennyet szüntelen ohajtsák, imádság nélkül pedig oda nem érnek, az Isten tsak annak adgya magát aki keri, és aki zörget, mind ezeket a szívnek kívánsági viszik végben. ugy a mint kell.

5 III A kristus azt parancsollya nékünk, hogy minden nap kérjük az ő országának eljövetelét, hogy töröllye el belőlünk a vétekeknek uralkodását. hogy⁴⁹ tsak egyedül ő birja szívünket, és mi ötet birhassuk, epediglen tsak a mennyekben lehet meg, de ez az ország erőszakot kíván, és tsak erővel kell azt
matth. 19. 10 meg venni, tusakodván. roszt kívánságink ellen, ellene mondván magunknak, hordozván keresztünket életünknek minden napjaiban, követvén annak példáit, a kinek szenvedni kellett. hogy bé mehessen ditsőségében.

Hogy ha a küszködök. egy rothadando koro-[22a:]náért, és a világiak a földi jokért. anyi veszedelemre adgyák magokat. hogy ha olyan hoszas utakat, és nehéz munkákat vállalnak fel. kitsoda volna az,? a ki nem akarna szenvedni az örökös jóért, és koronáért. ? mind azt, valamit lehetne szenvedni ez életben. nem hasonlithatni az⁵⁰ örök elethez, a
20 mely jutalma az szenvedésnek.

Mind azok kik azt mondgyak uram, uram, bé nem mennek azért. mennyeknek országában., mondgya a kristus, hanem tsak a mégyen oda bé, aki az én Atyám akarattyát követi, ha az örök életet akarjátok birni., tarttsátok meg aparan-
matth. 7. 25 csolatot.

Kérjed az Istent, hogy távoztasson el ateremtett állatoktól, a kikhez a szeretet⁵¹ kaptstól tégedet, és adgya meg néked azt a kegyelmít. hogy nagy buzgoságal. ohajtsad ötet birni, az örök boldogságalban, szeresed és kívánnyad nagy szorgalmatoságal. a kristus másodszeri eljövetelét. mint a melyel ohajtották apátriárkák az első eljövetelét.
30

gen. 15. Én vagyok mondá az Isten ábraharnak, ate igen nagy jutalmad.

ps. 16. Meg elégszem uram mikor meg jelenik ate ditsőséged
ps. 136. 35 Mondgyad dávid királyal, jerusálem léssen az én fő vi-gasságom.

⁴⁹ hogy <ts> tsak [Törlés a sor elején.]

⁵⁰ [Sorvégen:] az [új sor elején:] az

⁵¹ a szeretet <p> kaptstól

- phl. 3 A mi nyájaskodásunk a menyekben vagyon; arra for-
[22b:]dittsuk szívünket, mert őt vagyon a mi örökös
boldogságunk.
- hebr. 13. Nintsen itt maradando városunk, hanem ajövendöt kere-
5 sük.

7 n a p o n .

Az Istennek, minden tselekedetinkben valo jelen létéről.

- ps. 15 I Nézem vala szemem előtt az urat mindenkor, mert
jóbbómra vagyon nékem, hogy meg nemozdullyak, azért
örvendezet az én szívem, és vigadot anyelvem, annak felette
atestem is reménségben nyugszik.

- 10 Egy kereszténynek aleg nagyobb hivatalya, hogy az
Istent tekinttse, minden tselekedeteiben. hogy mindenben
tsak azt keresse hogy ő néki tethessék. hogy mindenkor
ahitnek szemeit azö törvényére, és akarattyára fordittsa.
és ugy gondolkodgyék, tselekedgyék, szenvedgyen, imád-
15 kozék, és beszéllyen mint ha ötet láthatná.

- A régi patriarkáknak, profétáknak., aszent királyoknak.,
evala az ő nagy aitoságok. noé igaz és tekéletes ember
gen. 6 vala, ez az Isten elöt⁵² jára. járj elöttem mondá az Isten
gen. 17. ábrahámnak, ha tekéletes akarsz lenni [23a:] moyses nem
20 félt akirály haragjától. mert ugy tselekedet,⁵³ mint ha látta
volna aláthatatlant.

- hebr. 11. Szent dávid azt mondgya, hogy Istentelenül nem tseleke-
ps. 17. det. mert minden itéleti az ő szine előtt voltak, és az ő igaz-
ságit el nem üzte magától; abünösnek pedig meg fertezettetek
ps. 9. utai, minden időben, mert nintsen az Isten az ő szine előtt.
25 egy a szent atyák közül azt mondgya, hogy egy keresztény-
nek. anyiszor kellene az Istenről, és az ő igazságirol gondol-
kodni, valamenyszer lélegzetet veszen, vagy is inkább
szüntelen kellene arrol gondolkodni, mivel abizonyos, hogy
30 avétekben azért esnek, mert az Istent el felejtik.

⁵² elöt [Beszúrás.]

⁵³ tselekedet, [s—e-ből javítva.]

Az Istennek jelen való létele nem csak abban áll, hogy hidgyük azt, hogy az Isten mindenüt vagyon. és mindent látt, hanem még abban is. hogy szüntelen az Istenhez emelyük elménket, és hozzája fordittuk szivünket, de azt
5 emelyük. az Istennek véghetelenségéről, és bennünk jelen létéről való élő hitben. fordittuk hozzája szivünket. az Isteni szeretetnek gyakorta való tselekedetével. és olyan buzgo kívánságokkal. hogy csak ő néki akarunk tettzeni, csak övé akarunk lenni, és ő érette mindent mást el akarunk hagyni.

10 II Az Isten jelen létéről való foglalatoság., az ő [23b:] jelen való létit tekinti, és aki az ő hatalma, bölcsesége, josága, irgalmasága, igassága, és atób Isteni tekéltességei által munkálodik⁵⁴ mindenüt, és az ő fiát akristust, ugy tekintsük, mint olyat, aki prédikál, tsudákat tézen,⁵⁵ imádkozik, szenved, és haldoklik, vagy ugy mint urunkot, üdvezitönket, közben járonkot, fő papunkot, és életünknek példáját,

Az Isten, akristusban tekint mi reánk, öbenne üdvezit minket. ő benne adgya minden ható segittségit, és tézen minket gyözedelmeseké. ő benne viseli gondunkot, és tölt
15 bé kegyelminek gazdagságival. ugyan erre akezdjére ami hitünknek., kel is szüntelen vigyáznunk, valamint a szolgál tarttya. szemeit az ura kezén, mert szüntelen való szükségünk vagyon az Istenre., és hozzája csak a fia által mehetünk, egy szoval, ennek az üdvezitőnek kezei közöt vagyon a mi
20 igasságunk, szenttségünk. üdveségünk, és az örökké való ságra való sorsunk.

Nintsen⁵⁶ ennél semmi hathatosab hogy a vétektől el távozhasunk. a jó erkölcsben eléb mehessünk, és hová tovább jobban az Istenhez kaptsolhasuk. [24a:] magunkot,
25 de oh! mely nyomoruság.! mindenüt csak az Istenről, és akristusrol való feledékenység uralkodik, reggeltől fogva estig, gyermekségtől fogva mind halálíg, az emberek minden gondolattyakat. kívánságokat, tselekedeteket, avilágnak, a haszon keresésnek, anagyra vágyásnak, és a gyönyörőségnek adgyák, már se akristust, se aző evangyeliomat nem
35

ps.. 129.

⁵⁴ munkálodik [Utána törölt vessző.]

⁵⁵ tézen, <im> imádkozik. [Tollhiba.]

⁵⁶ Nintsen [i-e-ből javítva.]

tanullyák, már mint egy, nem is üsmérik, oh! hogy lehetne az Istenhez menni, mivel el felejtik, azt az egyedül való utat, a mely oda vezethetné, azt az igazságot, a mely meg világosíthatná, és azt az életet, amely követteti az igazságot, és avilágosságot,

jár. 2.

III Két gonoszságot tselekedet az én népem, mondgya az ur, engem elhagytak az élő viznek kut fejét, és magoknak kutakot ástak, bé omlot kutakot, a melyek meg nem tarthatták avizet. az Istent akkor elhagyák. a midön ötet el felejtik, az igazsága előtt szemeket bé hunnyák, és szivekből kegyelmet ki zárják. és bé omlot kutakot ásnak akkor, amidön ateremtet állatokban keresik haszontalanul aboldogságot, akik is a vizet meg nem tarthatván, a szivet sok felé oszttyák. és azt, a vétekneg meg nyittyák, el vesztetvén véle a kegyelmet. [24b:]

Hogy az Istennek jelen való létit meg tarthassuk,. leg elsöb modgya a, hogy gyakorta kérjük tölle azt a kegyelmet, mivel az Istennek kell a mi elménkben jelenné tenni magát, a mi szívünket el foglalni, és abban irni szent törvényét. a második a, hogy igen nagy magunkra való vigyázásban kell élnünk, az Isten országa mi bennünk vagyon. ót kel azt keresni ha meg akarjuk találni. aharmadik a, hogy a szív tiszta légyen avétektöl, valamint hogy a portol. a szem nem láthat, ugy a vétek is meg homályosíttya a belső szemet, és meg gátollya az Istenre való figyelmetességet.

A negyedik a. hogy igen nagy tisztelettel. kell lenni az Istenhez, az ö joságához, igasságához, mindenhatóságához. és bölcseségéhez, az ötödik a, hogy valóságos szeretettel kell lenni az Istenhez, tsak arrol gondolkodnak. gyönyörüséget., a mit szeretnek. és a midön igen szeretnek valamit, mint egy természet szerént gondolkodnak⁵⁷ arrol.

A hatodik a, hogy nem kell olyan hivatalokot fel vállalni, a melyek igen el foglalnák az elmét, [25a:] hogy ha tsak nem azIsten parantsolattyából. vagyon, semmi a lelket ugy fel nem háboríttya, se semmi ugy meg nem gátollya. az Istenről való foglalatosságot. mint a⁵⁸ sok bajos dolog, amelyet

⁵⁷ gondolkodnak [Elsö k—n-ből javítva.]

⁵⁸ a. [Beszúrás.]

gondolatlanul. vállalunk magunkra. és csak emberi tekintetért, ahatedik a, hogy az elmét mindenkor egyaránsu mértékben tarttsuk. és meg győzzük indulatinkot, akár mi történnék, az ur, Ilyés profétához. nem a nagy és sebes
5 szélben, se nem arendülésben, se nem atüzben, hanem a tsendes szellőben szólla, meg akarván ezel mutatni, hogy a szívnek. békeségében nyilatkoztattya meg magát, lelkünknek.

Bizonyosok legyünk abban. hogy akár hol legyünk, de az Isten minket lát, nintsen rejték hely ő előtte. ha vétkezni akarsz. mondgya szent agoston. keress olyan helyt. a hol ne láthason és őtt tselekedgyed a mi néked tettik.

tób. 4. Az Isten az elmédben légyen. életednek minden napjaiban.

ps. 76 15 Meg emlékeztem az Istenről, és gyönyörködtem.

matth. 5. Boldogok a tiszta szívűek, mert az Istent láttyák. [25b:]

8 n a p o n .

Hogy az embernek mitsoda gondgyának kel lenni az üdveségére.

I Egy kereszténynek nintsen se drágáb, se nagyob dolga.
20 az üdveségenél, az Isten fia azért lett emberré, és azért holt meg, hogy azt munkálodgya, ő azt az Attya dolgának nevezi. ő azt a munkát éhezte, és a volt gyönyörüsége, nyughatatlanság. várta annak bé tellyesedésit. szüntelen valo buzgoság. kivánta meg inya szenvedésinek⁵⁹ poharát, és a maga
25 vériben valo meg keresztelkedésit, azért hogy végben vigye annak akarattyát, aki őtet. válttságunkra küldötte.

Hogy ha a kristus az üdveség dolgát. amaga egyedül valo dolgának tarttya, igasságos, hogy miis annak tarttsuk, ő mindent erre avégre. fordítot, életét, halálát, tselekedetit,
30 szenvedésit, titkait, mi még annál inkább tartozunk arra fordítani, minden tselekedetinket. és szándékinkot.

Az Istennek fia azért volt eföldön, hogy minket üdvezítsen, lehetnénké olyan esztelenek. hogy ana-[26a:]pokot, esztendőket, és életünknek minden ideit el töltenők az-

⁵⁹ szenvedésinek [Első e fölött áthúzott vessző.]

luk. 11.

üdveségünkre való munka nélkül. mind azon által azt tselekeszik nagyobb része akeresztényeknek, a kik mind más dologban foglallyák magokat., és nem abban a miért evilágon vannak. minden munkájok⁶⁰ foglalatoságok. tsak idő töltés. hejában valóság. hogy ha azokat. az üdveségnek dolgához teszük, némellyek tsak nem egész életeteket. avadásban töltik, némellyek akereskedésben, mások a dorbéztolásban, agyönyörködtetésekben, de mint hogy el mulatták az üdveségnek dolgát, a mely mindenek felet való. részek sem léssen akristus országában,

II Mit használ valakinek ha az egész világot meg nyeri is, ha alelkét el veszti,? mitsoda árron veheti azt viszá,? avilág mostanában nekünk tsak gazdagságokat, gyönyörüségeket., és tiszteletet ad előnkben, a melyek mind tsak füstben mennek, a midőn meg kel halnunk, ezek semmi haszonra nem lehetnek amás életre. sőt még nagy akadályok az üdveségre. és a melyek tsak bajal. és gondal. terhelnek minket, [26b:]

Mind azon által, olyan vakok vagyunk, hogy ezt a dolgot. a mely személyünket illeti. és másokra nem adhattyuk. atöb dolgaink utánra hagyuk, és arra a mi meg kopot életünknek tsak egy kis részecskéit szánnyuk, de azonban az a kis időcskeis, a melyben vártuk hogy magunkrol gondolkodgyunk, el szalad tölünk. és azal ugy nem élhetünk amint akartuk volna, az el mult idők viszá nem jönnek. és tsak a haszontalan bánatal maradunk, hogy addig élvén, az üdveségre gondunk nem volt.

matth. 6.

Az eredete ennek avakságnak. avétektől vagyon, és a földi dolgokhoz való nagy gondtol, mint ha az Isteni rendelésnek nem volna gondgya. mindenre, keresétek. először az Isten országát, mondgya akristus, és annak igazságát, és mind ezek hozzá adatnak néktek.

phillip. 2.

III Félelemel. és rettegésel munkálodgyatok⁶¹ ati üdveségtekért, igyekezetek inkább azon, hogy a jótsелеkedetek által bizonyosá tegyétek ati hivatalotokat, és választástokat, mert ezeket tselekedvén, soha nem vétkeztek, mert

2 petr. 1.

⁶⁰ munkájok [Elírás.]

⁶¹ munkálodgyatok [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

igy bövségel. szolgáltatik néktek. a mi urunk jesus kristus örök országában⁶² valo bé menetel.,

luk. 13.

[27a:] Erolködgyetek bé menni a szoros kapun. mely az életre viszen, a mely is tsak azoknak szoros, akiknek kemény a szivek, mivel sokan kívánnak bé menni azon, mondgya akristus. de nem mehetnek. kerüld el azt az utat a mely egyesnek láttzik lenni, mind azon által ahalálra-vezet. bizatok akristusban. mert ő kezdette el bennetek a jó dolgot, ő is végezi el.

phlip. 1.

10 Az üdveségre valo gond nem egyéb. hanem hogy a vétket meg utálljuk, el hagyjuk, és magunkbol ki irttsuk⁶³ a penitentiával, hogy az Isten parantsolatit meg tarttsuk, ebből áll az egész gondgya az embernek. ezért is léssen boldogá, ugyan tsak ezt is tarttsa leg szükségesebnek, aparancsolatoknak meg tartása pedig nem más. hanem hogy az évangyélium szerént éllünk, a kereszttségben tett igereket meg tarttsuk, hogy rendünkhöz illendő köteleséginket bé töltsük, hogy minden erőnkbol azon legyünk, hogy meg gyözhesük az üdveségnek uttyában lévő akadályokat.

20 A világ fiai sokal okosabbak. amunkájokban, mint sem avilágoságnak fiai. egy kis haszonért. a fáradságot nem tekintik, semmi nem tettzik ne-[27b:]héznek, még az életet is veszedelemre teszik, de az üdveségért, leg kisebb baj, el veszi kedvünket, amenyekben valo⁶⁴ menetelt kívánnák, de ugy hogy semmiben ne tellyék, mind azon által. akényes étellel nem lehet üdvezülni, a szélyes útt, aveszedelemnek uttya, és azoknak számok, kik azon járnak, véghetetlen,

Kérjük az Istennek azt a kegyelmét, hogy erőtt vehessünk magunkon, hogy ellene mondgyunk rossz kívánságinknak, éllünk az imádságban, és a dologban, szeresük az olvasást, az évangyéliumrol valo gondolkozást, és a jó tselekedeteket.

30 Távul vagyon. az Istentelenektől az üdveség. mert a te igasságidot nem keresték.

ps. 118.

Imé most az üdveségnek napja.

2 cor. 6.

35 Hogy az örökké valo boldogságot el nyerhesük, nem lehet arról eleget előre gondolkodni. [28a:]

st. aug.

⁶² országában [Az o fölött pont van.]

⁶³ ki irttsuk [Utána törölt vessző.]

⁶⁴ valo <bajt kívánnák,> menetelt kívánnák,

A vétectől való irtozásról.

I A vétek szent agoston szerént nem egyéb, hanem egy olyan kívánság, beszéd, és tselekedet, mely az Isten törvényével ellenkezik., ez örökös, és meg változhatatlan törvény, amely előnkbe adgya, arendet, melyet kel tartanunk mindenekben, és a mely tilttya, annak meg szegésit, ez atörvény,
 5 nem tsak a nyelvnek, és a kéznek szab rendet, hanem asziven kezdi el, ugyan ót is kezdődik az engedetlenség, és a törvénynek meg szegése, ugyan abban is kel meg mutatni az embernek mindenek felet, az Istenhez valo engedelmeségit, és
 10 maga meg alázását,

Ugyan a szivből is szarmazik avétek. mint maga eredetéből, és onnét adgya ki magát, a szok. és a tselekedetek. avéteknek tsak külső⁶⁵ eszközi, mivel a szivből származnak arosz gondolatok. agyilkosságok. [28b:] paráznaságok, lopások,
 15 sok, hamis bizonyosságok, káromlások, és ember szollások,

Az Isten törvénye egyaránsu képen tilttya a rosztat, és parantsollya ajót, ez igy lévén, vétkezünk ha azt tselekeszük amit tilt, és ha azt el mulattyük a mit előnkben ád, egy szoval. akeresztenyi jó erkölcsnek, egyik része abból
 20 áll, hogy a rosztat el kerüllye, a másika, hogy a jót kövesse.

A véteknek valosága, abból áll, amidön tellyeséggel akarunk élni ateremtet állatokal, holot az Isten. azt akarja, hogy mértékleteséggel. élyen azokal az ember, szabad ő néki azokal élni szüksége szerént, de nem szabad azokban tenni
 25 örömet. és nyugodalmát. mert azok nem tehetik ötet boldogá, azok nem érdemlik, se ami tiszteletünket, se szeretetünket, ami lelkünk sokal drágáb azoknál, tsak az Istenért teremtetet, aki tsak egyedül méltó szeretetünkre.

II Egy ember által jött bé evilágra abün, akiben mindnyáján vétkeztek, ezért is estenek mindnyáján az Isten haragjában. ezért is jött bé [29a:] ahalál, és hatotta el az egész földet, aminden féle nyomoruság. ezt nevezik tehát erendő bűnnek, mert ebben a születéskor részesülnek, a mely
 30

⁶⁵ külső <részei,> eszközi,

- ádám, vétkezésétől fogvást. nemzettségről, nemzettségre szál, minden fiaiban, és az egész emberi nemzet részesül romlandóságában, ezért is mondgya az apostol., hogy ameg⁶⁶ romlot természetért. haragnak fiai valánk.
- eph. 2. 5 A mi első atyáinknak vétke, két nagy sebet okozot lel-künknek. az elmének. tudatlanságát. és a rozsz. kívánságot, vagy is aroszra valo hajlandóság⁶⁷ az akaratban, ezek akét veszedelmes eredeti mind azoknak avétkeknek, a melyekben esik az ember gyermekségétől fogvást.
- 10 A véték nyomorultá teszi az embert, még életében, az elméjit meg vakittyta, a szivit meg ronttya. abban a kegyel-met el őlttya. az ördögnek rabjává teszi, az Istennek ellen-ségévé, és méltová az örökös halálra, nem tudgyátoké mondgya az apostol, hogy a hamisak az Isten országát nem birják. mi érdemli tehát ugy meg a gyűlölést, mint a véték.
- 1 cor. 6 15 [29b:] egy kereszténynek mitől kellene inkább irtozni mint attol. a mi halált okozot az emberi nemzetnek, ? a mi az örökké valo halálra vezet minket, és a mi oka volt a kristus halálának,
- hebr. 10 20 A ki a moyses törvényt meg szegte. halálra ítéltet. minden irgalmaság nélkül. menyivel inkább sulyosab bü-netéseket nem érdemel az olyan aki az Isten fiát meg tapodgya. és a testámentumnak vérit tisztátalannak, és semminek tarttya. és a kegyelemnek lelkét,⁶⁸ boszuságal
- 25 illeti.
- Eccol 20 III A büntöl fuss, valamint akigyotól. mondgya abölcs, mert ha ahoz járulsz meg fog tegedet; annak fogai olyanok mint az oroszlánnyé. a melyekel meg őli alelket, minden véték olyan mint akét élü pallos, a mely egy tsapásal meg
- 30 őli mind a tetet, mind alelket, és el választtya az embert az Istentől, az ő valóságos életétől, a sebet pedig amelyet tsinál, más meg nem gyógyithattya hanem akristus, a ki is aminden hato orvos.
2. macab. 7 35 A martyrumok mindnyájan jobban szereték élettyeket el veszteni. mint sem tsak egy vétket tsele-[30a:]kedni.

⁶⁶ ameg <le> romlot

⁶⁷ hajlandóságot [Utána törölt vessző.]

⁶⁸ lelkét, <buzgo> boszuságal [boszu — <buzgo> fölé írva.]

dan: 13.

josef inkább el hagyá apalásttyát, és rabságot szenvedé, hogy sem vétkeket tselekedgyék, jobb azemberek kezeiben esni, mondá susánna. tselekedet nélkül, mint sem vétkezni az ur színe előtt, követnünk kell ezeket apéldákat.

- 5 Hogy avétket el lehessen kerülni, szükséges. 1. hogy magunknak ne higyük, és el kerülyük az alkalmatosságot, és a veszedelmet. mert aki a veszedelmet szereti, el vész abban, 2. meg kel tanulunk szorgalmatoságal. az évangyéliumi igazságokat, és kötelességinket, mivel a tudatlanság, eredete számtalan sok vétkeknek., 3. meg kel magunkban sanyargatnunk. rossz hajlandóságinkot, és a földi dolgokhoz való kívánságinkot, hasonló képen az ideig való nyomorúságoknak félelmét is, mivel szent ágoston szerént, rossz kívánság, és a félelem, okai minden vétkeknek, 4. szüntelen kel gondolkodni az utolsó végről, ahalálról, az ítéletről, pokolról, és aparadicsomról, 5. szeresük az Istent mint atyánkot. féllünk tőle mint urunktól, és bíránktól. 6. menyünk szüntelen akristus eleiben, valamint az ina szakadt ember, az ágyában. mivel ő örökös orvosa lelkünk-[30b:]nek, ő halált szenvedet hogy a büntől meg szabadíttson, és igazaká tegyen. Istent igazságul, kut feje lévén igazságunknak, ő is menthet meg egyedül avétektől, és szabadíthat ki, ha abban esünk.

Kérjük az Istent hogy utáltassa meg velünk avétket, és hogy töredelmeséggel szányuk bányuk, hogy ötlet meg bantottuk. minden kár vallásunk felet, a kegyelemnek el vesztesít kel siratni, a melynek ellensége avétek, és csak egyedül annak el vesztesít lehet helyre hozni aköny hulatásal.⁶⁹

act. 5.

Inkább kel engedelmeskednünk az Istennek mint sem az embereknek.

rom.. 6

Tekinttsük meg magunkot mint holtakot a bűnnek, és mint élőket az Istennek, akristus által.

hebr. 6

Azok kik vétkeznek, meg feszítettik ujontában a kristust szivekben.

rom 6

35 Mitsoda gyümölcsötök volt azért akor abünben. a melyet most szégyenlítek, mert annak vége ahalál.

⁶⁹ [A sorok aláhúzása későbbi? tintája világosabb.]

st aug.

Jaj az olyan vakmerő léleknek, a ki el távozván te tölled oh én Istenem,⁷⁰ azt reméli hogy valamely jobbat találhat helyetted.

[31a:] 10 napon

A penitenzia tartásrol.

luk. 13.

I Ha penitenziát nem tartotok. mindnyájan el vesztek,
5 mondgya akristus., szükséges abünös embernek vagy magát meg büntetni, vagy hogy az Istentől meg büntetessék, ő tsak azoknak botsát meg akik magoknak meg nem botsátanak, azokal téssen irgalmaságot, akik magokhoz nem irgalmasok, és a kik magokhoz⁷¹ szent keménységgel vannak, enélkül a véték tellyeséggel meg gyógyithatatlan., és örökké
10 valo nyomorultá teszi a bünöst.

st greg.

A penitenzia tartás a szent atyák szerént. abbol áll, hogy sirasuk büneinket, és többé olyan vétkeket ne tselekedgyünk. a melyeket siratnunk kellene.. hogy ha életünket
15 meg nem változtattuk. a vétket meg nem utálljuk. és az Istent nem szerettyük. akár minémü penitenziát tarttsunk.⁷² de a tsak hejában valo, és haszontalan lészen.

st aug.

Vannak olyan szines penitenzia tartások [31b:] melyek a szivet meg nem változtatták, avéteknek ellene nem állanak. és a melyek tsak külső képen valok, ilyen volt ajudasé;
20 vannak meg olyan gyengék, a melyek a szivet egy kevesé fel indittyák, de tsak egy résziben változtatták meg, vannak meg olyan könnyen valok, a melyek el hagyatnak bizonyos vétkeket, de meg másokot engednek nevedekni helyekben,
25 vannak olyanok., a melyek tsak ideíg valok. a melyek jól kezdik, de lassanként el lankadnak. és nem végezik ugy a mint kezdték, apedig igasságos dolog. hogy a penitenzia holtig tarttson. és mind addig valamég avétek ki nem irtatik.

30 II Mint hogy avéteknek eredete a szivben vagyon., szükséges hogy a penitenziát is a sziven kezdgyék el, és hogy

⁷⁰ Istenem, <1> azt reméli hogy [Valószínűleg h-t kezdett írni.]

⁷¹ magok<al>hoz [hoz — <al> fölé írva; az á ékezhiba.]

⁷² tarttsunk. [n — beszúrás.]

Joel 2. onnét el terjedgyen atselekedetekre, és az életnek minden⁷³ maga viselésére., térjetekek meg hozám mondgya az ur, tellyes szivetekből, böjtel, sirásal, és jajgatásal, szagaszátok el sziveiteket, és nem ruháitokot, ebből áll a szivbéli penitentzia.

5 a sanyargatások, és más egyebek, tsak külső dolgok,

st greg Az orvoságnak ellenkezőnek kell lenni anya-[32a:]valyával, apenitentzia illendő nagyságu légyen avéteknek nagyságához. azért akevélységéből fel fuvalkodot elmét meg kel alázni, atörvény ellen fel támadot testet meg kel sanyargatni, afosvénység által meg romlot szivet meg kel tisztítani az alamisnával, és a másokal valo jó tévésel, a mértékletlenséget aböjtlésel. és a töredelmeséget kel el törölni. anagy vétkek, nagy orvoságokot kívánnak. arosz szoktatások nagy erőszak vételeket.

15 Egy sozval apenitentzia, az anyaszent egyháznak. atridentinumi gyülesben valo tanítása szerént. munkával valo kereszttség, és apenitentziának szenttségében, nagy töredelmeség. és munka után lehet az Istennek kegyelmét viszányerni, bünösök mondgya az apostol. tisztítsátok meg sziveiteket, keseregjetekek. gyászollyatok, és sirjatek. ati nevetéstok siralomra fordullyon. és az örömetek⁷⁴ keserüségre, alázatok meg magatokot az ur szine előtt. és fel magasztal titeket.

sess. 14

jac. 4. 20

III Dávid példája avalóságos penitentzia tartoknak, és

25 a mi penitentziánknek hasonlonak kel. lenni az övéjijhez. fő képen négyet⁷⁵ abbol fel tehetünk. 1. készen vagyok uram mondá, készen, az ostorozások-[32b:]ra., jó szivel el is veszem mind azokat. a keserüségeket, és nyomoruságokot, a melyeket néked tettzik reám küldeni, 2. a keserüségem,

30 és avétkem szüntelen szemeim előtt vannak. el sem vetem szemeim elől., a mit⁷⁶ egész életemben kel siratnom. 3. meg vallom, és nem félek ki nyilatkoztatni hamiságomat, 4. az én vétkem szüntelen valo nyughatatlanságban tart engemet, ha valóságos töredelmeség volna szivünkben., ha az

35 Istent szeretnők, és ha ugy utálnok avétket amint kíván-

⁷³ minden <v> maga viselésére.,

⁷⁴ örömetek < > keserüségre,

⁷⁵ négyet [A g fölött áthúzott vessző.]

⁷⁶ a mit [mit — sor előtti margóra írva.]

tatik, hasonló gondolatokban volnánk,⁷⁷ meg érzénök amagunk nyomorúságát, és csak suhajtoznék ami szívünk.

A penitentzia nem csak anagy vétkeket illeti, a tridentinumi gyűlés azt tanította, hogy a keresztényi életnek, szüntelen⁵ való penitentiának kell lenni, nincsen olyan ember aki ne vétkeznék, de ha szinte találkoznék is olyan. aki meg tartotta volna akereszttségi ártatlanságát, mind azon által. tartoznék apenitentzia tartásban élni, elméjít, és érzékenységeit sanyargatni.

¹⁰ A penitentzia, atett vétkeket meg orvosolja. és az ez után valoktól meg oltalmaz, ez így lévén. [33a:] mint hogy nintsen⁷⁸ olyan ember aki gyarló nelégyen. és szüntelen⁷⁹ ne tarthason a meg eséstől, azért nintsen is olyan, a ki ne tartoznék penitentiában élni.

¹⁵ Ha szinte bűnösök nem volnánk is, a kristus a mi fejünk, és példánk, a ki maga volt az ártatlanság. penitentiát tartot, egész életében, mi azal tartozunk hogy hozzája hasonlitsunk, és ötet kövesük. keresztés és penitentzia tarto életünkkel, ezt ő nekünk parantsolya, tartozunk néki engedelmeskedni.

²⁰ *Folyamodgyunk gyakorta. akristushoz. aki véghetetlen irgalmaságu, kérjük tőlle meg térisünket. kérjünk tőlle élő hitet, penitentzia tarto töredelmes szivet, amely tele légyen a vétkekhez való gyűlölséggel, és szeretettel ahoz, akít anyiszor meg bántottunk.*

Isai 55. Hagya el abűnös az ő uttyát, és térjen az urhoz. és könnyörül rajta.

matth. 3 Teremtsétek méltó gyümölcsét apenitentiának.

luk. 7. Meg botsátattak néki sok bűnei. mert sokat szeretet. öröm

luk. 15. ³⁰ léssen az Isten anygali előtt. egy penitentzia tarto bűnösön.

luk. 22. Kimenvén pedig péter. keservesen sira. [33b:]

rom. 2. Az Istennek josága. minket apenitentiára hi.

st aug. Oh penitentzia tartó, mit használ néked ameg alázás, ha életedet meg nem jőbbitod.

³⁵ Akár mely nagy bajban és nyomorúságban való eséstől ne fély, csak azal el kerülhesed az örökké való kinokot.

⁷⁷ volnánk [o—a-ból javítva.]

⁷⁸ [Előző lap alján, őrszók: *mint hogy nintsen*]

⁷⁹ szüntelen [*telen* — későbbi beírás a sorvégi margóra.]

Hogy nem kel halogatni a meg térést.

Eccli 5

I Ne késsél meg térni az urhoz, és ne halogassad napról napra, mert hirtelen eljö az ő haragja. és aboszu állásnak idején el veszt tégedet, ne mondgyad, az ur könyörületesége nagy, az én bűneim sokaságának meg kegyelmez, mivel az ő haragja oly hirtelen le szál, valamint az ő irgalmasága

Holnap el fogom kezdeni azt mondog., de meg adgyáké azt a holnapot.? az Isten botosánatot igér néked, ha penitentziát tartasz, de arra más napot nem igér néked, mit tudtz belé hogy ha nem fogjáké néked mondani még ma ezeket a rettenetes szokot., esztelen, ezen az éttzaka viszá kéri lelkedet, és hová lész akor peni-[34a:]tentzia nélkül, és kié lesz amit gyüjtöttél?

Nintsen semmi veszedelmeseb. mint avétekhen maradni ha tsak egy keves ideig is. azon idő alat. az Isten ellen vagyunk, és kárhozatos állapotban., onnét tsak egy lépés pokolig, a mi életünk tsak egy tzérna szálon füg, ha az a tzérna el talál szakadni. örökösön el vesziünk, ki tudgya, hát ha abban az orában hall meg a melyben vétkezet, a mint e sokakal történt. ez igy lévén, mitsoda nagy bolondság a vétek el hagyását, és a penitentzia tartást halogatni, az idő nem lévén a mi birtokunk alat, abbol nem parancsolhatunk.

st gr g.

Kezd el ebben az orában ajó életet, szünyél meg arosztol, és tanuly jót tselekedni, a meg térésnek halogatása, jele ameg vettetésnek. a mely vétkezt azonnal el nem törölik a penitentziával. a másikára viszen. a másika aharmadikára, és az utolso mindenkor nagyob lesz az elsönél, mennél tovább maradnak avétekben. annál inkább meg vakittyák és meg keményittik magokot. a vakság. és a meg keményedés pedig. a penitentzia nélkül valo halálra viszen. a [34b:] mely anyomoruságoknak nyomorusága, és atsenedség a melyben élnek avétek után, inkább boszonttya az Istent szent chrisostomus szerént, mint sem avétek maga.

II A jó latornak példája tsak egyedül valo az egész szent irásokban, arra nem kel támaszkodnunk, mivel az ő életének

vége, meg térésének kezdete⁸⁰ volt. és az utolsó órája, hitének első órája volt, mihent meg világosítaték, azonnal magát meg üsméré, halálra magát érdemesnek vallá, és halálát. akristusával együtt ajánlá, és azt penitentiául vévé az Istentől. büneinek elég tételire.

Gondollyuk meg, hogy mi történék az egész világal nő idejében, a sodoma lakosival ábrahám idejében. anthiokus kiralynak, minden sirásával való penitentiáját meg veté az Isten, és nem nyerhete irgalmaságot. az esztelen szüzek, azért hogy idején készen nem valának, ilyen rettentő választ

phillip 2 Munkáldogjunk tehát halogatás nélkül üdvességünkön, féllünk attól, hogy az irgalmaságnak ideje [35a:] elne mullyék töllünk. az Istentől kel várni ameg térésre való akaratot. és magát a meg térést, mondgyuk jérémiás profétával, terits meg uram engemet, és meg térek, mert tevagy az én uram Istenem, az én üdvességem kezeidben vagyok, és minek utánna meg térítettél volna. penitentiát tartottam, addig kel az urat keresni a még meg találhatni, és addig

isaia 55

20 kel segítségül hini, a még⁸¹ közel vagyok.

Az olyan aki az Istent meg bántván, napról napra halogattya a⁸² meg követést, ujonában meg bánttya halogatásával, el veszi tőlle életének leg jobb részit, a mely az iffiuság, vagy az egészségnek ideje., és tsak azt hagyta meg néki, a mi már nem kel se a világnak., se arosz kívánságoknak, se az ördögnek, így meg is veti az Isten⁸³ irgalmaságának gazdagságát, és meg érdemli hogy az Isten is el hagyta, és meg vonya tőlle kegyelmét.

III A halál órájára halogatni a meg térést a mint sokan tselekeszik, a mint egy lehetetlen., lehető penitentiát tartani olyan időben, a melyben semmit nem lehet mivelni,⁸⁴ de sőt még arról gondolkodni is úgy történhetik, szent ágoston azt mondgya., hogy abetegnek. [35b:] penitentiáját, igen gyenge, és lehet attól tartani, hogy egy haldoklonak

⁸⁰ kezdete [te — beszúrás.]

⁸¹ még <koz> közel [Tollhiba.]

⁸² a <1> meg követést,

⁸³ az Isten<nek> irgalmaságának [Törlés a sor elején.]

⁸⁴ mivelni, </.> de sőt

penitentiája. meg ne halyon véle együt, én adhatok mond-
gya az olyan állapotban lévőnek penitentiát, de nem biztat-
hatom. ha azt akarod tehát hogy az Isten irgalmaságot
tegyen veled, addig tarts penitentiát még egységben
5 vagy.

A meg térésre szükséges hogy a sziv meg változtassa
hajlandóságát, atermett állatokhoz való ragaszkodási-
nak ellene mondgyon. rossz szokásit hagyja el, mindeneknél
inkább kezdgye az Istent szeretni, a keresztényi jó erkölcsök-
10 höz kaptassya magát. ha kevély volt. legyen alázatos, ha
fösvény adakozó, ha tisztátalan, tiszta életü, ha haragos,
kegyes, és türo, ha boszu álló, mindeneknek meg bötásón.
és szerese ellenségit, mind évéghez nem mehet egy kevés idő
alat, főképen olyan időben a melyben a nyavalya el nyomja,
15 ahaláltól való félelem elméjit el foglallya, azon kívül,
atestámentumáról, és a tselédíróról való rendelés tételről is
kel gondolkodni.

Az ilyen utolsó órákon való meg téréseket. leg inkább,
ahaláltól, pokoltól, való félelem, és az emberi tekintet
20 okozák. mint sem⁸⁵ az Isteni szeretet. vagy a [36a:] véték-
nek meg utálása. fölnek az ógéstől, de nem avétkezéstől,
meg nem akarnak halni a szenttségnek. nélkül. nem akarják
meg gyalázní familiájokot, nem akarják azt hogy meg
koményedeteknek, és meg átalkodotaknak tartassanak, de
25 rend szerént avétek hágy el minket. és nem mi avétket.

*Ad meg oh! Istenem. azt a kegyelmedet, hogy továbbra ne
halaszam meg térésemet, hogy halálom órájára ne hagyam
a meg térést. adgyad kegyelmedet hogy abiünt el hagyam. és azt,
ate hozzád való⁸⁶ szeretetből hagyam el.*

30 Mond el szivedből ezeket az Istennek, fel teszem magam-
ban, mostanában akarom el kezdeni meg térésemet. ez a
ps. 76 felséges jobb kezének meg változtatása,

ps. 94 Ha az ő szavát halyátok, meg ne keményittsétek sziveite-
ket.

35 Mert hittalak és nem akartátok mondgya az ur, én is
nevetek ati veszedelmeteken, és meg nem halgatlak titeket.
prov. 1.

⁸⁵ sem [Beszúrás.]

⁸⁶ hozzád való való szeretetből

Az alamisnárol.

tób. 4 I Adgy alamisnát amagad jóságából, és egy szegényről
 se fordítsad el szemeidet, mert ugy, az ur sem fordította
 Eccl. 3. el szemeit te rollad, valamint hogy az égő tüzet el olttya
 a viz, ugy az alamisnais el töröli a vétket, adgyatok alamis-
 nk. 12. 5 nát, szerezetek magatoknak el fogyhatatlan kintset menyek-
 ben.

Az alamisnálkodás, mind az ó, mind az új törvénybéli
 parantsolat, aki ezt el mulattya, a törvényt meg nem tarttya,
 az üdveségnek ellene mond, és meg fogja hallani ezeket
 10 arettentő szokot., menyetek el átkozottak az örökké valo
 matth. 25 tüzre, mert éheztem, ennem nem adtatok, szomjuhoztam.
 innom nem adtatok,

A nékünk igen nagy hasznunkra vagyon hogy ha alamis-
 nát adunk, ugy olyan jó akarokat tsínálunk, akik minket
 luk. 16. 15 az örökös hajlékban fogadnak. interesre adunk ha alamisnál-
 kodunk, a haszon száz annyi⁸⁷ ez életben, és a másikában.
 az örökké valo ditsőség. az alamisna nem költség. hanem
 jövedelem. [37a:]

A szeretet arra kötelez minket, hogy ugy szeresük fele-
 20 barátunkot valamint magunkot, de akinek evilági jova
 1 joan. 3. vagyon, és láttya az attyafiát szükölködni, és bé zárja szivét
 ő elötte, miképen marad meg az Isteni szeretet abban.?
 agazdagság bövségének kel meg segiteni a szegények szük-
 ségit, ugy hogy, a gazdagok lelki szegénysége, meg segites-
 25 sék, akristus Jésus szegényinek lelki gazdagságokkal, és igy
 mindenek. egyaránsu állapotban lesznek.

Azt feleled annak a szegénynek. nagy soványon. aki tölled
 alamisnát kér, adgyon az isten neked, te ötet az Istenre
 küldöd, holot az Isten küldi ötet te hozád., hogy a te kezedből
 30 vegye el. a mit ő nem akar maga néki adni. és amelyet, azért
 adta néked, hogy nékie adgyad.

II Az alamisna két féle, lelki és testi, az első a lelki szük-
 séget illeti, mert a lelki élet mindennél eléb való, alelki irgal-

⁸⁷ annyi [Utána törölt vessző.]

maságnak tselekedeti azok, hogy másokat tanítsunk, avétket vélek el hagyasuk. és ajó erkölcsre vezesük⁸⁸ jó tanatsinkal, példáinkal, imádságinkal, és minden féle jó módokal.

A testi alamisna abból áll, hogy a szegényeket táplállyuk.
⁵ ruházuk, nékik szállást adgyunk, gyámolok [37b:] legyünk, ha nyomorgattyák. meg segittsük, betegségekben gondgyokot visellyük, és mint hogy atest, alélékért alkottatot, a segittség⁸⁹ a melyel ahoz vagyunk, ne más végre, hanem a léleknek. üdveségire legyen.

¹⁰ Az alamisna olyan mint a mag, aki nem vett, nem arathat, a ki keveset vett, keveset is arat, de aki sokat vett, bövséges aratást várhat, visgállyuk meg hogy mitsoda aratást várhatunk⁹⁰ alamisnáinkból, az igaz bövséggel osztogatta el jovait⁹¹ a szegényeknek, az ő igazsága meg marad mind
¹⁵ örökkön örökké.

Hogy ha nintsen miből adni, leg aláb ajó akaratot kel az Istennek ajánlani, imádkozni azokért akik szenvednek, hogy az Isten segittségit küldgye nékik szükségekben, az ilyen mind olyan drága alamisna, a mely a leg szegényebtől is ki telhetik.
²⁰

A gazdag, és a szegény eszo találkoztanak, az ur teremp-tője. mind egyikének, mind amásikának, a szegénynek, tsak ebben a mulando életben vagyon szüksége a gazdagra, de a gazdagnak szüksége vagyon a szegényre hogy örökké boldog lehesen, és ugy lehet azzá, hogy ha segitti, szent gergely a szilfához hasonlittya agazdagot, és a szegényt a szöllőhöz, a szilfa noha szép legyen is [38a:] de gyümölcsöt nem hoz, a szöllő pedig ha gyenge is rakva vagyon a midőn a szilfára vagyon támasztva, így a⁹² gazdag is, segitvén a szegényt
²⁵ hogy el ne esék, részesül jó erkölceiben.
³⁰

Mi mindnyájan az Istennek szegényi vagyunk, hová lennénk mi, hogy ha ugy el vonná tollünk a szükséginkre valokot, valamint mi el vonnyuk a szegényekét,? senki azért szükségben nem eset. hogy sok alamisnát adot, de

⁸⁸ vezesük [Utána törölt vessző.]

⁸⁹ segittség [Szóvégi g—k-ból javítva.]

⁹⁰ várhatunk [Utána törölt vessző.]

⁹¹ jovait (<,>)

⁹² a [Beszúrás.]

sokan estenek abban azért, hogy nem adtanak, a sárepta béli aszony, a leg utolsó falat kenyerét⁹³ is közlé aprofétával. azért a liszt, és az olaj, el nem fogyának többé házánál.

III A ki a szegénynek nem ad, a kristusnak nem ad,
5 bizony mondom néktek, valahányszor ezeket nem tseleked-
tettek vélek, velem nem tselekedtetek, akristus mind az
egész vérit nekünk adta, és csak egy darab kenyeret kér.
töllünk, meg nem vonhattuk tőlle amit kér, hogy ha csak
jobban nem szerettyük nálánál azt, amit meg tagadunk
10 tőlle.

A kristus azt akarja hogy a szegényekkel. mindent tseleked-
gyünk a mi töllünk ki telhetik, ezt pedig nem kö-[38b]-
vettyük, hogy ha olyankor gyűjtünk jóságokat, amidőn
anyomoruságban láttyuk elveszni a szegényeket, nem is
15 bizunk az Isten rendelésiben, a melynek kut feje ki merit-
hetetlen.

A szegénynek kel adni a szükségesen felyül valot, mivel az
öket illeti. de a szükségesen felyül valot, nem a tzifrálkodás-
nak, kevélységnek, torkoságnak, vagy a mértékletlenség-
nek kel el rendelni, mivel soha semmi nem elég ezeknek
20 a rossz kívánságoknak., ezek mind a saját, mind a mások
jóságait meg emésztik, hanem a felebaráti szeretetnek,
alázatoságnak, és a mértékletességnek, egy szóval a szükség-
re⁹⁴ valo, igen kevésre megyen, abövségel valo alamisna.
25 magunkhoz valo szent fősvénység, és hogy másoknak sokat
adhassunk, tselekedgyuk azt, hogy magunknak sokat meg
ne adgyunk.

Nem kel alamisnát adni amás jóságából, az ilyen ala-
misna,⁹⁵ égre kiálto vétek volna, leg előbször is azon kezd el,
30 hogy ad viszá a mi nem tégedet illet, az után adgy alamisnát,
a melynek ilyennek kel. lenni, először, hogy az örömet, és
jó kedvel legyen, [39a:] és ne úgy mint ha erővel vonnák ki
a fősvénységtől, másodsor, hogy még éltünkben adgyunk.
mivel mitsoda jó neven vennék töllünk., hogy ha csak.
35 akkor adunk, a midőn már semmit nem birhatunk, harmad-

⁹³ kenyerét [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁹⁴ szükség⟨re⟩re

⁹⁵ alamisna, ⟨k⟩

szor, az atyánk fiait kel segitenünk, ha szükségben vannak. a szegények közül, a kik jobb erkölcsűek, azokat, akikkel az Isten rendelésiből, együt vagyon lakásunk, a kik jóságban laknak. meg kel előzni azokat a kik félénkek, és szemérmesek, fel is kel ezeket keresni. negyedszer, adgy alamishát jó szivel, örömel, ne azért hogy lássák, abal kezed ne tudgya, a mit ajóbb kezed tselekeszik, a manna tsak éttzaka eset, és anap fel jötekor el olvadot, öltözetek fel mint Istennek választoti., szentek, és szerelmesek az irgalmaságnak indulatiban, akegyességben.

matth. 6
coll. 3.
EccI. 29.
ps. 75.
25
Zárd el alamishátot a szegénynek kebelében, és könyörögni fog éretted, hogy meg menekedgyél minden gonosztól, ne kövessed az olyanokat, kik ditsekedvén gazdagságokban, semmit nem találtak kezekben holtok után, mert a szegényeknek képében, [39b:] ök is semmit nem tettek volt, a kristus kezében.

Visgállyuk meg magunkot Isten előtt, hogy ha ugy tekéntyüké a szegényeket mint atyánk fiait, mint Istennek barátit, akiket a szenvedés által tisztitya, ha ugyé mint akristus tagjait, vagy ugyé mint magát akristust, hogy ha teszünké vélek mindanyi jót, a menyit töllünk ki telhetnék, és a menyivel tartozunk, kérdgyük meg ezeket amagunk lelki üsméretitől,⁹⁶ és azt fogja felelni hogy nem.

ps. 40
25
Boldog ember az, aki értelmesen gondolkodik a szükölködökről, és a szegényekről, agonosz napon meg szabadittya ötöt azur.

gal. 6
A még időnk vagyon. mindenekel jót tselekedgyünk, fő képen ahitnek tselédivel.

st. ambr.
Hogy ha öket nem tápláltad, el vetted töllök az életet.

30
st. aug.
A kinek a szive tellyes felebaráti szeretettel, annak mindenkor vagyon miből adni.

luk.⁹⁷ 6
Adgyatok, és adatik néktek.

⁹⁶ üsméretitől, [üsméretitől-ből javítva.]

⁹⁷ luk. <matth.> 6

A szenvedésről.

matth. 5

I Boldogok azok akik akristusért szenvednek, aválasztottak része aszenvedés, és a kereszt, a ki semmit nem szenved, tarthat a meg vettetéstől. aleg igazabb mi közöttünk, tsak aláb valo vétkes, és mindnyájan olyan nagy bünösök
 5 vagyunk, hogy meg érdemelyük abüntetést, és aszenvedést, azokat pedig⁹⁸ el kel vennünk az Isten kezeiből. nem úgy mint olyan birotol, aki ostorozásával el akarna⁹⁹ minket veszteni, hanem mint olyan atyától, aki azok által., a meg térésre akar minket kötelezni.

judit. 10

10 A boldogságban valo létel, avilághoz kaptsollya az ember szivét. el felejteti véle az Istent, és vétkeiket táplállya, ellenben pedig a szenvedések attol el távoztattyák, és az üdvéséges keserüség az Istenhez, avalóságos boldogságához terittik, jó nékem hogy meg aláztál engem. hogy meg tanul
 15 lyam igazságidot, ostorozd [40b:] meg uram¹⁰⁰ őket, és meg látod hogy hozád térnek, mondá dávid.

et aug.

ps. 118

A szenvedés meg gyarapittya a jó erkölcsöt, mert mint hogy a boldogság meg ronttya a szivet, és kevélyé teszi, úgy a szenvedés meg aláza azt, és bévéteti véle a kegyelmet,
 20 és követteti a jó erkölcsöt.

Egy szoval. a szenvedések, abüneink el törlésére küldetnek reánk, mert a vétek nem tsak arra kötelez hogy az Istenhez térjünk, atöredelmeség által. hanem hogy még eleget is tegyünk az ő igasságának, etellyéséssel. szükséges.
 25 és az elég¹⁰¹ tételen a Concilium. nem tsak azt a penitentiát érti a melyet apap ad. se nem tsak azt, a melyet mi adunk magunknak, hanem még mind azokat avilági nyomorúságokat is. a melyeket az Isten méltoztatik el venni büneinnek botsánattyára. akristus érdemi által. a midön
 30 azokat alázatosággal, és békeséggel szenvedik.

⁹⁸ pedig [e-i-ből javítva.]⁹⁹ akarna [na — beszúrás.]¹⁰⁰ uram <ötek> őket,¹⁰¹ elég <tételhez> tételen

- ps. 118. Igaz vagy uram. és igazságosok ate itéletid, itt égess, it vagj uram., és ne kimély engemet bünöst, boldog lészek, hogy ha az ideig valo szenvedésekel, elkerülhetem. az örökké valokot, a melyeket meg érdem-[41a:]lerttem.
- act. 14 5 II Az Évangélium tsak keresztetek igér, mivel a sok nyomoruságok és szenvedések által kel bé mennünk az Isten országában. és az ur azt ostorozza, akit szeret, az Isten akkor ugy bánik velünk mint fiaival. ugyan arrais hivatattak ahivek.
- hebr. 12.
- 2 cor. 4 10 A mi most a mi háboruságunkban, és szenvedésünkben, egy szem pillantásig valo és könyü, a felette igen fő modon aditsőségnek örökké valo nagy voltát szerzi mi bennünk, mindent valamit szenvedünk ez életben, akár bünösök lévén, akár igazak. de azt nem lehet hasonlítani, se a vétekhöz a melyet meg botsátanak, se a kegyelemhez se avigasztaláshoz, mellyeket Isten ad ez életben., se az örök ditsőséghez, mellyet igér a másikában, a szivemben valo fájdalmim, sokasága szerént, ate vigasztalásid örvendeztették az én lelkemet
- ps. 93.
- 20 Senki közülletek ugy ne szenvedgyen mint gyilkos, vagy tolvaj, vagy mint gonoszt tselekedő, hanem ugy szenvedgyen mint keresztény. az az. valamint a¹⁰² [41b:] kristus szenvedet, és azért ditsöitse az Istent, valamint aproféták.
- st. bern.
- 25 Hol vagyon a mi hitünk, hogy semmit nem akarunk szenvedni, és mind azon által. a szenvedésért valo jutalomra vágyunk,? pirullyunk azért, hogy olyan kényes tagjai vagyunk atövisel koronáztatot fejünknek. akristus fájdalmakot szenvedő ember, és¹⁰³ mi agyönyörüségekben akarunk élni.
- Isai. 55.
- hebr. 12. 30 III Tekintsünk abitnek el kezdőjére, és el végezőjére akristusra, aki¹⁰⁴ a tsendes és boldog élet helyet. el szenvedte akeresztet. meg vetvén a gyalázatot. azért hogy lelkünkben el ne fogyatkozunk, akristus szenvedet érettünk. példát hagyván nekünk. hogy az ő nyomdokit kövessük.
- 1 petr 2.

¹⁰² a [41b:] a kristus

¹⁰³ és <a> mi

¹⁰⁴ aki <eleiben vévén akeresztet, az örömet,> a tsendes és boldog élet helyet. [A javítás a törlés fölé írva, halványabb tintával.]

Szükséges volt a kristusnak szenvedni. és úgy bé menni ditsőségében, magát fel áldozta érettünk a kereszten, és úgy érdemlette meg nekünk akegyelmet. az ő benne, a keresztnek., és a szenvedésnek kegyelme, ez a kegyelem
5 a szenvedésben vévén eredetét, a szenvedéshez való szeretetet is gerjeszti fel bennünk, hogy ha tehát szenvedni nem akarunk, ellene mondunk akegyelemnek, a mely min-
[42a:]ket keresztényeké téssen, és annak az örökségnek. a melyet nekünk érdemlet, úgy meg fosztytuk magunkot is.
10 akristusért való szenvedésnek ditsőségétől. és vígasztalásától. a mely olyan nagy egy szent doktor szerént, aki azt mondotta. hogy jobban szerette volna a tömlötzben lenni szent pálal, mint a menyekben¹⁰⁵ az angyalokal.

st. chr.

Ha szenvedni nem akarunk. ellene mondunk az örömmek.
15 a melyet okoz¹⁰⁶ a keresztényi sirás, a melyről azt méri szent agoston mondani, hogy kedveseb minden világi gyönyörüségeknél; úgy tettzik némelykor mint ha akristus tanítványi el volnának nyomatva. a nyomoruságok alat, mind azon által. a szenvedések közöt. tellyesek öromel,
20 és vígasztalásal., mert az, az Isten rendelése.

Ellenben pedig a világ fiai, a kik mint ha vigasságban volnának, a keserőség emészti őket. avigasságot tsak külső képen kostollyák, tsak a szájok nevet. de a szivek nyughatatlanságban vagyon. nintsen békesége az Istentelennek
25 mondgya az ur. [42b:]

Ugy kel tekéntenünk ez életben való betegségeket, és nyomoruságokat, mint¹⁰⁷ az Istennek anyi rajtunk való irgalmaságát, aki azok által akarja meg győzni keménységünket. és penitentzia tartatlanságunkot, meg tisztit
30 minket az ur, a magoságbol. tüzet botsátot az én tsontaim közibe, bánatal emésztet engemet.

l.am. 1.

*Üsmérjük meg magunkban. a szenvedéseknek boldogságát, imádgjuk a meg fesztetet kristust, kérjük néki azt a kegyelmét, hogy részesülvén ez életben az ő szenvedésiben, részt vehesünk
35 amásikában. az ő ditsőségében.*

¹⁰⁵ a menyekben <len> az angyalokal.

¹⁰⁶ okoz<a> a keresztényi

¹⁰⁷ mint <n> [?] Istennek anyi

luk. 0. A ki utánnam akar jöni, mondgyon ellene magának. visellye keresztét életének minden napjaiban. és kövesen engemet.

gal. 6 Távul légyen töllem másban ditsekednem, hanem tsak

5 a mi urunk Jésum keresztében.

colos. 1. Bé töltöm azokat, a melyek héjával. vannak a kristus szenedési az én testemben.

hebr. 11 Mojses jobban szereté az Isten népével sanyargattatni, hogy sem az ideig valo bűnnek gyönyörőségében lenni,

hebr. 12. 10 Mert még szintén anyira nem tusakodtál, hogy a véredet ki ontottad volna, abün ellen viaskodván. miről panaszkodol tehát.?

st ang. A kristus kereszttye, a mi keresztünk nélkül minket nem üdvezit, egy kereszténynek azon kel maradni ő véle együt

15 egész életében. nintsen még most annak ideje hogy a kereszt-ről le szálljunk.

[43a:] 14 n a p o n

A vilagot valo meg vetésről.

I Ne szeresétek avilágot, se azokat a mi a világban vannak, mert valami evilágban vagyon, atest kívánsága. a szemek kívánsága, és az élet kevélysége.

20 A testi kívánság abbol áll, a midön kívánnjuk, és szerettyük az érzékenységi gyönyörüségeket., sött még az olyanokot is, a melyeket avilág ártatlanoknak tarttya, példának okáért, találunk gyönyörüséget az ételben. szabad is ezal a gyönyörüséggel élni atest táplálására. de nem szabad

25 abban tartani aboldogságot, az évangyéliumban tilttya akristus a gyönyörüségnek szeretetét. hogy ha tsak azt az Istenhez nem fordittyák. mint örökös jónkhoz. agyönyörüség szükséges hogy olyan dologra ingerellyen amelyre szükségünk vagyon, de azal ugy kel élni. mint ha azal nem

30 élnénk. minden ragaszkodás nélkül. ez igy lévén, soha sem szabad vétkes gyönyörüséget ad-[43b:]ni magunknak,

A szemek kívánsága nem egyéb szent agoston szerént, hanem az olyan dolgok látásának, és tudásának kívánsága., a melyek nem szükségesek, se üdveségünkre, se hivatalunkra,

ilyen a szem, fül ember, a ki mindent akarna látni és halani, ennek akivanságnak vége nintsen, és alkalmatlanná téezi az embert arra, hogy egyedül az Istenhez, és az ő igazságához ragaszkodhassék.

- 5 Az élet kevélysége az, a midőn rendetlenül kívánniák avilági tiszteletet, és betsületet, a midőn magunk felől belső képen sokat állítottunk., a midőn fele barátunkot meg vettyük. az egész sebek között, a melyeket tett avétek szívünkben. ebből leg nehezebb meg gyógyítani, eminden vétkeknek agyükere,¹⁰⁸ és ez a leg jobb tselekedetekben is bé szívárkozik, ¹⁰ úgy hogy észre nem lehet venni, az Isten meg engedi némelykor hogy az ő választati nagy vétkekben essenek. hogy meg mutassa nekik kevélységeket, és meg gyógyítsa őket azokból. dávid, és akét első apostol, erről példa, az ember nagyra ¹⁵ születet, de nem szabad [44a:] néki hogy azt magában., vagy a teremtet állatban kerese, hanem tsak az Istenben., akiben egyedül azt fel. találhattya.

1 joan. 2.

- II Ha ki szereti evilágot. nintsen abban az Istennek szeretete, a keresztséggben ellene mondottunk avilágnak, ²⁰ azt fogadtuk az Istennek., és az anyaszent egy háznak. az angyalok,¹⁰⁹ és akristus szolgálai előtt. hogy ellene mondunk a sátánnak. az ő tselekedeteinek, és pompáinak. tudni illik. az ördögnek, a világ fejdelmének. avéteknek, agazdaságoknak, és a¹¹⁰ hejában valóságoknak. melyek a világ ²⁵ pompái.

- Meg ígértük abban, hogy valamint akristus, úgy mi is az alázatoságban., szegénységben. engedelmeségben. és a felebaráti szeretetben fogunk élni. egy szoval az évangyélium¹¹¹ szerént, a mely telyeséggel ellenkezik emeg romlot világnak ³⁰ tartásával, epedig olyan ígélet. a mely az atyák szerént. minden fogadásoknál nagyob. és amelyet nem lehet meg másolni.

Tsak anyi pedig, mint ha ellene mondanánk [44b:] a-keresztséggünkben tett ígéreteknak. és vett kegyelemnek,

¹⁰⁸ agyükere, (és ebből leg nehezebb meg gyógyítani.) és ez a leg jobb tselekedetekben is bé szívárkozik,

¹⁰⁹ az angyalok, (nak:) és akristus

¹¹⁰ a [Beszúrás.]

¹¹¹ évangyélium [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

- gal. 1. hogy ha a világ szerént élünk. mindent valamit avilág szeret.,
 azt nekünk gyanóságban kel vennünk. hogy ha pedig néki
 akarunk tettzeni, a kristus szolgálai nem lehetünk. szükséges
 gal. 6. hogy nekünk a világ meg feszitessék, és mi is avilág-
 5 nak.
- 1 joan. 5 Valakik az Istentől születtek meg győzik a világot, a mely
 csak tsalárdság, ez a győzedelem pedig ahitnek erejétől
 vagyon, a mely győzedelmesé téssen minket az ő hizelke-
 désin, és fenyegetésin.
- jac. 4 10 III Parázna lelkek, mondgya szent jakab. nem tudgyá-
 toké, hogy evilág barátságja ellensége az Istennek, valaki
 azért. evilág baráttya akar lenni, az Istennek ellenségévé
 2 cor. 11 leszen, nem paráznaságé avilágot szeretni. és akristust el
 hagyni, a mi lelkünknek, egyedül valo férjét, aki oly kegyes
 15 szeretettel szeret minket, ő nem evilágból valo, el is választotta
 attól. tanítványit.
- matth. 6 Két férj egymásal meg nem alhatnak, nem is lehet két
 urnak szolgálni. a kristusnak, és a világnak, a kristus tani-
 tása ellenkezik a világ tanításá-[45a:]val, és aki akristusé
 joan. 15 20 akar lenni, tartozik ellene mondani a világi szokásnak. ha
 a világ titeket gyűlöl, mondgya akristus, tudgyátok meg.
 hogy engemet még ti előttetek gyűlölt,
- 1 joan. 2 E világ el mulik, és aző kívánsága is véle együt. akristus
 azt mondgya, hogy nem könyörög avilágért, az az, az olyanok-
 25 kért akik csak a világot szeretik, ellene kel hát mondani a
 világ tartásinak. és szokásinak, ha a kristusé akarunk lenni,
 mivel ő mindent fel áldozot érettünk. minden övé, mindenel
 is tartozunk néki.
- 30 *Kérjük az Istent. hogy oltsa el szivünkben a világhoz valo
 szeretetet, és oltalmazon meg minket tisztán. a világban valo
 meg romlástól. gondolkodgyunk gyakorta. a keresztségi kötelessé-
 gekről., ujítsuk meg gyakorta az akori tet fogadásinkot. és ígé-
 retinket.*
- matth. 18 Jaj a világnak a botránkozásokért.
 1 cor. 2. 35 A keresztségben. nem a világ lelkét vettük, hanem az
 Isten lelkét.
- rom. 12. Ne szabjátok magatokat a világhoz.
- st aug. Valaki az el veszendő dolgokhoz ragaszkodik. el is vész
 azokal.

Az emberi tekéntetről.

matth.
10

I Minden aki meg vall engem az emberek előtt, én is meg valloim ötet az atyám előtt, ki mennyekben vagyon, aki pedig engemet szegyenleni fog, és az én beszédimet, én is szegyenleni fogom azt, a mikor el jövök ditsőségemben.

luk. 9

5 Az emberi tekéntet, bizonyos félekenységből áll, a melyért nem mérik magokat kereszténynek mutatni, szegyenlik úgy beszélni és tselekedni a mint illik az Isten fiaihoz, nem mérnek az Istenhez hajolni. azért hogy a világ előtt valo betsuletet el ne veszesék, az ilyen félekenyeket is fogják a tüzes, és 10 bűdös köves tóban vetni, a paráznákal, és gyilkosokal.

apoc. 21.

Miért nem viszik végben a rendelkehez tartozando jó tselekedeteket, és kötelesegeket, és mulattyák el a jó ügyeket, azért mert félnek. a mit mondától, kívánnának ugyan az üdveségeken munkálodni, de mint hogy arra kevés társat 15 találhatnak, vagy is azért igen kevesen ditsérik meg, azért azt nem is követhetik.

Ettől vagyon az után. hogy oly mod nélkül kíván-[46a:]-nak¹¹² tettzeni, és hizelkedni másoknak, mindenben ditsérni és követni a sokaságot. nyilván, és alhatatosan kellene követni 20 a jó erkölcsököt, és az evangyeliumi igazságokat., de inkább tartanak az emberek itélettyektől. mint az Istenétől, ugyan ezért is felejtik el azt. a mivel tartoznak az Istennek. a kristusnak, az anyaszent egy háznak, és az igazságnak, az Isten, mondgya a proféta. meg rontotta azok tetemit, kik az embe- 25 reknek tettzenek, meg szegyenültek, mert az Isten meg vetette őket.

ps. 52.

II Senki nem szegyenli a maga hivatallyát. és mesterségét. akár mely alá valo, és meg vetendő légyen, nintsen is olyan mesterség, a mely ne talállyon olyanokat, kik azt ne követ- 30 nék emberi tekéntet nélkül. tsak abban hasznot lássanak, hat tsak egy kereszténynek kelé szegyenleni olyan hivatallyát. a mely oly tiszteletes, oly hasznos. és a melyben anyit remélhetni?

¹¹² kívánnak [Az a vagy javítva, vagy csak a tinta szétfolyása miatt látszik javítás nyoma.]

A jó erkölcsöt úgy kellé tekinteni mint valamely gyalázatos dolgot, és a vetket úgy, mint betsületre, és tiszteletre valót. ? ilyen formában. mindenüt nagy győzedelmeségben lenne. és a jó erkölcsnek el kelene telyeségel magát rejteni, enél pedig
5 nem lehetne nagyob igasság-[46b:]talanságot tenni, se ajó erköltsnek, se az Istennek. a ki is kut feje ajó erköltsnek.

Hát gyalázatos dolog volnaé az Istent szolgálni, és a betsületet az ördög részín kellé keresni? tsudálatos dolog, hogy az ilyen gondolatol irtoznak, mind azon által azt nem szégyenlik, hogy úgy élnek, és tselekesznek, mint ha ilyen gondolatban volnának.

rom. 2

A haboruság, és a gyötrelem szállya meg a gonosz tévő ember lelkét, része lesz pedig aditsőségben, a¹¹³ tiszteségben, és abékeségben, minden jó tselekedőnek, hogy ha el veszünk
15 a világ meg szabadité minket? ha az Isten kárhoztat., attol meg menté minket? mitsoda vakság nagyobra betsüleni avakságban lévő emberek itéletit, az Isten itéletinél. a ki minden ható. és maga a böltseség, ? és oly igen tartani azoktol, kik külső képen, gyalázzván bennünket, ditsérnek belső
20 képen. és attol nem rottetgni, aki apokolnak tűzére vetheti mind a lelket, mind atestet.

joan. 12

III Sokan atanáts urak közül hittének a kristusban, de a farisaneusokra valo nézve, nem mérnek vala vallást tenni rolla, közönségesen, félvén attol, hogy ki ne üzetessenek a
25 synagogából, tartozunk azal. [47a:] hogy jót tselekedgyünk, nem tsak az Isten előtt., de még az emberek előtt is

rom. 12.

Nem elég a, hogy valaki titkon legyen keresztény. nyilván kel vallást tenni, vagy el kel veszni, a nevezetes victorinus, akiről szent agoston szól, erről nagy példa, ez az orátor
30 apogányságban öregetet vala meg, de végtire magában térvén, azt mondgya vala gyakorta az ő jó akarójának Simpliciusnak, tud meg hogy már mostanában keresztény vagyok, de tsak titkon mondá ezeket, mert nyilván nem meré azt meg vallani. az emberi tekéntet azt meg nem engedte néki.
35 Simplicius pedig mint valóságos jó akaró, azt felelé vala néki. hogy addig kereszténynek nem tartaná valamég az anyaszent egy házban nyilván vallást nem tenne, a kereszt-

¹¹³ a [és-ből javítva, annak is olvasható.]

tényi hitről, victorinus, ezt csak neveti vala, de vegtíre, az Isten kegyelme meg szálván, észre vevé a maga vakságát, és mindenek előtt vallást tett ahitról, és azal nagy örömet ada az anyaszent egy háznak.

5 Egy igazán valo keresztény, félelem nélkül kö-[47b:]veti az Istennek rendelésit, és akarattját. avilágiak, csak a világ szerént vizsik végben lelki hivatallyokot.

Add meg uram azt a kegyelmedet, hogy meg vessük az emberek ítéleteket, te vagy uram a mi bíránk, és csak egyedül te tölled várjuk adútséretet, és a jutalmat.

ps. 118.

Bizonyrágot szolottam törvényedről a királyok előtt, és azért meg nem szégyenültem.

rom 1.

Az évangyeliumért meg nem pirulok.

1 cor. 4.

Nékem pedig leg kisebb gondom hogy tölleték ítéltessem vagy akár kitöl.

15

2 tlm. 1

Az Isten nem a félelemnek lelkét adta nékünk, hanem abátorságnak, a szeretetnek. és az okoságnak lelkét.

st. paulin

Ha a világnak tettünk, a kristusnak akkor nem tettzhünk.

[48a:] 16 n a p o n

Hogy magunkban nem kell biznunk.

20 I A böles fél, és el tér agonosztol., abolond által ugordgya és bizakodik. aböles üsmervén amaga gyengeségít, tudgya honnét kel venni az erőtt, és ugyan azért is vigyázo, az esztelen pedig vak lévén, csak magában bizik. és ugyan azért is vakmerő.

prov. 14

25

Ádám esetétöl fogvást. a Conciliumok szerént az ember magátol csak hazugság. és vétek, néki az elméje vak, a szive meg romlot, aroszra hajlandó, és minden felöl gyengeséggel környül véve, se elméjében, se erejében nem kel néki bizni, mert leg gyakortáb az ő világos elméje csak setéttség, és az ő erje csak hittség, és kevélység,

30

Az ember akkor leg erősebb, a midön érzi amaga gyengeségít. mert akkor az Istenhez folyamodik, a ki minden ereje, a mi gyengeséginkben mutattya meg leg inkább az Isten hatalmát,

1 cor. 12

szent pál bizonyos kísértetekben, magában nem bizván, az Istenhez folyamodik. [48b:] és ezt a vigasztalo válaszát veszi, elég néked az én malasztom.

joan. 1.

Ebből azt tanulhattuk, hogy magunkban ne bizzunk, hanem tsak egyedül a kristusban vessük bizodalunkot, mivel egyedül ő ami erőnk, bölcseségünk, igasságunk, meg szentelünk, és meg váltonk, ő nála nélkül semmit nem tselekedhetünk, és mindent tsak az ő hatalmától veszünk,

phillip. 2.

II Az Isten munkálodgya bennünk az akaratot és a tselekedetet, ugy a mint néki tettzik, ő kezdi el bennünk ajót, ő is végezi azt el, semmi nem áll azon a ki akar, sem azon aki fut, hanem a könyörülő Istenen, azért hogy aki ditsekedik. tsak az urban ditsekedgyék.

rom 9.

1 cor 1.

2 reg. 11

Ha a Cedrus fák el dölnek, hát a gyenge nád szálak hogy ne dölnének el, ? erősebbek vagyunké sámsonnál, ? szentebbeké dávidnál? bölcsibekké salamonnál, ? az apostolok közül az első, a maga gyengeségetől nem tartván, veszedelmben esik. és meg tagadgya az urát, ha hittségében követtyük, esetiben is követni fogjuk,

3 reg 11.

uk. 22.

Kapsollyuk szüntelen valo alázatoságal akristushoz magunkot, folyamodgyunk gyakorta hozzája, [49a:] imádságinkal,¹¹⁴ és tsak egyedül, öttölle várjuk azt a kegyelmet, hogy a veszedelmet el kerülhessük, a kísértetet meg győzhesük, hogy ugy elhessünk, szenvedhessünk, és ugy halyunk meg valamint ő, mivel ő nála nélkül tsak a veszedelmet várhattuk magunkra, vigyázatok. és imádkozatok. mondgya akristus. hogy kísértetben ne esetek, a lélek gyors, és atest gyenge.

matth.
28

joan. 13.

Szent péter, magában bizván., mindenre ajánlá magát, és meg tagadá mesterét, szent pál ellenben, tudván a maga gyarloságát., azt mondgya, hogy mindent¹¹⁵ tselekedhetik akristusban, aki ötet erősíti, és hiven meg marad a nagy veszedelmekben, ha szinte anyi Isteni szeretet volna is mi bennünk, valamint ő benne, de azt meg tudgyuk. hogy¹¹⁶ azt a kintset tserép edényben hordozuk, ne bizzunk az edény-

3 cor. 4

¹¹⁴ [Előző lap alján, őrszóként: *imádságinkal*]

¹¹⁵ mindent [*d- t-ből javítva.*]

¹¹⁶ [Sorvégen:] hogy [új sor elején:] hogy

ben, hanem kérjük azt a ki tsinálta, hogy keziből le ne ejtse, ne hogy el törvén, a benne lévő kints, el ne¹¹⁷ veszen.

III A krisztus magais le borulván az attya előtt, az olaj fák hegyén., szenvedése előtt, meg tanyit ezen példájával,
5 hogy mit tselekedgyünk a [49b:] veszedelemben, és akisértetben, noha ő légyen az Istennek mindenhato ereje, mind azon által fél, és retteg ahalálhoz valo közelgetésekor, és tsak a buzgó imádságal erősíti magát.

Minden ő benne meg vagyon, mind azon által könyörög,
10 mint ha minden nélkül szükölkodnék, magára vévén gyengeséginket, meg akará nekünk mutatni, hogy az olyan valósággal erős, aki nem amaga erejében bizik, hanem abban, a melyet veszen az Istentől.

Szent péter elegendő erősnek tartá magát, ahalál szenvedésire, és egy szolgálónak szavára meg esik, leheté az után az embernek amaga erejében bizni, ? szükséges a veszedelemben lévő kereszténynek, hogy minden bátorságát. ne magában. hanem az aláztatóságban, az Istenben valo bizodalomban, az imádságban, a veszedelem el kerülésében tegye, és mind
20 azokban azokoságal valo vigyázásokban, amelyekre tanyitot minket akrisztus, és a melyekről anyi példát adtanak nekünk a szentek. minden időkben.

st. hier.

*Soha szemünk elöl elne vessük a mi magunk gyengesinket,¹¹⁸ kerüllyük el mindenek felet a vétékre vivő alkalmaságokat. és
25 tudgyuk meg azt, hogy legg gyakor-[50a:]tább, azok aleg veszedelmesebbek, a melyektől. ugy tettzik hogy nem kellene tartanunk.*

ps. 39

Az aláztatos lelküeket, meg segitti az ur.

prov. 3.

Ne légy bölcs te magadnál, félyed az Istent, és távozá el a
30 gonosztol.

matth. 8.

Mondgyad gyakorta akrisztusnak. szabadits meg uram mert el veszünk.

1 cor. 10.

A ki magát fent állani álittya. meg lássa hogy elne esék,

st. leo.

35 Mennél nagyob bizodalomban álittod magadot lenni, annál inkább tarthatz az el rejtet törtől.

¹¹⁷ el ne <f> [vagy <ſ> ?] veszen.

¹¹⁸ gyengesinket, [Pár sorral följobb: *gyengeséginket.*]

A szentségekről

I A sidó népnek valának szentségei, akeresztényeknek is vannak, de a sidóké tsak olyan jelek valának, a melyek a meg váltot jelentették. akit ígéletben adot vala Isten az embereknek, de amiéink, a már el jöt üdvezítőnek jelei. és
 5 olyan módók, a melyek által részesit halálának gyümölcséibe, és¹¹⁹ szívünkben hinti kegyelmét.

Az ó törvénybéli szentségek már el multanak, [50b:] mivel a titkok, a melyeket jelentették, bé tellyesedtenek. és akristust, akit ígérnek vala, már eljött, és el hozta avalóságot.
 hebr. 9 10 azok a szentségek. tsak külső, és törvény béli tisztaságot adnak vala, de akristus mi nékünk el hozta a kegyelmet, a mely belső képen meg szentel a szeretet által.

A kristus. hét szentséget rendelt az anyaszent egy házában. a kereszttséget, bérnialást, az oltári szentséget, a
 15 penitentziát, az utolso kenetett. a papi rendet. és a házaságot. ezek igen kevesen vannak. mind azon által sokal fellyeb haladgyák. az ó törvény bölieket, az ő tsudálatos erejekel. és hasznokal.

concil
 trid.
 sess 7.
 decret.
 de sacor.

Ugyan ezen szentségek által kezd az embernek szívében
 20 formálatni minden valóságos igasság. a kristus szenvedésitől, és halálától veszik minden erejeket, és hasznokat,

A kristus maga meg szenteli a lelket a ki részesül ezekben a szentséges jelekben., a melyek minden bizonyal. kegyelmet okoznak azokban. akik azokat méltán veszik. akegyelem
 25 pedig nem áll a szentségin annak a ki a szentségeket osztogattya, mind azon által mentől szenttyeb, annál több segit-
 tséget, és kegyelmet nyerhet annak, akinek osztogattya, egy okos, és tanult [51a:] egy házi szolga, meg világosittya alel-
 keket., és meg üsmérteti vélek a szentségek nagyságát. és
 30 erejét, egy Isten félö, és értelmes embernek. a kezében. a szent dolgok sokal hasznosabak.

II A szentségek, ajó készületek nélkül nem hasznosok, hogy ha a láthatatlan kegyelem, mondgya szent agoston.,

¹¹⁹ és <szil> szívünkben

meg nem szentel minket belső képen. mire valok nekünk a látható szentségek? a melyek is meg nem szentelik belső képen az olyat, a ki azokat meg veti, meg vetik pedig akor., a midőn azokat a világhoz való rendeletlen szeretettel veszik,
5 a mely szeretet oly igen ellenkezik az Isteni szeretettel, és akegyelemel.

Egy jól tett gyonás, és komunio, elegendő volna a mi meg szentelésünkre, mind azon által, menyi sok a gyonás, és mely kevés a meg térés, menyi sok a komunio, és mely kevesen vannak az olyan keresztények. a kiknek élettétek, meg egyeznek az évangyéliumal. ? a penitentiának szentségében, akristus halálának bélyegét kellene vennünk,¹²⁰ de ezen szentség után is, avétek szintén úgy uralkodik bennünk valamint annak előtte, ezért is vagyon, hogy avétek, mely a
10 kereszt fán meg ölte őtet. még mostanában¹²¹ [51b:] is meg öli azokban. kik viszá élnek ezen szentségekel.

1 cor. 11

Szent pál azt mondgya., hogy az, aki akristus testét eszi, és vérét isza. hirdesse halálát, meg halván maga magának, a világnak, és rosز kívánságinak, hogy ha pedig minek utánna.
20 vették volna ezt a nagy szentséget., még is tsak magokhoz, és rosز kívánságokhoz ragaszkodnak, meg mutattják azal. ugyan azon apostol szerént, hogy kárhözattyokra ették, mivel akristus¹²² úgy megyen mint meg válto azokban kik méltán veszik. hogy meg szentelye, és mint bíró, azokban kik méltatlanul veszik, hogy meg ítélye, mi lehet rettentőb dolog mint a
25 szentségekhez járulni. minek előtte magunkot meg nem próbályuk.

III Boldisár. a babilonai király. tsak a¹²³ jérusálemi edényeket fertezteté meg, és az Isten azért, irtoztato képen
30 meg bünteté. menyivel inkább vélték mondgya. az apostol., hogy sulyosab büntetéseket¹²⁴ érdemel, aki meg szeplősitti a szentségeket, a melyek sokal szentebbek, az edényeknél,

¹²⁰ vennü,nk [venni,-ből javítva; ű-i-ből javítva.]

¹²¹ mostanában [Első a-á-ből javítva.]

¹²² akristus <hogy meg szentelye; és mint biro> úgy megyen mint meg válto azokban kik méltán veszik. hogy meg szentelye, és mint bíró,

¹²³ a [Beszúrás.]

¹²⁴ büntetéseket [Második e-t-ből javítva.]

eszerént tselekesznek hát. azok, kik a szentségeket veszik, de életttyeket. meg nem jobbittyák,

Tanullyuk meg, mitsoda ereje és haszna vagyon. [52a:] a szentségeknék., mitsoda tisztelettel kel azokhoz lenni, mitsoda hittel, alázatoságal, tisztaságal, és buzgoságal. kel azokhoz járulni. ha üdveséget akarunk abban találni, és nem itéletet, a szentségek a mi szenteltetésünkre rendeltettek. legyünk tehát szentek. készületinkel, minek előtte azokat vegyük. de legyünk még szentebbek, minek utánna azokat vettük.

Hálálljuk meg az Istennek., hogy a szentségekben. az üdveségnek, és a kegyelemnek kut fejét adta néküink. siránkozunk azon. hogy mitsoda gondolatlanul. járultunk azokhoz, és tartottuk meg akegyelmet, visgálljuk meg valóság., hogy miképen éltünk a szentségekel, és ha azokal viszá éltünk, vigyázunk. hogy ez után olyan szent dolgokhoz való méltó készülettekel járullyunk.

Emlékezünk meg ezekről a szép szokrol, a szent dolgok, tsak a szenteket illetik. kérjük a kristusnak kegyelmét, hogy minek előtte a szentségekhez járulnánk. azokhoz ugy készülljük. a mint kívántatik., hogy mértékleteességben, és vigyázásban élyünk, minek utánna azokat fel vettük., és hogy mindenkor ugy járullyunk azokhoz, mint ha mindgyárt meg kellene halnunk. mihent azokban részesültünk. [52b:]

matth. 7. 25 Vigyázatok arra, hogy az ebeknek ne adgyátok a szent dolgokat, és a sertések eleiben ne hányátok a gyöngyöt. hogy lábok alá ne tapodgyák.

apoc. 22. Boldogok azok. kik ruhájokot a báránynak. vériben meg mosák. hogy részek légyen az életnek fájában, és annak gymölcsét vehesék. agyümölcs jelenti a szentségeket.

st aug. 30 Vannak olyan keresztények. kik ahiveknek nevét viselik, és akik valójában nem azok. ilyenek pedig azok, kik meg szeplösittik a kristus szentségeit.

A Szent Mise áldozatyáról.

malach. 1

I Nagy az én nevem a nemzetek között mondgya az ur, és minden helyen áldoznak nekem, és tiszta áldozatot mutatnak bé az én nevemnek, amisének áldozattya, a melyben egyedül az Istennek legg nagyób, és legg fővebb vallást teszünk, emlékezete, és gyakorlása annak az áldozatnak, a melyet

⁵ akristus ajánlot az Istennek a kereszt fán.

Ez egy áldozat, akerszt fán lévő áldozattal, ugyan azon pap is¹²⁵ ajánlya. az ugyan azon aldozatot, akristus aki magát fel ajánlotta. büneink el törlésére, [53a:] véres halálával, de immár többé vórit ki nem ontván, az anyaszent egy háznak

¹⁰ hagyta ugyan azon testét, és vérét, hogy ajánlya. az atya Istennek világ végezetig.

Abban az áldozatban.¹²⁶ az ő teste jelen vagyon. a kenyerek szine alat, és az ő vére, abornak szine alat, az ő halálát jelenti pedig, ezen szentséges jeleknek, egymástól valo külön

¹⁵ létek, az ó testámentumbéli áldozatok, a melyeket ajánlanak vala az Istennek, tsak jelek valának, a mise áldozattyaiban pedig, akristus magát egészen ajánlya, és áldoz¹²⁷ az egész tagjaival, és az egész anyaszent egy házal, és abban, az anyaszent egy ház magát ajánlya ő véle együt, ez így lévén,

²⁰ a szent misében. szükséges hogy mi magunkot is áldozuk, a szentséges áldozattal.

II A Misének áldozattya., magában foglallya valóságal. azó testamentumnak négy féle áldozatit, 1. az egész áldozat, mivel abban a kristus egészen ajánlya magát az attyának, és

hebr. 9.

²⁵ meg mutattya hozzája valo szeretetét, 2. a meg engesztelő áldozat, mivel akristus abban ajánlya magát, hogy büneinket el töröllye, és ha oly boldogok vagyunk, hogy azon az áldozaton jelen lehetünk, félelemel,¹²⁸ tisztelettel, töredelmes, és aláztatos szivel, ótt irgalmaságot veszünk, mert az ur meg- [53b:]

concl
trid.
sess. 22.
c. 2.

¹²⁵ is <al> ajánlya.

¹²⁶ az áldozatban [l—z-ből javítva. Fölötte:] Istentennek [elírás.]

¹²⁷ áldoz<,>

¹²⁸ félelemel, [félelemel,-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

engeszteltetvén, ezen áldozat által, apenitentzia tartásnak ajándékját adgya, és büneinket meg botsáttya.

3. Az a háláadásnak áldozattya, akristus abban ajánlya magát, hogy hálakot adgyon az attyának, minden jó téteményiért, 4. az a meg nyérésnek áldozattya., akristus abban ajánlya magát, hogy nekünk szükséginkre valo kegyelmeket nyerhessen. ezen áldozattal, tekéleteseké tette örökké azokat, akiket meg szentelt, ez olyan vendégség, a hol az áldozattal. tápláltatunk

hebr. 10

10 Ezen az áldozaton szükséges a Communio. mivel a Communio által, az az, akristusal valo meg egyesülés által. veszik annak gyümölcsét, ám bár az a Communio tsak élő, és buzgó hitből, és szeretetből ályon is, de nagy hasznos, és valóságos léssen, vagy akár a szenttséget magát vegyék, hogy ha illendő állapotban vannak.

III A legg jobb és hasznosab módgya a mise halgatásának a, hogy meg egyesüllyünk szivel, és lélekel a papal, kövessük ötöt a menyiben lehet, mindenben a mit mond, és tselekszik. azon imádságot mondgyuk el véle. kérjünk botsánatot 20 Istentől ami-[54a:]dön ökére érettünk. ajánlyuk véle együt, a midön akristust ajánlya az attyának, adgyunk hálát, és kérjünk szükséginkre valo kegyelmet, a midön ő kér, és hálát ad, elegg jobb módgya. a mise halgatásának. noha egyedül nem tsak e jó, és hasznos.

25 Hogy akristust ajánlhasuk, és ő véle magunkot is, szükséges hogy meg testesüllyünk ő benne, legyünk élő tagjai az ő testének, és az ő lelkét birjuk, hogy pediglen ő véle áldozhassuk magunkot, szükséges hogy meg halyunk a világnak. és magunknak. legyünk készen, ő érette adni javainkot, 30 egészségünket, életünket, és olyan életet éllyünk, a mely meg egyezék ilyen szent szándékal.

Az anyaszent egy ház azt akarja, hogy nagy belső figyelmeteséggel, és vallási buzgosággal legyenek jelen. azon a szent áldozaton. enélkül pedig bé nem töltik az ő parantsolatlyát 35 ugy a mint kívántatik, a ki is nem akarja, hogy a fiai sidó modra bányanak ilyen szent dologal. és hogy tsak testel legyenek jelen a templomban, ót akövek is tsak olyan formában vannak, valamint hogy tartozunk az Istent imádni, és néki áldozni. léleekben, és ígaságban. az anyaszent egy ház is

azt akarja, hogy ezen anagy áldozaton, lélek-[54b:]ben, és igasságban legyünk jelen, más képen tsak szájal, tisztelnők az Istent, és a szívünk, távul volna tőlle.

Menyünk el a szent misére legg gyakrabban amint tőllünk lehet. és a menyiben kötelességünk azt nékünk meg engedik, mert semmi ennél jobban az Istenhez nem kapszol; ne legyünk őt jelen tsak szokásból, hanem figyelmeteségel, hittel, és buzgoságal. ugy halgasuk. mint ha akádvária hegyén látnok a kristust meg halni a kereszten, keszüllünk ahoz, az imádságal., penitentzia tarto elmével, kívánván el válni avilági dolgoktol., és magunkot ugy a kristushoz kapszolni, hogy semmi ő tőlle el ne¹²⁹ választ-hasson.

luk. 22.

Tselekedgyétek ezt, az én emlékezetemre.

1 cor. 10.

15 Az áldásnak pohára. a melyet meg áldunk, a kristus vérében való részesülés, és a kenyér, melyet meg szegünk, az ur testében való részesülés.

[55a:] 19 n a p o n

A Malasztokal való élésről.

1 cor. 6

I Arra intünk titeket mondgya szent pál. hogy az Isten malaszttyát hejában ne vegyétek, akegyelem olyan világóság, a melyet az Isten hinti¹³⁰ lelkünkben, és fel gerjesztője annak a szent szeretetnek, a mely meg heviti az akaratot, az ia szereteti velünk amit az Isten parancsol, és el kerülteti a mi tilt, ugyan az is tekinteti velünk az Istent ugy, mint a mi szívünknek Istenét, és örökös részünket.

st aug 30

25 A kegyelem szereteti alélekel amenyei dolgokat, és utáltattya meg véle a világi mulattságokat; ugyan az is tészí az igasságban, a kegyelem olyan szükséges ajó életre, valami-tsoda szükséges a lélegzet vétel a természet szerent való életnek, az el vonnya az ember szívét a vétekhez való ragaszkodástol, a meg is gyógyittya a nyavalyákból, és sebekből, 30 melyeket okozot avétek, atermészetnek, az erőtt ád, és fellyeb emeli az embert, és abban az állapotban tészí, hogy

¹²⁹ ne [Kereszttel jelölt beszúrás a sor alatt.]

¹³⁰ hinti <sz> lelkünkben,

munkálod- [55b:] hatik az Istenért, és az¹³¹ üdvességéért, követ-
vén ajó tselekedeteket, és a keresztényi jó erkölcsöket.

Minden féle kegyelem. ingyen valo irgalmasága az Isten-
nek, azt a kristus, vére árrán nyerte, és érdemlette meg né-
5 künk, azt senki meg nem érdemelheti, és az Isten azt, tsak ő
általa adgya.

Nintsen semmi drágáb akegyelemnél, nincsen semmi
könyeb¹³² mint azt el veszteni, se semmi nehezebb, mint azt
viszá nyerni, az el vesztés után, féllünk¹³³ a midön azt veszük,
10 mondgya szent bernárd, mert el veszthettyük, féllünk a
midön el vesztettük, mert talám viszá nem nyerhettyük, de
féllünk még inkább a midön viszá nyertük, mert ha még egy-
szer el vesztenök, sokal vétkesebbek volnánk, és az utolsó
állapot, sokal roszaab volna az elsőnél.

matth.
12.

15 II A kegyelem minden féle jónál nagyob. és drágáb, annak
leg kisseb részit el veszteni sokal nagyob kár, mint ha az
egész világ kintsét el vesztenök., hogy ha egy olyan szent
gondolatot el mulatunk., a mely el forditana agonosztol, és
ajora vinne, akkor haszontalanná teszük egy részint, akristus
20 halálának érdemit, [56a:]

Egy olyan sugarlás a melyet hűségel követünk, nékünk
sok féle kegyelmeket szerez, a melyek meg nyeretik velünk,
a joban valo meg maradást, de mint hogy viszá élünk a
sugarlással, azért kegyelmet sem veszünk, és nyomoruságban
25 esünk, hogy ha egy jó indulatot ki rekesztünk szivünk-
ből, meg érdemelyük hogy meg fosztasunk egy olyan kegyelem-
től, a mely meg oltalmazot volna minket ahalálos vétekben
valo kisértettől, és ezt a meg fosztást, alelkünk veszedel-
me fogja követni. a mely föld gyakorta esöt veszen, az az
30 kegyelmet. és a mely tsak töviset terempt, a közel vagyon az
átokhoz, és meg égettetik.

hebr. 6.

Hogy ha az Isten szamat. kér. egy hejában valo szóért, mit
nem félhetünk anyi sok kegyelemért, anyi sok igaságért, anyi
sok szenttségekért, a melyeket haszontalanoká tettük,
35 roszaságunkért, ? nincsen semmi irtoztatob, mint a haszon-

matth.
26.

¹³¹ az üdvességéért, [az—ü-ből? javítva.]

¹³² könyeb [könyéb-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹³³ féllünk [n—k-ből javítva.]

luk. 16. 5 talan szolgálórol valo ítélet, aki azért, hogy az ura pénzét el ásta, minden irgalmaság nélkül kárhóztatik, és akülső setéttségre vettetik. a hüségtelen sáfárnak kezéből¹³⁴ ki v évé az ura a jószágát, mert azal vádoltaték., hogy a jószágát el tékozolná, hasonló képen bánnak mind azokal., akik az Isten [56b:] kegyelmével viszá élnek.

hebr. 19. III Figyelmezetek arra, hogy valaki az Isten malaszttyát el ne mulassa. ma ha, az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek sziveiteket, menyi sok. ideje már annak., hogy hebr. 4 10 szívünkben az Isten minket int, dorgál, fenyeget, és mi azt hallatlanná teszük, oh' mely háláadatatlanság e? tudgyuk meg azt, hogy mind akegyelemnek, mind avéteknek, bizonyos mértékje vagyón, az után meg érdemelyük. hogy az Isten el hagyón bennünket, az egész vétkek között, nintsen olyan 15 vétkek, a melyet az Isten oly rettentő büntetéssel büntetné meg, mint az ő malasztival valo viszá élést.

Ugyan ezt a vetket is hányá a kristus szemekre a korozáin, betsáida, és a kafarnaum béli lakosoknak, ugyan ezis tészí őket vétkeesebbeké az ítélet napján, a fertelmes sodoma. és 20 gomora városinál, akeresztények pedig sokal. nagyob malasztokal. élvén viszá. sokal vétkeesebbek, és inkább meg büntetetnek.

Azok anyomoruságok a melyekben volt jérusálem, azért hogy meg vetette a kristust, és ellene állot évangyéliumának, tsak igen kevés példája azoknak a nyomoruságoknak, 25 a melyekben lésznek örökké az olyan keresztények, kik viszá élnek az Isten malasztival; hogy ha a kristus tüz langjai között jö el, hogy boszut ályon azokon. [57a:] kik nem engedelmeskednek az évangyéliumnak, mitsoda keménységel nem fog 30 bánni azokal, kik minek utánna meg üsmerték volna az utat,¹³⁵ és azigasságot, viszá térnek, és el hagyák a szent törvényt melyet nekik hagyot.

Az imádságal nyerik meg¹³⁶ a malasztot, és ez az imádság inkább áll a szivnek kívánságiból, és suhajtásiból, mint sem a

¹³⁴ kezéből [e—i-ből? javítva.] ki v évé

¹³⁵ az utat, (az igazságot,) és azigasságot,

¹³⁶ Az imádságal nyerik meg [Alatta világosabb tintával húzott vonal többször áthúzóztatva; úgy látszik a szöveget alá akarta húzni, majd törölte a meghúzott vonalat. (Alább van 4 aláhúzott sor.)]

szóából, a mely tsak külső jel; szüntelen kel azt kérni, hittel, alázatosággal. szorgalmatosággal., és mint egy erőszakosan, mivel a szükséges. minden időben, és minden dologban. azt reménséggel kel várni, és hűséggel meg tartani, azt nevelni kell. nagy buzgósággal. a jó tselekedetekkel, és a vétek el kerülésével,¹³⁷ mivel azt a vétek veszteni el velünk.

hebr 4 *Járulljunk azért a kegyelemnek királyi székéhez, hogy irgalmaságot nyerjünk, és kegyelmet találjunk, alkalmas segítségére, enged meg uram véghetetlen irgalmaságból, hogy ate kegyelmed magtalan ne légyen bennünk.*

exod 15 *Vezére voltál uram, mondá mojses, irgalmasággal. népednek, melyet meg szabadítottad, és hordoztad öt. erőséggel, a szent lako helyedre.*

luk. 2 *Jesus pedig nevededik vala böltsességben., és időben, és 15 kedveséggben Istennél. és embereknel.*

joan. 1. *A kegyelmet, és az igazságot, a kristus hozta el nekünk. En lelkem áldgyad az urat, és soha el ne felejttesd az ő jó 10. ps. 101. tétemenyit.*

[57b:] 2 0 n a p o n

Az idővel valo élésről.

2 cor 6.

20 *I Most akellemetes idő, most az üdveségnek napja, az angyal vétkezet., és az Isten egy szem pillantásni időt nem adot neki a penitentiára., az ember is vétekben eset, és az Isten hasonló keménységgel bánhatott volna véle igassággal, de azt nem tselekedte, hanem ez életnek idejét adta neki apenitencia tartásra,*

25 *Nincsen semmi drágáb az időnél, mind azon által semmire kevesebet nem hajtanak mint arra, az életet, vagy ahejában valo tselekedetekben töltik el, vagy arosz tselekedetben, vagy olyat mást tselekesznek, nem azt a mit kellene, mind azon által. ami. boldogságunk. vagy veszedelmünk azon 30 áll, amint az idővel élünk. de oh ! mely vakság ? nagyob része az embereknek, az örökké valoságnak kapujáig el mennek, még is nem tudgyák mire adatot nekik az idő, anapok, ahol-*

¹³⁷el kerülésével, [kerülésével első l-je s-ből javítva.]

napok, és az esztendők el telnek. és senki nem gondolkodik azokról.

Hogy az időt, érdeme szerént lehesen meg betsülni. szükséges három dologra vigyázni, 1. hogy akristus. [58a:] egész
5 életét, munkáit, szenvedésit, és halálát, tsak arra fordította
hogy meg érdemelye nekünk azt az időt, a melyet el veszünk,
és ha azt rosza fordittyuk., akristus titkai, haszontalanoká
lésznek nekünk, 2. hogy egy óráig tarto jól el töltöt idő, meg
szabadíthat minket az örökös kintol, a melyet érdemlettünk,
10 és meg nyerheti a mennyet, a melyhez érdemletlenek¹³⁸ vol-
tunk. 3. hogy nintsen olyan kárhozot lélek, aki nagyobra
nem betsülené azt az órát a melyet oly könnyen el veszünk, a
világon lévő minden országoknál, hogy ha az Isten meg enged-
né néki azt. a penitentzia tartásra. azért millium¹³⁹ eszten-
15 dögik szenvedne örömet, tsak azt meg nyerhetné ha lehetne,
de azt soha meg nem nyeri.

1 cor. 7. II Az idő rövid, evilágnak ábrázattya elmulik, azért a még
idönk vagyon., mindenekel jót tselekedgyünk., főképen a
gal. 6. hitnek tselédivel. meg ne szünnünk pedig a jó tselekedettől.,
20 mert gyümölcsét veszük. annak idejében. szorgalmatosan
Ecc1 1.9. tselekedgyed valamit akezed tselekeszik, mert se tselekedet.
se okosság. se bölcsesség, se tudomány nem lészen akoporsoban
ahová futunk

luk 19 A kristus siratá ajerusalem el romlását. mert se meg nem
25 üsmérte, se nem élt¹⁴⁰ azal az idővel, a melyben az [58b:]
Isten meg látogatta, valami ezel a nyomoru városal tör-
tént. példáza azt, a mi velünk is fog történni, mivel tsak el
hagyuk az életet folyini, s' fel nem nyittyuk szemeinket az
Istennek anyi sok jó voltára, és irgalmaságára, a melyek
30 környül vesznek bennünket, és az ő igazságának, és boszu
állításának anyi sok jeleire, a melyekel. tele a világ. és a melyek
fenyegetnek minket, hogy ha jora nem fordittyuk, és nem
élünk malasztival. és látogatásával.

ephes. 5 III Meg lássátok. azért mondgya az apostol, hogy óva
35 járjatok, nem ugy mint esztelenek, hanem mint böltsek, meg

¹³⁸ érdemletlen(unk)ek [ek (unk) fölé írva.]

¹³⁹ millium [//—n-ből javítva;] esztendögik [íráshiba *esztendögik* helyett.]

¹⁴⁰ élt [Beszúrás.]

váltván az időt, hogy az időt meg lehesen váltani, meg kel térni, ellene kel mondani agyönyörőségeknek. magunknak, ahejában valóságoknak, arosz kívánságoknak. a magunk akarattyának, eleget kell tennünk, sanyaru, és penitentzia tartó életünkkel, az Isten igasságának, és helyre hozni az el vesztet időt, buzgob szeretettel. lelkünknek keserőségében gondolkodván el töltöt esztendőinkről.

E szerént válttyák meg drága maradékit egy olyan életnek, amelynek leg szebb napjait avétekben tékozlották el, ha szinte kevés ideig tartanais azélet, tsak azt a keveset is nagy hűségel,¹⁴¹ és buz-[59a:]gosságal fordittsák az Isten szolgálattýára, rövid idő alatt. sok időket töltenek bé, a munkások kik tsak egy óráig dolgozának., hasonló jutalmat vevének, mint azok, kik¹⁴² anapnak terhét, és hévségét viselték, de a midön, nem hogy meg térnének az Istenhez. hanem még követik arosz tselekedetet., akor időnek elötte ahirtelen valo halált várhattýák magokra, a mely halál el ragadgya mind azt az időt. a melyet tsak hejában apenitentzia tartásra akarták tartani.

Tölttsük el jól azt az időt., a melyet az Isten jó volta ad minékünk. az üdvességnek munkájára, elyünk jól annak minden szempillantásával, tsak anyi mint ha azt el. vesztenök, hogy ha azt nem fordittýuk annak keresésére, a mi bennünket örökösön boldogoká tehetne, ajánlyuk Istennek minden tselekedetinket, és szenvedésinket, akristus áldozattýával, együt, mely meg engeszteli az ő haragját, eszerént lehet tehát haszonnal tölteni az időt, így is készülhetünk a jó halálhoz, és mehetiünk bizodalomal a mi bíránk eleiben.

A kik az Istenhez meg térnek, azokban tellyes napok találatnak.

Szükséges annak tselekedetit tselekednem, a ki engem küldöt, mig nap vagyon, el jó az éttzaka, az, az, ahalál, a melyben senki nem munkálodhatik.

¹⁴¹ hűségel, <tölttsék,> és buzgosságal fordittsák

¹⁴² kik <tsak> anapnak terhét, [Törlés a sor végén.]

A jó példa adásról.

matth. 5

I Ugy világoskodgyék ati vilagoságtok azemberek előtt, hogy lássák ati jó tselekedetiteket, és ditsoitssék az. atyáto-
 tokot., ki menyekben vagyon, az egész felebaráti köteléségek.
 között, a melyekkel tartozunk másokhoz. nintsen se szorosab,
 5 se ami anyira terjedne, mint ahogy másoknak. olyan jó
 példákot adgyunk, amelyek őket az Istenhez téríttsek, és a
 rosztol el vonnyák.

Tartozunk fele barátunkot úgy szeretni mint magunkot, valamitsoda szükséges nekünk hogy mások lelki épületünk
 10 legyenek, úgy nekünk is lelki hasznokra kel lennünk mások-
 nak, jó erkölcsü példákot adván, az embereknek természet
 szerént szükséges atársaság. de annak atársaságnak, min-
 denkor ajóra kel lenni, és soha sem aroszra, azért valamint
 hogy semmi meg nem menti azt, aki a felebaráti szeretetet el
 15 mulattya, úgy semmi meg nem menti azt is, aki másoknak jó
 példát nem ad.

Ez a köteléség anyira terjed valamint a felebaráti szeretet,
 és valamint hogy tartozunk mindenkor szeretni felebará-
 tunkot, úgy tartozunk is néki lelki hasznára lenni, mert
 20 mindenkor erötelen, és aroszra hajlando lévén, szükséges
 hogy szüntelen erősítésék¹⁴³ [60a:] ajó példa által.

Semmi nem közönségeseb mint ez atörvény, ezt által nem
 hághattya, se nagy, se kitsiny, se gazdag, se szegény, se
 atyafi, se jó akaro, se idegen, a jó példa főveb az alamisnánál,
 25 az alelket élteti, tsak bizonyos számuan vannak a testi sze-
 gények, de az emberek mindnyájan lelki szegények, minden-
 nek vagyon szüksége a kegyelemre. és ajó erkölcsre, ajó
 példák melyeket adtanak aszentek azoknak akikkel éltenek,
 az egész anyaszent egy haznak lelki épületire vannak még
 30 mostanában is, és mind világ végiig is azok lesznek.

II A példák sokal foganatosabbak abeszédeknél, azok a
 nagy példák, amelyeket látnak vala apogányok a régi keresz-
 tényekben, sokal többet meg térítének közüllök, mint sem

¹⁴³ erősítésék <ajó példa> [60a:] ajó példa által.

9 Cor. 3. aprédikációk, vagy atsuda tételek, mi a kristus jó illattya
vagyunk, azért, valamik igazak, valamik szemérmesek,
phillip 4. valamik igazság szerent valok, valamik szentek, valamik jó
5 hirűek, ha mi joság, ha mi ditséretes, azokrol gondolkodgya-
tok, mondgya szent pál.

ibid.
1. tim. 4. A ti tsendes magatok viselése nyilván legyen minden
embereknél, mondgya az apostol. légy példája másoknak. a
beszédben, anyájaskodásban, a szeretetben. a hitben., a
tisztaságban, mindenekben magadot adgyad például, mond-
10 gy a meg másut az apostol., ajó tselekede-[60b:]tokban, a
tudományban, atekélleteségben., a meg ért erkölcsben, a
szolgák az uroknak engedelmeskedgyenek. mindenekben
kedveskedők legyenek, nem ellen mondok,¹⁴⁴ nem tsalárdok,
hanem mindenekben jó hivek, hogy a mi üdvezítő Istenünk
15 tudományát ékesítsék mindenekben.

1. petr. 3. Az aszszonyok a férjeknek birtoka alat legyenek, hogy a
kik nem hisznek is az ígének, a feleségek magok viselése
1. tim. 2. által, ige nélkül meg nyeretessenek. az aszszonyok tisztességes
öltözettel, szemérmeséssel, és jozanságal ékesítsék mago-
20 kat, és nem fodoritot hajjal, aranyal, gyöngyökkel, vagy drága
öltözetekkel, ate leányod mondá szent hiéronimus egy keresz-
tény anyának, ne lásson semmit olyat benned a mit ¹⁴⁵ követhetne
vétkesen, emlékezel meg arol, hogy annya vagy egy
szűznek, akit inkább kel oktatnod jó példa adásidal, mint sem
25 beszédidel.

ad loc
matth.
18. III Jaj annak aki mást meg botránkoztat, az, az, aki rosz
példát ad, jobb volna az olyanak ha atengerben vetnék,
2 cor. 2. mint sem botránkoztatására lenni ahivek közül aleg kisebbnek
is, arosz példa ahalálnak illattya ahalálra, a komédiák, ven-
30 dégségek, tántzok. tisztátalan versek, rosz könyvek, énekek,
szemérmetlenségek, mind ezek véghetetlen vétkeket okoznak,
az olyanok, kik az illyeneknek kezdői, számot fognak adni
arosz példáért, melyet hagynak magok után. hogy ha a vét-
kekhez hasonló nagyságu penitentziát nem tartottak, vala-
35 mint hogy [61a:] annál több jutalmat vesznek az olyanok,

¹⁴⁴ ellen modok, [Íráshiba *ellen mondok* helyett.]

¹⁴⁵ a mit <ne követhessen vétek nélkül> követhetne vétkesen,
[A javítás a törlés fölé írva, sötétebb tintával.]

kik mentől több lelki hasznokra voltak másoknak, jó példa adásokal, ugy a büntetés is annál nagyobb léssen. azokon, kik mentől több lelket vesztettek el rossz példa adásokal.

Az olyan szülék, kik rossz példát adnak gyermekeknek, 5 kegyetlenebbek. agyilkosoknál, mivel mind testeket, mind lelkeket akárhozatra vetik, a rossz példa adásal. mind magunkhoz, mind máshoz kegyetlenek vagyunk, mert a magunk esésével, ojtunk le más is.

rom. 1. 10 *Igyekezünk keresni azt, a mi nekünk épületunkre lehet, és vigyázunk arra, hogy felebarátunknak botránkozást ne adgyunk, kerjünk bocsánatot a mások vétkeért, amelyben valamely részünk lehet, és a melynek mi voltunk okai¹⁴⁶ akár mitsoda modon, vigyázunk amagunk viselésére, ne hogy a mások vétke, mi reánk essék, anélkül is elég vagyunk rajtuk.*

joan. 13. 15 Példát adtam néktek mondgya az üdvezítő, hogy ti is hasonló képen tselekedgyetek

1 cor. 10 A botránkozásra okot ne adgyatok., se a sidoknak, se a pogányoknak, se az Isten anyaszent egyházának.

st. basil. catech. Oncell. trid. 20 Egy botránkozotató bünös vétkes léssen. mind azokért avétekért, a melyeket az ő rossz példája okozhat., és meg büntetetik a pokolban mind azért a gonoszért, a melyet okozot, vagy okozni fog halála után is, rossz példa adására valo nézve.

[61b:] 22 n a p o n

Az Isten akarattyával valo meg egyezésről.

I Az embernek. akarattya meg romlot, és az ő hajlandosági.¹⁴⁷ magoktól hajolnak aroszra. az embernek veszedelme tsak 25 azért lett, hogy a maga akarattyt követte, és nem az Istenét, tsak ugy is üdvezülhet, hogy ha a maga akarattyanál nagyobbra betsüllí az Istenét, vedd el a maga akaratot, mondgya szent bernárd, és nem lesz többé pokol. mivel azért karhozának el, hogy tsak amagok akarattyt követik, a pedig attol 30 vagyon, hogy tsak magunkot szerettyük, és a teremtet állatot hasznunkért, gyönyörüségünkért, és ditsőségünkért.

¹⁴⁶ okai [Sor alatti beszúrás, sötétebb tintával.]

¹⁴⁷ hajlandosági. [i—α-ból javítva.]

Ellenben pedig az Isten akarattya mindenkor egyenes, mindenkor igazságos, mindenkor szent. az igazgattya a miéinket; ugyan az is tészí akaratumkot akeresztényi erkölcsöknek kut fejjé.

ps. 61 5 Nem vettettiké az Isten alá az én lelkem. mondá dávid, mivel tölle vagyon azén üdveségem; a mi lelkünk pedig ugy vagyon az Isten alá vetetve, hogy ha meg egyezik az ő akarattya az Istenével, és azt az egyeséget, a kegyelem tselekeszi, hogy pediglen részünk lehesen az üdveségben. a nem elég ahoz, hogy szent gondolatink, és jó beszédink legyenek, matth. 7. 10 mivel tsak a mégyen. bé a [62a:] menyeknek országában, aki, amenyei atyanak követi akarattját.

joan. 6 II Azért jöttem evilágra mondá akristus., hogy annak akarattját kövessem, aki engem küldöt, ugyan azt is akartam oh' én Istenem, és tsak ate törvényedet kívánnya az én lelkem. az én eledelem mindenkor avolt, hogy tsak azt kövesem ami kedves előtted, engedelmes volt az ő attyának mind halálíg, és a keresztnek halálíg. nekünk is ilyen igyekezetünknek, és gondolatunknak kellene lenni.

20 Egy kereszténynek. nem kel más akarattjának lenni, hanem hogy az Istent szerese, azt tselekedgye amit parancsol, azt kerüllye a mit tilt, és kaptsollya. magát az ő akarattjához, akár mely nehéz légyen a, azt is mondgya a kristusal, mindenekben, ate akaratod légyen meg, és ne az enyim, 25 mert te oh' én Istenem., tsak az én jómot kívánod,

Ha jó állapotban tész bennünket., adgyad kegyelmedet, hogy azal mértékleteséget., és ragaszkodás nélkül éllünk, ha nyomoruságot küldesz reánk, adgyad kegyelmedet, hogy azt békeséget., és alázatoságal szenvedgyük, hogy azt szeretettel., 30 és háláadásal. vegyük, kezeidből, és mondgyuk szent jóbal. mindent az ur adot ¹⁴⁸ volt, mindent az ur [62b:] vett el, tsak alett. a mi néki tettzet, légyen áldot az ő szent neve.

oct. 9. Uram mit akarsz hogy tselekedgyem? mondá az apostol meg térése után. tanits meg engem akaratodnak követésére, ps. 142. 35 légyen meg ate akaratod itt a földön, valamint menyekben, matth. 6. add meg nékem kegyelmedet hogy azt kövessem, alázatos buzgó szivel. lélekel.

¹⁴⁸ adot<,> volt,

III Az Isten akarattját követni nem egyéb, hanem hogy azt tselekedgyük, a mit akristus tselekedet, és tanitot, alá-
zatosok legyünk magunk viselésében, alhatatosak ahitben,
kegyesek és mértékletesek beszédinkben, igasságosok, és
5 irgalmasok tselekedetinkben, mértékletesek szokásinkban.,
nem kel senkivel igasságtalanságot tselekedni, havelünk azt
tselekeszik, el kel szenvedni, békeséget kell élni felebarátun-
kal, szeretnünk kell az Istent szivünköl, szeresük ötet ugy
mint atyánkot, felyünk tölle mint biránktól, semmit a kris-
10 tusnál nagyobra ne betsüllyünk, valamint hogy ő semmit
nálunknál nagyobra nem betsüllöt, kaptsoollyuk bizodalomal
kereszttyéhez magunkot, tegyünk vallást rolla. bátorságal.,
és ahalált alázaságal szenvedgyük.

A valóságos áitatoság, az Isten akarattjának követésében
15 áll, ugyan azt is kezdették volt el a szentek e földön, és követik
azt. nagy tekéltetéséget. menyekben. ezt a tekéltetéséget kel
hát kívánnunk, és kérnünk [63a:] Istentöl. minden nap
imádságinkban. mivel magunk erejétöl a meg nem lehet., és
akegyelemnek. kel azt követni mi bennünk. és mi általunk.

20 Az Istennek akarattja mi nékünk fel tétettek aszent írá-
sokban. fő képen az uj testámentumban., azoknak a szent
könyveknek. gyakorta valo olvasása. azon szent¹⁴⁹ igékröl
valo elmelkedés, abuzgó és hittel valo imádság, meg mutat-
tyák nékünk azokban, az ő akarattját, és szükséges kegyel-
25 met nyernek arra, hogy meg tanulhassuk azt követni minden
tselekedetinkben.

*Uram adgyad nékünk kegyelmedet., hogy meg üsmérhesük ate
jó, kellemetes. és tekéltetes akaratodot, parancsoly minékünk,
és hogy örömel vegyük., imádggyuk. és szeresük mind azt. vala-
30 mit rendelsz felöllünk.*

Mondgyad gyakorta akristusal. ugy legyen atyam. mivel
te ugy akarod.

Es a profétával. kész az én szivem. oh én Istenem kész.
mindenre.

¹⁴⁹ szent (Igéretekröl) igékröl

Az Istenben valo bizodalomrol.

I Az Istenben valo bizodalom a, hogy abban bizonyosok vagyunk, hogy az Isten meg adhattya a mit tolle kérünk, és hogy minek utanna nekünk adta volna a maga fiát, és szent lelkének sengéjit. hogy zálogi lennének üdveségünknek, modot⁵ is ád az üdveségre.

Ecc. 1.
ps. 31.
ps. 54

Ugyan erre abizodalomra is int minket aböles szája által, mondván, tudgyátok meg, hogy valaki az urban bizot, a soha meg nem szégyenült. a mi atyánk te benned biztak. mondgya a proféta., és meg szabadítottad őket, hagyad az urra minden gondodot., és ő maga fog táplálni, tégedet., minden szorgalmatoságtokot. ő reája vessétek. mert ő néki gondgya vagyon reátok, mondgya szent péter.

1 petr 5.

Elne veszesétek ati bizodalomotokot, melynek nagy jutalma vagyon, ugyan ez is ada reménséget ábrahámnak, a reménség ellen, ugyan ez is mondatá jóbal, hogy az Isten ha meg ölné is ötet, de benne biznék, ugyan ez is ád ditsöséget az Isten mindenhatóságának, jó voltának. irgalmaságának, és ugy tekinteti ötet velünk. mint minden jó tselekedetinknek kezdőjét; ha ő benne nem bizunk, kételkedünk tehát az ő minden hatóságában. bölcseségé-[64a:]ben, és jó voltában, mi bánthatná ennél inkább meg ötet?

Keresztényi étellel kel pedig meg gyarapítani ezt a bizodalmat. a mely élet tellyes légyen jó tselekedetekkel. és magunkot minden nap meg kel szentelni, az Istenhez. felebarátunkhoz. és magunkhoz valo köteleséginknek végben vitelével, mert más képen abizodalom maga hittség volna. a valo¹⁵⁰ az Isten azt akarja. hogy mindent ő tolle várjunk, de azt nem akarja hogy kísérttsék, akor pedig kísértik. amidön az ő joságában, és mindenhatóságában bizván. a malasztinak nem engedelmeskednek, avétket el nem hagyák. és az évangyélium szerént nem élnek.

ps. 124.

II Azok kik Istenben biznak, olyanok mint a sion hegye, soha meg nem változhatnak. leheté kételkednünk az ő min-

¹⁵⁰ a valo <hogy> az Isten azt akarja. hogy

denhatóságában? hogy mondhattuk neki, mindenható atya, kételkedél az ő joságában? miért hívod tehát atyádnak? ő nem önnön magáé a joság, az anya. el hagyhattaé a szoptato fiát. ? de ha szinte el hagyais, én elnem hagylak mond-
 5 gya az ur. nem monddé azt hogy a mindenható atya terem-
 tette a menyet és aföldet? hogy teremtette tehát azokat, és
 hogy igazgattya, hogy ha mindeneket nem tud. és nem lát?

Az Istenben valo bizodalom, olyan belső békeséget szerez,
 a mely felyül haladgya az érzékenységi gyö-[64b:]nyörüsé-
 10 geket, nem kel mind azon által azt gondolni hogy baj, és
 viaskodás. nélkül leszünk, azt tsak a más életben érvük el,
 némelykor az Isten az ő hiv szolgálaira oly erős próbákat
 botsát. hogy tsak nem azt hitetik el magokal. hogy el hagyta
 őket. de a bizodalom meg enyhitti szenvedéseket, és segitti
 15 őket. és az Isten rendelése alá¹⁵¹ ajánlván magokat, békeséges
 türésben birják lelkeket, a még segittségét veszik.

Mind anyi sok különös malasztok, a melyeket mind eddig
 vettünk,. el hitethetik velünk, hogy ha el kezdette, el is
 végezi, hogy bennünket el nem hágy, és kegyelmit adgya, hogy
 20 álhatosak legyünk, és országát birhasuk,

III Ne legyetek szorgalmatosak mit egyetek, alélek nem
 jöbbé az edelnél.? tekintstétek meg az égi madarakot. ők
 nem vetnek, se nem aratnak, mind azon által. az Isten táp-
 lállya azokat, nem betsületesebbek vagytoké ti azoknál?

25 A ruházatrol. miért vagytok szorgalmatosok, nézzétek meg
 a mezei liliumokot, mondom pedig néktek, hogy salamon
 nem volt minden ditsőségében fel öltöztetve ugy, mint egy
 ezek közül. ha Istennek amezei füre. amely oly hamar el szá-
 rad, gondgya vagyon., menyivel inkább gondgya lészen reátok
 30 kitsiny hitüek, a pogányok, és avilágiak keresik mind ezeket,
 ati menyei atyátok tudgya. [65a:] hogy mire¹⁵² vagyon szük-
 ségtek.

Keresük először az Isten országát. és az ő igasságát, és
 atöbbi meg adatnak nekünk, ne is szorgalmatoskodgyunk
 35 aholnap naprol., aholnap nap szorgalmatos lészen magárol,
 mindenik napnak elég az ő nyavalyája.

¹⁵¹ alá [Beszúrás sötétebb tintával.]

¹⁵² [Előző lap alján órszók: *hogy mire*]

- ps. 14. *Kérjük az Istent, hogy adgyon az ő irgalmaságában való bizodalmat néküink. ő ami reménségüink, és részüink. az élők földében, ha nyomoruságban vagyunk is ez életben. a mi reménségüink örökké való, mivel az Isten jó azoknak. kik ő benne biznak.*
- sap 2.
- ps. 9. 5 Hogy mind azok. kik ate nevedet üsmérik te benned biznak uram, mivel el nem hagyod azokat, akik tégedet keresnek.
- ps. 117. Jóbb az urban vetni bizodal munkot, mint sem az emberben.
- hebr. 13 10 Fősvénység nélkül való erkölcsünk legyen., meg elégedvén a jelen valokal. mivel az Isten mondgya, el nem hagylak tégedet.
- Vessed az Istennek kebelében magadot. mondgya szent agoston., el nem fordul, tölled, hogy el esél.

[65b:] 24 n a p o n

Az Isteni szeretetről.

- 15 I Az Isteni szeretet legg elsőbb, és legg nagyob a parantsolatok között. mid vagyok uram mondá szent ágoston. hogy engemet oly kegyes parantsolattal tisztely. mint a, hogy tégedet szereselek. és engemet nagy kinokal fenyegeess. ha azt el mulatom. a leg nagyob nyomoruság nem azé ha tégedet
- 20 nem szeretnek, valamint hogy a leg nagyob boldogság a, ha szeretnek. mivel tevagy magad ajóság, és te érdemled meg avéghetetlen szeretetett.
- Az Isteni szeretet a, hogy hozzája fordittsuk szivünknek hajlandóságát, és kívánságát; az embernek¹⁵³ természete
- 25 hoza magával. hogy ötet szerese, annak törvénye, a sziviben vagyon irva, amelyet, semmi onnét ki nem törölheti, de amiolta, avétek meg rontotta. nem fordul ahoz a nagy jához, hogy ha tsak maga. magához¹⁵⁴ nem vonnya, és hogy ha. tsak az Isten. nem szereti elsőben.
- 30 Ha az emberek, és az angyalok nyelvein szollok is, ha profétálásom leszen is., ha minden hitem leszen is, úgy hogy

1 joan 4

¹⁵³ az embernek [Szóvégi e—o-ból? javítva.]

¹⁵⁴ magához [g — megkezdett h-ból javítva.]

ahegyeket másuvá vigyem. ha el osztom a szegényeknek minden marhámot is, ha atestemet az égetésre adom is. [66a:] akristus vallásáért, de ha szeretetem nem léssen, semmit nem használnak ezek nékem,

1 Cor. 13. 5 Az Isteni szeretet az a fő útt, amelyen kel járni minden kereszténynek. az is az a királyi törvény, amelyet a kristus adot nekünk, ugyan az a szeretet is teszi könnyebbé atöbb parantsolatokat, a szeretet tolti bé az Isten törvényit, ugyan az is¹⁵⁵ teszi kedvesé akristus jármát, és könyüé az ő terhét, az Isten örökös szeretettel szeretet minket, minden jokal bé töltöt, és nekünk ígéreket tett az örökké valo boldogságra, mind ezek elegendő ókók arra, hogy ötet szeresük.

1 Cor 13. II A szeretet türő, kegyes, nem irigykedik, nem tselekszik gonoszul, fel nem fuvalkodik, nem tisztesség kíváno, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem gondol gonoszt, nem örvendez ahamiságon, örvendez az igazságon, mindeneket el tür, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket el szenved.

st. aug. A szeretet tsendeségben nem lehet; az olyan tűz, a mely
st. greg. mindenkor mozgásban vagyon, ahol vagyon, nagy dolgokat
m. mivel, hogy ha pedig semmit nem munkálodik, nem igazán
valo szeretet, ahit által munkálodik aszeretet, ved el aszeretetet;
ahit tselekedet nélkül leszen. és meg hal, mondgya
szent jakab, ez a szeretet az Istentől. [66b:] jö, és az Isten
joan. 6 25 maga az a szeretet, senki én hozám nem jöhet, mondgya a
kristus, hogy ha az atyám magához nem vonnya, a szeretettel
st aug. von pedig magához, oh! szeretet, aki mindenkor égsz, és soha
el nem aluszol,, oh! szeretet, mely Istenem vagy, gerjesz fel
engemet,

30 Ha engemet szeretz mondgya akristus, tarsd meg parantsolatomat, nem agondolatokban, se nem abeszédekben kel tekinteni aszeretetet, hanem atselekedetekben, ez életben valo boldogság, abbol áll, hogy ateremtet állatokhoz, ne kaptssollyuk magunkot, hanem az Isteni szeretetet nevellyük szivünkben, és arrol néki minden nap ujjab ujjabb bizonyosságot adgyunk, aszeretet, az Isten lako helyivé és templomává teszi lelkünket, mivel anélkül nagy szegénységben leszen.

¹⁵⁵ is [i—e-ből? javítva.]

III Szeresed ate uradot Istenedet, tellyes szivedből, egész lelkedből, elmedből, és minden erődből, szivükből szeretni az Istent, a, hogy néki adgyuk minden indulatit akaratumnak, nem kellett volnaé az Istennek szentelni a szivnek minden¹⁵⁶ első indulatit. ? jaj de talám meg az a sziv, elsem kezdette szeretni teremptőjét, kezdgyük el leg aláb. mostanában szeretni ötet. és mondgyuk el szent ágostonal, mely későn kezdettek szeretni oh' régi és mindenkori új szépség tégedet, mely későn szerettek, amit el mulattunk., hozuk helyre azt buzgoságinkal.

[67a:] Az Istent szeretni egész elménkből a, hogy néki ajánlyuk minden gondolatinkot, tudományinkot, és hogy azokal. ugy éllünk, valamint ő kivánnya, mindeniküktől a magunk rende szerént.

¹⁵ Az Istent szeretni egész lelkünkől a, hogy az ő ditsőségére fordittsuk egész életünket, és indulatunkot, szentellyük tésütünknek minden tagjait, és minden érzékenységinket az igasságnak. az áitatóságnak, és a jó erkölcsöknek tselekedetire, ötet szeretni minden erőnkől a, hogy az ő akarattyának végben vitelére fordittsuk minden hatalmunkot, és minden erőnket.

Ha illyen formában szerettyük ötet, mindent valamit tselekeszünk, ő érette tselekeszük, és nem fogjuk halgatni a magunkhoz valo szeretetet, a mely tart attol. hogy sokat ne tselekedgyék., és a mely, a maga kárával. el mulattattya azt, amivel Istennek tartozunk. az Isten szeretetének a mértekje a, hogy ötet mérték nélkül szeresük, etehát, valóságal. az Isteni szeretetnek tselekedete, és nem a, hogy tsak gondolat., vagy szájal. mondgyuk néki hogy szivükből szerettyük.
²⁰ soké szivükből, a mely oly kitsiny, egy olyan Istent szeretni, aki oly nagy jó, és oly szeretetre méltó. ?

rom. 8.
st. aug.
st. leo.

A szent írás, és a szent atyák, előnkben adgyák., [67b:] hogy két féle dolgok indütoi tselekedetinknek, az Isteni szeretet, és a magunkhoz valo szeretet, az egyike lelki, a másika testi, vizsgál meg már, magadban. hogy a kettő közül, melyike igazgattya tselekedetidet.

¹⁵⁶ minden <belső> első indulatit. ? jaj de talám meg az a sziv, <e> elsem kezdette

Mim vagyok nékem az égben., és te kívülled mit akartam
 előföldön., én szívemnek Istene. te vagy az én részem örökké,
 nékem pedig jó az Istenhez ragaszkodnom., az ur Istenben
 helyeztetnem reménségemet.

5 Az Isten szeretet. aki a szeretetben marad, az Istenben
 marad. és az Isten ő benne, aszeretet erős mint ahalál.

Az Istent úgy¹⁵⁷ szolgállyák és imádgják, ha szeretik.

25 n a p o n

A kristushoz valo szeretetről.

I Ha ki nem szereti¹⁵⁸ a mi urunk Jésus kristust, átkozot
 légyen. tsak ő általa vagyok az üdveség. és tsak az¹⁵⁹ ő nevé-
 10 ben lehet üdvezülni. az embereknek, nem lehet tehát üdve-
 zülni azoknak. kik nem üsmérik, és nem szeretik akristust, ő
 ami reménségünk, egyedül valo közben járonk, fő papunk,
 szabaditonk, meg váltonk, urunk, és fejünk.

Ő hozta el a kegyelmet, és az igazságot. ő avalo-[68a:]ságos
 15 szöllő töke. mi pedig annak ágai vagyunk, az ágak úgy hoz-
 hatnak gyümölcsöt, hogy ha a tőkén lesznek, azért mi is úgy
 hozunk gyümölcsöt, hogy ha ő benne maradunk, a szeretet
 kapszol minket a kristushoz. ugyan a szeretet által is mara-
 dünk ő benne, és veszük az ő kegyelmit.

20 A kristus azút, az igazság, és az élet, ő az út, mert tsak az ő
 érdemi által lehet az Istenhez menni, hogy ha az ő példáit
 követik, ha úgy élnek a mint ő élt, ha úgy hálnak meg, a
 mint ő meg holt, és abban akészületben, ő az igazság. ő vilá-
 gosít minket, ő oktat szent törvényire. ő az élet, kegyelme
 25 által, ő is viszen ki minket a vétetek halálából, és elevenít
 meg minket lelkével, ő benne áld meg minket az Isten, ő
 benne éltet, ő benne támadunk fel, és ő benne adgya meg az
 üdveséget.

Ő váltot meg minket vérének ki ontásával, ő nyerte meg
 30 nekünk az üdveséget halálával. hogy pedig azt el érhessük,

¹⁵⁷ úgy <szertik> szolgállyák [szolgályák <szertik> fölé írva.]

¹⁵⁸ szereti a<kristust.> mi urunk Jésus kristust,

¹⁵⁹ az ő [a-ö-ből javítva.]

minden ahoz való szükséges malasztokot érdemlet meg nekünk, a maga testével táplál minket, szent lelkét közöli velünk, hogy ő tölle, és ő benne élünk, mind enyi malasztok nagy szeretetet kívánnak mi töllünk, és egész háláadást, ha életünket ezerszer érette adnok is, de a még elegendő jele nem volna szeretetünknek, de ellenben, az irtoztató háláadatlanóság. [68b:] volna, hogy ha szüntelen nem gondolkodnánk anyi sok jó téteményiről.

2 Cor. 11

II A kristushoz való szeretet abban áll, hogy szeresük az ő Évangéliumát, keresztét, és anyaszent egy házát, úgy tekintsük ötet, mint lelki jegyesünket, akinek el jegyeztünk ahit által, az évangyelium által, akereszttség által. hogy ugy mutattassunk bé önéki mint tiszta szüzek, a szívünkben tarttsuk ötet, és tsak egyedül ő hozája kapsollyuk magunkot.

phi. 3.

1 Cor. 2.

joan. 15

A kristust szívből szeretni az, hogy ötet szüntelen ohajtsuk, rolla gondolkodgyunk, minden gyönyörüséginket ő benne tarttsuk, és ejjel, napal. tsak rolla foglalatoskodgyunk, hogy magunkot mindentől meg foszuk, azért hogy ötet meg nyerhesük, hogy egyebet ne tudgyunk, hanem tsak akristus Jésust, és a meg feszitetet. kristus Jésust.

2 cor. 5

A kristust szeretni az. hogy tarttsuk meg az ő parancsolatit, ha meg tarttyátok az én parantsolatimot, monda a kristus, az én szeretetemben maradtok, valamint én meg tartottam az atyám parantsolatit, és az ő szeretetében maradtam,¹⁶⁰ szintén ugy vagyunk mi a kristusé, valamint akristus az Istené, azért is tartozunk néki lelkünknek, testünknek életével, és mindenünkel, ő meg holt mindenekért, azért, hogy akik élnek, [69a:] ne magokért éllenek, hanem azért, aki érettek meg holt., és fel támadot.

III Mitsoda választhat el bennünket a kristus szeretetétől, anyomoruságé, az üldözésé, vagy a szegénység.? semmi el nem választhat. még ahalál sem választ el sohais a kristushoz való szeretetünktől, minden kereszténynek így kellene¹⁶¹ beszélleni, de oh ! mely kevesen vannak a kik ezt mondgyák.

¹⁶⁰ maradtam, szintén [szí-m-ből javítva.]

¹⁶¹ kellene <sz> beszélleni,

st luk.
12.

Hogy pedig akristushoz való szeretetünk légyen, azt tőle kel kérnünk, ő hozta azt le a földre, és azt kíványa hogy a fel gerjedgyen szívünkben, ez olyan kegyelem. és ajándék, a mely onnét felyül származik, kérjük azt bizodalomal. és meg
5 nyerjük, mert akristus magais kéri azt az attyától mi nékünk.

joan. 6.

Az anyaszent egy ház. mindent akristus által kér. ő ami szószóllónk, és közben járonk, az attyánál, ő általa is veszi kedvesen az Isten imádságinkot, és áldozatinkot, ugyan ezért is végezi minden imádságít ilyen képen, kérjük ezt a
10 kegyelmedet., a mi urunk jesus kristusunk által, arra is tanyit ez által., hogy ne ajánlyunk,¹⁶² se ne kérjünk semmit is az Istentől olyat, a mit néki ne ajánlhassunk, és tőle ne kérhessünk, ezen szenttséges. [69b:] üdvezítő által, ugyan ő benne is helyheztette az atya Isten minden gyönyörüségit, ő
15 minket tsak ő benne szeret, és a midön minket a kristusban látt, és akristust mi bennünk. akor, se szeretetét, se kegyelmét,¹⁶³ se országát. töllünk meg nem vonya.

*Tégy velem anyi kegyelmet ok' uram Jésus Istenem, hogy add meg nékem szent szeretetedet, nevellyed azt anyira bennem,
20 hogy el mondhasam, hogy szereteted ég szívemben.*

gal. 2.

Ő engemet szeretet., és ahalálra adta magát érettem,

joan. 31.

Uram. tudod hogy szeretlek.

st. hjer.

Az apostolok egy kevés ideig sem lehetének távul. akristustol, mert nagy szeretetel szeretik vala ötet.

st. bern.

25 Ha egészen magamot az Istennek tartozom adni. azért, hogy teremtet, mivel nem tartoznám ő néki azért. hogy engemet meg váltot oly tsudálatosan, a halálra adván fiát. oly bünösért, mint én vagyok.

26 n a p o n

Hogy a kristust kel követnünk mindenekben.

luk. 9.

30 I Ha. ki utánnam akar jöni, mondgya akristus. tagadgya meg magát, és vegye fel aző keresztét, minden nap, és kövesen engemet, az embernek mondgya szent agoston. szüksége

¹⁶² ne ajánlyunk, <ne> se ne kérjünk [Törlés a sor elején.]

¹⁶³ kegyelmét, [k—o—ból? javítva.] [A fejezet végén lapszélességű aláhúzás.]

vala. egy olyan kalauzra, akit követhetné, nem tartván attól. hogy el tévelyedgyék, nem kel-[70a:]leték azért néki egy olyan bünös embert követni mint maga, mivel azok valának mindnyájan az emberek, az Istent kellett tehát követni, de azt se nem látta, se nem üsmérte, szükséges vala⁵ azért hogy az Isten emberé lévén, magát láthatóvá tegye, hogy az embernek például lévén, ötet tellyes bizodalomal. követhesse,

joan. 13.

Példát adtam néktek, hogy amint én tselekedtem. ti is ugy¹⁰ tselekedgyetek. az Isten, mondgya szent pál. még előre el rendelte aválasztatit, hasonloká lenni az ő fia ábrázattyához, a hasonlatóság pedig ugy lesz meg ha ötet követik, az ő élete, mondgya szent agoston, szüntelen valo oktatásból állot. a mi szokásinknak rendben valo vételére, és hogy¹⁵ tsak anyiban vétkezünk, a menyiben el távozunk példaitol., hogy ha azt kívánnjuk a mit ő meg vetet, vagy ha attól. el távozunk, a mit ő el akart szenvedni.

1 joan. 2.

Annak mondgya szent jános, aki azt mondgya hogy a kristusban marad, ugy kel néki is jární., valamint a kristus²⁰ járt arra a szent példára kel szüntelen vetni szemeinket. és meg egyeztetni életünket az ő életével,

II Tanullyátok meg töllem, mondgya akristus, [70b:] hogy én kegyes és alázatos szívü vagyok, szükséges tehát akristusal. meg vetni a világi ditsőséget, gazdagságot. gyönyörüséget. és²⁵ fel vennünk az alázatoságot. a szegénységet, abékeséges türest. kaptsoollyuk magunkot akristushoz, minden munkáiban, és szenvedésiben. és mindenben, tsak aző rendelése szerént visellyük magunkot,

De oh! akristusnak., minden ohajtási, a menyei dolgok felé³⁰ voltanak. a miéink pedig tsak a földi dolgok felé vannak, ő tsak az Istenről gondolgodot,¹⁶⁴ mi pedig tsak a világról, ő soha a maga akarattyát nem követte, mi tsak a miénket követtyük, itéllyük el mind ezekből ha keresztények vagyunké, ? és ha a kristusé vagyunké, ? ha a kristus lelke va³⁵gyon nálunk, a minden magunk viselésiben meg mutattya magát.

¹⁶⁴ gondolgodot, [Második d—k-ból javítva; íráshiba *gondolkodot* helyett.]

A thábor hegyére minden örömet el kisérné a kristust., hogy őt tisztességet, és ditsőséget találhassanak, de hogy ötét akálvária hegyére kisérjék, ahol tsak szenvedést várhatnak. azt nem szeretik, ilyen formában tehát, nem akristust követ-
5 nék. hanem magokat, ellene mondanának. akristus országá-
nak. és az évangéliumának, aki is szenvedesi, és halála által ment bé ditsőségében, és aki, keresztével érdemlette meg nekünk a ditsőséget. [71a:]

Colos. 3.

10 Meg holtatok, és ati életetek, el rejtetet akristusal az Istenben, ő éhséget, szomjuságot, és fáradságot szenvedet, olyan volt mint a siket, és a néma, amidön gyalázattal¹⁶⁵ illették, ő ettzakákat töltöt az imádságban. ő engedelmes volt mind akeresztnek haláláig, hogy nekünk példát adgyon, és hogy kegyelmet érdemelhesen az ötét követésre.

joan. 8.

15 III A ki engemet követ mondgya az ur, nem jár a setéttségben, az életnek világosága vagyon benne., a mely fel gerjeszti¹⁶⁶ szívében a szent léleknek tüzét, aki pedig ötét nem követi. a setéttségnek uttyaiban jár, a melyek az örökös halálra vezetik. akar mely egyenesnek láttzattassanak is lenni az embereknek,
20

Egy kereszténynek leg nagyob foglalatosága alegyen¹⁶⁷ e földön, hogy akristust tanulja, az ő életéről, példájáról. elmélkedgyék. mivel azokban valóságos, és bizonyos dolgokot lehet találni, mivel az ő szenttséges szájából soha se tsalárd, se haszontalan szó ki nem ment, minden szent. minden imáadásra méltó az ő maga viselésében. azon kel igyekezünk. hogy hasonlithassunk ahoz az Isteni üdvezítőhöz, ugy anyira hogy el mondhassuk, az apostolal, én élek, de nem én élek, hanem a kristus él én bennem.. [71b:]

gal. 3

30 Nem elég az, az üdveségre. hogy tisztességes életet éllünk, hogy ha akristus lelke szerént nem élünk. és ha azon nem igyekezünk hogy ötét kövessük, az alázatoság által, ellene mondván magunknak valójában., és avilági dolgoknak, mivel az olyan külső tisztességes élet, kép mutatás. volna.

35 Nem lehet akristust, és avilágot követni, azolyan két ur, akiket egyszers mind nem lehet szolgálni. a világiakat kö-

¹⁶⁵ gyalázattal [Első a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁶⁶ vagyon benne., a mely fel gerjeszti <benne> szívében

¹⁶⁷ alegyen(<,>

vettyük, mert világi elmével birunk, és nem akristus lelkével, holot anyi kedveség, és gyönyörűség nagyon abban a szentséges lélekben, hogy aki azt birhattya, nem kedvelheti az után avilági hejában valóságokat, ha akristusban az el rejtet mannával élhetünk. miért suhajtanak. az egyiptumi hagymákok,? a ki nem akristusé, az. az ilyen dolgot meg nem foghattya.

2 cor. 2¹⁰⁸

joan. 6

eph 5

1 cor 15

hebr 12

st. bern.

5 *Add meg uram mi nekünk azt akegyelmedet. hogy követhessük akristust, ami példánkot, és had lehesünk az ő jó illati, hozzája kaptsolván magunkot, mert csak ő nála vannak az örök életnek ígéri.*

Legyetek azért, az Isten követői, mint szerelmes fiak.

A mint a földi embernek ábrázattyát viseltük, visellyük a menyének is ábrázattyát.

15 Nézünk ahitnek el kezdőjére, és el végezőjére, ajésusra.

Hejában ditsekedem kereszténységem, hogy ha a kristust nem követem.

[72a:] 2 7 n a p o n

A felebaráti szeretetről.

rom. 14

I Mind azok aparantsolatok melyek afelebarátot illetik. ebben aparancsolatban foglaltatnak, szeresed felebarátodot. 20 mint önnön magadot.

A kristus nekünk erről új parancsolatot ádot, és erről nagy fényes példákat ád mindenüt, szeresétek egy mást mondgya, valamint én szerettelek titeket, az az, hogy életeteket is egy másért adgyátok ha a szükség hozza magával. valamint hogy 25 én ugy szerettelek benneteket, hogy életemet ádtam érettek.

1 joan. 4.

Ez az ur parantsolattya mondgya szent jános. és ha ezt meg tarttyák amint kel, az elegendő, arol a jelről üsmerik meg az emberek hogy a kristus tanitványi vagyunk. hogy ha 30 egy mást szerettyük. ilyen formában az Isten bennünk marad, és az ő szeretete bennünk tekéletes.

¹⁶⁸ 2 [Javítva olvashatatlan számból, vagy betűből.]

A ki az Istent szereti, az atyafiát is kel annak szeretni, mondgya szent jános, mivel aki bé zárja szivét fele baráttya előtt, és meg nem segitti szükségében, anem szereti felebaráttyát, még az Istent sem, hogy szeretné felebaráttyát.
5 mivel nem hogy életét adná érette, valamint akristus tselekedet. de söt még egy darab kenyeret sem ád néki, hogy szeretné az Istent, mivel által hágja az egyik leg na-[72b:] gyob parantsolattyát. és nem szereti azt, akit az Isten ugy szeretet. hogy egyetlen egy fiát adta ahalálra érette, akit
10 azért teremptette. hogy ötet birja örökké. nagyon meg bántják tehát ötet. hogy ha azt nem szeretik, akit ő anyira szeretet.

Mind enyi nagy fő okokra valo nézve, tartozunk szeretni felebarátunkot. de ne azért szeresük hogy abban hasznunkot
15 tekéntsük, vagy hogy nekünk szükséges. vagy kedves, enem felebaráti szeretet volna, mivel. az oktalan állatokat is ilyen formában szeretik.

II A felebarátunkot., tehát ugy szeretni mint magunkat, és valamint akristus szeretet minket, nem más, hanem hogy
20 mindenek felet az ő üdveségit tekinttsük, valamint amagunkét, tsak az Istent szeresük ő benne, az ő ajándékít, és kegyelmit, szerezzük néki minden alkalmatoságot a maga meg szentelésire, örüllünk az ő hasznain. vigasztallyuk nyomoruságiban, segittsük szükségiben, szenvedgyük fogyatkozásít.
25 oltalmazuk ha igasságtalanságot tselekesznek véle, jól itéllünk felölle, fogjuk párttyát ha mások roszul beszélnek¹⁶⁹ ő rolla, egy szoval valóságál. kel ötet szeretni, ne tsak szoval, hanem tselekedetel. mivel tsak azt mondani néki hogy szerettyük, és semit se tselekedgyünk ő érette. ugy magunkot
30 meg tsallyuk.

A szeretet a törvénynek bé töltése, lehetetlen hogy elvegyék annak akit valóságál. szeretnek, se jóságát, se betsüle-[73a:]tit, se feleségit, se életit, se semmit ami az övé, se hazugságál., se tsalárdságál. azt meg nem tsallyák, soha
35 roszat sem kivánnak néki, söt még azon jókót tselekeszik véle, a melyeket magoknak kivánnják.

¹⁶⁹ beszélnek <felölle,> ő rolla,

A valóságos felebaráti szeretet, meg válthatatlan az Isteni szeretettől, az Isteni szeretet annak eredete, és kezdete, afelebarátot pedig úgy szeretik igazán, hogy ha az Istenben való életet kívánnak néki. így is szeretik az Istent valósággal. és az ő szent törvényit, a felebaráti szeretet, szent péter szerént.
5 és szent jakób szerént. avéteknek sokaságát el fedezi.

III Szent thamás azt akarja. hogy a felebaráti szeretetnek. három féle¹⁷⁰ minémüsége legyen. először, hogy az a szeretet, szent legyen. szent pedig tsak anyiban lehet, a menyiben
10 ötet az Istenben szeretik.. hogy ha tsak a világi jókot kívánjuk néki, a szeretetünk nem szent. mivel tsak atestét, és nem alelkét szeretjük, hogy ha pedig alelkét szeretnők, mindenek felet a keresztényi jó erköltsököt, az Isten kegyelmét. és a meny országot kívánnok néki,

15 Másodsor. hogy az a szeretet igasságos legyen. akit szeretünk annak igasságtalanságot nem tselekeszünk, se annak kedviért nem kel igasságtalanságot tselekedni nem volna igasságos, ha felebarátunkot inkább szeretnők az Istenél. nem is szabad ateremptet allatnak adni, a mi tsak a teremptöt illeti, se leg kisebb vétkeket is tselekedni az ő kedviért. mind
20 azon által. [73b:] menyi vétkes kedvkereséssel nem vagyunk azokhoz. akiket szeretünk, menyit nem kívánunk azoktól. akik szeretnek, menyi testi ragaszkodással nem vagyunk másokhoz, nem bálványozásé mind e?

25 Harmadikszor, hogy az a szeretet valóságos, és ne szines legyen, nem kel a felebarátot a magunk gyönyörüségiért, hasznáért szeretni, mert úgy magunkot szeretnők. és nem a felebarátot. mind azon által rend szerént tsak ezekért szeretik, és nem tekintik az Istent. a szeretetben. hogy ha pedig
30 tsak azokat szeretjük a kik minket szeretnek, apogányok is ezt tselekedték.

A nintsen meg tiltva hogy ne szeresük barátinkot, sőt még különösen kel őket szeretni, de a vétek hogy ha tsak jó akaróinkot szeretjük, el kel terjeszteni szeretetünket minden féle személyekre, mert más képen. a mi szeretetünk se
35 nem keresztényi, se jutalmat nem érdemel.

¹⁷⁰ három féle(s) minémüsége

2petr. 3.

Add meg uram nékiünk azt a kegyelmedet hogy az áítatosághoz tegyük az atyánk fiaihoz való szeretetet, és az atyánk fiaihoz való szeretethez a felebarátunkal való jó tételt, tselekedvén véle azt, a mit kívádnok hogy velünk tselekedgyenek, nem tselekedvén
5 *mind azon által semmit is olyat, a mi ellenkeznék parantsolatidal.*

act. 4

Az első keresztények között szegény nem vala.

1 joan 4.

Ha ki azt mondgya hogy szeretem az Istent, és az ő attyafiát gyűlöli, hazug a, mert a a¹⁷¹ ki nem szereti az ő attyafiát akit látt. az Istent, a kit nem lát,¹⁷² mi modon szeretheti, ?

rom. 13.

Senkinek semmivel ne tartozatok, hanem tsak egy mást szeresétek.

Tsak egyedül a szeretet különbözteti meg az Isten fiait, és
15 az ördög fiait. mondgya szent agoston

[74a:] 28 n a p o n

Az Ellenséghez való szeretetről.

matth. 5

I Szeresed ellenségidet, mondgya akristus, tégy jól azokal akik gyűlölnek, és imadkozáal azokért, kik titeket. üldöznek, és gyaláznak, hogy fiai legyetek. atí atyátoknak, ki menyben vagyon, aki az ő napját fel támaszttya ajokra és agonoszokra. és esött ád az igazakra. és ahamisakra, szeresétek tehát ellenségiteket. mert ha tsak azt szeretitek, akik titeket szeretnek, mitsoda jutalmatok lészen, a pogányok nem eszerént tselekesznenké?

rom. 12.

Ha ate ellenségéd éhezik adgy ételt néki. ha szomjuhozik, italt adgy¹⁷³ néki, mert eszerént tselekedvén, tüzes szenet gyűjtesz a fejére, szeretetedel arra fogod kénszeríteni ötet, hogy tégedet szeresen, békeséges türesedel. arra viszed hogy magához térjen. és jó téteményidért, a szent léleknek. tüzést nyered reája, meg ne gyözetesél a gonosztol, a melyet tselekeszik veled ellenségéd., hanem joval gyözd meg agonoszt.

¹⁷¹ mert a a ki [„mert az, aki . . .” jelentésben is érthető.]

¹⁷² nem lát, <ho> mi modon

¹⁷³ adgy [gy — sor alatti beszúrás sötétebb tintával.]

A ki boszut akar állani. az urtól boszu állást várhat. és annak bűneit meg tartván, meg tarttya. aki irgalmaságot nem tselekszik, irgalmaság nélkül ítéltetik meg. hogy [74b:] ha ellenségünköt gyűlöllyük. és néki meg nem botsátunk, az Isten sem botsát meg nekünk, ezt az Évangyélium bizonyította nekünk. ezt nem is úgy adgya mint tanácsot, hanem mint meg másolhatatlan törvényt.

Amidön gyalázattal illetnek bennünket, azt az Isten a mi bűneinknek botsánattyára engedi meg, hogy ha azt ő érette tsendeséggel szenvedgyük, apedig az ördögnek hamiságától jö, aki is meg tsallya azokat, kik velünk rosszul bánnak, egy keresztény senkinek sem ellensége, ami ellenséginket inkább szánnyuk. mint sem gyűlöllyük, és boldogok vagyunk, hogy ha tsak azért vagyon ellenségünk, mert hivek voltunk kötelességünkhöz.

II A kristus arra kötelez minket, az évangyéliumban való imádsággal, hogy meg botsásunk ellenségünknek, botsásatok meg mondgya, és meg botsátatnak néktek, ezt az imádságot el mondani, és ellenséginket nem szeretni, tsak anyi mint ha azon kérnök az Istent hogy nekünk meg ne botsáson, lehetné ennél nagyob káromkodás, az Istennek fia olyankor holt meg érettünk. amidön ellenségi valánk, azért azt akarja hogy meg botsásunk ellenséginknek, amely vétkeket tselekedtünk. ellenünk, nem hasonlithatni azokhoz. anagy vétkekhez. amelyeket mi tselekedtünk Isten ellen.

Szükséges tehát meg botsátani másoknak. [75a:] mert más képen félhetünk. hogy reánk is ki ne mondgyák azt. az irtoztató ítéletet., amelyet mondottak arra akegyetlen szolgára. akinek az ura. el engedé tiz¹⁷⁴ ezer tálentumal való adóságát. + ő pediglen, el nem engedé társának. száz pénzél való adóságát. + így tselekeszik. mondgya akristus, az én menyei atyám is veletek. ha meg nem botsátotok ki ki az ő atyafiának szivetekből.

Ember, embere haragot tart, és az Istentől mér kérti botsánatot. azt gyakorta mondgyák. hogy meg botsátanak ellenségeknek, de arra nem vehetik magokat hogy hozzája el

¹⁷⁴ tiz <ezer><er> ezer [Tollhiba; <er> — <ezer> fölé írva;] tálentumal [m—l-ből javítva.]

menyenek. hozzá szollyanak, valamiben néki szolgáljanak, a szívek ezeket nékik meg nem engedi, azért nintsen is szives botsátnat, mivel minden haragnak. ellene kell mondani, és azt valóságal meg is kel bizonyítani.

III Az ellenségünk szeretetiről valo parantsolat nem lehetlen. akristus jól tudgya a mi gyengességünket, a mit töllünk kíván nem nehéz, mivel a szeretet melyet szívünkben¹⁷⁵ ád, az ő jármát kedvesé teszi, és az ő terhét könyüé, hanem tsak azt akarja, hogy azt tselekedgyük, a mi töllünk¹⁰ lehet, az orő szerént. melyet belénk adot, és hogy tölle kérjük azt, amit még nem tselekedhetünk.

A valo hogy semmi ennél nem nehezeb, se nem ellenkezőb a meg romlot természetel, de akristus meg holt [75b:] azért, hogy arra kegyelnet érdemellyen nékünk, és arra példát is¹⁵ adot nékünk, sokan valának olyanok, kik mihozánk hasonlok voltanak, és akik gyönyörűségel tselekedték azt, ami nékünk lehetetlennek láttzik lenni.

Josef meg menté ahalálot bátyait, akik meg akarák ötet ölni, jó szivel fogadá azokat, kik oly kegyetlenségel. adák el²⁰ ötet, Dávid hasonló képen bánék Saulal, az ő nagy ellenségével, Szent István nagy szeretettel könyörge azokért kik ötet kövezik vala., mind ezek apéldák minket meg ítélnek. az utolso napon, hogy ha ezeket nem követtyük.

Kiki szereti a maga jó akaroját, és jó tévőit, de a mi az²⁵ ellenségit illeti, azt gondollya hogy sokat tselekszik érette, hogy ha mind azt a rosztat rajta el nem követi, a melyet el követhetné, holot akristus azt parancsollya nékünk, hogy szeresük őket szivesen, felöllök jól beszéllyünk, nékik szolgállyunk, segittsük, őket minden tehetségunkel.

³⁰ *Adgyad uram azt a kegyelmedet, hogy valóságal. szeresük ellenségünket. és agonoszért jóval fizesünk néki, töröly¹⁷⁶ el szívünkbből minden haragot. gyüülőséget, és a¹⁷⁷ boszu állásnak kívánságát.*

lak 33.

³⁵ Atyám mondgya a kristus, botsásd meg nékik. mert nem tudgyák mit tselekesznek.

¹⁷⁵ szí()vünkben [Törlés a sor elején.]

¹⁷⁶ töröly [y—d-ből javítva.]

¹⁷⁷ a [Beszúrás.]

- act. 7. Uram, mondá szent István, ne tulajdonítsad nekik ezt a vétket. [76a:]
- matth. 18. Botsás meg atyád fiának, nem mondom tsak hétszer, hanem, hetven hétszer.
- 5 Minden valaki gyüölöli az atyafiát gyilkos az, és egy gyilkosnak sincs magában meg marado örök élete.
- 1 joan. 3. Nehéz akár kinek az ellenségít szeretni, de nehezebb még a pokolban égni.
- st aug.

29 n a p o n

Az Isten szolgálattában valo buzgoságról.

- rom. 12. I A lélekben buzgok legyetek, nem restelkedvén a szorgalmatoságban. mivel az urnak szolgáltok, ami urunk Istenünk emésztő tűz, és boszu álló Isten. az angyalit lelkeké teszi, és a szolgait égető tűzé.
- deut. 4. 10 A szent lélek tüzes nyelveknek képében szálla le az első hivekre, meg akarván nekünk mutatni hogy mitsoda siettségel, és buzgosággal kel szolgálunk az Istent; akristus tüzet hozot le a földre, az az szeretetet, és azt akarja. hogy hová tovább jobban fel gerjedgyen, és azt.. a mi hozánk valo szeretetéből tselekedte, aszeretetet, szeretettel fizetik. buzgosággal kel tehát végben vinni hivatalunkot, mivel. anélkül, ami
- ps. 104. 20 lelkünk nyomoruságban vagyon; azt adom neked tanátsul mondgya akristus. hogy végy töllem tűzben meg próbált aranyat, hogy gazdag légy, ennek a szent tűznek kel tehát szüntelen [76b:] égni ami szivünknek oltarán, és a mely tüzet képzél a sinai hegyén valo tűz.
- apoc. 3. 25 II Semi ugy bennünket az Isten szolgálattában valo buzgoságra nem indit, mint azok a tsudálatos példák a melyeket látunk abuzgosággrol., az ó, és az uj testámentumban, ábrahám még nap kelet előtt kél fel, hogy az Isten parancsolattából el vigye fel áldozni a fiát Isákot, tobiás mindgyárt
- exod. 19. 30 fel kel az asztaltol, mihent meg halya hogy valamely izraélitának ahol teste fekszik az utzán., és el viszi temetni, jób, mojses, Dávid, a proféták. a makabaéusok, az ő szent anyok. és az ó testámentumbéli igazak, akiknek buzgoságokrol szól szent pál, mind igen nagy példák.
- hebr. 11

Az Evangéliumban Zakéus nagy siettséggel, és örömel fogadgya akristust, és üdveséget veszen az egész háza népével, a bűnös aszony semmi emberi tekintetre nem hajván, nagy siettséggel keresi akristust. nagy szeretettel sirattya vétkei, magát meg aláza, és minden vetkeiről való botsánatot nyer.

luk 1

A Boldogságos szüz. minek utánna a szentséges méhében fogadgya a kristust, szorgalmatosággal. mégyen Ersébet látogatására, őt is marad három holnapig melette, hogy segítse a miben kívántatik. ennek a szentséges Isten anyának egész élete, tekéletes példája lehet, a keresztényi buzgoságnak. és akristus. meg mutattya nekünk ezen szentséges szüznek példájából., hogy [77a:] az ő lelke, és kegyelme, akésedelmeséget nem szeretik.,

st. ambr.

15 A kristusnak szeretete arra kényszerit minket, hogy többé ne élünk se magunknak., se a világnak. hanem annak a kí meg holt, és fel támadot érettünk. mind azon által, ha meg tekéntik a mi lomhaságunkot. azt mondhatták hogy tsak. egyedül a kristus nem érdemli meg töllünk. hogy serénységgel szolgállyuk, semmit nem felejtenek el amidön avilágnak akarnak tettzeni, de amidön akristust kel szolgálni, imel, ámal tselekeszik, és tsak külső képen viszik végben. oh ! mely hálaadatlanlás, mely igaságtalanlás !

jerem 46.

25 III Fély attol hogy az átok reád ne szályon. amelyet mondanak azokra kik gondolatlanul. munkálódnak az Isten szolgálattyában, az az, az üdveségben. alagyság nagy fogyatkozás, az, az Isten fiának nem tettzik, és a sokal veszedé' meseb, mint sem gondollyák. egy olyan aki lágy az Isten szolgálattyában., ha veszedelemben nincsen is, de ahoz igen közel vagyon,

apoc. 3.

30 Azt akarnám mondgya akristus, hogy vagy egészen hidegek, vagy egészen melegék volnátok, de mint hogy se hidegek, se melegék nem vagytok. azért készvagyok titeket ki vetni a számbol., tudni illik, hogy egy olyan keresztény. akiben nintsen az élő hitnek. buzgosága, és aki el mulattya az üdveségit, sokal roszab az olyanál aki hideg, az az, egy pogánynál. akiben hit nincsen, és sokal jobb let volna néki, ha a hitnek világóságát nem vette volna, hogy sem [77b:] olyan roszul élni azal avilágossággal.

st ambr.

A lágyság tészí haszontalanoká a szolgálákok, az is gátollya meg a kegyelemnek munkálkodását, és tészí haszontalanoká a szentségeket, és a jó tselekedeteknek példáit. alágyság nagy háláadatláság. el is apaszttya az irgalmaságnak forrását, a szívet nagy rettentő szíükségben tészí, és vegtíre meg keményítí.

A buzgoság az Istennek ajándéka, azt gyakorta valo, és aláztatos imádságál. lehet meg nyerni tőlle, ate parantsolatídnak. uttyan futottam, amidőn meg tágasítottad szívetem. mondgya Dávid, a szívet pedíg szeretetével tágasíttya meg. és a buzgoságot a szeretet indíttya fel; egy kereszténynek gyakorta kel kérní azt a szeretetet, hogy tellyes és tekéllates akarattal. szolgálhassa az Istent.

Visgálljuk meg magunkot hogy ha nem vagyunké abban a lágyságban. hogy ha örőmet halgattjuké az Isten ígéjít, hogy ha kívánnjuké amenyei dolgokot? hogy ha pedíg ebben alágyságban vagyunk., keresünk abban modot, hogy kí kelhesünk belőlle., arra jóbb mód nintsen, mint az imádság, az Isten ítéltíról valo gondolkodás, aszent dolgokrol valo olvasás, a foglalatóság. és a munka.

Vigyed végben az Iston munkáját jó szível, és buzgo [78a:] elmével.

ps. 38.

Meg hevült bennem a szívet, és az én elmélkedésemben fel gyulad atüz, mondá Dávid.

1 Cor 16.

Míndent szeretéttel tselekedgyetek, valamít tselekesztek. Légy¹⁷⁸ a teremptőhöz hasonlo buzgoságál, mint a melyel voltál avilághoz. mondgya szent ágoston.

30 napon

A Boldogságos Szűzhöz. és a szentekhez valo áitatóságrol.

ps. 67.

I Az Isten tsudálatos az ő szenttyeiben, a mely tíszteletet adunk az Istennek. és a kristusnak. az örőkös tísztelet, a mely abbol áll, hogy ötet imádgjuk. aláztatos szível, hogy ötet

¹⁷⁸ Légy <at> a teremptőhöz [a ter <at> fölé írva.]

szeresük mindenek felet, és¹⁷⁹ mindenben, hogy öneki ajánlyuk, és áldozuk magunkot egészen. mint véghetetlen tekleleteségü örökös urunknak,

A mely tiszteletet adunk pedig a Boldogságos szűznek, és a szenteknek., a szeretetbéli tisztelet, a mely is meg egyesít minket vélek az Istenben, hogy mind együtt tsak egy szivek, egy lelkek, egy templomok legyünk, és egy áldozat. akristusal, ami közben járonkal, ez a tisztelet aző [78b:] szenttségekre, és érdemekre vagyon építve, és mint¹⁰ hogy az ő szenttségek az Isten szenttségétől származik és ered, azért atisztelet is a melyet nékik adunk, ahhoz atisztelethez. tartozik, a melyet adunk az Istennek.

A tisztelet, melyet adunk a szenteknek, nem állapodik meg rajtok, hanem az Istenhez tzéloz, mint utolsó végéhez,¹⁵ mi a szentekben az Istent tiszteljük, meg egyesülvén vélek, hogy vélek együtt imádjuk. az ő szenttségeknek, és ami szenttséginknek eredetit. és vélek együtt ajánlyuk néki áldozatunkot, mivel mi nem áldozunk aszenteknek, a bálványozás volna.

Mi aszentekben. az Isten ajándékit tiszteljük, mi ötet ditsérjük atsudákért melyeket benne¹⁸⁰ munkálotod, ugyan tsak egyedül tölle is kérjük akristus¹⁸¹ érdemi által a szükséginkre való kegyelmeket, de mint hogy tudgyuk hogy a szentek az Isten baráti. hogy őket meg halgatta²⁵ eföldön való létekor, meg egyesülvén pedig véle a menyekben, azért hathatos szószóllóink is lehetnek, ez okáért a midőn valamely kegyelmet akarunk meg nyerni az Istentől. hozzájuk folyamodunk. hogy velünk együtt könyörögvén, mutassák bé könyörgésinket, az Istennek, és nyerjék¹⁸² meg³⁰ nékünk azt, amit magoknak meg nyertek, ők ami példáink kéréinkkel az Istentől azt. a kegyelmet., az ő esedezé-[79a:]-sek által, hogy őket követhesük.

II Mint hogy aboldogságos szűz, az Istennek Anyja voltáért, felyeb való minden tiszta teremtet állatoknál.³⁵ és mint hogy aző ki mondhatatlan fényeséget. való miné-

¹⁷⁹ és mindenben, [s — megkezdett m-ből, vagy n-ből javítva.]

¹⁸⁰ benne [b—v-ből javítva.]

¹⁸¹ akristus <er> érdemi [Tollhiba.]

¹⁸² nyerjék [nyérjék-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

müségai az Isten, és az ő fia akristus előtt, sokal fellyeb valo
rendben tészik ötet. az angyaloknál, és az egész szenteknél.
azért mi is különös tisztelettel tisztellyük ötet. noha aláb
valo tisztelettel. mint amelyel tartozunk az Istennek. és
5 akristusnak. a mi üdvezitőknek.¹⁸³

Az anyaszent egy háznak. az Istenhez, és akristushoz
valo áitatosága. tellyeségel szükséges, és avalláshoz tartozik,
a melyel vagyon pediglen a Boldogságos szüzhöz, és atöbb
szentekhez, az igen hasznos. ahiveknek. szükségekben. nagy
10 segítség, és igen fő út ajó erkölcsben valo előmenetelre.

A Boldogságos szüzhöz valo, igaz áitatoság abból áll,
hogy véle meg egyesülünk a menyiben gyengességünk azt
nekünk meg engedi., az Istenhez valo szeretetben, szeresük
ötet az Istenben. és az Istenért. tisztellyük benne az Isteni
15 szeretetet, atisztaságot. az alázatoságot, engedelmeséget, és
azt a szenttséget, a melyel. az Isten bé töltötte az egész
választottak felet, tsudálljuk tisztelettel. az Isteni anya-
ságának minemüségét, és egyszers mind szüzeségit. [79b:]
hijuk segítségül ötet, mint Anyánkot, és szószóllónkot,
20 kövesük ötet mint olyat. aki akristus után leg tekélteteseb
pélá, minden jó erkölcsökben, és mint olyat, aki leg inkább
hasonlít az ő fiához.

Ha valaki azt gondollya hogy szereti és tiszteli a Boldog-
ságos szüzet, és az ő fiának a kristusnak meg nem adgya,
25 azt az örökös szeretetet, és tiszteletet. amellyel tartozik,
ha valaki az Istenhez akarna menni az anyának¹⁸⁴ esedezése
által, a fiunak közben járosága nélkül, ha ki tisztelni akarná
ötet nem követvén az ő jó erkölceit, az olyan nem követné
akristust, nem is élne az ő Évangyéliuma szerént. az olyan
30 veszedelmes, és tsalando gondolatokban volna.

Nintsen semmi kedveseb akristus előtt, mint az ő anyához
valo valóságos áitatoság, semmi inkább nem tiszteli az anyát
mint a szeretet, amelyel vannak aző fiához, ő minékünk
tsak egy dolgot hágy, mondván, hogy tselekedgyük mind azt,
35 valamit a fia fog nekünk mondani, ez a szent szüzes keveset
szollot az emberek előtt, az ő leg főveb áitatosága abból

joan. 2.

¹⁸³ üdvezitőknek. [Első η — beszúrás.]

¹⁸⁴ az anyának <koz> esedezése által, a fiunak közben járosága

állot, hogy igen halgassa a meg testesült igét, hogy azokat a szokot magában meg tarttssa, és szívében azokról gondolkodgyék.

III Az Évangéliumban. meg találhattjuk a Boldogságos
 5 szüz jó erkölceit, az ő nagy halgatásban való imádását, látván titkait, és tsuda tételeit az ő fiának, az ¹⁸⁵igé-[80a:]-nek meg testesülésekor magát meg aláza, és szolgálónak mondgya, holot az angyal. ötet, Isten Anyának nevezi, az után bethlehemben mégyen egy pogány tsászárnak
 10 parantsolattýára. őt bé nem fogadgyák, hanem kénszeritetik egy istáloban vonni magát, és őt akristust avilágra hozza, akit apasztorok., és a magusok mennek imadni, a templomban magát az Isten előtt bé mutatgya, azután kénszeritetik egyiptumban szaladni, és őt maradni, aherodes dühöségít
 15 hogy el kerülhese. akristust nagy üldöztetésekben láttýa prédikálani, egy kereszten láttýa meg halni, valamint egy gonoszt, de mind ezekben az állapotokban nem monda egy szót is.

A Boldogságos szüz mindenkor azon volt hogy akristust
 20 kövese, kövessük hat mi is ötet, ez el a szentséges Anyával, kövessük magát ezt a szent anyát. is, az ő szent erkölceiben. a leg főveb jó erkölcsök a szüzeknek., a házasoknak a légyen, hogy ugy élyenek, imadkozanak, munkálodgyanak, szenvedgyenek, mint ez a szent szüz, és benne akristust tisztellyék.

25 *Hijuk segítségül ezt a szent szüzet¹⁸⁶ nyomoruságinkban, és kísértetinkben, ő gyámola az olyan bünösöknek kik valósággal igyekeznek az Istenhez meg térni, és ha ugy híják amint kívántatik. esedezésének hasznát veszik. de ő nem gyámola avéteknek, sem avilági életnek. ő példája [80b:] az igazaknak, és*
 30 *az ártatlanoknak, parttyokot is fogja a fia előtt.*

st. ambr.

Visgáld meg figyelmeteséggel. a boldogságos szüzek egész életét, néz abban valamint egy tükörben, hogy meg láthasad atíédben mitsoda fogyatkozás vagyon, és miben kel azt meg jóbbítani,

3 reg. 2.

35 Kérj édes anyám, mert nem méltó hogy meg vessesem ate ortzádot, mondá Salamon.

¹⁸⁵ az [és-ből javítva.]¹⁸⁶ szüzet(<,>)

joan. 19.

A kristus mondá a Boldogságos szűznek. aszonyi állat.
ihon ate fiad, az után mondá atanitványának, ihon ate
anyád.

st. bern.

5 Üdvözlégy mária, malasztal vagy telyes, ur vagyon teveled.
Hogy meg nyerhesed máriának gond viselésit, el ne mulla-
sad követni jó erkölceit.

Az ő jó erkölceit, szent ambrus szerént, tsak rövideden
igy teszem fel.

10

A Boldogságos szüz.
szüz volt testében, és lelkében.

Alázatos szivü volt.
Mértékletes szavaiban.
okos tanácsiban.

15

foglaltatos a munkában.
Tartozkodo beszédiben
szerette az olvasást.

[81a:] Mindeneket felyül¹⁸⁷ haladot.

20

A hitben,
A szemérmeteségben.
Az áitatoságban
A halgatásban.
Ő soha.

25

Meg nem szomorította szüléit.
Meg nem vetette az aláb valokot
Masokat meg nem¹⁸⁸ nevetet.
A szegényeket el nem igazította.

30

Mindenek felet arra vigyázot.
Hogy tsak az Istent kerese.
Magános életet élyen.
Hogy senkit meg ne szomorittson.
Hogy mindenekel jól tegyen.
Hogy az öregeket tisztelje.
Hogy senkire ne irigykedgyék.
A hejában valo ditséretet el kerüllye.

35

A jó erkölcsöt szerese.
Hogy mindenben az egyenes okoságot kövesse.

¹⁸⁷ [Előző lap alján őrszók: *mindeneket felyül*]

¹⁸⁸ nem <v> nevetet.

Nem volt semmi szemérmetlen.
Az ő járásában.
Maga viselésében.
Beszélgetésében
Tekéntetiben.
Tselekedetiben.¹⁸⁹

5

[81b:] 31 napon

A Szent Angyalokhoz való áitatoságról.

I A. szent Angyalok az Istennek szolgálai. és követi,¹⁹⁰
azoknak segítségére, kik örökös léznek az örökös boldogságnak, az Isten őket szentségben. és ártatlanságban teremtette, szabadságban is valának, egy közüllök magát hasonlónak
10 akaró tenni amagoságbélihez, és le vettetik a pokolban, mind azokat. együtt, kik őket követték¹⁹¹ fel támadásában. ezeknek minden igyekezetek csak a, hogy az embereke. aroszra vigyék, és őket, magokhoz hasonló nyomorultaká
15 tehesék.

Ellenben pedig Szent Mihály több jó Angyalokkal. híven meg maradának teremtetéseknek. kegyelmében, fel is kelének azok apárt ütök ellen, meg vallák hogy nintsen semmi hasonló az Istenhez, aki is egyedül méltó arra hogy
20 szeresék. imádják, és néki engedelmeskedjenek., dicsőítették is őket, mind azért akegyelemért, melyet vettek ő tőlle. az Isten hogy meg jutalmaztassa hűségeket, bé tölté őket tellyes szeretettel, a mely szeretet hozája kaptsolá őket. és abban az örökös boldogságban tevé, amelyet meg
25 érdemlének hűségekért,

sz. greg.
hom 3.

Az Angyalok kilentz részre vannak el osztva, az első, a sérafinusok, akik az Isten szeretetére vannak szent-[82a:]tel-
tetve, a 2. akérubimusok, kik az Istennek nagy fényességiben vannak, a 3. athronusok. kik az Istenhez való szeretetben

¹⁸⁹ Tselekedetiben. [i—e-ből javítva; az e-t változatlanul hagyta, csak pontot tett fölé.]

¹⁹⁰ követi, [ve — elválasztás után beírva az új sor előtti margóra.]

¹⁹¹ követték(<)

állandok. a 4. adominációk. kik az Isten parantsolattyát
adgyák ki, és segitenek minket hogy az ő akarattya alá
vessük magunkot, az 5. a¹⁹² fejedelmeségek, ezek ateremtett
állatokhoz valo Isteni rendelésben foglalatoskodnak, a 6. a
5 hatalmaságok. ezek minket segitenek, hogy viaskodhasunk¹⁹³
a setétség béli hatalmaságok ellen. a 7. az erők., akikkel az
Isten tsudákat tétet, a 8. az árchangyalok. kik a nagy dol-
gokot hirdetik ki, a 9. az angyalok. akiket az Isten arra ren-
delte hogy minket szüntelen oktassanak, vezéreljenek.
10 reánk vigyázanak. és meg oltalmazanak. agonosz lelkek
töriben valo eséstől.

Exod. 23.

Az Isten, az ó törvényben, az angyalokat küldötte el,
hogy¹⁹⁴ ki vigyék egyiptumbol az ő népit, hogy annak tör-
vényit kiadgyák. hogy a meg ígért földben helyeztessék, az
15 angyal vezeté uttyában az iffiu tobiást. ugyan ő általa is
tölté bé az Isten ötet, és az egész házát áldásával, az Isten
előttünk jártattya angyalát, hogy nekünk meg mutassa a
menyei utat, és hogy bizodalomal. járhasunk azon holtig.

16b. 13.

15 angyal vezeté uttyában az iffiu tobiást. ugyan ő általa is
tölté bé az Isten ötet, és az egész házát áldásával, az Isten
előttünk jártattya angyalát, hogy nekünk meg mutassa a
menyei utat, és hogy bizodalomal. járhasunk azon holtig.

Exod. 23.

II Az Isten meg parantsolta angyalinak hogy ránk vi-
20 gyázanak, minden utainkban, az egészségben, és a betegség-
ben, a jó, és arosz állapotunkban. azt akarja hogy kezekben
hordozanak minket, ne hogy valamely köben meg üssük.
[82b:] magunkot, és valamely rosz példa a¹⁹⁵ vétekre ne
vigyen minket.

25 Az angyalok az Istennek ajánlyák, és meg nyerik kérésin-
ket, ők szüntelen fel mennek, és le szállanak azon a titkos
lajtorján, az Isten fent vagyon. ahonnét parantsolya nekik
hogy minket segittsenek. szükséginkben, és ajora vigyenek,
a midön roszul tselekeszünk, mind e nagy titokban megyen
30 végben. mi semmit sem látunk, mind azon által, enintsen
külömben.

Tisztellyed az örző angyalodot, vigyáz arra hogy ötet meg
ne vessed, mivel meg nem botsáttya néked, a midön vétékben
esel, nagy tisztelettel tartozunk az angyaloknak., az ő jelen
35 valo létekért, meg sem kel őket szomorítani, roszat tseleked-

¹⁹² a [Beszúrás.]

¹⁹³ viaskodhasuk [viaskodhas(s)unk helyett.]

¹⁹⁴ hogy [Sor előtti margóra írva.]

¹⁹⁵ a <t> vétekre

vén ő előttök, vagy azok előtt, akikre ők vigyáznak, akár mitsoda helyen légy mondgya szent bernárd, de soha azt ne tselekedgyed az örző angyalod előtt, amit szégyenlenél tselekedni az emberek előtt.

- 5 Lehetneé őket nem szeretnünk, mivel ők oly tekéletes teremtet állatok, és oly egyesek az Istennel, ők minket oly valóságos szeretettel szeretnek. ha őket nem szeretnők. az Istent nem szeretnők, aki is oly tsudálatosan közli magat vélek, és mi velünk ő általok, mind ez arra kötelez minket,
10 hogy háláadásal. legyünk hozzájuk.

- III Hogy ha el mulattyuk az angyaloknak engedelmes-
[83a:]kedni, a midön az Isten parantsolatlytát adgyák
előnkben. amidön intenek, és fenyegetnek. akor az Isten
haragját várhattjuk magunkra, aki is ő általok viszi végben
15 boszu állását. hogy meg ostorozák, és hirtelen valo halálal.
ki vegyék az engedetleneket, erről nagy példákot látunk.,
hogy az Isten¹⁹⁶ mint bánt az Izrael népével, és azokal. kik
ő ellene fel támadtanak.

- Igen szükséges őket segítségül hini, ő nékik igen nagy
20 gondgyok vagyon üdveségünkre, fő képen azoknak, akiket
örzésünkre rendelt Isten, mert tudgyák azt. hogy mi arra
rendeltettünk, hogy agonosz angyaloknak helyeket bétölt-
tsük, és hogy annak idejében, meg kel vélek egyeslünk.
és hozzájuk hasonloká lennünk. kérjük szent mihályt., hogy
25 légyen segítségel halálunknak oráján. és az Istenhez vigye
lelkünket, el ne mulasuk pedig soha egy nap is segítségül
hini az örző angyalunkot., fő képen nyomoruságinkban.,
és akisértetben, hogy meg tarttsák bennünk., az Isten
irgalmaságának ajándékát.

- 30 *Szent örző Angyalink. oltalmazatok meg minket viaskodá-
sünkban, hogy elne veszünk arettentő ítéletnek napján.*

- Hogy ha pediglen¹⁹⁷ arra akarjuk őket kényszeríteni.
hogy az Istent kérjék érettünk, igyekezünk azon. hogy őket
követhesük, mert mivel hogy agonoszok az ördögöket kö-
35 vetik, az [83b:] igasságos dolog, hogy mi a szent angyalokat
kövessük, azö teremptőjökhöz valo nagy szeretetekben.

¹⁹⁶ az Isten <mint> mint bánt [Törlés a sor végén.]

¹⁹⁷ pediglen [l-ö-ből javítva.]

tisztaságokban, az Istenhez való engedelmeségekben. kövesük az Isten akarattját, itt a földön, valamint ők azt követik menyekben, szolgállyunk a szegényeknek, anyomorultaknak, az Isten rendelése szerént, mivel ők minden nap ezt tselekeszik, az Isten előtt, szégyenellyük kevéségünket, a midön a menyei udvarnak ezek a fejdelmi lábainkhoz borulnak, hogy ugy mondgyam.

Egyesüllyünk meg a szent Angyalokkal. viaskodgyunk valamint ők, és ő vélek az ördögök¹⁹⁸ ellen, az Istennek nagy ellenségi ellen. és a miéink ellen. legyunk bátrak, vagy meg¹⁹⁹ kel azokat gyöznünk, vagy örökösön el kel vesznünk. nintsen gyozedelem, viaskodás nélkül, ha ezek a kisértők aroszra visznek. minket, mondgyuk nekik a menyei seregnek fejdelmével. ki lehet hasonlo az Istenhez, ? leheté evilágon valamit hozzája hasonlitani. legyünk hivek²⁰⁰ mi is valamint a szent angyalok, és az Isten munkáját el ne hagyuk. mind addig, valamég egészen végben nem viszük.

apoc. 19.

Adgyunk hálát az Istennek, hogy angyalüt ren-[84a:]delté mellénk. őrtzésünkre; élyünk ugy. hogy semmi bennünk ne légyen olyan, a mi öket meg bánthassa, hogy had legyenek ők is mellettünk a lelki viaskodásban. a melyben vagyunk., üdveségünk ellenségi ellen.

judith
13.

Az Ur Angyala meg örzöt engemet, mondá judit, mind ki mentemben. mind ót maradásomban, mind viszá jövetelemben. minden vétektől.

Az ur Angyala alá mene ázáriásal., és az ő társaival a keméntzében, és nem illeté tellyeségel. öket atüz.

2 mak.
10.

Két Angyal. Makabaéust közben vévén, az ő fegyverekkel. környüle forgolodván. serelem nélkül meg oltalmazták
30 vala. [84b: üres]

¹⁹⁸ ördögök [ök — beszúrás.]

¹⁹⁹ meg <el> kel

²⁰⁰ hivek<,>

[FÜGGELÉK]

[85a:] HOGY MICSODA TISZTA SZOKÁSOKAT KIVÁN A KERESZTÉNYSÉG

I. Sok féle külömbség vagyion. a keresztenyi vallás és atöbb vallások közöt, de aleg főveb ami aszokásokat illeti. a. hogy akeresztenyi vallás tellyeségel. kárhoztattya a vétket., a pogányság meg engedi és jóvá hadgya vala. az⁵ olyan vétkeket. amelyektől irtozik atermészet, és azt nem kel csudálni. egy olyan vallás. amely kegyetlen, tolvaj, és fajtalan isteneket imáda. nem adhata az embereknek egyebet elejekben. hanem csak rosz erkölcsöt., ezért is mondá rollok szent Cypriánus., hogy követik az isteneket. akiket¹⁰ imádnak., és avétkek ő előttök, vallásbéli dolgokká lésznek.

A valo hogy a sidó vallás magától a roszra nem hajlot. se semmi roszat nem parancsolt., de meg. arosz cselekedeteket meg nem büntette. és leg nagyob része azoknak a sok számu parancsolatoknak. amelyekből állot a sidok törvénye. csak¹⁵ éppen törvény béli ceremoniák valának, és a melyék nem illették a szokásokat

A mi pedig a mahumet vallását illeti, azt minden tudgya. hogy a tisztátalan. és otromba vallás.,²⁰¹ a mely meg engedi az érzékenységeknek mindent valamit kivannak, és amely.²⁰ az embernek boldogságát., az oktalan állatokhoz valo kíván-ságban tartya

csak egyedül a kereszténység tilt meg tehát. közönsége-sen. és [85b:] különösön minden féle vétket, mert az. a. nissiai szent gergely szerént. az Istent követi, akinek aka-rattya maga²⁰² lévén az igazság., nem egyezhet meg arende-letlenségel. és avétekel.²⁵

2. A mi vallásunk nem csak a nagy vétkeket kárhoz-tattya. hanem még a leg kiseb fogyatkozásokat is tilttya. söt még csak²⁰³ az olyan szokot is amelyek meg sérthetnék.³⁰ a felebaráti szeretet. vagy a szemérmeteséget.,²⁰⁴ de még az

²⁰¹ és otromba vallás., <és> a mely

²⁰² maga <az igazság.> lévén az igazság., [Törlés a sor végén.]

²⁰³ csak <csak> az olyan

²⁰⁴ szemérmeteséget., [Szóvégi e—i-ből javítva.]

illetlen tekinteteket is, annál is inkább a szemérem nélkül való tekinteteket, és mind azolylan maga viseléseket, amelyek meg botránkoztatnák másokat.

Az ó törvény tiltá a gyilkoságot., de az új törvényben. ⁵ egy harag. egy mérges szó. egy csufság., mind anyi fogyatkozások, a melyek vétkeseké téznek Isten előtt.

Mit mondgyak., de²⁰⁵ még a jó és a szép szók is, ha nem igazán valok, meg az olyan hazugságok amelyekel használni akarnak másoknak, és amelyeket úgy tettik hogy jó végre, ¹⁰ és jó szándéokra mondgyák, mind ezek meg vannak tiltva egy kereszténynek, mert csak hazugságok

A hivalkodo. és a haszontalan való szók., avétkek közé számláltatnak, ha szinte ezek ne ellenkezenek is a felebaráti szeretettel., a szemérmeséssel. az igazságal. mind azon által. ¹⁵ azokért számot adnak. az ítéletkor., mert nem fordították azokat arra a végre. amelyre kel fordítani minden cselekedetinket., hogy ha a hejában való szók meg vannak tiltva., mit mondhatni még a hejában való cselekedetekről. [96a:]

3. A kereszténység. nem csak a rossz és vétkes cselekedetet., ²⁰ és beszédet karhóztattya, hanem még a vétkekre való akaratot, és kívánságot is, az emberi törvények meg tilthatták. alopást. és a gyilkoságot., de nem az akaratot; az szív²⁰⁶ nem lévén az ő hatalmokban., az csak az Isteni törvényt illeti., mivel atörvény csináló ura a sziveknek. de az Isteni törvények között. a csak a keresztényi törvényhez való. ugyan az ²⁵ is különbözteti meg ötet leg inkább a sinagogától.

A kristus anyaszent egy házában. az Isten nem akarja hogy az oltárokon véres áldozatok legyenek., hanem, a kecske bakok, és a bikák vére helyet²⁰⁷ ártatlan lelket kíván. ³⁰ mondgya laktáncius. nem elég tehát. hogy az én kezeim tiszták legyenek., az én szemeim²⁰⁸ szemérmesek., és a szám tiszta. hanem a szívemnek kel tisztának lenni., mivel ha egy aszszonyt, látván a rossz gondolatnak helyt adok az Isten előtt vétkes vagyok., ezt a kristus maga mondgya., ³⁵ hogy pediglen jól meg lehesen érteni az ő tanítását. azt meg

²⁰⁵ de [Beszúrás.]

²⁰⁶ az szív <nincsen> nem lévén [*nem lévén* <nincsen> főlé írva.]

²⁰⁷ helyet [Első *e-j*-ből, vagy *y*-ből javítva.]

²⁰⁸ az én szemeim [*n-s*-ből? javítva.]

kel tudni, hogy vagyon mi bennünk olyan rosz kívánság, a melyet veszedelmes örökségül hadta reánk ami első atyánk és a melyet a vétek taplojának nevezik atheologusok. fomes peccati., e gerjeszti fel a tüzet, mivel meg gyújtván. fel gerjeszti az akaratot. és azt a roszra viszi., a fel gerjedet akarata-⁵ nak. és kívánságnak. két féle indulati vannak, némellyek akarata ellen valok. és a melyekről²⁰⁰ nem gondolkodtunk. illyenek tehát azok az első indulatok, a melyek fel gerjednek. valamire a mit meg látunk, minek előtte az okosság magát¹⁰ észre vegye. a többi, akarattal. és gondolattal valo indulatok, az első, magokban nem vétkesek, mert nem szabadosok. hogy ha csak azokra nem adnak alkalmatoságot. ót nincsen vé-[86b:]tek. a hol nincsen szabadság. ezek az indulatok pedig, mi bennünk. akarataunk²¹⁰ ellen gerjednek fel.

¹⁵ A több indulatok pedig vétkesek, mivel azokal birhatunk az Isten segítségével. ugyan az illyen rosz kívánságokat, és szivbéli házaság töréseket is tilttya nekünk akristus., de noha a kereszténység ne kárhoztassa is az első indulatokat., mind azon által. karhoztattya annyiban., hogy azok²⁰ okozák. a rendeletlèn kívánságot. azt is akarja. hogy azokat meg utálljuk. és meg vessük, mert azokbol ered avétek

4. A keresztényi tisztaság még tovább is terjed. mivel tilttya még a rosz gondolatot is. tartván attol hogy a gondolat fel ne gerjesze a rosz kívánságot, ettől vagyon hogy a theologia vétkesnek tarttya az olyan illetlen dologrol valo gondolatot, a melyről az elme örömet gondolkodik, nem szabad mi nekünk szabadgyára hadni gondolatunkot.²¹¹ és a maga kedvére bocsátani.

Minden kereszténynek azt kel mondani amit jób mondot.³⁰ mondván. fel fogadtattam az én szemeimmel. és arra köteleztem. hogy semmit olyat ne tekéntsének., ami²¹² vétkes gondolatot adhatna nekem, ezek a szok meg mutattya. a kereszttségben valo köteleséget, amelyet a szent atyák kötesnek. és szövetségnek nevezik., mit cselekszik egy keresztény

²⁰⁰ a melyekről [Szóvégi l—k-ból javítva.]

²¹⁰ akarataunk <indul> ellen [ellen <indul> fölé írva.]

²¹¹ gondolatunkot. [Szóvégi o helyén magasra felnyúló szárú betűt kezdett.]

²¹² ami <ro> vétkes

kereszttségekor. hanem²¹³ kötést csinál, nem csak az Istenel és az anyaszent egy házal., hanem még magával is., amaga szemeivel. szi-[87a:]vével. és elméjével. hogy semmit ne tekéntszen. se ne kívánnyon, sene gondolkodgyék. semmiről⁵ olyanrol ami illetlen.

5.²¹⁴ A kereszténység. nem csak a rosznak magját akarja belöllünk ki szedni, hanem még attol is el akar távoztatni. a mi kívülöttünk lévén²¹⁵ arra vihetne., fő képpen a vétekre valo alkalmatoságot, ha ate jób szemed meg botránkoztat tégedet. mondgya akristus. vájd ki azt. ha a²¹⁶ lábad. vagy kezed meg botránkoztat. vágd el azokat, ezt az atyák. avétekre valo alkalmatoságra magyarázák. és ezen mondását a kristusnak így magyarázák. valamint hogy el vágják arodhat tagot akár mely szükséges légyen az. azért hogy meg szabadhassák az egész testet., ámbár a kéz. vagy a láb legyen is az a tag., hasonló képen amidön valamely teremtetett állat. mi nekünk a vétekre valo alkalmatoság. el kel attol távoznunk. akár mely kedves légyen nekünk., és akár mely nehéz légyen is a nekünk. a kristus nem csak azt mondgya hogy²⁰ vájd ki a szemedet. hanem hogy még vesd el azt mesze magadtol., az az. hogy el kel távozni az alkalmatoságotól és a veszedelmes társaságotól.

6. A keresztényi vallás hogy meg mutassa., micsoda irtozással vagyon avétekhez., mindent el követ. ami tölle lehet.²⁵ hogy azt gyükerestől ki irthassa; jovalván²¹⁷ nekünk a földi joknak meg vetésit.,²¹⁸ amelyek okai, és eredeti avéteknek., nem magoktól. hanem ha azokkal roszul élnek. arra is czéloznak az évangyeliumnak [87b:] tanítási. parancsolati. és jovallási. hogy meg vessük. lábunk alá tapodgyuk. és el³⁰ hadgyuk egészen avilági jokot., agazdaságokat, tiszteleteket, sőt még a szabados gyönyörüségeket is. a midön azokat valamely vétek követhetné. szent Cyrillus fel teszi. hogy a názarénusoknak nem csak a bór ital vala meg tiltva., hanem

²¹³ hanem <1> kötést

²¹⁴ [Új bekezdésben:] <4.> 5.

²¹⁵ lévén [Beszúrás.]

²¹⁶ ha a <job> lábad.

²¹⁷ jovalván [j—v-ből javítva.]

²¹⁸ vetésit., [vétésit-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

még a szőlő étel is. mert egyik amásikától vagyon és hogy könnyen adgyuk a gyönyörüségre magunkot., a melynek gyükerit, magunkban hordozuk, ez így lévén, a kereszténység. nem csak a vétket tilttya. hanem még mind azt is a mi okozhattya a vétket

Egy²¹⁰ szoval, a kereszténység azt kívánnya tollünk hogy el kerüllyük a vétkeknek még az árnyékát is, tavozál el, mondgya szent pál. mindentől a mi rosznak láttzik lenni. hogy bé tölthased hivatalodnak köteleségeit, és méltó fia lehes az anyaszent egyháznak, a ki makula. és rántz nélkül valo; szenteknek kel lennünk. mivel azt szolgállyuk. a ki önnön maga a szenttség. olyan formában is visellyük az ő képít eföldön.²²⁰ és ugy üsnértettyük meg ötet a²²¹ hitetlenekel. és szentellyük meg az ő nevét; ő nekünk semmit

15 ugy nem hágy. mint azt, hogy tiszta életünkkel tisztellyük ötet az emberek előtt., akik látván. jó cselekedetinket., dicsöittsek ötet köteleségek szerént.

apoc.

A ki szent, szentellye meg még magát. és²²² aki igaz. legyen még igazabb.,

VÉGE.

[88a:] IMÁDSÁG

20 Meg váltó jésusom. uram. és én Istenem. cselekedgyed velem azt a kegyelmeséget., hogy adgy olyan elmét nekem. a mely örömel gondolkodgyék. az Istenről. és az örökkévalóságrol.

Adgy szent gondolatokat, egyenes akaratot. mely meg egyezék a tiédel. buzgo kívánságot a menyekhez.

Adgy olyan hitet mely meg vesse avilágot, és kedvellye a szegénységet gyalázatot. és szenvedést.

Hogy el kerüllyem az olyan dolgokat a melyek minket el ámittanak.

30 Adgyad hogy erősen bizam az Isten ígérethiben.

²¹⁰ Egy <végtére> szoval, [szoval <végtére> fölé írva.]

²²⁰ eföldön. [Első ö—e-ből javítva.]

²²¹ a hitetlenekel. [a — sor fölötti beszúrás, de a helyén összefutott a tinta.]

²²² és [Beszúrás.]

Adgy olyan Isteni félelmet. a mely hatalmasab legyen a világi nyomoruságoknál. és kísérteteknél.

Adgy olyan Isteni szeretetet., a mely egy aránt neved-
gyék mind ajokban. mind²²³ abünösokbe

5 Adgy olyan szivet a mely háláado légyen malasztidhoz. engedelmes sugarlásidhoz, aki hovátováb jobban igyekezék meg tanulni az üdveségnek tudományát.

Adgy olyan okoságot a mely a hitnek engedelmeskedgyék. olyan érzékenységeket., melyek az okoságtól fügjenek [83b:]

10 Adgy olyan ártatlan nyelvet. mely az Isteni dicséretkel meg szenteltessék.

Adgy olyan tiszta szemeket. melyek inkább tekéntsék az eget, mint sem a földet.

15 Adgy olyan füleket amelyek zárva legyenek a világ elöt. és nyitva. az Isten beszédinek.

Adgy olyan kezeket. a melyek örömet munkálkodgyanak és segittsék a felebarátot

Adgy olyan lábakot, amelyek el távozanak. avilágtól. és álhatatosan járjanak. az Isten uttyán.

20 Adgyad hogy szomorúságim. penitentzia tartok legyenek és üdveségre valok

Adgyad hogy napjaim tellyesek legyenek jó cselekedetekel.

Adgy nékem oly okos. és vigyázo keresztényi életet. mint ollyannak. a kinek csak hamar meg kel halni.

25 Adgy csendes halált nékem.. hogy had élhessek örökön örökké te veled.

[89a:] AZ ÉLETNEK RENDÉRÖL.

Ebben a rend tartásban meg lehet látni. hogy mit kellesék cselekedni minden napon. minden héten. minden holnapban. és minden esztendőben.

Minden napon mit ~~kel~~ cselekedni.

30 I. kely fel idején. és mindenkor azon orában., amenyiben az egésséged., vagy ahivatalod. amelyben élsz²²⁴ meg engedi azt néked. de azért idejen le kel fekünni, ugy intézvéen.

²²³ mind <agonoszokban> abünösokbe

²²⁴ élsz [*sz* — javítva olvashatatlan betűből.]

hogy hat. vagy hét órát lehesen az álomra., a hozsab való aluvás már resttség.

2. A midön fel ébredcz., mindgyárt. emellyed az Istenhez szivedet mondván., En Istenem tellyes szivemből szeretlek tégedet. és néked ajánlom magamot, az igasságos. hogy az Isten dicsértessék aleg első gondolatodban.

3. Az ágyból hirtelen kel fel kelni de tisztességel. és mondgyad magadban., ez a nap talám utolso napja életemnek

4. A midön öltözöl. mondgy magadtól valamely kis imádságot

5. A midön fel öltöztél. végy szentelt vizet., és le térdepelvén. mond el a reggeli imádságot. [89b:]

6. Azt el végezvén. a földet csokold meg. mondván. föld vagyok. és földé leszek, és az után tedd fel azt magadban. és mondgyad. hogy az Isten kegyelmével., ugy akarok ma élni. mint ha ma meg kellene halnom

7. Minek előtte valamely dologhoz fogj, ajánlyad azt az Istennek. mondván. én Istenem te éretted és ate dicsőségedre fogok ezen munkához., adgy segítséget annak jól végben vitelére, ez az igazán való út az Isteni szolgálatra.

8. Egy napot se hadgy el mulni amelyben ne elmélkedgyél ha csak fél óráig is valamely²²⁵ szent dolgokrol ugy mint az Isten joságáról. hozzája való háláadatatlanságodrol. az életeredről. erre pedig aregeli idő leg alkalmasab. mert ez igen szükséges az üdveségre.

9. Tedd fel magadban. hogy ha lehet soha a szent misét el nem mulatod., és ót Kommunikály lelki képen. és mint ha. a lenne aleg utolso Communiód. ennél se szenteb. se hasznosab dolgot nem cselekedhetel.

10 napjában végy arra egy kis időt. ha az alkalmasóság meg engedi.²²⁶ hogy meny a templomba. és ót imádgjad a kristust a szenttségben. a ki is reád tekintvén. kegyelmét²²⁷ adgya bövségel.

11. Olvass. valamely lelki dolgokrol való könyvet ha csak fél óráig is. nem egyébert. hanem atanulásnak [90a:] kedviért. és hogy azokat követhessed.

²²⁵ valamely [Íráshiba valamely helyett.]

²²⁶ meg endi. [Elírás meg engedi helyett.]

²²⁷ [Sorvégen:] ke [új sor elején:] <k>gyelmét

12. vizsgál meg lelked üsméretit napjában kétszer. ebéd előtt, és minek előtte le feküdjél. vizsgál meg gondolati-dot., beszédidet.²²⁸ cselekedetidet. és fogyatkozásidot. azokat meg számván, és bánván. fogad fel hogy többé nem cselekeszed.⁵

13. napjában gyakorta emeljed fel szivedet az Istenhez. buzgo fohaszkodásokal. eképen lehet meg egyesülni az Istennel.

14. szoktassad magadot arra, hogy az Isten előtt járj.¹⁰ mert ez, aleg rövideb. könnyeb. és bizonyosab uttya az üdvességnek.

15. A midön valamely vétékben esel. azonnal szánnyad. bánnyad meg aztot kérjed kegyelmit Istennek és tedd fel magadban hogy mentöl hamaréb meg fogod²²⁹ gyonni.

¹⁵ 16 A midön valamely kísértetben²³⁰ forgasz. kérjed az Isten segítségit. és gondolkodgyál ahalálrol. és az örökké valóságrol.

17. hogy ha a napközben. valamely szomorúság érr. tudd meg hogy az Isten küldötte reád. az ő dicsőségére. és²⁰ ate jovadra mint drága jelit szeretetének. vessed azért akarattya alá magadot és adgy hálákot néki. [90b:]

18. tanuld meg magadot sanyargatni. mind belső. mind külső képen. meg²³¹ zabolásván. érzékenységeidet.

19 Ugy bánnyál másokal. valamint kívánod. hogy mások²⁵ bánnyanak veled. tégy jól mindenel a menyiben lehet.

20 légy tisztelettel. fellyeb valoidhoz. becsülettel és jó akarattal magadhoz hasonlokhoz. és könyörületeséggel. az aláb valokhoz.

21 légy atyafi szeretettel cselédidhez. visely gondot reá-jok, és fő képen azon légy. hogy az Istent szolgállyák.³⁰

22. Imádkozál. apurgatoriumban lévőkért. adgy alamisnát arra a végre. ez az Isten előtt kedves. és veled is irgalmasággal fog bánni.

23. Az áldáson. kezdgyed. és a háláadáson végezed étele-³⁵det. csendeséggel. és tisztességel egyél. ne az ételnek kedviért

²²⁸ beszédidet. <és> cselekedetidet.

²²⁹ meg fogod <bánni> gyonni.

²³⁰ kísértetben <fog> forgasz.

²³¹ meg <Zab> zabolásván.

egyél. hanem a szükségnek., és nem úgy mint az oktalan állatok, még abban is sanyargassad magadot., nem éván sokszor abból. a²³² mit leg inkább szeretz.

24. Estve minek előtte le vetkezel. vizsgál meg lelked
5 üsméretit. és az után. mond el imadságodat

25. Es midön le fekszel. fuháskodgyál buzgoságal az Istenhez. tekintvén ágyadot. valamint akoporsot. vess keresztet magadra a szentelt vizez. és hijad segittségül. a szenttésés jésust. és aző Anyát. és alugyál és békeségben

10 26. Hogy ha éttzaka fel ébredz vess mindgyárt kereszt-[91u:]tet magadra, és ajánlyad Istennek lelkedet. szivedet., és imáldgyad ötet.

Minden héten.

1. Minden vasárnapon vizsgál meg hogy mi képpen töltötted a hetet és mi formában kel töltened azt a melyben
15 vagy, el kel olvasni akor ezt a rend tartást.

2. Cselekedgyél valamely testi sanyargatást magadon., mert máskent atest rabjává téssen tégedet.

3. Tégy minden nap tehetséged szerént valamit külön a szegényeknek., és szombaton azt el osztogasad nékik.
20 eszent chrysostomus tanáttsa.

Minden holnapban

1. Gyonyál meg. és Kommunikály. minden holnapban egy szer. vagy minden tizen ötödik napon., ezen két szenttség által veszük a kegyelmeket

2. Minden holnapban végy egy napot magadnak amelyben
25 jól meg kel vizgálni. életedet. magad viselésit. és készülnöd kel ahalálra

Minden esztendőben

1. Az esztendő kezdetin tégy. közönséges gyonást. és vizsgál meg. hogy mit kel magadban el hadni. és mi formában kel magadot viselni hogy jól élhess. ha az Isten meg hágy
30 ez életben.

²³² a <mit> mit

2. kereszteltetésednek napját meg szentellyed, meg hálál-
ván az Istennek hogy az igaz hitre hozot, és ujítsad meg ő
előtte [91b:] az akori tett fogadásodot, tudni illik. hogy ellene
mondasz az ördögnek a testnek. és avilágnak.

5 Tessék az urnak békeségét. és irgalmát adni mind azokra
kik ezt a rend tartást fogják követni Amen.

[92a:] Salve Regina

- [1.] Meny országnak királynéja.
Irgalmasagnak szent Anya,
10 Elet édeseg reménség
Üdvöz légy szép szüz Mária.
- [2.] Évanak árva fiai,
szám ki vetett maradéki,
siralminak örökösi.
15 sok nyavalyáknak hajléki
- [3.] E siralomnak völgyében,
kik nyavalygunk nagy ínségben,
hozád ohajtunk menyégben,
ki vagy örök ditsőségben.
- 20 [4.] Azért szószóllónk szenvedet.
fordisd hozánk kegyelmedet.
És ate hünös népedet.
oltalmazad hiveidet.
- 25 [5.] oh' édes szuz irgalmadot
mutasd meg kegyes voltodot.
holtunk után szent fiadot
mutads meg s' boldogságodot.
- Amen.

Ave Maris Stella.

- [1.] Üdvöz légy Mária
30 Tengernek tsillaga.
Mindenkor szüz Anya.
Egek nyilt kapuja
- [2.] Kit Gabriel menyből.
Üdvözle Istentől.,
35 Öriz haborutul.
Évától vett jajtul.

- [3.] Óld bűnünk békoját.
Add szemünk világot.
Mosd el lelkünk²³³ motskát.
kerjed jónk adását.
- 5 [4.] Mutasd anyaságod.
vegye imádságod.
A ki értünk magod.²³⁴
akart lenni s' árod,
- 10 [5.] oh' szüzek Nemesse,
s' szelidek jelesse.
ne legyünk bűnössé,
tégy szenté, s' kegyessé.
- [6.] Éltünk tiszta voltát.
nyerjed s' bátor uttyát.
15 hogy látván urunkat.
mondgyunk víg hálákat.
- [7.] Ditsőség Atyának,
Fiu s' szent Léleknek.
Három szent személynek.
20 Állattýában egynek.
- Amen

[92b:] A SZÓ HORDÁSRÓL.

Egy emberséges ember soha sem szó hórdó, mert előre elláttya annak veszedelmes ki menetelét, és végít, azt tudgya hogy a szóhordás. mindenkor zenebonát okoz, az atyafiak, és a jó akarok között egyenetlenségeket, és hogy olyan veszekedéseket. indit, a melyeknek a vége soha sem jó,

A szóhordás mindenkor ártalmas, annak aki azt tselekszi, annak, a kinek a szót hordgya, és annak. a kiről beszél, ez olyan. kard, a mely, harmat sebesit, vagy öl meg egy szers
30 mind.

²³³ lelkünk [Második *l—k*-ból javítva.] motskát. kerjed <jökk> jónk

²³⁴ magod. <ſ'>akart lenni s' árod, oh' szüzek Nemesse. s' szelidek <jegyesse.> jelesse.

Igen kevés szó hordás vagy on olyan. a melyhez ne tennének, ez olyan. valamint egy hó gomolya, a mely mentől aláb hengeredik. annál. inkább vastagodik.

A szó hordonak. tsak két okának kel lenni. a szó hordásra, ⁵ vagy²³⁵ az. hogy kedvit keresse annak., a kinek. árulkodik.²³⁶ vagy az. hogy magának eleget tegyen.

Egy emberséges embernek. nem hogy kedvit találják azal. a midön. szót visznek neki, de száz féle keserüséget okozni. és sokszor haragra ingerlik, olyan állapottyában, ¹⁰ a maga okoságát nem halgathattya, se attyafiainak. vagy jó akaroinak, tanáttsákat bé nem veheti, a haragját követvén. nagy dolgokra fokad. [93a:]

Ihon ilyen hasznót. és szolgálatot tészon²³⁷ rend szerént. az esztelen szó hordo árulkodásával, hejában bannya az ¹⁵ után. a zenebonát melyet. okozot. mert már késő, atüzet meg gyujtotta, és azt el nem olthattya,

A szó hordonak. sem látom semmi hasznát árulkodásában, mivel egy felöl. ellenségivé tette azt a személyt a kit²³⁸ el árult, más felöl pedig gyalázatal hányhattya a maga szemére, ²⁰ hogy esztelenül²³⁹ meg háborította az elméjít annak. a kinek árulkodot., és hogy olyan veszedelemre, és szomorúságra tette. amelyből talám ki sem gázolhat,

hogy ha olyat mondtak felöllünk, a mely nekünk ditséretes, azt mi nem szerettyük, az oka ez, mert azt ²⁵ sajnályuk, hogy a mit jó erkölcsből el akartuk volna titkolni,, azt meg tudgyák, és hogy azért ditsérjenek, azt nem kel szeretnünk,

hogy ha pedig roszat mondtak felöllünk, a szó hordonak nem kellet volna minket azal meg szomorítani, ez igy lévén. ³⁰ aszó hordokot minden képen, tsak ros szemel. kel tekinteni. és tsak. hizelkedőknek, és eszteleneknek kel őket tartani.

lehetetlen, hogy az. aki azt agyalázatos szohordást követi, hogy valami okot ne adgyon magárol a szóra. ettőlis vagy on hogy vissza adgyák néki gyakorta duplán akölttsönt, arra igen

²³⁵ vagy <h> az. hogy

²³⁶ árulkodik. [o—ö-ből javítva.]

²³⁷ tészon <{> rend szerént.

²³⁸ a kit <bé> el árult,

²³⁹ esztelenül [Első l—n-ből javítva.]

vigyáznak. hogy mit mond, és mit tselekeszik. és mindenel meg üsmértetik hogy kitsoda.²⁴⁰ [93b:]

A többi közöt egy ember jöt hozám akarván titkoson meg jelenteni. hogy egy ilyen személy, sokak hallatára
5 roszul beszélt volna felöllem. felelém néki. hogy már régen. bé²⁴¹ Dugtam fuleimet a szohordások előtt, de ha szinte nyitva volnának is, egyik fülelen habé mennek, a másikán ki kel menniek. mert én azokal nem törödöm, mondám azt is, hogy valamit mondanak a távul lévőkről, rend szerent
10 abban kételkedhetni, a mely sebet pedig távul. vennék, a nekem soha sem fájna, azonban pedig, akik előtt én felöllem beszéllettek, azoknak kellett volna partomot fogni, vagy ellenem lenni, mivel tsak ő érettek volt a szó felöllem.

A midön. egy gyülekezetben. valamely távul valo emberöl
15 beszéllenek, mind azok, kik abban atársaságban vannak. arra vigyázanak,²⁴² hogy semmi roszat felölle ne szollyanak, mivel az igasság arra köteledzi őket, hogy meg ne engedgyék. az ollyat meg ítélni. akit nem hittak hogy maga menttségire menyen. ha ezt az igasságtalanságot meg engedik, jóvá
20 hagyák. hogy ő felölök is beszéllyenek. mikor együt nem lesznek.

Hogy ha atávul valokrol. soha sem beszélleének. nem volna szó hordás, és a ki szó hordo akarna. lenni. azt senki társaságában nem²⁴³ venné, és minden gyulekezetből ki
25 üznék, mint egy gyalázatost. [94a:]

Ugy történt egy szer. hogy egy hizelkedő szó hordó egy emberséges emberhez ment, meg mondani neki. hogy olyan helyt volt, ahol. semmiben sem kimélték ötet, és hogy száz olyan féle dolgokot mondtak felölle, a melyet ha halotta
30 volna. nem tettzet²⁴⁴ volna néki, ez az emberséges okos, és értelmes ember, olyan formában halgatá ezt a szó hordást, hogy ugyan. el álmélkodék rajta a szó hordó. és mondá néki az emberséges²⁴⁵ ember, uram, ha engemet jól üsmer-

²⁴⁰ kitsida. [Íráshiba *kítsoda* helyett.]

²⁴¹ már régen. bé <régen> Dugtam

²⁴² vigyázanak, [g-}ből javítva.] hogy semmi

²⁴³ nem <venné> venné,

²⁴⁴ tettzet <vol> volna

²⁴⁵ emberséges <ura> ember, uram,

nének sokal többet mondhatnának felöllem, és nem volna okom a haragra, sokal is tartozom azoknak akik ilyen formában beszéllenek felöllem, távul valo létemben, ha jelen valo létemben ugy beszéllenének, a mint meg is tselekedhetnék, azért az én ortzám meg pirulna, és szégyenleném.
5 kérem azért. kegyelmedet.²⁴⁶ adgya tudtokra, hogy háláado szívvel²⁴⁷ vettem beszédeket. soha árulkodo jobban meg nem pirult. mint ez, gondolom. hogy soha sem árulkodott többet életiben.

¹⁰ Annak az emberséges embernek volt oka így felelni. mert mint hogy tsak az igaz mondás szokta az embert meg bántani, ez az emberséges ember. pedig nem érezvén, és nem vádolván magát. semmiben is arrol. a mit mondottanak felölle, ő abban bizonyos.²⁴⁸ volt, hogy valamit mondottanak felölle. amind hamiság volt. az ilyen eszes, és értelmes felelet. az árulkodásra, ártatlanná teszi azt. a kinek árulkodnak, meg itéli az árulkodot, de még inkább azt, a ki okot ad. a szo hordásra, [94b:]

Nintsen olyan. Istenes, és emberséges ember, akár ki
²⁰ légyen az, a kinek. szándékát roszra ne magyarázhasák, és²⁴⁹ tselekedetit rosznak ne tarthasák, de az az Istenes ember rend szerént valo életét követi, semmiben meg nem változtattya. maga viselésit. se változást, se gyengeséget nem látni öbenne, azt akarja, hogy az ő életének bizonyosága,
²⁵ tsak. a lelke üsmerete legyen, és tsak az Isten lássa, hogy mi vagyon szivében, ugy tekintí az ember szollást, és a szó hordást valamint a fergeteget, a mely nagy zugásal vagyon. de a mely nem árthat, se betsületinek, se jó erkölcsinek,

³⁰ Az okos ember soha sem halgattya. a szó hordást, és így bé zárja a száját, a szó hordonak, sok szomoru órától menti meg magát. az olyan., a ki a szó hordot nem halgattya.²⁵⁰

²⁴⁶ kegyelmedet. <hogy> adgya tudtokra, hogy

²⁴⁷ szívvel [t-é-ből javítva.]

²⁴⁸ bizonyos. <hogy> volt, hogy

²⁴⁹ és <tes> tselekedetit [Törlés a sor elején.]

²⁵⁰ nem halgattya. <és> azal. néki is sok jó orakot szerez<nek>, talám még el is hagyathattya<k> véle, [hagyathattya szóvégi a-ja á-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

azal. néki is sok jó orakot szerez, talám még el is hagyat-
hattya véle,

Se nyelvünknek, se fülünknek nem kellene lenni ez árul-
kodok előtt, nem is tudom hogy melyik vétkeoseb. akettő
5 közül, azé aki halgattya, vagy az, aki árulkodik., de azt
tudom. hogy azért maradnak abban az utálatos szokásban.
mert könnyen, és örömel halgattják őket.

Se haszon. se betsület nintsen a szohordásban. és ha sza-
bad volna roszul itélni mások felöl. mihent valaki én-
10 [95a:]nekem árulkodnék. minden féle rosz erkölcsünek
tartanám. még is azt mondom. hogy a mely ember tsak
egy szer árulkodnék nekem másra. már annak az embernek.
meg üsmerném elméjit, és természetit. és soha sem lehetnék
jó itélettel felölle.

15 nagy esztelenség olyat²⁵¹ beszélni. a melyet mástol hallot-
tak, a ki is hazuthatot. vagy hozzá tehetet. igen nagy iga-
ságtalanság. azt el hinni. a mit nekünk mondanak ilyen for-
mában.

Eszemben jutnak még igen szép szavai egy üsmerömekek,
20 akinek is egy jó akaroja. olyan értetlen lévén, valamitsodás
hivnek akarta magát mutatni. hozzája menvén mondá
néki, hogy egy bizonyos gyülekezetben. eleget beszéllettenek
volna²⁵² felölle. és azö maga viselésit sokan meg itélték.
erre felelé néki, hogy igen szépen köszöni mind azoknak.
25 kik az ö fogyatkozásira vigyáznak, azon is fog igyekezni
hogy azokat el hagyja. és azon lészen,. hogy az kik felölle
beszéllenek. azokal jól tehesen., ha tselekedetel nem lehet,
leg aláb kívánásal.,

*

[1a: üres] [1b:] latzkot hitta Isten először Anyaszent
30 egyházaban 1747 12. 7bris. rosa ellene mondvan eretnekségi-
nek. az anyaszent egyház kebelében jött és az Istenhez ment.
2 8bris²⁵³ 1748

²⁵¹ olyat [t—n-ből javítva.]

²⁵² volna [na—t-ből? javítva.]

²⁵³ [Itt közöljük Mikésnek a kézirat elején tett bejegyzéseire
vonatkozó szövegkritikai jegyzeteket] 8bris <178[?]> 1748

Ma nagy tsötörtökön 1751. az Isten báránya vérinek érde-
miért az Anyaszent egy házában hozá keszeget²⁵⁴ a ki is
már negyedik tiz esztendőtol fogvást. adgya Isten hogy ne
légyen az utolso.

5

Amen.

Ma nagy tsötörtökön 1758 az Isten Anyaszent egy házában
hozá mártont. Adgya Isten ne legyen utolso²⁵⁵

A doctrina magában foglallya ahit ágazatit. a mellyeket
hinnünk kel

10 A moralis. a jó erköltsökre tanit és arra a miket követ-
nünk kel, és a miktől el kel távoznunk

A disciplina. előnkben adgya. az Anyaszent egy ház rende-
lésit. szokásit.,

Az eretnekek a hit ágazati ellen támadnak fel.

15 A Sismatikusok a disciplinát el ronttyák.

A rosz keresztyének. el távoznak a jó erköltsöktől

[2b:] S. Gregorij Pa

O bone jesu verbum patris splendor paternae gloriae
inquem desiderant Angeli. prospicere doce me facere volun-
tatem tuam. ut spiritu tuo bono deductus ad beatam illam
20 per veniam civitatem. ubi est Deus aeternus,, et unus om-
nium spiritus. ubi est certa securitas,, et secunda aeternitas.
et aeterna tranquillitas, et tranquilla felicitas, et felix
svavitas, et svavis jucundi ubi tu Deus, Cum patre et spiritu
sancto vivis et regnas per omnia saecula saeculorum Amen.

25 obone Jesu, o piissime Jesu, odulcissime²⁵⁶ Jesu. o Jesu
fili Mariae virginis plene misericordia et pietate. odulcis
Jesu miserere mei secundum magnam [3a:] misericordiam
tuam., o Clementissime Jesu te deprecor per illum sangvi-
nem pretiosum quem pro peccatoribus effundere voluisti, ut

²⁵⁴ [Sorvégen:] ke [új sor elején:] <szeg> szeget

²⁵⁵ [A személyes bejegyzések utolsó sora után mintegy két sornyi
hézaggal lapközépen:] <S. Gregorij pa.> [ugyanaz alább a latin
szöveg élén.]

²⁵⁶ odulcissi<ss>me [o bone(...)*o dulcissime*]

abluas omnes iniquitates meas, et in me respicias miserum.
 et indignum humiliter veniam²⁵⁷ petentem, et hoc nomen
 sanctum Jesu in vocantem. onomén Jesu nomen dulce,
 nomen Jesu, nomen delectabile. nomen Jesu. nomen confor-
 5 tans. quid enim est Jesus nisi salvator, ergo Jesu propter
 nomen sanctum tuum esto mihi Jesus. et salva me, ne
 permittas me damnari quem de nihili creasti.²⁵⁸ obone Jesu
 ne perdat me iniquitas mea. quem fecit omnipotens bonitas
 tua, odulcis Jesu. recognosce quod tuum est. et absterge
 10 quod alienum est, o piissime Jesu. miserere mei dum tempus
 est miserendi. ne damnes me intempore²⁵⁹ judicandi. et que
 utilitas in sanguine tuo; dum descendero in aeternam
 Corruptionem, non mortui laudabunt²⁶⁰ te domine Jesu,
 neque omnes qui descendunt in infernum. o amantissime
 15 Jesu, o desideratissime Jesu. o Jesu. Jesu. Jesu, admitte me
 in numerum electarum tuorum. o Jesu salus inte Credentium.
 o Jesu solatium adte Confugientium. o Jesu dulcis remissio
 omnium peccatorum. o Jesu Filii Mariae virginis. in funde
 in me gratiam. sapientiam charitatem Castitatem. et humi-
 20 litatem, ut possim te perfecte diligere. te laudare. te perfrui.
 tibi servire. in te gloriari, una Cum omnibus qui invocant
 hoc sanctum nomen tuum. quod est Jesus Amen
 oratio S. Bernardi

[Sur la Pénitence]

[3b:] Grand Dieu tes jugemens sont remplis d'équité
 25 Toujours tu prens plaisir à nous etre propice,
 Mais j'ai tant fait de mal. que jamais ta bonté.
 Ne me pardonera sans choquer ta justice.
 Oüi, mon Dieu, la grandeur de mon impieté
 Ne laisse aton pouvoir que le choix du supplice.
 30 Ton interest s'oppose à ma félicité,
 Et ta Clemence même attend que je perisse.

²⁵⁷ veniam [Beszúrás.]

²⁵⁸ creasti. [í — javítva.]

²⁵⁹ intempore [Első e—o-ból javítva.]

²⁶⁰ laudabunt [d—b-ból javítva.]

Contente ton desir puisquil t'est glorieux.
Offense toi des pleurs qui Coulent des mes yeux.
Tonne, frappe, il est tems. rend moi guerre. pour guerre;
J'adore en perissant la raison qui t'aigrit.
⁵ Mais dessus quel endroit tomberas ton tonnerre,
qui ne soit tout Couvert, du sang de JEsus Christust.²⁶¹

A légy a mi vagy. a mitsodák mások hagy békit nékik,
hadd akár ki légyen az. a minémü akar lenni. a mi nem lehetz,
ne is akarj ollyanná lenni. nagy jószág. a nagy dolgokra felet-
¹⁰ téb nem igyekezni. nem kitsiny dolog. kevésel meg elégedni.
a maga sorsával meg elégedet sziv. nagy talentum. a meg
elégedes fellyebb valo agazdagságnál.

²⁶¹ [A francia vers végén lapszélességű aláhúzás.]

A KRISTUS JÉBUS ÉLETÉNEK HISTORIAJA

1748

[1b, 2ab: üres] [3a:] ELŐL JÁRÓ BESZÉD

I Hogy mitsoda végre irták ezt a historiát.

A kristus. Jésus. az embereknek üdvességeért szállt le a menyekből. vett emberi testet magára. születet. élt, prédikállot, meg holt, fel támadot. és viszá fel ment amenyekben. igasságos dolog tehát, hogy az emberek ezekre atitkokra meg tanitassák magokat. a melyek által meg váltattak, és hogy meg tanullyák. egy olyan életnek. és halálnak historiáját, a mely üdvességekben járo dolog. az emberek. Istennek ellenségi valának, akristus halálával eleget tett az attyának erettek, meg is tanította őket arra., beszédivel, és példa adásával. hogy mi képpen térhesenek meg hozzája. szüntelen kellene gondolkodniok azon. hogy mit szenvedet egy Isten. aző vétkek el törölésiért. azért hogy örökös háláado szeretettel. lennének hozzája. anyi jó tétéményiért. se eleget nem elmólkedhetnének az igazságokrol. amelyekre tanyította őket, és a tselekedetekről. melyeket tselekedet. mivel tsak ugy üdvezülhetnek, hogy ha azokat az igazságot végben viszik, és [3b:] követik azokat atselekedeteket.

Ugyan ezen okbol emlékezteti őket minden nap az anyaszent egy ház. az üdvezítő halálára, a szent mise áldozattyában. a mely valóságos képe akereszten valonak. ugyan azért is ajánlya szüntelen azt a szenttséges hostyát a melynek vére meg¹ békéltette őket az Istenel, azért hogy ök is ajánlhassák azt, amit a kristus Jesus ajánlot ő erettek, és hogy az ő áldozattyának gyakorlása, állandó bizonyósága lenne, háláadoságoknak, ezért is nevezik Eucharistiának. az az, háláadásnak, de mint hogy az örökké valo életet. a melyet akristus meg² nyerte halálával, tsak ugy nyerhetik el, hogy ha vegben viszik a törvényt melyet adot, és ha követik azokat apéldákat melyeket hagyot, az anyaszent egy ház azt akarja,

¹ meg <k> békéltette [...] Jësus [e — s-ből javítva.]

² meg nyerte [meg—beszúrás.]

hogy a hivek minek előtte ajánlyák ezt a szentséges áldozatot, tanullyanak először valamit az Isten fiának beszédiből és tselekedetiből, a melyeket elejekben adgya, az áldozat előtt valo Évangyéliumban. és a melyekre, parancsollja
5 apasztoroknak, hogy oktassák őket. és ez által, meg üsmérteti velünk. hogy semmit ugy nem hágy fiainak. mint azt, hogy tsak a kristus életét, és halálát. tanullyák, és abban foglalatoskodgyanak,³ azért. hogy szüntelen valo hálákot adgyanak néki, mind azért. a mit tselekedet, és szenvedet
10 érettek. [4a:] vagy is azért, hogy meg üsmervén a mit tselekedet, ök is azont tselekedgyék. mivel az ő egész élete, mondgya szent agoston. szüntelen valo oktatására volt. a mi szokásink rendben valo vételére, és anyiban vétkezünk. a menyiben el távozunk ami magunk viselésével. az ő maga
15 viselésétől.

Az Anyaszent egy ház szándékát követik tehát. hogy ha a hiveknek adgyák. meg váltojok. életének. és halálának historiáját. azt meg láthattyák az Évangyéliumban. amely magában foglallya mind azt. valamit az Isten akart nekünk
20 ki nyilatkoztatni aző fia tselekedetiről, és tanításiról. és szüntelen kellene inteni ahiveket arra. hogy azt a szentséges könyvet olvasák. a melyben foglaltatnak mind azok az igazságok. a melyekről. íteltetnek meg az utolso napon. de mint hogy, sokan vannak olyanok. akik örömet akarnák
25 meg tudni. a kristus életének folyását. és meg látni együt és rendiben. azokat atselekedetit a melyekről szolnak az évangyélisták., és a melyeket nehéz volna nekik fel találni az Évangyéliumban az ilyen igazságos. és természet szerént
30 lelki haszonra. az évangyélistákból. ki szedetgetni. együvé, és rendben tenni a kristus életének historiáját.

[4b:] Az olyanokért irták tehát le, a kristus életének historiáját, valamit abban mondanak igaz, mivel semmit abban nem mondanak. a mi fel ne találtatnék az Évangyéliumban,
35 mind azon által, nem az évangyéliumot akarták abban magyarázni, hanem tsak igazán, és hiven ki tenni mind azokat atselekedeteket. a melyeket le irtanak az Évangyélisták,

³ foglalatoskodgyanak, <vagy> azért.

azokat pediglen, olyan stylusal, és expresioval akarták. le irni, a melyek leg alkalmasabbak legyenek. hogy a közön-
séges elméjük is meg érthessék, a melyeket talám meg nem
érthetnék a szent írás phrasesse szerént, hogy pediglen. semmi
5 nehézségekre ne légyen még két dologra vigyáztanak.

1. A kristus Jésusnak tselekedetit mind egészen ki tészik,
de az ő beszédi közül. tsak azokat írják le, a melyeket leg
könnyeb meg fogni, és a melyek leg szükségesebbek a szoká-
sok oktatására, a tudni valo dolog. hogy az üdvezítő életének.
10 nagyob része. a prédikállásbol állot. és hogy olyan szükséges
meg tudni azokat az igazságokat a melyeket tanyitot, vala-
mint atselekedeteket. a melyeket tselekedet, de azt is tud-
gyák. hogy mindenek meg nem foghattyák az Isten fiának
minden beszédit. vannak olyanok, a melyek. inkább atudoso-
15 kot illetik, példanak okáért, mikor a maga Istenségét akarta
meg bizonyítani, vannak meg olyanok, a melyek. eledele a
kisdedeknek, a mely igazságokat mindenek tartoznak tudni
és követni. mint az⁴ üdveség-[5a:]re kivántatokat. az illye-
neket fel tették ezen historiában, de tsak rövideden. azért
20 hogy rendiben, és folytában követhessék akristus tselekedet-
tit. és azokat olyan formában tették fel, hogy a hivek.
könnyen meg érthessék.

2. Noha a fel tett szándék a volt. hogy semmit egyebet ne
mondgyanak hanem tsak a mi az évangyéliumban vagyon, és
25 hogy⁵ ne kényszeritessenek semmit ahoz tenni, tsak. az
olyanokat akarták fel tenni, a melyeknek magyarázat ne-
kivántassék. mind azon által kényszeritettek némelykor el.
távozni ettől arendtől., mivel találkoztanak olyan dolgok.
a melyek ha szinte nehezek is. de ki nem lehetet hagyni, és
30 mint hogy azokat fel kellett tenni, meg is kellett azokat
magyarázni. a kristus, sok olyan igazságokat tanitot. a
homályos példa⁶ beszédekben, a melyek az erkölcsoköt tekin-
tették, azokat az igazságokat. igen szükséges tudni minden
keresztényeknek. szükséges is volt tehát azokat elejekben
35 adni; de azok haszontalanoká, és még némelykor veszedel-

⁴ az [Sor alatti beszúrás a lap alján.]

⁵ hogy [Beszúrás.]

⁶ példa beszédekben, [p—b-ből javítva.]

meseké is lésznek, hogy ha az olvasót nem segítik, hogy azoknak értelmét fel találhassa.⁷ és magára szabhassa, ugyan az ilyen helyekben kellett elegyíteni holmi jedzéseket, amelyek meg nem tartoztatván. ahistoriának folyását, meg világosították azt, ami homályos, meg gyengítettik, a mi keménynek láttzik, és e szerént készítettik el az igazságnak [5b:] kenyerét, hogy eledelül lehesen. mind nagygnak, mind kicsinynek. azok a magyarázatok., és jedzésék. ritkák., rövidék. és olyanok, hogy talám nem lesz nehéz. azokat meg különböztetni attol, a mjt látunk. az évangyéliumban, azt el lehet hinni, hogy azokat szükségesekeknek talállják mindenek lenni, azt is reménlik, hogy inkább panaszkodnak azon. hogy kevés, mint sem azon hogy sok.

Végtire arra is vigyáztak, hogy ha jól azt meg nem tudják, hogy mitsoda szándékal. jöt az üdveztő erre avilágra. igen nehezen fogják olvasni azt hasznal, a mit őt tselekedetet, mert mint hogy minden tselekedetit, beszédit, és szenvedésit tsak ahöz a szándékhoz fordította, úgy tettzik mint ha. tsak kevés volna meg tudni az ő tselekedetit, és szenvedésit, hogy ha nem tudják. annak mi volt indítója, és hogy ha. nem tekintik azokat arra a végre, a melyre ő azokat fordította, úgy⁸ semmi hasznot nem vennének azokból magoknak. azt minden tudgya, meg is mondották ide fellyeb. hogy a kristus nem más végre jöt le, és élt a földön, hanem ami üdveségünkért, ugyan erre is tanították a gyermekeket, nintsen egy is ahivek közül aki azt ne felelné, amidőn kérdik tőlle hogy miért lett az Isten fia emberré. azért hogy minket meg váltsion, de azt könnyen észre lehet venni, hogy nem mindnyájan értik, a mit felelnek, és hogy kevesen üsmérik, hogy mi. [6a:] legyen az a váltság, és az az üdveség, mert kevesen tudgyák hogy mitsoda nyomoruságoktól szabadtotta meg őket a kristus. igen jó tehát, az ő eseteknek, és sebeknek historiáját elejekben adni, minek előtte meg tudgyák a meg gyógyításokét, és tsak rövideden meg mutatni nekik, azt aboldog állapotot amelyben. az Isten teremptette

⁷ fel találhassa, <k.> és magá(k)ra szabhassa, <k.> [A törölt k betűk előtti szóvégi á ékezeze áthúzva; magára á-ja o-ból javítva.]

⁸ úgy <kevés> semmi

öket, azokat a⁹ veszedelmes nyomorúságokat, a melyekben estenek avétek által. és hogy az Istennek veghetetlen jósága, mitsoda modokal. akarta őket meg szabadítani, ilyen formában, nyomorúságokra tekintvén, annál nagyobb buzgóságál.
5 ohajtyák meg tudni azt, a mit az üdvezítőjük tselekedet meg váltásokért, és annál is nagyobb hasznal fogják olvasni életét,¹⁰ magokban meg üsmérvén, hogy mivel tartoztanak volna vétkekért, az Isten igasságának, jobban meg fogják üsmérni hogy mivel tartoznak. az ő irgalmaságának. üdvességéért.

II. Az Embernek teremtetéséről. és vétkééről.

A midön az Isten a menyet, és a földet teremté. hat napok alatt, urat is akara adni¹¹ minden testi teremtét állatinak. erre valo nézve egy kevés sárbol., az embernek testét formálá, és azt a testet bé tölté okos lélekel., már annak előtte
15 sok számu angyalokat teremtét volt, akikben mind üsmere-
rettségít, mind szeretetét adta volt, de annak egy része meg válék tölle a kevélység miat, ezek a párt ütő [6b:] lelkek ördögöké lévén, az Istennek ígasságos ítéletiből, a pokolra vettetének. nem is remélheték. hogy valaha viszá térhesenek
20 arra az állapotra, a melyből ki estenek. mert az ő akarattyok az eset után. a meg átalkodásban. és a keménységben meg marada, az Isten arra rendelé az embereket, hogy ezeknek a párt ütőknek el foglalják helyeket a menyekben. az Isten nem teremté az embereket mind egy szers mind, valamint az
25 angyalokat., hanem egy embert és egy aszonyt teremt, a kiktől kellették származni minden embereknek. ezt az első embert. nevezé adámnak, és ezt az első aszonyt Évának, az az, az élők anyának. ezeket¹² a maga képére teremté, az az, hogy olyan okos és értelmes lelket ada nékik, hogy ötet meg üsmérhették, és szerethették., bé töltötte elméjeket világosságával, és akarattyokot szeretetével, teremtetésekor igazak, és ártatlanok valának, az ő lelkek tellyeségel az Isten alá volt vettette, és azö testek tellyeségel. engedelmeskedet

⁹ a <f> veszedelmes

¹⁰ életét, <hogy> magokban meg üsmérvén, hogy

¹¹ adni [d—k-ból javítva.]

¹² ezeket <azö> a maga képére

aző lelkeknek, nem volt se setéttség, se háborodás az ő elmé-
jekben, mivel az Isten volt aző világóságok, és békeségek,
semmi olyan nem volt az ő testekben. amit szégyenelhettek
volna, mert semmi rendeletlenség benne nem volt, ezért is
5 mondgya az írás. hogy mezeitelenek voltak, de azt nem szé-
gyenelhatték.

[7a:] Ebben a szent. és bóldóg állapotokban. az akarat-
tyok egyenes volt, és tellyes szabadságban voltak, minden
szükséges kegyelmek segítették őket. mind arra a jó¹³ tseleke-
10 detre. a melyet az Isten kívánt töllök, és hogy meg érdeme-
lyek azt a ditsőséget. a mely meg jutalmaztatta volna jó er-
kölcöket. eza ditsőség pedig a, hogy az Istent valósággal
látthatták. ők már az Istent üsmerték, anyiban, a menyi-
ben. a teremtett állatok meg üsmérhetik, de az után,¹⁴ ha jóra
15 fordították volna. eföldön, azt az üsmertettséget. a menyek-
ben vitettek volna hogy őt meg láthassák¹⁵ az Istent magá-
ban, és élyenek azon látás által. az örökös boldogsággal, a me-
lyért teremtettek volt, az ő artatlanságok. meg mentette
volna őket ahaláltól, és mind azoktól anyomorúságoktól,
20 melyek a vétiket követik.

Nem kellett volna nekik, se munkát, se fájdalmat se
betegségeket szenvedni, semmi olyan nem lett volna atest-
ben. a mi meg sérthette volna aleiket. mind addig valamég a
lélek meg nem bántotta volna az Istent, mind ezek a hasznos
25 dolgok, nem tsak ádamért, és Éváért lettek volna egyedül,
hanem mind az ő maradékokért. a kikel, nem tsak termé-
szeteket., de még ártatlanságokat is kellett volna közleni.

Hogy pediglen meg érdemelhesék ezeknek az ideig valo ke-
gyelmeknek¹⁶ gyakorolását, és az örök boldogságnak birtokát
30 a mely nekik ígéletben volt. az Isten tsak¹⁷ azt [7b:] kívánta
töllök, hogy akarattya alá vessék magokat, hogy pediglen
meg próbálhassa engedelmeségeket, egy parantsolatot kelle-
ték nekik adni. meg parantsolá tehát néki hogy a jó, és
agonosz meg tudásának fájáról ne ennék. a mely a földi para-

¹³ a jó [ó—*a*-ból, vagy *á*-ból javítva.]

¹⁴ az után, <hogy> ha [*ha* <hogy> fölé írva, világosabb tintával.]

¹⁵ meg láthassák [*meg láthatták*-ból javítva.] <volna> az Istent

¹⁶ kegyelmek [Utolsó *k* — sorközi beszúrás, világosabb tintával.]

¹⁷ tsak <1> azt kívánta

mitsomban volt. atöbb fákal. szabadá hagyván öket. és halál-
lal fenyegeté¹⁸ öket, ha ahoz mernének nyulni, mi lehetet
 volna könyeb. mint ezt a parancsolatot meg tartani, mind
 azon által meg nem tarták sokáig. az ördög irigylvén bold-
 5 dugságokat. kiserteni kezdé évat. a kigyó képében, azt
 jóvallá néki. hogy ennének a meg tiltot gyümölcsből, mivel
 nem hogy meg hálnának az Isten fenyegetése szerént, de
 sőt még olyanoká léznek, mint az Isten. eva erre az igeretre.
 meg hagyá magát tsalatni, evék abbol agyümölcsből, és a
 10 férjinek is ada belölle, aki is, a feleségihez valo vétkes kedv
 keresésért, részt vett, a felesége vétkében.

Alig hágák által az Isten parantsolattyát, hogy meg üsmé-
 rék nagy vétkeket. az irtoztato változás által, a mely lett
 mindigárt benne, észre vévék mezitelenségeket, és szégyen-
 15 leni kezdék, mert érezni kezdék testekben. a rendeletlen
 kívánságot, az Isten meg jelenék nékik. de már nem ugy
 mint egy olyan atya. a kinek. jelen valo léte, okozta minden
 örömköket, és [8a:] boldugságokat. hanem mint egy meg
 bántatot ur, aki szemekre hányá engedetlenségeket, és mint
 20 egy rettenetes bíró, aki meg bünteté fel támadásokat, az
 embert arra itélé, hogy véres veritékivel. enne kenyerét, az
 aszonyt a szülési fájdalmak alá veté, az után ki üzé mind a
 kettöt a földi paraditsombol., minden féle nyomoruságok
 alá veté öket, és ahalálra itélé öket. a melyel fenyegette vala
 25 öket, atesti halálon kívül. a ki meg válván alélektől, ujontá-
 ban, a rohadás által. földé kelletet lenni, amelyből formál-
 tatot volt, az Isten öket még az irtoztato másodszeri halálra
 is itélé, mely alelki halál, a ki is meg válván a testől. akit
 éltetet, az ördögökkel kelletet volna. élni örökké pokolban.,
 30 örökösön meg válni az Istentől. a ki ötét éltette, akiben
 kelletet volna vetni boldugságát, mivel magáért teremptette
 volt ötét.

Ilyen volt tehát azö igasságosan valo büntetések. valaki,
 mondgya szent agoston. igasságtalannak, vagy keménynek
 35 tarttya ezt az büntetést. nem tudgya meg fontolni a hamisá-
 gát. az olyan véteknek. a melyet könnyü lett volna el kerülni.
 és meg nem vizsgállya eléggé, hogy mit érdemel. egy olyan

¹⁸ fenyegeté [fenyegété-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

teremtet állat. a ki meg veti parantsolattyát egy olyannak a ki amaga képére teremtette. a ki minden jokal bé töltötte, a ki sok. és nehéz pa-[8b:]rantsolatokal. meg nem terhelte. hanem tsak egy¹⁹ könyet adot néki, meg akarván azal mutatni.²⁰ hogy ura nékie, és hogy meg érdemeltesse véle. az örök ditsőséget. engedelmesege által, aki végtire az örökké valo büntetéssel fenyegette. hogy ha engedelmes nem lészen., ki mondhattya ki. mitsoda nagy vétek. olyan könnyü dolgot veghez nem vinni, és olyan nagy fenyegetésektől nem²¹ rettegni, ?

Ádámnak minden maradéka meg lévén romolva ő benne, valamint a mag a gyökerében, és eredetében, ugyan azon büntetések alá is vetteték, mert valamint hogy, ha az ártatlanságban meg maradot volna, minden maradéki abban az ártatlanságban születtek volna, ugy viszontag. vétkezésétől fogvást. minden maradéki. vétkében születnek, ugyan ezt a vétket is nevezük, eredendő véteknek, mert abban, még eredetünkör részesülünk, és ugyan ennek avéteknek kel tulajdonittani mind azokat anyomoruságokat, a melyeket tapasztalunk mind alélekben. mind atestben, mivel atudatlanságnak, setéttsége, a szivnek meg romlása, az akaratnak aroszra valo hajlandosága. a jora valo kedvetlenség. a kivánságnak rendeletlensége, a rosz hajlandóságok, a magunkhoz²² mód nélkül valo szeretet, az Istenről valo feledékenység, [9a:] egy szoval. mind azok avétek²³ a melyeket tselekeszünk, az éhség, szomjuság, fáradságok, fájdalma. ahalál, és végtire az örökké valo kárhozat, mind ezek veszedelmes követoí, és igasságos büntetési annak a véteknek. amelyel evilágra jövünk. ezért is²⁴ mondgya szent pál. hogy az Isten haragjának fiai vagyunk.

¹⁹ egy [Beszúrás.]

²⁰ mutatni <néki.> hogy ura nékie,

²¹ nem <irtozni.> nem rettegni, ? [Törlés a sor elején; az egyik tagadószó fölösleges, de nincs törölve.]

²² magunkhoz <valo> mód nélkül valo

²³ avétek [Szóvégi k—d-ből javítva.]

²⁴ ezért is mondgya [i — megkezdett m-ből javítva.]

III. A kristus Jésus. meg testesüléséről.

Illyen vala tehát avétkes embernek állapottya, igen különbözék, az artatlan emberétől, az ő nyomorusága pedig meg orvosolhatatlan let volna. hogy ha az Isten irgalmaságának. nem tettzet volna. azt meg orvosolni. amelyet tsak ő⁵ tőlle lehetet várni, meg száná teremtet állattyát, és meg akará azt szabadítani. Az Istennek igéje, az az, az Isten fia. a szentséges háromságnak második személye. evilágra jöt, emberré lett, meg testesült valamint mi. és a maga személyében. az Istenségével.²⁵ meg egyesité. az emberi természetet. a melyet meg akará váltani, ő tehát emberré lett,¹⁰ Isten is lévén egy szers mind. és magára vette az embernek. minden gyengeségit, és nyomoruságit, a tudatlanságon, és avétken kívül. eleget akara tenni az emberek vétkiért, és helyre hozni, azt a mivel meg bántották volt az Istent, a¹⁵ szenvedés alá adván magát, azért a meg bántásért, egy szüznek méhében [9b:] akart fogantatni, egy istáloban születni, gyermeké lenni, az emberekkel társalkodni. és közöttök olyan életet élni. a melynek historiáját. le akarjuk írni, ő prédikállot, tsudákat tett, gyalázatot szenvedet, fájdalmas. és utálatos²⁰ halált szenvedet. koporsóban tétetet. fel támadot, és a menyekben fel ment. meg parancsolván atanitványinak hogy az egész világon ki hirdessék az ő nevét. és mind ezt azért tselekedte, hogy az üdveségnek nagy munkáját véghez vigye.

Meg láthattjuk mind ezekből. hogy mitsoda nagy szeretettel. volt az Isten., az ellene fel támadot emberekhez, az atya, az ő egyetlen egy fiát adta. és ez²⁶ a fiu. magát érettek adta, ne kérdgyük azt, hogy miért nem választot könyeb utat modot²⁷ ami válttságunkra, abizonyos. hogy minden más féle mód, könyü lett volna a mindenhatonak. de azis bizonyos.³⁰ hogy a mely utat választot, azt úgy tekéntsük, mint nekünk hasznosabbat. és leg illendőbbet, a mi szükségünkre, mivel az Isten, a ki azt inkább választotta a többinél. nem tsak minden ható, hanem még ő maga abölcseseg. a ki is meg nem tsalatkozhatik az út választásba, a melyen véghez akarja

²⁵ Istenségével. [v—l-ből javítva. Alább:] avét(e)ken

²⁶ ez [az-ből javítva.]

²⁷ modod [fráshiba modot helyett.].

vinni akarattját. ne vizsgáljuk azt. hogy mitsoda más utat választhatot volna az Isten., hanem csak azt tekéntsük meg figyelmeséggel., hogy a melyet választot, az ő néki mitsoda ditsőséges, és nékiünk mitsoda hasznos.

⁵ [10a:] Az Isten, nagy fényeséggel meg mutatta. az ő minden hatóságát, és joságát. az ő fiának meg testesülésében, mivel meg mutatta az embernek., hogy a midön meg engedi aroszat. a melyet meg gátolhatná. ő abból tettzése szerént valo nagy jókot hoz ki, és söt még avétket is, a mely ötet meg ¹⁰ bantya. a maga ditsőségire tudgya fordítani, a meg testesülésben. meg mutatta, mind irgalmaságát, mind igasságát, mivel meg enged avétekseknek. és egy szers mind. a vétekhez hasonló nagyságu elég tételt veszen., ki nyilatkoztattya abban. az ő bölcseségének²⁸ tsudálatos. mi voltát. aki is ¹⁵ modot talál abban. hogy egy szers mind eleget tegyen. mind haragjának, mind szeretetének, és úgy vigyáz avétekseknek dolgára. a kit meg szabadit, hogy meg nem sérti az Isten ditsőségét, a ki meg bántatot.

Az Istennek valóság, elég tétel adatot, és az embernek ²⁰ vétke meg büntettet. akristus²⁹ jesus halála által, aki is a³⁰ maga testében hordozta annak büntetésit. és olyan áldozatot³¹ mutatot bé az attyának. a mely néki nem lehetet hogy ne tessék, mivel tiszta, és ártatlan volt, és a mely, olyan nagy tiszteletet adot néki, mint volt avétek. a melyel meg ²⁵ bántatot. volt, mivel az az áldozat véghetetlen nagy³² árru lévén. egy volt az Isteni személyel. az Isten s'embernek, tekéllteséggel valo engedelmesé-[10b:]ge mind holtig, eleendő képen helyre hozta egy tisztán valo embernek engedetlenségit., az emberek meg szabadultak, mert más vette ³⁰ magára vétkeket., és a büntetést a melyet meg érdemlették. és az Isten ditsőségében semmi fogyátkozás nem lett, mivel. ha egy teremtet állattol meg bántatot, véghetetlen tisztelet veszen egy Istentől.

²⁸ bölcseségének [Íráshiba *bölcsességének* helyett.]

²⁹ akris jesus [Elírás.]

³⁰ a [Beszúrás.]

³¹ áldozatot <m> mutatot [Törlés a sor elején.]

³² nagy <ar> árru lévén. egy volt az Isteni személyel. <atekélteséggel val> az Isten s' embernek, tekéllteséggel valo

De ha. a kristus Jésus meg testesülése oly ditsőséges az Istennek. az embereknek sem aláb valo képen hasznos. ha meg tekinttyük hogy mitsoda tsudálatosan meg egyezik mind azokal a szükségekel, és nyomoruságokal., a melyektől³³ az

⁵ Isteni bölcsesség meg akará őket szabadítani, nem tsak az Isten haragját kellették meg tsendesíteni, de még meg kellették az embert gyógyítani, aki beteg vala, az embernek minden

tekélletesége abból állot, hogy az Istent üsmérje, és szerese, de meg fosztatot volt, ettől az üsmeretségétől, és szeretettől,

¹⁰ a vétkeknek két nagy sebei által. a melyek, az elmének meg vakulása, és a szívnek meg romlása, ebből állot kevés szoval. minden betegsége az embernek, az Istent senem üsmérte, senem szeretete, a kristus jésusnak meg testesülése. viszá

adta néki, mind az üsmeretséget. mind az Isteni szeretetet,

¹⁵ emind szükséges volt. az embernek meg gyógyulásához. [11a:] Ugyan is, kitsoda nyitotta volna fel az embernek szemeit hogy meg üsmértesse véle az Istent. ? a nem lehetet volna egy embertől, mivel az emberek mindnyájjan. azon tudatlanságban, és vakságban voltak, az Isten meg mutat-

²⁰ hatta volna magát nekik, de mint hogy tsak ateremtet állatokat szerették, el fordították volt tőlle, mind szemeket. mind sziveket. hasonlok voltak az olyanhoz. aki sokáig a setéttségben maradván. a nagy fényeségre nem nézhet. söt még attol el fordul amenyiben lehet. az Isten igéje, valosá-

²⁵ gos³⁴ világosága a léleknek, de a mioltától fogvást a vétkek setéttséget hintet alélekben. az olta nem nézhetet arra az Isteni napra. söt még arrol el fordítván szemeit. ateremtet állatokra fordította. vétkes ragaszkodásal. hogy pedglen az Istenhez fordulhason, tsak magában kellett volna szállani.

³⁰ magában meg találta volna, mivel a setéttségben is világosított. de aterhe, mely³⁵ le nyomta a láthato dolgok felé, oly igen atesthez ragaszkodot volt, hogy tsak a érzékenységi dolgokat tekintette, nem is nézhette, se nem halgathatta az Istent. aki is. meg akará néki magát mutatni, mind hozzája

³⁵ szollani. a szívnek mélységében.

³³ a melyek<el>től [től <el> fölél írva.]

³⁴ <a>valóságos

³⁵ mely <n> le nyomta

Szükséges volt tehát, hogy az Istent meg láthas-[11b:]suk, hogy az Isten hozánk fordulyon, magát láthatóvá tegye, és a teremtet állatok közti elegyedgyék, ugyan ezt is vitte végben. tudálatosan, ameg testesülésnek titka által. az íge
⁵ testé lett, és közöttünk lakozot, avilágosság. amelynek hátat fordítottunk volt, minket fel kereset. és előnkben jöt, és magát ami szemeknek gyengeségihez alkalmaztatván, amelyek tsak³⁶ testi dolgokat szemlélhetnek, magára testet vett, akristus ilyen formában láthatóvá tévén magát az emberek
¹⁰ előtt, vélek társalkodot egy darab ideig. tudálatot tett, hogy benne hidgyenek, és magához vonta őket, sok jó tétéleivel, meg gyógyitván abetegeket, és meg szabaditván az ördögösöket. az³⁷ igazságot nekik ki hirdette, örömmel is vették beszédit. és az a beszéd meg tisztitván elméjeket ahit által.
¹⁵ melyel voltak³⁶ ahoz az emberhez. aki az ő testi fülöknek beszéllet, az őket lassanként³⁹ az Istenségnek üsmerettségre vezette, a mely Istenség. el volt rejtve. az emberségnek fedele alatt,

A nem elég hogy az ember az Istent üsmérje, hanem még
²⁰ ötet szeretni is kel, avéteknek második sebe,⁴⁰ a szívnek meg romlása, és ezt a meg romlást, az⁴¹ Istenről való feledékenység követte, alélek az után. tsak aláthato dolgokot tekintvén, aszivnek, ahoz való hajlandóságát követte, ugy anyira, hogy meg homályosítatván [12a:] atudatlanságnak setéttsége
²⁵ által. és arosz kívánságitol vezéreltetvén, az után se nem láthatta, senem szerethette teremptőjét, se nem tudhatta az Istennek hozzája való szándékát, és mint hogy nintsen semmi is. mondgya szent ágoston. a mí oly fellyeb való légyen az embernél, mint az Isten, aki ötet meg fogja itélni, abünös
³⁰ ember nem gondolhatta azt, hogy az Isten ötet szerethesse. ezaz kétségsben való esés, nagy akadályára volt a léleknek., a mely az Istenhez akart volna meg térni, és azt nem kel tudálni, haoly könnyen el tért az örökös jótól, amelynek

st ang.
 de cat.
 rud. c. 8.

³⁶ tsak [a—o-ból javítva.]

³⁷ az <igiz> igazságot

³⁸ voltak <abb> ahoz

³⁹ lassanként [Első s—n-ből javítva.]

⁴⁰ második sebe, <a meg romlás,> a szívnek meg romlása,

⁴¹ az [ez-ből javítva.]

birtokát, nem gondolta hogy el érhesse. A kristus Jésusnak meg testesülése. el. szélyesztette. mind ezeket az akadályokat, az Isten testet vet magára. és magához vonta a lelkét a látható jók által, azért hogy lassan lassan fel nyissa szívét a láthatatlan. és örökös jognak szeretetire. meg mutatta néki, ⁵ hogy mit szeressen., mint örökös boldogságát. reménséget adot néki, hogy annak birtokát meg nyerhesse. meg is tanította arra, hogy mitsoda modokal. érheti azt el. az egyik leg főveb oka a kristus meg testesülésének. szent ágoston szerént avolt, hogy meg üsmértesse az emberekel., az ¹⁰ Istennek., hozzájuk valo szeretetét. ugy hogy ök is, buzgó szeretettel szeresék azt az Istent., a ki őket elsöben szerette. ugyan is, mitsoda nagyob fényeséggel valo je-[12b:]lit adhatta volna hozánk valo szeretetének. mint azt. hogy nekünk ¹⁵ adta egyetlen egy fiát, olyan időben. amelyben ellenségi voltunk néki. és hogy a halálra adgya azt a fiát, aki minket meg szabadittson alelki haláltól, a melyben vetet volt minket avétek. ? és ez a nagy jele az Isten hozánk valo nagy szeretetinek, nem elegendő óké arra. hogy mi is szeresük ²⁰ ötet, és leg aláb, a szeretetért, szeretetet adgyunk, annak utánna, hogy minket szeretet volna. elsöben. holot nekünk kellett volna elsöben, ötet szeretnünk. az Isten, ilyen vég-hetetlen szeretetivel. mitsoda kemény szivet nem gyözhetne meg. ? mi az ö teremtet állati vagyunk, semmi szüksége ²⁵ reánk nintsen. mi ötet meg bántottuk volt, mi ötet nem kerestük, söt meg rolla nem is gondolkodtunk, mind azon által, ö minket⁴² szeretet. minket meg akart szabadítani. és mint hogy üdveség nem lehet. hogy ha ötet nem szeretik. tsudálatos dolgot tselekedet. hogy meg bizonyítsa hozánk valo nagy ³⁰ szeretetét, és hogy arra kényszerítsen. hogy mi is szeresük ötet.

gal. 2. 20.

Ö engemet szeretet. mondgya az apostol. és érettem magát adta. akevés hogy nekünk, és érettünk adta magát, de hogy nekünk adgya magát, emberré lett, és arra tsudálatos⁴³ ³⁵ modot talált. hogy emberségében, nem tsak orvosunk. de meg orvoságunk is lenne, és mindenné, valami az üdveséghez

⁴² minket [n — megkezdett k-ból? javítva.]

⁴³ tsudálatos [d—l-ből, l—d-ből javítva.]

szükséges. közben járonká let, hogy meg békéltessen az Istennel., válttsá-[13a:]gunknak⁴⁴ árra, hogy meg válttsón, ő a mi áldozatunk. hogy el töröllye vétkeinket. kalauzunk, hogy vezesen, világosságunk, hogy világositson, erönk, hogy segittsen. egészen nekünk adta magát. ugyan azért is vette fel természetünket. hogy⁴⁵ az üdvességünk munkájára szenteltye annak minden tselekedetit. beszédit, gondolatit, lépesit, fáradságit, szenvedésit. tsuda tételeit, életét, halálát. gyalázattyát, és ditsőségét, ha egy kevesé meg gondollyuk, hogy mik vagyunk. kitsoda az Isten, és miket miveltt éretünk, lehetetlen hogy azt nemondgyuk. akedves tanitványal, szeresük az Istent. mivel ő minket.⁴⁶ szeretet elsöben.

joan. 4.
1. 9.

A kristus jésusnak meg testesülése. nem tsak az Istennek hozánk valo nagy szeretetit üsmértette meg velünk. hanem még annak a véteknek nagyságát is. amelyel meg bántottuk volt ötet, az ember meg nem érezte volna avéteknek terhét, hogy ha az Isten eleiben nem tette volna, az Isten s'embernek szenvedésit, mi rend szerent ugy tekintettük az ádam engedtelenségit, mint kevés fogyatkozást. és mint egy igasságtalanságnak tartottuk, hogy az Isten örökös büntetéssel. büntetné meg egy szem pillantásig tarto tselekedetet, azt meg nem tekintvén, hogy az, a⁴⁷ kinek engedetlenségit, örökös kárhoyzattal fenyegették, az örökké valo ditsőséget meg érdemelhetette volna engedelmeségiért, de a kristusnak. meg testesülése. meg mentette. [13b:] hogy ugy mondgyam az Isten igasságát., és addig, amég jobban meg foghassuk. a más világon. a midön ez életnek homálya el telik, utálatosságát, és nagyságát. ateremtet állatnak. a teremptöje ellen tett véteknek, akristus jésusnak vére, a mely a mi vétkeink el törlésire öntetet ki, olyan valosagos tükör, a melyben. meg láthattjuk. nagyságát annak avéteknek, meg láthattjuk abban. hogy menyire utálatos⁴⁸ az Isten előtt avétek, mivel örökös halálal bünteti azt meg, és hogy annak meg botsátására. nem aláb valo elég tételt kívánt, mint az ő fiának szen-

⁴⁴ válttsá-[13a:]tságunknak [Elválasztás után tévesen folytatva.]

⁴⁵ hogy <anak> az üdvességünk munkájára szenteltye annak

⁴⁶ minket. [n — megkezdett k-ból javítva.]

⁴⁷ az, a/kit> kinek

⁴⁸ utálatos <az elo> az Isten előtt [az a-ja ő-ből javítva.]

1 petr.
1. 18.

vedésit., és halálát. ne⁴⁹ mondgyuk azt, hogy az Isten mindenható lévén, ha az embereket oly igen szerette, meg szabadithatta volna őket, ha szinte nem kívánt volna is töllök oly nagy elég tételt, mint a melyet akristus. tett néki,
5 hanem mondgyuk inkább azt, mint hogy a mindenható nem akarta más modal meg szabadítani teremtett állatnyát, ha szinte anyira szereti is. hanem az Isten s'ember halála által, tehát igen nagy gyüilölségel, vagyon a vételkedhez, és hogy a vételkednek. irtoztatobnak kell lenni, minden veszedelmeknél,
10 a kristus jesusnak meg testesülése, egy nagy hasznunkra vagyon nekünk atöbbi közöt, hogy a vetket utálljuk, és attol igen tartani. hogy elne veszesük. ujjab vételked. az Istenel valo meg békéltetésünknek kegyelmét, meg gondolván azt, hogy a menyiben tölt, és meg vizsgálván [14a:] hogy
15 mire tanyit az apostolok fejedelme, nem a veszendő dolgokon, váltattunk meg, mint aranyon. vagy ezüstön, hanem atiszta báránynak. drágalátos vérin. tudni illik. az Isten egyetlen egy fiának vérin.

IV A Kristus Jésus életéről.

Az ember nem tsak olyan igasságtalan. hogy azt kívánnya,
20 hogy az Isten avétket meg ne büntesse, hanem még azt is akarná. hogy a bünöst üdvezittse. nem kényszeritvén arra hogy a vétkit el hagyja. ugyan ezen az okból is nem tettzik sokaknak, akristus meg testesülése. mivel nem tsak meg hólt érettek, hogy vétkeket el törölye, hanem még olyan életet
25 élt eföldön. a melyhez kötelesek szabni a magokét,⁵⁰ az emberek. mindnyájan tévelygésben. és setéttségben valának,⁵¹ de vakságokat szerették. és a nekik nem tettzik. hogy az a világosság. a melytől el fordultak volt. szemek eleiben jött. és olyan utat mutatot, a melyen nem akarnak járni, a fös-
30 vény, mind más uton akarna üdvezülni, nem azon a melyen. az Isten szegénységben jött el, akevély. nem tekintheti az alázatoságban lévő Istent, se a gyönyörőségben lévő, a fel fészitetet Istent, az üdveségre⁵² készek, tsak. hogy arra ne

⁴⁹ ne<m> mondgyuk

⁵⁰ magokét, [m—a-ból javítva.]

⁵¹ valának, <m> de

⁵² az üdveségre <kosz> készek, [Tollhiba.]

kénszerítették őket, hogy el hagyják. azt, ami ketsegteti rossz kívánságokat, nem is vehetik arra ma-[14b:]gokot., hogy ellene mondgyanak, rendetlen szereteteknek, és jobban szeretik. hogy meg ne gyógyitassanak olyan orvoságal., a

5 mely őket meg fosztaná attól szeretnek, ugyan az ilyenekről mondgya az Évangyélium, hogy az ige eljött, és az övéi, bé nem fogadák ötet. akristus meg másut azt mondgya, hogy a világosság⁵³ evilágra jött, de az emberek jobban szereték a sötéttséget. mint sem avilágoságot, mert rossz volt az ő

10 tselekedetek, és aki gonoszt tselekeszik, utálja, és kerüli avilágoságot, mivel a ki nyilatkoztattya. rendetlen tselekedetit. avilágoságnak gyűlölsége, vetteté meg az emberek. ameg testesült Istennek oktatásit, és példáit, az⁵⁴ öleté meg ötet vélek. hogy el fogyassák azt az életet, amely kárhóztatta az övéket, és a mely szivekben adá azokat az Istentelen

15 gondolatokat, a melyeket eszerént teszi ki a bölcseségnek könyve, kárhóztassuk gyalázatos halálra ötet, mert nekünk alkalmatlan, ellenkezik ami életünkkel, szemünkre hánya. atörvénynek által hagását. és minket gyaláz. a mi magunk

20 viselésiért. tsak reája nézni is nekünk nehéz, mert az ő élete meg nem egyezik amásokéval. és mind más féle uton jár.

Illyen volt az ő gondolattyok mondgya abölcs, de el tévelyedtek, mert a magok hamisága, őket meg vakította, és nem tudták. az Istennek titkait. se szándékit. azt valóság

25 nem tudták, hogy az az élet, amely oly igen nem tettzet nekik. olyan hasznos orvoság volt. a melyet az Isten irgalmasága.⁵⁵ [15a:] akarta nekik adni, gyógyulásokra.

Nem lehet nekik üdvezülni, hogy ha az Istennek ellenségül maradnának, hogy ha valóságos szeretettel. hozzája

30 nem térnének, és hogy ha tellyeségel ki nem irtanak magokból mind azt. valami gyűlölségesé tette őket Isten előtt. akévelység. fősvénység, tisztátalanság, és mind azokat avétkeket,⁵⁶ melyek el választtyák az embert az Istentől, nem lehet más képen el rontani. hanem az alázatoság, alelki szegény-

joan. 1.
11.

joan. 8. 1.

sap. 2.
12.

⁵³ a világosság [Szóvégi g—k-ból javítva.]

⁵⁴ az [a — javítva olvashatatlan betűből.]

⁵⁵ irgalmasága. [s—g-ből javítva.]

⁵⁶ azokat avétkeket, [-ot és -et szórészek utólag beszúrva a sor főlé.]

ség és atisztaság által, egy szóval az ellenkező jó erkölcsökkel; az emberek igassággal azt nem kívánhatták. hogy az Isten boldoggá tegye őket mind addig, valamég távul léznek tőle a vétek által. hogy pedig közeleb hozza magához, azt nem erőszakosan akarta végben vinni. mondgya szent ágoston, hanem oktatással, és jovalással.

Nem szükséges hogy elő hozam, amit már meg mondtunk, hogy ateremptő meg akarta. hogy így mondgyam.⁵⁷ érdemleni. szeretetét teremtet állattyanak, néki⁵⁸ ajándékozván fiát, és ha az emberek nem szerették az Istent, mert nem üsmerték, meg mutatta magát nekik. a meg testesülésnek titka által. vizsgáljuk meg, hogy mitsoda akadályok nem engedték, az Istenhez való meg térésünket, és meg látjuk. hogy⁵⁹ emberré lett Istennek. élete azokat el szélyesztette, tsudálatosan.

Azt nem tudtuk, hogy miképen kellesék tettzeni az Isten-
[15b:]nek, sőt még azt sem tudtuk. ha tartozunké nékie tettzeni, mert nem valóságal gondolkodván ez élet javairól, és nyomoruságirol. azt meg nem üsmérhettük. hogy az okos léleknek. minden jóva abbol⁶⁰ áll, hogy az Isten birhassa, és aleg nagyobb nyomoruság a, ha ezt ajót el veszti. minden emberek egyaránsu vakságban lévén, egyik is közüllök meg nem világosíthatot volna minket.. ezen akérdésen, hogy mi tehet minket valóságal. boldogoká, a philosophusoknak sok féle vetekedések, és gondolattyok, meg mutathatták nekünk. hogy egy embernek. tanítását, gyanóságban vehettyük. és mi olyan kevélyek voltunk. hogy gyaláztatnak tartottuk volna olyan mesternek tanítványi lenni, akivel. egyaránsu. állapotban tett atermészet.

Hogy pediglen oktatást vehessünk, minden félelem nélkül, a meg tsalatkozástol, az igazság maga el jött hogy el szélyesze setéttséginket. és olyan mester jött közinkben, akinek nem szégyenelhettyük tanítványi lenni, mert aza

⁵⁷ meg akarta. hogy így mondgyam, <meg akarta> érdemleni. [Törlés a sor elején.]

⁵⁸ néki [ki — utólag beírva a sorvégi margóra, világosabb tintával.]

⁵⁹ hogy <az> emberré lett

⁶⁰ abból áll, [Első b—ll-ből javítva.]

mester, a mi Istenünk, emberé lett., és közöttünk lakot, meg bizonyította. fényes tsuda tételeivel., hogy ő volna az adoktor, akit az Isten küldötte el oktatásunkra, hogy ő volna az Istennek egy fia, ő volna abölcsesség, avilágóság. és az igazság, és minek utánna el hitette volna velünk Istenségít. el hintette tudományának sugárit, és prédikállási által.⁶¹ tudtunkra adta. hogy mi légyen a mi valo-[16a:]ságos boldogságunk, és hogy miképpen kel azt el nyerni.

Meg nem elégedet tsak a⁶² beszédél, hanem még példát is adot, tselekedeteivel bizonyította⁶³ meg azokat az igazságokat. a mellyeket el akarta hitetni beszédével. szükséges orvoságokat parancsolt venni az embereknek. meg gyógyulásokra. de mint hogy azok nehezék, és keserüek valának. az emberek nehezen akarák azokat bé venni. de ő azokat bé vette leg előbször, noha azokra szüksége nem volt, de példát akart adni abetegnek. hogy öis bé vegye a doktora után, az üdveségre szükséges az alázatoság. de hogy lehesen azt el hitetni akevélyel, az Isten. parancsolhattya az alázatoságot, teremtet állatnak, és⁶⁴ székiböl kiáltani azt, amit nékik e földön mondot a kristus. hameg nem alázatok magatokat, nem mentek bé amenyeknek országában, mind azon által, nem erővel akarta követetni ezt a jó erkölcsöt, jobban szerette. meg szelidíteni szívünknek fel fuvalkodását. a jóvalásal, mind sem a keménységel, és alázatosoká tenni minket, emberré lett Istennek példájára, aki is azt mondgya nékünk. tanullyátok meg töllem. hogy én kegyes, és alázatos szívü vagyok, mi-tsoda fel fuvalkodás álhatna ezek a szók ellen, látván végheetlen méltóságát. és nagy maga meg alázását annak. aki ezeket mondgya, kí nem üsméri azt meg. hogy nagyob szégyen volna mostanában fel fuvalkodni⁶⁵ emberi kevély-[16b:] ségböl, mint sem magát meg alázni egy Istennek példájára. valamit itt mondottak az alázatoságról, el kell mondani atöbb jó erkölcsökröl is, a melyek szükségesek az embernek, hogy az Istenhez térhesen. mint hogy nintsen semmi hatal-

⁶¹ által. <tudtul> tudtunkra adta.

⁶² a [Beszúrás.]

⁶³ bizony(ony)ította [*bizonynytta*-ból javítva.]

⁶⁴ és <nékik> székiböl kiáltani azt, amit nékik

⁶⁵ fel fuvalkodni <az> emberi

masab az elmén. mint apélda. a kristus például lett minden embereknék, ugyan arrais fordította egész életét mint hogy szabadságában volt mindeneket tettzése szerent tselekedni. és akarattya szerent rendelni⁶⁶ életének minden részit., azt

⁵ mind egészen ami üdveségünkre fordította, és azt akarta. hogy minden beszédi. és tselekedeti, szüntelen valo oktatásul legyenek. a mi szokásinknak rendelésekre, ugy vette magára a mi természetünket, valamint egy Doktor magához veszi egy kedves betegét. akit meg akarja gyógyítani. a

¹⁰ bizonyos. hogy az emberi természet., amelyet az Isten fia a maga személyével meg egyezettette. minden féle véték nélkül valo volt. valamint egy olyan tiszta és ártatlan áldozat., akinek el kellették törteni az emberek vétkeit. de ugyan abban is tettzet ki bölcsesége, és véghetetlen josága. a mi

¹⁵ menyei doktorunknak, mivel ugy bánt azzal. az emberségel, olyan szent állapottyában is, mint ha vétkes lett volna, minden nyomoruságinkot, és betegséginket magára vette, és nem tsak hordozta azokat, de még magában meg is gyógyította, meg mutatta tehát amaga [17a:] személyében minden

²⁰ embereknék. hogy ki ki mit tselokedgyék az egészség viszá nyeresére, és olyan egészen azö szükségekhez szabta volt magát, hogy nintsen senki is, aki netalálna a meg valtojának. életében. olyan orvoságot, a melyet sebeire kel tenni,

A bünös embernek. állapottyát nem tsak⁶⁷ olyan betegnek

²⁵ állapottyához hasonlittya az irás, a kinek szükségse vagyon az orvosra. hanem még az utozoéhoz is, akinek szükségse vagyon egy kalauzra. hogy a jó utra vigye, az Istenért teremtetvén, minden erönkből hozzája kel igyekeznünk. mivel tsak öbenne találhattyuk meg tsendeségünket. és boldogságunkot. avétek elválasztot volt az Istentől, és el hagyatatta volt velünk azt az utat. a melyen hozzája kellett volna térnünk, olyan utakat követtünk, a melyek nem hogy az örökké valo boldogságra vezettenek volna, a melyet ohajtottuk, hanem az örökké valo halálra vezettenek,

³⁰ Szent Ágoston, tsak rövideden le írja hogy mi volt tzéllya. abban az időben, az emberek szeretetinek, és gyülölséginek,

ang de
ver. rel.
c 16.

⁶⁶ rendelni [Beszúrás.]

⁶⁷ tsak [Beszúrás.]

el ragadtattak volt. mondgya. a gazdagságoknak nyomorult kivánságától, a melyek eszközei ardeletlen gyönyörűségeknek, és éget benne a tiszteleteknek. és a földi fejdelemaéseknek. nagyra vágyása ellenben pedig, az ő kevelységek.
5 utáltatta vélek agyalázatokat, abestelenségek. nékik, el szenvedhetlen dolgoknak. láttzottanak. atesti [17b:] fájdalmaktól irtoztanak, és semmitől inkább ugy nem féltének mint a haláltól. ezek a kivánságok, és ezek a vak gyüöltségek, mondgya ez az atya, amelyek nem engedék nekik hogy jól élyenek,
10 és ezek fordították el. a valóságos jónak szeretetétől, és annak keresésétől.

ki tudhatná⁶⁸ meg egészen az Isten bölcseségének tudálatos szándékát. hogy miért választotta, a meg testesülésnek titkát, és akristusnak halando életét, hogy az embereket ki
15 venné tévelységéből. ?

Az Isten lévén az a tziel, amelyhez kelletet volna sietniek, és akitől hová tovább el távozanak, maga jött fel keresni őket, ök nem látták ötet, öpediglen meg mutatta magát nékik, azal meg nem elégedet, hogy szemek eleiben adgya a
20 maga személyében, az örökös jót., amelyhez kel fordítani minden szereteteket, hanem még az utat is meg akarta nékik mutatni. a melyen el érhesék azt az örökös jót. utozová tette magát, és mint ha el tevelyedet volna vélek együt, azért hogy kalauzok lehesen, ugy volt közöttök mint ha
25 távul lett volna az Istentől, azért hogy azIstenhez⁶⁹ viszá vigye őket, ö előttünk járt, és minden lépésinket a magához igazgata, tudni illik. hogy meg ujitotta. lelkünknek minden szándékít, és hajlandóságít, azon hajlandóságál, és szándékal, amelyeket ki nyilatkoztatta az emberségben, melyet
30 magára vett üdveségünkért. nagy [18a:] tévelyésben voltunk.⁷⁰ nem tudván azt, hogy mit kellesék szeretnünk. vagy gyüölölnünk ohajtani, vagy mitől félni, mit gyakorolni, vagy mit kerülni. akristus meg akart minket tanittani ezekre példájával,

⁶⁸ tudhatná [?] meg

⁶⁹ azIstenhez [hez — későbbi beszúrás, világosabb tintával.]

⁷⁰ [Előző lap alján, őrszók: tévelyésben voltunk]

- Ugyan erre avégre, mondgya szent agoston. lett emberré az Isten igéje, a mi urunk jesus kristus. meg vetette ez életnek minden javait. hogy mi is az ő példájára meg vessük azokat, és annak minden nyomoruságit el szenvedte, hogy meg m⁵tassa nékünk mind példájával, mind beszédivel, mitsoda bátorságal. kel azokat el szenvedni, és hogy ne ragaszkodgyunk inkább némelyekhez, mint ha boldogság volna azoknak birtoka, és hogy ne tarttsunk inkább masoktól. mint ha nyomoruság volna azokat szenvedni.
- ¹⁰ Mivel ha olyan szüztől születet a ki tisztaságban maradot. mind mikor foganta. mind mikor evilágra hozta. és⁷¹ aki szüzeségit meg tartotta mind holtig; ez a szüz egy mester embernek felesége volt, és ezel alába alá tapodta, a nemesi vérnek minden pompáját, ő bethlehemben születet, a mely ¹⁵város judeában, aláb valo volt atöbbi közöt. és mostanában egy falu, mind ezekel. arra tanitot. hogy akár minémü fényeségü legyen ahely ahol születünk, de azért éppen fel ne fuvalkodgyunk.

- Szegényé lett, noha mindeneknek ura. és teremptője. azért ²⁰hogy meg mutassa azoknak kik benne fognak hinni. hogy ne ditsekedgyenek gazdagságokal,⁷² nem aka-[18b:]rá el szenvedni, hogy az emberek királyá tegyék, noha minden teremptet állatok az ő birodalma alat vannak, mert azért jött volt el. hogy meg mutassa az alázatosságnak uttyát azoknak, aki²⁵ket tettzet néki meg gyógyítani a kevélységnek mirigyéből. ő éhséget. és szomjuságot szenvedet. noha ötölt bé minden embert eledelel. és italal. ő is lelki, és Isteni képen. az a kenyér. a⁷³ mely meg elégitti őket, és aza forrás, mely szomjuságokat el ólttya.

- ³⁰ Nagy fáradságot szenvedet utozásiban, noha ő legyen a menyei út, olyan volt mint a siket, és a néma azok előtt a kik gyalázták, noha ő tselekeszi, hogy a süketek⁷⁴ hallanak, és anémak szolnak. meg hagyta magát kötöztetni. noha ő szabadit meg minket, nyomoruságinknak lántzából. meg osto-

⁷¹ és aki [é—a-ból javítva.]

⁷² gazdagságokal, <1> nem akará

⁷³ a <1> mely meg elégitti őket, és aza forrás, <meg> mely [mely <meg> fölé írva, világosabb tintával.]

⁷⁴ a süketek <sz> hallanak, és anémak szolnak.

roztatot. noha ő veszi ki az embereket. abetegségeknek
ostori alal. a kereszten kinokot szenvedet, noha ő mentet
meg minket a kinoktól. melyeket érdemlettünk. végtire meg
holt, noha ő támaszttya fel a holtakat. de fel támadot, hogy
5 soha többé meg ne halyon, azért hogy az új életre való remén-
ség meg vettesse velünk ahalált.

aug. 1 1.
de oomf.
er e. 35

Az Isteni ige, mondgya meg másut szent ágoston. hogy
magát például adgya azoknak. kik az Istenhez⁷⁵ akarnak
térni, olyan formában igazgatta beszédit, tselekedetit. és szen-
10 vedésit, hogy életének⁷⁶ minden részetskéje. ami üdvességünkre
légyen. az ő maga viselése. a mi rendünk. nem is vét-[19a:]-
kezhettünk egyéb képen. mondgya szent ágoston. hanem ha
azt kívánnyuk, amit ő meg⁷⁷ vetet, vagy ha attól el távozunk,
amit el akart szenvedni. és az ő példája⁷⁸ minket meg eleveni-
15 tet. meg világositván minket, mivel utálatossá tette előttünk
mind azt. valamit maga el került, és mind azokat anyomoru-
ságokat, a melyeket szenvedet, kedveseké tette előttünk.

aug. de
var. rel.
e 18.

V Hogy lehesen hasznal olvasni akristus életét.

A leg fővebb tanáts. ez iránt nem más⁷⁹ hanem hogy elnem
kel soha felejteni hogy kitsoda az, akinek az életét olvasák.
20 és ugy nem lehet meg ütközni az ő erőtlenségin. és szenvedé-
sin. ugy tekintvén azokat. mint kételenségből valokot. a kris-
tus Jesus, Isten, és ebből következik, hogy ő minden ható,
semmi rajta nem történhetet tehát akarattya ellen. és tsak
azért szenvedet mert azt akarta, és anyit amenyit akart. a
25 midőn a kereszten meg láttyuk halni. emlékezünk meg arrol.
hogy mit mondot, hogy maga adgya az életét. és azt tölle sen-
ki el nem veheti. hogy ha az ellensége keziben esik. emléke-
zünk meg arol., hogy sokszor meg szabaditotta magát kezek-
ből tsuda által, és hogy minek előtte meg⁸⁰ hagyta magát fo-
30 gatni, a földre estenek ő előtte, tsak egy szavára. hogy ha az

joan 10.
18

⁷⁵ az Istenhez <t> akarnak térni,

⁷⁶ életének [életének-ből javítva, az ékezet áthúzásával;] minden
[en — sorközi beszúrás.]

⁷⁷ meg [Beszúrás világosabb tintával.]

⁷⁸ példája [á—i-ből javítva.]

⁷⁹ más [Beszúrás.]

⁸⁰ meg hagyta magát [e—a-ből javítva.]

évangyelisták, kik tsak az ember tselekedetit akarták le⁸¹ irni. némelykor valamely gyengeségben. vagy fel haborodásban adgyák előnkben, a melyekben [19b:] akarattyok ellen esnek atőb emberek, emlékezünk meg arrol. hogy a
5 mely évangyélisa. aző Istenségének meg bizonyítására irt, mi nékünk azt mondgya, hogy azok a fel haborodások benne, akarattal valok voltanak. és hogy ő maga háborította fel magát.

Azt ne mondgyuk. hogy azok a fel haborodások. és erőtlenségek. nem illettek az Istenhez, de sőt még tisztellyük azokat, mivel ugy tettzet annak, aki maga az erő. és böltsége az atyának. visgálljuk meg hogy mitsoda szándékben vette fel gyarloságinkot, és nyomoruságinkot, és meg fogjuk látni, hogy az ő alázatoságiért, nem hogy meg kellene pirulnunk, de sőt még tsudalnunk kell hogy mitsoda tsudálatos
15 szövetségek vagyon azoknak. avégel, amelyre tzélozot. ez avég pedig a mi üdveségünk. azok a meg aláztatások. a melyeket eleinte mindgyárt bolondságnak tarták apogányok. szükséges orvosági valának a mi kevélységünk meg gyógyítására. és a mi orvosunk, maga akart előbször élni azal az orvoságal., hogy azt édesebbé, és könnyebbé tegye a betegnek. akit meg akart gyógyítani.

Némelykor ugy tselekszik mint Isten. némelykor ugy mint ember, és mind Isteni, mind emberi tselekedetit, a mi hasznunkra akarta fordítani, ha fényesit atsudákban. azért tselekeszi hogy hígyünk ő benne, és hogy el hitesse velünk, hogy a midön szenvedni fog, nem szükségből szenved. [20a:] hanem hozánk valo szeretetiből. és hogy ha el fedezi Istenségének ditsőségit. a mi gyarloságinknak fedele alá, azért
25 tselekeszi hogy⁸² szeresük. és hogy kalauzunk lehesen. meg mutatván példájával, hogy mit kellesék tselekednünk, és szenvednünk. azt láttyuk, hogy amidön meg akarták kövezni az ellenségi közöt el rejtette magát. és semmit néki nem tehettek,⁸³ azért, hogy amidön meg ölik, hálaadásal. legyünk
35 haláláért, a melyet akarattyából, szenvedí, és ami hasznun-

⁸¹ akarták le <in> irni.

⁸² hogy szeresük. [*g—sz-ből ? javítva.*]

⁸³ tehettek, [*tehatték-ből javítva az ékezet áthúzásával.*]

kért. és némelykor el szalad ellenségi elől. azért, hogy meg vigasztallya hiveit, akik oly tsudálatosan el nem rejthetnék magukat valamint ő,⁸⁴ az üldözőjok előtt. ahalálra maga mégyen, hogy engedelmeskedgyek az atya akarattyának,
⁵ és hogy nekünk meg mutassa. mitsoda bátorság. kel el szenvednünk. mind azokat anyomoruságokat. a melyek alá tettzik Istennek minket vetni, ahohérok keze által hal meg. mind azon által azt mondgya, hogy maga ajánlya magát. meg akarván nélkünk mutatni, hogy az Istenhez valo szeretetből, és az ő akarattyához valo engedelmeségből. tselekeszi⁸⁵ magunknak tulajdonithattjuk a szenvedéseket a melyeket szenvedtet⁸⁶ velünk valamely idegen erő. mint ha mi választottuk volna azokat ő érette. ő magát fel háboritgya, és fél a halálhoz valo közelgetésekor., a melyet akarattyából fogja
¹⁰ szenvedni, és amelyet régtől fogva sohajtotta, és magában érezni akarja. a poháral valo ellen-[20b:]kezést. a melyet akarja az atya hogy meg igya, nem azért hogy mi azt gondollyuk hogy kételenségből kellene azt meg inya, hanem azért, hogy meg vigasztallya, és oktassa azokat akik erőszakos,
¹⁵ vagy természet szerént valo halálal hálnak meg.

Kimondhatná meg, hogy mitsoda hasznos nélkünk, eza tsudálatos kedvezése az Isteni bölcseségnek, a ki mitsoda nagy joságal szabja magát ami nyomoruságinkhoz, és gyengeséginkhez, ki hitette volna el magával, szükséges voltát az
²⁵ üdveségre, aszenvedésnek,⁸⁷ és a kereszt hordozásnak, ha akristus nem szenvedet. és fel nem feszitet volna érettünk. ki hitte volna, hogy szenvedhesen., érezvén magában azt azirtozást, amellyel vagy on a természet a szenvedéshez. hogy ha a kristus. nem akarta volna azt magais érezni, ? kitsoda
³⁰ az. aki gondolhatta volna. hogy eleget tehessen az Istennek a szenvedésekel. a melyekre⁸⁸ magokat nem adhatták volna, és

⁸⁴ ő, [Beszúrás világosabb tintával.]

⁸⁵ tselekeszi [Kereszttel jelölt beszúrás a sor előtti margón, világosabb tintával;] maguknak tulajdonit(ty)hattjuk [j—l-ből jav.]

⁸⁶ szenvedtet(i) velünk

⁸⁷ aszenvedésnek, [nek—n-je r-ből javítva.]

⁸⁸ a melyekre [a melyeket-ből javítva.] magokat nem adhatták volna, és a melyek(ért)től irtoztanak(, volna,) hogy ha

a melyektől irtoztanak hogy ha az az irtozás ki nem tettzet volna akristusban, kitsoda az? aki nem retteget volna a viaskodástól., a melyel meg kel gyözni a haláltól valo irtozást, hogy ha nem láttuk volna a mi menyei orvosunkot
5 vért, és vizet izadni viaskodásában.? ez az⁸⁹ akarattal valo fel háborodása a kristusnak, vigasztalására vagyon. a mi akaratumk ellen valo fel haborodásunknak, meg mutatván [21a:] nékünk, hogy anem vétek, mivel az Isten fia érezni akarta azt magában. meg is tanitot arra hogy mitsoda
10 modon tehesük azt érdemesé Isten előtt, el mondván néki fiával, ate akaratomd légyen meg, és nem a miénk. eszerént tehát a mi meg váltonknak erőtlenségi nem fognak nékünk tettzeni, mint illetleneknek Istenhez, de söt még igen méltóká az ő véghetetlen irgalmaságához. a melyel meg akart
15 minket váltani, az ő alazatossági a mi ditsőségünkre válnak, mivel érettünk alázta meg magát, imádni fogjuk aző alatsonságit, és el hitettyük magunkal, hogy tellyes szeretettel tartozunk. annak az üdveségünkért szenvedő Istennek.

A második tanács amelyet adhatnak. hogy hasznal lehesen olvasni az üdvezítő életét, a. hogy tsak abban a szándékban kel olvasni, hogy ahoz szabja a magáét, az embernek minden szentsége abból áll, hogy akristust kövesse, az Isten minket arra rendelt, mondgya szent pál. hogy hasonlok
20 legyünk az ő fia képéhez. meg másut ugyan azon a postol. arra tanyit. mint hogy az ő embernek képét viseltük, követvén atestnek roszt kivánságit, az új embernek képét kel viselnünk.
25 a ki is akristus. akinek életéhez kel intézni a miéinket, nem tsak atudásnak kedviért kel olvasni aző életét, ne tsak azért hogy tudgyuk mit tselekedet, hanem azért. hogy meg tanuljuk aző tselekedetiből, hogy mit kel nékünk tselekedni, azt mondgya vala a sidok-[21b:]nak. akik gyönyörűséggel halgatták a szent jános predikációit,⁹⁰ jános fényes, és égő lámpás volt, és vigadni akartatok egy kevés ideig az ő fényeségének világosságánál. nem eszerént kel tekinteni azt. aki
30 valóságos világosága az embereknek, ő világosságban vezet⁹¹

⁸⁹ az [z — sorközi beszúrás.] <fel haborod> akarattal valo fel háborodása

⁹⁰ predikációit.: [r—e-ből javítva.]

⁹¹ vezet [ti — beszúrás.]

az örök boldogságra nem azokat. akik tsak abban gyönyörködnek, hogy meg tudhassák tselekedetit, hanem azokat, akik hűségel követik az ő példáit.

A midön nem tudgyuk, hogy a kristus mit tselekedet. és
5 mit tanitot e földön. olyanok vagyunk, mint az olyan utozok,
akik óttzaka járván. nem tudgyák hogy el tévelyedtek. mert
nem láthattják uttyokot, és⁹² amidön akristus életét kezd-
gyük olvasni, olyanoká kel lennünk mint ezek az utozok. a
kik mihent meg hajnalik, észre veszik tévelygéseket, és ajó
10 utra viszá térnek. menyi keresztény. vagyon olyan. aki azt
hiszi hamisan., hogy üdvezülhet. ha a világi szokást követi
is. ha magat szereti is. ha keresi is meg elégíteni érzékeny-
ségeit. és ha el kerüli is ami néki nem tettzik. ? menyin
vannak olyanok. akik azt tarttyák. hogy nem tartoznak
15 kereszttyeket viselni, penitentziát tartani, a gyalázatot el
szenvedni. az ellenségeket szeretni, magokat gyüölöni, és
mindeneknek ellene mondani.

Honnét jö ez a tévelygés, amelyben töltik nagyob része az
embereknek életeket, hanem attol, hogy nem [22a:] oktat-
20 tyák magokat akristus életére, vagy hogy azt ugy nem tekin-
tik mint olyan rendet, amelyhez kel szabni életeket. a sidok
nem követék avilágoságot, mely előttök járt, mert nem üsmert-
ték, mind azon által ök meg menthetetlenek, akeresztények.
hittel valyák azt üsmérni. de arra nem vigyáznak, vagy ha
25 vigyáznak is. nem akarják követni.

A jövendölés melyet tett simeon atemplomban a kristus-
ról, bé tellyesedik minden nap. akeresztényeknek nagyob
résziben. ez a gyermek, mondá. sokaknak romlására, és fel
támadására⁹³ léssen, és jelül tétetik, melynek ellene monda-
30 nak. ő fel támadására léssen azoknak, kik az ő életét olva-
sák. és akik meg üsmervén rendetlen életeket, el hadgyák
setettségeket. és tévelygéseket.. és álhatatoságal. követni
akarják. a menyei világoságot, és kalauzt, de ugyan azon
világosság romlására leszen azoknak. kik szemeket nem akar-
35 ják arra vetni, hogy meg lassák az utat. melyet nékik mutat,

⁹² és [Beszúrás.]

⁹³ fel támadására [e—r-ből javítva;] léssen, és jelül tétetik, [tétetik, — harmadik t-je k-ből javítva.]

vagy ha nézik is, de haszontalanul. mivel azt nem tselekeszik,⁹⁴ amire tanította hogy tselekedgyék. eszerént tzellya a kristus, sokak ellene mondásának. tegyük fel hogy valamely követ tettek. a mezőre jelül, hogy a jó utat meg mutassa, és hogy az utozók azon akarván el menni, más utra mennek. nem arra a melyet ajel. mutat., az ilyen jelnek mondanak ellene, ugyan így is tselekesznek az olyanok., akik. [22b:] akristus életét olvasák. nem akarván azt követni, azért jött el hogy meg mutassa a menyei utat, és ki végyen.

¹⁰ a pokolnak uttyárol, ő maga előttünk jár, hogy el ne tévelyedgyünk, és hogy a jó utat. aroszért el hagyjuk, arra tanyit, hogy minden más út nem az a melyen ő jár, a halálra vezet, az ő intésit halgattyák, és az ő példait láttyák, de tsak ugy élnek. mint annak előtte, egyedül hagyák jární, még is azt

¹⁵ reménlik hogy oda érkeznek, ahová ő megyen, ha nem követik is. enem ellen mondásé. és nem hazutolásé,? tsak gondolni is irtoztato volna? mind azon által ez így vagyon. valaki nem akarja az életét akristus életéhez alkalmaztatni, az olyan. vagy ellene mond üdveségének. ha a kristust igaznak tarttya, vagy azt tarttya. hogy a kristus nem igazat prédikállot. hogy ha más uton akar üdvezülni, nem azon a melyet mutatot néki.

Tsak azért kel tehát az ő életet olvasni. hogy⁹⁵ nekünk például légyen, úgy hogy minden magunk viselésében, azövé

²⁵ ki tessék, el is mondhassuk az apostolal. már nem én élek, hanem akristus él én bennem. hogy azt el érhesük. nem elég tsak⁹⁶ olvasni, hanem arrol gondolkodni kel, és magunkra szabni amit olvasunk, mivel tsak ilyen formában lehet haszonra fordítani ezt az olvasást, semmi el hagyásra való

³⁰ nintsen az Isten fiának historiájában. és mint hogy mindent a mi üdvesé-[23a:]güinkre tselekedet. nintsen leg kiseb tzikelyecskeis., az ő életében, a melyet hasznunkra nem⁹⁷ lehetne forditanunk. hogy arra figyelmeteségel vigyázunk.

⁹⁴ tselekeszik, [Első s—e-ből javítva.]

⁹⁵ hogy <miénk> nekünk [nekünk <miénk> fölé írva, sorvégen.]

⁹⁶ tsak <az> olvasás, ni, [A fölösleges és szótag nincs törölve.] <hogy> hanem

⁹⁷ nem <fordíthatnok,> lehetne forditanunk.

szükséges tehát hogy a leg kisebb részecskéit is meg vizsgáljuk hogy mitsoda hasznunkra lehetne, és hogy mitsoda indulatot indíthat mi bennünk, mivel a szükséges, hogy a kristus életének olvasása, némelykor minket oktáson, némelykor meg 5 szégyenítsen, némelykor meg vigasztaljon, és bátorítson, és végtire, hogy szeretetet, hálaadást, tisztelget, örömet, töredelmiséget, reméniséget, vagy félelmet indíttson mi bennünk.

A kristusnak egész élete. tsuda tételből. tanításból, tsele- 10 kedetből, és szenvedésből áll. tsudákat, azért tett hogy meg bizonyítsa Istenségét. és hogy jól tegyen azokat. kik hozzá folyamodtanak, és segítségét kérték, hogy pediglen azokat atsudákat, hasznal lehesen olvasni, tegyük azoknak helyi- 15 ben⁹⁸ magunkot, a kik azokat látták. és akikért azok tététek, az elsők, a kik bizonyági valának azoknak atsudaknak. hittek abban aki azokat tselekedte. ötet ditsérték. és imádták. tanítványi lettek, tselekedgyünk hasonló képen, amidön 20 olvasuk, a mit ők láttak, imádjuk a kristus Jesust. üsmérjük ötet Istenünknek lenni. az ő Istenségéről való hitnek tselekedetit tenni elne mulasuk, és szentellyük egészen magunkot az ő szolgálattyára. mivel ötet ugy tisztelik mint Istent. ha néki engedelmeskednek. és szeretik.

[23b:] Azután illessük magunkra mind azt, valamit tsele- kedtek azok, akiknek szükségéről tsudálatosan tett akris- 25 tus, minden testi gyógyítási. a mi lelki betegséginket jelentették, a vétek ami bél pokloságunk, sukettségünk. vakságunk, inaszakadságunk, halálunk. tselekedgyük mind azt a mi lelkünk meg gyógyulásáért, valamit tselekedtenek a betegek. a testi egészségnek meg nyeréséért, menyünk vélek 30 együt a kristus eleiben. és mondgyuk néki a bélpoklosal, ha akarod meg gyógyíthatz engemet,⁹⁹ a vakal, nyisd meg szemeimet. és tselekedgyed had lássak. eszerént a többivel is. vizsgáljuk meg abban. amit akristus kivant azoktól. kik 35 szükségekben. hozzája folyamodtanak, hogy töllünk mit kíván, hogy meg enyhittse¹⁰⁰ nyomoruságinkot., tekénttsük meg

⁹⁸ helyiben [*helyiből*-ből javítva.]

⁹⁹ engemet, <egy> a vakal,

¹⁰⁰ meg enyhittse<sse> [Előbb *meg enyhíttesse* volt; a *tt* után betoldotta a hosszúszerű / betűt, a *sse* részt törölte.]

háláadoságít, hitit, szeretetít,¹⁰¹ azoknak, akiket oly tsudálatosan meg szabadította nyomoruságokból. mint annak kápit. amellyet nekünk is kel érezni magunkban avett kegyelmekért.

A kristus oktatásit. tisztelettel kel olvasni., és eza tisztelet⁵ abból áll, hogy higyéék. és kövessék a mit tanyit, ő az igazság, tsak ezaz igazság üdvezithet minket, arról is fogunk meg itéltetni, a mire a tanyit. azt ugy kel halgatni mint tanitványoknak, és hitelt [24a:] kel adni mind annak amit mond, eleiben kel tenni setéttésinket, hogy meg világossítsa.¹⁰ és lépesinket, hogy meg igazítsa, epediglen ugy lesz meg, ha magunkra vessük a kristus beszédit, meg vizsgálván magunkot arról. a mit mond, ugy hogy meg itéllyük magunkot. ha azon¹⁰² az uton kívül vagyunk, a melyre tanit. és hogy magunkot rendbe vegyük. követvén azt a mit¹⁰³ parantsol.

¹⁵ Mint hogy az ő beszéde rende minden igasságnak, ugyan arról is kell itéletet tenni a mi tselekedetinkről, és azokat jonak, vagy rosznak tartani, a mint már azok meg egyeznek, vagy ellenkeznek azal, de azt sem kel el felejteni egy szers mind, hogy az arend el mulhatatlan. és meg változhatatlan.²⁰ a meg nem változik, és a mit kárhoztat., a mindenkor rosz léssen, a meg nem hajol. hogy a mi hajlandóságinkhoz¹⁰⁴ alkalmaztassa magát. hejában igyekeznénk arra erőltetni. hogy azt mondgya a mi nekünk tettzenék. holot nekünk kel ahoz alkalmaztatni magunkot, és meg nyugodni azon amit²⁵ mond. hogy ha az, a mit parantsol. nekünk nehéznek tettzik, a mi meg romlot szivünknek tulajdonittsuk, és kérjük a kristust, hogy meg gyógyitván minket kegyelmével, véghez vihesük parantsolatit. a midön olyan dolgot találunk beszédiben, a melyet nem értünk. kérjük ötet. [24b:] hogy értettesse meg azt velünk hogy ha annak értelme szükséges üdveségunkre; folyamodgyunk pásztorinkhoz hogy meg magyarázák nekünk, és addig a meg világositást vehessünk, táplállyuk magunkot az igazságokal. a melyek világasak, és

¹⁰¹ szeretetít, [Harmadik e—i-ből javítva;] azoknak, akiket [el — beszúrás.]

¹⁰² azon [Beszúrás;] az uton kívül vagyunk, a mely(ly)re [tör- és elválasztás után, a sor elején.]

¹⁰³ a mit <tan> parantsol.

¹⁰⁴ hajdoságinkhoz [Elírás *hajlandóságinkhoz* helyett.]

igyekezzünk hűségel követni azt amit meg foghatunk, hogy meg érdemelhesük az értelmet annak a mit még meg nem foghatunk.

Hogy hasznunkra fordithasuk akristus tselekedetit, ugy
5 kel azokot tekinteni. mint rendét, és formáját, ami magunk viselésének, itt meg különböztetik az üdvezítő különös tselekedetit. atsuda tételeitől. mert atsudákat ugy tekintik. mint azokért valokot, akikért tselekedte és atselekedetit, önnön magáért. ő azt akarja, hogy tsudálljuk tsuda tételeit.,
10 de azt is akarja. hogy kövessük tselekedetit, ő, akülönösön valo maga viselésiben. minket akart¹⁰⁵ jelenteni. vagy is hozánk hasonlitani, ezen okra valo nézve mondgya, hogy tanullyunk ő tölle, nem a vakokot meg világositani. és holtakat fel támasztani. hanem alázatos. és kegyes szivnek
15 lenni. a midön valamely beteget meg gyógyit, vagy ött kenyérel, öt ezer embert¹⁰⁶ meg elégit. akoron nem öbenne. tekintem magamot, hogy én is ötet kövessem, hanem abetegben, akit meg gyógyitot. és a népben, akit táplált, mivel én is beteg vagyok, és szükséges nékem is akenyér. ez
20 igy lévén. az üdvezítő tsudá-[25a:]ibol meg tudom hogy mit tselekeszik a lelkem gyógyítására. vagy táplálására, azt is meg tudom anéptől, vagy abetegtől. hogy mit kellesék tselekednem, hogy meg nyerhesem anékem szükséges kegyelmeket. de amidön atsudákhoz valamely¹⁰⁷ tselekedetet téssen,
25 a mely különösön ötet magát tekinti. akoron öbenne tekintem magamot, és ötet kel követnem, példanak okáért, meg tilttya abetegnek ki nyilatkoztatni a tsudát, melyet ő ertette tselekedet, és el szalad¹⁰⁸ a nép közül, a kit meg elégittet, hogy királllyá ne tegye, az ilyen tselekedetihez kel tehát.
30 alkalmaztatni amagam viselésit, és követnem kell példáját, el kerülván valamint ő a hejában valo ditsőséget, és a nagyra vágyást.

¹⁰⁵ akart <meg mutatni> jelenteni. [*jelenteni* <meg mutatni> fölé írva világosabb tintával;] vagy is hozánk hasonlitani, [*hozánk* — beszúrás világosabb tintával.]

¹⁰⁶ embert [A tárgyrat utólag írta be, világosabb tintával.]

¹⁰⁷ valamely <kulo> tselekedetet [Törlés a sor elején.]

¹⁰⁸ szalad [*l—k*-ból javítva.] a nép közül, a kit meg elégittet, hogy királllyá <te> ne tegye,

5 Azal az elmével, és igyekezettel kel tehát olvasni az Isten
fiának tselekedetét, a mint meg mondottuk ide felyeb. az ő
beszédit azért. hogy azokhoz szabjuk magunkot, mivel
hasonlo kötelességgel. tartozunk követni az ő példáit, mint a
10 melyel tartozunk engedelmeskedni beszédinek, mind beszé-
dével, mind tselekedetivel, azt az utat akarta meg mutatni,
a melyen kel járnunk, ugyan erre valo nevez is, kel meg tud-
nunk, hogy mit mondot, és tselekedet, de az Isten fiának
tselekedetiben, leg inkább azt kel meg gondolnunk, hogy
15 mitsoda szándéka volt tselekedetiben. és mitsoda jó erköl-
csöt mutatot ki abban, mivel leg inkább, ezt a szándékot. és
ezt [25b:] a jó erkölcsöt tartozunk követni. ő az apostolinak
lábokot meg mosa, ebben a tselekedetiben, az alázatoságnak
jó erkölce fényeskedik, és ő magát, azért alázta ilyen for-
20 mán meg, hogy minket az alázatoságra tanítottson. ő a bünö-
sökkel eszik, ennek a tselekedetnek szándéka, a felebaráti sze-
retettől vagyon, ugyan ezt a szeretetet is jovallya nekünk
példájával.

Végtire meg kel tanulnunk, és követniünk akristus kegyesé-
20 git, mert mint hogy a szeretet akezde. minden tselekedete-
tinek,¹⁰⁰ a mi tselekedetink is jók. vagy roszak, ahoz képest.
a mint a szeretet. a melyből erednek., jó, vagy ros, a mi
szeretetünk, jó, ha ugy szeretünk a mint a kristus szeretet,
és ha azt szerettyük. a mit ő szeretet, a mi szeretetünk ros,
25 ha azt szerettyük, a mit ő nem szeretet. ő agazdagságot, ditső-
séget. gyönyörüséget nem szeretete, sött még ezeket meg
vetette. ő nem kerulte a szegénységet. a köny hullatást,
abestelenséget, fájdalmat, gyalázatot, ahalált, ő tsak az
attya ditsőségét kereste. és minden igyekezete a volt, hogy
30 néki tessék, és néki engedelmeskedgyék. egy szoval. örökös-
sön tsak az Istent szeretete, és avétket gyűlölte, ő a világi
jóktol magát el¹¹⁰ vonta akarattyából, és annak gonoszságá-
tol nem tartot. ugyan ezt is akarta nekünk tudtunkra adni.
életének minden maga viselé-[26a:]sével, és ugyan ezt is kel
35 követniünk. és erről gondolkodnunk, életünknek, minden
napjaiban.

¹⁰⁰ tselekedet(ünk)inek, [i—ü-ből javítva; az ü betű ékezetét
nem törölte, csak aláírt egy pontot.]

¹¹⁰ el vonta [Az e fölött áthúzott vessző.]

Immár minden meg lévén mondva, még egy néhány szót kel mondanunk arról, hogy mitsoda. hasznot kel venni, a kristus szenvedésinek olvasásából, szükséges azt úgy tekinteni, mint akaratal valo szenvedést, és igen jó azt úgy tekintenünk mint két ókból valo szenvedést, it¹¹¹ az ő szenvedési közü számlállyák, nem tsak azt, a mit ellenségeitől szenvedet,¹¹² hanem minden alatsonságit és emberi erőtelenségit, mint agyermekséget. éhséget, szomjuságot, fáradságot, félelmet, a sok járást., és közönségesen. mind azokat a nyomorúságokat, a melyeket tettzet neki fel venni a mi üdveségiünkért,

Először, azért szenvedet. hogy eleget tegyen az Isten igasságának vétkeinkért. és magára vette. noha ártatlan volt, a vétkeinkért valo büntetést., hogy meg mentene az örökös büntetéstől., a melyre ítelttünk volt. az Istennek igasságos ítéletiből. eminket két dologra kötelez, eloször, hogy nagy hála ado szeretettel. legyünk. a kristushoz. a ki mi érettünk szenved, és aki mindent el követ, hogy meg üsmértesse velünk. hozánk valo nagy szeretetét., a második a. hogy tellyeségel valo gyűlölségel, és¹¹³ irtozásal legyünk avétekhez. a melyet tsak az Isten-[26b:]nek., szenvedési, és halála által lehetet el törölni.

Másodsor. ha úgy tekéntik a kristus szenvedésit. mint olyat, a mely a mi oktatásunkra valo, lehet azt olvasván. ilyen formán gondolkodni. el kel magunkal hitetni, hogy tellyeségel szükséges az üdveségért valo szenvedés, mivel tsak azon az uton vezet oda az üdvezítő. és ugyan azon¹¹⁴ ment bé oda maga is, szégyenleni kel a lágyságot, a melyel, oly igen kerülük mind azt, valami sanyargathatná az érzékenységeket, vagy meg alázná az elmét, meg tekintvén magunkot mint bünöst, és a kristust, mint ártatlant. az orvos él az orvoságal. a melyre szüksége nintsen, a beteg azt meg veti. noha néki tellyeségel szükséges az üldoztetésben vigasztalást találnak. mivel az urokal. egy állapotban vannak, egy szoval. meg visgalván a kristusnak minden maga

¹¹¹ it [és-ből javítva.]

¹¹² szenvedet, <h> hanem

¹¹³ és és [Sorvégen leírva, új sor elején megismételve.]

¹¹⁴ azon ment bé

viselésit a szenvedésiben. a magokét meg szentelni, tölle meg tanulhatták.

A kristus, az atyától szenvedet., aki is ahalálra adta ötet, ő az emberektől szenvedet. a kik hálá adatlanságal fizették meg néki minden jó téteményit, a kik ötet meg vetették, gyalázták, káromlották, keresztre feszítették; végtire a maga akarattýából szenvedet, mivel ő maga magát ajánlotta áldozatul az emberek üdveségiért, az engedelmeség a melyel el vette az atya [27a:] kezéből a pohárt, minket arra tanyit, hogy zugolodás nélkül kel vennünk az Istentől küldetet kereszteket. ugy mint a betegséget. szomorúságót,¹¹⁵ jóság vesztésit, atyánk fia halálát, a mitsoda kegyesegel szenvedte mind azokat az¹¹⁶ gyalázatokot az emberektől. olyanal kellene mi nekünk is ellene állanunk aharagnak, és aboszu állásnak, a midön valaki meg bánt, az a buzgo szeretet, a melyel magát adta az atya ditsőségiért, és a mi üdveségünkért. minket arra tanyit, hogy meg szentellyük a valóságos Isteni szeretet által. mind azokat a szenvedéseket. a melyeket magunknak adunk.¹¹⁷ vétkeink botsánattyára. meg tanit példájával. hogy az emberi üldözéseket, az Isten kezeiből vegyük, és imádnunk kel aző igasságát, akár mely nagy igaságtalanságal. bányanak is velünk. mások, meg tanitot minket az ellenségünköt valo szeretetre, a gyalázatért, gyalázatal ne fizesünk, botsásunk meg annak a ki meg bánt, és joval fizesük a gonoszt, végtire arra is meg tanitot, hogy vigasztalnunk kel magunkot. aszervedésinkben. meg tekintvén aditsőséget. mely azokat fogja követni,

Ugyan azt is kel még igen jól fel jegyezni.¹¹⁸ az olvasásban, hogy mit szenvedet érettünk akristus, netekintsük tsak azt, mondgya szent agoston. hogy mere mégyen az. [27b:] Isten fia, hanem azt is tekintsük, hogy hová mégyen, ő minket keskeny, darabos, és nehéz uton vezet, de az örökös ditsőségre vezet, kövesük ötet mind végig. ő alaton rendben áll, és afájdalmakban hal meg. de holta után fel támad, és mennyekben fel mégyen, ahol az atyának. jobb keze felől

¹¹⁵ szomorúságót, [d—á-ból javítva.]

¹¹⁶ az <emberekt> gyalázatokot az emberektől.

¹¹⁷ adunk. [u—ü-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹¹⁸ fel jegyezni. <hogy> az olvasásban, hogy

üll, ne vegyük el soha szemünket ő rolla, soha elne válaszuk
az ő ditsőségét szenvedésitől. amidőn szenved. tekinttsük
meg aboldogságot, melyet akar nyerni, és midőn ditsőségben
lálttjuk, emlékezünk meg arról. hogy a kereszt által ment bé
5 ditsőségében, a mint ő tselekedet, nekünk is ugy kel tsele-
kednünk, az ő szenvedésének, és boldogságának. társaságá-
ban hi minket.¹¹⁹ vagy is inkább társunká lett nyomoru-
ságunkban. hogy minket társaivá tenne boldogságában,¹²⁰
meg fogjuk látni, az ő halando életében, az életnek formáját,
10 amelyet kel élünk eföldön, és aző boldogságos életében. a
képít annak, a melyet nekünk készít menyekben, ha ugy
élünk, a mint¹²¹ ő élt., mert valamint szent Cypriánus mond-
gya, a keresztények még olyanok lesznek, valamint a kristus.
hogy ha olyanok mostanában, a mitsodás ő volt, *quod est*
15 *Christus.*¹²² *hoc érimus Christiani, si christum fuerimus imitati.*

[28a:] Végtire, az utolsó tanáts, a melyet adhatnak.
azoknak. akik hasznal akarják olvasni akristus életét,
ahogy, az az imádság,¹²³ meg előze, és kövesse az olvasást,
az olvasás előtt kérni kel az Istent., hogy az ő fia életének
20 minden részeiben, üsmertesse meg velünk,¹²⁴ mi formában
akarja, hogy mi azt hasznunkra fordithasuk, és az olvasás.
után, kérjük kegyelmet, hogy. követhesuk azt. a mire tanyit.
Az ige meg testesülvén.¹²⁵ köztünk maradot, mondgya az
évangyélium, tellyes lévén kegyelemel. és igazságal, ő hozta
25 el az igazságot. hogy hivatalunkra tanitson, és akegyelmet,
hogy követesse velünk, azt, amire az igazság tanitot, ez az
igazság, akinek. kel minket tanítani, minden tzikeleiben ki
tettzik az ő életének. de tsak a lelki szemek láthattják azt
meg. ő nékie kel. fel nyittani szemcinket, más képen: az ő
30 tselekedeti. és beszédi. olyanok léznek nekünk, mint a bé
zárt könyv, vagy mint a példa beszédek,¹²⁶ amelyeket nem

¹¹⁹ minkent. [Íráshiba *minket* helyett.]

¹²⁰ boldogságában, [A második *g*-*b*-ből javítva.]

¹²¹ a mint [*n*-*t*-ből javítva.]

¹²² Christus. <hogy> hoc érimus

¹²³ az imádság, <mint> meg előze, és kövesse az olvasást, [*olvasást*
— *olvasát*-ből javítva világosabb tintával.]

¹²⁴ velünk, <hogy> mi formában akarja, hogy

¹²⁵ meg testesülvén. <közünk> köztünk

¹²⁶ beszédek, [*bészédek*,-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

fogjuk érteni. és a midőn az igazság üsméretire. fel nyitnya szemünket.¹²⁷ kérjük arra, hogy gerjesze fel bennünk szeretetet. és adgya meg nékünk azt a kegyelmét. melyet szenvedésivel nyert nékünk. és a mely szeretetti tudományát. és követteti példájátt.,¹²⁸ [28b:] akristus emberré lett, hogy az emberek szeresék. azért élt hogy nékik meg mutassa mifor-
⁵ mában szeresék, és a¹²⁹ menyekben viszá ment. hogy nékik a szent lelket el küldgye, a ki is az ő szivekben öntse azt a szeretetet, a melyet kíván töllök. etehát¹³⁰ egész munkája az
¹⁰ üdveségünknek, üsmérjük meg magunkban, hogy mitsoda kötelességgel tartozunk szeretni akristust. tanullyuk meg az életéből, hogy mi formában akarja hogy szeresük, kérjük. kegyelmét, hogy ugy szerethesük amint kívantatik, és hogy adgya szívünkben azt atüzet. amelyről maga szól, Azért
¹⁵ jöttem el, hogy tüzet hintsek a földre, mit kívánok. hanem hogy meg gyullyon.

lak. 12.
49.

Vége

[29a: üres] [29b:] *Első könyv.*

A mely magában foglallya mind azt. valami¹³¹ lett keresztelő szent János fogantatásától fogvást. a kristus prédikálásának
²⁰ első esztendeiig. pag. 1. [32a]

Második könyv

A mely magában foglallya. a mit. a kristus tselekedet: predikálásának két első esztendejében. pag. 39. [51a]

Harmadik könyv

Mely magában foglallya mind azt. valamit akristus tselekedet predikálásának harmadik esztendejében: pag. 89. [76a]

Negyedik könyv

²⁵ Hogy mit tselekedet Jésus. jérusalemben győzedelmesen bé menetelétől fogvást. menyben menetelég. 181 [122a]

¹²⁷ szemünket [in—m-ből javítva.]

¹²⁸ példájátt., [Első t—k-ből? javítva.]

¹²⁹ a <myek> [: törlés a sor végén;] <meny> [: törlés új sor elején.] menyekben

¹³⁰ etehát [Második e—a-ból javítva.]

¹³¹ valami<t> lett

[30a:] A Kristus Jesus
Életének
Historiaja

Világ teremtmése¹³² után. négy ezer esztendő¹³² számlálnak, amelyek alatt, mindnyájan az emberek az ördögnek. kegyetlensége alatt sohajtoznak vala, akinek rabsága alá vettek volt, a véték által. csak nem az egész világot el borította⁵ volt. a bálványozásnak setéttsége. egyedül a sidó nép üsmérte az Istent, és ugyan csak az is várta a meg ígért messiást, mert mihent az ember a halálnak rabsága alá adá magát. az ördögnek. intselkedéséből, az kit¹³³ az Isten. azal fenyegeté. hogy egy aszony olyan fiat szülne, aki ő¹⁰ ellene hadakoznék. és az Isten meg üsmértetvén. és imádatatván magát. bizonyos számu¹³⁴ emberekkel. ugyan azoknak. [30b:] maradéki közül kellett születni, a kigyón való győzedelmesnek, és az emberek meg szabadítójának,

Leg először ábrahamnak ígére meg az Isten. hogy¹⁵ minden nemzetek meg áldatnak az ő maradékában. ezt az ígérést meg ujtá az után. mind Isáknak, mind jákobnak, és idővel. világosabban meg magyarázá. a jákob. tizen két fiától származot sidoknak., hogy miben. állana. a nemzetek áldása, reménséget adván nékik egy olyan meg váltorol.²⁰ akinek születését, életét. és halálát világosan meg mondotta nékik meg előre. sőt még azt is akará, hogy valami rajtok történnék, jelentené szüntelen azt a meg váltot, áldozatokat rende nékik. amelyek jelentené azt anagy áldozatot. a mely által eltörölné az emberek vétkeit, és ő érettek olyan²⁵ tsudákat tett, a melyek árnyéki. és jelei valának. azoknak, amelyeket idővel akart tenni az¹³⁵ egész világ üdveségiért

Ez így lévén, mindenek hirdették nékik azt az Isteni meg váltót, a proféták,¹³⁶ akiket az Isten sok izben küldöt hozzájuk, tudtokra adták nékik el jövetelét, és anyomoruságok.,

¹³² teremtmése(s) [s—t-ből javítva.]

¹³³ kit az Isten [kit — sorvégi, az — soreleji margóra írva.]

¹³⁴ számu [u—a-ből javítva.]

¹³⁵ az <világ> egész világ [az z-je utólag beszúrva.]

¹³⁶ a proféták, [r — javítva más betűből.]

a melyekel. ostorozta őket az Isteni igazság. rendeletlenségekért, buzgosággal ohajtatta, és nyukhatatlansággal. váratra vélek a mesiaszt, vagy a kristust, az első sidó szó, a másika görög, mindenike kenetetetet téssen. a [31a:] sidok
5 eszerént nevezék azt, akit ugy várták, mint egy nagy királyt. akit az Isten különös kenettel. fogja fel kenni. amely kenetnek, az ő királyoknak, és profétájoknak. fel kenetetések, tsak. jele volt.

Végtire, négy ezer esztendeig tarto várakozások után. az
10 idő, melyet az Isten, az emberek. váltságára rendelte volt. és a melyet a proféták. meg jövendölték. bé tellyesedék. a romaiak igen nagy békeségben valának augustus Császár uralkodása alatt, és a sidokon hérodes uralkodot., akit is a romaiak adták volt nékik királynak. ennek az idegen királynak.
15 uralkodása, nyilvánóságos jele volt. a messiás rövid idő alatt való el érkezésének. ezen jövendölése szerént jákobnak. Elnem¹³⁷ vétetik a fejedelmi pálcza judából. és a fejdelem¹³⁸ az ő agyékából. mig el nem jő, a ki el küldetik, és ő léssen., a nemzettségek várása. ugyan abban az időben is tellyesitté
20 bé az Isten. az ő öröktől fogva való szándékát. hogy akristus jésus, a¹³⁹ sidok. és apogányok. szabaditoja. a sidok között születésék. és végben vitte ő általa, az emberek üdveségének nagy munkáját, olyan formában. a mint az Évangyélium elönkben adgya. és a melyet le írjuk ebben a historiában.
25 [31b: üres]

¹³⁷ Elnem [*E* — *e*-ből javítva.]

¹³⁸ fejdelem [*Iem* — utólag beírva a sorvégi margóra.]

¹³⁹ a <po> sidok. és apogányok.

ELSŐ KÖNYV.

A mely magában foglalja mind azt, valami lett, kereszttelő
szent jános fogantatásától fogvást, akristus prédikálásának.
első esztendeiig.

I
sz. jános
foganta-
tók
luk. 1.

5 A sidok közöt vala egy szent pap, kinek neve zakariás volt.
cz a szent ember, az ő feleségével, Ersébethel, az Isten
parantsolatttyában szentül éltenek, mind ketten korosok
valának, az Isten meg akarván próbálni az ő jó erkölcsöket,
hogy az után azt nagyob fényeséggel jutalmaztassa meg,
nékik gyermeket nem adot vala, és meg engedte nékik
10 szenvedni a magtalanságnak gyalázatttyát, a melyet abban
az időben úgy tekintették., mint [32b:] menyei átkot, ugy
történék egykor, hogy zakariás a templomban szolgálván,
az ő rendi szerént, és az Istennek jó illatokat ajánlván,
a törvény parantsolattya szerént, Gabriel angyal meg jelenék
15 néki, és tudtára adá¹⁴² az Isten parantsolatttyából, hogy fia
lenne, kinek neve lenne jános, hogy az a fiu nagy lenne Isten
előtt, még az annya méhében bé töltenék szent lélekel.,
hogy a még meg fog¹⁴³ téríteni, sokakat az Izrael fiai közül.
és a ki az ur előtt fog járnai az Illyés lelkével, és erejével, hogy
20 néki utat készittsen, és az embereket arra inttse, hogy
ötet bé fogadgyák, Zakariás pedig kételkedék, ezeknek az-
igéreteknek igaz voltában, felelé az angyalnak, miről üsmér-
hetem én azt meg, hogy a mit mondasz az igaz légyen?
mivel én öreg vagyok, és azén feleségem már koros, az
25 Angyal, hihetlenségiről meg feddé, és meg mondá néki, hogy
azon szempillantásban, meg némulna, és mind addig nem
szollana, valamég mind azok bé nem tellyesednek, a miket

¹⁴⁰ Kritus [Íráshiba.]¹⁴¹ Historiája [s — későbbi beszúrás; sokkal kisebb, mint a többi
betű.]¹⁴² tudtára adá <h> az Isten [Törlés a sor elején.]¹⁴³ meg fog téríteni. [fog — beszúrás; második i—e-ből javítva.]

meg jövendölt néki. zakariás azon órában meg némulván. anépnék nem szolhata. hanem tsak jelek által mutogatot. aki is észre vévé. abból. hogy valamely látása lett volna.

Zakarias, el végezvén amaga szolgálattyanak [33a:] az
5 ideit, vissza tére amaga házához, mely judeának egyik városá-
ban volt. és az Isten bé tellyesité. a mit az angyal által
mondatot volt¹⁴⁴ néki, mivel Ersébet fiat fogant méhében,
és nagy rejtékben marada ött holnapig, hogy az alat. tsak
egyedül az Isten előtt vigadhason. azért akegyelemért
10 melyet tett véle, meg mentvén ötet. a magtalanságnak
gyalázattyanól, és olyan fiat adván néki. akiről oly nagy
dolgokot mondottanak.

II
a krisztus
foganta-
tásáról.
luk. 1.

Ersébeth, hat holnapig terhes volt, a midön az Isten. ugyan
azon Angyalt. a kit Zakariáshoz küldöt. volt, galiléai
15 názareth városában küldé. hogy akrisztus születésit tudtára
adná annak a személynek. a kit öröktől fogva. anyának
választotta volt. ez a személy. David familiájából valo
szent szüz volt, kinek neve volt Mária, akit ugyan azon
familiából valo josef nevü ember el jegyzette volt. és a ki
20 szüzeségben élvén, az ő férje néki, mind bizonyosága. mind
hiv örzője volt tisztaságának, az Angyal. bé menvén házá-
ban köszönté és mondá néki. üdvez légy. oh' malasztal
tellyes. az¹⁴⁵ ur vagyon teveled. tevagy áldot az aszonyi
állatok közöt. a szent szüz. nagyon meg háborodék az angyal
25 jelen valo létin. és igen álmelkedék köszöntésin.¹⁴⁶ de az
angyal meg báto-[33b:]rittá, mondván hogy ne félyen,
és hogy olyan fiat szülne. a ki nagy lészen. aki a magosság-
béli fiának hivatatik, akinek az Isten véghetetlen birodalmat
ád. és azt a fiát jesusnak neveze. az az üdvezítőnek. a szent
30 szüz meg gondolván hogy mitsoda formában élne szent
josefel, és nem¹⁴⁷ látván modgyát miképen tarthassa meg
szüzeségit. ha anyává lészen, mondá az angyalnak, hogy
lehet a meg, mivel embert nem üsmérek, az Angyal felelé
néki, hogy az a szent fia, akit az Isten fiának fogják hini,
35 a szent léleknek láthatatlan erejétől fog tölle születni. és meg

¹⁴⁴ volt néki, [t—n-ből javítva;] mivel [i—e-ből javítva.]

¹⁴⁵ az [Beszúrás.]

¹⁴⁶ köszöntésin. [sz—n-ből javítva.]

¹⁴⁷ nem [Sor alatti beszúrás.]

akarván néki mutatni hogy Isten előtt nem lévén semmi lehetetlen, véghez viszi benne. minden hatóságának. ezt nagy tsudáját, az után tudtára adá néki hogy mitörtént légyen az ő rokonával. Ersébethel. aki is anyi sok időkig tarto maktalansága után. már hat holnapi terhes. ezeket halván a szent szüz. észre vévő hogy anya lévén, szüzeségit el nem veszténé. alázatoságal. engedelmeskedék az Isten parantsolattyának. és mondá az anyálnak, imé az urnak szolgálója, legyen nékem ate mondásod szerént., az angyal¹⁴⁸ el menvén tölle. a szent lélek réája szálla véghez vivé benne a nagy titkot. a melyhez készítette volt őtet. annak előtte sokal.¹⁴⁹ néki adot bövséges malasztival. a szent szüz. méhében fogadá. az Isten fiát, a szent háromságnak második személyét, ki meg testesülc, az az. hogy emberé lett. [34a:]¹⁵ testet, és lelket vévén magának valamint mi. ennek a tiszta és alázatos szüznek méhében

Maria meg tudván az ő rokonának terhben való letit, nagy siettséggel mene látogatására. oda érkezhvén. mindgyárt köszönté arokonát. Ersébeth pedig, mihent meg hallá a szavát, azonal érzé, hogy a magzattya. örömében röpöse méhében. és bé telvén szent lélekel. fel kiálta áldot vagy az aszonyi állatok között. és áldot ate méhednek gyümölcse, hounét vagyon enékem. hogy az én uramnak anya¹⁵⁰ jöjjön hozám, az után meg mondá a szent szüznek. mint röpösöt²⁵ méhében a magzattya. és ismét mondá. boldog vagy hogy hittél. mert valamiket meg mondatot néked az ur. azok mind bé tellyesednek. A szent szüznek szive, ezekért adítséretékért fel nem fuvalkodék. meg üsmérte az Istentől vett malasztakot, ugyan az¹⁵¹ ő ditsőségire is akarta azokat fordítani,³⁰ és nem hogy hitének tulajdonította. volna mind azt. a minek benne bé kellett tellyesedni, hanem azt tisztán. ateremptő irgalmaságának tulajdonittá. mondván, magasztallya az én lelkem az urat, és az én lelkem örvendezen. az én meg váltó Istenemben. mert meg tekintette alázatoságát szolgálójának, amidön az Istennek úgy tettzik, aleg kiseb teremtet

III
a sz. szüz
látogatá-
sáról.
luk. 1.

¹⁴⁸ az angyal [y — sor alatti beszúrás világosabb tintával.]

¹⁴⁹ sokal. <beléje.> néki

¹⁵⁰ anya [Beszúrás világosabb tintával.]

¹⁵¹ az ő [a—ő-ből javítva, az ő ékezetének meghagyásával.]

állattya által is. nagy [34b:] dolgokat viszen végben; ő előtte kedves dolog, az alázatosokat fel magasztalni, és a földre vetni, a kevélyeket. és hogy ő hiv az ígéletiben, mivel azért választotta ötet fiának anyává. hogy bé tölttse
5 az irgalmaságot. melyet meg ígerte volt. ábráhamnak. és atöb patriárkákknak.

A szent szüz. három holnapig maradván. rokonánál. az után viszá tére házához. azonban pedig az Ersébeth szülésének az ideje el érkezvén, akörül lévő szomszédi, és attyafiai.
10 hozzája menének, és vigadának véle együt. hogy fiat szült volna. a nyoltzadik napon, a mellyen kelleték környül metélni a gyermeket., és nevet adni néki, mindnyájan zakariásnak akarák nevezni, de egyedül Ersébeth arra reá nem álla. akarván hogy jánosnak hivatassék. valamint az
15 Isten azt meg parantsolta volt. az angyal által. mindenek mondák néki, hogy senki a familiájában. azon a neven nem hivatatnék, és inték zakariásnak. hogy jelentené ki ez iránt mi volna akarattya. a ki is egy író táblát vévén kezében. fel írta hogy jános legyen az ő neve. azonnal. meg nyilék azö
20 szája, és nyelve, és szolni kezdvén. az Istent ditséré. mindnyájan akik jelen voltanak és látták ezt a tsudát. vagy akik azt meg hallák. tsudálkozni kezdének rajta, [35a:] és kérdeni kezdék egy mástol. mit gondolsz. hogy mi lesz még ebböl a gyermekből.?

25 De a mit mások nem tudtak. zakariásnak a¹⁵² ki nyilatkoztatot volt., aki is bé töltetvén szent lélekel. meg. üsmérte a meg testesülésnek titkát. és azt is. hogy mitsoda része lenne abban atitokban az ő fiának, azért is mihent a szollás viszá adaték. néki. jövendöltni kezdé, mondván. Áldot légyen az
30 Izraelnek ura Istene. mert meg látogatta. és meg váltotta az ő népét. az Isten Dávid házából valo meg váltót adot, hogy bé tellyesittse ígéletit. mellyeket tett volt ábrahamnak. és a mellyeket gyakorta ki hirdette volt aproféták által. és a meg testesülésnek. hasznait. ezen kevés szok alá foglalá;
35 meg ígerte nekünk, hogy meg szabadulván. ellenségink kezéből. szolgáltni fogjuk ötet, elöttejárván. a szenttségben. és igasságban. életünknek minden napjaiban, az után.

¹⁵² a [Beszúrás.]

a fiahoz így szolla, és te kis gyermek. a magoság¹⁵³ bélinek profétája lésszesz, mivel az urnak szine előtt fogsz. jární, hogy néki el készítsed az utakat, és hogy az ő népével. meg üsmértessed az üdveséget. az Isten bé tellyesítetté mind azokat.

5 valamiket meg jövendöle zakariás a fiárol, hogy pediglen. arra a nagy szolgálatra készittse ötet, a melyre rendelte volt. meg erősített ötet lelkével, és azt [35b:] akará, hogy a pusztában. laknék, mind addig, valamég az Izrael népe előtt. kelletnék néki meg jelenni.

V
Az Isten
nyilat-
koztattya
sz. josef-
nek. a
kristus
születé-
sét.

- 10 Az alat. a még. a szent János születésekor valo tsudának hire el terjedet volna. az egész judeában, a szent szüz, a ki¹⁵⁴ názárethben viszá tért volt., nagy tsendeségben gondolkodék.. a titokrol, melyet az Isten munkalodot benne, a mely dolgot el titkolta volt a férje előtt, de a terhes volta, azt ki nyilatkoztatta. és szent josef észre vévé. hogy terhben volna, de mivel hogy igaz ember¹⁵⁵ volt. nem akará azt ki hiresíteni, de fel tevé magában, hogy titkon. meg válnék a feleségétől, ezen gondolatban lévén. az angyal meg jelenék néki, és monda, josef, Davidnak fia. ne fély magadhoz venni máriát
- 15 ate feleségedet., mert a mi ő benne fogantatot. a szent lélektől vagyón. a mely fiat fog szülni, azt Jésusnak nevezed, mert ő szabadittya meg népét büneiből, josef engedelmeskedvén aparantsolatnak. a feleségével. lakék.¹⁵⁶ nem élvén soha. a házassági szabadságal; e szerént tellyesedik vala, bé, a mit
- 20 az Isten meg jövendöltetet volt, Isaiás profétával. ilyen képen. egy szüz méhében fogad, és fiat szül. a kit Emmanuelnek nevezik. a mely tészí. Isten mi velünk.

Isai.
14.

VI
A kristus
Isteni
születé-
séről

- A szent szüz születésének ideje el érkezvén,¹⁵⁷ akristus jésust evilágra. hozá, olyan formában, amint ez után meg
- 30 [36a:] fogjuk mondani. mert minek előtte fel tegyük születésének historiáját, szükséges, és igasságos meg üsmértetni azt, aki születik, Az emberek le szokták irni. a földi nagy uraknak. geneliájajokat,¹⁵⁸ hogy őket nagyob tiszteletben

¹⁵³ magoság [Utolsó *g* — megkezdett *b*-ből, vagy *k*-ből javítva.]

¹⁵⁴ a ki <ju> názárethben

¹⁵⁵ ember<t> volt. nem akará azt ki <hur> hiresíteni,

¹⁵⁶ lakék. [Szóvégi *k* — más betűből javítva.]

¹⁵⁷ el érkezvén, [el érkezvén,-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁵⁸ geneliá-<Az>jokat,

tegyék, nemesi vérekért, és elejeknek nagy tselekedetekért. Maria olyan fiat szül, a kinek. két genelogiáját. és két születésit adgya előnkben az Évangyélium, mert annak a fiunak két természete vagyon. a kristus Isten. és ember
 5 szers mind, és egy személyben foglallya az Isteni természetet. és az emberi természetet. ugy mint ember, sok számu embertől származik, ugy mint Isten. tsak az atya Istentől, ugy mint ember, időben születik, ugy mint Isten. öröktől fogva születet. és öröktől fogva valo. nézük meg mit mond nekünk
 10 szent jános az ő Isteni és öröktől fogva valo születéséről. és hogy mitsoda okokbol akart emberé lenni.

Azt mondgya tehát. hogy a kristus, az Istennek igéje, az az, az Istennek. gondolattya, vagy szava, a midön valaki
 15 gondolkodik, az elméjiben olyan lelki¹⁵⁹ képzelést formál. a mely képzelést. vagy képet. nevezik igének. az az, az elme szavának, mivel ugy mondván, a gondolattal. beszél az elme magával., Az Isten tiszta lélek, aki tekéltetéségel üsméri magát, és aki magát öröktől fogvást üsméri. magát üsmervén gondolkodik [36b:] tehát, és magáról tekéltetes képet
 20 formál. és az a kép, az ő igéje. De a mi azt az igét véghetetlen képen, felyeb magasztallya. minden emberi gondolat felet. ahogy, az az ige más személy, és mind azon által ugyan azon Isten aki ötet formálta., És ez akét személy, véghetetlen szeretettel szeretvén¹⁶⁰ egy mást, öröktől fogvást. az az
 25 öröktől fogva valo szeretet. a melyel egy mást szeretik. egy olyan harmadik személy, akit szent léleknek nevezik. és aki ugyan azon Isten., mint akét első személy. akitől származik. Erre tanyit hát minket a szent haromságról valo hit, aki is nem más. hanem az az. Isten. akit imádunk, egy¹⁶¹ három személyben. akinek a második személyit. fiunak nevezik. nem
 30 tsak azért. hogy az első személytől születet. akit ezen ókból atyának nevezik. hanem még igének, mivel az ige belső képen valo gondolattya és szava. az első¹⁶² személynek. aki magát üsmervén ötet szüli, és aki öröktől fogva szüli, mivel örök-

¹⁵⁹ lelki [Első *l—k*-ból javítva.] képzelést formál. (az elméjiben.) a mely képzelést.

¹⁶⁰ szeret(ik)vén [vén <ik> főlé írva.]

¹⁶¹ egy [*e—a*-ból javítva.]

¹⁶² első <igé> személynek. [Törlés a sor végén.]

től¹⁶³ fogvást üsméri magát: Ezért is mondgya szent János, kezdetben, azaz, hogy a világ kezdetekor. az. ige már volt. és az Istenben, mivel agondolat. az elméjiben vagyon. annak, aki azt gondolja, és ő Isten volt. és az ige egy, azal,
5 aki ötet szülte.

[37a:] Az ige tehát mint Isten. mindeneknek teremptöje. ezért is mondgya az Evagyélisa. hogy mindenek ő általa lettek. és semmi nem lett ő nála nélkül. ettől vagyon. hogy némelykor az Isten bölcseséginek nevezi az irás¹⁶⁴ ötet, mert
10 az atya üsmeretségé által születet, és némelykor, az Isten karjának, és erejének, mert az Isten. mindeneket ő általa teremtet. ismét azt mondgya szent jános, hogy az élet öbenne vagyon, nem is lehet más képen. mivel ő általa áll mind az, a miben élet vagyon., azt is mondgya. hogy az
15 az élet. az emberek világosága volt., mivel. az emberek. okosok lévén. olyan lelkek vagyon. a mely meg világositatot. a bölcsesség., és az igazság által, ez a kettő pedig valóságos élete a léleknek, és a midőn a lélek meg fosztatot a bölcseségtől. és¹⁶⁵ az igazságnak világoságától. akoron meg holt.
20 a menyiben meg halhat, Azige pedig, önnön maga az az igazság. és az az örökös bölcsesség, a mint szent János mondgya. és ezen kettőben való részesülés teszi a lelkeket bölcséké, és igazaká. mivel aző igazságok, és bölcseségek. tsak attól avéghetetlen bölcseségtől. származik. a mely nem egyéb,
25 hanem azIsten ígéje. az évagyelista hozza teszi. hogy eza világóság. a setéttségben¹⁶⁶ fénylet. tudni illik. az emberek között. kik. [37b:] el valának temetve, a vétéknek setéttségében. a mely setéttség. meg nem üsmerte azt a világoságot. hogy pediglen meg üsmértesse azt vélek, az Isten hozzájok
30 küldé. jános nevü emberét. ugyan azont. akinek fellyeb láttuk tsudálatosan való születésit. és ezután meg fogjuk látni. mit tselekedet. hogy véghez vihesse hivatallyát, a mely hivatal abból állot, hogy meg¹⁶⁷ mutassa az emberek-

¹⁶³ öröktől <öröktől> fogvást

¹⁶⁴ az [: beszúrás a sorvégi margón;] irás [: beszúrás a soreleji margón; mindkét beszúrás halványabb tintával.]

¹⁶⁵ és <avilágoságtól.> az igazságnak világoságától.

¹⁶⁶ a setéttségben <világoskodot.> fénylet.

¹⁶⁷ meg mutassa [meg — beszúrás.]

nek a világoságot,¹⁶⁸ melyet vakságok nem engedé hogy meg láthassák, hogy az ige avilágban volt,¹⁶⁹ de avilág azt meg nem üsmérte. tudni illik. avilágot szeretők., kik a teremtett állatokhoz kaptsolván magokat. az Istenről el fordították¹⁷⁰

⁵ volt. szemeket. és szereteteket., hogy az övéi, az az. az embe- rek. kik az ő teremtet állati, és főképen asidok, kik nepei valának, ötet bém fogadták. és bé nem fogadván az ő Isteneket. el vesztették azt a nagy hasznót. a melynél nagyobát nem remélhettek. mivel hatalmat adot mind azoknak. kik ötet bé fogadták. hivén nevében. hogy az Isten fiaivá legyenek. nem testi születés által, a mint az emberek születnek, hanem lelki születés által. melyet az Istentől veszik, és hogy meg érdemelye az embereknek ezt aditsőséges születést. az ige. mondgya az Évangélium.,

¹⁰ testé lett, és közöttünk maradot. az az, hogy emberé lett, és ugy mint Isten¹⁷¹ öröktől fogva születet az [38a:] Atyá- nak kebelében, és ugy mint¹⁷² ember. időben születet a szent szüznek méhéből. és ugyan ezen utolsó születésinek histo- riáját. fogjuk ide aláb le írni.

¹⁵ Augustus. a romai birodalomnak. Császársa, az egész birodalomban lévő népeknek. számát meg akarván tudni. parantsolatot ada ki. hogy kiki a maga városában. menne magát fel iratni, erre a parantsolatra valo nézve. szent jofes, a szent szüzel. galiléából. bethleemben. a juda városá- ban mene,¹⁷³ hogy őt fel iratná anevét. mivel Dávid familiá- jából valo volt. és eza király bethleemben születet a mely vá- rost. az irás Dávid városának nevezi, a midön őtt lettek volna, a szent szüz szülésének, ideje el érkezvén. a kristus Jésust szülé, és bé polálá, és mint hogy hely nem. vala a vendég fogadoban. a jászolban fekteté, avároshoz közel. a juhokot

VII
A kristus
emberi
születé-
séről
luk. 2.

¹⁶⁸ a világoságot, [Második *g* — megkezdett hosszúszerű betű-
ből javítva;] melyet vakságok nem engedé [*g*—*d*-ből javítva.]

¹⁶⁹ volt, [*d*—*d*-ből javítva.]

¹⁷⁰ el fordították [ot szórész elválasztás után beírva a sorvégi
margóra, világosabb tintával.]

¹⁷¹ Isten <az> öröktől fogva

¹⁷² mint <Isten> ember. [ember <Isten> fölé írva, világosabb
tintával.]

¹⁷³ mené,<nek.> [Az ékezet fölöslegessé vált, de nincs törölve.]

örizvén, a pásztorok¹⁷⁴ egy szers mind nagy fényeség vévé
öket környül. és az angyal meg jelenvén mondá, ne féllýe-
tek. mert olyan¹⁷⁵ jó hirt mondok néktek, amely bé tölti
örömel az egész népet. mivel ma a dávid városában olyan
5 üdvezítö születet néktek. a ki az ur kristus. és erröl a jelröl
meg úsmeritek. egy gyermeket találtok bé polálva, egy já-
szolban fektetve. és azonnal. nagy menyei. [38b:] sereget
hallának. kik ditsérék az Istent. és mondák. Ditsöség a
magosságbéli Istennek, és békeség a földön lévö jó akaratu
10 embereknék. az angyalok el menvén. a pásztorok. sietséggel
menének bethlehemben. a hol meg találák Mariát, josefet,
és akis gyermeket ajászolyban. és meg láták. hogy az angyal
igazat mondott volt nékik. ök pedig viszá térvén. az Istent
ditsérék. és mindennek hirdetéék a tsudálatos dolgokat melye-
ket láttak, és mindenek tsudalkozva. halgaták öket. a szent
15 szüz pedíglén. a szívében tarttya vala mind ez ígéket. és
azokrol gondolkodék.

VIII
A kristus
környül
metélke-
déséröl
lak. 13.

A Mojses törvénye. szerent minden férfiu gyermeket
környul kellett¹⁷⁶ metélni nyoltzad nap mulva, születek
20 után. az Isten eszerént parancsolta volt meg ábrahámnak.
mivel¹⁷⁷ egy fiat akarván adni ennek a patriárkának. a kinek
maradékából kellették születni a meg váltonak. és szövetsé-
tséget akarván véle tenni, a melyet meg kellett tartani
azö maradékinak. a környül metélést parantsolá néki,
25 mint bélyegit, és jelit ennek a szövetségnek, fenyegetvén
azal minden férfiu gyermeket. a kin ez a jel nem volna, hogy
ki törölné népének száma közül. ábrahám. és az ö maradéki
a sidok, meg tarták húséggel ezt a törvényt. [39a:] akristus
meg akarván tartani ezt a törvényt, azért is Évangyélium
30 nekünk fel teszi hogy a nyoltzadik napon környül metélték.
és Jésusnak nevezteték. az angyal meg mondotta volt. még
fogontatása előtt. hogy ezen névre nevezék.

IX
A mágu-
sokrol.
matth. 9

A szent szüz. és szent josef. még bethleemben valának,
a midön a mágusok jérusálemben érkezének. az az filoso-
35 phusok, kik nap keletröl jöttek. és akik kérdezkedének,

¹⁷⁴ a pásztorok [Beszúrás halványabb tintával.]

¹⁷⁵ olyan <1> jó hirt

¹⁷⁶ kellett <kelletet> metélni

¹⁷⁷ mivel [i—e-ből javítva.]

micch. 7

nogy hol volna. az ujonnan születet sidok királya, mond-
ván. hogy nap keleten látták volna atsilagját, és hogy imádni
jöttek volna ötet, ezen akérdésen tsudálkoznak a jérusálem
béliék, és hérodes¹⁷⁸ király igen meg háborodék. esze gyüjté
5 az áldozo papokot, és atudosokot. hogy meg tudhasa töllök,
hol kelletik születni a messiásnak. akit vártanak, mivel
ő azt jól észre vévé hogy azt keresnék a mágusok, a sidok
királya nev alatt. mindnyáján azt felelék néki. hogy bethle-
emben. mikéus proféta szerént.. Es te bethleem juda földé.
10 semmi képen nem vagy leg kiseb a juda fejedelmi között.
mert belöled jö ki avezér. aki az én nepemet Izraelt vezérellye.

Hérodés ezeket halván. titkon magához hiva-[39b:]tá
a mágusokot. és tudakozodék¹⁷⁹ töllök. hogy mitsoda idő-
ben látták volna. azt atsilagot. az után el küldé őket bethle-
emben. mondván, eredgyetek, és tudakozodgyatok agyer-
mek felöl, és mikor meg találljatok. adgyátok tudtomra.
15 hogy had menyek el én is imádni. a mágusok¹⁸⁰ alig indulá-
nak bethleem felé. hogy meg láták a tsillagot. melyet nap
kelet felé láttak volt. és az Évangélium fel teszi. hogy a
20 tsillagot meg látván, igen meg örülének. atsilag előttök
menvén. meg állapodék a hely felet, ahol. akristus vala.
a mágusok. bé menvén aházban. ót találák a gyermeket.
az ő anyával. a szent szüzel: és le borulván előtte. imádák
ötet, és ajándékot ajánlának nékie. aranyat, temjént, és
25 myrhát, és minek utánna véghez vitték volna tiszteleteket.,
a magok hazájában viszá térének. de jérusálemet el kerülék.
mert álmokban. meg volt nékik mondva, hogy herodeshez
viszá ne térjenek

X
A kristus
templom-
ban valo
bé muta-
tásáról.
jnk. 2.

ev. 12.

A szent szüz, és szent jósef. hüségel. meg tartván. a környül-
30 metélesről valo parantsolatot., ugyan azon hüségel akarák
véghez vinni a törvénynek. meg más más két parantsolat-
tyát is, az egyike annak. az anyákok tekintette. és a máso-
dika, az első szülötteket. az első parantsolat azt hagyá az
azonynak. hogy a szülése után egy darab ideig házánál
35 maradgyon. semmihez olyanhoz ne nyullyon, a mi az urnak

¹⁷⁸ hérodés király [h—k-ból javítva.]

¹⁷⁹ tudakozodék [a—o-ból javítva.]

¹⁸⁰ mágusok [u—á-ból javítva, az á ékezetét meghagyva.]

szenteltet. se a szent helyre bé ne menyen., az az idő pedig negy-[40a:]ven napig tartot. a férjü gyermekért, és nyolczvan napig a leány gyermekért, és a midön ez az idő bé tellyesedet. az aszszonynak a templomban kelletet menni
5 hogy meg tisztullyon. és ót egy bárányt kelletet adni az áldozatra, és egy galambat. vagy egy gerlitzét. a büniért. hogy ha pediglen egy bárányt nem adhatot, szabad volt a¹⁸¹ bárány helyet egy galambot. vagy egy gerlitzét adni.

A második parantsolatnya a törvénynek., a mely az első
10 szülöt fiakot tekinté. arra kötelező a szüléket, hogy azokat bé mutassák az Istennek. és pénzen meg váltsák. minden első szülöt. Izraelben. az emberek. és az¹⁸² állatok közöt, az Istennek volt szenteltetve, ezt aparancsolatot akoron adá ki, a midön egyiptumban.¹⁸³ minden első szülötet meg
15 ölete, hogy faraot. a népe el botsátására kényszeritené. ezen szenteléssel. arra akará kötelezni a sidokot. hogy soha elne felejténék azt ajó téteményit. és mint hogy szükséges volt, hogy a szenteltetet dolog néki fel áldoztassék. áldozatul, azal meg elégedék. hogy állatokat áldozanak, és a fiakot meg
20 váltsák. lehetet volna azokat a gyermekeket néki szentelni más képen is. példának okáért, hogy az oltárnál szolgállyanak, de erre a hivatalra. a lévi nemzetségit választá. az Izraelben lévő [40b:] első szülöttek helyet., ugy hogy minden első szülötetet¹⁸⁴ meg kelleték váltani, a lévi nemzetségin
25 kívül.

A boldogságos szüz. engedelmeskedni akarván. ennek akét. parantsoltnak. negyven nap mulva. szent josefel. jérusálemben mene. hogy a meg tisztulásáért valo¹⁸⁵ áldozatot bé ajánlya. az Évangyélium fel téski hogy a szegények. áldozat-
30 tyát ajánlotta. a kis Jésust el vitték magokal. hogy az Istennek bé mutassák. és meg váltsák. mivel nem a lévi. hanem a juda nemzetségitől valo volt, Az alat hogy a templomban lettek volna, a szent léleknek sugarlásabol.

¹⁸¹ a <helyet> bárány helyet

¹⁸² az [Beszúrás.]

¹⁸³ egyiptumban. [Az *i* helyén úgylátszik *p*-t kezdett.]

¹⁸⁴ szülötetet [Szóvégi *et* későbbi beszúrás, világosabb tintával. Hibás „javítás”, vagy a *születtetet* szóalak hatása.]

¹⁸⁵ valo [Későbbi beírás a sorvégi margóra, világosabb tintával.]

oda érkezék egy szent siméon nevü öreg ember; Ez igaz, és Isten félö ember vala, akiben lakozot a szent lélek.¹⁸⁶ és aki szüntelen suhajtozot a meg válto után, a ki által meg ígérte volt az Isten. hogy meg vigasztallya népét, az Istennek lelke aki váratta. és ohajtatta véle a meg válto el jövetelét,⁵ ugyan azon lélek.¹⁸⁷ meg is ígérte volt neki. hogy meg nem halna addig a még meg nem látná. erre valo nézve, a midön a szent szüz, és szent josef. akristus jésust a templomban vívék, ez a szent öreg ember is az Istennek sugarlásából. a templomban mene., agyermeket az öliben véné. az Istennek ditséretet ada, hogy bé töltötte volna, néki tett ígérteit, és az után a [41a:] halált kezdé ohajtani, mivel szemével meg látta volna azt az üdvezitöt. a kit az Isten a népek színe eleiben teszi, hogy világosága légyen a népeknek. és ditsősége Izraelnek.¹⁵

Szent josef, és a szent szüz. álmélkodással. halgattják. és tekintik vala ezeket. simeon pediglen. hozzájuk fordulván. meg áldá őket. és mondá a szent szüznek. hogy az a gyermek, sokaknak, romlására, és fel támadására lenne Izraelben. sok ellen mondásokat szenvedne az emberektöl, és azok az ellen mondások. olyanok lennének néki mint a¹⁸⁸ hegyes tör. mely által verné szivit. keserüségekel. ugyan azon orában érkezék oda. egy szent anna nevü özvegy aszony, nyolczvan négy esztendös, aki jövendölt. és aki szüntelen atemplomban maradot. szolgálván az Istent éjel napal. imádsági. és böjtölési által.. ez, a kristust látá, és meg üsméré az Isten lelke által, akinek is ditséretet ada. a világhoz valo kegyelmiért. meg váltot adván néki, és azután a meg váltorol kezdé beszélleni. mind azoknak. kik várák el jövetelét.

A szent szüz. és szent josef. jérusálemböl ki menének, minek utánna véghez vitték volna atörvénynek parantsolatit. azonban pedig hérodes várván amágusok¹⁸⁹ viszá téréseket. meg akarván töllök tudni. hogy. [41b:] hol volna az uj király, akitöl tarta, de látván hogy meg tsalatkozot volna várásában, mivel amágusok más uton térének viszá,³⁵

¹⁸⁶ lélek. <esz> és aki szüntelen

¹⁸⁷ lélelek. [Íráshiba.]

¹⁸⁸ a [Beszúrás.]

¹⁸⁹ mágusok<ot> [<ot> – beszúrás.]

azon nagyon fel indula haragjában. fel is tévé magában. hogy bethleemben. és a körül valo helyeken a¹⁹⁰ gyermekeket kik két esztendőtől fogvást születtek. mind meg öltötné, véghez is vivé ezt a kegyetlen szándékát. gondolván. hogy
⁵ azok között találkoznak az. akinek¹⁹¹ veszedelmire igyekezet. de az Isten rendeléséből, igen meg tsalá magát. mivel anyi sok. gyermek között kiknek vérit ki ontá. tsak egynek keres halálát, ugyan egyedül. azt az egyet nem öletheté meg., mivel az angyal. meg jelenék álmában szent josefnek., és
¹⁰ tudtára adá. hogy hérodes el akarná vesztetni akristust, és meg parantsolá hogy a gyermekel. és az annyával. szaladna égyptumban. és ótt maradna ujjab parantsolatig. szent josef azonal engedelmeskedék ennek a parantsolatnak. égyptumban mene., a hol, hérodes halála után ugyan azon
¹⁵ angyal meg jelenék néki, és meg hagyá, hogy térne viszá, mivel aki az üdvezítő halálát kereste. a maga meg holt. szent josef tehát viszá tére az Izrael [42a:] földére akristusal, és a szent szüzel, de meg tudván hogy árkaelaus uralkodnék¹⁹² judeában. az attya után. nem mére oda menni, és álmában
²⁰ meg intetvén. hogy galliléában menyen, názáret városában telepedék meg., az Isten eszerént tölteté bé a profétiákat. kik meg mondották volt hogy a kristus názaraenusnak neveztetik.

XII
 A kristus
 a doktorok között
 találhatik
 luk. 2.

Az alat akis Jésus nevedék, és erősödék, tellyes lévén
²⁵ bölcseséggel. és kegyelemel. a midön tizen két esztendős volna, jérusálemben mene a szent szüzel, és szent josefel. a kik minden esztendőben oda el mentenek a husvéti innepekre. az innepek után. viszá térvén. a kristus ótt marada, és ök azt észre nem vévék, gondolván. hogy előttök, vagy
³⁰ utánnok menne. atöbb uti társakal. de a midön egy napi utat mentenek volna, keresni kezdék ötet, és fel nem találhaták. se az üsmerösök, se a rokonok között. jérusálemben viszá térének keresni, harmad nap mulva a templomban. a Doktorok¹⁹³ között találák ötet. ülve. halgatván, és kérdez-

¹⁹⁰ a <két> gyermekeket kik két esztendőtől fogvást [két -- beszűrés.]

¹⁹¹ akinek [n-t-ből javítva.]

¹⁹² uralkodnék [l-d-ből javítva.]

¹⁹³ Doktorok között [D — megkezdett k-ből javítva.]

vén őket. és mindnyájan akik hallák, tsudálkoznak vala az ő okosságán. és feleletin. a szent. szüz. és szent josef. el álmélkodának. a midön a dóktorok között láták ötet, és az annya eleiben adá, hogy mitsoda keserüséget szenvedet
5 a miolta ötet el vesztették [42b:] és hogy mitsoda bajal. keresték fel ötet, és mondá nagy szerelemel. fiam miért bántál így velünk, jésus felelé néki, miért kerestetek engemet. nem tudtátoké azt. hogy az atyám szolgálattjában kel nékem foglalatoskodnom, ők ezt a feleletetet meg nem
10 érték, mind azon által a szent szüz ezeket a szokot a szivében meg tartá. az után viszá méne vélek názáretben. és az évangyélium fel tészi, hogy nékik engedelmes volt. és hogy nevedék. nem tsak időben, hanem bölcseségben. és kedveségben Isten előtt. és az emberek előtt.

XIII
Szent jános
predikálásáról.
math. 3.
mark. 1.
luk. 3.

15 Szent jánost, a pusztában hagytuk volt. ahol.¹⁹⁴ Isten lelkevel erősített ötet, és készített arra a hivatalra, a melyre rendelte vala. valamint akristus is maga készített magát a halgatásal, a szent josef házánál, a hivataljának szolgálattjára, Mind aketten várák tsendeséget.,¹⁹⁵ az időt, hogy el kezdhessék hivatalokot, és mint hogy akristusnak akkor kellették magát ki nyilatkoztatni, minek utánna ötet szent János ki hirdetné., az Isten ötet küldé el elsőben. hogy el kezdené predikálását, ez a szent elől járó. tibérius tsászár uralkodásának. 15 esztendejében mene¹⁹⁶ a judea pusztájában, és ajordán vize körül való helyekre. prédikálván a penitentziának kereszttségit, a mely meg nem botsáttya vala avétkeket, hanem a botsánat vételére. készitti vala az embereket. és jelenté azt a kereszttséget, a melyet renделе a kristus idővel [43a:] két proféta, sok idővel annak előtte.
20 meg mondották volt. a szent János hivatalját. az egyike. az Isten Angyalának nevezi ötet. akinek akristus előtt kellett járni, hogy néki el készittse az utakat. a másika mondván. hogy meg halyák apusztában annak szavát. a ki kiáltani fogja. készittsetek el az urnak¹⁹⁷ uttyát; és
30 akkor minden völgy fel magasztaltatik. és minden hegy, és

malak 8.
1.

isa. 40. 3.

¹⁹⁴ ahol. <az> Isten

¹⁹⁵ tsendeséget., <hogy> az időt, hogy

¹⁹⁶ mene [mené-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁹⁷ urnak [Beszúrás világosabb tintával.]

halom meg aláztatik, a horgas utak. egyeneseké lesznek. és a darabosok. simáká.

Szent János eszerént kezdé predikálását. penitentiát tarttsatok. mivel közelget a menyeknek országa., és hogy tanításának nagyob. hitelt adathasson. nem tsak beszédével. akará hirdetni apenitentiát, hanem még példájával is. mivel az ő öltezete teve szörből vala, és bőr öve. az ágyéki körül, azö eledele pedig sáska, és vad méz vala. egy¹⁹⁸ ilyen predikátort, aki leg előbször maga követte azt, a mit másoknak prédikállot. igen sokaknak kellették követni. a mint is hogy, az egész jerusálem. ajordan körül valo tartomány. és az egész judea. hozzája el menének, vétkeket néki meg vallák, és ő ajordán vizében. meg kereszteli vala őket. a sok sereg közöt pedig látván sok farisaeusokat. és sadduczaeusokat hozzája¹⁹⁹ menni, a kereszttségre, a farisaeusok. olyan sidok valának. kik magok felöl azt állították. hogy ök tudgyák. és tarttyák meg leg jobban atörvényt,²⁰⁰ ezek is [43b:] valának, mind nagyob betsületben. mind hatalmasabbak a nép előtt. de meg fogjuk még látni ebböl ahistoriából, hogy mindnyájan. nagy hipokriták valának, A sadducaeusok. nem hitték a lélek meg halhatatlanságát. ezek kevés számuak valanak. de mind inkább az eleje a sidoknak. szent jános eszerént beszéle tehát a farisaeusoknak. és a sadducaeusoknak, viperától fajzottak, ki mondotta²⁵ meg néktek, hogy el kerülnétek. a következő haragot. teremptsétek tehát méltó gyümölcsét apenitentiának, és ne mondgyátok azt magatokban. hogy ábrahám a mi atyánk, mert mondom néktek, hogy az Isten támaszthat²⁰¹ ezekből a kövekből. fiakot ábrahámnak, a féjsze a fa gyükerére tétetet. azért amely fa jó gyümölcsöt nem hoz, ki vágattatik. és atüzure vettetik.

A nép, és a publicánusok, az az, az ado szedök, és az árendások. és az hadi emberek. azt kérdék tölle. hogy mit kellesék

¹⁹⁸ egy [e—a-ból, vagy o-ból javítva.]

¹⁹⁹ hozzája men-(men)ni, [:Törlés a sor elején.] <mon> a kereszttségre, <mondá nékik> a farisaeusok.

²⁰⁰ atörvényt, [y fölött áthúzott vessző.]

²⁰¹ támaszthat [támászthat-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

tselekedniek. a népnek azt felelé, hogy a kinek két.²⁰² köntöse
 vagyon. és a kinek vagyon mivel táplálni. adgyon annak
 akinek nintsen. azt hagyá a publicánusoknak, hogy többet
 azon kívül ne vennének. mint sem a mint parantsollyák
 5 nékik, és az hadi embereeknek. hogy meg elégedgyenek
 soldokal. és hogy senkivel. se erőszakosan.²⁰³ se tsalárdságal
 ne bányanak, Ezek a bölts feleletek, az²⁰⁴ ő tiszta és szoros
 élete. igen nagy tiszteletben vétették a népel szent jánost,
 ugy anyira, hogy mindnyájan [44a:] olyan gondolatban
 10 valának felölle, hogy talám ő lehetne. akristus. azaz. a
 messiás. akit oly régtől fogvást várnak. hogy pediglen az
 ilyen gondolatot el vegye elméjeből. mondá nékik, én
 titeket vizele keresztellek, de egy más fog utánnam jöni,
 a ki hatalmasab nálamnál, és akinek nem vagyok méltó
 15 meg oldani saruját. ő fog titeket meg keresztelni, szent
 lélekel, és tüzel, önéki kezében vagyon a szoro lapáttya.
 és meg tisztittya a szürűjét, és öszve gyűjti buzáját a tsür-
 ben, a polyvát pedig²⁰⁵ meg égeti el olthatatlan tüzel.

A midön az egész judeában valo nép, szent jánoshoz menne,
 20 hogy meg keresztelné ajordán vizében. akristus Jesus har-
 mintz esztendös lévén, el hagyá názareth városát, ahol
 tsendeségben²⁰⁶ varta. az időt a melyben el kezdgye a nagy
 munkát, a melyért evilágra jött volt, és a²⁰⁷ jordán vize
 mellé mene. hogy az ő előljárojától. meg kereszteltetnék
 25 a többivel együt., szent Jánosnak nehezen ésék. a kristusnak
 oly igen valo maga meg alázása, és a menyiben tölle lehete.
 ellent álla akarattyanak. mondván, én nekem kell tölled
 fel vennem a kereszttséget. mind azon által.²⁰⁸ te jösz én
 hozám? de akristus felelé néki, had reám most. hadd töl-
 30 tsem bé akaratomot, mivel eszerént kel nekünk bé töltenünk

XIV
 A kris-
 tust sz.
 jános
 meg ke-
 resztell.
 matth. 3.
 mark. 1.
 luk. 8.

²⁰² két. <két> köntöse [Törlés a sor elején.]

²⁰³ se erőszakosan. <és> se tsalárdságal

²⁰⁴ az [és-ből javítva.]

²⁰⁵ pedit [Íráshiba;] meg égeti <meg> el [el <meg> fölé írva;]
 olthatatlan [n — beszúrás.]

²⁰⁶ tsendeségben [Íráshiba a Mikosnél szokásos *tsendeségben*
 helyett.]

²⁰⁷ a [Beszúrás.]

²⁰⁸ által. [Beszúrás.]

minden igazságot, szent jános ezt halván, engedelmeskedék. és meg ke-[44b:]resztelé akristust. a ki is ki menvén a vizből, imádkozék, és a midőn imádkoznék. a szent lélek galamb képében reája szálla, és az égből szózat lön, mondván, ez az
5 én szerelmes fiam. kiben nékem kedvem tölt, akristus tellyes lévén szent lélekel. ugyan azon lélektől apusztában viteték,

XV
A kristus
meg ke-
reszte-
tik, és ki-
sértetik,
matth. 4.
mark 1.
luk. 4.

A kristus bõjtölésbe tölte ott²⁰⁹ negyven napot, és negyven éttzakát. és mint hogy a szent lélek azért vitte volt a pusztában hogy meg kísértetnék., azon hoszu bõjt után. akaratal
10 valo éhséget érze magában. hogy²¹⁰ alkalmatoságot adgyon az ördögnek. akisértésre. a mint is hogy, akisértő hozzája közelgetvén mondá néki, ha Isten fia vagy. parantsollyad, hogy ezek a kövek változanak²¹¹ kenyereké, de akristus felelé néki. nem tsak. kenyérel él az ember., hanem minden igé-
15 vel, mely az Isten szájából szarmazik; akor az ördög. a jerusálemi templomnak. atetejére vivé ötet. és mondá néki hogy ugordanék le onnét, mutatná meg azal. hogy Isten fia. mivel meg vagyon irva, hogy az Isten meg parantsollya angyalinak. hogy téged meg őrizenek, és kezekben tarttsa-
20 nak. hogy magadot meg ne sérttsed, erre az írásbol valo versre, akristus., meg más versel felele. mondván. ne kiserttsed ate uradot Istenedet; ez után fel vivé [45a:] az ördög ötet, egy igen nagy hegyre. a honnét meg mutatá néki, a világnak minden országait, azoknak minden fényeségit,
25 és ditsöségit, és mind ezeket nékie²¹² igéré. hogy ha le borulván előtte imádná ötet. erre mondá akristus néki. meny el sátán. mert irva vagyon. hogy tsak ate uradot Istenedet imádgjad, és tsak néki szolgálý. az ördög látván haszontalan valo mesterségit. el hagyá. és azonal az angyalok jövének,
30 és szolgálának néki.

A kristus el hagyván, a pusztát, viszá tére azon helyre, ahol. szent jános. prédikál, és keresztel vala, ez ahü előljáro szüntelen beszél vala akristusrol ahalgatoinak. és fel szoval kiálltýa vala, hogy ő rolla mondotta volt azt. hogy a ki

XVI
szent²¹³
jános bi-
sonysá-
got té-
ssen a
kristus-
rol.
joan. 1.

²⁰⁹ ott [Nyilván íráshiba *ott* helyett.]

²¹⁰ hogy <sz> alkalmatoságot [Törlés a sor végén.]

²¹¹ változanak [változának-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

²¹² nékie <∫> [?] igéré:

²¹³ szén [szent helyett.]

én utánnam jó a felyeb valo nálamnál, mert régieb nálamnál, az ő tellyes voltából vöttünk mi mindent.²¹⁴ atörvény mojses által adatot. de akristus hozta el evilágra, a malasztot és az igazságot. és az egyetlen egy fiu. aki az attyának.
5 kébelében vagyon. el jöt hogy meg üsmértesse velünk az Istent. akit soha ember nem látta.

A midön szent jános, oly nagy ditséreteket mond vala a messiásról, a sidok ötet gondolak. magát annak lenni.²¹⁵ és jerusálemből papokat., és lévitákat küldének hozzája. hogy tudakoznák meg tölle ki volna; ő meg vallá. és el nem tagadá. és meg vallá., hogy nem ő volna akristus. [45b:] mivel az irás eszerént teszi fel a szent jános. kristusrol. valo vallásat. és bizonyosság tételit, kérdék tölle. ha illyes vagy más proféta volnaé. ő pedig felelé hogy egyik sem; ök pedig mondák néki, ki vagy tehát. hogy had vigyünk. választ azoknak.²¹⁶ kik minket küldötenek. mit mondasz magad felöl. felelé nékik. én a pusztában kiáltonak szava vagyok.²¹⁷ egyenesittétek meg az urnak uttyát, az után mondák néki. miért keresztelsz., hogy ha se messiás, se proféta nem vagy. ?
15
20 a melyre felelé. valo hogy vizben kerestelek. de közöttetek vagyon az, akit ti nem üsméritek. ő fóg utánnam jöni, a ki előmben tétetet, és a kinek nem vagyok méltó hogy meg oldgyam a saruja kötelét.

Más nap látván akristust feléje menni, és nem akarván el mulatni az alkalmatoságot hogy ötet meg üsmértesse, mondá ahalgatoinak. ihon ez. az Isten báránnya. ehordoza és vészi el a világ büneit. az után mondá anépnek. hogy valamit eddig mondot nékik, azt mind a kristusrol mondotta és azt is erősité. hogy látta reája szállani, és rajta maradni
25 a szent lelket galamb képében, és hogy a néki meg jelentetet. hogy ő fogna keresztelni a szent léleekben.
30

Másnap akristus ugyan azon helyre menván. két [46a:] órával nap nyugot előtt, szent jános két tanítványival ót lévően. mihent meg látá akristust mondá, ihon az Isten

XVII
A kristus
tanítvá-
nyokat
kezd
gyűjteni
joan. 1.

²¹⁴ mi <mindnyájan> mindent. [*mindent* <mindnyájan> főlé írva, világosabb tintával.]

²¹⁵ lenni. <a> és [Törlés a sor végén.]

²¹⁶ azoknak. <hi> kik

²¹⁷ vagyok. <egyonitts> egyenesittétek meg

báránya. atanitványi ezeket halván. akristust kezdék követni, akristus viszá fordulván, kérdé töllök hogy kit keresnének, ők pedig felelék. mester. hol lakol. jövetek. és lássátok meg, mondá nékik. el menének véle, és nála maradánek azon anapon. egyikének pedig ezen két tanitványok közül. andras volt aneve, aki is az öttésére simonra találván. mondá néki, meg találtuk a Messiást, és Jesushoz vivé. a ki is meg szemlélvén ötet, mondá néki. te vagy simon. a jános fia, ezután Czéfásnak hivatatol. az az péternek.

A következő napon. az Isten fia. gallileában akarván menni. találá filepet, és mondá néki vess engemet. filep pedig bethsáida városabol valo volt. valamint andrás, és péter. filep náthánaelre találván, mondá néki. meg találtuk a messiást, akit meg ígért nekünk atörvény. és aproféták meg jövendöltek. és a Messias. názareth béli jesus volna. a josef fia. náthánaél felelé néki. jöheté valami jó názarethből, ? mind azon által követé filepet, ki jesushez vivé ötet. mihent akristus meg 'átá ötet, mondá felölle. ihon, ez az igazán valo Izraelita. akiben nintsen. semmi álnokság, náthánaél magában tsudálkozván. kérdé. honnét üsmérsz engemet? felelé néki jesus, én láttalak tégedet [46b:] minek előtte filep hivut volna. hogy a fige fa alat voltál, náthánaél mondá. te vagy az Istennek fia, te vagy az Izrael királya. felelé néki jesus. azért hisz, mert meg mondám néked hogy a fige fa alat láttalak, még többet is fogsz²¹⁶ ezeknél látni, bizony, bizony mondom néktek. nyitva láttyátok az eget, és az Isten angyalit fel menni és le szállani az ember fiára.

A kristus. el hagyván. a jordán vizét, harmad napjára. a kána gallileai városban érkezék amenyegzőre. a szent szüzel. a melyre hivatalos volt. tanitványival együt. avendégeknék borok el fogyván, a szent szüz mondá a fiának. nintsen bórók, de akristus meg akarván nekünk mutatni hogy a midön az Isten szolgálattyan. és ditsőségiben jár adolog, olyankor félre kel tenni az emberi tekintetet, és ugy kel tekinteni szüléinket. és atyánk fiait, mint idegene-

XVIII
Akristus
elő teu-
da tételi-
ről.
joan. 3.

²¹⁶ fogsz [g—sz-ből javítva.]

ket. felelé az annyának. mi közöm nékem,²¹⁰ s' néked aszszonyi állat? az én orám még el nem érkezet. a szent szüezzen a feleleten meg nem ütközék, hanem mondá a szolgálknak. tselekedgyétek meg, a mit néktek fog mondani. vala
5 pedig ót hat kö veder. melyek a sidok tisztulásokra. szolgáltanak. a kristus azokat meg tölteté vizel. és a midőn tele valának. mondá a szolgálknak. mostanában. meritsetek belölle. és vigyétek anásznagynak, a [47a:] ki is meg kostolván. igen fő bornak találá. de nem tudván honnét valo bor
10 volna. mondá a völegénynek. hogy a szokás ellen tselekednék. azért hogy utollyára hagyná aleg jobb borát. a viznek. borrhá valo változtatása, volt első tsuda tétele. akristusnak. ez atsuda. ki nyilatkoztatá az ő ditsőségét, és a tanittványinak. benne valo hiteket nevelé.

15 Kána városából, az ányyával, attyafiaival. és atanitványival. kafarnaum városában mene. amely város ugyan galliléa tartományában vagyon. ahol igen keveset mulata. mivel ahusvéti innepek közelgetvén. jérusálemben mene. őt atemplomban találá a kereskedőket., kik ökröket. juhokat.
20 és galambakot árulának., és a pénz váltokot, azonnal. kötélből ostort fona. és ki üzé mindeneket atemplomból. és fel fordítván apézn váltok asztalit. apénzt a földre hinté, és mondá azoknak kik galambakot árultanak. vigyétek ki mind ezeket innét. és ne tegyétek. kereskedő házzá, az en
25 atyám házát. ezen tselekedetéből. meg emlékezének az apostolok. az irásrol. mely azt mondgya, a te házadhoz valo buzgoságom meg emésztet engemet, de ezen a²²⁰ tselekedeten. a sidok igen meg ütközének. és fel indulának, és mondák néki, hogy mitsoda jelel bizonyittaná. [47b:] meg
30 azt a hatalmat melyel azokat tselekeszi,? ronttsátok el etemplomot. felelé nekik. és harmad napra fel épitem azt,²²¹ a sidók ezt a templomokra magyarázák., akristus pedig a maga testét értette. akinek meg kellett, halni, és harmad naprá fel támadni. a kristus sok tsudákat téve jérusálemben. az innepek alat. amelyek hét napig tartának, és

XIX
A kristus a templomból ki
hajttya
és áruso-
kot.
joan. 2.

²¹⁰ nékem, s' néked [nékem — néked-ből javítva.]

²²⁰ a [Beszúrás.]

²²¹ azt, (a) a sidók ezt a templomokra

XX
A kris-
tusnak.
nicode
musl
valo be-
szélgeté-
se.
joan. 3

sokan hívének ő benne. ő pedig nem hiszen vala nékik, mivel üsmérte minden szivek gondolatit. és hogy jól tudta. minden bizonyosság nélkül. mi volna azemberben.

A midön még akristus jérusalemben lett volna, egy nico-
5 demus nevü. a farisaeusok közül valo sido tanáts ur mene
titkon éjel a kristushoz. és mondá néki, mester, tudgyuk hogy
Istentől jöttél mesterül, mert senki azokat atsudákokat nem
tselekedheti a melyeket tselekszel., ha az Isten nintsen véle,
akristus ezen alkalmatoságal. meg mutatá ezen farisaeus-
10 nak. hogy mitsoda szükséges volna az üdveségre akereszt-
tség. bizonyitván néki ha ki ujjonnan²²² nem születik vizből
és szent lélekből. bé nem mégyen a menyeknek országában.,
és utánna adá ezeket az nagy igazságokat, a mi atesttől
születet a test, és ami a lélektől. a lélek. és a lélek oda fuj.
15 a hová akar. nicodémus ezeken tsudálkozván kérdé, mi-
képen lehetnek ezek? [48a:] A kristus szemére hányván²²³
hogy doktor lévén, még is ezeket nem tudgya, mondá néki.
bizonyóságot teszünk arrol a mit láttunk. és tiazt bé nem
veszitek. az után ki nyilatkozatá néki, vallásunknak. eze-
20 ket a nagy titkait. mondván. senki menybe fel nem ment.,
hanem az ember fia. aki onnét le szállot, és hogy, a réz kigyó,
a kit moyses fel emeltete a pusztában hogy arra nézván,
meg gyógyullyanak. mind azok, a kiket meg sebesitettek
volt akigyok. annak. tsak jele volt. akinek fel kellett
25 emeltetni a keresztre., hogy meg szabadittsa az örökké valo
haláltól mind azokat. kik hinni fognak benne, nem azért
küldetet evilágra. hogy azt meg itéllye, hanem hogy üdvezit-
tse, ugy szerette az Isten az embereket. hogy az ő egyetlen
egy fiát adta nékik, de ez a szeretet²²⁴ itéli meg igasságal
30 mind azokat., kik nem hogy hinnének abban a fiuban. és bé
vennék azt avilágoságot, mely őket jött világosítani, hanem
inkáb szeretik a setéttségben maradni, és nem akarják tse-
lekedeteket., az igazságnak világoságára tenni. mert nem
akarják magokal el hitetetni, hogy a mely tselekedeteket
35 szeretnek. azok vétkesek legyenek.

²²² ujjonnan <m> nem

²²³ hány<ván>ván [Úgy látszik *hányta*-ból javítva.]

²²⁴ a szeretet<et> itéli meg

XXI
szent jános ujah
bizonyoságot tészen a
kristusról.
joan. 3.

A kristus az innepek után. jerusálemet el hagyván. judéának tartományában marada tanítványival, és őt keresztel vala, hasonló képen szent jános is keresztelt ajordán [48b:] vize mellet. ennek aszent előljáró²²⁵ tanítványinak. holmi
5 vetekedések támada a sidokal. a kereszttség iránt, és mindnyájan szent jánoshoz menvén. mondák néki. jésusról, akiről bizonyoságot tettél a mostanában keresztel., és minde-
nek. hozzája mennek. szent jános, aki tsak azért gyűjtöt volt tanítványokat. hogy azokat az Isten fiának adhassa.,
10 felelé nékik, az ember nem vehet semmit egyebet. hanem ami menyből adatik néki. azt akarván. ez által vélek meg értetni. hogy ő aszolgálattyában,²²⁶ tsak azon hatalom, és parantsolat szerént tselekeszik, mint amelyet vett attol. aki ötet küldötte. eszekben juttatá. hogy sokszor meg
15 mondotta volna. nékik, hogy nem ő volna akristus., azt is mondá nékik, hogy nem ő volna az anyaszent egy háznak völegénye. hanem ő tsak. a völegénynek. baráttya és hogy néki minden öröme tsak a, hogy halgassa annak a vö legénynek szavát. szükségcs hogy ő nevedkedgyék, és én²²⁷ meg
20 kisebüllyek. hogy akristus önnét felyül való. és mindenek felet való. azt beszéli amit látot. és hallot. és aki bé veszi az ő bizonyoságát. meg petsétli hogy az Isten igaz mondó., mert az Isten küldötte ötet, és nem adta néki lelkét mérték szerént, de mint hogy szereti, mindeneket az ő kezében adot,
25 hogy akristus az Istennek fia, és akibenne hiszen örök élete vagyon, ellenben pedig aki nem hiszen benne, nem láttya [49a:] meg azt az életet., és az Isten haragja. fog rajta maradni.

XXII
szent jános meg fogatásáról.²²⁸
matth. 14.
mark. 6.
luk. 3.

Szent János meg nem elégedék azal. hogy tsak ajordán
30 vize mellet tenne bizonyoságot akristusrol. hanem még a fejedelmi udvarhoz is el mene bizonyoságot tenni az igasságról. herodes antipas, anagy herodesnek fia. minden törvény ellen. feleségül vette volt.. herodiást, az attyafia feleségit. szent jános hozzája mene. és meg feddé erről avétekről. és
35 mind azokrol melyeket tselekedet volt, és bátran meg mondá

²²⁵ előljáró(nak) tanítványinak.

²²⁶ aszolgálattyában, [Első a — sorközi beszúrás.]

²²⁷ én [Beszúrás.]

²²⁸ meg fogatásáról. [meg fogatárol.-ból javítva.]

néki. hogy nem volna szabad attya fia feleségit el venni. hérodes nem haraguvék meg mindgyárt, ezért, a szent ellen, de sőt még, mint hogy igaz embernek tartotta lenni. betsülte, és tisztelte ötet. sőt még örömet is halgatta beszédit. herodias pedig mind más gondolattal volt szent jánoshoz. mivel nagy gyűlölséggel volt hozája, és minden alkalmatoságot kereset hogy el veszesse, végtire erőt vén a herodes elméjén. és ez a fejdelem. hogy kedvit kerese. meg fogatá a szentet, és tömlöczben téteté, sőt még meg is ölette volna. ha nem tartot volna anéptől. akit is anép ugy tekintette mint profétát, a kristus meg tudván rabságban valo létit, és a farisaeusok is tudnák. hogy mind több tanítványi, mind. [49b:] többet keresztelne szent jánosnál. azért judeát el hagyá. és gallileában mene. samarián által.

XXIII
a samaritanusok
aszony-
rol.
joan. 4.

15 Dél felé érkezék sikkár nevü város mellé, és miut hogy igen meg fáradot vala, egy kut mellé üle. a²²⁰ mely kut nem mesze volt avárostol. és. a jákób kuttyának nevezték ez. akut olyan földön volt. a mely földet jákób, josefnek a fiának adta volt²³⁰ régenten, azon orában jöve akuthoz egy város béli
20 aszony. hogy vizet merittsen., akristus mondá néki. adgy innom, az aszony látván hogy egy sidó kérné tölle inya, azon igen tsudálkozáék., hogy el akarná tölle venni az italt, mivel a sidok igen utálták a samaritanusokat mint idegeneket., kik egy részit birták. hazájoknak. és akik esze keverték
25 volt. amojsejs törvényit, sok bálványozo babonaságokal. a kristus észre vévén. hogy tsudálkoznék kerésin, mondá néki. ha tudnád az Isten ajándékát. és hogy ki légyen az, aki tölled inya kér. te magad kértél volna ö tölle innod. és ö néked élő vizet adot volna., az aszony ezeket betü szerént
30 értvén, és nem²³¹ tudván honnét akarná meriteni azt az élő vizet, az ót lévő kutbol é vagy másbol. felelé néki, uram nintsen semid amivel merithes, és ez akut igen mély. nagyob vagyé jákobnál a mi atyánknál. aki nekunk hagyta ezt a kutat, és aki [50a:] ebből ivut. minden tselédivel együt.
35 valaki ebből avizből iszik. mondá Jésus, még szomjuhozni

²²⁰ a mely [a — beszúrás.]

²³⁰ adta volt [Keresztel jelölt beírás a soreleji margón, világosabb tintával.]

²³¹ nem [Beszúrás.]

fóg. hogy ha pedig abból avizből iszik, a melyet én adok, többé nem szomjuhozik, soha, mivel az a víz, fel forro viznek kut fejvé léssen az örök életre, a mely vizen érté, vagy akegyelmet, mely el oltya az emberben. a földi dolgokhoz valo szomjuságot. vagy a ditsóságét, mely tellyeségel.⁵ bé fogja tölteni minden kivánságinkot. az aszszony akristus szavait. tsaki a földi vizre magyarázván. nagy siettségel. mondá akristusnak, uram adgy nékem abbol avizből, hogy had ne szomjuhozam. és ne kellesék ide járnom vizért,¹⁰ a kristus mondá néki, eredgy hid ide a férjedet, és mint hogy mondá hogy nem volna férje. a kristus felelé néki, azt jól mondod. mert ött férjed volt. és akivel most lakol, a nem férjed. az aszszony által látván, hogy akivel beszéllene, atudná egész életét, hogy pedig abeszédet másra fordittsa. mivel a néki nem tettzet. vagy is tanulni akart olyan okos ember-től mint akivel beszélgetet.¹⁵²³² mondá. látom uram hogy proféta vagy, a mi atyáink. ezen a hegyen imádták az Istent, ti pediglen azt mondgyátok. hogy jérusálemben kel imádni, akristus ezeket halván. kezdé oktatni azt az aszszonyt. mond-²⁰ván néki, hogy az Isten lélek, és igazság lévén. azt akarja. hogy ötet. lélekben. és [50b:] igazságban²³³ imádgják, és hogy az az imádás, nem fűg ahelytől. tudom, felelé az aszszony. hogy a messiásnak el kel jöni. és a midön el jö, akor mindenekre meg tanyit minket, erre mondá néki Jesus.²⁵ hogy ő maga volna az a messiás a kit várna.

Azon órában. atanitványok.²³⁴ akik avárosban mentek volt. hogy eledelt vásárollyanak, oda érkezvén. igen tsudal-kozának azon hogy egy aszszonyal. láták beszélleni, de mint hogy igen nagy tisztelettel valának hozzája, azért nem kér-deszkedének tőlle, az aszszony az alat. ót hagyván a vedrit,³⁰ viszá mene avárosban. és mondá alakosoknak. jövetek látni egy olyan embert, a ki meg mondotta. valamit tselekedtem életemben. valyon nem azé akristus, jesus pediglen akut mellet lévén. atanitványi kínálák hogy ennék, ő pedig mondá³⁵ nékik, énnekem olyan eledelem vagyon. a melyet ti nem tud-

²³² beszélgetet. [b—v-ből javítva.]

²³³ igazságban <kel> imádgják,

²³⁴ atanitványok. <oda> akik [. . .] oda érkezvén.

gyátok. az után meg magyarázá nékik. hogy mitsoda féle
 ededel volna az. ilyen szokal. az én eledelem a, hogy annak
 akarattját kövessem. a ki küldöt. és bé tölttsem az ő dolgát,
 ez a dolog az emberek üdvesége volt. és az ő eledele,²³⁵
 5 a meg térteknek. hitek. Azonban pediglen az aszony viszá
 tére a város lakosival, akik is hinni kezdének ő benne. az
 aszony szavára. és kérék akristust, hogy maradna nálók., és
 két [51a:] napig őtt marada, és az ő oktatásira, sokan meg
 térének, ugy anyira, hogy mondgyák vala az aszonymak.
 10 már nem ate beszédedért hiszünk. mivel mi magunk hallot-
 tuk ötet. és tudgyuk. hogy valóságosan. ő avilág meg váltoja.

MASODIK KÜNYV

Mely magában foglalja a mit akristus tselekedet
 predikálásának. két első esztendejiben.

I
 A kristus
 gallilaeá-
 ban való
 prediká-
 lásáról
 matth. 4.
 mark. 1
 luk. 4
 joan. 4.

A kristus sikár városában. két napot töltvén, onnét
 15 galliléában mene, tellyes lévén szent lélekel. a galilaeusok igen
 jól fogadák. mivel ő magok látták volt a tsuda tételit jeru-
 sálemben. az innep napokon, ugyan azon időben kezdé el
 a kristus az Evangyélium predikálását. az az, az Isten
 országának jó hírét, a mely meg nyittatnék. az embereknek.
 20 és mondá. bé tölt az idő, az Isten országa el közelgetet.
 penitentziát tarttsatok, és hidgyetek az évangyéliumnak,
 ezeket predikállyá vala a synagogákban, és mindenek előtt
 igen nagy tiszteletben vala, és az ő hire. az egész tartomány-
 ban el terjedet volt, a kána városában menvén. a hol avizet
 25 horrá változtatta volt. oda mene hozzája egy királyi ember,
 kérvén ötet. hogy menne kafarnaumban.²³⁶ és gyógyittaná
 meg a fiát. aki is halálán [51b:] volna, akristus aki a szivek-
 nek gondolatit jól látta, és aki tudta mitsoda fogyatkozás
 vagyon hitében annak aki ötet kéri, mondá néki, hogy ha
 30 tsak jeleket, és tsudákat nem láttok, nem hisztek, de azaz
 ur nagyon kényszerítvén arra hogy menne el. minek előtte
 a fia meg halyon., mondá néki, eredgy a te fiad jól vagyon.

²³⁵ eledele, [d—t-ből javítva;] <és> a [a <és> fölé írva.]

²³⁶ kafarnaumban. <mi> és

az ur hívén a kristus szavának, el mene, és a szolgálai eleiben
menvén, mondák néki hogy a fia meg gyógyult volna.
tudakozodni kezdék töllök, hogy mitsoda²³⁷ órában kezdet
jobban lenni, mondák néki. hogy annak előtte valo napon.
5 egy orakor dél után, ahideg el hagyta volt. ugyan azon az
órában. amelyben. akristus mondotta volt néki, ate fiad meg
gyógyult. és a tsuda meg térítte ötet. azegész háza népével,
és hit akristusban.

11
akristus
negy
apostolo-
kot hív
magához.
mattf. 4.
mark. 1.

Galilaeának a nap kelet valo részin. egy nagy tó vagyon.
10 a melyet az évangyélium tengernek nevezi. a sidok mondása
szerént. és a melyet némelykor galilaéa tengerének nevezi,
azért hogy abban a tartományban vagyon, és némelykor
genezáreth, vagy tiberiádes tengerinek. azért hogy a város
aki ezt a ket nevet viselte. a tó parttyán volt. egy nap a kris-
15 tus ezen tó mellet járván, látá hogy két halász, a hálojokot
a vízben vetnék, az egyike simon volt, a másik az attyafia
andrás. a ki is el hagyta volt szent jánost, és akristushoz
ment volt. simont is hozzája vitte volt. de ezek. abban. az idő-
ben, nem állottak volt tellyeségel. akristus mellé. hanem
20 házokhoz [52a:] viszá térvén, ahalászi mesterségeket követ-
ték. tsak oda nem mesze ahol ezek halásztanak. más két
atyafiak valának, jakab. és jános, a zebedéus fiai, ezek az
attyokal. együt a hálojokot földozák vala, ezek mind a
négyen. galiléában lévő bethsáida városából valok valának.
25 a mely város ató parton feküt. akristus mind a négyet magá-
hoz hívá. és mindent²³⁸ elhagyata vélek, de azt ahivást
hihető hogy azal atsudával erősíté meg, a melyet eszerént
írja le szent lukáts. a kristus a genezaret tava mellet lévén.
a sok nép reája todula, hogy az igéjét halhassa. ót közel
30 két hajot látá. a melyekből ki szálottak volt ahalászok.
hogy a hálojokot meg mosák. akristus bé mene az egyik
hajoban. a mely simoné vala. és kevesé aparttol el távozván,
a hajoban le üle, és onnét taníttya vala a népet. azt hogy el²³⁹
végezé. mondá simonnak. hogy menne a hajoval a mélyire
35 aviznek., és vetné meg háloját. simon mondá néki, mester.

nk. 5. 1

²³⁷ mitsoda [t-d-ből javítva.]

²³⁸ mindent <m> elhagyata

²³⁹ el végezé. [el — beszúrás.]

mi egész éttzaka halásztunk, de semmit nem foghattunk, mind azon által ate szavadra meg vetem ahálót. azt meg tselekedvén. anyi sok számu halat fogának., hogy a háló szakadozni kezdte. és intének a több társoknak. kik más hajoban valának. hogy jöjjenek segítségékre. azok oda menvén.
 5 anyira meg tölték aket hajot halal. hogy tsak nem el merülének. simon el álmélkodván ezen atsudán. ugy atöbbi is, a kristus lábaihoz borula. és mondá. uram ne légy ebben [52b:] ahajoban velem, mert bünös ember vagyok, a kristus
 10 mondá néki, ne fély, mert ezután. embereket fogsz halászni., a lehet, hogy ezen tsuda tétele után. mondá simonnak. és andrásnak. kövesetek engemet. ugyan azon napon hívá magához jakabot. és jánost is. a kik a hajoban hagyván az attyokot., mind a négyen el hagyák hálójokot., és mindennek ellenc mondván. az után egészen akristusnak adák magokat.

III
 A kristus
 ördön-
 göst gyö-
 gyít ka-
 farna-
 umban.
 matth. 4.
 mark. 1.
 luk. 4.

A kristus az után. egy darab ideig kafarnaumban mene lakni. a mely város galiléában vagyon, a jordán parttyán, ahol ez a folyo viz²⁴⁰ abban atoban megyen., a melyről ide
 20 fellyeb beszéllettünk. ebben avárosban predikállani kezdte, és mindenek tsudállják vala az ő tanittását, mert hatalomal tanittya vala őket, nem ugy, mint az irás tudok., szombat napokon a synagogákban tanitot, ahol egy szer atöbbi közöt.. midön tanítot volna. egy ördögös nagy kiáltással mondá,
 25 hogy békit nékünk, mi közünk vagyon nékünk veled. názarethi Jébus, el veszteni jöttélé minket? tudom ki vagy, te vagy az Istennek. szenttye. de akristus meg fenyegetvén az ördögöt mondá néki, némuly meg; és had el ezt az embert. azördög²⁴¹ kónszeritetvén el hagyni rabját, nagyon kezdé
 30 hángodtatni,²⁴² a földre vetni, és kiáltatni de tsak el kellették hagyni, egészen, és egéségesen. mind azok kik jelen valának tsudálkoznak vala ezen. és egy mástol kérdezék, mitsoda dolog ez? és mitsoda uj tudomány ez? eparantsol még atisztátalan lelkeknek is, és engedelmeskednek néki.

²⁴⁰ viz [Beszúrás világosabb tintával.]

²⁴¹ azördög [Első ő-t-ből javítva.]

²⁴² hángodtatni, [hángodtatni, vagy esetleg hányjodtatni? helyett;] <és> a földre vetni, és [törlés a sor elején.]

lv
A krisztus
meg gyogyit-
ta.
a szent
péter na-
páját
matth. 8.
mark. 1.
luk. 4.

[53a:] A synagógából ki menvén, a péter házához mene. és az ő napát²⁴³ nagy hideg lelésben találá. az ágyához közel-
getvén, akezeit meg fogá. fel emelé, és parantsolá ahideg-
nek²⁴⁴ hogy el hagyná. és ahideg mindgyárt el hagyá. a beteg
pedig oly hirtelenséggel. és egészen meg gyógyula. hogy fel
5 kelvén ágyából. szolgálni kezdé. és ételt készítte.

Azonban pediglen.²⁴⁵ mely tsudát tett volt akristus a syna-
gogában, az egész kafarnaum városában el terjede, hihető
hogy a simon napa. meg gyógyulását is meg tudák, mivel
10 estve felé az egész város a krisztus szállása eleiben gyülekezék.
és minden féle betegségben lévő személyeket. hozzája vivék,
ő azokat mind meg gyógyittá. reájok tévén kezeit.
a gonosz lelkektől, sokakat meg szabadítá. és azördögök
nagyon kiálttyák vala. te vagy az Istennek fia. de ő meg
15 fenyegeté őket. és nem engedé hogy ötét krisztusnak monda-
nák²⁴⁶ lenni. azért, hogy nem akara atisztátalan lelkektől
ditséretet venni, se hogy az igazság az hazugság attyától hir-
detessék ki, vagy is azért, hogy mindenek meg lássák, hogy
leg kisseb dolga sem volna agonosz lelkekel. még előre el
20 látván, hogy mivel fogják még káromlani, hogy az ördögö-
köt tsak az ördögök fejdelmének nevében üzi.

v
a krisztus
gallióát
fel járja.
matth.²⁴⁷
8.
mark. 1.
luk. 4.

Más nap igen jó reggel a krisztus fel kele, és egyedül egy
puszta helyre mene imádkozni., simon, és atöbbi kik véle
valá-[53b:]nak. utánna menének. és a midön meg találák.
25 mondák néki. mindenek tégedet keresnek., ő felelé nékik,
szükséges hogy az körül valo falukban, és városokban el
menyek prédikáláni. mivel azért a szolgálatért jöttem evilág-
ra, azonban anép aki keresé., azon helyre érkezék. és arra
akará kénszeríteni, hogy maradna vélek. ő pedig azon felele-
30 tet ada nékik, valamint a tanítványinak. mondván. szükséges
hogy amás városokban is hirdessem az Isten országának
évangeliumát. mivel azért küldettem el. fel járá tehát az
egész galiléának tartományát. prédikálván a synagogákban.

²⁴³ napát <1> nagy hideg lelésben

²⁴⁴ ahi<g>degnek [ahignek-ből javítva; deg <g> föllé írva.]

²⁴⁵ pediglen. <a> mely

²⁴⁶ mondanák [o—a-ból javítva.]

²⁴⁷ matth. <9.> 8.

és meg gyógyítván abetegeket. ugy anyira hogy az ő nagy hire, az egész syriában el terjede. és mindenünnét, hozzája viszik vala abetegeket.. és az ördöngösöket, és szüntelen sok számu nép követi vala.

Egy szer atöbbi közöt. igen sok nép todulván reája parantsolá a tanitványinak. hogy a genezarethi tónak, a más részire vinnek ötet, akor egy irás tudo doktor. látván hogy a kristus el hagyná őket. hozzája közelite. és mondá. mester akár hová meny. de én el kísérlek tégedet, az üdvezítő felelé néki. arokáknak vagyon barlangjok. és a madaraknak fészkek, de az ember fiának, nintsen hol nyugosztalni a fejét, mint ha azt mondotta volna néki. hogy sokal nagyob bátorságal, és keveseb haszon kereséssel. kellettnek mint sem gondolná. egy olyan embert követni, a ki nem hogy meg gazdagittaná az övéit, de söt magának sem volna semije. [54a:] ilyen formában. nem engedé hogy a doktor kövessé ötet. mind más képen bánék pediglen egyel atanitványi-közül, mivel azt parancsolá néki, hogy követné ötet., de eza tanitvány. szabadságot akara elsöben tölle kérni, hogy el mehesen az attyát el temetni, a melyre felelé néki. te kövess engemet. és hagyad a holtakra. hogy el temessék. a halotokat. te pediglen hirdesed az Isten országát, ezen válaszal. arra akará tanittani, hogy az évangyéliumnak predikálása. sokal nagyob dolog. mint sem az embereknek szolgálni. olyan dolgokban. a melyeket mindenek végben vihetik. a lélek szerént valo holt emberek. el temethetik, a test szerént valo holtakat. de az évangyélium predikálására nem mindenek alkalmasok. tisztának kel lenni, hogy méltán lehesen ezt a szolgálatot követni, és midön az Isten arra hi valakit, azt eléb kel betsülni mindenél., szent lukáts még egy harmadik személyről is tészén emlékezetet, aki is követni akarván a kristust, először aházához akara menni. hogy el butszúék. az othon valoitól; akristus mondá néki. valaki az ekére²⁴⁸ tévén kezét. hatra néz. a nem alkalmas az Isten országára. meg akarván mutatni ezen válaszal; hogy valaki valóság. akar az üdveségin munkálodni., annak tsak arra kel figyelmezni. és nem kel magát. más dologban ártani.

luk. 9

²⁴⁸ az ekére <néz> tévén kezét. hatra néz. [Törlés a sor végén.]

V I
A kristus:
a szél-
vót meg
tsendeseti.
unith. 8
mark. 4
luk. 8.

A kristus azon a napon estve felé egy hajóban. mene. hogy a genezareth tavának.²⁴⁹ más részire menne. a mint már meg mon-[54b:]dottuk. atánítványi véle valának. akik is el bocsátották vala anépet. más több hajok is valának véle,
5 a kikben sokan lehettenek. a midön már mennének.. oly igen nagy szélvész támada, hogy a habok a hajoban bé tsaptanak. és a sok viz tsak nem el merité ahajot, a kristus pediglen akarattal valo álmot bocsátván magára., hogy meg próbállya tanítvánnyinak hiteket, ahajo végin egy vánkoston
10 alut., atánítván yok veszedelemben látván magokot, akristus-hoz közelitének. és fel költék. mondván. mester. nem gondolszé azal. hogy mi mind el veszünk. uram szabadits meg minket. mondá nékik, kitsid hitüek. miért vagytok oly félénkek, azután fel kelvén. fenyegetve szolla. a szeleknek,
15 és parantsolá a haboknak hogy meg tsendesednének, a szelek. mindgyárt meg szünének., és nagy tsendeség lön a tón. a kristus ujonnan meg feddé a tanítványit mondván. miért vagyon olyan kevés hitetek.,? és miért féltek? ökk pediglen. és azok a kik a más hajokban valának., igen nagy tsudálko-
20 zásban és félelemben valának. és egy másol kézdék kérdeni. kitsoda. ez, a ki parantsol. a szeleknek. és avizeknek.?

V II
A kristus:
két ördögost
meg sza-
badít
matth. 8.
mark. 6
luk. 8.

A midön akristus atón által ment volt volna,²⁵⁰ a gerazenusok tartományában érkezék, mihent a hajobol ki szálla. két ördögös mene eleiben. kik nagy kiáltással²⁵¹ mondák.
25 miközünk vagyon veled. Jésus Istennek fia. azért jöttél ide, hogy minket idő előtt gyötörj? ezek akoporsokban laktanak, és olyan. [55a:] dühösök valának. hogy senki nem mért arra az utra menni. szent mark, és szent lukáts, tsak egyről tésznek emlékezetet. talám azért, hogy azt gyöttrötte leg
30 inkább az ördög vagy hogy a volt nevezeteseb a kettő közül, vagy is annak meg gyógyítása inkább el hiresedet²⁵² volt, annak előtte már sok idővel. ezt azördög gyöttrötte, meztelen járt. a koporsokban. és ahegyeken lakot. szaggatván magát akövekel., sokszor meg lántzolták. békokban tették.

²⁴⁹ tavának. [tójának.-ból javítva, az ó ékezetének meghagyásával.]

²⁵⁰ volna, <a genezáret> a gerazenusok [A javítás a törlés fölé írva.]

²⁵¹ kiáltással [i-á-ból javítva.]

²⁵² hiresedet volt, [s-d-ből javítva.]

de azokat mind eltörte, szagatta. és olyankor az ördög a puszta helyekre vitte. ahol senki nem tehetet néki semmit. mihent pedig a kristust meg látta. hozzája futamodék atársával együtt, és az ördög szolván ki belölte, árra kére az

⁵ Isten fiát hogy ne²⁵³ gyötörné ötet, és ne küldené ki abból az emberből. mind azon által akristus parantsolá az ördögnek hogy hagyná el azt az embert. és azt is kérdé tölle. hogy mi volna neve. aki felelé hogy legio neve. mivel sokan voltak abban a nyomorult emberben és mint hogy az ő

¹⁰ leg nagyobb gyötrelmek az, a midön az emberekkel gonoszul nem bánhatnak, arra kérék akristust. hogy a mélységben ne küldgye őket, hanem azt engedné meg nekik hogy mehesenek a disznokban., őt pedig közel a hegy körül. egy tsorda disznót legeltettek. meg engedvön azt nekik Jesus. hogy

¹⁵ a disznokban mehesenek. azal. arra tanyitot 1. hogy minden jóvainkal úgy bánhatik [55b:] valamint néki tettzik, mivel mindeneket tölle vettünk. 2. hogy a gonosz lélek, tsak anyiban tselekedhetik valamit rajtunk, és a mi javainkon., amenyiben²⁵⁴ az Isten azt meg engedi néki. 3. hogy mitsoda

²⁰ gyűlölségel. és dühöségel vagyon az ördög az emberekhez. a kiket nyomorgatni,²⁵⁵ akarná szüntelen. vagy magokat. vagy jóvakot., hogy ha az Isten meg nem határozná az ő kegyetlenségit, azt könnyen meg láthatni a példából mely történék adisznokon. mivel mihent meg engedé akristus hogy azok-

²⁵ ban menyenek., a disznok ató felé futának. és abban ug-rának, mint egy két ezerig való el vesze. apásztorok. siettségel menének hirt adni avárosokban. és akörül való falukban, és igen sokan gyülekezének oda ahol akristus vala. hogy meg láthasák magok. amit mondtak volt nekik.

³⁰ meg is láták az ördögös embert, meg gyógyulva. köntösösen. helyre jött elmével. és nagy tsendeségben., mind ezeket hogy meg tudák mint ment volna véghez.²⁵⁶ azoktól. kik

²⁵³ ne [Beszúrás világosabb tintával;] gyötörné <öket.> ötet, és <ne> ne [<ne> sorvégen törölve, új sor elején újra kírva a margóra.]

²⁵⁴ amenyiben [i—e-ből javítva.]

²⁵⁵ nyomorgatn(á)i, [i, <á> főlé írva;] akarná <szub> szüntelen. [Törlés a sor elején.]

²⁵⁶ véghez. [A v helyén f-et, vagy hosszú f-t kezdett írni.]

jelen voltak, igen nagy ijedségben valának, az egész Gerása városa akristushoz menének., és nagy félelemel tekinték ötöt, nagy tisztelettel valának ahoz. aki olyan képen parantsolna az ördögöknek, de igen tartának egy olyan embertől, a
⁵ ki a toban ugratná disznojokot. ezokáért. vagy hogy érdemetlennek tartották magokat hogy a kristus nálok lakjék, vagy pedig [56a:] tartottak attol. hogy még nagyobb kárt ne vallyanak. mint sem a disznojok el vesztése., azon kezdék kéálni, hogy hagyná el az ő tartományokot. a meg gyógyult
¹⁰ ember. kére ameg szabaditoját, hogy hadd mehetne el véle. de akristus mondá neki. meny szá házadhoz. és hirdesd ki a nagy dolgokot. a melyeket az Isten tselekedet éretted, engedelmeskedék ennek aparantsolatnak. és minden városban, és tartományban ki hirdeté a kristusnak. véle tett
¹⁵ kegyelmit.

VIII
 A kristus
 egy ina
 szakat
 embert
 meg gyógyit
 matth. 9
 mark. 5
 luk. 5.

Azonba pedig az Isten fia. el akarván hagyni. a²⁵⁷ gerazenusok tartományát. a hajora. üle,²⁵⁸ és a más részin atonak igen sok²⁵⁹ népet találá. kik ötöt várták, és örömel láták. kafarnaumban viszá térvén. egy szer atöbbi közöt anyi nép
²⁰ gyülekezék aházához., hogy mindenüt tele volt népel. sok farisaeusok, és törvény tudo doktorok valának melette. kik gallileának, judéának tartományibol. és jérusalemböl. gyülekeztenek vala oda, a kiknek az Isten igéjit hirdeté. és meg mutatá nékik az Istentől vett hatalmát. a betegeket
²⁵ meg gyógyitván. egy ina szakat embert akarának eleiben. vinni,²⁶⁰ de nem láták modgyát miképen vihesék eleiben a nagy szoroság miat, azok akik vitték az embert, azt gondolák. hogy a ház tetejire vigyék. a padlást fel bonták. és az embert ágyastol le botsátták a házban, a kristus eleiben.
³⁰ a kiis látván hiteket, mondá²⁶¹ inaszakatnak. fiam, légy. [56b:] bizodalomal., ate büneid meg botsátattak., ezek a szók nem tettének a farisaeusoknak. és az irás tudoknak kik jelen valának. és gondolák magokban. hogy tsak az

²⁵⁷ a <gerazennabéliok> gerazenusok [A javítás a törlés fölé írva.]

²⁵⁸ üle, [Beszúrás.]

²⁵⁹ sok népet [so—n-ből javítva.]

²⁶⁰ vinni, <nem> de nem [Törlés a sor végén.] láták mondgyát [Íráshiba.]

²⁶¹ mondá <az> inaszakatnak.

Isten botsáthattya meg avétkeket., a kristus hogy tulajdonithattya magának azt a hatalmat, tehát ő káromkodik. de akristus látván az ő szivek gondolatit mondá nékik, miért vagyon olyan rossz gondolatotok. melyik könyeb nékem
⁵ mondanom ennek az inaszakatnak., azé hogy aző vétkei meg botsátattak vagy a, hogy kely fel, vid el az ágyadot. és járj, de hogy meg tudgyátok., hogy az ember fiának hatalma vagyon eföldön²⁶² meg botsátani avétkeket. mondá az inaszakatnak,²⁶³ kely fel, vid el az ágyadot, és meny a házadhoz.
¹⁰ aki is mindgyárt fel kele. fel vevé az ágyát. és aházához mene. ditservén az Istent a sokaság aki látá ezt atsudát. nagyon tsudálkozék rajta. és noha agyogyításra valo hatalom aláb valo légyen²⁶⁴ a bün botsátásánál. mind azon által., nehezeb²⁶⁵ tsalárdságal élni a gyógyításban. mivel az érzékenységek bizonságok. mint sem a bün botsátásaban., a mely titkos. és²⁶⁶ láthatatlan dolog. de a sokaság szemeivel látván. erejét ezeknek a szoknak, kely fel., és vid el ágyadot, tellyeségel el hiteté magával. a bünnek botsánattyát is. a midön mondá meg botsátattak vétkeid. mindnyájan
²⁰ kezdék ditsöiteni az urat., hogy olyan nagy hatalmat adot volna az embereknek. és a nagy álmelkodásokban, egy másnak [57a:] kezdék mondani, ma igen nagy tsudát láttunk. és soha ahoz hasonlot nem láttunk.

Jésus ki menván a háztol., a tó felé mene, és mentiben látá
²⁵ egy publikánust., ki avámon ülne, mondá néki kövess engemet, az az ember, ki az alpheus fia²⁶⁷ volt. és akit lévinek. vagy mathénak nevezték. mindgyárt fel kele, mindenét e hagyá. és atöbb tanitványok közü álla, az után nagy vendégséget ada néki házánál. a hová sok publikánusok. és bünösök
³⁰ menének. és egy asztalhoz ülének a kristusal. és atanitványival, az irás tudó doktorok, és a farisaeusok, nem szenvedheték²⁶⁸ azt. hogy a kristus társalkodnék. a vétkesekkel

IX
 akristus
 egy publikánust
 magához
 hl.
 matth. 9.
 mark. 2
 luk 6.

²⁶² [Sorvégen:] eföl-[új sor előtti margón:] dön

²⁶³ inasza<t>katnak, [kat — <t> fölé írva világosabb tintával.]

²⁶⁴ légyen [en — beszúrás.]

²⁶⁵ nehezeb <azt> tsalárdságal

²⁶⁶ és [s—t-ből javítva.]

²⁶⁷ fia [Beszúrás világosabb tintával.]

²⁶⁸ szenvedheték [sz—vi-ből javítva.]

vagy a publikánusokkal. akiket utálták asidok. ők azon igen
 zugolodtanak. anyira hogy meg nem álhatalák. meg kérdeni
 atanitványoktól., hogy az ő mesterek. és ő magok. miért
 ennének az olyan személyekkel. jésus meg halván az ő zugo-
 5 lodásokat. mondá nékik, nem az egészeseknek., hanem
 abetegeknek vagyonszukségek az orvosra. nem is azért jöt-
 tem hogy az igazakat hijam. hanem abünösököt. tanulljátok
 meg mit tésznek azírásnak ezek a szavai, nem anyira kivá-
 nom az áldozatokat, mint az irgalmaságot. ez a valasz. meg
 10 nem tsendesitté egészen a farisaeusokat., mivel a szent jános
 tanitványival hozája közelitvén, azt kérdék tőlle. mitől va-
 gyon a, hogy ajános. és afarisaeusok tanitványi gyakorta
 böjtölnek. és imádkoznak. [57b:] és atíeid nem böjtöl-
 nek, akristus felelé nékiek. leheté böjtöltetni a vő legény-
 15 nek barátit, és leheté nékik gyászban és szomorúságban
 lenni. a midön a vő legényel vannak,? a nem lehet. de
 el fog jöni az az idő, a melyben el vétetik töllök a vő legény,
 és akkor böjtölni fognak., ehez az okhoz, a mely a vő legény
 jelen létit illeté, a mely nevet szent jános adta volt akristusra,
 20 meg más okot ada, amely az ő tanitvánnyinak gyarloságit
 illeté, mivel meg mutatá afarisaeusoknak. hogy a ki eleinte
 mindgyárt. súlyos, és nehéz dolgot akarna tenni a gyengékre
 azal mindent el rontana. és ugy tselekednék. mint az olyan,
 a ki az ó²⁶⁹ köntöst, uj posztovall akarná meg foldozni, és
 25 uj bort töltene, az ó tömlőben.

X
 A krisztus
 egy
 aszonyt
 a vér fo-
 lyásból
 meg gyo-
 gyit. és
 egy le-
 ányt fel
 támaszt.
 matth. 9.
 mark. 5
 luk. 8.

Az alat. a még akristus eszerént beszél vala afarisaeuso-
 kal, és a jános tanitványival. jöve hozája jáirus nevü. egy
 a synagoga²⁷⁰ fejdelmi közül, és alábaihoz borulván, kére
 azon, hogy menne hozája, és tenné kezét az ő tizen két eszten-
 30 dös leányára. a ki is halálán volna., a krisztus mindgyárt el
 mene. véle, a tanitványi, és sok nép követé ötet., azon alkal-
 matoságal., egy²⁷¹ beteges aszony. aki tizenkét esztendeig
 valo vér folyást szenvedet, minden joszágát az orvoságokra
 költvén, a doktorok. kezében. nem hogy könyebülését,
 35 de söt még nyavalyájának. nagyobulását érzette. a krisztus-

²⁶⁹ ó köntöst, [ó—ö-ből javítva.]

²⁷⁰ synagoga [o—α-ből javítva.]

²⁷¹ egy [égy-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

rol pedig nagy dolgokat halván beszélni, a sereg közot hátul a köntöse szélyit meg illeté. mivel nagy hit lévén ben-[58a:]ne, magával tellyeségel el hitette volt, hogy ha tsak. a köntöse szélyit meg éri is, meg gyógyulna., a
5 mint hogy meg is gyógyula, és azon szem pillantásban. érzé, hogy meg szabadult volna nyavalyájától, azonban pedig a kristus, a mint az évangyélium mondgya. meg üsmérvén az eröt mely ő belölle származot. viszá fordula anép közöt. és kérdé hogy ki²⁷² érte volna meg az ő köntösit, péter, és
10 atöbb tanítványi felelék néki. mester. látod hogy a nép mint szorongat. és reád tudul. még is azt kéred hogy ki ért aköntösodhoz, akristus mondá nekik, valaki hozám ért, mert én érzettem. hogy egy erő származot ki²⁷³ belöllem. és kezdé visgálni a nép közöt. hogy ki volna az, aki oly nagy
15 hitel a köntösihez nyult volna. az aszony látván hogy el nem titkolhatná tselekedetit. nagy reszketve a kristus lábaihoz. borula, és mindenek halottára, elő beszélle. hogy mi történt volna rajta. az Isten fia meg bátoritván. mondá néki. leányom ne fély. ate hited meg gyógyittod tegedet. eredgy
20 békeségel házadhoz, és gyógyuly meg egészen nyavalyád-ból.

A kristus midön ezeket mondaná az aszonynak. egy ember érkezek oda, és mondá jáírnak, aleányod meg holt, azért nem szükséges hogy tovább fáraszad az mestert, akristus eze-
25 ket halván, mondá. a synagoga²⁷⁴ fejdelmének., nefély, hanem hidgy. és a te leányod meg [58b:] gyógyul., a midön aházhoz érkeztek. volna. ót találának musikásokat, és sirokot, kik nagy kiáltásal. jajgatnak vala, akristus aházban menvén, mondá nekik, mit jajgattok, és sirtok, ez a leány.
30 meg nem holt, tsak aluszik, erre mindenek kezdék tsufolni ötet. mivel tudták hogy valóságal meg holt volna, de azt nem tudták hogy szintén olyan könnyü volna akristusnak a halotat fel támasztani, valamely könnyü egy embert álmából fel ébresztteni. az után ki küldte mindeneke²⁷⁵ házbol,
35 és nem akará hogy mások jelen lennének tsuda tételin.

²⁷² ki [Beszúrás világosabb tintával.]

²⁷³ ki [Beszúrás.]

²⁷⁴ synagoga <mes.> fejdelmének., [Törlés a sor elején.]

²⁷⁵ mindeneke <a> házbol,

hanem péter., jakab, és jános, a leánynak. attya, és annya, aleány agyához közelitvén. meg fogá kezit, és fel szoval monda néki. leányom kely²⁷⁶ fel, én parantsolom néked, ezekel aszokal. az életet viszá adván néki, a leány fel kele, és jární kezdte. nagy tsudájára attyának. és annyának. 5 és után ennie adatot néki, és meg parantsolá., hogy ezt a tsudát ki ne nyilatkoztatná, de ennek ahire tsak hamar el terjede. az egész tartományban.

XI
A kristus
két vakot
és egy né-
mát meg
gyógyít
matth. 9

Onnét hogy kimene, két vak mene utánna. nagy kiáltásal 10 mondván. Dávid fia könyöröly mi rajtunk, a midön házához érkezek a vakok hozzája közelitvén, kérdé töllök. hisziteké hogy meg tselekedhetem a mire kértek, ? azok felelék. igen is uram hiszük. azonnal. meg [59a:] illeté az ő szemeket mondván, a ti hitetek szerént légyen. és mindgyárt kezdé- 15 nek látni, és meg parantsolá nékik, hogy senkinek ne mondanák edolgot, meg akarván mutatni az embereknek. hogy valóságos alázatoságból. kiványák, hogy a jó tselekedetek titokban maradgyon. ők pediglen ki menvén. mindenüt ki hirdetéek ezen tsudát. hogy meg tanullyuk ezen példából. 20 hogy az Istentől vett kegyelemért valo háláadasnak egyik része a, hogy azt ki hirdesük, ugy hogy. mind azok akik azt meg tudgyák, áldgyák, ditsérjék ötet, hogy ezek el mentenek volna. egy némát vivének hozzája. akiben agonosz lélek volt, mihent a gonosz lelket ki üzé. a néma meg szolala, és anép 25 nagy tsudálkozásal kezdé mondani. soha ilyen dolgot nem láttak izraelben, de a farisaeusok. még akor kezdék mondani. és az után gyakrabban mondák, hogy az ördögöt.. az ördögök fejdelve által üzi ki.

XII
A kristus
harmintz
nyolcs
esztendő
betegét
gyógyít
joan. 6

A kristus az után jérusálemben mene. valamely nagy 30 inepre, lehet hogy ahusvéti innepekre, jérusálemben vala egy nagy tó, a melyet probatika tojának nevezték, az az, ajuhok tojának. mert ez a tó közel volt aváros kapujához. amelyet eszerént nevezték, és némellyek azt tarttyák. hogy az áldozatra valo juhokot abban szokták volt meg mosni, 35 egy angyal ennek atonak vizét bizonyos időben fel zavarja vala. és a mely beteg leg előbször bé mehetet avizben. a zavarás után. a meg gyógyult akár mely betegség-[59b:]ból,

²⁷⁶ kely fel, [kély fel,-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

ezen okra valo nézve. ennek. atónak őt tornátza lévén,
mind az őtt tornátz tele volt mindenkor betegedel., kik
várták. hogy a viz fel zavarodgyék. vala őt egy atöbi közöt.
a ki harmintz nyolcz esztendeig feküt, akristus azt meg tud-
5 ván, kérdt tölle, akarszé meg gyógyulni? uram, felelé a beteg.
nintsen senki is a ki le botsáson atóban mikor fel zavarodik,
és a még én oda érkezem. adig más megyen bé előttem.
Jésus mondá néki. kely fel, vid el az ágyadot. és járj. a beteg
mindgyárt meg gyógyula. és fel vévén ágyát, jární kezdé,
10 szombat vala pedig azon anapon. a melyen atörvény minden
munkát tiltot, a sidok látván hogy az agyát vinné, piron-
gatni kezdék, hogy miért szegné meg a törvényt., de ő²⁷⁷
azt felelé nékik, a ki engemet meg gyógyitot, nékem azt
mondotta. hogy vegyem fel ágyamot., és járjak, kérdék
15 az után tölle, hogy mitsoda ember volna a, de ő maga sem
tudhatta., mert jésus mindgyárt el vonta magát a jelen lévő
nép közül, akristus találván az után azt az embert atemp-
lomban., mondá néki. már meg gyógyultál., ez után már ne
vétkezel.,²⁷⁸ hogy valamely gonoszab. ne történnék rajtad,
20 ez az ember, mindgyárt híré adá a sidoknak, hogy jésus
gyógyította volna meg ötet., a kik is az oltátol fogvást üldöz-
ni kezdék ötet, és azért hogy mondá nékik, hogy az attyá-
val. munkálodik, még nagyob gyüöltségel kezdének hozzája
lenni, mivel nem tsak a szombatot nem tarttya vala meg,²⁷⁹
25 hanem még az Istent attyának mondaná, és magát ahoz
hasonlonak tartaná, mind ezekre jésus, nékik [60a:] igen
szép oktatásokat ada, amelyekben meg bizonyittá Isten-
ségít, és meg mutatá nékik, hogy az attyától hatalmat vett
volna²⁸⁰ a munkára. az itéletre. és a²⁸¹ fel támasztásra.,
30 hogy nem ő tenne magárol bizonytságot, hanem jános²⁸²
tett örölla bizonytságot. és az ő tselekedeti. és tsudatétélei
bizonytságot tésznek rolla, az én atyám bizonytságot tett

²⁷⁷ ő azt [ö-a-ból javítva.]

²⁷⁸ ne vétkezel, <ne> hogy

²⁷⁹ vala meg, hanem még [*meg*—*még*-ből javítva az ékezet át-
húzásával.]

²⁸⁰ vett volna <mind> a munkára. [Törlés a sor elején.]

²⁸¹ a [Beszúrás.]

²⁸² jános [Beszúrás.]

XIII
A tanit-
ványit
asal vá-
dolják
hogy a
szombat
napot
meg sze-
gik.
matth. 12
mark. 3
luk. 6.

rollam az irásokban. de ök ezeket abizonyságokat bé nem veszik, mert az Istent nem szeretik, és nem keresik azt a ditsőséget a mely ö tölle jö, hanem a melyet egy mástol vesznek.

A sidók, akik vétkesnek tarták az Isten fiában. hogy meg
5 gyógyitot volna egy embert szombat napon., mint ha
abban meg szegte²⁶³ volna az Isten törvényit, ugyan azon
vétket tulajdonították neki, más egyéb hasonló alkalmato-
ságban. mivel egy szombat napon. hogy egy buza föld mellett
menne el, atanitványi, kik éheztenek. buza fejeket szagatá-
10 nak, és a kezekben meg morsolván, abuzát kezdék enni,
a farisaeusok azt rosznak találák, és mondák néki. látodé
hogy atanitványid olyan dolgot tselekesznek. a mely nem
volna szabad szombaton, de ö meg mutatá nékik először,,
a Dávid példájából.. aki nagy szükségben olyan kenyerek-
15 ből ett volna. a melyekből tsak apapoknak volt szabad enni,
és hogy némelykor a szükség, fel szabadithat a törvénytől.
másodsor. az ö papjoknak példájokból. kik a szombatot
meg nem szegvén. szombat napokon az áldozatra valókót
meg ölik a templomban. a törvény parantsolattyából.
20 és hogy a törvény nem tilt minden féle dolgot szombat napon.
[60b:] hogy ha pedig azt tarttyák, hogy a templom jóvá
teheti az olyan tselekedeteket, az apostoli tselekedeteket is
jóvá teheti. mivel ö sokal nagyob volna atemplomnál, hogy
ha pedig azt meg tanulták volna. hogy az irgalmaság több
5 mint sem az áldozat, olyan vakmerő képen nem kárhoz-
tatták volna az artatlanokot. a rendet fel akarják fordítani,
mivel azt akarják. hogy az ember legyen a szombatért, és
nem a szombat az emberért,²⁶⁴ holot az embernek fia. uramég
a szombatnak is.

XIV
A kristus
egy ne-
hány be-
teget
gyogyit
meg
szombat
napon.
matth. 12
mark. 3.
luk. 6.

30 Egy más szombat napon a synagogában tanitván, egy
olyan ember találkozik ott, akinek el száradot volt akeze,
az irás tudok. és a farisaeusok. kérdék jésustol.²⁶⁵ hogy ha
szabadé beteget gyogyítani szombat napon, és igen vigyá-
zák, hogy ha meg gyogyittyaé azt a²⁶⁶ beteget., hogy had
35 lehesen okok avádolásra. mint hogy akristus tudta azö

²⁶³ meg szegte<d> [?]

²⁶⁴ az emberért, [Utolsó r--t-ből javítva.]

²⁶⁵ jésustol. [jésustol.-ből javítva az s beszúrásával.]

²⁶⁶ a [Beszúrás.]

gondolattyyokot. maga eleiben hivatá abeteget, és azt kérdé a farisaeusoktól. hogy szabadé szombat napon jót tselekedni. és meg szabadittani valakinek életét.? és hogy meg mutassa nékik. hogy minden bizonyal a szabad, mondá nékik.

5 tsoda közülletek. a kinek, ha a juha averemben esik szombaton. kinem vonnya azt onnét azon anapon.? menyivel pedíg drágább egy ember. egy junál, erre ök semmit nem felélhetőnek. de mind azon által ezen igazságra meg nem adák magokot. a kristus ezt látván. szent haragal kezdé

10 öket tekinteni, az ő durva. és meg vakult szivekért. és a beteg emberhez fordulván, mondá néki. nyujtsad ki a kezedet, a ki is ki nyujtá., [61a:] és olyan egészséges volt mint a másik.

A farisaéusok nem. nézhetőek ezt atsudát nagy dühöség

15 nélkül, és tanátskozni kezdének. egy más közöt, hogy mi modon veszthetnék el jésust.²⁸⁷ a ki is a genezárethi tó felé vévé uttyát, a tanitványival, ahová igen nagy sokaság követé, mivel az ő tsuda tételeinek hire el terjedvén. az egész galileában. judeában. ajordán két részín valo tartományokban, a mediterráneum tengerének széllyiig tyrus. és sidonia

20 városi felé, mind ezekről ahelyekről, igen sok nép gyülekezet melléje, hogy halgassak tanítását. és betegségeköl meg gyógyitassanak, ezért is parantsolá atanitványinak, hogy tarttsanak néki készen egy hajot, a honét beszélhesen anépnek.

25 mivel masként anép egészen reá todult., valamenyi betegeket eleiben vivének, azokat mind meg gyógyittá, meg parantsolván nékik. hogy azt ki ne nyilatkoztassák. és fenyegetésel parantsollya vala agonosz lelkeknek, hogy halgassanak. akik is előtte le borolván kiálttyák vala, te

30 vagy²⁸⁸ az Istennek fia.

Azután egy hegyre menvén, az éttzakát imádságban tölté, más nap pediglen, magához hivá atanitványit. és azok közül tizen. kettöt választá, a kiket apostoloknak nevezé, az az követeknek. mert azokat küldé el prédikállani Évangyéliumát, hatalmat adván nékik. hogy betegeket gyógyitssanak, és ördögököt üzenek, az Évangyélium fel tészí. hogy azo-

XV
A kristus
tizen két
apostolt
választ.
matth. 5
mark. 3.
luk. 6.

²⁸⁷ jésust. [j—g-ből? javítva.]

²⁸⁸ vagy [v—a-ból javítva.] az Istennek

[61b:]kot választotta. akit akart, erre a méltóságra. ezen tizenkettőt emelé, simont., a kit már péternek nevezte vala, és andrást az ő atya fiát, a zebedeus két fiát jakabot, és jánóst,²⁸⁹ ezeket nevezé boanergesnek. az az, menydörgés⁵ fiainak., philepet, bertalant, máthét, thamást, jakabot, az alphéus fiát, judást, vagy thadéust, a kananaei simont., és judás²⁹⁰ iscariotest.

Az után le mene vélek együt ahegyről. és valamely tér helyen meg állapoték. ahol sok nép várja vala ötet., a mely-¹⁰ről ide fellyeb szollánk, és atemérdeki²⁹¹ sok beteg tsak azon igyekezék, hogy meg érhesse az ő köntösét, mivel olyan erő származot belőlle. amely mind meg gyógyittya vala őket, sok ördögösök is valának közöttök, akiket mind meg szabadítottá, az után olyan predikációt tett az egész népnek,¹⁵ a mely magában foglallya az keresztényi törvénynek. minden tudományát, és atanittása kezdetin, meg mutatá nékik, hogy miben ályon avalóságos boldogság.

A kristus atanitványira tekintvén mondá. bóldógók a²⁹² lelki szégények. tudni illik, azok. kik nem kaptsoillyák²⁰ magokot. a földi jokhoz. mert azoké amenyeknek országa, boldogok, a szelidek, mert ök birják aföldet, tudni illik. aparaditsomot., a mely, a szent atyák szerént. az élök földé, és öröksége²⁹³ azoknak, kik tsendeségel hadgyák el venni az itt valo jóvokot. noha. azt meg oltalmazhatnák igasságo-²⁵san. boldogok.²⁹⁴ akik sirnak, mert meg vigasztaltatnak, boldogok. a kik éhezik, és szomjuhozák. az igasságot, mert meg [62a:] elégittetnek. boldogok az irgalmasok. mert ök irgalmaságot nyernek, boldogok atiszta szivüek, mert ök meg láttyák az Istent. boldogok. abékeségesek, mert Isten³⁰ fiainak hivatatnak, bóldogok, akik üldözést szenvednek. az igasságért, mert övék menyeknek országa, boldogok

²⁸⁹ jánóst, <ezt> ezeket [ezeket <ezt> fölé írva.]

²⁹⁰ judás<t> iscariotest.

²⁹¹ atemérdeki [d—h-ból, vagy k-ból javítva.]

²⁹² a <az együgyüek,> lelki szégények. [Törlés a sor elején; *lelki szégények*. — sor előtti margóra írva;] tudni illik, azok. [t—a-ból javítva.]

²⁹³ öröksége [sé—ös-ből javítva.]

²⁹⁴ boldogok. [g—d-ből javítva.]

vagytok midőn az emberek gyűlölni. és üldözni fognak titeket én erettem, és a midőn hazugsággal való gonoszt mondanak ellenetek. örüllyetek olyankor, mert nagy jutalmatok leszén menyekben. és minek utánna meg mutatta volna.

5 hogy tsak anyiban vagyunk boldogok ez életben. a menyiben evilági joknak. tiszteletéknak, és gyönyörüségeknak meg vetésivel, az igasságnak., és a bekeségnek. az irtalmaságnak. a tiszta szívnek, és abekeséges tülésnek szeretetivel., érdemeseké tészük magunkot. arra az örökös boldogságra,

10 a melyet az Isten nékünk szánt a menyekben., az után mondá. hogy jaj agazdagoknak, és azoknak. kik bövségben, és gyönyörüségben vannak, és azoknak, kik tiszteletben vannak az emberek előtt, mivel mind azok. kik ezekben tészik boldogságokot., meg fogják látni, hogy az ő gyönyörüségeket. ditsőségeket. vigasztalásokot, és bövségeket, az éhség. és a köny hullatások. fogják követni.

XVI
hogy
mitsoda
igasságo-
kot tani-
tot a
kristus a
hegyen.
matth. 5
luk. 6.

Az után mondá atanitványinak, hogy ők volnának a világ. sava. és világosága, hogy az emberek szokásit jó rendbe hozák, és setéttségekben. meg világosittsák, és elsőben,

20 nekik magoknak. kel tisztáknak lenni, és el nem mulatni, tanítások-[62b:]nak világoságát ki terjeszteni, mivel azért tétettek agyertya tartora. hogy világosittsanak., nem is azért jött a²⁹⁵ világra hogy a mojses törvényit el ronttsa, hanem hogy azt bé tölttse, és tekéletesebbé tegye. oktatván az ő tanitványit olyan igasságra. amely tekéletesebb az irás tudok, és a farisaeusokénál, és a mely nélkül nem lehet amenyekben menni, avalo hogy az ő törvény tiltá avétket, és meg határozá akülső tselekedeteket., de az új törvény, amelyet a kristus fel állitot, a szivet²⁹⁶ igyekezik

30 rendben venni, és a vétket még eredetében akarja el oltani, mivel atörvény azt hagyta asidoknak, ne öllyetek. de akristus azt akarja. hogy meg zabolázák aharagot. hogy senki fele barattyának. leg kiseb bestelenségre valot ne szölyön, és hogy meg békéllyenek véle. még minek előtte az oltára tegyék. az Istennek tett ajándékot. a törvény tiltá aházáság

35 törést, akristus tilttya, még atisztátalan tekintetet is, és

²⁹⁵ a [Beszúrás.]

²⁹⁶ a szivet <aka> igyekezik

azt akarja, hogy a szemünket ki²⁹⁷ vájuk, az az, hogy el
 fordullyunk az olyan nézéstől. a mely rendeletlen kivánságo-
 kot gerjeszthetne aszívben. az ó törvény tiltá a hamisan valo
 esküvést, a kristus pedig semmiképen nem akarja hogy
⁵ esküyenek, és arra tanyit, hogy az mikor kénszeritetnek meg
 bizonyítani valamely esküvéssel. a mit mondottak, az az
 esküvés, amely nem lehet rosz, mind azon által rosz októl
 származik, tudni illik. mondgya szent agoston. hogy az
 [63a:] emberek meg szokták. a tsalást, és azért nem akarnak
¹⁰ hinni az ő szavoknak. A²⁹⁸ törvény. meg határozá aboszu
 állást, és nem akarta. hogy a büntetés felül haladgya
 avétket. melyet meg bünteték, akristus, nem hogy meg
 engedné aboszu állást, de ellenben arra tanyit, hogy a gonosz
 ellen ne álljunk,, ne törvénykedgyünk. adgyunk. a mit
¹⁵ tollünk kérnek. és nyujtsuk annak ortzánkót a ki meg akar
 utni. tudni illik, hogy inkább mindent el szenvedgyünk,
 tsak a felebaráti szeretetet el ne veszesük. A sidok azt
 tartották, hogy a felebaráti szeretetnek kötelesége. nem
 tiltotta nékik, az ellenségekhez valo gyűlölséget, A kristus
²⁰ pedig azt akarja, hogy szeresük azokat kik minket gyűlöl-
 nek, és hogy jót tegyünk azokal. kik minket üldöznek, hogy
 apogányoknál többet tselekedhesünk, kövesük magát az
 Istent. a ki anapját fel támaszttya a gonoszokra, valamint
 a jokra, és hogy eszerént, meg érdemelhesük azt a ditsösé-
²⁵ get, hogy az ő fiai lehesünk.

matth. 6.

A kristus, avétekről. a jó tselekedetekre megyen. mond-
 ván, hogy a szándékot kel meg tisztítani. és azok ugy
 léznek tiszták. tudtunkra adván, hogy a szándék olyan
 a külső tselekedetekhez. valamitsodás a szem. atesthez,
³⁰ és hogy azok anyiban tiszták, vagy tisztátalanok, a menyi-
 ben. aszandék. vagy jó. vagy rosz, valamint atest világóság-
 ban²⁹⁹ vagy setéttségben vagyon. ha a szem világos. vagy
 vak. azt tanittya tehát, hogy a jó tselekedeteket., ugy mint
 az alamisnát, [63b:] az imádságot, és a böjtölést, nem kel
³⁵ azért tselekedni hogy az emberektől meg ditsértessenek.,

²⁹⁷ ki <valy> vájuk,

²⁹⁸ A törvény. [A—a-ból javítva.]

²⁹⁹ világóságban [i—a-ból javítva.] vagy<on.> setéttségben
 vagyon.

hanem azért hogy a tessék az Istennek, mivel ő jutalmaz-
tattya meg azokat, az imádságnak. formáját adván nekünk.
azt akarja, hogy az, az Isten jóságában való bizodalomal.³⁰⁰
légyen. áthatatóság, békeséges atyafi szeretettel, az olyan.
5 aki se adni, se meg botosátani nem akar, nem érdemli,³⁰¹
hogy se kegyelmet. se botosánatot nyerjen meg, azt nem
akarja. hogy a sok szóban tarttsuk erejét. és erdemit imád-
ságinknak. mint ha az Istennek szüksége volna arra, hogy
a³⁰² sok beszédinkből tudhassa meg szükséginket, hogy
10 pediglen meg tudhasuk., hogy mit kel kívánni, és kérni az
Istentől, eszerént tanit imádkozni, Mi Atyánk. ki vagy
a menyekben., szenteltessék meg ate neved, jöjjön el ate
országod, légyen meg ate akaragod, miképen menyben.
ugy a földön is., A mi minden napi kenyérünket ad meg
15 minékünk ma; És batsásd meg nekünk a mi vétkeinket.,
miképen mi is meg botosátunk azoknak a kik mi ellenünk.
vétettenek., És ne vigy minket a kísértetben, de szabadits
meg minket a gonosztól. Amen. azután azon igyekezék.
hogy el vonhassa tanitványinak elméjeket a földi jókhoz
20 valo szeretettől., meg mutatván nekik, hogy nem itt kell.
kintset gyűjteni, hanem menyekben. ahol, se a tolvajtól.
se egyéb más veszedelemtől nem félthetni. hogy az Istent
a pénzél együt nem lehet szeretni, és hogy, nem kel nyug-
[64a:]hatatlanságal keresni ez élet szükségeit, mivel az
25 Isten, aki az állatokat táplállya. és a lilimokat³⁰³ fel éke-
sitti. az embert el nem hagyta. mivel sokal drágáb ő előtte
a virágoknál és az állatoknál. hanem elsőben az Isten orszá-
gát és az ő igasságát kel keresnünk mindenek felet, és
remélyük. hogy atöbbit is hozzája adgya, mint szükségesen
30 felyül valokot.

Azután tilttya nekik abal ítéletet., és kárhoztattya az két
szinüeket. akik meg nem látván a magok szemekben a
gerendát. a masok szemiből akarják ki venni a szalma szálat.
arra tanittya őket, hogy nagy okoságal. osztogasák ki a
35 szent dolgokot. mondván, hogy a sertések eleiben ne hányak

matth. 7
luk. 6.

³⁰⁰ bizodalomal. [1o szórész *m*-ből javítva.]

³⁰¹ nem érdemli, <meg.> hogy

³⁰² a [Beszúrás.]

³⁰³ lilimokat [Első *i*-*a*-ból javítva.]

a gyöngyököt. az egész felebaráti szeretetet abban foglalja, hogy másokat úgy bánnyunk., valamint akarnok hogy mások bánnyanak velünk., azt erősíti, hogy az út, mely az életre viszen keskeny, és a mely ahalálra viszen. a tágas.
5 és hogy sokan járnak. ezen az utolsó uton, arra tanyit. hogy óhjuk magunkot az olyan hamis profétáktól, akik a juhok köntösi alát, nem egyebek. hanem ragadozó farkasok. nem az ő beszédekről kel. őket itélni, hanem a teledetekről., és hogy akarminémű tudákokat tegyenek is, de az Isten
10 még annak idejében meg veti őket, mint olyanokat, kik ő előtte üsméretlenek., hasonló képen fog banni az olyanokat is. akik csak azt mondgyák néki uram. uram. nem követvén az ő parantsolatit., és hogy csak azok mennek az ő országában, kik akarattját követték. végtire ezel. [64b:] a hasonlatosággal fejezvé bé beszédit. a halgatoit, az olyanokhoz hasonlittya, a kik épitenek. mondván, hogy az olyan a ki ötet halgattya. és tanittását követi hasonló az olyan okos emberhez, aki aköre építvén házát, azt semmi szélvész fel nem fordithattya. ellenben pedig. aki tanítását nem követi,
20 hasonló az olyan esztelenhez. aki a fővényre építvén házát a szél. és az eső. csak könnyen fel fordittya. .

XVII
A kristus
egy bél
poklost
meg gyógyít.
matth 8.

A kristus el fejezvé tanításit, le mene a hegyről. és sok nép követé ötet, a mely nagy tudálkozásal halgatá az ő tanításit. egy bél poklos ember. lábaihoz borulván. imádá
25 ötet, és térden álva mondá néki, uram. meg gyógyithatsz engemet ha akarod, egy ilyen alázatos, és nagy hittel tett imádság. meg hatá a kristus szívét. akiis ki nyujtván kezét, illeté ötet, és mondá néki, akarom hogy meg gyógyúly. és azon szem pillantásban meg gyógyula. azután meg tiltá
30 néki, hogy ki ne nyilatkoztassa ezt a tudát. és meg parantsolá néki, hogy mene el. és mutatná meg magát apapnak.. és ajánlaná bé az áldozatot a törvény parantsolattya szerént. bizonyságul. hogy meg gyógyult volna. ez az ember mind azon által mind ki hirdeté ezeket. és az Isten fiának. nagy
35 hire anyira el terjede. hogy a városokban nem meheti. hanem a pusztá helyekre. rejti vala el magát. és őt az imádságokban foglalatoskodék. mind azon által, a sok nép oda is el mégyen vala utánna, hogy halgassa tanítását, és hogy meg gyógyítsa a betegeket.

[65a:] Kafarnaumban érkezvén a sidó tanács urák azon kérék hogy mene egy ót lévő százados házához. akinek szolgája. haldoklanék, és gyógyítaná meg ötet, mivel igen kedves szolgája volna, ez a tiszt meg tudván tsuda tételeit akristusnak. kéré jó akaróit arra. hogy mennének akristushoz. és kérék hogy mutassa hozzája azt a³⁰⁴ kegyelmeségit, akikis igen kérék arra. eleiben adván. nem tsak veszedelemben való létit a szolgának. hanem még nagy érdemit a századosnak,³⁰⁵ és hogy mitsoda nagy kötelességet volna hozzája. az egész sidó nép. mivel ő szereti ami nemzetünket. mondák atanáts urak.³⁰⁶ és még egy synagogát is építetet nekünk, a krisztus el mene vélek. és a midön közel lett volna aházhoz, a százados eleiben küldé, és kéréte hogy ne fársztaná. magát és mondanák nékie. uram nem vagyok méltó hogy bé jőj az én hajlékomban. de tsak mondgy egy szót, és az én szolgám meg gyógyul. méltatlannak itélvén arra magát, hogy maga menyen hozzája, mind arra, hogy házához fogadgya. és abban nem kételkedik, hogy foganatos ne légyen szava, tsak a betegségnek méltoztassék parantsolni hogy hagyael. szolgáját. mivel ő maga, ha mások alat lévő tiszt volna is. mind azon. által az ő parantsolattyának. tellyeséget engedelmeskednek az ő vitézi, akristus tudálkozék ennek apogányának a hitén. és azokhoz fordulván. kik kísérek ötet, mondá nekik. bizonyal mondom, hogy nem találtam enyi hitet az Izraéliták [65b:] közöt is, és hogy sokan fognak jöni nap keletről. és nap³⁰⁷ nyugotrol., kik ő helyekben lésznek. ábrahamal. isákal, és jákobal. az Isten országában. a sidók pediglen. kik azal ditsekednek. hogy ezeknek apátriárkákknak maradéki. és akik ezen ókból a menyeknek örökösi valának, abbol ki rekesztetnek. és a setéttségre vettetnek, ahol³⁰⁸ tsak sirás, és fogaknak tsikorgatása lészen, ez a mondas bé is tellyesedék, mivel a pogányok. akik az Istent nem üsmérek, a sidók helyében, a menyei örökségre hivatának. akristus pedig a százados hitét meg jutalmaztatván, a bete-

³⁰⁴ a [Beszúrás:] kegyelmeségit, akikis [akris-ből javítva.]

³⁰⁵ a századosnak, [z-sz-ből javítva.]

³⁰⁶ urak. [urák-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁰⁷ nap <j> nyugotrol., kik ő helyekben [ő-a-ből javítva.]

³⁰⁸ ahol <s> [vagy <f> ?] tsak sirás, és fogaknak tsikorgatása

XIX
A krisztus
egy ha-
lotat tá-
maszt.
matth.
uk. 7.

get meg gyógyítá. aki is mindgyárt abban. a szem pillantás-
ban jobban lett:³⁰⁹ ugy anyira, hogy azok. akiket a százados
a krisztus eleiben küldöt. volt. midön viszá térének. az ő
szolgáját. jó egészségben találák.

- 5 A krisztus az után Náim nevű városban mene. a mely város
galiléa tartományában vagyon. atanitványi, és sok. nép
kiséri vala ötet. a midön aváros kapujához közelitet volna,
egy halotat vivének temetni, aki is egy özvegy aszonynak.
egyetlen egy fia volt, aki is akoporso után menván, a város
10 béliek sokan kísérik vala ötet. a krisztus meg szánván azt
az meg keseredet anyát, mondá néki, ne sirj., az után a
koporsohoz közelitvén, meg állittá azokat akik vitték. a
koporsot meg illeté, és ezeket mondá, iffiu kely fel. én
paran-[66a:]tsolom néked, azon szem pillantásban a halot
15 fel üle. és beszélni kezde, és akrisztus viszá adá az anyyanak,
mind azok kik jelen valának. meg rémülének. és ditsöiteni
kezdék az Istent mondván. nagy proféta támadot köztünk,
és az Isten meg látogatta az ő népit.

XX
János két
tanítvá-
nyit kül-
di akris-
tushoz.
matth.
11.
uk. 7.

- Ennek anagy tsudának ahire az egész judeában, és akörül
20 lévő tartományokban el terjede, ugy anyira hogy még
szent János is meg tudá, akit³¹⁰ a tömlöczben hagytuk vala,
ez a szent elől járo. atanitványitól hallá meg a³¹¹ hírét anagy
tsudáknak. a melyeket akrisztus téssen vala. és nem akará
el mulatni ezt az alkalmatoságot. hogy ötet messiásnak
25 ne³¹² üsmértesse vélek. és azt akará, hogy ennek az igazság-
nak. ő magok lennének bizonyági, erre valo nézve kettöt
valasztá közülök. akiket a krisztushoz küldé. hogy ilyen
kérdest tennének néki. te vagyé az. akinek el. kel jöni, vagy
kellé mást várnunk? Jésus nem felele nékik mindgyárt ezek-
30 re, hanem az ő szemek láttára. sok betegeket gyógyitta meg
tsudálatosán. az után mondá nékik. ezeket meg vihetitek
néki a mit láttatok, és hallottatok. mondgyátok meg néki.
hogy avakok látnak, a sánták járnak. abél poklosok. meg
gyogyultak, a süketek. hallanak, a halottak. fel támadnak,
35 és az Évangyélium a szegényeknek hirdetetik. ilyen látható.

³⁰⁹ lett: [Beszúrás.]

³¹⁰ akit <is> a tömlöczben

³¹¹ a [Beszúrás.]

³¹² ne [Beszúrás.]

jelekel bizonyíttá meg nékik, hogy ő ki volna. az után mon-
[66b:]dá, hogy boldogok volnának azok, akik ő benne meg
nem botránkoznának., mint ha azt akarta volna mondani. a
szent átyák szerint, igen könyü engemet messiásnak hinni, a
5 midőn látták hogy tsudákat tészek, de kevesen lésznek.
olyanok. akik annak hisznek. lenni, a midőn látták. hogy
gyalázatos halált szenvedek a kereszten.

Ez akét követ. vizá térvén az urokhoz, Jésus pedig esze-
rént beszéle jánosrol a népnek, mit mentetek látni a pusztá-
10 tában. ? a széltől hányatatot nadaté, vagy lágy ruhákban
öltöztetet³¹³ embert. ? és minek utánna elejekban adta volna.
ennek a szent előljáronak. kemény., és szoros életét, meg
bizonyítá nékik. hogy ő proféta volna., és több mint pro-
féta, mivel ötet meg jövendölték volt aproféták. és hogy
15 ő. nem tsak előre hirdette volna ki amessiás eljöveteletét,
valamint atöbb proféták. hanem még ő azért küldetetett
volt el, hogy előtte járjon, és önéki utat készítsen. ismég
mondá a jános ditséretire, hogy akik aszonytol születtek,³¹⁴
ő azok közöt leg nagyob volna. a törvény, és a proféták.
20 jánosífg tartottak. és az³¹⁵ évangyélium ő általa kezdödöt,
ő is hirdette leg előbször az Isten országát. és hogy az ő
ideitől fogvást. a menyeknek országát erő szakal veszik meg,
és tsak az erő szakosok nyerik azt el. egy szoval. hogy ő volna
Illyés. a ki el jövendö.

25 [67a:] Mind ezek. a nagy tulajdonságok. amelyeket monda
a kristus. János felöl. nagy tiszteletben kelleték tenni ezt a
szentet. az egész judeában, mind azon által tsak a nép, a
publikánusok. és a vétkesek halgaták az ő predikációt ha-
szonnal. és ugyan tsak. ezek is vették vala fel tölle akereszt-
30 tséget; ellenben pedig, a farisaeusok, és az írás tudok, meg
vetették volt ötet, és ezen meg vetésel., az évangyélium
szerént. meg gátolták, az Istennek. rajtok valo szándékát,
hasonlo képen bánnak vala az Isten fiával. aki is látván
vakságát. és keménységít sziveknek, szent indulattal. szolla
35 arrol, azegész nép előtt, aki örömel halgatá a szent jánosrol

³¹³ öltöztetet <erb> embert. ?

³¹⁴ születtek, <volna.> ő azok közöt leg nagyob volna.

³¹⁵ az <évangygy> évangyélium [Törlés a sor végén; a helyesesen
leírt szóban: a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

tett ditséretit, kihez hasonlítsam mondá a sidó nemzettségét, nem hasonlíthatnié őket a piatzon ülő gyermekekhez, kik azt kiálttyák társoknak., musikáltunk néktek, és nem tántzoltatok, szomoru énekeket éneklettünk, és nem sirtatok,
 5 mivel³¹⁶ jános el jött, se nem iván. se nem évén, az az, hogy igen sanyaru életet³¹⁷ élt, és azt mondgyák felölle hogy ördöge vagyon; az ember fia pedig eljött, évén, és iván. az az, hogy közönséges eletet elt, és azal vádollyák, hogy szereti a jólakást, és az italt. és tsak a publikánusokal,
 10 és abünösökel. barátkozik.

Matth.
 11
 uk. 10

A kristus látván, hogy a galiléában lévő városok, [67b:] ahol leg többet prédikált, és tsudákat tett volna. olyan kevés hasznokra fordítanak. az Istennek. üdveségekre küldetet segítségit, szemekre hányá fenyegetésel. az ő³¹⁸ meg átalkodásokat, és penitentziát nem tartásokot. és irtoztato átkokat monda reájok. jaj néked korozain, jaj néked betsaida, mivel. ha azokat atsudákat³¹⁹ tyrusban. és sidonban, (:ezek pogány városok valának:) tették volna. a melyeket ti bennetek tettek, már régen. ször sákban, és hamuban. tartottak volna
 20 penitentziát. és az után kafarnaum városát hozván elé, ahol leg töbet lakot mint sem atöbiben, szemire hányá kevélységit, és keménységit ilyen szokal. hát te kafarnaum, valyon az éig emeledé fel magadot,? a pokolig szállasz alá,³²⁰ mivel ha sodomában lettek volna azok a tsudák. a melyek
 25 lettek szemeitek előtt, talám mais fent állana., és hogy a sodoma lakosinak,³²¹ akiket az ég oly irtoztato képen büntette meg fertelmeségékért,³²² a tyrus és a sidona lakosival.³²³ könnyeben lészen dolgok az ítélet napján, mint sem ezeknek a galliléai városoknak.

30 Vala pedig avárosban egy bünös aszony, aki is meg tudván. hogy jésus, egy simon nevü farisaeusnál ennék, oda mene,

XXII
 egy bünös
 aszony-
 nak meg
 térése

³¹⁶ mivel [v — javítva más betűből.]

³¹⁷ életet <elet> élt,

³¹⁸ az ő <vak> meg átalkodásokat,

³¹⁹ atsudákat </> tyrusban.

³²⁰ szállasz alá, <v> [?] mivel.

³²¹ lakosinak, [nak — beszúrás.]

³²² fertelmeségékért, <és hogy> a [a — beszúrás.]

³²³ lakosival. [s—v-ből javítva.]

és hátul álván, köny hullatásával mosogató lábait, hajával³²⁴ azokat meg törölé, meg tsokolá. [68a:] és azokra hinté alabástrom edényben lévő kenetet. a farisaeus pedig ki hozzája hitta vala jésust. meg vizsgálván az aszonynak tselekedetét,
⁵ akinek is rendeletlen életét tudta, mondá magában, ha ez az ember proféta volna. tudná azt, hogy minémü aszony volna. az. aki ötét illeti, mivel nem hitetheté el magával, hogy a kristus meg engedte volna magát illettetni oly vetkes aszonnyal, Jesus pedig üsmervén az ő gondolattyát. két embernek
¹⁰ példáját adá eleiben, mindenike adóságban lévén. az egyike nagy suma pénznel tartozot. a másika kevéssel, de nem lévén se egyikének. se a másikanak miből meg fizetni. az ember a kinek tartoztanak, el engedé nékik adóságokat. az utan kérdé a farisaéustol, ekét ados közül, melyikének kel leg
¹⁵ inkább szeretni a kölcsön adót. ? a ki is felelé, hogy annak. a kinek leg többet engedtek volna el, az Isten fia jóvá hagyá ezt a feleletet., és mondá néki látodé ezt az aszonyt, a te házadban jöttem, vizet nem öntöttél alábamra, epediglen köny hullatásával mosta meg. és hajával törölte meg,
²⁰ tsókót nekem nem adtál, epediglen. a miolta ide jött, meg nem szüint tsokolgatni lábaimot. a fejemet olajjal meg nem kentéd, épediglen kenettel kente meg lábaimot. az okáért mondom néked, hogy sok bünei bótásattak meg néki, mert³²⁵ igen szeretet. akinek pedig kevesebbet bótásatanak meg.
²⁵ kevesebbé szeretet. mint ha azt mon-[68b:]dotta volna a farisaeusnak, kevesé szeretz. mert igaznak tartván magadot. magadal el hitted hogy az Istennek kevéssel tartozol., ez az aszony pedig aki igen vétkesnek üsméri magát lenni, sokat szerette azt, akitől anyi büneinek bótásánattyát remén-
³⁰ lette, és azon szeretetért, meg is nyerte a bótásánatot, a mint is hogy mondá az aszonynak, a te vétkeid, meg bótásattak néked. akik pedig asztalnál jelen valának. zugolodni kezdének ezeken a³²⁶ szokon, mondván magokban, kitsoda ez, aki abünököt is meg akarja bótásítani, ? Jésus pedig meg vet-
³⁵ vén az ő zugolodásokat, mondá az aszonynak, ate hited meg szabaditod tegedet. eredgy el békeséggel.

³²⁴ hajával [*hajával*-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

³²⁵ mert <sokat szeretet> igen szeretet.

³²⁶ a [Beszúrás.]

XXIII
akristus
meg gyö-
gyit egy
vak. és
néma ör-
dögöt
matth.
12.
mark 3
luk. 11.

Jésus pedig aházához térvén. anyi sokaság gyüle oda, hogy se maga. se atanitványi nem ehetének. az attyafiai azt meg tudván, hozzája menének, hogy a sokaság közül ki vinnék ötet, azonban pedig egy ordögöset vivének eleiben. 5 a ki vak, és néma volt, az ordögöt ki üzé, és az ember kezdé mind látni, mind beszélni, mindenek tsudájára. és kezdék jesusrol mondani. nem ezé adávid fia, azaz, a messiás, akiről az irás mondgya. hogy a dávid familiájából valo léssen, ellenben pedig a farisaeusok, és az irás tudok, kik jérusalemből jöttek vala. ötet magát tarták ordögösnek, mondván. 10 hogy az ordögök fejdelve által üzi ki az ordögöt. de akristus meg szégyenítetté [69a:] hamis gondolatyyokot. elejekben adván mindenek előtt. hogy ha az ordögök akik oly halálos ellenségi az embereknek, egyik a másikára támadnak,³²⁷ 15 abizonyos jele volna. hogy az ő uralkodások nem sokáig tartana. a sidok közöt sokan volnának olyanok. kik ordögököt üznek. de a³²⁸ farisaeusok azokat nem vádollyák azal, hogy az ordögök fejdelve által üzik az ordögököt. egy erőnek házát, más erősebnek kel fel dumni, ez okáért, a sátánt., 20 erőseb lélekel üzi ki a sátánál, ugy mint az Isten lelke által. el kellett tehát hitetni magokal, hogy hozzájuk³²⁹ érkezet az Isten országa, ellene állani pedig, a mint ök tselekesznek. a szent lélek láthato erejének, ugy magokat olyan káromlásal tészik vétkeseké. a mely botsánatot nem érdemelne., mint 25 hogy pedig a fát, agyümölcseröl itélik. ötet is, az ő tselekedeteiröl kellene itélni., és nem kellenék ötet gonosznak tartani, a midön tsak jó tselekedeteket tselekeszik; azok a káromlások a melyeket oly vakmerő képen okádnak ellene. az ő rosz sziveknek mélységéből származnék, a melyek nem maradnának büntetetlen, mivel az itélet napján, még tsak ahaszontalan szóról is számot kel adni. 30

Ezek után, némelyek az irás tudok, és a farisaeusok közül. mondának néki, mester. mi azt kívánnok, hogy valamely tsudát mutatnál nekünk. a szemekel látták hogy mennyi

XXIV
A farisae-
usok
tsudát
kérekn.
matth.
13.
luk. 11.

³²⁷ támadna,k, [k, — beszúrás.]

³²⁸ a [Beszúrás;] farisaeusok azokat nem vádollyák azal, [azal, l-je k-ból javítva.]

³²⁹ hozzájuk [j—s-ből javítva.]

sok tsudákat tett elöttök. de ök azokat mind káromlásokra³³⁰ fordították, és mint ha mind azok. nem volnának. elegendők hogy [69b:] meg bizonyítsák nekik. hogy tsak az Isten lelke által munkálodik, hanem még ujjab tsudát akarnak

5 látni, de mitsoda feleletet ada nekik Jésus. ez a gonosz, és parázna nemzettség tsudát kíván, de más nem adatik neki hanem³³¹ ajonás profétáé, ezt a profétát az Isten a ninivé béliekhez küldötte³³² volt. nekik tudokra adni. hogy negyven nap mulva, a városok el pusztulna, de jonás, nem

10 hogy ennek aparantsolatnak engedelmeskedet volna, hanem hajora ült, hogy más felé vegye uttyát., de nagy szélvész támadván atengeren, meg vallá hogy az, az ő engedetlenségiért volna. és hogy a szélvész meg tsendesednék, magát atengerben vetteté, azon órában ötöt egy nagy hal el nyelé,

15 és harmad nap mulva a partra ki veté, a honnét ninivében mene. hogy végben vigye az Isten parantsolattyát. a ninivé béliek. hittek azö szavának. rend kívül valo böjtöléseket tevének, és meg menekedének. penitentzia tartásokért, a büntetéstől, a melyel fenyegeté őket, az Isten parantsolattyából. a kristus tehát a jonás jelét adá elejekben, és abbol

20 két hasonlatoságot hozot ki, az egyikét magára, a másikat öreájok,³³³ mondván. hogy valamint jonás három napig volt a hálnak hasában. ugy az embernek fiais három nap lészen. a földnek gyomrában. ez által azt akará jelenténi,

25 hogy a koporsóban tétetnék, és hogy onnét harmad napjára fel támadna. a másik hasonlatoságra mondá. [70a:] valamint hogy jonás jelül volt a ninivitáknak, ugy jelül lészen a farisaeusoknak is, a melyeket eszerént magyarázá meg. a ninivé béliek fel támadnak az ítéletkor ezen nép ellen,

30 és kárhoztatni fogják, mert ök penitentziát tartottak ajonás predikálására, mind azon által nagyob vagyon itt sokal jonásnál, mondá még nekik, ugyan azon ítéletkor kárhoztatni fogja. a sába királyné, a ki is mesze földről mene halgatni a salamon böltseségét nem hogy pedig követnék ezt a király-

³³⁰ káromlásokra [ra — elválasztás után beszúrva az új sor előtti margóra.]

³³¹ hanem [h—a-ból javítva.]

³³² küldötte [ö—e-ből javítva.]

³³³ öreájok, <h> mondván. hogy

nét. demég meg vetik beszédit, és tsudatételeit annak. aki sokal felyeb valo salamonál, végtire azal adühőségel fenyegeté őket. a mellyel bánik az ördög az olyanok ellen. akiket kéte-
len lévén el hagyni, és akikben ismét modot talál vészá
5 menni. arra tanitván minket ezel, hogy igen vigyázzunk magunkra. a midön meg szabadultunk attol agonosz lélektől. mivel ö el nem hagyja rabját örökösön. hanem még magánál hét gonoszabbat veszen maga mellé, és ezel³³⁴ a másodszeri rabságal. sokal. nyomorultab állapotban tészí alelket az
10 elsönél.

matth.
12.
mark. 3.
luk. 8.

Az alat a még akristus, ilyen feleletekel szégyenitté még ellenséginek hamiságít. egy aszony fel szoval kezdé mondani a nép közöt. boldog a méh. a mely hordozot. és a³³⁵ tsets, mely táplált, ö pedig felelé³³⁶ néki. de söt inkább azok boldogok., akik az Isten szavát halgattyák, és azt követik. azon időben meg jelenték néki, hogy az anya. és az attyafiai kin várnák ötet, mivel bé nem mehetének hozzája a sok nép miat, de ö arra [70b:] mondá. kitsoda az én anyám. és kitsodák az én atyámfiái, a tanitványira tévén kezeit mondá, ezek.
20 az én anyám, és atyam fiai, mivel az én anyám, és atyám fiai azok, akik halgattyák és követik az Isten beszédit, és az én atyam akarattyán járnak.

XXV
A kristus
példa³³⁹
beszéde-
ket hoz
elé.
matth.
13.
mark 4
luk 8.

Azon anapon ki mene³³⁷ jesus a házból, és a genezareth tengere mellé mene. de³³⁸ látván sok népet a körül lévő városokból hozzája menni. és melléje gyülekezni, egy hajóban üle, és onnét kezdé³⁴⁰ tanítani anépet., a ki is nagy figyelmeteségel halgatá ötet a partrol, sok igazságokat hirdete nekik példa beszédekben, mivel e volt rend szerént az ő szokása atanításban, Az Evangyéliumi példa beszédek., ki gondolt historiák, vagy atermészet szerént valo dolgokból vett hasonlatosságok, a melyeknek. amidön nehéz a magyarázattya. az elmét figyelmeteségben tarttya, a mely is meg
30

³³⁴ ezel [l—n-ből javítva.]

³³⁵ a [Beszúrás.]

³³⁶ felé [Elírás felelé helyett.]

³³⁷ mene [Beszúrás.]

³³⁸ de <mint> látván

³³⁹ példa beszédeket [p—b-ből javítva.]

³⁴⁰ kezdé <kezdé> tanítani

találván a magyarázatot, avallásnak, valamely titkát, vagy a szokásnak, valamely rendét meg tanulhattya azokból, példának okáért a mint egy példa beszéd. volt. a melyeket akristus monda. az erős fegyveresről aki aházat örzi, és a kit meg gyözi más erősebb. ennek magyarázattya. arra tanit. hogy az erős fegyver, akit a kristus mint erősebb, ki hajttya a lelkekből. az Isten lelke által. az Isten fia a hajorol. leg elsőben ezt a példa beszédet mondá anépnek. egy [71a:] vető ember ki mene vetni, egy része amagnak. az út széllyire esék, az utozok el tapodák, és a madarak meg evék. más része a köves helyekre esék, mivel hogy nedvesége nem volt. mély gyökeret nem vethete. és a verő fény el³⁴¹ száraztá, a harmadik része, atövisek közti esék. fel nővén. a tövisek meg fojták, a negyedik, jó földet találván. bővséges magot hozá, mint hogy pedig ennek apélda beszédnek. magyarázattya nehézvala. a kristus hozá adá. a kinek fülei vannak a hallásra, hallyameg, ezt a példa beszédet. az apostolok sem értheték meg, azért a midön különösön valának. arra kérék, hogy magyarázná meg nékik, a ki is mondá nékik, hogy ökö mitsoda boldogok volnának azért hogy mellette lévén, láthatnák, és halhatnák azt. a mit anyi igazak. és proféták. kivánták volna látni és hallani, és azért, hogy vélek világosan meg értetné³⁴² azokat a nagy titkokot, a melyeket másoknak. a példa beszédnek. homályosága. alat adgya elejekben. meg büntetvén azal. az ő sziveknek vakmerőségét. a melyért, méltatlanok, az igazság üsméretire, az után meg magyarázá nékik, hogy a magon az Isten beszédit kel érteni, hogy azok akik minek utánna azt hallották volna. arra nem figyelmeznek. és másra adgyák elméjeket. hasonlok, az út mellet lévő földhöz. és az ördög jelentvén amadarakat, el ragadgya szivekből azt a beszédet. a mely üdvezithette volna őket, hogy vannak sokan olyanok. akik a beszédet örömel³⁴³ veszik bé, de a leg [71b:] első kisértet. el veszteti vélek annak hasznát. mert szivekben mély gyökeret nem vetet volt, mások pedig azt meg fojttyák, a fősvénységel. a gyönyörőség-

³⁴¹ el száraztá, [l-s-ből javítva.]

³⁴² meg értetné [Utolsó t-n-ből javítva.]

³⁴³ örömel <örömel> veszik bé,

nek szeretetivel. és más egyéb rosz kívánságokkal. a melyek mind anyi tövisek. és a melyeket ki kellett volna elsőben gyomlálni, hogy hasznát vehessék annak a szentséges magnak. végtire, a jó föld jelenti. azokat a jora hajlando sziveket. akik bé veszik, és hiven meg tarttyák az Isten beszédit. és akik békeséges türesekkel. és álhatatoságokkal, bövséges gyümöltsöt hoznak.

5 Az után ismét meg más példa beszédeket hozza elé. avilágot egy mezőhöz hasonlittá. a melynek a gazdája abban jó magot vetett volt, mind azon által, idővel elegyesen látá konkolyal. a melyel³⁴⁴ meg elegyítette volt ellensége éttzaka. a tselédi látván a konkolyt. ki akarák gyomlálni, de a gazda nem engedé. nehogy a buzát is ki tépjék a konkolyal. együt. hanem várják meg az aratást, és akkor kévékben kősek a konkolyt. és meg égssek. a buzát pedig atsürben tegyék., az után az Isten országát. a mustár maghoz hasonlittá. a mely leg kiseb mag lévén. atöb magok között. de ha meg nő. nagyobb lesz atöb füveknél. az után a kovászhoz. a melyel meg elegyítettik a tésztát. hogy fel. kelyen.

10 Ez után el bortsáttá a népet, és aházához tére atanit-[72a:]ványival együt. akik is kérék hogy magyarázná meg. nekik a konkolyrol valo példa beszédet., mondá nekik, hogy ezen avilágon el kel szenvedni ajóknak. agonoszokat., akik vélek elegyesek, mind addig. valamég világ végén. el fognak választatni egy mástól. mivel akkor agonoszok. az örökös tüzre vettetnek. és ajók. fényleni fognak³⁴⁵ mint anap. az Isten országában., hasonló igazságra tanittá őket, a halászok példajával, akik minden féle halat fogván hálojokban, az után apartra ki ülven. külön teszik ajókot a melyeket meg akarják tartani. és aroszokat viszá vetik. végtire elejekben adá, hogy mindenünket el kel. adnunk, az Isten országáért, hasonlítván az olyan emberhez aki mindenét el adgya. hogy egy drága gyöngyöt meg vehessen. vagy egy olyan földet, a melyben sok kints vagyon el ásva.

15 Az Évangyélium fel nem teszi atöb példa beszédeknek magyarázattyát, azért hogy figyelmetesen gondolkodván

³⁴⁴ a melyel <el> meg elegyítette

³⁴⁵ fognak <az> mint anap. az Isten

azokról, amelyek meg vannak magyarázva. meg tanuljuk magunktól³⁴⁶ fel keresni az értelmet azoknak. a melyek nintsenek meg magyarázva, kérjük elsőben az Istent, hogy adgya meg³⁴⁷ nekünk az ertelemnek azt az elméjét, amelyet⁵ kívánna akristus halgatoitól. a midőn mondá, hogy a hallya, a kinek fülei vannak ahallásra. az együgyűek, akiknek nintsen olyan³⁴⁸ hathatos elméjük. hogy fel találhasák. értelmeket azoknak ahomályos beszédeknek, a melyeket az [72b:] Isten fia meg nem magyarázot. és akik³⁴⁹ tarthatnak.

¹⁰ attól valóságál. hogy el ne tévelyedgyenek. ha a magok értelmeket követik. az olyanoknak., a magok pásztorihoz kel folyamodni a nehéz dolgokban. és addig a még világositást vegyenek, élyenek azokal az igazságokal. a melyek világosak, és a melyeket az alázatos és engedelmes elme könnyen meg

¹⁵ értheti, ugyan az ilyen személyeknek. könnyeségekre, akikre is leg inkább tekintettek. ebben a munkában. hogy ki teszük azokat az értelmeket, amelyeket adnak. az atyák és adoktorok. a három példa beszédeknek, melyek követik a konkoly³⁵⁰ példa beszédét, mind ahármat, az Évangélium

²⁰ predikálására magyarázhatni, a predikátor. el hinti az igének magvát, ez a mag nevededik lassanként a³⁵¹ kegyelemnek munkája által a szivében annak aki azt bé vette. mivel aprédikátor vet,³⁵² ültet, és öntöz, de az Isten neveli azt, semmi nem volt a mit eleinte mindgyárt ugy³⁵³ meg

²⁵ vetettek volna. mint az Évangéliumnak tudományát. de a fel nevededet valamint amustár mag, és idővel az egész földet bé töltötte, egy szoval. el kel rejteni, és szorgalmatoságál³⁵⁴ meg tartani, a szivnek mélységiben. az Évangéliumi [73a:] igét, ugy hogy az a szenttséges kovász, fel emellye az

1 cor.
 3. 6.

³⁴⁶ magunktól [tol — beszúrás.] fel keresni az értelmet azoknak.

a(ki) melyek

³⁴⁷ meg [meg-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁴⁸ olyan <hahatos elm> hathatos elméjük.

³⁴⁹ akik <tartat> tarthatnak.

³⁵⁰ konkoly [Második k—j-ből javítva.]

³⁵¹ a <szent> kegyelemnek munkája által a <szivben.> szivében

³⁵² vet, <p> ültet,

³⁵³ ugy [Beszúrás világosabb tintával.]

³⁵⁴ szorgalmatoságál [r—l-ből? javítva.]

egész tésztát, és jóvá tégye titkos erejével. az embernek, minden gondolatit, kívánságait, és tselekedetét.

A krisztus el végezvén ezeket apélida beszédeket. atanitvá-
nyival. názarethben mene. ahol fogantatot. és fel neveltetett
5 volt. szokása szerént, egy szombat napon a synagógában
mene, ahol fel kelvén hogy olvason, az Isaiás könyvét adák
kezeiben, azt meg nyitván. arra aversre találá. ahol ez a
proféta. a messiásról téssen emlékezetet. mondván. hogy
azurnak. lelke, meg szentelte, és el küldötte ötet, hogy a
10 szegényeknek³⁵⁵ predikallaná az Évagyéliumot, a betegeket
meg gyógyittaná, az Isten irgalmaságának idejét ki nyilat-
koztatná, és ki hirdetné a boszu állásnak. napját. ezeket el
olvasván akönyvét bé tévé, és viszá adá. az után le ülven.
meg magyarázá ezt a jövendölést,³⁵⁶ és meg bizonyittá hogy
15 ez bé tölt volna személyében. mindennek. rajta volt aszeme
a midön beszéle, és az ő kegyelemel tellyes szavai. olyan
tsudalkozásban hozák halgatóit, hogy egy mástól kezdék
kérdezni, honnét jött ennek az anagy bölcsesége, nem ezé
josephnek. az átsnak fia,? nem Mária é az annya,? az ő
20 attyafiai, jakab, josef. simon. és judás, és ahugai. nem közöt-
tünk lakkaké.? hol vette hát mind azokat amiket hallunk
tölle? azírás fel teszi. hogy nem tsak tsudálkozának ő rajta,
hanem még meg is botrán-[73b:]kozának, erre valo nézve
üsmervén az ő gondolattyokot. mondá nékik. hogy egy
25 proféta sem kellemetes amaga hazájában, meg bizonyittá
két példából nékik ezt az igazságot. először az Illyés példájá-
ból, aki is az éhségnek idejében, nem a maga hazája béli
özvegyekhez küldetet volt Istentől, hanem egy idegen özvegy
aszszonyhoz, hogy attól vegyen szükségire valo segittséget,
30 a másikat, az Elizéus példájából. aki is egy idegen urat
gyogyitta meg a bél pokloságból, mind azon által, menyi
sok hazája béli bél poklosok. valának, a kik nem kérék
arra hogy meg gyógyittsa őket, ezeken az igazságokon meg
boszszonkodának mindnyáján, kik a synagógában valának,
35 és³⁵⁷ nagy haragal fel kelvén. ahegy tetejére vivék ötet, hogy
onnét a mélységben le vetnék, de mínt hogy abban az időben,

³⁵⁵ szegényeknek [nek — beszúrás.]

³⁵⁶ jövendölést, [n—d-ből javítva.]

³⁵⁷ és <mind> nagy haragal fel kelvén.

és olyan formában kelleték néki meg halni, a mint néki tette. azért el tudá magát rejteni közüllök, és által menvén közöttök, semmit nem tselekedhetének néki. és el hagyá názárethet. az Évangyélium fel tézsi. hogy őt igen kevés tsudádot tett, és keveset gyógyított. nem is érdemlette meg az a város. hihetlenségiért, hogy a kristus tovább maradjon benne. és több jót tegyen véle.

XXVIII
A kristus
galliléa-
ban me-
gyen. és
a taui-
ványit
prédikál-
tatta.
matth. 9.
luk. 8.

Azután a galliléában lévő városokat, és falu-[74a:]kot kezdé meg látogatni, a synagogakban. tanyita, az Évangyéliumot 10 prédikálá, és minden féle betegeket meg gyógyítottá, a tizen kőt apostolok véle valának, és egy néhány aszonyok. is követik vala őtet, akiket meg szabadította volt. agonosz lélektől. és betegségekből. azok közöt volt mária magdolna, akit hét ördögtől szabadította vala meg. johanna, aherodes 15 fő tiszttyének. Cusának felesége. susánna, és más többek, kik táplálással segítették akristust. ebben az uttyában. ugy tekinté azt a sok számu népet, akinek az Évangyéliumot kellett hirdetni. mint anyi el szélyedet, és pásztornelkül valo juhokot. és nagy szánakodással lévén hozzájok. mondá atanitványinak. igen nagy az aratás, de kevesen vannak az aratok. 20 kérjétek az aratás urát, hogy munkásokat küldgyön.

matth.
10
mark. 6
luk. 9.

Mint hogy akristus maga volt az aratásnak ura, és az apostoli. akiket az aratásra rendelte volt, azért magához hívá őket, hatalmat ada nékik a gyógyításra. és az ördög 25 üzésre. és el küldé őket kettenként. hogy hirdesék az Isten országát, elejekben adá arendet a melyet kövessék szolgálatyokban, meg parantsolá nékik hogy tsak a sidoknak prédikállyanak. és hirdessék nékik, hogy a menyeknek országa el közelitet., ajándékon éllyenek ahatalomal. a melyet ajándékon vették, ne legyenek szorgalmatosok, se a pénz, se aköntös iránt. hogy nagy szabadságal vihesék véghez hivatalokot. mivel szükségekre valót, fognak venni azoktól, akik prédikálásokra meg térnek, [74b:] válaszanak magoknak., a hol meg akarnak szállani, emberséges gazdákat,³⁵⁸ 30 és mondgyák a midön házokban bé mennek, a békeség légyen ennél aháznál, és azon a szálláson meg maradjanak mind addig valamég azon helyben lésznek, és ahol őket bé nem

³⁵⁸ gazdá(go)kot,

akarnák fogadni, sem őket halgatni. verjék le lábokrol. annak ahelynek aporát, elejekben adá az után. hogy ugy küldené őket, mint ajuhokot a farkasok közü. és hogy együgyűségel. és okoságal élyenek a hamisak közöt, a kiknek meg
5 téréseken fognak fáradozni, de akár mely okosan viselyék is magokot, de üldözést fognak szenvedni., és olyankor egy helyről, a másikában menyenek. hogy ha pedig meg fogják őket, és az itélő székek eleiben viszik, arról ne gondolkod-
10 gyanak. hogy a biroknak mit felellyenek, mivel a szent lélek meg tanittya őket hogy mit felellyenek, hanem tsak arra vigyázanak hogy bátrak legyenek, és hogy ne félyenek az emberektől, a kiknek. tsak atesten vagyon hatalmok, hanem az Istentől félyenek, aki örökösön el vesztheti, mind atestet, mind alelket, hogy ha pedig meg tagadnák ötet
15 az emberek³⁵⁹ előtt, öis meg tagadgya őket Isten elöt az ítélet napján, ellenben pedig magáénak fogja őket üsmérni, hogy ha vallást tésznek szégyen nélkül az ő nevéről, végtire hogy meg bátorítsa őket. mindent inkább kel³⁶⁰ el szenvedni. mint sem köteleségeket³⁶¹ el mulatni., azt erősitté [75a:]
20 nékik. hogy a mi rajtok történik, amind az Isten rendeléséből lészen, a ki tudgya számát, fejeken lévő hajoknak, hogy ha pedig az időben el vesztk életeket, azt meg talállyák. az örökké valóságban. az ő tanitványi ugy lehetnek. hogy ha keresztit hordozák, és hogy ök sem kerülhetik azt el. hogy ő
25 vélek ugy ne bánnyanak, valamint mesterekel bánnak. azt magok látnák, hogy a kiket meg szabadítani jött el. ugyan azok. ördögösnek neveznék ötet, azután azal fejezé bé tanittását. hogy mitsoda hasznokra. fordul azoknak. kik őket halgattyák, és akik nékik szükségekről tésznek. mond-
30 ván, hogy ha tsak egy ital hideg vizet adnak is néktek, azén nevemben, de annak jutalmát veszki. az apostolok, ezekel az oktatásokal el menének minden helyekre prédikállani. a népnek a penitentziát. az Isten foganatosá tévé tanitáso-
35 betegeket olajal meg kenének, akik meg gyógyultanak,

³⁵⁹ emberek [k—g-ből javítva.]

³⁶⁰ [Sorrégi margón:] kel [soreleji margón:] el [a sorban:] szenedni.

³⁶¹ köteleségeket [g—k-ből javítva.]

Azonban pedig a kristus nagy tselekedetinek hire egészen el terjede galileában. és ahérodos udvarában. is bé hata. mindenek akarák tudni. hogy ki volna az³⁶² az ember, aki oly tsudálatos dolgokat tselekednék. némelyek³⁶³ mondák.
5 hogy talám Ilyés. vagy valamelyik aproféták közül jött volna ismét elé, némelyek. pedig, söt még maga herodes is. gondo-[75b:]lá³⁶⁴ hogy talám keresztelő szent János támadot volna fel halottaiból, mivel már annak előtte³⁶⁵ herodiás talált volt abban modot hogy meg fogassa ezt a szent elől járot, és arra is kereset alkalmaságot.³⁶⁶ hogy ennek halálával mikenen tégyen eleget gyűlölséginek, a melyel vala ellene. annál pedig jób alkalmaságot nem talál. mint a hérodos születése napját, a melyen eza fejdelem nagy vendégséget ada az udvarának, a herodiás leánya az egész udvar előtt tántzola, és anyira meg ditsérek mindenek, hogy akirály örömben mondá aleánynak, hogy kérjen tölle mindent a mit akarna, és esküvéssel fogadá néki, hogy meg adná, ha szinte országának felit kérné is, a leány siettségel mene az anyyához tanátsot kérdeni tölle hogy mit kérjen, aki is parantsolá néki, hogy ajános fejít kérné. aleány viszá térvén akirályhoz,
20 azon kéré hogy mindgyarást adná néki egy medentzében. a keresztelő jános fejét, akirály ezen meg szomorodék, de az emberi tekintetért nem akará kérésit meg vonni, és azt sem akará hogy az udvara azal vadolná. hogy meg
25 másólyla esküvéssel tett ígéretit. azért a szentnek fejít véteté atömlöztben, és aleánynak adá, a ki azanyának vivé. a jános tanitványi ezt meg tudván, el³⁶⁷ vivék a mesterek testét, és el temeték, és a kristushoz³⁶⁸ menének, meg mondák néki a jános halálát.

³⁶² az az ember, [Első az — beszúrás.]

³⁶³ némelyek [ek — beszúrás.]

³⁶⁴ gondolá(k)

³⁶⁵ annak előtte <d> herodiás

³⁶⁶ alkalmaságot. <és> hogy

³⁶⁷ <a>el vivék [el <a> fölé írva.]

³⁶⁸ a kristus(nak.)hoz

Mely magában foglalja mind azt valamit a kristus tselekedet, prédikálásának harmadik esztendejében.

I
A kristus
ött ezar
embert
elégit
meg, öt
kenyérrel.
két halál.
matth.
14
mark. 6
luk. 9
jan. 6.

Jésus. meg tudván hogy mint beszélénének iránta ahérod-
des udvaránál, és azon időben a tanítványi is viszá térvén
5 melléje, számot adának néki minden tselekedetéről és tani-
tásokról, mondá nékik, jövetek menyünk félre valamely
pusztás helyre, és nyugodgyatok egy kevesé, egy hajotská-
ban menének. hogy el kerülhetnék. a sok. népet. aki idot
nem adot nékik az ételre, és által. menvén a genezáreth
10 toján, igen pusztás helyen ki szállának a partra, nem mesze
bethsáida városához.³⁶⁹ a partra ki szállván ót igen sok népet
találának, mivel azok. a kik a hajóban láták őket bé menni,
és mások. a kik azt meg tudák, a tó mellet gyalog mentenek
volt eleiben. és előb oda érének akristusnál. a ki is egy hegyre
15 fel menvén, a sokaság utánna mene, és nagy szánakodással
lett hozzájuk, és le³⁷⁰ ülvén sokat beszélle nékik az Isten
országáról, és meg gyógyittá mind abetégeket.

A nap már közelitvén az estvéhez, az apostolok kérék
jésúst hogy küldené házához anépet. mivel olyan pusztá
20 helyt [76b:] lévén, semmi eledelre valot nem találhatna,
a kristus monda nékik. adgyatok ti magatok nékik enni,
azt kérdék ő tölle, szükséges³⁷¹ tehát hogy el menyünk két
száz pénz árra kenyereket vennünk. ? az ³⁷² többet téssen
negyven forint érő kenyérnél. hogy enni adhasunk anyi³⁷³
25 népnek. akristus. anépre vetvén szemeit, és látván a soka-
ságot, mondá filepnek, hol vehetünk mi anyi kenyeret,
hogy enni adhasunk. ennek anépnek., ezt azért mondá,
valamint az evangyélium fel tészí, hogy meg próbálya ötet.
mivel. igen jól tudta. hogy mit kellett tselekedni, filep
30 felelé néki, ha szinte két száz pénz árra kenyeret vennének³⁷⁴
is, de alig jutna abbol mindenikének., az után kérdé hogy

³⁶⁹ városához. [Első o—ó-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁷⁰ le <v> [vagy <u>?] ülvén [...] az apostolok [l—k-ből jav.]

³⁷¹ szükséges [ü—e-ből javítva.]

³⁷² az <az> többet téssen [téssen — beszúrás világosabb tintával.]

³⁷³ anyi <nép> népnek.

³⁷⁴ venné<k is.>nek is, [Törlés a sor végén.]

hány kenyerek volna. andrás. mondá néki. hogy volna őtt egy iffiacska. akinek öt árpa kenyere. és két hala vagyon. de³⁷⁶ mitsoda az, anyi népnek.? jésus maga eleiben viteté a kenyeret, és a halat, és parantsolá az³⁷⁶ apostolinak hogy

5 ültetnék le anépet. le ültetétek tehát azt a sokaságot. a pásintra. tsuportonként, hol százan, hol öttvenen valának együt. mind eszeségel őtt ezer ember vala. az aszonyokon, és gyermekeken kívül. a midön³⁷⁷ mind el volnának helyhez-

10 emelvén szemeit, és hálákot adván Istennek. azokót meg áldá, az után darabokra töré akenyeret, és a [77a:] népnek. el osztogatata atanitványival, hasonló képen ahalat is el osztogattata. a midön³⁷⁹ mindnyájan jól laktanak volna. a kristus parantsolá hogy szednék esze a meg maradot dara-

15 bokot., és tizen kétt kosárt töltének meg azokal.

A nép látván azt a tsudálatosan valo meg szaporodását az őtt kenyérnek, akristust úgy tekinték mint messiást, és mondák egy másnak. ebizonyára az a proféta. akinek a világra kelletik jöni. magok közöt el végezék hogy uroknak

20 válaszá, de a kristus tudván szándékjokot., hogy meg akárnak fogni, és királynak tenni. parantsolá tanitványinak. hogy siettségel. ülnének a hajóban. és mennének. a más részire atónak. ő maga. egyedül fel mene ahegyre., és őt imádkozék estvéig. azonban pedig az apostolok ató közepin

25 nagy szélvész közöt valának, az ő hajojok. ahaboktól igen hánytaték. ahabok igen nagyok valának. és az ellenkező szél miat nem haladhatának. viradta felé pedig láták jésust közel hozájok. avizen jární, igen meg rémulének. mivel valamely ijesztőnek gondolák lenni, aki is mondá nékik,

30 bátrak legyetek. én vagyok ne félyetek, péter felelé néki. uram ha magad vagy,³⁸¹ parantsollyad had mennyek én is hozád avizen, a kristus mondá néki, jere. és péter le szálla

11
A kristus
avizen
jár, sz.
pétert³⁸⁰
is magá-
hoz hívja.
matth
14.
mark. 6.
joan 6.

³⁷⁶ de mitsoda [d—m-ből javítva.]

³⁷⁶ az [z—n-ből javítva.]

³⁷⁷ a mindön [Íráshiba a *midön* helyett.] mind

³⁷⁸ akristus <veve> vevé [Tollhiba.]

³⁷⁹ a mindön [!] mindnyájan

³⁸⁰ sz. petért [Ékezethiba.]

³⁸¹ vagy, <h> parantsollyad had mennyek

mindgyárt ahajobol., és a vizen járván a³⁶² [77b:] kristushoz közelítte, de hirtelen nagy szel támadván igen meg ijede. és a lábai sippadozni kezdének avizben, akkor fel kiálta, uram szabadíts meg engem, a kristus meg fogván akezt

5 mondá, kitsiny hitü, miért kételkedtél.? és mind aketten bé menének ahajoban, a szél azonnal. meg tsendesedék. és a parthoz jutának, atanitványok a kik nem³⁶³ vizsgálták vala meg elegendő képen az ött kenyérnek tsudáját, ez az utolso tsuda fel nyitá szemeket, akristus eleiben borulván,

10 imádák ötet, és Isten fiának vallák ötet lenni.

Mihent apartra ki szállának. a genezaret tartománnyában, az oda valo lakosok. meg üsmerék. jésust, és siettségel hirt adának mindenüt anépnék. asok betegeket pedig minden³⁶⁴ felöl viszik vala hozzája, és azokat ágyastol, az uttzákra.

15 és az ut széllyire tették, kérvén jésust, hogy engedné meg nekik, hogy tsak aköntöse széllyit meg érhessék, és mind azok meg gyógyulának, valakik³⁶⁵ hozzája érhettek.

Azonban pedig a nép akit oly tsudálatosan meg elégített volt ött árpa kenyérel. nem tudhatá hová lett volna el jésus,

20 mivel azt látták hogy az apostolok a hajoban mentek vala, de magát nem látták azokal együt, más hajó pedig ött nem volt, más nap hajók érkezvén oda, azokban menének, mihent meg tudák hogy jésus. [78a:] nem³⁶⁶ volna ött, a tályékán, és kafarnaumban menének keresni ötet, a midön meg találák.

25 mondák néki, mester. mikor jöttél ide.? a ki is felelé nékik, azért kerestek. engemet. hogy jól tartottalak titeket kenyérel. munkálkodgyatok tehát azon, hogy nem el veszendő eledelt szerezetek magatoknak, hanem olyat. a mely örökösön tartson. és a melyet, az ember fia adhattya néktek, ök pedig azt

30 kérdék tölle, mitsoda kedves dolgot tselekedhetünk olyat Isten előtt, hogy meg nyerhesük³⁶⁷ azt az eledelt? felelé nékik.

III
A kristus
meg mu-
tattya a
sidoknak
hogy ő
az élő
kenyér.
o an. 6.

³⁶² a [77b:] a kristushoz

³⁶³ nem [Beszúrás.]

³⁶⁴ minden [en — beszúrás.]

³⁶⁵ valakik <meg> hozzája érhettek. [hozája <meg> fölé írva; érhettek utolsó e-je é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁶⁶ nem vol<tt>na ött, [A javítás a törlés fölé írva.]

³⁶⁷ meg nyerhesük [meg nyerhesük-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

aza tselekedet a. hogy higyetek abban akit el küldöt. de
mitsoda tsudát tselekeszel olyat, kérdék tölle. a melyért
benned hihesünk. ? a mi atyáink mannat ettek apusztában,
a melyet az irás, mennyei kenyérnek nevezi, mint ha azt
5 akarták volna néki mondani, egy szer, elégítettél meg őt
kenyérel. őt ezer embert, de mojses negyven esztendeig
többet táplált, hat száz ezernél. olyan manával mely az
égből eset. bizony mondon néktek, felelé jesus. mojses nem
adot néktek valóságos menyei kenyeret., azt tsak az én
10 atyám adgya, és az a kenyér az, a mely az égből le szállot,
és amely életet ad a világnak, erre mondák néki, uram adgy
nékünk mindenkor abbol akenyérből., felelé nékik jesus.
én vagyok³⁸⁸ az az élő kenyér, a ki én hozám jö a meg nem
éhezik, és aki [78b:] bennem hiszen. meg nem szomjuhozik.,
15 ezekel arra tanitván bennünket, hogy ő volna Isteni eledel
olyan lelkeknek. kik ötet eszik, hivéne ő benne élő hittel,
és szeretettel. és akik ötet eszerént eszik, meg³⁸⁹ érdemelik
azt a bődög életet. a melyben tellyeségel. és örökösön meg
elégítetnek, az után ismét mondá, hogy minek utánna látták
20 volna ötet, és bizonyági volnának anyi sok tsuda tételeinek,
még is ő benne nem hinnének, és azon hihetlenségekért,
el vesztenék azt anagy hasznot. amelyet el fogják nyerni
azok, a kiket az atya küld hozája, a mely haszon, az utolso
napon valo fel támadásból., és az örök életnek birtokából
25 áll, mind azon által. a sidok tsak zugolodnak vala magok
közöt, mondván hát nem ezé a josef fia, nem üsmerjüké az
annyt, ? hogy mondhattya tehát hogy az égből szállot alá,
a kristus nem hogy valamiben hajtot volna zugolodásokra,
de még nagyobb meg bizonyittá azokat az igazságokat.
30 amelyekért zugolodának, és minek utánna meg mutatta
volna nékik ezen szavai szerént az irásnak, hogy mindnyájo-
kot meg tanittya az Isten, minden pedig valakit azö attya
meg tanitot. ő hozája menne, és hogy ök magok, azért nem
mennek hozája, mert nem értenék annak a szavát, aki ötet
35 küldötte., azért ujontában meg mondá nékik, hogy ő volna
az életnek kenyere, a manna nem mentheté meg ahaláltol.

³⁸⁸ vagyok [v—a-ból javítva.]

³⁸⁹ meg érdemelik [g—r-ből javítva.]

azokat akik azt ették, de aző. [79a:] teste. olyan menyből le szállot kenyér. a mely örök életet adna azoknak, kik azt ennék., ezeken azokon még jobban meg ütközének, és vete- kedni kezdének egy más közöt mondván, hogy hogy adhattya 5 nékünk a maga testét eledelül, ? ő pediglen meg bizonyítottá nékik, hogy az ő teste valóságos étel volna, és aző vére. valóságos ital. és hogy örök élettjek nem lenne. hogy ha aző testét nem ennék, és ha aző vérit nem innák., és hogy az olyan aki ezeket táplálja magát, az utolsó napon fel fog 10 támadni, és örök élete lészen. végtire azt is ki nyilatkozta- tá nékik, hogy az ő teste mitsoda³⁹⁰ nagy dolgokat fogna munkálodni az olyan lelkekben kik azt érdemesen veszik. mondván, a ki az én testemet eszi, és az én véretem isza, én bennem. marad, és én ő benne, és élni fog én érettem, 15 valamint én élek az atyáért, aki engemet küldött.

Mind ezek az igazságok. a melyeket prédikálta. a kristus. a karfarnaumi synagogában. igen meg botránkoztaták a sidokot. sőt még sokakat atanitványok közül is, a kik azokat halván, mondák, ezek igen kemény beszédek, ki 20 halgathattya azokat, ök igen betű szerént magyarázák azt, a mit lelki értelem szerént kellett volna érteni, azt gondolák, mondgya szent ágoston. hogy az ő testét más képen nem lehetne enni, hanem azt darabokra kellene metélni, valamint a mézszár székben való hust, és ök azt nem tudták, hogy 25 [79b:] mind a³⁹¹ hit által lehet az embernek. akristus testé- vel táplálni magát, mind pedig valóságal. is fogják azt enni az Eucháristiában, a kenyérnek színe alatt, olyan formában hogy attol nem fognak irtozni, De nem hogy tisztelettel hitték volna. azt, a mit nekik maga az igazság monda, 30 meg nem³⁹² várván hogy meg magyaráza nékik a mit nem értettek, hanem még meg ütközvén³⁹³ mondásán. el hagyák ötét, és nem akarának³⁹⁴ többé tanitványi lenni. Az apostolok. okosabbak lévén mint sem ezek ahüségtelenek., mivel hogy a kristus kérdé töllök, hát ti nem akartoké ti is engemet el

³⁹⁰ mitsoda <mitsoda> nagy

³⁹¹ a hit [a — beszúrás.]

³⁹² nem [Beszúrás világosabb tintával.]

³⁹³ meg ütközvén [t—d-ből javítva.]

³⁹⁴ akarának [akárának-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

hagyni? péter atöbbinek képében felelé. oh' uram kihez mennénk mi? nalad vagyon az örök életnek beszéde, mi azt tudgyuk, és hiszük. hogy tevagy a kristus. az Istennek fia. mind azon által. atizen kettő³⁹⁵ között, akik ahüségiben meg

5 maradának. vala egy, a ki el árulá ötet. ugy mint judás iskáriotes. és jésus a ki azt tudta, még előre meg mondá annak anyomorultnak hüségtelességét. mondván, nem tizen ketten választottalaké én titeket. ?³⁹⁶ még is mind azon által egyik közületek, ördög.

IV
A fari-
saéusok
bányák
hogy
mosdat-
lan kézel
esznek
az apos-
toloik.
matth 15
mark. 7
joan 7

- 10 A husvéti innepek közel valának. amidön³⁹⁷ akristus az ött kenyeret meg szaporittá. ki is tettzik a szent jános mondásiból, hogy akristus nem mene jérusá-[80a:]lmben ezekre az innepekre. mivel ez az Évangyélita azt mondgya, hogy az után galiléában marada, nem akarván judéában
- 15 maradni. mivel a sidok halálra keresik vala. az irás tudok., és a farisaéusok kik jérusalemből jöttek vala. Jésus mellé gyülekezének. észre vevén pedig azt hogy atanitványi. nem igen hajtának arra hogy akezeket meg mosák étel előtt. panaszkodának is néki ellenek. nem azért hogy lett volna
- 20 a törvénynek arra valamely parantsolattya. hogy nem volna szabad mosdatlan kézel enni, hanem azért, mert a farisaeusok. sok olyan emberi hagyásokat téznek vala atörvényhez. a melyeket némelykor inkább meg tartották mint sem magát atörvényt. ezért is mondák. akristusnak.³⁹⁸ ate tanitványid.
- 25 miért nem tarttyák meg arégi hagyásokat, nem mosván meg kezeket az étel előtt, jésus is kérdé töllök. hát ök³⁹⁹ mért szegnék meg a törvényt. az emberi hagyományokért., és miért példának okáért hitetik el azt egy fiuval., hogy az Isten előtt kedves az ő ajándéka, ha szinte nem tiszteli,
- 30 és szükségben hagyja is szüléit. el hagyatván véle eszerént. az emberi hagyományokért. az Isten parantsolattját. a mely tellyeségel parantsollja a fiaknak. hogy tisztellyék. és segítsék szüléjeket, az után meg mutatá nekik, hogy minden hagyományokkal. tsak kép mutatok. és ő rollok mondotta az

³⁹⁵ kettő [e—ő-ből javítva.]

³⁹⁶ ti<te>teket. ?

³⁹⁷ amidön <amidön.> akristus

³⁹⁸ akristus.k.

³⁹⁹ ök <még> mért

Isten Isaiás által. ez a nép tsak az ajakával tisztel en-[80b:] gemet, de a szive, távul vagyon töllem. az után magához hívá a népet, és fel szoval mondá. halgsatok. engemet, és értstétek meg a mit mondok néktek, nem a fertezetteti meg az embert a mi a szájban mégyen, hanem a mi abbol származik. a fertezetteti meg. erre hozája közelgetvén az apostolok. mondák. néki. hogy a farisaeusok igen meg botránkoztanak. ezen a szavain. de ő felelé nékik, minden plántálás. a melyet nem az én atyám plántált. tőből ki szaggatatik. és hagyák el⁴⁰⁰ azokat a vakokat, akik más vakokat vezetnek. akikkel ők is averemben esnek, az után különösön lévén,⁴⁰¹ a tanítványi kérék hogy magyarázná meg nékik azt apélda beszédet. a ki is mondá nékik, nem értiteké azt, hogy a mi az emberben mégyen, az, az étel, a pedig ötet meg nem fertezetteti, de a mi a szivből származik. a meg fertezetteti, ugy mint a rosز gondolatok. gyilkosságok, házasság törések, hamis bizonyságok. és közönségesen minden vétkek.⁴⁰² ugyan ezek tészik valójában az embert tisztátalaná. és nem a, ha mosdatlan kézel eszik.

20 Jésus el⁴⁰³ mene az után, tyrus. és sidon részeire. eleiben mene egy pogány aszony. és nagy kiáltással mondá. uram, dávidnak fia könyorüly rajtam. az én leányom nyomorultul gyötrettetik az ordögtől, amelyre egy szót nem felele.⁴⁰⁴ az apostolok pedig kérék vala. hogy engedné kérésit. és had ne alkalmatlankodnék anyit. jésus felelé nékik., nem küldetem [81a:] másokhoz. hanem az Izrael házának el veszet juhaihoz, ugy mint a sidokhoz,. de az aszony ezen a feleleten meg nem⁴⁰⁵ ütközék. söt még jobban meg bátorodék, eleiben menvén, alábaihoz borula. és imádá ötet mondván. uram segély meg engemet, a ki is mondá néki, várjad, had elégedgyenek. meg elsöben a fiak, mivel nem jó a fiaktól el venni a kenyeret. és az ebeknek⁴⁰⁶ vetni, az ugy vagyon uram.

V
A krisztus
egy ör-
döngös
leányt
meg eza-
badit.
matth.
15
mark 7

⁴⁰⁰ hagyák el <öket,> azokat [Törlés a sor elején.]

⁴⁰¹ lévén, [l—k-ból javítva.]

⁴⁰² vétkek. <u> ugyan ezek [Tollhiba.]

⁴⁰³ el mene [el — beszúrás.]

⁴⁰⁴ fele. [Íráshiba felele helyett.]

⁴⁰⁵ nem [Beszúrás.] ütközék. <de> söt

⁴⁰⁶ ebeknek <h> vetni,

felelé az aszony. de a kölykek. tsak esznek a fiak kenyerének asztal alá hullot morsalékjából, erre mondá Jésus, oh aszony nagy ate hited. légyen néked kívánságod szerént. eredgy el, mivel. ezekért a szavaidért, az ördög el hagyta
5 leányodot. és az aszony házához. térvén, meg gyógyulva találá leányát..

VI
A kristus
egy sü-
ket. és
néma
embert
meg gyó-
gyit.
matth.
15
mark 7

Jésus pedig a genezárethi tó mellé viszá térvén. egy olyan embert vivének eleiben. a ki süket, és néma vala, és kérék ötet, hogy tenné reája kezeit, akit is ki vivén anép közül,
10 különös helyre vivé, az ujjait a füleiben tevé, és anyálából a nyelvére, az után az égre emelvén szemeit, nagy suhajtással mondá, ephpheta, a mely, a syriai nyelven azt⁴⁰⁷ teszi, nyilyál meg. afülei ennek az embernek azonnal. meg nyilá-
nak, és anyelve meg oldaték, ugy anyira. hogy mind hallot.
15 mind beszélt. akristus. meg tiltá azoknak. akik látták ezt tsudát. hogy senkinek ki ne mondanák. de mentől inkább tiltá, annál inkább hirdetik vala, és nagy tsudálkozásokban. ezeket mondgyák vala, ő mindeneket jól tselekedet, a süke-
teket halloká tette, és a némákat szolloká.

VII
Jésus,
négy
ezer em-
bert meg
elégithét
kenyérel.
matth.
15
mark 8.

20 [81b:] Jésus fel mene az után egy hegyre, és igen sok⁴⁰⁸ nép mene utánna, sok féle betégeket is vivének eleiben. akiket mind meg gyógyittá, mindnyájan ditséretet adnak vala az Istennek. atsudákért, és az a sok nép. örömel kísérte azt. aki annyi tsudákot tett üdveséges tanításihoz, ugy tet-
25 tzet mint ha az eledelt is el felejtették volna, de akristus üsmervén szükségeket, mondá atanitványinak, szánakodom ezen anépen, mivel már harmad napja⁴⁰⁹ hogy velem vannak, és nintsen mit enniek, és étlen nem akarom őket el botsátani, hogy az uton el ne fogyatkozanak. mivel sokan közüllök,
30 meszünen valok, mondák néki a tanitványi, hol vehesünk ilyen pusztában. elegendő kenyeret hogy meg elégithessünk anyi népet? jésus kérdé töllök, hány kenyeretek vagyon? akik felelék néki, hogy hétt. és egy néhány halatska, mind-
gyárt le ülteté anépet, meg áldá a hét kenyeret, és ahalatska-
35 kot., és aztanyitványival el osztogattatá a nép között. mindnyájan meg elégedének, noha valának. negy ezer férfiak.

⁴⁰⁷ azt <d> teszi,

⁴⁰⁸ sok [Beszúrás.]

⁴⁰⁹ napja [naptol-ból javítva.]

VIII
A fariseusok jelt kívánnak
matth. 16.
marc. 8.
luk. 12.

az aszonyokon, és a gyermekeken kívül. a néptől maradt darab kenyérel. hét kosár meg telék.

Mihent anépet el bortsáttá. azonnal hajora üle. és dalmanuta részeire mene. a mely a genezarethi tonak nap keletire esik, gerása. és korozain között, magedán szélyin. a fariseusok, és a saduceusok hozája menének hogy⁴¹⁰ kísérttsék, és vetekedvén ő véle, ujontában arra kérék. hogy mutat-
[82a:]na valamely jelt. az áerben, de nem hogy kéréseket
10 hogy tudgyák meg jövendólni. az áernek sok féle változásiból. a hideget. és a meleget, az esőt, és a jó időt, de azt nem tudgyák meg különböztetni ami igaz, se azt meg üsmérni anyi jelekből. hogy a messiás el jövetelének boldog
15 ideje el érkezet volna, az után nagyot fohászokdván. ismég azt felelé, amit annak előtte felelt volt. ez a meg romlot. és parázna nemzettség jelt kér. de más néki nem adatik a jonás proféta jelinél. az után⁴¹¹ el hagyván őket, által mene avizen atanitványival. akiknek mondá. meg lássátok.
20 és ojátok magatokot. a farisaeusok, és a sadduceusok kovászától. és a herodes kovászától. az apostolok azt gondolák. hogy azért beszélne nékik akovászrol. mert el felejtették volt. kenyeret vinni magokal. és hogy tsak egy kenyerek volt a hajoban, erősen is meg fedde őket, az ő kitsiny hitekért.⁴¹² azért, hogy nem figyelmeznének jól arra a mit látnának az ő sziveknek vakságáról. mely nem engedi meg nékik hogy meg foghassák, és hasznokra fordithassák mind⁴¹³ azt, a mit ő előttök tselekeszik, és arról. hogy olyan hamar el felejtették volna a mit láttanak. azután kérdé töllök.
30 hogy hány kosárt töltöttek meg az ött kenyérből. a melye- [82b:]kel. ött ezer embert meg elégitet, és a hétből, a melye- kel négy ezeret elégitet meg. az után elejekben adá. hogy az elméjeket. nem az olyan kenyére kellene fordítani., amely tsak atestet táplállya, és nem⁴¹⁴ tsak az ideig valo szükségek-

⁴¹⁰ hogy <f> [?] kísérttsék,

⁴¹¹ az után <által mene> el hagyván őket, által mene

⁴¹² hitekért. <és> azért, [Törlés a sor végén.]

⁴¹³ mind [d-t-ből javítva.]

⁴¹⁴ nem [Beszúrás.]

ről. a melyekről ő könnyen tehet. a mikor néki tettzik, hanem figyelmeteséggel kel nékik halgatniok a lelki igazságokat, a melyekre őket tanította a természet szerint való dolgoknak nevek, és színek alatt, és azt meg tudniok, hogy a mely kovászrol szollot nékik, az, a farisaeusok, és a sadducaeusok, meg romlot tanításit jelenti.

IX
A krisztus
egy vakot
meg
gyógyít
mark 8.

Bethsáidában menvén atánitványival. őt egy vakot vivének eleiben, és arra kérék hogy tenné reája kezeit. meg fogá avakot kezeinél fogva, és ki vivé avárosbol. őt nyálálval⁴¹⁵ meg kené szemeit, és reá tévén kezeit kérdé tőlle ha látnaé. valamit? avak felelé, hogy látná az embereket járnai, akik ugy tettezenek néki mint ha fák volnának, akristus ismét szemeire tévén kezeit, avak jobban kezdé látni. és egészen meg gyógyula. az után az Isten fia házához küldé ötöt meg parantsolván néki, hogy senkinek ne mondaná.

X
az. péter.
Isten fiá-
nak va-
lya lenni
jesust.
matth.
16.
mark 8
luk. 9.

A krisztus meg indulván onnét. filep Cesárea nevü város körül való falukban mene; midön utban volna, kérdé [§3a:] atánitványitol. hogy mit mondanának az emberek öfelölle? akik is felelék. hogy némellyek ötöt keresztelő szent jánosnak tartanak, némellyek Ilyésnek, vagy jérémiásnak, és meg mások. hogy valamelyik a proféták közül támadot volna fel. de ti. magatok, kérdé tőlök, minek mondotok engemet lenni? felelé néki péter, te vagy akristus. az élő Istennek fia. erre mondá néki Jésus. boldog vagy simon. jonás fia, mert se nem atest, senem avér. nyilatkoztatták ki azt néked, hanem az atyám aki menyekben vagyon., én is azt mondom néked. hogy te péter. vagy, (az az kö,) és erre a köre fogom építeni az én anyaszent egy házamat, és a pokolnak kapui azon soha erőtt nem fognak venni, kezedben adom a menyeknek kulcsait, valakit meg kötösz e földön, meg lészen kötözve menyben is, és valakit meg oldosz eföldön, meg lészen oldozva. menyben is.

XI
A krisztus
meg je-
lenté ha-
lálát. ta-
nítványi-
nak.
matth.
16.
mark 8.
luk. 9.

Meg parantsolá az után az apostolinak. hogy ki ne hirdesék hogy ő volna az Isten fia, az után arrol kezdé nékik beszélni, hogy miket fogna szenvedni. mint Isten fia. azt is kezdé nékik mondani, hogy néki jérusalemben kelletnék. menni, őt üldözni fogják, a papok, az iras tudó doktorok.

⁴¹⁵nyálálval [Első l—j-ből javítva.]

5 ót sokat fog szenvedni, őt meg is öletetik. de harmad napon
 fel fog támadni, péter. a ki buzgo szeretettel szereti vala
 a kristust, az ilyen beszédeket nehezen halgathatá. a mint
 is. [83b:] hogy. félre vivén akristust. feddeni kezdé őtet.
 10 mondván. oh! uram az Isten ne adgya hogy azok történnye-
 nek rajtad. de a kristus keményen meg feddé őtet, azért,
 hogy miért ártaná magát atanás adásban. és hogy tsak
 testi szeretettel volna hozzája, és nem láthatná által. az
 Istennek szándékit, azért is mondá néki, a többi halattára,
 15 meny hátra sátán botránkozásomra vagy nékem, mert nem
 érted az Isteni dolgokat, hanem tsak az emberit, mind ezek⁴¹⁶
 tsak az apostolok közöt menének végben. de akristus magá-
 hoz híván anépet, hirdetni kezdé mindennek, azokat az
 igazságokat. amelyeket péter. meg nem foghatá a midön.
 20 a haláltól el akará őtet fordítani. mivel meg mondá minde-
 neknek, hogy őtet ugy követik. ha ellene mond ki ki magának.
 és ha ki ki viseli amaga keresztét minden nap. ha ki magát
 el veszti ő érette, és az evangéliumért, a magát üdvezitti, aki
 pedig más képen akarna üdvezülni, a magát el vesztené.
 25 és hogy semmit sem használ valakinek., ha az egész világot
 el nyeri is. ha magát el veszti, hogy még el fog jöni a maga
 ditsőségében, hogy meg jutalmaztassa kinek. kinek tseleke-
 detit., és akoron szégyenleni fogja az atya elöt. mind azokat,
 kik mostanában őtet szégyenlik⁴¹⁷ és az ő igéit az emberek
 30 elött, és hozá adá, hogy volnának olyanok a halgatok közöt,
 kik meg nem hálnának addig, még meg nem látnák őtet,
 országában, és fényes ditsőségében.

XII
 Jésus szí-
 nében
 ahégyen
 eiválto-
 zik.
 matth.⁴¹⁸
 17
 mark. 9
 luk. 9.

[84a:] A kristus bé is tölté ezt a mondását nyolcz napok
 mulva, maga mellé vévén. pétert, jakabot. és jánost, fel
 30 vivé őket egy nagy hegyre. a hol. imádkozni kezdék, és az
 alat a még imádkozék. az ő orczája. oly fényesé lett, valamint
 a nap. és az ő ruháji oly fejeéréké lettek valamint ahó.
 a három apostolt azonban., az álom. el nyomta vala, de a
 midön fel ébredtenek. egészen el változva láták urokat.
 35 az az, mind más formában. mint addig látták, mivel abban

⁴¹⁶ mind ezek <az> tsak az apostolok

⁴¹⁷ szégyen.lík

⁴¹⁸ matth. <14> 17

aditsóságben látták, a melyben, meg ígérte volt. hogy meg látták némelyek, és más két embert is⁴¹⁹ látának mellette, akikkel haláláról beszélgete; észre is vevék, hogy annak akettőnek, az egyike mojses volna, a másika Illyés, és a
5 midőn el akarának valni Jesustól., péter hogy meg tartoztathassa őket, mondá a mesterének, uram mi itt jól vagyunk., ha akarod tsinályunk itt három hajlékot. egyet néked, egyet mojsesnek, egyet Illyésnek, de az alat amég ezeket mondgya vala, nem tudván, az évangélium szerént, hogy
10 örömben mit mondot. egy fényes felhő környül vevé azokat, akiket meg akará tartoztatni, és szozat⁴²⁰ lön aködből mondván, Ez azén szerelmes fiam., akiben. jól kedvem tölt. ötet halgasátok a fényes köd, és a szozat anyira [84b:] meg rettenté ezt a három tanitványt, hogy artzal a földre
15 esének. a kristus melléjek mene. kezeit reájak tevé, meg bátorittá, és fel költé őket, akor tekintvén minden felé, tsak egyedül Jésus láták, alá menvén az után a hegyről, a kristus meg parantsolá nekik, hogy senkinek ne mondanák amit láttak, volna, mind addig valamég az ember fia halottaiból fel nem tamodna, ök engedelmeskedének ennek a parantsolatnak, de az utolso szokot meg nem értheték. és egy mástól kezdék kérdezni, hogy mit akart mondani. ezeket aszokal. mind addig valamég az ember fia halottaiból fel nem támadna. az után Illyésről tudakozódnak a kristustól.
20 mondván, miért mondanák azt. az irás tudo doktorok, és a farisaeusok hogy a messiás elöt kelletet el jöni ennek a profétának, a kristus felelé nekik, hogy Illyésnek valójában el kelletnék. jöni. a ki is sokat fog szenvedni valamint az ember fia. és hozá tévé, hogy már el jöt volna, a sidok ötet meg nem
30 üsmerték, és ugy bántak véle. a mint akartak, és az ember fiával is ugy fognak banni valamint az ö elöl járójával. az apostolok ebből afeleletből észre vevék. hogy keresztelő jánosrol akarna szollani, aki is az Illyés lelkével. és erejével. meg előzte volt akristus első el jövetelét, valamint Illyésnek.
35 kel. a maga személyiben meg előzni, a kristus második el jövetelét.

⁴¹⁹ is [Beszúrás.]

⁴²⁰ szozat [szozat-ból javítva.]

[85a:] Más nap Jézus azon helyre érkezvén, ahol atőb apostolok valának, igen sok népet talála vélek együt, és doktorokat⁴²¹ kik vetekedének vélek, a nép pedig mihent meg látá, az Isten fiát. nagy örömel eleiben futá. és köszönté,
5 Jézus pedig kérdé a doktoroktól., hogy mit vetekednének, magok közöt, azon órában egy ember a sereg közül a lábaihoz borulván. kéré hogy szánná meg fiát, mivel az apostoli meg nem gyógyíthatták, az a gyermek.⁴²² havi koros, és ördögös,
10 a ki is némává tette vala ötét, és igen kinzotta, mivel a mikor meg rakadta ötét, a földhöz tsapta. sokszor atüzben. és a vízben vetette, és nagyon hánta vetette ötét, anyira hogy a gyermek kiáltozot, tajtékozot, a fogait tsikorgatta, és el száradot. és agonosz lélek, minek utánna esze törté és szaggatta volna, alig távozéék el egy kevesé⁴²³ tőlle. a sidok
15 hitelensége., akik még egészen nem hittének akrisztusban. noha anyi tsuda tételeit látták, sokal nagyob. és veszedelmeseb nyavalya volt, mint sem ezé az ördögösé, ezen ókból is mondá nekik, oh ! hitetlen és el fordult nemzetség, meddig lésezek nálatok, és szenvedlek titeket; hozátok előmben a
20 gyermeket, a kit alig vitték volna eleiben., hogy az ördög le. tsapá aföldre. és háni vetni kezdé. akrisztus kérdé az attyától.⁴²⁴ hogy mioltától fogvást volna a gyermek abban a kinban. ? a ki is. felelé. [85b:] hogy gyermekesgítöl fogvást. de ha valamit tehetz rajta, könyörüly rajtunk, és segits
25 bennünket. jésus mondá néki, ha hihetz. mindenek lehetségesek annak a ki hiszen. agyermek attya, azonal fel kiáltá köny hullatásokal., hiszek uram, segéllyed az én hitlensége-met, az az, hogy ted egészé, az én hejános hitemet, hogy had érdemelhesse meg a fiam gyógyulását. erre jésus fenyegetve
30 mondá agonosz léleknek, siket, és néma lélek, meny ki ebből agyermekből, én parantsolom néked, és soha viszá ne térj. azonnal. agonosz lelek. kiáltván. és szaggatván a gyermeket., ki mene belölle, és mint egy holtan hagyá. jésus pedig kezit

⁴²¹ doktorokat [d—a-ból javítva.]

⁴²² gyermek. [g—h-ból javítva;] havi koros, és ördögös, volt. [volt. — beszúrás.]

⁴²³ kevesé [kevésé-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴²⁴ az attyától. <mi> hogy mioltától

fogván a gyermeknek. fel emelé. és egésségésé⁴²⁵ viszá adá az attyának. az egész nép pedig álmélkodik vala. az. Istennek nagy hatalmán.

Jésus pedig midön viszá tért volna aházban. az apostolok.
5 titkon kérdék tölle. hogy ök miért nem üzheték ki azt az ordögöt, felelé nékik, hogy az ő hitlenségéért, hogy ha pedig egy mustár magni hitek volna, tsak egy szoval. a fákot, és a hegyeket. más helyre vihetnék, és hogy az olyan ordögöt. tsak az imádságal., és az böjtölésel lehet el üzni. minden
10 kéttség. nélkül az apostolok bé vevék ezt az intést. mivel szent lukáts másut fel teszi hogy a mestereket arra kérték mondván, uram nevellyed bennünk ahitet.

uk. 17.
5.

XIV
A kristus
halálat
meg jó-
vendöli,
és az
adot meg
fizeti.
matth.
17
mark. 9
luk. 9.

[86a:] Az alat, a még mindenek tsudállják vala. a nagy dolgokot. melyeket Jésus tselekedék. mindenüt ahol el
15 mene, ő maga tsak azon gondolkodék hogy miképen készít- hesse tanitványit az ő gyalázatos halálahoz, erre valo nézve még másodsor is elő hozá nékik, és azt kíváná töllek. hogy halgassák figyelmeteségel. és tarttsák meg szivekben ezeket aszokot; Az embernek fia, az emberek kezében adatik,
20 kik meg öletik ötet, és harmad napján fel támad, ök pediglen ezeket a szokot meg nem érték. és ez a jövendölés oly nagy keserüségben veté őket, hogy annak magyarázattyát. nem merék tölle meg kérdeni.

Onnét meg indulván, által menének galiléán, és kafarnaum-
25 ban érkezének. ót az ado szedök azt kérdék pétertől hogy ha amesterek nem fizetnéé adot.? a ki is felelé. hogy fizetne. mihent ahazban mene., jésus meg előzván ötet, kérdé tölle. a földi királyok kiktől vesznek adót, a magok fioktolé vagy az idegenektől.? az idegenektől felelé péter, tehát, mondá
30 néki jésus, a fiak mentek az adotol; ezt akarván abbol ki hozni, hogy ő egyetlen egy fia léven Istennek. annál inkább nem tartoznék fizetni az embereknek. de mint hogy meg ne botránkoztassuk őket. mondá Jésus. eredgy vesd a vízben a horgot, és aleg első halat melyet fogsz, húzd ki, és nyisd
35 fel a száját, és négy drámmi ezüst pénzt találsz benne, adgyad nékik. érettem, és magadért. ugy mint harmintz polturát.

⁴²⁵ egésségésé [Szóvégi sé—n-ből javítva.]

XV
A krisztus
meg fed-
di. ata-
nitvá-
nyok.
nagyra
vagyált.
math 18
mark. 9
luk. 9.
és 17.

[86b:] Ugyan azon időben, a Jésus tanítványinak olyan gondolat foglalá el elméjeket, hogy melyik volna közöttök a leg nagyob. és az egész uton, ezen vetekedének egy más közöt, amidön pedig ahához érkeztek volna. Jésus tudván minden szivek gondolattját, kérdé tőlök hogy min vetekedének, egy más közöt. ők pedig nem merék meg mondani, de amidön mind atizen kettőt maga eleiben hitta volna, akkor kérdék tölle közönségesen, hogy ki volna leg nagyob amenyeknek országában. ? felelé nékik, havalaki első akar lenni, amindennel utolsóbb lészen, és szolgálja mindeniknek és az után magához híván egy gyermeket, közikben állittá,⁴²⁶ meg ölelé, és mondá. ha meg nem tértek, és hasonlok nem lésztek a kisedekhez, bé nem mentek amenyeknek országában., a lenne pedig ótt nagyob. a ki magát meg alázván. olyaná lenne mint az a kised, a ki előttök vagyon., aki pedig egy olyan kisedet fogad bé., ötet magát fogadgya bé., aki pedig ötet fogadgya bé. olyan, mint ha azt fogadná bé. aki ötet küldötte. erre mondá néki jános, mester, mi egy olyan embert láttunk. aki ate nevedben. ördögököt üz, de mi azt meg tiltottuk néki, mert nintsen ami társaságunkban. akrisztus ezt nem hagyá jóvá. és meg mutatá néki, hogy az az ember. nem egy könnyen káromlaná azt. akinek nevében tsudákat tselekeszik, és mint hogy nem volna ellenek. ne is tekinttsék azt. mint ellenségeket. azután ismét akisedekről szolla, az az. az alázatosokrol., mond-[87a:] ván, jaj azoknak. akik meg botránkoztattják azokat, jób⁴²⁷ volna azoknak. ha egy malom kö lévén anyakokon. atengerben vettetének, mint sem meg botránkoztatni. egyet a kisedek közül, kik én bennem hisznek., és akiket az angyalok ³⁰örzik, akik szüntelen láttyák. az Istennek színét.

Az után mondá hogy avilág tele botránkoztatással. szükséges hogy botránkoztatás légyen, de jaj annak aki által lészen, hogy pedig azt el lehesen kerülni. a pokolrol kel gondolkodni,⁴²⁸ ahol. a féreg. mely akárhozattakot gyöttri, meg nem hall, ³⁵ót a tűz soha el nem aluszik. és nem hogy őket meg emészténé,

⁴²⁶ állittá,⟨s⟩

⁴²⁷ jób⟨ban⟩ volna

⁴²⁸ kel gondolkodni [g—k-ból javítva.]

XVI
rendet
szab
mind az
intésre,
mind
abotsá-
nára.
matth.
18.
uk. 17.

de sőt még olyan. mint a só. mely őket meg oltalmazza a rothadástól. úgy hogy örökké gyötressenek, de hogy el lehessen kerülni azt az irtoztato büntetést. meg kel valóni mind attól. a mi alkalmatoság lehet a meg esésre, és erre való nézve.
5 ha más képen nem lehet. el kel vágnunk lábainkot, és kezainket, és ki vajnunk szemeinket, az az, hogy meg kel magunkot fosztanunk. a leg hasznosab és kedveseb dolgoktól is. a midőn azok avétekben ejthetnek minket.

A botránkozástól való el távozásnak., nem kel hogy el⁴²⁹
10 olttsa szivünkben a szeretetet, a melyel tartozunk azokhoz akik azt okozák. ugyan erre való nézve adgya nekünk az Isten fia. azokat a szép rendeket, hogy miképen. inttsük meg azt a ki gonoszul tselekeszik, és botsásunk meg néki ha meg bánt. [87b:] mivel azt akarja. hogy különösen meg
15 fedgyük azt, aki meg bántot, úgy hogy meg nyerhesük ötet, ezen magunk viselésével ha lehet, hogy ha pedig akülönösen való feddés nem használ, két vagy három bizonyság előtt fedgyük meg ujontában. és hogy ha azis haszontalan volna, az egész anyaszent egy háznak tudtára kel adni, ha az anyaszent egy házat sem halgattya, semi társaságod ne legyen véle. valamint egy pogányal. és hitetlenel. hogy pedig az anyaszent egy ház ki rekeszthesse egyeségéből az olyat. aki árthatna. a több fiainak. hatalmat ad néki a kötözésre, és a meg oldozásra. meg bizonyítván néki, hogy⁴³⁰ menyekben.
20 25 jová hagyja. mind azt, valakit meg fog kötözni, vagy oldani eföldön.

Azt is parantsolya, hogy a midőn az intés hasznos volt, hogy meg botsásunk annak. aki meg bántót, nem tsak egy szer, hanem hétszer napjában, hogy hanapjában hétszer
30 kérnek tollünk botsánatot. az az, hogy mindenkor meg kel botsátani annak., a ki meg bánván tselekedetét. botsánatot kér, mivel. péter. kérdést tévén eziránt a kristustól. hogy hányszor⁴³¹ kellenék meg botsátani attya. fiának, ha hétszer elegendő volnaé, Jésus felelé. néki, nem mondom hogy tsak
35 hétszer, hanem hetven hétszer. hogy pediglen meg mutassa

⁴²⁹ el olttsa [el — beszúrás.]

⁴³⁰ hogy menyekben. [h—m-ből javítva.]

⁴³¹ hányszor [y — későbbi betoldás.]

néki mitsoda szükséges mindenkor készen lenni a meg
botsátásra. egy királyrol valo példa beszédet monda nékie.
a ki számot vévén szolgálitol., egy atöbbi kö-[88a:]zöt
olyan találkozek. aki igen nagy summa pénzél tartozot
5 néki. és azt meg nem fizethette. a király parantsolá hogy
adná el ötöt, feleségestöl. gyermekestöl. és minden jóságát;
de eza szolga a lábaihoz borulván. kéré hogy békeséges
túréssel lenne, és mindeneket meg fizetne. ez a nyomorult
szolga. alig mene⁴²² ki a király elöl., hogy egy más szolga
10 társára találván, aki néki tsak kevés suma pénzél volt ados.
mind azon által. ő azt nyakon. ragadá. epediglen. le borulván
igen kéré azon. hogy adna időt néki. és mind meg fizeti.
de ő ezt meg sem halgatván a tömlöztben téteté; a kiraly ezt
meg tudván, eleiben hivatá ezt aháládatlan szolgát. szemekre
15 hányá embertelenségit. ahohérok keziben adá, hogy ót lenne
mind addig valamég meg nem fizetné adóságát., akristus
ezt meg magyarázá mondván. így bánik az én menyei atyám
is veletek., ha meg nem botsátotok ki ki āz ő attyafiaanak
szivetekből

XVII
A Kristus
jerusá-
lemben
mégyen
a sátoros
innepek-
re.
joan. 7.

20 A kristus eszerént oktátván tanitványit galileában. némel-
lyek az attyafiai kozül. kik nem hisznek vala ő benne. nem
szenvedheték azt. hogy tsak a falukban maradna, holot az
országnaq fő városában kellene magát meg mutatni, és ót
fényeskedni tsuda tétéleivel. esztendőben három nagy innep
25 volt. a melyekre tartoztanak a sidok jérusálemben el menni,
azokra az napokra, véghetetlen nép gyülekezék abban aváros-
ban. [88b:] azok pedig. a husvét, pünkösöd, és a sátoros inne-
pek valának, ezt az utolso innepet a. septemberi holdnak.
15 napján üllötték, 8 napig. azon idő alat, a sidok leveles
30 szinek alat laktanak. annak emlékezetire, hogy a pusztában
negyven esztendeig maradtanak sátorok alat., ennek az
innepnek ideje el közelitvén. hihető hogy a kristus attya
fiainak a nem tettzet. hogy nem ment jérusálemben. se a
husvéti. se a pünkösdi innepekre., azt jovallák⁴³³ néki hogy
35 leg aláb a sátoros innepekre oda el menne. és mutatná meg
magát az egész nép előtt, és had látnák tsuda tétéleit az

⁴²² mene [ment-ből javítva.]

⁴³³ azt jovallák <1> néki hogy leg aláb

ótt lévő tanítványi is, azt felelé nékiek, hogy ők el mehetnek. jerusalemben. a mikor akarják, de ő néki vigyázni kel. magára, mivel őt sok ellenségi volnának, a világ ő reájok semmit nem mondhat, de őtet gyűlölné azért, mert rendelet-⁵ len tselekedetét szemire hánya, eredgyetek ti hát. mondá nékik, az innepre, mivel. én még magam oda nem mégyek,⁴³⁴ mert az én időm még el nem jött. azok meg indulának, és maga is egy kevés idő mulva meg indula, de mint egy titkon. és samarián által. vévé az uttyát.

XVIII
A Kristus
tiz bél-
poklosokot meg
gyogyit
luk. 17.

¹⁰ A midön valamely falun által menne, láta tiz belpoklosokat. akik távul állának tőlle, és fel szoval kiálták néki, jésus, mester. könyörűly rajtunk, jésus pedig parantsolá nékik, hogy mennének, és mutatnák meg magokat a papoknak. akik is engedelmeskedvén, utyokban meg gyógyulának, egy a [89a:] többi közül., samaritánus, lévén, tehát idegen a sidók⁴³⁵ között. amint már azt meg mondtuk. mindgyárt viszá tére uttyából. ditsöitvén az Istent és ajésus lábaihoz. borulván. hálákot ada néki meg gyógyulásáért, jésus pedig hogy nagyob világoságra tégye. ennek az embernek. alázatos¹⁵ hálá adóságát. kezdé tőlle kérdeni mint egy tsudálkozva. mind atizen nem gyógyultaké meg,? hát⁴³⁶ hol vagyon atöbb kilentz,? nem találkozik a többi közül más, tsak ez az idegen. aki viszá tért volna ditsöiteni az Istent., mondá néki Jésus, kely fel. meny el. ate hited meg szabaditot téged.²⁰

XIX
A Kristus
a temp-
lomban
tanyit.
joan. 7.

²⁵ Azonban pedig a sidok keresik vala jésust az innep első napokon, és sokat beszéllenek vala egy más között felölle, némellyek mondák. hogy jó Istenes ember volna, mások pedig hogy tsalárd, és tsak anépet hiteti. jésus pedig az innep⁴³⁷ alat jerusalemben érkezvén. atemplomban kezde tanyítani, a melyen igen tsudálkoznak a sidók, akik azt meg nem foghaták, hogy tudhatta olyan jól az írást, holot ők nem látták őtet tanulni, erre meg felele nékik., hogy nem magától beszélle nekik., és ha az isten akarattyát akarták volna követni. könnyen meg üsmérhették volna. hogy azó

⁴³⁴ nem mégyek, <mivel> mert

⁴³⁵ a sidók [k — későbbi beírás ó mellé.]

⁴³⁶ hát <hogy> hol [hol <hogy> fölé írva.]

⁴³⁷ innep <fele után> alat [a/at <fele után> fölé írva világosabb tintával, sorvégén.]

tudománya, annak tudománya. aki ötet küldötte. és a⁴³⁸
kinek. ő aditsóségit keresi, de mint hogy a törvényt bé nem
töltenék. nem hogy az igazságot be vennék amelyre tanította
öket, de sött meg halálra keresik ötet. a nép erre fel kiáltá,
⁵ ördögöd [89b:] vagyon néked, ki keres tégedet halálra.?
jésus ezekben. juttatá a harmintz nyolcz esztendő beteget
akit⁴³⁹ meg gyógyítót vala szombat napon. és hogy azért
atselekedetiért⁴⁴⁰ mitsoda haragal. voltanak ellene azok, akik
ö magok másokot környül metélnek. szombaton. nem gondol-
¹⁰ ván. azal meg szegni a mojses törvényt. némely jesusálemből
valok, tudván hogy mitsoda gyűlölséggel volnának a fejedel-
mek ö ellene, igen tsudálkoznak azon, hogy még is oly
nyilván beszéllene. és semmit nem mondanának néki, egy
mástol kezdék kérdezni, valyon. nem üsmértéké meg a fejedel-
¹⁵ nek. hogy elégyen valóságal akristus? jésus pedig nagy fel-
szoval mondá nékik., ti engemet üsmérték, tudgyátok honnét
valo legyek, mind azon által én nem jöttem magamtol,
és ti azt nem üsméritek, aki engemet küldöt; szemekre hány-
²⁰ ván ilyen formában., hogy ök tsak azt az eredetét tekintenek.
amelyet a földből vett. ugy mint ember, és azt nem üsmérnék,
a melyet az Istentől vett, akinek is ö öröktől fogva valo egy
fia; sokan a nép közül hívének ö benne, de az áldozó papok,
és a farisaeusok. embereket küldének hogy még fognák ötet,
jésus pedig, akinek, abban az időben kellették szenvedni,
²⁵ amelyben az attya el rendelte volt. mondá az örzöknek,
még egy kevés ideig veletek vagyok, az után viszá térék
ahoz aki engemet küldöt, keresni fogtok engemet. de meg
nem [90a:] találtok, és ti oda nem jöhettek. a hová én mégyek;
a sidok meg nem érték ezeknek a szoknak értelmét. és nem
³⁰ tudhaták, ha azal fenyegetnéé öket. hogy judéát el hagyja,
és atöb nemzetekhez megyen. tanítani,

Meg nem foghaták ötet akoron. mert az ö orája nem jött
volt még el. és az utolso napján az innepnek. nagy fel-
szoval mondgya vala, ha ki szomjuhozik, jöjjön hozám,
³⁵ és igyék, ha ki én bennem hiszen, annak. élő viznek. folyo

⁴³⁸ a kinek. [a — beszúrás.]

⁴³⁹ akit [t — későbbi beírás í mellé.]

⁴⁴⁰ atselekedetiért <mitso> mitso [A javítás a törlés fölé írva a sorvégen; új sor elején:] da

vizei folynak ki szívéből; ezeken érté a szent léleknek bőv-
 séges malasztit. a melyeket menyben menetele után hinté el
 az olyan lelkekben. a melyek hisznek⁴⁴¹ vala őbenne, azonban
 a nép külömb féle gondolattal volt iránta, némelyek profétá-
 5 ⁵ nak tarták lenni, mások messiásnak üsmérék, és meg mások,
 akik nem tudák hogy bethlehemben születet volna, nem
 tarthaták kristusnak, mivel azt tudtak hogy a kristusnak
 nem galileából valonak kel lenni, hanem bethlehem városából.
 és a david nemzetségből, a papok, és a farisaeusok. kérdék
 10 ¹⁰ az öröktől, hogy miért nem fogták volna meg ötet, de tsak
 azt felelék nékik. hogy soha ember ugy nem beszélt. mint
 ez az ember. a farisaeusok kérdék tőlök, hogy ha olyan
 együgyüek volnának hogy meg hagynák magokat tsaladni.
 és egy átkozot népnek akarjáké tevélygé-[90b:]sit követni, ?
 15 ¹⁵ holot a nagy renden lévőeknek, és a farisaeusoknak részekre
 kel nékik állani, a kik közül még egy sem hinne ő benne..
 Erre⁴⁴² Nicodémus ugyan azon farisaeus. aki éttzaka ment
 volt Jesushoz, elejekben adá. hogy a törvény, senkit meg
 nem ítél addig amég meg nem halgattya, de atöbbi mondák
 20 ²⁰ néki, talám te is galiléai vagy? az az, tanítványa. a galiléai
 embernek. ahonnét azt tartották. hogy soha egy proféta
 sem származat. agyülésben semmi végezés nem lévén. el
 oszlék. és ki ki házához mene.

XX
 házasság
 törésben
 eset
 aszony-
 nak éle-
 tét meg
 menti.
 joan. 8.

Jésus pedig az olaj fák hegyére mene. a mely tsak anyira
 25 ²⁵ volt jérusálemtől, a menyi utat szabad volt tenni szombat
 napon. az az. hat száz lépésnire. és más nap jó reggel viszá
 tére a templomban. a hol le ülven. tanítani kezdé a népet.
 a⁴⁴³ ki melléje gyülekezék. akoron az irás tudok, és a farisaeu-
 30 ³⁰ sok, házasság törésben találatot aszonyt vivének hozája,
 és eleiben álitván. mondák néki. mester. ez az aszony
 házasság törésben találatot, mojses pedig azt hagyta nekünk
 hogy meg kövezük az olyat aki olyan vétekből találatik,
 mit mondasz erre, ? ezt a kérdést pedig tsak azért terjeszték
 eleiben. hogy okok lehesen avádolasra, és el mondassák.
 35 ³⁵ hogy kegyetlen a bünösökhöz, ha azt tanátsollja. hogy meg

⁴⁴¹ hisznek vala [sz—v-ből javítva.]

⁴⁴² Erre [E—e-ből javítva.]

⁴⁴³ a <mely> ki [ki <mely> fölé írva, világosabb tintával.]

kövezék az aszonyt, vagy hogy⁴⁴⁴ a törvényt el akarja rontani, ha azt jóvallya [91a:] hogy meg botsásanak. néki, de Jézus nem felelvén ezekre nékik, le hajola. és az újával irni kezdte a földön. és mint hogy sürgetnék a feleletre., fel emelkedék.
5 és mondá nékik. a ki közülletek. véték nélkül vagyon. avesse az első követ reája, az után ismét le hajolván, irni kezdte. a földön, a farisaeusok⁴⁴⁵ szégyenben maradván erre a válaszra, a melyet nem várták és a lelkek üsméreték furdalván őket, egyik amásik után onnét el menének, és az aszonyt egyedül hagyák⁴⁴⁶ jesusal., aki is kérdé tőlle, hová lettek azok, akik tegedet vádolának, senki nem kárhoztatotté tegedet. senki uram, felelé az aszony, én sem kárhoztatlak tegedet mondá Jézus, eredgy meny el, és már. ez után ne vétkezél.

XXI
A kris-
tust meg
akarják
kövezni.
joan. 8.

15 A Jézus ellen valo gyűlölsége a sidóknak, hová tovább nagyobra nevedekék. de a meg nem tartoztatá. hogy nyilván ne hirdetné nékik az igazságot, mondván, hogy ő volna a világ világosága, és aki ötet követi, nem jár a setettséghen, a farisaeusok erre mondák néki, hogy a mely bizonytságot tenne maga felöl, azt bé nem lehetne venni., de ő meg mutatá nékik, hogy rosszul itélnének,⁴⁴⁷ és a mely bizonytságot tészten maga felöl. az igaz volna, és hogy az attya, a ki ötet küldötte. az is bizonytságot tenne rolla. a sok. [91b:] tsuda tétélei által, azt kérdék tőlle. hogy hol volna az attya.? azt felelé nekik. hogy ok nem üsmernék az atyát. mert nem akarják meg üsmérni a fiat. ismét mondá nékik, én el mégyek, ti engemet keresni fogtok, és ti. ati vétkeitekben haltok meg, ti nem jöhettek oda ahová én megyek, és mint hogy azt gondolák, hogy talám meg akarná magát ölni, hogy utánna ne mehessenek. nyilván meg mondá nékik. hogy ő nem innét alol valo volna, valamint ok, hanem onnét felyül valo. és ha nem hinnének⁴⁴⁸ ő benne., a vétkekben meg halnának. azt kérdék ő tőlle. hogy ki volna.? és azt felelé nékik hogy az Isten fia, de olyan szokal. hogy azt meg nem érték, azt is

⁴⁴⁴ hogy <hog> a törvényt [Törlés a sor elején.]

⁴⁴⁵ a farisaeusok <meg> szégyenben maradván

⁴⁴⁶ hagyák [*hagyván*-ból javítva.]

⁴⁴⁷ itélnének, <mivel.> és

⁴⁴⁸ hinnének [*hinnének*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

mondá, hogy a mikor fel emeltetnék, (ezen érté a keresztet. a melyre szegeszték:) akkor meg üsmérnék, és meg tudnák, hogy semmit nem tselekeszik magától, és hogy valamit mondana nékik, azt mind az⁴⁴⁹ attyától tanulta volna.

- ⁵ Ezek az igazságok. meg vakitván akevélyeket, meg világozták. sokakat olyanokat, akik hívének ő benne, és mondá nékik. hogy ha hűségel. követnék az ő beszédit, valóságos tanítványi lennének ő néki, az igazságot meg üsmérnék és az az igazság szabadoká tenné őket, a sidok mondák néki
- ¹⁰ erre. hogy ők nem volnának rabok. hanem szabadok. mivel ők az ábrahám fiai, jesus pedig felelé nékik. hogy minden valaki vétkezik, rabja avéteknek, és hogy tsak akkor lésznek valóságal szab- [92n:]dok, a midön meg fogja őket szabaddítani, ők ábrahámnak. test szerént valo fiai volnának..
- ¹⁵ de meg vetvén az igazságot, és halálra keresvén azt, a ki nékik aztot hirdeti, azt tselekeszik, a mit ábrahám nem tselekedet. és más atyának követnék példáját. a kinek fiaivá⁴⁵⁰ lettek. mert követik, a sidok mondák. hogy ezen értelem szerént. más attyok nem volna. az Istenen kívül,
- ²⁰ de jesus mondá nékik, hogy ha az Isten fiai volnának, az Isten beszédit halgatnák, és szeretnék az ő egyetlen egy fiát, a kit nekik el küldöt., hogy a gyilkosság, és ahazugság, az ördög munkája lévén, az olyanoknak, a kik olyan embert akarnának meg ölni, akit semmi némü vétekben nem talál-
- ²⁵ hatnának,⁴⁵¹ és aki az igazságot meg mondaná nékik, az ördög az attyok, erre ők káromlásal felelének,⁴⁵² samaritanusnak, és ördögösnek nevezék, jesus pedig tsendeséggel felelé nékik, én ördögös nem. vagyok, hanem az atyámot tisztelen. vagyon aki igazságot tégyen néki, mivel ő nem keresi amaga ditsőségét., az után ismét mondá. haki az ő beszédit meg tartaná, a soha meg nem halna. ezt értvén az örökké valo halálrol, de a sidok atesti halált ertvén. gyalázattal illeték, és azt kérdék tölle. ha nagyobb volnaé ábrahámnál. és aprofétáknál, hogy meg akarná menteni ahaláltól azokat a kik

⁴⁴⁹ az [Beszúrás.]

⁴⁵⁰ fiaivá [váz — beszúrás.]

⁴⁵¹ található, (az ördög az attyok,) és [...] az ördög az attyok,

⁴⁵² felelének, (és) samaritanusnak, és

aző beszédit [92b:] meg tartanak. holot azok anagy emberek. azt el nem kerülhették. ujonában arra kérék hogy mondaná meg, hogy mivé tenné magát. jesus ismét felelé hogy ő magát nem ditsöittené. mivel minden ditsöségit az attyától
5 venné. akit ök Isteneknek tarttyák. de akit ök nem üsmernék, a mi pedig ábrahámot illeti, ő buzgoságal kívánta meg látni el jövetelemet, meg is látta, és nagy örömben is volt, a sidok mondáék néki., még öttven esztendös nem vagy. és láttad ábrahámot,? jesus felelé nékik, bizony, bizony mondom
10 néktek, hogy én⁴⁵³ már voltam, minek előtte ábrahám evilágra jött volna, erre köveket kapának. hogy meg köveznék, de ő el rejté magát. és ki mene atemplombol., el rejté akor magát az ő ellenségi elől, hogy az ő dühöségek eleiben tégye maga magát, a midön szenvedésinek ideje el fog jöni.
15 Jesus látván egy vakon szuletet embert, atanitványi kérdék tölle, hogy ha az az ember a maga vétkiérté, vagy a szüléi vetkekért volnaé vak? felelé nékik, hogy annak az embernek vakságát, se nem amaga vétke. senem a szüléié⁴⁵⁴ okoznák, hanem hogy nagyob fényeségel ki tessék az. Isten mindenhatóságának tsudálatos⁴⁵⁵ tselekedeti ő benne. néki is kel annak tselekedetit véghez vinni. aki ötet küldötte. és a még evilágon maradna, ő volna avilágnak világosága. ezen felelet után, a földre pökék, és sárt tsinalván anyalából. azal meg kené avak szemeit., és parantsolá néki [93a:]
20 hogy menne el. és mosdanék⁴⁵⁶ meg a siloé tavában. a ki is el menvén meg mosdék, és jól látot., a szomszédi, és mind azok akik vakon látták, és alamisnát kérti, nem akarák hipni a mit látának, és kételkedének ha ugyan maga volnaé az a vak, vagy más hozája hasonló; de ő mindeneknek meg
30 mondá, én vagyok, és mindennek meg beszéllé hogy miképpen gyogyította volna meg ötet, egy Jesus nevü ember; azt kérdék ötölle, hogy holvolna az az ember, és hogy azt felelé nekik hogy nem tudná., a farisaeusok eleiben vivék ötet.,

XXII
A Kristus
meg gyogyit egy
vakon szuletet
embert.
joan. 9.

⁴⁵³ én már [é — megkezdett m.-ből javítva.]

⁴⁵⁴ szüléié [Szóvégi é — későbbi beírás i mellé.] okoznák, hanem hogy <jobban. ki te> nagyob fényeségel ki tessék

⁴⁵⁵ tsudálatos [d—t.-ből javítva.]

⁴⁵⁶ [Előző lap alján, őrszók: *hogy menne el és mosd*]

a kik is⁴⁵⁷ tudakozódnak tőle, ő pedig nekik is meg beszéllé, hogy mi formában látna, jésus pedig szombat napon gyógyított meg ezt a vakot. ezért is mondák némelyek a farisaeusok közül. az az ember nem Istentől való, mivel nem tarttya
5 meg a szombatot., de meg mások azt meg nem foghaták., hogy lehessen egy gonosz embernek. oly nagy tsudát tselekedni; erre való nézve, meg oszlanak egy más közöt, és az után kérdék avakot, hát ő mit gondolna. a ki felelé, hogy
10 ugy tekintené Jésust, mint egy profétát., ez igen nagy szégyenben hozá őket, nem is akarák addig a dolgot el hinni, még avaknak attyát, és anyát oda nem hivaták, akiktől kérdék. ha [93b:] azú a fiok. aki vakon születet volna., miképen lát hát mostanában. avaknak. attya, és annya.
15 tartván a sidoktol. tudván azt., hogy valaki Jésust, kristusnak vallaná lenni, azt ki vetnék a synagógából. azért tsak együgyü feleletet adának. mondván, azt tudgyuk, hogy ez a mi fiunk, azt nem tudgyuk⁴⁵⁸ hogy miképen lát, se azt. hogy ki nyitotta meg az ő szemeit, ő már elegendő idős, kérdgyétek meg ötet, had felellyen meg. maga magáért. elé hívák meg
20 másodsor is avakot. és mondák néki. adgy hálát Istennek, mi azt tudgyuk. hogy az az ember bünös és gonosz ember, ő pedig felelé nékik, azt nem tudom ha gonosz emberé vagy sem. de azt tudom hogy vak voltam, most pedig világosan látok. ujontában kezdék tőlle kérdeni, hogy mi formában
25 nyittotta volna meg szemeit, ő pedig felelé nékik. meg mondtam már néktek, és azt már halottátok, miért akarjátok⁴⁵⁹ hogy ismét elé beszéllyem, talám ti is az ő tanitványi akartok lenni? erre a szora meg haraguvának ellene, és meg átkozván ötet, mondák nékie. legy te magad az ő tanitványa,
30 mivel mi amojsej tanitványi vagyunk, azt tudgyuk⁴⁶⁰ hogy mojseszel beszélt az Isten. de eztet nem tudgyuk honnét való, felelé nékik aki vak volt, a tsudálatos. dolog. hogy ti azt nem tudgyátok, hogy egy olyan ember, aki oly tsudálatosan meg gyógyított egy va-[94a:]kon születet embert. amely példa

⁴⁵⁷ is [Sorközi beszúrás.]

⁴⁵⁸ azt nem tudgyuk [Kereszttel jelölt beszúrás világosabb tintával.]

⁴⁵⁹ akarjátok [Az ékezet javítva.]

⁴⁶⁰ tudgyuk [Második u—ü-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

nélkül való dolog, mástól. nem jöhet hanem az Istentől. erre ki hajták ötet előllök, mondván néki, születésedtől fogva. vétkezel, még is te akarsz bennünket tanyítani, jésus meg tudván hogy ki üzték volna, és elől találván mondá néki,
⁵ hiszé az Isten fiában? ama felelé néki, kitsoda az. uram, hogy had higyeek benne. jesus mondá néki, már láttad ötet, és az, aki veled beszél. ő felelé néki. hiszek uram. és azonal le borulván, imádá ötet. jésus mondá az után, hogy azért jött volna evilágra hogy rettenetes ítéletet tegyen, hogy a vakokat meg világosítsa, és a látokat.⁴⁶¹ meg vakítsa, tudni illik azokat, akiket meg gátollya⁴⁶² a kevélység. hogy meg üsmérhesék lelki vakságokat. ezeket némely farisaeusok halván, kérdék tőlle.⁴⁶³ ha ök is vakok volnánaké,? felelé Jésus nekik, ha vakok volnátok, nem volna vétkeetek, de azt
¹⁰ mondgyátok hogy láttok, és a vétkeetek meg marad. mint ha azt mondotta volna. szent ágoston szerént., ha éreznétek vakságtokot. az orvoshoz folyamodnátok. és ö⁴⁶⁴ meg szabaditana titeket ati vétkeitektől. de ti abünben maradtok, mert okosok. és szentek lévén. magatok szemei előtt, nem
¹⁵ hiszitek hogy szükségtek légyen olyanra, a ki titeket meg vilá-[94b:]gosítottson. és meg szentellyen.

X XIII
 A Kristus
 meg mutatta
 hogy ő a
 jó pásztor.
 joan. 10.

Minek. utánna eszerént alázta volna meg ezeknek a kevélyeknek maga hittségeket., akik is abban árttyák vala magokot, hogy másokot igazgassanak. noha oly vakok valának
²⁵ ö magok. elejekben adá apásztor, és a juhok példa beszéde alat, a három különböző szokásit az olyan három féle személyeknek, kik magokot. alelki vezérlésre kötelezlik, mivel meg mutatá nekik, hogy vannak olyanok. akik nem a kapun mennék bé a juhok aklában,⁴⁶⁵ hanem másut hágnak
³⁰ bé. mint a tolvaj. hogy lopjanak. és ölyenek; ezt ök nem értvén. meg magyarázá nekik, mondván. hogy ö volna az a kapu a melyen bé kelletik menni a juhok⁴⁶⁶ vezérlésire.

⁴⁶¹ a látokot. <va> meg vakítsa,

⁴⁶² meg gátollya [Második g—k-ból javítva.]

⁴⁶³ tőlle. <hogy> ha [ha <hogy> fölé írva.]

⁴⁶⁴ és ö <sz> meg szabaditana titeket ati vétkeitektől. [vétkeitektől második t-je k-ból javítva.]

⁴⁶⁵ aklában, [aklában,-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴⁶⁶ a juhok <legelt> vezérlésire.

vannak meg olyanok. a kik a kapun menvén bé. tsak a haszonért vezérelik ajuhokot. és el hagyák azokat, mihent afarkast láttyák jöni. mert nem szeretik azokat, és tsak magokot szeretik. végtire. vannak olyan jó pásztorok. a kik nem magoktól mennek bé az akolyban, hanem az ajton álló nyittya meg nékik. akik ajuhokot üsmérik, és a juhok is üsmérik őket, és akik ugy szeretik ajuhokot., hogy az életeket. készek érettek letenni, jesus meg magyarázá ez után ezeket. és meg mutatá hogy [95a:] övolna a fő és jó pásztor. mivel azért jött volna ell. hogy a nyájáért adná életét, azt pediglen maga akarattyaól tselekedné. hogy az attyanak engedelmeskedgyék, senki pedig az ő életét el nem veheti akarattya ellen, és a midön azt magától le teszi, hatalma vagyon annak fel vételére, azt is meg mondá a sidoknak. hogy nem tsak ök volnának azok ajuhok. a kikért meg akarna halni, hanem volnának még mások is, ugy mint apogányok, azokat is az akolyban kel hozni, és hogy azokbol, kik a sidok. közül, és apogányok közül az ő szovát fogják halgatni, egy akolyban valo nyaj lészen. akinek ő lészen egyedül apásztora. ezek a beszédek. ujjab egyentlenséget okozának. a sidok között, némelyek kezdék mondani, hogy ördöge vagyon. és esze nélkül beszél, és meg mások mondák, hogy az ördögös nem beszélne ugy mint ő. és hogy az ördög meg nem nyithattya avakok szemeit.

25 Ez után egy kevés idővel. Jesus ismét hetven két⁴⁶⁷ tanitványokot választta, hogy azokat ketten ketten maga elöt el küldgye az olyan helyekre. ahová kelleték né-[95b:]kie menni, ugyan azon oktatást, és hatalmat ada nékik az ördögökre, mint a melyet adot vala az apostoloknak. ezek pedig a midön viszá térének nagy örömel mondák néki. uram ate nevedben., még az ördögök is alánek vannak vettelve. de azt felelé nékiek, hogy ne azon örülnének anyira, hogy hatalmat adot volna nékiek agonosz lelkekre, hanem azon. hogy a nevek amennyekben volna fel irva., azon órában 35 örvendezni kezde a szent léleken. és hálákat ada. az Istennek, aző attyanak. hogy ki nyilatkoztatta volna akisdedeknek, az az, az együgyüeknek. azokat a titkokot,

XXIV
jesus.
hetven
tanit-
ványt
választ.
matth.
11
luk. 10.

⁴⁶⁷ két [Beszúrás a sor előtti margón.]

a melyeket el rejtette. a világi bölcsek. és okosak előtt, az után mondá. hogy az atya, mindeneket nékie adot volna. és hogy senki nem üsmérheti az Istent. hanem tsak a fiu. és az, akinek. a fiu. meg akarja jelenteni. mondá ismét
5 atanítványinak, hogy mitsoda boldogok volnának ök, hogy láthatták, és halgathatták azt, akit anyi királyok, és proféták. kivánták látni, és hallani oly nagy buzgósággal. és nem láthatták, senem halhatták. az után az emberekhez való szeretetiből fel kiáltá. jöjjetek hozám mindnyájan, akik
10 munkálkodtok, és [96a:] terhelve vagytok., és én meg nyugosztolak titeket. vegyétek magatokra az én igámot, tanuljátok meg töllem hogy én kegyes, és alázatos szívű vagyok. és nyugodalmát⁴⁶⁸ találjátok lelkeiteknek, mivel az én igám gyönyörűsége, és az én terhem könnyű.

XXV
egy írás
tudó
doktor-
nak meg
mutattya
a felebaráti
szere-
tetet.
luk. 10.

15 Azon időben egy törvény tudó doktor. kísérteni akartván ötöt. kérdé tölle. mester mit kellesék tselekednem. hogy az örök életet el nyerhesem? jésus is kérdé tölle, mit parantsol atörvény. és mit olvasz abban? aki is felelé néki, szeresed ate uradot Istenedet. telles szivedből, tellyes lelkekből. tellyes erődből, és tellyes elmédből., és felebarátodot, úgy mint magadot. igen jól felelé mondá jésus, azért, tselekedgyed azt és élni fogsz. ez adoktor. igaznak akarván magát mutatni, és hogy hűségesen meg tartaná atörvényt, ismét azt kérdé, hogy ki volna az ő felebaráttya? jésus erre, egy sidorol való
20 példa beszédel felele néki, akit atolvajok meg fosztván, és meg sebesitvén, fél holtan hagyák az uton. egy pap. és egy lévita azon. azuton. menvén, mindenike tsak el ment mellette. semi segittséget nem adván néki. az után egy samaritánus. a ki is idegen volt. ugyan ót menvén el, meg
30 láttya azt az embert, és. [96b:] nagy szánakodással. lészen hozzája. melléje megyen. boral, és olajal meg keni sebeit, bé kötözi. a lovára tészi a sebest, és avendég fogadoban viszi, ót agazdát arra kéri hogy légyen gondgya reája. és még pénzt is ad néki, az után jésus, akarván hogy ez a doktor
35 maga szabja magára ezt a példa beszédet, kérdé tölle. hogy a három közül, mellyik volt felebaráttya annak, akit a tolvajok meg sebesitettek, a ki is felelé. hogy a volt, aki

⁴⁶⁸ nyugodalmát [g—d-ből javítva.]

oly irgalmasággal volt hozzája. Jézus jóvá hagyván ezt a feleletet, mondá néki, meny el, és tselekedgyél hasonló képen.

Jézus pedig követvén uttyát atanitványival, egy kastélyban érkezek, ahol egy martha nevű aszony örömel fogadá
5 házához, ennek egy mária nevű öttse vala, és lázár nevű bátyya, a kiről léssen ezután emlékezet. mártha pedig a még nagy szorgalmatosággal. készít vala el mindeneket. a mi kívántaték. az ő Isteni vendégihez., mária az alat. a Jézus lábainál halgattya vala aző beszédit, a kinek mártha panaszkodék. hogy mária tsak. egyedül hagyná ötet oly szorgos
10 dolgában, hanem parancsolná meg néki, hogy menne néki segitteni. de Jézus⁴⁶⁹ mondá néki, marta, marta. igen szorgalmatoskodol. és sok dologban törődöl., mind azon által tsak egy szükséges., mária olyan részt vett ma-[97a:]gának.
15 a melyet tölle el nem vehetik; ezekel aszokal nem azt akará, hogy rosznak tartotta volna. a márta szállás adását, és gazdálkodását, hanem tsak azt akarta néki meg mutatni, hogy azt nyughatatlanság, és törödés nélkül kel végben vinni, és hogy nagyobra ne betsüllyön egy olyan tselekedetet.,
20 a mely noha szent légyen is. de tsak ez élethez valo, egy olyan másnál., a melynek örökösön kel tartani, valamint maria tselekedék. aki is a jesus szavait halgatván, még eföldön kezdé magát azon Istenel táplálni, a ki a boldogok eledele léssen menyekben.

25 A kristus nem tsak arra akara⁴⁷⁰ minket tanítani hogy ugy halgasuk az Istent, valamint mária. hanem még⁴⁷¹ arra is tanita, hogy beszéllünk ő véle. az imádságban. mivel egykor, valamelyik⁴⁷² egy a tanitványi közül, hogy látná ötet imádkozni, a midön elvegezé mondá néki, uram tanits
30 meg minket is imádkozni. valamint jános meg tanította az ő tanitványit, jesus meg tanitá őket arra az Isteni imádságra. a melyről már szollottunk.

⁴⁶⁹ Jézus [Az *us* szórész későbbi beírás a két szó közé.]

⁴⁷⁰ [Ezen a helyen a tinta szétfolyt, ezért szavakat és betűket ismételt a tinta szétfutása fölött:] akara [ak<ara> fölé írva,] minket [m az elmosódott <m> fölé írva;] vala [va<la> fölé,] mint [<min>t fölé írva.]

⁴⁷¹ még <azt> arra

⁴⁷² valamelyik [va — tintafolt miatt újra leírva v<a> fölé.]

Más napon, egy farisaéus arra kéré. hogy menne hozzá ebédelni. és mihent oda érkezék. az asztalhoz üle. meg nem mosván kezeit a farisaeusok szokása szerént, agazdának. ez a tselekedete nem tették., és meg neheztele magában

5 azért. [97b:] jésus azt tudván. mondá néki, ti farisaeusok. igen szorgalmatosan meg tisztittyátok⁴⁷³ a pohárnak. és atálnak. külső részit, de vakok. elsőben abelső részeit tisztittsátok meg, ezekkel a szokal. kárhoztatá ezeknek a két színüeknek az ő szorgalmatoságokat., a melyel. meg mosák

10 testeket. noha az ő lelkek tellyes volt tisztátalanságal. mivel. ati szivetek. mondá nékik rakva ragadományal.⁴⁷⁴ hamiságal. és tisztátalanságal, az után egy fő orvoságra tanitá. hogy tiszták lehessenek minden vétéktől. mondván. adgyatok alamisnát, és mindenek tiszták lesznek néktek.

15 sok más egyéb dolgokrol is meg feddé ezeket akevélyeket, akik azt akarák, hogy mindenek. ugy betsüllyék és tisztellyék őket, mint szenteket. ki nyilatkoztatá nékik minden két színüéseket, és szemekre hánya minden rendeletlen magok viselésetek. mondván, jaj néktek, mert igen tartotok az

20 apro vétéektől. anagyokal pedig nem gondoltok, hasonlok vagytok az olyanokhoz. akik félnek egy kis legyetskét el nyelni, azonban pedig egy tevét nyelnek el; mert szorgalmatoságal. adnák a szegényeknek. a kerttyekben lévő füveknek atizedik részit, azonban pediglen, el mulattyák,

25 azt, a mi leg szükségeseb. [98a:] atorvényben. ugy mint az igasság, az irgalmaság, ahit és az Isteni szeretet., mert szeretitek az első helyeket, a gyülekezetekben, és a köszöntéseket apiatzon. mert a hoszu imádságoknak szine alat., meg szegényittenék az özvegyeket, akiknek. házakhoz. bé szinlették magokat, mert minden tartományokat fel járnak azért.

30 hogy valamely pogányt, sidová tehesék, és az után azt sokal gonoszabbá tészik, mint sem volt annak előtte. mert másokat akarván tanittani. ő magok oly vakok. és oly tudatlanok, arra tanitván másokat, hogy valaki az oltáron lévő ajándékra⁴⁷⁵ esküszik, tartozik meg tartani, de a ki atemplomra.

⁴⁷³ meg tisztittyátok [Szóvégi *l—k*-ból javítva.]

⁴⁷⁴ ragadományal. <és> hamiságal. és

⁴⁷⁵ ajándékra [Szóvégi *a* — javítva.]

vagy az oltára esküszik, az olyan nem tartozik., az után akivül meg fejírtet koporsokhoz hasonlittá őket, a melyek belől tele vannak. tsontokal. és ruttságokal.

A törvény tudok halván ezeket. azt gondolok⁴⁷⁶ hogy
5 mind ezek őket tekintenék, azért egy közüllök mondá Jésusnak. Mester. az ilyen beszédedel. minket is meg gyalássz,⁴⁷⁷ de ezeket is hasonló képen bánék valamint atöbivel. és ezeknek is azt mondá. jaj néktek törvény tudok., mert olyan terhet adtok az emberekre. [98b:] a melyet, tsak az
10 ujjatokal. sem akarjátok meg illetni. és mint hogy magatok bé nem mentek a menyekben, másokat is meg akarjátok gátolni, hogy bé ne menyenek. az után szemekre hányá, hogy mint tzifráznák fel. a proféták koporsoit. meg bizonyítván azal hogy azokat az ő attyok ölték meg. és hogy ő
15 azokat követik, és fiai volnának, azoknak a gyilkosoknak. mondá az után nékik, töltstétek bé ti is az atyatok mértékit, és ezeket az irtoztato fenyegetéseket mondá reájok. hozátok fogok küldeni. profétákat, böltseket, és doktorokat. némelyeket azok közül meg ölitek. másokat fel feszítetek. meg
20 ostorozátok, synagogátokban. és városrol. városra kergetitek, ugy hogy reátok esék mind azoknak az ártatlanoknak vére. a melyeket a ti atyáitok ki ontottak, mert számot kérnek mind ezekről tölleték. és mind ezek, el jönnek erre anemzettségre, midön ezeket mondá, a farisaeusok, és az irás tudok.
25 szorongatni kezdék ötet sok féle kérdésekel. és igen valának azon. hogy valami okot találhassanak beszédiben, a melyel. bé vádolhassák, de, semmit nem találhatának.

Azonban pedig anyi sok nép gyülekezék meléje. hogy egy mást⁴⁷⁸ tapodák, jésus pedig arra inté atanitványit hogy
30 a farisaeusok kovászátol oják magokat, az-[99a:]az, a kép mutatástol. és hogy ne félljenek az emberek üldözésitől., hanem tsak egyedül az Istentől., és nagy bizodalomal legyenek ő benne; akoron mondá néki egy a sereg közül. mester, mond meg az atyám fiának, hogy osza meg velem
35 az örökséget., jésus pedig meg akarván mutatni az emberek-

⁴⁷⁶ gondolok [Valószínűleg íráshiba a Mikes által általában használt *gondolák* helyett.]

⁴⁷⁷ meg gyalássz [*meg gyalász*-ból? javítva az / beszúrásával.]

⁴⁷⁸ egy mást [t — későbbi beírás.]

nek. hogy⁴⁷⁹ ki ki meg maradgyon a maga rendében, és hivatalyában, felelé néki, barátom. ki rendelt engemet birová, vagy osztová közöttetek? az után, mondá, őrizkedgyetek a fősvénységtől. és hogy jobban bé vétesse halgatoival. ezt az
5 igazságot., ezen példa beszédet mondá nékik. egy gazdag embernek igen sok gabonája teremvén. nem tudá azt hová el tenni. végtire a tsüreit el rontatá, és nagyobakot tsináltata, és midön mind azokban zárta volna, mondá magában, mint
10 hogy esztendökre valo jovai volnának, már egyebet nem kel tselekedni, hanem hogy nyugodgyék. és vigan lakjék, de az Isten mondá annak⁴⁸⁰ az embernek, esztelen. ezen az ejjel. viszá kérík lelkedet. és kié lészen a mit gyüjtöttél. így vagyion mondá jésus, a ki magának kintset gyüjt. és nem gazdag az Istenben.

15 Ezért is mondá Jésus atanitványainak, hogy ne legyenek szorgalmatosak. ez élet dolgairol., hanem első-[99b:]ben. az Isten országát és az ő igasságát keresék. aki is nékik meg adgya mind azt, ami szükségekre valo; nem hogy pedig kintset kellene nékik gyüjteni, de söt még adgyák el a mijek
20 vagyion. és osztogassák a szegényeknek. és az által, kintset gyüjtenek magoknak. noha igen kevés szamuan volnának. de azért semmit ne tarttsanak. mivel úgy tettzet, azö menyei atyoknak. hogy nékik adgya országát. mondá ismét nékik. hogy mindenkor készek legyenek az Isten eleiben menni.,
25 aki is olyankor jö el. a midön meg sem gondolnák. mint az⁴⁸¹ olyan szolgák akik egész éttzaka nem alusznak. és készen varják az urokot aki a lakadalomra ment., mint hogy őket arra rendelte hogy sáfárok lévén, ki osztogassák. beszédének eledelét, népenek. azért, hiven járjanak el ebben ahivatalban,
30 és⁴⁸² ne tselekedgyenek. úgy mint az olyan esztelen gond viselő., aki látván. hogy az ura sokáig mulatna, el tékozollya a vendégségben minden joszágát. és atöbb tseléd társaival is roszul báník. azért meg is érdemli, roszt maga viselésiért, hogy a kép mutatokal. és az hitetlenekel. arra a helyre
35 vettessék. a hol tsak sirás, és fogaknak tsikorgatása vagyion,

⁴⁷⁹ hogy [Beszúrás.]

⁴⁸⁰ annak [Első a—e-ből javítva.] az embernek, esztelen.

⁴⁸¹ az [Beszúrás.]

⁴⁸² és <ügy> ne tselekedgyenek. úgy

luk. 17.
10

[100a:] mint hogy pedig⁴⁸³ azt nem tudhatták., hogy mely nap, és mely órában jö el az ember fia., hogy számot vegyen tőlök, azért mindenkor vigyázásban legyenek. mint egy olyan. tselédes gazda. aki vigyázásban lenne., hatudhatná.
5 mikor verik fel aházát, üsmervén uroknak akarattyát., annál vétkesebbek lennének, ha azt bé⁴⁸⁴ nem töltenék, és hogy mentől többet biznának reájok, annál.⁴⁸⁵ nagyobb számadással tartoznának. láttjuk azt is másut. hogy ezeket a szép oktatásokat adá nékik. hogy ha véghez vinnék mind azt,
10 valamit nékik parancsolnak,⁴⁸⁶ azért nem hogy magokat fel. emellyék. de söt még ugy tekéntsék magokat. mint haszontalan szolgálókat, mint akik csak azt tselekedték. a mivel tartoztanak. azt is tudtokra adá, hogy ne varják azt, hogy hiven. el járván szolgálattyokban, hogy azért mindenekél
15 jól lennének, mivel ő azért jöt el. hogy meg hasonlást okozna e földön. és hogy egy gazdának. atselédi. egyik amásik ellen lészen. némelyek. a kristust akarván követni. mások meg üldözni fogják azokat. kik övé akarnak lenni. végtire mondá nékik, azért jött volna el, hogy tüzet gerjeszen eföldre. és
20 hogy kereszttségel. kelletnék nékie meg keresztletetni. ez a kereszttség, a szent atyák szerint. nem más. hanem az ő halála. és atüzön, sokak. azt értik, [100b:] hogy azt a szeretetet hozta volna a földre, a melyet a szent lélek hintet a lelkekben, hogy azokat égesse az a szent tűz, az Istennek
25 szeretetével

XXX
meg mutatíya a penitencziának szükségességét voltát.
luk. 13.

Ugyan azon időben jövének némelyek tudtára adni jesusnak, hogy pilátus meg öletet volna egy néhány galiléa bélieket, a midön áldoztanak. és azoknak véreket, az áldozatnak vérével elegyítette volna meg. erre kérdé Jesus tőlök.
30 hogy ha gondollyáké azt. hogy azok a meg öletet emberek. leg nagyobb bünösök lettek volna. az egész galiléában., mivel hogy az Isten. ugy el hagyta volna őket,⁴⁸⁷ egy embernek kegyetlensége alá, az után mondá nékik, hogy ne gondolkodgyanak eszerént., hanem ebből azt lehet ki hozni,

⁴⁸³ pedig <azt> azt [azt <azt> fölé írva.]

⁴⁸⁴ bé <t> nem töltenék,

⁴⁸⁵ annál. [l—k-ból javítva.] <nagyó s> nagyobb számadással

⁴⁸⁶ parancsolnak, <de> azért

⁴⁸⁷ őket, <az> egy embernek

hogy ha penitentiát nem tartanak. szintén úgy el vesznek mint azok., hasonlot monda a tizen nyolcz emberöl. a kikre eset volt egy tórony jérusalemben. hogy pediglen jobban ellyenek az idővel, amelyet az Isten apenitentiára adgyanékik. egy gyümölcstelen fige fához hasonlittá öket. a melyet a gazda ki akará vágatni. mind azon által meg hagyá a kertész kérésire., a ki is meg akará próbálni. ha hozna é esztendőre gyümölcsöt, meg tisztitván annak atövit, és ganét rakván reája.

XXX
egy gör-
be
aszonyt
meg
gyógyit.
luk. 13.

- 10 [101a:] Jesus pedig⁴⁸⁸ tanit vala szombat napokon. a synagogákban.. ahol is egy olyan aszont láta, a kin a betegségnek lelke uralkodot, tizen nyolcz esztendőtol fogvást, ez olyan görbe volt. hogy fel nem nézhetet., jesus magához híván, a kezeit reája tévé, és mondá néki, aszony, te meg szabadultál. a te betegségedből és azonal fel egyenesedék az aszony, és hálákat ada Istennek. meg gyógyulásáért. a synagogának pedig fejedelme. azon igen kezdé boszonkodni, hogy jesus szombaton tselekedte volna ezt a⁴⁸⁹ tsudát, mondá anépnek. hogy egy hétben hat nap rendeltetet a munkára.
- 15 azért azokon a napokon jöjjenek hogy meg gyógyitassanak. és nem szombat napon, a melyen nyugodni kel. de az ur. azt kérdé azoktol a kép mutatoktol., hogy ha nem volnaé néki szintén úgy szabad. meg oldani az ördögnek köteléből szombaton., ábrahámnak⁴⁹⁰ egy olyan leányát. a kit tizen
- 20 nyolcz esztendeig tartot rabságában., mint ö nékik szabad. szombaton. meg oldani abarmokot a jászoltol, és a vizre vinni, ezekre a szavaira meg pirulának az ö ellenségi, anép pedig nagy örömben vala, látván mitsoda nagy dolgokat tselekednék. a melyek. oly nagy ditsőségire valának nékie.

XXXI
A sidok
iamet
meg
akarják
kövezni.
joan. 10.

- 30 [101b:] Egy kevés idő mulva a templom meg szentelésinek innepe el érkezék,⁴⁹¹ ezt az innepet télben üllötték. decembernek a kezdetin. jesus. jérusalemben lévén ezen az innepen, a salamon tornáztában jár vala,⁴⁹² a midön a sidok körül vévék ötet, és mondák néki, meddig tartod függöben a mi

⁴⁸⁸ pedig tanit [g-t-ből javítva.]

⁴⁸⁹ a tsudát, [a - beszúrás.]

⁴⁹⁰ ábrahámnak [r-h-ből? javítva.]

⁴⁹¹ el érkezék, [el érkezvén,-ből javítva.]

⁴⁹² vala, [vála,-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

elménket., hogy te vagy akristus, mond meg azt nekünk világosan., ő pedig felelé nekik, meg mondottam már azt néktek, ti pedig nem akartok nekem hinni. amely tselekedeteket tselekeszem az atyám nevében, azok bizonytságot tésznek

5 rollam. de ti azt nem hiszitek., mert nem vagytok az én juhaim közül valok. az én juhaim értik az en szomot, és engemet követnek., örök életet is adna nékiek, és hogy soha azok el nem vesznének, mert senki ki nem veheti azokat. az attya kezéből, se az ő kezéből, mivel ő egy volna az attyával,

10 erre a sidok futva köveket kapának. hogy meg köveznék ötöt, ő pedig kérdé töllök hogy a sok jó tselekedetek közül, a melyeket tselekedet⁴⁹³ köztök. melyikért. akarnák ötöt meg kövezni,? felelék néki, hogy nem a jó tselekedetért akarják meg kövezni, hanem azért. hogy ember lévén. az Istenhez

15 tészi magát az után a magok írásokból. meg mutatá nekik, hogy az [102a:] embereket némelykor Isteneknek nevezi, ez így léven. ő nem káromkodik ha magának., adgya ezt a nevet. mivel ő az Isten. fia lévén. ötöt az attya küldötte el. aki is anyi sok számu tsudákal. meg bizonyittaná hogy ő ki

20 volna. a sidok pedig mind ezek után is meg akarák ötöt fogni, de ő meg szabadittá magát kezeiből. mert nem érkezet volt még el. az ő orája. és a jordán vizen által menván, ezen folyo viz mellet marada, ugyan azon ahellyen. a hol. annak előtte. jános keresztelt. oda is sokan gyülekezének hozzája, a kiket

25 oktadni kezdé szokása szerént. és meg gyógyittá mind a betegeket, akiket eleiben vivének, és a nép kezdé mondani, jános semmi tsudákot nem tett, mind azon által a miket mondot erről. mind bé tellyesedtenek.

maith.
19
mark
10
joan. 10

XXXII
Előre
meg
mondgya
a jerusá-
lem el
romlását.
luk. 13.

Jésus ezen a helyen maradván egy darab ideig, jérusalem-

30 ben viszá tére, és valahol el ment, mindenüt oktatta anépet. ugyan azon időben, valamely ember. ilyen kérdést tett. tölle, uram kevesen leszneké olyanok akik üdvezülnek? jános erre mondá mind azoknak akik jelen valának, igyekezetek azon hogy bé mehessetek a szoros kapun. mivel tudgyátok

35 meg azt, hogy [102b:] sokan kívánnak azon bé menni, és nem mehetnek, az után meg akarván. mutatni hogy tsak hejában igyekeznek. a szoros kapun bé menni menyekben.,

⁴⁹³ tselekedetet [Íráshiba tselekedet helyett.]

hogya ha egész életekben. atágas uton kívántak jární. mert a midőn a kaput bé zárják, tsak hejában fogják mondani, uram nyisd meg nékünk, mivel a tselédes gazda, azt fogja felelni, nem üsmérlek titeket. és ha azt fogják felelni. hogy ⁵ mi együt ettünk, és ittunk. veled, és a mi utzáinkon tanítottál. tsak azt feleli, nem tudom honnét valok vagytok, távozzatok el töllem hamiságnak tselekedői, ugyan akkor fognak lenni a sidok akesorúségekben, a midőn meg fogják látni a sok számu meg tért pogányokat a mennyekben menni. akik ¹⁰ minden féle helyekről oda gyülekeznek., azonban pedig ök. akik örökösi valának az országnak. onnét ki rekeszsetnek. és utolsoká lésznek, noha annak előtte. elsők voltanak.

Ugyan azon a napon a farisaeusok hozzája menének. és mondák nekie. meny el erről ahelyről. mert herodes meg akar öletni. jesus pedig tudván idejét halálának. viszá küldé öket ahoz arokához. (:eszerént [103a:] nevezé hérodest. meg akarván mutatni, hogy annak a fejdelemnek semmi tsalárdsága, se ravasztsága néki nem árthatna. :) és parantsolá nekik, hogy nékie meg mondgyák. hogy még egy néhány ²⁰ napokig ördögököt üzne, és betegeket gyógyitana, az után el végezné áldozattyát, a jerusalemben valo halála által mínt olyan helyen. a mely arra rendeltetet. hogy ót önttsék ki. a proféták verit. az után így panaszolkodék azon⁴⁹⁴ város ellen. jerusalem. jerusálem ki meg ölod a profétákat és ²⁵ meg kövezed azokat.⁴⁹⁵ kik hozád küldetnek. hanzszor akartam esze gyűjteni fiaidot, valamint a⁴⁹⁶ tyuk szárnyai alá gyűjti fiait. és te nem akartad,? az után el pusztulásal fenyegeté, és mondá, hogy ötet addig meg nem látná., míg a lakosi azt nem mondanák néki, Áldot légyen az, aki az ur ³⁰ névében jö.

Jésus szombat napon. a farisaeusoknak egyik fejedelméhez mene. hogy ótt ennék. nála, a midőn ótt volna, maga előtt látván egy viz korságos embert, kérdé a farisaeusoktól., és atörvény tudoktól., kik öréá vigyáznak vala, ha szabad ³⁵ volnaé meg gyógyítani egy em-[103b:]bert szombat napon?

XXXIII
egy viz
korságos
embert
meg gyógyít
luk. 14

⁴⁹⁴ azon [a—e-ből javítva.]

⁴⁹⁵ azokat. [z—k-ből javítva.]

⁴⁹⁶ a<gy> tyuk

mint hogy pedig ők erre semmit nem felelének. meg fogá aviz korságosnak kezét, és meg gyógyittá. az után el botsátván ötöt, kérdé a farisaeusoktól. kitsoda a közületek, akinek a számára. vagy az ökre, akutba esvén. kinem vonnya azt.

5 ugyan szombat napon. de ők erre a kérdésre sem felelhetének. jésus pedig vévén észre. hogy avéle valo hivatalosok. mint valogatnák az első helyeket. az asztalnál, mondá nékik. hogy a midön valaki valamely vendégségre hivatatik, nem kel nékie az első helyt magától választani. ne hogy gyalá-

10 zattyára. aláb kellesék ülni, és az első helyt. más eléb valonak engedni,. hogy ha pedig az utolsó helyt választtya, és aki hittá fellyeb fogja ültetni, akkor a ditsóságire valik. az egész hivatalosok előtt. mert a ki magát fel magasztallya. meg aláztatik. és aki magát meg aláza. fel magasztaltatik. ezen

15 oktatások után, amelyek. ahivatalosokot tekinté, jesus meg más oktatásokat is ada, a melyek azokat tekinték. akik masokot vendégelni akarnak. mondván nékik. hogy ne hiják ebedgyekre, vagy vatsorájokra agazdagokat, a kik viszá adhassák nekik. hanem aszegényeket. és anyomorultakot

20 híják asztalokhoz. mivel az [104a:] Isten meg fizeti nékik.⁴⁹⁷ afel támadásnak napján, a mit tselekedtenek. haszon keresés nélkül, és tsak a felebaráti szeretetnek indulattyából.

XXXIV
 hogy azért jött volna el hogy a maga országában híja az embereket.
 luk. 14.

Egy azok közül. kik asztalnál valának. halván ezeket a szokot mondá., boldog az, aki⁴⁹⁸ kenyeret eszik az Isten

25 országában. jésus pedig meg mutatá néki a pelda beszédben, hogy azért jött volna el. hogy az embereket arra a nagy menyei vendégségre híja. mind azon által akár mely nagy boldogság legyen is. azon avendégségen jelen lenni, mind azok akik arra hivatattak.⁴⁹⁹ oda el nem mennek. mert

30 jobban szeretik a földi jokat, a melyek veszendők, a menyei joknál. a melyek örökösök. ez a példa beszéd. egy olyan embert tekintti, aki nagy vatsorát készítetvén, arra sok embereket hivata, a vatsorának ideje lévén. érettek küldé. de ezek mindnyájan kezdék magokat mentegeetni, az első mondá.

35 hogy egy majort vett, és azt kellene menni látni, a másika,

⁴⁹⁷ nékik. <a mi> afel támadásnak [f—z-ből javítva.] napján, a mit

⁴⁹⁸ aki <ki> kenyeret

⁴⁹⁹ hivatattak. <oda> oda [Törlés a sor végén.]

hogy ökrököt vett volna, és azokat meg kellene próbálni.
 a harmadika hogy meg házasodot. és így atöbbi is sok ment-
 tségeket találának., ezeket a szolga meg vivé⁵⁰⁰ az urának,
 aki is meg esküvék. [104b:] hogy egy is azok közül akiket
 5 hitt volna. meg nem kostolná vatsoráját. és azok helyet.
 az uttzákról. és a piatzokrol. hivatá el a szegényeket, és
 anyomorultakot, a midön ezek esze gyülekeztenek volna.
 még is elég üres hely marada, akor akirály ki küldé a szolgálit
 az utakra. és a sövények mellé. hogy a kiket találnak,
 10 kénszerittsek azokat hozája menni. hogy hadd tellyék meg
 az ő háza. eszerént hivatának a pogányok. a sidok helyében,
 amenyei vatsorára, ugyan eszerént is vannak sokan olyanok,
 a kiket az Isten kénszeritti mint egy erővel. hogy hozája
 menyenek.. illyenek. az olyan személyek., a kik,⁵⁰¹ nem gon-
 15 dolkodnának üdveségekről. hogy ha Isten öket arra nem
 kénszerittené, nem ugy hogy öket meg szentelné akarattyok
 ellen. hanem el vesztetvén vélek azt a mit leg inkább szerettek.
 eföldön, abban aboldog kételenségben tészti, hogy hozája.
 folyamodgyanak, és tsak az üdveségekről gondolkodgyanak.
 20 Jesus fel járja vala. a jordán melyékin valo helyeket.
 és mindenkor sok nép kíséri vala ötet. egy kor. viszá fordulván
 azokhoz, kik ötet kísérik vala, mon-[105a:] dá nékik, a ki én
 hozám akar jöni, és nem gyüli. attyát. és annyát, feleségit,
 gyermekeit, attyafiait, és nényeit, söt még a maga életét is.
 25 nem lehet az én tanitványom. az olyan sem lehet, a ki nem
 viseli⁵⁰² a maga keresztét. és engemet nem követ. az üdveség-
 nek fundámentumát. arra álittyta fel, hogy ellene mondgyunk
 mindeneknek., mert minek utánna meg mutatta volna a
 sidoknak, hogy esztelennek. tartanak az olyan embert. a ki
 30 valamely épülethez kezdene. fel nem számlálván elsöben,
 ha vagyoné annyi költsége hogy azt el végezhesse. és egy
 okos király. nem mégyen. más egy olyan király ellen. aki
 hatalmasab nálánál. hanem elsöben meg gondolya. hogy ha a
 maga hadával. meg gyözhetié a másikat a ki hatalmasab.
 35 így azért ti közülletek. a ki ellene nem mond mind annak

XXXV.
 meg ta-
 nit az üd-
 veségnek
 modgyá-
 ra.
 luk. 14.

⁵⁰⁰ meg vivé(n)

⁵⁰¹ a kik,(et)

⁵⁰² viseli [Első i—e-ből javítva.]

XXXVI
a meg
léro bü-
nösököt
magához
fogad-
gya.
luk. 13.

a mit bir. nem lehet az én tanítványom; mint ha azt mondaná. haszontalan akarnak engemet követni. hogy ha a szivet el nem vonnyak. a földi dolgoknak szeretetétől, és hogy ha nem készek, magokat meg fosztani mind attól. a mi meg gátolhattya. az üdvességnek. nagy, és egyedül való munkáját.

A sok nép között, kik rend szerint jésus körül valának publikánusok, és bünösök is valának, kik örömet halgaták ötöt, az irás tudok, és a farisaeusok. nem szenved-[105b:] heték azt. hogy olyan jóságal. engedné magához közelíteni az olyan személyeknek, zugolodának is azért. hogy olyan könnyen fogadná őket magához, de sött még hogy ennék is vélek. hogy pediglen meg mutassa nekik, igasságtalan zugolodásokat, azt kérdé töllök., ha egy olyan ember, akinek száz juha vagyon. nem hagytaé el a kilenczven kilentzet, és nem mégyené a századikot fel keresni. a ki el tévelyedet volt, és ha meg talállya., nem viszié vállain örömel haza., tudtára adván jó akaroinak. hogy ök is örüllyenek. ugy egy olyan aszszony is, aki el veszti tiz garasát, nem sepríé meg aházát hogy meg kerese. és ha meg talállya. nem örvendezé. a szomszéd aszszonyival,? az után értésekre adá. hogy valamint a meg talált júh, és garas. nagy örömet okoztanak, szintén oly nagy öröm lészen menyekben. a meg téré bünösön.

Ezt az igazságot, meg más példa beszédel meg magyarázá, egy embernek két fia lévén, az iffiabik⁵⁰³ ki kéré az attyától. a jóságából való részt, a mely ötöt illetné, és el menvén, idegen országban azt el. tékozolá, midön mindenit el pazérolta volna., a szegénység arra kényszerítte, hogy a sertéseket örize. [106a:] abban az állapottyában., gondolkodni kezdék, nyomoru voltárol, fel tévé magában, hogy viszá térne az attyához, alázatoságal néki meg vallaná vétkit, és arra kéré. hogy ugy bännék véle. valamint atöb tselédivel. mihent az attya meg látá a szive meg esék rajta. örömiben hozája futa, meg ölelé, és meg tsokolá. azonban a fia kezdé mondani néki, atyám vétkeztem az ég ellen, és ellened, és nem vagyok méltó hogy fiadnak hivatassam. ez az alázatos vallása a fiunak, meg hatá a szivit az atyának, aki is⁵⁰⁴ le vetkeztetvén

⁵⁰³ az iffiabik [k—b-ből? javítva.]

⁵⁰⁴ aki is <ki> le vetkeztetvén

ötet az ő rongyos ruhájából, más köntöst adata reája, és nagy vendégséget tsinála örömében, mind ezek nem tettének. az ő első fiának. a ki is a mezőről viszá érkezvén. nem akara bé menni ahához, mert az ő ötsit, a ki mindenit el pazérlotha.

5 ugy fogadták. hogy ő véle soha azt nem⁵⁰⁵ tselekedték., noha mindenkor a maga hivatallyát követte volna, az attya halván⁵⁰⁶ panaszit, mondá néki. fiam, te mindenkor velem vagy, és valamim vagyon atiód, de vendégséget kelletet tsinálnom, és vigadnunk, kel,⁵⁰⁷ mert a te ötséd meg holt volt, és fel

10 támadot, el veszet volt, és meg találatot, könyü által látni hogy mit téssen ez a példa beszéd, és meg üsmérni az első fiu-[106b:]nak irigységéből., a farisaeusoknak igaságtalan zugolodásokot, a kik haragban valának azért, hogy kegyeséget fogadgya vala a bünösököt. ő pedig az ő üdveségekért. jött

15 volt. evilágra.

XXXVII
az al-
mianál-
kodást
hagya
luk. 16.

A kristus. meg más példa beszédet mondá atanitványinak, és⁵⁰⁸ olyan lettzkét tett nekik, a melyel meg szégyenítetté a farisaeusok fösvényiségit., valamint ennek előtte meg szégyenítetté volt. az ő irigsegeket. és kevélysegeket, mondá tehát

20 az apostolinak, vala egy gazdag ember. aki maga eleiben hivatá agond viselőjét. hogy adna számot néki, és hogy egy szers mind ki is venné kezéből a joszagát. mivel. azal vádoltatnék. hogy azt tékozolná. ez agondviselő előre⁵⁰⁹ el látván amaga sorsát. és hogy, vagy a munkára, vagy a koldulásra

25 kellene jutni, hogy pediglen lehesen kikhez folyamodni ha tiszttségit el veszti, azt gondolá. hogy magához hivassa az urának minden adosit. egyikét a másik után, és el engedgye nekik egy részit adosságoknak, meg engedvén. annak a ki száz tonna olajal. volt ados. hogy visza vegye. az adoságról

30 való levelit, és tsak ötvenről irjon levelet. a ki pedig száz köből buzával. hogy a nyolczvanról adgyon levelet. a többivel is eszerént banék. a kristus értékre adá atanitványinak. hogy kövessék. nem igasságtalanságát. ennek agond viselő-

⁵⁰⁵ nem <f> tselekedték.,

⁵⁰⁶ halván [n—t-ből? javítva.]

⁵⁰⁷ kel, <meg> mert [mert <meg> fölé írva világosabb tintával.]

⁵⁰⁸ és olyan [é—o-ból javítva.]

⁵⁰⁹ előre [re — beszúrás.]

[107a:]nek, hanem az eszeségit., arra fordítván a földi jókót, hogy magoknak jó akarójoká tegyék a szegényeket, hogy holtok után, bé fogadtassanak töllök az örökös nyugalomban. hogy a világoságnak fiai, ne legyenek, aláb valo eszesek
5 a üdveség dolgában, a világ fiainál, kik eszesek a világi dolgokban. arrais tanittá⁵¹⁰ őket, hogy hivek legyenek a leg kisseb dologban, hogy azok lehessenek a leg nagyoban is., és hogy ne legyenek rabjai a pénznek, és agazdagságnak, és hogy aki ahamis gazdagságal roszul éll, az igazal sem fog
10 jól élni.

A fősvény farisaéusok, tsak meg vetésel halgattyák vala ezeket, az igazságokat. és meg tsufoják azt, aki nékik azokat hirdette., de el hagyatá vélek tsufságokat. ki nyilatkoztatván. az ő hamis külső jó erkölcsöket, mivel meg mondá nékik,
15 hogy ha azon igyekeznének is, hogy igazaknak láttattassanak. de az Isten üsméri az ő sziveket, a ki előtt utálatos az. a mi az emberek előtt nagynak láttzik. azt is elejekben adá, hogy mitsoda vége, és buntetése lenne. annak a fősvénységnek. a mely bé zárja fülököt, az ő beszéde előtt, és meg keményitti őket a szegényekhez, erről egy szép példát ada elejekben. egy gazdagrol,⁵¹¹ a kinek, biborbol. és bársonybol.
20 [107b:] tsinált köntösei valának, és aki magát minden nap bövséges, és drága eledelekel táplálta., nem lévén pedig semmi szánakodásal azokhoz, akiknek eledelek nem volt,
25 vala pedig ótt egy lázár nevü koldus. a ki⁵¹² rakva volt sebekel, és fekélyekel, a ki mindenkor az ő kapujánál fekszik vala, aki örömet meg elégedet volna tsak a morsalékokal.⁵¹³ a melyek az ő asztalárol le hullottak, de tsak abbol sem adtanak néki, az ebek pedig nagyob. szánakodásal lévén hozája,
30 mint az a rosz gazdag. azö sebeit nyalogattyák vala néki., idővel, mind a gazdag. mind a szegény meg halának, de az ő sorsok között nagy külömbség vala, mivel a szegényt, az angyalok. az ábrahám kebelében vivék, az az. a nyugalom-

⁵¹⁰ tanittá <ho> őket, hogy hivek legyenek a leg kisseb dologban, <is.>

⁵¹¹ gazdagrol, [r — megkezdett l.-ből? javítva.]

⁵¹² nevü koldus. [Ékezethiba;] a ki [ki — beszúrás.]

⁵¹³ a morsalékokal. [r — beszúrás o fölé; sokkal kisebb, mint a többi betű.]

nak helyében, a hol voltak a szent lelkek., és a gazdagnak, apok lett temető helye. ahonét meg látta. annak akoldusnak boldogságát, a kit meg. vetett volt. és fel kiálta, atyám ábrahám, szány meg engemet, és küld hozám lázárt. aki
 5 avizben mártván az ujját, had nedvesittse meg anyelvemet. mert nagy kinokot szenvedek ebben lángban., de ez a pátriárka, eleiben adá. hogy a nem lehetne. mert igen nagy mélység volna közöttök, de ha szinte nem volna is, az igazságos dolog, hogy az, aki egész életében tsak. [108a:] anyomoruságban volt. ugyan⁵¹⁴ a, holta után az örömben légyen, és hogy
 10 az, aki egész életét. bövségben. és gyönyörűségben töltötte. szomjuságot. és más kinokot szenvedgyen a más világon. a gazdag látván hogy magának semmi irgalmaságot nem nyerhetne., ött egytestvér atyafiairol gondolkodék. és azon kéré ábrahámot. hogy küldené hozájok lázárt. aki nékik
 15 meg mondaná állapottyát. hogy hadd ne követnék az ő példáját, de erre azt felelék néki,⁵¹⁵ hogy vagyon mojsesek, és profétájok. és ha azokat nem halgatnák, ha szinte a halottak közül. valaki fel támadna. és hozájok menne. is,⁵¹⁶
 20 nagyob hitelt nem adnának szavának,

Mind ezek az igazságok. a farisaéusokot meg szégyenítették de meg nem térítették., mindenkor nagy irigységgel valának Jészushoz. és szüntelen azon valának, hogy meg foghasák beszédében. azért ilyen kérdést tevének nékie szabadé
 25 egy embernek el bortsátani a feleségit valamely ókból. errekérdé töllök hogy mit parantsol ez iránt atörvény, ökk mondák néki. hogy mojses meg engedi hogy el bortsásák az aszonyt. és levelet adgyanak néki. jésus pedig el kezdván. aházáság-[108b:]nak kezdetin. a melyet az Isten maga
 30 rendelte volt. elejekben adá. hogy a férfiu, és az aszony. a házáságban oly igen⁵¹⁸ meg egyesülnének, hogy az után öket ugy kel tekinteni. mint egy testet,⁵¹⁹ azért. az ember elne válasza azt, amit az Isten esze szerzet. ök pediglen. tsak a

XXXVIII
 meg mutatta,
 hogy a házáságban⁵¹⁷
 nintsen el választás.
 matth.
 19
 mark.
 10
 luk. 16.

⁵¹⁴ ugyan [n — javítva.]

⁵¹⁵ néki, <k.>

⁵¹⁶ is, [Sorközi beszúrás.]

⁵¹⁷ házáságban [e—g-ből javítva.]

⁵¹⁸ igen [e—y-ből javítva.]

⁵¹⁹ test<nek>et, [et <nek> fölé írva.]

mojses engedelmet erősíték. de ő felelé nekik, hogy mojses tsak az ő sziveknek keménységiért engedte volna azt meg nekik. és hogy eleinte fogvást. anem ugy volt és hogy a ki elhadgya feleségit, hanem ha aparázinaságiért, és mást veszen.
5 hazaság törésben esik, és ha valaki olyan aszonyt⁵²⁰ veszen el, a kit más el hagyot. az olyan is házasság törő lészen., atanitványi ez iránt ujab kérdéseket tevének néki, de ugyan azont felelé nekik, akik azt hozák azokbol ki, hogy nem volna tehát hasznos aházasság. erre mondá nekik. hogy vannak
10 olyanok, kik természet szerént valo tehetetlenek. meg mások. olyanok. akiket erővel tették tehetetleneké, meg olyanok vannak., akik magokat tellyeséggel meg tartasztatták aházasságtól. a menyeknek országáért. és mint hogy ezt nem minden követheti, ezel végezé beszédit. aki meg foghattya
15 ezeket, fogja meg.

XXXIX
A maga
országá-
ról beszél
anépnek.
luk. 17.

[109a:] Egy más alkalmaságál., a farisaeusok. kik a messiást várták, és akik azt tartották. hogy a messiás az ő országokban. nagy pompával, és fényeséggel fog uralkodni, és hogy nagyob ditsőségben lészen az egész királyoknál. azt kérdék tölle, hogy mikor jöne el az Isten országa?
20 azt felelé nekik. hogy a nem ugy jöne el, hogy valaki lát-hasa. és az az ország nem tsak egy különös hely foglalna el. de a már el jött, és benneK vagyon. tudni illik. hogy az Isten országa lelki ország., és az az ország a szivben vagyon.
25 az igasság, és a szeretet által., az után mondá atanitványinak, hogy el jö még az az idő., amelyben kivánnák hatsak egy napig is az ő jelen valo lételit., és azt meg nem láthat-tyák., meg mászor, ugy fog el jöni valamint egy villámlás. de előbszor sokat kelletnék néki szenvedni, és meg vettetni
30 a sidoktól,⁵²¹ valamint noé idejében hogy az emberek ettek, ittak, és meg házasodtanak., nem gondolkodván az özön vizről. amely egy szers mind el lépé őket, és el veszté, és valamely hirtelenséggel. a menyei tűz el boritá a sodoma lakosít., ezen szerént fog eljöni az embernek fia. azon [109b:]
35 időben tsak a szaladásról kel gondolkodni. nem tekintvén hátra, és meg kel emlékezni. alóth felcségéről., aki is hatra

⁵²⁰ aszonyt [t — beszúrás.]

⁵²¹ a sidoktól, [t—r-ből javítva.]

tekintvén. az angyal parantsolattya ellen. só bálványá változék.

Arrais oktatója őket, hogy meg ne szünyenek a szüntelen valo imádságtól., és hogy meg mutassa nekik mitsoda hasznos. a mindenkori álhatatosan valo imádság. egy özvegy asszonynak példáját adá elejekben. akinek egy Istentelen birohoz kellették folyamodni. hogy igasságot tegyen néki, aki tsak halogatá az igasság tételt. de végtire az asszony addig sürgeté. hogy igasságot tett néki. ezen példával. elejekben adá, hogy az Isten igasságos lévén, el nem mulattya meg halgatni. választatit. akik. szüntelen hiják segítségit. és meg szabadittya őket. nyomoruságokbol. de mint hogy az hitt. amely oly szükséges. a szüntelen valo imádsághoz olyan ritka, mint egy tsudálkozva mondá nekik. a midőn az ember fia el fog jöni, gondollyátoké hogy hitet fog találni e földön. ?

XI.
az alázatoságra
tanit.
luk. 18.

Hogy pediglen. némelyeknek meg alázza kevélységeket, akik magokat igazaknak tarták lenni, és akik ezt hamisan el hitetvén magokal, másokhoz utálással, [110a:] és meg vetéssel valának. ezen példa beszédet mondá nekik. két ember mene fel a templomban hogy imádkoznának, az egyike farisaeus, a másika publikanus⁵²² vala, az első fent álva. eszerént imádkozik vala magában. Istenem. hálágot adok néked hogy olyan nem vagyok mint más emberek, akik lopok, igasságtalanok, paráznák, és nem olyan mint e publikánus is, én kétszer böjtölök egy hetben. és mindenemből atizedet ki adom. ellenben pedig a publikánus távul álván, a szemeit sem méri vala az égre fel emelni, hanem a melyét vervén. mondgya vala, Istenem légy kegyelmes nékem bűnösnek, azt mondom néktek mondá Jesus, hogy ez az utolso meg igazulást vett, de nem amásika. mivel a ki magát fel magasztallya, meg aláztatik. és a ki magát meg aláza, fel magasztaltatik.

XLI
Gyermekeket áld meg.
matth.
19
mark.
10
luk. 18.

Azon időben. egy néhány gyermekeket vivének eleiben, kérvén arra, hogy tégye reájok kezeit, és hogy imádkozék érették. atanitványok. pedig kemény szokal, és fenyegetésel illeték azokat. a kik eleiben vivék gyermekeket. de jesus

⁵²² publikanus [p—b-ből javítva.]

azért meg neheztelvén reájok.. meg fedd é öket,⁵²³ és paran-
 [110b:]tsolá nékik, hogy hagynák hozzája meni azokat
 akis gyermekeket. mivel. az Isten országa. a kisdedeké
 volna, és hogy tsak azok mennek oda, akik kisdedeké lész-
 nek, az az, alázatosoká. oktattván minket a lelki gyermek-
 ségre, az a szent együgyűségből, és a⁵²⁴ valóságos alá-
 zatoságból áll, az után meg ölelé azokat a gyermekeket, és
 meg áldván öket. reájok tévén kezeit, el indula arol. a helyről.

A midön utban volna. egy nevezetes. és gazdagd affiu.
 10 hozzája menván le borula előtte. és mondá, jó mester, mi
 jött tselekedgyem. hogy el nyerhesem az örök életet.?
 jésus felelé néki, miért mondasz engem jónak.? tsak épen
 az Isten jó egyedül. az az, hogy tsak az Isten jó maga
 által. ő lévén kut feje ajóságának, ő is atekélletes joság.
 15 mivel valami jó vagyon atermett állatokban. a mind az
 Istennek véghetetlen joságátol vette eredetét, és attol szár-
 mazot, Ez az Iffiu akristusban. tsak. az emberi joságot
 Ditsérte. és ugy tettzik,⁵²⁶ hogy az Isten fia azért nem akarta.
 hogy jo mesternek neveze, és azért felelte néki hogy tsak
 20 az Isten jó, hogy [111a:] öbenne Isteni, és örökös joságot
 üsmérjen. az után felelé kérdésire. hogy az örök élet el nyeré-
 sire, szükséges meg tartani aparantsolatokat. és mivel hogy
 ez az iffiu azt kérdé hogy melyek volnának azok aparantso-
 latok. mondá néki. tudod mit hágy a törvény. ne öly, ne
 25 paráználkodgyál.⁵²⁷ ne lopj. hamis tanu bizonytságot ne
 szoly, senkit meg ne tsaly, tisztellyed, atyádot, anyádot.
 és szeresed felebarátodot. mint magadot. felelé az iffiu,
 mind ezeket meg tartottam iffiuságotmol. fogvást. mi
 vagyon még nékem hátra. Jésus akoron rea vetvén szemeit,
 30 szeretni kezdé ötet. de ez a szeretet meg nem gátolá. hogy
 olyan igazságra ne tanitaná. a melynek ő nem engedelmes-
 kedék. mivel azt mondá néki, ha tekélletes akarsz lenni,
 még egy dolog vagyon hátra, eredgy ad el mindenedet.

XLII
 hogy
 mitsoda
 nehéz.⁵²³
 agazda-
 goknak
 üdvezül-
 ni.
 matth.
 19.
 mark. 10
 luk. 18.

⁵²³ öket, <öket.> és

⁵²⁴ a [Beszúrás.]

⁵²⁵ nehéz. [nehéz.-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁵²⁶ ugy tettzik, <mint> hogy [Törlés a sor végén.]

⁵²⁷ ne paráználkodgyál. <lo> ne lopj. [A verso elején:] igen né-
 hez [ékezethiba.]

osztogasd el aszegényeknek, és kintsed lészen menyekben. az után jőj el. kövess. engemet. de ez az ur. akinek sok jóságga vala, nem adhatván magát arra. hogy ezt a tanátsot kövesse, el hagyván mindenét., onnét el mene [111b:] nagy
 5 szomoruan. jésus látván szomorúságát. mondá a tanítványainak, bizonyal mondom néktek, hogy igen nehéz egy gazdagnak a menyeknek országában bé menni, és mint hogy ők ezen igen kezdének tsudálkozni, ismét ezeket kezdé nékik mondani, fiaim. mitsoda nehéz, meny országban menni
 10 azoknak, akik gazdagságokban biznak, sokal⁵²⁸ könyeb volna a tevének a tö fokán által menni, ezekre a beszédekre az apostolok jobban el álmélkodának, és egy mástol kezdék kérdeni, hát kinek lehet üdvezülni, ? de jésus nagy biztatásal. és vigasztalásal. elejekben⁵²⁹ adá. hogy a mi lehetetlen. az
 15 embereknek, a lehető az Isten előtt.

Akoron kezdé péter mondani, látod, hogy mi mindeneket el hagyunk, és hogy tégedet követtünk, mitsoda jutalmat veszünk hát mi azért. ? jésus felelé néki, hogy a fel támadásnak napján. a midön az ember fia az ő ditsőségének széki-
 20 ben ül. ők is véle együt székekben ülvén. itélni fogják. az izraelnek egész népit. azt is hozzája adá, hogy nem tsak ők. hanem mind azok is. akik öérette., és az ő évangyéliumáért el hagyák házakot. szüléjeket. [112a:] és jóságokot, azok száz anyit vesznek. ez eletben. amásikában pedig az örök
 25 életet birják, ezt így lehet érteni, hogy az Isten aki meg jutalmaztattya. választatit amás életben, ebben sem vonnya el töllök vigasztalását. hogy őket meg segittse nyomorúságokban. és rendelni fóg nékik olyanokot. a kik a felebaráti szeretetnek köteleségit követvén. atyok fia helyet lésznek,
 30 és a mit ő érette el hagytanak. vagy vesztettének, mást fognak adni helyében.

Az apostoloknak,⁵³⁰ nem lehete hogy ne tsudálkoztanak. volna akristus ígérutin. hogy őket székekben ültetvén. ők fogják meg itélni anemzeteket. mivel azt⁵³¹ jól tudták.

⁵²⁸ sokal [l—k-ból? javítva.]

⁵²⁹ elejekben [j—k-ból javítva.]

⁵³⁰ apostolokk, nem lehete hogy ne tsudálkoztanak. volna [tsudálkoznának-ból javítva.]

⁵³¹ azt <ők> jól tudták. hogy ők

XLIII
 meg ma-
 gyaráza
 hogy mi
 formá-
 ban lész-
 nek az
 rlsők
 utolsóká
 az Isten
 országá-
 ban.
 matth.
 18. et 20

hogy ők igen alá való renden lévőek. a sidok⁵³² között. ugy is
 tettzik mint ha az Isten fia. ezen okra való nézve hozta volna
 nékik elő. amit már mas alkalmatoságál meg mondotta
 volt nékik. hogy sokan azok közül a kik elsőek voltak.
 5 utolsóká léznek, és hogy sokan azok közül. a kik utolsók
 voltak, elsőké léznek. hogy pediglen vélek jobban meg
 értethesse. [112b:] ezt⁵³³ az igazságot. egy példa beszédet
 ada elejekben, mondván, hogy amenyeknek országa olyan
 mint egy olyan ember, aki meg alkuván regel amunkásokal.
 10 a szőlőjiben küldé őket dolgozni, az után meg másokat is
 küldé oda. kilentz orakor, délben, három orakor. és nap
 le mente előtt egy orával, meg igérvén nékik a fizetést,
 estve pediglen amunkásokat esze hivatván. aleg utolsokon
 kezdé el a fizetést, hasonló fizetést ada nékik. mint amelyet
 15 ígért volt azoknak akikkel meg alkudot volt regel. ezek pedig
 azt gondolták. hogy ők több fizetést fognak venni mint
 atöbbi. azért zugolodni is kezdenek, hogy tsak az alku szerént
 fizetnének nékik, de a gazda, elejekben adá. hogy semmi
 igazságtalanságot vélek nem tselekeszik. mivel azt meg
 20 fizeti nékik a miben alkudot vélek, és hogy ő annyit adhat
 atöbbinek, a menyi néki tettzik. ugyan eszerént is, mondá.
 az Isten fia, hogy az utolsók. elsőké léznek, és az elsőek
 utolsóká mert sokan vannak ahivatalosok, de ke-[113a:]
 vesen aválasztottak. bőveb⁵³⁴ magyarázatot. nem ada ennek
 25 a példa beszédnek, a melyet a szent atyák az anyaszent
 egy házra magyarázák. a mely az Isten országa. és az a szőlő.
 a melyben hija az embereket, hogy ótt el nyerhesék.⁵³⁵
 szentül való életekel. azt a jutalmat. amelyet nékik ígér,
 ajutalom pedig nem más, hanem önnön maga az Isten.
 30 némellyek világ kezdetekor mentenek abban a szőlőben,
 mások. az időknek közepette, a saeculumoknak. a végén
 fognak még mások abban menni. vannak olyanok. a kik
 jól kezdik még gyermekségekb. mások iffiu korokban.
 némellyek időseb korokban. és vannak olyanok, akik halá-
 35 lok előtt. valamivel térnek meg, mind azon által. az Istennek

⁵³² a sidok [a *sidok*-ból javítva az ő ékezetének áthúzásával.]

⁵³³ [Előző lap alján, őrszó: *ezi*]

⁵³⁴ bőveb [Szóvégi *b—k*-ból, vagy *h*-ból javítva.]

⁵³⁵ el nyerhesék. <azt> szentül való életekel. azt

2 petr. 1.
10.

X LIV
lázár fel-
támaszt-
ta.
joan. 11

josága olyan nagy, hogy mindnyájan a menyekben bé men-
nek, és jutalmát veszik, meg térésektől fogva. valo jó
tselekedeteknek. de igen kel. figyelmezni ezekre a szokra.
hogy⁵³⁶ sokan vannak ahivatalosok. de kevesen aválasztot-
tak, azért. hogy mi tsak azal meg ne elégedgyünk. hogy
5 [113b:] az anyaszent egy házban vagyunk. hanem még
azon is erőlködgyünk, szent péter tanítása szerént. hogy
a jó tselekedetekel. bizonyosá tegyük. hivatalunkot, és
választásunkot, és hogy meg érdemelhesük. azt az országot.
10 a melyet meg ígérték. a választataknak.

Az alat, amég e szerént oktattya vala jesus a tanitványit.
ajordánon tul.⁵³⁷ martha, és maria ezen két egy testvér
atyafi., akikről ide fellyeb mar beszélteünk. tudtára adák
nekie abátyoknak lázárnak betegségit. meg izenvén neki
15 ezen kevés szokal., uram akit szeretz beteg, a mint is hogy.
az ur. igen szerette. ezt a három személyt. és amidön meg
hallá⁵³⁸ ezt a hirt, mondá. az a betegség nem halálra valo.
az tsak arra vagyon. hogy az Istennek ditsőségire legyen.,
és⁵³⁹ hogy az Istennek fia, azért ditsöitessék. ugyan azon
20 helyben maradván még két napig. az után mondá atanit-
ványinak, térjünk viszá judéában.. mivel bethánia. a lázár
lako helye, judéában volt. mint egy [114a:] három fertály
mely földnire jérusálemtól.

A tanitványok mondák neki, mester alig vagyon egy
25 néhány napja. hogy a sidok meg akarának kövezni, és még
is közikben akarsz viszá térni,? elejekben adá feleletével.,
hogy addig kelletnék végben vinni szolgálattyát, a még
annak ideje volna, az után, mondá, hogy lázár. a mi⁵⁴⁰
barátunk aluszik. de el mégyek fel költeni ötet. a tanit-
30 ványok. ezt betü szerént értvén. mondák néki, uram, ha
aluszik meg gyógyul. de világosan meg mondá nékik. hogy⁵⁴¹
lázár meg holt volna. és hogy örülne azon ö érettek, hogy

⁵³⁶ hogy <hso> sokan vannak ahivatalosok. de kevesen aválasz-
tottak, <a> azért. [Törlés a sor végén.]

⁵³⁷ ajordánon tul. [Beszúrás.]

⁵³⁸ meg hallá [Második *l—h*-ból javítva.]

⁵³⁹ és <azért> hogy az Istennek fia, azért

⁵⁴⁰ a mi <ba> barátunk [Tollhiba.]

⁵⁴¹ hogy <ho> lázár meg holt [Törlés a sor elején.]

az ő halálán jelen nem volt. azért hogy a tsuda tétel. a melyet fog tenni. meg erősítse és nevellye az ő hiteket. thamás, egy a tizen kettő közül⁵⁴² látván hogy a mestere. tellyeséggel viszá akarna tézni judéában, mondá atöbinek. menyünk el

⁵ mi is. halyunk meg véle együt

Jesus pedig bethániában négy napal érkezék az után. hogy lázárt el temették volt. oda pediglen sok sidok gyülekeztek vala, hogy vigasz-[114b:]tálnák márthát, és máriát, martha meg tudván, hogy jesus tsak hamar oda érkezék., a városon

¹⁰ kívül eleiben mene. és mondá neki, uram, ha itt lettél volna, abatyám meg nem holt volna, de én azt tudom. hogy az. Isten nóked meg adgya mind azt, valamit tölle fogsz. kézni. Jésus felelé nőki, a te batyád fel támad, tudom⁵⁴³ uram mondá néki. hogy fel támad az utolso napon. jesus mondá neki, én

¹⁵ vagyok a feltámadás, és az élet. a ki en bennem hiszen. ha szinte meg hal is. élni fog, és minden valaki áll. és én bennem hiszen, soha meg nem hall. hiszedé ezeket, hiszem uram. felelé martha, hogy te vagy a kristus. az élő Istennek fia. aki evilágra jöttél.

²⁰ Ezeket mondván, el mene és el hívá mariát és tudtára adá titkon. hogy a mester ót volna. és ötöt hivatná. maria nagy siettséggel fel kelvén avároson kívül jesus eleiben mene. ugyan azon helyre. ahol mártha elől találta volt., asidok akik. [115a:] máriával valának. amidön. fel kele hogy Jésus

²⁵ eleiben menyen. látván nagy siettséggel valo ki menetelit aházból, ök is fel kelvén⁵⁴⁴ utánna menének. gondolván. hogy talám mária abáttya temető helyére ment volna siratni

Mihent maria. Jésus eleiben érkezék. a lábaihoz borula és

³⁰ mondá sirva, uram ha itt lettél volna. a bátyám meg nem holt volna., jesus látván ötet sirni, és a sidokot kik véle valának. meg busula magában. és magát fel háborittá. az az, hogy magában. akaratal valo szomorúságot és keserüséget inditot. külső képen, ugyan azon jeleket, a melyek. az embe-

³⁵ rekben. akarattyok ellen valo haborúságot, és indulatot

⁵⁴² közül <mondá.> látván [...] mondá

⁵⁴³ tudom <tu> uram [Törlés a sor elején.]

⁵⁴⁴ fel kelvén [é — javítva.]

okoznak, az után kérdé hogy hová tették ahol testet. mon-
dák néki. uram jere, és nézd meg, oda mene sirva, azt látván
asidok, mondák, láttjátoké mint⁵⁴⁵ szerette. némellyek meg
mondák, nem tehetet volnaé arrol. hogy meg ne halyon,?
⁵ ha a vakon születetnek [115b:] a látást meg adta, jésus nagy
szomorúságot mutatván. a temető helyre érkezek, a mely
kőből faragot barlang lévén. az ajtaját. követ zárták bé,
jesus parantsolá. hogy vennék el azt a követ, arra mondá
mártha, hogy talám már a test meg szagosodot. mivel már
¹⁰ négy naptol fogvást tették oda, a kristus pedig felelé néki,
nem mondottamé meg néked, hogy ha hisz, meg látod az
Isten ditsőségit. ? a követ hogy el vevék a koporsorol, jésus
fel emelvén szémeit mondá ezeket, Atyám hálágot adok
néked. hogy engemet meg halgattál, én azt tudom hogy
¹⁵ mindenkor meg is halgatz engem, de ezt a jelen valo népért
mondom, azért hogy hígyék el azt. hogy te küldöttél el
engemet, ezeket el végezvén, fel szoval kiáltá. lázár gyere ki.
a holt fel elevenedvén. fel kele. és ki mene. a kezei, és alábai
meg lévén kötözve. a melyeket meg oldatá jésus. az tanit-
²⁰ ványival, sokan a sidok közül. kik márthához. és máriához
jöt-[116a:]tek vala, látván ezt a nagy tsudát. jésusban
hivének

XLV
A sidok
tanátsot
tartának
Jesus el-
len.
joan. 11.

Mind azon által valának meg olyanok., kik meg vivék mind
ezeket a farisaeusoknak, ajésus halálos ellenséginek. akik is
²⁵ azonal. tanátsot tartának. az⁵⁴⁶ áldozó papokal, a kik is
mondának. mit tselekeszünk mi, az az ember. sok tsudákat
tészen, ha mi azt ugy hagyuk, mindenek hinni fognak benne,
és a romaiak reánk jönnek. és el pusztittyák városunkot, és
nemzetünket. kaifás aki abban az esztendőben fő pap vala.,
³⁰ mondá nékik, ti semmit nem tudtok adologhoz, és meg nem
visgályátok., hogy hasznos egy⁵⁴⁷ embernek meg halni a
népért, hogy az egész nemzetünk elne veszen, eszerént mutatá
ki ez a nyomorult, ajésus ellen valo gyűlölségit, de az Isten
ezt az ő mondását. az egész emberi nemzetnek váltságára
³⁵ fordítá. és meg tisztelé apapi rendet., ennek az áldozó pap-

⁵⁴⁵ mint [i — javítva olvashatatlan betűből.]

⁵⁴⁶ az áldozó [az—z-je l-ből javítva.]

⁵⁴⁷ egy [Beszúrás.]

nak személyében. meg jövendölvén az ő szája által az üdveztőnek halálát., hogy meg válttsa nem tsak a sidokot, hanem még hogy esze [116b:] gyüttse az Isten fiait. az anyaszent egy házában. azonban pedig a farisaeusok. és apapok. 5 tsak arról gondolkodának az után. hogy mitsoda modal ölethessék meg jésust. és meg parantsolák. hogy ha valaki tudgya hogy hol volna. adná tudtokra nékik, hogy had fogatassák meg. de mint hogy az ő órája még el nem jött volt. és noha nem volt mesze töllök, de még egy kevés ideig elvoná 10 magát előlök, nem mutatván meg magát közönségesen. de sött még a puszta mellé. egy ephrem nevű városban mene. a hol a tanítványival marada.

XLVI
A samaritánusok. bé nem fogadgyák. luk. 9.

A husvétnak innepe közel lévén. ugyan ebben az innepben is kelleteret a kristusnak elvégezni az ő életének fel áldozattya 15 által. ami üdveségünknek nagy munkáját., ezen okra valo nézve. a halálra készüle, és jérusálem felé vevé uttyát. nagy bátorsággal, meg mutatván azal, hogy tellyeséggel. el végezte volna magában. az emberekért valo halálát., samarián akarván által [117a:] menni, valamely város mellé 20 érkezék, ahol nem akarák ötet bé fogadni, mert észre vevék. hogy jérusalemben akarna menni az innepekre., igen nagy vetekedés volt az iránt a samaritánusok, és asidok között. hogy mitsoda helyen kelleternék imádni az Istent. a samaritánusok azt tartották, hogy a garisim hegyén. a sidok pedig. 25 a jérusalemi templomban., a meg lehet. hogy azon város lakosi. azért nem fogadák bé jésust, mert nem hozájok, hanem másuvá akart menni az innepekre; a Zebedeus két fia. jakab, és jános. látván hogy mitsoda gyalázatosan bánnak mesterekkel. mondák néki. uram akarodé. hogy parantsollyuk. a 30 menyeyi tüznek. le szállani reájok. és hogy őket semmivé tégye? de az Isten fia meg akarván nekünk mutatni, hogy az ő valóságos tanítványinak, felebaráti szeretőknek, és nem boszu álloknak kell lenni, hozájok fordulván. eszerént inté őket, nem tudgyátok még azt hogy ki lelkei vagytok, az embernek fia nem azért jött el, hogy az embereket el. [117b:] 35 veszese, hanem hogy őket meg tarttsa, az után más kastélyban menének.

XLVII
Elöre meg

A mely nagy bátorságot mutata az Isten fia. olyan nem vala az apostolinak szívében. sőt még álmélkodásal, és

mondgya
a maga
halálát
harmadikszor.
matth.
20
mark. 10
luk. 18

rettegésel követik vala ötet. különösön vévén öket. mondá nékik, mi jérusálemben menyünk, a hol bé fog tellyesedni minda, valamit irtak aproféták az embernek fiáról, mivel a papi fejdelmeknek, és atörvény tudoknak. keziben adatik.,
5 a kik halálra fogják ítélni, a pogányok. keziben adgyák ötet, hogy bestelenségel, és tsufságál. illesék,⁵⁴⁸ meg ostorozák, és fel feszittsék. és harmad napján fel. fog támadni, de ananítványok. ezeket meg nem foghaták. noha már harmadikszor jövendölte volna meg nékik a maga halálát. és az Évangyélium azt mondgya. hogy ennek abeszédnek értelme előttök
10 el volt rejtve. és hogy azt meg nem értették.

XLVIII
meg fed-
di tanit-
ványinak
nagyra
vággyodá-
sokot.
matth.
20
mark. 10.

[118a:] Azon időben. Salomé. a Zebedeus felesége, az ő két fiaival. jakabal. és jános. a Jesus lábaihoz borula. és imadá ötet. jesus pedig kérdé tölle hogy mit akarna, a ki is felelé.
15 parantsollyad. hogy az én két fiam, ate országodban. egyik a te jobb kezed felöl. a másika a te bal kezed felöl üllyenek. jesus nem felele az aszszonynak., hanem mondá a fiainak. akik okai valának. ezen kérésnek. nem tudgyátok mit kértek. meg ihattyatoké a pohárt, a melyet en meg iszom. avagy akereztszégel. melyel én meg keresztelkedem. meg keresztelkedheteké.? apoharon. és akereztszéken. a halálát érté. azért is kérdé ezen két tanitványtól. hogy ha követhetiké ötet szenvedésiben? akik is felelék. hogy követhetik. jesus mondá nékik., hogy a pohárában. reszesülnek, de a mi
25 az országában lévő első⁵⁴⁹ helyeket illeti, azok, tsak azoké lesznek, akiknek az atya fogja adni. mint ha azt akarta volna mondani a szent atyák magyarázattya szerént. azt ne gondollyátok. hogy én emberi tekintetből. és indulatbol. adgyam valakinek országomot, a tsak azokat illeti. a kiknek
30 az atyám [118b:] rendelte, azt pedig azoknak rendelte, akik jó életekkel, és szenvedésekkel. meg érdemlik, viaskodgyatok tehát, és legyetek gyözedelmesek., és el veszitek ajutalmat. mely agyözedelmeseknek rendeltetett.

Ezen két apostolnak. nagyra vággyásokon, atöbb apostolok
35 igen boszonzkodának, akristus⁵⁵⁰ pedig üsmervén az ő szive-

⁵⁴⁸ illesék, <ötet,> meg ostorozák,

⁵⁴⁹ első [Beszúrás.]

⁵⁵⁰ akristus [*tus* — beszúrás más színű tintával.]

ket., és meg akarván őket gyógyítani abból a kevélységből, a mely némelyeket közüllök nagyra vágyoká. és másokat irigyeké tenné, magához hívá őket, és elejekben adá. hogy nem kel nekik avilági fejedelmeket. és urakat követni, kik
5 másokon akarnak uralkodni. hanem a ki közüllök első akar lenni. a szolgálja légyen mindenikének, valamint az ember fia. aki nem azért jött el hogy szolgálják, hanem hogy szolgállyon. és hogy halálával meg válttsa a lelkeket.

XLIX
Zakaeus
házánál
szól meg.
luk. 19.

Jésus követvén a maga uttyát. jérikoban érkezék. vala
10 pedig ebben avárosban. egy gazdag Zakaeus nevü ember. aki is feje volt a publi-[119a:]cánusoknak. ez igen ohajtotta látni Jésust, de a sok nép között nem láthatta. mert maga kis termetü volt. nagy siettségel. előre mene. és az útt mellet, egy fige fára fel mene. hogy jobban meg láthassa. a mint is
15 hogy jésus azon menvén el, és a szemeit fel emelvén. meg látá Zakaéust, akinek mondá. sies le szállani. mivel ma nálad léssen szállásom., a ki is mindgyárt le szálván. nagy örömel. fogadá házához, azonban pedig mások zugolodva mondák. egy bünös publicanushoz ment szállani. de jésus meg mutatá a
20 publicanus szivének. tsudálatosan valo meg változásán. hogy ugy ment⁵⁵¹ mint egy orvos a betegnek házához. hogy meg gyógyittsa, mivel zakaeus eleiben menvén. mondá. uram, jóságomnak felét a szegényeknek osztogatom. és ha valamiben meg károsítottam valakit. négy anyit adok helyében néki, jésus felelé néki. ma lett üdvesége ennek aháznak., és mondá az után. noha Zakaeust a sidok ugy tekintették. mint idegent. és pogányt, mind azon [119b:] által, a hit által. ábrahám fiává let ugy valamint ökk.

L.
A sidok
azt gon-
dolyák.
hogy az
Isten or-
szágát
nékik ki
nyilat-
koztat-
tya.⁵⁵²
luk. 19.

Mind azok, akik jelen valának, figyelmeteséggel halgatták
30 vala Jesust, és mint hogy nem mesze volt jérusalemtől, a sidok azt gondolák. hogy a messiásnak ditsőséggel valo uralkodása. olyan formában amint ök magokban gondolták lenni. tsak rövid idő alatt ki fog tétteni, gondolván talám azt is. hogy ugyan azon uttyában, és a husvétti⁵⁵² innepek alkalma-

⁵⁵¹ ugy ment mint [ment—mint-ből javítva.]

⁵⁵² husvétti [Első t — hosszú f-ből javítva.]

⁵⁵³ nyilatkoztattya. [koz — még egyszer leírva <koz> fölé, világosabb tintával, a tinta szétfolyása miatt.]

toságával, akarna az Isten fia királyi székiben ülni. és fel állítani azt az országot a melyről anyiszor tett volna emlékezetet. jésus pedig úsmervén. gondolattyokot, ezen példa beszédel, helyteleneké tévé. Egy hatalmas nemes ember

5 mesze földre akarván menni. hogy őtt országot nyerjen magának. elé⁵⁵⁴ hivatá szolgait., és mindenikének egy aránsu számu pénzt ada. hogy azal kereskedgyenek a még viszá térne, a hazája béliek pedig gyülvén ötöt, utánna küldének. és meg izenék⁵⁵⁵ néki. hogy nem akar-[120a:]nák ötöt kirá-

10 lyoknak úsmérni. idővel viszá térvén. számot kére szolgaitol. apénzről melyet kezekben adot volt., vala egy közöttök, a ki tiz anyit nyert. meg más a ki őtt anyit, az elsőnek jutalomul. tiz várost ada hatalma alá, a másodikának ötött, találkozék meg olyan közöttök aki el rejtette volt a pénzt. és nem adta

15 volt a kereskedésre., mondván. hogy tartot az ura kemény-ségétől. azért nem mérte szerentséltetni apénzit, de az ura nem hagyá jóvá tselekedetit., el vevé tölle pénzt, és annak adá a melyik leg többet nyert volt, a mi pedig azokat illeti, akik nem akarák királyoknak úsmérni, azokat mind maga

20 előtt meg öleté. ennek apélda beszédnek magyarázattyát nem láttyuk az Évangyéliumban. de mint hogy tudgyuk mi okra valo nézve. mondá jesus. ezt a példa beszédet, ugy tett-zik. hogy természet szerént. el mondhattjuk hogy ő az a király akiről beszél., ő amenyekben fel ment, és dítsőségel.

25 fóg el jöni. hogy meg itéllye. az eleveneket és a holtakat, ő az embereknek kegyelmit el osztogattya. [120b:] hogy azal. jól élván, azt meg szaporittsák a midön el fog jöni, három féle személyeket talál, némelyek akik jól éltek avett kegyelemel., és ezeknek még nagyobakot ad, mások. akik azal nem élte-

30 nek, és azoktol. el veszi a mit nekik adot volt. és végtire meg olyanok. akik ellene fel tamadtanak. és parantsolatinak nem akartak engedelmeskedni, illyenek a hitetlenek. és az Isten-telenek. de főképen a sidok. kik maga népe lévén. mind azon által. ök támadának az anyaszent egy házának fel

35 állítása ellen., és azért is⁵⁵⁶ büntette meg őket.

⁵⁵⁴ elé <s> hivatá szolgait., és mindenikének egy aránsu számu <pezt> pénzt ada. [Törlés a sor végén.]

⁵⁵⁵ meg izének [Ékezhiba.]

⁵⁵⁶ azért is <öket.> büntette meg őket.

LI.
jesus két
vakot
meggyo-
gyít.
matth.
20
mark. 10
luk. 19

Jésus ki menván jérikóból nagy sereg követé ötet, egy timaéus névű vak. az útt szélyin ülven. alaminát kért az utozoktól, halván pedig hogy sokaság menne őtt el, kérzedkedni kezdék, mondák néki hogy Jesus menne őtt el, ő 5 mindgyárt egy más társával együt. kiáltani kezdé. jesus dávidnak fia könyörüly⁶⁵⁷ rajtam. azok pedig a kik Jesusal valának. keményen kezdék inteni hogy halgatna., de ő még annál inkább kezdé kiáltani. ugy hasonló képen atársa is. Dávid fia [121a:] könyörüly rajtam. jesus meg álván, 10 parantsolá hogy eleiben hinák., és mindgyárt némellyek kezdék a vaknak mondani. légy jó reménségben. kely fel. tégedet hiv. avak. levetvén köpenyegét., fel kele. és atársával jesus eleiben mene., aki is kérdé töllök mit akartok, hogy tselekedgyem érettetek? uram, mondák neki avakok, tselekedgyed had lássunk. jesus meg könyörülvén rajtok. meg 15 illeté az ő szemeket, és azonal aszemek meg világositaték, és követni kezdék ötet. ditsöitvén az Istent a népel együt. a ki jelen volt ezen atsudán.

L.II
bethaniá-
ban.
vatsorál.
matth.
26.
mark. 14
joan. 12.

Jesus pedig közelgetvén Jérusalemhez, az innepek előtt 20 hat napal. bethaniában érkezék, a hol fel támasztotta vala lázárt, őt vatsorát készítének néki apoklos simon házánál, mártha az asztalnál szolgált. lázár pedig az asztalnál ült, a midön vatsorálnának. mária. oda menván. alabástrombol valo edényből. drága spikinárd olajat önte a jesus lábaira., 25 az után hajával meg. [121b:] törölgeté. és el törvén az edényt, a fejére hinté. és annak adrága kenetnek az illattya aházat bé tölté, erre az apostolok, de fő képen judás iskáriotes, igen kezdének zugolodni, ez az utolso kezdé mondani. hogy el adhatták volna azt a kenetet három száz pénzen., (ugy mint 30 hatvan négy forinton:) és azt a pénzt a szegényeknek osztogatni. ezeket, az évangyélium szerént, nem azért mondá hogy a szegényekel gondolt volna. hanem azért mert lópó volt., és mint hogy nála álot apézn amelyet a kristus szükségire. és a szegényeknek adtanak. örömet a kezihez akarta 35 volna venni akenetnek az árrát, hogy abbol félre tegyen el magának, De jesus párttyát fogá mariának. és mondá azok-

⁶⁵⁷ könyörüly <rajtunk.> rajtam.

nak akik zugolodának ellene., hogy igen jót⁵⁵⁸ tselekedet volna. mivel. még előre. az ő temetésire kente volna meg testét. a mi pedig a szegényeket illeti, szegényeket mindenkor találnak, akiket meg segíthetik. de ő maga nem léssen mindenkoron⁵⁵⁹ ő vélek. hogy hozzája való kötelessé-[122a:]geket. és szereteteket. hozzája meg mutathassák., a mária tselekedete. pedig meg tudodik mindenüt, valahol az Évangélium fog prédikaltatni, azonban pedig ajésus bethániában való érkezését meg tudák jérusalemben. és sokan a sidok közül oda menének hogy láthatnák ötöt, és lázárt akit fel támasztot volt. apapi fejedelmek pedig el végezték vala. hogy meg ölesék lázárt, mivel aző fel támadásáért, sokan hisznek vala az Isten fiában.

NEGYEDIK⁵⁶⁰ KÖNYV.

15 Hogy mit tselekedet jésus. jérusálemben, győzedelmesen bé menetelétől fogvást menyben menetelég.

Más nap Jésus bethániából⁵⁶¹ meg indula, és a midön közel lett volna betfágé kastélyához. mely az olaj fák⁵⁶² hegye mellet vagyon mint egy hat száz lépésnire jérusálemtől., monda két ta-[122b:]nitványinak, menyetek akastélyban mely elötetek vagyon. ót fogtok találni egy meg kötöt szamarat, vemhével együt, ódgyátok meg azt, és hozátok el nékem, és ha a számárnak gazdája azt fogja tölletek kérdeni. hogy mit akartok véle, mondgyátok hogy az urnak szüksége vagyon reá, és nem fogja ellenzeni, atanitványok engedelmeskedvén parantsolattyának, ugy találák adolgot amint meg mondotta vala nékik. és hozzája vivék a szamarat. vem-

I
jérusá-
lemben.
győze-
delmesen
bé
megyen.
matth.
21
mark.
11
luk. 19
joan. 12

⁵⁵⁸ jót [t — későbbi beírás törléssel;] tselekedetet <tselekedet> volna. [törlés a sor elején; a t beírása után fölöslegessé vált szóvégi et nincs törölve.]

⁵⁵⁹ min mindenkoron [Sorvégi elválasztás után tévesen folytatva; a fölösleges min nincs törölve.]

⁵⁶⁰ <Ötödik> Negyedik [Negyedik <Ötödik> alá írva. — A Negyedik könyv. fölött Mikes aláhúzta a harmadik könyv végén a kéziratot.]

⁵⁶¹ bethániából [bethániában-ból javítva.]

⁵⁶² olaj fák <he> hegye [Tollhíbs.]

hével együt, azonban pedig anép mely az innepre gyülekezet
 vala jérusalemben. és a⁵⁶³ mely meg tudta volt. a lázár fel
 támadását. ajelen lévő bizonyságoktól., hogy meg hallá hogy
 jésus is abban nagy városban érkeznek. pálma fa agakot
 5 tördele, és nagy seregel eleiben mene. kiáltván hosánna, az
 az, üdveség és ditsőség. Áldot légyen az Izraelnek királya.
 aki az ur nevében jő, atanitványok a számára teritvén⁵⁶⁴ ruhá-
 jokat, jésus reája üle., és ilyen gyözedelmesen mene bé avá-
 rosban. hogy bé tellesittené a Zakariás [123a:] jövendölésit.
 10 ne fély sionak leánya. ihon jó ate királyod hozád szeliden.
 ülvén a számárnak vemhén. a sok számtalan népis az utra
 teritti vala ruhájokat, és meg sokan. agakot hánynak vala az
 uttra, a midön már közelitene avároshoz. atanitványok⁵⁶⁵
 látván mestereknek ditsőséges voltát. nagy örömökben fel
 15 szoval kezdék az Istent ditsérni. mondván. áldot légyen
 akirály. aki az urnak nevében jő, békeség. és ditsőség ama-
 goságban. az egész nép, mind az, aki jésus előtt ment, mind a
 ki kísérte. hasonló kiáltással volt., és⁵⁶⁶ mindenek tsak azt
 kiáltották. hosánna. ditsőség a David fiának., légyen áldot
 20 az, aki az urnak nevében jött el. áldot ami atyánknak
 dávidnak el jött országa. hosánna amagoságban.

II
 jésus sí-
 rattya.
 jérusálem
 pusztulá-
 sát.
 matth.
 21.⁵⁶⁸
 luk 19.

A farisaeusok. mérgelődés nélkül nem nézheték azt. hogy
 oly nagy tiszteletet adnának egy olyan embernek akinek ők
 halálát keresik, és kezdék magok közöt mondani. mit nyer-
 tünk vele, ihon mindenek utánna futnak. de sött még vala
 25 olyan kö-[123b:]züllök. a ki a sereg közöt lévén., és⁵⁶⁷ nem
 titkolhatván el irigységel valo haragját. mondá. mester
 mondgyad hogy halgassanak atanidványid. jésus pedig az
 ilyen irigyeket kénszeritté a halgatásra feleletivel, mondván.
 30 ha az ő tanitvanyi halgatnak. akövek kiáltozni fognak. vég-
 tire a város mellé érkezének, és jésus arra a nyomorult
 városra vetvén szemeit., amelynek előre látá vétkit és vesze-

⁵⁶³ a mely [a — beszúrás a sorvégi margóra.]

⁵⁶⁴ teritvén [rit — beszúrás; eredetileg tevén volt.]

⁵⁶⁵ atanitványok <nagy örömökben.> látván [...] nagy örömök-
 ben [Törlés a sor elején.]

⁵⁶⁶ és <es> mindenek

⁵⁶⁷ és [Beszúrás.]

⁵⁶⁸ matth. 21 [1—5-ből javítva.]

delmit., és rajta valo nagy szánakodásából, sok köny hullatásokat ejte érette, és szomorúságában. fel kiáltá oh! ha meg üsmérted volna. leg aláb ezen a napon. mely néked adatot. azt, aki néked békeséget adhatot volna. ! de mind ezek el
⁵ vannak rejtve elötted. és eljö az idő a melyben. ate ellenségid környül vésznek téged árkokal.⁵⁶⁹ környül fognak teged, és meg szorongatnak minden felöl ate köfalaidot földig le ronttyák, ate fiaidot mind le vágják. és el szélyesztik. és te benned nem hagynak. követ a köven, mert meg nem üsmérted az időt amelyben az Isten meg látogatot. ezel meg mutatá,
¹⁰ hogy a jérusálem el romlásáért valo keserüése nagyob volt az örömnél [124a:] amelyel látta hogy a nép fogadgya. örömel. amidön bé mene a sok nép közöt, az egész városban nagy zudulás vala. és ki ki kérdé egyik a másikatól.⁵⁷⁰ kitsoda ez?
¹⁵ a nép mondá mindennek, hogy a Jésus volna, agaliléában valo názarethi proféta.

111
 ahalálát
 meg jö-
 vendöli.
 joan. 12.

A sidokon kívül,⁵⁷¹ kik jérusalemben gyülekeztek vala ahusvéti innepre, valának még pogányok is. kik az Istent imádni mentenek volt oda az innepre. némellyek ezek közül. kívánták volna látni Jésust erre valo nézve. meg jelenték szándékjokot az apostolnak philepnek, aki is tudtára adá Andrásnak. és mind ketten. azt meg jelenték amestereknek. jésus pedig ahoz készülvén, hogy meg érdemelye. halála által. apogányoknak válttságát. ugy, valamint a sidoknak. felelé⁵⁷² ezen két apostolnak. hogy immár az orája el érkezet amelyben meg ditsöitesék. és valamint hogy a buza mag ugy hoz gyümölcsöt ha a földben vetik, és ha meg hal, ugy az ő halálának magja. böv aratásra lészen. a⁵⁷³ hivek., kik halálának [124b:] gyümölcssei lészenek., ő reája valo nézve. meg fogják utálni élettyeket. ezen avilágon hogy azt meg tarthassák. az örökös életre. és hogy a szolgálat, amelyel. követik mindenüt ahová mégyen. meg jutalmaztatik az örök ditsóséggel. az után aző vigasztalásokra a haláltól valo irtozást akaratal fel indittá magában és mondá. az én lelkem fel háborodot. és mit mond-

⁵⁶⁹ árkokal. <és> környül fognak teged, és

⁵⁷⁰ másikatól. [i— a-ból javítva.]

⁵⁷¹ kívül, <kívül,> kik

⁵⁷² felelé <ezek> ezen

⁵⁷³ a <hi> [vagy <ki> ?] hivek., kik <az> halálának

gyak. Atyám szabadits meg mostanában. de azért jöttem ez
orára, Atyám ditsoids meg nevedet.⁵⁷⁴

Azonal szozat hallaték az égből mondván. meg is ditsöitet-
tem. meg is ditsöitem, a kik jelen valának mondák. hogy a
5 menydörgés volna, némellyek meg mondák, hogy az angyal
beszöllene véle, de jesuz mondá nekik, ez a szozat nem én
érettem vagyon, hanem ti érettetek., hogy pediglen meg
mutassa. mitsoda hasznot fog munkálodni. a kereszten valo
halála. mondá. most íteltetik meg avilág. és most vettetik
10 ki a világ fejdelve. (ugy mint az ördög). és a midön engemet
fel fognak emelni a földtől. mindeneket magamhoz vonszok.
a sidok kérdék tölle. hogy lehesen a, hogy az ember fiának
meg kellesék halni, holot az irás azt mondgya, hogy a kris-
tusnak. [125a:] örökösön meg kel⁵⁷⁵ maradni. és hogy
15 kitsoda az az ember fia? felelé jesuz nekik, mint hogy még egy
kevés ideig a világosság vélek volna, járjanak abban a vila-
gosságban. és abban higyenek. az az, hogy higyenek ő benne.,
a még vélek volna.

joan. 12

Ezen beszédi után el rejté magát. amelyek. az ő sziveket
20 inkább meg nem haták. valamint a tsuda tételek a melyeket
tett volt előttök, avakság meg környékezte volt az ő elméje-
ket., a mely Isaiás jövendölése szerént, nem engedte meg
nekik hogy azt lássák, amit láttanak, és az ő szivek. oly igen
kemény volt,⁵⁷⁶ hogy nem szenvedhette az orvóságot melyet
25 nekik akartak adni, azt nem kel gondolni hogy a fő renden
lévő sidok közül akristusban nem hittének volna, hanem
hogy nem mértének vallást tenni rolla a farisaéusoktól., a
kik az ő tanítványit. ki üzték a synagogákból. ez így lévén,
aző félékenységek tsak attól volt, hogy inkább szerették, az
30 emberek ditsőségeket, mint sem az Istenét., tsak hejában
kiálttya vala tehát jesuz. az [125b:] ilyen féle személyeknek.
hogy aki ő benne. hiszen, abban hiszen, aki ötet küldötte,
hogy ő volna avilágra jött világosság. hogy kivenné a setét-
tségéből mind azokat, kik ő benne hinének, ha szinte azért jött
35 volnais avilágra. hogy üdvezittsen. és nem azért. hogy itél-

⁵⁷⁴ nevedet. <az> Azonal [Törlés a sor végén, új bekezdés előtt.]

⁵⁷⁵ [Eldőző lap alján, órszók nyomai: *örökösön meg kel*]

⁵⁷⁶ volt, [t—n-ből? javítva.]

Elöl járó beszéd

1 Hogy mióta végre irták ezt a históriát.

A krisztus. Jézus. az embereknek üdvösi
 getörre járta le a mennyekből. ezt emberi testes magán.
 jüteleit ilti prédikálta. meg halt. feltámadt. és vépi fel.
 menti a mennyekben. igazságos dolog tehát, hogy az emberek
 erekre átitkotta meg tanításhoz magokot. a melyek el-
 tal meg vállaltak. és hogy meg tanulják. így olyan élek-
 nek. és halálnak históriáját. a mely üdvösségében járó
 dolog. az emberek. Istennek elismerési irántuk. a krisztus
 halálával elöget tea az aljának ereitök. meg is tanított
 ta őket arra. beszéssel és példán adással. hogy mi kép-
 pen teheresenek meg hovája. fűntelen kedvön genöndör-
 nök mon. hogy mit szenvedés egy Isten. az ő veskek elvösi
 lesien. az őt hogy irták halála és feresel etel. lenniend
 hovája. amgi jó teherenien. Se elöget nem elmékekhez
 nének az igazságoktól. amelyekre tanították őket. és a
 tsedekekétől. melyeket tsedekek. mivel tsak ugy üdvö-
 zülhetnek. hogy ha azokat igazságot tsakban veszik. és

A
Valóságos keresztények
nek

Tüköre.

Dalok, melyek maadásra szentek
1900. 11. 12.

3749 Rozsita

provincia minorum

Először az az értekezés
melyben a hűség az az értekezés
- meg a hűség az az értekezés

És az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés

És az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés

És az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés

És az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés
melyben az az értekezés az az értekezés

18. A Valóságos Keresztényeknek
Tüköre címlapja, bejegyzésekkel

Elöl járó beszéd

Az olyan embereknek szokás, akik nem
arattal'sz jésone virelek magokot, ki mond'katatlan, aly
okorabbok is ^{arattal'sz} ~~arattal'sz~~ tsak igon gyegon irhatnak, mi-
vel az el fészelyed'inek utyái vogyhasat lennek a midon
pedig el hagyák arrendet, a meny' fős, armp' fős ut' siva
net jármornak erveilagban. az a tsud'ul'atos jót' fős elon,
tsortái, hagland'iaj, is kátomb'ois poláistok.

Tsak egyodal az tsen' áts mindenkor uggen azon
mindenát, valahol arattal'sz, aratt' az, igon hápandaban
ei tsenise hállo munka, az reminteni, hogy ts' lehesen is
ni az ombogeket, ug' mint vanna. az a tsorogon, is háp-
nos munka, az ts'vni, a ts'vni'isoknek tsellere tseniel' mon'
nyj'otok'ek, ug' mint ts'vni' tseniel' tseniel'.

Epe tsenise mind aratt' a ts'vni'isokot, tseniel'ek
tseniel'ek az ts'vni'isokban, mindenkor tseniel'ek
onid'entok egy aratt' tseniel'ek, a tseniel'ek tseniel'
tseniel'ek, meg aratt' tseniel'ek tseniel'ek, a tseniel'ek
geoi: hogy az emberekb'ben, valomely olyas tseniel'ek
kátomb'ois

lyen. mind azon által azok akik meg vetik az ő igéjít, meg itéltetnek az utolso napon azon ige szerént, mert ő magátol semmit nem mondot, és tsak azt tanította, a mit aző atya parantsolt hogy tanítsa.

IV
meg át-
kozó a
fige fát.
matth
21
mark.
11.

5 Mind ezeket lehet hogy a templomban mondá. mivel azt olvasuk szent márknál. hogy oda ment, és hogy estve viszá tére bethaniában. a tanítványival. másnap pedig regel visza tére jérusalemben., és éhséget érezvén magában, egy fige fa mellé mene mely az uthoz közel vala. hogy figét szedgyen.
10 de mint hogy nem vala ideje a figenek. azon tsak levelet találá, erre valo nézve, meg átkozá a fige fát, mondván. hogy soha többé rajtad gyümölcs ne teremjen. és [126a:] afa, azonal. el szárada, az átok nem azért volt, mondgyák a szent atyák, hogy vetkes lett volna. azért. mert nem hozot gyümölcsöt idején kívül. hanem hogy akristus meg akará mutatni az embereknek. arrol a fige fárol, hogy hasonló képen keresi benne ajó tselekedeteket, és hogy soha sem kel nékik gyümölcs nélkül leni, az ő gyümölcstelenségeként valo büntetés a lesz, hogy el hagyatásanak ugyan azon gyümölcstelenségre. ugy anyira, hogy nem követvén ajót a melyet követthették volna. ne követhessék többé azt a jót. a melyet tartoznának követni,

V
ki hajt-
tya a ku-
fárokot a
templom-
bol.
matth.
21
mark. 11
luk. 19.

Jésus jérusalemben érkezvén. a templomban mene, ahol el nem szenvedheté. hogy abol a szent helyből vásáros helyt tsinályanak, azért, ki is hajtá mind azokat akik árulnak, vagy vesznek vala., fel fordítá a pénz váltok asztalit. és agalamb arusok székeit. és meg nem engedé. [126b:] hogy valamely portékákat, által vigyenek a templomon. és hogy meg mutassa hogy miért tselekedné azt, mondá nékik. nintsené a meg irva, hogy az én házamat. minden nemzetek., imádság házának fogják nevezni, mind azon által ti azt a tolvajok barlangjává tettétek, az után.⁵⁷⁷ sok vakok, és bennak menének eleiben. akiket mind meg gyógyítottá.

A nép nagy tsudálkozásal nézé mind ezeket. de a papok,⁵⁷⁸
35 az irás tudok., és a fő renden lévő sidok. meg átalkodo szándékban valának ötet el veszteni, és arra olyan alkalmá-

⁵⁷⁷ az után [u—á-ból? javítva.]

⁵⁷⁸ a pápok, [Ékezethiba.] <és> az irás tudok., és

ps. 8.

toságot keresnek vala, hogy ne kellesék tartaniok anéptől., a tsuda tételei, és a gyermekek kiáltási, kik a templomban kiálttyák vala. hozánna, ditsőség a dávid fiának, ezekért ök igen boszongodának. nem is türheték hogy azt ki nemutasák. kérdvén tőlle, hogy ha hallanáé hogy a gyermekek mit kiáltanak, ? ö pe-[127a:]dig gyalázattyokra meg mutatá nékik, hogy a mit ök oly igen ellenzenének. a bé tellyesedésére volna az irásnak. mivel nem olvastátoké azt valaha a soltárookban. hogy a leg nagyob ditséretet. a kisedek, és a tsetsemő szájokbol vettet.

Estve felé jérusalemből kimene, és más nap regel vizzá tére, az apostolok pedig tsudálkozásal nézik⁵⁷⁹ vala. a meg átkozot fige fát hogy egészen ki száradot volna. és péter mutatni kezdé néki. mondván. mester látodé hogy a fa a melyet meg átkoztál. egészen el száradot. ezen alkalmato-¹⁵ságal meg mutatá nékik, hogy mitsoda ereje vagyon az⁵⁸⁰ hitnek, és az imádságnak. mivel mondá nékik. hogy ha erős hitek volna az Istenben. nem tsak egy fige fával tselekedhetnék azt. de a hegyeket is helyekből ki mozdithatnák, és²⁰ hogy valamit kérnek az imádságokban. azt meg nyerik. tsak elsöben azon [127b:] legyenek, hogy meg botsásák. az ellenek tett vétket. mivel a nélkül, az Isten sem botsáttya meg azö vétkeket.

VI
a krisztus
mondási
a papok-
nak. és a
dokto-
roknak.
matth.
21
mark. 11
luk. 20

A templomban hogy bé mene. a népet kezdé oktatni. és⁵⁸¹²⁵ annak hirdetni az évangéliumot; azonban apapok, az irás-
tudok, és aváros tisztei, oda érkezvén, azt kérdék tőlle.
hogy ki adot volna neki arra szabadságot hogy azt tseleked-
gye a mit tselekeszik. ? mondá nékik jesus, énnem is egy
dolgot kel tölletek kerdenem. ha arra meg feleltek. én is meg
³⁰ felelek ati kérdéstekre. mondgyátok meg nékem hogy honnét
valo volt ajános kereszttsége, menybőlé, vagy az emberek-
től. az az, ha Isteni rendelés volté, vagy emberi ? ezen a kér-
désen igen meg ütközének, mivel azt nem merék felelni hogy
menyei lett volna, tartván attol hogy akrisztus azt ne kérd-

⁵⁷⁹ nézik <a> [?] vala.

⁵⁸⁰ az <im> hitnek, és az imádságnak.

⁵⁸¹ és [én-ből javítva.] annak hirdetni az évangéliumot; azonban apapok, <és> az irástudok, és

gye töllök.. hát⁵⁸² miért nem hittetek néki, azt sem merék mondani hogy az a kereszttség emberi rendelés let volna, mivel [128a:] anép, valóságos profétának tartván jánost, tartának attol. hogy meg ne köveze őket. erre valo nézve
5 jobban szereték tsak azt felelni hogy nem tudgyák honnét valo volt. jésus is felelé nékik. én sem mondom meg tehát. hogy mitsoda hatalomal telegekeszem ezeket.

Azután egy néhány példa beszédeket monda azoknak a két színüeknek, hogy⁵⁸³ meg mutassa nékik, mitsoda büntetést érdemlene. az ő igasságtalan gyüölöségek. a melyel vannak hozzája, és aző meg átalkodások, a melyel. meg vetik azigazságot, melyet nékik hirdet, az első példa beszédet egy olyan emberöl hozá elé. akinek két fia lévén, meg parantsolá nékik, hogy mennének a szőlőjiben dolgozni, az első felelé
15 neki. hogy nem akarna oda menni, de magában szálván. meg báná mondását. és el mene dolgozni, amásodik pedig meg igéré hogy el menne, de el nem mene, jésus pedig kérdé a papoktól. és az irás tudoktól. hogy melyike a kettő közül. vitte volna végben. az attya paran-[128b:]tsolatlyát, akik
20 is felelék hogy az első, jésus meg mutatá nekik, hogy az⁵⁸⁴ első jelenté apublikánusokat, és a bünösököt, kik penitentiát tartottanak a jános predikálása szerént, ök pediglen. mint hogy nem hittenek annak a szent előljáronak, aki⁵⁸⁵ az igasságnak uttyában jött volt el hozájok, meg előztetnek
25 amenyeknek országában, azon rosz életü aszonyoktól., akiknek nem akarták követni meg téréseket.

A második példa beszéd egy olyan emberöl volt, akinek mesze utra kelletvén menni, bérben adá a szöllőjét, és a midön a szüretnek ideje lett volna. el küldé a szolgait hogy
30 fel vennek a szöllő mivesektől. a mivel tartoznának. de ezek meg verék őket, és semmit nem adának nekik, másodszor meg több szolgait küldé hozájok, a kiket meg sebesítették és némelyeket. meg is ölének benne, a gazda látván ezeket,

matth.
21

VII
A szöllő
mivesek-
ről valo
példa⁵⁸⁴
beszéd.
matth.
21
mark. 12
luk. 10

⁵⁸² hát [t—r. ből javítva.]

⁵⁸³ hogy <mitsoda> meg mutassa nékik, mitsoda

⁵⁸⁴ az [Beszúrás.]

⁵⁸⁵ aki<k> az igasságnak [t—a. ből javítva.]

⁵⁸⁶ példa beszéd. [p—b. ből javítva.]

gondolá hogy ha azegyetlen. egy szerelmes fiát küldené hozzá-
 jok, talám tisztelettel lennének hozzája, de [129a:] mind más
 képen fordula adolog. mivel a szőlő mivesek meg látván
 ötet. mondák egy más közöt, ihon vagyon az örökös, ölyük
⁵ meg ötet, és miénk lesz az öröksége. meg fogák tehát ötet.
 ki veték aszöllöböl. és meg ölék. mit gondoltok tehát, kérdé
 Jésus töllök. hogy mint fog bálni a szőlő ura. azokal. a
 mivesekel. a midön el fog jöni? némellyek felelék néki,
 hogy el fogja vesztteni azokat a hamisakot., és olyanoknak
¹⁰ adgya bérben a szöllőjét, a kik jobban meg fizetnek néki.
 jésus helyben hagyá ezt a feleletet. és mondá, hogy eszerént
 fognak vélek bálni. némellyek pedig észre vévén. hogy öket
 tekintené eza példa beszéd, mondák. néki. az Isten ne enged-
 gye hogy ez így legyen. az után Jésus reájok vetvén szemeit.
¹⁵ mondá nékik, a kö, a melyet az épittök meg vetettek. az
 urnak, tsudálatosan valo hatalmából. a szegeletnek. fejevé
 lett. hogy pediglen reájok szabja az [129b:] egész példa
 beszédet. mondá nékik, mondom néktek az okáért, hogy az
 Istennek országa el vétetik ti tölleték. és⁵⁸⁷ olyan népnek
²⁰ adatik. aki annak gyümölcsét hoza, evalóságal. meg lett,
 mivel. a sidok., a kiknek a kristus adta volt szöllőjét, az az,
 törvényét, és anyaszent egy házát, és akik nem hogy jól éltek
 volna ezel anagy kegyelemel. de söt még meg ölték a profé-
 tákot, kik öket jora intették. és fel feszítették. az Istennek
²⁵ egy kedves fiát. azért már mostanában nem az ur népe, és az
 anyaszent egy ház. olyan pogányokból állitatot fel, akik
 annak előtte nem üsmerték az Istent minékünk kel tehát⁵⁸⁸
 mostanában tanulunk. azoknak nyomoruságokrol. a kiknek
 helyekben oltattunk. hozván bövséges gyümöltsöt, az az,
³⁰ hogy hiven járjunk mind abban. amit az Isten kíván mi
 töllünk. a papok, és atörvény tudok, jól észre vévék, hogy
 Jésus felölok beszéllene, igen nagy kívánságok is volt. hogy
 akor mindgyárt meg [130a:] fogassák. de anéptől tartának.,
 és nagy szégyen valásal. kelleték nékik meg más példa⁵⁸⁹
³⁵ beszédet hallani, a mely öket tekintette.

⁵⁸⁷ és <annak adatik, ak> olyan népnek adatik. aki

⁵⁸⁸ tehát <a> mostanában

⁵⁸⁹ példa beszédet [p–b-ből javítva.]

Egy király menyegzöt hirdetvén a fiának, el küldé a szolgait, hogy hinák el a hivatalosokat, de mint hogy ezek nem akarának oda menni, más szolgákat küldé utánnok, hogy sietessék őket, és adgyák nékik tudtokra, hogy minden
5 készen volna. de ők ezel nem gondolván, némelyek közülök a majorjokban menének, némelyek a kereskedésre, és némelyek meg fogák a szolgákat, gyalázatosan bánának vélek, és meg is ölék., a király hogy meg hallotta volna ezeket, meg hara-
10 guvék, és hadat küldé ellenek, hogy meg ölnék őket, és városokat fel égetnék. azoknak⁵⁹⁰ pedig helyében, a menyegzőre hivatá mind azokat, a kiket az uttzákon találának.⁵⁹¹ az után a menyegzős házban mene. hogy lássa mind azokat. kik az asztalnál ülnének, és egy [130b:] embert látván atöbbi között. akinek nem vala menyegzői ruhája, kérdé tölle hogy
15 mért volna oda meni menyegzői ruha nélkül, és meg köttetvén néki kezeit, és lábait. a setéttségre vetteté ötet, ahol tsak sirás. és fogaknak tsikorgatása léssen. jésus el végezvén ezt a példa beszédet mondá, sokan vannak a hivatalosok, de kevesen aválasztottak., azt könyü meg látni, hogy a sidokat,
20 leg előbször hitták volt, a király fia menyegzőjére. azaz, amenyeknek országára. a melyet akristus maga hirdette nékik, de ők meg vetették beszédit, és meg ölették ötet, az Isten hogy meg büntesse vétkeket, el pusztította országokat. és helyetek a pogányokat hitta anyaszent egy házában,
25 akik ötet nem üsmerték., immár tsak azt kel meg látnunk, havagyoné menyegzői ruhánk., tudni illik. Isteni szeretetünk. a melyet jelenti a fejr ruha, melyet adnak akereszttségkor, mivel ha nem volna, azon kel. [131a:] igyekeznünk. hogy arra szert tehessünk. minek előtte a király el jöjjön
30 meg vizgálni kemény igasságat. mind azokat, akik az anyaszent egy házban vannak, hogy a pokolnak setéttségire vesse azokat, akik, azt gondollyák. hogy a nekik elegendő ha hivatalosok, és akik nem igyekeznek azon, hogy meg érde-
35 melhesék jó élettyekel. a választottaknak meg igért jutalmat.

⁵⁹⁰ azoknak [az—és-ből javítva.]

⁵⁹¹ találának [Szóvégi a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

IX
meg szé-
gyenitti a
farisaeu-
sokot.
matth.
22
mark. 12
luk. 20

A farisaeusoknak szintén anyi részek lévén ezekben apélida beszédekben. valamint másoknak, onnét el menének, fel tévén magokban. hogy el veszesék. azt, aki őket anyira meg szégyenítettette, erre valo nézve, azt gondolák, hogy arra 5 jobb mód nem volna, mint ha meg foghatnák beszédiben. eszerént akarák végben vinni., jésushoz küldének tehát. némelyeket atanitványok közül., akik olyan két színuek valának valamint a mesterek, a hérodiánusokkal együtt ezek hihető ahérodos tiszttyei valának, ezeket pedig azert küldék 10 hozzája, hogy valamit olyat. [131b:] mondatassanak véle, a melyért a bírák. keziben adhassák. ezek atsalárd követek hozzája menvén, ezeket mondák néki. mester, tudgyuk hogy igaz vagy, és hogy minden személy válogatás nélkül az Isten utát tanitod igazságal., mond meg nekünk ez iránt valo gon- 15 dolatodot, hogy ha szabadé nekünk adot fizetni a CSászárnak. ? könyü ebből meg látni, hogy az ő szándékok avolt. hogy a népel meg gyűlöltessék. ha azt feleli hogy kel adot fizetni. mivel. a nép nehezen szenvedte a romaiak uralkodá- 20 sát, hogy ha pedig azt feleli hogy nem kel fizetni, akor ugy vádollyák bé, mint olyat. a ki a CSaszár ellen támadot. de jésus üsmervén az ő álnokságokat., mondá nekik. mutassatok nekem egy olyan pénzt. a mellyel az adot fizetik., a midön keziben volna a pénz, kérdé töllök, ki képe volna azon apénzen, mondák néki hogy a Császáré, adgyátok meg tehát. 25 felelé nekik. a mi acsászáré, és az Is-[132a:]tennek, ami az Istené. ezekre. nem hogy valamit felelhettenek volna. de söt még tsudálkoznak rajta, és el menének szégyen vallásal.

X
meg sze-
gyenitti
a saddu-
ceusokot.
matth.
22
mark. 12
luk. 20

A midön ezek el hagyták volna, a sadduceusok járulának hozzája, ugy mint olyan sidok. akik nem hitték a fel táma- 30 dást, és kérdést tevének néki. a moyses törvényének. paran- tsolattyárol, a mely azt hagyta., hogy a meg holtnak. az attya fia vegye el az özvegyét, ha gyermeket nem hagyot maga után. a sadduceusok azt gondolák⁵⁹² ki, hogy ilyen formában. egy aszonyt hét atyafi vette volna el, de mind ahét meg hal- 35 ván. gyermeket nem hagyot maga után, azt kérdék tehát tölle. hogy a fel támadás után. melyike⁵⁹³ lenne. ahét közül

⁵⁹² azt gondolák<i>i</i> ki, hogy [h-v-ből javítva.]

⁵⁹³ melyike [*melyiké*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

az ő férje. azt felelé nékik, hogy nem értenék az írásoknak értelmét, se az Istennek hatalmát. mivel a házasság amely mostanában⁵⁹⁴ szükséges. hogy ahalando embereknek gyermekek lévén. azokat hagyhasák magok után. a más világon
5 anem lészen [132b:] szükséges, mivel őt nem lészen halál. és őt mindenek hasonlok lésznek az angyalokhoz, anyiban. hogy mindenek halhatatlanok lésznek. meg mutatá az után nékik az írásokból., hogy az Isten előtt ahalottak életben vannak, mivel még fel fogja támasztani őket, ez így lévén,
10 igen nagy tévelygésben volnának. az iránt. hogy a fel támadást tagadgyák, egy törvény tudo doktor. meg vallá hogy jól felelt volna. és azegész nép tsudálkozóék az ő tudományán.

Egy más írás tudo doktor. aki is farisaéus vala, látván. hogy miképen meg némitotta volna a sadduceusokat feleletével. hozzája közelgete. és kísértésnek okáért, az kérdé tőlle, hogy melyik volna, atörvényben. aleg elsőbb, és aleg nagyob parantsolat. azt felelé néki. hogy evolna. szeresed ate uradot Istenedet. tellyes szivedből. tellyes lelkedből. tellyes elmédből, és minden erődből. az után hozzája [133a:] tévé, hogy az
15 második parantsolat hasonló volna az⁵⁹⁵ elsőhöz, úgy mint. szeresed felebarátodot. mint önnön magadot. és hogy az egész törvény, és a proféták ebben akét parantsolatban foglaltatnak. a farisaeus igen ditséré ajesus feleletét. és meg vallá. hogy igen jól tselekeszi nagyobra betsülni mindeneknél.
20 egy olyan szeretetet, a mely sokal nagyob az áldozatoknál; az Isten fia is meg ditséré ennek a doktornak okóságát. és mondá hogy nem volna mesze, az Isten orszáगतól.

Senki ezután nem mére kérdést tenni jésustól. de ő maga
25 tett a farisaéusoknak, és együt látván őket atemplomban. kérdé tőllök, mit mondotok a kristusrol., és mit gondoltok, hogy ki fia légyen a ? felelék neki hogy a Dávid fia volna, de ő a soltárból. ezeket mondá nékik, az ur mondá az én uramnak, úgy az én jobomra. hogy lehet tehát a david fia. kérdé
30 tőllök. mivel maga [133b:] Dávid. a szent lélek sugarlásából. maga urának nevezi. erre a kérdésre ök meg nem felelhetének,

XI
meg mutattya,
hogy melyik az
nagyob parantsolat.

matth.
22
mark. 12

ps. 109.

⁵⁹⁴ mostanában [b—k-ból javítva.]

⁵⁹⁵ az elsőhöz, [az—el-ből javítva.]

mivel nem akarván. Istennek üsmérni akristust, azt nem tudták, hogy úgy mint Isten. ura volt⁵⁹⁶ annak, a kinek fia volt úgy mint ember.

XII
ki nyilat-
koztat-
ta a fa-
risaeusok
gonoszá-
git.
matth.
23
mark. 12.
luk. 20

Azután anéphez. de fő képen. a tanítványihoz fordítá
5 beszédit, és tudtokra adá. hogy tiszteljük. és kövessék az igazságokat. a melyekre⁵⁹⁷ a doktorok. és a farisaeusok tanítták őket, mivel a mojses székiben ülven,⁵⁹⁸ vagyon hatalmok atanításra, de arra vigyázanak, hogy ne kövessék őket tselekedetekben., kárhoztatá ezeknek a kevélyeknek.
10 két színüségeket., akik olyat parantsolnak. a melyet magok nem akarják tselekedni, a kik a tiszteletet, és az első helyeket magoknak tulajdonítták, akik hoszu imádságokkal. meg szegényíttik az özvegyeket, meg hagyá atanítványinak., hogy ne kívánnyák mestereknek hivatatni, hanem azt üsmérjék meg magokban, hogy mindnyá-[134a:]jjan atyafiai
15 lévén. egy attyok vagyon az Istenben, és egy mesterek, a kristusban. az után ismét elejekben adá ezeket a szavait. a ki leg nagyob közöttetek, a szolgálja lészen atöbinek, mivel aki fel. emelkedik. meg aláztatik, és aki⁵⁹⁹ magát meg aláza. fel emeltetik.
20

XIII
egy öz-
vegy
aszony-
nak ada-
kozását
meg
ditéri.
mark. 12
luk 21

jesus pedig a kintses láda által elleniben ülven, arra vigyaza, hogy a nép mint hánná abban apénzt. látván hogy egy szegény özvegy aszony abban két fillért vetne. szolíttá atanítványit, a kiknek mondá. hogy az a szegény aszony
25 többet adot volna atöbinél, mivel. agazdagok. abövölködésekből adtanak. de az a szegény. a szükölködéséből adot. oda adván a mie volt.

XIV
meg jü-
vendöli.
atemp-
lom el
pusztu-
lását.
matth.
24
mark 13
luk. 21

A midön ki ment volna a templomból. hogy bethániában
viszá térjén, a tanítványok., atemplomnak nagyságán., és
30 szépségén. kezdének egy más közöt beszélgetni. és hogy mitsoda sok kints volna abban, meg is akarák állítani mestereket. hogy meg [134b:] mutassák néki⁶⁰⁰ mit tsudálnának, és egyik közüllök mondá néki, mester nézed. hogy mi-

⁵⁹⁶ volt [t—n-ből javítva.]

⁵⁹⁷ a melyekre [re — későbbi beírás a sorvégi margóra.]

⁵⁹⁸ ülven, <m> vagyon

⁵⁹⁹ aki [a—e-ből javítva.]

⁶⁰⁰ néki <hogy> mit

tsoda kövek⁶⁰¹ és mitsoda épületek azok. de ő mondá nékik, hogy el jö az az idő, amelyben az a nagy epület anyira le rontatik, hogy egy kö. a másikán meg nem marad. a midön az olaj fák hegyére érkezének. jesus ótt le üle a templom ellenében, és négyen az apostoli közül, úgy mint, péter, jakab, jános, és andrás., arra kérék hogy mondaná meg nékik mikoron lenne a templomnak el romlása, a világnak vége, az ő ditsóségesen valo el jövele. és hogy mitsoda jelek előzik meg mind ezeket. ? jesus meg magyarázá mind ezeket nékik, vigyázatok arra. mondá nekik, hogy az olyan álnokok meg ne tsallyanak titeket, akik amessiásnak. a nevét veszik magokra., se azon meg ne ijedgyetek. ha hadakozásokat. támadásokat,; éhségeket. és más rettentő jeleket láttok, [135a:] amelyek tsak jelei. és kezdeti lesznek, azoknak az irtoztato nyomorúságoknak. a melyeknek meg kellett lenni. meg jövendölé nékik. hogy mind ezek előtt. üldözni⁶⁰² fogják őket, a birak eleiben viszik. a synagogákban meg veretennek. az attyok fiaitol el árultatnak, mindenek gyűlölni fogják őket ő érette, és hogy meg is ölnek sokat közüllök., de ezek után meg is vigasztalá őket. azt igérvén nekik. hogy a bölcseségnek, a melyet ad nékik, hogy a bírának felellyenek.⁶⁰³ az ő ellenségi ellene nem álhatnak. hogy lelkeket, mind birni fogják. mind meg szabadittyák békeséges türesekkel. hogy ha szinte dühöségel. üldözni⁶⁰⁴ fogják is őket, de a fejekről egy haj szál le nem esik., és hogy az ő Évangyeliума az egész világon fog prédikáltatni, végtire elejekben adá. hogy hamis proféták fognak támadni, akik sokakat meg tsalnak, az üldöztetések más sokakat meg ejtenek, nevedekni [135b:] láttyák a hamiságot, és meg hülni aszeretetet. de azok üdvezülni fognak, akik álhatatosan végig meg maradnak.

Minek utánna meg mondotta⁶⁰⁵ volna az apostolinak. hogy mitsoda állapotban lesznek ő magok, azt is elejekben adá,

⁶⁰¹ kövek [v — javítva olvashatatlan betűből;] és mitsoda [l—s-ből javítva.]

⁶⁰² üldözni [z—l-ből javítva.]

⁶⁰³ felellyenek. <annak> az ő ellenségi <az> ellene [<az> — beszűrés.]

⁶⁰⁴ üldözni [l—d-ből javítva.]

⁶⁰⁵ meg <meg> mondotta

hogy mi történnék jérusálem városával, és az egész sidó népel. meg mondá tehát nékik., hogy a midön meg láttyák hogy a várost körül veszik, és atemplomot meg ferteztetik sok otsmányságokkal., akoron bizonyosnak tarttsák. tsak
 5 hamarvalo el pusztulását. ki ki tsak aról gondolkodgyék. hogy el szaladhason. hogy a közönségesen valo nyomoruságban ne esék. akoron léssen, az Istennek. a sidokon valo boszu állásának ideje, meg fogják látni, hogy apogányok, lábok alá tapodgyák avárosokot, akik kardra hányják
 10 őket, vagy rabságra vitetnek anemzetek közi, akik végtire meg terheltenek,⁶⁰⁶ [136a:] mind azokkal a nyomoruságokkal, amelyekel fenyegette Isten őket a szent irásokban, és olyan inségekben esnek,⁶⁰⁷ a melyekhez nem volt, nem is lesz hasonló; mindezek bé tellyesedének, tsak kevés idő után.
 15 szintén olyan formában valamint itt meg jövendölé az Isten fia. az apostolinak, a mint hogy. jérusálem bé töltvén vétkeinek mértékit. akristus halálával, negyven esztendő mulva a⁶⁰⁸ romaiak meg vevék igen nagy nehezen, és azon hadakozás⁶⁰⁹ alatt, egy néhány országokban. több veszet el, tizen három
 20 száz ezer sidonál, jérusálem városát, amég meg vették, tizen egy száz ezere⁶¹⁰ holtak meg benne.

XV
 meg jö-
 vendölí a
 másodík a
 el jöve-
 telét.
 matth.¹¹
 24
 mark. 13.
 luk. 21

A kristus. meg felelvén. az apostolok. első kérdésekre, a más kettöre is meg felele. a mely az ő ditsőségesen valo el jövetelét tekinté, és a világ végét, meg mondá nékik, hogy
 25 aző másodszori el jövele. hasonló lenne. a villámláshoz. a mely egy szers[136b:]mind fel tettzik. és el mulik nap keletről. nap nyugotra, az az, hogy az egész világ meg fogja ötét látni és üsmérni, és nem titkon jö el. valamint azt sok hamisak akarnák el hitetni, akik is azt fogják mondani, a
 30 kristus itt, vagyon, akristus amot vagyon, de sött még hamis kristusok is fognak támadni., akik olyan tsudákat fognak tenni, hogy meg tsalnék ha lehetne. a választattakot

⁶⁰⁶ meg terheltenek, <mind> [136a:] mind azokkal

⁶⁰⁷ esnek, [ésnek-,ből javítva az ékezetet áthúzásával.]

⁶⁰⁸ a <sz> romaiak

⁶⁰⁹ hadakozás<ban> alatt,

⁶¹⁰ ezere[n] [r-n-ből javítva.]

⁶¹¹ matth 24 mark. [Első t-r-ből javítva.]

is, de ezek a szent lelkek⁶¹² által meg tudgyák különböztetni a valóságos messiást ahamistol, és melléje fognak gyülekezni, valamint a sasok⁶¹³ gyülekeznek aholt testek mellé., hogy pediglen az ő eljövetele. ditsőségeseb legyen. rend kívül valo.
 5 és irtoztato jelek fogják azt meg előzni, ugy mint, a nap, és ahold meg homályosodnak, a tsillagok le hullanak, az egek ereji meg indulnak, atengernek rettentő zugási lesznek, és az egész emberi nemzet. rettentő rémulésben lészen. [137a:] hogy meg fogják látni, az egész természetnek ilyen meg változása
 10 után., az ember fiának jelét, amellyen érti az anyaszent egy ház a keresztét., meg is fogják ötet magát látni, el jöni afelhökben,⁶¹⁴ nagy hatalomal. és felségel., el is fogja küldeni angyalit akiknek nagy szozattyok, hasonlo lesz a trombita hangjához. és egyben gyűjtik az ő valasztottit. a világnak
 15 négy részéről., azt is hozája⁶¹⁵ tévé. hogy az ő hiv szolgálai. fel emelik akoron fejeket. bizodalomal., mert valamint hogy anyárnak közelgetésit meg üsmerik arról., a midön a fige fa, és atöbb. gyümölcs fák. fokadni kezdenek, ugy⁶¹⁶ ezekről a jelekről, is meg fogják tudni, hogy meg ditsöitettek, és hogy
 20 a menyeknek országa, mint egy az ajtojok előtt vagyon.

 Az apostolok harmadik kérdések marada még hátra, hogy mikor lennének meg mind ezek. és [137b:] hogy mit fog tselekedni az ember fia aföldön a midön nagy ditsőségben fog el jöni, jésus elejekben adá hogy azt az időt semmi teremtetett állat nem tudhattya, hanem tsak egyedül az Isten., és hogy a nékik hasznos hogy ne tudgyák, azért hogy magokra vigyázanak, meg se⁶¹⁸ engedgyék, hogy a szivek meg nehezedyenek atobzodásal., és arészegségel. se az életnek nyughatatlanságával. hanem, a szüntelen valo vigyázásal, és imád-ság-al., érdemesé tehesék magokat arra, hogy bizodalomal

XVI
 a vigyázásra⁶¹⁷
 tanit.
 mark. 13.
 luk. 21

⁶¹² a szent lelkek <által> által [<által> sor fölé beszúrva, majd törölve és újra leírva a sor alá, világosabb tintával.]

⁶¹³ sasok [o— a-ból? javítva.]

⁶¹⁴ afelhökben, [f— k-ból javítva.]

⁶¹⁵ hozája [z— j-ból javítva.]

⁶¹⁶ ugy <mind> ezekről a jelekről, is [Törlés a sor végén; is — beszúrás a két szó közt, világosabb tintával.]

⁶¹⁷ vigyázásra [Íráshiba *vigyázásra* helyett.]

⁶¹⁸ se [ne-ből javítva.]

mehesenek eleiben. azt is elejekben adá, hogy akár minémü jelek előzők is meg, azö másodszeri el jövetelét, mind azon által, meg lopja azokat, akik magokra nem vigyáznak, és hogy az itéletnek napja olyan lészen mint aháló, mely el borította az egész földet. és minek utánna elő hozta volna nékik, a jó szolgának példáját, a ki az ura távul valo létiben., hűségel viszi végben. az [138a:] ura szolgálattját. és aki szüntelen vigyázva várja haza, mivel nem tudgya oráját el érkezésinek, mondá nékik, eszerént vigyázatok tiis, ne hogy az ur egy szers mind el érkezvén, aluva talállyon titeket, a mit pedig néktek mondok, azt mindennek mondom hogy vigyázatok.

XVII
a tiz
szüzaröl
valo pél-
da be-
széd.
matth.
25.

Hogy pediglen, ezt az igazságot. amelyetől füg az üdveség, joban az elméjekben nyomhasa., két példa beszédet hozá nékik elé. az elsöt, atiz szüzekről. akik egö lámpásokal akarának a vö legény. és a meny aszony eleiben menni, hogy ök is a lakadalomban menyenek, az öttnek közüllök, akiket az Isten fia eszteleneknek nevezi, a lámpások ugyan meg 'volt gyujtva. de elegendö olajok nem volt., de a⁶¹⁹ más ött. meg gondolván okosan., hogy a völegény sokára készetik. azért olajat vittek magokal, hogy a lámpásokat meg tölttsék. ha a szükség hozá magával., ugy is lett a mint meg gondolták volt. mivel a vö legény sokára késvén. mind a tiz szüz el aluvának, éjjél tályban nagy. [138b:] kiáltást hallának; ihon jó a vö legény menyetek eleiben. a szüzek mindgyarást fel kelének. és késziteni kezdék lámpásokat. de az ött esztelenek., látván hogy a lámpások majd el alunék. olajat kezdenék kérni a más ött okosoktól., akik az olaj árulokhoz igazították öket, de a még oda járnának. a vö legény el érkezék, és az okos szüzek bé menének véle a lakadalmas házhoz. a több ött is el érkezének, de már a kaput bé zárva találák. sokat is zörgetének hejában. mondván. uram nyisd meg nekünk. de tsak azt felelé nekik. hogy nem üsmerné öket. könyü azértelme ennek a példa beszédnek, mivel az Isten fia eszerént fejezi bé. vigyázatok tehát., mert nem tudgyátok, se anapját. se az oráját. a melyben azember fiának el kellekik jöni.

⁶¹⁹ a [Beszúrás.]

A második példa beszéd, egy olyan emberől volt, akinek mesze földre kellett menni, és aki elsőben bizonyos számú pénzt osztogata el aszolgai között, kinek a maga értéke szerint. hogy azt a pénzt a nyereségre adgyák., a midőn viszá 5 érke-[139a:]zék. számot kére tőlök, valának olyanok közülök akik dupla nyereséggel adák viszá a suma pénzt, a melyet vettek volt, akiknek az urok mondá. mindenikének külön. oh. jó és hiv szolgál, mert mint hogy hiv voltál akevésben, sokat bizok reád, menybé az uradnak örömében. de mint 10 hogy egy atőbbi között olyan találkozáék., aki el rejtette volt apénzt. a melyet vett volt, az ura atőmlőtzben vetteté, mint haszontalan. és rest szolgát. már ennek előtte láttunk⁶²⁰ volt ehez hasonló példa beszédet, a melyben a szolgálknak egy aránsu suma pénzt osztogattak volt., de akik nem egy aránsu 15 képen kereskedtenek véle, itt pediglen a suma pénz, külömb külömb féle, de a nyereség egy aránsu, ezen két példa beszéd- ből azt tanulhattjuk, hogy szükséges az üdvéségre., hogy jora⁶²¹ fordítsák akegyelmet, a melyet az Isten ad kinek kinek értéke szerint. mentől nagyob nyereségre adgyák. az ő 20 irgalmaságának ajándékit, annál nagyob jutalmát várhat- tyák. attol pedig igen tarthat ki ki, hogy el ne rejtse. és haszontalanná ne tégye. atálentumot melyet reája bizták.

[139b:] Ezen példa beszédek után, amelyekel. meg mutatá akristus az apostolinak. hogy mitsoda nagy szükséges volna 25 a szüntelen való vigyázat. hogy készületlen ne találtaanak. amásodszori el jöveletekor, amely irtoztatonak kel lenni, az atyák szerint azoknak, a kik ez életben nem munkálkodnak üdvéségeken, és akiket ahalál meg előzi minék előtte még valamit tselekedtenek volna az örök életért., meg mondá 30 nékiek, hogy mit fog tselekedni aföldön, amidőn el fog jöni ditsőségesen, kisérvén ötet az angyalok. elejekben adá tehát. hogy aditsőségének székiben fog ülni, és hogy eleiben gyüle- keznek. a földön lévő minden nemzettségek. el fogja választani a jókót, agonoszoktól, valamint apásztor elválaszttya. 35 ajuhokot, a ketske bakoktól. azt fogja mondani a jobb keze felől lévő jóknak, jövetek atyámnak áldottai, birjátok az

⁶²⁰ láttunk [Első t — későbbi beszúrás világosabb tintával.]
⁶²¹ jora <kel> fordit<ani>tsák [tsák <ani> fölé írva.]

országot. amely nektek elkészítetet, világ kezdetitől fogvást, mivel éheztem, ennem adtatok, szomjuhoztam, innom adtatok. szállásom nem volt, szállást adtatok, mezitelen voltam. meg ruháztatok, [140a:] betegségemben, és rabságomban

5 meg látogattatok. az igazak tsudalkozásal halván ezeket, azt fogják kérdeni, tölle, hogy mikor szenvedte mind ezeket. és mikor segítették ezeket, és⁶²² azt fogja nékik felelni, bizonyal mondom., hogy valahány szor⁶²³ ezeket az én legkissebik atyámfiaival tselekedteték, én velem magamal

10 tselekedteték. az után fogja mondani abalkeze felöl lévő gonoszoknak. menyetek el töllem átkozottak. az örökké valo tüzre. mely az ördögnek, és az ö angyalinak készitett, az után elejekben adgya az okát kárhoztatásoknak, és hogy miben nem segítették ötet, nem segitvén attyok fiait. nem

15 kel.⁶²⁴ azt gondolni, mondgyák az atyák., hogy a büinosököt meg ne büntessék. még atöbb vétkekért is amelyekben találtnak, és hogy az igazak meg ne jutalmaztassanak. meg⁶²⁵ más egyéb jó tselekedetekért is., hanem azal, hogy az embereket az irgalmaságnak tselekedetéről akarja meg itélni,

20 amelyet vagy végben vitték, vagy el mulatták, azt akarja nekünk meg mutat-[140b:]ni, hogy enélkül ajó erkölcs nélkül. akár mely jó⁶²⁶ tselekedetet tselekedgyék valaki, de a haszontalan az üdveségre. és mint hogy nintsen olyan vétek amelyet, az Isten lelke szerént tett alamisna el ne törölhesen,

25 azért, agonoszok karhozattyát. a fogja okozni, mert alamisnát nem adtanak., valamint azt el mondhatni. hogy egy beteg meg hal betegségében, mert nem akart élni az orvoságal. mely meg gyógyithatta volna, ezen két féle ítélet. azonal végben megyen, a gonoszak. az örökké valo kinra mennek, az

30 igazak pedig a menyekben fel mennek, hogy ótt birják az örökké valo ditsőséges életet.

A kristus ilyen nagy dolgokra oktattya vala a tanitványit. azonban pedig apapok. és az írás tudo doktorok. azon gondolkodának. hogy mi formában fogatathassák, és öletethes-

XX
A sidok
jesus el-
len ta-
nátst
tartanak.
matth.

26
mark. 14
luk. 22.

⁶²² és [s-t-ből javítva.]

⁶²³ valahány szor <az> ezeket az

⁶²⁴ kel. [Beszúrás.]

⁶²⁵ meg [még-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁶²⁶ jó [Ékezethiba].

sék meg ötet. nem is rejti vala el magát töllök, mert az ő orája már el jött volt. napal a templomban volt, ahová anép gyülekezze hogy halgathassa ötet, éttzakára pedig ki ment az olaj fák hegyére, egy szeredán, az ellenségi, a fő pap.

5 [141a:] kaifásnak házához⁶²⁷ gyülekezének, ahol tanátsot tartának ellene, mint hogy pedig a néptől tartottanak., azért vigyázásal akarák meg fogatni, nem is akarák. az innep alat meg fogatni, félvén valamely⁶²⁸ támadástol. mind azon által. az ördög el foglalá szivét judás iskariotesnek, ennek. a fősvény. és tolvaj apostolnak, és azt a rettentő gondolatot adá az elméjire, hogy el árulná, és adná mesterét, ez az áruló apapokhoz,⁶²⁹ és abirokhoz mene, és mondá nekik, mit akartok nékem adni, és én kezetekben adom, ezt ök igen nagy örömel. halgaták, és az ő elárulásának meg fizetésére, harmintz ezüst pénzt ígérének néki. a mely valamivel több. huszon három forintnál az árulo fel vevén apénzt, az után tsak arol gondolkodék hogy mitsoda modal adhasa kezekben. jésust, aki is mondá atanitványinak, tudgyátok hogy két nap mulva. ahusvét innepe lészen. és hogy az ember fiát meg fogják, és

20 akeresztre tészik.

XXI
 hogy mi
 volt a
 sidok
 husvét-
 tyá.

A husvét innepe. leg nagyob. és leg nevezeteseb vala a sidok innepei között, és azt az Isten arrarendel-[141b:]te volt. hogy emlékezetire légyen. azoknak akegyelmeknek a melyeket tett volt ezel anépel. és látható képe azoknak a melyeket

25 akart tenni az egész emberi nemzettel. az ő fiának halálával. ez a szó pascha.,⁶³⁰ által menetelt téssen, és hogy meg lehesen tudni, hogy miért nevezték eszerént ezt az innepet. réa kell arra emlékezni. hogy mi modon szabadulának meg az Izraéliták egyiptumbol. és a farao rabsága alol. hogy ez a

30 fejdelem kénszeritessék szabadságot adni az Izrael fiainak, az Isten sok féle ostorral. meg ostorozá mind ötet magát. mind az országát. és egy éttzaka. minden első szülötetet meg öle. mind az emberek. mind az⁶³¹ állatok között. de hogy a

⁶²⁷ [Előző lap alján, őrszók: *kaifásnak házához.*]

⁶²⁸ valamely <fel> támadástol.

⁶²⁹ apapokhoz, <és> és

⁶³⁰ pascha., [*pasca.*-,ból javítva; később *pasca* alakban is előfordul.]

⁶³¹ az állatok [az — beszúrás világosabb tintával.]

sidoknak ne legyen részek a meg öletesben., a mely az ő meg szabadulásokra valo volt, eszerént tselekedének, az Istennek, mojses által valo parancsolattyából., a mártiusi holdnak tizedik napján. ki ki a maga háza népével egy him, és makula
5 nélkül valo bárányt vett, akit, ugyan azon holnapnak, atizen negyedik napján, estve felé meg ölték, annak pedig avérivel, a [142a:] házok kapuját meg kenték., éttzaka pedig a meg sütöt bárányt meg ették. sietve, kovásztalan kenyérel. és vad salátával, a ruhájok fel lévén türve, a sarujok alábo-
10 kon,⁶³² és páltza a kezekben, azért hogy készen lehesenek az utra, a mint is hogy, ugyan azon az éttzakán. a mártiusi holdnak tizen ötödik napja viradora., az Isten az⁶³³ ő karjának sulyat. az egész egyiptumra veté, és minden első szülötte-
15 tet⁶³⁴ meg öle, mint hogy pedig. az Izraéliták házok előtt el ment. látván kapujokat meg kenve abáránynak. vérivel, azért azt parantsolá. hogy azt a bárányt nevezék pascának, azaz, által menetelnek. az egyiptum béliek, látván a sok holt testet. mágok kezdék siettetni asidokot. hogy el mennének, a⁶³⁵ kik is már készen léven, a mint ide felyeb meg láttuk, ki mené-
20 nek⁶³⁶ az országbol, el vivén magokal atészát, amelyet, nem volt idejek hogy meg süthessék. ennek atsudálatosan valo meg szabadulásnak. emlékezetire, az Isten azt parantsolá nékik. hogy minden esztendőben nagy innepet tarttsanak, amelyet nevezék páschának, azt is parantsolá, hogy ezen a nagy
25 innep. [142b:] alat, a melynek hét napig kellett tartani. kovásztalan kenyeret egyenek, az⁶³⁷ innepet a martiusi holdnak tizen negyedik napján kezdgyék el. estve.⁶³⁸ meg ölvén, és meg évén abárányt, annak emlékezetire. hogy mimodon szabadultak meg egyiptumbol. az estvét, a melyen kezdődöt ahusvét, a pogátság első napjának nevezték. az az, kovásztalan kenyereknek, és apáscha neven. válagatás nélkül nevezték., mind abarányt. a melyet meg ettek, mind az

⁶³² alábokon, <ban> [Törlés a sor elején.]

⁶³³ az [Beszúrás a sor előtti margón.]

⁶³⁴ szülötetet [Szóvégi *et* — beszúrás halvány tintával.]

⁶³⁵ a <sidó> kik is

⁶³⁶ ki menének [*nek* — beszúrás.]

⁶³⁷ az [és-ből javítva, az ékezet meghagyásával.]

⁶³⁸ estve. <en> [?] meg ölvén,

innepet., amelyet a bárány áldozaton. kezdtek el; ezért is láttuk sok helyt az évangéliumban. az ilyen mondásokat, meg enni. vagy fel áldozni a páschát, vagy meg szentelni a páschát. az az. ahusvétot, mint hogy pedig az egyiptumi rabság amelyből meg szabadítá Isten az sidokot. tsak képe
5 volt avétek rabságának, a melyből meg akará szabadítani az embereket, azért is abarány vére, mely meg szabadítá az Izraélitákat. tsak figurája volt. akristusnak. akit szent pál., va-
10 loságos paschának nevezi, mivel valójában tsak az ő. [143a:]
vérin váltattunk meg. ugyan ezen okból. is. akarta a maga halálát husvétban. hogy a maga áldozatával bé töltse a nagy titkokot., a melyeket jelentették. a sidok Cere-
niái.

XVII
az utolsó
vatsorá-
ról.
matth.
28
mark.14.
luk. 22.

A pogásáknak első napján. a mely tsötörtökön volt,
15 abban az esztendőben. az apostolok azt kérdék tőle. hogy
hol akarná meg enni a husvétot.? ő pedig el küldé azonal.
pétert, és janost jérusalemben. és mondá nekik. hogy
amidön avárosban érkeznének egy olyan embert találnának
20 elől, a ki egy korso vizet viszen. azért kövesék ötöt, és ahová
a menne, mondanák meg aház gazdájának, hogy nála akarná
meg enni ahusvétot atanitványival, és fog néktek mutatni
egy fent való vatsoráló helyt., ahol készittséték el nekünk.
mindent ami kívántatik, péter, és jános ezeket végben vivék.
és estve felé magais oda érkezék az apostolival, ahol is, annak
25 idejében, mindnyájan le telepedének a husvét ételére, akoron
pedig kezdé mondani atanitványinak, kívánva kívántam
meg enni ahusvétot veletek, minek előtte szenvedgyek. mert
mondom [143b:] néktek, hogy többé abból nem eszem, mig⁶³⁹
bé nem tellyesedik az Isten országában, az az amenyekben,
30 ahol nem tsak a husvétnek, hanem mind az egész titkoknak
bé kel tellyesedni, egészen, az után vevé a pohárt., és minek
utánna hálákat adot volna, mondá nekik, vegyétek, és osz-
tok el magatok között, mert mondom néktek, hogy nem
iszom a szőlő terméséből. mig elnem jö az Isten országa.
35 Ezek után egyébről nem gondolkodék tsak a halálról. ugy
is tettzik, mint ha tsak azért ett volna ahusvéti bárányból.,
akit az irás az ur által menetele áldozatjának nevezi, hogy

XVIII
meg mo-
sa lábait
az apos-
tolinak.
joan. 13.

⁶³⁹ mig [i—é-ből javítva.]

meg emlékezzék az el jöt orárol,⁶⁴⁰ amelyben. által kellették
 menni evilágbol. az attyához. azt tudta. hogy az ördög el
 árultatta ötöt judásal. meg is akará mutatni a tanítványi-
 nak, minek előtte az ellenségi keziben adassék, hogy mitsoda
⁵ nagy szeretettel szerette őket, és hogy mind végig is szeretni
 fogja őket, erre valo nézve fel keleasztaltol., a köntösit le
 tévé.⁶⁴¹ egy kendőt maga körül tekerité. és a medentzében
 vizet tölte, mind azon által azt el nem felejté,⁶⁴² hogy az
 attya. [144a:] mindeneket az ő hatalma alá adot, hogy ő
¹⁰ Isten fia volna. és hogy viszá térne az Istenhez, az apostolok
 lábait kezdé mosni, és meg törölni akendövel., péter pedig az
 ő mesterének ezt az maga meg alázását nem szenvedheté, és
 tsudalkozásal.⁶⁴³ mondá hogy uram. hát meg akarod az én
 lábaimot mosni? noha jésus mondá néki. hogy a mit én
¹⁵ tselekszem mostanában. te azt nem tudod.⁶⁴⁴ hanem idővel
 meg tudod; de ő tsak azt felelé rea. soha az én lábaimot meg
 nem mosod, jésus pedig mondá néki. ha meg nem moslak,
 nem lészen részed én velem. péter ezt halván. jobban szereté
 mesterének ezt az alázatoságát el szenvedni. mint sem rekesz-
²⁰ tetni tölle, mondá. uram. nem tsak lábaimot mosd meg,
 hanem még akezeimet., és a fejemet is. jesus mondá néki.,
 a kit egy szer meg mostanak. annak tsak aláb mosásra vagyon
 szüksége., és hogy tiszták volnának, noha nem mindnyájan.,
 akarván ezen érteni atanitvant. aki el árulná., ez a felelet
²⁵ [144b:] el hitetheti velünk. hogy meg mosá az apostolok
 lábait nem tsak azért, hogy az alázatoságnak fényes példáját
 adgya nékik, hanem még meg akará nékik mutatni, hogy
 akár mely tiszta légyen valaki akereszttség által., de szüntelen
 valo szüksége vagyon arra ez életben hogy meg tisztítsa
³⁰ hajlandoságít., a melyek közti tsak szivárkozik mindenkor
 valamely emberi hajlandóság. valamint hogy, akár mely tiszta
 légyen egyebüt atest, de a lábakra valamely pór tsak ragad,
 a mely meg szenyessiti, hogy ha tsak meg nem mosák, minek

⁶⁴⁰ orárol, <hogy> amelyben.

⁶⁴¹ le tévé. <és> egy kendőt

⁶⁴² el nem felejté<én> [felejtvéén-ből javítva; é—v-ből javítva.]

⁶⁴³ tsudalkozásal. [Első s—r-ből? javítva.]

⁶⁴⁴ tudod. [Beszúrás.]

utánna meg mosta volna az apostolok⁶⁴⁵ lábait., aköntösét fel
 véné, és asztalhoz üle, mondván nékik, tudgyátoké hogy most
 mit tselekedtem? ti engemet mestereteknek. és uratoknak
 hitok., azt helyesen tselekszitek. mert avagyok., hogy ha
 5 pediglen én, mesteretek, és uratok lévén, meg mostam lábaito-
 tokot. ti néktek is meg kel egyik a másikának mosni. mivel
 én arra példát adtam nektek. ugy hogy meg gondolván azt,
 amit én tselekedtem. ti is azont tselekedgyétek.

[145a:] Az apostolok. mindnyájan asztalnál lévén. a hus-
 10 véti báránynak vatsorája után. akristus meg mosván lábakat,
 mint egy öket a szenttséghez készíté, a melyet⁶⁴⁶ tsak jegyezet
 ahusvéti bárány, akenyeret véné, meg áldá hálakot adván
 Istennek, meg szegé. és nékik adá mondván, vegyétek. és
 egyétek: ez az én testem, mely ti érettetek adatot. tseleked-
 15 gyétek ezt az én emlékezetemre. hasonló képen véné apohárt,
 hálakot ada az attyának, és nékik adá mondván, igyatok
 ebből mindnyájan. mert ez az én vérem. az uj testamentum-
 nak vére, mely sokakért ki ontatik, abünöknek botsánattyára.

Jesus pedig ezek után meg háborodék magában, maga
 20 akarattyából. vagy azért, hogy a maga kinos halálát szem-
 lélte. vagy pedig azért. hogy irtozva nézte⁶⁴⁷ a judás nagy
 vétkit. és mondá az apostolinak. bizony, bizony mondom
 néktek., hogy egyik az asztalnál lévő, aki velem eszik. enge-
 met el árul, ezen a [145b:] szón, mindnyájan el hülenek, és el
 25 szomorodanak, és mindnyájan kezdék tölle kérdeni, uram
 én vagyoké a, ö pedig felelé nékik, egyik a tizen kettötök
 közül, akivelem a tálban nyúl, az árul el engemet. az ember
 fia ugyan el megyen., a mint a meg vagyon az írásokban, de
 jaj annak aki el fogja⁶⁴⁸ árulni, mivel jobb lett volna néki
 30 soha avilágra nem jöni. a tanitványok nem tudhaták⁶⁴⁹ hogy
 kiről beszéllene., és egy mástól⁶⁵⁰ kezdék kérdeni hogy ki

⁶⁴⁵ az apostolok [k — későbbi beírás o mellé, világosabb tintával.]

⁶⁴⁶ a melyet(nek jele vala) tsak [Törlés a sor elején; et utólag beírva a sor végén.]

⁶⁴⁷ nézte [i—z-ből, vagy s-ből javítva.]

⁶⁴⁸ el fogja <el> árulni,

⁶⁴⁹ nem tudhaták [á—o-ból javítva.]

⁶⁵⁰ egy mástól <kérdezők kérdeni> kezdék kérdeni [<kérdeni> — beszúrás a sor fölött; kezdék kérdeni — kereszttel jelölt beszúrás a sor alatt. Mindkét beszúrás világosabb tintával.]

XXIV
 a szent
 eucchá-
 ristiat
 szerzi. és
 meg jó-
 vendöll
 a judás
 el árulá-
 sát.
 matth.
 26
 mark. 14
 luk. 22.

matth.
 26
 mark. 14
 luk. 22.
 joan. 13.

volna a? péter pedig inteni kezdé jánosnak. akit jésus igen
 szeretet. és aki a melyén feküt. hogy tudakozná meg, kiről
 beszélene. jésus felelé jánosnak, az árul el engemet, akinek.
 egy falat mártot kenyeret adok, judás is nem szégyenlé kér-
 deni az mesterétől, hogy ha ő volna az áruló, akinek mondá
⁵ jésus. igen is tevag. és azonal. egy falatot meg mártá. és
 néki adá. az ördög mindgyárt maga⁶⁵¹ hatalma alá vevé ötet.
 hogy végben vitesse véle. a szándékját. a melyet a sziviben
 adot volt. már annak előtte egy néhány napal., jésus mon-
¹⁰ [146a:]dá néki. eredgy tseleked meg, a mit meg akarsz
 tselekedni, tsak hamar. ő pedig mindgyárt ki mene., a töb⁶⁵²
 apostolok pedig nem tudák hogy hová. menne. hanem azt
 gondolák hogy jésus valamit vétetne véle. vagy hogy a sze-
 gényeknek adatna pénzt, azért ment volna ki, mivel. a köl-
¹⁵ tés reája volt bizva., mihent judás ki mene. jésus meg te-
 kintvén. hogy mitsoda ditsőségire lenne az ő halála attyának,
 és hogy ő maga is melyet venne maga meg alázásának jutal-
 máért, mondá atanitványinak. mostanában ditsöitetik meg
 az embernek fia. és ditsöitetik meg az Isten ő benne. hogy ha
²⁰ az Isten meg ditsöitetik őbenne. az Isten is meg ditsöitti
 ötet magában., és tsak hamar meg ditsöitti ötet, az után egy
 soltárt mondván el. fel kelének asztaltol, és az olaj fák hegyé-
 re menének. a hová szokot volt jésus menni éttzakákra.

Azonban pedig. az apostolok között. olyan vetekedés táma-
²⁵ da, hogy ki volna ő közöttök a leg első. jésus azt meg tsen-
 desitté. meg mondván nékik. [146b:] a mint annak előtte
 meg mondotta volt. hogy ő nékik nem ugy kel tselekedni,
 mint akirályoknak. kik hatalomal uralkodnak másokon,
 hanem aki közöttök leg nagyob, annak. leg aláb valonak kel
³⁰ lenni. mivel ő mesterek lévén, nem szolgáltatta magát vélek,
 hanem még ő szolgált nékik, ismét mondá nékik. mint⁶⁵³ hogy
 hiven meg maradtanak véle. az üldözésekben. azért el fogja
 nékik készíteni az országot, a melyet ő nékie készítette volt
 el az attya. azt is mondá hogy a sátán meg akarta volna
³⁵ őket rostálni valamint abuzát rostallyák, de én imádkoz-

XXV
 meg jó-
 vendől a
 sz. péter
 meg ta-
 gadását.
 matth.
 26.
 mark. 14
 luk. 22.
 joan. 13.

⁶⁵¹ maga [Első a—e-ből javítva.]

⁶⁵² atöb <a> apostolok [Törlés a sor végén.]

⁶⁵³ mint [t—d-ből javítva.]

tam éretted. mondván péternek., hogy ate hited meg ne gyengüljön, és a midőn meg fogsz⁶⁵⁴ térni, erősisd meg atyád fiait, az után mindnyájokhoz szolván, mondá hogy tsak igen kevés ideig mulathatna még vélek, oda menne, ahová
 5 ök véle együt nem mehetnek, de azt hagyja nékik. hogy egy mást szeresék. valamint öszerette őket, mivel azon szeretet által mutatnák meg másoknak. hogy az ő tanítványi. péter erre kérdé [147a:] tölle. hogy hová menne.? jésus mondá néki. mostanában nem jöhetz utánnam ahová megyek, de
 10 idővel utánnam jósz, ő pedig mondá uram miért nem követhetlek mostanában tégedet. jésus pedig világosan meg mondá az apostolinak: ezen az éttzaka mindnyájan meg botránkozotok én bennem. mivel a meg vagyon irva meg verem apásztort, és el szélyednek ajuhok., de fel támadásom után. eléb
 15 megyek nálatoknál galliában péter mondá erre, ha szinte mindnyájan meg botránkoznak is benned. én soha meg nem botránkozom. kész vagyok veled. arabságra és ahalálra menni, és életemet éretted adni, felelé néki jesus. én érettem az életedet adni? bizony bizony mondom néked. hogy minek
 20 előtte ez éttzakán. akakas kétt szer szolyon. három szor fogsz engemet meg tagadni. péter erősíteni kezdé. hogy ha meg kelletnék érette halni. de ötet meg nem tagadgya. és mind atöbb tanítványok is hasonlot kezdének mondani, tekintvén inkább sziveknek buzgoságát. mint sem amagok gyengeségeket. a [147b:] mellyeket akristus igen jól üsmérte. az után
 25 azt⁶⁵⁵ kérdé töllok. hogy ha voltaké szükségben. amidőn őket el küldötte volt táska. zatsko, és saru nélkül. ök felelék hogy nem voltak., mondá nékik, mostanában a kinek táskája. vagy zatskoja vagyon vegye elé, és a kinek nintsen., adgya el
 30 köntösét. és vegyen egy kardot. mint ha azt mondotta volna nekik ezek által, hogy az üldöztetés amelyben lésznek. olyan nagy lészén, hogy ha olyan. modot keresnének. a melyet az emberi okoság sugarol az olyan alkalmatoságokban, el kellene adni aköntösököt fegyverért, hogy magokot oltalmazhasák. mert mondom néktek, hogy bé kel tellyesedni annak a

⁶⁵⁴ meg fogsz térni, [Második g — hosszú /-ből javítva.]⁶⁵⁵ azt <akarta> kérdé [Törlés a sor végén.]⁶⁵⁶ 12. [2—4-ből javítva.]

mi felölem vagyon írva. ahamisak közti számláltatot, az apostolok betű szerént való értelemel. értvén. hogy adgyák el köntösököt. és vegyenek⁶⁵⁷ kardot, mondák néki. hogy őtt volna két kard, de mint hogy jésus más féle értelemel mon-
5 dotta volt nékik, tsak azt felelé elegendő.

[148a:] Lehetetlen volt. hogy mind ezek a beszédek a me-
lyeket mondot. tsak kevés idő mulva való haláláról. hogy
az apostolokat igen meg ne keserittse, ezért is meg akarván
öket vigasztalni mondá nékik, hogy meg ne haborodgya-
10 nak,⁶⁵⁸ hanem higyenek benne. és azt tudgyák meg, hogy ha
azért menne el.⁶⁵⁹ hogy nékik helyt készítsen az atya házá-
nál. vissza is fog jöni. hogy őket magához vegye. azért, mondá
nékik, tudgyátok hová megyek, és annak uttyát is tudgyátok.
mondá néki thamas. uram nem tudgyuk hová mégy. hogy
15 tudhatnok mi annak uttyát, jésus felelé neki, hogy ő volna
az igazság, és az élet. és ha ötet üsmernék. az attyát is üsmernék.
erre mondá néki filep. uram mutasd meg nékünk az atyádot.
és a nékünk elég lesz. jésus felelé néki. mely régen vagyok már.
veletek. és még nem üsmértek engemet. aki
20 engemet látt, az attyámot is láttya. mivel én⁶⁶⁰ az [148b:]
atyámban vagyok, az atyám meg én bennem, ezeket pedig
meg kellett volna nékik üsmerniek asok tsudákból. amelyeket
előttök tselekedet,⁶⁶¹ bizonyosok lehetnek abban is. hogy
azok akik⁶⁶² öbenne hinni fognak. hasonló tsudákat tselekesz-
25 nek, sőt még nagyobbakat is, mert meg fogja tselekedni mind
azt valamit aző attyától kérnek nevében.

Azután meg igéré nékik, hogy az atya vigasztalat fog
nékik küldeni, mely az igazságnak lelke, amelyet a világ bé
nem veheti. mert nem üsméri., hogy őket árvául nem hagyja
30 hanem el fog hozájok jöni. a midön a világ⁶⁶³ ötet többé meg

⁶⁵⁷ vegyenek [Második e — javítva olvashatatlan betűből.]

⁶⁵⁸ meg ne haborod(gyadg)gyanak,

⁶⁵⁹ menne <1> el. hogy

⁶⁶⁰ én [az-ból javítva;] az [z-í-ből javítva;] <az> [148b:]
atyámban vagyok, az atyám

⁶⁶¹ tselekedet,<e>

⁶⁶² akik [Szóvégi k — sorközi beszúrás.]

⁶⁶³ a világ <reájok nem is nézhet,;> ötet többé meg nem láthattya,
[A javítás a törlés fölé írva.]

nem láthattya, (: emeg lett fel támadása után. mivel akkor tsak a tanítványinak jelent meg). hogy még meg fogja vélek üsmértetni, hogy ő az attyában vagyon. mivel meg jelenti magát azoknak, akik őtet szeretni⁶⁶⁴ fogják. és
5 akik jelit adgyák szereteteknek bé vévén, és meg tartván parantsolatit. judás kérdé akoron tölle, hogy miért jelentené meg magát tsak [149a:] nékik, és miért nem avilágnak is. felelé néki, aki engemet szeret. a meg tarttya az én parantsolatomot., és az atyám szeretni fogja, hozzája menyünk, és
10 lako helyt szerzünk nála, ajudas kérdésire ennél világosab feleletet nem ada, hanem azt tanulhattyak abbol., hogy azért az okbol nem jelenti meg magát. avilágnak, az az, avilág szeretőinek, mert avilág őtet nem szereti, se az ő parantsolattyát meg nem tarttya, az után mondá. hogy a
15 tudomány melyre őket tanította, az attyáé volna, és hogy a szent lélek, meg érteti vélek, és eszekben juttattya, mind azokat az igazságokat, a melyekre őket tanította, végtire mondá nékik, hogy békeségit adgya nékik, és meg ne habo-rodgyanak, hogy ha szeretnék őtet, azon örülnének hogy az attyához mégyen, akinél ő aláb valo volna ugy mint ember,
20 hogy most meg mondgya nékik előre a miknek meg kel lenni.⁶⁶⁵ azért hogy a midön meg lésznek, higyenek öbenne, hogy már nem sokat beszéllene vélek, mert a világ fejdeme tsak hamar el érkeznek, az az. hogy meg öletné őtet [149b:]
25 asidokal, noha semmi hatalma nem volna rajta, mivel ő vétek nélkül valo. de hogy avilág meg tudgya hogy szeretem az atyámat. és végben akarom vinni parantsolattyát. kellyetek fel. és menyünk el innét.

Jésus. ahalálhoz készülvén, hejában el. nem hagyá mulni
30 azt a kevés időt a⁶⁶⁶ melyben még az apostolival lehete., hanem az oktatásban foglalá. és olyan magot hinte szivekben, a melyet a szent lélek. foganatossá tette annak idejében. azt mondá tehát nékik. hogy ok tiszták volnának, mivel. bé vették az évangéliumnak tudományát., de⁶⁶⁷
35 hogy olyan gyümölcsöt lehessen hozni, amitsodást eza

X XVII
oktattya
az apos-
tolt.
joan. 15.

⁶⁶⁴ szeretni [r—z-ből javítva.]

⁶⁶⁵ lenni. <aze> azért [Tollhiba.]

⁶⁶⁶ a<melyel.> melyben

⁶⁶⁷ de <mint> hogy

tudomány kíván mind azoktól. akik azt bé vették, szük-
 séges hogy ő benne maradgyanak, valamint a szőlő vesző⁶⁶⁸
 marad atóké. mivel anélkül nem hozna szőlőt. hogy az ő
 attyának ditsősége avolna, hogy az ő ta-[150a:]nitványi
 5 sok gyümölcsöt hozanak, mivel azokat akik nem hoznak.
 annak idejében el választtya. és atüze veti, valamint a
 szőlő mives le vágja, és meg égeti az aszot veszőköt; az a
 gyümölcs pedig abból áll, hogy szeresék egy mást, követ-
 vén mestereket. aki életét adná még az ellenségiért is. hogy
 10 nem ök választották volna ötet, hanem ő választotta volna
 őket, azért hogy maradando gyümölcsöt hoznának, és hogy
 ő vélek nem ugy bánt mint szolgálkal. hanem mint barátival.
 oktatván őket mind arra, a melyet ő maga tanult az attyá-
 tol, magának választván el őket, a világtól el választotta
 15 őket. azért nem lévén már avilágból valok, azt el hihetik,
 hogy gyülni, és üldözni fogja őket. valamint ötet magát
 gyülni, és üldözte. hogy ki fogják őket hajtani a synago-
 gákból. azt is fogják gondolni. hogy az Istent azal. mind
 tisztelik, mind néki kedves áldozatot adnak. hogy ha őket
 20 meg ölik, és ilyen formában bánnak vélek mind⁶⁶⁹ azok a
 [150b:] kik az atyát nem üsmérik, se a fiat, akit az atya
 küldötte volt el, mind ezeket pedig még előre meg mondgya
 nékik,⁶⁷⁰ azért hogy amidön mind ezek bé tellyesednek,
 emlékezzenek meg arol. hogy meg mondotta volt nékik. és
 25 erre valo nézve, meg ne esenek az üldözésben.

can. 16.

Az apostolok tsendeséget halgattyák vala ezeket az igaz-
 ságokot., a mely jelenté az ő tsudálkozásokat, és keserüse-
 geket, amelyekben valának. azért, hogy meg kelletnék
 válniok akristustól aki is mondá nékik, hogy viszá térne
 30 ahoz aki ötet küldötte volt. de egyik sem kérdé közüllök
 nagy szomorúságok miat, hogy hová menne; szemekre is
 hánya tsendesesen halgatásokat. de hogy meg vigasztalná
 őket, mondá nékik. hogy hasznokra lenne az ő elmenetele.
 mivel el menetele után. fogja hozzájuk küldeni a vigasztalás-
 35 nak lelkét., a midön a szent lélek el fog jöni. meg feddi avilá-

⁶⁶⁸ vesző [ö—e-ből javítva.]

⁶⁶⁹ mind <az olyanok> azok akik [azok <az olyanok> fölé írva.]

⁶⁷⁰ nékik, <ugy> azért [azért <ugy> fölé írva.]

got, de⁶⁷¹ fő képpen a sidokot. a vétekért, a melyet tseleked-
tenek, nem híven abban, akit az Isten váltságokra küldötte
[151a:] volt, meg feddi őket az igazságról. és a szenttség-
ről, a mely igazság ki tettzet. akristus ditsőséges fel táma-
5 dásán, és menyben menetelin, a szenttségről, mivel ahivek,
hittek abban, noha nem látták. a kit a sidok látták és meg
vetették, meg feddi végtire a világot. az iteletről, a melyel
meg íteltetet. a sátán, akinek birodalmát el rontotta a kris-
tus. ugyan azon. igazságnak lelke meg érteti az apostolokal.
10 mind azokot az igazságokat amelyeket halottak. és meg
tanította azokra, a melyeket akoron meg nem mondtak
nékik, mert el nem viselhették volna.

Az után ismét monda nékik, egy kevesé, és már nem láttok
engem, és ismét egy kevesé és meg⁶⁷² láttok engem, mert az
15 atyámhoz viszá megyek. a tanítványok meg nem érték
értelmét ezeknek a szoknak, azért is kérdék egy mástól
hogy mit akarna mondani, és mint hogy nem értheték,
azért meg akarák azt magától kérdeni. jcsus pedig meg üs-
mervén hogy magyarázattyát akarnák tudni beszédinek.,
20 monda, hogy ők sirni fognak, [151b:] azonban pedig avilág
örömben léssen. mert valamint egy aszony fájdalmat szen-
ved a szülésekor, el felejt minden szenvedésit örömében,
mihent a fia evilágra jö, ugy ők is egy kevés ideig szomorúság-
ban lesznek, de tsak hamar meg fogják ötöt látni, és akor az ö
25 szomorúságok olyan örömre fordul.⁶⁷³ a melyet senki el nem
veheti töllök, az apostolok tsak hamar meg láták bé tellye-
sedésit ajesus ezen mondásának, mivel ők siratták halálát,
azonban pedig azö ellenségi örültenek, de harmad nap
mulva, nagy örömel láták fel támadva, és a sidok. nagy
30 szégyen vallással. nézék, hogy azt⁶⁷⁴ ugy tisztelnék mint
Istent. akit ők meg ölettek mint egy gonoszt akereszten,
és akinek nevét. még az emberek elméjékből is el akarták
volna törölni.

Az után két dolgot igére nekik, az elsöt. hogy fel támadása
35 után nem beszéllene nékik, példa beszédekel. amint addig

⁶⁷¹ de [és-ből javítva.]

⁶⁷² meg [nem-ből javítva.]

⁶⁷³ fordul. [Ékezethiba.]

⁶⁷⁴ azt [Beszúrás.]

tselekedet, hanem olyan világosan beszéllene nékik az atyáról. hogy mindenik meg érthetné. a másodikát, hogy azó nevében. [152a:] kérhetnek,⁶⁷⁵ a melyet még addig nem tselekedtek volt, és meg fogják nyerni mind azt, valamit úgy⁵ kérnek, abban az időben kérni fogtok az én nevemben, nem szükség mondani hogy kérni fogom az atyámot éretetek. mivel maga az atyám szeret titeket, mert ti is engemet szerettetek, és el hittétek. hogy az Istentől jöttem ki,⁶⁷⁶ az az, öröktől fogva születtem az atyamtól. és evilágra jöttem¹⁰ mostanában el hagyom evilágot, és viszá térek az atyámhoz.

Az apostolok gondolván hogy egészen értenék ezeket az utolsó szavait, mondák néki, hogy immár világosan. és példa beszéd nélkül beszéllene nékik, azért is hinnék azt, hogy az Istentől jött ki. jésus felelé nékik, hiszitek mostanában. de el jő az az ora, és el is jött, hogy ti el szélyedtek. és engemet egyedül hagytok, de nem vagyok egyedül, mert az atyám velem vagyok. azért mondtam néktek ezeket. hogy bekeségtek legyen én bennem. nyomoruságban lésztek evilágon, de bizatok, mert meg győztem evilágot.

XXVIII
akristus
imádko-
zik az
atyának
joan. 17

²⁰ [152b:] A kristus, minek utánna ezeket az Isteni oktatásokat adta volna az apostolinak. az ég felé emelé szemeit és mondá. Atyám el jött az ora, ditsőisd meg fiadot, hogy a fiuis tégedet meg ditsőítsen, és valamint ő néki hatalmat adtál, minden testen. ő is örök életet adgyon mind azoknak akiket²⁵ néki adtál, amely örök élet abból áll, hogy tégedet egyedül való igaz Istennek üsmérjenek, és akristus Jésust, a kit el küldöttél, meg ditsőitettelek eföldön, el végeztem amunkát., amelyet reám biztál., mostanában tehát. atyám ditsőits meg engem magadban. azal aditsőségel., amely volt nékem bened világ kezdete előtt. az után az apostolokért imádkozék. akiket az atya adta volt nékik. és akik bé vévén beszédit, hitték hogy az Istentől jött, ki, és ötölle küldetet volt. mint hogy pedig avilágban hagyná őket, az atyának ajánlá őket, nem hogy ki vegye őket evilágból. hanem hogy meg oltalmazza³⁰ őket avétektől, meg ol-[153a:]talmazta volt őket mindnyájokot. az atya nevében, és tsak egy veszet el közüllök, úgy

⁶⁷⁵ kérhetnek. [n — egy megkezdett hosszúszerű betűből javítva.]

⁶⁷⁶ jöttem ki (ki jöttem,) az az, [Törlés a sor elején.]

mint judás, el választotta volt őket avilágtól, és mint hogy nem élnek a világ modgyára. azért avilág is gyűlöli őket., erre valo nézve kéré az attyát hogy tartaná meg őket, és szentelné meg őket igéje által. a mely maga az igazság,
⁵ ajánlván magát áldozatul érettek, hogy meg nyerhesse nékik ezt a kegyelmet, kéré az után az attyát mind azokért is akik az ő nevében hinnének az apostolok predikációjára. és azt a tsudálatos egyeséget kéré nékik, amely meg egyezetteti az szenteket egy másal. valamint az atya a fiuban lévén, és a
¹⁰ fiu az atyában. egyek természetekben., Atyám, mondá ismét. azt kívánom, hogy a hol én vagyok, akiket nékem adtál, azok is ót légyenek, hogy had láthassák meg ditsőségemet. eszerént végezé el pedig ezt az Isteni imádságát. igasságnak attya. avilág tégedet nem üsmért. de én tégedet
¹⁵ üsmértelek. és ezek is üsmérték hogy te küldöttél. [153b:] volt engemet, meg üsmértettem vélek nevedet. és meg üsmértetem azt még vélek. ezután is. ugy hogy, had légyen benne az a szeretet, amellyel szerettel engemet, és had légyek én magam is ő bennek.

XXIX
a krisztus
három
szor
imádko-
zik a
gethse-
mani
kertben.
matth.
26
mark. 14
luk. 22
joan. 18.

²⁰ Ezen imádság után. jésus követvén a maga uttyát, a Cedron patakán által mene. a mely az olaj fák hegye, és jérusalem közöt foly, és a gethsemáni kertben mene a tanítványival, ót mondá nékik hogy üllyenek le míg imádkoznék. és ő magok is imádkozanak. hogy kísértetben ne esenek.
²⁵ azután maga mellé vévén pétert, jakabot. és janost. félni, és unakozni kezdék. és mondá. szomoru az én lelkem mind halálig, maradgyatok itt. és vigyázatok. velem. az után. mint egy kö hajításnira⁶⁷⁷ el távozván tollök a földre borula, mint hogy pediglen, hiveinek vigasztalásokra, érzeni akarta
³⁰ magában. mind azokat az indulatokat, amelyeket rend szerent indit az emberekben. a természet. a halál közelgetésekor,⁶⁷⁸ azt is meg akará nékik mutatni példájával, hogy mit tselekedgyenek az olyan állapotban., akarattal valo indu- [154a:]lattyából. atesti gyarloságnak. arra kéré az attyát.
³⁵ hogy távoztassa el tölle azt a halált. a melyet véle akarna

⁶⁷⁷ hajításnira [t—r-ből javítva.]

⁶⁷⁸ közelgetésekor, [kor — beszúrás.] azt is meg akará nékik mutatni <ho> példájával, hogy

szenvedetni. de az engedelmeségnek. és aszeretetnek erejével, meg változtatván, ezeket az indulatokat, az Attya akarattya alá veté magát. és mondá, Atyám, Atyám, mindeneket meg tselekedhetel, távoztasd el. töllem ezt
⁵ apohárt, mind azon által ate⁶⁷⁹ akaratod légyen meg, és ne az enyim. ezen imádság után fel kele, és ataniványihoz mene. a kiket aluva találá, mondá péternek, simon aluszol. ? hát nem vigyázhattatok velem egy óráig.? vigyázatok. és imádkozatok. hogy ne esetek akisértetben., mivel alélek gyors, de a
¹⁰ test gyenge, mint ha azt mondotta volna, alélek ahalál ellen akar állani, és ti azt gondollyátok hogy elegendő erőtök vagyon arra hogy a halált meg vessétek, de a testnek gyengesége meg győzi aléleknek erejét, hogy ha nem kéritek az Istent hogy meg segítsen. ahaláltol valo félelemben. ezek
¹⁵ után [154b:] ismét viszá tére imádkozni, mondván. Atyám, ha é pohár el nem mulhatik. hanem meg kel. azt innom, legyen meg ate akaratod, másodszeris visza tervén. a taniványihoz aluva találá őket. nagy keserüségek miat, az után harmadikszor mene imádkozni. szent lukáts mondgya.
²⁰ hogy egy angyal le szállot menyekből hogy ötet erősítse, és aviaskodás, a mely benne volt. atest közöt, aki nem akart volna szenvedni, és a lélek közöt, a ki engedelmeskedni akart az Istennek, oly igen fel háborította az ő testét, hogy az ő verítéke olyan volt. mint a vér tseppek, melyek a földre
²⁵ hullottak.

viszá tére harmadikszor. az apostolihoz. és mondá nékik, mint egy nehézségel., már álhattok. és nyugodhattok. de azt is elejekben adá., hogy már az ora el jöt volna, hogy az embernek fia abünösök kezében adassék. kellyetek fel tehát
³⁰ mondá nékik, és menyünk eleiben. mivel. aki engemet el adot már közelget.

[155a:] jésus még ezeket el nem végezheté, hogy judás oda érkezék. egy sereg vitézekel,⁶⁸⁰ és meg olyan szolgálkal. akiket apapok. az írás tudok, a farisaéusok, és a tanáts urak
³⁵ küldötték volt hogy meg fogják Jésust. ezeknél kard, és

XXX
 jesus
 meg fo-
 gatik.
 matth.
 26
 mark. 14
 luk. 22.
 joan 18

⁶⁷⁹ ate <k> akaratod légyen meg, és ne az enyim. [enyim e-je a-ból? javítva.]

⁶⁸⁰ vitézekel, <ezekel> és [és <ezekel> fölé írva.]

orong volt. és csak nem mindeniknek akezében fáklya, vagy lámpás. mert setét vala. mint hogy pedig ezek nem üsmer-ték akit meg akarának fogni, judás még előre meg mondotta volt nékik, hogy akit én meg tsokolok. azt fogjátok meg. és
5 vigyéték el. vigyázásal.⁶⁸¹ jeshoz közelitvén tehát. mondá. üdvözlégy mester, és azonal meg tsokolá. jelül. hogy ötet kellene meg fogni. jesus pedig csak ezeket mondá néki. barátom. kit jöttél keresni, ? hát judás. egy tsokal. árulodé el az ember fiát ?

10 Azonal pedig a vitézek eleiben menvén. kérdé töllök hogy kit keresnének. ? azok felelék. hogy a názáreti jeshust, akiknek is mondá. én vagyok a, a [155b:] vitézek erre mind⁶⁸² a földre esének, másodsor is kérdé töllök. hogy kit kerestek, akik ujontában mondák. hogy a názárethi jeshust, felelé nékik,
15 meg mondottam már néktek. hogy én volnék a, hogy ha pedig engemet kerestek., botsásátok el ezeket, ugy mint atanitványokat., hogy bé tellyesednék az irás, hogy akiket nékem adtál. senkit azok közül elnem vesztettem., az ellenségi hatalmok alá adván magát. meg fogák ötet. atanitványok kérdék tölle hogy ha fegyverrel oltalmazák ötet.
20 erre péter kivonván kardgyát. málkushoz a fő pap szolgájához tsapa, akinek. el vágá jobb fülét, jesus pedig parantsolá atanitványinak. hogy meg tsendesednének, amálkus fülét meg illetvén. meg gyógyittá. az után mondá péternek, tedd
25 viszá hüvelyében kardodot., mert minden valaki kardot⁶⁸³ fog. kard által vész el. hát az atyám pohárát ne igyamé meg. ? gondolodé hogy az atyám nem küldene ha kérném többet tizen két légio angyalnál segítségemre, de [156a:] hogy tellyesednék bé az irás. amelynek eszerént kel bé
30 tellyedni.⁶⁸⁴

Azután mondá azoknak akik meg akarák fogni., kardal, és bottal jöttetek reám hogy meg fogjatok, valamint egy tolvajt; minden nap közöttetek ültem, és tanítottam atemplom-

⁶⁸¹ vigyázásal. [z—g-ből javítva;] jeshoz közelitvén [l—t-ből javítva.]

⁶⁸² mind <le> a földre esének,

⁶⁸³ kardot fog. [k—f-ből javítva.]

⁶⁸⁴ bé tellyedni. [Mikes másutt, s előbb is a *bé tellyesedni* alakot használja; a *bé tellyedni* lehet íráshiba is, analógiás szóalkotás is.]

ban., akkor meg nem fogtatok., de ez ati, és a setéttség fejlődésének orája, szükségesekek bé tellyesedni az irásoknak, akoron atanitványi el hagyák. és el szaladának, hanem tsak egy iffiatska akará ötet követni. akin semmi egyéb köntös nem volt., hanem tsak. egy lepedővel takarta⁶⁶⁵ bé magát. ⁵ akit is hogy a vitézek meg akarák fogni, el hagyá alepedőt. és mezitelen el szalada.

XXXI
kaifás-
hoz vi-
salk
matth.
26
mark. 14
luk. 22
joan 18.

Meg fogván tehát jésust, meg kötözék. és vivék először. annáshoz, a ki ipja vala kaifásnak, annás pedig küldé ötet ¹⁰ kaifáshoz. aki fő pap vala azon esztendőben, és aki azt a tanátsot adta vala a sidoknak, hogy hasznos volna egy embernek meg hal-[156b:]ni az egész népért, mindnyájan. a papi fejedelmek, az irás tudók, és atanács urak, kaifásnál valának esze gyülekezve. aki is tudakozodni kezdék jésustol. a tanitványi, és atanítása iránt, jésus felelé néki, mindenek. halotára beszéllettem. mindenkor a synagogákban, és atemplomban tanitottam. a hová gyülekeznek a sidok, semmit titokban nem tanitottam. miért kérdész hát engemet, ? kérdezed azokat akik előtt beszéllettem. ök tudgyák hogy mit ¹⁵ tanitottam. erre egy a szolgák közül akik jelen valának., artzul tsapá Jésust, mondván. hát így felelsz a fő papnak, jésus mondá néki. ha roszul beszéllettem mutasd meg azt nékem, de ha jól beszéllettem miért versz engemet ²⁰

Azonban pediglen. mind azok. kik agyülekezetben valának. hamis tanu bizonyyságot keresnek vala, hogy meg ölet- ²⁵ hetnék jésust, de arra elegendöt nem találhatának. noha sokan valának olyanok. akik hamisan sokal vádolák, mind azon [157a:] által, még is találkozóék⁶⁶⁶ kettő. akik azal vádolák., hogy Jésus azt mondotta volna, hogy le rontaná atemplomot., és harmad nap mulva mást olyat állitana fel, ³⁰ a mely nem volna emberi munka., de ezek a vádlások, sem valának még elegendők. mind azon⁶⁶⁷ által, kaifás fel kelvén agyülésben, mondá Jésusnak: miért nem felelsz mind ezekre, a melyekel tégedet vádolnak. ? de mint hogy nem felele ³⁵ akérdesre, mindnyájan azt mondák néki, ha te vagy akristus,

⁶⁶⁵ takarta bé [k—r-ből, középső a—k-ból javítva.]

⁶⁶⁶ [Előző lap alján, őrszók: által. még is találkozóék]

⁶⁶⁷ mind azon <azo> által, [Törlés a sor elején.]

mond meg azt minékünk, erre felelé jesus. ha néktek azt meg mondom. nekem nem fogtok hinni, és ha kérdést téské néktek, nem fogtok reája felelni, se el nem botsátotok engemet. de ez után, az embernek fia. az Isten hatalmának.
5 jobbjára fog ülni, erre kérdék tölle, tehát, az Istennek fia vagy? felelé nékik, igen is a vagyok.

A fő pap hasonló kérdést tett neki, és parantsolá néki. hogy mondaná meg az élő Istenre hogy ha ő volnaé akristus, és az Istennek fia. jesus ismét bizonyittá néki, mondván, avagyok,
10 és eljö [157b:] az a nap. a melyben meg láttok engemet a felhökben el jöni, és az Istennek jobbjára ülni, a fő pap ezeket halván. a köntösit el szagatá mondván, káromkodást beszél, mi szükségünk vagyon több bizonyságokra, ti mindnyájan hallátok káromkodását, mire itéletek? mindnyájan
15 mondák. hogy halált érdemlene, és arra is itélék, azonal reája kezdenék pókdönsni, és tsufságal tsapdosák ötet, a szemeit bé kötétek, és némelyek ártzul tsapák. némelyek öklökel üték, mondván néki tsufságbol. kristus találd ki. hogy ki ütöt meg tégedet. az után sok gyalázatal, és káromlásokal illeték ötet.
20

XXXII
péter, a
kristust
meg ta-
gadgya.
matth.
26
mark. 14
luk. 23.
joan 18.

Az alat, a még a fő papnál. ilyen gyalázattal, és bestelenségel bántanak egész éttzaka az üdvezítővel. a tselédek, és azok. kik meg fogták volt Jésust. alat az udvarban voltanak, a hol tüzet tsinálván füttöztenek, péter is ót füttözöt vélek
25 együt. mivel távul amesterét követvén, egy a tanitványok. közül, aki üsmeretes volt a fő pap házánál. arra kérte volt a szolgálót. ki a ka-[158a:]put örzötte. hogy botsátaná bé pétert az udvarban, egy kevés vártatva. ugyan azon szolgáló. atüzhöz menvén, ót látá pétert is atöbivel füttözni,
30 akit jól meg vizsgálván meg üsmeré. és mondá fel szoval, ezis azal az emberel volt. az után kérdé tölle. nem vagyé teis atanitványi közül. ? de péter mindenek előtt meg tagadá. és mondá. aszony, én azt az embert nem üsmerem. se tanitványa nem vagyok, azt sem tudom mit beszélés., az után apitvar eleiben mene, és akakas szolla, a midön ót volna, egy más szolgáló meg látá ötet és mondá a többinek. ez is a názárethi jesusal volt. a többi is kezdék ötet kérdezni. de ő másodszor is meg tagadá, és mondá hogy nem volna ajesus tanitványa, sött még, nemis üsmerné. mint egy ora mulva ez után. egy a

fő pap szolgálai közül, rokona malkusnak, a kinek péter el vagma volt a fülét. bizonyítani kezdé mindeneknek, mutatván péterre, hogy a galiléus⁶⁸⁸ volna, és jésusnak tanítványa. [158b:] mondá is péternek, nem láttalaké tégedet akertben
 5 azal az emberel, atöbbi is kezdék erre mondani. bizonyára te is tanítványa vagy, mivel a nyelvedről meg üsmerjük. hogy galiléai vagy, péter harmadikszor is meg tagadá. esküvéssel. és átokal. és mondá, nem üsmerem azt az embert. se azt nem tudom mit beszéltek, azonal a kakas másodsor szolla,
 10 jésus peterre tekintvén. esziben juttatá. jövendölésit. ez az apostol pedig azonal ki mene az udvarbol, és nagy keserűségel. kezdé siratni vétkét; szent Agoston. azt mondgya. hogy Jesus fent lévén, az ellerségi közöt, és meg kötöztetve, nem láthatá testi szemeivel. a tanítványát. aki alat volt az
 15 udvarban, ez így lévén, atekintés. amelyről szol az évangyélium, az irgalmaságnak tekintete volt, és a kegyelemnek. titkos indulattya. a mely meg nyittá szemeit péternek, hogy meg üsmértesse véle vétkét., és a mely meg lágyittá szivét, hogy meg mosa vétkét köny hullatásával.

XXXIII
 judás
 magát
 mag (li
 matth.⁶⁸⁹
 27.

20 [159a:] Péntekre viradora., mind azok. akik halálra ítéltek vala jésust. minek utánna el végezték volna magok közöt, hogy mitsoda modal ölettenessék meg ötet. azt is el végezek. hogy a romai gubernátornak. pontius pilátusnak. kezében adgyák. azonban pedig judás. a ki el árulta volt. látván
 25 hogy halálra ítéltet, meg báná tselekedetit. viszá vivé apapoknak., a harmintz ezüst pénzt, mondván nékik, vétkeztem, mert ártatlan vért adtam el. azok pedig felelék néki,⁶⁹⁰ mi közünk nékünk ahoz, az ate dolgod; ő pediglen a templomban vetvén apénzt. onnét el mene. és magát fel
 30 akasztá. apapok. gondolák. hogy azt a pénzt nem tehetnék a templom pénze közé,⁶⁹¹ mivel. a vérnek arra volna, erre valo nézve⁶⁹² azal a pénznel, egy darab földet vevének egy fazakastol, hogy az a föld az idegenek temetője lenne, és azt a mezöt

⁶⁸⁸ galiléus [A második l — beszúrás világosabb tintával.]

⁶⁸⁹ matth. 27. [matth. után egy olvashatatlan szám törölve van.]

⁶⁹⁰ néki, <k.>

⁶⁹¹ közé, [zé, — későbbi beírás a sorvégi margóra; új sor elején:] <ziben.> mivel.

⁶⁹² nézne [Íráshiba nézve helyett.]

nevezék hakeldámanak. az az. vér mezejének. eszerént bé tellyesedék a profétának mondása, hogy jesus⁶⁹³ áruban botsátatik, [159b:] harmintz pénzen el adatik, és hogy azon a pénzen. egy fazakasnak mezejét meg veszik.

- 5 A papok, és a⁶⁹⁴ birák. kötözve vivék jesusat a gubernátor házához. de mint hogy tartának attol. hogy egy pogánynak házához valo menetelek meg ne ferteztesse őket. és az után meg ne ehessék a husvetet, azért bé nem menének ahához. ugy annyira hogy pilatus kénszeriteték ki menni hozzájuk és
10 meg kérdeni töllök, hogy mivel vádolnák ahozája vit rabot., a sidok tsak azt felelék néki, hogy ha hamis ember nem volna. nem adták volna kezében, a gubernator mondá nékik, hogy itélyék meg ő magok, atörvények szerént. de⁶⁹⁵ ök azt felelék neki, hogy ő nékik nem volna hatalmok arra hogy valakit
15 halálra itélhesenek, azt tarttyák, hogy annak előtte tsak kevés idővel. a romaiak, el vették volt. a sidoktól. a hatalmat. hogy valakit halálra itélhesenek. de mind ezek tsak⁶⁹⁶ arra valok valának hogy bé tellyesednék akristus apostoli-
[160a:]nak valo mondása, hogy a pogányok kezében adat-
20 nék, hogy fel feszittsék ötet.

- Azonban a gubernator meg nem elégedék az ilyen elég-
telen vádolással. a mely nem volt elegendő a halálra valo
ítéletre, a sidok pedig mondák neki, hogy jesus. nem tsak
el hitetné az egész nemzetét. de még ellenzi a CSászárnak valo
25 aclót, és magát királynak. és messiásnak tészti. pilátus bé men-
vén házához, maga eleiben hivatá jesusat, és kérdé tölle, hogy
ha a sidok királya volnaé. jesus felelé néki, eztet magadtol
mondodé, vagy mások mondattyák veled, pilátus felelé néki,
hát sidó vagyoké én? ate nemzeted, és apapi fejdelmek adta-
30 nak tégedet kezemben. mit tselekedtél.? jesus felelé néki, az
én országom nem evilágból valo. ha evilágból volna. az én
népem meg nem engedte volna, hogy a sidok keziben essem.
de az én országom nem innét valo. király vagy hát té. mondá
pilátus. igen is avagyok felelé jesus, és arra születtem, és

⁶⁹³ jesus<t>

⁶⁹⁴ a birák. [a — megkezdett b-ből javítva.]

⁶⁹⁵ de <azt> ök azt

⁶⁹⁶ tsak [s—a-ból javítva.]

⁶⁹⁷ matth. 27. <luk.> mark. 15

arra jöttem evilágra, hogy bizonyoságot tégyek az igazság-
 [160b:]rol, valaki az igazsághoz tartozik. a halgattya az en
 beszédemet. pilátus kérdé tőlle, mitsoda az igazság. és ezt
 mondván. ismét ki mene a sidokhoz kik akapuja előtt valá-
 5 nak. tudokra adni hogy semmi vétkes dolgot nem találna je-
 susban. akoron a papi fejdelmek. és atöbbi kezdék ötet
 vádolni sok féle vetkekel., de jesus azokra nem felele, ugy
 anyira hogy még pilátus is mondá neki, nem hallodé menyiv-
 el vádolnak tégedet, de halgatásban marada. a melyen
 10 igen tsudálkozóék a gubernátor.

XXXV
 herodes-
 bes vi-
 szik
 jesust
 luk. 23.

Azonban, az ellenségi sürgetéssel vádollyák vala ötet.
 mondván, hogy az egész népet fel lázaztotta tanításával, a
 melyel bé töltötte judeát, el kezdvén galiléa tartományán.
 pilátus halván nevezni galiléát, kérdé ha jesus oda valo
 15 volnaé, meg tudván hogy oda valo volna, a mely tartomány
 hérodes birodalma alatt volna, azért hérodeshez küldé, aki is
 akoron jérusalemben volt, hérodes azon igen meg örüle, mi-
 vel ré-[161a:]gen kívánta látni, azért hogy nagy dolgokat
 hallot felölle, azt is gondolta, hogy talám valamely tsudát
 20 fog tenni előtte., erre valo nézve sok kérdéseket tett nékie. a
 melyekre jesus semmit nem felele. se atöbб vádolásokra, a
 melyekel vádolák⁶⁹⁸ az irás tudok. kik őt jelen valának.
 hérodes pediglen. nem látván semmit is olyat a mit kívánt
 volna látni, meg veté jesust. és tsufságból. fejár ruhát adata
 25 reája, és viszá küldé pilátushoz. ugyan ez is okozá. hogy azon
 a napon meg békéllének hérodes és pilátus egy másal. és egy
 más baráti lének, mivel annak. előtte egy más ellenségi valá-
 nak.

XXXVI
 atolvajt
 inkáb
 meg sza-
 badltyák
 mint sem
 jesust.
 matth.
 27.
 luk. 23.
 joan. 18.

Pilátus nem veheté arra magát hogy meg ölesen egy olyan
 30 embert. akiben semmi halálra⁶⁹⁹ méltó vétket nem találha-
 tot. azért maga eleiben hivatá a papokot. a fő renden lévő-
 ket. és a népet, és elejekben, adá,⁷⁰⁰ hogy ő előttök, mindenek-
 ről tudakozodot volna Jésustól. de ő semmiben vétkesnek
 nem talállya ötet, de söt még herodes is. akihez el küldötte
 35 volt, halálra valo vétket nem talált benne, [161b:] mind

⁶⁹⁸ vádolák [d—l-ből javítva;] az irás tudok. [t—d-ből javítva.]

⁶⁹⁹ halálra [d—l-ből javítva.]

⁷⁰⁰ adá, [Beszúrás.]

azon által, hogy ha csak valamiben is eleget tegyen az ő dühösegeknek, mivel tudta, hogy csak gyűlölségből, és irigységből adták volna kezében jésust, azt mondá nekik, hogy elsöben meg vereti, az után el botsáttya, de még más módót⁵ is gondola a meg szabadításában, azal tartozot. hogy egy rabot meg szabadíttson azinneben. a pedig a sidokon állot, hogy melyik halálos rabnak kérjék meg szabadulását, vala akoron atömlöczben egy hires tolvaj, barabás nevü, aki valamely támadásban. gyilkoságot tselekedet volt., azt gondolá¹⁰ tehát pilátus, hogy szabadá hagyván anépet, a jésus, és barabás közöt valo választásra, természet szerént, inkább fog kegyelmet kérni egy ártatlannak, mint sem egy tolvajnak, és gyilkosnak, monda azért nekik, én semmi vétket nem találok. abban akit ti vádoltok, de mint hogy szokás.¹⁵ hogy husvétban el botsásak egy halálra valot, melyikét akarjátok a kettő közül hogy el botsásam. barabásté, vagy. [162a:] jésust, a ki kristusnak neveztetik. de még azon időben olyan dolog is történék, a melyért inkább kellették ennek agubernatornak azon igyekezni, hogy meg menttse a²⁰ jésus életét, mivel a midön az ítélő szekiben volna, a felesége meg izené neki., hogy ne ártaná magát annak az igaznak dolgában, mivel sokat szenvedet volna álmában érette,

Minden tehetségével azon igyekezék tehat hogy meg szabadithatná ötet ellenségi kezéből, ugyan ezért is. kérdé anéptől. hogy melyiket választanák, jesussté, bagy barabást., de²⁵ apapok, és atanáts urak, anépet fel indították hogy barabásnak gráciát kérjenek, és a jesusnak halálát kérjék. ugy anyira. hogy amidön másodszor is kérdé pilátus. hogy melyikét botsása el a kettő közül. mindnyájan kiáltani kezdék, ölesd meg eztet, és ad nekünk barabast. mit akartok³⁰ tehát, kérdé pilátus, hogy tselekedgyem jesusal,? ök pedig mindnyájan kiálták, feszisd fel, feszisd fel ötet, harmadik-szor is kérdé töllök, de mi vétket tselekedet, mert semmi halálra valo vétkit nem látom. hanem majd meg ostorozta-³⁵ [162b:]tom, és az után el botsátom. ök pediglen annál inkább kezdék sürgetni kiáltásokal, és kérésekel. hogy fel feszitetné. parantsolá tehát pilátus. hogy jésust meg ostoroznák, de a vitézek. az ostorozást. meg más gyalázatos dolgokkal is meg szaporiták. amelyeket nem láttyuk, hogy nekik parantsol-

XXXVII
jesus meg
ostoroz-
tatik, és
tövisel
koroná-
tatik
matth.
27
mark. 15
luk. 23,
joan. 19

ták volna, mivel atanáts háznak pitvarában vivék ötet, és oda gyülvén az egész sereg. le vevék rolla amaga köntösét. és veres bársony palástot adának reája. az után tövisből koronát fonának. a fejére tevék, és ajóbb kezében egy nádat
 5 adának, az után tsufságbol térd hajtásokkal köszönték ötet. mondván. üdvözlégy sidok királlya, és azonban pofon üték.⁷⁰¹ afejét nádal verék, és az ortzájára pökdösnek vala, pilátus. gondolá. hogy a sidok. olyan állapottyában nem nézhetnék ötet szanakodás nélkül. azért meg is akará nékik
 10 mutatni, amint hogy a háza eleiben menvén mondá a sidoknak, hogy semmi⁷⁰² vétket nem találna benne, jésust is elejekben viteté. atövis koronával, és averes palástal, és mondá. [163a:] a sidoknak, ihon az ember, de ök azonal kezdék kiáltani, fezisd fel, fezisd fel, pilátus mondá nékik,
 15 vegyétek, és fezittsétek fel ti ötet, mivel én semmiben vétkesnek nem találom, a sidok felelék, nékünk olyan törvényünk vagyon, a mely szerént meg kel néki halni. mert Isten fiává tette magát..

XXXVIII
 pilátus
 halálra***
 ítéli
 jésust.
 joan. 19.

A sidoknak., ilyen dühöségín. és keménységín. igen almél-
 20 kodék a gubernátor. és meg is ijede, aki is atanáts házban viszá térvén, kérdé jésustol. hogy honnét valo volna, de hogy nem felelne nékie, mondá, nem tudé azt, hogy hatalmomban vagyon hogy fel fesziteselek, vagy el botsásalak, jésus felelé neki, nem volna néked hatalmod rajtam, hogy ha azt
 25 onnét felyül nem adták néked, azért is náladnál vétkesebek azok, kik kezedben adtanak, mind ezek után is agubernátor tsak azon igyekezék hogy meg szabadithasa ötet, de végtire a sidok erőtt vevének ezen a⁷⁰⁴ lágy birón, kiáltván nékie, hogy ha meg nem bünteti az olyat. aki magát királyá
 30 teszi, maga magát ellenségivé tenné a Császárnak, pilátus [163b:] ezeket halván, ki vivé jésust,⁷⁰⁵ olyan helyre, a melyet sidoul gabbathának. görögül lithostrotosnak nevezék, az az, kövel pádimentomozot helynek, és ott a székiben üle, az után mondá a sidoknak. ihon vagyon akirályotok,

⁷⁰¹ üték. <és> afejét nádal verék, és

⁷⁰² semmi<t> vétket

⁷⁰³ halálra [Második l—r-ből javítva.]

⁷⁰⁴ a <gyen> lágy

⁷⁰⁵ jésust, [u—ú-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

de ők kiáltani kezdék. vidd el, vidd el feszisd meg ötöt, ő pedig mondá nékik, meg feszítettsemé a királyotokat? erre⁷⁰⁶ mondák a papi fejedelmek, nintsen más királyunk hanem a császár.

matth. 27.
mark. 16
luk. 23.
joan. 19

Pilátus látván hogy semmit sem nyerhetne rajtok, és hogy mentől inkább igyekeznek a jesus meg szabadításán, annál nagyobb támadás lenne a nép közöt, vizet kére, és meg mosdék az egész. nép előtt. mondván, én ártatlan vagyok, ezen igaznak véréből. ti adtok arról számot. az egész nép erre felelé,
10 az ő vére mi reánk esék, és a mi fiainkra, jérusalemnek, negyven esztendő után valo el pusztulása, és mind azok a rettentő nyomoruságok a melyek akoron lettenek, bé tellyesítették ezt a veszedelmes átkot. melyet magokra mondanak, azt ohajtván, hogy a kristus vére, az ő fejekre [164a:] esék.
15 mind azon által meg nyerek kéréseket, mivel pilátus nem álhaván ellen kiáltásoknak, meg szabadítottá barabást, halálra itélé jésust, és kezekben. adá, hogy fel feszítették.

XXXIX
jesust fel
feszítettik
matth. 27
mark 15
luk. 23
joan. 19.

Vevék azért jésust, a veres palástot levevék rolla, és a maga köntösit adák reája, a maga keresztét avállára tevék. és a kálváriára vivék, a midön jérusalemből ki mentenek volna, egy Cyrenei simon nevü embere adák akeresztet. és arra kényszerítették hogy jesus után⁷⁰⁷ vinné a sok számu nép között. ki örömel nézé hogy a halálra vinnék akit oly igazságtalanul gyűlöltének., valának igen sokan. mind a férfiak, mind az
25 asszonyok közül., kik sirva követik vala az Isten fiát, a melyeket vervén, viszá fordula az asszonyokhoz. és mondá nékik, jérusalemnek leányi ne sirjatok én rajtam, hanem magatokon, és fiaitokon, mert imé el jönnek az idők. a melyekben mondgyák. boldogok a magtalanok, és a méhek
30 melyek nem szültek. és az emlök melyek nem szoptattak. akor kezdik mondani a hegyeknek, essetek mi reánk. és ahal-moknak. borittsatok [164b:] el minket, mert ha a zöldellő fával ezeket mivelik, a szárazal, mint lészen? az az, ha az ártatlanal így bännak, hát abünösök mit nem várhatnak magokra. ? azt könnyü által látni, hogy jesus, jérusalem meg szállásakor valo nyomoruságokat jövendőlé meg⁷⁰⁸ az aszo-

⁷⁰⁶ erre [Első e — megkezdett m-ből? javítva.] mondák

⁷⁰⁷ jesus után(n) vinné

⁷⁰⁸ meg (asz) az asszonyoknak, [Törlés a sor végén.]

nyoknak, a mely időben, a sidok nem bánták volna, ha a hegyek el borították volna őket, tsak hogy meg menekedhettek volna ellenségektől. boldogabbak is valának akkor az olyan aszonyok a kiknek gyermekek nem volt, az olyanoknál,
5 a kiknek keserüséget kellett nézni, fioknak, előttök fegyver által el veszni, vagy éhelt meg halni,

A midőn akálvária hegyére érkezének, jesusnak. mirhával, és epével elegyitet bort adának inya, de meg kostolván. nem akara belőle inya., azt tarttyák. hogy szokás volt a sidoknál. a halálra valoknak holmival meg elegyitet bort inyok
10 adni, szivek erősítésére, de akristusnak. igen keserű italt adának, azért hogy többet szenvedgyen. az után fel szegezék ötöt akerosztre, és ő véle két latrot, egyikét jobb keze felől, a másikat [165a:] bal keze felől, az Isaiás jövendölése szerint,
15 ahamisak közibe számláltaték.

pilátus az után fel jedzé az okát. hogy miért íteltetett volna halálra. jesus, és azt az írást a feje felé tévé, a keresztnek. felsőb végire., az írás sidoul, görögül, és deakul volt írva. és evolt írva, a názárethi. jesus, sidok királya. a fő papok ezen
20 az irason meg ütközének, és anékik nem tették, azért kérni kezdék. pilatust., hogy ne írná, hogy a sidok királya, hanem hogy maga mondotta volna magát. sidok királyának, de pilátus tsak azt felelé nekik, a mit irtam, írva vagyon.

Mihent Jésust akerosztre feszítették., azonal. imádkozék
25 ellenségiért. mondván. Atyám bocsásd meg nekik, mivel nem tudgyák mit tselekesznek, avitézek pedik⁷⁰⁹ négyen lévén, negy részre oszták magok között a ruhait, a dolmányán⁷¹⁰ mint hogy varás nem volt, hanem egészen szőtt volt. el nem akarák darabolni. hanem mondák magok között, ves
30 sünk sorsot hogy kié legyen. és eszerént tellycsedék bé, a 21 soltár-[165b:]ban lévő jövendölés, el osztották magok között ruháimot, és aköntösömre sorsot vetettek.

Azonban pedig anép a kereszt⁷¹¹ előtt állot, tsufszágal illetvén jésust, akik őt el mentenek, azok is káromollyák. és
35 bestelenittik vala ötöt, a fejeket csóvalván, mondák neki, te a ki a templomot le rontod, és harmad napra fel épitted,

⁷⁰⁹ pedik [pedig helyett.]

⁷¹⁰ a dolmányán <pedig> mint hogy

⁷¹¹ a kereszt <állot> előtt állot,

Isa. 53.
13.

XL
jesusnak.
akerosz-
ton valo
szavai.
matth.
27
mark. 16
luk. 23
joan 19

szabadisd meg most magadot. ha Isten fia vagy. hasonló képen tsufollyák vala ötet, a papi fejedelmek. az irás tudok. és a tanács urak is. mondván. másokot meg szabaditot, magát nem tudgya meg szabadítani, ha az Izraelnek királya, 5 ha ő a kristus. az Istennek választotta, szállyon le mostanában a keresztről, és hinni fogunk benne, az Istenben veti reménségít, ha az Isten ötet szereti. szabadítsa is meg, mivel Isten fiának mondotta magát lenni. a vitézek. kik a kereszt mellett ültenek, tsufollyák vala ötet valamint atöbbi. mond- 10 ván, szabadisd meg magadot. ha a sidok királya vagy, de sött még avéle fel feszitetet két latornak. az egyike is tsuf- ságal illeté ötet. ha kristus vagy, szabadisd meg magadot, és minket is magadal, de [166a:] amásika eszerént dorgálá meg ötet, nem félszé⁷¹² az Istentől, mivel te is hasonló halálra 15 íteltettél, mi pediglen ezt meg érdemlettük igasság szerént, mivel vétkeinkért szenvedünk, de ez ártatlan, és semmi roszat, nem tselekedet, az után jesushoz folyamodván. mondá néki, uram emlékezel meg rollam, amidön országodban lészesz, jésus felelé néki, bizonyal mondom néked, hogy ma velem 20 lészesz aparaditsomban, az az. anyugodalomnak. helyében, ahol valának a szentek lelkei, a mely hely, azon anapon paraditsomá lett, a kristus jelen valo létével.

Anyi sok nép közöt, ki akereszt körül állot, valának olyan aszonyok is. kik jésusal jöttek volt galiléából, és akik 25 segítették ötet, az ő üsmeröji is ót. voltanak távul, nézván mind ezeket, de a Boldogságos szüz mária magdolna, és meg egy más mária, közel voltanak a kereszthez, jános pedig, azebedeus fia. a Boldogságos szüz mellet volt, akristus meg látván az ő⁷¹³ anyját, mondá. aszony állat [166b:] ihon ate 30 fiad, és mondá atanitványnak. ihon ate anyád, azon naptol fogvást., az atyák szerént, eza szent szüz, ezel a szüz tanit- ványal. lakék, akinek gondviselése alá hagyá. nem kel tehát tsudálni. mondgya szent ambrus. hogy ez az apostol. oly Isteni modon beszélt. avallásnak nagy titkairól. mivel a 35 szentséges Sanctuárium mellet lakot, ahol fogantatot volt. atitkoknak kezdöje.

⁷¹² félszé <te is> az Istentől, mivel te is

⁷¹³ az ő <any> anyját,

XLI
jésus ha-
lálarol.
matth.
27.
mark 15
luk. 23
joan. 19.

A kristust, dél előtt feszítették fel. egy kevéssel dél után, anap meg homályosodék. és setéttség lön. három oráig. három ora felé. jésus fel kiáltá nagy szoval. Eli, Eli, és akik ezt hallák, nem tudván, az Izraéliták nyelvét, amelyen ez a két szó azt tészí. Én Istenem, Én Istenem, azt gondolák.
5 hogy Illyés profétát. hiná segittségire.

A kristus. véghez vitte, és el szenvedte volt mind azt,⁷¹⁴ valami meg volt jövendölve felöle az irásokban, és egyéb nem volt hátra hanem hogy a soltárnak. 68. ezeket a szavait is bé tölttse. epét adtanak nékem ennem. és szomjuságomkor, [167a:] etzetet itattak velem. hogy pediglen semmi abban el ne mulyék. a mit az attya parancsolt volt néki. mondá, szomjuhozom, egy avitézek közül. mindgyárt. a spongyiát az etzetben mártá, és egy nád szálnak avégire tévén,¹⁰ fel nyujtá nékie, és mondá. néziük ha Illyés el jőé. hogy le vegye ötöt a keresztről, jésus pedig meg kostolván az etzetet. mondá. minden bé tellyesedet., az után fel szoval mondá. Atyám kezeidben ajánlom lelkemet. és ezeket mondván. le hajtá fejét. és szenttséges⁷¹⁵ lelkét ki adá.

20 Azon időben, a templom superláttya két felé hasada, föld indulás lett, a kö sziklák meg hasadának, akoporsok meg nyilának, és amidön jésus fel támada. sok szenteknek testek fel tamadván. a koporsokból ki mentenek, és jérusálem városában, sokaknak meg jelenének

25 Mind ezek anagy tsudák anyira meg rémitték. a száza-dost. és avitézeket. kik jésust őrizék. hogy félelmekben fel kiáltának.. ez az ember., valóságal. Isten fia vala, de sött még a nép is. aki őtt jelen vala, hasonló tsudálkozásban volt. ugy anyira. hogy ki ki a maga [167b:] házához viszá tévén,
30 a melyét veri vala.

Azonban pedig asidok. nem akarván. hogy a kristus teste, és a véle fel feszitetet két latrok testei akeresztben maradvanyanak. szombat napon kérék pilátust, hogy töretné meg szárokat. és vétetné le akeresztről,⁷¹⁶ avitézek meg törék szárokat akét latornak, jésust pedig látván hogy meg holt volna., nem törék meg aző szárait, hanem egyike közüllök

⁷¹⁴ mind azt, <vala meg vo> valami meg volt jövendölve

⁷¹⁵ szenttséges [Szóvégi s (j) t-ből javítva.]

⁷¹⁶ ake<{}>resztről,

zak. 12.
10.
exod. 12.
46.

XLII
jesus el
temet-
ésérül.
matth.
27.
mark. 15
luk. 23.
joan 19

az oldalát meg nyitná alántzával, ahonnét vér. és viz folya, eszerént két jövendölés tellyesedékbé, egy szers mind, az első, hogy meg lattyák azt, akit által vertenek, a másika, szolván ahusvétí bárányrol, aki jelenté akristust. mondgya,
5 semmi tsontot meg ne ronttsatok ö benne,

vala a jesus tanitványi közöt, egy gazdag. és nevezetes ember, arimáthiai városbol valo. akit josefnek nevezték. avalo hogy etitkon valo tanitványa volt az üdvezítőnek, mert tartot asidoktol. de részt nem vett igasságtalanságokban, és noha a jesusálemi tanács urak közí számlálatot is.
10 mind azon által ö néki semmiben abban része nem volt, a mit atöbbi tselekedet az Isten fia [168a:] ellen, de az ö mesterének halála meg bátoritván ötöt, pilátushoz mene. tartalék nélkül, hogy tölle szabadságot. kérjen. le venni a keresztröl. a jesus testét. és el temetni azt. pilátus nehezen
15 akará el hinni hogy olyan hamar meg holt volna, de meg tudván halálát bizonyosan. a századostol, parantsolá hogy adnák josefnek a testet.

Josef, temetni valo ruhát vévén. le vevé a Jesus testét
20 akerezsztröl, nicodemus, ugyan azon tanáts ur, aki éjjel ment volt jesusához, részt akarván venni. josefel. abban aditsőségben. hogy véle együt temese el. mesterét. száz font myrhát és aloest véve. és josefel. bé takarák. a jesus testét. ezen fustölökel. és ruhákal, és el temeték a sidok szokása szerént. vala pedig azon ahelyen. a hol jesus fel
25 feszitetet volt. egy kert, és akertben. egy kö koporso. a melyet josef vagatta volt a kö sziklában, és a melyben, még semmi holt testet nem tettenek volt, josef. és nicodemus abban tevék ajesus testét. és egy nagy kövel. bé zárák
30 az ajtaját, maria magdolna, és atöbbszonyok, kik jelen valának a jesus. [168b:] halálán, az ö temetésin is jelen valának. és jól meg vizsgálván. hogy hová tették volna atestet. el menének. hogy kenetet készittsenek., a melyel. meg kennyék. mihent a szombat napja el telnék, ugy mint
35 vasárnapon.,

Jesus meg halván, és el temetetvén pénteken, más nap apapi fejedelmek. és a farisaeusok. tanátsot tartván. pilátushoz menének és mondák nékie, uram mi még azt el nem felejtettük, hogy az ahitetö. (eszerént nevezék jesusat:)

azt mondotta volna még életében, hogy halála⁷¹⁷ után harmad napal. fel támadna, parantsollyad tehát. hogy had őrizék az ő koporsoját. harmad napig, nehogy atanitvánni éttzaka el lopják atestet, és az után azt ne hirdessék a népnek. hogy fel támadot, mert ez az utolso tévelygés, nagyob⁵ lenne az elsőnél. pilátus⁷¹⁸ mondá nekik, őriztessétek ti ugy amint akarjátok, ők el menvén. meg petsételék akoporsot⁷¹⁹ és őrzőköt rendelének meléje.

XLIH
jésus fel
támad.
matth.
28
mark. 16
luk. 24
joan. 20

Szombat másod napján., első napján. ahétnek amelyet¹⁰ mi nevezük vasárnapnak, mária mag-[169a:]dolna, és atöb aszonyok, a kik pénteken estve el készítették volt a fii szorszámokot. jó regel el indulának hogy meg kenyék a jésus testét., és a midön oda érének, a nap mar jó⁷²⁰ fent volt., de mint hogy azt latták volt hogy a koporsó ajtaját egy nagy kövel zárták volt bé. azt kezdék egy mástol kérdeni, hogy ki fogja azt a nagy követ el hengeríteni akoporso ajtajáról, de a kö el vala már hengerítve. minek előtte oda érkezenek volna. mivel egy angyal akinek az ortzája olyan fényes volt. mint villámlás, és aruhája olyan fejr mint¹⁵ ahó. az égből le szálván. a követ el hengerítette volt, és réaja ült, ugyan azon órában. a nagy föld indulás, és az angyalnak meg jelenése. anyira meg rémitté az őrzőköt. hogy mint aholtak olyanok valának., ez igy lévén, amidön az aszszonyok.. akoporsohoz érkezenek, se akő, se az őrzök²⁰ meg nem tartoztaták őket. hogy bé ne menyenek., de azon el álmélkodának. a midön bé menvén. a jésus testét nem találák.

Maria magdolna siettségel mene tudtára ad-[169b:]ni az apostoloknak, pétert, és jánost találván, mondá nekik, el vitték az urat akoporsobol, és nem tudgyuk hová tették.³⁰ ez a két apostol. azonal nagy siettségel. a koporso felé indulának., jános érkezék oda éléb, de bé nem mene, hanem meg hajtván magát. bé néze akoporsoban., őt látá aruhákat a földön, péter is oda⁷²¹ érkezvén. bé mene. és látá aruhákat, atöbbi közöt. aruhát melyet a jésus fejére tették volt, külö-

⁷¹⁷ halála [halálá-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁷¹⁸ pilátus [i—a-ból javítva.]

⁷¹⁹ akoporsot [k—p-ből javítva.]

⁷²⁰ jó<l> fent volt., de mint hogy azt <meg> latták volt

⁷²¹ oda érkezvén. [d—k-ből javítva.]

nösön esze hajtva. jános is bé menvén az után. látá mind ezeket.. és mind aketten azt gondolák, hogy atestet el rejtették volna. valamint mária magdolna mondotta volt nékik. mivel nem tudták még akkor. hogy az irás mit tanitana, és arra reá nem emlékeztenek., hogy Jésus sokszor megmondotta volt nékik hogy holta után. hamar fel fog támadni. viszá térének tehát mind a ketten avárosban.. de péter. nagy tsudálkozásal vala mind ezek iránt.

XLIV
jésus
meg jele-
nik m.
magdol-
nának.
mark. 16.
joan. 20.

10 Maria magdolna pedig nem tére viszá atöbbivel, hanem akoporso mellet siránkozik. az ő nagy szeretete. nyughatatlanná tévén ötet. [170a:] le hajola. hogy a koporsóban nézen. öt pediglen két angyalt láta. fejr köntösben. a kik ugyan azon akövön ültenek, amelyre. tették volt a jésus testét. egyik a fejinél, a másik alábanál. az angyalok. kérdék tölle. 15 aszony mit sirs?⁷²² ki felelé nékik. el vitték az uram testét, és nem tudom hová tették., ezekre a szokra hátra tekintvén. egy embert láta, aki kérdé tölle. aszony miért sirs. kit keresz? mária gondolván hogy a volna a kertész. mondá néki. uram, ha te vitted el innét a testet. mond meg hová. tetted. és én 20 el viszem. és erre. viszá akara. tézni. de az az ember nevén szollitván mondá. mária. aki is viszá fordulván. meg üsmeré jésust, és ki mondhatatlan. valo örömel fel. kiáltá. Rabbani. az az, mesterem. jésus mondá néki, ne érz hozám, mivel még fel nem mentem az atyámhoz, hanem eredgy mond meg 25 az atyám fiainak., ugy mint az apostolinak, hogy fel megyek. az atyamhoz. és ati atyatokhoz, az Istenemhez, és ati Istenetekhez., mária az apostolokat fel keresé. a kiket nagy szomorúságban találá, és mondá nékik. hogy látta volna az urát. [170b:] és azt is meg mondá. a mit izent nékik. de 30 ök hitelt nem adának szavának.

XLV
Jésus
meg jele-
nik az
aszonyok-
nak
matth
28.
mark. 16
luk. 24

Azonban pedig atöbb aszonyok. akik akoporso mellet maradtanak vala, nagy fel háborodásban valának azért hogy nem találhaták ajésus testét, de még azon inkább fel háborodának, a midön két embereket látának előttök meg 35 jelenni, fényes köntösökben., ezek, ugyan⁷²³ azon angyalok

⁷²² mit sirs? <mert> ki [ki <mert> fölé írva.]

⁷²³ ugyan <azok az an> azon angyalok [Törlés a sor végén; <az> beszúrás.]

valának, akiket magdolna látot volt a koporsóban; mint hogy pedig nagy rémulésekben valának.⁷²⁴ a szemeket sem merték a földről fel emelni, az angyalok mondták nékik, miért kerestek aholtak között azt, aki életben vagyon?⁵ ti a názárethi jésust kerestek. akit fel feszítettek volt. ne félljétek, mert fel támadot, valamint meg mondotta volt. emlékeztetek meg arról hogy mit mondot volt néktek mikor galileában volt: szükséges hogy az ember fia abünösök kezében adatassék. hogy fel feszitessék. és hogy harmad¹⁰ napjára fel támadgyon, jövetek nézéték meg a [171a:] helyt ahová tették volt. és eredgyetek siettséggel meg mondanani atanitványinak és péternek, hogy fel támadot, előbb is lészen nálatoknál galileában, ót meg láttjátok ötet. amint meg ígérte volt néktek, ezekre aszokra. rea emlékeztének a¹⁵ jésus ígeretire. és meg halván fel támadását. meg vigasztalodának, és az angyaloktól való felelmek meg tsendesedék. ki menének tehát akoporsoból., hogy el menyének meg mondanani az apostoloknak. amiket láttanak, de amint mennének elől találák jésust, aki köszönté őket, ök pediglen.. nagy tsudálkozásokban. és örömkömben., hozzája járulának. meg ölelék lábait, és imádák ötet. aki is mondtá nékik, eredgyetek mondgyátok meg az atyám fiainak, hogy menyének galileában. ót meg látnak engemet. el menének tehát ezek az aszonyok., és meg beszéllék az apostoloknak, és atöbb²⁰ tanitványoknak. mind azokat amiket láttak. és hallottak volt., de az ő beszédeket tsak álom látásnak gondolák lenni. és nem hittének nékik.

Az alat a még ezek a szent aszonyok. az Isten [171b:] fiának parantsolattyával. mennének. az apostolokhoz,³⁰ hogy tudtokra adgyák fel támadását., némellyek avitézek közül, kik a koporsót örzötték. és akik mint holtak, a földre estek volt. hogy az angyalt láták akövet el venni a koporso ajtajáról, jérusalemben menének, és meg mondták apapi fejdelmeknek. hogy mit láttak volna., erre a papok, és³⁵ atanáts urak esze gyülvén.⁷²⁵ tanátsot tartának, és nagy summa pénzét adának az örzöknek. tsak hogy azt monda-

⁷²⁴ valának. [Beszúrás.]

⁷²⁵ esze gyülvén. [g—r-ből javítva.]

XLVI
meg jele-
nik. két
tanit-
ványnak,
és péter-
nek.
mark. 16
luk. 24

- nák, hogy éttzaka a midön aluttnak. a jésus tanitványi el. lopták volna atestét, a vitézek fel vévén apénzt, azt hirdetek a mire tanitották volt őket, ugy annyira hogy ez a hir el terjedvén. sokáig tarta a sidok között
- 5 Ugyan azon a napon. kettő atanitványok közül, emmaus varóságában menének. harmad fél mély földnire jérusálemtól. amint az uton mennének, egy más között. a harmad nap alatt történt dolgokról beszélgetének. azonban jésus közikben adá magát. és vélek együt ment, de ökk meg nem üsmerék.
- 10 kezdé töllök kérdezni, [172a:] hogy miről beszélgetnének egy más között., és hogy miért volnának oly szomorúak. ? Cléophás, egyik akettő közül. mondá jesusnak. te vagyé⁷²⁶ tsak egyedül olyan idegen jérusálemben. hogy ne tudnád. mitsoda dolgok lettek anapokban., mitsoda⁷²⁷ dolgok azok. ? kérdé
- 15 tölle? azok anázárethi jesust illeték, felelék néki, aki hatalmas proféta volt. mind tselekedetiben, mind beszédében, éppen arrol beszélgettünk. hogy még is mi modon itélék⁷²⁸ halálra. és feszítették fel. ötet. a papok. és atanáts urak mind azon által. mi azt remélettük, hogy ő fogja meg
- 20 szabadítani Izraelt., mind ezek után. nem tudunk mit gondolni. mivel már harmadik napja⁷²⁹ hogy ezek a dolgok történtenek, valo hogy némellyek. avelünk lévő aszonyok közül. tsudálatos dolgot beszéltenek, mivel ma jó idején a koporsohoz menvén. atestet őt nem találták. azt is mondot-
- 25 ták nekünk, hogy őt angyalakat láttanak, akik bizonyították nekik fel támadását., némellyek mi-[172b:]közüllünk is oda el mentenek. és ugy találták. adolgot, valamint az aszonyok mondották., de jésust nem látták, jésus erre szemekre kezdé hánni hihetelenségeket, oh' esztelenek. mondá
- 30 nekik, mitsoda. nehéz. és késedelmes. ati sziveitek, el hinni mind azt amit aproféták meg jövendöltek, nem kelletté akristusnak. mind azokat szenvedni. és ugy bé menni a ditsőségében? az után magyarázni kezdé. nekik. mind azt, valamit az irások mondottak felölle., elő hozván nekik
- 35 amojes könyveit, és aprofétákat. a midön avaroshoz közel

⁷²⁶ te vagyé [a—e-ből javítva.]

⁷²⁷ mitsoda [t—d-ből javítva.]

⁷²⁸ itélék <ötet> halálra. [...] ötet.

⁷²⁹ már harmadik napja <már> hogy

volnának. ugy téteté magát. mint ha tovább akarna menni.
 de ez a két tanítvány. arra kényszerítették hogy ne menne
 tovább. mondván. maradgy mivelünk, mivel már. estve felé
 vagyon., anap tsak hamar le megyen. bé menvén tehát,⁷³⁰ és
 5 asztalhoz ülvéen vélek., vevé akenyeret, meg áldá, meg szegé,
 és nékik osztogatá. azon szempillantásban meg nyilának
 az ő szemei.⁷³¹ és meg üsmerék jésust, aki is azonal. el tünék
 a tanítványok pedig kezdék egy mástól kérdeni,
 nem [173a:] ugy vagyoné, hogy ami szívünk mint ha éget
 10 volna mi bennünk. a midön nékünk beszéllet, és nékünk
 magyarázá az⁷³² írásokat. ? ezek mindgyárt fel kelvén, viszá
 térének jérusalemben. ahol atöbb tanítványokat, esze gyülve
 találák. és akik mondák, bizonyára jésus fel támadot, és
 péternek meg jelent., akét tanítványok is elé beszéllek nékik.
 15 hogy mi történt légyen vélek az uton., és hogy miformában
 üsmértette meg magát az ur. vélek, akenyér meg szegésin,
 de mind ezekre valo nézve is. valának még felesen a tanít-
 ványok közül olyanok, kik ezeknek hitelt nem adának
 Abban ahelyben. ahová az apostolok esze gyülekeztenek
 20 vala. a sidoktól valo félelmekben, estve felé, ugyan azon
 a napon a melyen jésus⁷³³ fel támadot, ugy mint vasárnapon.
 az apostolok asztalnál lévén. és ahelynek ajtaja bé zárva,
 a jésus meg jelenéseiről beszélgettenek, aki is egy szers mind
 közöttök meg jelenék. mondván nékik békeség néktek.
 25 ne féllyetek. mert én vagyok, eszerént köszöntvén őket.
 [173b:] szemekre hányá hihetetlenségeket., és sziveknek
 keménységit, azért hogy nem akarták hinni fel támadását,
 se hogy hitelt nem adtanak azoknak, akik. bizonyították.
 hogy életben látták, az apostolok. nagy ijedségekben.,
 30 valamely más lelket gondoltak látni, de jesus hogy meg
 bátorítsa őket, mondá nékik, miért haborodtatok meg,
 nézétek meg. az én kezeimet, és lábaimot, én magam vagyok,
 tapogassatok meg, és tudgyátok meg, hogy aléleknek. nin-
 tsen. se teste. se tsonttya. valamint nekem vagyon, az után

XLVII
 jesus
 meg jele-
 nik az
 aposto-
 loknak.⁷³⁴
 mark. 16
 luk. 24
 joan. 20

⁷³⁰ tehát, <vélek,> és asztalhoz ülvéen <ülvéen> vélek.,

⁷³¹ szemei. [*szemeik* helyett.]

⁷³² az <I> [?] írásokat. ?

⁷³³ jesus [Beszúrás.]

⁷³⁴ az apostoloknak. <matth.> mark.

meg mutatá nékik.⁷³⁵ akezein, lábain, és oldalán lévő sebeit.

Az apostolok, nagy örömökben, és tsudálkozásokban., egész hitelt nem adhatának annak a mit lattanak, jésus
5 pedig hogy jobban el hitethesse vélek. enni kére, egy darab sült halat. és lépes mézet adának néki, amelyekből evék szemek láttára, nem azért hogy magát táplálná. mivel azö teste fel támadása után meg változván., az után szüksége nemvolt az ételre, amely tsak ez életben szükséges, hanem
10 azért. hogy min-[174a:]den kételkedéseket. el vegye az apostolinak, és hogy valóságal meg mutathasa nekik látható jelekből. hogy ő volna maga, és hogy bizonyoson fel támadot volna. midön pedig ett volna, a maradékot nékik adá. és másodsor is mondá nékik, békeség néktek, valamint
15 az Atya el küldött engemet, én is elküdelek titeket, az után reájok lehelle, és mondá nékik, vegyétek a szent lelket. a kiknek bünöket meg botsáttjátok, meg lesznek botsátva, és a kiknek meg tarttyátok. meg lesznek tartva.

Thamás nem találkozik atöbb apostolokkal a midön jésus
20 meg jelent nékiek. a mint ide fellyeb meg mondok, ezokáért elé beszéllek néki hogy mint jelent volna meg nékik az ur, mihent meg láták ötöt, de ő mondá nékiek, hogy ha tsak. a kezin lévő jeleket nem látom. hatsak. a szegek helyiben az ujomot nem teszem. és a kezemet. az oldalán lévő sebben.
25 semminek hitelt nem adok., az Isten fia pedig mind ezeket ahihetetlenégeket., az ő fel támadásáról valo hitnek erősítésére akará fordítani, és nem akarván ezt az [174b:] apostolt, a maga hihetlenségében hagyni, ez okáért az apostolok ugyan azon ahelyen mind együt lévén. thamás
30 is vélek. nyolcz nap mulva ismét meg jelenék. nékik. noha az ajtok zárva valának, és köszöntvén őket, mondá, békeség néktek, az után thamásra tekintvén mondá. neki, ted⁷³⁶ ide az ujudot. és vizsgáld meg kezeimet, és ted az oldalomban kezedet, és nelégy többé hihetetlen, hanem⁷³⁷ hü. thamás
35 akoron fel kiálta mondván, Én uram. és Én Istenem. jésus

⁷³⁵ nékik. <nek> akezein,

⁷³⁶ ted ide [ted d-je u-ból javítva.]

⁷³⁷ hanem <h> hü.

XI.VIII
a tsudá-
latos ha-
lászatrol.
joan. 21

mondá nékie. thamás., hittél, mert láttál, boldogok azok.
a kik⁷³⁸ láttatlan hisznek.

Meg más alkalmazás. is meg mutatá jésus magát.⁷³⁹
némelyeknek atanítványi közül a genezáreti tó mellet,
péter, thamás. az Zebedeus két fia, náthánél, és meg más
kettő; mind ezek együt lévén, péter mondá a többinek, hogy
ő halászni menne, atöbbi is el akarának véle menni, erre
valo nézve, egy⁷⁴⁰ hajóban menvén mindnyájan, a háló
meg veték, de azon éttzaka semmit nem fogának. regel
10 pediglen. jésus a part mellé mene. de a tanítványok meg nem
ismerék, és kérdé töllök, [175a:] gyermekek. vagyóné
valamely ételetek. ök felelék néki, hogy nintsen. jésus
mondá nékik. vessétek ahálot. a hajo jobbjára, és találtok.
ök azt meg tselekedék. és anyi rettentő halat fogának. hogy
15 ki nem huzhaták. erre jános, a kedves tanítvány mondá
péternek, ihon az ur, péter ezt halván. mindgyárt magára
vevé köntösét. és a vízben ugrék. hogy hamaréb a mesteré-
hez mehesen. a több tanítványok is kik nem mesze valának
apartol. oda menének ahajoval. a midön ki szállának, tüzet
20 találának. és a szénen halat. és kenyér is volt, jésus mondá
nékik, hozatok abbol ide egy néhány halat amelyet fogtatok,
péter azonal ahajóban menvén. ki huzá ahálot a földre.
a melyben száz ötven nagy halak valának, az évangyélium
azt fel teszi, hogy ha szinte. anyi sok nagy halak valának
25 is aháloban, de aháló meg nem szakadozot. jésus mondá
az után nékik, jöjjetek, és egyetek. ök pediglen hozzája köze-
lítettén, senki nem méré közüllök meg kérdeni, hogy ki volna,
mert bizonyoson láták, hogy nem más, hanem [175b:]
a mesterek, jésus pedig akenyeret vévén, nékik osztogatá.
30 ugy hasonló képen ahalat is.

XLIX
jésus sz.
péterre
biza ju-
halt.
joan. 21.

Azután hogy ettenek volna, jesus mondá péternek, simon,
jánosnak fia, inkább szerettzé engemet ezeknél? a ki is, felelé,
igen is uram, azt jól tudod hogy szeretlek, jésus mondá néki:
örized az én bárányimot, másodsor is kérdé tőlle, simon,
35 jánosnak fia. szerettzé engemet, ? igen is uram. felelé péter.

⁷³⁸ a kik(nek)

⁷³⁹ magát. [a—e-ből javítva.]

⁷⁴⁰ egy [e—a-ból javítva.]

te tudod hogy szeretlek, jésus mondá néki, őrized az én báránymot, harmadik szor is hasonlo kérdést tén néki., péter pedig meg keseredvén azon. hogy az ő mestere. mint ha kételkednék. szeretetiben. mondá. uram, te előttd semmi

⁵ nem lévén el rejtve, te tudod hogy szeretlek, az üdvezítő helyre akarván hozatni ezen apostolal, szeretetének háromszori meg bizonyításával, aháromszori meg tagadásának vétkit, reája bizá juhait, az az, alelkeket. mondván nékie. őrized az én juhaimot, az után mondá néki. bizony, bizon

¹⁰ mondom néked, a midön iffiab voltál. magad övezted fel magadot, és oda mentél. ahová akartad, de amidön meg öregszel, akezeidet ki terjeszted, és más fogja az övet reád kötni. és oda viszen, ahová nem akarnád. [176a:] az évangyélium szerént, jésus meg jelenté néki, ezen szavaival, hogy

¹⁵ mitsoda halálal. ditsöittené meg az Istent amint hogy ebéis tellyesedék. atráditio szerént, a melyből. azt tudgyuk hogy ez az apostol akereszten holt meg, valamint az ő mestere, az után jésus parantsolá péternek, hogy követné ötet, péter hátra tekintvén. látá jánost a kedves tanitványt

²⁰ hogy utánna menne, kérdé jésustol. hát ez uram hová léssen,? de jésus meg dorgálá kérdésiért, meg mutatván,⁷⁴¹ hogy nem kel néki visgálni amások dolgát, az ő dolga tsak a, hogy kövesse ötet, mondá ismét néki jános felöl, ha azt akarom hogy meg maradjon. addig amég el jövök, mi közöd

²⁵ néked ahoz? ezek aszok el hiteték. az apostolokal. hogy jános meg nem halna, de ez az évangyélista, aki maga beszél ezekről, fel teszi. hogy jésus nem mondotta azt. hogy meg nem halna, ahistoria. tudtunkra adgya. hogy ez az apostol meg holt. de az Isten fia szavainak. értelme talám

³⁰ elehet. hogy ha⁷⁴² azt akarná, hogy ez a tanitvány holtig ugy maradjon a [176b:] mint volt. az az. hogy meg nem halna erőszakos halálal,⁷⁴³ mint péter, vagy is, hogy jérusálem el pusztulásáig fogna élni., mivel ezek a szok. mind addig a még el jövök, azt is tehetik. az irásnak⁷⁴⁴ rend szerént

³⁵ valo mondása szerént, mind addig a még el jövök hogy a halál

⁷⁴¹ meg mutatván, <néki,> hogy nem kel néki

⁷⁴² ha [Beszúrás más színű tintával.]

⁷⁴³ halálal, [*halátal*, helyett.]

⁷⁴⁴ az irásnak <resz> rend szerént

által ki vegyem evilágból. vagy is, addig a még el jövök hogy meg ostorozam. ezt a népet. amint is hogy, szent jános, jérusálem el pusztulása után is életben volt. és természet szerént valo halálal holt meg.

L.
jesus az
apostolít
oktattya.
Matth.
28
mark. 16
luk. 24
Act. 1.

- 5 Az Isten fia. fel támadása után. még negyven napig marad-
ván a földön, az alat gyakorta meg jelent az apostolinak.
és az ő meg jelenése azért volt, mondgya szent lukáts, hogy
el hitesse vélek, sok bizonyítások által, életben valo létit,
és hogy az Isten országáról beszéllyen nékik, mint hogy
10 pedig arra rendelte vala őket, hogy prédikálásokal, ugyan
azon országnak bírására. hiják az embereket., erre valo
nézve ahoz szükséges oktatásokat is ada nékik, hogy véghez
vihesék érdemesen ezt a hivatalt.⁷⁴⁵ meg magyarázá nékik
mind azt, valami meg monda-[177a:]tot volt felölle,⁷⁴⁶
15 a mojses törvényében, aproféták könyveiben, és a soltárokb-
ban. meg világosittá értelmeket. hogy az irásoknak értelmet
meg érthessék. meg mutatá nékik, hogy az irások szerént
szükséges volt a kristusnak halált szenvedni, és harmadik
napon fel támadni, és hogy predikállyák az ő nevében.
20 a penitentiát, és abünöknek botsánattyát, az egész nemzetek
közöt, el kezdvén jérusálemen. az után részesíté őket abban
ahatalomban. amelyet vett volt az attyától, mondván
nékik, minden hatalom meg adatot nékem. amenyekben.
és a földön, menyetek el tehát az egész világra, predikálni
25 az évangyéliumot oktassátok anépeket. meg keresztelvén
őket. Atyának, Fiunak, és szent Lélek Istennek nevében.,
meg tartatván vélek, mind azt. valamit én parantsoltam
néktek, mind azok akik ti néktek nem hisznek. el kárhoz-
nak. ellenben pedig, a kik ati beszédeteket. élő hittel bé
30 veszik, és meg keresztelkednek, üdvezülnek, de söt még
tsudákat is tésznek. ördögököt üzvén, uj nyelveken beszélle-
nek. a méreg nékik nem fog ártani. [177b:] és a kezeket
abetegekre tévén, meg gyógyulnak, mint hogy pediglen
az apostoloknak. szükséges volt az erő, hogy végben vihessék
35 a szolgálatot melyet reájok bizot, meg ígéré nékik gond-
viselésit, mondván, hogy vélek lenne világ végezetiig, meg

⁷⁴⁵ hivata,lt.

⁷⁴⁶ [Előző lap alján, őrszók nyomai: tot volt felölle]

igervén azt is nékik, hogy fel öltözteti őket, a magosság béli erővel. a szent lélek által, a melyet el fogja nékik küldeni amenyekből.

matth.
28.

5 Azt el lehet hinni hogy többire ezeket az oktatásokat agaliléa hegyén valo meg jelenésekor adá az apostolinak, ahová mondotta volt nékik hogy menyenek, ugyan ót is igérte vala meg nékik még élteben, hogy meg láttyák ötet holta után, fel támadása napján, az angyálok, és még maga is. azt parantsolá⁷⁴⁷ az aszonyoknak, hogy mennének meg mondani atanitványoknak, hogy galiléában menyenek, 10 a tanitványok oda menvén, ót meg láták jésust. a mint meg igérte vala nékik, és imádák ötet, abban nem lehet kételkedni, hogy mindnyájan. atanitványok, és az apostolok, ótt ne lettenek volna., ugyan ezen [178a:] jelenésről 15 emlékezik szent pál. amidön azt mondgya. hogy jesus meg jelent, egy szers mind. többnek, ótt száz atyafiaknál, ugyan ezen apostol. tudtunkra adgya hogy jakabnak is meg jelent, de nem mondgya mi formában.

1 Cor.
15 6.

Ll.
utobszori
meg je-
lenése.
jésusnak.
luk. 24
act. 1.

végtire meg jelenék leg utobszor az apostolinak jérusá- 20 lemben. parantsolván nékik, hogy ót maradnának, mind addig, amég a szent lelket vennék, a melyet eszerént igéré meg nékik: jános⁷⁴⁸ vazel keresztelt, ti pediglen a szent léle- kel kereszteltettek meg, az apostolok kérdék tölle, uram ebben az időben állitodé fel. az Izraelnek országát. ? aki is felelé 25 nékik, hogy nem őket illeti meg tudni az időket, és az órákat. amelyeket az Isten el rejtette amaga hatalmában, hanem ti el veszitek a szent Léleknek erejét. mely reátok fog szállani, és ti bizonytságot fogtok tenni rollam. jérusálemben, az egész judéában, és samariában. és avilág szélyiig.

L.II.
jesus
menyben
menete-
leről.
mark. 16
luk. 24
act. 1.

30 Ezek, szent lukáts szerént a jesus utolso szavai eföldön, hogy ha ezeket éppen menybe menetele előtt mondotta, a bethániában volt. ahová vivé az. [178b:] apostolit. menyben menetele napján, vagy pediglen az olaj fák hegyén. a hol, szent lukáts szerént. amenyekben⁷⁴⁹ ment. ót fel emelé 35 kezeit. hogy⁷⁵⁰ meg áldaná tanitványit, és a midön áldaná

⁷⁴⁷ parantsolá<k>

⁷⁴⁸ jános <avizben> vazel [vazel <avizben> fölé írva.]

⁷⁴⁹ amenyekben <be> ment. [Törlés a sor elején.]

⁷⁵⁰ hogy <l> meg áldaná

őket, el válék tollók, a kik is mind addig nézék menyben valo fel menetelét. valamég a felhők. el nem boríták őket szemek elöll. és amidön nagy figyelmeteségel. néznék, két férfiu álla meléjek fejr ruhákban, kik mondák nekik, galiléai férfiak. mit néztek oly sokáig az ég felé,? ez ajésus, aki⁷⁵¹ fel vétetett töltek, hasonló képen fog el jöni. valamint láttatok ötet fel menni, az égben, az apostolok az után. imádák azt, aki el hagyván a földet. az Isten jóbjára ment ülni a menyekben., az az, hogy el vegye, az ő szentséges emberségiben a nyugodalmat. és aditsőséget. mint jutalmít. sok munkáinak, és szenvedésinek. az után az apostolok viszá tórének az ðlajfák hegyéről jérusálemben. nagy örömel. ahol tiz nap mulva a szent Lelket vevék. az után. az ő mes- tereknek parantsolattya szerént. mindenüt kezdének prédikálani. [179a:] és az ur. meg bizonyittá sok tsuda tételekel. az ígét, melyet száajokban adot volt.

LIII
 jésusnak
 dítasé-
 ges éle-
 te. a me-
 nyekben
 joan. 30.
 30.

joan. 14.
 3.

hebr.⁷⁵³
 6. 15.

Ezek tehát. mind azok. a melyeket előnkben ad az Évan- gyélium akristus jésus életéről. a melyet élt eföldön. azt nem kel.⁷⁵² gondolni. hogy ezeknél sokal többeket, nem tselekedet. vagy több tsudákat nem tett volna, hanem hogy mindenek meg nem irattak, és a melyek meg irattak, elegendők üdve- ségünkre. hogy ha azokat olvasván. ötet Isten fiának hiszük lenni, ugy hogy azt híven, örök életünk légyen az ő nevé- ben., az élet pedig amelyet nekünk ígér, ugyan azon élet, a melyben. ment, menyben menetelekor., mivel tudtára adá az apostolinak. hogy helyt menne nekik készíteni. és szent pál arra tanyít. hogy ugy ment bé érettünk a menyekben. mint mi elől járonk. azért hogy még mostanában kövessük ötet. reménségünkel, a mely reménség olyan legyen nekünk. mint egy erős vas macska. mely segittsen minket e halando életünknék. sok féle változásiban.

A mi pedig a jésus kristus. menyben valo életét. [179b:] illeti, az Évangyélium arra tanyít. hogy ót az Istennek job- ján üll, az az, hogy ót nyugodalomban vagyon. se ót munkája nintsen, se többé nem szenved szent emberségiben, amelyet

⁷⁵¹ aki<t láttatok> fel vétetett

⁷⁵² kel. [Beszúrás.]

⁷⁵³ hebr. <4> [?] 6.15.

magára vette volt váltságunkért. ő, az Istennek jóbján üll. mert ugyan azon emberség, első Isten után aditsőségben. és minden teremtet⁷⁵⁴ állatoknak feliben emeltetett.

act. 55. 5 Azt nem kel gondolni. hogy akristus nyugodalomban élvén magáért, hogy mi érettünk már nem munkálodnék. és noha az attyának jobbján ülljön is. mind azon által szent István ót álva látta, mert mint hogy nem⁷⁵⁵ azért jött volt a földre. hogy tsak annak a testnek és léleknek. érdemelye meg ditsőitesét, a melyet a szent szüz méhében vett magára. ha-
10 nem hogy még munkálodgya üdveségeket mind azoknak. kik benne hisznek. valo hogy aző szenttséges emberségiért valo munkát el végezte, de még munkálodik a szenttyeinek üdveségekért, mind addig valamég mindnyájan bé nem mennek. aző ditsőségének részesülésében. a menyekben
15 végezi tehát. ez az embe-[180a:]rek váltságának nagy munkáját. a melyet eföldön kezdette volt el. ugyan ónnét is. mint feje az anyaszent egy háznak. valamint az apostol mondgya. igazgattya azt a pásztorok által., világosittya a doktori által, szenteli azt. a szenttségek által. gondgyát⁷⁵⁶
20 viseli annak kegyelmének segittsége által. és élteti azt. szent lelkével.

epb. 1.
20
et 4. 15.

1 joan.⁷⁵⁷
2. 1. Ugyan ótt is imádkozik szüntelen érettünk, ő is a mi szó szóllónk az attya előtt, a mi közben járonk hogy neki ajanlya imádságinkot, és nekünk kegyelmit nyerje. ő a fő pap. és
25 az áldozat, ajánlván minden nap ugyan azon vérit a melyet ki ontotta a kereszten az emberekért. ugyan ezért is látta ötet amenyekben, szent János, a meg öletet báránynak formája alat. az Isten széke előtt lévő oltáron, ugyan ót vagyon, a kegyelemnek, és az irgalmaságnak szekiben.
30 azért hogy eleiben menyünk akellemetes időben és vegyük büneinknek botsánattyát tőlle, minek előtte igasságának székiben ülljön hogy avilágot meg itéllye.

apoc. 5.
7.

hebr. 4.
16.

35 Végtire ugyan ónnét is hi minket, és kíván-[180b:]nya mi töllünk. hogy mi ötet abban aditsőségben tekéntsük, a melyet meg érdemlette mind magának. mind nekünk.

⁷⁵⁴ terem állatoknak [fráshiba teremtel állatoknak helyett.]

⁷⁵⁵ nem <tsak> azért

⁷⁵⁶ gondgyát [t-d-ből javítva.]

⁷⁵⁷ 1 joan. <2> 2.1.

vére ki ontása által., úgy hogy az örökös jók⁷⁵⁸ melyeket nekünk készít, meg vettesék velünk a földieket, és minket fel indítsanak. hogy ötet kövessük az uton melyet előnkben adot, az az, hogy kövessük azokat a példákat amelyeket nekünk adot. halando életében. és a melynek historiáját⁵ le irtuk ebben akönyvben.

Ugyan⁷⁵⁹ erre int minket szent pál apostol. ezekel a szokal., a melyek magokban foglalják. hogy mitsoda monod kel hasznunkra forditanunk mind azt. amit olvastunk a kristus jésus életében. Bizodalomal bé mehetünk a szent helyben. akristus vére által. követvén azt az uj utat. amelyet előnkben. adot az ő teste által. és mint hogy ő.⁷⁶⁰ menyekben. az Isten házán lévő fő pap. járullyunk hozzája. igaz⁷⁶¹ és tellyes szivel. agonosz lelki üsmérettől meg tisztittatot lélekel. és a keresztségnék. tiszta vizével. meg mosatatot testel. maragyunk meg álhatatosan ahitben. és annak. [181a:] aditsőségnék reménségében. a melyet nekünk ígért, mivel ő oly igaz ígéletiben, És⁷⁶² hogy azt a ditsőséget meg érdemelhesük. indítsuk fel egy mást a szeretetre, és a jó tselekedetekre.²⁰ anyival is inkább, hogy láttyuk. utolso napunknak közelgetésit. Mert ha akaratumk szerént vétkezünk, az igazság ismémentinek el vétele után. mit várhatunk egyebet. hanem azt a rettenetes itéletet. és annak atüznek sebeségét. mely meg emészti az Isten ellenségit. A ki a mojses törvényét²⁵ által hágta, minden irgalmaság nélkül meg öletet. menyivel inkább vélitek. hogy sullyosab büntetésekert érdemel. a ki az Isten fiát meg tapodgya, és atestámentum vérét, mely által meg szenteltetett, tisztátalannak állttya. tudni illik, a ki a vétékel meg fertezteti a kristus vérit, a mely által³⁰ meg tisztittatot akeresztségnben. és aki boszuságal illeti akegyelemnek lelkét, mivel azt tudgyuk. hogy ki mondotta azt. Enyim a boszu állás, és én meg fizetek. Rettenetes⁷⁶³ dolog az elő Istennek kezében esni.

⁷⁵⁸ jók [Beszúrás.]

⁷⁵⁹ Ugyan <is> erre int

⁷⁶⁰ ő. <az Is> menyekben. az Isten [Törlés a sor végén.]

⁷⁶¹ igaz <szivel.> és tellyes szivel.

⁷⁶² És [É—é-ből javítva.]

⁷⁶³ Rettenetes [R—r-ből javítva.]

5 Az az élő Isten., akiről szól szent pál, nem. [181b:] más,
hanem ugyan. az, akit ebben a historiában láttunk meg
halni a kereszten. az emberek válttságáért, ő meg itél-
tetet.. de ő is még itélni fog. és mindnyájunkot meg itél.
10 az oktatásokrol. melyeket nekünk adot. és a példákrol.
melyeket hagyot nekünk halando életében., a mi nyomoru-
ságink alá volt vettette életében. és halált szenvedet., mely
a véteknek büntetésire rendeltetet volt. de fel támadot
ditsőségesen. és bé ment az örökös boldogságnak birtoká-
ban. életében olyan volt mint mi, azért hogy még olyanoká
15 lehesünk valamint ő mostanában. hogy ha az ő életét, és
halálát követtyük, követni is fogjuk ötet. fel támadásában
és ditsőségében. de nem kel. magunknak. azt a boldogságot
igérni. a melyben ő mostanában vagyon. hogy ha azon
20 az uton nem járunk, a mellyen. ő oda érkezet.

Nem tsak ellene nem mondanánk annak a ditsőségnek.
a melyre hi minket., de söt még az örökös karhozatban es-
nénk, hogy ha nem engedelmeskedünk törvényinek. és nem
követtyük [182a:] tselekedetit. mivel tsak két út vagyon,
20 az egyike az életre, a másika a halálra vezet, valaki az elsön
nem jár. bizonyosan a másikat követi, a kristus maga a
menyei út, és akoron. ő általa járunk azon. a midön⁷⁶⁴
azokat az igazságokat követtyük, a melyekre tanyitot, és
a midön életünket, az ő életéhez szabjuk. más képen élni.
25 mint sem ő élt, ugy ötet nem követik, hanem el tévelyednek,
és magokat el veszti, igen keveset gondolkodnak az ilyen-
ről, meg sem vizsgálják az utat a melyen járnak. mind azon
által tsak eléb eléb mennek, de a midön az utnak avégre
30 jutnak. aveszedelemben esnek, mert az arra vivő utat
követték,

A keresztények nem tselekedhetnek tehát. semit is hasz-
nosabat. az üdveségekért, mint azt. hogy szüntelen elmél-
kedgyenek a kristus Jesus életéről, és hogy azt ugy tekint-
tsék. mint egy olyan tükört, a melyben meg láthattyák
35 életeknek. mocskát, és fogyatkozásait, ugy kel tekinteniék
a kristust e földön. mint kalauzokot. és világositojokot, és
meg vis-[182b:]gálván, hogy mit tselekesznek, és hogy ő mit

⁷⁶⁴ a midön(<,>

tselekedet. és mit tanítot, üsmérjék meg magokban. hogy
 tévelygésben, és setettségben vannak. a midön az magok
 viselések, meg nem egyeznek, példával és parantsolatival,
 ugy tekintsék ötet a mennyekben, mint olyan tzelt. ahová
 5 kel igyekezniek, és szüntelen oda sietniek, végtire, szüntelen
 kel gondolkodniok. az ő első, és a második eljövételéről,
 meg tanítottak. az ő első eljövételében, hogy miképen
 készüllyenek. a másodikához, és meg ítéltetnek. a másodiká-
 ban, az oktatásokrol. a melyeket az elsőben vettenek. semmi
 10 menttségek nem lehet., a szokásáról, példáiról, és tévely-
 gésiről avilagnak. egy olyan bíró előtt, a ki tudokra adta,
 hogy tsak arrol atudományrol fogja őket meg ítélni, a melyet
 maga tanítot, és az életről melyet élt, és a melyet például
 kel magoknak venni, hogy pediglen bizodalomal. mehesünk
 15 eleiben azon a nagy napon. a melyen. az embereket meg
 itéli, [183a:] halgasuk. mire int minket a kedves tanítvány.
 kis fiatskáim, maradgyatok öbenne.. ugy hogy a midön el
 fog jöni, bizodalomal lehesünk ő előtte, és hogy meg ne
 szegyenittessünk, hogy pediglen meg tudhasuk. mi légyen
 20 a kristusban maradni. tarttsuk jól elménkben. ugyan azon
 szent jánosnak ezeket a szavait. a ki azt mondgya hogy
 aki⁷⁶⁵ kristusban. marad, annak ugy is kel járni, vala-
 mint a kristus járt.

joan. 2.
28.

pa. 1. 6.

V é g e .

25 Ditsőség⁷⁶⁶ az Atyanak. a Fiunak és
a Szent Léleknek.

[183b:] A KÖNYVEK. TÁBLÁJA

Első könyv	pag.
I szent jános fogantatik-	1. [32a]
II A kristus fogantatásáról	3 [33a]
III A sz. szüz látogatásáról	5 [34a]

⁷⁶⁵ aki [Beszúrás világosabb tintával.] <a> kristusban. marad,

⁷⁶⁶ Ditsőség [g — megkezdett k-ból javítva.]

- IV szent János születéséről 6 [34b]
 V. Az Isten ki nyilatkoztatta sz. josefnek. a kristus születését.⁷⁶⁷ 8 [35b]
 VI A kristus Isteni születéséről ibid [35b]
 VII A kristus emberi születéséről 13 [38a]
 VIII A kristus környülméletkedéséről 14 [38b]
 IX A mágusokrol 15 [39a]
 X A kristust a templomba be mutatták 16 [39b]
 XI A kristus egyiptumba szalad. 19 [41a]
 XII. A kristust a templomba találják meg. 21 [42a]
 XIII szent jános predikál 22 [42b]
 XIV. A kristust szent János meg kereszteli 25 [44a]
 XV. A kristus börtöl. és meg kísértetik 26 [44b]
 XVI. A kristus bizonyágot teszen sz. jánosrol 27 [45a]
 XVII A kristus tanítványokat gyűjt 28 [46a]
 XVIII A kristus első tsuda tétele 30 [46b]
 XIX ki üzi a templombol. akufárokat. 31 [47a]
 XX A kristus Nikodémusal valo beszélgetése 32 [47b]
 XXI szent jános bizonyágot teszen akristusrol. 33 [48a]
 XXII. szent János meg fogatik 35 [49a]
 XXIII A samaritana. aszonyrol. 36 [49b]

Masodik könyv.

- I galileában prédikál 39 [51a]
 II A kristus négy apostolt veszen maga mellé. 40 [51b]
 III kafarnaumba az ördögöst meg gyógyitya 42 [52b]
 IV A kristus meg gyógyitya a szent péter napaját 43 [53a]
 V. fel járja az egész galiléát. 43 [53a]
 VI A szélvész meg tsendesiti 45 [54a]
 VII. A kristus két ördögöst gyógyit meg. 46 [54b]
 VIII Egy ina szakadtot. meg gyógyit kafarnaumba 49 [56a]
 IX. Egy publikanust veszen maga mellé 51 [57a]

⁷⁶⁷ a kristus születé. [születésit. helyett.]

- X Egy aszonyt a vér folyásból meg gyógyit. egy⁷⁶⁸
leányt fel támaszt. 52 [57b]
- XI két vakot., egy némat meg gyógyit. 54 [58b]
- XII harmintz nyoltz esztendeig valo beteget gyógyit
55 [59a]
- [184a:]XIII Atanitványit azal vadollyák hogy a szombatot
meg nem tarttyák 57 [60a]
- XIV Egy néhány féle betegeket gyógyit meg szombaton.
58 [60b]
- XV. Tizen két Apostolt választ 59 [61a]
- XVI. Hogy mitsoda igazságokat tanitot a⁷⁶⁹ hegyen 61 [62a]
- XVII Egy bél poklost meg gyógyit.⁷⁷⁰ 66 [64b]
- XVIII A százados szolgáljat meg gyógyittya 67 [65a]
- XIX Egy halotat fel támaszt. 68 [65b]
- XX János két tanitványát küldi akristushoz 69 [66a]
- XXI⁷⁷¹ Hogy a kristus mit hányt a sidoknak szemekre
71 [67a]
- XXII Egy bünös aszonymnak meg térése 72 [67b]
- XXIII Egy vak. és néma ördöngöst meg gyógyit 74 [68b]
- XXIV A fariseusok jelt kérnek. 75 [69a]
- XXV. Egy néhány példa beszédeket mond 78 [70b]
- XXVI. meg más példa⁷⁷² beszédeket. 80 [71b]
- XXVII A kristus názárethbe megyen. 83 [73a]
- XXVIII Galileát fel járja, és az apostolit predikáltattya
85 [74a]
- XXIX Herodes szent Janost meg öleti 87 [75a]

Harmadik könyv

- I A kristus öt ezer embert elégit meg. öt kenyere.
két halal. 89 [76a]
- II. A kristus avizen jár. szent péterel. 91 [77a]
- III A kristus meg mutattya a sidoknak. hogy ő az élő
kenyér. 92 [77b]

⁷⁶⁸ el leányt [el — íráshiba egy helyett.]

⁷⁶⁹ a hegyen [a — beszúrás.]

⁷⁷⁰ meg gyo(g)gyit. [Törlés a felsor végén.]

⁷⁷¹ XXI [I—II-ből javítva.]

⁷⁷² példa beszédeket. [p—b-ből javítva.]

- IV. A fariseusok azon panaszkodnak hogy azapostolok mosdatlan kézel esznek. 96 [79b]
- V. A kristus egy ördögös leányt gyógyit meg. 98 [80b]
- VI. Egy süket. és néma embert gyógyit meg 99 [81a]
- VII négy ezer embert elegit meg hét kenyérel 100 [81b]
- VIII fariseusok jelt kérnek. ibid [81b]
- IX. Egy vakot gyógyit meg bethsaidába 102 [82b]
- X szent péter Isten Fiának valya leni Jésust ibid [82b]
- XI Előre meg mondgya halálát tanítványinak 103 [83a]
- XII A színét el változtattya 105 [84a]
- XIII egy ördögös lunaticust meg gyógyit 107 [85a]
- XIV. A halálát meg jövendöli. és adot fizet. 109 [86a]
- [184b:] XV. A kristus meg feddi atánitványok nagyra vágyásit 110 [86b]
- XVI rendet szab. mind az intésre mind a botsánatra. 111 [87a]
- XVII jérusalemben megyen a satoros innepekre 113 [88a]
- XVIII tiz bél poklosokat gyógyit meg. 114 [88b]
- XIX A templomba tanit. 115 [89a]
- XX A házasság törésbe eset aszszonyt meg szabaditya 118 [90b]
- XXI A templomba tanitván meg akarják⁷⁷³ kövezni 119 [91a]
- XXII egy vakot meg gyógyit 122 [92b]
- XXIII meg mutattya hogy ő ajó pásztor 126 [94b]
- XXIV hetven ket tanítványokat választ. 127 [95a]
- XXV. Egy irás tudo doktornak⁷⁷⁴ meg mutattya a felebaráti szeretetet 129 [96a]
- XXVI. Marthához megyen szállani 130 [96b]
- XXVII A fariseusoknak. és a doktoroknak szemekre hánya vétkeket. 131 [97a]
- XXVIII sok oktatásokat ad tanítványinak. 134 [98b]
- XXIX A penitentziának szükségit meg mutattya 138 [100b]
- XXX egy meg görbedet aszszonyt meg gyógyit 139 [101a]
- XXXI A sidok meg akarják kövezni 140 [101b]
- XXXII Előre meg mondgya a jérusálem romlását. 141 [102a]

⁷⁷³ akarják [r – beszúrás.]

⁷⁷⁴ doktornak <129> meg mutattya [...] 129

- XXXIII egy vizkorságos embert meg gyógyit 143 [103a]
 XXXIV. Azért jöt el, hogy a maga országába hija az embe-
 reket 145 [104a]
 XXXV. meg mutattya mit kel tselekedni az üdveségre 146
 [104b]
 XXXVI A meg térő bünösöket magához fogadgya 147 [105a]
 XXXVII Az alamisnát hadgya. 150 [106b]
 XXXVIII. hogy a házasságban nintsen el választás. 153 [108a]
 XXXIX A maga országáról beszél anépnek. 155. [109a]
 XL Az aláztatóságot tanitya 156 [109b]
 XLI A kis gyermekeket meg áldgya. 157 [110a]
 XLII. hogy mitsoda nehéz az üdveség 158 [110b]
 XLIII meg magyaráza miképen léznek az elsők utolsoká.
 161 [112a]
 XLIV. Lázárt fel tamaszttya. 164 [113b]
 XLV. A sidok tanátsot tartanak jesus ellen. 169 [116a]
 XLVI. A samaritánusok bé nem fogadgyák. 170 [116b]
 XLVII A maga halálát harmadikszor előre meg mondgya.
 172 [117b]
 [185a:] XLVIII Meg fedi a tanitvanyi nagyra vágyásit 173
 [118a]
 XLIX Zakéúshoz szál. 174 [118b]
 L. A sidok azt gondollyák hogy a kristus az Isten orszá-
 gát nékik ki nyilatkoztattya. 176 [119b]
 LI. két vakot meg gyógyit 178 [120b]
 LII Bethániába vatsorál. 179 [121a]

Negyedik könyv

- I jérusalemben ditsőségesen való bé menetele. 181 [122a]
 II Sirattya Jerusalemlomlását. 183 [123a]
 III Ismét meg mondgya halálát 185 [124a]
 IV A fige fát meg átkoza. 188 [125b]
 V ki üzi a kufárokot a templomból. 189 [126a]
 VI A kristus mondási a fariseusoknak, és a dokto-
 roknak. 192 [127b]
 VII A szöllő mivesekről való példa beszéd. 194 [128b]
 VIII A menyegzőről való példa beszéd. 197 [130a]

- IX Meg szégyeníti a farisaeusokat. 199 [131a]
 X Meg szégyeníti a saduceusokat. 201 [132a]
 XI. Meg mutattya hogy melyik a leg nagyobb parantsolat
 202 [132b]
 XII ki nyilatkozattya a fariseusok gonoszságát 204 [133b]
 XIII Egy özvegy aszonynak adakozását meg ditseri
 205 [134a]
 XIV Előre meg mondgya jérusálem el pusztulását 205 [134a]
 XV. Meg jövendőli a második el jövetelét 209 [136a]
 XVI A vigyázásra tanít 211 [137a]
 XVII A tiz szüzekről valo példa beszéd 213 [138a]
 XVIII A szolgálkrol valo pelda beszéd 214 [138b]
 XIX Az utolso itéletről 216 [139b]
 XX A sidok tanátsot tartanak ellene 218 [140b]
 XXI hogy mi volt a sidok husvétya 219 [141a]
 XXII Az utolso vatsoráról 223 [143a]
 XXIII Az Apostolok lábait meg mosa. 224 [143b]
 XXIV Az oltári szenttséget szerzi 227 [145a]
 XXV. Meg jövendőli a sz. péter meg tagadását 229 [146a]
 XXVI vigasztalya apostolit 233 [148a]
 XXVII oktattya az Apostolit 236 [149b]
 XXVIII Jesus imádkozik az Attyának. 242 [152b]
 XXIX Jesus háromszor imadkozik a gettsemane kertbe.
 244 [153b]
 XXX A kristust meg fogják 247 [155a]
 XXXI kaifashoz viszik 249 [156a]
 XXXII. péter meg tagadgya akristust. 252 [157b]
 [165b:] XXXIII judás⁷⁷⁵ magát meg öli 255 [159a]
 XXXIV. pilatus elöt vádoltatik 256 [159b]
 XXXV Herodes ötet meg veti 258 [160b]
 XXXVI. A tolvajt inkább meg szabadittyák mint sem Jésust
 259 [161a]
 XXXVII A kristus meg ostoroztatik 262 [162b]
 XXXVIII pilatus halálra itéli 263 [163a]
 XXXIX A kristust fel feszitik 265⁷⁷⁶ [164a]
 XL. jésusnak akerezsten valo szavai 267 [165a]

⁷⁷⁵ judás [Íráshiba *judás* helyett.]

⁷⁷⁶ 265 [6 és 5 — javítva más számokból.]

- XLI** jésus haláláról. 270 [166b]
XLII Jesus el temetetik 272 [167b]
XLIII Jesus fel támad 274 [168b]
XLIV. Jesus magdolnának meg jelenik 276 [169b]
XLV. Jesus az aszonyoknak⁷⁷⁷ meg jelenik 278 [170b]
XLVI Jesus meg jelenik két tanítványnak, és péternek.
280 [171b]
XLVII meg jelenik az Apostoloknak. 283 [173a]
XLVIII A tsudálatos halászatrol. 286 [174b]
XLIX. Jesus a juhait sz. péterre biza. 288 [175b]
 L. Az apostolit oktattya. 290 [176b]
 LI. jesusnak utolszori meg jelenése 293 [178a]
 LII A kristus menybe meneteléről 293 [178a]
 LIII A kristusnak. menyekbe valo ditsőséges életéről 295
 [179a]
LIV Bé fejezés 299 [181a]

⁷⁷⁷ az aszonyoknak [íráshiba.]

A VALÓSÁGOS KERESZTÉNYEKNEK.
TÜKÖRE

Pater juste. mundus te non Cognovit.
joan. 17. 25.

1749 Rodosto

[2a:] ELÖL JÁRÓ BESZÉD.¹

Az olyan embereknek szokási, akik nem avallás szerént viselik magokat, ki mondhatatlan. a leg okosabbak is² arról tsak igen gyengén irhatnak. mivel. az el tévelyedésnek uttyai veghetetlenek. a midön pedig el hagyják arendet.
5 a menyí fő, anyi féle út. és innét származnak evilágban. az a tsudálatos sok féle elme. tartás, hajlandóság, és a³ különböző szokások.

Tsak egyedül az Isten. aki⁴ mindenkor ugyan azon minde-
nüt, valahol uralkodik, azért az, igen haszontalan és semire
10 kellő munka, azt reménleni., hogy le lehesen irni az embereket., ugy a⁵ mint vannak. de a bizonyos. és hasznos munka. azt le irni. a mitsodásoknak kellene lenniük. mindnyájoknak.⁶ ugy mint kristus tanítványinak.

Esze szedvén mind azokat a tudományokat., a melyeket
15 nekünk adot az Évangéliumban., mindenkor. tekéllatesnek, mindenkor egy aránsunak talállják. a valóságos keresztyéneknek. meg változhatatlan szokását. a mely nem engedi hogy az emberekben. valamely olyas⁷ különbözőzés le-[2b:]-

¹ [Mikes a címlap versoján (1b), az Előljáró beszéd előtt különféle bejegyzéseket tett mintegy 15 sor terjedelemben. A beírásokat e kézirat végén a főszöveg után közöljük. — A fordító a fejezetek szövegének végén gyakran aláhúzta a kéziratoldalt; a következő fejezetek után nincs aláhúzás: 1, 8, 13, 15, 17, 19, 21, 26, 27, 33, 34, 35, 40, 46, 51, 52, 54, 56, 57, 60. Az aláhúzásokat kiadásunkban nem jelöltük.]

² is <azokrol> arról [arrol — <azokrol> fölé írva világosabb tintával.]

³ a [Beszúrás.]

⁴ aki [i—a-ból, vagy e-ből javítva.]

⁵ a [Beszúrás.]

⁶ mindnyájoknak [ok — javítva olvashatatlan betűkből;] ugy <a> mint [<a>] — beszúrás.]

⁷ olyas <változás> különbözőzés [külömbözés — <változás> alá írva.]

gyen, egyik a másikatól, mert a kristus mindenkor egy mindenikben.

A valóságos keresztyéneknek. ugyan ezen szokását. vagy jelit. (character) akarták tehát rövideden. le írni ebben
5 a könyvben. hogy pediglen az világosabban ki tessék., szükséges volt egy részt elleniben tenni, a rossz keresztyének. szokásinak. nem az olyan otromba vétkekről szollok., a melyeket még avilágiak is kárhoztatták, hanem csak a jó erkölcsről való tsalando gondolatokról szollok, a melyek-
10 ben gyakorta vannak az emberek.,⁸ és azokról afogyatkozásokról, a melyeket. akötelességinkről való tudatlanság.⁹ és a magunkhoz való szeretet rejtik el előttünk. a melyek mind azon által, ellenkeznek. a fő részeivel, a keresztyéni tudomanyának.

fel tették tehát előre a fogyatkozást, vagy a szines jó
15 erkölcsöt, a mely ellenkezik azal. a miben áll. a valóságos keresztyéni szokás. vagy jel, ezen két ellenkező dologból. mint egy hasonlítást tsináltak. és csak rövideden. az igazságok bizonyításit is fel tették. [3a:] Mint hogy pedig ezek az reflexiok sok féle dolgokról vannak. a melyek¹⁰ egészen
20 különböznek egymástól. azért, az olvaso meg nem ütközik azon ha láttya, hogy a mely reflexiok. egy mást követik leg gyakortáb. semmi szövetségek nintsen egymással; azt a szövetséget. nem is kel keresni. az ilyen meg röviditet munkában, hanem csak azt kel kívánni, hogy mindenik
25 reflexio igaz legyen. és hogy az igazság az melyet fel téssen, meg egyezék. a keresztyéni valással.

A mint is nem kel azokat¹¹ egymás után olvasni. valamint a historiát, mivel azok ugy mondván., mindenik keresztyéni jó erkölcsnek. rövideden. csak a veleje, és a melyekből lehet
30 egyet, vagy kettőt ki venni. egyszerre. és meg vizsgálni abból mint tselekedtenek. az el¹² töltöt időkben. mint tselekesznek. a jelen való napokban és hogy mint kellesék tselekedni jövendőben.

⁸ az emberek., <hanem> és [és -- <hanem> fölé írva.] azokról afogyatkozásokról, <sz> a melyeket.

⁹ tudatlanság. [n — sor fölötti beszúrás.]

¹⁰ a melyek <egy> egészen

¹¹ azokat [ot — beszúrás a két szó közt a sorban.]

¹² el töltöt [el — beszúrás.]

[3b:] Nem fognak talám semmit is látni ebben akis könyvben olyat. a mit nem láthattak volna más egyéb jó könyvekben; mind azon által. azt gondolták, hogy talám még valamely hasznára lehet közönségesen a hiveknek., hogy ha
5 ugyan azon dolgokat ilyen uj forma alát adgyák elejekben.

Ebben a munkában lévő igasságokra valo nézve. azt fogják mondani kétttség nélkül. hogy igen kevés keresztýének fognak üdvezülni. de hogy lehesen el távoztatni ezt a mondást.,? mivel etellességgel. meg egyezik az Évangýliumal. miért is kellene abban kételkedni, hogy a választottak száma oly kevés, mivel azt, sok helyt mondgya nekünk a kristus, azt mondgya. hogy az életre vivő kapu keskeny, az uttya annak nehéz. és hogy kevesen talállyák azt meg.

matth.
7. 13.
luk. 13.
24.

Ezek a szent lélektől származot¹³ igazságok. meg üsmértetik velünk, mitsoda rosztat okoz a magunkhoz valo vak szeretet. meg is vettetik velünk azt, a mit leg inkább betsüllünk magunkban. az Isteni [4a:] és a felebaráti szeretetre inditnak minket meg utáltattják velünk magunkot. és a¹⁴ világi tartásokat, és meg üsmértetvén velünk,
20 hogy nem vagyunk valóságos jó erkölcsűek. bé töltenek minket állandó aláztatósággal, a mely fundámentuma.¹⁵ egész vallásunknak.

Meg üsmértetik azt is velünk. hogy mitsoda szükseges szüntelen vigyázni magunkra, mitsoda szükségünk vagyon
25 a kegyelemre, hogy jót tselekedgyünk. és az irgalmaságra, hogy el töröllye azt a fogyatkozást. mely abban a jóban találkoznék. a melyet tselekeszünk [4b üres: 5a:]

A Valóságos keresztényeknek

Tüköre

1.

Tsak nem mindnyájan. a keresztények azért követik inkább a magok vallásokot. mint sem valamely más félét mert
30 abban születettek. és neveltettek.

☞

¹³ származot [szármázot-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁴ a [e-ből javítva.]

¹⁵ fundámentuma. [Első u fölött áthúzott vessző.]

A valóságos keresztény pedig, aki atanulást szereti, meg vizsgálva követi vallását. mert abban világos bizonyságokat talál.

A mi hitünknek leg első fundámentuma az, hogy meg tudjuk. miért avallás a [5b:] melyben vagyunk. valóságosab a más félénél, avallás dolgában, ugy más dologban is, a mit agyermekségben. és a neveltetésben az elménkre veszünk, a bennünk kemény gyökeret vett. mind azon által. az olyanok kik tsak azért követik vallásokot. mert abban születettek. vagy neveltettek, rend szerént gyengék hitekben, hogy ha tsak az Isten különösön valo malasztival meg nem erősziti őket, Minden kereszténynek, aki az oktatást szereti, ókal kel vallását követni, és hinni akristusban. azért, mert az okosság akarja. hogy hidgyenek ő benne, Együgyűség volna azt gondolni, hogy nem kel a vallásrol. okoskodni. mint ha avallás tartana az okosság vizsgálásától, avalóságos dolog, hogy nem szabad okoskodni a titkokról. és¹⁶ azokat akristusban. és azö anyaszent egy házaban valo hit által kel hinni, de szükséges magunkal el hitetnünk az okosság által, avalóságos okokat. amelyek ara kénszeritnek. hogy hidgyük akristusnak Istenségit. [6a:] mivel azután könnyen vethettyük magunkot, mind az alá, amit nekünk ki nyilatkozatot., ugyan ez is teszi az embert valóságos kereszténnyé.

rom. 1.
20.

Az Istenségnek azon a sugárán kívül. amelyet azIsten munkái által. oly fényeséggel teszi az emberek szemei eleiben¹⁷ világ kezdetitől fogvást. és a mely vétkeséké teszi őket, szent pál szerént. hogy ha nem keresik, vagy nem ditsöitik annak avilágoságnak¹⁸ eredetit., azokon a jövedöléseken, és tsudákon kívül, a melyeket egy más után láttyuk az irásokban. az¹⁹ első embertől fogvást. és a melyeknek bizonyságít. oly nagy szorgalmatosággal. tarttyák meg magok is a sidok., Az Isten az utolsó időkben. elküldé nekünk afiát, a kinek oly világosággal mutatta ki Istenségit. hogy tsak a világi elme. nem üsmérheti meg ötet, akristus azt

hebr 1.
1.

¹⁶ és <hogy> azokat

¹⁷ eleiben [Utána törölt vessző.]

¹⁸ avilágoságnak <kez> eredetit., [Törlés a sor végén.]

¹⁹ az első embertől

joan. 15.
22
et 24.

mondgya néküink, szolván a sidokról: Ha el nem jöttem volna, és nékik nem szollottam volna. Ha a tselekedeteket nem tselekedtem volna közöttök, melyeket senki más nem tselekedet, bünök nem volna, most pedig menttségek [6b:]
5 nintsen az ő bünökről., ezekből a szokból azt hózhattyuk ki,²⁰ hogy ha a kristusnak Istensége. oly erősen meg nem bizonyítatot volna. a mint meg bizonyítatot, nem lett volna vétek benne nem hinni. de egy szers mind azt is meg bizonyítyák a fellyeb valo szók. hogy az okok, a melyekért hinni
10 kel a kristus Istenségit, oly nyilvánóságosok. és valóságosok. hogy a jó értelemnek el kel azt magával hitetni, és hogy nintsen menttsége annak. aki arra nem hajol.

2 cor.
6.

act 4.
20.

1 joan.
1. 1.
act. 10
40.

joan. 4.
42.

A prophétiák, a melyek meg ígérték a kristust,²¹ a melyeknek minden tzikelyben valo bé tellyesedéseket láttuk. a
15 mely jövendöléseket tett akristus. azokat láttyuk a sidokon; az ő tsuda tételei, fel támadása. a szent léleknek láthatóképen valo le szállása, aki egyedül ada erőt az apostoloknak: mind ezek olyan dolgok. amelyek meg bizonyítyák akristusnak valóságos Istenségit., és mind azok abizonyóságok, kik életeket fel áldozták. az ő fel támadásáról. valo
20 vallás tételekért. mind olyan mártynomok. akik különböznek atöbbitől, ilyeneket semmi féle historia nem ád előnkben. a több már-[7a:]tyromok a hiteknek ereje által szenvedtek martyromságot, de azok akik látták a kristust.
25 és a kik szent pál szerént ött százan valának. martyromságot szenvedtenek. a fel támadásnak látásáért, és mind ezek látó bizonyóságok valának. bennünket még ölethetz. mondák ezek, de azt meg nem tilthatod néküink²² hogy azt ne mondgyuk a mit hallottunk, a mit szemeinkkel láttunk. és²³
30 kezünkkel tapasztaltuk., mi akristust fel támadása után láttuk, véle beszéllettünk, véle ettünk. már mi most nem a profétákra valo nézve hiszünk öbenne., mivel mi láttuk. és hallottuk ötet, ezek olyan dolgok, a melyeket mi meg nem

²⁰ hózhattyuk ki, [hózhattyuk ki, helyett; talán először hoztuk ki-t akart írni.]

²¹ a kristust, <és> a melyeknek minden [Az en szótag későbbi beírásnak látszik.]

²² nekünk [Az e fölött balra dőlő vessző.]

²³ és [s-t-ből javítva.]

tagadhattuk. a mint is hogy, egy sem tagadta meg közüllök. ugyan akristus Jésusnak fel. támadásáról valo bizonyosagok. változtaták meg az egész föld színét. ezek. az alá valo. tudomány, és fegyver nélkül valo emberek,²⁴ döjtöttök le a bálványokat. térítették meg akirályokat, a philosophusokat. és az országokat. ők látták, és bizonyították azt akülönös tsudát²⁵ avalóságos jonásról, aki el temetetet, és harmad napjára fel támadot. [7b:] akristus azt bizonyította nekünk, hogy más jel azon kívül nem adatik. azok, akik azt látták. hitték is mind²⁶ magokért, mind érettünk, de boldogok azok kik nem látván, azt hiszik.

matth.
12. 39.

joan. 20.
29.

Hogy ha akristus valóságos fel nem támadot volna. és a tanítványi ötet nem látták volna fel támadása után, tsalárdság lett volna adologban, a tanítványi is meg tsaltak volna, Leheté azt értelemel meg is gondolni, hogy anyi ember magára válalta volna egy hitetőnek adolgát, hogy mindnyájan meg is hallyanak azért, hogy valamely ki gondolt fel tamadásról, bizonyosagot tegyenek., és azt erősítsék, hogy az a hitető Isten volt; soha az emberi elme, az ilyen hihetetlen dolognak helyt nem ad, és ha szinte találkozt volna is egy²⁷ közöttök olyan, esztelen. aki ilyen tsaladságokat erősítet volna, leheté azt meg fogni, hogy anyi sok számu hamis bizonyosagok közül, valamelyike meg nem vallotta volna az igazságot a kinzásokban, holot semmi reménség nem volt ajutalomra.

[8a:] A kristus jesus fel tamadása, világosan. meg bizonyítván, ezen meg gyözhetetlen bizonyosagok által, ebből akövetkezik, hogy a mi okoságunknak el kel magával hitetni, hogy ő nem hitető volt. hanem Isten, a mint maga is meg mondotta nyilván, hogy ő Isten volna. ez így lévén. avalóságos keresztény. okosággal veti minden értelmét. azok atit-

2 Cor.
1. 5.

²⁴ emberek, <ők is> döjtöttök le [!]

²⁵ tsudát [vagy *tsodát* — beszúrás; az *u* (*o?*) helyén összefolyt a tinta.]

²⁶ mind <mind> magokért, mind érettünk, de boldogok [*ok* — beszúrás más színű tintával;] azok kik nem látván, [*nem* — beszúrás más színű tintával.]

²⁷ egy [Az *e* helyén egy hosszúszerű betűt kezdett írni;] közöttök olyan, <aki ilyen> esztelen. aki ilyen

mark.
16. 2.²⁸

kok alá. amelyeket ez az ember. s' Isten nyilatkoztatot ki néki, akár mely ellenkezőknek tettzenek is lenni az emberi okosság; ugyan az okóság is viszi arra. hogy az anyaszent egy ház alá vesse magát, látván azt világosan. hogy aztot 5 akristus fundálta, meg is igérte. hogy soha el nem hadgya.

A keresztyéni tudománynak szentsége is. igen hatalmas bizonyosága a mi vallásunk. igaz voltának, mivel a mint meg láttjuk ezután, semmi rosztat nem tselekedhetnének, hogy mindgyárt avallás az ellen ne állana. semmi jót nem tselekedhetnek. olyat, a mely ha tsak valamiben is. aláb valo ne 10 légyen. annál atekélleteségnél, mint²⁹ a melyet a kristus kíván töllünk., ez olyan Isteni jel, a mely fel nem találkozik. semmi más féle tudományban [8b:] valaki azért nem engedelmeskednék annak., a mit moyses, a proféták. a kristus. 15 és az apostolok hagytak nekünk, a hihetlenné lenne,³⁰ ha szinte a halottak fel támadván, oktatnák is, A kristus. avalóságos világosság a világban³¹ jött, hogy meg világosítsa a setéttséget. A szent lélek, elegendő képen, meg üsmértette avilágat. mitsoda vétek akristusban nem hinni. azigasságot, 20 a melyel tellyes volt. minden tselekedetiben, és beszédiben, és az itéletet. a melyet követet. a világ fejedelmén, tsak a vakok, vagy akik a setéttségben maradnak. vagy tsak a világi szem. nem láttya ezt a világoságot., mind azok, akiknek magok viselése tiszta. és akik az igazságot követik, 25 könnyen meg különböztetik, hogy ha akristus tanítása az Istentől vagyoné. azok, akik azö lábaihoz közelgetnek, mondgya az irás, azö tudományának folyását veszik. De az emberek. jobban szerették a setéttséget mint sem avilágoságot. a mely e világban jött. hogy őket meg világosítsa, 30 ugyan ezért is íteltetnek meg, mondgya az üdvezítő. [9a:]

luk 16.
31.
joan. 1.
5.
idem 16.
8.

idem. 1.
5.

joan. 1.
17.

deut. 33.
3.

joan. 3.
19.

²⁸ mark. 16. 2 [A 2-es után törlés, vagy javítás van, de a tinta szétfolyása miatt nem olvasható ki tisztán. A szövegben:] tettzenek [a. m. tettzenek]

²⁹ mint [Beszúrás.]

³⁰ lenne, [Második e—i-ből javítva, de a pontot nem törölte;] ha szinte [i—e-ből javítva.]

³¹ világban [vilagra-ból javítva.]

2.

Sokan az emberek között. csak a látható. és a³² materialis világot szemlélik és vizsgálják.

A valóságos keresztény pedig, mindenek felett. a lelki világot szemléli.

- ⁵ Minek előtte, a keresztényi kötelességeket meg vizsgáljuk, szükséges meg tekintenünk. hogy a valóságos keresztény mire fordítja mind azokat a dolgokat. melyek az ő személeiben mennek. a testi keresztények olyanok mint a szidok, kik csak a földi jókat tekintették és szerették, ugyan csak. ezekre³³ tzeloz. mostanában is. minden üsmerekségek, elmékedések, és indulattyok. csak nem mindnyájan a keresztények,³⁴ csak a szidagokat, a földet, a tengert, az embereket. és az oktalan állatokat tekintik. és semmit nem egyebet. De azt halgassák. hogy mit monda az Isten jónak, és mitsoda formában adgya személeiben mind azt, valami tudálatos, és Isteni a [9b:] természetben. mind a leg alább való állatokig., mitsoda különbségek találhatók. mind az ő természetben, mind az ő szokásokban, akikben az Isten gyönyörűségét mutatta ki jeleit mindenhatóságának, mind azok olyan tudálatos dolgok, amelyek az elmét kényszerítik meg üsmérni az ujját annak a hatalmas munkásnak, és szüntelen tudálkozva kel mondani Dávidal. mely tudálatosak uram a munkáid, mindeneket nagy böltséggel teremtettél, mind ezeket a munkákat csak testi személel tekinteni, ²⁵ annak gorombának kellene lenni, vagy esztelennek. ha azokat csak³⁵ történet szerint való dolgoknak tartaná lenni, a melyet meg nem lehetne egyeztetni az értelemel, és azok az állatok. oly tudálatosan vannak alkotva. hogy ugyan nehéz. lelki párátt. hogy nem tulajdoníthatnak, ³⁰ némelyeknek közüllök, a jób könyviben meg lehet látni. avilágnak tudálatosan való leírását, amelyben meg láthatják az emberek. a teremtőnek, mindenhatóságát. rendelésit, és nagy gondgyát. ha a magában³⁶ való meg

jóh

jóh

prov. 8.
3.ps. 108.
8.

³² a [Beszúrás.]

³³ ezekre <is> tzeloz.

³⁴ a keresztények, <nek,>

³⁵ csak <tor> [?] történet [Valószínűleg tollhiba.]

³⁶ magában [m-a-ból javítva.]

egyezése. ennek a látható, vagy materialis világnak tellyesé-
gel meg bizonyította. hogy nem történetből³⁷ való alkotmány,
[10a:] az anyaszent egy háznak, vagy is alelki világnak egye-
sége nem aláb való képen tündöklő,³⁸ és látható. az egyeség,
5 és ahasonlatosság mely az³⁹ ó, és az új testámentum közöt
találtatik, szintén ugy a szemiben ütökzik egy keresztény-
nek, valamint a napnak. tsillagoknak, szép rendel való
folyások.

rom. 1.
20.

A valóságos keresztény meg üsméri alátható dolgokban.
10 az Isteni kezét. a mely azokat alkotta, és amely azokat
tarttya, tsak az Istent tekinti minden teremtettt állatban.
melyek szemei⁴⁰ előtt vannak, láttya avilágnak tengelyét.
mely az ur munkája. meg hajolni az ő hatalma alat. és⁴¹
a föld felet való felhőket. kik követik annak akarattyát.
15 ki azokat vezet; láttya meddig terjed, a philosophusoknak
meg határozot elméjek, és atzél, ahol az okoságnak⁴²
engedelmeskedni kel. a hit, meg üsmérteti véle, a földnek
porában, a meg holt sok számu embereknek hamvát, akik
is készen vannak. meg halhatatlan formát venni magokra.
20 leg első parantsolattyára teremtőjöknek. amidön az ember-
nek fia el fóg jöni, hogy meg vizsgállya mindenikének tsele-
kedetit. és el válasza [10b:] akonkolyt a jó magtol. Mivel
eljö az az idő, amelyben mind azok, kik a koporsokban van-
nak, meg fogják hallani az Isten fiának szavát; És mind
25 azok, kik jó tselekedeteket tselekedtenek, akoporsokbol
ki kelvén, az örökké való életre fel támadnak, ugy azok is
kik roszt tselekedeteket tselekedtenek. azokból ki kelnek,
fel támadván karhozattyokra, Addig amég, aközönségesen
való fel támadásnak nagy titka, és nagy tsudája⁴³ véghez
30 menyen, ugyan azon hit ki nyilatkozatttya a keresztény-
nek, az Istennek lelke mint munkálodik a szent lelkekben,

jób. 8.
13. 24.
13. 37.
12.

matth.
13. 29.

joan. 5.
28. et 29.

³⁷ tör<he>ténetből

³⁸ tündöklő, [n—d-ből javítva.]

³⁹ az <uj> ó, és az új

⁴⁰ szemei <elo> előtt [Tollhiba.] vannak, láttya avilágnak ten-
gelyét, mely<et> az ur

⁴¹ és [s—t-ből javítva.]

⁴² az okoságnak <ho> engedelmeskedni kel.

⁴³ tsudája [ja — beszúrás.]

matth.
17. 10.

a menyeyi lelkek vigyázzván szüntelen körülöttünk azö parantsolattyából, és az ö irgalmas keze, mely aválasztot-takat vezet. ki gondolhatatlan, és meg foghatatlan utakon, láttya el fáradohatatlan serénységít az ördögnek, aki maga

1 petr.
5. 8.

5 után vonnya abünösököt, és aki azt keresi szüntelen. hogy el nyelhese mindnyájan az embereket; akeresztény azt is lattya, hogy mitsoda nehéz. ateremtet dolgokal. élni. ragasz-kodás nélkül, a miolta, az első embernek vétke. mind azokat annak hatalma alá vetette., a kit a kristus. világ fejdelmé-nek nevezi. a tsalárd jó-[11a:]kot fel fedezi, és fel keresi azt,

joan. 13
31

10 a mi akesorúségekben üdveséges, érzi magában az emberi szívnek meg romlását, és akegyelemnek erejét, a mely egyedül emelheti fel. ha elesik, üsméri lelkének gyengeségít, és a tiszta imádságoknak hathatoságát. kérvén az Istennek

15 segítségít, által láttya atitkokban mind azt. valamit a kristus tanyitot nékünk, egy szoval. mindenekben. tsak ezen lelki világ szerént tselekeszik, amelyet néki a hitnek szemei olyan jól ki nyilatkoztattyák, valamely jól lehet látni a földi dolgokat. hogy ha aláthato dolgokhoz. hajol,⁴⁴ nem egyé-bért, hanem. mint olyan modokhoz. melyek arra rendel-tettek., hogy a láthatatlan dolgoknak⁴⁵ üsméretire emellye-nek minket, és ezen üsmereettségből fel menyen az Isteni szeretetről valo nagy parantsolatnak bé töltésire, mivel kitsoda üsmérheti ötet, hogy ne szeresse.?

rom 1.
17.

25 Ihon ezt nevezi szent pál. ahitből valo életnek. mitsoda nyomoruságban vannak az olyanok, kik tsak a testi álla-tokrol. valo gondolkodásban., és azoknak birasában fog-lallyák a lelkeket.,? az Isten ö nékik olyan lelket adot, aki-nek⁴⁶ lehet magát táplálni Isteni gondolatokal. [11b:] mind

pa. 28.
18.

30 azon által azt tsak földi gondolatokal legeltetfk, Az ember meg nem foghattya a maga nagyságát: ö hasonlit az állatok-hoz. és azokhoz hasonlová lészen; tsak aromlando, és ve-szendő jók után fut, amelyek ötet semmi meg maradando boldogságra nem viszik, de söt még ellenben. az örökös nyomoruságra vezetik.

⁴⁴ hajol, <a> nem egyébert, [Törlés a sor elején.]

⁴⁵ dolgok<hoz emellyenek minket.>nak üsméretire emellyenek minket.

⁴⁶ aki<k>nek lehet magát<ot> [á—o-ból, t—k-ból javítva.]

3.

Sokan akeresztények. közül. hasonlítanak. az olyan esztelen követekhez. a kik el nem akarnák olvasni hogy mi vagyon⁴⁷ a parantsolatlyokban, és akik el tekozlanák, a követtségre vet fundust.

⁵ A valóságos keresztény pedig, olyan okos követ, aki szüntelen a parantsolatrol. gondolkodik, és aki fejdelmének tiszteletire fordította a fundust. melyet vett tőle.

A leg közönségeseb, és a⁴⁸ leg foghatatlanab vaksága. tsak nem mindnyájan az embereknek. hogy igen keveset
¹⁰ gondolnak aköteleségek meg tanulásával; ők evilágra küldtetek, azt tudgyák. hogy itt [12a:] kevés mulatások lehet, még is nem igyekeznek meg tudni azt. hogy itt mit kel tselekedni. Az ő kiralyok, attyok, a világra küldi őket, elegendő táalentumot is ad nekik, az ő követtségekre. de ők
¹⁵ viszá élnek azokal atáalentumokal, elejekben adgya atörvényt hogy azt meg tarttsák. meg magyaráza nékik minden akarattyát az Évangyéliumban; de azt nem olvasák, vagy ha olvasák is nagy hidegséggel. és bé töltik a szent jakab mondását. hogy meg nézvén magokat abban a szent
²⁰ tükörben, el felejtik, mihent annak hátat fordittanak, a mocskot. melyet magokon láttak volt, Az az atya, elejekben adgya testámentumát. a melyel örökösinek fogadgya őket. bizonyos okok alat, ők pedig nem olvasák, se parantsolatit, se leveleit, se atestámentumát annak a hatalmas
²⁵ Atyának, és el mulattyák meg tudni azokat az okokat. a melyek. vagy az örökségében teszik,⁴⁹ vagy onnét ki rekesztik őket., minden nap kiálttyák nékik. nyisátok meg azt a testamentumot, a melyet az Atyátok vérivel petséttette meg, és anyi sok bizonyosságoknak [12b:] vérekel. kik
³⁰ ötöt meg halni látták ti érettetek, meg fogjátok látni hogy mint vesztitek el azt a drága örökséget. a mely néktek rendeltetett volt, de ők ezen fel nem indulnak., leheté azt meg fogni. hogy az emberek anyira el merüllyenek az esztelen-ségben ? mivel abban más mód nintsen, vagy azt meg vallyák
³⁵ hogy nem keresztények. vagy hogy, esztelenek azért, mert

jac 1.
23.

⁴⁷ vagyon [n—k-ból javítva.]

⁴⁸ a [Beszúrás.]

⁴⁹ teszik, <vagy> vagy

magokat nem oktattatták a kereszteni kötelességekre. mind azon által, a föld tele. az ilyen vázhoz hasonló kereszteniyekele.

vannak olyan kevés számú kereszteniyekek, kik magokban
5 által láttyák, hogy a leg főveb kötelességek abban áll, hogy szüntelen olvasák az attyok testámentumát; hogy nagy szorgalmatosággal, és tisztelettel. vegyék magokban. a benne lévő oktatásokat, hogy atudosokal. magokat meg világosításák. és meg magyaráztassák. leg kisebik részit is annak. a mi
10 abban homályos volna, és valamint az Évangéliumi jó szolgák. a nyereségre adgyák a külömb féle tálentumokat, a melyeket vettek. az Isteni törvénynek követésire. meg tsalná. magát [13a:] aki azt gondolná. hogy elegendő avallásnak tsak⁵⁰ némely részeit meg tudni. a kereszteniyekek tartoznak meg tanulni. vagy magokat oktattatni,⁵¹ minden kötelességekre, és ez a kötelesség tovább terjed mint sem gondollyák, halgassák mit mond maga az Isten nekik: Az én törvényem. ate szivedben légyen., mindenkor szemeid előtt légyen.⁵² ted a nyakad körül, és kössed azt a karjaidra.
15 arrol gondolkodgyál, mind napal. mind éjel, Elmélkedgyél. az én ígéimről házadban ülvén, és uton járván. irjad azokat a házad küszöbire, és ajtaira, tanítsad ezekre fiaidot, és magyarázd meg néki., mi végre rendeltem a Céroniákat az ilyenekben foglalták tehát magokat a szentek, és mi is
20 tsak⁵³ így remelhettyük. azt az örökös örökséget. amely ígéletben vagon

prov. 6.
21

dent. 6.
7.

4.

Az emberek azt tarttyák. hogy vagon okok, kereszteniyekeknek nevezni magokat. a midön a titkokot hiszik, és a vallásnak részeit, külső képen követik.

30 [13b:] Avalóságos kereszteniye. mind azt semminek számálllya, hogy ha tsak. mind külső, mind belső képen nem követi a példákot. melyeket a kristus adot nekünk.

⁵⁰ tsak [Beszúrás.]

⁵¹ oktattatni, <a> minden

⁵² légyen. <a> ted

⁵³ tsak [Beszúrás halványabb tintával.] így remelhettyük. <tsak,> azt

5 **visgállyuk meg még az olyan roszt féle keresztényeket., a kik sokat tartanak magok felöl, olyan szin alatt, hogy tudgyák köteleségeket, de akik valósággal tsak olyan állapotban vannak. mint akik nem tudgyák; nem elég atitkokot hinni., nem elég olvasni, és halgatni atörvényt, mert valamint szent pál mondgya. azok akik atörvényt halgattgyák. nem lesznek azal igazak Isten előtt, de tsak azok igazulnak meg, akik azt követik. A farisaeusokot, és a doktorokot⁵⁴ nem vadolták azal, hogy a törvényt nem tudták volna, ök annak minden részit tudták, mind azon által, akristus. szüntelen valo átkot mondot reájak, mert nem követték azt a mit tudtak és hittek.⁵⁵ és a mire másokot tanítottanak. szent jakab apostol. arra tanyit minket. hogy az ördög is hiszi amit mi hiszünk. de a⁵⁶ [14a:] hit, tselekedet nélkül meg holt hitt, valamely fa jó gyümölsöt nem hoz. ki vágattatik. és meg égettetik. A midön akristus azt fogja mondani. menyetek el átkozotak az örökké valo tüzre., nem azt⁵⁷ fogja nékik mondani. mert nem hittetek, hanem azt, mert az irgalmaságnak tselekedetit, nem követtétek. hogy ha tsak. nem bövségeseb. ati igasságtok. az irás tudokénál, a menyeknek országában bé nem mentek: Legyetek tekéltetek. mondgya az üdvezitö, valamint ati menyei Atyátok tekéltetes: Ezt a tekélteteséget ugy nyerjük meg. hogy ha meg egyeztettyük életünket. akristuséval; Mi nékünk tsak egy doktorunk. és mesterünk vagyön. aki is akristus. ö nála vagyön egyedül az örök életnek igéje. ö egyedül az a nagy szegelet kö, a melyen áll, a keresztényi egész épület. szükséges minden okos embernek erre a köre építeni, ugy hogy amidön az esök. az árvizek, és a szelek a házunkra jönnek. el nem esik, mert a köre vagyön építve. A kristusra kel hát építeni.,
 10
 15
 20
 25
 30**

rom. 11. 18.

luk. 23. 11. 19.

matth. 7. 9.

matth. 3. 10.

matth. 25. 41.

matth. 5. 20.

matth. 5. 48.

matth. 23. 10.

eph. 11. 20.

matth. 7. 24.

1 petr. 4. 2.

⁵⁴ doktorokot [d—k-ból javítva; ot — beszúrás halványabb tintával.]

⁵⁵ hittek. [Első t—d-ből javítva.]

⁵⁶ a <tselekedet> [14a:] hit, tselekedet

⁵⁷ azt<rt> [t—é-ből javítva.]

coll. 3.
17.
rom. 12.
14.
matth.
16. 24.
matth.
13. 30.
joan.
15. 10.

egy szoval akristusban kel öltöznünk, A ki utánnam akar
jöni, engemet kövessen, a ki velem nintsen. ellenem vagyon,
és aki velem nem gyűjt, a tékozol. Ez így lévén, akik akris-
tust nem követik, azok véle nem egyesek. olyanok. valamint
5 és ágak. melyek nintsenek a szöllő tőkéhez foglalva., gyümöl-
csöt nem hozhatnak., meg száradnak. és atütre vetetnek,
mert mondgya akristus. mi semmit nem tselekedhetünk
nála nélkül. szent pál pedig arra tanit. hogy⁵⁸ tsak azok
üdvezülnek. akik hasonlítanak az Isten fiához, a mi urunk
10 Jesus kristusunknak ábrázattyához.

rom 8.
29.

eph. 4. 7.

1 Cor.
12. 4.

jac. 11.
17.

gal. 5. 6.

Mind ezekből láthatni tehát. hogy tsak egyedül ahit
nem elegendő az örökké valo⁵⁹ ditsőség el nyérésire, hanem
tellyeségel szükséges akristus életét követni, kiki találhat
abban. a maga rendéhez képest. sok féle példát., mert noha
15 a sok féle táalentum, (vagy ajándék.:) melyet az Istennek
lelke adgya nekünk. sok féle kötelességekre kötelez, de tarto-
zunk mindenkor ugyan azon lélek szerént viselni magunkot.
és ugyan azon Jésum kristust tekinteni minden beszédink-
ben. es tselekedetinkben, [15a:] némellyik követheti ötet,
20 az ő halgatásában. magános. és el rejtet életében, meg más,
az ő munkás.⁶⁰ és fáradozo életében, aki is tsak amások szol-
gálatyában faradozot., követhettyük ötet. az ő igasságá-
ban, irgalmaságában, kegyességében, türesiben.⁶¹ alázatoságá-
ban, felebaráti szeretetében; és noha lehetetlen volna nekünk
25 ezeket a jó erkölcsöket, azal a tekéltetéségel követni. mint
a mellyel a kristus követte. de az ő követői leszünk, tsak azt
tselekedgyük a mi töllünk ki telhetik. a melyet pedig el
mulatván. nem remélhettyük az üdveséget. mert a midön
akristus azt mondgya. hogy a ki hiszen. és meg keresztel-
30 kedik, üdvezül, a tselekedetek által valo élő hitet kel érteni,
szent jakab szerént., szent pál azt mondgya még nekünk.⁶²
hogy a kristus vallásában, tsak a szeretet által valo hit
használ.

⁵⁸ hogy <tsak> tsak [*tsak*] s betűje beszúrás; *tsak* — <tsak> alá írva.]

⁵⁹ valo<ság> ditsőség

⁶⁰ munkás. [á—o-ból, vagy ó-ból javítva.]

⁶¹ türesiben. [í — megkezdett b-ből javítva.] <h> alázatoságában,

⁶² nekünk. <a>hogy

5.

Legg több része az embereknek. akeresztényi tudományt abban aparantsolatban tarttyák, hogy másokal. ne tselekedgyük azt aroszat. amelyet nem akarnok hogy velünk tselekedgyenek

⁵ A keresztényi vallás töbre kötelez., és azt hagyja hogy másokat meg előzünk, és tselekedgyük [15b:] mind azt másokért, valamit akarnok, hogy mások tselekedgyenek érettünk.

Sokan akeresztények közül azt gondollyák, hogy az ó testámentumbéli tudomány.⁶³ tovább nem ment a természet törvényének parantsolatlyánál. amelyet tobiás a fiának hagyot,⁶⁴ és a melyet a pogányok is üsmerték, valamint asidok, ne tselekedgyed azt másal, amit nem akarnád hogy mások tselekedgyenek veled, De akristus, aki azért jött el, ¹⁵ hogy meg magyaráza. a torvénynek valóságos értelmét, nekünk azt parancsolta, hogy azt tselekedgyük masokért, amit akarnok. hogy mások tselekedgyenek érettünk. ebből áll rövideden az egész törvény., ez így lévén. hinnünk kell. hogy az ó törvény magában foglalta ezt atekelleteségre valo ²⁰ parantsolatot. és mind azokat az oktatásokat. melyeket tóbiás ad afiának, ha jól meg gondollyuk. ez a parantsolat. tsak rövideden. előnkben adgya atermészet⁶⁵ szerint valo igasságot, amelyet minden⁶⁶ emberekben oltotta az Isten. és amely ellen. soha senki úgy fel nem támadot., hogy magában ²⁵ meg nem üsmérte volna hogy roszul tselekeszik.

Igasságos dolog tehát, hogy azt tselekedgyem má-[16a:]-sokért. amit kívánnám hogy mások tselekedgyenek én érettem, Azt akarom hogy azok akik alattam vannak, meg adgyák nekem amivel tartoznak., nem kel tehát semmiben ³⁰ is el mulatnom azt, amivel tartozom azoknak akiktől függök, vagy azoknak. akik valamely joval voltak hozám, azt akarnám, hogy minden féle állapotban kegyeséggel, igassággal, hűségel, és szeretettel volnának hozám, hasonló képen kel tehát tselekednem nekem is, hasonló tekintettel, és tisztelet-

⁶³ tudomány. [Az u—o-ból, vagy a-ból javítva.]

⁶⁴ hagyot., [Beszúrás.]

⁶⁵ atermészet⟨n⟩ [?] szerint

⁶⁶ minden⟨ek⟩ emberekben

tob 4.
10.

matth.
7. 13.

tel. kel lennem felebarátomhoz., mint a melyel⁶⁷ akarom hogy légyen hozám. örömmel látom ha nékem meg botsátanak. meg kel hát nékem is botsátani; Azt akarnám, hogy engemet meg segitenének. és hogy meg előznék lelki. és testi
5 szükségimet, szükséges tehát hogy én is meg előzek másokot a menyiben töllem lehet., A nekem igen nehéz volna ha tsuf-ságot üznének belöllem. ugy kel tehát másokkal tréfáldonom. hogy a tréfát okoságal. annak tiszteletire és kedvire fordítsam, a kivel tréfáldodom; Azt én örömet kívánám.
10 ha szeretettel. intenének [16b:] meg fogyatkozásimról, a melyekből magamot meg jobbithatom, és hogy a többit el szenvedgyék. és meg botsásák. hasonló képen kel bánnom az én atyám fiaival,⁶⁸ így kel tehát gondolkodni atöbbsiről is. Mindenitek szolgállyon egyik a másikának, a vett ajándék
15 szerint, mint az Isten ajándékinak hü sáfári. mondgya szent Péter.

A szentek fel áldozták életeket azokért, kik az ő segit-ségekhez folyamodtanak.⁶⁹ ámbár sokan azok közül. soha nem kérték is segittséget., de meg tselekedték, mert érzet-
20 ték, hogy hasonló alkalmaságokban. ök is kedvesen vet-ték volna a segittséget. óh mely kevesen követik ezt az Isteni törvényt, még akönyü dolgokban is? de még ellenben, menyi vagyon. olyan., aki olyan rosztat tselekeszik, amelyet nem akarná hogy mások tselekednének véle.? mind azon ál-
25 tal, hogy valóság. Isten fiának mondhasa valaki magát., nem elég rosztat nem tselekedni, mivel tellyeségel tartozik jót tselekedni. és nem tsak jót kel tselekedni. hanem ha meg lehet, atekélleteség azt kívánnya, hogy a jobra igyekezünk.

[17a:] Némelykor igen nehéz választást tenni a jó, és a jobb
30 közöt; ebajos volt gyakorta a szenteknek is., kételkedtek azon. ha egy dolgot meg tselekedgyéké inkább, mint sem a másikát. ha szollyanaké, vagy halgasanak; de ezt a parantsolatot,⁷⁰ hogy azt tselekedgyük másokért. amit akarnok hogy érettünk tselekedgyenek, és a mit láttak. hogy az-

⁶⁷ a melyel [Utána egy megkezdett, de félbehagyott hosszúszerű betű.]

⁶⁸ atyám fiaival. <nékemis,> így kell [Törlés a sor végén.]

⁶⁹ folyamodtanak. <noha> ámbár [ámbár — <noha> főlé írva.]

⁷⁰ ezt a parantsolatot, [Javítva ez a parantsolat,-ból.]

phllp 1. 11. Istennek⁷¹ leg nagyob. ditsőségire lehet. azt tellyeségel. véghez vitték.

joan. 15. 12. A parantsolat melyet adok néktek. mondgya akristus, az, hogy ugy szeresétek egy mást, valamint én szerettelek titeket. Az Attyának pedig azt mondgya. szolván az apostolokrol. és az ő képekben, mindnyáján a hivekről, ugy szeretted őket, valamint engemet szerettél, meg másut azt mondgya., az Atya ugy szerette a világot. hogy azért. az egyetlen egy fiát adta, Ez a szeretet pedig, mondgya. akedves apostol. abban áll, hogy nem mi,⁷² az Istent, hanem az Isten szeretet minket elsőben. Az Istennek, és a kristus Jésusnak, az emberekhez valo szeretete., meg előző szeretet., és mint hogy tartozunk ugy szeretni má-[17b:]sokot, valamint az Isten. és akristus szeretet minket. ebből azt kell ki hozni, hogy tartozunk egy mást szeretni meg előző szeretettel. ugyan ez által is mondgya az üdvezítő. hogy egyeké lészünk mindnyáján, valamint ő egy az Atyával. hogy mi benne leszünk, és a kristus mi bennünk. siessünk tehát ahoz a titkos egyességhez. fel áldozván mindent azért. hogy meg előzhesük. egyik a másikunkot: adgyuk el ugy mondván, mindenünket. hogy meg nyerhesük. azt a menyei el rejtet kintset, és azt a⁷³ meg betsülhetetlen gyöngyöt. mint hogy pedig az a parantsolat magában foglallya. az egész törvényt. a világos. hogy azok. akik azt nem követik, vétkeznek atörvény ellen.

1dem 17. 23. 10

1dem 3. 16. 15

1 joan 4. 10. 20

joan. 17. 21. 25

matth. 13. 44. ez a tanítása. szent jakab apostolnak.

11. 10.

6

Nagyob része akeresztényeknek. tsak testi tekintetből. választtyák magoknak. az életnek rendét.

A valóságos. keresztény pedig, az Isten lelke által választtya azt

30 Igen közönséges dolog azt látni, hogy a⁷⁴ szülék [18a:] rendelik el. gyermekeknek hivatallyokot, vagy az olyanok kik szabadosok. ők magok választtyák azt magoknak, abban

⁷¹ azIstennek [I—t-ből javítva.]

⁷² nem mi, <hanem> az Istent, [Szóvégi t — beszúrás.] <szereket minket elsőben.> hanem az Isten szeretet minket elsőben.

⁷³ a [Beszúrás.]

⁷⁴ a [Beszúrás.]

pediglen egyébire nem vigyáznak, hanem a nagyra vágyásra. a haszonra. az élet béli alkalmatoságokra, a nyugodalomra. vagy a szükségre, mind ezek testi tekintetek. és gyakorta veszedelmesek, ezek is okozák gyakorta a sok féle hivatalokban lévő emberek között a rendeletlenségeket; mert leggyakrabban azokra nem hivatattak még is azokra adgyák magokat. és elegendő értelmek nintsen hogy azokat⁷⁵ jól végben vigyék

A tisztességes életnek módgyai,⁷⁶ el nem rekesztenek az üdveségtől., de némelyiknek olyan illik, a mely másnak kárhoyzattyára lészen., A valóságos keresztény pedig egyenlő képen tekinti mind azokat a hivatalokat, melyek hozzá illendők. az Isten eleiben járul gyakorta, hogy halgassa az ő szavát., és magát az alá veti. amit vagy az ő szent akarattya sugarol. vagy a mit a keresztényi okosság ád eleiben. de hogy magát meg ne tsallya. okos, és értelmes embereknek jár tanátsokon. rend szerént, ugyan ez által⁷⁷ is mutattya meg az Isten azt, amit Isteni hivatal-[18b:]nak neveznek, ugyan ez is viszi a valóságos keresztényt. inkább egy hivatalra, mint sem a másikára. minden más féle út, vagy tévelygésre. vagy veszedelemre viszi az embert, mindenek felet arra kel vigyázni. hogy a hivatalokban való választás. melyek másokat tekintik. ugy mint alelki pásztorság, a bíroság, vagy a doktorság. sokal nagyob vigyázást kíván., mint sem az olyanok, a mellyek. tsak a választó személyit tekintik., más képen rettentő számadásra adgyák magokat a vétkekért,⁷⁸ mellyekben eshetnek., A midön akristus Jésus tagjainak szerentséjekben,⁷⁹ vagy élettjekben. jár adolog, a nem elég hogy tsak azt tselekedgyék a mi leg jobb, hanem bizonyosnak is kell abban lenni. hogy elegendő ajándékok⁸⁰ vagyon arra. hogy azokról végezessenek. mivel. az Isten. ugy osztogattya az ő külömb féle ajándékit⁸¹ az embereknek, amint néki

élet. 4. 8.

⁷⁵ azokat <h> jól

⁷⁶ módgyai, <ki> el [el — <ki> fölé írva.]

⁷⁷ által [á—ó-ból javítva.]

⁷⁸ a vétkekért, mellyekben [v—m-ből javítva.]

⁷⁹ szerentséjek(ből)ben,

⁸⁰ ajándékok <is> vagyon arra. [<is> — sorközi beszúrás; arra. — beszúrás.]

⁸¹ [Sorrégen:] a [új sor elején:] ajándékit

tettzik., ugyan az ő lelke. és ajándéki szerént kel intézni az embereknek, amagok hivatallyokat⁸²

Hogy ha a klastromokban.⁸³ tsak azért kell. menni, hogy el hadgyák. a világi meg romlást. hogy penitentziát tarttsanak. ⁵ hogy egészen, a sanyaru-[19a:]ságra adgyák magokat. és hogy a magok akarattyok követésiért valo veszedelmet el kerülhesék. egy szoval. hogy tekéletesebben követhesék a kristust. és hogy a kristusban öltözhesenek, valamint szent pál mondgya. ezek tehát az egyedül valo okok, a melyekért ¹⁰ a szerzetes életet kel kivánni. mivel atöbbi. arendeletlenségeknak okai,

De amidön az egy házi rendre akarják magokat adni, mindenek felet leg inkább akkor kel vigyázni az Isten szavára, ¹⁵ A kristus sok helyt mondgya nekünk, hogy ötet az Attya választotta., hogy ő nem magától jött el. hanem az Attya küldötte; Az apostolinak meg azt mondgya. hogy nem ők választották ötet, hanem ő valasztotta őket. szent pál. azt mondgya. hogy senkinek nem kel magának tulajdonítani a papi tiszteletet, hogy ha tsak. arra úgy nem hivatatik mint ²⁰ Aaron. Mitsoda vakmerőségek. lehet tehát az embereknek., a mint azt láttyuk minden nap. magokat a papságra választani, és az egy házi méltóságokra? Nem lehet más rendet [19b:] adni. azoknak eleiben, kik azokat méltán akarják fel venni. mint amelyeket szent pál ad timothéusnak. Ne illessétek az urnak kristusit. se ne vádollyátok az urnak ²⁵ valasztottit., hanem itéllyék meg ők magokat. a szent igék szerént, a melyeknek ők meg tartoi. és sáfári.,⁸⁴ rettegjenek pedig akkor, a midön tsak a magok választása emelte fel őket arra a nagy méltóságra, és nem akristus lelke. és aző felyebvalojok.. A papok. a földnek soja. és az igen félő, hogy az olyanok. akik tsak emberi tekintetért mentek abban a szent ³⁰ rendben. ne legyenek olyanok mint az izetlen só. a mely tsak elvetni valo. ők avilágnak avilagosága, meg kel világosítani mind azokat. kik aházban vannak; fényleni kel nekik az ³⁵ emberek előtt. akiket arra kell. vinni. hogy ditsöittsék. a

⁸² hivatallyokat [o—a-ból javítva.]

⁸³ a klastromokban. <oda> tsak

⁸⁴ sáfári., <reg> rettegjenek

joan.
8. 42.

idem.
15. 16.

hebr
5. 4.

1. tím
3. 2.

ps. 104.
15.
rom 8.
33.

matth.
5. 13.

menyei atyát, példát adván nékik ajó tselekedetekre., szükség-
 séges tehát. hogy a menyei Atya. a világoságnak atya.
 tegye őket agyerttya tartokra. hogy világosítsák. az anya-
 szent egy házat, mely aző háza, hogy ha. ozát oly keményen
 5 büntették meg, azért. hogy a szekrényt akarta tartani hogy
 elne esék. miképpen fognak. bálni azokal., kik az elő mene-
 telért. vagy [20a:] ahaszonért ádozo papoká merik mago-
 kot tenni, és kezekben venni, a szenteknek szentit. hogy ha
 több számot vesznek azoktól. akikre többet biztanak, hová
 10 léznek azok, akik magok keresték. magokra tenni arettentő
 terhét. az oltári szolgálatnak.

7

Tsak nem mindnyájan akeresztények. azt gondollyák. hogy
 sokat tselekesznek. ha bizonyos orákot az imádságban,
 vagy az elmelkedésben töltenek.

15 A valóságos keresztény. pedig azt tarttya, hogy tartozik.
 szüntelen imádkozni.

Nagyob része akeresztényeknek. azt tarttya hogy eleget
 tészén köteleséginek, ha egy néhány orát az imádságban tölt
 el, atöbbit pedig,⁸⁵ amulattságban. és a hejában valóságban
 20 tölti el. mind azon által, akristus arra tanyit, hogy szüntelen
 kel imádkozni, szent pál meg tanyit. hogy mi modon lehesen
 ez az imádság. amely is nem más, hanem hogy mindenkor az
 Istenre fügeszük lelki szemeinket. akár egyetek. akár igya-
 tok, vagy akár mit tselekedgyetek, mondgya nékünk, de
 25 azt mind az Isten ditsőségire valo nézve tselekedgyétek. ki
 ki észre⁸⁶ [20b:] veheti ebből, hogy mi formában kel követni
 ezt aparantsolatot, ugyan az Istenben, mondgya ezen apos-
 tol. hogy eliünk, mozgunk. és maradunk, mihent aző lelke
 rollunk el távozik, meg halunk, és porrá leszünk. minden
 30 szem pillantásban vesziünk az Istentől. és⁸⁷ minden szem
 pillantásban vagyon szükségünk hogy tölle kérjünk. vakság-
 ban volna az olyan., aki nem látná. hogy mitsoda szükséges
 nékünk. szüntelen. aző segittségit kérnünk, nagy háláadat-
 lanok is volnánk, ha el fordittanak szemeinket arról a

luk. 18.
1.

1 Cor.
10. 3.

act. 17.
18.

ps. 103.
25.

⁸⁵ pedig, <vo> amulattságban.

⁸⁶ észre <veheti> [20b:] veheti

⁸⁷ és minden [é — megkezdett m-ből javítva.]

rom
11. 4.

minden hato kezrol. amely szuntelen segit minket, minden munkainkban, aki meg foghatatlan turesel. varja. hogy gondolkodgyunk udivesegunkrol, es akinek gondgya vagyon eletunkre, meg akor is. a midon vetkezunk.

ps. 69. 2.

⁵ Akar mely foglalatosagban volnank is, miert nem emelhetnok fel elmenket az Istenhez, vagy azért hogy ditsoit-
tsuk, vagy segittsegit kerjuk, meg emlekezven belso kepen.
ezekrol a szokrol. melyek szuntelen az anyaszent egy haz-
nak⁸⁸ szajaban vannak, uram figyelmez az en oltalmomra,
¹⁰ en Istenem sies az en segittsegemre: judith. mind imad-
sagokal. mind bojtolésekel. keszult volt ahoz a nemesi tsele-
kedethez, amelyet az Isten. ada el-[21a:]mejire: a jo alkalmas-
tosag elotte volt hogy veghez vigye; mind⁸⁹ azon által. el
halaszttya, es elsoben. a holofernes agya⁹⁰ mellé le borul.

judith 9.

¹⁵ hogy a menyei segittseget kerje, a midon⁹¹ pedig el akarna
vagni a fejet. egyik kezében ahajat tartván, a másikában
akardot. fel emelve. meg állapodik, és mondgya ujontában.
en Istenem. mostanában adgy erott nekem. Ez olyan tsudála-
tos példa, mely meg bizonyittya a szuntelen valo imadságnak
²⁰ szukséges voltát, a mely nem egyéb szent agoston szerént.
hanem aszivnek ohajtása, és indulattya. eztet kell kérni
akristustól. valamint az apostolok kérték mondván. uram
tanits meg minket imadkozni, aszivnek indulatiért lészen ő
jelen imadságinkban. és tészí foganatosá kérésinket. valahal

luk 11.
1.

matth.
18. 19.

joan. 14.
15. 16.

²⁵ két vagy három személy esze gyülekezik az en nevemben.
mondgya akristus. en közöttök lészek, és akár mit kerjetek
az en nevemben. meg nyeritek azt. az en menyei Atyámtól.
Hogy ha pedig az Isten mindgyárt meg nem halgat minket.
erősebben kel imadkoznunk. és inkább kel kiáltanunk. vala-
mint a jérikoi vakok tselekedének., és akoron meg nyerjük
³⁰ kérésünket. tsak a kristus nevében kerjünk

[21b:] A különös. és órára szabot imadságok, igen ditsé-
retesek, követik azokat az órákat, amelyeket⁹² az üdvezítő

⁸⁸ egy ház(ában)nak.

⁸⁹ mind-(azo) [Törlés a sorvégi margón; új sor elején:] azon által

⁹⁰ ágya [Utána egy félbehagyott *m* betű a sor végén; új sor elején:] mellé

⁹¹ a midon <el> pedig el akarna vagni [Törlés a sor végén.]

⁹² amelyeket <attz> az üdvezítő éttzakákon

matth.
15. 8.

éttzakákon töltötte el sokszor csak magánosan a hegyeken. és apusztakban, de a szóval való imádság közben. soha sem kel el mulatni. a szivbéli könyörgést. akristus azt mondgya a sidokrol., ez a nép, tsak az ajakával tisztel engemet. de a szive mesze nagyon töllem. ugyan ezen történik gyakorta azokal., kik meg elégesznek némely szóval való imádságokal, vagy atemplomban. vagy különösön a magok házoknál. Ámbár akirályok tiszttyeinek légyen is bizonyos időkbén nyugodalmok, de aleg buzgobbak közöttök. sziveknek nyugodalmat nem adnak., szüntelen azon gondolkodnak, hogy miképpen. tettzhessenek fejdelmeknek, és hogy mi formában mehesenek hová tovább eléb kedviben.,

matth.
6. 8.

10

A rendel való elmelkedések is hasznosok. de tsak a magához való hizelkedestől meg tudgya magát örizni az ember., mivel sokan. jobbaknak tarttyák magokat azért. hogy egy nehány oráig elmékedtenek olyan gondolatokrol., a melyek [22a:] egy fő auctor szerént. inkább származnak az elméből, mint sem aszivből. avalóságos érdem az, hogy szüntelen elmékedgyenek. erőltetés, és mutogatás nélkül,⁹³ meg egyeztetvén avilági foglalatoságot azal a szivbéli indulattal. amelyről ide fellyeb szollottunk. és azal. a menyei foglalatoságokal, a melyekről szól szent pál nekünk

philip 3.
20.

8

Igen kevesen vannak az olyan keresztények. akiknek unadalom nem volna az Istenről való beszélgetés.

25

A valóságos keresztény pedig nehezen halgattya, amásrol való beszélgetést. az Istenről való beszélgetes néki mindenkor ujnak, és kedvesnek tettzik

matth.
17. 34.

30

Az ember rend szerent olyanrol. beszél. leg inkább, a mi asziviben uralkodik. ugyan ezt is hija akristus. az emberi sziv kintsének. azt mi már meg szoktuk látni. hogy az emberek egy mást terhelik, sok perlekedésekkel. bajos dolgokal. vagy mulattságokal, soha pedig elnem unnyák ezekről beszélni. a [22b:] bizonyos jele, hogy aszivek⁹⁴ oly tele az ilyen dolgokal. hogy nem férhetnek meg benne, a szent

⁹³ nélkül, <és> meg egyeztetvén

⁹⁴ aszivek <tele> oly tele

joan.
3. 31

előjáró. azt mondgya hogy aki a földből veszi eredetét. a föld., az üdvezítő azt mondgya, hogy a száj. a szívnek bövségiből beszél. Egy jó mester ember. azon nem panaszkodik, hogy minden nap. a munkájáról. és a nyereségről gondolkodik. egy nagyra vagyó. mindenkor azon törődik hogy mehesen eléb. egy fősvény. nem szánnya az időt, a melyet a kintse gyűjtésiben tölti el. és a szerzésben. el faradhatatlan. senki sem fárad el.⁹⁵ a gondolatban, se a tselekedetben. a midön kívánságinak eleget akar tenni, tsak épen az Istenről valo gondolat, és a menyei dolog unadalmas, meg is mutattyák, hogy ezekel keveset gondolnak.

philip
3. 20.

A keresztény, aki az első parantsolat szerént. egész szivéből, lelkéből, és erejéből szereti az Istent, nem unya meg rolla beszélteni., ez neki minden pere, minden nagy dolga. és minden gyönyörüsége. immár azt meg hallottuk szent páltol hogy a keresztényeknek tsak a menyei dolgokrol kell beszélteni, hogy ha meg tekéntyük az Istennek ditsőségít. a melyben reméllyük hogy még részesülünk. vagy az ő hatalmát. a melyet hirdeti mind az, a [23a:] mit szemünkel láthatunk., vagy az ő joságát. a melynek valóságát minden szempillantásban tapasztallyuk., mind ezekre valo nézve. szüntelen kell magunkban éreznünk, aszeretetet. és az álmélkodást. soha nem is kell meg unnunk. az annyi jók kezdőjéről valo gondolkodást. hogy ha meg tekéntyük az ő igazságát., a melyért retteghetünk, vagy az öirgalmaságát. a melyre oly szükségünk vagyon., mindenik oly igen illet minket, hogy meg foghatatlan dolog, miképpen lehet annyi sok embernek, a hejában valo beszélgetésben eltölteni azt az időt, a mely nekünk azért adatot, hogy meg engesztellyük azt az igazságot, és el nyerhesük azt az irgalmaságot. akristus azt mondgya nekünk. hogy az ítélet napján. az emberek számot adnak. minden hejában valo beszédekről., mert a beszédinkből igazitattunk meg. és abeszédinkből karhoztatunk. ugyan azon beszédekből. a melyek a szájból ki menvén, tisztátalan-ná tészik az embert. mert olyan szivből erednek, a melyből folynak ki a rosz gondolatok, azt ki ki tudgya, hogy az okosság arra kényszerít némelykor. hogy tsak közönséges dologrol

matth.
12. 36.

⁹⁵ fárad el. a<midön>gondolatban,

joan.
8. 47.

luk. 14.
32.

- beszéllyünk, és halgasuk el az Isteni dolgokat, követvén az üdvezítő mondását, hogy nem kel az ebeknek vetni a szent dolgokat. se a sertések eleiben a gyöngyököt. de meg ugyan azon okoság. arra [23b:] kényszerít, hogy el kerüllyük társaságát az olyanoknak akik nem Istenesek. nehogy részt vegyünk tselekedetekben, eszerént üsmérhetni meg pedig az olyanokat, aki Istentől vagyon, a halgattya az Isten ígét. de azok a kik nem halgattya. nem Istentől. vannak, soha nem is érzik magokban azt a szent buzgoságot. a mely égeté
- 5 az emmausban menő két tanítványnak sziveket. a midőn akristus meg jelenék nékik uttyokban. és meg magyarázá nékik az írásokat. nem is elegendők arra hogy meg érezhesék. a szent beszélgetésekben lévő gyönyörüséget. és hasznot. mert nem Istentől valok.
- 10
- 15 A valóságos keresztény pedig. még akkor is, amidőn az elmének szüksége volna a nyugalomra, talál sokféle okos modot a⁹⁶ nyugasztalásra. noha az Istenről szeméit el nem veszi. A természetnek ki merithetetlen tsudái. amely is tsudálatra méltó a leg kisebb részeiben is, mind ezek végphetetlen⁹⁷ fel jedzésre méltó mulattságos dolgokat adnak az elmének., és a melyek. az elmének fel háborodása nélkül, vezetik természet szerént a keresztényt arra, hogy tsudállya. és ditsérje a világ kezdőjét. ugyan eszerént is megyen egy Istenes lélek. a foglalatoságról. amulattságra. a mulattságról. a foglalatoságra, soha el nem vevén szeméit. szivének szerelmesiről.
- 20
- 25

[24a:] 9

Tsak nem mindnyájan a keresztények. az Istent. a pokoltol való félelemből szolgállyák.

- A valóságos keresztény az Istent, tiszta szeretetből szolgállyá. vagy is leg aláb. az örökös jutalomnak remélléséért.
- 30

Három féle indulat viheti az embereket az Isteni szolgálatra. vagy a büntetésnek félelme. vagy az örökös jutalomnak reménsége. vagy pedig a tiszta szeretet. mely semmi hasznát nem tekint. azt valóság el mondhatni hogy az

⁹⁶ a(1) [?] nyugasztalásra.

⁹⁷ végphetetlen [Beszúrás.]

első indulat nem elegendő csak magánosan. sohult azt fel nem találhatni a szent írásokban. hogy szolgállyad az Istent csak azért. hogy elne kárhozál. orosz szolgának jele az. aki csak averéstől fél.

- 5 A jutalomnak reménsége nem volna ugy mondván tekéletes indulat, hogy ha meg válhatna aszeretettől. másként ez az indulat haszon kereső volna, az Istent csak azért szolgálni hogy boldogok lehesünk. meg nem egyeznék tellyeségel ezel a parantsolatal., hogy mindenek felet szere-[24b:]sük az Istent,
10 és inkább mint magunkat. Ez a reménség mindazon által, igen keresztényi reménség. mivel rend szerent a szeretettel együt vagyon és hogy az örök jutalom nem más hanem az Isten maga. Az Isten mondá ábráhamnak, én leszek ate véghetetlen jutalmad. Ezen értelem szerent. az örökké való boldogulásnak kívánsága, igen fő ösztön arra, hogy fel
15 ebrésze lágyságinkot, a melyben gyakorta esünk. Dávid, és csak nem mindnyájan aszentek. a boldogságnak reménségivel bátorították magokot. a nehézség ellen. a melyel⁹⁸ vagyunk aszenvedéshez, mind azt, valamit itt szenvedünk,
20 mondgya szent pál. nem hasonlithatni ahoz aditsósághez, mely minket vár. de mind azok a szentek akor éltek ajutalomnak reménségével, minek utánna nagy jeleit adták volna szereteteknek,

ps. 108.
112

2 cor.
4. 17.

- A harmadik indulat. atiszta szeretet, az Isten egyedül
25 nagy,⁹⁹ egyedül jó. egyedül szeretetre méltó, és ötet kellene szeretnünk, ha szinte semmi jutalmat nem ígérne is, így is töltenök bé ezt a parantsolatot., hogy szeresük az Istent inkább mint magunkot, voltak olyan szentek, kik¹⁰⁰ azt a gyönyörüséget, hogy az Istenhez való szereteteket it meg
30 mutathassák, na-[25a:]gyobra betsüllötték az örömnél,

⁹⁸ a melyel <vagyuk> vagyunk [Két sorral följebb:] fel ebrésze [ékezethiba, helyesen: ébresze]

⁹⁹ nagy, [n—m-ből javítva.]

¹⁰⁰ kik <a gyönyörüséget., hogy it meg mutathassák az Istenhez való szereteteket aszenvedések által. nagyobra> azt a gyönyörüséget, hogy az Istenhez való szereteteket it meg mutathassák, <na gyobra a szenvedések által.> na-[25a: margóra:] gyobra [A javítás az áthúzott sorok alatt; a javításra a kéziratban † jel utal, de ezt a javítás előtt nem ismétli meg Mikes.]

melyet remellették el érni a boldogságban. Ne a halált uram. ne ahalált. akár mely boldogság várjon is engem menyekben. hanem hogy mindenkor szenvedgyek, azért hogy hová tovább jobban meg mutathasam hozád valo szeretetemet. talál

5 nem tsak. pázziai szent magdolna tett Istennek ilyen könyörgést, mivel szent bernárd. aki oly böltsen¹⁰¹ meg különböztette atiszta szeretetet, az örökös jutalomért valo szeretettől. minden kétség nélkül. aző buzgo szeretete is elhatot anyyra,

rom 9. 3. 10 Ilyen szeretettel szerette szent pál akristust, de sött még azt kívánta hogy tölle el rekesztessék, tsak az ábrahám fiai ötöt meg üsmerjék, sokan meg botránkoztanak. szent pálnak ezen a szován, és meg nem foghatták. hogy olyan nagy szent, aki oly igen szerette az Istent magát arra ajánlotta.

15 hogy az Istentől el választassék. szent Chrysostomus magyarázván szent pálnak ezt a levelét. azt mondgya, adgyanak nékem olyan szivet. a melyben anyi szeretet légyen mint a szent páléban. akkor meg fogja tudni, hogy mitsoda nagyá lehet a szeretet. menyire [25b:] mesze vagyunk mi az olyan tekéletességtől. főképen azollyanok; kik az Istent., tsak a kárhozatnak félelmiből szolgállyák,? nem vettük a szolgálatnak lelkét, mondgya szent pál. hogy még afélelemben élyünk, hanem az Isten fogadot fiainak lelkét. amelyben kiálttyuk. Atyánk. szent jános azt mondgya nékünk, szolgálván azokrol. kik tsak félelemből szolgállyák az Istent: hogy félelem nits¹⁰² aszeretben., hanem atekéletes szeretet ki rekeszti a félelmet, mert a félelemnek gyötrelme vagyon., és aki fél, nem tekéletes aszeretben; szeresük tehát az Istent, mivel ő szeretet bennünket előbször. nem hogy arosz keresztények szeretnék az Istent. örömet ellene mondanának néki. és szivesen avétekre is adnák magokat. hogy ha a büntetéstől nem félnének. semmi öket meg nem tartoztattya, se atölle vett jóknak háládása, se az ő országának boldogsága. keresztényeké az illyenek.?

rom 8. 16.

1 joan 4. 18.

¹⁰¹ böltsen [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával. A következő bekezdés elején:] még <d> azt kívánta

¹⁰² nits [a.m. *nítis*]

Nagyob része a keresztényeknek, sokal. keveseb tisztelettel mennek az Isten eleiben. mint sem az emberek eleiben.

A valóságos keresztény pedig ugy vagyon az [26a:] Isten előtt, valamint egy halálra ítéltetet bünös egy király előtt.
5 akitől várja kegyelmezésit.

1 Cor
15. 22.

Mindnyájan az emberek vétkeztenek Ádamban. mindnyáján meg érdemlették az örökké valo halált, kevesen is vannak olyan keresztények, kik meg nem szegték volna. a kereszttségben tett fogadásokat, akik különösön valo vétkekért. meg nem érdemlették volna ahalált. mind azon által azok anyomorultak. idegenséggel vannak az Isten előtt, aki őket meg fogja ítélni, és aki láttya sziveknek. leg belső részeit, keveseb tisztelettel mennek eleiben, mint sem egy olyan ember eleiben, akitől tartanának. ki sem mondhatni,
10 mitsoda kelletlenül vannak jelen anagy titkokon.
15

Elsőben le kellene irni. ha lehetne. az ő nyomorúságoknak nagy voltát. és egy szers mind az Istennek meg foghatatlan felségit. ugy lehetne azután elgondolni aző esztelenségeket, és vakságokat., ha szinte szájokal. énekelik is az Isteni ditséreteket, hálákot adnak néki, vagy botsánatot kérnek bünökért., de az ő szivek távul vagyon az Istentől. és minden tselekedetek. tsak tunyaság. és imel valóság. a mely irtoztato.

matth.
15. 8.

[26b:] Sött még az Angyalok is rettegnek az ur előtt. noha
20 ők szentek. és tiszták. az emberek pedig, kik tölle várják az életre, vagy ahalálra valo ítéletit, hidegek, maga reá tartok, és gyakorta. szemtelenek a templomokban; se a kristusnak valóságos jelen létele, se akinnyainak képe. melyeket szenvedet hogy el ragadgya őket az ördög hatalma alol, aző sziveket semmiképen meg nem hattya,
25

Ellenben pedig avalóságos keresztény. az Isten előtt mindenkor szent rettegésben vagyon. és olyan maga meg alázásában, hogy tsak az ő irgalmaságában valo bizodalom. bátoríthattya meg. ha szinte semmiben magát vétkesnek nem üsmerné is, de meg tekintvén. a maga semmi voltát. és gyarloságát. a mely mindenkor kész ameg esésre, azért mindenkor retteg, az elöt arettenetes Isten előtt. vigyázatok. mondgya szent pál, hogy félelemel, és rettegéssel munkálkodgyatok, üdveségtéken. A valo, hogy az örökké valo Atyának.
30
35

phl. 2.
12.

pa. 99. 2.
pa. 2. 11.

Coloss.
2. 14.

1 cor.
11. 29

Ecclis
7. 40.

végéhetetlen josága. bé tölti akeresztényt szeretettel. és reménségel; mindenben valamit tselekeszj Istenért., meg tarttya a szent örömet. mely tellyes bizodalomal. és egygyüségel. [27a:] mind azon által ö soha el nem vesztí a fiui félelmet, szolgálljátok meg urat örömel, de örvendezte-⁵ k ö benne félelemel, Dávid ezt tanittya minden valóságos¹⁰³ kereszténynek. Azért amidön az Attya elöött hiszi magát lenni,¹⁰⁴ mivel a kristus nekünk meg engedi hogy annak hijuk, nem felejtí¹⁰⁵ el azt is, hogy bírája. és királya elöött¹⁰ vagyon, az ö szeretetít¹⁰⁶ meg nem változtattya. se az ö tiszteletét, se félelmét, valamint, se tisztelete. se félelme meg nem kisebittik szeretetét. ugy tekintí magát, mint a menyei udvarnak lábainál lévöt, ahová tudgya hogy szivének indulati¹⁰⁷ bé bhotsáttathattya. ha irgalmaságot nyér, vagy ahol akapu elötte örökösön bé záratik, hogy ha vétkeinek¹⁰⁸ Czédulája. el nem töröltetik akristus Jésum vérevel. De a mi még irtoztatob., az. hogy mitsoda modon járul leg nagyob része a keresztényeknek. a szentségekhez. meg gyonnak, de meg nem térnek, meg gyonnak. de tsak nem²⁰ mindenkor valóságos szándék nélkül. életeket meg változtatni. el nem hagyván az ókót, a mely oly gyakorta okozta a meg esést, és így a szentség törést, apenitentzia tartatlansághoz tették. meg különböztetik az [27b:] olyan gyonást. amelyet egészségesen tésznek. az olyantol a melyet. a halál-²⁵ hoz valo készületért tennének, kitsoda tett tégedet abban bizonyosá. hogy ate. tsak szokásbol valo gyonásod. nem lészen leg utolso? azért hogy nem gondolod amái napon¹⁰⁹ ugy venni akristust, mint leg utólszori Communiot, tehát, magadot arra adod, hogy a magad itéletit egyed. valamit tselekeszel. mindenkor azt ugy tekintsed. mint ha. a lenne leg utolszori tselekedeted, és soha sem vétkezel. mondgya a szent lélek.

¹⁰³ valóságos <ker> kereszténynek.

¹⁰⁴ len<1>ni, [Törlés elválasztás után, a sor elején.]

¹⁰⁵ nem felejtí <tehát> el azt is,

¹⁰⁶ szeretetít [i—e-ből javítva.]

¹⁰⁷ indulati [Beszúrás;] bé <bhotsáttathattya.> bhotsáttathattyaák [a javítás a törlés fölé írva.]

¹⁰⁸ vétkeinek <Ce> Czédulája.

¹⁰⁹ napon [n—t-ből? javítva.]

Sokan akeresztények közül azt tarttyák, hogy elegendő képen követik az Isten akarattját, ha bizonyos áitatoságokat követnek. a melyeket ők választtyák, noha abban tsak amaga akaratot követik leg gyakrabban.

5 A valóságos keresztény. tudgya, hogy az Isten akarattját követni, leg bizonyosab modgya az, hogy az akarattját, az másoké alá vesse.

Az Isten ne adgya. hogy az ellen a jó tselekedetek ellen kívánnának szollani, a melyeket ki ki választtya magának, hanem azok ellen szollanak, akik azokért jobbaknak tarttyák magokat, akik azt tarttyák. [28a:] hogy azokal. elegendő képen követik az Isten akarattját. noha. gyakorta az olyan áitatoságok, magának valo hizelkedés, A tiszta, és avalóságos aitatoság az, hogy egészszen az Isten akarattya alá vessük a mi akaratunkot mind azok akik azt mondgyák. uram. uram, nem mennek¹¹⁰ bé azért amenyeknek orszá-gaban. mondgya akristus. hanem tsak a mégyen oda, aki az én Atyámnak aki mennyekben vagyon. követi akarattját. a ki az én Atyámnak akarattját követi, az. az én bátyám. né-ném. és Anyám. egy valóságos kereszténynek. az, avalo-ságos eledele. hogy annak akarattját kövesse., aki ötet el küldötte. De mint hogy az Isten nem mindenkor nyilatkoz-tattya ki nekünk mindenben amaga akarattját. és hogy a kristus is azt mondgya nekünk, hogy valamit tselekeszünk aleg kisebel is a ki azövé, ugy veszi. mint ha ő véle magával tselekednök. valahányszor tehát. a magunk akarattját a másoké alá vettyük Istenért. avilágos, hogy olyankor, az Istené alá vettyük magunkot. és hogy bizonyosabbak va-gyunk abban az ő akarattját követni, mint sem ha a magun-két követnök. a leg jobb erkölcsnek. tselekedetiben is. [28b:] szent pál. azt mondgya nekünk, hogy a kristus nem kedvezet magának, azért nekünk kedvezésel kel lennünk felebará-tunkhoz, ajóban.

Az eddig valo mondásunk. még bizonyosab, a midön azok, akiknek engedelmeskedünk, fellyeb valok nálunknál, mivel

¹¹⁰ mennek [mennék-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹¹¹ <ibidem 4. 34.> <ib>idem <4> 12. 49

matth.
7. 21

idem¹¹¹
12. 49

joan.
4. 34.

matth.
25. 40.

rom.
15. 2. 3.

eph. 5
21

akoron azt kötelességből tselekeszük, de az érdem tsak meg
vaygon, ha hozánk hasonlok vagy aláb valok, mivel szent
pal arra int, közönségesen, hogy egy másnak engedelmes-
kedgyünk akristus félelmében. mentől szabadgyab. és aka-
ratbol valo engedelmeségünk, annál nagyob az áldozat, leg
gyakrabban., ezen az uton nyilatkozattya ki az Isten nékünk
akarattját, és az olyan szolgál, a ki tudgya az ura akarattját,
és azt nem követi, keményen meg veretik.

ink. 12.
47

joan. 6.
38.

luk. 9.
23

A kristus azt mondgya nékünk, hogy evilágra nem azért
jöt, hogy amaga akarattját kövesse., aki hozája akar menni,
annak ellene kell mondani magának., ez így lévén a vesze-
delem tsak mindenkor nagy ha amagunk akarattját követ-
tyük, hogy ha pedig amásokét követtyük akristusért. mind-
abban ami nem ellenkezik az ő törvényével, az érdem bizo-
nyos. ez az mástol nem függő szabadság. mely mi előttünk
oly drága, és a melyet mi gondollyuk, hogy tartozás képen
kel meg tartanunk. és oltalmaznunk, leg veszedelmeseb
ellensége a jó erkölcsnek, a mi nyugodaljunknak. és jovunk-
nak, vagy mi azt a¹¹² szabadságot fel nem talállyuk soha.
vagy az mi nekünk terhünkre léssen, és azal viszá elünk.

[29a:] A miolta oly roszra fordítá az első ember, ami sza-
badságunkot, az olta. annak nem kel hinnünk, és azon kel
lennünk hogy¹¹³ igazágal. és okoságal meg zabolázhasuk.,
semmi ellene nem áll a mi akaratunknak. a midön az, az
Isten akarattya alá vaygon tellyeségel vetve, azért nem is
történik semmi rajtunk. amit nem akarnok. hogy ne¹¹⁴
történnyék, és ilyen formában, azal atekélletes békeségel
élünk, amely egyik fő ajándéka a szent léleknek, és amely
soha felnem találtatik, abban a tsalando szabadságban., a
melyben ki ki akarna maradni, ugyan ezért is adák anyi
szentek magokat a szerzetes életre, mint olyan rendre. a
melyben bizonyosok voltak hogy az Isten akarattját követ-
hetik., a fellyeb valojoknak. akarattjok alá vetvén magokat.,
és amagokét oly tellyeségel meg zabolázták. hogy a magok-
hoz valo szeretet., a szabadságnak szine alat. ellenek¹¹⁵ nem

¹¹² azt a <sza> szabadságot [Tollhiba.]

¹¹³ hogy [o—a-ból javítva.]

¹¹⁴ ne [Beszúrás.]

¹¹⁵ ellenek <m> nem támadot.

támadot. ugyan ezen az alázatos uton is mentek arra a felső tekéleteségre. a melyet az Isten kíván mindnyájunktól. akár mely rendben legyünk. legyetek tekéletesek. valamint a ti menyei Atyátok tekéletes.

- 5 Az olyanok pediglen, akik meg elegesznek a magok választások szerint való áitatoságokál., oly távul vannak gyakorta akeresztényi uttol. hogy tsak nem min-[29b:]denkor, ugyan azon fogyatkozásokban. láthatni őket, avilág tele az ilyen szines áitatosokál, akik is holmi külső jó erkölcsöknek
10 szine alatt, sokal igasságtalanabbak, könyörületlenebbek, hasznokot inkább keresik, másokot inkább meg vetnek, nagyra vágyobbak, böszu állobbak, hamaréb tesznek bal ítéletet másokrol. de főkeppen, sokal inkább kívánnak uralkodni, mint sem más emberek, ugyan ezis¹¹⁶ mondatá egy
15 nem régi okos emberel. hogy az olyan áitatosok. oly igen figyelmeznnek. a mások üdvességire, hogy a magokét el felejtik.

12.

Tsak nem mind azok. akik jó keresztényeknek tartatnak. tsak. az olyan. sanyargatásokat szeretik. amelyeket magok
20 választtyák magoknak.

A valóságos. keresztény az olyan féle sanyargatásokat nem tarttya elegendőnek. fő képen az olyanokot szereti. a melyek akarattya ellen valok.

- Ez¹¹⁷ atanitás igen hasonlit a fellyeb valohoz. mind azon
25 által, azt gondollyuk, hogy meg kel attol különböztetni, az olyanok., akik a sanyaru életet, ajó tselekedetekhez teszik, ugy tettzik mint ha amagok rendek felöl. egy kevesé jót gondolhatnak, de gyakorta. nem aláb való [30a:] képen rabjai amagokhoz való szeretetnek. gyakorta történik. hogy az
30 olyanok, kik testeket szaggattyák, kik böjttölnek, kik Cili-ciumot viselnek, el nem szenvedhetnék. a meg vető, és bestelenítő szót. valamely jóságok el vesztésit, vagy tsak leg kiseb ellenkezést is az akarattyokban. az ő sanyargatások. olyan. valamint a böjttye annak a fariséusnak. aki annak

¹¹⁶ ezis [i-t-ből javítva.]

¹¹⁷ Ez <a> atanitás [Tollhiba.]

hasznát el veszté. mert sokal nagyobra betsüllé magát. a publikánusnál, agonosz lélek, ugy tudgya adisciplinának köteleit maga hasznára fordítani. valamint agyönyörűségnek lángját. minden valami a mi választasunkból vagyon.
5 ugy mint, imádság, böjt, sanyargatás, mind ezekben¹¹⁸ kételkednünk kel., hogy ha ezekhez nem teszük mind azt. valami nékünk parantsolatban vagyon.

mat.
23. 14.

mat.
6. 16.

mat.
23. 23.

Isai
58. 5.

Az irás tudok, mondgya az üdvezítő, meg eszik az özvegyeknek házait, a hoszu imádságoknak színe alatt, ugyan¹¹⁹ ezért is vesznek keményeb itéletet, valamint az olyan kép mutatok is, akik csak azért böjtölnek. hogy láttassanak böjtölni. jaj néktek kép mutató irás tudok, és fariseusok, kik meg dézmálljátok. a mentát, a kaprot, és a kömént, és el hattátok a mik nehezebbek a törvényben. ugy mint, az [30b:] itéletet, és az irgalmaságot. ezeket kelleték. tselekedni, és amazokat el nem hagyni. az Isten szemekre hánya a sidoknak. hogy még aböjtölésekben is az akarattyokat követik. A mely böjtött kívántam tölletek. valyon abban állé, hogy nap estig gyötörje ember magát, a hamura feküdjék. zékban öltözék, a fejit le hajtsa. és mint egy karikát tsinállyon a nyakából, old meg az Istentelenségnek köteleit. botsásd el azokat szabadságra a kik meg romlottak, és ved le rollok terheket. szegd meg kenyeredet az ehezőnek, a szegényeknek, és abujdosoknak adgy szállást, akit mezitelen látz, fedd bé azt. és amagad testedet meg ne utálljad. ilyen böjtöt kívánok tölletek.

salezius
st.
ferentz.

Meg lehet látni ezekből,¹²⁰ hogy mely keveset építhetni az olyan sanyargatásokra. amellyeket maga választ, magának az ember, ami pedig azokban jó lehet, mondgya sanctus franciscus¹²¹ salezius az. azokban a sanyargatásokban vagyon., melyek a mi ditsőségünk ellen támadnak, az akaratunk ellen valokban, és a meg alázato sanyargatásokban. mint hogy pediglen. a mi leg nagyob, és leg titkosab vétkeink, a ditsőségnek szeretete. és a maga hittség, azért. a leg drágáb. és leg

¹¹⁸ mind ezekben [Első e — megkezdett m-ből javítva;] kételkednünk kel., hogy ha <mind> ezekhez [törlés a sor elején.]

¹¹⁹ ugyan [an — beszúrás halványabb tintával.]

¹²⁰ egek(e)ből [b—t-ből javítva.]

¹²¹ franciscus <de> salezius [us — beszúrás.]

bizonyosab sanyargatások. azok,¹²² amelyek le nyomják. ezeket a fő ellen-[31a:]ségít. az alázatoságnak. a mely kedves jó erkölce volt akristusnak, ő maga, hogy el végeze a váltságnak nagy munkáját. és hogy bé töltte azt. a mit kellett szenvedni, és úgy bé menni ditsőségében, meg nem elégedet, azal. hogy meg testesüljön, imádkozék. magát el rejtte. böjtöllyön, hanem magát még a sanyaruságokra,¹²³ és a szenvedésekre is akará adni. nem tsak a leg fájdalmasabakra. és leg keményebekre. hanem még az olyan félékre. is. amelyek leg alázatosabak.¹²⁴ és akarat ellen valok valának, úgy mint a szegénységre, meg vetésre, a nagy fajdalmakra, és agyalázatos halálra, az ilyen nagy alázatoságok által győzte meg ahalált. és a vétket. ugyan a kereszt gyalázattjának. tulajdonittuk üdveséginket. elis. mondhatni. hogy az ilyen váratlan. és akarat ellen valo sanyargatások próbálják meg a mi hitünket, és szeretetünket,¹²⁵ mentől inkább szeretik az Istent., annál inkább ellene kel mondani magoknak, hogy tsak az Istenért. és az Istenben élhesenek, A ki utánnam akar jöni, mondgyon ellene magának, mondgya akristus. mentől inkább akarat ellen valo a sanyaruság, annál inkább ellene mondunk magunknak. ha azt örömel veszük. ez így lévén, az Is-[31b:]tennek nem adhattuk nagyob¹²⁶ bizonyosságát szeretetünknek. Az ilyen akarat ellen valo szenvedéseket kedvelli avasóságos keresztény mindenek felet. azokban is¹²⁷ mutattya meg békeséges türesít, és alázatoságát.. azokban is gyönyörködik. az keresztkekhez valo szeretett., mennél nagyob az alázatosság. annal inkább magához szorittya azt. avasóságos keresztén, és meg öleli a kristus keresztét. annál inkább érzi közelgetésit,¹²⁸ ahhoz a tekélletes példájához, az alázatoságnak, és a szenvedésnek, aki is, amint az irás mondgya, meg részegedet a gyalázatokal. és fajdalmakal.

lamen.
3. 30.

¹²² azok <ki> amelyek [Valószínűleg kik-et akart írni, de a második k-nak csak a szárát írta le.]

¹²³ sanyaruságokra, <is> és

¹²⁴ leg alázatosabak. [ak. — beszúrás halványabb tintával.]

¹²⁵ szeretetünk<nek>et, [et — beszúrás.]

¹²⁶ nagyob [ob — beszúrás.]

¹²⁷ azokban is <meg> mutattya meg

¹²⁸ közelgetésit, <ann> ahhoz

Sokan. akeresztyének. közül azt tarttyák. hogy üdvezülhetnek, ha amások üdveségivel nem gondolnak is.

A valóságos keresztyén tartozásnak tarttya. segíteni másokat, minden tehetségivel, az üdveségekben. fő képen. ⁵ azokat., a kikhez¹²⁹ valamely tartozásal vagyon. rende szerént.

Azt nem szükséges meg magyarázni, hogy mitsoda hasznos, és okosság. azon lennünk hogy üdvezülhesünk, ezt maga adolog meg. bizonyittya, De aparantsolat. mely arra kötelez. ¹⁰ hogy ugy szeresük felebarátunkot mint magunkot, noha kevesen vannak kik ezt tudgyák. arra tanit [32a:] minket,¹³⁰ hogy olyan buzgoságal legyünk a felebarátunk üdveségiért, valamint amagunkéért, Mint hogy tartozunk szeretni atyánk fiait, valamint magunkot., leg aláb tartozunk ellene mondani ¹⁵ mind annak, amialáb valo üdveségünknel. hogy az övéket segíthesük: gyönyörüséginket, javainkot. életünket. mulando betsületünket, egy szoval. mind azt. valami tsak ideig tarto, tellyeségel fel kel áldoznunk afelebarátunk lelki hasznáért. lehet az egyenlő mértékben. magunkot eléb tenni másoknál. ²⁰ ezt a szeretetnek rendi parantsollya nékünk. de soha sem kel. az földi javainkot nagyobra betsüllenünk az attyánk fia lelki jóvánál, és üdveséginél. mind azon által nem hogy fel áldoznánk valamit a magunkébol. azö üdveségiért. de tsak nem, minden tselekedetink az ö veszedelmire igyekeznek, és mi tsak az ö vétkiben részesülünk. nem hogy lelki jóvára lennénk. de meg botránkoztattyuk ötet, nem hogy meg feddenök vétkeiröl. vagy is leg aláb értésre adnok hogy azok nem tettzenek, de még azokban részt veszünk, vagy¹³¹ ²⁵ is jóvá hagyuk hizelkedésinkel. jöbb volna pediglen. a tengerben vettetni, egy malom kövel. mint sem vétekre ingerelni aleg kisebet is. ³⁰

matth.
18. 6.

Az Isten meg mutattya nékünk példájából, hogy¹³² [32b:] a mi szeretetünknek. mindent fel kel áldozni a felebarátunk üdveségiért. mert ugy szerette a világot mondgya akristus,

joan.
3. 6.

¹²⁹ a kikhez [a kihez-ből javítva a második k beszúrásával.]

¹³⁰ minket, [Előző lap alján őrszóként is leírva.]

¹³¹ vagy [a-o-ból javítva.]

¹³² hogy [32b:] hogy

eph. 5. 2.

5 hogy a világért. a halálra adta az egyetlen egy fiát; és az üdvezítő, követvén ezt a szeretetett, fel áldozta magát éretünk, ellene mondot az ideig való életének, hogy nekünk megnyisa a menyeknek uttyát. az apostolok, és a szentek mindnyáján követték ötet ebben. az embereknek mindnyáján. nintsen alkalmatoságok, és nem is tartoznak mindenkör ilyen nagy áldozatokat tenni felebaratt yok üdveségiért, de kinek kinek kel azt ohajtani, és azon igyekezni amenyiben lehet.

1 petr.
4. 8.

joan.
4. 7. 15.

10 Szent péter arra tanit, hogy aszeretet¹³³ el fedezi avéteknek sokaságát, akedves apostol., aki a felebaráti szeretetett oly igen hagyja nekünk, arra int minden tanításiban, hogy az által leszünk kedvesek az Isten előtt, és ugy nem félhetünk az ő ítéletitől., aparantsolat, mely arra kötelez, hogy az Istent szeresük, mondgya ugyan azon apostol. arra is kötelez
15 minket, hogy szeresük atyánk fiát, hogy szerethetné valaki az Istent a kit nem láttya, ha az atyafiát nem szereti, akit láthat. kedves atyám fiai. mondgya ismét. szeresük egyik a masikunkot; aki az attya fiait nem szereti. az, [33a:] az Istent nem üsméri, mivel az Isten szeretett.

exod
32. 32

1 cor. 13.

eccles.
17. 12

20 Ez így lévén, ne szánnyunk mindent fel áldozni. a midőn lehet. az atyánk fiai üdveségekért, mivel az Istent. nem szerethettyük, ha az atyánk fiait nem szerettyük, Mojses azon kéré az Istent, hogy inkább törölné ki ötet akönyviből, hogy sem el hagyja veszni az Izraélitákat. veszedelemben nem
25 forgunk, ha mindent el veszünk is. a felebarátunk üdveségiért, de ha azt el mulattyuk meg mutattyuk. hogy nintsen felebaráti szeretet bennünk. a mely nélkül atöbb jó erkölcsök haszontalanok. a szent elől járo veszedelemre teszi, és el is veszti életit, azért, hogy hérodest inté. az attyafiával valo vétokről. az Isten¹³⁴ reánk bizta, egyik a másikurknak üdveségit, mondgya a szent lélek. de fő képen azokét, kik¹³⁵ hozánk tartoznak, az atyánk fiait, tselédinkét, tiszttségünkhöz képest. az alattunk valoiét, Azoknak, kik avilági dolgokban forognak. lehet a mások üdveségit segiteni. intésékel. okta-

¹³³ aszeretet [Szóvégi e—i-ből javítva; a pontot nem törölte.]

¹³⁴ az Isten <egyik a másikunkra bizta az üdveséget> reánk bizta, egyik a másikunknak üdveségit,

¹³⁵ kik [Beszúrás.]

tásokal. tanátsokal, szolgálatokal. jó téteményekel., lehet pedig mindennek segíteni üdveségiben felebarattyát, a jó példákal. imádságokal, a melyekel mindeneknek tartozunk. és minden időben.

[33b:] 14

⁵ Sokan a keresztyének közül. az utolsó napra halaszttyák meg téréseket. és igen biznak. az olyan állapotban vett szenttségekben.

A valóságos keresztyény pedig mindenkor készen vagyon az Isten eleiben menni; és tudgya. hogy tsak. az akarattal való penitentzia tartás. érdemes.

¹⁰ A sok hirtelen való halálnak,¹³⁶ és az olyan nyavalyáknak. melyek az elmét meg változtatttyák, fel kellene nyitítani szemeket az embereknek. avegső penitentzia tartásnak. bizonytalanságáról. mind addig nem gondollyák meg halni, ¹⁵ valamég nem lattyyák kétségben. ésní az orvosokat, rend szerént pedig az olyan állapotban.. nem alkalmas már arra. hogy figyelmezhesen magára. hogy meg lehesen előzni azt a veszedelmet, az ur azt mondgya nekünk, vigyázatok. és imádkozatok mert nem tudgyátok. se az orát, se a napot. ²⁰ úgy jövök el hozátok valamint alopó., a ki olyankor jö el, a midőn nem várnák. meg lop titeket, amidőn esztek. isztok, építetek, házasodtok, amidőn leg nagyobb békeség- [34a:]ben és bátorságban. gondollyátok magatokat lenni.

De ámbár. ahalál időt adna is nekünk aszenttségek véte- ²⁵ lére. mitsoda indulattal vennők azokat, hogy ha azokat. egész életünkben el mulatnok. az életet eltöltenők, és nem oktattatnok magunkot mind arra. a mi jokat foglalnak magokban, és hogy mitsoda készültek kívántatnak azokhoz, tsak akor folyamodni ehez a segítséghez., amidőn láttyák, hogy nem lehet más képen. ugyan akor is tellyesedikbe ³⁰ gyakorta a szent léleknek. ezek a szavai. hittalak és nem akartátok. ki terjesztettem kezemet, és senki reám nem nézet. meg utáltátok minden tanátsomot. és minden dorgálásimot el mulattátok, Én is nevetek ati veszedelmteken. és ³⁵ meg tsufollak. midőn reátok szál, a mitől féltek. akor segit-

matth.
25 13.

matth.
24. 38.

thes.5.. 2:

prov.
1. 24.

¹³⁶ halálnak, [nak — beszúrás.] és az olyan nyavalyákk.

tségül hinak engem. és meg nem halgatom, reggel fel kelnek. és meg nem találják engem.

Isai. 1.
14.

5 A léssen amértéknek tetéttzet rettenetes ideje, a melyben az Isten el fordította füleit hogy ne halya a kérest, és amelyben. irgalmaságot kérnek. s' azt meg nem nyerhetik. Mitsoda érdemes lehet az Isten előtt, a kételenségből való tselekedet. aki vizsgálója aszivek-[34b:]nek, és aki meg veti az olyanoknak. áldozatit, akiknek nem tiszta és egyenes a szándékok, tsak ajó élet. tehet minket ajó halálnak uttyára, a szent

10 Atyák mindnyájan, tsudának tarttyák avalóságos meg terést, a melyet az utolso órán kezdik el. az anyaszent egy ház nem tudván hogy kire eshetik ez a tsuda. való hogy¹³⁷ fel adgya mindennek a szenttségeket. de mint hogy azt is tudgya. hogy az olyan tsuda igen ritka, azért félve is adgya fel azokat, az

15 olyan állapotban, mondgya szent agoston. adhatok penitentiát, de nem adhatok biztatást.

Isai. 1.
13.

Mit tselekesznek az emberek, mind azon által a még arra a rettentő órára¹³⁸ jussanak. ? azt mondgyák hogy keresztyének, tudgyák is egy keresztyennek minden köteleségeit, de

20 azok közül egyet sem vivén véghez. olyan békeségben töltik életttyeket, a melynek fundámentumát, meg nem foghatni. a szent lélek azt mondgya nekünk, hogy az ő békeségek, nem békeség,

ézék. 13.
16.

Az emberek nem szeretik arosz okoskodást, fel is támadnak az ellen, akit halyák hogy nem jól okoskodik, tsak az alá való dolgokrol is; ebben anagy dolog-[35a:]ban pedig. a melyen áll, az ő örökké való boldogságok. vagy nyomoruságok, minden magok viselések. oly helytelen való okoskodás. hogy nem lehet tudni, hová lesz az eszek ebben a dologban.,

30 láttyaké az el kerülhetetlen halált, a félelem el fogja őket. és a leg okosab doktornak is munkát ad, hogy egy kevés időre való tsendeséget szerzhesen nekik, a melyben a valásnak külső köteleségeit végben vihesék.

De avalóságos keresztyének. kik mindenkor a szabad, és az akarattal való penitentzia tartásban élnek. kik mindenkor

¹³⁷ való hogy [Kereszttel jelölt beszúrás a sor alatt;] fel adgya <való> mindennek [törlés a sor elején.]

¹³⁸ órára jussanak. ? [Második r—j-ből javítva.]

tartanak romlandóságoktól, a kik mindenkor a meg eséstől tartanak, ezek a hü szolgák. kik szüntelen valo vigyázásban várják az urokat. gyakorta holtókor olyan tsendeséget és békeséget éreznek, a mely elől jároja a menyei békeségnek.

5 észre is vehetni benne, hogy a tekéletes szeretet, el üzi a felelmet; örömel adgyák az Isten kezében lelkeket, és magokat tellyeségel ő reája hagyák, az ő suhajtások az örökké valo boldogság felé oly mértékletes, hogy azok meg nem változtat-[35b:]tyák, az Isten akarattyához valo engedelme-

10 ségeket. mivel mindenkor készek az Isten eleiben menni, és mindenkor készen vannak még tovább is bujdosásoknak terhét viselni, hogy ha. az ő ditsősége. vagy a felebaráti szolgálat, azt kívánnyá töllök.

15

Sokan a keresztyenek között azt mondgyák, nem vagyok

15 se pap, se barát. azért nem tartozom oly szentül élni mint azok.

A valóságos keresztyének tudgyák. hogy a keresztségben tett fogadások által. szintén olyan szent életre kötelesek. valamint apapok. és abarátok, ki ki a maga rendi és hivatalyához képest.

20

Nintsen semmi közönségeseb a világiak között, mint a különbözés melyet tesznek a magok kötelesegek között, a papok és a barátoké között, mind azon által. szent pál. azt mondgya. hogy a keresztség által, mindnyájan akristusban öltöztünk., hogy mi az ő halálában kereszteltettünk, meg, és temetettünk el véle együt. hogy fel támadgyunk az ő életéhez. hasonló életre, ez [36a:] így lévén, mindnyájan azt fogadtuk hogy a kristus életéhez szabjuk amiéinket, ellene mondottunk avilág kívánságinak., pompáinak. és tartásinak. és mind annak, valami ellenkezik, az üdvezítő nekünk adot tanításival. és példáival.

25

30

A papok. és abarátok nem kötelezdek más egyébre magokat. az engedelmeségnek fogadása. melyet tesznek ezek az utolsok. arra kötelezdi¹³⁹ őket. hogy tellyeségel. a szerzetben

35 lévő superiorok alá adgyák magokat. akiket választanak. de

¹³⁹ kötelezdi [Második e—d-ből javítva.]

gal. 3.
27.

rom.
6. 3.

a több keresztyének nem aláb valo képen tartoznak az magok modgyok szerént, az olyan superiorok alá vetni magokot., akiket az Isten adot nékik; ilyenek az egy házi superiorok. avilági superiorok, avér szerént valo superiorok.¹⁴⁰ a
5 tisztségek. és a különös hivatalok szerént valo superiorok, akiknek tartoznak mindnyájan engedelmeséggel, a magok akarattyoknak. egyaránt valo. ellene mondásával. tegyük ehhez, hogy mitsoda engedelmeséggel tartozunk az Isten rendelésihez. akár mely ellenkező légyen hajlandóságinkal, a
10 kedvezés melyel tartozunk lenni, egyikünk amásikához. ezeknek hosza véghetetlen.

A szegénységről valo fogadások. a szerzeteseknek hogy semmit magánoson ne birjanak., nem hogy terhekre [36b:] volna, de még meg menekednek az élet sok gondgyaitol.
15 azért ök mentek aszüntelen valo gondolkozástol, a melyel mi mindnyájan tartozunk, hogy miképen élünk, és mire fordittyuk a jóságokat, a melyeket az Isten adta kezünk alá, el távoztanak aveszedelemtől, hogy ugy élyenek mint gazdagok, és könnyebben követhetik akristus szegénységit.
20 amelyet is oly nehéz követni avilági életben, és a melyet tartozunk követni akár mely állapotban legyünk, mivel az örökös jók¹⁴¹ kívánásához, tellyeséggel. szükseges, hogy a sziv ellene mondgyon. az ideig valo jóknak.

A mi atisztaságot illeti. esztelenség volna azt gondolni,
25 hogy avilágiak nintsenek az alá ugy vettette. mint¹⁴² a papok és a szerzetesek. hogy ha atisztaságról valo különös fogadásokat ezek az utolsok meg szegik. való hogy vétkeesebbek lesznek mint mások, de mindenek azoká léznek, a midön a tisztaság ellen vétének.¹⁴³ ök azt tudgyák. hogy a
30 szent atyák magyarázván szent pál leveleit. miformában adták előnkben a házassági kötelességeket. meg vallyák, hogy nehezeb a házasságban meg tartani azt a tekélletes tisztaságot, a melyre tartozik minden keresztyén. mint sem a házasságon kívül. ez igy lévén. nem hogy szorosoknak kellene
35 tartani a szerzetesek fogadásit. de [37a:] sött még ugy kell

¹⁴⁰ superiorok. [Második r — megkezdett k-ból javítva.]

¹⁴¹ jók [Ékezethiba.]

¹⁴² mint [t—d-ből javítva.]

¹⁴³ vétének. <akik> ök azt [ök azt — <akik> fölő írva.]

idem.
15. 16.

kel az atyánk fiát tekintenünk. mint egy pogányt, hogy ha szó fogadatlan, de ezt csak azután kel. tselekedni, minek utánna szép szóval mindent el követtünk volna. hogy magában térjen, valamint enékünk meg vagyon hagyva. az atya
5 fiai intésnek parantsolattyában.¹⁴⁹

Eecl.
17. 12.

10 Ez az el távozás. a bünösoktól. amelyet csak azért parantsollyák. hogy azö vétkekben ne részesüllünk. nem ellenkezik a felebaráti szeretetnek pa-[38a:]rantsolattyával., se a gondal. a melyel kel lennünk egyik a másikunknak üdveségéhez., avalo hogy az okoság gyakorta kívánnya hogy el távoznunk töllök. az Isten is azt sok helyt parantsollya az irásokban; de ugyan az olyan alkalmatoságban kel meg mutatni hozájok valo szeretetünket. buzgob imádságinkal, és keresvén minden modot abban hogy külső jeleket. meg
15 mutathasuk nékik, mitsoda szives buzgoságál. kívánnyuk üdveségeket.

2 Cor.
3. 8.

matth.
9. 12.

ibidem

matth.
21. 31.

A kristus társalkodot. és ett. abünösökel, és a publikánusokkal. mert, mondgya maga, abetegeknek vagyon szükségek az orvosra. és nem az egéségeseknek., noha ez a példa nem
20 illik minden féle személyhez., nem is követhetik minden féle alkalmatoságokban., meg mutattya leg aláb, hogy¹⁵⁰ ha az üdvezittö a vétket gyüölte. de avétkest meg nem vetette, azt is mondgya, hogy csak bünösöket jött hini. és hogy azok. meg előzik az igazakot¹⁵¹ az Isten országában., ez így lévén,
25 nem hogy avalóságos keresztyén meg vetné öket, valamint a farisaeusok tselekedének. és tselekesznek mostanában is¹⁵² azok, a kik jó erkölcsüeknek tartatnak. de ugy tekénti öket. mint olyanokat., akiket az Isten eléb valoknak tarttya nálánál. az ö meg foghatatlan rendelése szerént, szereti öket, kedveket [38b:] keresi, vagy meg inti öket, atyafiui¹⁵³ szeretet-

¹⁴⁹ parantsolattyában [Új bekezdésben:] <A vétkekben élöktöl valo> Ez az [beszúrás;] <mint egy> el távozás. a bünösoktól. [a—beszúrás a sorvégi; bünösoktól — beszúrás a soreleji margóra;] amelyet [a — beszúrás a soreleji margón;] csak azért parantsollyák. hogy azö <a>vétkekben [azö — beszúrás.]

¹⁵⁰ hogy <a> ha az

¹⁵¹ igazakot [k — g-ből javítva.]

¹⁵² is [Beszúrás.]

¹⁵³ atyafiui [u— a-ból javítva.]

eph. 4.
15. 16.

joan. 4.
7.

luk.
23. 34.

tel, és semmit sem mulat el abban., a mi az ő meg téréseket
sietethetné, valo hogy olyan tagok. akikben a gágréna el
hatot, de ok még se ki nem vágattak. se el nem vettettek,
tagjai mindenkor annak atestnek, akinek akristus afeje.
5 mennél inkább betegek. annál nagyobb gondunknak kel reá-
jok lenni, valamint amagunk. saját testére, nézük el mitsoda
gondgya volt a kristusnak. a házasság törésben eset aszonyra,
és a samaritána aszonyra, és anyi sok mas bünyösökre,
akikért még imádkozot., noha akereztre feszítették, de még
10 menti az ő vétkeket. Atyam botsásd meg nékik. mert nem
tudgyák. mit tsinálnak.

17

Kevesen vannak. a kik tudnák meg egyeztetni az értelmet
és az erőt, az együgyüségel.

15 A valóságos keresztény. az Évangyéliumbol¹⁵⁴ tudgya,
mind modgyát, mind szükséges voltát. azokat meg egyez-
tetni.

Gyakorta történik. hogy aki erős, és értelmes akar lenni.
el veszi az együgyüségel. együgyü akarván pedig lenni, el
veszi az erőt, és az ér-[39a:]telmet; akristus arra taníttya
10 atanítványit, hogy ne félljenek attol. amit akegyetlenek, és
a földi hamisak tselekedhetnek ellenek, ne tarttsanak aszen-
vedéstől, söt még ahaláltol is. szent péter arra tanit, hogy
erősek legyünk ahitben: az ilyen erő. nem áll. az ellenke-
zésben. se az üzésben, hanem az állando és békeséges türo
25 szenvedésben,

1 petr.
5. 9

A kristus azt parantsollya nékünk. hogy olyan okosok
legyünk. mint akigyok, hogy el kerülhesük¹⁵⁵ azt, ami meg
sérthetné az ő ditsőségit. és árthatna. lolkünk üdveséginek.
de ne legyünk se gyanakodok, se bal itéletüek. azért is mind-
30 gyárt utánna veti. legyetek együgyüek, mint agalambak.
akinek is epéje nem lévén, ravaszság nélkül követi a termé-
szetnek kegyeségit. melyet az Isten adot belé. szereti fiait
mind addig még szükségek vagyon reája, és magát nem
oltalmazza az erőszakosok ellen.

¹⁵⁴ Évangyéliumbol [*bol* — beszúrás a sorvégi margóra világosabb
tintával.]

¹⁵⁵ [Sorvégen:] el kerülhesük [új sor elején:] <hesük> azt,

rom.
16. 19.

2 cor.
14. 20

matt.
18. 3.

Azt akarom mondgya szent pál, hogy ajoban okosak
legyetek, és együgyüek aroszban. legyetek gyermekek az
ártatlanságban.¹⁵⁶ mondgya meg másut. de atekélletes
embereknek eszét. és böltseségit birjátok. ugyan ezel is
5 magyaráza meg a kristus szavainak [39b:] értelmét, ha
olyanok nem lésztek mint akis dedek, bé nem mentek a
menyeknek országában. ugyan eszerént egyeztetik meg a valo-
ságos keresztyének, az erőt és az értelmet., az együgyüségel.
ennek a három dolognak meg egyezésit. tsudálatosan lát-
10 hatni ábrahámban. és dávidban. mitsoda együgyüségel
nem vévé ábrahám az Isten parantsolattyát. a midön paran-
tsolá néki hogy hagyael hazáját, hogy áldozza fel azt a fiát, a
kitől reménlette azt a sok számu maradékot., és azt anagy
hatalmat. melyet neki¹⁵⁷ meg ígérték volt, az ő nagy bátor-
15 sága, vagy is ereje. gyözedelmet vétetet véle akirályokon.
és meg vettette véle. arajtok valo nyereséget; az ő okosága.
békeségben éltette ötet. és szövettséget tétetett véle. a
szomszedságban lévő királyokal. el távoztatta ő tőlle még az
attyafiait is, kik haborgatták¹⁵⁸ tsendeségit tselédinek, sok
20 volna dávidnak is elő hozni kegyeségit. és együgyüségit. az ő
okosága ki tettzik. mi modon. kerülte el saulnak sok féle
mesterségit. és mind azokat a töröket, melyeket ellenségi
hantak eleiben; az ereje és bátorsága ki tettzik a nyomoru-
ságokban. és a hartzokban. ábrahám meg érdemlé. a hívök
25 attyává lenni., és képe lenni az örökös Atyá-[40a:]nak, aki
halálra adta a maga fiát; és dávidot a szent lélek, az Isten
szive szerént valo embernek nevezi, és olyannak, a ki sokak-
ban jelentette a kristust

A bizonyos, hogy az erő, az okoság, és az együgyüség. a
30 kristus szent emberséginek fő jelei, lehetőtté valaha látni. az
alázatoságokban, és a kinokban., okosab, erősebb, és egy-
szers mind együgyüeb¹⁵⁹ embert nálánál. amely félelmet. és
keserüségét mutatot az olaj fák kertében, a tsak arra valo
volt hogy inkább. ki tessék, halando életében valo embersége.

¹⁵⁶ az ártatlanságban. <de> mondgya

¹⁵⁷ neki <neki> meg ígérték volt,

¹⁵⁸ haborgatták [túk — beszúrás a sorvégi margóra világosabb tintával.]

¹⁵⁹ együgyüeb<et> embert

és hogy agyengék ketttségben ne essenek olyan állapotokban. nem kel tehát azt gondolni. hogy az együgyűséget hagyván nekünk, kedvezet volna az esztelenségnek, vagy a lágságnak, vagy pedig az okoságot parantsolván, azt akarta volna hogy ravasz elméiek legyünk,¹⁶⁰ ajó erkölcs már nem volna jó erkölcs, ha egy más jó erkölcsöt el rontana, vagy ha kedvezne. a rossz erkölcsnek.

[40b:] 18.

A gyenge keresztyének, örömezt hizelkednek azal. magoknak, hogy a jó tselekedetek. nem elegendes a magokhoz való
10 szeretettel.

A valóságos keresztyén tudván hogy a magához való szeretet mindenel esze elegyedik. a leg jobb tselekedetiben sem hiszen magának.

Hogy meg lehesen érteni a fellyeb való mondást, meg kel
15 különböztetni. a két féle magához való szeretetet. az egyik szabad. sőt még meg vagyon hagyva, a mint ezt meg bizonyítottuk másut, a másika, tellyeséggel meg vagyon tiltva. a magához való szeretet., melyel tartozunk, nem más, hanem a mely a mi valóságos jóvunkra igyekezik, ugyan ezt is
20 nevezik. meg világosított magához való szeretetnek, a meg tiltatot magához való szeretet, nem más. hanem az a nyomorult hajlandóság. a melyel hizelkedünk lelkünknek. és testünknek, a tsalárd jókal, a mellyek tsak földiek és testiek. ugyan ezt is nevezik a filosofusok. tudatlan magához való
25 szeretetnek, mert ő nálok minden véték,¹⁶¹ mint egy tudatlanság, noha a keresztyé-[41a:]ni tudomány szerint, gyakorta úgy tekintik mint egy hamiságot. vagy is leg aláb. úgy, mint a mely ami rendeletlen akarattunktól. származik.

Az egész emberi nemzetnek meg romlásától fogvást, a
30 tudatlan magához való szeretet meg hattya a menyiben tölle lehet minden indulatit lelkünknek, valamint az áer meg hatt minden testeket., Egyebet mi nem tselekedhetünk, de azt sem tselekedhetjük. a mi urunk jesus kristusunk¹⁶²

¹⁶⁰ legyünk, <j> ajó erkölcs

¹⁶¹ minden véték, <olyan.> mint

¹⁶² kristusunk<nak,> kegyelmének tsuda tétele nélkül, <azt> hogy, [Törlés a sor végén.]

kegyelmének tsuda tétele nélkül, hogy, szorgalmasan vigyázunk magunkra, hogy bé tölthesük hogy ugy mondgyam lelkünknek minden részeit a meg vilagosítatot. magához valo szeretettel. a mely által. mindent fel áldozunk., hogy

⁵ magunknak meg szerezhesük az egyedül igazán valo jókót.. Ez a munka. oly nagy tsuda, hogy. aleg nagyobb szentek, semmit nehezebbnek nem találtak. a lelki életben. mint azt, hogy ellene álhasanak atudatlan magához valo szeretet sok féle mesterséginek, és tsalárdságinak, a mely meg ronttya

¹⁰ minden jó tselekedetinket, arra sürget hogy eléb tegyük amagunk hasznát. az Istenénél, és a felebarátun-[41b:]kénál, arra ingerel hogy¹⁶³ ohajjtsuk az uralkodást. keresteti velünk az emberek ditséretit. és tiszteletit. ki gondolhatatlan tsalárdságal, és ami leg veszedelmeseb, el hiteti velünk.

¹⁵ hogy mi igazak vagyunk. noha meg romlottságban vagyunk. és tellyesek. a tsalárd jóknak nyomoru szeretetivel.

A gyenge keresztyének, ugyan ezért is örülnek magokban. midön gondollyák hogy jót tselekesznek. mint ha azt magoktól tselekednék, és az élettyeket halálos bizodalomban. és nyugodalomban töltik; azomban pedig avalóságos keresztyének rettegnek a leg jobb tselekedeteknek követésiben; mentől inkább ezek meg világositattak akegyelemel. annál inkább észre veszik az ördög intselkedésit. hogy övélek kedveltesse amagok hasznát, ditsőségit, és aditséretet, szüntelen kísértetnek, hogy magokat nagyobra betsüllýék, kedveket bé töltsék, és testi nyugodalmat keresenek, hogy

²⁵ zugalodgyanak. az üldöztetések, ellen, a melyekre, az Istennek fiaihoz valo szeretete adgya őket, mihent buzgoságal. akarnak élni akristusban. ugyan ezen két magához valo

³⁰ szeretetnek. szüntelen valo tusakodások. tselekeszi, hogy oly gyakorta meg botlanak, [42a:] és meg esnek, aleg jobb erköltsüek, ugyan az is rettegteti őket., hogy az itélet eleiben kel menni a leg igazab tselekedeteknek, tartván attól. hogy az övék ne legyenek hasonlok azokhoz a meg ferteztetet

³⁵ igasságokhoz. a melyeket utállya az Isten. amint Isaiás mondgya, avalóságos keresztyén. az ő együgyüségiben munkálodik, bizadalomal és reménségel, az Isten irgalma-

2. tim.
3. 12

ps. 74. 3.

isai 64.
6.

¹⁶³ hogy <1> ohajjtsuk

ságában. a bölcs azt mondgya, hogy vannak igazak, és böltsék. és azö munkájok. az Isten keziben vagyon. de az ember nem tudgya ha gyüölölségre., vagy szeretetre méltóé. a meg haladgya az ö elméjit.

19

5 Sokan azt gondollyák, hogy nem vétkeznek. vagy is leg aláb. könnyü dologban vétkeznek. és azért nem is kel penitentziát tartani. ugy mint bünösöknek.

A valóságos keresztyn meg valya hogy ö bünös. és vannak mindenkor olyan bünei, a melyekért penitentziát kel tartani

10 Sokan vannak olyanok. kik magok felöl azt tarttyák. hogy nem vétkeznek. semmiröl sem vádollyák magokat, vagy is leg aláb igen könnyü vétkekröl, és azt hitetik el mago-[42b:]kal. hogy nem szükséges. penitentziát tartaniok. mind azon által. ha meg vizsgálják öket, olyan fogyatkozásokat talál-
15 nának benne, a melyeket tsak ök nem láttyák. de ha egyéb nem volna is benne. tsak. ahivataloknak tudatlansága, és az alázatoságnak fogyatkozása, tsak ez is elég volna hogy öket meg itéllyék, mivel szent jános azt mondgya, hogy a ki magát vétkesnek nem üsméri, a hazug, és az igazság nintsen benne.

1 joan. 1.
8.

20 A kristus. azt az Isteni imádságát. nem tsak a tekélete-
seknek adta, hanem abünösöknek is, minek utánna arra tanyitana, hogy a minden napi kenyerünket kérjük, mindgyárt utánna tészí, : botsásd meg nekünk a mi vétkeinket. mi képen¹⁶⁴ mi is meg botsátunk azoknak, kik mi ellenünk vétet-
25 tenek, evalóság meg bizonyittyá a szent atyák szerént, hogy minden nap szükségünk vagyon a botsánatra, és hogy¹⁶⁵ egy néhány szor vétkezünk napjában, ezt könnyen meg lát-
hatnok. ha tellyeségel tudnok köteleséginket, és igazán meg vizsgálnok magunkot., De akár mely jót tselekedgyenek, akár
30 mely tekéletesek legyenek, mindenkor kényszeritetnek penitentziát tartani. hogy készülhesenek, annak eleiben menni, a ki az igazságokot meg fogja itélni.

ps. 74. 3

[43a:] Szent jános noha az anya méhében meg volt szenteltetve, de a penitentzia tarto életre adá magát még kised

¹⁶⁴ mi képen [Kereszttel jelölt beszúrás a sor előtti margón.]

¹⁶⁵ hogy <m> egy néhány szor

matth.
3. 2.

luk. 13.
3.

korában. hogy például lenne, és azért, mondgya az anyaszent egy ház, hogy az emberekkel való társaság. ne ártana ártatlanságának. Ez a szent elől járó arra tanít, hogy csak azért jött. hogy a penitentiát prédikálja., akristus azt mondgya, hogy ha penitentiát nem tartotok, mindnyájan el vesztek, el mulathatatlan kötelesség tehát a penitencia tartás. az Isten. penitencia alá veté ádámat és az ő személyiben, minden embereket. és az a maga hittés hogy arra nintsen szükségek, az Isten szemei előtt leg nehezebb. atöbb vétkeknél. ugyan ezis az a nagy vakság. a melyet, akristus. anyiszor kárhoztatá a farisaeusokban., menyi vétkekben nem ejt minket csak nem szüntelen, a magunkhoz való szeretet., a gyönyörűségeknek szeretete, és a magunkot való tiszteltetésnek szeretete. ? a valóságos¹⁶⁶ keresztyén, könnyen megvalya, hogy csak nem minden tselekedeti héjánosok, mindenkör vétkesnek tarttya magát, mindenkör¹⁶⁷ meg esendőnek. hogy ha akegyelem. és a szüntelen való penitencia tartás nem segittené, aszent pé-[43b:]ter meg esése, és atöbbszentké. rettegésben tarttya..

20 Mitsoda. fogyatkozástól gondolhatná magát mentnek lenni. mivel egy sintsen olyan.¹⁶⁸ a melyet magában fel nem találhatná. leg aláb annak. eredetét. és kezdetit, ? egyebet nem tselekedhetik, hanem hogy viaskodgyék az ellen. a szüntelen való penitencia tartásnak fegyverével. és adgyon

25 szüntelen való hálákot az Istennek, szent agostonal. mind azokért a vétkekért, a melyeket nem tselekeszik, mivel nintsen olyan nagy vétek, amelyben. a leg nagyob szent is nem esnék, hogy ha akristusnak minden ható kegyelme nem segitené. valamint ugyan szent agoston mondgya. a valóságos keresztyénnek, ez az alázatosággal való nyomoruságának meg üsmérése,¹⁶⁹ el hiteti véle, mitsoda szükséges az életet a penitencia tartásban tölteni. és amelyért. az urnak irgal-

¹⁶⁶ a valóságos [va — utolag írva a sor végére halványabb tintával a mellé; új sor elején:] loságos [l — megkezdett v-ből javítva.]

¹⁶⁷ mindenkör [kor — sorközi beszúrás.]

¹⁶⁸ olyan. a(melynek) melyet

¹⁶⁹ meg üsmérése, (véle) el hiteti véle, mitsoda szükséges az életet [az — beszúrás.] [Két sorral följebb:] akristusnak <k> minden ható kegyelme

1 cor.
4. 4.

maságát fogja venni, ha szinte azok a bün nélkül valok oly Istenesek volnának is valójában, de szent pálnál Istenesebbek volnánaké.? a ki az egész világnak színe előtt, meg vallya. hogy ő semmiben sem érzi magát vétkesnek, de azal meg nem igazult: azért is sanyargatom atestemet. mondgya és a szolgálat alá vetem. nehogy minek utánna másoknak predikálottam volna, magam el ne¹⁷⁰ legyenek vettette.

ibid. 9.
27.

[44a:] 20¹⁷¹

A gyenge keresztyén. ajó erköltsöket. izetleneknek. és nehezeknek talállya

10 A valóságos keresztyén pedig. a jó erköltsöket. kedvesen. és könnyen¹⁷² követi.

matth.
11. 12.

Avaló hogy akristus nékünk azt mondgya. hogy a menyeknek országát. tsak az erőszakosok veszik meg, és hogy tsak az erőszakosok. vehetik azt meg, mivel az első vétektől fogvást, az ember szívének meg romlása szüntelen a rosra viszi ötet. és ellene áll a jónak melyet kellene követni, Ettől is vagyon., hogy agyenge keresztyének. oly izetlennek. és nehéznek tarttyák ajó erköltsöt, mind azon által a kristus azt mondgya. hogy aző járma kedves, és az ő terhe könnyü.

ibid. 30.

15 ezek a két szók. ugy tettzik. mint ha ellenkeznének egy másal, mind azon által. igazságosok. és meg egyeznek tsudálatosan a szeretet által. jövetek én hozám. mindnyájan kik meg vagytok terheltette, és én meg könnyebitlek titeket. erőszakot kel magunkon vennünk, jármat, és terhet kel hordoznunk, de amidön a szeretet a kristus öliben viszen minket. amidön a¹⁷³ hozá-[44b:]ja valo szeretet által menyünk ő hozá. ez a járom kedvesé lészen. és ez a terh. könnyüé.

ibid. 28.

25 Minden valami nehéznek tettzik agyengén valo szeretőnek, a kedvesnek tettzik annak, aki valóságal szeret., noha gyakorta. nehéz légyen is. meg gyözni az akadályokot. a mint ezt sok helyt meg vallya szent pál, adgyanak nekem olyan szivet aki szeresen. mondgya szent ágoston, és minden

matth.
8. 19.

¹⁷⁰ ne [Beszúrás a sor alatt, lap alján.]

¹⁷¹ 20 [2 — javítva 1-ből?]

¹⁷² könnyen(ek) [e—ű-ből javítva.]

¹⁷³ a [Beszúrás.]

könyü lesz néki, mester, fogja mondani. akár hová meny, de én kisérni foglak. minden nap láttyuk azokat a két különböző jeleket azokban., kik az áitatoságra adgyák magokat. néme-
llyek egy követik annak, amit mások tselekesznek.,
5 de azt zugolodásal., és kedvetlenségel tselekeszik, mely az ő gyözedelmeket héjánosá tészí, ellenben pedig akeresztyé-
nek. meg erősítetvén a szeretettel. olyanok mint a rend kívül valo országot hodoltatok. a kik elöt. mindenek meg
alázák magokat, ezért is mondá a Szent Lélek., hogy a szere-
10 tett. oly crös mint ahalál.

Gyakorta láthatni olyan gyenge természetü személyeket,¹⁷⁴ kik tsudálkoznak azon, hogy kemény életnek nevezik azt. a mitől alágy szivüek oly igen félnek., az [45a:] olyan aki szeret. semmit nem talál nehéznek, vagy ha talál is valamely
15 nehézséget. kedvesnek tarttya azt meg gyözni. Mind azok az akadályok melyek az Isten szolgálattyyában találkoznak, nem halálosok. de ha halálosok volnának is, lehetné egy néhány napig tarto életet¹⁷⁵ meg vonni attol., aki minékünk ingyen, örököst ád helyette. mely boldogság volna. hogy
20 ha az a halál. hasonlittana¹⁷⁶ akristuséhoz, ahoz a drágalátos buza maghoz, akinek halála, anyi sok számlálhatatlan más magot hozot. kitsoda tarthatná azt maga. felöl., hogy ő érette. valamiben hasonlot tselekedet volna ahoz. a mit ő tselekedet mindnyájunkért. közönségesen. és mindenikün-
25 kért különösön, olyan Isten előzöt meg minket. aki semmivel sem tartozot nékünk. mit nem tselekedet? és mit nem szenvedet azért hogy meg békeltesen az attyával.? azt igéri nékünk, hogy ami tsekély erőszak vételünk, engedelmeségünk, és hálá adásunk, véghetetlen ditsőségel jutalmaztatnak meg, és mi nehéznek talályuk azt az erőszak vételt,?
30 mely nagy hálá adatlanság emi töllünk. ami jót tévönkhöz, és így a magunkhoz valo szeretetet is el mulattyuk. ha szinte mindent véghez vinnénk is a mit parantsol., de még tsak [45b:] haszontalan szolgálk volnánk, és tsak
35 azt vinnök végben. amivel tartozunk. mi tsak azt szenved-

¹⁷⁴ személyeket, [Második e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

¹⁷⁵ életet [et — beszúrás.]

¹⁷⁶ hasonlittana [na — beszúrás.]

cant. 8.
6.

hebr 12.

joan.
12. 24.

luk. 17.
10.

gyük mondgya a szent tolvaj, amit meg érdemlettünk, de ez. mitsoda roszat tselekedet? az ilyen gondolatnak. kedvesnek, kellene találtatni¹⁷⁷ velünk a jó erkölcsöknek gyakorlását, és a mi penitenzia tartásinkot igen könnyűnek.

21

⁵ Az emberi tekintetek. sok keresztyéneket akadályoztatnak meg a jó tselekedetekben.

A valóságos keresztyén, se meg nem pirul, se soha meg nem szűnik a jó tselekedettől. a mikor tőlle lehet.

Sokan akeresztyének közül el mulattják a jó tselekedeteket. a melyeket meg tselekedhetnék. vagy azért, hogy nem akarják¹⁷⁸ félben hagyni a világi dolgokat, vagy valamely világi. és testi szövetségekért. akristus nékünk ezeket világosan előnkben adgya. atselédes gazdáról való példa beszédben. aki nagy vatsorát tsinálván, sokakat hivata a vatsorára. ¹⁵ de sokan el nem menének. [46a:] Én egy major házat vettem; Én öt pár ökröt vettem; Én meg házasodtam; ezel ahárom féle menttségel menték magokat azok, kik nem akarának avatsorára menni. ezek a mentségek a tselédes gazdát¹⁷⁹ haragra indították. meg is esküvék, hogy egyik is azok ²⁰ közül, az ő vatsoráját meg nem kostoltyák. ez a nyilvánosságosan való meg vettetése azoknak, kik ilyen okokból. el mulattják a jó tselekedetet.

Vannak még más féle keresztyének., kik még vétkesebbek, az elsőknél. mivel el mulattják a jó tselekedetet. azért, mert ²⁵ az emberek előtt, szégyenlik akristus tanítványinak mutatni magokat. ezek nem Istentelenek¹⁸⁰ tellyeséggel, se nem szabad életűek, hanem szégyenlik a szabad életűek előtt követni az évangéliumi jó erkölcsöket., ilyenek valának azok atanács urak. kik akristusban hittének., de akik a farisaeusokért nem mértének vallást tenni rolla nyilvánosságosan. nehogy a synagógákból ki üzettessenek, mert inkább szerették az emberek ditsőségét, mint sem az Istenét. mondgya az **Evangélium**

¹⁷⁷ talál(ni)tatni velünk [*talni velünk* — beszúrás.]

¹⁷⁸ akarják [*r-j*-ből javítva.]

¹⁷⁹ gazdát [*t-k*-ből javítva.]

¹⁸⁰ Istentelenek [*I-i*-ből javítva.]

luk. 14.
18.

mark.
8. 38

Mind ezek arosz szolgálák. szégyenlik az urok köntösit viselni, mert nem akarják. mondgyák, magokot meg külöm-
[46b:]böztetni atöbbbitől, tartanak. az emberek tsufszágitól, vagy meg vetésitől,¹⁸¹ akár mely jó tselekedetet mivel-
5 lyenek titkoson. de ez a nem igazán valo szegyenlés. azok közí a szabad életüek, vagy világiak közí tészí öket, akikhez oly nagy tekintettel voltanak, halgasuk mitsoda. retentő dolgot mond az Isten fia ellenek, hogy aki meg pirul ő érette, és az ő beszédiért, az ember fia is meg pirul azért, amidőn kisérvén ötet az angyalok. elfog jöni, az attya ditsőségében.

Mit fognak akor nekünk használni azok, akikhez olyan veszedelmes kedvezésel voltunk,? meg menteneké minket attol a meg boszontatot birotol.? dávid tudtunkra adgya,
ps. 68. 8 15 hogy se jó akaro, se atyafi, se más ember, az élő Istennek kezéből egy más embert ki nem vehet: ihon eza sorsa, az olyan lágy szivüeknek, kik emberi tekintetből el hagyák ajó tselekedetet, a melyre a szent lelektől valo indulat vezetné öket. ugyan nekik is mondá szent István, kemény fejüek. a
act. 7. 51. éfés. 4. 30. rom. 1. 18. 20 szent lélek ellen támadtok. szent pál is nekik mondgya ezeket, meg ne szomorítsátok az Istennek szent lelkét. mely által meg petséltettetek a váltságnak napjára.

A hü keresztények, követik ezt a szent apostolt, és meg nem¹⁸² pirulnak az évangéliumért. mindenkor eszekben
25 tarttyák ezeket a timotéusnak mondot szavait. [47a:] az Isten nem a félelemnek lelkét adta nekünk, hanem abátor-ságnak, szeretetnek. és az okoságnak lelkét. meg ne piruly tehat a mi urunkért, akiről vallást kel tenned, nézük meg mitsoda jutalma lészen avalóságos keresztyének nemesi
II tím. 1. 7. 30 állhatatoságoknak, és halgasuk mit mond az ur nekik, minden valaki meg vall engem az emberek előtt. én is meg valom ötet, az atyám előtt, ki menyekben vagyon.

Ez a nagy ígélet erőt ad avalóságos keresztyénnek, hogy soha meg ne hajollyon ót. ahol az Istennek ditsőségiben. és
35 dolgában jár adolog, ne tarttson se a fenyegetésektől, se az üldözésektől. hordozza mindenüt, pirulás nélkül. a meg

¹⁸¹ meg vetésitől, <de> akár mely

¹⁸² meg nem <sz> pirulnak

feszítetet. kristus tanítványának bélyegét, légyen kereszt-
tyen. a világiak, a jó akaroi, és az ellenségi előtt. ha valamit
tselekedni kel, ha szollani kell, ha feddeni kell, akoron. tsak
a keresztényi okoságtol. fog tanátsot kérni. és minden
5 világi tekintetet lábaival tapodgya. ha keresztényi tseleke-
detiért taufollyák, vagy gyüölölik. nem szégyenli, söt azokért,
Istent ditsöiti, valamint szent péter hagyja azt néki. örven-
dez. valamint az¹⁸³ apostolok ha valamit szenved akristus
neviért. azt is mondgya szent pálal. mindeneket kárnak
10 állittok lenni. ami urunk jésus kristusunk méltóságos üsmé-
retiért. kiert mindeneket el hagytam. és ugy tekintem
mint a ganójt, hogy a kristust meg nyerjem.

1 petr. 4.
16.

act. 6.
41
filip. 3.
8.

[47b:] 22

Sokan a keresztények közül azt tarttyák, hogy egyez-
tethetik. az alkalmazatos. és a¹⁸⁴ könnyü életet, az áitatóságat.

15 A valóságos keresztény tudgya, hogy akár mely jót
tselekedgyék is mást, de tsak a sanyargatások, és a szenvedé-
ések által üdvezülhet.

Az olyanok. kik az Istent anyira nem szeretik. hogy
gyönyörüséggel szenvedgyenek, sokal többet szenvednek
20 mint mások, mivel a járomnak egész terhét viselik., meg sem
kostollyák azt az örömet, a melyet a kristushoz valo szeretet
ád aszenvedesben. aszenvedés meg válhatatlan az emberi
állapottól. és a szenvedésnek szeretete, meg válhatatlan a
valóságos kereszténytől, ez olyan egyedül valo bizonyság.,
25 amellyel meg bizonyithattya az Istennek, hozzája valo¹⁸⁵
tisztá szeretetét, ami sebeinknek, ez a leg hasznosab orvo-
sága, ezis a leg bizonyosab módgya, hogy részesülhesünk
akristus örökségiben, mivel tsak ugy lehetünk akristus
örökös társai, hogy ha szenvedünk ö véle. a valóságos kereszt-
30 tyén ugy tekinti a szenvedéseket. mint olyan kedves kegyel-
met, a melyet az Isten¹⁸⁶ tsak a valóságos fiainak adgya meg,
mivel tsak a fattyakot nem büntetik meg mondgya szent

hebr. 12.

¹⁸³ az [Beszúrás.]

¹⁸⁴ a [Beszúrás.]

¹⁸⁵ hozzája valo <sz> tisztá szeretetét,

¹⁸⁶ az Isten <a> tsak a valóságos

matth.
10. 38
mark. 8.
34.¹⁸⁶
luk. 9.
28.

act. 5.
41.
act. 16.
25.

2 cor.
4. 2.
colos
1. 24.

hebr.
10. 34.

jac. 1. 2.

1 petr. 4.
12. 14.

matth.
5. 10.
11 12.

pál; ez így lévén, a szeretet [48a:] *amelyel vagyon*¹⁸⁷ akersztyén. a szenvedésekhez, mértéke annak abuzgoságnak, *amelyel vagyon* amenyekhez. valamint a buzgoság, *amelyel vagyon* amenyekhez. fel gerjesztője, vagy is kovásza a szenvedésekhez való szeretetnek, akristus nem mondgya azt, hogy a ki el nem szenvedí keresztét, nem méltó en hozám, hanem azt mondgya mindenüt, hogy aki fel nem veszi keresztét; fel kel tehát azt venni akarattal. és örömel.

5
10
15
20
25
30
35

Az apostolok igen nagy örömben valának. azért. hogy méltoká lettek, a kristus nevéért gyalázatot szenvedni. szent pá. és silás, vasban, és atömlöztben lévén. ének szoval ditsérték az Istent. a maczédoniaiaknak. nyomoruságok mennél inkább nevedeket, annál inkább öregbedet az ő örömö. mondgya szent pá. a Colossabélieknek. azt mondgya. maga felöl. hogy örül a nyomoruságoknak, melyeket szenved érettek. És a sidoknak. örömel láttátok minden jövaitoknak el vesztésit, tudván hogy néktek, jobb, és meg maradando jószágtok vagyon. mind enyi sok bizonyosságok után, ki mondhatná, hogy a szentek nem szerették a szenvedéseket; de [48b:] mit felelnek szent jakabnak, amidön azt mondgya, atyám-fiai örömmek álittsátok, mikor külömb külömb kísértetekben estek, szent péteris hasonlot mond. szerelmesim örüllyetek hogy a kristus szenvedésiben részesültök. boldogok léstek ha szidalmaznak titeket akristus neviért. mert az Istennek tiszteleti, ditsősége, és ereje, és azö lelke. rajtatok meg nyugszik. utolso bizonyosságul. a kristus maga mondgya, boldogok akik üldözést szenvednek az igazságért. mert övék amenyeknek országa, boldogok vagytok a midön szidalmaznak titeket, és üldöznek. és hazudván, minden gonoszt mondanak ellenetek. én érettem: örüllyetek, és vigadgyatok., mert ati jutalmatok bőséges menyekben. ki tettzik mind ezekből. hogy a szenvedés olyan jó. amelyet szeretni kel, és úgy kel azt tekinteni. mint egy boldogságot, vagy is örökösön ellene kell mondani az örök ditsőségnek, haszontalan az imádság, és ajó tselekedet, ha örömel nem szenvednek, vagy is leg aláb tsendeségel, ha akarathol el nem hagyák agyönyö-

¹⁸⁷ *amelyel vagyon* [Előző lap alján órszóként is leírva: *a melyel vagyon*]

¹⁸⁸ 34. [4-es 5-ösből javítva.] luk. <34. 17.> 9. 23.

- rúségeket. nem lehet tekéletes tanítványa lenni akristusnak, minden bizonyal. abban. alágy és puha életben esnek, amely ellen. ilyen átkot monda, jaj néktek gazdagoknak, mert meg vagyon a ti vigasztalástok.
- luk. 6. 24.
- luk. 16. 25. 5 [49a:] Ábrahám egyebet nem monda adus gazdagnak, hanem hogy, fiam jusson eszedben hogy el vetted ate javaidot ate életben. és lázár azon képen gonoszit. azért is ő aditsőségben vagyon, te pedig akinokban., nem tsak azért lehet tehát el kárhozni. hogy azt tselekedték, amit avilág rosznak tart, senem azért hogy el mulatták azt, a mit jonak nevez,
- 10 hanem még ezekért arettentő szokért is. bőségben. és vigasztalásban éltél. az Évangyéliumnak ezen nyilván valo, és vilagos verseit. rettegve kellene hallani azoknak, kik¹⁸⁹ azért hogy valamely jót tselekesznek, magoknak minden
- 15 féle alkalmatoságot szereznek akar mitsoda állapotban tett az Isten minket, akár minémü gazdagságot adot kezünkben, de nem lehet magunk el vesztése nélkül. tsak azt keresünk hogy magunkot mindenben bé tölttsük, és ahoz ragaszkodgyunk.
- 20 A valóságos keresztyén agazdagságok között is talál száz féle modot abban., hogy magát a gyönyörüségektől meg fosza hogy magát szenvedtesse, és sanyargassa. minden külső változás nélkül. ugy tekénti. szent pal szerént. mint Istennek kegyelmét, nem tsak azt, hogy akristusban. hiszen.
- fillp. 1. 29. 25 hanem hogy még szenvedis érette. akristus fel támadása [49b:] után azt mondá az Emmausban menő tanítványoknak. hogy szükséges volt akristusnak szenvedni, és ugy bé menni ditsőségében. ha szükséges volt a kristusnak szenvedni, mitsoda okok lehet azoknak akikért szemvedet,¹⁹⁰ hogy
- luk. 24. 28 30 magokat menteknek gondollyák lenni a szenvedéstől. ? atövisel koronázot főnek tagjai, mondgya egy nagy szent, ohajthattyyáké agyönyörüségeket., akristus szenvedésiben. atitkos testnek. tsak a feje szemvedet, szükséges tehát. hogy az ő szenvedése. bé töltessék a tagjaiban is. ezert is mondgya
- Col. 1. 24. 35 szent pál. hogy a szenvedésekben. bé tölti azokat amelyek héjával vannak a kristus szenvedési az ő testében

¹⁸⁹ kik (valamely jó tselekedetnek szine alat.) azért hogy valamely jót tselekesznek,

¹⁹⁰ szemvedet, [Beszúrás más színű tintával.]

Sokan akeresztyének közül¹⁹¹ úgy tekintik a munkát mint olyat, mely szükséges az ő nagy rendekhez, de azt tarttyák, hogy attol meg menthetik magokat, mikor lehet.

A valóságos keresztyén. azt olyan penitentiának tarttya, 5
a melyet az Isten adta minden emberekre. ádámtol fogvást. és a melytől ő meg nem mentheti magát

A midön az Isten mondá ádámnak, sok fáradságo-[50a:]-
gen. 3. 17. kal eszel a földnek termésiből. őrtzád veritekivel eszed kenye-
redet, miglen viszá térsz a földben, a melyből teremtettél,
10 azután mondá az aszonynak. a férfiu hatalma alat lesz, fájdalmakban hosz fiakot., ezt a parantsolatot, a bűnnek büntetésiért mondák reájok. és mint hogy az emberek. mindnyáján vétkeztek volt ádámban. ezt a parantsolatot is minden emberekre¹⁹² adák ki. ádám. és éva, ezen penitencia alá veték magokat. azt bé töltvén. botsánatot nyerének magoknak, a melyet a nélkül meg nem nyerhették volna, ádám nem azért dolgozék hogy nagyobb bőségben élhesen. se éva nem azért engedelmeskedék.¹⁹³ mert magát felyeb emelni nem lehetet, hanem tsak tisztán azért. hogy visellyék
20 vétkek büntetésit. ezt tanittyák mindnyáján a szent Atyák.

A pátriárkák olyan jól tudták ezt a köteleséget, hogy akár mely gazdagok valának, de ők magok vitték végben az olyan dolgokat. a melyeket mostanában úgy tekintik, mint alá valokot. és meg vetöket, hogy pediglen agyermekeket is
25 a dologhoz való szoktatásban nevel-[50b:]hesék fel., olyan dolgokat mivellették vélek, a melyeket láthattyuk magunk,¹⁹⁴ hogy atselédekel is véghez vitethették volna, holot sok számu tselédek volt. ugyan ezis viszi avalóságos keresztyéneket arra, hogy szentül éllyenek a fáradságokal., a melyekre
30 az ő különböző hivatallyok¹⁹⁵ kötelezdi őket. úgy is tekintik

¹⁹¹ közül <azt tart> úgy tekintik [Törlés a sor végén.]

¹⁹² emberekre<is>

¹⁹³ engedelmeskedék. <hogy> mert [mert — <hogy> fölé írva;] magát <fel> felyeb [felyeb — <fel> fölé írva;] emelni <lehetetlen volt>, nem lehetet [nem lehetet — <lehetetlen volt> fölé írva.]

¹⁹⁴ magunk,<is.> hogy atselédekel is véghez [is — beszúrás a két szó közé, a sorban; véghez z-je t-ből javítva.] vitethették volna,

¹⁹⁵ hivatallyok [Beszúrás.]

tracota. a
barátok
munká-
járól.

azokat, mint a leg elsőbb, és hasznosab részit penitentzia tartásoknak. azonban pedig a rosz keresztvényeknek. nagyob része tsak azért dolgozik hogy nyugodhasék, és azt gondollyá hogy nem tartozik dolgozni. amidön anélkül el lehet. ez a veszedelmes nyavalya, már szent ágoston idejében aklastromokban is bé szivárkozot volt, a melyről erősen panaszkodik, nem egyébért mennek már azokban a szent helyekben, mondgya, hanem hogy magokat a nagy henyélésre adhasák. *videmus eos in quamdam societatem sanctam otiosissimé*
10 *Congregátos.* közönségesen azt tarttyák. hogy a kristus magais kézi munkát dolgozot mind addig még prédikállását elnem kezdette.

Tudgyák meg hát mindnyájan akeresztvények, hogy a munka¹⁹⁶ el kerülhetetlen köteleség, és hogy akár minémü
15 rendben legyenek, kinek, kinek amaga rende szerént. kel dolgozni. és ugy remél-[51a:]hetik bünöknek botsánattyát. de annak nehéz munkának kel lenni, és olyanak. a mely ellenkezék a kényeztetésel., mivel egyedül tsak elehet penitentiául és érdemli meg akenyeret, az olyan aki nem dolgozik, neis egyék mondgya szent pál. amulattságra, és az idő töltésre valo munka. bé nem tölti aköteleségeket, gyakorta idő vesztés. Isten előtt. és valóságos henyélés. vagyon sok féle henyélés, akülömböző természetekhez képest, de számot adnak az Istennek. hanem dolgoztanak nehéz. és sulyos
25 munkákat, akülömb féle munkáit akülömb féle hivataloknak. ilyen szándékban kel végben vinni, más képpen vétkesek.¹⁹⁷ vagy is leg aláb bé nem töltik szükséges voltát, a munka által valo penitentzia tartásnak. Az ur szine változása-
kor. szent péter nagy örömben lévén azon aditsőséges hegyen.
30 mondá, uram mi itt jól vagyunk, tsinállyunk három hajlékot, mint ha azt mondotta volna, el ne hagyjuk soha, az ilyen kedves¹⁹⁸ nyugodalomnak gyönyörüségit, és ilyen fényes ditsőséget, az évangyélita fel teszi. hogy nem tudta mit mondot. nem azért hogy az az állapot boldog és jó nem
35 let volna. hanem azért. mert a baj, és a¹⁹⁹ munka nélkül valo

2 ábes.
3. 10.

¹⁹⁶ hogy a munka [Beszúrás.]

¹⁹⁷ vétkesek. <és be> vagy is leg aláb bé nem töltik

¹⁹⁸ kedves [Beszúrás.]

¹⁹⁹ a [Beszúrás.]

élet, nem az emberi állapothoz való, a ki is, a munkás, és penitenzia tar-[51b:]to életre ítéltetett, olyanra, a mi-tso-dást élt maga szent péter. a Szent²⁰⁰ Lélek vétele után.

24

Igen kevesen vannak olyanok, a kik tudnák. hogy menyire⁵ kel vinnünk a parantsolatban lévő magunkhoz való szeretetet. és gyülölést. hogy követhetnék ezt tehát. ?

A valóságos keresztyén. egyedül azt tudja az évangyéliumból. és mind egyikét. mind amásikát. követi. esze nem elegyítvén azokat

¹⁰ Nem volt szükséges. hogy az Isten különös törvényt tsinályon, mely nekünk a magunkhoz való szeretetet parantsollya, aközönségesen való rend által. melyet tett az egész világban, mindenik teremtet állatban. elegendő magához való szeretet öntetet. vagy a maga meg tartására való szükség¹⁵es. instinctus, vagy hajlandóság. hanem a szükséges volt. meg üsmértetni az okos teremtet állatal. hogy menyire kel vinni azt a magához való szeretetet. ugyan ezt is tselekedte ezen első parantsolattya által. szeresed ate uradot [52a:] Istenedet, tellyes szivedből, tellyes lelkekből, és²⁰ minden erődből. és faragot képeket ne tsinály hogy²⁰¹ azokat imádgjad. abizonyos hogy ez a parantsolat. arra kötelez minket, hogy az Istent magunknál inkább szeresük. másként magunkból. tsinalnánk képet, és magunkot imádnok. ha magunkot inkább szeretnők Istennél; ugyan az ilyen magá-²⁵hoz való szeretet is veszté el agonosz lelkeket

E tehát az az első határ, melyet az Isten vetet a szeretetnek. amelyel magunkhoz tartozunk. ez a határ igen igasságos, mivel eléb való a véghetetlen tekélleteségü, a gyarlonál, mindenel is tartozunk annak, akitől vettünk mindent, és aki³⁰ semmivé tehet²⁰² minket mikor néki tettzik. azt kellett tehát meg tudni. hogy mimodon kívántatot el rendelni a szeretetet, mely minket illetet. ugyan ezt is magyarázta meg világosan a kristus, az Évangyéliumban.

A léleknek, az egyedül való valóságos jóva az, hogy, az

²⁰⁰ Szent <Lelket> Lélek [Lélek — <Lelket> alá írva.]

²⁰¹ hogy <azt> azokat [azokat — <azt> fölé írva.]

²⁰² semmivé tehet <mi↑>minket mikor

ps. 16.
15.

Istent birhasa. akkor fogok meg elégedni. mondgya dávid, a midőn ditsőségedet meg látom., minden más féle jók. csak anyiban jók a léleknek. a menyiben. [52b:] ötet ahhoz az első jóhoz vezetik. az olyan jók. melyek attól el fordították. kedves eledelek. de méregelem tellyesek, az izek kedves. de halálos. ezért is mondgya nekünk a kristus. aki a maga lelkét szereti el veszti azt, aki amaga lelkét gyűlöli ezen a világon. meg tarttya azt, az örökké való életre. addig a még a mi lelkünk a²⁰³ testünkkel való meg egyezésben marad, máshoz mint egy nintsenis hajlandosága. csak a testhez, de mind azok. a hajlandóságok. melyek az Istenhez nem igyekeznek, azok bálványozások, aki pedig cszerént ketsegteti lelkének ilyen testi hajlandóságát, szeretetével meg öli lelkét. aki pedig az üdveséges keserű sanyargatásokban veti, üdvezíti azt, ha szinte mint egy láttzik is gyűlölni.

joan. 12.
26

5
10
15
20
25
30
Az ilyen gyűlölésről szól nekünk akristus amidőn azt mondgya, hogy aki magát nem gyűlöli. a nem lehet az én tanítványom., magát szereti az olyan. aki ilyen formában gyűlöli magát. ilyen formában tanyit tehát minket akristus. hogy szeresük, és gyűlölyük magunkot. mely kevés keresztények üsmérik ezt. de még. mely keve-[53a:]seben vannak. olyanok. kik ezt követnék; szeretni kel tehát magunkot. ezt az Isten parantsolya. az az, hogy mindent tselekedgyünk azért, hogy meg szerezhessük. a mi lelkünknek valóságos és állandó javait. és hogy örökös boldogá tehesük, magunkot gyűlölni kel, az az. hogy gyűlölni kel magunkban mind azt. valami el távoztathat minket az Istentől. és valami máshoz vonson., ebben a dologban. a leg kiseb el hagyás veszedelmes. mivel akristus azt mondgya. aki akis dologban.²⁰⁴ nem hü, a nagy dologban is hűségtelen léssen.

luk. 16.
10.

25

Kevesen vannak olyanok. a kik tudnák. a felebaráti szeretetnek. el terjedésit. és határját.

A valóságos keresztényen. üsméri mind egyikét, mind a másikat, és úgy tekénti ezt a különbözést. mint hivatallyának. leg főveb részt.

²⁰³ a mi lelkünk a <mi> testünkkel [Törlés a sor végén.]

²⁰⁴ dologban [b-g-ből javítva.]

matth.
22. 39.

A krisztus nékünk azt tanította, hogy a parantsolat. mely nékünk azt hagyta. hogy úgy szeresük felebarátunkot mint magunkot., hasonló ahhoz a pa-[53b:]rantsolathoz. hogy az Istent mindenek felet szeresük. azért, mert ez a két parantsolat tsak agai a szeretetnek. vagy azért. mert az Istent nem szerethetik, hogy az embereket is ne szeresék., kik az ő fiai.

De ez akár mint légyen, abizonyos. hogy a szeretet. nem szenvedvén. a meg osztást, magában foglalja egyszer
10 mind,²⁰⁵ az Isteni, és a felebaráti szeretetet, az Isten pedig nem térszen más határt. a felebaráti szeretetnek. hanem, a magunkhoz való szeretetet, a krisztus maga mondgya, a mely parantsolatot adok néktek a, hogy úgy szeresétek egymást, valamint én szerettelek titeket. ez igen meszire el terjed.

joan.
15. 12.

15 Ezek a parantsolatok igen meg egyeznek. egy más parantsolat., a melyről már szollottunk. és a melyhez kel. intéz-nünk minden tselekedetinket., tselekedgyed azt másokért, amit akarnád hogy mások tselekedgyenek éretted, ezt a parantsolatot könyü meg érteni, már elegendő képen meg magyaráztuk, fel kel mindenünket áldoznunk a lelkünkön kívül a felebarátunk lelkiért; amely szeretettel tartozom²⁰⁶ [54a:] atyámfiahoz az igen mesze terjed, mind azon által²⁰⁷ akrisztus azt mondgya., hogy a ki nem gyüli attyát. annyát. attyafiát, feleségit, a nem méltó hogy tanítványa legyen.
25 egy más évangyelista szerént. maga meg magyaráza nékünk ezeket. mondván, aki.²⁰⁸ az attyát. annyát. etc. inkább szereti mint egemet., a nem méltó én hozám.

matth.
7. 12.

luk. 14.
25.

A fele baráti szeretet tehát abban áll. hogy szeresünk minden embereket., atyafiui szeretettel., de közüllök egyik-
30 hez se kaptollyuk magunkot ő magáért, se ideig²⁰⁹ való tekintetért; tsak az Istenért kel őket szeretni. a mi üdvességünkért, és az övéjéért. nem kel semmi kedvezésel lenni hozzájuk, amidön az Isten szolgálattjában jár adolog. el kel őket kerülni ha lelki jonk akadályára vannak, veszedelemre

²⁰⁵ eszers mind, [Elírás.]

²⁰⁶ tartozom <fe> [54a:] atyámfiahoz

²⁰⁷ által [Beszúrás.]

²⁰⁸ aki. <az ki> az attyát.

²⁰⁹ ideig való [Íráshiba *ideig* *valo* helyett.]

ne tegyük lelkünket, hogy nékik szolgáljunk. vagy tetszünk. vétkes kedvezésekkel. de meg fel kel aldoznunk minden földi javainkat üdvességekért, sőt még életünket is ha a szükség úgy kívánja.

- ⁵ Ezen módon lehet tehát meg egyeztetni azt a [54b:] felebaráti szeretetet. és gyűlölést, amelyet a krisztus oly igen²¹⁰ hágy nékünk, a melyet oly kevés keresztyének veszik a szivekben, és a melynek²¹¹ oly kevésé tudgyák kötelességeit. a szeretett, a mely soha el nem vész, amely nélkül a több jó erkölcsök haszontalanok., a fele barátot úgy szereteti velünk mint magunkot. és az ő üdvességit inkább életünknel., de ugyan azon szeretet is, szeretteti velünk lelkünket inkább felebarátunknál, valamint, inkább szeretteti velünk az Istent, mint sem felebaratunkot, és mint sem a magunk lelkét.

26.

- ¹⁵ Sokan az emberek közül azt tarttyák. hogy bizvást ítélnak felebaráttjokat. tsak valamely oly rosztat lássanak felőlle. amely igaznak tessék, vagy is leg aláb. oly dolgot mely a roszra tzelőzék.

A valóságos keresztyén. pedig azt tarttya hogy nem ítélnak senkit is.

matth.
7. 1.

luk. 6.
37.

A krisztus., azon parantsolatban. hogy ne ítéllyünk. semmit ki²¹² nem veszen., hanem azt mondgya. ne ítéllyetek. ne hogy meg ítéltessetek. és szent [55a:] lukátsnál. ne ítéllyetek. és meg nem ítéltettek, mint hogy az a szenttséges

²⁵ Mester tudta. hogy mitsoda nehéz az embereknek el kerülni hogy a mások tselekedetiről bal itélettel ne legyenek., vagy is leg aláb hogy olyanokat meg ne ítéllyenek. akikben fogyatkozást látnak. arra akarta vinni akeresztyéneket, hogy az önnön magok hasznokért ne ítéllyenek. másokat.

hebr.
10. 31.

³⁰ Nintsen semmi irtoztatób. se a mitől úgy²¹³ retteghetnének az emberek, mint az Isten ítéletitől. szent pál azt mondgya. hogy rettentő dolog, az élő Istennek. kezében esni, a krisztus.

²¹⁰ igen [Beszúrás a sor előtti margóra; e—o-ból javítva.]

²¹¹ a melynek [n—e-ből javítva.]

²¹² ki <ves> nem veszen.,

²¹³ úgy [Beszúrás.]

tus nekünk²¹⁴ módót ád arra. hogy el kerülhesük, ne itély. és nem itéltetel. lehetee arra nekünk jobb modot adni. hogy szemünket bé hunyván a mások fogyatkozásairól való okoskodást el kerülyük. mint azt. midön azt mondgya. el kerü-
5 litek az Isten itéletit. tsak magatokot abban ne avasátok, hogy mást itélytetek. a bizonyos hogy nehéz dolog. valamit olyat látni a mi rosznak tettzik, hogy azt rosznak ne mond-
[55b:]gyák. ez olyan veszedelem, a melyben tsak nem mindnyáján belé esnek az emberek. de leg aláb soha sem kel.
10 itélni azt, a ki aroszat tselekeszi,

A kristus meg nem elégszik tsak azal, hogy nekünk meg²¹⁵ mutassa. mit nyerünk mi azáltal ha nem itélünk, de sött meg azt is méltoztatik nekünk meg bizonyítani, hogy még az okosság sem akarja hogy mást itélyünk., hogy ezt velünk
15 meg üsmértethese. a szivünknek,²¹⁶ és alelkünk üsmértéinek leg belsöb, és leg titkosab részeit fel nyittya, mondván nekünk, visgályátok meg magatokot. ti akik mást itéltek, és meg láttjátok, hogy vétkeesebbek vagytok annál akit itéltek, amint is hogy, amely roszat látunk hogy a mi atyánk
20 fia tselekeszik. gyakorta sokal kiseb annál. mint a melyet mi tselekeszünk a midön itéletet teszünk. aki is keményeb kísértetben volt mint mi, hasonló segittségeket pedig nem vett. az ő kívánságának sebesége. fel zavarta elméjit. olyan vak hogy nem láttya aveszedelmet. a melyre veti magát,
25 az Isten el is hagyta egy ideig a maga gyarloságára., de te, mentől inkább üsmered a magad köteleségit, annál több. kegyelmeket vettél., és annál menthetetleneb vagy a vétek-
[56a:]ben. melyet tselekeszel, és az itéletben. melyet tész atyád fia ellen.

10 Mind azon által. az abünös talám náladnál inkább tettzik Isten előtt, a mely orában itéletet tész felölle, ugyan abban., talám az ő vétké meg alázta ötet.²¹⁷ te pediglen. kevélységedért, utálatosá lettél a menyek előtt, egy szoval., a mit az

²¹⁴ nekünk <nekünk> módót ád arra. hogy el kerülhesük, <k> [Szóvégi k—n-ből javítva.]

²¹⁵ meg [mít-ből javítva, a pont meghagyásával.] mutassa. mit

²¹⁶ a szivünknek, <leg belsöb> és alelkünk üsmértéinek leg belsöb,

²¹⁷ ötet. <és> te pediglen.

atyád fia szemiben²¹⁸ láttál, a tsak szalma szál. a gerendához képest, a melyet a magadéban meg nem látod., ez az oka tehát, hogy a valóságos keresztyén. soha senkit nem ítél.

- ⁵ Az ítéletkor valo roszhoz. még sokal több rosztat szoktak tenni, ugy mint, amidön. abeszéd közben. vagy a kézel valo mutogatással. értésire adgyák másnak. a mások felöl valo roszt gondolatlyokot. nem akarok itt szollani az olyan ember szollásrol., se az olyan káromlásrol. a mellyeket a
- ¹⁰ leg aláb valo keresztyének, de sött még a pogányok is mindenkor nagy véteknek tartották,²¹⁹ hanem az ördögi mesterségről. a ki olyan féle ember szollást terjesztet el avilágon, a melyre leg inkább az olyanokat oktattya, a kik magokat eszeseknek, és jó erköltsüeknek tarttyák. egy szem
- ¹⁵ hunyorítás. egy mosolygás, egy [56b:] kézel valo integetés. mind ezek olyan hegyes török. a melyek noha mesterségesek., de olyan veszedelmesek valamint a nyelv., a szándék²²⁰ mindenkor tsak azon vagyon., hogy meg értethesse a felebarátrol valo rosztat. és ilyen formában. meg ölik azt
- ²⁰ akiről beszélnek, meg ölik azt akinek beszélnek, és magokat is meg ölik szintén olyan halálosan., valamint ha a nyelv szabadosan beszéllene. mind ezeket nehéz el kerülni a másrol valo beszédben, ugyan ezért is jovalották mindenkor²²¹ az okosak azt, hogy soha másrol ne beszélljenek, vagy ha
- ²⁵ tellyeségel azt el nem lehet kerülni. ugy beszélljenek más felöl. hogy a rendes legyen. hogy a betsületire legyen. őrizetet vetettem a számnak. mikor a bünös ellenem állana. mondá dávid. meg némultam, és meg aláztattam. és jókót sem szolttam. mikor az ember ilyen alkalmatoságokban talál-
- ³⁰ kozik. ahalgatás olyankor sokal keresztyéne. aleg keresztyéne beszédekniél.

ps. 88. 2

²¹⁸ szemiben <meg> láttál,

²¹⁹ tartották, <de> hanem [*hanem* — <de> fölé írva halványabb tintával;] az ördögi mesterségről. a ki [*ről. a ki* — beszúrás halványabb tintával.]

²²⁰ szándék [*d—o—ból javítva.*]

²²¹ mindenkor <mindenkor> az okosak

[57a:] 2.7

Sokan akeresztyének közül alázatosoknak tétetik magokot.²²² azért hogy tiszteltessenek az alázatosságért.

A valóságos keresztyén, tart még attól is hogy alázatosnak tetszék. és tsak azt ohajttya. hogy meg vető legyen mindenben. a mitsak. az Isten ditsőségít, és a felebaráti szeretetet nem tekinti.

Az Évangéliumban igen sok helyt láttyuk hogy mitsoda neheztelésel volt a kristus a két színüek ellen. mindenüt anathémát. és átkot mond reájok, mint hogy ő, az²²³ igazságnak Istene. és ő önnön maga az igazság. nem szenvedheti ahazugságot, fő képen az olyan hazugságot. a mely a jó erköcstel fedezsi bé magát. hogy jobban meg tsalhasa az embereket

Az egész jó erkölcsök között. az²²⁴ alázatoságot mondhatyuk leg inkább a kristus jó erkölcsének, az ő idejéig. az embereknek. arrol. igen kevés gondolattyok volt. tanullyátok meg töllem. hogy én kegyes. és²²⁵ [57b:] alázatos szivü vagyok. tanulyátok meg töllem, azaz. az én példáimból., tanulyátok meg töllem. mert mind eddig, senki nem tudta. milégyen avalóságos maga meg alázás, én pediglen magamot meg alázván. magam akarattyából. zugolodás nélkül valo²²⁶ gyalázatos halált szenvedtem., a nyomoruságot tudtam, meg vetettem a tsendes életet.²²⁷ a népnek, és a vitézeknek tsufságul adtam magamot.

Az alázatoságnak ezen példájából láttyuk. hogy az emberek ezt a jó erkölttsöt meg nem határozhatyák. amód nélkül valoval, lehet vétkezni a több jó erkölcsökben, de nem lehet eléggé magunkot meg alázni. ez olyan jó erkölcs. amely vég-hetetlen a meg feszitetet Jésus tanitványinak.²²⁸

kitsiné kel lenni valamint a mustár mag, hogy nagyobbá lehesen lenni minden füveknél, aki nagy akar lenni amenyek-

²²² magokot [a—e-ből javítva.]

²²³ az <I> igazságnak Istene.

²²⁴ az <ala> alázatoságot [Tollhiba.]

²²⁵ és [57b:] és

²²⁶ valo <bes> gyalázatos

²²⁷ életet. <és> a népnek, és a vitézeknek <gyalázattyára> tsuf-ságul [tsufságul — <gyalázattyára> fölé írva a sor elején.]

²²⁸ tanitványinak. [Uj bekezdésben:] <kiny> kitsiné

matth.
11 29.

filip 11.
8.
Isai 53.
2.
hebr. 12.
2.

matth.
13. 31.

idean.
18. 3.

rom. 12
16.

Eccl.
19. 33.

- nek országában. annak leg kisebbé kel lenni e földön. akristus nem mondgya. hogy kitsinynek kel tettzeni, hanem ugyan kitsidé kel lenni valójában. bizonyal mondom néktek, hogy ha meg nem tértek. és ha hasonloká nem lésztek akisde-[58a:]dekhez. bé nem mentek amenyeknek országában, azért a ki magát meg aláza. és hasonló lesz ehez akisdedhez. a leg nagyobb lészen a menyeknek országában. ne vádgyatok arra a²²⁰ mi fent valo mondgya szent pál, hanem elégedgyetek meg azal. a mi leg aláb valo, és leg alázatosab.
- 10 Mint hogy ez az jó erkölcs különösön valo jó erkölse a kristusnak. azt el hihettyük, hogy inkább gyülöli azokat, a kik alázatosoknak tétetik magokot. mint sem más egyéb féle hypocritákat. de a mi leg különöseb dolog az alázatoságban., és a mely fel nem találtatik atöb jó erkölcsökben.
- 15 tudni illik, ha valaki tisztának, vagy igazságosnak akarja magát mutatni²³⁰ azal. atisztaságot. se az igazságot el nem veszti, de mihent alázatosnak akarja magát mutatni, telyeségel el veszti az alázatoságot. mert az alázatoság nem abban áll, hogy alázatosnak mutassa magát. hanem alávalonak. és meg vetendőnek. valamint ezt nekünk előnkben adgya salézius sz ferentz²³¹ st. franciscus salezius. ez így lévén. azok a sok számu emberek, a kiket minden nap láthatni. mint vannak azon hogy magokot alázatosoknak [58b:] mutathasák., az olyanok nem alázatosok, hanem
- 25 kevélyek. az olyanok, az alázatoságnak hypocritái, akik tsak. a tisztelet, és a ditséret után futnak. a melyek szokták követni ezt a nagy jó erköltsöt., a midön valóságos.
- 30 Az olyanokot boszonttsák meg, gyalázák meg, vessék meg, tsak hamar meg láttyák hogy nem alázatosak. a szent Léelék szépen le írja nekünk az olyan tsalárd alázatosokot, vannak olyanok kik hamisan meg alázzák magokot. kik le fügesztik szemeket, és úgy tétetik mint ha nem látnák. de tsak az ő erötelenségek tartoztattya meg őket, és tsak azért alázatosok, mihent alkalmatoságot találnak a gonosz tselekedetre, meg tselekeszik.

²²⁰ a mi<nt> fent valo

²³⁰ mutatni <valaki.> azal.

²³¹ salézius sz ferentz [Kereszttel jelölt beszúrás a lap alján:] st. franciscus <de> salezius. [zius — beszúrás halványabb tintával.]

A valóságos keresztyén. valóságos alázatos lévén, az okoságot, és a kegyeséget az alázatosághoz teszi. el kerüli magát alázatosnak mutatni. meg elégszik, az Isten előtt. és szívének titkában szeretni ameg vettetést. és az alávalóságot,
5 valamint ameg válto tselekedet., de sött még ezt a szerezettét is el rejti. nehogy el veszese. az alázatoságnak drága kintsét.

[59a:] 28.

Mennél inkább eléb mennek az emberek az értelemben. és a méltóságban. annál inkább, azt tarttyák. hogy magokat
10 betsülhetik.

A valóságos keresztyén., mennél eléb mégyen a maga rendében, annál több okot talál arra, hogy magát meg vessen

Az értelem. és a méltóság, igen különbözik egy másolt. az méltoságnak. az értelmet kellene követni, mind azon által
15 gyakorta láttjuk, hogy az értelem, méltóság nélkül vagyon. és a méltóság értelem nélkül. együvé teszem itt ezt a kettőt. és rend szerént ezek. kevélységet. és maga hittséget okoznak a szivekben., hogy lehesen. a, hogy akinek töb esze, értelme, és tudománya vagyon. magát többre ne betsüllye. annál, a
20 kinek anyi nintsen. ? hogy ne tartaná a méltóbnak magát. a kit a méltóságra fel emeltek. annál. akit amaga alaton rendiben meg hagyták. mennél eléb mennek. ezen két rendben., ugy tettzik an[59b:]nál inkább betsülhetik magokat; ez igasságosnak láttzik lenni, mind azon által,²³² mitsoda
25 részünk vagyon az értelemben ? mid vagyon a mit nem vettél volna. mondgya szent pál. és ha vetted, miért ditsekedel véle, mint ha nem vetted volna, hogy ha valami vagyon bennünk, a mit ugy tettzik hogy betsülhetünk, annak. tsak ajó erkölcsnek kel lenni. de a tridentinumi gyülés. arra tanyit szent pál után. hogy a jó erköltsök. ugy az²³³ értelmek
30 is. nem mi töllünk jönnek. az Isten munkáldgya²³⁴ mi bennünk. az akaratot. és a tselekedetet. minden bennünk lévő jó. ő tölle vagyon. és a midön nékünk meg adgya a menyet.

1 cor
4. 7.

sess. 6.
fillip. 11.
13.

²³² mind azon által, <mind azon által> mitsoda

²³³ az [Beszúrás.]

²³⁴ munkáldgya <az akaratot. és a> mi bennünk. az akaratot.

tsak azért adgya. mert jóságából. meg akarja beünük jutalmaztatni., a tölle vett jó erköltsöket. és ajándékokot.

A mit az Isten néked adot,²³⁵ anem tölled vagyon a mit ahoz tész munkádal, a nem olyan dolog. hogy magadot azért.
5 inkább betsülhesed. nintsen senki is. aki ugyan azon munkával. anyit nem tselekedet volna mint magad. ha az Istentől azon ajándékokot vette volna, semmit tehát magadnak nem tulajdonithatz. a miért ma-[60a:]gadot fellyeb emelhesed.

Hogy ha méltatlanok vagyunk a méltóságokra a melyeket
10 reánk adgyák. semmi okunk nintsen. hogy magunkot inkább betsüllyük, hogy ha pediglen. a mi értelmünkre valo nézve adgyák. meg kel gondolnunk. hogy mely kevés részünk vagyon azokban az értelemekben. ez így lévén. akár mely felé fordittsuk adolgot., de egyebet nem találunk se a méltóságokban, se az értelemben. hanem félelemre valo okot
15 a veszedelemtől., és semmi okot. a magunkot valo betsültre.

Egy valóságos keresztyén. tart mind az egyikétől. mind
luk. 10. 21. amásikától., a midön ezeket a szavait halya akristusnak. Atyám hálákot adok néked. hogy ki nyilatkoztattad titkaidot az együgyüeknek, és akitsideknek, és el titkoltad azokat a világi bölcsek. és okosak előtt, amidön láttya. hogy akristus avilágon a leg aláb valokot választotta. hogy azok legyenek oszlopi a vallás drága épületének. szent jakab azt mondgya. hogy ne keresük a betsületben. és a méltóságban
jac. 3. 1. 25 valo nevedekést. mert annál több számot adunk azIsten ité-[60b:]letekor. ami leg tsudálatosab a jó erkölcsokban. az, hogy mentől eléb mennek abban arendben, annál több valóságos okokat találnak a magok meg vetésekre. tsak azok is betsüllik magokot., akik ajo erköltsöknék leg aláb
30 valo rendiben²³⁶ vannak. a szeretet, és az alázatoság. mennél inkább meg erősodik. annál inkább észre veszik a magok nyomoruságát és méltatlanságát. mennél nagyob vagy, mondgya a szent Lélek, annál inkább meg kel magadot aláznod minden alkalmatoságban. az által is nyersz kegyelmet Isten előtt,
35 mivel aditsóság. és ahatalom tsak az Istent illeti, és tsak az alázatosok tisztelik valóságál.

²³⁵ adot, [t—d-ből javítva.]

²³⁶ rediben [Íráshiba *rendiben* helyett.]

A kik magokat másoknál fellyeb emelik. még ezen avilágon meg aláztatnak azoknak elméjekben kik azt észre veszik.

A valóságos keresztyének., kik magokat mindennél aláb
5 valonak tarttyák. fellyeb emeltetnek másoknál. még ezen avilágon.

A kristus. szánakodásból., mint egy kedvezésel. lévén. a mi magunkhoz valo szeretethez., azon vagyon hogy azt el hagyasa velünk. igen nehéz néked magadot [61a:] meg
10 aláznod, tsak a fel magasztalást²³⁷ keresed. mind azon által. azt akarom hogy meg bizonyítsad hozám valo szeretetedet., fel áldozván nékem kevélységedet; ate magadhoz valo. helyes szereteted semmit abban el nem veszt., az olyan. a ki nékem akarván. tettzeni, magát meg aláza egy kevés
15 ideig, örökösön fel magasztaltatik, valamint azt ohajttya a magához valo szeretete. de aki töllem meg tagadgya. azt a kevés áldozatot. örökösön meg aláztatik.

matth.
28. 12.

prov.
11. 2.

prov.
29. 23.

A kevély ember. gyalázatban esik. az alázatoságot pedig mindenkor. abölcseiség követi. mivel az alázatoság mondgya
20 aböles, követi a kevélységet. valamint, a ditsőség követi az alázatoságot., ámbár minden emberek tellyesek is kevélységel, de semmit ennél nehezebben. el nem szenvednek²³⁸ másokban, mert a magok kevélysége tselekeszi. hogy a másokét el nem szenvedhetik.

25 Mondgyunk még többet, nem tsak a kevélyek vannak a kevélység ellen., de sött még az alázatosok sem szenvedhetik azt., akristus aki oly alázatos. és aki oly tekéletes példája volt az alázatoságnak., a ki oly kegyeségel volt. minden féle bünösökhöz. fel gerjed.²³⁹ és fel indul a kevélyek ellen.
30 ugyan tsak azok ellen is mutatta haragját evilágon valo éltében. ojátok magatokat az irás tudo dok-[61b:]toroktól. a kik hoszu köntösben járnak. szeretik a köszöntést a pia-tzon. az első székeket a synagogákban. és az első helyeket a vendégségekben; azt akarják hogy őket mestereknek

luk. 20.
48.

²³⁷ fel magasztalást [á és s — javítva;] [...] szeretetedet., [*del*—*ted*-ből javítva.]

²³⁸ szenvedk

²³⁹ fel gerjed. [r—j-ből javítva.]

hiják. ezek nagyobb kárhozatot is vesznek. ihon mint bánik ameg testesült Istennek alázatosága akevélyekkel még ez életben

Ellenben pedig avaloságos keresztyén. meg találja a fel
5 magasztalást még ez életben a melyet kerüli, mert a ditsőség követi az alázatoságot. mondja a szent Lélek. az emberek oly tsudálkozással nézik avaloságos alázatosot hogy a legkevélyeb. szelidé lesz előtte., még az olyanok is a kik leginkább ellent állanak akevélyeknek. mind külső. mind
10 belső képen. meg nem alhatták hogy magokat meg ne hajtsák. az olyan előtt, akit valóságos alázatosnak üsmérik²⁴⁰ lenni, úgy tettik mint ha ebben. mindnyájan az emberek akarnák követni a magoság belit. aki ellene áll a kevélyeknek. és kegyelmet hinti az alázatosokra., vagyon²⁴¹ mondja
15 a bölcs. olyan meg kissebülés, mely a ditsőségért vagyon. de vagyon olyan fel emelés, mely az alázatoság által vagyon.²⁴²

Eccl.
30. 11.

matth.
10. 30

Ez így lévén. az alázatos a krisztus ígérete szerént. száz anyit veszen azért amit el hagyot. az Istenért;²⁴³ még ez életben. de ha szinte egy kevés esztendőig el haladna is aző jutalma, hány száz eszten-[62a:]dőkig fog tartani azután az ő fel magasztaltatása. ? mivel. aző ditsősege, és fel magasztaltatása. anyi ideig fog tartani. valamint az Istené, mely szent usora. az urnak költsön adni egy kevés ideig. való meg alázást!

30

25 Nagyob részinek a keresztyének. között. kegyeségek nintsen. vagy ha vagyon is. igen romlando.

A valóságos keresztyénnek kegyesége mindenben állandó.

matth.
11. 29

Tanulljátok meg töllem. hogy én kegyes, és alázatos szívű vagyok. mint hogy a kegyesség., követője az alázatoságnak, akrisztus itt együvé teszi mind a kettőt. ez így lévén,
30 minek utánna meg magyaráztuk volna az alázatoságot. arról a kegyeségről kel szolanunk a mely oly kedves. és a

²⁴⁰ üsmér(nek)ik [ik — (nek) fölé írva.]

²⁴¹ vagyon [o—a-ból javítva.]

²⁴² vagyon. (ez) [Új bekezdésben:] Ez

²⁴³ az Istenért; (és ha szinte) még ez életben. de ha szinte [Tör-lés a sor elején.]

matth.
6. 4.

mely magához kaptsollya a sziveket., eszerént is tellyesed-
nek bé a kristusnak ezek a szavai. betü szerént. boldogok
akegyesek. mert birni fogják a földet. az az, mert meg győzik
rosz kívánságokat., földi indulattyokat. magok[62b:]hoz
5 hodittyák a földön lévő minden embereknek sziveket.
tanullyátok meg töllem, hogy én kegyes, és alázatos szívű
vagyok.

cor. 13.
4.

A szeretet viszen minket arra, hogy kegyesek legyünk.
szent pál azt szépen írja. mondván. a szeretet tüdő. kegyes,
10 nem irigykedik, fel nem fuvalkodik, nem boszonkodik. min-
dent el szenved., láthatnié mind ezeket a szép dolgokat.
arend²⁴⁴ szerént valo keresztyénekben. de az olyanokban
sem sokakban. a kik²⁴⁵ áitatosoknak tarttyák magokat. mivel
ezek. kegyesek. és kedvezők magoknak, de kemények masok-
hoz; türhetetlenek. és hamar meg boszonkodnak. ettől is
15 vagyon. hogy nem hogy magokhoz vonnák a sziveket. a
mint azt meg tselekedhetnék kegyeségekel. de sött még
zugolodásokat okoznak. és el távoztattyák magoktól. mind
azokat. akik követni akarnák őket aban. ami jó vagyon
20 benne. meg kisebittik magok viselésivel a valóságos áita-
toságot. ellenben pedig, a kegyes ember. el töri. azírás sze-
rént. ellenséginek haragját

prov.
16. 1.

A kegyesség. a szeretetből. és az alázatóságból származik.
ez így lévén, a mi ellenkezik a kegyeséggel, az. a magához
25 valo szeretettől. és akevélységtől vagyon. [63a:] szent pál
azt mondgya, hogy azok akik nem kegyesek, kevélyek, és
magokat szeretők.

jac. 3.
13.

Szent jakab azt mondgya. kitsoda köztetek bölcs és tudos,
mutassa meg a jó maga viseléséből az ő tselekedetét. a
30 bölcseségnek szelidségével.

A valóságos keresztyén. magához kemény. de másokhoz
szelid. valamit ellene mondanak. azt olyan kegyességel
halgattya. mint amit ditséretire mondanak. mindenkor az
Isten szavát halgattya, vagy is azt gondollya. hogy az
35 Isten engedi meg ellenséginek. hogy ötet kísértse. ilyen volt
adauid kegyesége, amidőn semei gyalázatal illeté.

²⁴⁴ arend [n — beszúrás.]

²⁴⁵ a kik [a — sorközi beszúrás.]

ephes.
6. 5.

A keresztyén. szelidséggel engedelmeskedik mind annak. a mi nálánál fellyeb való. mint ha akristustol magától venné aparantsolatot., szent pál hagyása szerént, szeliden engedelmeskedik akristusért. a magáéhoz hasonloknak, a midőn
5 parantsol. ugyan akkor leg kegyeseb., mert reá emlékezik. hogy atya fiainak parantsol., olyanoknak. akik gyengék. romlandok. és akik magoktól ajora alkalmatlanok, a másnak szolgál. boldognak tarttya magát, hogy hasz-[63b:]nálhat a kristus tagjainak, sőt még úgy tekint azokat mint jó tővőit, kik illyen érdemre való alkalmatoságot adnak néki. ha int. vagy dorgál másokat. úgy tselekszik, valamint a menyői atya dorgállya fiait., azaz, mindenkor atyai josággal. vagy is leg aláb. atyafi szeretettel,

Isaia.
49. 1

Egy szoval ő mindenüt, és mindenben hü követője. az
15 üdvezítő ki mondhatatlan kegyeséginek. a proféták azt meg jövendölték, az apostolok látták annak bé tellyesedését. Imé az én szolgálám. fel veszem ötet. az én választottam, kedve tölt lelkemnek²⁴⁶ ő benne. az én lelkemet beléje adtam. ítéletet szol a pogányoknak nem kiált, se nem hallat-
20 tatik oda ki az ő szava. a meg repedezet nádat el nem ronttya, a füstölgő gyerttya bolet el nem olttya. igaságban szolgáltaitéletet. hogy ha az Istennek lelkétől származik a szelidség. úgy az igaság is. ebből következik. hogy a mi ellenkezik a szelidséggel., annak. agonosz lélektől kel származni., akristus tehát kegyes volt. őnem vetekedet., se nem kiáltot, az ő szavát nem hallották az utzákon, mert az Isten lelke volt benne. el nem rontotta a meg repedezet nádat. se a füstölgő gyerttya bolet el²⁴⁷ [64a:] nem oltotta. az az, hogy békeséges türe-sól, és kegyeséggel várja. a bünös meg térését. három esz-
25 tendeig szenvedte a fige fának termékletlenségét,²⁴⁸ még azt is el szenvedti. hogy a szöllő mives meg kapállya atővit, és meg genéjossa, minden szavaiban kegyes volt, és minden maga viselésiben. kegyeséggel engedte magát ahalálra vitetni. zugalodás nélkül, a leg nagyob bünösökhöz is kegyeséggit
30 mutatta, tekéntsük meg mitsoda kegyeséggel bánt. a

luk. 13.
8.

²⁴⁶ lelkem(b)nek ő benne.

²⁴⁷ el [64a:] <el> nem oltotta.

²⁴⁸ termékletlenségét, [i—e-ből javítva.]

házaság törésben eset aszszonyal, a samaritánával, abünös aszszonyal. a fő pap szolgáljával. a ki meg ütötte, és judásal. aki tsókal el árulá. tanulljátok meg töllem, hogy én kegyes szívü vagyok.

31.

⁵ A midön meg botsátanak, azt gondollyák. hogy valamely nagy dolgot tselekedtenek.

A valóságos keresztyén. ugy tekénti az ellenséginek valo botsánatot., mint olyan dolgot. mely kevés ditséretet érdemel.

¹⁰ Mint hogy az ellenségnek valo meg botsátás olyan áldozat., a mely leg inkább ellenkezik az embernek [64b:] meg romlot szívével, erre a kristus hasonlo²⁴⁹ okal akar minket vinni, mint a melyel az alázatoságra akar minket indittani. és az ítélet-től el távoztatni, ne itély. és nem ítéltetel., alázd meg magadot, és fel magasztaltatol: azt is mondgya nékünk. ha meg nem botsátotok, én sem bótsátok meg néktek, ha meg bót-sátotok, én is meg botsátok néktek.

matt.
6. 14.

Azt el mondhatni. hogy ámbár a menyei utak tele legyenek is tövisel. de ez az ösvény mind rövid, mind ezen könnyü oda érni, mindent meg botsátván. minden nékünk is meg botsátatik. mely kegyetlenséggel volnék lelkemhez, ha inkább szeretném kárhozattját. mint sem atyám fiának meg bót-sásak, meg botsátom örömet azt az árulást. a mely jóságomban tölt, de meg nem botsáthatom azt az ember szol-lást, mely fogyatkozásomat ki nyilatkoztatta. azt a gyalázást. mely betsületemet meg sértette. ha boszut nem állok ezért a meg vetésért. ütésért, bestelenségért, azt fogják mondani hogy nintsen szívem; én tudom mind azt, amit akristus szenvedet érettem. de én ezt el nem szenvedhetem érette. nem így beszélneké mind azok. kik meg nem botsátanak másoknak. noha észre nem veszik magokat.

De nézük meg mit felel nekik a szent Lélek [65a:] aki boszut akar állani. azon az ur boszuját álya, és annak büneiről el nem feletkezik. bót-sás meg felebarátodnak, aki tegedet meg bántot. és a büneidért valo imádságod, meg halgattatik. akristus is azt mondgya. amidön ajándékot akarván bé

eccl.
28. 1. 2.

matt.
5. 23.

²⁴⁹ hasonlo [l — javítva hosszú /-böl?]

mutatni az oltár előtt. eszedben jut hogy atyád fiát meg bántottad. hagyd az oltár előtt ajándékosodot. és eredgy békéjél meg véle. azután térj viszá., és mutasd bé ajándékosodot.: mivel. mondgya a bölcs. igasságosé az. hogy egy ember haragot tartson más ember. ellen. a midön azon kéri azIstent. hogy botsása meg néki bűneit. ? nintsen könyörületessége. a magához hasonlóhoz. és azt kéri hogy botsásák meg néki bűneit. ? ö tsak test lévén, haragot tart. és Istentől irgalmaságot kér. ? kitsoda fog ö érette könyörögni. ? emlékezel meg az utolsó napodról, és tégy le minden haragot.. ugy tettzik hogy mind ez. elegendő képen meg bizonyittya. hogy mitsoda kötelességel. tartozunk meg botsátani ellenségünknek. és nem tsak egy szer. a mint ezt az emberi okosság joval-[65b:]-lya, hanem hetven szerte való hét szer, a kristus parantsolatya szerént.

Az olyanok akik meg botsátanak, és akik azt tarttyák. hogy azal igen nagy²⁵⁰ dolgot tselekesznek, akik azt gondollyák. hogy azért, az embereknek betsülni kel őket. ezek nagy vakságban vannak. avasóságos keresztyén pedig. tsudállya. hogy valamely ditséretet adnak ennek a tselekedetnek, ö pediglen még kötelesnek tarttya magát ahoz a ki ötet meg bántotta, mert részt szerzet néki a menyben. ez a rész pediglen. a kristus mondására vagyon építve, tartozol uram nékem meg botsátani. mivel én is meg botsátottam. a keresztyén tsak egy dologtól tart a meg botsátásban fél attol hogy a mutogatás oda ne szivárkozzék. hogy azö meg gyözetet ellensége. el ne vesztesse véle. a mulando ditséretekel. örökös árrát tselekedetinek.

Azok között. akik azt gondollyák hogy meg botsátottak. és akik ugy tettzik mint ha távul volnának a boszu állástol. igen sok találkozik olyan, a ki magában titkos örömet érez, a midön ellenségit valamely szomorú állapotban láttya esni. az ilyen botsánat, hasonlít a boszu álláshoz. a botsátnak. egésznek, és szivből valonak kel lenni, imé mit mond nekünk világosan a kristus. ha meg nem batsatotok ki ki azö attya fiának²⁵¹ [66a:] szivetekből, az én menyei

²⁵⁰ nagy <nagy> dolgot

²⁵¹ attya fiának [nak -- későbbi beírás a lap alján, /fiá- alá]

Atyám is úgy tselekeszik veletek. valamint azal a kegyetlen és igazságtalan szolgálával. a kit a hohérok keziben adatot. a rossz keresztyének azt tarttyák. hogy az olyan titkos öröm ártatlan dolog. mivel az Isten maga veszi igyeket keziben és
5 a ki igazságosan bünteti meg azokat. kik őket meg bántották. meg azt is hozá teszik, hogy az a büntetés meg téríti őket, és én egyebet nem kívánok. csak az ő üdveségeket: hipocriták. mitsoda áitatos palástal fedezitek el boszu álló kívánság-
10 tokot. örültök azon hogy az Isten fogyaszttya számát, vagy erejét. ellenségteknek. és hogy abban részetek nintsen, de hol lehet jobb akarótok annál. mint az, aki alkalmaságot ad néktek a menyei részre, ati leg nagyob ellenségtek azok, akik veszedelmes hizelkedésekel. el távoztatnak az Istentől. és el vesztetik veletek a ti valóságos jovatokot.
15 azok akiket ellenségeteknek tartotok, igazságtalanságokkal. több jovatokra vannak. mint sem azok. kik néktek hizelkednek, vagy kívánságtokban szolgálnak. amint is a valóságos keresztyén igyekezik azokat szeretni. és meg győzni szeretetével, és ezen igyekezetiért azt nyeri. valamit nyernek
20 mind azok a [66b:] kik igazán követik a jó erkölcsöket, hogy még ezen a világon is jutalmát veszi. mivel úgy fogják ötet tekinteni. mint olyan szívüt. a ki jól bé tölti²⁵² a valóságos jóakarónak kötelességit. ezen a szép tartás szerént. hogy csak azok lehetnek valóságos jó akarok, akik oly jó
25 erkölcsüek, hogy szeretik ellenségeket is.

32

Tsak nem mindnyájan az emberek. tsudállják. hogy egy jó Istenes ember vétkezik. és azt mondgyák ha áitatos volnék. ilyen jót tselekednék. és ilyen rosszat nem tselekednék.

A valóságos keresztyén. érzi magában hogy magától. semmi
30 jót nem tselekedhetik. és hogy mindenkor kész aroszra, ha a kegyelem meg nem segíti.

Az ilyen hejában valo beszédeket. rendszerént az olyanoktól²⁵³ halhatni, akik nem érzik magokot. a jó utban lenni, tsudállják azt, hogy egy istenes ember vétekbén cshetik.

²⁵² bé tölti <k> a valóságos

²⁵³ olyanoktól [fráshiba.]

mint ha az hit, és a szeretet, olyan állapotban tennék, hogy ne vétkezhesék, mit felelnének, a dávid és a salomon esetire, nem voltak ezek olyan áitatosok esetek előtt, valamint azok a maga hittek, szent theresia [67a:] meg magyaráza nekünk.²⁵⁴ az okát, hogy miért engedi az Isten némelykor aleg nagyob szenteket is halálos vétékben esni, meg vallyá tehát eza szent, hogy nem tsak abban eshetnek, hanem ugyan valójában abban is esnek, szent bernárd, azt mondgya, hogy a klastrom meg nem menti avétektől aszerzeteseket, hanem tsak anyival vannak jobban a világi embereknél, hogy nem oly gyakorta esnek meg, és hogy hamaréb fel kelnek, volté valaha emberi akarat jobb készületben, mint aszent peteré, mind azon, által, három szor egy más után irtoztato vétékben esék, meg tagadván, Istenét, vizsgállyák meg az emberi szivet, igen keveset talál-
nak olyat., aki ezel a szán szándékal esnék meg, akarok vétkezni, meg akarom az Istent bántani; azonban pedig tsak nem mindnyájan meg esnek, és némelykor aleg nagyob szentek is, meg kel tehát vallanunk, hogy a mi meg romlot téstánk viszen minket magától a rosra, és hogy mi szüntelen meg esnénk, ha a kegyelem meg nem oltalmazna.²⁵⁵

Nem üsméri a magát, a ki azt mondgya: ha áitatos volnék, ilyen jót tselekedném, vagy nem tselekedném az ilyen roszat, hogy ha az olyanok [67b:] kik így beszéllenek, tudnák, hogy ez iránt mit tanít nekünk, a szent tridentinumi gyűlés, ellene mondanának vakmerő beszédgyeknek.²⁵⁶ szent pál, azt mondgya magáról, hogy nem tselekeszi a jót melyet akarna tselekedni, hanem azt a roszat tselekeszi, a melyet nem akarná tselekedni, utánna teszi, hogy mindnyájan ilyenek vagyunk, mitsoda tsudálatos dolgot tselekednének tehát az olyanok, akik még²⁵⁷ nem léptek a keresztényi utban.?

Szent jakab, tilttya nekünk azt mondani hogy holnap azt tselekeszem, vagy utra indulok, noha az ilyen tselekedetek, ugy tettzik hogy tsak tisztán, az emberi akarral

²⁵⁴ nekünk, <h> az okát, hogy

²⁵⁵ meg nem oltalmazna. [Új bekezdésben:] <Nem> Nem

²⁵⁶ beszédgyeknek. [y-k-ból javítva.]

²⁵⁷ még <l> nem léptek

rom 7.
19.
ibid. 8.
20.

jac. 4.
13.

fugjenek, de ez a szent., maga hittségnek tarttya az ilyen szokot. és azt akarja hogy így mondgyák. ha az urnak tettik. azt tselekeszem. vagy oda megyek a valóságos kereszttyén így beszél. tudván azt. hogy²⁵⁸ semmit sem tselekedhetik magától, magában oly kemény és²⁵⁹ meg gyükeredzet hajlandóságot érez a rosza. hogy szüntelen érzi tehetetlenségit ajóra

Voltanak olyanok, kik meg térécek után. jól észre vették szivekben. mind meg romlásokat. mind a kegyelem segítségének Isteni erejét., úgy anyira. hogy ez a szüntelen való tsauda melyet magokban éreztenek [68a:] a vallás igazságáról. való érezhető bizonyságul láttzot nékik. ugyan ezért is tartanak a szent lelkek, hogy az Istentől elne hagyatassanak. ugyan ezért is kérik szüntelen hogy el ne vegye rollok kezét,²⁶⁰ mely őket tarttya, úgy tettzik mint ha saul. az Istenhez akart volna térni, de nem lehete, mert az ur el vette volt tőlle kegyelmét. a mint ezt samuelnek maga meg mondá.

Mindenik ember, mondgya a nagy szent gergely. ez életben úgy vagyon. mint ha egyedül lévén egy tsonakban, egy igen sebes patakon. fel akarna azon menni, evedzöt is adná. nekí, hogy segittse magát. de haszontalan volna minden munkája. mert a viznek sebesége tsak le vinné. hogy ha tsak az Isten fel nem huzná. menyekből. egy kötélle a tsonakot. az Isten azt akarja hogy a tsonak fel menyen a patakon mind annak végéig,²⁶¹ de azt is mondgya a benne való embernek, ha nem evedzel. énis el botsátom a kötél végét, és egy szem pillantás alatt. sokal aláb lész, mint sem a honnét meg indultál. a menyei segittség nélkül. haszontalan evedzenénk. hejában fáradnánk. mert tsak viszá térnénk. [68b:] ne mondgyuk tehát sohais, hogy ezt tselekedném, vagy nem tselekedném. vallyuk meg, hogy kegyelem nélkül tsak rosztat tselekednénk. a kegyelem által vagyok az. a mi vagyok mondgya szent pál. ugyan a kegyelem is munkálodik ben-

²⁵⁸ hogy <mit> semmit [Törlés a sor végén.]

²⁵⁹ és [Későbbi beírás a sor elé, márgóra;] meg gyükeredzet hajlandóságot [d-lo-ból javítva.]

²⁶⁰ kezét, [t — javítva olvashatatlan betűből.]

²⁶¹ végéig, [Második é-i-ből javítva; az i pontját nem javította vesszőre.]

nem, adgyunk szüntelen valo hálákot annak az irgalmas kéznek, a mely minket meg tart, és a mely magához vonson. és kérjük mindenkor azon, hogy meg ne vonya tőlünk segítségit. Én Istenem jövel segítségemre, uram sies segítségemre jöni.

33

Az emberek, tsak nem mindnyájan szeretik a magok ditsőségit. és azért mindent fel áldoznak.

A valóságos keresztyén, tsak az Isten ditsőségit szereti, hogy pediglen az emberek oly igen ohajttyák abetsületet. ²⁶² azt ugy tekinti, mint bálványozást.

¹⁰ A tisztesség, és aditsóság, tsak egyedül²⁶³ az Istent illetik. akristus ugy mint ember, magának tsak a meg vetéseket választotta. hagyván minden ditsőséget az Istennek. én tsak féreg vagyok, és nem ember [69a:] mondá aproféta ¹⁵ által, el szalada, és egyedül a hegyre mene. a midön látá hogy királynak akarnák tenni, mind ezel, meg akará nekünk mutatni., hogy az emberek része tsak az, hogy magokat szüntelen meg alázák. az Isten szemei előtt, magokat meg vessék, minden ditsőséget a minden hatonak adgyanak, ²⁰ mint teremptőjének. és meg tartójanak. mind annak a²⁶⁴ minnek létele nagyon.

Az első parantsolat nekünk tilttya a bálványozást, az olyan pedig magából bálványt tsinálna. magát imádtatni is akarná, a ki valamely ditsőséget akarna magának tulajdonittani, és magát tiszteltetni. de kitsoda az, aki ne vétene ebben? mitsoda ember az, akármely buzgoságal legyen is az Isten ditsőségéhez, aki egészen ellene mondana. amaga ditsőségének. ²⁵ ?²⁶⁵ ki azt ugy ne tekintené mint saját jóságát. és aki mindent mást²⁶⁶ elne hagyna. tsak azt magának meg ³⁰ tarthatná. nintsen semmi. a min az emberek, oly közönségesen meg egyeznének, mint a ditsőségért valo fáradozáson,²⁶⁷

²⁶² ő [Beszúrás.]

²⁶³ egyedül [Második e — felül egy ponttal jelölt u-ból javítva.]

²⁶⁴ a <mi tel> minnek létele nagyon. [Törlés a sor elején.]

²⁶⁵ ditsőségének. ? <a> ki azt

²⁶⁶ mást <ne> elne hagyna. [Törlés a sor végén.]

²⁶⁷ fáradozáson, [on — sorközi beszúrás.]

illye-[69b:]nek az olyanok. akik tsak azt keresik hogy tetzsenek, a kiket is kárhoztattya szent pál. ha én még tettzeni akarnék az embereknek, nem lennék akristus szolgája.

5 Hogy ha szent pál véteknek tartotta az Évangélium predikálásában valo tetzést. mit mondot volna az olyanokrol, akik tsak azért keresik tettzeni, hogy másokat meg ront-hassanak. akik magokban örülnek, hogy magokat szeretet-hetik, hogy másokban rosz kívánságokat indithattak, epediglen a mostani időkben. igen közönséges aleg ember-ségesebb emberek között is. ugy tekintik mint valamely nagy ditsőséget a szerelemre valo fel gerjesztést, azt is tarttyák. hogy mentek lehetnek, ha azt mondgyák, hogy azt nem szán szándékal tselekedték. de akár mint légyen az, 10 atsak olyan ditsőség. mint ha meg ölték volna az²⁶⁸ atyafio-kat. leheté ennél nagyob vakság és nagyob utálatosság.

Nem tsak azt keresik hogy magokat szeretessék. és be-tsülteassék, de még az uralkodást is szeretik. mind azon által akristus azt mondgya, hogy a tanitvány nem nagyob ames-ternél. mivel ő azért jött [70a:] hogy szolgállyon, és nem 20 azért hogy szolgáltassék, miért a tanitványi kívánnyák te-hát az uralkodást. ? nézük meg mitsoda választ ada a zebe-deus két fiának, és másoknak., tudgyatok hogy a poganyok fejedelmi uralkodnak azokon. és a nagyobak. hatalmaskod-nak rajtok, de ti közöttetek nem igy kel lenni; hanem aki közöttetek nagyob akar lenni. legyen inastok. és aki első akar lenni közöttetek. legyen szolgátok. mit fogunk még felelni a kristusnak ezen világos és rettentő szavára. mi képen hihet-tek ti, kik ditsőséget vesztek egy mástól. kitsoda közüllünk 30 aki²⁶⁹ nem veheti magára ezeket? hogy pediglen mind pél-dájával, mind beszédével tanithason minket., hozzája tészí, Én nem keresem a magam ditsőségít, más fogja. azt keresni. és nékem igasságot tészén. ugy adatik meg tehát nekünk avalóságos ditsőség, ha a magunk ditsőségít nem keresük. 35 a ki mi nekünk igasságot fog tenni, a meg is adgya azt. tsak mi ne keresük, hagyuk el tehát. a ditsőségnek hejában valo

matth.
20. 25.

joan. 5.
44.

joan. 8.
50.

²⁶⁸ az [Beszúrás.]

²⁶⁹ aki [Beszúrás.]

kivánságát, a mely örökös gyalázatban vethett minket. uram végy el minket mi ma-[70b:]gunktól, mivel ez a kivánság meg válhatatlan. a meg romlot természetünktől. tedd semmivé, az ó embernek kovászát, öltöztes minket. az uj emberben. a kristus Jésuban, aki alázatosággal vette a gyalázatot. és a keresztet.

Kétség nélkül, azt fogják ezekre mondani. hogy mi meg tartói vagyunk betsületünknek, és hogy azt, el nem kel mulatnunk, avalo hogy nem kel semmit is olyat tselekednünk, ami bestelenségünkre lehetne. de mint hogy tsak az Istenért. és az ő ditsőségiért kel magunkot szeretnünk. ugyan aző törvénye szerént is kel. rendelnünk a betsületet, és nem az emberek iteleti szerént. tsak azt az ditsőséget kel tehát keresni, amely az Istentől jö. a kristus azt mondgya nekünk, hogy a mi az emberek előtt nagy, az utálatosság Isten előtt.

lak. 16.
16.

[71a:] 34

Sokan az emberek között vétkeznek. abetsületekre valo gond viselésben.

A valóságos keresztyén. pedig. tsak a kristust akarja ebben követni.

Mindnyájan az emberektől. ki nem telhetik. hogy a ditsőségre., és a tiszteletre vágyanak. de mindennek kel. akár mitsoda rendben légyen., a maga betsületire vigyázni. a szent lélek meg tanit arra. hogy mint kel azt betsülnünk. amidön azt mondgya., a jó hirnév. a tsontokot hizlallya. szent pál meg mondgya nekünk, hogy a miben ályon Atyám fiai. valamik igazak valamik szemérmetesek. valamik igazság szerént valok, valamik szentek. valamik jó hirüek. hamis jóság. ha mi ditserete az oktatásnak, azokrol gondolkodgyatok, imé, eszerént kel tehát. avaloságos keresztyennek. meg tartani jó hirtét nevét. mind azon által. a gyakorta meg történik. hogy a minek meg kellene azt tartani. ugyan az. meg kissebitti némelyek elmejiben. abölcsnek mondása szerént, hogy az, a ki az egyenes uton jár. és az Istent féli [71b:] meg vettetik attól. aki az utálatos utakon jár. ugyan akkor kívántatik. az ur keziben ajánlani magunkot. és reája hagyni gondunk viselésit. akoron, mondgya szent pál. ugy

prov.
15. 30.

filip. 4.
8.

prov. 14.
2.

viselyük magunkot inint Istennek szolgálai, a sok türesben, a ditsőség. és gyalázat közöt, a gonosz. és jó hir közöt, a testi keresztyének. a kik nem üsmérik a magok valóságos jó hirét. és akik tsak a mások itéletekre hagyák. bálványt tsínálnak
5 magoknak betsületekből olyan szin alatt, hogy arra nekik, másokra valo nézve is kel vigyázni. a mi pedig meg sért- hetné jó hireket. az öket meg boszonttya, és anyira el bedit-
10 tyá fejeket. hogy el felejtik kötelesegeket, és mindent fel áldoznak. aboszu állásnak. avalo hogy az Isten gond viselés-
sünk alá adta. a mi jó hirünket. ugy valamint az életünket. okoságal kel vigyáznunk. mind egyikére, mind amásikára. de meg²⁷⁰ kel tudnunk. hogy a miben ályon, és nem kel azt a gondviselést mód nélkül mesze vinni.

Ezt a két ideig valo jót. valo hogy igen kel betsül- ni. de
15 a lelki joknál, soha sem kel felyeb betsül- ni. tartozom fel áldozni, gyönyörüségemet., jóságomot. ha [72a:] aszükség kíványa, a jó²⁷¹ hirem, és életem meg tartására, de hogy az Istent meg bánntsam vagy egyikének vagy a másikának meg tartására. a soha sem szabad., hát ha én el szenvedem
20 ezt a gyalázatot. mondhattya valaki, az jó hirem el vész, azt fogják mondani nintsen szivem: ude ha magad állasz boszut magadnak. az Isten azt fogja mondani, hogy nem üsmér tégedet. és az örökké valo tüzre vett.

Jóbb volna nem élnem. mondhattya valaki. mint sem meg
25 vetésel tekinttsenek.²⁷² ezt el hiszem. de az Isten azt akarja. hogy ély, és hogy alázatoságal ély, hogy meg vettesél mindenektől., valamint a kristusal bántak. a kinek, vagy ne kívány tettzeni, vagy ne zugolodgyál. ha magához hasonlo-
vá téssen. nézd meg. mitsoda türesel. szenvedte. hogy ötet.
30 hitegetőnek. és ördögösnek nevezék.²⁷³ kegyeségel felele. arra. ami az ellene valo káromlásokat el ronthatta, de azok ellen fel nem indult., akik az ő maga viselését. rosza magya-
razták., a midön a sidok sok féle nyelveken hallák beszél- leni az apostolokat. és hirdetni nekik a meg feszitetet, és fel
35 támadot Istent., azt mondák. hogy ezek részegek; szent

²⁷⁰ meg <k> kel [Tollhiba.]

²⁷¹ a jó <h> hirem,

²⁷² tekinttsenek. <erre> ezt

²⁷³ nevezék. <ezekre> kegyeségel

péter. ezen meg nem boszon-[72b:]kódván. felelé nékik. hogy²⁷⁴ ő maga, és a többi, éhomra volnának. és az után nagy tsendeséggel magyarázta nekik azirásokat. de fel nem gerjedet ellenek, ilyen nagy káromlásért, ilyen formában kell hát akeresztyéneknek gondyoknak lenni jó hirekre.

Ha még is meg üsmértethetném, mondhatná valaki. hogy az Istennek való tettésért. szenvedem el, hogy gyalázzák jó hiremet, amég is nekem vigasztalásomra volna. fele barátomnak is jó példájára lenne., nem hogy még közönségesen meg vetnének, de némellyek. még azért inkább betsülnének., emind valo, de ha tsak ezen okért tselekeszed, felebaratodnok jó példát adván. el veszted. a menyei jutalmat. a melyért szenvedni. kel, és nem kel ditsértetni szenvedésidért., sőt még örüly. hogy részesülhetz a kristus szenvedésiben. hogy azok., akik szenvednek az Isten akarattya szerént, mondgya szent péter, annak kezeiben adgyák lelkeket. aki azt teremp-tette. hü is léssen hozájok, ha állandok lésszenek ajó tselekedetekben.

Josef igen nagy vétekel vádoltaték, vétkesnek is hagyá magát tartatni. és inkább rabságot szenvedé, hogy sem magát • mentegese, mert ha magát men-[73a:]tegette volna, az ura²⁷⁵ feleséginek, gyalázattya let volna. az ő békeséges tüirése. és jó hirének fel áldozattok többet vettek száz anyinál. mint a menyit el vesztett volt. és a ditsőség, a melyel. meg jutalmazá ötet. nem volt meg határozva. még ezen a világon is.

Én azt jól tudom. hogy ajó hirben, és a²⁷⁶ betsületben valo meg sértés leg nehezeb. a keresztyéni életben., de ha szivednek fel háborodásában, a meg feszitetet kristusra veted szemeidet, meg látod. hogy alelkedben valo tsendeség viszá tér, azt is meg látod, hogy menyire kel vinni a jó hiredre valo gond viselést. és hogy menyit nersz, ha a kristusért el szenveded. azokat a gyalázatokot, és bestelenségeket, valamint szent péter mondgya. ha fel tudod áldozni tsendeséggel

²⁷⁴ hogy <se> ő maga, <se> és [és — <se> fölé írva:] a többi, <nem vol> éhomra volnának. [törlés a sor végén.]

²⁷⁵ az ura<nak> [a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával:] feleséginek, [n—t-ből javítva.]

²⁷⁶ a [Beszúrás.]

petr. 4.
13.

10

15

20

25

30

idem. 14.

jó híredet a kristus kereszttye előtt, a ki,²⁷⁷ ki mondhatatlan gyönyörűségese teszi néked azt az áldozatot., tsak a nagy erőszak vételért lehetünk kedvesek Isten előtt, és vehettyük kegyelmit. a nagyobra valo vételre. legyenek elménkben szüntelen a kristusnak ezek a szavai, hogy tsak azok nyerhetik el a menyeknek országát, a kik magokon erőszakot vesznek.

[73b:] 35²⁷⁸

Az emberek tsak nem mindnyájan ohajtyák, keresik, és szeretik aditséreteket

¹⁰ A valóságos. kereszttyén, azoktol tart, azokat kerüli és gyüli.

Az emberek nagy nyavalyái. aditséretek szeretete. ez az indulat sokban meg egyezik azal. amit ide fellyeb mondánk, de ez még sokal meszeb terjed. mivel ez, lassanként, aleg ¹⁵ jób erkölcsünek is bé szivárkozik a szivében, még azokéban is. akik a nagy dolgokban készek volnának. ditsőségeket. betsületeket, és jó híreket fel áldozni köteleségeknak. ez az indulat, fel keresi a szenteket az ő barlangjokban. és el rejtet helyekben.

²⁰ Ez olyan proba, a mely ellen. leg nehezebb állani, a szent lélek. azt a kementzéhez. és az olvaszto edényhez hasonlítja. valamint az ezüst meg próbáltatik az olvaszto edényben. és az arany a keméntzében. ugy az ember meg próbáltatik a ditsérő szaja által. a böles azt mondgya, hogy tsak az a böltsesség méltó az ditséretre. a mely Istentől származik. ez így ²⁵ lévén. ki-[74a:]tsoda tarthattya azt maga felöl hogy meg ördemli aditséreteket. mind azon által ki ki örül, ha a maga viselésit meg ditsérik. ha jó tselekedetit örömel veszik,

³⁰ A ditséreteknak szeretetit. olyan nehéz a szivből ki irtani. valamint. a vétkes magához valo szeretetet. de söt még akor is. a midön a kristus kegyelméből anyira mennek hogy már ne szeresék aditséretet. a szivnek meg romlása gyakorta anyira viszen. hogy ohajtsuk aditséretet azért, mert már

²⁷⁷ a ki, ki mondhatatlan [A vessző és a ki igekötő későbbi beírás halványabb tintával.]

²⁷⁸ (3) 35

joan. 6.
44.

aditsereketek nem szerettyük. mind azon által. hozzuk²⁷⁹ elő még egy szer azt a nagy mondását. a kristusnak, a melyet már elő hoztuk., miképen hihettek ti, kik ditsőséget vesztek egy mástól. nintsen olyan keresztyén, akit ezek a szok ne illetnének. mert azt nem tagadhattya. hogy abban magát vétkesnek ne talállya. hasonló képen. ugy ezekben is. jaj ti néktek. a midön az emberek jót mondanak felöletek.

luk. 6.
26.

Miképen magyarázhatni ezeket a szokot? szent pál meg mutattya nékünk. hogy mi képen kel azoknak valóságos magyarázatot adni. a midön azt mondgya, hogy ha kívánék még az embereknek tettzeni. nem volnék akristus szol-gája.

gal. 1.
10.

Legg jobb modgya tehát, hogy meg oltalmazhasuk [74b:] magunkot aditséreték szeretetétől, az, hogy azokat ugy tekéntsük, mint az ördögnek legg veszedelmeseb keleptzéit., gondollyuk meg, hogy azok. akik a sanyaruságokat gyakorlották. gyakorta azokban estenek. a ditséreteket ugy is tekéntsük mint igazágtalanokat, mivel azt már meg bizonyítottuk, hogy minden jó valami az emberekben vagyon., anem az övék. és nem érdemli hogy azért inkább betsültessenek mint sem mások. midnyáján egyaránsuak volnának, ha mindnyáján egyaránt vennék abetsületet. egy szoval tegyünk igazágot magunknak. és valyuk meg., hogy amit az emberek ditsérnek bennünk. aleg gyakortáb, tsak külső képen valo jó erkölcs. és ha ditsérnek. tsak azért, mert nem üsmérnek., vagy azért, mert hasznokra vagyunk., ez igy lévén, tsak nem mind az ő ditséreték. olyan tsalárd. valamint ami jó erköl-cseink, és ugy léssen mind ő vélek. mind mi velünk²⁸⁰ vala-mint a szent Lélek mondgya a példa beszédben, hogy azok akik atörvényt el hagyák. könnyen ditsérik az Istentelent.

prov 18.
4

Mind ezeknek, el kellene hagyatni velünk. a [75a:] ditsé-reteknek szeretetét., ugyan ezért is vagyon., hogy avalóságos keresztyén. tartván a veszedelemtől. azokat kerüli, gyüölö. mint veszedelmeseket., hogy ha azok. akiket ditsérnek. olyan nagy veszedelemben vannak, azok a kik rendeletle-nül. vagy a magok hasznokért. adgyák a ditséreteket, nem

²⁷⁹ hozzuk [A második z — beszúrás.]

²⁸⁰ velünk [v—f-ből javítva.]

eccil.
11–30.

idem.
24. 8.

idem.
11. 9

aláb valo képen vannak, igen nehéz valakit ditsérni szemében. vétkezés nélkül., akár mely ditséretes légyen. mivel veszedelemre teszik, tsak holta után kel az embert ditsérni mondgya a szent Lélek. soha a ditséretéken ne kezd el beszédidet, mivel az kísértetben ejtené az embereket, hogy ha okosak, mit fognak gondolni ditséretidről, hogy ditséretidet, jóknak.. és kedveseknek találhasák. szükséges hogy magadot okosnak tarttsanak., ezen igazság szerént. hogy aditséret nem kedves abünösnek szájában. miképen bizonyithatod azt meg, hogy a nem vagy ?

[75b:] 36²⁸¹

Az emberek semmitől ugy nem tartanak mint a meg vetéstől. mindent fel áldoznak azért. hogy azt el kerülhesék

A valóságos keresztyén azt nem keresi. de azt tiszteli, és kedvesen veszi, ha meg vetik.

¹⁵ A ditséretnek szeretete., szükség képen maga után viszi a meg vetéstől valo tartást. mind egyike, mind a másika. egy dologtól származnak. mind azon által. jó különösön meg vizsgálni. hogy mi légyen, a meg vetéstől valo tartás, a nem egyéb, ha nem attól tartunk amit meg érdemlünk. és amit ²⁰ minden nap okozunk magunknak, magunk viselésivel, ugy mint bünösök, ugy mint Istenhez valo hálaadatlanok. ugy mint vakok. nem akarván fel nyitani szemeinket, mi egyebet nem érdemlünk a meg vetésnél., hogy ha nem üsmérjük kötelességinket, és ha el mulattyuk azokat meg tanulni, méltok vagyunk ameg vetésre. hogy ha azokat üsmérjük, és ha ²⁵ nem követtyük amivel tartoznánk, még nagyobb meg vetést érdemlünk, a mi alaton valóságunk, mely tellyes kevélységel, és maga hittségel [76a:] érdemelé egyebet a meg vetésnél. ? az Isten. ami büntetésünkre, vagy leg aláb ami tanulásunkra engedí²⁸² hogy meg vessenek. az egyike igazságos. a másika nekünk hasznos. ha velünk igazságal. bännak, vagy jóvunkra vannak. miről panaszkodhatunk. ne bánttsad sémeit, had gyalázon tégedet.. hadd hajjtsion köveket hozád, mondgyad., valamint szent dávid mondá. az Isten paran-

²⁸¹ [75a: lap alján:] 3(6) [75b:] 36

²⁸² engedi <meg> hogy meg vessenek. [Törlés a sor végén.]

tsollya sémeinek. hogy átkozza dávidot, ki merné azt tölle. kérdeni, hogy miért tselekedteti azt. ?

rom. 8.
29.

ps. 21. 7.

luk. 9.
55.

5 Szent Chrysostomus azt mondgya. hogy az alázatoságtól való félelem valósággal akadállya az üdveségnek, hogy ha örökös társai nem lehetünk a kristusnak. hanem ha hasonlítottunk az ő képéhez, és ha ez a hasonlítás jegye a választásnak, valamint szent pal mondgya. abizonyos, hogy az alázatoságtól való félelem. valóságos akadállya az üdveségnek. mivel a kristusnak., egész élete. alázatoság volt. születésekor²⁸³ meg volt vettette, egész életében, halálakor meg volt vettette. azért is mondgya hogy **[76b:]** én az emberek előtt gyalázatos vagyok. és meg vettetet a nép előtt. nem hasonlíthatunk tehát²⁸⁴ hozzája tellyeséggel, hogy ha életünknek valamely részében. meg nem vettetünk valakitől. de tekintsük meg, hogy mi formában vette a meg vetéseket. halando életének részeiben, azt nem láttyuk. hogy zugolodot volna a vitézek ellen. kik meg pofozták. reája pökdöstek, és tsufságot üztek. az ő királyi voltából, mind azon által. azoknak a vitézeknek, nem vala parantsolattyokban. hogy ugy bányának véle. szent jakab. és szent jános. a menyei tüzel akarák el borítani a samaritánusoknak egy városát, azért hogy meg veték akristust, nem akarván szállást adni néki, a kristus meg fedde ezt a két tanyitvánt. mondván. nem tudgyátok ki lelkei vagytok. eszerént szokta volt. a mi szent példánk a meg vetéseket el venni

Egy szoval, mint hogy az alázatoság fundámentuma a keresztyéni jó erkölcsöknek, és mint hogy a nem egyéb, hanem hogy alávalonak. és meg²⁸⁵ vetendőnek kívánnyunk látni. amint ezt már meg mutattuk. ebből következik, ³⁰ hogy ameg vetéstől való. **[77a:]** tartás. tellyeséggel ellenkezik az alázatosággal. ez így lévén. addig soha semi jó erkölcsünk nem lészen. valamég az alázatoságtól való félelem uralkodik szivünkben. meg láthattyuk ezekből mitsoda vétkesek. az olyanok. akik a meg vetéseket úgy tekintik mint nagy rosztat,

²⁸³ születésekor < meg volt vettette. > meg volt vettette, [Törlés a sor elején.]

²⁸⁴ tehát [Szóvégi t helyén tintafolt van; esetleg a t javítva van, de nem olvasható ki, hogy miből?]

²⁸⁵ meg < m > vetendőnek

a kik mindent el követnek. meg a vétket is. hogy azokat el kerülhesék. de egy szers mind, nézük meg azt is. mitsoda szemel tekintik azokat avalóságos keresztyének.

A miotától fogvást.. a kristus. amaga személyiben meg
5 szentelte. ameg vetéseket. avalóságos keresztyén azokat szereti, azokat tiszteli, mint olyan pénzt, a melyel az ő díját meg fizették. mint olyan leg rövideb modot. hogy hasonlithason az ő Isteni példájához. szent péter, minek
10 előtte vette volna a szent Lelket. ugy tekinté ameg vetéseket. a melyeknek kellett követni a kristus halálát, mint valamely keserves dolgot. sőt még félre is hívá az üdvezitőt, és mint egy feddeni is kezdé, hogy az apostoli előtt miért jövendölne olyanokat de a szent lélek vétele után, tsak a kristusért valo gyalázatokot és bestelenségeket tartá ditsőségeseknek

matth.
8. 32.

petr. 4.
14.

gal. 6.
14

Az Isten ne adgya mondgya szent pál. hogy másban²⁸⁶
[77b:] ditsekedgyem. hanem tsak. a mi urunk Jesus kristusunk keresztyében. tehát ettől arettentő meg vetéstől. ettől a gyalázatos szenvedéstől, hogy szent pál. és mindnyájan a keresztyének. veszik ditsőségeket. ugyan a leg nagyob meg alázásokban is kel nékik találni a valóságos örömet. avalo hogy ezek kemény probák. olyan sanyarúságok, melyek ellenkeznek természetünkkel, de nemes. és kedves erőszak vétel, melyek méltok. az olyan vitézekhez.
25 kik a meg feszitetet Istennek zászloja alat vitézkednek.

37

Mitsoda ember volna az. a ki azt ne kedvellené. hogy meg tudgyák midön másokal jót teszen. és aki ne panaszkodnék. aháláadatlanlásról.

A valóságos keresztyén, azt akarná, hogy ha lehetne.
30 még a se tudná meg akivel jót teszen, és ha a felebaráti szeretet azt néki meg engedné. ohajtaná. háláadatlanokra találni.

A leg közönségeseb. és mesterségeseb tör. amelyet hány amagához valo szeretet az Istenes embereknek. az, az a
35 titkos öröm, amellyel lát-[78a:]tyák. hogy ki hirdetik amáso-

²⁸⁶ másban [77b:] ban

kal valo jó tétémenyeket. erre bizonyságul hívom., aleg jóbb erkölcsünek is lelke üsméretit., mely kevesen vannak még azok²⁸⁷ között is a kik el rejtik jó tétémenyeket., olyanok, a kik valóságál. bánák, ha a, ki nyilatkozik. tsak az olyan
5 bánhattya valóságál. jó tselekedeteinek ki nyilatkoztatását, aki az Istent egyedül magáért szereti, és magát. tsak az Istenért. meg kel üsmérni. mely veszedelmes, a malando jutalom. és egyedül, tsak az Istennek valo tettzésért. kel ajót tselekedni. láttunk ami saeculumunkban. olyan iffiu
10 fejdelmeket, kik a keresztyéni adakozásokat²⁸⁸ anyira viték. hogy minden féle mesterségel. azon voltak, hogy el titkolhasák segittő kezeket. még azok előtt is. akikel jót tettek, és akik szent szégyenel. hallották. amidön tselekedetek ki nyilatkoztatot igen kevesen vannak az ilyen
15 tekélleteksek, és keveset láthatni olyat, aki valóságál szomorokodnék. amidön azok akikel jót tett. ki hirdetik²⁸⁹ adakozását.

Ettöll is vagyon. hogy anyin panaszozkodnak ahaláadatlanok ellen. mert a jó tételben. azt várták, [78b:] hogy azért valamely jutalmat vesznek az emberektől. ugyan ettől
20 is vagyon. hogy anyin vesztek el. ajó tétémenyért valo örökös jutalmat, vagy is hogy azért. leg aláb ditséretet vesznek, bizonyal mondom néktek. mondgya az üdvezítő, hogy az által, el is vettétek jutalmatokat.

matth.
6. 3.

A valóságos keresztyén pedig azt akarná, a kristus parantsolattya szerént, hogy ha lehetne, abal keze meg ne tudná. jóbb kezének jó tétémenyit. a szentek mindnyájan ezt követték. láttuk ezt is követni ami időnkben egy nagy fejdelem aszonytol., aki nem tsak abban gyönyörködöt hogy meg ne üsmerjék. hanem még hogy rosszul is fogadgyák a
30 szegények. akiket el ment fel keresni lako helyekben. amidön pediglen. nem lehet hogy az ő jó²⁹⁰ tétémenye ki ne nyilatkoztassék, akor valóságos keserüségét érez²⁹¹ magában,

²⁸⁷ még azok<ot> között

²⁸⁸ adakozásokat [kot — beszúrás halványabb tintával; nemcsak a beszúrás, hanem az egész szó világosabb tintával van írva, mint a kézirat szövege.]

²⁸⁹ ki hirdetik [ki k-ja h-ból javítva.]

²⁹⁰ jó [Sor alatti beszúrás.]

²⁹¹ érez <n> magában,

tartván igen attól, hogy adítséret adások, meg ne foszák ötöt az örökös jutalomtól.

Mitsoda öröm anéki amidön annak háláadatlanságáért akit meg segítet. az Isten meg fizeti néki ajutalmat, mind aháláadatlanért, mind aszegényért. suhajtoz is a háláadatlanok vétkiért, [79a:] el is fedezi a menyiben tölle lehet az ő háláadatlanságát, mivel az olyan véték, amely utálatos az Isten. és az emberek előtt.

A háláadatlanság.²⁹² minden vétkeknél leg irtoztatóbb. és aleg tovább terjed, mindnyájan a vétkek, anyiban vétkek. mert magokban foglalják aháláadatlanságot., leg előbször is az Isten abünösnek azt hánya szemére. hogy háláadatlan volt jó téteményiért, teremtsiért. meg váltásáért. és anyi sok kegyelmiért, azt az Isten igasságosan tselekeszi. de egy emberhez sem illik. más embereknek háláadatlanságokat szemekre háyni, azért mert ő magok háláadatlanabbak az Istenhez. mint sem mások ő hozzájuk. azért is mert. a mely jótettek aháláadatlanokal., úgy tették, mint az Isten kezében lévő eszközök, tehát nem az eszköznek kel. várni aháláadoságot, hanem akéznek. aki azt igazgattya, ez így lévén. avaloságos keresztyén. el fedezi ezt a rosztat. a menyiben lehet. amidön azt meg nem orvosolhattya., de örvendez ezeken a szokon, boldogok vagytok, hogy ha²⁹³ az, akit ven-[79b:]dég-ségben. hitatok. néktek azt viszá nem adhattya. mivel az²⁹⁴ Isten azt néktek meg fizeti az utolso napon., hogy ha az Isten meg fizet a szegényekért. aháláadatlanokért is²⁹⁵ meg fizet. a saul. igaságtalansági. és háláadatlansági, erőltették úgy mondván. az Istent arra, hogy oly látható. és különös gondviselés legyen dávidra, a kihez az anyaszent egy ház minden nap ujjittya háláadását. a soltárok éneklésivel.

Imé ez a köteleség. amelyel vannak az Istennek valóságos szolgai azokhoz. kik háláadatlansággal²⁹⁶ fizetik jó téteménye-

²⁹² A háláadatlanság. <a> minden

²⁹³ ha [Beszúrás.]

²⁹⁴ az [Későbbi beírás a sorvégi margón, halványabb tintával.]

²⁹⁵ is [Későbbi beírásnak látszik a sorvégi margón, világosabb tintával.] [A bekezdés végén elírásból:] az anyaszent ház

²⁹⁶ háláadatlansággal [gal — beszúrás a sor alatt; első a fölött áthúzott vessző.]

ket. hogy ha a felebaráti szeretet meg nem tartoztatná őket, és ha azt meg nem sértenék. azt ohajtanák, hogy mindenkor háládatlanra találának, ezek az igyekezeti az olyanoknak, kik a sanctuarium mértékivel. fontollyák meg adol-
5 gokot.

38²⁹⁷

Sokan akeresztyének közült sak akor békeseges türök, a midön gondollyák hasznokot ha békeséges türöknek látatnak.

A valóságos keresztyén valóságos békeséges türö. nem
10 ohajttya hogy annak látassék lenni.

ecclia.
2. 5.

prov.
14. 29.

A békeséges türés mondgya aszent lélek. olyan kementze, amelyben. meg próbáltatik az arany, és az [80n:] ezüst. abölcs azt mondgya. hogy atürés sok okoságal vezéreltetik. aki pedig nem tür, fel magasztallya bolondságát. azt mond-
15 hattyyák. nekem. hogy abékeséges türésről, igen sok példa találkozik evilágon. hogy sokan vannak olyanok. kik tsendeségel szenvedik a nyomoruságokat, igazágtalanságokat. és némelykor a meg vetéseket is. mindenek is tsudállják jó erkölcsöket. mondhattyyák ezt nekem. ugyan ez is azö veszedelmek, olyanok az ilyen türök, valamint azok a kép mutato alázatosok, akikről már szolottunk. leg gyakortáb. tsak a türésnek ditséretiért lesznek türök, a midön el nem kerülhetik aroszat, se a gyalázatot., akor azon vannak. hogy helyre hozhasák akép mutatásal, amit el vesztettek abes-
25 telenségekel. a mely ditséreteket adnak pedig nékik szines türésekért. az el szenvedteti vélek agyalázatot a melyet el nem kerülhetik. vagy a melyért boszut nem álhatnak.

Imé ezekből állanak sokaknak abékeséges türések, mind ezek amagához valo szeretettől származnak. de amint azt
30 meg mondottuk aszines alázatosokrol. ezeknek is ha alkalmatóság adatik aboszu állásra. meg fogják látni. hogy ami roszat el követhetnek. el követik. akoron. a veszekedések,

²⁹⁷ [Mikes itt öt sornyi szöveget leragasztott; a leragasztás alatti szöveg:] <38. Sokan akeresztyének közül tsak akor békeséges türök. a midön a hasznokra lehet, vagy amikor a károokra lehet. hanem azok. Avalóságos keresztyén. valóságos békeséges türö. nem is ohajttya. hogy annak láttassék lenni.)

és agyüölöségék elé-[30b:]jöneK, türhetetlenségek miat. meg bizonyittyák akülömbözést. amelyet salamon tézen. abékeséges türök. és atürhetetlenközöt. mivel az egyik meg tsendesitti az²⁹⁸ viszá vonásokot, a másika azoknak kezdöje.,
5 a mint is hogy. atürhetetlenek, nem tsak kedvetleneké teszük magokot mindenek előtt, de meg boszonkódván, meg boszon-
nak másokot. is,

A valóságos keresztyének. mind fővebb modal valo béke-
séges türök. öK ugy²⁹⁹ türnek valamint akristustol tanulták.
10 kevélység nélkül türnek. titkosen türnek, azért hogy titkos
gyönyörüséggel áldozhasanak valamit az Istennek. és hogy
magokot, azüdvezitöjökhez szabhasák. az ö tudományok
atürés által üsmértetik meg,³⁰⁰ mondgya salamon. és azö
ditsöségék ahamiságok mellet el menni.

prov.
19. 11.

15 Sokat kel küszködni atermészet ellen. amég ezt el érhesék.
de mint hogy az urat félik. mondgya a³⁰¹ szent lélek. és meg
örzik parantsolatit. békeséges türések lézzen. míg reájok
nem tekint. az Isten is meg jutalmaztattya. még ezen avilá-
gon is.³⁰² nékie tett áldozattyokot. a kristusnak. ezek a szavai
20 is. be tellyesednek bennük. abékeséges türestekben. fogjá-
tok birni lelketeket, az az, hogy száz anyi belsö békeséget
fognak néktek adni. aháborodásokért. melyeket szenved-
tetek, alel-[81a:]ketek indulatival birni fogtok. és valamint
salamon mondgya, örökösi léztek lelketeknek

Eccli. 2.
21.

prov.
16. 12

39

25 Kevés ember vagyon olyan. akinek két nyelve ne volna,
A valóságos keresztyén, többet egynél nem szenved.

A két sziv. és nyelv. avétkek között. leg utálatosab az
Isten előtt. ezt az egész szent irás tanittyá nekünk. nintsen
semmi roszab akét nyelvünél mondgya az irás. jaj annak
30 akinek kettös szive vagyon. átkozot akét nyelvü. utáлом
akét nyelvü száját. nem tsak avalóságos hazugsággal. vagy a
szines jó erköltsel. lehet Isten előtt utálatos lenni. hanem

Ecclis.
5. 17.
idem
2. 14
idem
28. 14
prov.
8. 13.

²⁹⁸ az <egy> viszá vonásokot,

²⁹⁹ ugy türnek [u—ü-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁰⁰ üsmértetik meg, <es> mondgya salamon. és

³⁰¹ a [Beszúrás.]

³⁰² is <t> nékie tett

még akét nyelvüségelis, amely el fedezi a valóság gondolatit, ez avétek igen közönséges.

Sokszor ugy tétetik, hogy betsülik azt, akit³⁰³ nem betsülnék., mint ha szolgálni akarnának néki, noha ahoz semmi kedvek nintsen., mint ha nem akarnának ártani annak, akitnek titkoson kárt tesznek, olyan [81b:] dolgokrol. vigadni, amelyeket bányák., olyan dolgokat tselekedni, másokért. a melyeket valójában tsak magokért, tselekeszik. többet ígérnek, mint sem amennyit akarnak meg tartani. az igazságot el fedezik, vagy azért. hogy tréfának tarttsák. vagy azért. hogy emberségeseb embereknek³⁰⁴ tarttsák.

Ac. 3. 9 Azok. akik akét színüségre adhatták magokat. igen könnyen reá veszik³⁰⁵ magokat ahazugságra is. amidön abban valami hasznót látnak, mert a ki akitsinyben nem hü. nem lehet az, anagyban, a kipedig a leg kisebb részire is vigyáz az igazságnak. az, a leg hasznosab hazugságtól is eltávolzik. mert aki hü akitsinyben. anagyban is alészen. szent jakab azt mondgya. nekünk. hogy a ki nem vétkezik beszédében. atekélletes ember, és egész testét meg zabolázhattya. tehát aki igaz. az, atekélleteségnek uttyát hamar el éri.

Mint hogy az Isten maga az igazság. és az Isten tsak egyedül valo. ebből következik., hogy az igazság is tsak egy. az igazság. együgyü, valamint az Isten hogy együgyü valóság. az Istenben nintsen se homályosság. se árnyék. se változás. 25 ugy az igazság is tiszta, világos. és mindenkor egyaránsu. a midön a sidok azt kérdék [82a:] akristustól. hogy ki adot volna néki arra hatalmot. hogy atemplomban tanittson.? akristus nem akarván nekik meg felelni, minden himezés nélkül mondá nekik, én is egy kérdést akarok néktek tenni, 30 amidön arra meg feleltek., én is meg mondom hogy mitsoda hatalomból tselekszem azt. de a sidok nem akarnának meg felelni a kristus kérdésére. és hogy a feleletet el kerülhesék. azt mondák. hogy nem tudnák. mit kérdene tőlök, akristus látván. tsalárdságokat. mondá, nekik. én sem mondom meg 35 tehát. mitsoda hatalomból tselekszem ezeket sok számu

³⁰³ akit [k—m-ből javítva.]

³⁰⁴ embereknek [A harmadik e—r-ből javítva.]

³⁰⁵ reá veszik [v—f-ből javítva.]

martyrumok el hagyták inkább életeket. nem mondom, mint sem meg tagadgyák akristust, de mint sem. leg kiseb dolgot mondottanak volnais olyat, ami arra tzelozhatot volna. egész légyiok meg hagyták magokat öletni. azért. mert leg
5 kiseb résziben sem akarták el fedezni a hitnek igazságát. egy szoval. akeresztyennek tsak azt kel mondani, amit gondol. és ha az okoság nem engedi hogy ki mondgya mind azt amit gondol, leg aláb anyira nem megyen., hogy azal ellenkezöt mondgyon akár minémü alkalmazóságban

[82b:] 40

10 Többire avilagi emberséges emberek, tsak azért mutatgyák igazságot szollani. hogy igazaknak láttasanak³⁰⁶ lenni.

A keresztyén. magát az igazságot magáért szereti, és tsak anyiban kívánnya hogy igaznak tarttsák, a menyiben alelki
15 épületire lehet felebarattyának.

A tudni valo dolog, hogy vannak olyan emberek. akik magok felöl azt tarttyák. hogy soha hazugságot nem szolnak, se semmit elnem szinelnek. az ilyenek a valo hogy ritka emberek. az ilyenek betsületben vannak avilágban.
20 és az igasságos is hogy tekintetben legyenek. nintsen semmi is ditséreteseb, az ilyen jó természetnél. mind azon által ha jól meg vizsgállyák az ö sziveket, sokat találhatni olyanokat közöttök, a kik. tsak azért köteleszik magokat az igazsághoz, hogy igazaknak mutassák magokat lenni. azt tarttyák
25 nyilván magok felöl, hogy soha sem hazudnak. és talám ugyan valójában. nem is hazudnak soha is olyanban. amit gondolnák hogy mások észre vehetnék. de mihent tsak azért [83a:] igazak. hogy azok³⁰⁷ láttasanak. tsak a magokhoz valo szeretetért igazak, és attol tarthatni, hogy akor igazak
30 ne legyenek, a midön hasznokra fordul, hogy azok ne legyenek, vagy a mikor bizonyosok benne, hogy rajta nem érik.

De hagyán. legyenek igazak mindenben. még is magokért semmit nem tselekesznek., hogy ha tsak. azért igazak. hogy másokkal azt el hitesék. de még többet mondgyunk, mihent

³⁰⁶ látt(z)asanak [n— megkezdett k-ból javítva.]

³⁰⁷ azok(á) látt(z)asanak.

tsak azért igazak hogy azoká láttasanak.³⁰⁸ immár nem azok, aki tsak. épen magáért szeretné az Istent. az olyan tsak maga magát szeretné. és nem az Istent., ez így lévén, az igazságot tsak a maga betsületiért szeretni. úgy tsak maga magát szeretné. és nem az igazságot. az igazságot pedig nem szeretni. az olyan igaz nem lehet. hanem tsalárd.

jerem
10 10.

Jérémiás az Istenről szolván. azt mondgya hogy az ur Isten. igaz. akristus azt mondgya nekünk. Én vagyok az igazság. a szent lelket. mindenüt igazság lelkének nevezi. aki az Atyától származik, szent [83b:] János apostol. azt mondgya. hogy az, az igazságnak lelke. tészen nékünk arról bizonytságot. hogy a kristus az igazság, ez így lévén, az igazság. oly igen az Istenben lévő. három személyhez tartozik, hogy azt kel mondanunk. hogy az igazság. maga az Isten. ugyan ez is kénszeritti avaloságos keresztyént. hogy szerese. az igazságot magát. azt oly buzgoságal szereti valamint az Istent. ő mindenkor olyan. valamint ajó náthánáel, aki azt mondgya amit gondol., mint akiben semmi tsalárd-ság nintsen

Akár mely hiven szereseis az igazságot, de arra nem igen hajt. hogy igaznak tartasék. a néki elég hogy az Isten légyen bizonytsága. ártatlanságának, avalo. hogy a felebaráti szeretet. arra kénszeritti. hogy semmit olyat ne tselekedgyék, a melyért. igaznak. nem tarthatnák. de ha igazságtalanságból meg fosztyyák. attól a jó névtől, azon nem szomorkodik. sőt még kegyelemnek tarttya szent péterel szenvedni az³⁰⁹ olyan kisebséget érdemetlenül.

1 petr.
2 : 20.

Midön a sidok mondák akristusnak. hogy ördögé volna, nagy együgyüségel. felelé nékik, hogy [04a:] ő néki ördögé nem volna. nem gondolvan azal,³¹⁰ akár mit tarttsanak felölle. azt is kérdék tölle, kristus vagyé? Jésus felelé nékik. azt néktek meg mondtam. és én nekem nem hisztek., de leg kiseb nehézséget sem mutata hogy ő néki nem hittek. a midön, a fő pap. és pilatus kérdék tölle, te vagyé akristus? te vagyé a sidok királya. te mondod, a vagyok. felelé nékik világosan Jésus. noha nékik meg mondtotta volna az igaz-

³⁰⁸ látt(z)asanak.

³⁰⁹ az <olyak> olyan kisebséget

³¹⁰ azal, <a mit> akár mit [Törtés a sor végén.]

ságot, és noha nékie nem hittének, mind azon által. azon fel nem indult, és a halálra hagyá magát íteltetni. valamint egy bünös. zugolodás nélkül. tsak a magához valo szeretet viszen tehát valakit arra. hogy mód nélkül igyekezék azon. hogy
5 igaznak tartassék. azal érjük bé. hogy valóság. azok le-
gyünk., az igazságot mondgyuk meg együgyüségel, az után.
hagyuk az Istenre., akinek gondgya lészen. a mi jó hirünkre.

[84b:] 41.

A világi ember soha meg nem elégszik még akkor is. a midön minden kívánsági bé tellyesednek.

10 A valóságos keresztyén mindenkor boldog, akár mely állapotban. légyen.

Visgáltassanak meg jól mind azok. kik a gyönyörüségeket. az³¹¹ emberi nyugodalmat. agazdagságokat. a tiszteleteket, a méltóságokat keresik. azillyenek alig érik el ezeket. hogy
15 meg próbállyák, mitsoda tehetetlenek a földi jók, az embert boldogá tenni. tsak nem minden emberben fel találtatik azindulat. valamelyikéhez ezek közül a tsalárd jók közül, a melyek bé nem tölthetik sziveket. a szent lélek arra tanit, hogy a szem telhetetlen a hamiságnak kívánságában. az
20 olyan ember. meg sem elégedik, hanem meg emészti. és el szárazsttya lelkét. valamint³¹² mondgya salamon. apokol bénem telhetik. ugy az embereknek is szemek telhetetlenek, [85a:] mihent az ohajtót szerentséjeket el érik. az után tsak asok bajt érzik. jóságokat akarnának birni, de ugy hogy
25 bajok ne volna azoknak gondviselésire. és meg tartására. nagy tiszttségekben akarnának. lenni, de ugy hogy. se irigyek, se gond,³¹³ se nyughatatlanságok ne volna, több gyönyörüségeket kívánnak, és ha azokat el érik, sok keserü- ségekben esnek,

30 A midön aleg okcsabik ezen telhetetlenek közül. a tzéllját el érte, sokszor kezdi suhajtani az első közép szerü állapot- tyát. menyin voltanak olyanok, akik az öregségnek, vagy abetegségnek színe alatt. jó kedvel el hagyták, amit nagy gondal, és bajal szerzettek volt; adgyák meg az ember szívé-

³¹¹ az [Beszúrás.]

³¹² valamint <hogy,> mondgya

³¹³ se gond, <seny> se nyughatatlanságok

nek mind azt amit kívánhat, mindenkor tsak kívánni fog. hanem szollunk is a nagyra vagyó., és telhetetlen ámánrol, David maga, aki olyan szent volt. és oly békeséges tüő anyomoruságokban, és akiről azt mondgya a szent Lélek, ⁵ hogy az Istennek szive szerént valo ember volt, nem volt elégséges olyankor is amidön ugy [85b:] tettzet, hogy már többet nem kívánhatot. mihent ellenségít meg gyözé, népét maga alá veté. népenek számát akará meg tudni, noha azIsten azt néki meg tiltotta volt. nem is nyugovék addig, ¹⁰ még véghez nem vivé azt a veszedelmes számba valo vételt, a mely oly veszedelmére lön népének. salamon is szomoru példája telhetetlen szivünknek. hogy ha tsak abban a határban nem teszük, a melyben az Isten akarja hogy legyünk.

Az embernek elméje. mindenkor uj³¹⁴ dolgokat akarna ¹⁵ üsmérni, az ő szive mindenkor uj jókót akar birni. a kívánságok az okos lélekhez tartoznak. a³¹⁵ ki szüntelen ohajt mind addig, valamég. meg nem üsmérheti, és nem birhattya az örökös valóságot. ugyan ezent is halyuk a soltárban, a midön azt mondgya. meg elégszem akor, a midön meg jelenik ²⁰ ate ditsöséged. a még az a ditsőség el fóg jöni, addig az Isten három tzélt teszen az ember kívánsági eleiben., és tsak ezeket is kel tekinteni kívánságival efdödön valo³¹⁶ létiben., az első. [86a:] hogy az Istennek neve meg szenteltesék, 2.³¹⁷ hogy az ő országa jöjjön el. a harmadik. hogy az ő ²⁵ akarattya bé tellyesedgyék, tsak éppen ezekhez szabad az emberi kívánságoknak telhetetlenségel lenni, rendeletlenek³¹⁸ sem léznek, tehát tsak egyedül az Istenben. és az ő parantsoлатihoz valo engedelmeségben. találhattyuk bé tellyesedésit és végít kívánságinknak, minden valami nem tzéloz ³⁰ Istenhez. annak lehetetlen bé tölteni lelkünket.

A valóságos keresztyén. meg üsmervén. ezt az igazságot, az Évangyéliumi igazságokrol. szüntelen valo elmélkedése

³¹⁴ uj <üsmereíttségeket> dolgokat akarna üsmérni,

³¹⁵ a <mely> ki [ki — <mely> fölél írva.]

³¹⁶ valo létiben., [v—l-ből javítva.]

³¹⁷ 2. [Beszúrás:] hogy az ő <or-> országa [Törlés a sor végén.]

³¹⁸ rendeletlenek [ek — beszúrás a két szó közé, kissé magasabbra;] sem léz(en)nek,

által. unadalomal tekinti közönségesen avilági jokat., azokal
áll, de azokhoz nem ragaszkodik. esziben tartván. a bölcsnek
ezt a mondását. hogy jobb aközép renden valo létel az Isteni
félelemel, mint sem sok kintseket birni. a melyek atelhetet-
5 lenségel járnak, ez így lévén akár mi történnék. öröm, vagy
szomorúság. joszágnak. tiszttségnek szaporodása, vagy el
vesztése. de [86b:] ő mindenkor egy állapotban vagyon. azt
tudgya hogy az Istennek különös gondgya vagyon reánk,
hogy az ő akarattya nélkül tsak egy haj szál sem esik el
10 fejunkröl. enékie elég, minden dolgát tsak az ura hadgya. és
más állapotot nem kíván. hanem tsak azt, amelyben az
Isten tészí. bizonyos lévén abban. hogy azö Isteni josága.
azt tselekeszi mindenkor mi velünk, a mi leg hasznosab. a mi
üdveségünkre, minden féle állapottyában tsak azt mondgya.,
15 mi³¹⁹ Atyánk, ate akaratod legyen meg itt a földön, valamint
menyekben.

Ábrahám, ugyan azon hüségel vevé a parantsolatot afia
fel áldozására, mint a melyel vette volt az ígéretet, hogy az ő
maradéki meg számlálhatatlanok lésznek. jób, és tobiás. az
20 Istent ugy áldák keserves állapottyokban. valamint ajóban,
és noha a természet érezeis külömbségít, ezeknek a válto-
zásoknak, de a keresztyéni lélek elnem veszti a tsendeséget.
és a békeséget. mert ezek a szent léleknek ajándéki. amelyek
engedelmesé tészik ötöt [87a:] az Isten rendelésihez. az
25 Isten adta nékem. az Isten vette el töllem. az ő szent neve
áldasék örökké érette. ha a jót elvettük az ő kezeiböl, miért
ne vennök a nyomorúságokat is. a midön nékie tettzik, akár
minémü változásokban. is. de soha a valóságos keresztyén-
nek szája. esztelen zugolodásokra nem fokad, valamint a
30 jóbé nem fokadot.

42³²⁰

A Tiéd, és az enyim, ez a két dolog indittoja mindennek. az
emberek közöt, és tsak nem mindnyájan az³²¹ keresztyének
közöt.

³¹⁹ mi <aty> Atyánk, [Törlés a sor elején.]

³²⁰ 42 [2-1-ből javítva.]

³²¹ az <emberek> keresztyének [*keresztyének* — <emberek> fölé
írva.]

A valóságos keresztyén azt tarttja. hogy nintsen semmije. a mi magáé volna. és azt tarttja, hogy a mit bir., az ugy másé, valamint az övé.

matth. 6. 24. 5 A keresztyének közöt lévő leg nagyob, és leg közönsé-
sebb rendeletlenség. agazdagságokhoz valo ragaszkodás. enem
csak a gazdagok szívét foglallya el. de gyakorta a szegénye-
kében is szívárkozik, de még gyakortáb. azoknak szívében
is. a [87b:] kik a szegénységről valo fogadást tették. mind
azon által a kristus különösön tanította, hogy senki nem szol-
gálhatta az Istent. és agazdagságokat. ez olyan két ellen-
kező dolog. hogy szükséges. egyikét szeretvén. hogy a mási-
kát gyűlölye, mivel két urnak. nem lehet szolgálni.

E világban lévő. különböző rendek. igen álltsen vannak
el³²² rendeltetve. szükséges hogy szegények legyenek, mind
15 azért hogy bizonyos hivatalokat végben vigyenek, mind
azért, hogy a gazdagok. a jó téteményt követhesék, szük-
séges az is hogy gazdagok legyenek. hogy a szegényeket
segithesék, de nem szabad hogy egyik is közüllök. a gazdág-
sághoz kaptssollya szívét. mivel annak csak gond viselője.
20 akár mely kevésnek látassék lenni az a ragaszkodás, de a fös-
vényesség attol származik, és a szegények is fösvények, hogy
ha mód nélkül kivánnják. a gazdagságokat. az Isten azokat
mind egyikének, mind amásikának. csak költtsön adgya.
kinek, kinek. a maga különböző rendihez képest valo szük-
25 ségre. és ki osztogatására. de a szív-[88a:]nek, szükséges
hogy mindenkor övé legyen.

matth. 6. 9. 30 Ne gyűjts magadnak kintset a földben. ahol a férgek, és
arosda meg emészthetik, és a honnét atolvajok el lophattják.
hanem a menyekben gyűjts magadnak kintset, ahol a féreg-
től, se arosdától nem féltheted, se ót tolvaj nem lészén hogy el
lopja., mivel a hol a kintsed vagyon. a szived is ót vagyon.

Mind azon által. azt láthatni avilágban. hogy ki ki magának
gyűjti telhetetlenséggel. a gazdagságot. a melynek, ő csak
ki osztogatoja. eza ragaszkodás. a szívet meg keményitti, és
35 nem fog se szánakodni, se könyörülni az attyafiai³²³ nyomoru-
ságán. az ilyenén a szive meg nem esik. sőt még tsudállya,

³²² el [Beszúrás.]

³²³ attyafiai [Első *t*-*f*-ből, vagy hosszúszerű *f*-ből? javítva.]

és azt nem hiszi. a kemény szivü gazdag. a panaszt ugy halgattya valamint a mesét, annak hitelt nem is adhat, mert soha hasonló állapotban nem volt.

Nem tudván. a szegénységnek nyomoruságít. [88b:] azért
5 mód nélkül valo szeretettel is³²⁴ vagyon az élethez. az a szeretet. nem engedi hogy halgassa az Isten ígét. és arra vezet. hogy penitentiát nem fog tartani. mert a bőség. el foglallya, meg vakittya, és meg tompittya. aléleknak tehettőségít. a gazdagságoknak szeretete., mondgya szent pál. gyükere
10 minden nyomoruságoknak. némelyek akik azokat szerették. el tévelyedtenek a hitben. és sok nyomoruságokban estenek. azt mondgya meg másut, hogy a bálványozás. szent jakab. apostol. eszerént rendelí agazdagok, és a szegények szívet. a ki közöttetek alatson renden lévő, vagy szegény. ditsekedgyek a maga valóságos fel magasztaltatásában. és valóságos gazdagságiban., az az, hogy az Istennek fogadot fia. és a kristusnak örökös társa. ellenben pedig aki gazdag. aláza meg magát. a maga valóságos alatsónságában, mert
15 ugy el mulik, valamint a fünek virágja, mert valamint a ferő fény.³²⁵ a füvet. el szárazstván, avirág le esik. és a mi szépnek tettzet oda vagyon és el vész, a gazdag eszerént fog el száradni. és hervadni. a maga uttyaiban. salamon [89a:] azt mondgya, hogy meg háborittya aházát, aki mód nélkül ragaszkodik agazdagsághoz. amint is hogy, a Tiéd. és az
20 Enyim. közöt valo külömbség, oka minden perlekedésnek., a fösვნységnek sok féle ágai indittyák fel mindenre az embereket.

Ebből is ered, a kevélység. irigység. árultatás, gyűlölség. törvénykezés. usora. lopás. gyilkosság. a mitsoda szin alat
30 igasságot tétetnek magoknak. az egészen el olttya az igasságot. és a fele baráti szeretetet, költsön ugy nem adnak, hogy azt viszá ne várhasák, noha akristus azt ugy parantsolya. meg másut azt mondgya. adgy annak a ki tölled kér. és el ne igazittsad magadtol., a ki költsön akar tölled kérni. vagy
35 ha azt meg tselekszik is, de nem azal az örömel., amellyel kel jární. minden irgalmaság tselekedetinek. szent pál szerént.

³²⁴ is <vannak> vagyon [A javítás a törlés fölé írva.]

³²⁵ ferő fény. [Íráshiba *verő fény* helyett.]

1 tim. 6.
10.

colos.
3. 5.
jac. 1 9.

prov.
15. 27.

luk. 6. 3.
matth.
5. 42.

rom. 13.
8.

Ellenben pedig avalóságos keresztyén. semmijét magájának nem tarttya, a mit bir, az ugy másé, valamint magáé. ha szegény. meg elégszik a maga sorsával. ha gazdag, ugy tekinti ládáit. mint olyan helyeket. ahová az [89b:] Isten⁵ gondviselése alá tett holmi gazdagságot, anyi időre a menyire néki tettzik. de a honnét ő el veheti akár ki keze által, mindenkor kész. viszá adni. a kéznek. akitől azt vette, szereti és követi aszegénységet. abőségben ugy, valamint a szükségben., mert a kristus is azt szerette, az ilyen gondolatok¹⁰ által, lehet agazdagnak. üdvesége lehetővé, a ateveis igy megyen által a³²⁶ tö fokán.

43

Tsak nem mindnyájan az emberek, tsak az olyanokat keresik. akik nekik hasznokra lehetnek.

A valóságos keresztyén. azokat keresi. akiknek ő hasznokra¹⁵ lehet

Imé ezen jelekről üsmerhetni meg leg inkább, mitsoda külömbség vagon. avalóságos keresztyén. és atöbb emberek között. azt könnyen meg valyák. hogy tsak nem mindnyájan az emberek, még azok is akik áitatosoknak tettzenek, az²⁰ olyanokat . keresik. akik nekik hasznokra lehet,³²⁷ az olyanokat keresik, a kik előmenetelünkre szol-[90a:]gálhatnak. az olyanokat, akiknek társaságok betsületünkre lehet. akik minket mulatnak, vigasztalnak. akik ha tsak valamiben is nekünk szolgálhatnak. mind ezek a magához valo szeretettől származnak. amely oly közönségesen uralkodik avilágban és gyakorta. se nem szeretik, se nem³²⁸ betsüllik az olyanokat. akiket oly szorgalmatosságal keresik. menyi sok példát lehetne adni. az ilyen nyomorult szokásrol. a mely a felebarati szeretetnek el rontása. és veszedelme.

³⁰ A valóságos keresztyén. aki avilági dolgokhoz köteles. távul vagon az olyan illetlen szokásoktól. mint hogy ő, egész életében. tsak a felebaráti szeretetet ohajttya, minden gondgya tsak. a, hogy azokat kerese fel, a kiknek használhat.

³²⁶ a [Sor alatti beszúrás.]

³²⁷ lehet, [Íráshiba? lehetnek helyett.]

³²⁸ nem <be> betsüllik [Tollhiba.]

sietve megyen az özvegyhez, és az árvához, a kiket a nyomorúságban. és a³²⁹ keserűségben hagyta a farisaeus. meg segíti a sebbe esettet,³³⁰ és a nyomorultat, akiket a pap., és a levita. könyörületesség nélkül nézték, fel keresi azokat. akik
5 nem mérik az emberek eleiben terjeszteni nyomorúságokat. mert sokszor látták., hogy szánakodással nintsenek hó-[90b:]-zájok, mindenkör szeme előtt viseli ezt a törvényt. tselekedgyed azt, másokkal, a mit akarnád hogy mások tselekedgyenek veled, éjel, napal. tsak az, az esziben, hogy tehetségé szerént. meg segíthesse a szegényeket, a betegeket, a rabokat.

Már láttuk ezt a két ellenkező szokást. nézük meg már azt is. hogy mind egyikének. mind a másikának szorgalmatoságok mi végre leszen. rend szerént az első nem talállyák azt fel amit keresnek, a többi pedig. ugy mondván, többet
15 találnak mint sem keresnek. az első tsak azt keresik. hogy őket szolgállyák. és meg vetik azokat, kik nekik haszontalanok.

Ellenben pedig avalóságos keresztyén. ajó tselekedetre³³¹ való alkalmatoságot keresvén. áldásokat veszen magára, ezért is mondgya akristus. hogy hasznosab adni. mint sem
20 venni. eleget tévén szeretetinek, az Istenben véghetetlen jutalmat találnak a jóért. melyet tselekedtenek, ugy is történik, hogy keresvén az olyanokat., akiknek hasznokra lehesünk, olyanokra találunk. akik valósággal hasznosok nekünk. sok példánk vagyon olyan. a melyek meg mutattják. hogy az Istennek meg foghatatlan rendeléséből., a nyomorultak, akiknek szükségek [91a:] volt. a segítségre. olyan állapotban látták magokat. hogy még ezen a világban is, nagy hasznokra voltak jó tévőjőknek. de ne szollyunk. az
30 ilyen ideig való, és haszon kereső dolgokrol, hanem mondgyuk azt, hogy azt keresvén. hogy másoknak hasznokra lehesünk, akristus követői leszünk. a kinek minden foglalatosága a volt e földön. hogy az emberek hasznára lehesen. valahol volt, valahol járt. mindenüt jót tett. mondgya szent péter, a
35 keresztyén. ilyen maga viselésivel, nem tsak akristus köve-

act. 6.
38.

³²⁹ a [Beszúrás.]

³³⁰ esettet, [Első e-a-ból javítva.]

³³¹ tselekedetre [et — javítva re-ből.]

tője léssen. hanem még az Istené is, annak az irgalmaság
attyának. aki meg előzi szükséginket. minek előtte azokat
kérjük tőlle. a náziai szent gergely. azt mondgya, hogy a
ki³³² meg előzi mások szükségít, Istene lesz annak, akivel
5 jót téssen. mi indíthattya ennél jobban fel az embereket
arra, hogy az Isten alkalmatóságot adván³³³ fel keresék az
olyanokat. akiknek hasznokra lehetnek. mely boldogok
agazdagok, és ahatalmasok akiknek anyi sok alkalmatóságok
vagyon, hogy ártatlanul. felyeb valok lehesenek atöbb embe-
10 reknél.? mely [91b:] szép foglalatoság mindenkor arra
figyelmezni., valamint az Isten. hogy a jó téteményeket el
hintsek mind azokra, akik körülöttek vannak. szent pál
azt mondgya. hogy meg ne szünnyünk ajó tselekedettől.
Én nem keresem ami nékem hasznos, hanem a mi sokaknak.
15 hogy üdvezüllyenek.

2 thes.
5. 13.
1 Cor.
10. 33.

44.

A gazdagok azt gondollyák. hogy egészen bé töltik³³⁴ az
alamisnálkodásnak parantsolattyát. hogy ha valamit adnak,
a szükségek felyül valobol.

A valóságos keresztyén azt tudgya. hogy mindenkor tar-
20 tozik oda adni a szükségin felyül³³⁵ valóját. és némelykor a
szükségeseböl is.

Azt senki sem tagadhattya. hogy az Isten ne parantsolta
volna nekünk az alamisnálkodást. azt olvasuk atörvény-
ben. melyet az Isten adot a sidó népnek mondván, Ha valaki
deut.
15. 7.
25 az atyád fia közül szegénységre jut, meg ne kemenyittsed
szivedet, se meg ne vonnyad kezedet., hanem nyisd meg azt
a szegénynek. és adgy költsön ami nélkül látod szüköl-
ködni, hogy ne kiált-[92a:]tson. ellened az urhoz. és bünödre
legyen. hanem adgy néki. és ne tselekedgyél semmit tsalár-
30 dul. az ő szükségéinek meg könyebítésében., hogy meg áld-
gyon téged ate urad Istened. a szegények el nem fogynak
lako földedről. azért parantsolom néked hogy fel nyisd
kezedet a szükölködő atyád fiának. és szegénynek. mind

³³² ki [Beszúrás.]

³³³ adván [Utána áthúzott vessző.]

³³⁴ töltik [Beszúrás.]

³³⁵ [Sorvégi margón:] fe [soreleji margón:] lyül

matth.
6. 2.

ezek az Isten szavai. nem azokat a szines jó tétémenyeket, senem azokat a mutogato adakozásokot³³⁶ parantsollya nekünk. amelyek tsak a hejában valósággra tzeleznek, mikor alamisnát adtz, ne trombitáltass előtted, és az uttzákon.,
5 atitkon valo alamisnát parantsollya nekünk, azt parantsollya hogy aleg aláb valokot keresük fel. és titkon segittsük. hogy abal kezed ne tudgya, a mit ád ajóbb kezed.

matth.
6. 3.

Az egész³³⁷ szent irás tele olyan versekkel., amelyek meg mutattják. hogy az alamisnálkodás, parantsolat. adgyátok ingyen. amit ingyen vettetek. Adgyatok. és adatik néktek, jó és meg tömöt. és meg rázot. és ki folyo mértéket adnak ati kebeletekbe, mert azon mértékel, a melyel mértek, viszsza mérettetik néktek. ugy tettzik hogy akristus nem ingerelhet minket az alamisnálkodásra. nagyob okokal ezekenél,
10 mind azon által., [92b:] imé még egy, a mely igen szorgalmaztathat minket arra, A mivel bővölködtök. adgyatok alamisnát, és imé mindenek tiszták néktek. nintsen tehát
15 ennél bizonyosab módgya. annak. hogy meg tisztittassunk³³⁸ vétkeinkből, szerezetek magatoknak barátokat, ahamiság mamonájából, hogy mikor meg fogyatkoztok. bé fogadgyanak titeket az örök hajlékokba. Az alamisna meg ment ahaláltol. a vétkeket el töröli, irgalmaságot., és örök életet nyer.

matth.
10. 8.
luk. 6.
38.

luk. 11.
41.

luk. 16.
9.

tób.
16. 9.

Meg kel már mostanában magyarázni, hogy menyire
25 terjed az alamisnálkodás. és meg üsmértetni azokal., kik azt tarttyák. hogy nem kötelesek ki adni, egészen. a szükségén felyül valot. és hogy a szükségén felyül valon. nem igazán ítélnék. valamink a szükségén felyül vagyon. azt tartozunk a szegénynek adni, akristus azt mondgya nekünk.
30 adgyátok oda a mi meg marad. hogy az a maradék. vagy a³³⁹ szükségén felyül valo, mi légyen, azt meg kel üsmértetni agazdagokkal. hogy ha a szükségén felyül valot. mind arra terjesztenék, a mi meg haladgya a szükségét. azt jól tselekednék. ugyan keresztelő szent János is ezt adgya előnkben
35 [93a:] ezen szok által, hogy akinek két köntöse vagyon.,

³³⁶ adakozásokat [d—k-ból javítva.]

³³⁷ egész [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³³⁸ tisztittassunk [t—ss-ből javítva.]

³³⁹ a [Beszúrás világosabb tintával.]

adgya az egyikét annak a kinek nintsen. nem azt a köntöst akarja hogy adgyák. a melyik szükséges. hanem a melyik aszükséget meg haladgya. a második köntöst, igen meg tsallya tehát a magát, a ki aszükségen felyül valot abban tarttya. a mi meg marad atzifrálkodástol. és az ékesé-⁵gektől., atudni valo dolog, hogy a szükséges. többre, vagy kevesebre terjed, akülömböző rendekhez képest, de nem terjedhet sohais. arra a mód nélkül valo telhetetlenség-¹⁰re, és gyönyörúségekre. amelyekre vezetik avilági szokások tsak nem mindnyájan az embereket, és a midön ezeket a mód nélkül valokot eléb betsüllik a felebarát szükségénél, akoron. vétének az alamisnárol³⁴⁰ valo parantsolat ellen.

A valóságos keresztyén pedig³⁴¹ azon igyekezik. hogy meg tudgya különböztetni mind azt, a mi szükségesen felyül valo,¹⁵ és afelebaráti szeretettel., könnyü néki meg üsmérni, hogy mi nem szükséges néki. de még többet is tselekeszik, mert meg foszttya magát attól is. a mi hozzája, illendő szükséges lenne., és azt. akebeliben rejti an-[93b:]nak, a ki valóságos szükségben³⁴² vagyon. azt tudgya. hogy sok alkalmatoságokban.,²⁰ enem tanáts, hanem minden gazdagnak valo parantsolat. menyi³⁴³ királyok. fejedelmek. és nagy urak. kik még nagyobak voltanak Isten előtt, mint sem az emberek előtt. tselekedtenek ilyen formában, mert tudták. hogy a kristus mit mondot. hogy az özvegy aszony két pénze kedveseb²⁵volt Isten előtt. mivel néki szükséges volt az a két pénz, mint sem agazdagoknak. bővön valo adások., az illyen példák ritkák, de azt tudgyuk, hogy még ritkábbak. a gazdagoknál mint sem a szegényeknél. mely ditsőségire volt., ennek a szegény özvegy aszonynak., hogy a kristus maga adot olyan³⁰ditséretet. reája, amelyet soha sem adott³⁴⁴ a gazdagokra bizonyal mondom néktek, hogy ez az aszony többet adot mindeneknél.

matth
19. 44.

³⁴⁰ alamisnárol [rol — beszúrás.] <parantsolatyya ellen> valo parantsolat ellen.

³⁴¹ pedig [d—p-ből javítva.]

³⁴² szükségben [b—en-ből javítva.]

³⁴³ menyi [i—e-ből javítva.]

³⁴⁴ adott [tt — javítva olvashatatlan betűből]; a gazdagokra [ok — javítva ra-ból.]

Mentől³⁴⁵ inkább közelit valaki ajób állapottyához. sokan akereztyének közül, annál inkább el kerülik. és meg vetik ötöt

A valóságos keresztyén. ugyan. azon állapotához mutattya
 5 meg leg inkább szeretetit,³⁴⁶ és tiszteletit.

Jób még előre valo³⁴⁷ figurája volt akristusnak, de [94a:]
 tsak igen kevésben, amint is hogy, ajób meg aláztatási. és
 fájdalomi, nem közelithetnek, az üdvözítőjéhez, hogy ő
 elhagyatatot feleségetől, és jó akaroitól., atsak igen kevés
 10 árnyéka. az attyától el hagyatatot kristusnak. mitsoda
 gyalázatot szenvedet³⁴⁸ ahhoz képest azokhoz. a melyeket a
 meg válto szenvedet a sidoktól, avitézektől, és a hóhérok-
 tol. ? noha jób igen távul légyen is a mi Isteni példánktól. de ő
 mi előttünk képe. a makula nélkül valo bárány szenvedési-
 15 nek. és türesinek. és mint hogy mi nem közelithetünk a
 kristus nagyságihoz. és alázatoságihoz. melyek együt van-
 nak³⁴⁹ az ő szent személyiben., a nékünk elegendő atekél-
 leteségre. hogy ehhez a szent emberhez hasonlitsunk békeséges
 türesiben. a midön olyan boldogok vagyunk. hogy hason-
 20 lithatunk szenvedésiben., azt mondám boldogok vagyunk
 mivel már azt meg mutattuk., hogy boldogság a szenvedés.
 mind azon által. az emberek ettől tartanak, azt el kerülik, és
 attól irtoznak másokban.

Ökk. anagy renden lévőket keresik. agazdagokat. akik jó
 25 egységben³⁵⁰ vannak, vigasságban. egy szóval a kik tettze-
 nek, kerülük a betegeket. a keseredetteket, és mind azokat. a
 kiknél.³⁵¹ a szegénység. ha tsak valamiben is ki mutattya
 magát. mind azon által, azt [94b:] láttyuk. hogy a kristus
 nem avilági boldogokat kereste. és mindenkor tsak olyanokat

³⁴⁵ Mentől <j> inkább

³⁴⁶ szeretetit, [A harmadik e—i-ből javítva; az i pontját nem törölte.]

³⁴⁷ valo [Beszúrás.]

³⁴⁸ szenvedet [Utána törölt vessző.]

³⁴⁹ vannak(nak) [k—n-ből javítva.]

³⁵⁰ egységben <vagy> vannak,

³⁵¹ a kiknél. [Az é-n szokatlanul nagy ékezet van, világosabb tintával írva; nyilván későbbi beírás.]

volt. környül véve, a kiket avilág boldogtalanoknak nevezi.³⁵²
vagy azért. hogy vélek jót tegyen, vagy azért. hogy őket jó
akaroinak fogadgya, tsak a szegényeket., vagy az olyanokat.
akik alázatoságból. lelki szegények valának. tartá érdeme-
seknek az Évangélium bé vételére. azért küldettem, mondá.
5 hogy az Évangéliumot. a szegényeknek hirdesem.

Sokaknak a keresztyenek közül valo keves hiteket. kevés
alázatoságokat. és kevés felebaráti szereteteket jobban meg
nem bizonyította. se semmi inkább nem ellenkezik az Evan-
géliumi³⁵³ tudománnyal., mint az szegényekhez., és az elha-
gyatatakhöz³⁵⁴ valo magokviselése, de megint, semmi úgy
meg nem botránkoztatgya avalóságos keresztyéneket. se
semmi az ur haragját jobban. fel nem gerjeszti.

A midön az Isten. az ördög dühösége alá hagyá jóbnak
15 minden földi javait, ez a szent ember., zugolódás nélkül nézé
el veszni. gyermekeit. jósággit. és egészséggit, de a midön
látá. hogy a jó akaroi meg vetnék, és irtoznának tőlle.
akoron meg nem türköztetheté. magát., hogy panaszra ne
fakadna, anyira nehéz. [95a:] még az igazaknak is., az ilyen
20 kegyetlenség, Hogy ha az ő jó akaroi, azt tudták volna, hogy
azokal. anagy nyomoruságokal. ő még a Messiást fogja
jelenteni, vagy ha az ő idejek előtt. példát láttak volna egy
olyan Isten, s' emberöl. aki gyalázatokot., fájdalmakat. és
meg vetéseket szenvedet, talám tisztelték volna benne azo-
25 kot a szent jeleket. vagy is leg aláb. nem boszontották volna.
se el nem hagyták volna. a mir tselekederek.

Mind azon által, akeresztyenek. akiknek szemek előtt
vaygon. a szenvedő, meg aláztatot. és el hagyatatot kristus.
azért,³⁵⁵ aláb valo könyörületlenséggel. vannak. attyok-
30 fiokhoz. akik hasonló állapotban vannak., ahoz a szent pél-
dához. az ő hitlenségek, úgy tekinteti vélek a nyomorul-
takot, mint meg vetendőket. akevelységek. azt mondatgya
vélek, hogy a nyomorultak. meg érdemlették. nyomoruság-
ban valo eséseket, egy szoval, a kemenségek. bé szoritattya
35 vélek markokot. a midön ki kellene nyitítani, nem szükség-

³⁵² nevez. i [i — későbbi beírás, világosabb tintával.]

³⁵³ Evangéliumi [n — beszúrás.]

³⁵⁴ elhagyatatakhöz [Utolsó a—o-ból javítva.]

³⁵⁵ azért, <nem> aláb valo [valo — beszúrás.]

ges³⁵⁶ meg bizonyítani, hogy [95b:] e rend szerint való dolog. főképpen a gazdagok között. de sött még. gyakorta. az áitatosak között is. eröl.³⁵⁷ mindenik nyomorult bizonyosság.

5 Eleiben kel adni, azoknak a rozsz keresztyéneknek, hogy azokat, akik leg inkább³⁵⁸ hasonlítanak. a szenvedő, és alázatos krisztushoz, szeretniek, és tisztelniek kel, avaloságos keresztyén, ugy tekintik őket, mint a kik Isten előtt kedvesek, mint olyanokat. a kik magokban viselik. az ur Jesus bélyegit. mint a kiknek könyörgések meg halgattatik. és akikkel irgalmaságal bánnak az utolsó napon, és akik az első helyeket fogják bé tölteni amenyekben; a szegények. menyei királyok lesznek. mondgya egy szent atya. mivel a krisztus azt mondgya., hogy az az ország őket illeti szegénységéért:

gal. 6.
17.
sap. 6. 7.

10

matth.
5. 3.

46

15 Sokan a keresztyének közül viszá élnek a bőségel. és zuglodnak a szegénységért.

A valóságos keresztyén, szereti a szegénységet. és félelemel. áll. a bőségel.

Nem szollanak itt, az olyanokrol. akiket a hirtelen való³⁵⁰ szerentse. a maga hittségre vitte, sem azok-[96a:]rol, akiket amod nélkül való.³⁶⁰ szerentsétlenség. a méltatlan tselekedetekre vezette, ezeknek egyike sem érdemli meg akeresztyén nevet., nem is akartunk szollani ebben a könyvben, az olyan otromba vétkekröl, itt tsak az akérdés. hogy azt vizsgállyuk meg, hogy azok, akik Isten félöknek tartatnak, 25 miképen viselik magokat. ajó, vagy arosz állapotokban.

Keveset láthatni olyanokat közüllök, kik szerentséjének nevededésében. meg tartanak jó akarajokhoz, és a³⁶¹ szegényekhez. azt a kegyeséget. és szelidséget. amelyeket tudálták benne, a midön tsak közép szerü állapottyokban

³⁵⁶ nem szükséges (ezt a rend szerint való dologot) meg bizonyítani, [Törlés a sor elején.]

³⁵⁷ eröl. [Beszúrás.]

³⁵⁸ inkább [Beszúrás.]

³⁵⁹ hirtelen való (boldogság) szerentse. [szerentse. — (boldogság) alá írva a lap alján.]

³⁶⁰ való. [Beszúrás.]

³⁶¹ a [Javítva olvashatatlan hetűből.]

voltanak, a gazdagságoknak. és tiszteleteknek mérges párája, csak hamar meg rontotta őket. könnyen meg izelíteték. ahejában valóságokat, és abujaságokat, a melyeket a bőség adta elejekben, a gyönyörüségektől, és a vigaságtól.
5 már anyira nem tartanak. mint annak előtte. ugy is kezdik azokat tekinteni. lassanként, mint szükségeseket³⁶² rendelkez, és természetekhez. a lelkek el lágyul, és a szívek meg keményedik, mentől felyeb emelkednek, annál kevese-[96b:]
10 sebnakozással vannak a szegényekhez. és annál keveseb szeretettel jó akarajokhoz, sokal fővényebbek, rosszab fizetők, mint annak előtte. mikor oly gazdagok nem voltak, mert nehéz gazdagságot birni. és a szívet ahoz nem kötni, a Czifraságoknak. és agyönyörüségeknek többet nem adni, mint sem kívántatnék, a rendhez melyben van-
15 nak.

Az ilyen ujonnan. lett nagy urak nem szenvedhetik a tsendeséget, se a magános életet, noha³⁶³ ezek táplállyák ajó erkölcsöket. anyira mennek., hogy magoktól is meg ijednek, ha egyedül maradnak, tartván attól. hogy egy kevés ideig
20 valo gondolkodás. elejekben ne adgya, hogy magokot el felejtik. az alázatoságnak tselekedete a melyet betsüllik. nekik igen alacson dolognak tettzik. a felebaráti szeretetnek tselekedetit nem tarttyák méltonak hogy arrol gondolkodgyanak, ez igy lévén, lassanként el felejtik mind
25 azt. a mi Istenes dolog, és végtire, az Istent. magát is el felejtik. ugyan ettől is tarta salamon, a midőn arra kére az urat. hogy ne adna néki gazdagságokat, ne hogy azok el felejtetnék [97a:] ötet véle, imé ezek követik rend szerént alágyságot. a mely el válhatatlan társa abőségnek; ezért is
30 mondgyák azok a kik a lelki dolgokrol irnak, hogy sokal. nehezeb. a tisztaságot meg tartani a bőségben, mint sem a szegénységben. nézük meg már. hogy ezt a hüségtelenséget, mitsoda büntetéssel. büntetik meg.

Ha, a hamis keresetben. hivek nem voltatok. ki biza reátok azt; a mi igaz. mondgya az üdvezítő. És ha a máséban. hivek nem voltatok. ki adgya néktek a mi tiétek. az az,

prov.
30. 9.

luk.
16. 12.

³⁶² szükségeseket <1> rendelkez,

³⁶³ noha ezek [o—e-ből javítva.]

jac. 5. 1.

alelki jókót, a belső,³⁶⁴ és örökös jókót: Nő már gazdagok, sirjatok ordítván a reátok következendő nyomorúságítokon. ati aranyatok. s'ezüstötök rozdjája. bizonyosságul léssen ellenetek, vigan laktatok e földön, és bujaságban neveltétek sziveiteket. a meg ölés napjára. mondgya ezeket szent jakab.

hebr.
12. 6.

5
10
15
20
25
30
35

Hogy ha pediglen, azok a fél keresztyények a szegénységben esnek, meg halyák őket átkozodni azok ellen. kik okai voltak szerentsétlenségeknek. minde-[97b:]neket fognak terhelni panaszolkodásokal. zugolodnak azok ellen. kik ő reájok nem is néznek. meg vetik, és nem segittik őket. hogy ha pedig némelykor az Istenhez fordulnak. nem egyébért, hanem hogy³⁶⁵ panaszolkodgyanak szenvedésekről, és hogy földi segittségít kérjék. mert a kit szeret az ur. meg sanyargattya: meg otoroz pedig minden fiat. a kit hozzája fogad.

phllip
4. 12.

Ellenben pedig avalóságos keresztyén. ugy tekinti aböséget. mint az ördögnek mesterséges keleptzéit. mert ha nem kell is hinni a hazugság attyának. aki azt mondgya. hogy minden földi gazdagságok. ditsőségek. és hatalom az övé, neki is adattak. és azokat annak adgya a kinek akarja; leg aláb azt el mondhatni, hogy azokal gyözi meg az embereket. és azokal. ronntya meg az emberek szivét. ez így lévén. a keresztyén látván a kigyot el rejtve. azok³⁶⁶ aviragok alatt. távul vagyon hogy azokat szerese, kerese, és azokhoz ragaszkodgyék, hogy ha az ur azokat reája hinti. mindgyárt arol gondolkodik. hogy azokat a mulando jokot szent dolgokra fordithasa., szüntelen szemei előtt vannak a keserü-[98a:] ségek melyek követik a szegénységet. a melyben vannak sokan az attya fiai közül., ha a szegénységben esik. azt úgy tekinti mint egy kintset. a mely ötet meg gazdagittya. mivel, az alázatoságok. és a keserüségek³⁶⁷ melyek azal. az állapotal járnak. ujjab modot adnak néki, hogy a kristusban öltözhések, azt tudgya, hogy a kristus meg áldotta a szegényeket. és hogy sok jajt mondot a gazdagokra. meg tanitattam mondgya szent pál. a magam állapottyáival meg elégedni. tudok

³⁶⁴ belső, [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁶⁵ hogy { } panaszolkodgyanak szenvedések(rol)ról, [Tollhiba.]

³⁶⁶ azok <alatt> aviragok alatt.

³⁶⁷ keserüségek <az> melyek azal.

meg aláztatni. tudok bővölködni, és szegenységet szenvedni. ez így lévén, a valóságos keresztyén. aki nem tudja mit kellesék Istentől kérni könyörgésiben. a szent lélekre hagyja magát, aki meg kéri aszenteknek., ami az Isten akarattyaival meg egyezik. mind ezek után. elégedgyünk meg a szent pál mondásával, hogy mindenek jovokra fordul azoknak, a kik az Istent szeretik.

47

Sokan vannak olyanok, kik igen jól beszélnek az Isteni rendesről. a midön semmi fogyátkozások nintsen. de a szükségben el lankadnak.

A valóságos keresztyén. akor bizik leg inkább, a midön ugy tettzik hogy minden. hejával vagyon.

Az Istenről. jól beszélni, az igen közönséges jó erkölcs, és annak követése. igen kevésben telik. eki tettzik fő képen. az olyan szines jó erkölcsüekben. akiknek. minden dolgok. jól foly, az illyenek igen jól beszélnek. a békeséges türesről, a midön senki meg nem bánttya őket: a gazdagság meg vetéséről, és az Isteni rendeléshez valo engedelmeségről., a midön bőségben vannak, az illyenek. mind a szent írásból. mind más féle példákat, elegendöket hoznak elő, keményen meg torkolyák az olyanokat. kik nyughatatlanok szükségéről.³⁶⁸ kitsiny hitüeknek is mondgyák őket, hasonlok ebben. a jób. szines jó akaroihoz, akik. azt nem szenved-[99a:]heték. hogy nyavalyáiraol panaszkodot. de a kik semmiben sem segítették ötet. Ezek a bölcsen beszélök. meg ijednek. és oda vannak. mihent leg kiseb dolog történik rajtok, ezek a kitsiny hitüek, olyanok, mint az apostolok voltak, kik leg kiseb szélvészbenis meg ijedtenek, nem gondolván azt meg. hogy jobb kezek felöl vagyon az, a ki a szeleknek, és a tengernek parantsol.

A valóságos keresztyén. tudván azt, hogy az Isten atyai gondviselésel vagyon az övéihez., annál nagyobb bizodalomal. vagyon. olyankor, a midön ugy tettzik hogy mindenek el hagyák. örül azon, a midön magát láttya, valamiben hasonlítani az üdvezitöhöz, akinek nem volt anyi helye. a hová le tegye. a fejét. ö remél minden reménség ellen. valamint

³⁶⁸ szükségéről. <kity> kitsiny [Törlés a sor elején.]

ábrahám. és az ő hite meg nem tsalatkozik. ha az Isten nem kedvezet a maga egy fiának mondgya szent pál. és ha azt ahalálra adta mindnyájunkért, mit nem várhatunk tőlle. minek utánna nekünk adta volna ötet.

⁵ Azt írják. hogy szent theresia igen nagy örömben volt, a midön szükségben volt. arrol tréfálozdot. ugy [99b:] anyira. hogy az apátzái azért sokszor meg botránkoztak, a bethuliai vének. és a papok, el vesztek reménségeket. a midön holofernes környül vévé őket, és semmi segittséget
¹⁰ nem látának, de judith, azal a szent bátorságal. lévén, a mely soha kettségben nem esik, az Isten segittségéről mondá nekik. kik vagytok ti, kik az Isten rendelésit meg akarjátok határozni. mondván, hogy ha ött nap mulva segittségünk nem jö, fel adgyuk magunkot. várjátok meg azt a segittséget, a még az Istennek tettzik nektek el külden, a mint is
¹⁵ hogy. ő azt el küldi. annak idejében.

A midön jákob josephet siratá, hogy ha az Isten. ötet mindgyárt meg vigasztalta volna, minden valami nagy dolog történék³⁶⁹ josefel, jákobal. és a fiaival., a meg nem lett
²⁰ volna, de az Isten, mondgya szent chrisostomus, ötet sirni hagyá, és nevette sirását, valamint egy gyermekét. a ki nem tudgya miért sir. az ur bőséges vigasztalást tartot néki, amelyet annak idejében. reája is hintette, a magusok meg keseredének azon. hogy a tsillagot el veszttették volt. de azért szándékjokot félbe nem [100a:] hagyák. és az Isten tsak hamar meg vigasztalá, többet is ada nekik viszá, mint. amenyit elvesztettek volt. meg világositá őket. a profetiáknak világóságával, a melyeket a synagoga adá elejekben. és a tsillagot is meg mutatá nekik. ugy anyira. hogy igen nagy
³⁰ örömben valának. valamint az Évangyélium mondgya.

végtire azIstennek minden hatosága, és jósága. soha minket el nem felejt. ugy vigyáz mindenik teremtett állatra, mint ha az ő rendelésinek, tsak egyre volna gondgya. ugyan öis táplállya ahólló fiakot. akiket az attyok el hagyta volt,
³⁵ ő legelteti avad állatokat, ő is ád eledelt abenne. bizo embereknek. hagyad azurra magadot. mondgya dávid. és gondgya léssen táplálásodra. ő minket kesereget, de meg is segít.

ps. 46. 9.
jób.
28. 41

ps. 144.
15.

³⁶⁹ történék <p> josefel,

pa. 36.
31.
matth.
6. 45.

noha bűnösök vagyunk. valamint Ágárt. a ki is bűnös volt, az a menyei atya. ugy hozza. fel. aző napját a gonoszokra, valamint a jókra. esőt ad ugy agonoszokra. valamint az igazakra. menyi váratlan segítségék meg mutatják nekünk.³⁷⁰ hogy az Isten meg nem engedi, az erők felet valo kísértetet, tud az Isten, mikor nékie tettzik. szüntelen valo segítségéket támasztani. a nyomorultaknak, a melyek meg ha-[100b:]ladgyák, aző reménségeket. mind azok, akiknek semmijek nem volt, gondolhatták volnaé. azt, hogy husz,⁵
¹⁰ vagy harmintz esztendeig éllyenek, nem tselekedvén. semmi igazágtalanságot, vagy valamely disztelen dolgot.

matth.
6. 35.

Halgasuk mit mond nekünk maga akristus, ne legyetek szorgalmatosok lelketekről. mit egyetek, se testetekről mibe öltözzetek, az élet melyet Isten adot, nem jobbé az eledelnél. és a test nem jobbé az eledelnél, ati menyei atyátok táplállya amadarakot, nem betsületesebbek vattoké ti azoknál. ha szinte törödnétekis. ha szinte nyughatatlankodnátok is, mit használnának mind ezek. mivel kitsoda közülletek aki minden szorgalmatoságával. adhatna amagoságához egy könyöknyit. ? ne legyetek azért szorgalmatosok mint apogányok. ati menyei atyátok tudgya szükségteket, minek előtte még azt kérnétek tőlle,. keresétek először az Isten országát, és az ő igazságát, és mind ezek hozá adatnak néktek, munkálodgyatok nem az eledelért mely el vész,²⁰
²⁵ hanem a mely meg marad. az örök. életre, melyet az Ember fia ad néktek, [101a:] mert ezt az Atya Isten meg jegyezte. mitsoda reménsége lehete anyi ezer embernek, aki akristust követé apusztában, mind azon által ő tett szükségéről. minden segítség nélkül. valamint az Isten meg tartá az Izraélitáknak még a köntösököt. és a sarujokat is a pusztában
³⁰ negyven esztendeig. az illyenek segittik a valóságos keresztényént. a leg keserveseb állapottyában is.

joan.
6. 27.

matth.
15. 32.

48

Ha egyébert nem is. tsak idő töltésért, Ezek á közönségesen valo szók. meg mutatják. hogy az embereknek az idő terhekre³⁷¹ vagyon.

³⁷⁰ nekünk. [Második *n-k*-ből javítva.]

³⁷¹ terhekre [*k-r*-ből javítva.]

A valóságos keresztyén, evilágon semit drágábbat nem talál. a kegyelem után. az időnél.

Nem elég ezt³⁷² tsak szájal. mondani, de még szivből is, én üdvesülni akarok, buzgoságal, és vigyázásal. kel élni azokal amodokal., amelyeket az Isten adgya kezünkben.
5
hogy a menyet meg nyerhesük; igen vigyáznunk kel. avéghetetlen kegyelmekre. melyeket reánk hint, aleg el-[101b:]ső hozánk valo kegyelme az,, hogy időt úd arra, hogy atöbb kegyelmekel jól élhesünk. mind azon által, tsak nem mindnyájan az emberek azon vannak ugy tettzik, hogy a kegyelem ellen ályanak, és lábok alá tapodgyák, azt az időt, amelynek mindenik része. a mi üdveségünket munkálodhatná, de a melynek mindenik³⁷³ roszul el töltöt része, itéletünkre fog lenni. ugyan ezért is adgya szent pál. ezt az üdveséges oktatást. meg lássátok azért Atyám fiai mint járjatok óva, nem
10
15
ugy mint esztelenek, hanem mint böltsek. meg váltván az időt. mert a napok gonoszak.

ephes.
5. 16.

volna még is, valamely pogányhoz valo menttségek azoknak., kik mind az időt. vagy a ditsőség, vagy a mulattság,
20
keresésben töltik., de anyira meg vakulni. hogy meg unyák. az időnek hoszaságát, magokot is meg unyák. nem tudván. foglalatoságot adni magoknak, ezt épen nem lehet nekik meg engedni. akeresztyéneknek. szégyenleni kellene az ilyen szo-[102a:]kot, tsak idő töltésért. mivel még avilági emberséges emberek is az időt rövidnek talállják. de mindenek felet azért. mert az Isten szintén ugy veszen számot a mi időnkröl. valamint beszédinkröl.

matth.
12. 86.

A földből teremtette Isten az embert, mondgya az ecclesiasticus. és amaga ábrázattyára³⁷⁴ alkotta ötet. és ismég
30
abban viszá téritti ötet, amaga állapottya szerént ruházta fel ötet erővel. számlált napokat és időt adot néki. az Isten adgya tehát nekünk az időt. öis tudgya. számát anapoknak. és az órának. melyeket adot, hogy azokal élyünk. hasznosan. fiam, mondgya a szent lélek. meg tarttsad az időt. foglallyuk tehát minden oráinkot abban, hogy meg tölttsük
35

Ecclia.
17. 1.

idem.
4. 28.

³⁷² ezt [e—a-ból ? javítva.]

³⁷³ mindenik [Szóvégi i — megkezdett k-ból javítva.]

³⁷⁴ ábrázattyára <ter> alkotta

matth.
25. 12.
matth.
24. 16

lámpásinkot olajjal, adgyuk nyereségre a táluentumokot. melyeket reánk bizták. vigyüik végben ahivatalokot. a melyekben tett az urunk, addig még hoszu uttyárol viszá tér, ugy hogy a midön el érkezik. készen. vigyázva talállyon minket, és³⁷⁵ mutathasuk bé néki. atáluentumokal valo nyereséget, ne hogy ugy bánnyéek velünk [102b:] valamint az esztelen szüzekel., vagy valamint azal a roszt szolgálával, a ki az ura távul valo létiben tsak ivut, ett, és a szolga társait meg verte.

Nem kevés dolog az idöt valamire fordítani. nem is kevés¹⁰ dolog azt tellyeségel. el nem vesztteni, valamint tselekesznek azok, akik azal nem tudnak élni, avilág tsak könnyen az emberséges³⁷⁶ emberek közii teszi az olyanokot., akik az idöt valamely haszonra tudgyák fordittani. az olyanok magokot. fellyeb³⁷⁷ valoknak tarttyák abban másoknál, és minden idejeket, tsak a magok dolgaira fordittyák. meg vetésel.¹⁵ tekintik a heveröket, nem szánnyák élettyeknek azt a nagy részit, tsak szándékjokot el érhesék. mind azon által. azok a nagy szándékok, azok a nagy gondolatok, a melyek Isten előtt tsak olyanok., mint a hangyák. munkája, el mulnak az idövel együt, és mindent el vesztenek. ugy valamint aheverök. mert nem az Istenre tzéloztak munkájokban.

jeram.
4. 23.

Egy olyan ember, aki anyit munkálotot, még [103a:]²⁵ ugy lészen, mint ha semmit nem munkálotot volna. és ugy bánnak véle, mint rosztul tselekedövel. mert nem az Istenért munkálotot, tsak nem mindnyáján az emberek vagy rosztul tselekesznek. vagy semmit. ugyan ez is mondattya a szent lélekel. hogy a föld üresen maradot. ellenben pedig. azt mondgya a szentekről sok helyt, hogy az ö napjok. tellyesek valának. mindent valamit nem az Isteni szeretetben mivelnek. a fel nem számláltatik. és az, vagy vétkes. vagy leg aláb.³⁰ üres. az gazdagok., mondgya az soltár, minek utánna aluttanak volna. semmit markokban nem találtanak hogy fel ébredtenek., ugy fognak vélek bánni. mint olyan roszt szolgálakal, kik nem adták nyereségre az idöt, azt a nagy. és

ps. 75. 6.

matth.
25. 26.

³⁷⁵ és mutathasuk bé

³⁷⁶ emberséges <eb> emberek

³⁷⁷ fellyeb <va> [Törlés a sor végén;] valoknak [valoknál-ból javítva az á ékezetének áthúzásával és az l-ből alakított k-val.]

gazdag táalentumot, a mely reánk bizatatot, és a melyel, ha okosan. élünk, jó, és hü szolgáláknak tartatunk.

luk 10.
42.

Mint hogy akristus nekünk azt mondgya, hogy tsak egy szükséges dolog vagyon, azt is kel. ki hozni abbol. a szent mondásbol., hogy tsak egy hasznos mod-[103b:]gya vagyon., az idővel valo élésnek. eszerént itél tehát. avalóságos keresztyén. az idővel valo élésről, el vesztetnek tarttya minden oráit. hogy ha szándéki meg nem egyeznek az Isten ditsősé-givel, mert tsak ugy itél a dolgokrol., minek utánna azokat., a valóságos világosság eleiben tette volna. az a valóságos világosság pedig tsak egy. a ki is akristus, az ő igéje; **Én** vagyok a világ világossága. mondgya az üdveztő. aza valóságos vilá-gosság. a ki világosit minden embert. ki elvilágra jő. az Atyá-nak, vagy a Fiunak igéje. olyan világosság. a soltár szerént, a mely meg világosittya lépésinket. ezigy lévén. azok, a kik ezen világóság nélkül itélnek. rosszul itélnek, mert. vagy setéttségben. vagy homályosságban itélnek.

joan.
8. 12.
idem
1. 9.

ps. 118.
106.

Eccles.
12. 8.

Minek utánna az Ecclesiástes³⁷⁸ meg vizsgálta volna mind azokat a modokot., a melyekel élhetnek az emberek az idő-vel., ugy mint, vagy az előmenetel keresésben.³⁷⁹ vagy az tiszttségek. gazdagságok és gyönyörüségek keresésiben.³⁸⁰ végtire tsak. [104a:] azal fejezi bé.³⁸¹ hejában valóságoknak. hejában valósága, és minden hejában valóság. minden okos-kodásnak elégyen a vége. az Istent fellyed. és az ő parantsola-tit meg tarttsad. mert ez. az egész ember. az Isten. előhoz az ítéletre. minden tselekedetet. jót. vagy gonoszt. ezekből lát-hatni. hogy a mely időt nem az Isten ditsőségire töltik el, és az ő parantsolatának végben viteliben. azt tsak hivságnak fogják tartani. hivságoknak hivsága. és minden hivság.

49.

30 Leg nagyob része az embereknek szeretik a vigaságot. és minden akadály. nélkül. sok időt adnak agyönyörüségeknek A valóságos keresztyén. tart a vigaságtol. és tsak anyiban keresi a mulattságot, a menyiben a szükséges az elméje, és teste. egésségire.

³⁷⁸ Ecclesiás<ticus>tes [tes — <ticus> fölé írva.]

³⁷⁹ keresés<nek>ben. [ben — <nek> fölé írva.]

³⁸⁰ keresési<vel>ben.

³⁸¹ fejezi bé. [j—z-ből javítva.]

Ihon vagyon még. egy közönséges, és veszedelmes nyavalya. avigaságnak szeretete, ez³⁸² oly természet sze-[104b:] rént való hajlandosága az embereknek. hogy atöllök meg válthatatlan.. a vigaság az egészséget táplállya, és az életet⁵ hoszabította; a szomorúság pediglen. mind ellenkezőt tseleszik, az okosság hoza tehát magával, hogy az ember avigaságot kedvellye, ezt nem lehet tagadni. örülyetek az urban mindenkor, mondgya szent pál. és még mondom örülyetek, ati tsendes magatok viselése nyilván légyen¹⁰ minden embereknél. az ur közel vagyon. de már mi légyen az a tsendes öröm,? tsak azé. amely az Istennel való élet reménségiben találatik. és ajó lelki üsméretnek békeségiben. és nem leheté az az örömet is oda érteni, a mely a mulattságokban vagyon. ezt is nem lehet tagadni, hanem tsak azt¹⁵ kel meg vizsgálni, hogy azok a mulattságok. miben lehetnek ártatlanok.

Elöször. a midön azok olyanok, hogy az Isten azokban meg nem bántodik. se alélek veszedelemben nem forog, másodsor. a midön azok. tsak [105a:] anyi időt töltetnek el, velünk. a menyit³⁸³ rendesen el tölthetünk. az elménk. és a testünk. egéségek meg tartására.

A tegez meg gyengül. ha mindenkor fel vagyon huzva. ugy az elme is. hamindenkor foglalatoságban vagyon. az elmének hoszas erőltetése., sokal inkább meg gyengitti a test²⁵ organumit. mint sem egyedül. a testi fáradságok. ez így lévén. szükséges tellyeségel a mulattság. és a vigasság.

Hogy ha a testi szükségeket ugy tekintenék, a mint kellene. a mulattságoknak szüksége. ugy valamint az álom. nagy meg alázásunkra lenne, mivel a meg bizonyította a mi gyengeségünket. a mely olyan. hogy az életet más képen nem segíthetjük hogy ha tsak annak nagy darab részit el nem vesztyük azért a segittségért. a melynek egyéb. haszna nintsen. hanem hogy helyre hozhasuk, a munkáért való el vesztet eröt. a kényes emberek³⁸⁴ [105b:] fő gyönyörüségeknak

³⁸² ez [Beszúrás.]

³⁸³ a menyit <az okosság szorént> rendesen [Törlés a sor végén, javítás a törlés fölé írva.]

³⁸⁴ emberek [m — javítva egy megkezdett hosszúszerű betűből, talán b-ből?]

tarttyák az aluvást. és a mulattságokat. ugy tekintik azokat mint véget, és nem ugy mint szükségét. mert az ő leg nagyobb³⁸⁵ igyekezetek, nem az. hogy minden idejeket. az Isten ditsőségire tölttsék el, és az üdveségek munkájára fordítsák.

5 Ellenben pedig a valóságos. keresztyének, ezt a tartozást. ugy tekintik, mint penitentiájoknak egyik részit, mint olyat. a mely eszekben juttattya gyengésegeket. és nyomoru voltokat, de főképen. a szükségét, hogy meg kel halniok. ez így lévén. a testi szükségekre. tsak anyi időt adnak, a menyit tartoznak adni; az ő vigasságok. és nyugodalmok mindenkor elegendes alázatoságal. és szüntelen tartanak attol. hogy viszá ne élyenek a magokhoz tartozando kedvezésel.

Sok helyt fel vagyon téve a szent könyvekben, hogy az innepekben. és a közönségesen valo vendégségekben. a nép
15 igen nagy vigaságot mutatot., de az is fel vagyon téve, hogy az olyan vendég-[106a:]ségek. vigaságok, az urnak félel-
miben mentenek végben. ilyen volt az iffiu³⁸⁶ tobiás lakadalma, ilyenek valának az első keresztyének vendéglések, amelyeket láttyuk az apostolok actáiban., akik is amagok
act. 2. 20 házoknál együt ettenek. vigaságal. de együgyü szivel. a midön a jób gyermekei egy mást vendéglük³⁸⁷ vala, az alat. az attyok. az Istent azon keri vala. hogy a vendégségek. az ő félelmiben menne véghez.

Ugyan ezen Isteni félelem, mondgya a szent lélek, okoza a
Ecclis 25 valóságos szivbéli gyönyörüséget. és indittya avigaságot. és az örvendezést. mivel, mondgya meg másut. a böltteség-
nek nintsen semmi szomorúság beszédiben., sem unakodás avéle valo lakásban. hanem vigaság és öröm. a szivnek vigasága. mondgya a szent lélek, a fogyatkozás nélkül valo
sap. 8. 16 szenttségnék kintse. meg is ölt sokakat a bánat.,³⁸⁸ akár mely szabad légyen. a mulattság. de abban több. időt nem lehet tölteni, tsak a menyit a természet szerent valo szükség kíván. más képen vétkesek [106b:] lennének. az idő rosz el töltésiért, és abban az átokban eshetnének. melyet mond a
Eccl. 30. 23. 30 kristus. jaj néked, a ki nevetz
35

³⁸⁵ nagyobb [a—e-ből, g — olvashatatlan betűből javítva.]

³⁸⁶ iffiu(s) tobiás

³⁸⁷ vendéglük [e—é-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

³⁸⁸ a bánat., <de> akár mely szabad légyen. a mulattság. de

Ugyan ezért is áll igen nagy vigyázással. a valóságos keresztyén. a szabadság. melyet kíván a mulattság. avalo hogy szabad elmével. és vigaság kel ezel élni. ha annak hasznát akarják venni. mind azon által. soha elnem kel
5 felejteni ezeket a rettenetes szókót. jaj néked a ki nevez. a melyek azokra esnek, akik a vigaságot. tsak a vigasáért keresik. agyönyörüséget. tsak a gyönyörüséért. a kik anyira amulattságokra adgyák magokot. hogy azokat meg unnyák, és akik egész életeteket tsak abban töltik. hogy amely gyönyörüséget meg untanak más új gyönyörüséget. felejtesékel.
10 hasonló rendet kel tartani amulattságban., mint amelyet parantsolnak hogy tarttsunk. az ételben, nem kel [107a:] tsak az ételért valo gyönyörüséért enni. mind azon által. a szükségért valo ételben is találkozik³⁸⁹ valamely ártatlan gyönyörüség., az a gyönyörüség. a mely az ételben, és a
15 mulattságban. találkozik. szintén olyan. szükséges. az erő meg ujtására. valamint az étel, és amulattság. ugyan ez is tészí ezt a gyönyörüséget, ártatlanná. és helyesé.

50

Tsak nem mindnyájan. a keresztyének. az életet ugy teké-
20 tik mint valamely nagy jót, és annak meg hozsabitásáért, mindent el követnek

A tekélletes keresztyén. azt ugy tekinti mint egy terhet. a melyet viseli, mert nem szabad nékie. azt. magátol. le tenni.

Az első mondásunkot. nem szükség meg bizonyittani. ki ki
25 tudgya. hogy az iránt [107b:] mit érez magában, de atekélletes keresztyén, három fő okot talál arra, valamint szent pál, hogy az élettől el idegenerdgyék. az első, és amelyik nem oly tekélletes ók mint a többi. a sok nyomoruságok. szomorúságok. és³⁹⁰ fáradságok, a melyekel jár rend szerént akeresztyéni élet. szent pál az igaz hogy tekélletes volt. szeretete is mind azt, valami üdveséges volt. azokban. a szenvedésekben., mind azon által. mert a mi gyengességünk természet szerént sohajtoz az olyan terhek alatt., azt maga meg valya.,
30 hogy a nagy fáradsági miat. az élet unadalmasnak tettzet néki.
35

² Cor.
1. 8.

³⁸⁹ találkozik [t — olvashatatlan betűből javítva.]

³⁹⁰ és [Beszúrás.]

A midön pedig érzéné. hogy atestnek törvényétől üldöz-
tetnék, és tartván attól. hogy a vétek erőt ne venne rajta,
lelki suhajtással mondá. mitsoda nyomorult vagyok én. ki
szabadít meg engemet ettől ahalando testtől, akeresztyének-
nek minden nap elegendő okok vagon az ilyen [108a:]
5 suhajtásokra, arra. is, hogy kivannyák. a meg szabadulást. az
olyan terhtől.

A harmadik. és aleg tekéleteseb ok. amellyért szent pál az
életet ugy tekintette. mint egy súlyos terhet. az. az Istenhez
10 valo buzgo szeretete volt. kívánok mondgya meg válni a
testtől. és meg egyesülni akristus Jesusal. nem kelleneé
minden keresztyenek ilyen buzgó kívánságal lenni, ?

Ambár egy értelmes embernek. kevés vallása légyen is. de
az életet ugy kel neki tekinteni mint nehéz terhet. ha jól
15 gondolkodik magában., mivel ha azt, agyönyörűségben tölti,
nem lehet hogy azért magában. valamely nehézséget ne
érezzen, hogy ha pedig magától meg vonnya mind azt. valamit
neki tilt a kereszténység. az élet. emberi mód szerent, tsak
anyiban lehet néki kedves. a menyiben a jövőndő. életnek
20 reménsége ötet segitti, hogy ha tsak a mostani életért remén-
lenénk a kristusban. mondgya szent pál, leg nyomorultab-
bak volnánk minden embereknél. [108b:] avalo, hogy eza
jövőndő életről valo reménség. vigasztalást. és örömet okoz-
hat, ugyan ezen apostol szerént, de szüntelen valo viasko-
dásban hágy minket. a mint jób mondgya, és ki szeretheti a
25 szüntelen valo viaskodást. nem akarván sohais. a békeségel.
élni? jób mondgya, hogy leg aláb az olyanok akik nyomoru-
ságban és keserűségben vannak, az életet ugy tekintsék
mint valamely nagy roszat. ugy is suhajtoznak³⁹¹ mondgya
30 ahalál után. mint az olyan. a ki a földet ásván. ohajttya a
kintset, a melyet ótt keres.

Hogy ha mind azoknak, akik nyomorúságban vannak.
ilyen gondolatal kel lenni az életről, mely kevesen lesznek
olyanok a kik azt kedvelhetik. mivel ki ki az emberek között.
35 rend szerent azt tarttya. hogy szerentsétleneb másoknál.
mind azon által. az ördög meg vakitván minket az élethez

1 cor.
15. 19.
rom.
19. 19.

jób. 7. 1.

idem.
3. 22

³⁹¹ suhajtoznak <m> mondgya [Tollhiba.]

valo szeretettel, el felejteti velünk aboldog, és az³⁹² örökös életet. a melyért. teremptettünk, ugyan ez is az ő leg bizo-
[109a:]nyosab keleptzéje, a melyet az emberek eleiben
hány. avalóságos keresztyén pedig. nem lévén akisértőnek
5 rabságában. és a kegyelemnek világosága lévén benne, sem-
mi hajlandóság al nintsen a mulando életnek ketsegtetési-
hez, hanem ohajtván avalóságos életet. a melyet az Isten
készen tarttya néki. az Isten rendelésinek engedelmesked-
vén. el szenved³⁹³ a jelen valo életnek változásit, és viasko-
10 dásit. minden ahoz valo ragaszkodás. és zugolodás nélkül.

Az Isten adta nekünk az életet. és azt adván, meg is tar-
totta magának egyedül azt ahatalmat. hogy akkor veheti azt
el tőlünk. a mikor nékie tettzik. azért, akár mely nehéz
legyen az élet, de nem szabad magunktól azt le tenni. azért
15 is adta nekünk, hogy ötet ditsöitsük, hogy mind a magunk.
mind az atyankfia üdvességéért munkálodgyunk, ilyen
értelemel az élet olyan ajándék. amely nekünk kedvesnek kel
lenni. és a melyet. a jora kel forditanunk.

Ámbár az élet olyan ajándék legyen is. amelyet [109b:]
20 szeretnünk kel, mind azon által. egy olyan keresztyén aki
tellyes az Isteni szeretettel, ugy tekintí életének idejét. mint
bujdosást. Dávid panaszkodik az ilyen hoszu bujdosásról.
szent pál. meg valya. hogy a halál néki nyereség ha tovább is
meg maradok ebben a halando testben. mondgya, hasznát
25 fogom venni munkámnak, és így nem tudom mit választani.
mind a két részről szorongattatom. mert egy részint azt
ohajtom. hogy a kristusal. lehesek, a mely mindennél jobb
nekem. más részint, meg hasznosab a ti javatokra, hogy még
ez életben maradgyak., szent pál ilyen gondolatokban vala,
30 minden valóságos keresztyennek is ilyenben kell lenni, azt
meg valván,³⁹⁴ valamint ez a szent apostol. hogy a halál
nagy jóvára lenne néki.

ugyan is. miképen szerethetnök egész szivünköl az Istent.
hogy ha kedvellyük a fedezőt, a mely nem engedi hogy
35 ötet láthasuk. ? mind azon által eszerént tselekesznek. tsak

ps. 19. 5.
phl. 1.
31.

³⁹² az [Beszúrás.]

³⁹³ szen<d>vedi

³⁹⁴ meg valván, <m1> valamint [A törölt i-n nincs pont.]

nem mindnyájan akeresztyének. az élethez való vak szere-
tetekél, hogy ha pedig tsak azokat kel tekéleteseknek tar-
tani, akik [110a:] azt, ugy tekéntik. valamint egy tömlöt-
zöt. vagy valamint egy terhet. mely kevés számuak lesznek.
5 az ilyen tekéletes keresztyének.

51

Tsak nem minden ugy tekénti anyavalyákat, mint vala-
mely keserves dolgokat.

A valóságos keresztyén azokat ugy tekénti, mint drága, és
üdveséges időt. a melyet noha nem kívánnya. mert minden-
10 ben az Isten rendelése alá veti magát.

Ugy tettzik hogy nintsen semmi okosab, mint anyavalyák-
tól való félelem. eszerént is tselekesznek tsak nem mind-
nyájan az emberek. azok az életet vagy tellyeségel elront-
tyák. vagy meg rövidítettik. atestet meg gyengítettik, abeteg
15 az után³⁹⁵ nem foglalatoskodhatik akülső jó tselekedetekben.,
szenved, és jajgat, ajoszága fogy, gyakorta még tsak anyira
valoja sintsen.,³⁹⁶ hogy magát segethese. minden tselédgye.
és jó akarója. szomorkodnak. leheté en-[110b:]nél keser-
veseb állapot?

20 E nintsen külömben. az olyanok előtt, a kik tsak a testi
dolgokat ohajttyák. de akik az Isteni dolgokat ohajttyák,
mind más képen tekintik a betegségeket, a melyekben az
ember. egészen meg fosztatot magától. ahajlandosági meg
tsökentenek. benne az egész ember meg gyengült, de az
25 elméje egészségeseb. a boszu állás. gyülölség. nagyra vagyás.
hivság. tsalárdság. kényeség. torkoság. némelykor. a fös-
vénység is. el vesztik erejeket. a betegségekbén, anagy
nyavalyák. mondgya aszent lélek. mértékletesé tészik a
lelket, az ember, abban az állapotban. tsak a nyomoruságát
30 láttya. érzi szükségés voltát. az Isten segettségének. ugyan
ahoz is folyamodik, szüntelen való alkalmatosága vagyón.
hogy keresztét visellye. szenvedgyen, magát meg aláza.
amaga akarattyát letegyje. a szegénységét meg éreze. akár
mely gazdag legyen., mivel. mindenben. szükségés vagyón

matth.
16. 23.

Eccell.
31. 2.

³⁹⁵ az után <m> nem foglalatoskodhatik

³⁹⁶ sintsen., [i-e-ből javítva.]

amás segittségeire, a kristus Jésus vallásában. mik hagyatnak in-[111a:]káb meg, mint ezek a jó erkölcsök. ? apenitentzia maga mégyen hozzája; tsak szenvedgye jó szivel, vagy is leg aláb. békeségel. a mit el nem kerülheti hogy ne szenvedgye.

5 ezel, annál is inkább tartozik, hogy ha nem akarná is., azal kevesebet nem szenvedne., de söt még. nyughatatlanságával. nevelné szenvedésit. etehát, drága. és üdveséges állapot.

Ugyan eszerént is tselekedet tobiás, a midön el veszté szeme világát, az irás fel teszi, hogy az Isten meg engedte néki abban a kísértetben esni, azért. hogy minden utánna valoknak példája lenne a békeséges türebben, valamint szent jób. mert mint hogy tobiás gyermekségitöl fogvást. az Isteni feelmet maga elöt viselte. és a parantsolatokat meg tartotta, azért nem is zugolodék az ur ellen. hogy a vakságot reája bhotsáttá. söt még igen hiven meg marada az Isteni félelemben. és életének minden napjaiban, meg nem szünék. az urnak hálakot adni. a midön pedig az atyafiai. és jó akaroi.³⁹⁷ [111b:] azal kezdék boszontani, hogy hová lett³⁹⁸ aza reménség. a melyért anyi alamisráat adot, és anyi halotat temetet el, ez a szent ember. meg elégedvén állapottyával. azt felelé nékik, ne beszélyetek így, mindnyájan szenteknek fiai vagyunk. és várjuk azt az életet, a melyet az Isten meg adgya mind azoknak, a kik elnem távoztak, a benne valo hittöl. Rafael angyal meg erősité az után ötet. és mint egy, meg jutalmaztatá. még ez életben tobiást. az ő meg vakulásának. békeséges türeésiért. az Isten viszá adgya néked alátást. és atöbb jovakot. mondá néki az angyal, mert mint hogy kedves voltál előtte, szukséges volt hogy a kísértet meg probályon. és³⁹⁹ hogy bizonytságot tegyen hitedről. imé mitsoda. haszonra vannak a betegségek a midön azokal jól tudnak élni. hogy ha a szukséges. hogy az igazak meg próbaltasanak, miért ne szeretnök a mi nekünk szukséges. ? lehető olyan probánk. amelyet úgy meg érezünk. mint anyavalyákot. miért tehát ne szeretnök azokat.

35 Mondgyunk még töbet is, az olyanok, akik ezokröl jól gondolkodnak. kivannák azokat. ha szabad volna. [112a:]

³⁹⁷ jó akaroi. <a szem> [111b:] azal [Törlés a sor végén, lap alján.]

³⁹⁸ lett [Beszúrás.]

³⁹⁹ és <m> hogy

1ob.
11. 12.

idem.
19. 18.

nékik. de a szent atyák, és mind azok akik alelkiekről ir-
nak. azt tanítták, hogy az olyan kívánságok nem helyesek.,
azt is akarják. hogy elégedgyünk meg azal. hogy semmitől
ne tarttsunk. és semmit ne kívánnyunk, hanem engedel-
meséggel élünk azal. az állapotal. a melyben az Isten tett
5 minket.

Szent theresia igen tudálatos példát ad a keresztyenek-
nek, hogy mimodon szenvedgyék anyavalyákat, és hogy azo-
kot mire fordítsák, aki is sok esztendőig igen nagy fájdal-
10 makot szenvedet, és azoknak okát, se maga, se a doktorok
nem tudhatták, soha a szenvedésiért nem panaszkodot.
se azt nem kérte Istentől hogy⁴⁰⁰ nyavalyáját meg hoszabit-
tsa, se hogy attol meg szabadítsa. mely tudálatos példája.
atekélleteséggel valo engedelmeségnek. az Isten akarattyához.

[112b:] 52

15 Az emberek, a kiknek bálványok az egészségek. sok olyan
dolgokat tselekesznek, a melyek azokat el ronttyák.

A valóságos keresztyén., aki egészin nem szorgalmatos-
kodik, arra gondot visel. nyughatatlanság nélkül, de sem-
mit nem is tselekszik annak el rontására.

20 Igen sok rendeletlenség találkozik tobire az olyanokban.
akik anyavalyákat nagy rosznak tarttyák. mert amidön bál-
ványt tsinálnak egészségekből, ugyan akor azt fel is áldozák,
akedv keresésnek. egy kis ideig tarto gyönyörüségnek,
vagy a jóság keresésnek., és a mulando betsületnek. és a
25 melyek, az igaz ítélet szerént, nem érnek anyit mint az egészség.
a nyughatatlanságoktól, álmatlanságoktól, a mértékletlen-
ségtől. és mind azoktól a fáradságoktól. melyeket okozák
arosz kívánságok. ök ezektől semmit nem tartanak., azon-
ban pedig, anyira megyen a bálványozások. hogy semmit
30 nem szenvedhetnek az Istenért. se böjtöt. se sanyargatást.
se penitentziát. [113a:] azt nem tselekedhetik. hogy a világi.
vagy a lelki kötelességek veszedelemre tegye életeket, vagy
egy kis változást tegyen egészségeiben., se magokat meg nem
türköztetthetik valamely ételtől, vagy italtól. amelyek
35 némelykor látható képen fogyaszttyák életeket. vagy is leg

⁴⁰⁰ hogy <ho> nyavalyáját meg hoszabította, [meg — beszúrás.]

aláb árthatnak. egésségeknék. és amelyek a kristus tanitása szerént, aszivet meg nehezittik., hogy ha a szükségen felyül valok.

5 Nem kel tsudálni. ha abban arendeletlenségben. el mulat-
tyák azt. amit leg inkább kellene kedvelni. hogy ha az okoság al
valo rendet követnék. amelyet kel is követni amagokra
valo gondviseelésben., a bizonyos hogy még nagyobb gondyok
volna a lelkek egésségire, mint sem atestekére. alélek sokal
drágáb lévén. atestnél. annak egéssége nekünk olyan életet
10 ád, amelynek vége nem léssen.⁴⁰¹ a leg jobb testi egésség
pediglen. ötöt tovább nem éltetheti. hanem tsak egy kevés
számu esztendőkig. még is az emberek nem keresik a leg
jobb orvosokat. és a leg üdveségeseb orvoságokat a lelkek
számára. [113b:] valamint tselekesznek atestekért:

15 Ilyen esztelenségre vezet minket a szivnek tévelygése,
amidön azt szeretik. amit nem kellene szeretni, és azt nem
szeretik amit kellene szeretni. rendeletlenségben esnek. arendet
pedig el vesztvén. abékeséget el vesztk. avalóságos keresztyén.
aki mindenről az Évangélium szerént itél, aki tsak
20 anyira betsüllí életét. és egésségít. a menyire kívántatik. és
aki tudgya mitsoda igasságos gondal kel azokhoz lenni, azokat
nyughatatlanság nélkül meg tartya, és tsendeséggel. de
semmit soha olyat nem tselekszik. a mi azokat el ronthatná,
hogy ha pedig úgy tettzik mint ha ártana egésséginek a böjtökkel.
25 és sanyargatásokkal. vagy az Isteni. és a felebaráti
szolgálatnak szorgalmatoságával. a midön kötelessége azt
kiványa tölle. ő elegendő gondot visel arra a mulando
egésségre a menyiben tölle lehet. a mely reája bizatatot. és
amelyre szüksége vagyon. hogy munkálodhasék., helyre is
30 hozza azt a mértékleteséggel., ami fogyatkozás éshetet. apenitentziáért,
vagy a jó tselekedeteknek gyakorlásáért.⁴⁰² menyi szentek vitték
oly mesze [114a:] a sanyaru életnek sulyát,
hogy avilágiak a gyönyörőségeknek terhét anyira nem viheték.
remete szent pálnak. és más több remétéknék példájok.,

⁴⁰¹ léssen. (atesti egésség) a leg jobb testi egésség [Törlés a sor végén.]

⁴⁰² gyakorlásáért. (menyiszentek vitték (tovább) anyira a sanyaru életnek sulyát.) menyi szentek vitték oly mesze a sanyaru életnek sulyát, [(*anyira*) — a korábban írt, majd törölt (tovább) fölé írva.]

nékünk meg bizonyítták hogy a modgyával valo böjtök. és sanyargatások. anyira atestnek nem ártnak, mint a mértékletlenségek. és amód nélkül valok.

Látunk még ami időnkben is olyan szenteket kik sokáig
5 élnek a sanyaruságokban. amelyektől irtoznak avilágiak. azonban pediglen amértékletlenek, suhajtoznak.⁴⁰³ asok számu betegségeknek sulya alat. és fogyni láttyák életeket. a munkás ember. mondgya az ecclesiastes. ha keveset eszik is kedvesen aluszik., de agazdag⁴⁰⁴ nem alhatik, mert eltölti magát husal. noha az ád erőt. és a táplállya atestet. egészséges álma vagyon a józan embernek⁴⁰⁵ mondgya az Ecclesiasticus. viradttig aluszik, és az ő lelke gyönyörködik véle. de a telhetetlent,⁴⁰⁷ a vigyázás. harag. és gyötrelem követik

eccles.
5. 3.

Eccli.⁴⁰⁴
51. 23.
26.

[114b:] 53

Az emberek tsak nem mindnyájan irtoznak ahaláltól. akár
15 mely tsendes. és tiszteletes legyen az, amidön azt, el kerülhetetlennek láttyák lenni.

A tekéletes keresztyén ohajttya a halált, és az életét, az Isten akarattyához valo engedelmeségből. tarttya meg.

A midön sokan az emberek. közül a veszedelemre teszik
20 életeket. azért tselekeszik mert reménlik hogy azt meg tartthattyyák, ezt az igazságot a leg vitézettek is meg valották. mások meg, ahalált bizonyosabnak szemlélik. és rend szerént. tsak azért adgyák arra magokat, mert a⁴⁰⁶ gyalázattól valo félelem. kétségben ejti őket., azt nem mondhatni.
25 hogy se egyiké. se a másika. valóságos vitézek legyenek. az olyanok, akik el kerülhetetlen halálra adgyák magokat. úgy tettzik hogy inkább azok, hogy ha mind azon által. nem okoságból., hanem vakmerőségből⁴⁰⁹ mivelik. az inkább illik az

⁴⁰³ suhajtoznak. [t—h-ból, vagy k-ból javítva.]

⁴⁰⁴ agazdag <mert> nem alhatik, mert

⁴⁰⁵ embenek [Elírás.]

⁴⁰⁶ <Ecl> Eccli.

⁴⁰⁷ telhetetlent,<ek.> [telhetetlennek-ből javítva; szóvégi t—n-ből javítva.]

⁴⁰⁸ a <szegyentől> gyalázattól

⁴⁰⁹ vakmerőségből <tselekesznek> mivelik. [mivelik — <tselekesznek> fölé írva.]

oktalan állathoz, mint sem avitéztséghez. azért nem is az ollya-[115a:]nokrol akarnak itt szollani.

It tsak az olyanokrol vagyon akérdés, akik⁴¹⁰ ókból, és nem kételenségből adgyák magokat az el kerülhetetlen halálra. és ugyan ezekről is mondhatni. hogy a halált nem szemlélik, akár mely tsendes. és tiszteletes legyen. irtozik nélküli. hogy ha pedíg igazán meg akarják vallani. ezen mon-dást helyben hagyák. minden teremtet állat irtozik amaga el romlásától, és akár mit mondhattak arégi filosofusok. de
10 senki közüllök ahalálra nem adta magát jó kedviből. ki veszem az olyanokat, akiknek. a szégyen. a bú. vagy a hiv-ság meg rontotta okoságokat. azért még ezek., nem azok a valóságos vitézek.

Tsak a valóságos keresztyén áldozza fel életét a kristus. és az
15 apostolok. példájára valo nézve. tartalék nélkül. de sőt még örömel., amidön arra kénszeritti az Isten ditsösége, és szere-tete. vagy a felebarati szeretet, el sem távozik. sohais az igaz uttol, hogy el kerüllye az ilyen halált. mert nagyobra betsüllli köteleségit életinél., és örömet is el veszti az ideig tarto életét,
20 hogy meg [115b:] nyerhese az örökké valot, amelyre tzéloz egyedül. ugyan ezért is ő egyedül a valóságos vitéz, mivel tsak a jó így, és a jó vég. adgya a valóságos bátorságot., ezért is érdemlették meg a martyirok. a vitezi nevet.

Az ó testamentum, két nevezetes példát ad előnkben. az el
25 kerülhetetlen halál előtt valo bátorságról. az egyik a sam-soné. a másika. Élээázaré. ezek mind aketten. nemesi modon áldozták fel. akarattyokbol életeket, hogy az Isten ellenségit. el veszethessék.

A valóságos keresztyén. még többet is tselekeszik. nem
30 várja az olyan nagy alkalmatoságokat. a melyekben. fel találtatik a ditsőség az Isteni szolgálatban. hanem a magá-hoz valo mértékletes⁴¹¹ szeretetnek. indulattyából. a mely az ő valóságos jóvát keresteti véle, ahalált. úgy tekint mint vegit⁴¹² bujdosásának, mint egyedül valo portusát. a vesze-delmes és szélvésztes tengernek. mint végit. a lelkiért valo

jud. 16.
30.

macca.
6. 4.

⁴¹⁰ akik <okoság> ókból, [Törles a sor elején.]

⁴¹¹ mér<te>tékletes [ték — <te> fölé írva.]

⁴¹² vegit <szam ki> bujdosásának,

sok viaskodásinak,⁴¹³ mint az örökös napnak hajnalát, amely napot a világosította. aki a napot teremtette., mint⁴¹⁴ szabad, és gyönyörűséges országban [116a:] valo menetelét. végtire mint olyan orát, amelyben örökösön meg egyezik. az ő⁵ ohajtot teremtőjével. ugyan ez is tselekeszi, hogy szent ohajtással. kíványa ahalált, és ugy tekinteti véle az életnek hoszaságát. mint egy olyan szívnek penitentiáját, a mely tellyes Isteni szeretettel: az ilyen gondolatok. hogy ha ő benne tiszták, el veszik tőlle, az örökös ítéltről valo tartalékokot. mivel azIsten,⁴¹⁵ meg látásának, buzgoságal valo kívánsága. oly tekéletes szeretetnek tselekedete, amely tellyeségel el töröli minden féle vétkeknek nyomdokit.

Ezel nem kívánnják azt mondani, hogy az ilyen tekéleteség. tellyeségel⁴¹⁶ szükséges légyen a valóságos keresztyénységhez. de az is bizonyos, hogy a haláltol igen irtozni. az élethez valo szeretetért. az igen ellenkező az üdvéségel, mivel ugy nagyobra betsüllenék a mulando jókót. az örökösöknél, az élet tsalárd édeségit. az Istenel valo lételnél, egy szoval a teremtett állatot, ateremptonél. a melyben áll a valóságos²⁰ bálványozás. ugy anyira, hogy ha avalóságos keresztyén. nintsen is mindenkor azon a felső renden, a melyen atekéletes⁴¹⁷ ahalált ugy szemléli mint egy jót. de leg aláb azal [116b:] tartozik, hogy ahalált el jövetelekor⁴¹⁸ békeséges türéssel. és elegendő engedelmeségel vegye, meg mutatván.²⁵ hogy az Istent az életnél inkább szereti, és hogy mindenkor kész. az Isten akarattya alá vetni magát.

54

A mások halálában, vagy szerentsétlenségiben. rend szerint tsak azt tekintik a mitsoda ideig valo károkat okoznak azok egynek, vagy másnak.

³⁰ A valóságos keresztyén. evilágon. tsak a léleknek, vagy akegyelemnek el vesztésit tarttya nyomoruságnak. atöbbit

⁴¹³ viaskodásinak, [Első a—á-ból javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴¹⁴ mint <egy.> szabad, <egy> és [és — <egy> fölé írva.]

⁴¹⁵ azIsten,<t.>

⁴¹⁶ tellyeségel <valo> szükséges

⁴¹⁷ atekéletes <ugy> ahalált ugy szemléli [Törlés a sor végén.]

⁴¹⁸ el jövetelekor <az> [!] békeséges

tsak anyiban tarttya nyomoruságnak. vagy rosznak, a menyiben. ezt akét kárt. okozhattyák.

5 Az az ember meg holt. mitsoda nagy kár a feleséginek. és a gyermekeinek., az a szerentsétlenség. vagy az az⁴¹⁹ el vesztet perr, mitsoda 5
rendeletlenségeket nem okoznak, mitsoda nyomoruság annak az egész familiának. amely mindenkor hōvségben volt. ihon mind tsak ilyen-[117a:]ből áll az emberek szánási. azokat szánnyák akik meg maradnak. azért hogy el vesztették gyámolokot. a mulando jovokot. 10
vagy tiszttségeket, de szánnyáké azt a ki meg. holt, aki is avilági szokás szerént töltötte volt el életét. ? az olyanokot⁴²⁰ is szánnyák, a kik a világi jóktól meg fosztattak. noha rend szerént azok akadályi az üdveségnek. és azokat nem szánnyák. akik akülönös, közép szerü, és békeséges életből, a 15
fent valo. gazdag. és veszedelmes rendekre mennek, de söt még örömel köszöntik ezeket.

Tobiás amint már meg mondottuk. soha sem panaszolkodot. a jovai. vagy a szeme világa el vesztésin. ezekért mindenkor hálákot adot az Istennek. de meg neheztele. és 20
tarta attol. a midön a ketske fiunak rivását hallá hogy a lopot ne légyen. ajó Isten félő sidok. a babiloniai rabságban.. nem panaszolkodtanak anyira azért. hogy jóságokot el hagyták. és rabságban vannak. mint azért. hogy távul vannak jérusálemtől. és atemplomtól., ök azt nem⁴²¹ mondgyák 25
vala, miképen énekelhetnénk. vasban. rabságban, és szegénységben lévén. hanem a ba-[117b:]biloniai folyo viz parttyán ülvén. siránkozva emlekeznek vala sionrol. azt felelik vala azoknak akik öket arra kérték hogy énekelyenek sioni énekeket. miképen énekelhetnők⁴²² mi az urnak énekeit, 30
az idegen földön. az én jóbjóm veszen el ha valaha el felejtelek tégedet ó jérusalem. az én nyelvem meg ragadgyon. ha rollad el feletkezem. és ha ugy nem tekintem jérusalemet. mint örömömnek kezdetit. a menyei jérusalem tehát. első oka., örömének. és keserüségének. a valóságos keresztyén⁴²³

ps. 137

⁴¹⁹ az az <perr.> el vesztet perr,

⁴²⁰ az olyanokot <nem> is [is — <nem> fölé írva.]

⁴²¹ [Sorvégen:] nem [új sor elején:] nem.

⁴²² énekelhetnők [énekelhetnénk-ből javítva.]

⁴²³ keresztyén<nek>

tsak annak el vesztesin kesereg, és tsak annak. meg nyerésin örül. azt nem akarják ezel. hogy kemény szível nézük el vesztesít. mind annak, a mitsak. ideig valo; mivel vannak olyan károk. és esetek. a melyekért szégyen volna egy
5 keresztyénnek nem keseregni, fő képen. a midőn atyánk fiai nyomorúságit láttuk. a jó erkölcs hozza magával a szánakodást. a könyörületességét. akristus nem feddé meg azokat a kik szeretetből siraták lázárt, mivel maga is siratá. de mentől helyesebek. azok a szeretetek. és keserőségek.
10 annál érdemeseb, azokat az Istennek fel áldozni, [118a:] és aszent Lélek békeségihez folyamodni. a mely szerzi bennünk. az Isten rendelése ala valo tekéletes ajánlást. de a mi mindenkor igaz, az. hogy a valóságos keresztyének, tsak a menyét tarttyák valóságos jóknak, és a kegyelmet. a mely
15 oda vezet.

luk. 11.
97.

Egy sidó aszony, tsudálkozásal látván. amiket a kristus tselekedet. tsudálván azokat is a miket tölle hallot. fel. kialtá. boldog a méh. mely tégedet hordozot. és az emlék. a melyeket⁴²⁴ szoptál., de a kristus felelé. néki. mondgyad inkább azt, hogy azok boldogok, akik az Isten igéjit halgattyák.⁴²⁵ és azt követik. meg akarván. nekünk mutatni ezeket. hogy a valóságos jó. és haszon. tsak az. amely, az Isten dítsőségire. és az üdveségünkre vezet. amidőn pedig meg akarja velünk értetni, tsak rövideden. hogy mitsoda rosztól tarttsunk. és hogy mitsodástol ne tarttsunk. ezen szavaiban. foglallya, amelyeket az apostolinak mondá. ne féllyetek az olyanoktól. a kik tsak atestet ölhetik meg. és a lelket nem. de attol rettegjete. a ki apokolra vetheti mind atestet. mind a lel-[118b:]ket,⁴²⁶ ezért is retteg a valóságos keresztyén a haldoklóért, a kinek az Isten ítéletire kel menni. szánnya halála után. vétkeiért valo szenvedésiért,⁴²⁷ tart attol. hogy a gyermekei rendetlen életben ne esenek, hogy ha keserüségel láttya másoknak nagy kárban valo eséseket., akkor igen tart attol., hogy az ő zugolodások, nyughatatlan-

⁴²⁴ a melyeket [el-nél elmosódás látszik, nem lehet kivenni, hogy törlés vagy javítás-e?]

⁴²⁵ halgattyát. [Íráshiba.]

⁴²⁶ lelket, (a pokolra vetheti.) ezért is

⁴²⁷ szenvedésiért, (f) tart attol.

ságok, haragjok. és kétségben való esések. el ne veszesse vélek, érdemit szenvedéseknek,

matth.
5. 3.

Egy szoval más boldogságot. és nyomorúságot. nem üsmér ez életben. hanem tsak azt, a melyet. a kristus nevezi boldogságnak. és nyomorúságnak, boldogok a szegények, mert övék a menyeknek országa; boldogok akik sirnak.⁴²⁸ mert meg vigasztaltatnak. jaj neked a ki nevez, mert még sirni fogsz. jaj néktek gazdagoknak. mert el vettétek vigasztalásokat. imé mely igen ellenkeznek ezek. a világi tudománnyal,¹⁰ de a valóságos keresztyén. egyedül tsak. ezek szerént itél. ez életben lévő, jók, és nyomorúságok felől.

luk. 7.
24. 46.

[119a:] 55.

Leg többire azok a kik a hadban mennek, oda tsak az emberi tekintetért mennek.

A valóságos keresztyén pedig oda azért megyen, hogy az Istent szolgállya. a fejedelmének képiben. és az⁴²⁹ hazájának oltalmára, akié. inkább azö élete, mint sem a magáé.

Mind azok. akiket afamiliájokra⁴³⁰ való köteleség viszi arra. hogy fegyvert fogjanak, azt mindnyájan nem egyenlő szándékból tselekeszik. némelyeket arra viszi. az attyoktól való örökségül vet bátorság, némelyek hogy fellyeb valok lehesenek mint sem amint vannak. némelyek a fejedelmekhez⁴³¹ való köteleségből. és szeretetből tselekeszik. némelyek a ditsőség kereséséért, és meg mások., ahozájok hasonló rendben lévőeknek példájokra tselekeszik, meg gyözzvén. agyalázatul való félelemel. az ellenkezést, melyet arra éreznek természetekben.

Azok pediglen. a kik arra adgyák magokat [119b:] nem lévén arra kötelesek familiájokra való nézve. rend⁴³² szerént némellyek az elő menetelnek reménségiért tselekeszik, mások

⁴²⁸ sirnak. <meg> mert meg vigasztaltatnak. [Törlés a sor elején.]

⁴²⁹ az <ország> hazájának

⁴³⁰ afamaliájokra [Íráshiba, mert Mikes mindig *familiát* ír.]

⁴³¹ fejedelmekhez [Íráshiba; az *ld* helyén látszik ugyan javítás nyoma, de az *ld* kapcsolat csak alul van egyszer áthúzva, nincs úgy törölve, ahogyan Mikes az *l* betűket szokta törölni. A szót egyébként Mikes legtöbbször *fejdelem* — *fejdelmek* alakban írja.]

⁴³² rend szerént némellyok [*rend r-je n-ből* javítva.]

a szabad életért. némelyek a természet szerént valo bátor-
ságért. nem válalhatván magokra, más féle hivatalokot, de
enyi sok számu között, alig találkozik olyan. a ki azt keresz-
tényi indulatbol tselekedné. ugyan ezért is oly veszedelmes
5 ahadi rend az üdveségre, mivel az Isten meg bántására valo
alkalmatoságokot. ezereket találnak abban. és nem tudgyák
azt meg különböztetni, a mi szent, és érdemes abban a rend-
ben.

A szent historia. sok számu valóságos vitézeket ad előnk-
10 ben. akik tsak az Isten törvényének. és hazájoknak oltal-
máért hadakoztanak, hogy az Isten ditsőségét. és vallásokot
meg tarthassák, és akik ezek által magokot el hiresítették.⁴³³
mint a hadak Istenének vitéz szolgálai, az Istenségnek. egy
nehány bélyegit. viselik akirályok⁴³⁴ homlokokon, atöbbi
15 között, hatalmokban vagyon hadakozást kezdeni. vagy azért.
hogy országokot oltalmazák, vagy azért. hogy a koronájok-
hoz tar-[120a:]tozando közt meg tarthassák, a népek. inkább
fiok a fejdelmeknek, mint sem a magok atyoknak. azért,
Isten után. tartoznak nékik tiszteletel, és engedelmeséggel.
20 ámbár azok a hatalmasok. azal viszá élnénekis. a szent péter
mondása szerént. a mi életünk azövék. és a hazánké. minek
előtte a miéink legyenek, ez így lévén. a mind igazságos.
mind tartozás képen valo dolog.⁴³⁵ magunkot fel áldozni, a
midön a fejdelmek. és a haza szolgálattya úgy kívánnya.,
25 az Isten gyakorta kezdetet hadakozásokat.⁴³⁶ némelykor azt
is akarta. hogy azok könyörületlenek legyenek, hogy az ellen-
séget mind egyik meg öllýék. meg is bünteté sault. azért. hogy
az ilyen parantsolatot meg szegte, ahadakozásokat ő vezé-
relte. söt még angyalit is küldötte a hartzolok mellé. és
30 magát. ahadak Istenének nevezi; ez így lévén. abban nem
kételkedhetni. hogy az igazságos hadakozás. úgy mondván.
Isteni rendelés ne volna, hogy a hadi rend szent hivatal ne
lehesen. és hogy meg ne egyezék az üdveséggel, tsak azt
kövesék. a mit a szent elől járo. hogy a vitézeknek. akik is a

1 petr.
2. 18.

⁴³³ el hiresítették. <mint> mint [Törlés a sor végén.]

⁴³⁴ akirályok <a> homlokokon,

⁴³⁵ dolog. <a midön> magunkot fel áldozni, a midön

⁴³⁶ hadakozásokat. <és> némelykor azt is akarta. hogy azok <g>
könyörületlenek

midőn azt kér-[120b:]dék tőlle hogy mit tselekedgyenek. nem felelé azt nékik, hogy hagyátok el hivatalotokat. hanem tsak azt mondá. nékik, ne erőszakoskodgyatok. senkit meg ne károsítsatok., és elégedgyetek meg fizetéstekkel. arendeletlensége tehát. azoknak. kik viszá élvén ezen rendel. tészí ezt oly veszedelmesé az üdveségre. noha a bizonyos. hogy a jó szándék, és az okos maga viselés. ezt érdemesé tehetik.

Ez a kettő teszi a szenteket, és a valóságos vitézeket. ugyan⁴³⁷ tsak egyedül. ezért is kel. avaloságos keresztyéennek. ahadi rendre adni magát. az Istennek lelke teszi tehát avaloságos vitézeket., valamint a valóságos alázatosokot, Dávid azt meg valya, hogy az Isten adot néki bátorságot. és ő tanította meg ötet ahadakozásra. az én Istenem tanította meg az én kezeimet a hadakozásra, és az én ujaimot ahadra.

15 Salamon azt mondgya. hogy soha sem kel a hartzkor el hagyni az evedzöt, az olyanok. akik okoságal mennek ahadban., eszesen meg tarttyák életeket, nem adván magokat a boszu állásra, haragra, se a vakmerőségre. de aztot nem is kiméllik., va-[121a:]lamikor a szükség kívánnya hogy azt fel áldozák, azért, amidőn ilyen formában életeket el veszítik. a kötelességeknek martyrumi lesznek. és mind anyi aldozatok, az Istenhez, a fejdelemhez. és a hazához való szeretetért.

pa. 148.
1.

prov.
30. 18.

56

Nagyob része a bírának, akik tekéleteséggel tésznek igasságot. tsak azért tselekeszik. hogy jó bírának láttassanak lenni.

Egy keresztyén bironok. pedig. leg első igyekezete az, hogy az. Isten előtt lehcsen igaz

A szent irás abirákról szolván, Isteneknek nevezi őket. amint valóságos is. vagyon Isteni bélyeg öbennek. mivel hatalmok vagyon. az emberek. jóságiról. betsületiről és életiről. ítéletet tenni, ezért is különös tiszteletel kel lenni az embereknek hozzájuk. de azért hogy az Isteni hatalomnak egy részettskéje kezeknél vagyon. [121b:] nem kel nékik magokat⁴³⁸ fellyeb emelni, se magokat eléb valoknak tar-

⁴³⁷ ugyan [an — beszúrás.]

⁴³⁸ magokat <azért> fellyeb

Becll.
3. 30.

tani atöb embereknél. és keveseb alázatosággal lenni. mivel akristus. Isten lévén, leg alázatosab volt minden embereknél. imé mit mond nékik a szent lélek. és minden nagy renden lévőeknek. mennél nagyob vagy, annál inkább meg kel magadot alázni mindenekben, így is nyersz kegyelmet Isten előtt,
5 mert a nagyság. és a hatalom. tsak az Istent illeti. és valóság. tsak az alázatosok tisztelik ötet. elejekben adgyuk nékik. a szent jakab tanátsát is. atyám fiai ne legyetek sokan mesterek, tudván hogy nagyob ítéletet vesztek.

jac. 3. 1.

10 Mind azon által sok birokot látunk olyanokat. akik magokhoz⁴³⁹ nagy tekintettel vannak. és másokat ugy tekintik mint aláb valokot. amely akevélységtől származik. ez a hivalkodás vagy attol vagyon. hogy nem hivatattak arra a hivatalra, vagy hogy az évangyeliumi igasságok meg nem hatották az ő sziveket. ebből a következik minden kétség nélkül. hogy a midön szorgalmatosággal tesznek igasságot.⁴⁴⁰ azt tsak azért tseleke-[122a:]szik, hogy jó bírának tartassanak. nem lévén szivekben az a jó erkölcs,⁴⁴¹ a mely az igasságot magáért szereteti. az ő igasságok. tsak az⁴⁴² emberi ditséretnek szeretetiből áll, és így el mondhatni. hogy nem az igasságot szeretik. hanem a ditséretet.

A midön a kristus a birorol valo példa beszédet hozá elé, a kitől az özvegy aszony nagy bajal nyerhete igasságot., elönkben adgya. hogy az a biro valo hogy igasságot szolgáltatot, de⁴⁴³ azért atselekedetiért nem ditséri., mert az Isten asziveket. vizsgálván. nem a külsőkről itél mint az emberek, ő a szivet itéli. az az. hogy ő az indulatrol itéli a tselekedetet. a mi aranynak láltzot az embereknél., az. az Isten előtt tsak szalma lészen. ez így lévén, ez a külső⁴⁴⁴ igasság melyet a bírák tésznek. avalo hogy másoknak igasság. de ő ennek az igasságtalanság.⁴⁴⁵ mert olyan ditsőségre figyelmeznak. a melyet nem kel nékik keresni. ettől is vagyon., hogy nem

pa. 8. 10.
1 reg.
16. 7.

⁴³⁹ magok(ok)höz

⁴⁴⁰ igasságot. <a> azt [azl — <a> főlé írva.]

⁴⁴¹ erkölcs, [lc — javítva;] a mely [m—a-ból javítva.]

⁴⁴² az [Beszúrás.]

⁴⁴³ de <nem> azért atselekedetiért [i—e-ből javítva.]

⁴⁴⁴ külső <ítélet> igasság

⁴⁴⁵ igasságtalanság. [Szóvégi g—k-ből javítva.]

mindenkor igaságosok. vagy valamely indulat. vagy valamely emberi tekintet. el felejteti vélek az igasságot.

Egy valóságos keresztyén bironak. a szeme min-[122b:] denkor bé vagyon kötve. hogy a emberek rendit ne tekint-
5 hese. azt láttya hogy minden. itélete eleiben az ördög tört hány. azért is kéri annak el kerülésre az Isten segittségit, akiket itél. azokat mind egyaránt ugy tekinti mint atyafiait. vagy is ugy mint a kristust. magát. mivel mindenek az ő tagjai. maga tanyit minket arra. hogy a ki egy kis gyermeket
10 bé fogad aző nevében ötet magát fogadgya bé. a mit tselekesznek aleg aláb valoval, övéle tselekeszik. és amidön jót nem tselekesznek, aleg aláb valoval. ő véle nem tselekeszik.

matth.
18. 5.

idem. 25.
40. 45.

Az ilyen gondolatok. akeresztyén birot. akegyességben. és az igasságban tarttyák, belső⁴⁴⁶ képen való alázatosá teszik,
15 és vigyazová. amaga hatalma. gyakorlásában. valóságos tisztelettel is lesznek hozzája mind azok, akik aző birosága alatt vannak. és az Isten áldása lészen rajta. boldog az. mondgya dávid. aki igasságot teszen minden időben. az az. hogy nem tsak minden nap. hanem minden alkalmatoságban,
20 minden féle személyeknek. minden féle dologban. szorgalmatos és felebaráti szerető igasságot teszen.

ps. 105

[123a:] 57

Száz féle ókót találnak aperlekedésre, a melyeket azt akarják. hogy igaságosoknak tarttsák.

A valóságos keresztyén. akkor tarttya a perlekedést igas-
25 ságosnak. a midön a fele baráti szeretet arra kénszeritti, vagy azt néki meg engedi.

Az emberi okoságnak meg romlása olyan nagy. hogy az emberek gyakorta azt gondollyák hogy jót tselekesznek, a midön nagy igaságtalanságokra adgyák magokat, és igen
30 vétkes indulatokra, az ilyen vakság sok féle alkalmatoságokban uralkodik. de fő képen az olyan dologban. a melyről itt szó vagyon. alig vagyon olyan rosز per. a melyet igaságosnak ne tartanak. se jó, olyan, amelyet ne gondolnák hogy oltalmazhattyák. ártatlanságal. epedig attol vagyon.

⁴⁴⁶ belső [Az e fölött az ő ékezetével azonos vízszintes vonal van.]

mert meg nem mérték azokat a felebaráti szeretetnek. igaz mértékiben,

Hagyuk el azokat a véghetetlen sok féle rossz okokat a melyek egyenlenségeket. és pereket indítanak az em-
5 [123b:]berek között. hanem csak azokat vizsgáljuk meg. a melyek szenvedhetők egy valóságos keresztyénben, és úgy könnyen meg üsmérhetjük azokat is. a melyek nem azok, a bizonyos. hogy az olyanok akik közönségesen való atyák, azok, a kik le tett jóságoknak örözi, a gondviselők. vagy
10 tutorok. kötelesek., az igazságnak, és a szeretetnek törvényi által, a reájok biztatatot just oltalmazni, és viszá kérni, a mit bitangban. vagy igazságtalanul bírnak. mind azon által, se ezeknek, se másoknak, nem kel soha is a székek eleiben menni, ha nem először, a kegyeségen. a szép szón. intésen.
15 kérésen kel el kezdeni, hogy meg lehesen nyerni. sziveket azoknak. kik igazságtalanul tselekesznek vélek.

Az olyanok a kik egyedül urai amagok jóságoknak, élhetnek ök is azon jusal. de keresztyénebb dolog volna. valamit el engedni amagokébol., hogy az igazságtalannak lelkét meg
20 nyerhesék. mert a tudni való dolog, hogy valaki igazságtalanul perel, az. az igazságtalanságán kívül, sok más féle vétkekben esik. ilyenek a gyűlölségek. gyalázások. irigységek, káromlások. hazugságok. esküvések. árultatások.⁴⁴⁷ halált. minden féle veszedelmet. és káro-[124a:]kot. egy másnak⁴⁴⁸
25 kivannak. ha nem kívánnák is, leg aláb örülnek. ha ezek meg történnek. mind azon által. abizonyos, hogy a fele baráti szeretet., azt nekünk meg nem engedi, hogy nagyobra betsüllyük az ideig való jókot. a melyekben. csak egyedül vagyon részünk. a mi leg nagyobb ellenséginknek. üdvességéknél,⁴⁴⁹ nem elég azt mondani. miért tselekeszik ő rosszat; én annak nem vagyok oka. hogy ha szeretetből ellene mondván jusunknak. meg gátolhattuk. leg aláb egy részt a rossznak. melyet ellenségünk tselekeszik. a bizonyos hogy tartozunk fel áldozni azt a részt a mely csak minket illet. más képen
30 vétkezünk a felebaráti szeretet ellen.

Ugyan ez is egyik értelme a kristus ezen szavainak. ne

⁴⁴⁷ árultatások. <a> halál,t. <és a> minden féle

⁴⁴⁸ egy másnak [Az e fölött áthúzott ékezet.]

⁴⁴⁹ üdvességéknél. [k—n-ből javítva.]

ály ellene a gonosznak. melyet veled akarnak tselekedni. ha a köntösödöt el akarják venni. ad oda⁴⁵⁰ palástodat is. ez olyan parantsolat. a melynek végben vitélére mindenkor készen kel lenni a szivnek., a melyet betü szerént is vég-
5 [124b:]ben kel vinni. a midön a palást el vesztésivel meg tarthattuk ellenségunk lelkét, ugyan is mit tudunk mi abban. hogy akedves ne lenne Isten előtt⁴⁵¹ ha valamely részt fel áldozván joszágunknak. meg menttyük atyánk fiát a gonosztol. amelyet tselekednék. ha azt erővel venné el
10 tölünk.⁴⁵² az Isten azért. atyánk fiához is irgalmaságal lenne. valamint sok szent atyák⁴⁵³ tanittyák. hogy a szent István vére. és könyörgese térítették meg szent pált.

De ámbár magunkot óltalmazván. egyebet el nem vesztenénk is tsak a békeséget., a mint is hogy nehéz azt meg
15 tartani a perlekedés közben nem áldozhatnoké fel azért⁴⁵⁴ aköntösünköt hogy azt meg tarthasuk? abékeség olyan nagy jó, a melynél nagyobal nem élhetnek eföldön az emberek. akristus fel támadása után békeségit adá az apostolinak. és azt olyan formában. a melyből meg láthattuk. hogy drágáb ajándé-[125a:]kot nem adhatot nékik. szent pál nékünk
20 azt hagyta hogy békeségben élünk ha lehet. és amenyiben tölünk lehet. minden féle személyekel, az igen vétkes dolog köztetek. mondgya azon apostol, hogy perlekedtek egy más ellen. hogy egy atyafi perel az atyafia ellen, miért nem szenveded el inkább akárt, miért nem szenveded el inkább hogy
25 joszágodot el vegyek.? az atyák mindnyájan. azt mondoták. magyaráztván ezt a részt. hogy nem volna egyébkor szabad perlekedni, hanem a midön a felebaráti szeretet kötelezne arra. vagy a midön a meg nem sértödnék, de ha az
30 árvákat illető joszágról vagyon a per. akoron azt óltalmazni kel. keményen, az ellenségektől. mert ha ezeknek felebaráti szeretettel tartozunk, amazoknak igaságal. a mely eléb valo.

roml.⁴⁵⁴
13. 18.

⁴⁵⁰ ad oda <a> palástodat

⁴⁵¹ hogy akedves ne lenne Isten előtt [≠ jeittel jelölt beszúrás a margón.] <hogy> ha

⁴⁵² tölünk. <hogy a ne lenne kedves Isten előtt:> az Isten

⁴⁵³ atyák(k) [k-n-ből javítva; először atyánk-ot írt.]

⁴⁵⁴ azért [é-t-ből javítva.]

⁴⁵⁵ <rom 20.19> rom. 12.18.

Az emberek, tsak nem mindnyájan. a gyermekeket. tsak emberi tekintetből ohajttyák.

A valóságos keresztyének pedig azokat az Isten ditsősé-
gire ohajttyák. és hogy aválasztattak számai szaporodgyék.

5 Töbire mind azok., kik gyermekeket ohajtanak. vagy
abbol a természet szerént hajlandóságbol. ohajttyák. a
melyel ohajtya minden teremtet állat a maga szaporodását,
vagy azért ohajtyák hogy segítségék legyen. és láthasák
maradékokot. vagy azért, hogy gyönyörködhesenek a háza-
10 sági szeretetnek abban a természet szerént valo gyümölcsiben,
azt nem tarttyák, hogy mind ezek az indulatok roszak
volnának magokban, mind azon által ha Istenhez nem tze-
loznak., roszaknak mondhatni, a mint már ezeket meg bizo-
nyítottuk. a valóságos keresztyén. a házaságban. fő képen
15 [126a:] azért ohajtya agyermekeket, hogy meg szaporod-
gyék azoknak számok. kik az Istent ditsérhesék. és nevellyék
az ő ditsőségit. azon a szent uton, amelyet rendelt még világ
kezdetekor.

A midön az Isten meg tiltá népenek. az idegen aszonyokal
20 valo házaságot, nem tsak azért tselekedé, hogy a pogányok
leányi a sidok közti ne vinnék abálványozást, hanem még
azért is. hogy meg tarttsa közöttök a hazaságnak. szenttsé-
git, és tisztaságát. a melyekre nem igen alkalmatosak valának.
a pogányok leányai. de főképen azért is, hogy a gyermekek-
25 nek. elméjek meg ne romollyék. az idegen anyáknak hajlan-
doságokra, és rosz példájokra valo nézve, valamint ezt fel
teszi az Isten törvénye. az ur azt akarván. hogy az ő lelke
mindenkor fent maradjon az ő népin. és hogy az ő gyer-
mekek. még tsets szopó korokban meg tanullyák ötet ditso-
30 iteni, akit gyermekeknek. és a tsets szopoknak szájbol.
vettél leg tekéleteseh ditséreteket, mondgya Dávid.

deut.
7. 4.

ps. 8. 3.

Még az irot törvény elöt követte ábrahám ezt a parantsola-
tot. mind a maga, mind a fia Isák. há-[126b:]zaságában,⁴⁵⁶
mivel ő. és a több szent pátriárkák. a midön meg házasodta-
35 nak. tsak azt tekintették. és tsak azért ohajtották agyermeke-
ket., hogy láthasák maradékokot az Istent ditsérni. ugyan

⁴⁵⁶ házaságában, [n— javítva olvashatatlan betűből.]

ezen okra való nézve⁴⁵⁷ is tiszteletes aházáságnak szenttsége, mivel annak szenttsége nem tsak abban áll, hogy az ő egyesége. jelenti a kristusnak. az anya szent egy házal való meg egyesülését. hanem még abban is.⁴⁵⁸ hogy annak szaporítása., jelenti a kristusét. és az anyaszent egy házét. kik minden nap gyermekeket szülnék. és nevelnek fel az Istennek. a házáság béli egyeségnek. olyannak kell lenni. valamint akristus egyeséginek az anyaszent egy házal. az az, hogy az Isteni szeretettel. légyen, és nem haszon. vagy testi tekintettel., a melyeket. igen gyakorta hinti az ördög, a világi házáságokban. ugy hasonloképen. a szent házáságal való élés. és a gyermekeket való reménség. tsak egyedül. az Isten ditsőségenek nagyobítására igyekezzék, mivel a kristus, és az anyaszent egy ház. tsak azt tekintik alelki fioknak szaporodásában.

Azt ki ki tudgya. mitsoda vétkes.⁴⁵⁹ el kerülni a szent házáságnak tzéllját. tartván agyermekek szaporodásától, a mely meg sérti. az Isteni rendelésnek. atyai [127a:] gond viselésit, szükséges tehát a keresztyének elméjiben oltani azt, aminek leg inkább kel vélek ohajtatni agyermekeket. tudgyák meg azért. hogy mind ebben, mind másban. minden valamit tsak magunkért tselekeszünk. vagy ohajtunk. a rosz. minden kivánságinknak, és tselekedetinknek. tsak az Isten ditsőségit kel tekinteni. mint utolso végünket., az iffiu tobiás. ilyen lélekbén mondá az Istennek imádságiban. hogy soha egyéb végre nem kívánt⁴⁶⁰ gyermekeket. hanem hogy az ő maradéki öröké ditsöithesék ötöt, ugyan ezért is vévé az áldásokot. a melyeket az angyal meg ígérte volt néki. tsak az ur félelmiben venné el sárát. a mint is, mind egyikének, mind a másikanak, tsak az a szent ohajtások volt. hogy olyan maradékok lehesen. akik méltó fiai⁴⁶¹ legyenek ábrahámnak.

⁴⁵⁷ nézve [z—v-ből javítva, szóvégi e—é-ből javítva, az ékezet áthúzásával;] is tiszteletes [a második szótagbeli te javítva.]

⁴⁵⁸ hanem még abban is. <hanem> hogy

⁴⁵⁹ vétkes. <asz> el kerülni a szent háza<m>ságának [házáságnak — háromságának-ból javítva; z—r-ből jav.]

⁴⁶⁰ nem kívánt <k> gyermekeket. [Törlés a sor végén.]

⁴⁶¹ fiai [Szóvégi i — javítva;] legyenek [g—h-ből javítva.]

A keresztyének közönségesen. tsak a világi mód szerént nevelik agyermekeket. és tsak kevés oktatást adnak nekik avalásrol.

A valóságos keresztyén pedig az Évangéliumi tudományokban neveli, és meg tanította őket. akeresztyeni kötele-
ségekre

Ennél nagyobb rendeletlenség alig lehet avilágban., [127b:] mind annak sokasága miat, mind pedig mitsoda sok rossz következik. abból, a neveltetés. és a szoktatás oly igen meg
10 hatják az elmét. hogy gyakorta új természetű változtatják. ez így lévén sokan olyanok lesznek a mitsodásoká teszik őket. és mind mások.⁴⁶² mint ha természet szerént való hajlandóságokra hagyták volna őket, de meg sokan azért rendeletlenek. mert nem üsmértették meg vélek iffiu-
15 ságokban természeteknek meg romlását.

Mint hogy többire az emberek. tsak emberi tevénytől ohajtyák agyermekeket. ugyan tsak emberi módon is nevelik azokat. arra gondgyok vagyion hogy meg kereszteltessék, de a még az okoságnak ideit el érhetik, addig az
20 elméjüket ellenkező gondolatokkal. töltik meg⁴⁶³ a fogadásokkal, a melyeket azok az ártatlanok tettek kereszttségekor. nem szollok arról hogy a rossz példák mitsoda foganosok előttök melyeket nekik adnak, ha szinte azt szán szándékal ne tselekedgyék is, hanem tsak azt mondom. hogy a leg jobb neveltetésekben is. többire még sok világi szokás találtatik,
25

Azt elége meg hagyják a gyermekeknek, hogy semmit olyat ne tselekedgyenek a mi illetlen volna rendekhez. amenyiben lehet, szeretetik és vélek az emberi jó erkölcsököt. avalo hogy azok az ösztönök lehetnek nekik valamely hasznokra. mind addig, valamég azt az időt el nem érik. hogy meg
30 izelithesék. [128a:] akeresztyéni jó erkölcsököt⁴⁶⁴ de emég tellyeségel nem elegendő. azal meg elégednek hogy bizonyos részire a vallásnak. meg tanitassák. de a valóságos Évan-

⁴⁶² mások. <hogy> mint [*mint* — <hogy> fölé írva.]

⁴⁶³ töltik meg [Utána áthúzott vessző.]

⁴⁶⁴ [Az előző lap alján őrszóként is leírva: a keresztyéni jó erköl-]

gyéliumi tudományokat vélek el mulatatták.⁴⁶⁵ arra meg tanították, hogy jók legyenek. adakozók. irgalmazók. szánakodók. de leg gyakrabban. ezekre. csak az emberi dicséretért indították. a midőn pedig azt azidőt érik. hogy a kristust követhessék, arra nem tanították hogy békeséggel szenvedgyék Istenért. a gyalázatokot. és a bestelenségeket. hogy a dicséreteket meg vessék. és szeressék. az alázatoságot, anyiban, a menyiben azokosság és arendek azt nekik meg engedi, azt sem olttják beléjük. hogy magokban. meg fojttsák. a magokhoz való szeretetet. hogy kívánságokat meg zabolázzák, magokat meg vessék. és belső képen magokat utállják. hogy az Isteni, és afelebaráti szeretetet. anyira vigyék. amelyire akristus azt hadgya nekünk hogy vigyük.

Tobiás. a törvénynek oktatásában nevelé az ő fiát, vala-
15 mint⁴⁶⁶ mostanában oktatták aavalóságos keresztyének a fiokot. az Évangéliumi tudományra, ha [128b:] nekem azt fogják mondani. hogy az ilyen tanítások jók a⁴⁶⁷ különös személyeknek, de a nagy renden valoknak más jó erkölcsököt kel követni. arra reá állok, hogy ezeknek a magok rendek-
20 hez valokot kel követni, rend kívül való okosság is kívántatik ahoz, hogy meg egyeztethessék az Évangéliumi tanításokat azal, a mivel tartoznak rendeknek. és méltóságoknak. de akár mely renden lévők legyenek. ha a kristus bélyegét viselik, tartoznak mindenkor a szivekben viselni azokat a szent
25 tanításokat. és soha el nem kerülhetik. hogy ne tartozanak azokat lelki képen követni. és hanémelykor fel szabadítatnak. hogy azokat egészen kövessék, atsak akkor vagyon. a midőn azokat betű szerént vévén. meg nem egyezhetnek az ő rendeknek keresztyéni kötelességekel. mivel lelki képen. soha
30 azoktól fel nem szabadítatnak. Dávid és más több szent királyok., úgy mint szent István. ezekről nagy példák. ezek a szentek. mindenben nagyok voltak. és nem szűgyenlettek. sok féle alkalmazóságokban. a szenvedő, és meg aláztatott Jésusnak bélyegét⁴⁶⁸ viselni. ha a neveltetések keresztyéne-

⁴⁶⁵ el mula(tak)tatták.

⁴⁶⁶ valamint [i—a-ból javítva.]

⁴⁶⁷ [Sorvégen:] a [új sor elején:] a

⁴⁶⁸ bélyegét <visen> viselni.

bek volnának., az atyák [129a:] nem látnának anyi hálá
adatlan fiaikat, és el kerülnék a keserüségeket, a melyeket
okoz nekik. a gyermekek rossz magok viselése. a melynek. el
mondhatni. hogy ő magok a leg fővebb okai.

60⁴⁶⁹

5 A világiak. eszteleneknek tarttyák avaloságos keresztyé-
neket.

A valóságos keresztyének. eszteleneknek tarttyák avila-
giakat. mellyik tarttya jóban.?

Mind az eddig valo beszédinkben fel tévén a keresztyen-
nek jeleit. egy részint fel tettük a világiakét is. ámbár nem
10 emlékeztünk is. a lopokrol. gyilkosokrol., fősvényekrol.
kevélyekrol. tisztátalanokrol. hazudokrol, a rágalmazokrol.
a káromlokrol. se a töb fő vétkekröl. a melyekrol azt mondgya
szent pál. hogy a világi elmét követik. mind azon által le
15 irtuk avilági embereket., mivel a kristus⁴⁷⁰ szerént. az, avilág-
bol valo, a ki szereti a tiszteleteket. ditséreteket. a he-[129b:]
jában valóságokat. gazdagságokat.⁴⁷¹ gyönyörüségeket. tizf-
raságokat., maga felöl sokat állítani. másokon uralkodni, két
szinü lenni. felelebaráttýához kegyetlen lenni, tsak magát
20 szeretni, egy szoval. nem követni a kristus Jesus nyomdokit.

Szent jános apostol. kevés⁴⁷² szokal elönkben adgya. hogy
mitsodás avilág. minden valami evilágban vagyon. mondgya,
a testnek kivansága. a szemek bujálkodása, és az életnek
kevélysége, imé. ezen világ tarttya esztelennek mind azokat.
25 kik⁴⁷³ szánszándékal ellene mondanak., a⁴⁷⁴ tiszteleteknek.
ditséreteknek. ahejában valóságoknak. gazdagságoknak. a
jovoknak. és a⁴⁷⁵ gyönyörüségeknek. a kik magokat fel
áldozák. a sanyaruságoknak, meg vetéseknek., és a fele-
baráti szeretetnek, az a világ neveti azokat, akik magokat.
30 gyüüllik. és meg tagadgyák. senki ugy⁴⁷⁶ nem adhattya

⁴⁶⁹ <50> 60

⁴⁷⁰ kristus [*tu* — beszúrás.]

⁴⁷¹ gazdagságokat. <a> gyönyörüségeket.

⁴⁷² kevés [é—o-ból, vagy ó-ból javítva.]

⁴⁷³ kik [Utána áthúzott vessző.]

⁴⁷⁴ a [Beszúrás.]

⁴⁷⁵ és a [Beszúrás.]

⁴⁷⁶ ugy [Beszúrás.]

magát. az Évangyéliumi jó erkölcsöknek követésére, hogy a világiak meg ne tsufolyák. és némelykor. ne üldözzék. ezt minden nap láthattuk.

A valóságos keresztyének. más felől a vilá-[130a:]giakat tarttyák. eszteleneknek. mert ezek nagyobra betsüllik a mulando jókót. a örökké valoknál. és hogy nem követik azt. a mit hisznek. szent pál azt mondgya hogy eszteleneknek tartatnak azok, a kik az Évangyeliomot követik. de megint. a világi bölcsesség. esztelenség Isten előtt. már most aza kérdés. hogy mellyik a két rész közül tarttya igazábban.

A világiak azt nem tagadhattyák, hogy a mit az örökké valoságnál. nagyobra betsüllenek, hogy a ne légyen mulandó. azt nem mondhattyyák hogy⁴⁷⁷ valamely örökös jokat remelhetnek. mivel az örökös jókót. tsak azoknak ígérték. akik a mulando joknak ellene mondottanak. azt nem mondhattyyák. hogy az Isten vélek legyen. mivel a kristus nyilván mondgya az Attyának, hogy nem könyörög néki a világért. mijek vögyon tehát. ? egy néhány szem pillantásig tarto örömk. a melyet meg nem hozabithattyák. kevés gyönyörüségek. a melyek soha sem tiszták, a kik nem anyira esztelenek. azok anyugodalmat keresik, és soha el nem érik, tsak egyedül a valóságos keresztyén bóldog, ha a [130b:] maga nyomoruságát meg tekénti. abban valóságos fel magasztaltatását is láttya, azt tudgya hogy az Istenért teremtetett, és még birni is fogja az Istent., és hogy kezei közöt vannak azok a modok, a melyekel. el nyerhese örökösön azt a nagy boldogságot., mivel az Isten meg nem vonya kegyelmét azoktól, a kik tellyeségel azon igyekeznek hogy azt el nyerhesék. és azt viszá sem veszi, hogy ha tsak mi elsöben. elnem mulattyyuk azt. a mível néki tartozunk. mondgya a tridentinumi Concilium.

A világiaknak számok. a valo hogy sok, mert kevesen vannak. a valóságos keresztyének. a szent lélek is azt mondgya. hogy az esztelenek száma véghetetlen. de nézük végít a tragediának. az Isten azt mondgya hogy holtokor. nevetni, és tsufolni⁴⁷⁸ fogja őket. de a mi leg nyomoruságosab. a hogy,

⁴⁷⁷ hogy [Beszúrás.]

⁴⁷⁸ tsufolni [o—u-ból javítva.]

meg fogják üsmérni a magok esztelenségeket. és meg vallyák hogy a valóságos böltsesség.⁴⁷⁹ tsak a valóságos keresztyének között vagyon halgasuk mit mond a szent lélek, hogy ők⁴⁸⁰ mit fognak mondani holtok után, látván az igazak bol-[131a:]dog-
 5 ságát. Ezek hát azok. akiket valaha tsufnak tartottuk. és szidalom hasonlatosságának, mi balgatagok⁴⁸¹ az ő életeket bolondságnak alittyuk vala. és az ő végeket tisztelet nélkül. imé mint számláltattak az Isten fiai közé. és a szentek között az ő sorsok. el tévelyedtünk tehát az igazság utárol. az igaz-
 10 ság világosága nem fényt nekünk, se az értelem napja fel nem támadot nekünk, efféleket mondanak tehát⁴⁸² a bünösök pokolban. mondgya a bölcs.

A mint is hogy az ígasságos, hogy a valóságos keresztyének. akik az Istenért élnek. hogy el vegyék a jutalmat⁴⁸³
 15 amelyet meg ígérte nekik az, akiért éltenek, és hogy a világiak jutalom nélkül legyenek. mivel tsak magokért éltenek, és nem lehet magokat meg jutalmaztatni holtok után, már mostanában, itéllye meg akár ki, hogy kik az okosok., és kik legyenek az esztelenek.

Vége.

⁴⁷⁹ böltsesség. [*Második s--g*-ből javítva.]

⁴⁸⁰ ők [*k* — beszúrás.]

⁴⁸¹ balgatagok [*balgatágok*-ből javítva az ékezet áthúzásával.]

⁴⁸² tehát <tehát> [Törlés a sor elején;] a bünösök pokolban. [*x--b*-ből javítva.]

⁴⁸³ a jutalmat <attol.> amelyet

[131b] ENNEK A KÖNYVNEK TÁBLÁJA.

- 1 Hogy⁴⁸⁴ avallás fundámentumi világosak. 1 pag [5a]
- 2 Mi modon kel tekénteni az egész világot. 9 [9a]
- 3 szükséges a kötelességekre oktatatni.. 14 [11b]
- 4 szükséges az életet meg egyeztetni a kristuséval. 17 [13a]
- 5 A törvényről rövideden. 21 [15a]
- 6 A hivataloknak választásáról. 26 [17b]
7. A szüntelen valo imádságról. 31 [20a]
8. A keresztyéni társalkodásról. 35 [22a]
- 9 Mitsoda indulattal kel az Istent szolgálni. 39 [24a]
- 10 Mi modon. kel Isten eleiben menni. 42 [25b]
- 11 Az akaratunkot a másoké alá kel vetni. 46 [27b]
12. A leg hasznosab sanyargatásokrol.. 50 [29b]
- 13 Igyekezni kel. a mások üdveségin. 54 [31b]
14. Az utolso órán valo meg térésekről. 58 [33b]
- 15 A keresztttségben tett fogadásokrol. 62 [35b]
- 16 A bünösökhöz valo kegyeségről. 66 [37b]
- 17 Az okoságról. eröröl. és együgyüségéről. 68 [38b]
- 18 A magunkhoz valo szeretetről. 72 [40b]
- [132a:] 19 A penitentziának szükséges voltáról. 75 [42a]
- 20 A jó erkölcsök követése. kedves. 79 [44a]
- 21 Az emberi tekintetnek kárhoyztatása 82 [45b]
- 22 A tunya életnek kárhoyztatása 86 [47b]
- 23 A munka. tartozás képen valo 90 [49b]
- 24 magát. szeretni, és gyüölöni kel. 94 [51b]
- 25 mint kel szeretni a felebarátot. 97 [53a]
- 26 senkit sem kel itélöni. 100 [54b]
- 27 Az alázatoságról. 105 [57a]
- 28 A magát meg vetésről. 109 [59a]
- 29 Az alázatosok jutalmokrol. 112 [60b]
- 30 A keresztyényi kegyeségről. 115 [62a]
- 31 Az ellenségnek meg kel botsátani. 119 [64a]

⁴⁸⁴ Hogy [H—h-ból javítva.]

- 32 nem lehet magunktól jót tselekedni. 124 [66b]
 33 Az emberi ditsőségről 128 [68b]
 34 A jó hiről 134 [71a]
 35 A ditséretekről. 138 [73b]
 36 A meg vetésről 142 [75b]
 37 El kel titkolni a jó tselekedetet 146 [77b]
 38 A békeséges türésről. 150 [79b]
 [132b:] 39 A két nyelvüségéről 153 [81a]
 40 Az igazság szeretetéről 156 [82b]
 41 tsendeségben vagyok. a ki meg elégszik a maga sorsával.
 160 [84b]
 42 nem kel a földi jókhoz ragaszkodni⁴⁸⁵ 165 [87a]
 43 nem kel a maga hasznát keresni.⁴⁸⁶ 170 [89b]
 44⁴⁸⁷ Az alamisnárol 174 [91b]
 45⁴⁸⁸ A nyomorultakhoz való szeretetről. 180 [93b]
 46⁴⁸⁹ A böségről. és a szegénységről. 184 [95b]
 47⁴⁹⁰ Az Isten rendelésiben való bizodalomrol. 190 [98b]
 48⁴⁹¹ Az időnek drága voltárol. 195 [101a]
 49⁴⁹² A mulattságról. 201. [104a]
 50⁴⁹³ Az élethez való szeretetről. 207 [107a]
 51⁴⁹⁴ A betegségekről. 213 [110a]
 52⁴⁹⁵ Az egéségről. 218 [112b]
 53⁴⁹⁶ A halálrol 222 [114b]
 54⁴⁹⁷ mi légyen avalóságos kár. 226 [116b]

⁴⁸⁵ [Fz a mondat utólag beszúrva; emiatt vált szükségessé a következő fejezetek sorszámozásának átjavítása.]

⁴⁸⁶ keresni. <165> 170

⁴⁸⁷ <43><44> [A <44> második 4-se 3-ból javítva;] 44 Az alamisnárol <170> 174 [az új fejezetszámokat itt is és a továbbiakban is mindig a törlések elé írta a soreleji margón.]

⁴⁸⁸ <44><45> 45

⁴⁸⁹ <45><46> 46

⁴⁹⁰ <46><46.> 47 [A másodszor törölt <46.> 6-osa 7-ből javítva.]

⁴⁹¹ <47><48> 48 [<48> 8-asa 7-ből javítva.]

⁴⁹² <48><49> 49 [<49> 9-cse 8-ból? javítva.]

⁴⁹³ <49><50> 50

⁴⁹⁴ <50> 51

⁴⁹⁵ <51> [1-2-ből javítva;] 52 [5-3-ből javítva.]

⁴⁹⁶ <52> 53

⁴⁹⁷ <53> [3-4-ből javítva.] 54

- 55⁴⁹⁸ a hadi emberekről 231 [119a]
 56⁴⁹⁹ A birákról 235 [121a]
 57⁵⁰⁰ A perlekedésről 239 [123a]
 58⁵⁰¹ A gyermekekről 244 [125b]
 59⁵⁰² A gyermekek neveltetéséről⁵⁰³ 247 [127a]
 60⁵⁰⁴ kik a valóságos okosak 251 [129a]

*

[133a:] Trájánus császár küldöt havál földiben⁵⁰⁵ molduvaban romai Coloniát annak a feje flaccus volt, ebből a nevből idővel valachust tsináltak, mi oláhoknak neveztük.

*

[1b:] presentia minuit famam⁵⁰⁶

El vesztettem amit el költöttem
 másokra hagytam amit birtam
 a meg maradot, amit másoknak adtam

- ⁵ Semik tehát az igazak érdemi, igen is nem semi. mert igazak. de hogy igazaká lennének.⁵⁰⁷ azt meg nem érdemlették. St. Aug

⁴⁹⁸ <54> [4—5-ből javítva.] 55

⁴⁹⁹ <56.> 56

⁵⁰⁰ <56> 57 [6—7-ből javítva.]

⁵⁰¹ <57.> 58 [7—8-ből javítva;] A gyermekekről [g— javítva.]

⁵⁰² <58> 59 [8—9-ből javítva.]

⁵⁰³ neveltetésről [Első l—k-ból? javítva.]

⁵⁰⁴ <59.> 60 [<59.>—<60.>-ből javítva.]

⁵⁰⁵ havál földiben [havasalföldiben] [Ez a bejegyzés későbbinek látszik a kézirat törzanyagánál.]

⁵⁰⁶ [Itt közöljük Mikosnek a címlap versoján (1b) tett bejegyzéseit. A 2—4 sor kézírása más időbelinek látszik, mint a főszöveg nagyobb része és mint a fölötte levő első sor; közelebb áll a főszöveg 5a—22a-val jelzett részéhez. — 5-6 sor a főszöveg nagyobb részéhez hasonló kézírással. — 7-15 sor más írásváltozat; az előbbieknél későbbi keletűnek látszik.]

⁵⁰⁷ lennének.(a nn) azt meg nem érdemlették.

Ezek a jó erkölcsök. az alázatoság. türés. kegyesség, el kelszenvedni amások fogyatkozásait. kedv⁵⁰⁸ keresés. jó szívűség, szánakodás. másoknak meg bocsátás. együgyűség. igazság szeretés

Ezek még fényesebbek. Az⁵⁰⁹ okosság. igazság. A buzgoság. kedves-
5 kedés, alamsna. tisztaság, a külső sanyargatás. az engedelmeség., Az álhatatoság, a földi javak meg vetése. De mindenek felet az Isteni szeretet.

Melyik jobb. a föld tálat. anyira betsülni valamint az ezüstöt. vagy is az üzöstöt⁵¹⁰ tsak⁵¹¹ anyira betsülni. valamint a föld. tálat

⁵⁰⁸ ked keresés. [Inkább elírás, mint hangtani változat; másutt (IfjakKalauza) *kedv keresés*-t ír Mikes.]

⁵⁰⁹ Az [A—a-hól javítva.]

⁵¹⁰ üzöstöt [Az előbbi sorban: *ezüstöt*]

⁵¹¹ tsak [Beszúrás.]

JEGYZETEK

A JEGYZETEKBE HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK

Abafi 1878	Abafi Lajos: Mikes Kelemen. Bp. 1878.
Az Idő jóll...	Az Idő jóll el töltésének Mődgya... Mikes Kelemen (é. n./OSzK)
Baranyai 1927	Baranyai Zoltán: Francia eredetű széppróza-fordításaink a XVIII. században. (Bibliográfiai vázlat) MNy 1927. 426—37.
Barbier	Barbier, A. Dictionnaire des ouvrages anonymes. I.
Bibl Troyes	Bibliothèque de la ville de Troyes
BK Nagyenyed	Nagyenyedi Bethlen Kollégium Könyvtára
BN	Bibliothèque Nationale (Paris)
BpH	Budapesti Hírlap
BpSz	Budapesti Szemle
BSMR Ae	Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. (Szerk. Juhász László)
Cat du Roy	Catalogue des Livres imprimez de la Bibliothèque du Roy. Paris 1742.
CatGen	Catalogue Général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale. Paris.
Chandon-Delandine	Louis Chandon-Antoine-François Delandine, Nouveau Dictionnaire historique. Lyon 1804—1805. vol. 13, in—8 ^o .
Csüri 1908	Csüri Bálint: Sem és se. (Mikes Kelemen apológiája.) Nyr 1908, 258—62.
Dézsi 1904	Dézsi Lajos: Mikes fordításairól. ItK 1904, 177—191. Klny. Bp. 1905. 20 l.
Dict 17 ^e	Dictionnaire des lettres françaises, publié sous la direction du G. Greente. Le dix-septième siècle. Paris 1954.
Dict 18 ^e	Dictionnaire des lettres françaises, publié sous la direction du G. Greente. Le dix-huitième siècle. Paris 1960, I—II.
Didot-Hoesfer	Nouvelle Biographie Générale depuis les temps les plus reculés jusqu' à nos jours, avec les renseignements bibliographiques et l'indication des sources à consulter. 1—46 tomes. Publié par MM. Firmin Didot-Frères, sous la direction de M. Hoesfer. Paris 1862—1877.
EK	Egyetemi Könyvtár
EPhK	Egyetemes Philologiai Közlöny
EpistolákEvMagy	
Epistolák...	vö. MikesÓM II.

ÉrtSz	Értelmező Szótár. A magyar nyelv értelmező szótára. (Szerk. az MTA Nyelvtudományi Intézete.) I—VII. k. Bp. 1959—1962.
EtSz	Gombóc Zoltán—Melich János: Magyar Etymologiai szótár. Bp. 1914—1944.
FővLapok György 1941	Fővárosi Lapok György Lajos: A magyar regény előzményei. Bp. 1941.
Hermányi	Hermányi Dienes József: Nagyenyedi Demokritus. Sajtó alá rend. és az utószót írta Klaniczay Tibor. Bp. 1960. (A számozott anekdotákra utalunk.)
IÉ	Irodalmi Értesítő
ItK	Irodalomtörténeti Közlemények
Journées amusantes	Madeleine-Angélique Poisson, Mme de Gomez, Les Journées amusantes . . . Paris 1722—1731, 6 tomes en 8 vol. in—12°. (Első kiad.)
Kalauz 1724/1744	Mikes Kelemen, Az ifiaknak kalauza az Isten uttyában. (Rodosto. 1724) 1744. EK A. 241.
Kalauz 1751	Mikes Kelemen, Az Ifjak kalauza a keresztyéni Aitatoságban. 1751. OSzK Quart. Hung. 1099.
Káldi	Szent Biblia. Az Egesz Keresztyénységben bévőtt Régi Deák bötüből. Magyarra fordította . . . Káldi György Pap. Nyomtatta Béchben a' Koloniai Udvarban, Formika Máté 1626 Esztendőben.
KathSz	Katholikus Szemle
Kallós 1900, 1901	Kallós Zsigmond: A tagadás nyelvünkben. Nyr 1900, 289—99 stb. 1901, 504—512, 563—71.
KerGondolatok	Mikes Kelemen, Keresztyéni Gondolatok . . . 1747. OSzK Quart. Hung. 1095.
KeresztKirUttya	Mikes Kelemen, A Keresztnnek királyi uttya. 1747. Dési I. sz. hétosztályos iskola könyvtára. 2383.
KerTüköre	Mikes Kelemen, A Valóságos Keresztyeneknek Tüköre. 1749 Rodosto. OSzK Quart. Hung. 1097.
Király 1912	Király György: Mikes Kelemen fordításai. EPhK 1912, 21—28.
KJÉHist	Mikes Kelemen, A Kristus Jésum Életének Historiaja. 1748. OSzK Quart. Hung. 1096.
Klemm MTörtMondt	Klemm Antal: Magyar történeti mondattan. Bp. 1928.
Kont 1902	Ignace Kont: Étude sur l'influence de la littérature française en Hongrie 1772—1896. Paris, 1902.
KTL	A RSzK Akadémiája Kolozsvári Fiókjának Történeti Levéltára (a volt Erdélyi Múzeum kéziratára)
Leveleskönyv MagyIrod 2, 1964	Törökországi Levelek, vö. MikesOM I. A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig. 2. k. Szerk. Klaniczay Tibor. Bp. 1964.
MBSz	Magyar Bibliofil Szemle

- Michaud** Biographie universelle ancienne et moderne. Nouvelle éd. Publiée sous la direction de M. Michaud. (Ouvrage rédigé par une société de gens de lettres et de savant). Paris 1843—1857 etc. 1—45 tomes.
- Mikes ÖM I** Mikes Kelemen Összes Művei I. k. Törökországi Levelek. Misszilis levelek. Sajtó alá rend. Hopp Lajos. Bp. 1966.
- Mikes ÖM II** Mikes Kelemen Összes Művei II. k. Az Epistoláknak és az Evangéliumoknak... Magyarázattya. Sajtó alá rend. Hopp Lajos. Bp. 1967.
- MMNyR I, II** A mai magyar nyelv rendszere. Leíró nyelvtan I. 1961. II. 1962. Bp. Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetében.
- MNy** Magyar Nyelv
- MNyTört** Bárczi Géza—Benkő Loránd—Berrár Jolán: A magyar nyelv története. Bp. 1967.
- Moréri** Louis Moréri: Le grand dictionnaire historique. 1759, Paris 10 vol. [Első kiad. Lyon 1673—74, 1. vol stb.]
- MTanügy** Magyar Tanügy
- MTAK mft** Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára mikrofilmtára
- MTEtSz** A magyar nyelv történeti és etimologiai szótára I. A—Gy. Készült az MTA Nyelvtudományi Intézetének és az ELTE I. sz. magyar nyelvészeti tanszékének közös munkájaként. Főszerk. Benkő Loránd. Szerk. Kiss Lajos és Papp László. Bp. 1967.
- MTSz** Szinyei József: Magyar Tájszótár I. 1893—96; II. 1897—1901. Bp.
- MulNap 1879** Mikes Kelemen, Mulatságos napok. Az autográf kéziratból életrajzi bevezetéssel kiadta Abafi Lajos. Bp. 1879.
- NyIK Kolozsvár** Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények (Kolozsvár)
- Nyr** Nyelvőr
- Nyr 1884, 1886** Feleki Sándor: Szavak és szólásmódok Mikes Mulatságos napok c. művéből. Nyr 1884, 269—71, 371—74, 419—22. 1886, 85—86.
- NySz** Szarvas Gábor—Simonyi Zsigmond: Magyar Nyelvtörténeti Szótár I—III. A legrégebb nyelvmélekektől a nyelvújításig. Bp. 1890—93. (Mikes Kelemen Mulatságos napok c. művének 1879-i kiadásából közölt szavak és szólások Simonyi Zs. kijegyzése alapján.)
- OSzK** Országos Széchenyi Könyvtár
- Patouillet** N. Patouillet, Dictionnaire des livres jansénistes ou qui favorisent le Jansenisme. Anvers 1755. (A túlbuzgó jezsuita könyvét a pápa indexre tette.)

PIM	Petőfi Irodalmi Múzeum
PTL	Petőfi Társaság Lapja
Rákóczi Vallomások	Rákóczi Ferenc fejedelem önéletrajza. A latin eredetiből ford. Domján Elek. Miskolc 1903. — <i>Confessio peccatoris</i> . . . A párisi Nemzeti Könyvtárban őrzött eredeti kéziratból közli Thaly Kálmán. Bp. 1876.
RMK	Régi Magyar Könyvtár I—III. Szabó Károly—Hellebrant Árpád. Bp. 1879—1898.
RMKT	Régi Magyar Költők Tára. I—VIII. k. Bp. 1877—1930.
RMKT XVII. szd. 2	Régi Magyar Költők Tára XVII. század. (Szerk. Klaniczay T. és Stoll B.) 2. kötet. Bp. 1962.
Sainte-Beuve	Sainte-Beuve, Port-Royal. Paris 1908—10. Ed. sept. I—VI. tom.
SidokUjjTestHist	A Sidok és az Ujj Testámentumnak Historiája (6. n.) Mikes Kelemen OSzK Quart. Hung. 1100.
Simonyi Kötészők I	Simonyi Zsigmond: A magyar kötészők. I. A mellérendelő kötészők. Bp. 1881. (Simonyi itt jelzett munkáiban feldolgozta példatárában Mikes fordítását, a MulNap-okat is. A Mikes-vonatkozásokra utalunk.)
Simonyi Kötészők II	Simonyi Zsigmond: A magyar kötészők. II. Az alárendelő kötészők. A főnévi mellékmondatok kötészéi. Bp. 1882.
Simonyi Kötészők III	Simonyi Zsigmond: A magyar kötészők. III. Az alárendelő kötészők. A határozó mondatok kötészéi. Bp. 1883.
Simonyi Határozók I	Simonyi Zsigmond: A magyar határozók. I. A névragok használata. Bp. 1888.
Simonyi Határozók II	Simonyi Zsigmond: A magyar határozók. II. A névutók használata. A határozó igenevek. A határozó szók. Bp. 1892.
Simonyi TárgyRag	Simonyi Zs. A tárgyas ragozásról. Nyr 1889, 554—59.
Simonyi MagySzórend	Simonyi Zs. A magyar szórend. Nyr 1902, 235, 291, 293, 366.
Simonyi IkesRag	Simonyi Zs. Az ikes ragozás története. Nyr 1905, 400, 444.
Simonyi BirtSzerk	Simonyi Zs. A birtokos szerkezetek. Nyr 1911, 289—94 és 337—347.
Simonyi JelzőkMondt	Simonyi Zs. A jelzők mondattana. Nyelvtörténeti tanulmány. Bp. 1914.
Szentiványi	Catalogus concinnius librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyae. Exaratus per Robertum Szentiványi. Szeged 1958.
Szily	Szily Kálmán: Mikes Törökországi Leveli nyelvi szempontból. — Mikes-élelkiadás. Sajtó alá rend. Miklós Ferenc. Franklin, Bp. 1906. LVII—LXIII. l.

- Szófsz**
Thaly, 1909 Bárczi Géza: Magyar szófejtő szótár. Bp. 1941.
 „Rákóczi fejedelem Rodostóból Galatába szállított ingóságainak lajstroma.” (1736 április 30.) Ld. itt a rodostói könyvtár lajstromát: De Saussure Czézárnak II. Rákóczi Ferencz fejedelem udvari nemesének törökországi levelei 1730—39-ből és följegyzései 1740-ből, a fejedelem utolsó éveiről, haláláról, végrendeletéről és emlékiratairól. Közli Thaly Kálmán. Bp. 1909, 345—70.
- VU**
Vulgata Vasárnapi Ujság
 Biblia sacra vulgatae editionis Sixti V. et Clementis Pont. Max. auctoritate recognita. 5. ed. 1—2. tom. Venetiis 1758, Remondinianus. — (Teljes modern kritikai kiadása 1954-ben készült el Oxfordban, 4 kötetben, F. Wordsworth és H. J. Sparks gondozásában.)
- Zolnai 1924—25** Zolnai Béla: Magyar janzenisták. Minerva 1924, 66—97; 1925, 10—40 és 129—164.
- Zolnai 1926** Zolnai Béla: II. Rákóczi Ferenc könyvtára. MBSz 1925—1926, 15—25, 137—41, 219—22. Klny. Bp. 1926, 27 l.
- Zolnai 1930** Zolnai Béla: Mikes Kelemen. (Fejezet az irodalmi gondolat történetéből.) Minerva 1930, 53—79 és 165—198. Külön is a Minerva-Könyvtár c. sorozatban 29. sz.
- Zolnai 1937** Zolnai Béla: Mikes eszményei. (Király György emlékezetére.) Minerva 1937, 3—55. — Bp. Minerva-Könyvtár 1937, 55 l.

MIKES KÉZIRATAIBAN ELŐFORDULÓ BIBLIAI RÖVIDÍTÉSEK VÁLTOZATAI

A biblia könyveinek száma és rendi (Káldi, 1626)

Az ószövetség könyvei

gen. Gen. genes. Genes	Genesis vagy Mózes I. könyve.
Genes. Gens.	Exodus — Mózes II. könyve.
exod. exod. Exod. Exod.	Leviticus — Mózes III. könyve.
lev. levit.	Deuteronomium — Mózes V. könyve.
deut. deut. Deut. Deut.	Iudicum — Bírák könyve.
jud.	I. Regum — Királyok I. könyve.
Reg. 1 reg.	II. Regum — Királyok II. könyve.
2 Reg	III. Regum — Királyok III. könyve.
3 reg	II. Paralipomenon — Királyi Krónikának
paral. 2 para. 2 paral.	II. könyve.
tob. tob. Tob. Tob. Tobiae	Tobias — Tobiás.
tób. Tób.	Iudith — Judit.
judit. judith judith.	Iob — Jób.
job Job Job. jób jób. Jób Jób.	Psalter. Davidic — Dávid Zsoltári.
ps ps. psal. Psal. psalm.	Parabolae seu Proverbia — Példabeszédek.
prov prov.	
eccl. eccl. eccle. Eccle. Eccle.	Ecclesiastes — Prédikátor könyve.
eccles. Eccles.	
Ecc. Eccle. Eccle. eccli. eccli.	Ecclesiasticus — Jésus Sírak fia könyve.
Eccli. Eccli. ecclis. Ecclis	Canticum Canticorum — Salomon Énekinek
Can. cant. Cant. Cant.	Éneke.
	Sapientia — Bölcsesség könyve.
sap. sap. Sap. Sap.	
isa. Isa. isai. isai. Isai. Isai.	Isaías — Isaías Profétálása.
Isaiae.	
jer. jér. jere. jéré. jerom.	Ieremias cum Baruch — Jeremias Profétálása
jerem. Jérem. Baruk.	Bárakkal.
	Ezechiel — Ezekiel Profétálása.
Ezech. Ezek. ézék. Ézék	Daniel — Daniel Profétálása.
Dan. Daniel	Osea — Osee Profétálása.
Osee. ozé. Oseae. osiae	Amos — Amos Profétálása.
Amos. Amos.	Ioël — Joël Profétálása.
joel	Michaeas — Mikaeas Profétálása.
micch. Michae.	Habacuc — Habakuk Profétálása.
hab. haba. habac.	Zacharias — Zakariás Profétálása.
Zach. zak. zaka.	I. Machabaeor. II. Machabaeor — Maka-
macca. 2 mak.	baeusok I. könyve. Makabaeusok II. könyve.
	Malachias — Malakias.
malach. Malach: malak	

Az újszövetség könyvei

Math: matt matt. matth matth. Mathei. Matth.	Evangelium secundum Matthaeum — Máté Evangeliuma.
marc. Marci mark mark.	Evangelium sec. Marcum — Márk Evan- geliuma.
luk luk.	Evangelium sec. Lucam — Lukách Evan- geliuma.
jan. joa. joan.	Evangelium sec. Ioannem — János Evan- geliuma.
act act. Act. acta rom rom. Rom	Acta Apostolorum — Apostolok cselekedetei. Epistola Pauli Ad Romanos — Pál Levele a Rómaiakhoz.
Cor Cor. 1 Chor: 1 cor.	Epistola I. ad Corinthios — a Korintusiak- hoz I.
2 cor	Epistola II. ad Corinthios — a Korintusiak- hoz II.
gal. galat galat.	Epistola Pauli ad Galatas — a Galateiaiak- hoz.
éfés. éfess: eph. ephes. Ephes.	Epistola ad Ephesios — az Efezusiakhoz.
filip. filip phi. phil. philip philip. philipp	Epistola ad Philippenienses — a Filippiekhez.
col col. Col. coll colos. Colos Colos. coloss. Coloss.	Epistola ad Colossenienses — a Kolossaiak- hoz.
tess. tessa thes. thess. thessa	Epistola I—II. ad Thessalonicenses — a Thes- salonikaiakhoz I—II.
1 tim timoth	Epistola I. ad Timotheum — Timóteushoz I.
2 tim.	Epistola II. ad Timotheum — Timóteushoz II.
tit. ad tit	Epistola ad Titum — Títushoz.
hebr hebr.	Epistola ad Hebraeos — a Zsidókhöz.
jac jac. jacob. Jacob. S. Jacob. jacobi	Epistola Iacobi — Jakab Levele.
1 petr petr.	Epistola I. Petri — Péter I. Levele.
2 petr.	Epistola II. Petri — Péter II. Levele.
1 joan 1 joan.	Epistola I. Ioannis — János I. Levele.
joan. 2.	Epistola II. Ioannis — János II. Levele.
apoc apoc. Apoc. apocal	Apocalypsis Ioannis — János Jelenése.

*

Az első nyomtatásban megjelent magyar szentírásfordítás: Komjáti Benedek, az Zeenth Paal levelei magyar nyelven. Krakkó 1533. Sokkal jobb Pesti Mizaér Gábor evangéliumfordítása, Bécs 1536. Az egész Újszövetség magyar fordítása: Erdősi Sylvester Jánostól, Újsziget 1541. Az egész Ó- és Újszövetség fordítója Károli Gáspár, Vizsoly 1590 és Káldi György, Bécs 1826.

A bibliai vonatkozások (személyek, helynevek, események stb.) jegyzetelését szükség szerint végeztük, s általában a szöveg közérthetőségét tartottuk szem előtt. Részletesebb történeti, földrajzi, patrisztikai stb. magyarázatot, s az idézett auktorok műveire vonatkozó további felvilágosítást igénylők figyelmét fölhívjuk néhány segédkönyvre:

- Abraham Bosse et la société française au XVIIe siècle, par André Blum, préface de Gabriel Hanotaux. Paris 1924.
- Szent Ágoston Vallomásai. I, II. k. Ford. és magyarázta Balogh József. (A Parthenon kétnyelvű klasszikusai) Bp. 1944.
- Altauer, B. Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter. 1960.
- Arner Edgár: Ókeresztény egyház- és dogmatörténet. Bp. 1946. (I, 5. A Kelet vallási állapota Krisztus korában; II. A hellenista vallások és a kereszténység; IV. Az újplatonizmus és a kereszténység; V. A hellenista szelle m beszüremlése a kialakulóban lévő egyházba: hit és egyházszakadások.)
- Atlas Geographiae Biblicae. Grammatica, A. Bergomi 1921.
- Bardenhewer, O. Geschichte der altkirchlichen Literatur, 6 Bde, Freiburg i Br. 1912—32.
- Bibliotheca hagiographica Latina antiquae et mediae aetatis. Ed. Socii Bollandiani I. II. 1898, 1901; Suppl. (1911)
- Bouyer, Louis: La Bible et l'Évangile, le sens de l'Écriture. Paris 1962.
- Cave, W. Scriptorum ecclesiasticorum historia literaria, tom. 2, London 1688/88.
- Ceillier, R. Histoire générale des auteurs sacrés et ecclésiastiques, tom. 23, Paris 1729/64. Table des matières de Rondet et Drouet, tom. 2, 1782.
- Chevalier, Jacques: Histoire de la pensée. (III. La pensée moderne, de Descartes à Kant.) Paris 1961.
- Concordantia librorum biblicorum. Venetiis 1770.
- Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum, hrsg. von der Österr. Akademie der Wissenschaften in Wien (1866-tól; eddig 76 kötet).
- Deursen, A. Van: Bibliai képszótár. (Eredeti címe: Bijbels beeldwoordenboek.) J. de Vries rajzaival. [Hn.] 1968.
- Dressaire, L. Jérusalem à travers les siècles. Histoire, Archéologie, Sanctuaires, Paris 1931.
- Dictionnaire de la langue philosophique, par Paul Foulquié et Raymond Saint-Jean. Paris 1962.
- Dictionnaire de théologie catholique. A. Vacant. et E. Mangenot, Paris, 1909 etc. Letouzay.
- Dictionnaire de la Bible. I—IV. Vigouroux, F. — Pirot, L. Paris 1895/1912, Supplement I—IV. 1928—1952.
- Dictionnaire portatif, historique, théologique, géographique, critique... Barral, P. Paris 1758—1759, I—VI.
- Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques. Ed. A. Baudrillart I—IV, Paris 1912/14, 1925 etc.
- Encyclopaedia Biblica. Cheyne, T. K. — Black, I. 4 vol. London 1899—1903.
- Encyclopaedia Britannica. (A New Survey of Universal Knowledge) 1—24, Chicago—London—Toronto. 1960.

- Encyclopaedia Italiana di scienze, lettere ed arti. I—XXXV Roma 1929—1937. Appendice 1938.
- Encyclopaedia Judaica, I—III, I. Klatzkin, I. Ellbogen, Charlottenburg 1928—29.
- Festugière, A. J.—P. Fabre, *Le Monde gréco-romain au temps de Notre-Seigneur*. I. *Le Cadre temporel*. Paris 1935.
- Filozófiai kislexikon. Szerk. M. Rozenthal és P. Jugyin. Bp. 1964.
- Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény. I. k. *Az ókortól a XVII. század végéig*. II. k. *A XVII. század végétől Marxig*. Szerk. Simon Endre. *Az előszót írta Mátrai László*. Bp. 1966.
- Hamburger, I. *Real-Encyclopädie für Bibel und Talmud*. 1—3. Abt. 1866/70 etc.
- Hastings, J. *A Dictionary of the Bible*. 5 vol. Edinburgh 1898—1904.
- Jean, F. Charles: *Le Milieu biblique avant J. Christ*. 3 vol. Paris 1922, 1923, 1936.
- Jöcher, Ch. G. *Allgemeines Gelehrten-Lexikon*. 4 Bde, Leipzig 1750/51, und. Suppl.
- Kalt, E. *Biblisches Reallexikon*. Paderborn 1937—1939.
- Kézikönyv a vallásról (Mátray László előszavával; oroszról ford. Szepes Gyula) Bp. 1961. (A bibliai könyvek eredetéről, a biblia mint történeti forrás; tudomány és vallás stb.)
- Krivoljov, I. *Könyv a Bibliáról*. Bp. 1960. — *Az evangéliumi legendákról*. Bp. 1960. (Az ó- és újszövetségi könyvek keletkezése és tartalma; bibliamagyarázatok és bibliakritika, stb.)
- Lacroix, Paul: *Le XVIIe siècle. Institutions, usages et costumes*. Paris 1891.
- Lexikon biblicum*, ed. M. Hagen, tom. 3, Paris 1905/11
- Lexikon für Theologie und Kirche*. Zweite, neubearbeitete Auflage des kirchlichen Handlexikons, herausgegeben von Michael Buchberger. Freiburg im Breisgau 1930—38, 1—X.
- Marx—Engels, *A vallásról*. Bp. 1961. (Az őskereszténység történetéhez). *A marxista filozófia alapjai*. Bp. 1963.
- Ory, Georges: *Les Citations de l'Ancien Testament dans le Nouveau*. Paris 1962.
- Patouillet, N. *Dictionnaire des livres jansénistes*. Anvers 1752.
- Paulys *Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft*, neue Bearb. von Georg Wissowa (und Wilhelm Kroll, Konrat Ziegler). Stuttgart 1893—1957.
- Pernot, H. *Etudes sur la langue des Evangiles*. Paris 1927.
- Pigler, A. *Barockthemen. Eine Auswahl von Verzeichnissen zur Ikonographie des 17. und 18. Jahrhunderts*. Bd. I, II. Bp. 1956.
- Reallexikon für Antike und Christentum*, herausg. von Theodor Klauser. I—VI (bis E) Stuttgart 1950—66.
- Réau, Louis: *Iconographie de l'art chrétien*, I, Paris 1955 (tom II, 1956, *Iconographie de la Bible*; tom. III 1958/59).
- Reusch, F. H. *Der Index der verbotenen Bücher*, 2 Bde, Bonn 1883/85.
- Riess, R.—L. de Heidet: *Atlas Scripturae Sacrae*. Friburgi Br. 1924.
- Schwab, M. *Le Talmud de Jérusalem*, 11 vol. Paris 1878—90.
- Stapfer, E. *La Palestine au temps de J. Christ*. Paris [1908].

- Stegmüller, Fr. Repertorium biblicum medii aevi I—VII. 1940—61.
 Tusculum — Lexikon. Griechischer und lateinischer Autoren des Altertums und des Mittelalters, von Wolfgang Buchwald, Armin Hohlweg und Otto Prinz. München 1963.
- Ugolinus, Bl. Thesaurus antiquitatum sacrarum. 34 vol. Venetiis 1744—1769.
 Vallás és történelem. Írta Sz. A. Tokarjev. Ford. Siklósi Mihály. Bp. 1966.
 (Az osztálytársadalmak vallásai; nemzeti és államvallások. 215. l. A zsidó vallás, 335. l. A kereszténység, 458. l.)
- Wetzer und Weltes Kirchenlexikon, von J. Hergenröther und Fr. Kaulen 12 vol. Freiburg i Br. 1882—1903, 1905.)
- Zolnai Béla: A janzenizmus kutatása Közép-Európában. I. k. (Acta philosophica 4) Kolozsvár 1944.
- Zorell, Fr. Novi Testamenti Lexicon Graecum (Cursus Scripturae Sacrae) Paris 1931.

A magyar helyesírás szabályai 10. kiadásában felsorolt, s a jegyzetekben is előforduló állandó rövidítéseket külön nem jelöltük. — Vö. még Helyesírási tanácsadó szótár (szerk. Deme László és Fábíán Pál). Bp. 1961. — A magyar helyesírás rendszere. Írta Deme L. Fábíán P. Benczedy J. Bp. 1966. Nyelvtudományi Értekezések 54. sz. — Kniezsa István: Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. Bp. 1952. — Fábíán P. Az akadémiai helyesírás előzményei (1772—1832 között). Bp. 1967.

Fábíán Pál—Szathmári István—Terestyéni Ferenc: A magyar stilisztika vázlatja. Bp. 1958. — A magyar stilisztika útja. Szerk. Szathmári István. Bp. 1961. (Fordítás és stilisztika, bibliográfiai útmutató, 560—62.) A mai magyar nyelv. Benczedy J. Fábíán P. Rácz E. Velcsov Mártonné. Bp. 1968. — Szathmári István: Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk. Bp. 1968. — A Mikesnél előforduló közmondások és szólások értelmezéséhez vö. O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások. Bp. 1966.

NÉHÁNY SZÓ A KIADÁSRÓL

Mikes ÖM III. kötete az I. és II. kötetben lefektetett kiadási elvek alapján készült. A szövegközlés alapjául az időrendben következő szerzői kéziratok szolgáltak.

Néhány kéziratban (*Gondolatok, Tükör*) Mikes különféle bejegyzéseket tett és személyes vonatkozású följegyzéseket írt a címlap versojára, az „Előjáró beszéd” előtt. Ezeket a fordítás szövegétől független bejegyzéseket hátravetettük s az illető kézirat szövegének végén folytatólag közöljük őket; fotókópiát is adunk róluk.

A kéziratok írásmódjával itt nem volt terünk behatóan foglalkozni, mint a II. kötetben. Ott egy mű írásmódját jellemeztük. A III. kötetbe öt fordított mű került s ezek írásmódjának külön-külön való jellemzésére már csak területi okok miatt sem vállalkozhattunk. Megjegyzéseink a jegyzetekre korlátozódtak. (A befejező kötetben egyébként Kelemen József, a kiadás nyelvi lektora, nagyobb összefoglaló tanulmányban dolgozza föl a Mikes-fordítások helyesírásával és írásmódjával kapcsolatos kérdéseket.)

Mikes aláhúzásait, amelyek a nyomtatott szövegrészek kiemelésére szolgálnak, idézetekre utalnak, kiadványunkban kurzíváltuk. A kéziratok lapszélességű, szerkesztési rendeltetésű aláhúzásait elhagytuk, de a lapalji szövegjegyzetekben erről folyamatosan jelzést adtunk.

A szövegkritikai jegyzetek készítésekor igyekeztünk továbbra is a lehető legrövidebb, tömör jegyzetelési módot szem előtt tartani; de mindarra figyeltünk, ami az író kiejtése, hangjelölése vagy szövegének értelmezése szempontjából fontos lehet. Az ejtésen alapuló egyszerű íráshibák javítását és átírását még elvszerűbben törekedtünk mellőzni, s a főszöveget változatlanul hagyva az általunk javított alakot vettük lapalji jegyzetbe. Csak azt írtuk át a főszövegben szövegkritikai jegyzet kíséretében, ami félreértésre adhatna okot, s azt magyaráztuk, ami az író stílizálása szempontjából figyelemre méltó. A kéziratok lapalji szövegkritikai jegyzetei újabb hatalmas vizsgálódási anyagot nyújtanak a kutatóknak Mikes nyelvi és stiliztikai szempontú feldolgozásához, fordítói gyakorlatának tanulmányozásához, helyesírásának alakulásához.

A tárgyi jegyzetekben a vonatkozó nyelvészeti szakirodalom adatait a *Mulatságos napok* jegyzetanyagában értékesítettük. Kitértünk Mikes szó- és kifejezőkincsére, nyelvtani szerkezeteire, a fordító nyelvében tükröződő fogalmi, tárgy- és fogalomtörténeti részletekre, a fontosabb nyelvtani sajátosságok rögzítésére, közmondásokra stb.

Szükség szerint utaltunk a fordítások és a *Törökországi Levelek* közötti gondolatok, témák, motívumok rokonságára, anélkül azonban, hogy a fordításrészeket minden esetben közvetlen forrásoknak tekintettük volna.

A bibliai idézetek szövege Káldi felhasználására enged következtetni. Az alkalmazás módjaira a jegyzetekben kitértünk. Ezek a bibliai részletek tanulmányos helyesírási és hangtani vizsgálódásokra adnak alapot.

Egyes magyarázó jegyzeteket rövidre fogva, utaltunk az előbbi kötetek hasonló témájú jegyzeteinek megfelelő lapszámára, az I. kötetnél pedig általában a levelek számára.

A III. kötetben közölt fordításoknak ismereteselek francia forrásai. A tárgyi jegyzetekben a fordítással kapcsolatos jelenségek megvilágítására főleg használtuk a francia forrásművek szövegét, de Mikes fordítói módszerének elemzésére, a francia szövegrészek bővebb idézésére nem volt módunk. Többször visszatértünk Mikes egyes kifejezéseinek francia változataira, pl. *imel ámal* . . . *egy aránsu v. arányasu*, . . . *meg türközlet*, . . . *szán szándékal*, . . . *egyazers mind*, . . . *tartalék nélkül*, . . . *különös*, . . . *egy néhány szor*, . . . *mind azor által*, . . . *szokások*, . . . *érzékenység* . . . stb. jelentésárnyalataira. Az idézett francia szövegrészeket vagy szavakat a használt kiadás régi helyesírása szerint adjuk idézőjelben, lapszám (p.) megjelölésével.

Előzetes becslések alapján igyekeztünk Mikes összes műveinek kiadását négy kötetben megoldani, de a kéziratok zömének legépelése után kiderült, hogy a mintegy hatezer kéziratoldal kiadásához, megfelelő jegyzetapparátus kíséretében, legalább öt kötet szükséges. Az összes művek kiadása így sem húzódik el, mivel a hátralevő befejező kötetek, az Akadémiai Kiadó támogatásával, kellő ütemben haladnak.

Az MTA Irodalomtörténeti Intézete klasszikus magyar irodalmi osztályának munkái keretében készült Mikes ÖM III. kötetével kapcsolatos szerkesztési és sajtó alá rendezési munkálatok 1968-ban fejeződtek be. A munka befejező szakaszában igyekeztünk érvényesíteni az első két kötet megjelenését követő bírálatok tanulságait és szóbeli tanácsokat. A kiadás javítását célzó kritikai észrevételekért, amelyeket a következő kötetek munkálataiban is kamatoztatni fogunk, ezúton is köszönetet mondunk.

Kézirathagyomány

Az alábbiakban a szövegközlés sorrendjében leírjuk az egyes kéziratokat. Valamennyi kézirat mikrofilmje megtalálható Mikes neve alatt az OSzK, az MTAK mikrofilmtárában, valamint a kolozsvári EK-ban.

Mulattságos napok. Rodosto 1745. 18 sbris — áll a címlapon; a nap és hónap megjelölés a kézirat címlapjának bal alsó sarkában. Mikes a kéziratot nem lapszámozta. A mű 4° rétű, barna színű egész bőrkötéses kézírata 227 kézirat-tárilag számozott levelet tartalmaz; a 3ab, 227b kéziratlevél üres. A papír állapota kielégítő; a kézirat első fele fehérebb minőségű, a második rész sárgás színű. Az egész egyenletes barna tintaszínű, jól olvasható kézirat; kiállításra rendezett, kevés a javítás benne. A kézirat jellege nem végleges szerzői tisztázatra vall.

Lelőhelye és jelzete: OSzK Quart. Hung. 1094.

A Keresztnek királyi uttya 1747 A címlapon a mű címe után ez áll: *Idegen nyelvből való fordítás* A kézirat a szerzői lapszámozás szerint 453 oldal; valószínűleg kevesebb, mert Mikes a számozást két helyen eltévesztette; a 48. lap után 50-et írt, s 229 után [146b] 300-zal folytatta végig, anélkül, hogy utólag

kijavította volna. A barna színű egész bőrkötésbe kötött munka 4° rétű. Levélszámozásunk szerint 239 kéziratilevet tartalmaz. Mikes nyomtatott francia forrása metszeteinek tükörképét, negyven illusztrációt ragasztott be úgy, hogy a ragasztással elfoglalt levélnek a hátlapját üresen hagyta. A képeket kísérő francia szöveg alatt található annak magyar fordítása. A kézirat jó állapotban őrződött meg; tintaszíne egyenletes, általában jól olvasható; jellege gondosan szerkesztett szerzői tisztázat.

A kézirat táblájának belső felén Mikes unokaöccsének neve áll: „Huszár Sándor”. A kézirat lapjai között egy cédula található, rajta számadás Mikes kezeirásával.

A kézirat lelőhelye: Dési I. sz. hétozstályos iskola könyvtára, 2383. Film-másolatának jelzete az MTAk mft-ban: A 25/X.

Keresztényi Gondolatok Mellyek. a Szent Irásokból és a Szent Atyák írásaiból vannak ki Szedegetve. A holnapnak minden napjaira 1747. A kézirat címlapja előtti levél versoján Mikes különféle, köztük utólagos bejegyzéseket eszközölt; a kéziratot nem látta el lapszámmal. A 4° rétű, barna színű egész bőrkötésű munka 95 frott, kézirattárilag számozott levelet foglal magában; ebből az 1a, 84b és 95b üres; a végén 3 számozatlan üres levél van. A törzsszöveg 84b-ig terjed; ezt követi a kötethez tartozó függelékhez 85a—91b; illetve a folyamatosan ide csatolt részletek 92a—92b—95a levéllel bezárólag. Ezek a részek nem bizonyos, hogy pontosan egy időben keletkeztek a törzsszöveggel. A hét papírkonc közül az utolsó (7 páros levél) külön papírcsíkkal van a többihez kötve. Ez a hetedik konc (85a-tól) tartalmazza a teljes függelékét. A kézirat eléggé rendezett, kevés benne a javítás, jól olvasható; tintaszíne egyenletes barna. Jellege szerzői tisztázat.

Lelőhelye és jelzete: OSzK Quart. Hung. 1095.

A Kristus Jésum Életének Historiája 1748 Mikes a barna színű egész bőrkötésű 4° rét alakú kéziratot csak a terjedelmes Előljáró beszéd (3a—28b) után kezdte lapszámozni; sajátkezűleg számozott 302 lapot, a kötet végén levő öt üres lapot számozatlanul hagyta. A kézirattári levélszámozás 185 frott, számozott levelet jelöl; az 1b—2ab, 31b üres. A kézirat elején és végén levő szű vagy moly rágta üres lapok töredeztettek. Az írás tintaszíne egyenletesen barna, elég jól olvasható; viszonylag kevés a javítás benne. Szerkezeti-eg rendezett, szabályos kiállítású kézirat, jellege szerzői tisztázatra vall.

Lelőhelye és jelzete: OSzK Quart. Hung. 1098.

A Valóságos Keresztényeknek. Tüköre. 1749. Rodosto. A 4° rétű kézirat barnaszínű egész bőrkötésű. Mikes a lapszámozást csak az Előljáró beszéd után (5a) kezdte meg s 255. oldalig folytatta; a kötet végén a táblát nem számozta, s így négy lap számozatlanul maradt. A számozásban tévedett is: 9. oldal után előbb 11-et írt, majd a 10-et is leírta anélkül, hogy az előbbit törölte volna; 133 helyett 134-et, majd 135-öt írt; ezután a 4-est 3-ra, az 5-öst 4-re javította, s a lapszámozást helyreigazítva folytatta. A 178, 179-et kihagyta; 177 után 180-as lapszámot írt. A kézirattári levélszámozás szerint a kötet 133 frott, számozott levélből áll. Az első papírkonc beragasztására használt papírcsik szélén 1—1, ritkábban 2, egy esetben 4 betű látszik. A betűk alakja emlékeztet Mikes kezeirására. Kelemen József lektori észrevétele

szerint föltehető, hogy a könyvkötő valamilyen Mikes-kéziratból vágta ki ezt a papírcsikot. A papír minősége elég jó; tintaszíne egyenletesen barna. Általában jól olvasható, szabályos oldalakkal álló kézirat, jellegéből ítélve szerzői tisztázata.

Lelőhelye és jelzete: OSzK Quart. Hung. 1097.

A kéziratok sorsa

A kötetben közlésre került fordítás-kéziratok sorsáról a többi Mikes-fordítás kéziratának történetével együtt, Mikes ÖM II. kötete jegyzeteinek bevezetőjében adtunk összefoglaló képet. A Mikes-fordítások hazakerülésének és előkerülésének történetét ismertető részletes beszámolómból csak egy kézirat sorsa hiányzott, azé a Mikes-fordításé, amely a többi kézirattól külön, elsőként, még az író életében jutott haza Erdélybe. Ez a kézirat: *A Keresztnek királyi utya*. Itt csupán ennek az egy kéziratnak az útjáról szólnunk, kiegészítve a korábbi összefoglalást, s a Mikes-fordítások sorsára vonatkozó eddigi ismereteinket.

A Keresztnek királyi utya c. kézitről Abafi Lajos ezt írta annak idején: „Ennek eredeti kézírata megkerült, és Torma Károly szívesességéből kezembem van. Ivrét alakú, mintegy 200 levélre terjed, félbőr kötésben. Elején e sorok olvashatók: »Bujdosó Mikes Kelemen fordításból (!) írt könyve, melyet b. Huszár József urnak küldött volt be kezembem, mint gubernátornak.« E sorokat az akkori erdélyi helytartó gróf Kemény László sajátkezűleg írta; a könyvet azonban nem kézbesítette, hanem, mint az első lapra ragasztott címere tanúsítja, saját könyvtárába kebelezte.” (Figyelő 1881, X. k. 323.)

Hosszú ideig ez volt az egyetlen nyoma a kéziratnak. Az Abafi által ismertett részleteken kívül nem ismertünk többet tartalmából sem. Az MTA Irodalomtörténeti Intézete által biztosított erdélyi tanulmányutam végén, 1959 decemberében, Jancsó Elemér és Engel Károly segítségével sikerült rábukkannom a kolozsvári EK kéziratrárában. Jelzete: 481. „Bujdosó Mikes Kelemen, Keresztnek Királyi utja. XVIII. sz. magyar kézirat, ivr. 2°. 191 lev.”

Az első két üres levél után fent: „Bujdosó Mikes Kelemen fordításból írt könyve, melyet B. Huszár Joseff Ur(na)k küldött volt bé kezembem mint Gubernátornak”. E sorok alatt: „Ismertette Abafi (Aigner) Lajos, Figyelő X. k. 321—333. l., e czim alatt: »Mikes Kelemennek egy ismeretlen műve«. Budapest, 1887. februarius 12-én Torma Károly”. — majd az Abafitól Mikesnek tulajdonított beírás következik: „Idegen nyelvből való fordítás. Első szakasz 1747.” — Egy negyedréte fehér betétlapon ez áll: „Torma Károly adom.” [adománya.]

E kézirat vizsgálata során Szigeti József kolozsvári irodalomtörténéssel együtt megállapítottuk, hogy ez nem Mikes autográf kézírata, hanem másolat. Feltűnő, hogy a többi eredeti Mikes-kéziratot ismerő Abafi ezt nem vette észre. A kézírás Mikes kézjegyétől teljesen idegen, lendületesen kerekítő helyesírásban, az ékezesben eltérő írásmód. Betűtípusai sem azonosak Mikesével. A másolatban 40 kéziratlapon ceruzával meghúzott, lapszélel margót hagyó (kép)keret található; a keret alatt pedig egy-két sornyi megjelölt

bibliái idézet magyar fordításban. Kettedrét formátuma egyedül válik ki az összes többi negyedrét alakú Mikes-kötet közül.

Nyomban fölmerült a kérdés, hol lehet az eredeti? Másolatban küldte haza Mikes, vagy itthon másolták le? Ha Mikes a másolatot küldte volna el erdélyi rokonainak, az eredeti példánynak az író többi kéziratai között kellett volna lennie. Valószínűbbnek látszott, hogy Mikes saját példányát küldte haza Rodostóból, s itthon készítették róla másolatot; az eredeti kötet — akkori föltételezésünk szerint — valahol Erdélyben lappang, vagy elveszett.

Abafi ama megjegyzése, hogy a gubernátor nem adta tovább, hanem saját könyvtárába kebelezte volna be Mikes könyvét, már régóta szemet szűrt (vö. Tones Gusztáv: Zágoni Mikes Kelemen élete. 1897, 202). Mikes ugyanis ezt írja 1761. március 19-én kelt, féltestvérének, Huszár (Boér) Józsefnek küldött missziliisében: „*Lelekem Ótsém Uram, annak igen örülök, hogy a'Könyvemet vette Ked, de még annak inkább örülök, hogy Ked azt ítéli, hogy másoknak is hasznára lehet, arról már nem gondolkozhatom; mert a'Providentia jó kézhöz juttatta. én nékem még több Spirituális Könyveim is vannak, a'melyeket szivesen kivándorolnom hogy hazamban másoknak lelki hasznokra lehetnének, ha ked szabadságot ad rá é azokat bé küldeném . . .*” (az idézet másolatból való — Mikes ÖM I, 324.) A Huszár család tehát megkapta a küldeményt. Erről készült egy másolat, s ezt Kemény ellátta bejegyzésével, amikor könyvtárába helyezte.

Az egész másolat írásmódja egyezőnek látszik az MTAK kéziratárában levő „Proff. Mikes Kelemen Török országbul küldött versei” c., szintén ívrét alakú, Mikes 1761. márc. 19-i missziliéséről készült 1762-i másolattal (M. Irod. Levelezés 4-r. 125 sz. vö. Mikes ÖM I, 800.) — Megjegyezzük, hogy Mikes ugyancsak Kolozsvárt előkerült missziliis leveleinek másolatát szintén ívrét alakban kapta meg Aranka György Huszár József fiától, Sándortól.

A kéziratmásolatra vonatkozólag egyetlen kézírvészetű bejegyzést találtam a kolozsvári EK kéziratárában. Dankanics Ádám, a nagyenyedi Bethlen dok. könyvtár igazgatója egy régi könyvrajstromra hívta föl figyelmemet. A rajstromban előforduló legutolsó könyvkiadási évszám: 1849. Jelzete: 2897. fol. 25. l. — III. „Magyar Könyvek. Istenészeti Munkák.” — Ebben a könyvrajstromban így jelzik a másolatot:

„Mikes Kelemennek Keresztény Tudományt tárgyazo Forditasai.”

	Darab	Theca	Szám
(:kézirat:)	1	E	1

A jelzés egyezik a másolat félbőr kötésén kívül levő 1/E jelzettel. A kötettel kapcsolatos kutatásaimban eddig jutottam el, s tanulmányutam lejártával be kellett fejeznem a Mikes-hagyaték erdélyi nyomnokövetését.

Szerencsére volt, aki kézbevette az egész ügyet. Szigeti József korábbi kutatásait folytatva hamarosan megoldotta a kéziratmásolat és az autográf Mikes-kötet rejtélyét. Fölfedezéséről a jeles kutató első levélbeli tájékoztatása alapján adunk számot. Márton Gyula professzor már régebben felhívta Szigeti figyelmét arra, hogy Désen egy Mikes-kézirat lappang. Amikor Szigeti ennek 1960 januárjában utána nézett, Désen az 1. sz. hétoasztályos iskola könyvtárában, egyik szekrény mélyén, megtalálta Mikes autográf kéziratát,

melyről a szakirodalom soha sem tett említést.* Ezzel teljessé vált Mikes eddig ismert művei kéziratának sora.

„Kétségkívül megállapítottam — írja Szigeti — hogy Mikes eredeti írásáról van szó. Az összevetés közben úgy tűnt ki, hogy meglehetősen pontos a Kolozsvárt levő másolat, de helyesírása nem követi Mikes írásmódját, több tekintetben modernebb. Véleményem szerint az eredeti kéziratot Huszár nem adta ki a kezéből, hanem másolatot készíttetett belőle. A kézirat különben igen jó állapotban őrződött meg, ez is igazolja, hogy kevés kézben fordulhatott meg. Negyedréti alakú, 453 oldalnyi terjedelmű. Egész bőrkötés, mint a többi, kb. 40 kép van benne a lapokhoz ragasztva. Valószínűleg a francia szöveg képanyagából válogatta ki a fordító. A képek alatt még most is látszik a francia szöveg, s alatta Mikes fordítása sajtókezüleg írva. Neve nincs feltüntetve rajta. Ebben látom egyik okát a hosszú lappangásnak. A könyvtár katalógusaiban is csak a címe van feltüntetve. A szerencsés felfedezés után a könyvtáros, Urbán Erzsébet, akinek tudomása volt e kézirat-ról, csodának tartotta, hogy — az iskola sok hurcolkodása után is — megmaradt. Hogy honnan és mikor került oda, egyelőre ismeretlen. A kézirat táblájának belső felén egyetlen név szerepel, Huszár Sándoré. A lapok között egy kis darab cédula található, rajta számadás Mikes kezeírásával.” (Szigeti J. 1960. I. 25-én kelt levele, ld. az MTA Irodalomtörténeti Intézet Archivumában.)

Az autográf kéziratot azóta nem állt módomban megvizsgálni. A megkapott fényképmásolat (MTAK mft) alapján azonban megerősíthetem Szigeti közleményének minden részletét. Ezáltal megcáfolható Abafi téves közlése is. Úgy látszik, hogy ez az egyetlen fordítás-kézirat, amelyről közvetlenül hazakerülése után Erdélyben másolatot készítettek. Mikes fordításának francia forrását, B. Haeflen latinról francia nyelvre fordított *Le chemin royal de la croix* c. könyvét, a nemzetközi kölcsönzés útján meghozattuk Párizsból. Az autográf kéziratba beragasztott képek, ezek formátuma és száma megegyezik a francia forrásmű képanyagával (ld. a második, 1867-es kiadás filmmásolatát, MTAK mft).

Ami az előbb említett kolozsvári EK-ban talált katalógust illeti, Szigetinek később sikerült meghatároznia eredetét. (ld. részletesen Szigeti: Mikes Kelemen ismeretlen kézírata. NyIK VI, 1, 1962, 175—178, Kolozsvár.) A tüzetes vizsgálat amelyet Szigeti Dani Jánosnak, a KTL levéltárosának segítségével végezett, a Kemény Sámuel-féle gyűjteményhez vezetett. Ennek alapján megállapították, hogy mind a Mikes kéziratmásolat, mind pedig az említett katalógus Kemény Sámuel gyűjteményéből való, s az ő könyvtárával került Kolozsvárra (KTL). Íme néhány családtörténeti adat: Kemény

* E nevezetes felfedezés előtörténetéhez tartozik, hogy Márton Gyula, aki 1940—1942-ben a déli állami főgimnázium tanára volt, 1940—41 telén, az iskolai könyvtár rendezése során, már rátalált Mikes ismeretlen autográf kéziratára. Erről annak idején tájékoztatta is tanártársait és tanítványainak is bemutatta a nevezetes kéziratot. Sőt, egyik déli tanárjelölt kollegája szakdolgozata tárgyául választotta a kéziratot művet, Kristóf György professzor beleegyezésével. (E dolgozat valószínűleg nem készült el, legalábbis nem tud róla senki. A vállalkozó Szász János volt.) A lényeg az, hogy a Mikes-kézirat két évtizeddel korábbi előkerüléséről az irodalomtörténet-közvélemény nem szerzett tudomást; csak később vált közhírré a dolog a szakirodalomban, amikor Márton Gyula szóbeli közlése nyomán Szigeti József az autográf kézirat meglétét és újból előkerülését a sajtóban — mindannyiunk öröme — publikálta. (A közérdekű tájékoztatásra vö, Márton Gyula Kolozsvárt, 1967 IX. 22 levelét az MTA Irod. tört. Int. Archivumában.)

Sámuel (1802—1861) id. Kemény Sámuel (1760—1817) fia. Id. Kemény Sámuel Kemény Farkas (1741—1805) másodunokatestvére volt. Kemény Farkas pedig Kemény László gubernátor és Petki Anna fia volt. Kemény Sámuel gyűjteményébe Kemény Farkas családi levéltárából is kerültek be kéziratok, közöttük a Mikes-másolat, amelyen Kemény László kezeírása található.

A nyomok tehát Kemény László gubernátor hagyatékához vezettek. Közben ismertté vált, hogy az autográf Mikes-példányon nincs bejegyzés a gubernátor kezétől. Kemény László bejegyzésének hitelességét Szigeti a Kemény-levéltárban (KTL) levő gubernátori levellel történt egybevetés révén hitelt érdemlően eldöntötte (vö. Szigeti J. 1960. márc. 1-i levelét az MTA Irodalomtört. Int. Archivumában). Döntő bizonyítékot is talált arra nézve, hogy a másolat Kemény László könyvtárából került Kemény Sámuelhez: „Kemény László ex librise volt (Abafi 1881-ben még látta) beragasztva a kézirat első oldalára, akárcsak Kemény Sámuel gyűjteményének más darabjaira is, amelyek szintén Kemény Farkas gyűjteményéből kerültek oda.” (NyIK 1962, 177.)

Kemény László (1709—1774, Kemény Simon és Perényi Katalin fia) gubernátor hagyatékának átvizsgálása még egy fontos eredménnyel járt. Szigeti kezébe került olyan kézírás, amely „minden kétséget kizáróan” azonosnak bizonyult a Mikes-másolat kézírásával. Valószínű — írja Szigeti —, hogy a kézírás a gubernátor egyik kedvelt hivatali inokáé, Bolyai Bolyai Gáspáré.

Ha Szigeti szerint Bolyai a másoló, föltevésünk szerint ő a másolója az előbb már említett „Proff. Mikes Kelemen Török országbul küldött versei”, nek is, amelyet Mikes 1761. márc. 19-i missziliséből másolt le 1762-ben. A másoló kezének felismerése és a személyére vonatkozó adatok (L. Kemény-Diarium expeditorum anii 1758—59. Kéziratok 216. sz. Fasc. I. No. 42. — Továbbá: Néhai Kemény Lászlónak, mint Erdélyi Gubernátornak Presidenciai Correspondentiái. Fasc. I. Nr. 43. KTL — Bolyai 1766-ban mondott le a tisztességéről) megtalálása, úgy látszik, hogy véglegesen megoldotta a Mikes-másolat problémáját: „E szerint Mikes eredeti kézírata 1760-ban, a hivatalos utat követve, először Kemény László gubernátor kezéhez jutott, aki lemásoltatta kancellistájával, Bolyai Bolyai Gáspárral, s az eredetét csak azután kézbesítette a címzettnek, Huszár (Boér) József tordai főispánnak. Kemény könyvtárából került a másolat fiához, Kemény Farkashoz, tőle pedig id. Kemény Sámuel gyűjteményébe. Az ő fia, Kemény Sámuel ajánlotta fel azután az Erdélyi Múzeumnak a reá maradt könyvtárat, s így került a másolat a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár kézírattárába a múlt század hatvanas éveiben.” (Szigeti, i. m. 1962, 178.)

Tévedett tehát Lázár Miklós is, amikor azt írta Szabó Károlynak, hogy „Mikes Kelemen munkája a gróf Haller János Gubernátorsága alatt jöhetett be. Haller 1755. octob. halt meg.” De helyesen folytatja: „Az új gubernátort gr. Kemény Lászlót 1757 be candidálták, a resolutio 1758 jött le, és 1762 ig volt.” (Gr. Lázár Miklós keltezetlen levele Szabó Károlynak. KTL Szabó Károly személyi levéltára.) Vö. ehhez Kemény Lászlóról, Mikes ÖM I, 816, 824, és Szigeti utalását (R. Kutschera, Guvernatorii Transilvaniei 1691—1774. Publ. de Ioan Lupaş, Sibin 1944, 168—9, 172).

Szigeti jóvoltából többet tudunk már az autográf kötet 18. századi lelőhelyéről is. A dési iskola könyvtárának rendezetlen anyagában ugyanis rábukkant egy régi kéziratkötegre, abban egy kéziratos katalógusra, rajta ilyen bejegyzésekre: „Nagy Anyám G. Mikes Anna imádságos könyve. M. S.” — 1830-as abafáji adatok, stb.

A geneológiai vizsgálatok alapján kiderült, hogy arról a Mikes Annáról van szó, aki Bornemisza Pál felesége volt, Abafáján lakott s 1817-ben halt meg. A KTL Bornemisza Károly lev. hagyaték átvizsgálása során bebizonyosodott, hogy az írás ifj. Bornemisza Pálé, az unokáé, ő készítette a dési könyvjegyzéket (Szigeti, NyIK 1962, 179).

Valószínűnek látszik Szigetinek e könyvjegyzékre vonatkozó sejtése: „Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az unoka, Bornemisza Pál kezelésében a nagyszülők: Bornemisza Pál és irodalomkedvelő felesége, Mikes Anna gazdag könyvtára katalógusának töredékét találtuk meg, ahol minden bizonynyal megvolt *A Keresztnek királyi utya* kézirata is, talán éppen a fentebb említett imádságos könyvre utaló bejegyzés mögött.” (I. h. 180.) Ez utóbbi föltevés egyelőre csak fönntartással fogadható el; az azonosítás nem bizonyos. A Mikes-fordítás és egy 18. századi imádságos könyv műfaja között nagy különbség van.

A geneológiai adatok alapján talán körvonalazható az a környezet, amelyben Mikes autográf kézirata vándorolt. A rodostói Mikes csak Huszár (Boér) József leveléből ismerte az abafáji Huszár—Mikes—Bornemisza—Haller atyafiságot, misszilisében róluk is írt (Mikes ÖM I, 301—330; 811—830). Szigeti föltérképezte az abafáji atyafiságot. Adataiban csupán egy bizonytalan pontot látunk. Íme a kérdéses részlet: „Ismeretes ugyanis, hogy a Mikes kézirata első tulajdonosának, Huszár Józsefnek a felesége, Haller Borbála, másodsor Bornemisza Jánoshoz ment nélkül, s ebből a házasságból született az a Bornemisza Pál, akinek felesége az említett Mikes Anna volt. (Mikes Anna, Mikes István lánya volt.) A kézirata tehát egyenes ágon kerülhetett Bornemisza Pálhoz és feleségéhez, Mikes Annához. Tőlük pedig az unokához, az 1830 táján könyvtáráról katalógust készítő Bornemisza Pálhoz.” (I. h. 180)

A Haller Borbála személyéről mondtak nem egészen egyeznek saját adatainkkal. Huszár (Boér) József felesége ugyanis 1760-ban meghalt. (Mikes K. ír róla 1761. márc 19-i misszilisében, válaszulva Huszár 1760. szept 15-i levelére.) Huszárné Haller Borbála a jelek szerint az Apor Péter által említett Haller György és Kornis Anna lánya volt. Bornemisza János pedig Haller István Borbála nevű leányát vette feleségül, így jutott fia, Bornemisza Pál az abafáji jószágához (Mikes ÖM I, 314, 823). Haller István négyszer nősült, 2. felesége Torma Borbála (megh. 1697), Mikes anyjának, Torma Évának testvére volt. Az ő fiúk volt Haller János (megh. 1756), akinek Zsuzsa nevű leányát Mikes Ferenc (István testvére) Antal nevű fia vette feleségül (Mikes ÖM I, 824).

A rendelkezésünkre álló összes adatokat összevetve valószínűbbnek tartjuk, hogy a Mikes kézirata az abafáji Huszár (Boér) József fia, Sándor révén (akinek kézjegye a kötetben áll) vagy gyermekei által jutott a század fordulója körüli időben a szintén abafáji Bornemisza familia, a művelt Mikes Anna birtokába. Ezután került a kézirata, ahogy Szigeti helyesen következteti, a

könyvtárjegyzékekkel együtt Désre, a Bornemisza család leszármazottaitól a múlt század utolsó harmadában.

Szigeti pontos adatai szerint a nevezetes dési iskolát 1874-ben nyitották meg; 1897-ben alakult át gimnáziummá, 1902-ben pedig főgimnáziummá. Ez alatt az idő alatt kerülhetett a mű az iskola könyvtárába. (Az iskola pecsétje: Dési M. Kir. Állami Gimnázium — négy-öt helyen fordul elő a kéziratban.) Ennek könyvtári állagával 1918 után az Andrei Mureşan líceum, majd 1940 után a II. Rákóczi György gimnázium, s 1945 után a dési középiskola örökölte. Innen szállították át az 1948-as iskolareform után a könyvtár egy részével együtt a I. sz. hétosztályos iskolába. A kézirat első levelének versóján található leltári szám: 2383 valószínűleg a kézirat korábbi helyének könyvtári jelzete (Szigeti, i. h. 179). Még nyitott kérdés, hogy pontosan mikor és kinek az adományaként került Mikes autográf kézírata a dési állami gimnáziumba.

Nyomtatott kiadások

A fordítások közül csak a *Mulatságos napok* c. kézirat jelent meg nyomtatásban, valamint egyes kéziratok néhány kisebb részlete.

Mikes Kelemen *Mulatságos napok*. Az autográf kéziratból életrajzi bevezetéssel kiadta Abafi Lajos. (Nemzeti könyvtár 2. Mikes Kelemen művei 1.) Bp. 1879, Aigner, VIII + 341. A kiadó a szöveget modern helyesírásra írta át, egyenlőleg értelmezett központosítással, helyenként hibás közléssel.

A *Mulatságos napok* előszavát Abafi kiadása alapján közölte Zolnai Béla, Minerva 1930, 171—172.

Keresztényi Gondolatok függelékéből:

„Hogy micsoda tiszta szokásokat kíván a kereszténység.”

„A szóhordásról”.

„Az Életnek rendéről”.

Az első kettőt töredékesen, a harmadikat teljes szövegével kiadta Abafi L. Mikes Kelemen. 1878, 130—137. — Az első két fejezetet kiadta Papp Endre: Mikes Kelemen kiadatlan kézíratai. Bp. 1895, Engelmann ny. 49—59.

„Imádság”. Szövegét kiadta Abafi, i. m. 1878, 131—33.

„Salve Regina”

„Ave Maris Stella”

A latin egyházi énekek fordítását közli Abafi Lajos: Mikes Kelemen költeményei. PetőfiTL 1878, 3. sz. 39—40. — Schwarzenberg József: Mikes Kelemen mint költő. Egyetértés 1891, 128. sz. máj. 10.

„Sur la Pénitence”

A költemény szövegét kiadta Miklós Ferenc: J. Vallée Desbarreaux egy költeménye Mikes Kelemen kéziratában. EPhK 1902, 843—845.

Keletkezéstörténet és források

Leginkább Mikes fordítói tevékenységére érvényes az a megállapítás, hogy a hazájától távol, a rodostói Rákóczi-emigrációban élő írónak a magányban, hasznos időtöltésként folytatott irodalmi munkássága hasonló karakterű,

szellemű és ízlésű, mint az itthon élő kortársíróké. Nagyarányú fordítói munkájához Mikes viszonylag korán, már az 1720-as években hozzákezdett; 1740 után pedig irodalmi működésének súlypontja erre helyeződött át. A fordításra kiszemelt könyvek korábbi kedvelt olvasmányai közül, főként Rákóczi könyvtárából kerültek ki. Így pl. a Mikes ÖM II. kötetében megjelent *Epistolák Ev Magyarhoz hasonlóan az e kötetben közölt KerGondolatok, KJÉHísteória*ja is ezek közül való (vö. Thaly, 1909, 366, 368. — Király, 1912, 25—26. — Zolnai, 1926, 23, 25, 27).

A Mikes ÖM III. kötetébe került kéziratok keletkezésére vonatkozólag pontos dátumok állnak rendelkezésünkre. Mikes mindegyiket ellátta évszámmal, s így a II. kötetet (1741) követő — időrendben 1745-től 1749-ig tartó fordítói teljesítményének végleges eredményeit láthatjuk ebben a kötetben.

A regényes barokk kegyességi irodalmat képviselő valláserkölcsei és elmélkedő olvasmányoktól a janzenista szellemű alkotásokon keresztül, egyház- és művelődéstörténeti, oktató célzatú értekezésig, a heroikus regényre emlékeztető, rokokó ízlésű szépirodalomig terjed Rákóczi volt kamarásának fordítói munkássága ezekben az években. A lefordított könyvek a francia barokk és klasszicizmus átmeneti szakaszának, illetve a klasszicizmus korszakának irodalmi termékei. A *Mulattságos napok* pedig már a 18. századi rokokó stílus térhódítása évtizedeiben íródott.

Ezeknek a munkáknak a mondanivalója, tartalma a 18. század közepén már elavulóban volt; az ilyen könyvek az európai világi szépirodalom előretörésének idején egy régebbi irodalmiságot képviseltek. De az efféle elmélkedő, vallásos-történeti-oktató művek, moralizáló hősi regények nálunk még elsőrendű nemesi irodalmi olvasmánynak számítottak. Ezek az évtizedek, amelyekben Mikes fordít, az utolsó periódus, amikor a kegyességi irodalomnak az egyházi műfajoknak s a különböző vallásos áramlatoknak még szerepük volt a magyar irodalom fejlődésében. A jótollú, művelt francia szerzők munkáinak fordításai Mikes esetében részben tartalmi és műfaji, de inkább nyelvi, fordítás- és stílustörténeti szempontból érdemelnek különös figyelmet.

A francia későbarokk, klasszicizmus és rokokó irodalmi nyelvének magyarra való átültetése komoly erőpróbát jelentett a rodostói levélírónak. A kézírataiban található törlések, javítások, beszúrások a mondatok egyengetésének, a világosabb, egyszerűbb fogalmazás keresésének jelei, a kifejezőbb stílusra és a nyelvi tisztaságra való törekvés aprólékos eszközei. Mikes, aki egy műkedvelő irodalmi szférában kezdte el írói tevékenységét, e kötetek át dolgozása során egyre tudatosabb stilisztává vált; céltudatos fordítói programjával pedig legtöbbször fordító írónk lett a Bessenyei föllépése előtti évtizedekben.

Anonim fordított műveit — a hagyományos felfogásnak megfelelően — talán komolyabb irodalmi cselekedetként értékeite, mint saját gyönyörűségére írt fiktív leveleit. Saját gondolataival átszőtt előljáró beszédei jelzik írói fejlődésének állomásait. Névtelen fordításaival a hivatásos írók táborába óhajtott lépni, s büszke öntudattal írta róluk erdélyi rokonainak: *az én titétem szerént méltó hogy ki nyomtassák* (másolatból, 1760. márc. 25).

A Mikes-kéziratok első ismertetői helyesen hangoztatták, hogy az anonimítás az író korában elterjedt, tudatos írói magatartást takar. Éppen úgy jellemző a francia barokk és klasszicizmus korára, mint a korai felvilágosodás évtizedeire. Mikes minden kézírata névtelen. De az ő esetében a kordivat

mellett egy kényszerítő okkal is számolnunk kell. A rodostói író nem akarta, hogy neve, az „örök hűtlenségben” elmarasztalt, „fő- és jószágvesztésre” ítélt, kegyelemért folyamodott, de „gráciát” nem kapott bujdosó erdélyi nemes meghurcolt neve eljessze a hazaiakat munkáinak olvasásától és kinyomtatásától, megakadályozza műveinek megjelenését. Mert hogy Mikes „az otthon maradtak” okulására, hazai közönségnek szánta őket, az bizonyos: könyveinek ajánlásai és misszilis levelei híven tanusítják.

Az alábbiakban röviden jellemezzük a Mikes által lefordított egyes műveket, francia szerzők irodalmi munkásságát. Összefoglaljuk a vonatkozó gyér szakirodalom tanulságait; külön hivatkozunk azokra az önálló tanulmányokra, amelyek fontosak a közölt Mikes-fordítások forrásainak tisztázásához vagy keletkezésének vizsgálatához. E fordításokkal kapcsolatos általános, ismeretető, összefoglaló jellegű írásokat együttesen soroljuk föl. Ezek a következők;

Pulszky Ferenc: Mikes Kelemen kéziratai. FővLapok 1874, XI, 144. 12. jún. 26. 630—33. (Híradás Nemzeti Múzeumban fölfedezett Mikes-fordításokról.)

Pulszky Ferenc: Mikes Ferencz [helyesen Kelemen] ismeretlen kézíratairól. A Kisfaludy-Társaság Évlapjai, Új folyam X. k. 1874/75, 154—160. (Felolvasás a Kisfaludy-Társaság jún. 24-i ülésén: Pulszky ismerteti a fordításokat. Mikes rodostói irodalmi munkássága új megvilágításba kerül.) — *Ism. Athenaeum* 1874, 27. sz. 1723—25.

Ifj. Szinnyi József: Irodalmunk története 1711—1772. Bp. 1876, Weiszman ny. 46—52. (Mikes munkásságát méltatva már kitér fordításaira is, kiemeli a Mulatságos napokat.)

Abafi Lajos: Mikes Kelemen. Figyelő IV, 1878, 1—18. stb. — Újra: Mikes-könyvében, Bp. 1878, Aigner. (A fordítások kézíratait részletesen bemutatja a 107—138. lapon.)

Imre Antal: Mikes Kelemen élete és munkái. Bp. 1883, Rózsa K. 35. (A fordításokat Abafi alapján s évezámaival ismerteti.)

Erdődi Béla: Mikes Kelemen életrajza. Bp. Pozsony 1885, Stampfel, 28. — Újra: Jeles magyar írók életrajzgyűjteménye. (A Magyar Helikon c. sorozat életrajzai közt.) Pozsony 1886 Bp. (Rövid tájékoztatás a fordításokról is.)

Bodnár Zsigmond: A magyar irodalom története. II. Bp. 1891, Singer és Wolfner, 481—493. (A Mikes-fordítások közül a Mulatságos napok méltatása.)

Kardos Albert: A magyar szépirodalom története. Bp. Athenaeum, 1892, 110—116. (A fordítások rövid méltatása.)

Papp Endre: Mikes Kelemen kiadatlan kéziratai. Bp. 1895, Engelmann ny. 59. (A fordítások kézíratait leíróan ismerteti, bőven idéz belőlük.)

Négyesy László: Mikes Kelemen. — Beöthy Zsolt: Képes magyar irodalom történetében. I. k. Bp. 1896, Athenaeum, 468—476. (A fordítások rövid jellemzése; a Mulatságos napok-ról részletesen szól.)

Toncs Gusztáv: Zágoni Mikes Kelemen élete. Bp. 1897, Lampel, 250. — Újból: Szabadka 1906, Kladek és Hamburger. (Valamennyi fordítást részletesen ismerteti.)

Horváth Cyrill: A magyar irodalom története. I. k. 1899, Athenaeum, 670—686. (Mikes fordítói munkásságáról is szól, részletesen a Mulatságos napokat jellemzi.)

Mikulics Károly: Mikes Kelemen élete, irodalmi működése. Trencsén 1899, Gansel L. 74. (A fordítások rövid ismertetése.)

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. VIII. k. Bp. 1902, Hornyánszky, 1309—1315. hasáb. (A Mikes-fordítások felsorolása.)

Benedek Elek: Zágoni Mikes Kelemen. (Nagy Magyarok élete 6. — A 1—118. lapon II. Rákóczi Ferenc.) Bp. 1906, Athenaeum, 119—154. (A fordítások általános jellemzése.)

Mikes Kelemen: Törökországi Levelek. Emlékkiadás. Sajtó alá rend. Miklós Ferenc. Bp. 1906, Franklin. 225—230. (L. az itt közölt Mikes-irodalomban a fordításokkal kapcsolatos adatokat.)

Kürtý Menyhért: Mikes Kelemen kiadatlan munkái. Egri Főgimn. Értesítő 1906—1907, 3—58. (A fordítások jellemzése és részletes ismertetése idézetekkel.) — Ism. Császár Elemér, EPhK 1908, 242—43. — gr. [Gragger Róbert], Uránia 1908, 252.

Riedl Frigyes: A magyar irodalom története Zrinyi halálától Bossányi felléptéig. Bp. 1908, Csoma K. Egyetemi jegyzet. 250—301. (A fejezet végén néhány helyen részletezi Mikes fordításait, jellemzi fordítói módszerét.)

Szilveszter Ferenc: Mikes Kelemen. — Megj. Péter János: A székelyföld és székely nagyjaink. Kézdivásárhely 1914, Turóczy I. Kiad. I. k. 135—152. (A fordítások rövid ismertetése.)

Zolnai Béla: II. Rákóczi Ferenc könyvtára. Bp. 1926. (A rodostói könyvtárból való Mikes-fordítások francia forrásai.)

Pintér Jenő: A magyar irodalom története. IV. Bp. 1931, 253—303. (Mikes fordításainak ismertetésével és bibliográfiával.)

Zolnai Béla: Mikes eszményei. (Király György emlékeztetése.) Minerva Bp. 1937, 3—55. (Mikes olvasmányai és fordításai.)

Vajthó László: Mikes Kelemen. Bevezetés a Törökországi Levelekhez. (Magyar Klasszikusok) Bp. 1941, Magyar Népművelők Társasága. (A Mikes-fordítások rövid jellemzése.)

Gálos Rezső: Mikes Kelemen. (Nagy Magyar Írók) Bp. 1954, Művelt Nép 139. (Abafi alapján szól a fordításokról; részletesen a Mulatságos napokat ismerteti.)

Törökországi Levelek. Sajtó alá rend. Bisztray Gyula. Bev. és jegyz. Barta János. (Magyar Klasszikusok) Bp. 1958. (Mikes műveinek időrendje Gálos R. nyomán, a források megjelölésével.)

Hopp Lajos: Mikes-kutatások. ItK 1960, 736—37. (Mikes ÖM akadémiai kiadásának terve az MTA Irodalomtörténeti Intézetében.)

Hopp Lajos: A Rákóczi-kor irodalmának francia forrásai. MTud 1963, 644—46. (Mikes-fordítások.) — Uő. Beszámoló franciaországi tanulmányutamról. ItK 1963, 269—71. (A Mikes-fordítások forrásai, francia szerzőinek jellemzése.)

A magyar irodalom története. 2. k. Szerk. Klaniczay T. Bp. 1964, Akadémiai K. 524—26. (Mikes fordítói munkásságának értékelése és összefoglalása. H. L.)

Magyar Irodalmi Lexikon. Főszerk. Benedek Marcell. Bp. 1965, Akadémiai K. II, 229—32. (A fordítások felsorolása.)

Törökországi Levelek. Sajtó alá rend. Hopp Lajos. (Mikes ÖM I.) Bp. 1966, Akadémiai K. 338. stb. (Mikes fordításainak kéziratái könyvtári jel-

zetekkel; a tárgyi jegyzetekben utalások a Leveleskönyv és a fordítások összefüggéseire.)

Epistolák EvMagy Sajtó alá rend. Hopp Lajos. (Mikes ÖM II.) Bp. 1967. (A Mikes-fordítások kéziratának sorsa a jegyzetek bevezetőjében.)

Mulattóságok napok. 1745.

Mikes szépirodalmi fordítása eredetijének, a *Journées amusantes* c. regény-ciklusnak szerzője Madeleine-Angélique Poisson, Mme de Gomez (1684—1770), francia író. Mme de Gomez komédiás család sarja, Paul Poisson leánya volt. Anyja színésznő, két testvére, atyja, sőt nagyatyja is színész volt, ez utóbbi XIV. Lajos udvari komédiása; közülük egyik-másik darabokat, komédiákat is írt, míg ő a 18. század első felének divatos írója lett. Kezdetben szórakozásból írogatott. Amikor azonban a gazdagnak hitt spanyol nemesről, a férjétől választott Gabriel Gomezről kiderült, hogy anyagilag tönkrement ember, a művelt, írássra hajlamos hölgy tolla segítségéhez folyamodott. Ezzel is magyarázható írásainak rendkívüli mennyisége és művei színvonalának egyenetlensége. *Sieur Bonhomme*-mal kötött második házassága után is Mme de Gomez néven jelentette meg munkáit.

Írásai jobbára szépirodalmi művek a felvilágosodás századának első évtizedeiből. Legtöbbjük regényes história, divatos keleti tólmákról, pl. az ottomán udvar titkos történetei, perzsa anekdoták, indiai elbeszélések, amerikai tárgyú novellák, jobbára kalandos, fantasztikus, egzotikus mesék, melyeket annyira kedvelt a kor közönsége; szépirodalom átszöve földrajzi, természet-tudományi tudálékossággal és erkölcsi intelmekkel. Íme ízelítőül Gomezné néhány műve a BN CatGen (1915) bibliográfiai tájékoztatása alapján:

Habis, tragedie, par Mme de Gomez. 1714.

Anecdotes ou Histoire secrète de la maison ottomane, par Mme de Gomez. Amsterdam, par la Compagnie, 1722. 4 tomes en 2 vol. In-12°. (További kiadások: 1724, 1734, 1740 stb.)

Les Journées amusantes... par Mme de Gomez... Paris, G. Sangrain (Vve Guillaume, C. Le Clerc) 1722—1731. 6 tomes en 8 vol. In-12°, pl. gravées. (Második kiadása Amsterdam 1731 aux dépens de la Compagnie; harmadik Paris 1737—38, J. Clousier. — Az 1744, Amsterdam par la Compagnie, már hetedik kiadás, 1766-ból pedig a nyolcadik.)

Histoire secrète de la Conquête de Grenade, par... Mme de Gomez. Paris, 1723. In-12°.

Oeuvres mêlées de Mme de Gomez, contenant de tragédies et différens ouvrages en vers et en prose. Paris, Sangrain, 1724. In-12°, pièces limin. table. (Épîtres, Rondeaux, Madrigaux, Chansons, Stances, Bouquets, Acrostiches, Les Épreuves, Ballet, Nouvelles américaines, Habis, Sémiramis, Cléarque tyran d'Héraclée, Marsidie. — 1724-ből még 2 másik kiadása is van.)

Lettre sur le nouveau poème de Clovis. Par... Mme de Gomez. 1725.

Crementine, reine de Sanga, histoire indienne, par... Mme de Gomez. 1727.

Anecdotes persanes... par Mme de Gomez. Paris, D. Mouchet, 1727. 2 vol. In-12°. (Le Clerc 1727.)

Le Triomphe de l'éloquence. Par. Mme de Gomez. 1730.

Entretiens nocturnes de Mercure et de la Renommées au jardin des Tuileries, par Mme de Gomez. 1731.

Les Cent Nouvelles nouvelles de Mme de Gomez. Paris, Vve Guillaume, 1732—1739. 36 parties en 19 vol. In-12°. (Más kiadások és kiadásváltozatok: 1733—1737, 1735—1739, 1758 stb. — Egyes novellák később külön is megjelentek, pl. Le Scélérat trompé 1811. Le voleur amoureux 1811. stb.)

La Jeune Alcidiane. Paris, 1733, 3 vol. In-12. (Suite du roman publié par Gomberville sous le même nom en 1651.) Stb.

La belle Assemblée, trad. de l'anglais, par Mme de Gomez. 1750.

A Les Cent Nouvelles nouvelles és Les Journées amusantes aratta a legnagyobb sikert. Amit Gomezné ezen felül írt, már a 19. század elején feledésbe merült. Legjobb munkájának a Cent Nouvelles-t tartják. Regényes történetei hősiesszerelemről, ártatlan hűtelenségről, barátságról, hűségről, árulásról, a nemesszívú, a nagylelkű kalózárol, indiánról, cseh és tatár hercegről, japán császárról, szép holland nőről, jávai hercegnőről, híres utazókról, szerelmes tolvajról, boldog rabszolgáról, zarándokokról, szép kertésznőről, szerencsétlen szeretőről, a lombardiai királynőről, az erény és állhatatosság koszorújáról s mindarról, ami a váratlan fordulatokban bővelkedő kalandos és az egzotikus históriákra jellemző elbeszélések gáláns tartozéka. Ezek tejeslékménye és meséinek bonyodalma a helyenként kiemelkedő művészi teljesítménye alatt marad. Előadásmódja akkor a legélvezhetőbb, amikor könnyed, világos és természetes; ilyenkor meseszövése is megragadó. De elviselhetetlenné válik, amikor az unalomig halmozott bókók ballasztjától elnehezülve modorosságba csap át. A Cent Nouvelles mégis a legkedveltebb olvasmányok közé tartozott a 18. század második harmadában. 1776-ban a Journées amusantesal együtt a Bibliothèque universelle des Romans-ba is besorolták.

Tragédiái közül a Habis c. volt ilyen népszerű (1714-ben 25 előadást ért meg s 1732-ben újra műsorra tűzték). Az író nagy népszerűsége, valamint írásainak fogyatékoságai fölébresztették kortársai harci kedvét. Elérszították epigrammákkal; vádolták hogy „collaborateur”-üket tart, sőt elterjesztették róla, hogy az általuk megnevezett „hcmnes de lettres” tollát is igénybe vette. Mme de Gomez felháborodottan védekezett a rosszindulatú támadások ellen. Arról azonban hallgatott, hogy tragédiájának témáját s a jellemek ábrázolásának megoldását a patetikus befejezésig Mme de la Roche-Guilhem Habis c. novellájából vette. Verselése olyan mint a prózája, tónusa kellemes és szellemes; érzékenységre valló részek váltakoznak benne gyenge, színtelen, kidolgozatlan részletekkel. (Vö. Sabatier de Castres, Les trois siècles de la littérature française. 1774; Chandon és Delandine; Michaud; Dict 18e siècle; Damen-Conversations-Lexikon. Herausg. von C. Herlossohn. 1835, 4. bd. 464—65; Turóczy Trostler József: Mesenyomok a XVIII. század magyar irodalmában. (A racionalizmus és irracionálizmus küzdelméhez.) Nyr 1927, 45 és kiny. Bp. 1927. („Histoire de Jean de Calais” a Journées amusantesból.) — D. Baróti: La notion du rococo et la littérature hongroise. Acta Litteraria 1967, IX, 170—71.)

A Journées amusantes regényciklus lazán összefüggő, a társasági beszélgetés fonálára felfűzött novellisztikus történetek gáláns példatára, színes cselekménysorozat. E kalandregény műfaji szempontból az olasz és francia keletes elbeszélések kései utánezatának tekinthető. P. Szathmáry Károly szerint

„ez előadás modora egészen Boccaccioé, az még az összeállítás módja s az egyes beszélők között alkalmazott összefüggés keresése”. (Hon 1875, 95. sz.) Zolnai közvetlen mintáját Marguerite de Navarre Heptaméron-jában és Mme de Murat, Voyage de campagne-jában keresi (Minerva 1930, 177). De említhetnők olyan reneszánsz novellagyűjteményeket is, mint a Le Printemps d'Yver (Jacques), contenant cinq histoires discoures par cinq journées, Paris 1572). Az a keret, hogy előkelő személyek otthagynak a zajos várost, s egy közeli vidéki udvarházban telepednek meg, hogy egymással versengve különféle történeteket adjanak elő, ill. gáláns témákon értekezzenek, valóban ismerős. Így megy ez Agnolo Firezuola félbemaradt novella-ciklusában is, ahol a boccaccio-i keretben három ifjú és ugyanannyi hölgy évődve társalog (Oloszkodások a szerelemről). S ha a ciklus és kerete Boccacciora vall, gyengéje is osztozik abban a hibában, amelyet kritikusi szemérem szoktak vetni — jegyzi meg Beöthy (BpSz 1880, 241). Beöthynek feltűnt Gomezné jellemábrázolásának gyengesége, jellemeinek kidolgozatlan-sága, a jellemárnyalatok hiánya.

Beöthy arra is utal, hogy a keretes elbeszélésekre emlékeztető Journées amusantes formájára és szellemi irányára nézve a barokk pásztorregényből kinőtt francia heroikus regény egyeneságú leszármazottja. A hősi regény (Polexandre) kezdeményezője Marin Leroy de Gomberville, akinek félbemaradt regényét (La jeune Alcidiene) Gomezné fejezte be. A „romans de longue haleine” (Cléopatre, Pharamond) nevezetes szerzője Gautier de Costes, Seigneur de la Calprenède; (Cassandre c. heroikus regényét a kiváló erdélyi stilisztza, Báróczi Sándor testőrfő fordította le, 1774). A legdivatosabb szerző pedig Mlle Scudéry (Ibrahim, Cyrus, Clélie).

E regénytípus divata és hatása még a 18. század első évtizedeiben is érezhető, jollehet Boileau és Molière már megtépázták alakjainak hírért-nevét. Ezek a regényhősök ugyanis — a barokk műfaji sablonoknak megfelelően — antik és keleti fedőnevek alatt a francia szalonok előkelő társaságának lovagjai és delnői, s szerepük szerint képzelt helyzetekben, jellegzetes erkölcsi megvilágításban, gáláns modorban tűnnek föl. Egyik legkiválóbb szenvedélyük a levélírás, a másik a társalgás. De az udvarias modorosság, keresettség, finomkodás, érzélgősen mesterkéltségek, dagályos stílus a klasszicizmus társalgó nyelvét kiforgatta természetességéből. Mind műformája, mind stílusa szempontjából, Gomezné ennek a lealkonyuló iránynak egyik utolsó, de még mindig igen népszerű képviselője volt. Érezhető rajta a francia précieuse-ök letűnő társadalmának világias mosolya, kellemtető tónusa.

A Journées amusantes (8 tom. en 8 vol.) 18 nap alatt élőszóval előadott történeteket tartalmaz. E mulatságos szórakozással eltelt napok kötetenkénti megoszlása a következő:

1, 2. kötet (megj. 1722) 1 : 1, 2, 3e journée; 2 : 4, 5, 6e journée.

3. kötet (megj. 1723) 3 : 7, 8, 9e journée;

4. kötet (megj. 1724) 4 : 10, 11, 12e journée.

5/I, II. kötet (megj. 1730) 5 : 13, 14e journée; 5/2: 14 folyt. 15e journée.

6/I, II. kötet (megj. 1731) 6 : 16, 17e journée; VI/2 : 17 folyt. 18e journée.

Míndez együttesen valóságos tárháza az ókori történelmeknek, a görög—római birodalom antik hősei tetteinek, történetírók és filozófusok idézeteinek; középkori, főleg spanyol, angol és francia királyok, pápák, török szultánok

életrajzi epizódjainak, példáinak, háborús emlékeinek; a reneszánsz, a reformáció s a barokk kor évszázadai európai eseményeinek, egészen XIV. Lajos uralkodásáig. Az egész ciklusnak magyar történeti vonatkozásai is vannak, Attila háborújával kezdődnek s a török háborúkkal, Várnával és a magyarországi hadjáratokkal folytatódnak. Itt minden a gondviselés szárnyai alatt megy végbe, a régi pogány istenek éppúgy beleszólnak a dolgok folyásába, mint az egymás véret ontó keresztény uralkodók vagy a mohamedánok istene, sőt az Isten nevében kormányzó monarchák is.

A társasági élet kulturált megnyilatkozásának, a levéllírásnak kultusza tárul az olvasó elé a *Journées amusantes*-ban. Igen jellemző az első kötet elején a szerelemről szóló levél (*Lettre en forme de Dissertation sur l'Amour*); ezt különféle levéltípusok követik (*Epitre à Monseigneur de Maréchal de Villeroi*; *Lettre de Ciparise à Ovide. Sur le Portrait de Vénus*; *Lettre de Mme de . . . à Monsieur . . . sur la Tragédie de Romulus de Monsieur de la Motte*; *Lettre de Turenne*; *Lettre de Rakima* stb.), majd verses levelek (*Lettre en vers*) és misszilis levéltutánzatok sora következik. A levelek küldözgetése alkalmat ad a legkülönbözőbb tárgyú rögtönzésekre, az elbeszélés fonalának megszakítására, az előadás élénkítésére, érzelmi hatások fölkeltésére. Az egész társaság levelez egymással: *Lettre de Géronte à Uranie, Orophane à l'adorable Félicie, Thélamon à Uranie, Celie à Félicie, Bélise à Uranie*, stb., akárcsak az általuk előadott történetek szereplői.

A korszerű nevelés témája itt is többször szóba kerül. Egyhelyütt a lányok (*Instruction d'une Mère à sa Fille, pour la conduite générale de sa vie*), másutt a gyermekek (*un trait que Montaigne rapporte au sujet de l'éducation des enfans*) neveléséről értekeznek. Fölmerül a könyvtár használatának szükségessége (7e journée), a társadalmi érintkezés szabályainak ismerete és szükségessége (pl. „il faut qu'un Prince sache dissimuler” stb.), a versírás művészetének titkai, az „amour-propre” kárhoztatása stb. Az egész tematika alkalmas volt arra, hogy Mikes kedvenc olvasmányává váljék, kielégítse irodalmi ízlését, — a változatos meséket, szerelmi kalandokat, kuriózumokat kutató — fantáziáját, univerzális érdeklődését. Igaza van Zolnainak, hogy a rostostói levélíró bizonyára szívesen időzött ebben a társalgó légkörben, hamar hozzá asszimilálódott a francia irodalom szociális szelleméhez (1930, 176).

A *Mulattságos napok* forrásának fölfedezéséről Szilágyi István adott hírt a Kisfaludy-társaság 1876. január 23-i felolvasó ülésén. Bár Szilágyi Mikes Kelemen novellái c. dolgozata csak két év múlva (Figyelő 1878, 161—75) jelent meg, ifj. Szinnyi József irodalomtörténeti összefoglalásában (1876, 50) már utal rá, hogy Szilágyi szerint Mikes kézírata Mme de Gomez *Journées amusantes* c. munkájából lett lefordítva. „Előttem van a novella-gyűjtemény másolata a Toldy Ferenc példányában, melyet Gyulai Pál volt szíves kérésemre hozzám küldeni.” — írja Szilágyi (i. h. 170); de ezzel csak egy német fordítást hasonlított össze: Frau von Gometz, Angenehme und lehrreiche Erzählungen in Vergnügten Tagen. 2 Theile. (Berlin, Stettin und Leipzig bey Johann Heinrich Rudiger, 1761.) S jöllehet ezután többen hivatkoztak rá, s írtak a *Mulattságos napokról* (Abafi, 1878, 118—22; Beöthy, Mikes Kelemen és novellái. BpSz 1880, 46. sz. 225—42; újra: A széppróza elbeszélés a régi magyar irodalomban 1526—1774. Bp. 1886, 200—23; Volf György akadémiai székfoglalója: Mikes Kelemen és novellái. FővLapok 1880, ápr. 6. '78. sz. —

Kont, I. Étude sur l'influence de la littérature française en Hongrie. Paris 1902, 293, 382; Dézsi, 1904, 177; Király: A Törökországi Levelek forrásaihoz. EPhK 1909, 337, 341, 345; Király, 1912, 22, 27; Király: Mikes Kelemen levélformája. It 1913, 261; Zolnai, EPhK 1916, 8; Császár Elemér: A magyar regény története. Bp. 1922, 31; Baranyai, 1927, 434; Zolnai: Az irodalmi gondolat. (Vázlat és előtanulmány.) Széphalom 1930, 19, 79) Zolnai a *Mulattságos napok* forrásának megtalálása után öt évtized múlva is kénytelen aláhúzni: „Mikes szövegének pontos egybevetése az eredetivel még elintézetlen kérdés.” (Minerva 1930, 179.) Zolnai ekkor vállalkozott arra, hogy részleges összehasonlításokat tegyen a francia kiadás 3. kötete (Ch. le Clerc 1724?) alapján.

Pontosan azonban senki sem rögzítette a szakirodalomban, hogy Mikes melyik kiadásból dolgozott. Az egyes vaktában használt évszámok (pl. 1723—1728) megtévesztőek voltak. A Bibliothèque Nationale-ban végzett kutatásaink alatt pontosan megállapítottuk, hogy a Journées amusantes első folyamatos kiadása 1722—1731. évekből való a főntebb leírt kötetbeosztással.

A *Leveleskönyv* tárgyi jegyzeteiben kimutattuk (53. lev. 1724; 85. lev. 1727; 96. lev. 1731; 99. lev. 1733; 102. lev. 1734), hogy Mikes már 1731 előtt átvett belőle néhány részletet. Eszerint az első kiadás volt a kezében. Egyébként a második 1731-i és a harmadiknak jelzett 1737-i (egyaránt revue, corrigée et enrichie de figures en taille douce) kiadás alig mutat eltérést, az sem szövegbeli, hanem kevés központosozási, helyesírási, ékezési, bekezdés-változások.

Miután Mikes néhány rövid novellát átvett *Leveleibe* (1724—1734), egy évtized múlva, 1745-ben összeválogatott Gomezné köteteiből egy külön könyvre való elbeszélést.

A bevezetőben figyelmeztet: *ne csak mulattással, de haszonnal olvassad.* Kiemeli szépirodalmi munkájának morális szempontjait; lelki haszonra törekszik, a „szép jó erkölcsűek és nemesi indulatuk” példájára int: *ugyan ezen vegre is adom elődbe, ezen hat uri személyeknek hat napig tarto beszélgetéseket, a melyek mind az elmének mulattására, és hasznára mind a szívnek meg jobbitására lehetnek.* Ez az irodalmi hitvallás elég világosan beszél. Helyesen állapítja meg Zolnai, hogy jórészt a 17. század eszméin s Rákóczi mellett nevelkedett magyar író elsősorban tanítani akar. A „multság” csak eszköz, kalauz, mely irodalomfölötti célokra vezérel (1930, 172). Mikes tetszését megnyerte Gomezné alakjainak eszményi emelkedettsége, történeteinek erkölcsi tanulsága. Ez a kulturált társas szórakozás talán fölidézte rodostói magányában életének egyik legemlékezetesebb időszakát, párizsi, versaillesi éveit is.

Mikes hat napi beszélgetést tartott meg a tizennyolcból; az elbeszélések keretét megőrizte, de megmagyarosította. A helyszínt a Szajna partjáról Erdélybe, „a Szamos mellett lévő szép városba” (Kolozsvár) s egy Szamos-parti birtokra helyezte át. A főrangú társaság a természet kellemeinek élvezésével, sétálással, olvasással, beszélgetéssel tölt el egy hetet; három leány és jegyeiseik versengenek egymással, zálogosdit játszanak, s aki veszít, egy történet elmondásával váltja meg magát. Azeredetitől eltérően a párok Hilaria—Julius, Constantia—Octavius, Victoria—Valerius nevet viselnek. Az erdélyi társadalmi szabályoknak megfelelőleg a fiatalság nem magára hagyva szórakozik, mint a francia regényben, hanem Hilaria anyjának, az özvegy Honorriának felügyelete alatt. Ugyancsak a hazai társasági élet szokásaival magya-

rázható, hogy Mikes zálogosdít játszat alakjaival, jóllehet a francia írónk erről nem szól. S ha a századforduló körüli erdélyi kulturális állapotokról Mikesnek olyan emlékei voltak, hogy egy falusi jószágon nem magától érteődő egy könyvtárszalmon, úgy változtat fordításában, hogy az elbeszélések színhelyét a könyvtár helyett kerti pázsitra teszi át.

Honorina asszony kertje közepén van egy mikesi jellegzetesség, *egy nagy lugos, a melyet a szálló levelek egészen bé fedték, és olyan volt valamint egy levélből való palota*. Ehhez járul egy újabb szubjektív motívum: *a szálló fák* arról híresek, hogy Honorina azokat *mind rodosztorol, a mármora tengerének a partján lévő városból hozatá*. — s a *Leveleskönyvből* (3, 77. lev.) és 1760-i missziliséből ismert módon — *hétszer hoznak szállót eszendőben*. A tavaszi virágokkal, narancsfákkal és lauruszokkal övezett rokokó levél-palota a 18. századi európai orientalizmus kertkultúrájának divatos eleme.

A főrendi társaság tagjai eszményi vonásaikkal tűnnek ki. Az erényes özvegy, Honorina gazdag, tanult, okos és messze földön híres gazdaasszony. *Leánya, Hilária és társnői szépségü csak a kép író írhatná le, . . . az vigg, nyájás, és tréjás természetüért, minden kis aszonyok szeretik, és mindenek tisztelik*. A leányok jó erkölce és szép természete, ritka szépsége, közös jellemvonások. A társalgásban páratlan tökélyre tettek szert; *Hilária kegyes, és értelmes beszédü mindenek tudállyák. Constantia keveset beszélt, de okosan. Victoria minden szívet meg győzöt, és rabsága alá vetette*.

Jegyesek azokat az erdélyi ifjakat testesítik meg, akiket Mikos *Leveleskönyvében* (62. lev. stb.) ajánl az országnak. Érdemes ezt itt is kiemelni: *ezek mind olyan nagy jó renden lévő iffiu urak valának akik mind az iskolájokat el végezvén, mind más tudományokban részesek lévén, alkalmazosak valának az ország szolgálattýára, s annyiban hasonlítanak métkáikhoz, hogy ezekben mind a jó erkölcs, mind az okosság bővölködöt*. A nemes társaság napirendje mintha a rodostói fejedelmi udvar rendtartására is emlékeztetne. S nem kétséges, hogy Mikes a Rákóczi ebédlőpalotája körüli kertet öröklötte meg egzotikus helyszínrajzában.

Mikes a viszonylag rövidebb, legmozgalmasabb novellákat szemelte ki. Ezek címe sorrendben: *Az Eleonora de valesco. historiája — A Rákima historiája. — A pontihői fejdelem aszonynak historiája — A dona Elvir de Zuáré historiája. — Az angliai királynak. Eitelrednek historiája — A Cleodon historiája*, így csoportosítva az eredeti regényciklusból való 10, 13, 3, 18, 15 és 7. napi elbeszélését a IV, V, I, VI/2, V/2 és III. kötetből. (Megjegyzendő, hogy a *Leveleskönyvbe* időrendben a III, IV, V és VI. kötetből ültetett át részleteket.)

A világot látott fordító rodostói magányában és unalmában nosztalgiával lapozgatott azok között a históriák között, amelyek különböző világrészekben, Közép- és Távol-Keleten, az egyenlítő vidékein, Dél-Amerika, Ausztrália partjain, Indiában és az óceán ismeretlen szigetvilágán, az emberek szigetén, Afrika északi partvidékén zajlanak; azokban a történetekben, amelyek a középkori feudális királyi környezetben, a reneszánsz és barokk fejedelmi és császári udvarokban, Párizs és Goa vagy Londinum, Madrid, Lisbona, Róma, Moszkva, Buenos Aires, Tauris, Damaskus, Jeruzsálem városában, Istanbulban is otthonos szereplőkkel esnek meg. Mindegyikben sztereotíp irodalmi motívumuk, a rendkívüli kalandok töltik meg a keretet: boldogtalan szerelmek messze földön való hányódása, szenvedés és vergődés, tengeri ütközetek

és hajótörések, kalózok, kegyetlen rabszolgatartók, álnevés és áruhás hölgyek, flandriai kereskedők, vad népek, háborúk, pénz, bolyongás, vagyonszerzés, tönkremenés, fogság. . . Mindegyikben a megoldás rendes módja az, hogy a véletlen szerencse segít a minden akadályon győzelmes szerelem, állhatatosság és rettenthetetlen vitézség révén. A színes és sokszor bonyolult meseszövegség vége: a gondviselés bölcsesége, a szigorú igazságszolgáltatás megeméri az erényt és a vétket; az emberi nemesség elnyeri jutalmát, a háborgó lelkek a megnyugvás boldog állapotát.

Mikes hajlandóságot érezhetett e hősnők és regényhősök iránt, akik, mint az elrabolt jamaikai spanyol Eleonora de Valesco és hűtlennek hitt jegyese, Don Fernand, izgalmas kalandok után egymásra találnak a Cromwell Olivér korában lejátszódó históriában. A szép, szelíd perzsa Rakima iránt, aki a török Amurátes császár szerelmes ágyasa volt, s a féltékeny és csalárd szultánné, Roxan áldozata lett. Rokonszenvezett a felsorakozó regényes alakokkal, akik között található az okos és vitéz Thibault lovag s az afrikai szultán háreméből visszaszóktetett csodálatos szépségű ponthíoi fejedelemsasszony; a portugál Donna Elvir de Zuaré és Don Sebastien de Suza, a II. Fülöp idején dúló családi villongások viszontagságaiban megpróbált szerelmesek; a meghódított polgárleány, majd elűzött boldogtalan Etelgiva és Emma királyné a zsarnok Etelred érzelmes történetében, s végül a jóban-rosszban elválaszthatatlan két testvér, Agenor és Timán, az ifjú Cleodon és Felida, a rejtélyes vadleány, s a hősök boldogulását elősegítő megannyi mellékszereplő.

Gomezné mindig változatos, meglepő fordulatokban bővelkedő, hihetetlen vagy legalább valószínűtlen históriái — mint Riedl Frigyes megfigyelte —, „minden pszichologia nélkül” valók. (A magyar irodalom története Zrínyi halálától Bessenyei felléptéig. Bp. 1908, Egyetemi jegyzet, 298.) A belső lelki élet és az érzelmi komplikációk hiányát külső bonyodalom pótolja.

Mikes jobban beleéli magát hőseinek lelkébe, és ahol motivációs hézagot lát, azt saját fantáziája szerint tölti ki. Egyes portrékat átstilizál, melegebben, több részvétellel áll a bujdosásba jutott fejedelmek, száműzetésbe küldött lovagok, a bajba jutottak oldalára, mint Gomezné. A politikába erős érzelmi elemet visz; sokszor gondol önmagukra, olvasmányjaiban is élménypokonságot keres. A *Mulatságos napokban* előrad Mikes egyéniségének varázsa. Mégsem esik ki az objektív előadás szerepéből; úgy látszik, megérezte, hogy a novella törvényei erre nem adnak módot. De a műfaj-fegyelmet mégis áthágja azzal, hogy önmagát, a maga egyéni tárgyait behelyezi a fikció kereteibe. „Így olvad össze bájos képben Zágón, Páris és Rodostó. . .” — írja Zolnai (Minerva 1930, 66). S összegezi Mikes alkotó szándékát: „A *Mulatságos Napok*-at már azzal a kifejezett céltudatossággal indítja útnak, hogy hasson valakire, akit aposztrofál is az Előljáró beszédben. Kegyes olvasó! . . .” (i. h. 74). A hatni akarás e természetes megnyilvánulásában meglepő a szubjektív élmények közvetlen feldolgozása. A tárgyak, mosolyra vagy könnyre ihlető események, a mikesi jelenvalóság, az író érzéseinek közvetlen közelsége a realitások költőiségét árasztja.

Mikes irodalomfelfogására jellemző az átdolgozás során megmutakozó szerkesztői, fordítói módszer. Előadókészsége nem marad mögötte Mme de Gomeznének; sőt nyesegeti szószaporítását, csínján bánik a francia szövegben terjengős részletekkel, elhagy fölöslegesnek ítélt történelmi mozzanatokot,

kiterőket, általában rövidít, ez a fő vonása. Mindez szépirodalmi érzékre vall, mert a szárazabb betétrészekről meg akarja kímélni az olvasót, a hangsúlyt az eseményes novellákra helyezi. Figyelme különösen egy általa rendkívül kedvelt témára, a nők társasági helyzetére, az asszonyi lélek természetrajzára (l'Amour et la Nature) irányul. Alakjaival együtt ő is elsőrangú csevelő, a világi élet minden apró öröme iránt érdeklődő szellemes irodalmi társalgó, udvarló, gáláns elbeszélés-szövő. Jól érti a fordítandó szöveget, s jó irodalmi érzékkal tömöríti mondanivalóját, anélkül, hogy az eredeti valamely lényeges mozzanatát elejtené.

A gáláns kor irodalmi kifejeződése nemcsak a témákban mutatkozik, hanem a stílusban is. Mme de Gomez regényciklusának stílusa, mint előbb említettük, egy letűnő stílusiránynak késői képviselője. Bár tónusa a maga korában alapjában választékos, könnyed és megragadó volt, gondolatainak finomsága, a helyzetek írói érdekessége gyakran fullad el a modorosságtól dagályossá váló stílus útvesztőjében. Ennélfogva Mikes stílusa is egyenetlen. „A gondolat és ruhája már nem együtt születnek; ez úgy van amarra ráigazítva. Mindenütt megvan jó, magyaros, folyó, tiszta értelmes nyelve, de semmivel sem több. Idegen gondolatoknak, idegen érzéseknek nem oly kész tolmácsa: halványabb, színtelenebb.” — állapítja meg Beöthy, s hozzá teszi, „... stylje messze marad frissességben és változatosságban a Levelekétől, s az eredetinek disztétől és méltóságától is.” (BpSz 1880, 238.) S valóban, a levélíró Mikes mondatfűzésének szabatos kereksege, rövideksege, gondolataihoz igazodó szabad, egyenes folyása, természetes egyszerűsége itt sokszor feloldódik, bonyolódik, mesterkétebbé válik; megszokott ízes-zamatos stílusa ernyedtebb, s jóllehet keresi saját hangját, küszködik a gallicizmusokkal, köti a fordítás. Az igényes stílaris teljesítmény ellenére a fordítás nyelvi értéke alatta marad a fiktív és misszilis levelek nyelvi sokszínűségének, gazdag és természetes stílusának.

Mindez nem csorbítja Mikes munkájának stílustörténeti jelentőségét s az átdolgozás értékét, amelyet Király György joggal tart Mikes legjobban sikerült fordításának (1912, 22). A *Mulatságos napok* az első jelentkezése annak a hazai fordítói gyakorlatnak, mely az eredeti epikus műnek nemcsak a nyelvét, hanem a szereplőit, helyszínét, cselekményét is „megmagyarosítja”, amint azt Mikes után nemcsak Faludi Ferenc, de még Kazinczy és Kisfaludy Károly is tette. Az író eljárása egyébként összhangban állt a közép-európai fordításirodalom általában jellemző írói-fordítói módszerével, a regényes széppróza fejlődési tendenciájával.

A 18. század derekán átültetett *Mulatságos napok* tematikai és fejlődéstörténeti szempontból a 17. századi magyar regényes barokk próza elszórt darabjaihoz, Fortunátus (1651) és a szép Magelona (1676) históriájához, az antik szerelmi regény szerkezetét követő fordítás- emlékekhez kapcsolható. Igaz, hogy Haller János antik lovagregényeinek fordítása után a szépprózának ez a fejletlen ága elsorvadt, irodalmi hagyománya szinte megszakadt, s a műfaj a 18. században annyira visszaesett, hogy a kezdetleges szépprózai törekvések a század utolsó harmadában Kónyi János prózairói gyakorlatában alig-alig válnak el a hagyományos ponyvai olvasmányoktól.

Mikes még ezzel az európai viszonylatban késeinek számító kalandregény fordításával is szinte egyedül áll a magyar felvilágosodás küszöbéig, kiemel-

kedő színvonalú fordítói teljesítményével, stílusával és öntudatos stilisztikai gyakorlatával. Csak az államregény kalandos formája, a Télmaque (Fénelon) készült el Haller László (1755) tolmácsolásában; Mészáros Kártigám-ja később, 1772-ben jelent meg. Faludi Téli éjtszakák c. gyűjteményében található, az elbeszéléssé sűrített — szinte középkori szellemű — lovagregény emlékeit felidézõ novellák még később (1787) láttak napvilágot. A hősi regénytípusok nálunk sokáig éltek, a Szigvártok, Kártigámok, Kassandrák, Telamon királyfiak és ponthói fejedelemasszonyok szívós életűek voltak. De ezek az avult „románok” is — az elszórtan és késõn jelentkező korszerűbb regények mellett — a nyelv és kultúra megújhodását, a regény műfajának megteremtését, s végsõ fokon az eredetiség útját egyengették a magyar irodalomban. Ehhez kell mérnünk és ilyen szemzõgbõl kell megítélnünk a rodostói fordítónak még egy hosszú évszázadig kéziratban maradt szépirodalmi munkáját, amely egyébként már a századforduló táján ismertté vált Kulcsár István környezetében. (Vö. Császár E. A magyar regény története. Bp. 1939, 33; György Lajos: A magyar regény elõzményei. Bp. 1941, 206, 409; Wéber Antal: A magyar regény kezdetei. Bp. 1959. Baróti Dezsõ: A XVIII. század ízlésérõl. A PIM Évkönyve 1960—1961. Bp. 1961, 34—35.)

Jellemzõ Gomezné „antik” irodalmiságára, hogy hamar ponyvára kerül; nálunk még a 19. század elején is három prózai „széphistória” jelenik meg tõle. Már önmük magán hordja a népszerű ízlés bélyegét: Gróf Szálmonyi és Mairauthi Izabella históriája (1806), Negalissa, Anglia Ország hertzegnéjének históriája (1807) és Etelred, Anglia Ország királyának történettyei (1814).

A Keresztnek királyi uttya 1747.

Mikes ezt írja kéziratáról rokonainak írott levelében: *Egy Könyvet is küldök Ôtsem Uramnak ha lehet, a'keresztirõl beszél, a Könyvnek hasznos voltát maga megmondja az údvezitõ. [Bévezetõ.] az én ítéletem szerént méltó, hogy ki nyomtassák, az elsõ Auctora Spanyol Jesuita volt, azután Franciára fordították, a'Franciából Székely Nyelvre. (Másolatból. Huszár (Boér) Józsefnek. Rodoszo, 25. Martý 1760 — Mikes ÕM I, 315.)*

A Keresztnek királyi uttya c. fordítás eredetijének szerzõje D. Benoit Van Haeften (v. Haften). Életérõl kevés adatunk van. 1627-ben a spanyol fennhatóság alatti Barbantban lépett be az afflighemi bencés rendbe, amelynek késõbb apátja lett. Tehát nem jezsuita volt, ahogy Mikes tévesen említi. Meghalt 1648-ban.

Franciaországi tanulmányutam idején (1962) a troyes-i Városi könyvtárban Van Haften két mûvére akadtam rá; egyik: 5654. Schola cordis sine aversi à Deo cordis ad eundem reductio, et instructio. Auctore D. Benedicto Haefteno Ultraiectino . . . — Antverpiae, apud Joannem M. et H. V. 1635, Pet. in-8°. (Titre-front. gravé.)

A másik, a Mikes-fordítás 1655-i francia kiadása: 5798. Le Chemin Royal de la Croix, composé par Dom Benoit Haeften d'Utrecht . . . Traduit de Latin en Français . . . par le R. P. Didace . . . Enrichy de quarante Figures en Taille douce. — Paris, Florentin Lambert, 1655. In-8. 564 p. (Front. et Pl. grav.) Table. — (Ebbõl a kiadásból dolgoztam.)

A bencés szerzetes latin nyelvű mûve: Regia via crucis. Auctore D. Benedicto Haefteno Ultraiectino, 1635, Antwerpen. Ez a mû igen népszerű volt és

számos kiadást ért meg. Népszerűségéhez az egyes fejezetek (48-ból 40) utáni illusztrációk, a világhírű Plantin cég barokk ornamentikájú szép metszetei is hozzájárultak. Lefordították németre és franciára. A második francia kiadás 1667-ben jelent meg: *Le chemin royal de la croix. Revuë et corrigée de nouveau. Traduit de Latin en Français par le R. P. Didac, Religieux de l'Observance de S. François.* 1667, 564 p. (Filmmásolata az MTAK mft-ban: A. 634/II. Didac.) A 2. kiadás lényegében megegyezik az elsővel, lapszámuk is azonos. Ezek közül való Mikes forrása.

A fordítás eredetijét Dézsi Lajos ismertette a Budapesti Philológiai Társaság 1904 május 4-én tartott felolvasó ülésén (ItK 1904, 182–87). Az Abafi cikkekben bemutatott kézirat-másolat (vö. a kézirat sorsáról mondottakat a jegyzetek bevezető részében) szövege alapján dolgozott, de a másolatot nem látta, mert amint Gragger Róbert írja, a munka „melyet Abafi ismertetett, újabban ismét lappang; legalább Dézsi nem akadt rá” (Uránia 1908, 252).

Dézsi az 1635-ben megjelent latin őskiadást használta; s mivel a francia fordítás kiadásához nem jutott hozzá, annak csak címét „Le chemin royal de la croix, in 8” említette a párizsi Aubouin-Emery-Clouzier cég 1688-i hirdetéséből.

„Philológiai vagy nyelvi ösmertetéshez természetesen a francia szöveg elengedhetetlen kellék, de annak megállapításához, hogy Mikes csakugyan ezt fordította, a latin szöveg is elég. Különböznél is nagyobb eltérések, a mennyire a rendelkezésünkre álló magyar szöveg alapján meghatározhattuk, nem fordulnak elő.” Majd az Abafi által közölt magyar szövegre hivatkozva így folytatja: „Ebből megállapíthatjuk, hogy Mikes elhagyta az előszóbeli az illusztrálásra vonatkozó részt, (a képek, az előszó szerint, a keresztől való borzadás csökkentése és gyönyörködtetés végett adattak hozzá) s a könyvek (I–III.) élén álló verses argumentumokat.” (I. m. 183.)

Dézsi vizsgálódásának eredményeit Király György erősítette meg kezében az 1667-i második francia kiadással. „Mint a latin eredetiben, itt is megvannak az illusztrációkra vonatkozó részek, továbbá a könyvek élén a verses összefoglalások, melyeket Mikes elhagyott.” (EPhK 1912, 26.) Szigeti József tanulmánya (NyIK VI. Kolozsvár 1962, I, 175–80) alátámasztja Dézsi és Király véleményét. Saját kutatásaink is támogatják észrevételeiket.

A legendaszerű elbeszélő munka jellegzetes barokk alkotás. Éppen legenda formájánál fogva rokon a szépirodalommal. Meséje is színes-misztikus barokk szövéssű; az előadást a természet életéből vett szép költői képek gazdagítják. A kegyes-vallásos témát Mikes szándékosan fűszerezi érdekes betétekkel: *azért is hintettem el. helyel. helyel. holmi. kedvre indító dolgokat., hogy egy kevesé meg vidámitassam az olvasót.*

Íme a tartalmi mag: egy özvegy nemes embernek három leánya van, Staurophila, a legnagyobb és legelmésőbb, valamint húgai, Hilaria és Honoria. A három név jelképesen természeti hajlamaikat fejezi ki (Staurophila a. m. keresztszerető, stb.). A leányok tavasszal egy falusi majorba indulnak. A kirándulás közben Staurophila elválílik a másik kettőtől, hogy betérjen egy magános kápolnába. De eltéved, s az elcsüggedt leányt a Krisztus képében megjelenő ifjú a helyes útra vezeti, s megtanítja a „kereszt királyi útján” járni. A siralmas zárandoklás leírásából, Krisztus és a leány párbeszédéből áll a 3 könyv. Az előadás fonalát csak egy epizód szakítja meg, a menyország kapujáig jutó kegyes leány sikertelen kísérlete, hogy húgait rábeszélje Krisztus követésére.

Az elbeszélés szövegét helyenként versek élénkítik. Mindjárt a mű elején egy idézet található Vergilius Georgiconjából (II. 328, 330—1). Az I. könyv 5. fejezetében Jacopone, Stabat mater kezdetű sequentiájából van egy módosított idézet. Seneca, Thyestes c. tragédiájából is van egy részlet az I. k. 12. fejezetében. Több Ovidiustól és Horatiustól idézett strófa is van benne. Staurophilának a könyv végén álló testamentuma, amely egy mennyből aláhullott frásos-intés, Haeftennél 15 distichon, a francia fordításban és Mikesnél kétszer annyira, 60 rímes sorra terjed.

Jellemző, hogy a latin eredetinek dagályos stílusán is tútesz a francia fordítás. Ez utóbbi ismerete nélkül Dézsi arra is gondolt, hogy pl. egyes verses toldások és bővítések esetleg Mikestől erednek; Király azonban rámutatott, hogy ezek a francia fordító kezét terhelik. Úgy látszik, hogy Mikes a verses szöveget nehezebben tudta követni, ahol lehetett, egyszerűsített, anélkül azonban, hogy a mesterkéeltségtől szabadulni tudna (vö. Király, 1912, 27). De előtör személyes hangja, ahol a sorokat magára is érti, mint a Seneca-idézetben: keresse más nagyságát vagy az udvari méltóságot — *Én akarok venni, kis lako helyemben./ / távul mindenektől, részt a bölcsességben, . . . Őt az esztendőknék, szemlélem forgásit./ / és tsendesen várom. magam öregségüt.* Ráil-
lenek a sorok: *ugy temetnek el mint, idegen remelét.* S ha egy kis szenvedésért, búért panaszkodnak mások, Mikes sorsa beleillik a II. k. 10. fejezetének végén található sorokba: *vagyoné nagyobb kinn, mint melyet szenvedünk./ / de a még nehezeb. hogy nincs reménségünk.* Az ilyen fajta „műfordítások” arra vallanak, hogy verseiben és verses fordításaiban Mikes prózai író, még akkor is, ha egyes részletek személyes átélés hatása alatt születtek. Caupán *Leveleiben* avatja költőivé írói képzelete és személyes hangú lírája. Egyébként Mikes a fordítások számos versrészletet elhagyott; ezeket tárgyi jegyzetekben megjelöltük.

A könyv szándékosan választott dialógus formája élénkíti a barokk pátoszszal terhelt, dagályos előadást. A három könyvre tagolt mű közel ötven fejezete a szerkezet gondolatserkentő célzatát szolgálja: *abizonyos hogy az ilyen beszélgetéseket nagyobb kedveséggel lehet olvasni, mint sem az olyan könyveket, a melyekben adolgom egy más után folyvást mennek . . .* írja Mikes a bevezetőben. Azt is megmondja, hogy a dialógus alkalmazásában a kiváló auctorokat: Szent Ágostont, Chrysostomust és Nagy Szent Gergelyt követi. A jó példákkal való intés, oktatás hangoztatása, az olvasásban a jó útítársak (kalauz) megválasztásának igénye mellett rendkívül fontos az, amit Mikes a szerző mellett a mű stílusával kapcsolatosan kifejt.

*A mi pedig ennek a munkának a stílusát illeti az egy néhány féle. — s ezt meg is okolja: annak úgy is kellett lenni; mert noha mind a találmány, mind a rend töllem legyen. mind azon által sok helyen fel tettem, a szent Irásnak. a régi. és a mostani auctoroknak szavait. és értelmes mondásit. — Ezek tolmácsolása önállóságra vall: nem tettem ki ezeket az értelmes mondásokat. tsak nyersen. és külön külön. mivel igen szárazok lettenek volna. hanem esze foglaltam. és kötöttem őket, gyakorta adván azokhoz magamtól. Az auctorok követése, idézése, fordítása, átdolgozása, helyenkénti összegyúrása stíláriis nehézségeket okozott: ha sokan sokat irnak egy féle dologrol., valo hogy különböző stílusal kel annak lenni. de nem különböző hittel. Íme a szerző és fordító tudatossága: eszméi egy-
ség, de a stílus és stílusváltás szabadsága, különféle stílusárnyalatok alkalm-*

zásának szükségessége és célszerűsége. Mindez Mikes írói tevékenysége és tudatosodása szemszögéből nem mellőzhető tényező.

Mikes az életből s a polgári foglalkozások köréből vett példákat, szóláshasonlatokat egyszerű nyelvezettel, bő szókincssel és szemléletes stílusban ülteti át magyarra. Stílusát képletes bibliai idézetek tarkítják. A dialógusokat az élőbeszéd frissességével törekszik gördülékennyé, eleven párbeszéddé tenni. A hosszadalmas fejezeteket megrövidíti, a terjengős részleteket összevonja vagy elhagyja.

Íme a könyv néhány motívuma vagy gondolata, amely Mikes *Leveleskönyvében* is föllelhető: a keresztet hordozni kell és nem kell abban válogatni, a természet és a szokás hatalma, Ádám vétke, a restség ostorozása, prédikátorné, a gazdagok, nemesek bírálata, forgandó szerencse, az isteni rendelés, Jónás és a cethal, az emberek változók s csak a jelenvalót óhajtják, Eszter története, a munkás ember élete, Krózus és Cyrus stb. A keresztviseléssel kapcsolatos fordulatok többször ismétlődnek a *Leveleskönyvben*, s előfordulnak a misszilis levelekben is (1760, 1761).

Mikes fordítása 1760-ig Rodostón maradt, majd erdélyi családi levéltárakba került, s századunkig lappangott. Idehaza napvilágot látott Haeften művének egy későbbi magyar fordítása egy pálos szerzetes tollából, Jenői Márton, Pest. Haefstinus B. a Keresztnek közönséges útja. 1772. (A. D. 1359. EK.) — 1635. Antwerpen. v H: Collig. György Dániel: A. D. 4rét 652. Assertationes et universa philosophia. II. tagja. EK. Dézsi véleményét (ItK 1904, 187) teljes mértékben osztjuk; ez a fordítás nyelvi tekintetben mögötte marad Mikes munkájának.

Keresztényi Gondolatok 1747.

Az anonim francia mű eredeti szerzője Etienne-François Vernage (1652—1723). Párizsban született, anyja Marie Bretonneau; atyja parlamenti ügyész volt. Szüleinek halála után 1668-ban fiatalabb testvéreivel együtt (akik közül egy ügyvéd, egy orvos, három szerzetes lett) anyai nagybátyjához került, aki a collège de Ponroise igazgatója (principal) volt. M. Bretonneau fiatal rokonát a könyvek szeretetére nevelte. Vernage teológiai tanulmányait a Sorbonne-on, szemináriumi éveit az oratoriánusoknál (les pères de l'Oratoire de N. D. des Vertus) fejezte be. P. de Saint-Pé irányításával az egyháztudományba mélyedt el. 1678-tól haláláig a S. Nicolas des Champs parókián élt, s folytatta tudós tevékenységét. Kevés javaiból jótékonykodott, védelmébe vette a szerencsétleneket és a szegényeket, de mindig visszatásította a neki felkínált egyházi javadalmakat. A S. Jean en Grève plébánián működő egyik paptársával, M. Raveauval, megalapította a Temple falai mögött a „bűnbánó lányok” otthonát (l'établissement des Filles repenties, dites du Sauveur), amelynek egy ideig gondját viselte. Halála után csak rendkívül gazdag gyűjtéménye maradt hátra. Morériszerint könyvtára volt minden gazdagsága: értékét 1500 livres-re becsülték. Más ingóságainak értéke viszont alig tett ki 30 livres-t.

Vernage írói munkásságának jellemzésére erkölcsnevelő művei közül megemlíthjük a következőket:

Nouvelles réflexions, ou sentences et maximes morales et pratiques, dédiées à Madame de Maintenon. Seconde édition. Paris, 1691. In-12°. (A Djet 17^e

Vernace [!] címszava szerint a Mme de Maintenon-nak ajánlott első kiadás: *Nouvelles réflexions et maximes politiques*. Lyon, Amaury, 1690; továbbiak: P. M. Guérant 1691; P. 1694.)

Traité de la vie parfaite selon les regles et l'esprit du Christianisme . . . par M. de Vernage. Paris, Denys Du Puis, 1698. In-12. *Traité de la charité selon S. Paul*. Paris, 1711. In-12. (1712-ben hozzácsatolták M. Paccori v. Paocry *Traité de la loi nouvelle . . .* c. írását, s ezért egyesek az előbbi traktátust az utóbbi szerzőnek tulajdonítják. A Bibl Troyes katalógusa ugyanakkor az *Abrégé de la Loy nouvelle . . .* 1727-es párizsi anonym — Par. M.***-kiadást az említett két szerző közös munkájaként tünteti fel.)

Vernage, Pensées chrétiennes . . . c. műve 1713-ban névtelenül jelent meg a párizsi Despre kiadónál. Az 1714-es és 1720-as kiadást az előszó szerint („En donnant donc ces Pensées Chrétiennes au Public sous une forme toute nouvelle, on a pour but . . .”) már új formában jelentették meg. Moréri szerint is több kiadása volt az ismert munkának, egyet meg is jelöl (chez Desprez à Paris), de évszám nélkül: „C'est un in-18 de 323 p., en y comprenant la Regle chrétienne et les Réflexions consolantes sur le travail, qui n'étoient point dans la première éd.” A BN CatGen-ban Vernage neve címszóként nem fordul elő. Az Auteur et anonymes kartotékfiókban könyvének csak egy kiadása található: *Pensées chrétiennes tirées de l'écriture sainte et des saints Pères*. Pour tous les jours du mois. Par Mr. E.—F. Vernage, Prêtre. A Paris, G.Desprez, se vend à Maestricht, chez L. Bertus, 1714. In-18. VI-439 p. (A végén csak: *De la pureté des mœurs, que demande le Christianisme*, 424—436.)

Troyes könyvtárában van egy későbbi kiadás (jelzete: 6364): *Pensées Chrétiennes . . .* par l'abbé E.—F. de Vernage. Paris, Guillaume Desprez et Jean Desessartz, 1720. In-18. 328 p. (Alapszövege 322 p. + Privilege et Table. — A függelék rész (249—322) erősen bővített; 249—256: *De la pureté . . .*; 256—258: *Priere*; 258—267: *Regle de conduite chrétienne*; 268—317: *Reflexions chrétiennes* (vagyis *Reflexions sur le Travail et sur la Pauvreté*); 317—322: *Devoirs des Peres et des Meres et des Enfants; Priere à la sainte Croix*.) Ezt a kiadást használtuk, szövegét összevetve az előbbivel.

A *Gondolatok* forrását szintén Dézsi állapította meg (ItK 1904, 187—91). Vernage francia kiadása ugyan nem volt a kezében, hanem a *Pensées chrétiennes*-nek egy 1717-i kiadása alapján készült latin fordítás, *Cogitationes Christianae* (EK A. 8. kézirat). „Hogy azzal a művel van dolgunk, melyet Mikes is fordított, kétségtelen. Csakhogy itt is tekintetbe veendő az, hogy Mikes francia szöveget fordított, nem latint s olyan eltérések is vannak, melyekből következtethetjük, hogy nem egy kiadást használt a latin és magyar fordító.” (I. m. 188.) Vernage szerzőségét Király is megerősítette, Mikes fordításának „eredetije Vernage abbé Pensées chrétiennes című műve 1713-ból. (Előttem az 1718-i kiadás volt).” (EPHk 1912, 26.)

Hogy pontosan melyik kiadást használta Mikes, még nem sikerült megállapítanunk. Dézsi egy 1713-as, egy 1713—1715 közötti és egy 1717-es kiadásról beszél, de ezeket nem látta. Király kettőt említ: az első 1713-ból, s egyet 1718-ból, mely utóbbi kezében is volt. Mint előbb említettük, magunk két kiadást ismerünk: az 1714-es és 1720-ast. E kettő szövege lényegében egyező, leszámítva a függelékben jelzett eltérést. (A tárgyi jegyzetekben a kézirat és az 1720-i kiadás között megállapított eltérések az 1714-i kiadásra is vonat-

koznak.) A „Préface” (1714 és 1720) nincs lefordítva. Mikes a tartalomjegyzéket sem fordította le. A fordítás és a kiadás között az első fejezetekben bizonyos fokú szövegátcsoportosítás tapasztalható; eltérések vannak a lapszéli utalásokban is. Lehet, hogy van olyan kiadás is, melynek szövege megegyezik a kézirattal. Mindez arra vall, hogy Mikes kezében másik kiadás lehetett, de hogy melyik, azt más kiadások hozzáférhetetlensége miatt még nem tudtuk kideríteni.

Annyi bizonyos, hogy e kézirat függelék része, amelyet — alapos vizsgálatok hiányában, Abafi nyomán egy ideig részben Mikes eredeti írásainak, másrészt a könyvtől idegen anyagnak tartottak, megtalálható egyes francia kiadásokban is. Már Dézsi kimutatta az említett latin fordítás segítségével, hogy ezek is fordítások (ItK 1904, 190). Sorrendben: *Hogy Micsoda tiszta Szokásokat kíván a kereszténység* — ami után ez áll: vége. Ezután folytatólag, de új levélen következik az *Imádság*. — *Az Életnek rendéről*. — *Salve Regina* és *Ave Maris Stella*. — *A szó hordásról*. Abafi e függelék eredetének megítélésében még teljes bizonytalanságban volt (1878, 122, 130—137). Dézsi kiigazítja Abafit, de egy ponton még ő is bizonytalan. *Az Életnek rendéről*. c. rész annyira eltért a latin fordítás, *Cogitationes Regulae ordinationis Christianae* szövegétől, hogy a kettőt nem azonosíthatta. S mivel más művekben (pl. Dangles B., *Particuliere conduite asseurée à la perfection*. Paris 1638) is talált ilyenféle rendtartást, úgy vélte, hogy Mikes fordítása valamely más munkából való. Király azonban rámutatott (EPhK 1912, 26), hogy *Az Életnek rendéről*. c. fordítás is megvan a francia kiadás 258. lapján (1718): *Regle de conduite chrétienne* címen. „Megjegyzendő azonban — írja —, hogy ez Mikes legszabadabb fordítása, csak az ideát és egy pár adatát használja föl, beosztása is annyira más, hogy párhuzamba teljesen lehetetlen állítani a kettőt.” Ez a rész a Moréy által idézett egyik későbbi kiadás szerint nem volt meg az első kiadásban. Mivel az 1714-i kiadásban sem találtuk, a Mikes által használt kiadás az 1717-es (vagy 1718-as) lehet.

A *Salve Regina* és *Ave Maris Stella*.-ról részletesen szólunk a tárgyi jegyzetekben is, ezért itt csak bibliográfiát adunk. E versekről írtak Abafi L. PTL 1878, 3. sz. — Schwarzenberg J. Egyetértés 1891, 128. sz. — Kardos A. FővLapok 1891 máj. 14. — Kovács Gyárfás: Zágoni Mikes Kelemen és a „Salve Regina”. Közművelődés (Gyulafehérvár) 1891, 23. sz. 179—180. — Spinoza, dr. [Mátrai Ernő]: Mikes Kelemen mint költő. BpHirlap 1891, 141. sz.

A szó hordásról. c. befejező részről Abafi úgy vélte, hogy ez teljesen eltér attól, amit Mikes a *Kalauz* első átdolgozásában a negyedik szakasz 11. részében előad *Az szó hordásról*. „Mi nem tartjuk a kettőt egymástól teljesen eltérőnek” — írja Dézsi (i. h. 191). Az elmélkedés mindegyikben azzal kezdődik, hogy a szóhordás veszekedést, zenebonát támaszt. A *Kalauz* (1724/44) szerzője röviden int e vétek elkerülésére, azután bibliai helyekre hivatkozik, s végül egy szóhordó felszólásról szóló példával zárja. Mikes pedig a *Gondolatok* függelékének szövegében mintha saját gondolatait írná le, a szóhordás káros voltát fejtegeti; több példát is említ, de az „egy szóhordó” és egy „emberséges ember” bölcs válaszának előadása egyezik. A *Gondolatokban* levő kidolgozás a *Kalauzban* foglaltakhoz viszonyítva teljesen szabad, egyéni előadás. Dézsinek az a nézete, hogy nem mondhatjuk a „Szóhordást sem Mikes teljesen önálló munkájának: ha eredeti műve is, de felhasználta hozzá az Ifjak kalau-

zának erről szóló fejezetét, átdolgozta, kibővítette azt.” — kissé módosítandó Mikes eredetisége javára.

A *Gondolatok* elmélkedő jellegű munka. Tartalma sokban emlékeztet Bod Péter Szent Hilariusának „kegyességre serkentő” elegyes dolgaira. Fejezetei nem tudós célzatú polémikus teológiai traktátusok; arra valók, hogy az elmélkedések ismert három „puncta”ja szerint az olvasó egyéni vallásos érzésvilágát a jámbor célzatnak megfelelően hangolják. Nem annyira értelmi érvekkel, inkább hangulati elemekkel, „szívhez szóló” gondolatokkal buzdítanak. Vernage kedveli az életből vett példákat, kiaknazza a bibliát, nagy erudícióval idézi az auctorokat, hivatkozik filozófusokra. Stílusa egyszerű, de jól kidolgozott. A szépirodalommal érintkező meditációs irodalomnak ezek a 17. századi és 18. század eleji emlékei teret nyitottak a képzeletnek; íróik helyenként a költői próza motívumait is fölhasználták. Jellemző példája ennek a 6. fejezetben a pokol leírása.

Az áttekinthető, világos szerkezetű munka minden fejezete három, római számmal jelzett, viszonylag rövid részből áll. Az egyes témák sokfelé ágaznak, az emberi tekéntetről, az idővel való élésről, a jó példaadásról, a hitről, az embernek végéről, a halálról, az ítéletről, a paradicsomról, a penitenciatartásról, a szenvedésről, az alamizsnáról, az isteni akarattal való „megegyezés”-ről s más hasonló üdvös gondolatokról szólnak. Ebben rokon az alább következő *Tükör* tematikájával.

Megemlítünk néhány motívumot és gondolat-párhuzamot, amelyek Mikes *Leveleskönyvében* is előfordulnak. Ilyenek pl. az olvasás módjáról, a leányok oktatásáról és neveléséről, a szülők példaadásáról, a világi „hejában való-ság”-ról, kié lesz, amit gyűjtöttél, „nagy bűnösök vagyunk” sztereotíp szólam-ról, a hasznos időtöltésről stb. szóló részletek; továbbá Noé bárkája, a sátorlakó zsidók, a kegyelem, az isteni akarat és rendelés, a gondviselés, Ádám vétke, stb.

A könyv szerzőjének életszemléletét Mikes megtoldja puritán fölfogásával, amikor a női természettel annyit foglalkozó rodostói levélíró ilyen passzusokat ír bele a fordításba: *az asszonyok tisztességes öltözettel, szemérmeteséggel, és jozan-sággal ékesítsék magokat, és nem fodoritot hajjal, aranyal, gyöngyökkel, vagy drága öltözetekkel, . . . De a világi, szerelmi költészet darabjai, a Mikes által kedvelt, csipős anekdotikus részletek, mint az öreg emberek kalendáriuma, a „gálans mennykő” és más pikáns kuriozumok és asszonycsúfoló diákénekek itt keményen elítéltetnek: arosz példa ahalálnak illattya ahalálra, a komédiák, vendégségek, tántzok, tisztátalan versek, rozsz könyvek, énekek, szemérmellen-ségek, mind ezek véghetetlen vékkeit okoznak, . . . L. a jegyzeteket is.*

A *Gondolatok* forrása Rákóczi rodostói könyvtárából való; vö. Király, EPhK 1912, 26; Zolnai, 1926, 27; 109. sz.

A Pensées chrétiennes . . . -típusú munkák elterjedtnek mondhatók a francia klasszicizmus egyházi irodalmában. A szigorú előírásoknak nem mindegyik felelt meg, s ezért Patouillet a Pensées chrétiennes c. alatt (III, 224) három janzenista szellemű művet is indexre tett (Zolnai, 1937, 21). Anonym kiadásuk gyakori, pl. Pensées chrestiennes d'une ame qui parle a Dieu, Sur des sujets tres-importants où Ceux qui cherchent Dieu sincerement pourront trouver dequoy s'instruire des plus grandes veritez. Paris chez Fr. Muguet 1684. Említ-hetünk egy másik, kiváló stílusáról jól ismert szerzőtől is egy ilyen c. munkát:

Pensées chrétiennes pour tous les jours du mois, par le Père Dominique Bouhours, Jésuite. Nouv. Éd. augmentée. Paris, Sebastien Mabre-Cramoisy, 1684. In-24°. (Korábbi kiadása 1669; 1672) Számatalan kiadása volt, németre, angolra, sőt görögre és törökre is lefordították. Bouhours (1628–1702) könyvének van egy magyar kivonata Kereskényi Ádám-tól (Buda 1763). Latinra egy magyar író, Belnay György Alajos fordította le 1805-ben.

Még jobban mutatja a hazaiak érdeklődését az a tény, hogy Mikessel csaknem egyidőben egy magyar pálos latinra fordította le Vernage művét: *Cogitationes Christianae extractae e scriptura sacra ac sanctis Patribus, pro omnibus diebus mensis*. EK. A. 8. kézirat. A címben tovább az áll, hogy franciából latinra fordított munka, s Nagyszombaton nyomtatott ki. (Per quemdam Sacerdotem almae provinciae Ungaricae, ordinis S. Pauli primi Ermitae e Gallico latinitati donatae, ac Senecae Aenaei [Annaei] textibus adauctae. Et pro utilitate publica cum licentia superiorum recusae Anno 1746. Tyrnaviae Typis Acad. Soc. Jesu.) A bibliográfiákban azonban a jelzett nyomtatott műnek már Dézsi sem akadt a nyomára, s ezért föltételezte, hogy a sajtókész kézirat valamilyen okból sohasem jött ki nyomtatásban (ItK 1904, 187). A fenti próbálkozásokat tekintve megállapítható, hogy Mikes teljesítménye nyelvi és stílárius szempontból felülmúlja az ismert hazai vállalkozásokat.

A Kristus Jézus Életének Historiaja 1748.

Az eredeti szerző Nicolas (Letourneux) Le Tourneux (1640–1686) jeles ékesszóló, teológus és író. Szegény sorsú roueni család gyermeke volt; Pierre Thomas du Fossé (maître des comptes à Rouen) családja segítségével került Párizsba a jezsuiták kollégiumába. Filozófiai tanulmányait befejezve, a Collège des Grassins-ból visszatért szülővárosába. Alig múlt 22 éves s már vikáriusként működött egy roueni parókián; korán kitűnt prédikációival. 1675-ben megnyerte az Académie française pályadíját. Néhány év múlva újra a fővárosba ment; a Saint-Chapelle-ban javadalmat, a királytól pedig járadékot nyert. Szoros szálak fűzték a Port-Royal-hoz, s ezért kellemetlenségei voltak. Kerülte a nyilvános szereplést, a janzenisták által kedvelt magányra vágyott. Amikor Lemaitre de Sacy ösztönzésére újra megjelent a szószéken, nagy hallgatótábora volt. Michaud állítása szerint XIV. Lajos egyszer megkérdezte Boileaut, „hogyi ki az a Letourneux nevű fölkapott szónok, akit mindenki hallgat”? A költő így felelt: „Sir, Votre Majesté sait qu'on court toujours à la nouveauté; c'est un prédicateur qui pêche l'Évangile. Quand il monte en chaire, il fait si peur par sa laideur qu'on voudrait l'en voir sortir; et quand il a commencé à parler, on craint qu'il n'en sorte.” A párizsi évek után már híres szónokként vonult vissza le Maine-be; Villiers-sur-Fère prieur-je lett, s Tardinois-ban kolostori perjeli teendőkkel töltötte utolsó éveit. Párizsban halt meg.

Le Tourneux sokoldalú munkásságának és műveltségének jellemzésére megemlítjük főbb műveit, azokat, amelyeket a párizsi BN CatGen Tome XCVI, 1929 alapján kézbe vettünk. Írói álneve: Saint-Catherine.

Discours qui a remporté le prix d'éloquence, par le jugement de l'Académie française, en l'année 1675, sur le sujet donné par feu M. de Balzac: Martha, Martha, solicita es . . . [Signé: Le Tourneux.] Paris, P. Le Petit, 1675. In-4°.

Conduite chrétienne, tirée de l'Écriture Sainte et des Pères de l'Église touchant la confession et la sainte communion . . . [Par l'abbé N. Le Tourneux.] Paris, H. Josset, 1675. In-16°.

Catéchisme de la pénitence. 1676. In-12°.

Dissertation sur l'autorité légitime des rois en matière de régale, par M. L. V. M. D. R. [Le Vayer, maître des requêtes et N. Le Tourneux.] Cologne, P. Marteau, 1682. In-12°.

Explication littérale des Épîtres de saint Paul à Philémon et aux Hébreux, avec une Préface générale sur toutes les Épîtres de ce saint . . . per M. de Ste C. [de sainte-Catherine] auteur de l'Épître aux Romains. Paris, Mille de Beaujeu, 1678—79. 2 parties en 1 vol. In-8°.

Lettres d'un ecclésiastique à quelques personnes de la Religion prétendue réformée, pour les exciter à rentrer dans l'Église catholique. 1686.

Számos más Explication, Instructions, Reflexions, Traité stb. c. fejtegetése és írása mellett ki kell emelnünk Traduction du bréviaire c. munkáját, amely „fut censurée par une sentence de l'official de Paris, du 10 avril 1688”; Arnauld vette védelmébe.

Legfőbb művét az Année chrétienne-t Rodostón is olvasták, vö. Zolnai, 1926, 24; 61. sz.

L'Année chrétienne, ou les Messes des . . . Paris, H. Josset, 1683—1701. 13 vol. In-12°. Vö. ezzel kapcsolatosan a Mikes ÖM II. kötetében az *Epistolák* . . . keletkezéstörténetére vonatkozó részben mondottakat. Megjegyzendő, hogy Le Tourneux nagy művét, a l'Année chrétienne kötetait Rómában XII. Ince alatt 1691. szept. 17-én elítélték. Több francia püspök és a szerző barátai is egyetértettek abban, hogy Le Tourneux tanai ugyanazok, mint Quesnel-éi. Az egyházkritika szerint janzenista szellemű műve sok pontatlanságot tartalmazott. Le Tourneux önmaga igazolására már korábban, 1686. május 19-én egy levelet bocsátott ki. Azt állította benne, hogy a Port-Royal-ba nem tért vissza mióta elhagyta ezt a házat, és hogy l'Année chrétienne-jében sem Voisin Missale-ját, sem pedig Mons Nouveau Testament (1667) fordítását nem használta. — Saint-Beuve külön fejezetet szentelt a Port-Royal történetében a fiatalon elhunyt híres abbénak. P. Th. du Fossé, az emlékiró, érdekes életrajzi vonatkozású jegyzeteket hagyott hátra barátjáról. (Vö. Michaud; Didot-Hoefer; Barbier, II, 713; Patouillet, I, 63; Moréri; Chandon—Delandine; továbbá P. Th. du Fossé, Mémoires. Rouen, 1878, t. III. — Th. Lebreton, Biographie rouennaise. Rouen, 1865. — Ph. Guilbert, Mémoires biographiques et littéraires. Rouen, 1812. — E. Frère, Manuel du Bibliographe normand. Rouen, 1858. — Zolnai B. A janzenizmus kutatása Közép-Európában. Kolozsvár 1944, I, 91, 101, 161. — Diet 17° 1954.)

Histoire de la vie de Nostre Seigneur Jésus-Christ. (Paris H. Josset, 1678. In-12°, pièces limin. 337 p. et table) — Le Tourneux szóban forgó műve névtelenül jelent meg. Van belőle két példány a párizsi BN-ban: Jelzete: A. 7121 és H. 15954. (Ez utóbbit használtuk.) A harmadik 1681-i kiadás már „revuë et corrigée”. Van kiadása 1684 és 1687-ből is. A hetedik kiadás 1699-ben jelent meg kisebb betűvel, kevesebb lapszámmal (Bruxelles, H. Flict. In-12 272 p. et table). Új javított kiadása 1702-ből való (Nouvelle éd. revuë et corrigée. Paris, E. Josset, In-12° 431 p.). A könyv népszerűségére vall, hogy még 1717, 1720, 1722 és 1737-ből is van kiadása.

Mikes fordításának francia forrását Király György állapította meg (EPHK 1912, 25). Király az 1678-i kiadásra hivatkozik. Véleményünk szerint is ez a kiadás a megfelelő. Ugyanis az összes fenti kiadásokat megvizsgálva úgy találjuk, hogy Mikes Elöljáró beszédjében levő lapszéli utalás: *aug. de ver. rel. 63. 16.* az 1737-es kiadásból hiányzik; míg az 1678, 1681, 1693 és 1702-es kiadásokban megvan. Ugyanakkor az Elöljáró beszéd végén található utalás: *cypr. de idol. van* az 1678-as, 1681-es, 1702-es és 1737-es kiadás Préface utolsó előtti lapján megvan: *Cyp. de idol. vanit.*, ellenben a mellette levő idézetrész a kéziratban: *quod est Christus. hoc erimus christiani. si christum fuerimus imitati.* már csak az 1678-as és 1737-es kiadásban áll: „Quod est Christus, hoc erimus Christiani, si Christum fuerimus imitati.” Az összevetés alapján az 1678-i kiadás a jó. Egyébként nagyobb szövegbeli eltérés nincs az egyes (1678, 1681, 1687) kiadások között; ezeknek pl. azonos a tipográfiája és lapszáma (337), bár a harmadik kiadástól már „revuë et corrigée” áll rajtuk. Úgy látszik, hogy az új, javított kiadásokban a korrekció nem tartalmi, hanem szinte kizárólag a központozással, helyesírással, a kis- és nagybetűk javításával kapcsolatos. Az 1699-i hetedik kiadás lapszáma kevesebb (272), de kisebb betűtípussal van szedve. A váltakozva előre vagy hátra tett Tábla is egyezik ezekben. A Préface az egyes kiadásokban is külön van számozva, mint Mikes kéziratában.

Az egész fordítás hűen követi a francia szöveget. A Préface elején maradt el csupán egy féloldalmi bekezdés; később alig néhány esetben fordul elő egy-két sornyi kihagyás vagy összevonás. Mikes többször elhagyta a margószélen a bibliai hivatkozást; ezeket a tárgyi jegyzetekben megjelöltük, ill. pótoltuk. Máskor a fordító helyesbítette vagy javította a margószéli (nyomdahibából adódó téves) utalásokat. Mikesnek erre a gondos fordítói eljárására is föl-hívtuk a figyelmet. Az 1678-as francia kiadásban a szöveg a 337. lapon ér véget. Az utána folyamatosan következő terjedelmes lapszámozás nélküli tárgy- és névmutatót Mikes elhagyta.

A könyv a négy evangélium alapján, helyenként szövegével íródott. Az öt részre bontott Elöljáró beszéd hosszasan tárgyalja a mű célzatát. A szerző szokás szerint hangsúlyozza, hogy semmi olyant nem mond, ami fel ne találhatnák az evangéliumban. Eltekintve az általános tilalomtól, mely a biblia népszerűsítését szigorú határok közé szorította, e munkát több propozíciója miatt a jezsuiták heretikusnak deklarálták (Zolnai, 1937, 21. — Patouillet, II, 206). Krisztus regényes életrajza nem volt népszerű a jezsuitáknál. Patouillet szerint (II, 205) az egész könyv a szerző téves elveit viszhangozza. Íme a túlbuzgó jezsuita megjegyzései az egyes passzusokra, pl. „hérésie formelle”, „dogme impie de Jansénius et de Quesnel”, „doctrine purement hérétique”. Patouillet egyebek között hangoztatja, hogy a „képmutató” Quesnel istentelen dogmáját propagálja Le Tourneux, mely szerint a zsidók nem ismerték a malasztot; az eretnektétellel szemben, a bibliára (Deut 30) és Szent Tamásra hivatkozik, igazolandó, hogy Isten elég lelki erőt adott az ószövetségi embereknek is a törvény megtartására és a megigazulásra (Zolnai, 1937, 31). E művet tehát a szentírás szövegének janzenista szellemű népszerűsítésének tekintették (Zolnai, 1924, 92; 1925, 32). Le Tourneux egy passzusa miatt — minden alap nélkül — deizmussal is megvádolták. (Sainte-Beuve, 1878, V, 233.)

A Le Tourneuxéhez hasonló életrajzi históriák olvasásakor szem előtt kell tartanunk, hogy a galileai halászból lett jámbor és „együgyű” evangélisták, akik koruk hellenizáló, nagyműveltségű elméihez képest tudatlanoknak számítanak, nem „életrajzírok”, hanem személytelen hangú krónikások. Az egyes evangéliumok sem rendszerbe foglalt, időrendi leírása Krisztus életének, hanem részben átéltnak állított (Máté, János), részben pedig hitelesnek tartott, állítólagos szemtanúktól hallott (Márk, Lukács) események egyszerű elbeszélése. Kronológiai szempontból csak Lukács és János evangéliuma említ egyes „külső” és „belső” időrendi adatokat, de ezeket sem tartják olyanoknak, hogy biztonsággal megállapíthatnák Jézus születésének évét vagy napját, nyilvános működésének feltüntetett idejét, halálának évét stb. Az evangélisták szűkszavúan írnak Krisztus életéről, csak bizonyos célzatosan kiválasztott dolgokat jegyeznek föl, azokat is legtöbbször a földrajzi, időbeli és egyéb körülmények és részletek hozzáadása nélkül, tárgyi sorrendben s nem kronológiai csoportosításban. A négy evangélium együttesen sem tartalmazza Krisztus összefüggő életrajzát. Ezek inkább amolyan mozaikok, melyek összerakva, s a különböző korok átlagszínvonalához igazodva, alkotják a középkor óta írt Krisztus-életrajzokat, megfelelő előjáró beszédek kíséretében. (Vö. Szörényi Andor: A Biblia világa. (Az Újszövetség) Bp. 1968, 74. Ld. még az Újszövetségi kortörténelem c. részt, Palesztina politikai története Jeruzsálem pusztulásáig, 98. l. Krisztus és a négy evangélium; Racionalista elméletek Jézusról és az evangéliumokról, 249. l. stb.)

A regényes Krisztus-életrajzok külön érdekessége az a mozaikszerűen kialakuló helyszínrajz, amely az egzotikus keleti tájak iránt egyre jobban érdeklődő XVII. századi olvasók figyelmét leköti, kíváncsiságát fölkelti. Képzeltében ott jár a jámbor olvasó Palesztina földjén, a keresztény mitológia szentföldjén. Izrael a színtere a messiás születésének és halálának. A földrajzi-hangulati aláfestést az irodalomnál ékeesebben aknázza ki a korabeli festészet. Galilea tartománya a félreeső Názáret városkával; a tájat olaj- és fügefák, nagylevelű örökzöld gránátalmafák, mandula- és citromfák, ciprusokkal tarkítva díszítik; a Tibériás tó lankás dombjaival, a galileai tengernek nevezett Genezáret tava, a Tábor hegy s a Jordán zöldelő völgye, derűs kerete az ismeretlen messiás életének, aki ezen a szelíd vidéken tanítja és példabeszédekkel oktatja a zsidó népet. Ezzel szemben Judea kopár és zord, délen a vad szakadékok közt háborgó Holt-tengerrel, terméketlen, sziklás hegyeivel, sivatagjával, Cedronnak sírokkal teleszórt komor völgyeivel, Sion városával, a pusztulásra ítélt Jeruzsálemmel, s a Golgotával... a visszautasított, keresztrefeszített Krisztus élete drámai eseményeinek bibliai színhelye. — A keresztény mitológia szent földjén lejátszódó események kiegészülnek a korabeli zsidó társadalom keresztmetszetével, de csak járulékosan, mellékesen. Az ilyen társadalomrajz már nem tartozik az efféle életrajzi históriák célkitűzései közé.

A könyv terjedelmes bevezetését az életrajz-história követi négy könyvben, népszerű előadásmodorban. Írója menti magát, hogy nem az evangéliumot akarta abban magyarázni, hanem igazán és híven előadni azokat a cselekedeteket, amelyeket leírtak az evangélisták; azokat pedig, fordítja Mikeš, *olyan stílussal, és expressióval akarták. le írni, a melyek leg alkalmasabbak legyenek. hogy a közönséges elméjük is meg érthessék.* Ez a „stílus és expressió” különös figyelmet érdemel francia szerzőjének kiváló adottsága folytán. A stí-

lus és kifejezés, az előadás hangjának tudatos megválasztása és célszerű alkalmazása, új kifejezési formák keresése s ehhez hasonló stílusekvék Mikes írói tudatának fejlődése szemszögből is értékelendők.

Íme néhány a jellegzetes tartalmi motívumok közül, (Ádám vétke, Krisztus varratlan köntöse, Péter a vízen jár, Jónás és a cethal, a zsidók vándorlása a pusztában, sátorlakás, a jeruzsálemi probatica tót felkavaró angyal és a beteg, az isteni rendelésben való teljes megnyugvás, a felmagasztal-meg-aláz gondolat-párhuzam stb.), amelyek a *Leveleskönyvben* is feltűnnek. Zolnai lehetségesnek tartja, hogy Le Tourneux olvasása, majd fordítása is megerősítette Mikest vallásos fatalizmusában.

Le Tourneux könyve megvolt Rákóczi könyvtárában. (Király, EPhK 1912, 25; Zolnai, 1926, 25; 66. sz.)

Az ellenreformáció vallásos propagandája szolgálatába állított Krisztus-életrajzok igen elterjedtek voltak az európai barokk irodalomban. Hosszú utóéletük volt, átnyúltak a francia klasszicizmus irodalmába, a XVII. és XVIII. század fordulóján túl is, mint Le Tourneux műve, vagy Calmet (*Historie de la vie et des miracles de Jésus-Christ, avec cartes et fig.* Paris, 1720. In-12°) könyve. Az ilyen témájú írások Magyarországon is divatban voltak. Illyés András (1637—1712) a székely származású erdélyi püspök még pozsonyi kanonok korában lefordította Nicolaus Avancinus német jezsuita *Vita et doctrina Jesu Christi* (1665) munkáját, A Krisztus Jézus élete és tudománya (Nagyszombat 1680) címmel. (RMK I. 1935.) A fordítás előszavában Illyés azt írja, hogy „minden renden lévő magyarul tudó keresztényeknek” akar szolgálni, s könyvét eszerint „alkalmaztatta”. (Magy Irod 1964, II, 423.) A Szent Benedek szerzetén levő tihanyi klostornak apátura, Vajda Sámuel, három kötetes kompilációját, A mi Urunk Jézus Krisztus életét, „melyet a négy Evangéliumból egyet tsinálván, rendbe szedett, és sok idvösséges Tanulásokkal meg-bővített”, Pozsonyban adták ki 1772-ben. A hosszú explikációkat édeskés-barokk-rokokó rézmetszetek szakítják meg.

Mikes munkája, a francia klasszicizmus irodalma egyháztörténeti vonatkozású alkotásának, világi író által véghezvitt fordítása, a hazai barokk vallásos irodalom hagyományaihoz kapcsolódik. A jeles francia stilisztika egyenletes, kidolgozott nyelvének és stílusának magyarra való átültetése Mikes részéről olyan erőfeszítés volt, mely meghaladta kortársai stílári eredményeit. A korabeli irodalmi nyelv állapota és Mikes egyéni írói nyelvnek fejlődése szempontjából is értékelendő ez a több mint két évszázadig kéziratba eltemetett fordítói-irodalmi teljesítmény.

A Valóságos Keresztényeknek Tüköre 1749.

A Mikes által lefordított mű francia szerzője Nicolas (Jacques) de Mélicques (1640?—1705). Moréri szerint 65 éves korában hunyt el; ennek alapján Mélicques születési éve kb. 1640-re tehető. A szerző életéről keveset tudunk. Moréri is csak annyit ír róla, hogy „écuyer, sieur de Saint-George, trésorier des menus plaisirs, etc.” S hogy ez a gentilhomme egy ismert jámbor könyv szerzője, amelynek címe: *Le caractère des vrais Chrétiens*.

Mélicques maga is jeles fordító volt. Kiadta Savonarola elmélkedéseit (*Méditations . . . Paris 1685. In-12°*) és a vulgáta alapján lefordított Zsoltárok

könyvét (Pseaumes de David en latin et en français. Paris 1705. In-8°); ismernek tőle különféle szövegeket, irodalmi és grammatikai jegyzeteket, melyeket, mint Moréri mondja, a szerző 1695-ben összegyűjtött és 1705-ben kiadott. (Vö. Barbier, I, 498. — Joecher, III, 399. — La Bruyère, éd. Servois t. 3. p. 181 (Grands écrivains). — Toinet, n° 61. — Dict 17e 1954, címszava Méricque alakban.)

A Caractère-típusú munkák La Bruyère híressé vált jellemrajzai (Les Caractères ou les moeurs de ce siècle. 1688) után elburjánoztak a moralizáló- oktató irodalom területén. Méricques könyvének első kiadása névtelenül jelent 1693-ban. A párizsi BN-ban a CatGen (1931) e munka két kiadását jelzi: Le Caractère des vrais chrétiens, par Jacques de Méricques... Paris, Vte Pepigné et J. Le Febvre, 1693. In-12°, XII + 290 p. (Jelzete: D. 18249.) Ezt a kiadást használtuk.

Le Caractère... nouvelle éd. revue, augmentée et corrigée sur les mémoires de l'auteur... par Moreau de Mautour. Paris, F. Rochard, 1714. In-12°, 316 p. et la table. (Jelzete: D. 18250.)

Moreau de Mautour, ez utóbbi kiadója (auditeur en la chambre des comptes et membre de l'académie des inscriptions et belles lettres) által sajtó alá rendezett 1714-i javított és bővített kiadás Préface előtti Au lecteur-je a Caractère három előző kiadásáról tesz említést. Méricques művét később is, pl. 1759-ben is kiadták (Moréri).

A *Tükör* forrását Király György derítette ki (EPhK 1912, 25—26), a Caractère 1714-i kiadása alapján. Itt is fölmerül a kérdés: melyik kiadást használta Mikes? A jelek arra mutatnak, hogy 1714 előtti. Franciaországi tanulmány- utam idején kezemben két kiadás volt: az 1693-as és 1714-es. A kettő között központozási és ékezesi eltérések és szövegjavítások vannak. A Tábla 1693-ban a kötet elején, 1714-ben a végén. (Mikes kéziratában is a végén.) Ellenben: a Préface egy kifejezése az 1693-i kiadásban közelebb áll Mikes szövegéhez: 1693: „...autant de têtes, autant de routes différentes...” 1714: „...on s'écarte du vrai chemin, & l'on se partage dans routes différentes...” Mikes: ... a midön pedig el hagyák arendet. a menyi fő, anyi féle út...

A sajtó alá rendezéskor csupán az 1693-as kiadást kaptuk meg az OSzK nemzetközi kölcsönzése útján. Szükség volna a 2. és a 3. kiadásra is, hogy pontosan el lehessen dönteni, melyik kiadás volt Mikes fordításának az alapja. Addig a kéziratnak az 1693-i kiadás szövegéhez viszonyított eltéréseit, a fordításban észlelhető összevonásokat és hiányokat egyelőre nem írhatjuk teljes egészében Mikes számlájára. Összefoglalólag annyit elmondhatunk, hogy az összevetés alapjául szolgált 1693-as kiadáshoz képest a kéziratban mintegy 450 sor (kb. 15 nyomtatott oldal) nincs lefordítva. Nem tapasztalható eltérés a következő: 2—5, 9—12, 15—19, 23, 44, 51, 53, 59. fejezetekben. De 20—30 soros hiány is akad a 7, 25—26, 38—39, 52, 60. fejezetben. Ezek az eltérések többnyire két vagy három részlet elmaradásából tevődnek össze. Kisebb, nyolc-tizenhat soros hiány van az 1, 22, 28—31, 36—37, 42—46, 50, 57. fejezetben. S végül a félmondatokból a néhány soros hiányokig a 6, 8, 13—14, 20—21, 24, 27, 32—35, 40—41, 47—49, 54—56, 58. fejezetben. E hiányoktól eltekintve Mikes fordítása pontosan követi a francia szöveget. Elég gyakori viszont a hiány mellől egyes margószerű bibliai utalások elmaradása. Mintegy nyolcvan ilyen esetet számoltunk össze, s jelöltünk meg a jegyzetekben.

A címmel mintha meg lett volna akadva Mikes, a caractère-t az Elöljáró beszédben is kerülgeti: *A valóságos keresztyéneknek. ugyan ezen szokását. vagy jelét. (character) akarták tehát rövideden. le írni ebben a könyvben. A tükör szót talán hasonló jellegű és című magyar nyelvű munka v. művek ismerete alapján választotta.*

*A Keresztények Tükrö*e nem egyfolytában való olvasásra készült munka, hanem naponkénti elmélkedésre szánták. Hasznos útmutatásait (puncta meditationis) bizonyára Mikes is igyekezett fölhasználni; a naponkénti elmélkedés a fejedelem napirendjében is szokásos volt. A könyv nem tudományos fejtegetésekkel, hanem gyakorlati, a mindennapi életből vett példákkal, „szívhez szóló” gondolatokkal (mint Bod Hilarius) szeretné az olvasó javát szolgálni. Spirituális elmélyedésre való buzdítást olvashatott a Rodostón bujdosó író nem egy könyvében; a *Tükör*ben szépen fordítja le a buzdító Elöljáró beszédet.

A munka műfaji újdonságát hangsúlyozza, amikor így ír: „Nem fognak talám semmit is látni ebben akis könyvben olyat. a mit nem láthattak volna más egyéb jó könyvekben; mind azon által azt gondolták., [ti. a szerző v. kiadó] hogy talám még valamely hasznára lehet közönségesen a hiveknek, hogy ha ugyan azon dolgokat *ilyen új forma alát adgyák elejekben.*” Ez az új forma, világos szerkezete és írójának módszere, együttesen jól szolgálják a mű célzatát.

A caractère-jelleg az unalmas erkölcsprédikációt feloldva eleveenséget, dinamizmust visz a jól elrendezett olvasmányanyagba. A hónap minden napjára szánt két elmélkedés hatvan témára rúg. Minden elmélkedés két részből áll: az első részben jellemző erővel, mintegy tükörben mutatja a szerző a lanyha erkölcsű, közönyös keresztyént —, a másodikban ezzel mindig mindig szembe állítja a „valóságos” keresztyén erőnyeit. A két szívű, két nyelvű, színleg, hízelkedésből és megszokásból cselekvő s a kegyesen élő, szívből okosan szóló ember ellentétes jellemének összehasonlítása megértetni törekszik a jó erkölcsnek velejéről elmélkedő olvasóval, hogy az életben mint kell cselekednie. Gálos szellemesen jegyzi meg: „a tükörből, melyet Mikes az emberek elé tart, nem egyszer élesebb kép — egy mollière-i Tartuffe képe néz vissza.” (1954, 123.)

Íme néhány olyan téma, amelynek gondolat-visszhangja a *Leveleskönyv*ben is föllelhető: 3. *Szükséges a kötelességekre oktatni.* — 6. *A hivataloknak választásáról.* — 8. *A keresztyéni társalkodásról.* — 18. *A magunkhoz való szeretetről.* — 22. *A tunya életnek kárhoztatása.* — 23. *A munka tartozás képen való.* — 34. *A jó híről.* — 39. *A két nyelvűségről.* — 41. *tsendeségen vagyon. a ki meg elégszik a maga sorsával.* — 43. *Nem kel a maga hasznát keresni.* — 47. *Az Isten rendelésiben való bizodalomról.* — 48. *Az időnek drága voltáról.* — 49. *A mulatásról.* — 51. *A betegségekről.* — 52. *Az egészségről.* — 53. *A halálról.* — 55. *A hadi emberekről.* — 59. *A gyermekek neveltetéséről* stb.

Helyenként ráismerünk a levélíró Mikesre; amikor pl. az éjtatosságot elmulasztó azzal menti magát, hogy ő se nem pap, se nem barát; ha ez háborúba megy, nem a haza üdve s java jár az eszében, hanem a „magakitüntetés”, dicsőséghajhászás, mert az ilyen mindenben csak a „maga hasznát” keresi. Jól rátapint a szerző a lényegre: *A Tiéd, és az enyím, ez a két dolog indítója mindennek. az emberek között, és tsak nem mindnyájan az keresztyének között.* A polgári fejlődés fejlettebb fázisában benne élő francia író élesebben

lítja a társadalmi egyenlőtlenség problémáit, mint a nemes Mikes, aki viszont igen érzékeny az egyéni érdeket a haza üdvének alárendelő gondolatokra, a szegények pártján a gazdagot elmarasztaló kitételekre. A *Leveleskönyv* gondolataira emlékeztetnek még egyes olyan motívumok, mint pl. Ádám vétke s a bűntudat, az isteni rendelés túlzott hangsúlyozása, a „mors christiana” stb.

Az egész mű tartalma arra enged következtetni, hogy Mélicques Caractère-je Mikes meditációs olvasmányai közé tartozott. Ez a francia klasszicizmus alkonyán keletkezett racionális, jó stílusban megírt munka bizonyára már régebben megnyerte tetszését a fejedelem kamarásának, s így esett rá választása, amikor Mikes a XVIII. század derekán átdolgozásra méltó „hasznos” könyvet keresett.

A *Tükör*höz hasonló spirituális könyvek mind az európai, mind a hazai egyházi barokk irodalomban ismertek voltak. Említhetjük pl. l'abbé Claude-Pierre fordítását, *Principes et règles de la vie chrétienne* (1728) du Cardinal Bona [Dict 18°] vagy egy névtelen művet, *Les règles de la vie chrestienne tirées de l'Ecriture Sainte et des Pères de l'Eglise.* (Paris, H. Foucault 1689. In-18, XII—64—296). Magyarországon az ilyen célzatú munkák különösen a nemesség és a patricius polgárság vallásos nevelése érdekében készültek és jelentek meg.

A fenti típusú, sokféle tartalmi és műfaji változatban írt könyvek sorába tartozik Illyés András (1637—1712) öt kötetes barokk legendagyűjteménye, amely a szentek életrajzeit olasz és spanyol források alapján dolgozta fel. A fordításokból összeállított s A keresztyéni életnek példája és tüköre címen (Nagyszombat 1682—1683) megjelent mű magyar nyelvű kiadása (további kiadások: 1705—1707, 1742, 1771) kedvelt olvasmánya volt a kegyes gondolatokat igénylő kor olvasó közönségének. — Egy másik jellegzetes hazai példány ennek az irodalomnak Taxonyi János (1679—1746) Sáros-megyei kisnemes családból való jezsuita szerző fő műve: Az emberek erkölceinek és az Isten igazságának tükörei (Győr 1740—1743). Ez a könyv is a világiak olvasmányául készült, épületes történeteit, anekdotáit, elmélkedéseit a kor egyik legjobb magyar stilisztája fordította le különféle példagyűjteményekből. A *Tükör*-típusú könyvekben a katolikus prédikáció példa-anyaga laikusok magyar olvasmányává, újabbkori szépprózánk egyik fejlesztő tényezőjévé vált. Taxonyi egyenletes magyaros stílusa nagymértékben hozzájárult, hogy munkája a 19. század elejéig népszerű olvasmány maradt, s újabb (Kassa 1759, Pozsony—Pest 1805) kiadásokban is megjelent. (Vö. Nagy Irod 1964, II, 422—23, 426.)

Hasonló karakterű a református Hermányi: A jó keresztyén c. kéziratos munkája is (ItK 1968, 241). A 475 lapos kéziratra (BK Nagyenyed MS. 29. sz. és MTAK mft A/637. II) Gyenis Vilmos hívta föl a figyelmet. Az un. morálkönyv 1754—1755-ből való: A jó keresztyén, azaz a keresztyén embernek minden tisztit XVII. szakaszokba foglaló idvességés trakta. Az először angolból franciára fordított könyvet id. Zágoni Aranka György fordította magyarra és Hermányi Dienes József látta el előljáró beazéddel. („Olvasó atyámfia...” megszólítással.) Vö. Gyenis V. kiadás előtt álló munkáját, 1970. 589—95. l.

Mikesnek kéziratban maradt fordítása a magyar próza fejlődésének ebbe az áramába tartozik; mint világi fordító munkája, a *Tükör* nyelvét és stílusát tekintve egyik legszínvonalasabb irodalmi emléke maradt a letűnő 18. századi magyar barokk vallásos elmélkedő irodalomnak.

TÁRGYI JEGYZETEK

Mulatságos napok. 1745.

7. lap 1 sor *Kegyves olvaso.* — Az olvasóhoz intézett előljáró beszéd nincs meg a francia kiadásban; ez Mikes önálló bevezetője. Szépirodalmi munkáinak érdemét a jó erkölcsre való oktatásban jelöli meg, *a melyek mind az elmének mulatságára, és hasznára mind a szívnek meg jobbitására lehetnek.* (Állásfoglalása Bod Péter és Hermányi Dienes József írói magatartásával rokonítható.) Vö. Zolnai, 1937, 23.

7.22 *az a fő renden lévő asszony.* — Honoria alakja hiányzik Gomezné alakjai közül. Mikes Hilária anyjaként írja le, mint egy erdélyi úri asszonyt. A vendéglátó házikisasszony, Hilária szerepét a fr. elbeszélésben Uranie játssza.

8.16 A három leány: Hilária, Constantia és Victoria; a három vőlegény: Julius, Octavius és Valérius. A francia forrásban két férfi és négy hölgy alkotja a hatos társaságot: Thelamon, Orophane és jegyeseik: Uranie, Felicie, valamint ezek barátnői, Camille és Florinde.

8.22 *házat . . . gyakorolták.* — A. m. látogatták. Nyr 1884, 269.

8.29 *maga viselése* — Nyr 1884, 269: magaviselése; a. m. viselkedése

8.37 *a szamos mellet lévő szép városban.* — fr. „une des plus belles villes de l'Europe,” a város megnevezése nélkül.

9.11 A társaság egyéni jellemzéséhez és az egész elbeszélés-ciklus indításához vö. a Journées amusantes első lapjait.

„Six personnes unies par l'esprit & par le coeur, & possédant tout ce qui est nécessaire pour se passer du reste du monde; ennuyées du tumulte d'une des plus belles Villes de l'Europe, firent partie d'aller se renfermer pour quelque temps dans une Maison champêtre, & d'en relever la rusticité par la pureté de leurs plaisirs, & les productions de leur esprit.

Ce dessein formé fut bientôt executé; la même volonté gouvernant cette société, nulle difficulté n'en retarda l'effet. Deux hommes & quatre femmes composaient cette compagnie: Mais! quels hommes, & quelles femmes! tout ce que l'esprit, la vertu, l'honneur & la probité peuvent donner aux mortels pour les rendre parfaits, s'y trouvoit rassemblé.

Thelamon, Uranie, Orophane, & Felicie ne pouvoient rien voir qui leur fût égal; aussi le Ciel les avoit-il destinés à s'unir par des liens sacrés & indissolubles: L'attente d'un bonheur où chacun d'eux aspirait avec ardeur n'étoit point troublée par cette impatience tumultueuse que donnent les passions ordinaires; ils desiroient, mais sans emportement & sans déreglement; la pudeur & la probité réglant leurs sentimens, régloient aussi leurs actions. Thelamon attendoit avec un respect égal à son amour, le moment qui devoit unir son sort à celui de sa fidelle Uranie; Orophane tout plein des vertus de son ami, & trop vertueux lui-même pour suivre une autre voye, cherchoit à remplir l'espace qu'il y avoit encore jusqu'à son mariage avec Felicie, par tout ce qu'un amour pur & respectueux peut inspirer à un honnête homme.

Les objets d'une pareille ardeur ne devoient pas être sans merite; & c'est faire leur éloge, que de dire qu'ils avoient fait naître des passions, dont le caractere est si rare dans le siècle où nous sommes.

Thelamon joignoit à un esprit orné, sage & délicat, une grandeur d'ame & une noblesse de sentimens, qui le mettoient fort audessus des autres hommes.

Orophane avoit de l'esprit & du sçavoir, & quoiqu'il fût different de celui de Thelamon (comme ils tendoient à la même vertu) la diversité de leurs sentimens ne formoit qu'un contraste nécessaire pour faire briller des qualités differentes.

Uranie & Felicie ne pouvoient esperer qu'un sort heureux avec de tels Epoux, les deux amies qu'elles avoient choisies pour être de leur partie, possedoient tout ce qu'il falloit pour être admises dans cette illustre société, Camille & Florinde ne cedant en merite, qu'à Uranie & Felicie." (p. tom. I, 1—4)

9.28 *minden seemből ki szedem az eszemet.*, — seb a. m. zseb Nyr 1884, 269. Szólás; i. h. szerint a. m. 'összeszedőzni', azaz 'összeszedni magát' [eszét, szellemi képességeit felhasználja (célja elérésére)].

9.34 *ugy történék hogy...* — Simonyi Kötőszók II, 54: „Módhatározó mondat.”

10.20 *rendelést is teszek.* — megparancsolom. Nyr 1884, 269; elrendelem.

11. 4 *oh! ha csak a. mondá honoria, a leg kisséb. nagy dolog volna. a. ha én azt végbe nem vihetném.* — Nyr 1884, 269 (más központozással, önkényesen értelmezett szövegrészlettel). Simonyi Kötőszók III, 116: „Kihagyások a föltételező mondatokban.”

11.24 A társaság jellemzése és a birtokra való megérkezés közötti részlet Mikés egyéni ötlete. A birtokleíráshoz vö. az előbbi fr. idézet után folytatólag következő sorokat.:

„Ces six personnes, telles que je viens de les peindre, partirent ensemble, & se rendirent dans la solitude destinée à les faire jouir d'une tranquillité parfaite: la Maison appartenoit à Uranie, qui faisant consister le vrai bonheur dans la possession de l'utile orné simplement, n'avoit enrichi sa demeure champêtre d'aucune des subtilités de l'art; mais seulement, aidant à la nature, elle en avoit fait un séjour délicieux: une grande & fameuse Riviere formoit le canal de son jardin; une riche Campagne coupée par plusieurs bras de cette Riviere, faisoit la vûe de la Maison; un Bois sombre, touffu, bien entretenu, rempli d'allées solitaires & brillantes, la garantissoit des ardeurs du Soleil: un Parterre orné des plus belles fleurs y rendoit la fin du jour aussi agréable que son commencement: un Jardin fruitier & potager, garni d'espaliers chargés de tout ce qui peut faire plaisir au goût, composoit une partie de l'utile: une Bassecour qui fournissoit les choses les plus nécessaires à la vie, en achevoit la perfection: la vûe diversifiée, & toujours heureusement bornée, charmoit les yeux en quelques endroit qu'on portât ses pas: la Maison, ni grande ni petite, mais commode, n'offroit point aux regards les beautés d'une superbe Architecture, ni la somptuosité des ameublemens; l'aisance & la propreté en faisoient toute la magnificence; un Salon galamment construit distribuoit à quatre Appartemens, qui étant doubles, en formoient huit, dont les dégagemens différens donnoient la liberté d'être ensemble ou séparés; & si

on ne trouvoit pas l'abondance dans cet aimable lieu, du moins peut-on assurer que rien n'y manquoit. Uranie en fit les honneurs d'une façon qui persuada ses amis du plaisir qu'elle avoit à les y recevoir." (p. 4—7) Az ezután következő könyvtárleírást Mikes elhagyta. A környezet és a kert bemutatása viszont bővebb. A kertleírás igen jellemző a *Leveleskönyvből* ismert mikesi tájézményre; Mikes rokokó kertszemléletében itt erdélyi, francia és egzotikus török elemek keverednek. Ez a kert nemcsak szép, de hasznos is; a díszfák és virágok mellett gyümölcsfák és kerti vetemények találhatók benne. A Rodostórol telepített hétszer hozó szőlőfákról vö. a *Törökországi Levelek* 3, 77. lev., valamint Mikes 1760. márc. 25-i misszilisét.

12. 9 az asztalt terítve találálak, — NySz 2. Tér: terít 2).

12.13 *arend tartást szeretem.* — NySz Tart: rënd-tartás („le reglement”). A „rendtartás” nélkülözhetetlen az udvari-társasági életben; nemcsak az időtöltés módjára, hanem a viselkedés szabályaira is kiterjed. (Mikes a Rákóczi haláláig érvényben levő rendtartásból is megőrzött valamit.) A fr. forráshoz viszonyítva a könyvtári órák beosztása hiányzik nála. Vö. az alábbi részletet: „La compagnie rit fort de la saillie de Camille, & pour la fatisfaire, aussibien que pour ne se pas priver du plaisir de l'entendre parler, on retrancha le silence des deux heures, que l'on se promet de passer dans le Salon des Sciences, ensuite on regla la journée en trois parties; la matinée, fut laissée aux Dames, pour faire ce qu'elles jugeroient à propos, la sortie du dîner, fut destinée au temps marqué pour la Bibliotheque, comme étant le plus chaud, & le moins convenable à la promenade; le reste jusqu'au souper, devoit être employé à compter quelque histoire, ou entendre quelques Pieces nouvelles de Vers ou de Prose. Le souper fini, on ne devoit songer qu'à se délasser l'esprit de l'occupation du jour, avec une entiere liberté de suivre son inclination.

Uranie approuva ce réglement, avec cette différence, qu'elle fit consentir ses amis à ne pas obliger ceux qui les viendroient voir, à subir leurs loix; tout le monde, ajouta-t-elle, n'étant pas d'humeur à passer son temps comme nous." (p. 11—12)

12.35 *anyit alkatik amenyit akarja.*, — Hasonló példákra, Mikes sajátos tárgyas ragozására vonatkozólag ld. a *Leveleskönyvben* 3. lev. jegyz. *Epistolák EvMagy* 942—43. l. stb. — Az alábbi fordítások szövegében is gyakori.

13. lap *Hétfő*. — A napirend előadása után, vasárnap este Mikes társasága nyugovóra tér. Hétfőn gyülekezik az első délutáni játéokra.

Mindez másképp történik Mme de Gomeznél. A két eltérő cselekmény érzékeltetésére elegendő az első három nap menetét vázolni a francia kötetből. Megérkezés után Gomezné társasága ebéd utáni beszélgetésbe merül a Salon des Sciencesban; az antik tárgyú téma: politika és szerelem (Cyrus, Xenophon, Alexandre le Grand, Cleopatre stb. neve kerül szóba). Ezután a kerti patak partján párnákra telepedve Uranie felolvassa Belise nevű barátnőjéhez írt levelét: „Lettre en forme de Dissertation sur l'Amour”. Miközben társalogna a ház elé érnek, hatos fogaton vendégek érkeznek: Belisa és unokahuga, Julie, két lovas, Orsame és Arimon kíséretében. Nemsokára a vízre néző teraszra ülnek és Belise, mintegy Uranie leveléhez kapcsolódva, szerelmi történetének előadásába kezd: „Histoire de Belise, d'Orsame et de Julie.” (p. 51) Késő estébe nyúlik, mire befejezi. Másnap

délelőtt politikai témáról folyik a beszélgetés; a modern (XI. Lajos, V. Károly, VIII. Henrik angol király) és antik történelemről (Nagy Sándor, J. Césár, Néro stb.), az államformákról (l'Etat Monarchique et Republicque) bölcselkednek, írókról és filozófusokról (Tristan l'Hermite, Aristoteles, Caton, Platon stb.) csevegnek. Ebéd után Uranie olvas föl egy kéziratot a könyvtárban: „Instruction d'une Mere à sa Fille, pour la Conduite générale de sa vie.” (p. 165) Az erről szóló beszélgetés után a költészetre terelődik a szó, s Felicie mondja el: „Reflexions d'Olympe sur l'inconstance des Hommes.” (p. 194) Majd egy „Lettre en vers” következik (p. 200) Camille előadásában. S hogy a társaság ne unatkozzék, Uranie olvas föl egy elmemozdító értekezést „Dissertation sur l'Esprit” (p. 204). Estefelé iamét antik tematika foglalkoztatja őket. A harmadik napon (Jeudi) reggel a vendégek eltávoznak. Távozó barátaink közeli esküvőjéről társalognak a jó és a szerencsétlen házasság kerül szóba s ebédig Florinde elmeséli Ponthieu hercegnő históriáját (p. 273). A délutáni beszélgetéskor újabb látogatók, Thelamon atyafiai érkeznek (p. 376), de a vadászok este tovább indulnak. A francia írónőnél egész cselekménysorozat teszi elevenné az elbeszélések láncolatát, s az összekötő részekben a miniatúr műfajok (lettre, instruction, réflexion, dissertation, lettre en vers, madrigal, rondeau, ode, quatrain stb.) beleszövésével és jellegzetes társalgási témákkal jól érzékelteti az előkelő társasági élet atmoszféráját.

Mikes cselekménykerete sokkal egyszerűbb. A kiválasztott főtörténetet megelőző és azt követő események és hosszas eszmecsereik nála hiányoznak. Így van ez a IV. kötetből elsőnek vett elbeszélése esetében is. Az egy lapnyi (hétfői) bevezetőből csak annyi kapcsolódik a francia szöveghez, hogy a história délután a szabadban hangzik el; az egész Mikes rögtönzése. Mme de Gomeznél viszont kiadós (p. IV, 1—43) megelőző társalgás (az említett nevek: Plinius, Marcus Antonius, Cleopatra, Cyrus, Néro stb. XII. Lajos, XI. Lajos, V. Károly stb. — témák: uralkodó és alattvaló, hatalom és zsarnokság, udvaroncok hízkelése, kételkedés, szerelem, nagyravágyás, gyűlölet, harag, gondviselés stb.) vezet be a történetet. (Érdekes viszont, hogy Mikes az itt elhagyott részből vette át annak idején *Leveleskönyvébe* Antonius és Cleopatra, valamint XII. Lajos és a kurtizánokról szóló epizódokat: 96. lev. 1731.) Gomezné könyvében Eleonora de Valesco históriáját Uranie fordította le spanyolból, s ő olvasta föl saját kéziratából.

13.17 *elegyesen kerekben le ülének.* — Nyr 1884, 269 („kerékben”). Ld. a lapalji szövegkritikai jegyz. Vö. a 233. lapon *kerékben.*

13.22 *de a kis asszonyok egy kevesé vonogatni kezdék magokat.* — Nyr 1884, 269 ('vonakodni'). NySz Von: vonogat [Szólások].

Az Eleonora de valesco históriája.

„Historie de Leonore de Valesco. Nouvelle Espagnole. (p. IV, 43)

14. 1 *Cromvel. ez az usurpator.* — „l'Usurpateur Olivier Cromvel” (1599—1658). Mme de Gomez kiráypárti és Cromvell-ellenes.

14. 2 *az angliai királynak első károlynak* — I. Károly (1600—1649) uralk. 1625—1649. A köztársasági parlament halálos ítéletét Cromvell hajtatta végre rajta.

14. 5 *és az alatt a még . . . ő az alatt . . .* — Más példa: *az alatt. a még ez a szép aszszony . . .* 136. lap. — Simonyi Kötőszók III, 80: „Huzamos-cselekvésű mellékmondatok” (tant que v. pendant que); fr. „et tandis que” (p. IV, 44)

14. 6 *londonumban . . . Európát . . . Angliában . . . Kánária szigetéhez . . . barbados szigetében . . . Amerikában (a franciában itt ez áll: „dans les Indes Occidentales”) . . . jamaik szigetére . . . port rojal . . . buenos ayres . . . kuba . . . madridban . . . spanyol országban . . . plimuthban . . .* cselekmény Nyugat-Európából délamerikai színtérre, a XVIII. századi irodalmi egzotizmus kedvelt területére vezet.

14. 7 *azon valának, hogy ötet, a magok részekre fordíthassák,* — A. m. a maguk részére (maguknak) megnyerhessék. Nyr 1884, 269. — fr. „qui employoient toute leur politique pour l’attirer chacun dans leur parti,” (p. IV, 44)

14.18 *vicé admirális pen,* — Penn admirális, fr. „le Vice-Amiral Pen,”

14.23 *posta hajókat,* — fr. „plusieurs Corvettes” (p. IV, 44)

14.32 *fel prédálák.* — fr. „ils pillerent” (p. IV, 46) Nyr 1884, 270: „felpredálni: kipurisztítani”.

15. 9 *mint hogy pedig dom fernand, a dom válesco táborán volt. erre való nézve . . .* — fr. „Et comme le Marquis . . . faisoit sa Campagne sous Dom Bernardo de Valesco,” (p. IV, 47) Simonyi Kötőszók III, 250: „Az okhatározó kötőszók” (puisque). — NySz Hogy, mint-hogy. Ld. alább a 31. l. jegyz. is. — Az -n raga: Simonyi Határozók I, 117: „Az -n ról ra ragos határozók”; más példa az 51. lapról: *amurátes táborán.*

15.13 *a mely órában . . . ugyan órában* — A kissé ügyetlen fordításhoz vö. a mondat szerkezetet: fr. „L’instant où sa Maison devient la proie des Anglois étoit un de ceux qu’elle prenoit ordinairement pour s’entretenir avec Beatrix, l’une de ses filles, en qui elle avoit le plus de confiance.” (p. IV, 47)

15.18 *mint a mítósódásokat* — mint amilyeneket Nyr 1884, 270.

15.25 . . . *tisztelettel lön hozzája.* — NySz Tiszt: tisztélet; Simonyi Határozók I, 360: „A vel-ragos határozók. Állapothatározók.” Hasonló példák találhatók Mikes szövegében a 135. stb. lapon.

15.30 *és azomba,* — Másutt: *azonba* — A *Leveleskönyvben* ritkán használt, itt gyakran előforduló kopott szóalak; írja azonban alakban is.

15.33 *azt a prédát sokal nagyobbra betsüllé, mint akár mit nyert volna mast a spanyoloktól;* — Simonyi Határozók I, 136: „Az -n ról ra ragos határozók”. — Kötőszók III, 132: „Kihagyások és cserék a megengedő mellékmondatokban” (. . . mint ha akármit nyert volna). — JelzőkMondt 126: „A névmások szerepe az értelmzés szerkezetekben.” Vö. a fr. mondatot: „Le Capitaine . . . crut que de toutes les prises qu’on pouvoit faire sur les Espagnols, il n’y en avoit aucune qui valût une pareille Conquête.” (p. IV, 49)

16.11 *de ellene nem állok annak . . .* — Káldi, Pázmány, Mikes, Kazinczy stb. „sok régi írónk így beszél, holott ma nem így szólunk . . . ma ugyanis ezt a formát csak indultas beszédben szoktuk alkalmazni . . .” írja Simonyi (MagySzórend Nyr 1902, 366:) „A kirekesztő (tagadó) szórend” c. fejezetben. — fr. „je ne puis m’opposer à la destinée . . .” (p. IV, 50)

16.17 *akar menyit tudakoznák is öket.,* — NySz Tud: tudakoz, tudakoz-ik; fr. „quelque recherche qu’on en fit.”

16.18 *nem lön haszonatlan ez a meg tiltás,* — NySz Tilt: mégtiltás; fr. „Cette précaution ne lui fut pas inutile,” (p. IV, 50)

16.26 *a ki noha nagy szívbéli szomorúságban volt is. de . . .* — fr. „qui bien que des plus sensibles à ce malheur, cherchoit à consoler . . .” (p. IV, 51) *Simonyi Kötőszók I, 31; NySz I. Ha, noha 2).* — „A noha kötőszót sokkal ritkábban kíséri a megengedő is, mint az egyszerű ha szócskát. Legtöbb példát még Mikesből idézhetünk” (*Simonyi Kötőszók III, 150*). További példák Mikestől az alábbi 18, 154. stb. lapon. — (Az NySz és *Simonyi az Abafi-féle kiadás lapszámára hivatkozik.*)

16.36 *ez a hír kézről kézre menvén,* — fr. „cette nouvelle passant de bouche en bouche,” (p. IV, 52)

17.10 *nagy törődéseket érzet magában,* — Nyr 1884, 270: törődés a. m. fájdalom.

17.34 *és csak leg kisebbben sem igyekezik meg szabadításomon.* — *Simonyi Határozók I, 207:* „Az -an en rag tulajdonságneveknél”; legkisebben — ma már szokatlan. NySz I. Úgy, így: ügyekszik, igyekszik 1) b). NySz Szabad: még szabadítás. fr. „et ne fait pas le moindre effort pour me ravoir” (p. IV, 55)

18. 6 *ő is akaró alkalmaztatni magát.* — Nyr 1884, 270: „alkalmazkodni”. Feleki idézetében (nyilván *Abafi közlése* alapján) szórendi változtatás (magát alkalmaztatni).

18.11 *mert ugyanis ha . . .* — *Simonyi Kötőszók I, 261:* ugyanis; fr. „car enfin, si l'on peut craindre . . .” (p. IV, 56)

18.27 *sajdítottam* — fr. itt „j'en eus la pensée,” (p. IV, 57) 85. *sajdítta* („s'aperçut” p. I, 295) — 97. *sajdítván* („ayant découvert” p. I, 333) — 158. *sajdítottam* („je me suis aperçut” p. VI/2, 331) Nyr 1884, 270: *sajdítani* a. m. sejtteni. Vö. a 126. lap jegyz. (sejdit)

19. 5 *meg jelenté néki* — Nyr 1884, 270: „megjelenteni: kijelenteni”.

19.23 *annál is inkább. hogy . . .* — További példák: 34. stb. lapon. *Simonyi Kötőszók II, 126:* „Az okhatározó mondat”; fr. „d'autant plus qu'elle s'aperçut que . . .” (p. IV, 60)

19.33 *rend szerént. a geometriában, és matematikában foglalatoskodot.* — *Simonyi Határozók I, 84:* „Az állapothatározó ben különösebb alkalmazásai.” NySz 2. Fog: foglalatoskod-ik; fr. „l'étude de la Geometrie, et les Mathematiques étant ses occupations ordinaires,” (p. IV, 61)

20.15 *A fr. szöveg szerint Cadix (Cádiz) kikötőjében (a délnyugat-spanyolországi cádizi öbölben) kötött ki; innen indult el újra a hajó.*

20.16 *mindent el követe. hogy . . .* — fr. „et se donna tous les mouvemens necessaires pour avoir des nouvelles de Leonore, . . .” (p. IV, 62) NySz I. Követ: el-követ [Szólások].

20.32 *el indulása után. két nap mulva.,* — *Simonyi Határozók II, 283:* „Mulva, mulván. Időhatározó.” (Pleonazmus.) — fr. „Deux jours après sa sortie du Port,” (p. IV, 64)

21. 1 *szaladásra vevé a dolgot.* — fr. „et voulut prendre la fuite.” *Másutt: mely felé veszem utamat.* 127. 1. — NySz Vész, vész, vészén, vészén [Szólások].

21. 2 *hartznak kellették állani,* — NySz Harc [Szólások].

21. 3 *kezde rea lötetni.* — NySz Lő, lú: réá-lövet (a szótár csak Mikestől idézi).

21. 6 *a tág vize torkában,* — fr. „à l'embouchure du Tage,” (p. IV, 65) *Érdekes, hogy Mikes egyszerűen -g-t ír a szóvégi fr. -ge (Tage) helyett.*

21.26 *valamely alkalmatosságot találhat* — A. m. alkalmat Nyr 1884, 270.

22. 7 *bal itéleteket* — fr. „des traits de la médisance,” (p. IV, 67) NySz Itél: bal-itélet.

22.24 . . . *de nem szerethettek.* — Vö. a lapalji szövegjegyz. *de nem szeret <lek.>hettek.* fr. „mais je ne puis vous aimer” (p. IV, 69). Mikes kölcsönös tegezésre fordítja a tartózkodó udvarias fr. magázó alakot. (A franciában a két hölgy közül is csak Leonora tegezi Beatrixet.)

22.29 *csak éppen csakokra figyelmeze,* — fr. „il ne songea qu'au plaisir . . .” (p. IV, 69) Nyr 1884, 270.

23. 4 *még pedig férfiu köntösben . . . éléonorának. egy szép férfiu köntöst küldé. ugy beatrix számárais.* — Nők álruhában („en habit d'homme”), férfi öltözékben („déguisée en homme!” p. IV, 70), a kalandos elbeszélések gáláns tartozéka.

23.26 *kérlek igen szépen, . . .* — fr. „faites-moi la grace de me dire . . .” (p. IV, 72) Választékos stílus.

24. 1 . . . *hogy kermet arra kéri, hogy* — fr. „et l'assûra sur le même ton qu'elle prioit Kerme de . . .” (p. IV, 73) NySz 1. Kér.

24.15 *a mint is hogy. hogy eleonora magos szép nemesi természetű lévén, aza köntös . . .* — Mikesnél gyakran az *is* a két hasonlító kötőszó között áll. (Kötőszók II, 101.) Simonyi példákat idéz még a 29, 126, 142, 207, 235. lapról. — Mikes Mme de Gomez könnyed és vonzó alakjellemezését túlságosan is megkurtította: „En effet, comme Leonore étoit d'une taille avantageuse, noble & aisée, cet habillement la faisant paroître dans toute son étendue, lui donnoit un air de majesté qui inspiroit le respect; en même tems que l'éclat & la blancheur de son teint, la beauté de ses traits, & ses cheveux cendrez, flottans à grosses boucles sur ses épaules, inspiroient de l'amour. La pudeur de son sexe, qui s'appercevoit à travers ce déguisement, lui donnoit de nouveaux charmes, ne paroissant être que l'effet de cette noble timidité qui accompagne ordinairement la jeunesse bien élevée.” (p. IV, 74)

24.28 *két hatvan dlygus hajokol,* — fr. „deux Vaisseaux de soixante pieces,” (p. IV, 75) NySz Ágyú: ágyús 2). NySz Hajó.

25. 7 . . . *de csak haszontalan volt.* — fr. „mais sans succès;” (p. IV, 76) Simonyi Kötőszók I, 193: „Csak és csakhogy.” NySz Csak 2).

25.17 *egy nagy szélvész el választá őket egy mástol.* — fr. „un gros tems les ayant séparez” (p. IV, 77) gros temps a. m. viharos idő. Mikes a 28. lapon így fordítja: *egy nagy szélvész* — Ld. a lapalji 53. sz. szövegjegyz.

25.24 *noha atya légy éléonorának, de . . .* — Alább: 199. l. *noha akarnám ha arra reá állottál volna., de . . .* — 225. *Noha kívántuk volna meg tudni hogy . . . és noha . . .* — Simonyi szerint (Kötőszók III, 148) szokatlan a *noha* kezdetű mondatban a föltételes mód használata, „a fölszóllító mód meg éppen nem fordul elő . . . Mikesnél gallicizmusnak látszik;” fr. „quoique vous soyez pere de Leonore, vous ne pouvez sentir comme moi,” (p. IV, 77)

25.29 *különösen tettem.* — A. m. külön-külön. fr. „J'ai fait séparer . . .” (p. IV, 78) Nyr 1884, 270; ld. a *Leveleskönyvben* is 35, 49. lev. jegyz.

26. 2 *a hadakozásnak törvénye másoda hatalmat ad nekünk te reád.* — Simonyi Határozók I, 137: „Az n-es állapothatározónak különösebb fajjai.”

26. 8 . . . *hogy éccossai volna. és a neve montros.* — fr. „il lui dit qu'il étoit Ecossois, et s'appelloit Montrose;” (p. IV, 79) Montrose skót nemzetiségű volt (van ilyen nevű kikötő is Északkelet-Skóciában).

26.19 A fr. szövegben világosan: „que les Cadets en Ecosse n'étant pas partagez de biens, il avoit été contraint de suivre le torrent pour soutenir le nom qu'il portoit; mais . . .” (p. IV, 80)

26.20 *gyalázatnak tartván. olyanért veszedelemre tenni életét.* — További példák a 70, 75, 128, 131, 152, 185, 217. lapról. Simonyi Határozók I, 156: „A véghatározó -ra különösebb alkalmazásai”. NySz Réá, rá, -ra 6) d) e). NySz Tész, tészén, tészén [Szólások]; fr. „ . . . rougissant mille fois le jour d'exposer sa vie pour celui qui l'avoit fait perdre à son Roi.” (p. IV, 81) A royalista francia írónd Montroseból, aki anyagi érdekből állt a köztársaságiak mellé, Cromvell-ellenes tisztet formál. Vö. alább az ír nemzetiségű Yvon politikai magatartását.

26.25 . . . *meg fogna elégedni.* — fr. „qu'il auroit lieu d'être content de son sort;” (p. IV, 81)

26.34 *az egész tisztekel láttam,* — fr. „tous les Officiers” (p. IV, 82) NySz Egész 2).

27.23 *szerelem társára.* — Nyr 1884, 270: „szerelemtárs a. m. szeretőd”. Alighanem helytelen Feleki értelmezése. A fr. mondat: „Montrose . . . crut que le hazard l'avoit justement conduit auprès du rival de Dom Fernand;” (p. IV, 84) Mikes Dom Fernand-t nevezi Eleonora szeretőjének, s a hölgy magát is annak („une amante” p. 86) vallja. A „szerelemtárs” viszont Eleonora szeretőjének az ellenfelét, riválisát jelenti.

28. 7 *uesbi.* — Beatrix álneve, fr. „Ouesbi.”

28.23 *nagy türethetlenséggel várta* — türelmetlenséggel Nyr 1884, 270.

28.31 A pontos földrajzi helyzet: „sur les Côtes de l'Isle de Cuba, presque vis-à-vis de la Havane.” (p. IV, 88)

28.33 *kerm vévén aperspectívát,* — NySz Përspëktíva (a szótár csak Mikes-től idézi); fr. „Kerme prit aussi-tôt les lunettes à longue vûe,” a. m. távcső.

29. 2 *keményen is rajtok mene,* — Nyr 1884, 270: rátámad; fr. „il l'attaqua vigoureusement,” (p. IV, 88). A kalózhajó („Forban”) elfoglalásának eleven, mozzanatos leírása kitűnő fordítói teljesítmény; ugyancsak Mikes fordítói stílusfantáziájáról tanúskodik az alábbi tengeri ütközet színes rajza.

29.16 *hüsegtelenségűt.*, — hűtlenségét; fr. „l'infidélité” (p. IV, 90) Nyr 1884, 270.

29.23 *hogy e nélkül a vitéz iffjú nélkül . . .* — fr. „les Forbans même assùrerent que sans la valeur prodigieuse de ce jeune Guerrier . . .” (p. IV, 90) Simonyi JelzőkMondt 123: „A névmások szerepe az értelmezős szerkezetekben. — A szóban levő szerkezet, mint tudjuk, nemcsak a ragot ismétli, hanem a névutót is, s ezáltal elég kellemetlen, terjengős kifejezőmód keletkezik.” Simonyi példákat idéz még Pázmánytól, Faluditól, Hallertól, Kazinczytól stb. vö. a 77. lap jegyz. is.

30. 4 *egy ivon nevű Colonelus.* — fr. „le Colonel Yvon, Gentilhomme Irlandois, Catholique caché . . . et comme il joignoit à une rare valeur, et à une prudence consommée la véritable sagesse, . . .” (p. IV, 92) és mind az értelem., — NySz Mind, mënd 4) d). — Simonyi Kötőszók I, 104: „A mind kötőszó.”

30. 7 *nagy betsületet mutatot hozzája,* — Nyr 1884, 270. (Feleki nem értelmezi.)

30.13 *élésel. és hadi embereket meg raká.* — Mikes itt elhagyott egy epizódot (p. IV, 93–102), melyben Gomezné leírja, hogyan foglalta el Kerm

Lunley újabb vitéz tette révén a tengeri rablók földalatti rejtékhelyét („dans les petites Isles autour de Surinam,”). A zsákmányolt kincsek szétosztása után — folytatja Mikes — Lunley megszerzi a másik hajón („Vaisseau l’Hercule”) a parancsnokságot, hogy titkos célját végrehajthassa.

30.20 *sokal jobban volna az ő hajóján.* — NySz Sok: sokkal; fr. „qu’il seroit beaucoup mieux sur son Vaisseau,” (p. IV, 103)

31.10 *minek utánna . . . és hogy* — fr. „qu’après avoir acquis une gloire immortelle, et qu’étant comblé . . .” (p. IV, 105) Másutt: 190. l. *amég . . . és hogy* — Továbbá: 43. *mint hogy . . . és hogy* — Ugyanígy 106, 147. lapon. — Simonyi (Kötőszók III, 251) megjegyzi, hogy „Mikesnél ismételve előfordúl az a gallicizmus is, hogy a minthogy után a második okhatározást az egyszerű hogy kötőszóval kezdi, v. ö. fr. parceque . . . et que (szint-ügy: minekutána . . . és hogy — a míg . . . és hogy . . .).”

31.17 . . . *hogy ha* — Simonyi szerint (Kötőszók III, 137) „néha kétes, vajjon evvel az összetett egy kötőszóval van-e dolgunk vagy pedig a külön hogy és ha kötőszókkal . . . itt a hogy lehet a következményes hogy.” fr. „ . . . que je serois prêt à répandre mon sang pour vous, s’il étoit nécessaire.” (p. IV, 105)

31.31 *egy kevesé meg tartozkodék. a feleletre.* — Abafi kiadásának szövegében: „a felelettel”; Nyr 1884, 270: „megtartozkodni vmitől a. m. tartozkodni vmitől”; fr. „le fit hésiter quelque tems à lui répondre.” (p. IV, 106)

32.35 *tovább is beszélhetet volna, hogy Ivon félben nem hagyatta volna beszédit.* — fr. „Leonore auroit pu parler encore long-tems, sans qu’Yvon l’eût interrompue.” (p. IV, 109) Másutt: 135. l. *ugy hogy . . .* — Simonyi Kötőszók II, 41—42: „Állapothatározó mondat.”

33. 4 *legg méltobbat. és tekintetesebet,* — fr. „comme la plus illustre de toutes les femmes.” (p. IV, 110) NySz Tekint, tekint: tekintetés 4).

33. 5 *de abban ne kételkedgyél. mert ki veszlek akerm keze közül.* — fr. „N’en doutez point, continua-t-il, je vous tirerai des mains de Kerme, et . . .” (p. IV, 110) Simonyi Kötőszók II, 173: „A hogy kötőszó. Cserék.”

34.16 *sebekben esvén, . . . sebeseket* — megsebesülvén . . . sebesülteket Nyr 1884, 270.

34.20 *Végtire atüz meg lassudék* — NySz Lassú: meg-lassadik, meg-lassodik, meg-lassúdik 1). fr. „Enfin le feu diminna . . .” (p. IV, 114)

34.27 *hogy segedelemel légyen hozájok.* — fr. „ . . . s’approchoit pour donner du secours à ces malheureux.” (p. IV, 115) — Nyr 1884, 270: „segedelemmel lenni valakihez.”

35. 6 *különös helyre* — fr. itt „dans des endroits differens.” (p. IV, 116)

35. 8 *a borbélyok meg álitván vérit,* — NySz Borbély; fr. „les Chirugiens.”

36. 6 *meg parancsolván néki. hogy se melölle el ne menyen. se néki valamiről ne szollyon.* — fr. „ . . . avec un ordre de ne le point quitter, et de ne lui parler de rien,” (p. IV, 118) Simonyi Kötőszók I, 73: „Sem és se. A kettős tagadás.” — Csüri Bálint: Sem és se. Nyr 1908, 259. — NySz Së.

38. 8 *annak szabadosan beszélhetz.* — A. m. nyíltan, őszintén; fr. „vous pouvez lui parler librement,” (p. IV, 124) Nyr 1884, 270. (Feleki nem értelmezi.)

38.20 *mint hogy olyan bent vagy a lunlei kedvében.* — fr. „Puisque vous êtes si bien dans l’esprit du Chevalier de Lunley,” (p. IV, 125) Simonyi Zs. Ragvesztett határozók. Nyr 1880, 315.

39. 8 *hogy én házas volnék. hogy én meg szegtem volna eleonorának ahütemet, oh . . .* — fr. „Moi marié, moi perfide à Leonore! Ah cela se peut-il penser! . . .” (p. IV, 127) Dom Fernand érzelmi kitörését Mikes is, Gomezné is remek stílusban érzékelteti. — Simonyi Kötőszók II, 155: „A hogy kötőszó. Kihagyások. Mellékmondat főmondat nélkül.” Más példa: 189. l. *hogy meg vállyam tölled, hogy nálad nélkül élyek. oh . . .* — Kallós Zaigmond: A tagadás nyelvünkben. Nyr 1900, 299; 1901, 564: „Az ige módjai a tagadásban.” [Mindkét helyen pontatlanul idéz].

39.16 *magad is meg tsendesítsed elmédet.* — fr. „mais à condition que vous calmeriez l'agitation où vous êtes;” (p. IV, 128) Másutt: 40. l. *tsendesitené meg magát.* — Nyr 1884, 270: magát megcsendesíteni a. m. lecsendesedni.

39.26 *amentől többet . . . annál inkább* — Simonyi MagySzórend Nyr 1902, 235. — fr. „plus je vous écoute et vous examine, et plus je m'imagine de vous avoir vu.” (p. IV, 129) Másutt: 125. l. *de a mentől nehezeb. annál nagyobb . . .* — Simonyi Kötőszók III, 209: „A módhatározó kötőszók. Mennél, mentől.”

40. 1 *nem kellene magát anyira el hagyni.* — Nyr 1884, 270: „kétségsbe esni.”

40. 1 *látod vitéz Ivon mondá néki, pirulva.* — fr. „Vous voyez, brave Yvon, lui dit-elle en rougissant, que . . .” (p. IV, 130) Simonyi Határozók I, 283. — NySz Nek, neki, néki [Szólások].

40. 8 . . . *a dom fernánd házában érkezvén* fr. „. . . se rendit . . . dans la chambre du Marquis.” (p. IV, 131) — *a hajokban lévő kis házacsák. nem világosak.* „Comme ces endroits ne sont pas fort éclairés, . . .” (p. 131) — NySz Ház: házacska 2).

40.26 *száz féle kérdést teszen vala tölle* — fr. „il lui faisoit cent questions à la fois.” (p. IV, 132) NySz Től, tól, túl, túl 3/c. Erre a szerkezetre vonatkozólag vö. a 174. l. jegyz. is.

41.16 *ne hogy . . . nevegység.* — fr. „Yvon fut d'avis que Leonore le quittât, pour ne donner aucun soupçon d'un entretien qui pourroit causer quelque curiosité.” (p. IV, 134) Más példák a 82, 127, 155. lapon *ne hogy és ne hogy ne* „Érdekes az a pleonasztikus tagadás, mellyel itt-ott Mikesnél találkozunk efféle mellékmondatokban; («nehogy vegyék» és «hogy ne vegyék» összezavarása).” Simonyi Kötőszók II, 148, vö. 189 is. — NySz Hogy, né-hogy. — Klemm TörtMondt 575.

41.30 *a fejiben löve.* — fr. „mais Yvon lui cassa la tête d'un coup de pistolet,” (p. IV, 136)

42.24 *félbe hagyatá véle* — NySz Hagy: félben-hagyat.

43. 7 *szabaddá hagyá mind az egész gazdagságal.* — Továbbá: a 126, 150. lapon előforduló példák. — Simonyi Határozók I, 317–18: „A -vá vé-ragos határozók.”

43.11 *ujontában* — NySz Új, újontában 2. Nyr 1884, 270: újra. — Simonyi Zs. [Helyreigazítások. Magyarázatok:] Újból. Nyr 1887, 220.

43.14 *el tsudálkozik. hogy magát szép ágyban látna . . . kezde tsudálkozni, a midőn . . .* — További példa a 127. lapon. — Simonyi Kötőszók II, 164: „A hogy kötőszó. Cserék.” fr. „Son étonnement fut sans égal, lorsqu'il se trouva couché . . . mais il redoubla bien plus quand il vit entrer Leonore, . . .” (p. IV, 140.)

43.26 *eszében véteték véle. hogy . . .* — fr. „lui fit deviner une partie de son sort.” (p. IV, 141) Nyr 1884, 270. [Feleki nem értelmezi.]

43.33 *a te halálodon veszithetném el . . .* — fr. „c'est pour votre mort seule. . . .” Simonyi Határozók I, 188: „Okhatározó -n ról ra.”

43.34 *de mint hogy életben vagy, a nekem elég.* — fr. „Vous vivez, cela me suffit,” (p. IV, 142) Simonyi Kötészők II, 174: „A hogy kötésző. Cserék.”

45.16 *de hű lévén királyomhoz.* — Az ír nemes politikai magatartása és panasza Cromvell ellen: „. . . je ne me suis attaché à l'Usurpateur, que pour trouver une occasion favorable de servir la cause de ma Patrie, qui gemit sous les loix d'un Tiran ennemi des Autels, des trois Royaumes, et de toute la Noblesse.” (p. IV, 146) Végül az állhatatos angol kapitány, Kerm is az új király mellé áll. Jellemző Gomezné politikai szemléletére, hogy elbeszélésében mind a „három ország” képviselője cserbenhagyja a köztársaságot. Mikes kommentár nélkül fordít.

45.22 . . . *minek előtte kezedhez eset volna.* — fr. „avant que” Simonyi Kötészők III, 68: „Az időhatározó kötésző. Mielőtt.” Másutt: 158. l. jegyz.

45.29 *masodik károly királyt.* — II. Károly (1630—1685); uralk. 1660—1685.

46. 2 . . . *hogy had lehetne jelen lakadalmakon* — Alább is a szövegben: 151, 152, l. Simonyi Kötészők II, 128. A hadd-ra nézve ld. a 97. l. jegyz.

46. 5 *hogy kerm suscribálhassa* — aláírhassa fr. „que Kerme pût souscrire à leur Hymen.” (p. IV, 148.)

46.22 A históriát lezáró sorok szüksézáván foglalják össze a mintegy másfél nyomtatott lapnyi szöveget (p. IV, 149—51). Mikes itt lezárja a témát, de Gomezné társasága, szokás szerint, a következő napon is visszatér az elmesélt történetre. Elborzasztja őket, hogy egy felvilágosult nemzet hogyan vete-medhet bűnös lázadásra, hogy megölje királyát; a főkérdés: vallás és politika (Calvin és a reformáció felforgató törekvése, az anglikánok, Cromvell szerepének célzatos beállítása; az uralkodó (le Souverain, les Monarques) típusa és az alattvalók; antik példák (Livius, Strabon) alapján stb. (p. IV, 132—205). Mikes mindenütt elhagyja ezeket a hosszúra nyújtott (történeti-vallási-politikai) bölcselkedéseket.

46. lap *kedd.* — A keddi bevezető sorok itt is Mikestől valók. A fordító a második, Rakimáról szóló történetét az V. könyvből (V/1) vette.

Mme de Gomez társasága ezen a (13.) napon már kiegészült két fővel (Alphonse és Erasme), Camille és Florinde férjével. Az ifjú jegyesek (Uranie—Thelamon és Felicie—Orophane) is összeházasodtak már. Mások is (Hortense, Mélite) jelen vannak. A megszokott antik tárgyról (Plutarque, Licurgue) a középkori történelemre (III. Konrád, gelfek és gibellinek), majd IV. Henrikre, háborúkra, a nők helyzetére s a szerelemre, keleti egzotikus témára (le Serail du Grand Seigneur; a nők alárendelt helyzetére a despotikus török társadalomban) terelődik a beszélgetés (p. V, 1—58). Rakima históriáját Thelamon olvassa föl.

Mikes keddi bevezető soraiban sem jelzi a következő elbeszélés tárgyát: (Gomezné mindig megteremti a bevezető társalgás végén az átmenetet az elmondandó históriához.)

46.30 . . . *a midőn nagyobb dolog vagyon a fejünkben. kivált most a mitsoda állapotban vagyunk.* — Simonyi Kötészők III, 44: Midőn. — Kötészők I, 213; a micsoda.

„Histoire de Rakima et du Sultan Amurat IV.”

47. 9 *Amurates császár* — IV. Murát szultán (1609—1640). A névalakkal kapcsolatban ld. a *Leveleskönyv* 177. lev. jegyz. A történet változatához vö. a 97. lev. jegyz.

47.16 *a lengyel királynak. uladislusnak.* — Władisław IV Waza, uralk. (1632—1648).

47.22 *peker basát.* — A basa szóra vonatkozólag vö. a 9, 13. lev. jegyz.

47.24 *babiloniát, persia eufrátes . . . tauris városa . . . Constanciánápolyban . . . rézán nevű város . . . rezen tartományba . . . damascus . . . arabiabán . . . moszkvában . . . a porta . . . persiai udvar . . . ethiopiát . . . álep . . . Syrianak a széllýin . . . mekkhában . . . kréta* — Rakima története cselekményének egzotikus színhelyei a XVII. és a XVIII. században divatba jövö Közel-Keletre vezetnek.

47.25 *egy orosz nütelli nevű* — fr. „le çavant Ingenieur Nitelly, natif de Padoué, que le Doge de Venise lui avoit envoyé;” (p. V, 60)

48. 2 *a második mahomet Császár.* — II. Mehmet szultán (1451—1481) ld. róla a 63. lev. jegyz. („Mahomet II”)

48.18 *nagy rettenésben. és félelemben kezdenek lenni tölle,* — Simonyi Határozók I, 258: töl.

48.24 *soliman Császár.* — fr. „. . . leurs peres avoient été trompez par un semblable langage du cruel Selim premier du nom, et par son fils Soliman le magnifique,” (p. V, 62) II. (Nagy) Szulejmánról (1496—1566, uralk. 1520—1566) van szó.

49. 6 *A hadát egy kevesé meg nyugosztatván.* — fr. „Après avoir donné quelque repos à ses troupes, il marcha . . .” (p. V, 64) Simonyi Kötösözök III, 50: Miután; cserék. — Nyr 1884, 271: „megnyugosztal—kipihentet”.

49. 8 *spahák.* — „Les Spahis” ’török lovaskatona’.

49.12 *A Császár alig veté szemeit a képre. . . hogy* — fr. „L’Empereur Turc n’eût pas plütöt jetté les yeux sur cette peinture, . . . qu’il . . .” (p. V, 64) Simonyi Kötösözök III, 61: Mihelyt; alig, alighogy. Ld. még Kötösözök II, 119.

49.22 *émir* — Tö. emir, vö. 20. lev. jegyz.

49.32 *az szerencséje azon áll. ha . . .* — fr. „il fit comprendre à Bionchiny que sa fortune dépendoit de sa sincerité,” (p. V, 66) Simonyi Kötösözök III, 114: ha.

50.33 *had beszélhetne véle különösön.* — négyszemközt. fr. „lui demanda une audience particuliere,” (p. V, 69)

51. 3 *a maga különös házába vivé,* — fr. „. . . dans son cabinet,” (p. V, 70) Nyr 1884, 271; itt a „különös (a. m.) saját”.

51.37 *ibrahimnak. a fő vezérnek* — A szóalakra vö. a 97. lev. jegyz., a nyomtatásban: „il demanda le Grand-Visir Achomat.” (p. V, 73)

52.24 *meg tartoztatá* — Nyr 1884, 271: „visszatartá”, fr. „il l’en empêcha” (p. V, 75).

53.28 *és oly rettentö irigy volt.* — fr. „sa jalousie étoit si terrible,” (p. V, 79)

53.30 *étető* — mérég („le poison”); vö. alább is, 142. l. jegyz.

54. 8 *oly igaz szível kaptsolta vala magát hozzája*, — Nyr 1884, 271. fr. „La belle Rakima s'étoit attachée si sincèrement à Amurat,” (p. V, 80)
- 55.12 *maga alá hódoltatá*. — Nyr 1884, 271: „meghódít”. fr. „... il soumit à son Empire” (p. V, 84)
- 55.19 *különösön valo hartzal*. — párviadallal, fr. „par un combat singulier.” (p. V, 85)
56. 5 *a kalmakán (a vicé vezér)* — Törökül: kaymakam (kajmakám), vö. a 3. lev. jegyz. (fr. „Caïmacan”)
- 56.13 *hamis leveleket tsinála*. — fr. „... fit composer de fausses Lettres,” (p. V, 88)
- 56.15 *diván* — Tö. divan (diván), vö. a 8, 92. lev. jegyz.
- 56.26 *ki mondá a sententiát*, — a halálos ítéletet, fr. „elle leur prononça elle-même l'Arrêt de leur mort,” (p. V, 89)
- 57.27 *haly* — Ali, Mohamed próféta voje, az iszlám negyedik kalifája; vö. 180. lev. jegyz. Ali leszármazottai a perzsa jósök, fr. „ils les appellent Almasaïris.” (p. V, 93) A törökök kinevették a perzsák vallásos babonáit; Amurates bolondnak tartotta Rakima jövődömondóját.
- 59.28 *egy néhány szor* — „plus d'une fois” (p. V, 99)
- 60.27 *panaszolkodni kezdék*. — Nyr 1884, 271: „panaszodik”; fr. plaindre”.
- 60.37 *ezt a hirt is tsak imel ámal vette*, — fr. „reçut cette nouvelle avec indifférence,” (p. V, 103)
- 61.23 *törvényt láttatna redjok*, — fr. „lui commandant sous peine de la vie,” (p. V, 105) Nyr 1884, 271: „törvényt látni valakire a. m. törvény elé állítani valakit”.
62. 6 *mindentek szabadosan kezdének beszélni*, — NySz Szabad: szabados 1), („avec assez de liberté”).
- 62.30 *a szerecsent meg szidogatója*. — fr. „Le Sultan ... traita l'Eunuque d'imposteur et le menaça de la mort;” (p. V, 109)
63. 3 *mufti* — Tö. müftü, vö. 20. lev. jegyz. („le Moufty”)
- 63.27 *hancsárját* — Tö. hançer (hancser), vö. a 70. lev. jegyz. („le poignard”)
- 63.28 *eszerent vesze el ez az sultánné*. — fr. „Ainsi finit cette Princesse, la plus belle et la plus cruelle de toutes les femmes;” (p. V, 112) NySz Szer, szerint, szerént [Szólások]. Simonyi szerint (Határozók II, 255) a „régibb nyelvben néha egészen általános módhatározó értéke van” a szerint névutónak.
64. 5 *mahumet* — Tö. Muhammed (Muhammet), Mohamed próféta, vö. alább a 71. l. és a *Leveleskönyv* 7. lev. jegyz. („Mahomet”)
- 64.17 *tsak az egyedül valo lételt kereste* — A fr. szöveg folytatólag: „... seul dans son Cabinet, à regarder le fatal Portrait de cette favorite, qui réveilloit et nourrissoit l'amour qu'il avoit en pour elle.” (p. V, 115) Roxan képét, melyet Gomezné szerint (p. V, 112) egy velencei festő („le fameux Peintre Vinelley”) készített, s a konstantinápolyi francia követ is látott, a szultán megőrizte: „... il le garda jusqu'à sa mort dans son Cabinet.” Mikos erről nem szólt. — A való-ra vö. 82. l. jegyz.
- 64.18 *aga*, — Az aga szóra vonatkozólag vö. a 92. lev. jegyz.
- 64.19 *de tsak hejában volt*. — Gomezné itt megszakítja Thelamon felolvasását; Uranie vacsorára invitálja a társaságot, de megígéri, hogy utána

az ő lakosztályában folytatják Rakima történetét (p. V, 116—118). Így következik a nyomtatásban közésre kiemelt cím: „Suite de l'histoire de Rakima.” (p. V, 118)

65. 5 A levélírás, levelek küldése hagyományos írói eszköz a rokokó szép-prózában. „La Princesse de Rakima à l'Invincible Amurat.” (p. V, 121)

65.25 *Capitán basa* — Tő. kapudan paşa, vö. a 20. lev. jegyz. („le Capitan Bacha ou General de la Mer”).

65.26 *egy iffiu szép cserkesz leányt* — fr. „une jeune Circassienne,” (p. V, 122)

65.32 *mint sem a mint gondolták.* — NySz Ső, mint-sēm.

66. 1 *ezen új szeretet alá adá magát.* — Nyr 1884, 271. (Feleki nem értelmeki.) fr. „... pour s'abandonner à ce nouvel amour.” (p. V, 123) Thelamon itt (p. V, 123—4) folytatólag megjegyzi, hogy nem részletezi Zaimé életét, hanem Rakimára tér. Mikes ezzel folytatja.

66. 5 *tsak a sok vendégség és mulattság volt.*, — fr. „Ce n'étoit que fêtes, jeux et festins dans le Sérail et dans la Ville.” (p. V, 124) Másutt: 148. l. *tsak a sok táncz, és vendégség volt* — 149. *tsak a sok köny hullatásokkal felele,* — 162. *azon nap, tsak a nagy nyughatalanságban telék el.* — „Határozatlan névmások és számevek előtt ritkán van alkalom a határozott névelő kitételére... Egy kissé szokatlan a névelő mai nyelvérzékünkre nézve” a fenti idézetekben. Simonyi JelzőkMondt 83 (a névelők használata).

66. 8 a *ramazánba.*, — fr. „Ramesan” (p. V, 124). Tő. ramazan, vö. a 29. lev. jegyz.

66. 9 a *bairám innepében,* — fr. „Ca fête du Bairan” (p. V, 125) Tő. bayram, vö. a 191. lev. jegyz.

66.10 *anyi bort, és rosolst, és...* — fr. „il but tant de vin, de malvoisie, de rossoly et d'autres liqueurs fortes, ...” (p. V, 125) rosolis a. m. roszólis (pálinka).

66.25 *sok szines okok alatt* — fr. „sous différens prétextes,” Nyr 1884, 271: Feleki 'hamis okok'-nak értelmezi.

66.28 *el nehezédnek.*, — „Amurat qui s'affoiblissoit de moment en moment, voyant...” (p. V, 126) Nyr 1884, 271: „elnehezedni: súlyosbodni”; nem szabatos értelmezés. A. m. gyengülni (s'affaiblir).

66.32 *atatár hámal,* — han(hán), a szóra vonatkozólag vö. az 1. lev. jegyz. („Kam des petits Tartares”)

67. 7 *szán szándékal valo volt,* — fr. „... les marques d'imbecilité qu'il avoit donné dans sa prison, n'étoient qu'un stratagème innocent,” (p. V, 128)

67.17 *mehkhában* — Mekkában („à la Mecque”).

68.33 *egy szer a többi között.* — fr. „il se rendit un jour dans l'appartement de cette Princesse;” (p. V, 136)

69.15 *Ezek beszédek alatt* — fr. „Pendant ce discours” (p. V, 138) vö. 77. l. jegyz.

69.24 *Ez a szája vallása. rákimának,* — Kissé esetlen fordítása a fr. „Cet aveu”-nek.

69.34 *Azon időtől fogvást* — fr. „Depuis ce moment” (p. V, 140) Másutt: *el menetelétől fogvást.* — *a mioltától fogvást* — *azótától fogvást* Nyr 1884, 271: „azótától fogvást [a. m.] azóta” alakban közli.

70.32 a *fel támadást.* — A. m. az összeesküvést. fr. „la conspiration” (p. V, 143)

71. 1 *jancsár aga* — Tö. yenciçeri ağası, vö. a 14. lev. jegyz. („Aga des Janissaires”)

71. 2 *kadi leskere*, — Tö. kadileşker, vö. a 92. lev. jegyz. („les Kadilesters qui en sont des Juges”)

71.29 *a fejtát.* — fr. „... déchira le fetsa ou point de la Loi, qui est un ajournement pour comparoître en Justice.” (p. V, 146)

71.34 *mahometet.*, — Mehmetet („l'Empereur Mahomet IV.”), a szóalakra ld. előbb a 64. l. jegyz.

72. 9 *a sultanné.* — fr. „La Sultane Kioseme que nous n'appellerons plus Validé, ce titre... signifie en langue Turque, Imperatrice,” (p. V, 147)

73. 2 *minden szándéka füstben mene.* — A *Leveleskönyvben* is előforduló (4. lev. stb.) szólásforma. A fr. szövegben itt más fogalmazás és bővebb szöveg van (p. V, 150).

73. 4 *a kreta. vagy candia. szigetének* — fr. „la conquête de Candie” (p. V, 150)

74.11 *a fő tisztek közül. az arabiai királyhoz küldé.* — Simonyi Határozók I, 82: „Partitivus ben és ből.”

74.25 *méltó volt erre a nagy rendre.* ... — fr. „Il étoit si digne de ce rang auguste, ... il fit une revûe generale de toute l'Armée,” (p. V, 157) *rendbe vevé* ... *rendbe vette volna magát.* — NySz Rënd 5). — Nyr 1884, 271. Csak a legutóbbi helyet idézi; nem értelmezi.

74.36 *sokan hűségére állottak volna.* — fr. „la plûpart des Bachas et les Provinces de l'Asie s'étoient soumises à sa domination,” (p. V, 159) Nyr 1884, 271: „valakinek hűségére állani: hűséget esküdni vkinek”.

75.28 *a tengeren által kötözteté.* — fr. „il fit passer le Bosphore de Thrace” (p. V, 162) NySz Kel: által-költöztet.

76. 5 *mind mahumethez küldé a más világra.* — Mikes körülírásához vö. fr. „ils furent ... envoyez au supplice;” (p. V, 163)

76. 7 *hogy meg egyezzenek.* — fr. „les rebelles ... n'avoient pas voulu attendre la jonction de l'Armée du Roy de Perse,” (p. V, 164) Nyr 1884, 271: „megegyezni — egyesülni”.

76.15 ... *hogy a szíve meg lankadgyék.* — fr. „Achmet ne voulant pas laisser refroidir l'ardeur qu'il remarquoit dans ses soldats,” (p. V, 165) Simonyi Zs. Az ikes ragozás története. Nyr 1905, 400.

77.16 *tarsd meg ... a drága zálogjiért* — fr. „conservez-vous pour les précieux gages que je vous laisse de notre amour réciproque;” (p. V, 169) Mikes gyakran használ a dialógusokban tegezõ alakot a fr. önözõ (vous) forma helyett.

77.22 *Ezek a szavai után ...* — fr. „Après ces mots, ...” Klemm Tört Mondt 339: „Az értelmezõ jelzõ.” — Csüri Bálint: Egy terjedezõ nyelvi szokatlanság. Magyarosan 1934, 152—53; hasonló példákat idéz Pázmánytól, Faluditól. — Simonyi írja: „... érdekes, hogy régibb íróinknál találunk egy rövidebb kifejezésmódot, mely csak a főnévhez ragasztja a névutót, és sajnálhatjuk, hogy ez a szerkezet nem tudta kiszorítani azt a másikat ...” (JelzõkMondt 124) vö. 69. l. és 29. lap jegyz. is.

77.24 *el lehet ítélni ...* — NySz Itél, el-ítél 2). Nyr 1884, 271: „elítélni: elgondolni”.

77.36 *hogy gondolkoánék magáról.* — Nyr 1884, 271: „gondolkodni valakirõl: gondoskodni vlkirõl”.

77.36 *Végtire Jérüu köntösben öltöztetvén.* — fr. „il la fit travestir et monter à cheval avec quelques esclaves fideles,” (p. V, 171)

78.18 *a hipodrom nevü piatzra* — fr. „on les conduisit tous deux dans la place de l’Ippodrome,” (p. V, 173) közel a szultán rezidenciájához (Atemey-dani).

78.27 *a Császári török templomba* — fr. „Son corps fut porté dans une Mosquée impériale.” (p. V, 174) „A népeveket se szoktuk elválasztani a főnévtől . . . Kivétel, ha a másik jelző már szorosabb viszonyban van a főnévvel . . . Mikes mégis azt írja: császári török templomba.” Simonyi Jelzők Mondt 106 (Többszörös jelző).

79. 6 Mikes két sorban foglalja össze a társaság elragadtatását; Gomezné társasága könnyezve oszúdik föl s kezd beszélgetésbe Rakima sorsáról (p. V, 176—190). A keleti társadalmi viszonyokról a mohamedán vallási hiedelmekre terelődik a szó, utalva a pogány (antik) jóslatokra és babonákra is. Erkölcsi tanulságok keresésével zárul a történetet követő eszmecsere és a könyv 13. napja.

Ebből a kötetből, az itt (p. V, 191) folytatódó 14. napi históriát megelőző szövegből vette át Mikes *Leveleskönyvébe* Silvia és Juliánna beszélgetését (96. lev.).

79. lap *Szereda.* — Mikes a szerdai napra helyezte Mme de Gomez I. kötetéből (Troisième journée) vett történetét. Bevezetéséhez vö. a hétfői nap jegyz.

A ponthiöi fejdelem aszonynak históriája.

„Histoire de la Princesse de Ponthieu.”

79.11 *Galliában . . . spanyol országban . . . Comstellában . . . a szent földre . . . jérusálemben . . . afrikában a palmari szélyekre . . . pálmeriában . . . olosz ország . . . Cívita vechia városában . . . romában* — A francia földről induló kalandos cselekmény számai európai, afrikai, közel-keleti színhelyekhez fűződnek. Mme de Gomez azt is megmondja, hogy mindez „en France sous le Regne de Philippe I.” történik. I. Fülöp (1052—1108 élt; uralk. 1060—1108).

79.22 *mev különbözteté magát.* — fr. „ce jeune Chevalier s’étant fait remarquer du Comte de Ponthieu dans un Tournois,” (p. I, 276); előbb *különböztetik meg magokat* — „les Comtes de Saint Paul et de Ponthieu, se faisoient le plus distinguer, . . .” (p. I, 275) Nyr 1884, 371: „megkülönböztetni magát: kiténtetni magát”.

79.24 *nagy kedveségiben vevén,* — fr. „il prit une si forte estime pour lui,” (p. I, 276) Nyr 1884, 371: „kedvességbe venni: kegybe fogadni”.

79.28 *Thibolt. akü is eszerent nevezi ahistoria.,* — A vonatkozó névmási tárggyal kapcsolatos tárgyas ragozás Mikesnél gyakori. Simonyi más példákat is idéz a 162, 196 lapról. Simonyi Zs. A tárgyas ragozásról. Nyr 1889, 554—59. Vö. a 3. lev. jegyz.

80. 6 *magát örökös el titkolásra ítéle.* — A. m. titoktartásra. fr. „. . . il la condamna aux rigueurs d’un silence éternel.” (p. I, 277) Nyr 1884, 371.

81. 2 *mev elégtíteni* — Nyr 1884, 371: kielégíteni; fr. „et plus difficile à contenter” (p. I, 280)

81.17 *azon kérem az egetet*, — fr. „et je prie le Ciel qu'il rende . . .” (p. I, 281) Nyr 1884, 371: „kérni valakit valamin: kérni vkit vmire”.

81.18 *valamitsoda gyönyörűségel* — fr. „que j'aurai de plaisir à les satisfaire.” (p. I, 281) 203. l. *valamitsodás szomorúságom* Nyr 1884, 371: „valamicsoda: a milyen, a minő”.

81.25 *a fejedelem aszony erre meg tüzesüle. a szemeit le fordittá*. — fr. „La Princesse rougit, baissa les yeux;” (pl. I, 282) Nyr 1884, 372: „megtüzesülni: elpirulni” és „lefordítani a szemeket: lesütni a szemeket”, vö. NySz Fordít: lő-fordít.

81.28 *thibolt ezeket meg köszöné*, . . . — E sorokhoz Zolnai Béla hozzáfűzi: „Sokkal több szerepjátszás és reprodukálás van a nyelvben, mint első pillanatra hinnők. A francia précieux-racionalista nyelv még a regényírásban is szereti elkerülni az oratio rectá-t és kivonja az idézet tartalmát, objektív, explikáló mondatokba: Thibault la remercia de cet aveu favorable, en des termes qui marquoient également l'excès de son amour et sa joie.” (Nyelv és stílus. Bp. 1957, 290: a jegyzetben ezt írja még — „Thibault megköszönte a kedvező vallomást, olyan kifejezésekkel, amik egyformán elárulták túláradó szerelmét és örömét.” Mme de Gomez Journées amusantesjából idézi, más vonatkozásban, Kenyeres László, A francia társadalom. 1942, 45.)

81.33 *a lakadalom meg lén*. — fr. „il se fit” (p. I, 283). Mikes *Leveleskönyvben* s többi kéziratában is ebben a székelyes alakban: *lakadalom*. Az igealakra vö. a *Leveleskönyvben: lének*, (71. lev. jegyz.) *tén*. (86. lev.) ld. Szily szójegyzékét is. Vö. *Epistolák . . .* 956 l. jegyz. *ténn*

81.36 *a grof gyönyörködöt házasságokon* — fr. „Le Comte étoit charmé de leur union” (p. I, 283) NySz Gyönyörköd-ik [Szólások].

82.17 *viszá valo téréseket*. — NySz Vissza: visszaváló 2). A. m. visszatérést. A régi nyelvben gyakori a valo-nak ilyen igei származékokban való használata. Vö. 64. l. jegyz. A *viszá* „a régi nyelvben s a mai népnyelvben sem szokatlan.” (Szily) Ld. a 7. lev. jegyz. Az *Epistolák . . .* ban s az alábbi fordításokban is gyakran előfordul.

82.21 *meg nyugosztaltlya* — fr. „Thibault s'arrête pour faire reposer la Princesse;” (p. I, 285) Nyr 1884, 372: „megnyugosztalni magát: pihenni”.

82.24 *tsak egy emberit* — Ez az ember a kamarása „son Chambellan” volt.

83. 5 *nem tsak a tolvajokon szokot volt erőt venni*. — Nyr 1884, 372: „erőt venni: legyőzni, levérni valakit”.

83.32 A rablótamadás drámai leírása és a fejedelemasszony elleni erőszak diszkrét bevállása a lovagi történet fordulópontja; ezután alakul át kalandos históriává.

84.13 *nagy gyűlölséges haragjában el merülvén*. — Nyr 1884, 372: „haragban elmerülni: haragra fordulni”; nem szabatos értelmezés. fr. „frappée de l'idée d'être indigne de son estime et de son amour, le sien changea en haine et en fureur;” (p. I, 291)

84.14 *futvást mene* — fr. „et courut le bras levé . . .” (p. I, 291) Vö. 118. l. jegyz. — Nyr 1884, 372: „futvást menni: futni”. — Simonyi Határozók II, 322: „A -vást vést-féle igenév. — Csak a XVII. század óta találjuk ezeket: futvást, nyargalvást” stb.

84.30 . . . *semmit sem fogja a fejdelem aszony elméjén*, — fr. „Un discours si sage ne fit nulle impression sur l'esprit de la Princesse,” (p. I, 292) Nyr 1884, 372: „nem fog az elméjén valami: nem hat reája valami”.

84.34 *és az egész erdőt fel járták volt* — fr. „et avoient parcouru toute la forêt pour parvenir jusqu'à leur Maître” (p. I, 293). Vö. a 205. sz. lapalji jegyz.

85.33 *meg beszélté neki adolgot . . . keserves szokai. tevé eleiben* — fr. „il lui conta son aventure . . . et lui peignit son amour, et l'injuste fureur de la Princesse avec des couleurs si touchantes,” (p. I, 296) Nyr 1884, 372: „megbeszélni, elébeszélni, eleibe tenni vkinek valamit: elbeszélni, előadni vkinek vmit”.

86. 7 *a melyet érdemel a te nemesi magad viselésed*. — fr. „que merite votre genereux procedé,” (p. I, 297) Simonyi JelzőkMondt 175: „Névmások a birtokviszonyban.” Simonyi példákat idéz még az egyeztető szerkezetre Csereitől, Aportól, Faluditól, Bod Pétertől, Kazinczytól, Krizától stb.

86.19 *mind hozád. mind én hozám valo tiszteletit maga előtt viselte*. — fr. „qui . . . a conservé ce respect et pour vous et pour moi,” (p. I, 298) Nyr 1884, 372: „maga előtt visel valamit: szem előtt tartani vmit”.

86.31 *tartozol hozzája lenni hálá adóságbol*, — fr. „vous lui devez par reconnaissance” (p. I, 299) Nyr 1884, 372: „hálaadosság [helyesen: háládóosság]: hála”. NySz Hála; a *hálá* alak régies, vö. l. lev. jegyz.

87. 1 *Ezek a <szok> beszédek*. — fr. „Ce discours” Vö. a 211. sz. lapalji szövegjegyz. Ld. a főnntebbi bekezdést: *Ezekre a szokra* fr. „A ces mots” (p. I, 298)

87.10 *a békeséges türésit* — fr. „sa patience” (p. I, 300) Nyr 1884, 372: „békeséges [a kéziratban: békeséges] türés: békétürés”. — Feleki i. h. a csütörtöki elbeszélésből is idézi „békeséges türéssel”.

87.15 *egy tsudát*. — szörnyetegot fr. „un monstre” (p. I, 301)

88.19 *egy szers mind* — egyszerre Nyr 1884, 372.

88.21 *afrikában a palmari szélyekre* — fr. „sur les Côtes d'Almerie,” (p. I, 304)

89. 5 *a kiralyné mint egy meg dobbana magában*, — megdöbbene („fut surprise”) Nyr 1884, 373: „megdobbanni magában: meghökkenni, megdöbbenni”.

89. 7 *távu*l — távolról („de loin”) Ld. a *Leveleskönyvben* is (19. lev. jegyz.)

89.14 *és meg türköztetvén magát*. — fr. itt „et faisant effort pour se contraindre,” (p. I, 307) — alább: *meg türköztetvén szivének indulatit*. — „elle fit un nouvel effort pour cacher le trouble de son ame;” (p. I, 309) ld. tovább: *tartoztatá meg magát . . . erőt vévén magán*. alakban is. Vö. 186. l. jegyz.

91. 2 *egy hoszu bolt volt*; — fr. „étoit une galerie voûtée,” (p. I, 313)

91.28 *duplán*. — „doublement” (p. I, 315)

91.34 *magát egészen a szive indulattynak el hagyván*. — fr. „s'abandonnant aux transports qu'elle avoit cachés avec tant de soin,” (p. I, 316) Nyr 1884, 373: „elhagyni magát vminek: átengedni magát valaminek”.

94.11 *sok számu gyémantokal . . . száma nélkül kívánnám . . .* — fr. „éclatante d'un nombre infini de diamans. . . j'ai souhaité cent fois . . .” (p. I, 324) Nyr 1884, 373: „nagy számú” és „számtalanszor”.

96.34 *azt gondolák. hogy* — fr. „. . . qu'ils m'avoient d'abord crü morte,” (p. I, 333) NySz Gond: gondol 2).

97.10 *kérlek azon, hogy had ne válaszanak el engemet tölled.*, — fr. „j'ose vous supplier de ne pas souffrir qu'on me sépare de vous.” (p. I, 334) Simonyi Kötőszók II, 129. — NySz Hagy, hadd. — Klemm TörtMondt 460: „Kötőszónélküli alárendelés. Tárgyi mondatok.” Ez utóbbi szerint „a népnyelvben többször elfordul célhatározó mellékmondat helyett kívánságot, óhajt kifejező főmondat is hadd (hagyd) szócskával. . . E szerkezetnek a hogy kötőszós célhatározó mondattal való összekegyedéséből keletkeztek ily szerkezetek.” (574 l.) Klemm a *Leveleskönyvből* is idéz példát.

97.16 *akár mítsodás* — akármilyen Nyr 1884, 373; fr. „quelque fût mon sort,” (p. I, 335)

98. 4 *fizete.* <*saidert*> *saidáért*, — A rabszolganő neve a francia szövegben: „Saïde”.

98. 6 *a sultán haremjében* — fr. „Nous fûmes conduites dans le Palais des femmes du Sultan.” (p. I, 337)

98. 9 *mint ha* — fr. „qu'il sembla que . . .” NySz I. Ha, mint-ha.

98.11 *Én azt szerencsétlenségnek nevezém. a mi más nagy szerencsésnek tehette volna,* — fr. „J'appelle malheur ce qui auroit fait la félicité d'une autre;” (p. I, 337) NySz -nek, neki, néki 3). — Simonyi Határozók I, 291. — Simonyi Zs. Hibásan használt tárgyas igealakok. Nyr 1915, 444. Simonyi példákat idéz a *Leveleskönyvből* is.

98.15 *hozám valo nagy szorgalmatoságit* — fr. „Ainsi je regardois ses soins comme . . .” (p. I, 338) Nyr 1884, 373: „figyelem, iparkodás”. Feleki a csütörtöki elbeszélésből is idézi: „nagy szorgalmatossággal”.

98.30 . . . *a sultánnak. hozám valo nagy kedv keresésit,* — fr. „et lui marquois la repugnance que j'avois à recevoir les soins du Sultan;” (p. I, 339) Simonyi Határozók I, 273. — NySz Keres: kedv-keresés. — Nyr 1884, 373. (Értelmezés nélkül.) A. m. figyelmesség.

99. 6 *de reá kell arra szánnod magadot vagy a kezemet el vedyed. vagy a . . .* — fr. „mais il faut vous résoudre à recevoir ma foi, ou à changer de Religion” (p. I, 339). Simonyi Kötőszók II, 131: „A hogy kihagyása . . . Véghatározó mondatot is nagy ritkán hallunk a kötőszó nélkül.”

99.14 *ha férjednek akarsz el venni.* — A. m. elfogadni; fr. „si vous voulez m'accepter pour époux,” (p. I, 340).

100.30 . . . *hogy a vallásomot el hagytam.* — fr. „toute sa Cour me croit Renegate;” (p. I, 344)

100.33 *mihent* — mihelyt Nyr 1884, 373. fr. „Je vous reconnus aussi tôt que je vous vis,” (p. I, 345)

100.35 . . . *hogy ha szeretteké még engemet* — fr. „et je me serois fait connaître à vous dès hier, si je n'eusse voulu m'assurer que vous m'aimiez encore.” (p. I, 345) Simonyi Kötőszók III, 140: „Hogyha. Kérdő mondatok; mellékmondatok.” b) az -é szócskával, tehát „hogy-ha—é” (Mikesnél legtöbbször így). Számos példa van a *Leveleskönyvből* is.

101. 1 *Ihon* — („Voilà”); *ihon* gyakori stílusélenkítő szó a *Leveleskönyvben*, az *Epistolák* . . . ban s más fordításokban. Nyr 1884, 373: „íme”. Feleki megjegyzi: „Az íme és imholzókat Mikes szövegben lévő művében nem találtam.”

102.28 *a sultán udvarlására mene.*, — Nyr 1884, 373. (Értelmezés nélkül.) — NySz Udvar: udvarlás. fr. „Il . . . fut au dîner de ce Prince qui le vit avec plaisir.” (p. I, 351)

103.10 *hol való létit.* — Simonyi JelzőkMondt 49: „Határozó jelzők.” Vö. 82. I. jegyz.

103.23 *Illyen formában töltének el...* — fr. „Trois mois s'écoulerent de cette sorte” (p. I, 354). Simonyi Határozók I, 411: „A kép-ragos határozók.”

104.12 *egy hite szeget doktor* — fr. „Un Medecin Renegat” (p. I, 356)

104.29 *olosz ország felé... Civita vecchia városában* — fr. „... contraignirent les Forçats de ramer droit à Brindes, où ils arriverent heureusement.” (p. I, 357) Brindisi a nápolyi királyság délkeleti kikötője volt; Civitavecchia kikötő (az egyházi államban) Rómától északnyugatra.

104.33 *meg parancsolván. hogy a sultánnak kezében adnák a következő levelet* — „La Princesse de Ponthieu au Sultan d'Almerie.” (p. I, 358) A levélküldés itt a kalandos história hatásos befejező fordulatául szolgál.

105. 9 *az én férjem veszedelemre tévén életét érteled. és országodért.* — Nyr 1884, 373: „veszedelemre tenni valamit: kockázattni vmit”.

105.34 Az elbeszélés utolsó bekezdését Mikes megrövidítette:

„Le fils que la Princesse avoit eu du Sultan, épousa une riche heritiere de Normandie, desquels sont descendus les Seigneurs de Preau; & la Princesse qui étoit restée au Sultan fut mariée à un Prince Sarrazin, & c'est d'une fille de cette Princesse que nâquit ce fameux Saladin, Sultan d'Egypte, si connu, & si redouté de la Chrétienté.” (p. I, 361)

A történet s az előadás dicsérete s a históriával kapcsolatos eszmecsere a nyomtatásban is elég rövid (p. I, 361—63), utána ebéd következik; a délutáni beszélgetésben már nem térnek rá vissza.

106. lap *Tsötörtök.* — Mikes csütörtöki története a befejező 8. kötet (VI/2,) utolsó (Dix-huitieme et derniere journée) napi elbeszélése. Mikes egyéni bevezetője csak néhány sor, szemben az utolsó mulatságos napot eltölteni készülő francia társaság délelőtti fesztelen társalgásával (p. VI/2, 123—38).

Mme de Gomez társasága tovább bővült (Florinde, Uranie, Felicie, Celimene, Silviane, Arelise, Camille, Julie, Hortense — Thelamon, Alcipe, Lisimond, Orophane, Arsame, Melinte). A séta közbeni beszélgetés alatt fölmerül a téma: legkedvezőbb állapot a szerelemben, ha a „kötelesség” meg egyezik a „hajlandósággal”. Alcipe meglepetésükre egy ritka hölgy életére hívja föl a figyelmet „une femme faire uniquement par devoir tout ce que le plus parfait amour pourroit exiger.” (p. VI/2, 136) Így kerül sor Alcipe előadásában a következő históriára Mme de Gomez könyvében.

A dona Elvir de Zuáré históriája.

„Histoire de Dona Elvire de Zuares.”

106. 6 *a második philep.* — II. Fülöp 1555—1598 uralkodott. — Mikes egy epizódot mesél el róla *Leveleskönyvében* (72. lev.).

106. 7 *portugalliában ... a spanyol udvarnál ... indiában ... goa városában ... lisbonában ...* — Az Európából kiinduló história szálai kedvelt területre, távol-keleti színtérre vezetnek.

106.18 *hogy ... kedvében lehessen.* — Nyr 1884, 373: „kedvében lenni valakinek: vkinek kedvét elnyerni”.

106.20 *nagy betsületben esék ...* — Használja még az író a „kedvibe esni”, „keserűségbe esni”, „barátságba esni”, „gyűlölségbe esni”, „haragba esni”

szólásmódokat is; ez utóbbi birtokos vonzatban is előfordul, vö. a 130. lap jegyz. Nyr 1884, 374: „becsületbe esni: becsületbe járni” és „kedvibe esni valakinek: vkinek kegét megnyerni”.

106.23 *mihent abban anagy uraságban látá magát., a melyet oly igen suhajtottá,* — fr. „Dom Baltazard ne se vit pas plûtôt au point d'élévation qu'il avoit si vivement souhaité, qu'il . . .” (p. VI/2, 140) Nyr 1884, 374: „uraság: úri mód”; „sóhajtni vmit: sóhajtni vmi után”.

106.25 *mint hogy pedig csak a nagyra vágyás uralkodot szívében. és hogy. . .* — fr. „Comme la seule ambition occupoit son coeur, et que . . .” (p. VI/2, 140) „A francia puis-que . . . et que . . . utánzására Mikes többször az első okhatározó mondat élére minthogy-ot, a másodikba pedig az egyszerű hogy-ot teszi” írja Simonyi példákat idézve a fordításból (Kötőszók II, 123); vö. a 147, 231. lap jegyz. is.

107. 5 *tutorásága* — gyámsága („Tuteur”) NySz Tutor: tuteurság.

107.16 *Ez a két gyermek alig tudtak szólni, hogy már egy mást szerették.* — fr. „Ces jeunes coeurs, de concert avec leurs parens, apprirent à s'aimer et à le dire presqu'en ouvrant les yeux.” (p. VI/2, 142) Hasonló példák a 25, 173, 200. lapon. „Tulajdonkép ezekben is egyidejűséget jelöl a hogy, p. ez a két gyermek már akkor, abban az időben szerette egymást, mikor még alig tudtak szólni. Különbözik Mikes nyilván a francia à peine . . . que hatása alatt használja annyiszor e szerkezetet . . .” Simonyi a *Leveleskönyvből* is idéz példákat (Kötőszók II, 119).

107.22 *nagy ohajtással. várák,* — fr. „ils attendirent le moment d'être unis avec une égale impatience.” (p. 142) NySz Oh: ohajtás 2).

107.29 . . . *udvarlani kezdé dona elvirt,* — fr. „Sur cet espoir, il ne balança point à rendre des soins à Elvire, . . .” (p. VI/2, 144) NySz Udvar: udvarol.

107.35 *Erre. való nézve.* — fr. „Pour cette effet,” (p. 144). Vö. 110. l. is. Nyr 1884, 374: „e célból, e tekintetből, erre vonatkozólag”. Feleki a pénteki elbeszélésből is idéz: „Erre a hírre való nézve”.

108. 9 *hogy mi egyesek legyünk.,* — fr. „que nous soyons unis.” (p. VI/2, 145) Nyr 1884, 374: „egyesekké lenni: egybe kelni”.

108.17 *egy kevés ideig agondolkodásba veté;* — fr. „cette extrémité le fit rêver quelques momens à ce qu'il devoit répondre;” (p. VI/2, 146) Nyr 1884, 419: „gondolkodásba vet valami valakit: gondolkodásba ojt vmi vkit”.

108.22 *Elvir magát. dom sebastienhez kötelezte.* — fr. „Elvire est engagée à Dom Sebastien de Souza,” (p. 146) Nyr 1884, 419: „magát vkihez kötelezni: lekötni magát vki irányában”.

109. 7 *valamég* — míg Nyr 1884, 419.

109.11 *a nagy szomorúság meg hatá az ő szívét.* — fr. „Dom Pedre en les voyant se sentit saisi de la plus vive douleur” (p. VI/2, 149) Alább: . . . a *féltés.*

a szívet el hatván. — „. . . la haine, l'amour et la jalousie se joignant à la bouillante ardeur d'une jeunesse . . .” (p. VI/2, 150) Nyr 1884, 419: „elhatni: elfogni átvitt értelemben”.

110.33 *erre való nézve.* — fr. „Pour y parvenir . . .” (p. VI/2, 153). Vö. 107.1. jegyz.

111.24 *ne hirtelenkedgyenek.* — NySz Hir: hirtelénkéd-ik l); fr. „il étoit de la prudence de ne rien precipiter,” (p. VI/2, 156)

111.27 *minek előtte el bomlanék ez a gyűlés, . . . a végezés mellől el nem állnának.* — fr. „et l'on se sépara en promettant de nouveau de soutenir avec hauteur tout ce qu'on venoit d'avancer.” (p. VI/2, 157) Nyr 1884, 420: „a gyűlés elbomlik: a gyűlés széteszlik”. — Simonyi Határozók II, 88: „Állapothatározók; mellől . . . eláll”.

112. 1 *goa városának* — A kelet-indiai Goa a portugálok terjeszkedése következtében jelentős gyarmati központtá fejlődött, egyben a katolikus missziók központja lett a XVI. század derekától.

112.14 *erőszak tételen.* — erőszakosságon („violence”). Nyr 1884, 420.

112.30 . . . *mi formában távoztathatná el azt a házasságot.* — Vö. 177. l. jegyz. is. fr. „elle cherchoit incessamment dans son esprit quel moyen elle pourroit trouver pour empêcher un hymen . . .” (p. VI/2, 160) NySz Forma 4). — Nyr 1884, 420: „mi formában: mi képen, mi módon” és „eltávoztatni, eltávolítani”. — Simonyi Határozók I, 93: „Módhatározó ben” (Mikesnél még igen sokszor).

113. 2 *hogy . . . szándékát le tétethesse.* — fr. „Elle tenta toutes sortes de voyes pour obliger Lama à se désister de sa poursuite;” (p. VI/2, 161) Nyr 1884, 420: „letenni szándékát: lemondani szándékáról”.

113.13 *el végezte volt magában.* — elhatározta („elle se résolut de . . .”). Nyr 1884, 420: „elvégezni magában: elhatározni”.

115.13 *nagy terdet hajtván néki,* — fr. „A ces mots l'ayant saluée profondément, il sortit.” (p. VI/2, 168) Nyr 1884, 420: „. . . a térdet nagyon meg-hajtani vki előtt”.

116. 2 *fel fogadá néki,* — fr. „elle lui jura un secret et une fidélité inviolable.” (p. VI/2, 171) Nyr 1884, 420: „felfogadni valakinek valamit: meg-igérni, megfogadni vkinek vmit”.

116.12 *elvir egy székből üle,* — hordszékbe („une Chaise”).

116.22 *egy levelet íra.* — A cselekménybonyolításnak divatos irodalmi eszköze az ilyen titkos posta.

116.25 *Azomba pedig . . .* — Azalatt, a közben („Cependant”) Nyr 1884, 420.

116.28 *tegyen. napot a lakodalomra,* — fr. „. . . en fixant le jour de son Mariage;” (p. VI/2, 174) Nyr 1884, 420: „napot tenni: napot meghatározni”; a. m. jelölje ki a lakodalom napját.

117.13 *meg másolván. szent ígéretimet.* — fr. „en manquant à des promesses sacrées.” (p. VI/2, 176) Nyr 1884, 420: „megmásolni: megváltoztatni”.

117.23 *nagyot sikota.* — Mikes tájszava; fr. „. . . fit des cris perçans” (p. VI/2, 177) ugyanígy: *sikotani.* továbbá *sikotásokot.* Később előfordul *sikoltással.* változatban is (236.l. p. III, 124: „avec de grands cris”).

117.26 *jól tudá magát el színelni.* — tetetni, színlelni. („Leonore joua si bien son rôle,”) Nyr 1884, 420: „elszínlelni [helyesen elszínlelni] magát: színlelni”.

118. 4 *némelyek keresőjében indulának. azért. hogy kedvit talállyák dom baltazárnak.* — fr. „les uns voulurent le chercher, pour s'en faire honneur auprès de Lama;” (p. VI/2, 179) NySz Keres: kereső [Szólások]. — Nyr 1884, 420: „keresőbe indulni”. [Értelmezés nélkül.] — Simonyi Határozók I, 67: „Állapothatározó -ben ből be.” Nyr 1884, 421: „kedvit találni valakinek: vkinek kedve szerint eljárni”.

118.18 *nyargalvást menének* — fr. „ils pousserent leur chevaux l'un et

l'autre dans un vallon," (p. VI/2, 180) Vö. 84.1. jegyz. Simonyi Határozók II, 322: „A -vást vést-féle igenév.” — NySz Nyargal: nyargalvást.

118.28 *nagy hamarsággal*. — nagy gyorsasággal. Nyr 1884, 421.

118.30 *vagdaltak egy máshoz* — fr. „... qu'ils se portoient les plus terribles coups,” (p. VI/2, 182) NySz Vág: vagdal.

119. 1 *hogy ez a két rész. semmit nem kezdé*... — fr. „que les deux parties n'osèrent rien entreprendre; (p. VI/2, 183) Vö. a 318. sz. lapalji jegyz.

119.23 *előre el látván*, — előrelátván, („qui prévoyoit”) Nyr 1884, 421: „ellátni valamit: átlátni vmit”. (Feleki értelmezése nem szabatos.)

119.33 *ilyen zenebonába volna*. — fr. „toute la Ville de Lisbonne étoit dans cette agitation,” (p. VI/2, 187)

120. 3 *meg bizonyítaná*. — fr. „elle prouveroit son innocence,” Nyr 1884, 421: „megbizonyítani valamit: bebizonyítani vmit”.

121.17 *aki magán nagy erőt vett volt*. — Nyr 1884, 421: „erőt venni magán: legyőzni magát, visszatartózkodni”, azaz visszatartani magát vmitől. fr. „... Dona Elvire succombant à la violence qu'elle venoit de se faire, tomba...” (p. VI/2, 193)

121.34 *már nem szollának* — A szöveg csak így érthető (fr. „on ne parla plus...” (p. VI/2, 194), Mikes kifejejtette a *nem-et*, vö. a lapalji szövegjegyz.

122.15 *zenebonát* — fr. itt „... pour qu'il n'y pût apporter aucun trouble.” (p. VI/2, 196)

122.28 *meg egyesítnek véle*. — összeadnak véle („il vous réunira.”) Nyr 1884, 421: „megegyeztetni [olv.: megegyesíteni] valakit valakivel: összeadni vkit vkivel.” — NySz Eggy: meg-égyesít.

124.27 *egy mély földnire*. — mélyföld a. m. mér föld („une lieüe”); a *Leveles-könyvben* is (2. lev.)

124.35 *alkalmas idő télék abban a még egy mást köszönték*. — fr. „les premiers momens se passerent en caresses réciproques” (p. VI/2, 205) Simonyi Kötőszók II, 165: „A hogy kötőszó. Cserék.” — Klemm TörtMondt 511 (a még — a míg = hogy).

125. 4 *jól viselted magad előtt, familiádnak dűtsőségit. reménlem hogy*... — fr. „Dom Sebastien, lui dit-il, vous avez si bien soutenu jusques ici la gloire de votre sang, que...” (p. 205) Simonyi Kötőszók II, 135: „A hogy kihagyása.”

125. 6 *tsak nem el veszteté veled életedet*. — NySz Vesz, vész: el-vesztet; („faire perdre”)

125. 8 *de a mentől nehezeb. annál nagyobb batorsággal* — fr. „mais plus il est terrible, plus vous devez le recevoir avec fermeté;” (p. VI/2, 206) NySz Az, a: annál e).

125.18 ... *holot műt tselekedet éretted*. — fr. „si vous cessiez d'aimer Elvire après un tel service;” (p. VI/2, 207) NySz Hol, hun; holott. — Simonyi Kötőszók III, 16: „Holott. Átvitt használata.” — Berrár TörtMondt 173 (holott megengedő szerepe).

125.29 ... *a kibén egész hitele volt*. — fr. „en qui il avoit une antiere confiance.” (p. VI/2, 209) NySz Hit, hüt: Hitel 2). — Simonyi Határozók I, 85: „Az állapotahatározó ben különösebb alkalmazásai.”

125.30 *én fel tettem azt magamban hogy meg halyak*, — fr. „j'ai résolu de mourir, mais...” (p. 209) Simonyi Kötőszók II, 36–37: „A hogy kötőszó”. További példák a 11, 131. lapról.

125.34 *valamit az okosság az elméjére oda*, — fr. „lui dit tout ce que la raison lui suggera pour l'en détourner;” (p. 209) *Simonyi Határozók I*, 156: „A véghatározó -ra különösebb alkalmazásai.”

126.24 *külső képen* — A. m. színleg, külsőleg *Nyr* 1884, 421. fr. „il parut souscrire à tout avec une parfaite soumission, pour qu'on lui laissât une pleine liberté, . . .” (p. VI/2, 211)

126.25 *meg sejdítette volt*, — fr. itt „s'étant aperçu” (p. VI/2, 212) Alább is: 158. *meg sejdíthessen* *NySz Sajdít*: meg-sajdít. A szótár csak Mikestől idézi *sejdít* alakban. Mikes az igét váltakozva (*sajdít* ~ *sejdit*) használja; ld. a 18. lap jegyz., a *Leveleskönyvben* vö. a 77. lev. jegyz. — *Nyr* 1884, 421: „sejteni”. — *Simonyi Zs. Nyr* 1904, 134—144.

126.29 *meg is kellették neki indulni* — fr. „On devait partir” (p. 212) *NySz Indul*: még-indul 2). — Alább az *el indulásnak* alakban is („au départ”), közvetlen utána *meg indulni*.

127. 3 *de mint meg ijede azon*, a *midőn . . . egy levelet ad neki* — fr. „Mais quelle fut sa surprise lorsque pour toute réponse on lui apporta une Lettre . . .” (p. VI/2, 213) *S. Zs.* [*Simonyi Zs.*] *Nyr* 1880, 469. — *Simonyi Kötösök II*, 164: „A hogy kötösök. Cserék.” — *Kötösök III*, 30.

127. 8 *mely felé* — („où”) *NySz Mély*: mélyfelé.

127. 9 *egy aránsu* — („égales”) *Nyr* 1886, 85: „egyaránysú: egyarányos. egyforma”. Székelyes szóhasználat, vö. a 30. lev. jegyz.

127.16 *akár liszbonában ment volna dom sebstien, akár az országbol ki ment volna*. — fr. „soit que Dom Sebastien fût allé à Lisbonne, soit que véritablement il eût pris le parti de sortir du Roiaume. . .” (p. VI/2, 214) *NySz Akár* 2). — *Simonyi Kötösök I*, 230: „A páros akár. b) föltételes móddal”. — *Klemm TörtMondt* 613: „Megengedő mellékmondatok.”

127.17 *ne hogy gyanakodásban vegyék dolgát*. — fr. „afin de ne jeter aucun soupçon sur sa conduite,” (p. 214) *Nyr* 1884, 421: „gyanakodásba venni: gyanúsítani”.

127.20 *magais arra felé indulna*, — fr. „Dona Catherine s'y rendroit à . . .” (p. 214) *Simonyi Határozók II*, 125.

128.11 *juttasd szembe véle*, — *NySz Szēm* [Szólások].

128.13 *minden féle veszedelemre veti magát*. — fr. „il est capable de tout hazarder si on lui refuse cette vûe.” (p. VI/2, 217) *NySz Vet, vét* [Szólások]. — *Nyr* 1884, 421: „veszedelemre vetni magát: veszedelembre dönteni magát”.

128.20 *verje le az ura elméjü* — *Nyr* 1884, 421: „levetni vkinek elméjét valamiről: vkinek szándékát eltéríteni valamiről”. Feleki idézi még a „levetni valakit szándékaról” és az „útról lever” kifejezéseket is. Vö. 191, 220. l. jegyz.

128.26 *a luqos alat* — fr. „dans un cabinet de Jasmîns” (p. VI/2, 218) — A következő bekezdést Mikes erősen lerövidítette, néhány lapot (p. 220—24) pedig elhagyott.

129.21 *felölle kedvetlenül beszélz*. — fr. „vous ne m'en parlez qu'avec chagrin,” (p. VI/2, 228) *Simonyi Határozók II*, 138: „Eredethatározó: felől”.

130. 1 *hogy senki se bé ne jöhessen. se ne halgathasson* — fr. „pour que nous ne soyons ni entendues, ni surprises,” (p. VI/2, 229) *Simonyi Kötösök I*, 81: „Sem és se. A tagadó névmások.”

130. 6 *tudom hogy haragodban esem.* — fr. „je sçai que je vais m'exposer à tout votre courroux,” (p. VI/2, 230) Nyr 1884, 373. — NySz Belé, bele, be. — Simonyi Határozók I, 70: „A be-ragos állapothatározó”.

130.12 *esztelen eleonora mitsoda állapotra tész engemet.* — fr. „imprudente Leonore, à quoi m'exposez-vous?” (p. 230) NySz Ész: esztelen. — Nyr 1886, 85: „valakit valamely állapotra tenni: vkit vmely állapotra helyezni”. — NySz Tész, tészen, tészén [Szólások]. — Simonyi Határozók I, 129: „Állapot-határozó -ra” (csak a múlt századig fordul elő, ma: állapotba).

130.21 *de had jöjjön szaporán. és had menyen el szaporán.* — fr. „qu'il vienne promptement, et qu'il sorte de même;” (p. VI/2, 231) Simonyi Kötőszók II, 129: „Kihagyások.”

130.23 *levelet nekem ne adgyon mert el nem veszem.*, — fr. „sur-tout, dites-lui, qu'il ne me presente point de Lettre, je ne la recevrais pas” (p. 231) Elvire levelet is sejt, ami jellemző a titkos posta szerepére.

130.27 *nem egy élő embert. hanem egy halált viszen a házában.* — fr. „il semblait à Leonore qu'elle conduisoit un spectre plutôt qu'un homme vivant;” (p. VI/2, 232) un spectre a. m. kísértet, szellem. Nyr 1886, 85: „halál: halott”.

131. 5 *tsak arra fordította. hogy meg halyon* — fr. „qui n'en veut profiter que pour expirer à vos yeux.” (p. VI/2, 235) Simonyi Kötőszók II, 51: „Vég-határozó mondat.”

131.12 *te engemet gyalász.* — gyaláz-sz, azaz gyalázol. fr. „vous m'outragez, vous vous perdez;” (p. 235) NySz Gyaláz.

131.17 *ugy elégszel meg, ha kezed által halok meg,* — fr. „il falloit pour vous rendre contente que je la reçusse de votre main” (p. 235). Simonyi Za. szerint helyes mondat szerkesztés; vö. Nyr 1903, 300: „Föltételező mondatokban a főmondatban nem hibás az úgy használat, noha hazánknak nyugati és déli részein szokatlan.” — NySz I. Ha 3)a). — Simonyi Kötőszók III. 113. — Simonyi Határozók II, 261: „Eszközhatározó”.

131.20 *tsak azért hagyta meg életemet. hogy . . .* — fr. „vous ne m'avez laissé vivre que pour vous voir dans les bras de mon Rival;” (p. VI/2, 236) Simonyi Kötőszók II, 90: „A célhatározó mondat.”

131.21 *azt az életet . . . szerencsére vetem.* — fr. „je risque ces mêmes jours . . .” (p. 236) NySz Szerencse [Szólások]. NySz Vet, vét [Szólások].

131.24 *én tégedet, mondod. gyaláztak és besteleníttelek.* — Simonyi Kötőszók II, 161: „A hogy kötőszó. Cserék. 2/a főmondat közbeszúrva”; fr. „je vous outrage, je vous deshonore.” (p. 236) Az -st-re vö. még pl. 263, 751. l.

131.29 *a dákosát ki huza.* — azaz: kihúzá („il tire sa dague”) — Nyr 1884, 422: „dákos: törnemű gyilkoló eszköz, melyet botba rejtve viseltek”.

132. 9 *elődben terjesztem szívemet.*, — fr. „en vous découvrant mon coeur;” (p. VI/2, 238). — Nyr 1886, 85: „a szívét elébe terjeszteni vkinek: kitérni vki előtt szívét”.

132.12 *belső képpen* — fr. „dans votre coeur” (p. VI/2, 238) Előbb: *külső képpen* — Nyr 1884, 421.

132.13 *mind azon által. mint hogy . . .* — fr. „cependant puisqu'il faut vous en assurer moi-même, . . .” (p. 238) Simonyi Kötőszók I, 204.

132.30 *aki örökön el vesz tégedet.*, — fr. „pour jamais” — Nyr 1886, 85: „örökösön: örökre”.

133.26 *erre mind a . . . kénszerit.* — fr. „mon repos, ma gloire, mon devoir, tout m'en prescrite la loi;” (p. VI/2, 243) Simonyi Kötőszók I, 104: „A mind kötőszó” összefoglaló (régies) használata.

133.30 *se a nem szabad hogy lássalak, se ahogy . . .* — fr. „Il ne m'est donc plus permis de vous voir et de vous entendre, et vous ne pouvez plus . . .” (p. 243) Másutt: 188. l. *a melyet se elnem vehetek, se el nem kell. vennem* — Simonyi Kötőszók I, 62: „A sem és se közti különbség.” Régebbi íróinknál gyakran előfordul sem helyett a rövidebb se; különösen Mikes szereti a rövid se-t.

134. 1 *igyekezől azon, . . . de megintlen. az én igyekezetem . . .* — Simonyi MagySzórend Nyr 1902, 293. — Nyr 1886, 85: „megintlen: másrészt”. („Mais aussi, que . . .”) — NySz 2. Még: megintlen. A szótár csak Miketől idézi.

134. 5 *Ély, és hadd legyen az a vigasztalásom . . . hogy* — fr. „vivez pour me laisser cette consolation, dans mes malheurs, que c'est moi qui vous ai garanti de la mort;” (p. VI/2, 244) — Alább 134. l. *adgyad azt az utolsó jelét. hogy . . .* — Simonyi Kötőszók II, 66: „Jelző mondat.”

134. 6 *tarsd meg azt az életet, a mely nékem oly drágában telik.*, Nyr 1886, 85: a. m. „drága vmi vki előtt”; helyesebben: oly sokba kerül . . . — NySz Tart: még-tart 3). — Simonyi Határozók I, 91: „Véghatározó -be.” Vö. fr. „enfin conservez des jours qui me coûtent trop cher pour les exposer au peril . . .” (p. 244) Az -sd-re vö. fentebb 132. l. is *életedet tarsd meg.*

135. 1 *ki kel lisbonából menni., és a veszedelmet el kel kerülni.* — Klemm TörtMondt 642: „A módosító (segéd) igék és névszók szórendje”. Klemm az 1879-i kiadás pontatlan szövegéből „. . . a veszedelmet elkerülni”. formában idézi és ehhez fűzi magyarázatát; fr. „il faut donc quitter Lisbonne, et vous mettre à couvert des perils . . .” (p. VI/2, 447)

135.14 *Isak három napal érkezék azután.* — Simonyi Határozók I, 383. — Határozók II, 67: „Időhatározó után”. — Klemm TörtMondt 228: „A névutók használata.” fr. „où Dona Catherine de Mendoce n'arriva que trois jours après, . . .” (p. VI/2, 248)

136. 4 *szembe létül.* — fr. „son entrevûe” Nyr 1886, 85: „szembelét”. [Értelmezés nélkül.] a. m. találkozás.

136.12 *nagyra való vagyása.* — *nagyra vágyódás* — NySz Vágy: nagyra-való-vágyás; („l'ambition”) — Nyr 1886, 85: „nagyra-vágyódás és nagyra való vágyás”. [Értelmezés, magyarázat nélkül.] — Klemm TörtMondt 311: „Határozók jelzői használata.” Alább: *nagyra való kívánságához* — „à ses desirs ambitieux”.

136.15 . . . *szeresen. ne szeresen.* — fr. „n'importe, lui répondit-elle en soupirant, qu'il m'aime ou non, je ferai mon devoir.” (p. VI/2, 252) Simonyi Kötőszók I, 232: „A páros akár” nélküli használat.

136.23 *mitsoda nehezen* — NySz 2. Mi: micsoda 3).

137. 3 *egy nehány mély földnüre* — fr. itt „à quelques milles de Lisbonne,” (p. VI/2, 254)

137.13 *oly fent és kevélyen* — NySz 1. Föl, fél: fönn, fënn, fönt, fënt. fr. „il commença d'exercer son autorité avec une hauteur et une fierté . . .” (p. VI/2, 255)

137.19 *az indiai leány.* — fr. „la jeune Princesse d'Achon . . . Cette indienne, dont la rare beauté étoit accompagnée d'un air engageant et tendre, et

dont les yeux noirs, vifs et touchans, . . ." (p. VI/2, 256) Mikes itt már *beliznek* hívja. A fr. szövegben később: Xerine (p. VI/2, 279) néven szerepel a vonzóan leírt indiai szépség. — Futólagos jellemábrázolása ellenkező tartalmú: „L'Indienne violente, emportée et jalouse à l'excès, . . .”

137.22 *Az ő sebes szeretele.* — fr. „Sa passion aussi violente que prompte,” (p. 256) NySz 2. Seb: sebes.

137.33 *aző meg egyesüléseknek.* — A. m. egyesülésüknek. Nyr 1886, 85.

138.16 *hogy kötelességiben járna.* — fr. "Il lui parut qu'il étoit de son devoir . . ." (p. VI/2, 259) NySz Köt: kötelesség. — Nyr 1886, 85: „kötelességiben jár: kötelessége”.

138.17 . . . *vagy ha valami nem történté. rajta.* — fr. „ou ce qui pouvoit lui être arrivé” (p. 259) Simonyi Kötőszók III, 135: „Függő kérdés: ha”.

139. 1 *a meszenün jöt hír. sok kézen forog.* — fr. „Comme les choses qui viennent de loin, et passent par plusieurs bouches, diminuent ou s'augmentent, selon leurs génies,” (p. VI/2, 260) Nyr 1886, 85. Szólásmódok közt.

139. 7 *had viselleyen gondot magárol.* — Simonyi Határozók I, 146: „Az -n ról ra-ragos határozók.”

139.11 *szabad lesz magával. meg is menekedik* — Simonyi Határozók I, 367: „A vel-ragos határozók. Állapothatározók.” — NySz [Men-ik] még-menekedik.

139.30 *aki magát anyira ígérte néki.* — fr. „qui lui avoit fait tant de protestations de services; il étoit comme l'Intendant de sa Maison,” (p. VI/2, 263) Nyr 1886, 85: „Ígérni magát valakinek: felajánlani magát valakinek”.

139.35 *meg esküté a maga hűségére.* — Simonyi Zs. A birtokos szerkezetek. Nyr 1911, 340: a maga iránti hűségre. — NySz I. Es: még-esküt, még-eskét 1). — Simonyi JelzőkMondt 145: „A birtokos jelző.”

140.12 *hogy ő kivülötte. a tselédek* — NySz Kül: kivülötte 2). — Nyr 1886, 85: „kivülötte: kívül”. — Simonyi Határozók II, 152: „Kivül és ki. Állapothatározók.”

140.21 *ót marada mind addig valamég a hajo készen nem volt.* — fr. „elle séjourne, jusqu'à ce qu'il se fût informé des Vaisseaux . . .” (p. VI/2, 266) Simonyi Kötőszók III, 82: „Míg. Mozzanatos mellékmondatok.” (ott maradt, a míg a hajó el nem készült')

140.26 *mind a kapitány, mind mindenek . . .* — Simonyi Kötőszók I, 102: „A mind használata.”

140.32 *mint meg örüle a midön meg látá a fiát.* — fr. „vous jugez aisément de sa surprise, et de sa joye en le retrouvant lorsqu'elle s'y attendoit le moins;” (p. VI/2, 267) *mint* a. m. mennyire, mily(en) nagyon — Simonyi Kötőszók III, 43: „A midön kötőszó.”

141. 1 *igen kezdék felténi. hogy az, az életet meg ne rövidítse,* — Simonyi Kötőszók II, 150: „Mikes a francia que ne (je crains qu'il ne vienne: félek hogy eljön) hatása alatt írja”; vö. „Mais sa mélancolie devient si grande, que l'on commençoit à craindre qu'elle ne terminât ses jours, . . .” (p. 267)

141. 7 *Dom Sebastien. száma nélkül meg akara indulni.* — fr. „Il avoit été mille fois sur le point d'aller à Goa . . .” (p. VI/2, 268) NySz Szám [Szólások].

141.28 *hogy ki verje a fiának ezt a . . . szándékját.* — fr. „elle employa tout son pouvoir pour le distraire d'un dessein qui lui paroissoit aussi téméraire que dangereux.” (p. VI/2, 270) NySz Ver: ki-ver 2).

142. 2 *akár imettem. akár álmomban*, — fr. „soit en veillant, soit dans mon sommeil,” (p. 270) Nyr 1886, 85: „imetten [így]: ébren”. — Simonyi Kötöszók I, 231: „A páros akár.” — *imettem* a. m. ébren létemben; a MTszban (I, 188—9) székelyföldi személyragos alakok. Bethlen Miklós önéletírásában (1959, I, 121), „álmomban is, émettem is” változatban fordul elő.

142. 3 *ételőt adnának innya*. — NySz Ész-ik, ész-ik, ész-én: még-étet; étető 2); vö. a 159. lap jegyz. is. Ld. a *Leveleskönyv*ben is a 66. lev. jegyz.

142.10 *ha szinte nem úgy is a mint ohajtom*, . . . — fr. „vous me reverrez, si ce n'est plus content, du moins plus tranquille.” (p. VI/2, 271) Simonyi Kötöszók I, 91: „A szintén használata”. — Kötöszók III, 130: „Ha. Megengedő mondatok.”

142.16 *a hű álváré gondviselése alá bizá*. — fr. „elle le recommanda au fidele Alvares,” (p. VI/2, 272) Simonyi Határozók II, 16: „Állapothatározó alá”. — NySz Visel: gond-viselés.

142.19 *három hónapig érkezék indiában*. — fr. „Elvire y étoit arrivée après trois mois de navigation,” (p. VI/2, 273) Simonyi Határozók I, 343: „Néha -ig raggal találkozunk olyan időhatározásban is, melyben a mai köz szokás inkább az alatt névutót alkalmazza, noha az állítás tartalma valóban kitölti az egész időt Legtöbbször Mikenél.” Simonyi több példát idéz a *Leveleskönyvből* is.

143.12 *egy olyan kevés esztendőjü aszszony* — fr. „une femme de mon âge” (p. VI/2, 276) NySz Esztendő 1).

143.20 *onnét ki jöttél parancsolatom ellen*, — fr. „vous en êtes sortie sans mon ordre,” (p. 276) NySz Ellen 2). c).

144.13 *arra esküszöm hogy . . .* — fr. „je jure de la sacrifier pour vous.” (p. VI/2, 279) Simonyi Kötöszók II, 49: „Végthatározó mondat.”

144.16 *valaműtsoda szép volt* — NySz 2. Mi: vala-micsoda.

144.29 *ez a hancsár*, — „ce poignard,” Tö. hançer (hancser) 'kétély görbe tör ill. kard-fajta'. A hódoltságkori szóra vö. a 70. lev. jegyz.

145.22 *a leg fővebik rab leány* — fr. „la principale des Esclaves” (p. VI/2, 284) Nyr 1886, 85: „legfővebbik: legfőbb”.

146. 5 *hozája kívánta magát kötelezni*. — NySz Köt: kötelez 2).

146. 9 . . . *élete el vesztese alat*. — fr. „sous peine de la vie;” (p. VI/2, 286) Az „alatt” hasonló használata másutt is: 12. l. *nagy bírság alat* — Simonyi Határozók II, 14: „Állapothatározó alatt.” — NySz Vesz, vész: elvesztés.

147. 2 *soha belizáról emlékezetet ne tégy*, — A. m. említést ne tégy, Nyr 1886, 85. — fr. „n'y parlez jamais d'elle,” (p. VI/2, 289)

147.15 *de mint hogy . . . és hogy* — fr. „mais comme l'Esclavé étoit jeune, . . . et qu'elle s'étoit . . .” (p. VI/2, 290) Simonyi Kötöszók II, 123; vö. a 106, 231. lap jegyz.

148.17 *meg tiltá thamárnak hogy többé levelet neki ne vigyen*. — fr. „. . . et défendit à Thamar de se charger davantage de pareilles commissions.” (p. VI/2, 294) Simonyi Kötöszók II, 79: „Tagadás a főnévi mellékmondatban.”

148.21 *világosságra tévén . . .* — fr. „faisant éclater” Nyr 1886, 85: „világosságra tenni: kinyilvánítani”.

148.23 *azonban pedig a vicé királyné suhajtozot a rabságában*. — fr. „tandis que la Vice-Reine gémissoit dans une étroite captivité,” (p. 284) Simonyi Kötöszók I, 140: pedig.

149. 2 *tsak éppen az emberi tekintetért. ne álla azokra a modokra. a melyeket . . .* — NySz Tekint, tekint: tekintet 4). A szótár Abafi kiadásának ártir szövegéből így idézi: „. . . az emberi tekintetere nem álla . . .” fr. „. . . ne s'oppositoit que par politique aux moyens qu'elle lui proposoit chaque jour, . . .” (p. VI/2, 295)

149.11 *bizonyságul híván. a menyet. és a földet. . . hü szeretetiről.* — fr. „prenant le Ciel et la Terre à témoins de son amour, et de sa fidélité” (p. VI/2, 296) Simonyi Határozók I, 150: „Az eredethatározó -ról különösebb esetei.” — NySz Ról, ról 4). d).

150.10 *ez a fel indulato?* — fr. „Que ce transport m'est doux ! interrompit-elle,” (p. VI/2, 299) Nyr 1886, 86: „felindulat: felindulás”. Vö. 199. l. jegyz.

150.29 *egy üsmeretes sidohoz szálla.* — fr. „Alvares et lui furent descendre chez un Juif qu'ils avoient connu à Lisbonne, qui . . . (Mikes a gyarmati kereskedő jellemzéséből csak az első és utolsó mondatot tartja meg) „vendre des Esclaves, dont il faisoit un grand trafic.” (p. VI/2, 301)

151.15 *égy üsmerőjéhez* — ismerőséhez („chez une personne de sa connaissance”) Nyr 1886, 86: „ösmerő: ösmerős” azaz ismerős.

152. 3 *mít keresne. olyan helyt.* — fr. „elle demanda à Dom Sebastien le sujet qui l'amenoit en des lieux où il . . .” (p. VI/2, 306) NySz Hely, helyt, helyütt.

152. 8 *be szinelye magát* — fr. „s'insinner” Nyr 1886, 86: „beszínlelni [így] magát: behizelegni magát”.

152.20 *tsak az ő akarattyán jár.* — fr. „le foible Lama ne pense et n'agit que par ses volontez;” (p. VI/2, 308) Nyr 1886, 86: „valaki valakinek akarattyán jár”. [Értelmezés nélkül.] A. m. akarata szerint cselekszik.

152.26 *barátságot tégy* — Nyr 1886, 86: „barátságot tenni valakivel”. [Értelmezés nélkül.] fr. „sur tout, je vous conseillerois de tout employer pour gagner sa favorite, jeune Esclave, appellée Thamar, . . .” (p. VI/2, 309)

152.30 . . . *féltem hogy el ne árullyon.* — fr. „je n'ai osé répondre, crainte de trahison;” (p. VI/2, 309) Vö. 187. l. jegyz. is. Simonyi Kötőszók II, 150.

152.34 *erről. a sidotol kellene tanátsot kérni.* — fr. „ils conclurent qu'il falloit se confier entierement au Juif,” (p. VI/2, 310) Simonyi Határozók I, 150: „Az eredethatározó -ról különösebb esetei.”

153. 7 *hogy én mind hasznos. mind szükséges lehetek néki.* — fr. „. . . et me vanter à elle comme un homme qui peut lui être utile et même nécessaire en bien des choses;” (p. VI/2, 311) Simonyi Kötőszók I, 102.

153.21 *avégre. hogy ha . . . hogy ne legyen szükségesek a tolmáccsra.* — Simonyi Kötőszók II, 136; Mikes egy egész bekezdést vont itt össze pongyola mondat-szerkezettel.

153.25 *meg hattya a bőrt.* — megfogja, befesti. fr. „. . . cette herbe, dont le suc s'incorpore si parfaitement dans la peau, qu'il lui ôte sa couleur naturel,” (p. VI/2, 312) Nyr 1884, 419: „meghatni valamit: hatni vmire”; 1886, 86. [Itt értelmezés nélkül.] Szórol-szóra a. m. elveszi természetes színét.

154. 8 *mind azon által* -- NySz Mind, ménd: mind-az-által, mind-azon-által.

155.12 *hasznodban jár.* — A. m. érdekedben áll. fr. „. . . il est de votre propre intérêt de les cacher” (p. VI/2, 319) Nyr 1886, 86: „hasznában jár vkinek valami”. [Értelmezés nélkül.]

155.28 *ne hogy valaki egy másal kapjon.* — fr. „Adieu, un plus long entretien nous feroit surprendre, . . .” (p. VI/2, 321) Simonyi Határozók I, 362. — NySz Más: 1. eggy-más. — NySz Kap 3).

156. 1 *isák, hogy még thamárt jobban hozzájuk hajoltassa.* — fr. „Isaac qui vouloit commencer par captiver Thamar, . . .” (p. VI/2, 322) Nyr 1886, 86: „hózzá hajoltatni valakit valakihez: megkedveltetni vkit vkivel”

156.26 *a sídó pedig minek előtte el hagyá őket.* — fr. „Isaac les quitta après les avoir instruits de ce qu'ils avoient à faire pour gagner Thamar;” (p. VI/2, 325) Simonyi Kötőszók III, 66: a mielőtt régies mellékalakja.

158.19 *meg felelhetek. minden tartalék nélkül.* — fr. „. . . sans rien craindre” (p. VI/2, 332) Nyr 1886, 86: „tartalék: tartózkodás”; inkább: félelem.

159. 2 *meg sejdíthessen* — fr. „. . . pour faire en sorte de penetrer ses desseins.” (p. VI/2, 333) vö. 126.l. jegyz.

159. 4 *hogy meg éteséék elviret,* — megmérgezzék („empoisonner”) Nyr 1886, 86: „megétetni”. [Értelmezés nélkül.] Vö. a 142. lap jegyz. is.

159.19 *elsőben.* — A. m. először. Nyr 1886, 86.

161.10 *semmit el ne végy a beliza kezéből, se semt . . . ne adgy.* — fr. „gardez vous bien de rien prendre de la main de Xerine, ni de rien presenter à Elvire que vous n'en ayiez fait l'épreuve” (p. VI/2, 341) Simonyi Kötőszók I, 79, 81: „Sem és se. A tagadó névmások.”

161.33 *a hű álvárárol. elvir nékie sokat emlékezet.* — fr. „le fidele Alvares, dont Elvire lui avoit si souvent parlé dans le récit de ses aventures,” (p. VI/2, 343) Nyr 1886, 86: „emlékezni valakinek valamiről”. [Értelmezés nélkül.] A fr. „oly gyakran beszélt neki róla. . .”

163.11 *mert akár éllyek. akár halyak, meg oltalmazlak.* — fr. „que je meure ou que je vive, je sçaurai vous garantir du péril . . .” (p. VI/2, 348) Simonyi Kötőszók I, 232: „A páros akár.” Simonyi az Abafi által pontatlanul közölt („mert mind akár éljek, akár . . .”) szöveghez fűzi megfigyelését. Vö. a 487. sz. lapalji szövegkritikai jegyz. Mikes a mind-et törölte.

163.17 *egy nagy <cs> fíncsát.* — Vö. a lapalji szövegjegyz. fr. „après qu'il en eut emplit un vase du Japon,” (p. 348)

164.21 *meg marasztá.* — NySz Maraszt: meg-maraszt. A fr. más megoldásban: „sortez, dit-il à ceux qui étoient dans la chambre; Thamar, et vous aussi, restez, ajouta-t-il, en s'adressant à Zelim;” (p. VI/2, 353)

165.21 *nyughatalanságban veté szivét.* — fr. „la vûe et le repentir de son Rival ayant mis son ame dans un état si cruel, qu'il ne pouvoit songer à autre chose.” (p. VI/2, 356) NySz Vet, vét [Szólások].

166. 5 *maga érzé, hogy nem vihetné sokáig.* — fr. „qu'il ne douta point que sa mort ne fût prochaine.” (p. VI/2, 358) NySz Visz, viszén [Szólások].

166.24 *az elvir karján meg hala* — fr. egy mozzanattal több: „et mourut dans les bras d'Elvire qu'il avoit fait avancer pour l'embrasser.” (p. VI/2, 360)

167.35 *jövel el velem lisbonában,* — fr. „suivez-nous à Lisbonne,” (p. VI/2, 365) NySz Jó: jövel.

169.15 *a mioltától fogvást. goa városában indult.* — fr. „depuis qu'il étoit parti pour Goa,” (p. VI/2, 370) Simonyi Kötőszók III, 73: mióta. Vö. 69.l. jegyz. is.

169.31 *olyan dolgokat is láttam hogy tselekedtél.* — fr. „mais je vous ai vû faire des choses qui . . .” (p. VI/2, 372) Simonyi Kötőszók II, 82.

170.22 *a maga kötelességit mindennél eléb tette.*, — fr. „qui faisoit toujours passer le devoir par dessus toutes choses,” (p. VI/2, 375) NySz Nál 2). a). — Simonyi Határozók I, 246. — NySz Tész: elő-tész — így idézi Abafi átírásában.

170.28 *meg jutalmaztaták* — NySz Jut: meg-jutalmaztat.

171. 3 *Victoria el végezvén a historiáját.* — Mikes ismét röviden és önállóan zárja le a hosszú előadást. — Gomezné szintén megelégszik néhány mondatdal (p. VI/2, 376), hiszen nála ez az utolsó (a 18. napi) história, és a társaság már készül vissza Párizsba (p. 377—78).

171. lap *Péntek.* — Mikes a pénteki bevezető sorokban Juliust teszi meg a következő história előadójának. Történetét Mme de Gomez hatodik (V/2) kötetéből (Quinzième Journée) veszi. — Gomezné társasága, szokás szerint, történeti témáról (antik és modern uralkodók erkölce, háborúk, állhatatosság, Franciaország és Anglia, reformáció, rebellió, elválás és állhatatlanság a szerelemben) szövi a beszélgetés fonalát (p. V/2, 99—146), a végül Etelred király példáját idézi föl: „De tous les divorces dont nous avons des exemples fameux, . . . je n'en sçai point qui me révoltent plus que ceux d'Etelred, Roy d'Angleterre;” (p. V/2, 146).

Az ángliai királynak Etelrednek historiája.

„Histoire d'Etelred Roy d'Angleterre.”

171.11 *Anglia londonum városában Normándia . . . ratomágiában érkezvén, (vagy is ruánban) . . . galliában dániában . . . londonban* — A középkorban lejátszódó cselekmény nyugat-európai színhelyei.

171.12 *a szrok* — a szászrok („Saxons”)

171.14 *ádelstán király* — Athelstant (Adelstan) fia (925—940) követte a trónon, őt pedig öccse, aki 940-től uralkodott.

171.21 *Etelred következék.* — Ethelred (978—1016; uralk. 1004-től); fr. „. . . l'un de ses successeurs,” (p. V/2, 148), tehát nem közvetlen utód, mint Mikesnél.

172. 5 *amint is. az igasságot, és . . .* — Simonyi Kötőszók I, 24: „A gondolat-kapcsoló is.”

172. 9 . . . *hogy azt meg érdemlette* — Simonyi Kötőszók II, 60: „Okhatározó mondat.” A fr. szerkezet: „Cork étoit celui en qu'il avoit le plus de confiance, et comme il la meritoit, on ne fut point surpris qu'il l'emportât sur les autres.” (p. V/2, 150)

172.11 *tanácsát úgy vitte végben mint . . .* — fr. „et dont il suivait les avis avec la même exactitude qu'il avoit fait voir avant que de reigner,” (p. V/2, 151) NySz Mint 2) f). — Simonyi Határozók I, 89: „Véghatározó -be.” — Kötőszók III, 182.

172.14 *tsak azt keresték hogy tettzhessenek* — fr. „. . . quoique sa Cour fût remplie de Dames et de Princesse d'une grande beauté; généralement galant, aimable, et cherchant à plaire, l'amour . . .” (p. 151) A l'art de plaire! udvari, nagyvilági, de irodalmi magatartás is; a francia klasszicizmus irodalmának egyik szembetűnő művészi (társadalmi) vonása volt. Mme de Gomez irodalom-szemléletére is jellemző. Mikestől sem idegen stílusterkvés.

173.21 *amaga házában mene.* — NySz Ház 2); Mikes gyakran használja a ház szót szoba, lakosztály értelemben, hasonlóan több nyelvújrásunkhoz (MTsz); a fr. itt „... Etelred entra dans son Cabinet;” (p. V/2, 155) Előbb: *a házat* megfelelője „la maison”. Vö. 175, 183.l. jegyz. is.

173.29 *mond azt uram nekem. és had ne legyenek . . .* — fr. „parlez, et daignez me tirer de la cruelle inquietude que me donne l'état où je vous vois.” (p. V/2, 156) Vö. alább 176.l. Simonyi Zs. Helyreigazítások. Magyarázatok. Hadd ne lássam. Nyr 1881, 471. — Klemm TörtMondt 460: „Kötőszónélküli alárendelés.”

173.34 *kork. én szeretek. de olyan de olyan nagy szeretettel.*, — Elírás vagy nyomósítás? fr. „j'aime, Cork, continua-t-il, mais j'aime avec une violence qui n'eut jamais d'écale, . . .” (p. 156) Ld. az 538. sz. lapalji jegyz. is.

174. 4 *hogy ha az a szép személy, . . . lakiké.* — fr. „... et à m'instruire si cette admirable personne est née dans mes Etats, si elle est habitante de Londres, . . .” (p. V/2, 157) Simonyi Kötőszók III, 140: „Hogyha; ,hogy-ha—é' (Mikesnél legtöbbször így)”. Simonyi a *Leveleskönyvből* is idéz példákat.

174. 6 *hogy szeressem magamot tölle.* — fr. „enfin c'est à vous à me faciliter les moyens de la voir, et de lui déclarer mon amour, et de m'en faire aimer.” (p. 157) Simonyi Határozók I, 259: „Eszközhatározó től.” — Klemm TörtMondt 197: „A határozóragok használata.”

175.14 . . . *hogy kivenne a szegénységből. mivel én . . .* — fr. „par où pourrais-je esperer qu'il m'arrachât à ma misere, ne luy ayant jamais rendu aucun service, et . . .” (p. V/2, 162) NySz Vész, vész . . . : ki-vész 1). — Simonyi Határozók I, 69: „A ből -ragos állapothatározó.” — Kötőszók III, 243: mivel.

175.31 *égy kis parasztos házában . . .* — fr. „il le conduisit à une petite chambre mal meublée.” (p. V/2, 163) Vö. 173.l. jegyz.

176. 3 *a szép Etelgiva* — Etelgiva szépségének, alakjának rajza Gomeznénál részletesebb, árnyaltabb és természetesebb. Ez általában elmondható Mikes összes női és férfi személyének külső (fizikai) leírásával kapcsolatosan is.

176.30 *többé had ne legyen aza szerencsénk.* — fr. „si j'osois, . . . vous demander . . . ce seroit de ne rien dire au Roi de votre aventure, et de ne nous plus honorer de votre présence.” (p. V/2, 166) Vö. előbb 173.l. Nyr 1881, 471: „Ritka szerkezet, bár nem éppen példátlan és egészen természetesnek hangzik.” Vö. Simonyi példáit; Erdélyben pl. „Hadd ne egyem ebből!” stb. — Klemm TörtMondt 15.

176.35 *kevésbé tartásod.* — [NySz kéz: kezes 2), alakban idézi Abafi téves olvasata alapján;] fr. „ce sera avec un respect si profond, que j'espere que vous aurez moins de crainte et plus de confiance.” (p. V/2, 167)

177.18 *mi formában láthatná meg* — mi módon Nyr 1884, 420: „mi formában” szólásmód Mikesnél igen gyakori; fr. itt „comment il feroit pour la voir,” (p. V/2, 168) Vö. 112.l. jegyz.

178.20 *meg szánod esztelenségemet.*, — fr. „je me flatte que tu auras pitié de l'état où je suis,” (p. V/2, 173) NySz l. Szán: meg-szán.

178.22 *A szép Etelgiva. eszerént beszélget vala* — fr. „C'est ainsi que la trop tendre Etelgive s'entretenoit souvent avec sa cousine,” (p. 173) Simonyi Kötőszók III, 166: „e szerint” ebben az értelemben elavult, ma: így, ekként.

179.35 *az udvari embereknek ajándékok mérges.* — fr. „Les présens des

hommes de la Cour, lui dit-elle, portent avec eux un poison . . ." (p. V/2, 177) Közmondás.

180.15 *a kicsideket*, — („les petits”) NySz Kicsi: kicsid. A MTsz csak székely nyelvjárásokból idézi. Vö. a *Leveleskönyvben* is 58. lev. jegyz.

180.34 *Etelred nem szerethet hogy azt betsülhesse is*. — fr. „Etelred ne peut aimer une fille comme moi et l'estimer;” (p. V/2, 180) Simonyi Kötőszók II, 74: „Igemódok és tagadás a főnévi mondatban.”

181. *7 de soha Etelgiva azó szerete sem leszen* — fr. „mais jamais Etelgive ne sera sa maîtresse.” (p. 180) azó szerete a. m. az ő szerette—szeretője.

181.17 *ő néked jodot keresi*, — NySz II. Jó 3); fr. „et ce n'est que pour vous faire un sort heureux, . . .” (p. V/2, 182)

182. *5 azonban pedig meg jelenté néki*. — Simonyi Kötőszók I, 133: azonban; („cependant”).

182.16 *azért tsak hamar is el érkezének*, — fr. „Enfin ils arriverent à la nuit close à cette maison,” (p. V/2, 187) Simonyi Kötőszók I, 41: „A gondolatokat kapcsoló is helye.” — NySz 2. Ér: el-érkezik 1). — Gomezné ecseteli a polgárlány lelkiállapotát is a rejtelmes éjszakai utazás alatt (p. 185–87); Mikes ezt elhagyta.

182.25 *az. aki nyughatalansággal varja itt lenni. tsak olyankor fog ide jöni. amidőn . . .* — fr. „et celui qui brûle d'y être n'y paroitra jamais aux heures où . . .” (p. 187) Simonyi Kötőszók II, 179: „Cserék”. — Kötőszók III, 43; NySz Midőn 1)a).

182.32 *által nem hágom parancsolatját. ha azt mondom néked*. — fr. „mais ce que je puis vous dire sans aller au-delà de ce qu'il m'a prescrit, c'est que . . .” (p. V/2, 188) Simonyi Kötőszók II, 167: „Cserék”, hogy helyett ha.

183. *7 néznek meg a házakot*; — fr. „. . . visiter les appartemens,” (p. V/2, 189) *olyan kis házban* — „dans une garde-robe” vö. 173.l. jegyz.

184.19 *Az alat amég Etelgiva., akar mere fordullyon . . .* — fr. „Tandis qu'à chaque pas qu'elle fait, elle trouve des preuves de l'attention du Roy, . . .” (p. V/2, 193) Simonyi Kötőszók III, 96: míg felszólító móddal.

184.26 . . . *és ha tudta volna. az Etelgiva gondolatit*. — fr. „s'il eût sçu les pensées d'Etelgive, il auroit été moins agité,” (p. 193) Simonyi Kötőszók I, 11: és a. m. pedig.

185.31 . . . *mitsoda gondolatallal lesznek felölem*. — fr. „Je n'en visage qu'avec la dernière douleur l'idée que le changement de mon état va donner de moi;” (p. V/2, 198) NySz I. Fél: felől b). — Simonyi Határozók II, 135.

186.24 *azokat úgy vegyed. nem úgy mint királyodtól. hanem mint olyan embertől. aki . . .* — fr. „je n'exige de vous que de les recevoir, non pas comme de votre Roy, mais d'un homme aussi fortement amoureux de votre vertu que de votre beauté.” (p. V/2, 200) Simonyi Kötőszók III, 172.

186.31 *meg türközteté magát*. — fr. itt „qui se faisoit une cruelle contrainte,” (p. VI/2, 201) alább is: *mint meg türköztette magát*. „l'effort extrême qu'elle s'étoit fait . . .” (p. 204) — *ebben atürköztetésben.*, „dans cette contrainte” (p. 205) — *a maga meg türköztetése okozta*, „mais ce ne fut qu'avec un violent frisson, . . .” (p. 213) Vö. még 89, 198, 219.l. jegyz. A MTsz-ban háromszéki, udvarhelyszéki, kalotaszegi adatok.

187. *4 fejedelmi Collatiot* — fr. „une colation magnifique” (p. V/2, 202); *la collation* a. m. uzsonna, könnyű vacsora.

187. 8 *kiralyok ha anagy hatalomban vannak is öltöztetve. de csak emberek.* — fr. „ils font connaître que pour être revêtus de l'autorité suprême, ils n'en sont pas moins hommes et moins sensibles aux douceurs . . .” (p. 202) Ez a gondolat a *Leveleskönyvben* is fölbukkan, vö. a 20, 28. lev. és jegyz.

187.14 *de végtire tartván attol. hogy ne keresnék. és . . .* — fr. „mais enfin craignant qu'on ne le cherchât, et qu'on ne decouvrit sa retraite, . . .” (p. V/2, 203) Vö. 152.l. jegyz. is. Mikes fordításaiban elég gyakori az ilyen gallicizmus, bár helyenként fordítja magyaros szerkezettel is.

188.23 *nem keménykedhetik sokáig* — fr. „on ne résistoit pas facilement à un amant . . .” (p. V/2, 207) NySz Kemény: keménykéd-ik.

188.30 *és attol jöne. ahozája valo idegensége.* — fr. „il crut qu'une telle indifférence ne pouvoit partir que de . . .” (p. V/2, 208) Simonyi Határozók I, 246.

189.23 *határoz meg a magam baját. és a magadét.* — fr. „Sire, . . . terminez ma peine et la vôtre;” (p. V/2, 211) NySz Határ: még-határoz 1). Mikesnél: véget vetni értelembe.

189.30 *és lehető hogy az én életemet oly semminek tartsad.* — fr. „et se peut-il que ma vie vous soit si fort indifférente, pour que . . .” (p. V/2, 212) Simonyi Kötöszók II, 75: „Igmódok a főnévi mondatban.”

190.24 *azon lett. hogy . . .* — fr. „il mit toute son attention à observer les démarches de ce Monarque.” (p. V/2, 214) NySz Lészén [Szólások].

190.33 *amég az egész udvarnál csak ő volt a beszédben.* — fr. „Mais tandis qu'elle faisoit l'objet de l'entretien de la Cour, . . .” (p. V/2, 215) Simonyi Határozók I, 68: „Állapothatározó -ben.”

191.28 *hogy le verje a királyt szandékáról.* — Nyr 1884, 421: „szándékáról lever” többször előforduló kifejezés; fr. itt „et n'épargna rien pour se dispenser de cet éclat.” (p. V/2, 218), alább: . . . *hogy arrol le verjem.*: „pour le dissuader” (p. 257) Vö. 128.l. jegyz.

192. 8 *nem akarván tovább ellent tartani akarattyában.* — fr. „Etelgive, . . . ne crut pas devoir s'opposer davantage à ses volontés,” (p. V/2, 219) Simonyi Határozók I, 98; II, 185.

193. 7 *kérdé tőlle, szép Etelgiva. lehetné a. hogy az Etelred szívét bánná el veszteni.* — fr. „Belle Etelgive, lui répondit-il, . . . seroit-il vrai que la perte du coeur d'Etelred vous pût être sensible?” (p. V/2, 223) Simonyi Kötöszók II, 178: „Cserék”. Előfordul, hogy Mikes a tárgyi mondat helyett egyszerű infinitívust használ. De megütközünk az olyan mondatok szokatlanságán — írja Simonyi —, amelyekben a két cselekvésnek nem azonos az alanya, vagy mások az igék. Mindegyik esetre van példa Mikesnél.

193.31 *had vonnyam el magamol,* — fr. „souffrez que je me retire,” (p. V/2, 226) NySz Von: el-von.

194.29 *aláb valo rendben . . . alacson valo rendét alacson rendben* — fr. „un rang moins élevé . . . la bassesse . . . la naissance obscure . . . dans la simplicité” (p. V/2, 229) NySz Al: alacsony, alacson 2). Vö. 64.l. jegyz. (valo) és 74. l. jegyz. (rend).

195. 1 *olyanál kel szövetséget vetned, aki hozzád. méltó legyen.* — fr. „vous devez avec une alliance aussi grande que vous même,” (p. 229) NySz Vet, vét [Szólások].

195. 3 *bé hunyattyák a választásra szemeidet.* — NySz Húny: be-húny; („vous ferment les yeux”).

195. 6 *ha szinte aszeretetem nagy is. de . . .* — fr. „malgré l'excès de ma tendresse, je n'entrevois qu'avec effroi les malheurs . . .” (p. V/2, 230) Simonyi Kötőszók III, 130: „Megengedő mondatok.”

195.15 *Ha nagyob rendben lézsek, meg vetnek. és gyűlölni fognak. és . . . ha nékik olyan királynét adnát. a ki egy szegény mester ember leánya, . . . a kinek minden gazdagsága csak egy kevés jó erkölcsből áll. a mely is igen kicsid ékesség. az udvariak előtt.* — Jellegzetes 18. századi irodalmi téma. A történet drámai magja: a társadalmi feszültség. Ez a lényege a polgárlány és a király dialógusának; a szerelmét eltitkolni akaró Etelgiva tiszta erkölcsét félti az ostromló királytól. A polgári erkölcs védelme itt a nemesi udvari élet bírálatával párosul. fr. „Un titre plus relevé attireroit leur haine & leur mépris, & tel qui loue à present votre choix, sera le premier à le blâmer; vos sujets savent qu'ils sont nés pour obéir; mais ils savent aussi qu'il faut des Princes pour leur commander; que ne diroient-ils pas, si vous leur donniez pour Reine la fille d'un simple artisan, pauvre, dénuée de tout, & qui ne tire d'elle-même que l'avantage d'un peu de sagesse dont l'éclat est un foible ornement pour les Courtisane.” (p. 230)

195.32 *mentől érdemtelenebbnek tartod magadot a királyi székhöz, annál inkább közelítesz ahoz.* — fr. „moins vous croyez-êre digne du Trône, et plus vous vous en approchez.” (p. V/2, 232) NySz Érdém: érdemtelen. — NySz Mentől c). — NySz Közel: közelít 1). — NySz Hozzá, -hoz 1).

196. 7 *az Isten rendelése. másoda tsudálatos uton vezette volna az ő dolgát.* — fr. „et de quelle façon la Providence sembloit avoir conduit cette surprenante aventure, . . .” (p. V/2, 235) Ezekben az elbeszélésekben a szerencsés véletlen mellett a gondviselés a szerelmeseik fő támasza. Az isteni gondviselés hangsúlyozása a *Leveleskönyv* írójára is jellemző.

196.31 *nem akarván hogy abban kételkedgyék. se hogy felellyen,* — fr. „mais ce Monarque ne voulant pas qu'il en doutât, ni attendre qu'il lui répondât, . . .” (p. V/2, 238) — Simonyi Kötőszók I, 65: „Az egyszerű sem és se.”

197. 1 *tsudálkozni kezdé okosságát* — Szokatlan a *tsudálkozni* mellett a tárgyas vonzat; csodál valamit, csodálkozik valamin, fr. „Cork . . . ne put s'empêcher d'admirer la sagesse et la moderation de cette fille;” (p. 238) NySz Kezd 1).

197.10 *gondolá hogy a halgatás job volna.* — fr. „Ce favori . . . vit bien que le meilleur parti étoit de se taire,” (p. V/2, 239) Az udvari embernek ezt a bölcsességét Mikes is magáévá tette, vö. megnyilatkozását a *Leveleskönyvben*, pl. 127. lev.

197.22 *egy nehány időtől fogvást.* — NySz Idő 1); fr. „depuis quelque temps,” (p. V/2, 240).

197.28 . . . *nevivé az Egrad elméjüt arra,* — fr. „Un préambule si flatteur ne portant point l'esprit d'Égards à ce qu'il alloit entendre, ne trouva . . .” (p. 240) Simonyi Kötőszók II, 76: „Igemódok a főnévi mondatban.” Simonyi szerint „itt a felszólító módnak múlt időre való alakja kellene, mintegy: lehetetlennek látszék, hogy ne vigye vala . . .” A *ne* és az *ige* egybeírása; *ne* és az *igekötő* egybeírására vö. *Epistolák* 961. l. jegyz.

198. 9 *továb nem türkötethetvén meg magát.*, — fr. „perdit alors toute retenue,” (p. V/2, 242) Vö. 186, 219. l. jegyz.

198.10 *én bennem. király én bennem. hogy olyan dolgot hagyasak helybe. ? hogy hogy monda fel háborodva.* — fr. „Sur moi! Sire, lui dit-il, sur moi! pour faire approuver une semblable alliance? — a főnemes Egards tömör ellen-
véleménye — Quoy done, continua-t-il avec impetuosité, le descendant de tant de Rois, l'auguste Etefred veut asseoir sur son Trône la fille d'un vil artisan? Songez-vous, Sire, à la bassesse d'un tel choix? Que diront vos peuples? Que dira cette Noblesse qui vous environne, lorsque les uns & les autres vous verront ravaler à ce point la Majesté Royale? Quels malheurs allez-vous attirer sur votre tête? . . . Eloignez Etefgive, envoyez au Roy de Dannemark de qui vous avez tout à craindre, demandez-lui sa fille, & lui donnez la place que vous destinez à celle du plus petit de vos sujets.” (p. 242) Simonyi Kötőszók II, 136.

199. 5 *fel indulattya* — fr. „le Roy qui lui avoit laissé jeter tout son feu,” (p. V/2, 244) NySz Indul: fölindulat; a szótár csak Mikestől idézi. Ld. a 150. lap jegyz. is.

199.15 *nem azért hogy tanácsot kérjek tölled.*, — fr. „je ne vous ai point déclaré mon dessein pour demander votre avis, mais . . .” (p. V/2, 245) Simonyi Kötőszók II, 93.

199.20 *hogy mítsoda engedelmeséggel tartozik akaratomhoz.* — fr. „je scaurai faire entendre à mes sujets la soumission qu'ils doivent à mes volontez.” (p. 245) Simonyi Határozók I, 273.

200.11 *az orája el érkezék. a melyben ahoz anagy dologhoz kezdgyenek. a király a tanács házban menvén.* — fr. „Enfin le moment étant arrivé, où tant de differens sentimens devoient éclater, le Roy se rendit dans la chambre du Conseil,” (p. V/2, 248) Simonyi Kötőszók II, 176: „Cserék”; (hogy . . . kezdjenek).

201.21 *el is rontá a gyűlést.* — NySz Gyűl: gyűlés; („rompre le Conseil”)

201.30 *meg eskütesre.*, — NySz l. Es: még-eskütés.

202.12 *alacson nemzettségü.* — fr. „la bassesse de sa naissance,” (p. V/2. 254)

202.28 *azt nem tagadom uram mert a királyt szeretem.* — fr. „J'aime le Roy, Seigneur, je ne m'en défends point, mais . . .” (p. V/2, 256) Simonyi Kötőszók II, 175: „Cserék”; (hogy . . . szeretem).

203. 4 . . . *nem let volna . . . söt még* — Simonyi Kötőszók I, 101: még és söt, („au contraire”).

203.14 *az ártatlanság vezetí lépésimet. és . . .* — fr. „l'innocence guide mes pas, la verité dicte mes paroles;” (p. V/2, 258) Simonyi Kötőszók I, 8.

204.13 *sokal más féle gondolattal jöttem ide. mint a melyel ki jöttem.* — fr. „j'y suis entré avec des sentimens bien differens de ceux avec lesquels j'en sors,” (p. V/2, 262) NySz Vel-, vél-, s). — NySz Más: másféle. — Simonyi Határozók I, 383. — Kötőszók III, 181; ez utóbbihoz kapcsolódó példákat idéz még Simonyi a 16, 115, 133. lapról (mint).

204.23 *mindenek láttára.* — fr. „il l'épousa publiquement dans la Chapelle du Palais, où l'Evêque de Durham en fit la cérémonie.” (p. V/2, 263)

205.11 *indítást támasztottak volna.*, — Mme de Gomez történeti magyarázatot is ad: „. . . les nouvelles de la révolte des Comtes d'Iermerland & de Koerfort, qui prétendant être descendus du Roi Alfred, un des sept Rois qui

regnoient en Angleterre lorsqu'Adelstan en fit la conquête, croyant avoir trouvé l'occasion favorable pour envahir la couronne par l'indisposition où le mariage d'Etelred avoit mis une partie de la Nation Angloise, avoient fait prendre les armes aux Provinces du Nord, & soutenus de quelques troupes que Suënon Roi de Dannemark leur avoit envoyées, & des secours que Micolme Roi d'Ecosse leur promettoit, se flattoient de détrôner Etelred." (p. V/2, 266)

205.18 *és tudván az okát a fel támadásnak. inkább is tartot másoknál.* — fr. „et connoissant qu'elle étoit le prétexte de la rébellion, elle en fut plus alarmée qu'une autre;” (p. V/2, 267) NySz Tart 14). — Simonyi Határozók I, 3.

205.26 *terhben valo léit érzette,* — teherben volt („une grossesse”). A *valo-ra* vö. a 103.l. jegyz.

206. 4 *az elölük valojok mind el veszének,* — fr. „les Chefs y périrent,” (p. V/2, 269).

210.21 *Normándia.* — Mikes egész bekezdést foglal itt egy mondatba: „Le commerce qu'il y a eu de tous les temps entre la Ville de Londres & celle de Rouën, & les habitudes que les Seigneurs de la Cour d'Angleterre avoient avec celle de Normandie qui étoit des plus galantes, firent parvenir jusques à Etelred le bruit de l'extrême beauté de la Princesse Emme soeur de Richard II. Duc de Normandie.” (p. V/2, 291)

210.31 *akár miként akarák is el titkolni... de azt meg tudá.* — fr. „Quelque soin qu'on apportât à cacher à Etelgive un amour si surprenant, elle en fut informée,” (p. V/2, 292) Simonyi Kötöszók I, 30: „A megengedő is.”

211. 6 *egy hoszu levelet ira akirálynak, a melyet bé pészéltévn.* — fr. „elle écrivit au Roy une assez longue lettre qu'elle cacheta...” (p. V/2, 293) cacheter a. m. lepecsétel. Etelgiva halálos ágyán írt levele a história érzelmes befejezésének előkészítő mozzanata.

211.11 ... *mulék ki evilágbol. huszon három esztendő korában. és leg szebb voltában.* — fr. „elle expira dans les sentimens d'une piété exemplaire âgée de vingt-trois ans, plus belle que jamais, et regrettée universellement.” (p. V/2, 294) Simonyi Határozók I, 61; NySz Belé, bele, be — Benn, ben 2) c).

211.29 *kent nevü grofot.* — fr. „le Comte de Kent qui étoit le plus riche et le plus puissant Seigneur de l'Angleterre, Capitaine General des Armées du Royaume.” (p. V/2, 296)

211.31 *ratomágiában érkezen, (vagy is ruánban)* — A fr. egyszerűen: „Il arriva à Rouen...” (p. V/2, 296) Mikes túlzottan is megrövidítette a „nagy pompával” végbemenő leánykérést, Emma hercegnő londoni bevonulását és fényes esküvőjét. De nemcsak rövidít, hanem részleteket, sőt egész bekezdéseket is elhagy, láthatólag azért, hogy a cselekmény menetét meggyorsítsa.

212.19 ... *hogy ha amaga álhatalanságával. fel nem zavarta volna* — fr. „enfin tout sembloit conspirer au bonheur d'Etelred et à la félicité de ses peuples, quand l'inconstance et la legereté de ce Prince vinrent encore troubler cette belle harmonie.” (p. V/2, 299) Simonyi Kötöszók III, 139: *hogyha.*

213.16 *hartzot ada néki.* — fr. „Etelred... lui livra bataille;” (p. V/2, 302) NySz Ad [Szólások].

213.19 *el felejtévn vékít. ira mellette...* — fr. „...oubliant l'outrage qu'il lui avoit fait, écrivit au Duc de Normandie...” (p. V/2, 303) Simonyi Határozók II, 87: „Mellett. Állapothatározók.”

213.21 *ugyan el is vivé a királyné oda ötlet.* — NySz Ugyan 1) a).

214. 9 *a szerelmes szánakodás el fogván szívét.* — fr. „une tendre pitié s'empara de son coeur,” (p. V/2, 306)

214.12 *Etelgiva levelének címzettje: „La trop fidelle et malheureuse Etelgive, à son Seigneur et Roy, le trop aimé Etelred.”* (p. V/2, 307)

214.19 *...ha szinte anyit szenvedettél is véle.* — fr. „malgré tout ce que vous lui avez fait souffrir.” (p. 307) NySz Szenved: szenvedet 1). — Simonyi Kötőszók III, 130: ha szinte a. m. noha. — Határozók I, 376: „A vel -ragos határozók.”

214.20 *Nem azért veszem a pennát akezemben.* — fr. „Je ne mets point la main à la plume pour...” (p. 307)

214.28 *ha valamiben hozam találnak ütni.* — fr. „s'ils ont un jour quelque ressemblance avec moi...” (p. V/2, 308) NySz Üt, it [Szólások]. — Simonyi Határozók I, 167: hozzá üt a. m. hozzá hasonlít. — Steuer János: Helyreigazítások. Magyarázatok. Erdélyiességek. Nyr 1893, 279.

215.21 *olyan állapotban tevék ezt a királyt. hogy* — fr. „...mirent ce Prince dans un état digne de compassion.” (p. V/2, 311) NySz Tész, téssen, tészén [Szólások]. — Simonyi Határozók I, 71: „-be ragos állapothatározó”.

216.21 *Etelgiva képe mindenkor elméjében volt, a levelit a kebelében hordozta. és szüntelen suhajtozott utánna.* — fr. „l'image d'Etelgive le suivait par tout, il portoit sa lettre sur son coeur; et il donnoit à chaque instant de tendres soupirs à sa mémoire...” (p. V/2, 314) Simonyi Határozók II, 76. — Klemm TörtMondt 228: után. — Etelgiva „könnyekkel áztatott” levele erős érzelmi hatást vált ki az elbeszélés végén. Az érzelmesség az egész históriát áthatja, de még nem a szentimentalizmus jegyében.

216.27 *Etelred...el nem mulata semmü is hogy elleniben álhasson az ellenségnek. a ki is...* — fr. „...prit les précautions sages et nécessaires pour résister à son ennemi, qui...” (p. V/2, 315) Simonyi Kötőszók I, 24. — NySz Is b).

216.29 *igen sok hadi hajókal.* — fr. „avec une flotte formidable,” (p. 315)

217. 1 *igen nagy hideglelésben esék. amelyben...meg is hala.* — fr. „ce Monarque...fut attaqué d'une fièvre aigue, dont il mourut en peu de jours, en prononçant sans cesse le nom d'Etelgive...” (p. V/2, 316) Simonyi Határozók I, 104.

217.15 *A „legszeretetre méltóbb és legállhatatlanabb” uralkodó históriáját követő rövid beszélgetést Mikes ebben az esetben a könyv alapján (p. V/2, 317—19) foglalta össze röviden. A megkönnyezett szerelmi kalandot Gomezné társasága sem fogta föl túl komolyan, s míg Mikes párjai sétálni indultak, ők jó étvágygal a vacsorához láttak: „Je vous assure, dit Camille, que j'ai besoin d'un aussi bon repas que celui que je vais faire pour dissiper la douleur que Felicie m'a causé. On rit beaucoup de la façon dont cette belle femme prononça ces paroles, et pour la tirer de la tristesse prétendue, on se pressa de se mettre à table où chacun fit briller à l'envie l'esprit, l'enjouement et l'amour...”* (p. 319)

217. lap *Szombat* — Az utolsó napi bevezető szintén Mikes leleménye. Hilária mond el *egy szép históriát*. Ezt Mikes Mme de Gomez III. kötétéből (Septième Journée) vette.

Gomezné könyvében a 7. nap históriáját terjedelmes bevezető rész (p. III, 1—66) előzi meg. Az ifjú házások (Thelamon—Uranie, Orophane—Felicie)

barátaik társaságában, különböző személyekkel (VII. Sándor pápa, IV. Henrik, Le Duc de Guise, XI. Lajos, V. Károly, Krisztina királynő stb.) kapcsolatos részletekről beszélnek, tudnak a lepantói tengeri csatáról, római karneválról, hivatkoznak Corneille nevére, Morerytől vett ismeretekre. Közben megérkezik Cleodon „le fils du çavant Agenor”. A „Cabinet des sciences”ban Cleodon saját élettörténetével szórakoztatja a nemes társaságot. (Megemlítendő, hogy Mikes ebből a 7. napi bevezető részéből emelte át *Leveleskönyvébe* „Dom Antonio Roi de Portugal” (p. III, 19–26) történetét, vö. 1724. 53. lev. és jegyz.)

217.20 *az uri társaság mindnyáján esze. gyűlvén* — NySz Úr: úri. — NySz Mind, mēnd: mind-nyáján, minnyáján.

☞ *Cleodon historiája.*

„Histoire de Cleodon.”

218. 7 *agénort. és tímánt, akiket a barátság anyira kaptsolta volt esze.* — fr. „mon Ayeul laissa pour heritiers deux fils, Agenor et Timante, tous deux plus étroitement unis par les noeuds de l'amitié, que par les liens du sang.” (p. III, 67) Simonyi MagySzórend Nyr 1902, 291.

218.11 *és költést.* — költekezést („la depense”) — *szerette a tudományt., és a tanulást.* „...aimât les Sciences et les belles-Lettres,” (p. 67)

218.18 *...helyiben helyhezteté* — NySz Hely: helyhēztet; fr. „La Philosophie riprit son empire, l'amour des Sciences chassa celui des plaisirs;” (p. III, 68)

219.25 *magad meg türköztéese.* — fr. „Votre reserve à mon égard,” (p. III, 70) Vö. 186, 198. l. jegyz.

219.30 *kereskedni valo portékára fordítottam.,* — fr. „j'ai employé la moitié de l'argent qu'elle m'a rendu en Marchandises propres pour le lieu où j'ai dessein d'aller.” (p. III, 71) Simonyi Határozók II, 297: „Az infinitivus mint határozó.”

220. 4 *hogy olyan veszedelmes uttyárol le verje.* — fr. „il fit tous ses efforts pour le dissuader d'un voyage aussi perilleux,” (p. 71) NySz Út [Szólások]. — Nyr 1884, 422: „útról leverni”. [Értelmezés nélkül.] Vö. 128. l. jegyz.

220.12 *índiában...galliában...az australis földnek egy kis szegletin...* — A távolkeleti színtéren a vademberek és emberevők szigete új földrajzi érdekeség az egzotikus elbeszélésben.

220.32 *sok szori beszélgetési az atyámnak. igen ohajtaták velem* — fr. „De semblables conversations réitérées avec soin, m'inspirerent une forte envie de...” (p. III, 74) Simonyi Határozók I, 376. — NySz Sok: sokszori. — NySz Oh: ohajtat.

221. 8 *a mely hajo mind hírt hozot volna tímánt felől. mind pedig...* — fr. „...qu'il lui apportoit de celles de Timante avec des biens considerables.” (p. III, 75) Simonyi Kötőszók I, 144: „Igen gyakori a pedig a mind—mind kötőszós mondatok másodikában”. — Klemm TörtMondt 432: pedig; kiemelő, nyomósító szerepe.

221.10 *azon városban mení.* — A hajó „Port-Louis”ban kötött ki, ahonnan Timante elhajózott (p. 72, 75)

221.23 *olyan gazdagá lett., valamint annak előtte.* — fr. „il avait repris son commerce, et que s'étant vu après quatre ans de travail, depuis la perte du Vaisseau, aussi riche que la première fois, . . .” (p. III, 76) Simonyi Kötőszók III, 167.

221.31 *hogy meg ne indulna hire nélkül.* — fr. „Il pria le Capitaine de ne point partir sans le revoir,” (p. III, 77) Simonyi Határozók II, 236. — NySz Nélkül. — NySz Hír [Szólások].

222.22 *nagy barátságban eset volt.* — fr. „le Capitaine . . . avec lequel il avait lié une étroite amitié,” (p. III, 80) NySz 1. Es-ik, es [Szólások].

222.26 *közel voltam tizen hét esztendő.* — fr. „j'étois parti ayant près de dix-sept ans,” (p. 80) NySz Közel 4). Szokatlan az ige (*voltam*) közbevetése.

224. 1 *két hónapot eltölténk ilyen reménységben. amidön . . .* — fr. „deux mois s'écoulerent dans cette douce esperance, lorsque le temps changea tout à coup;” (p. III, 84) Simonyi MagySzórend Nyr 1902, 291. — Kötőszók III, 43.

224. 4 . . . *hogy minket el veszessenek,* — fr. „. . . pour nous faire perir,” (p. 84) NySz Vesz, vész: el-veszet 1). Mikes érzékletes stílussal festi le a hajótörés borzalmait.

224.28 *grádus formára;* — fr. „en forme d'escalier;” (p. III, 86)

225. 1 *amidön alatt voltunk,* — fr. „et lorsque nous fûmes en bas.” (p. III, 87) NySz Al: alatt 1).

225. 5 *hogy el járjuk . . . hogy el járnok* — NySz Jár: el-jár 2); („parcourir”) a. m. bejárni.

225.11 *noha szomorúságban voltunk állapotunk iránt,* — Simonyi Határozók II, 195: iránt, okhatározó; fr. „Le sommeil vint à son tour, et malgré les tristes idées qui nous travailloient, nous . . .” (p. III, 88)

225.21 *mágnés kö.,* — fr. „une boussole” iránytű.

225.29 . . . *és hagyjuk a többi az Isten rendelése alá;* — fr. „pour suivre les Loix de la Divinité, . . . remettons le reste à la Providence, . . .” (p. III, 89) Visszatérő refrén a *Mulattságos napok*-ban. — Simonyi Határozók II, 12.

226. 1 *fa murhával.* — fr. „de mousse” mohával. Vö. *murha* 'murva' Háromszékben a MTsz (I, 1493) szerint is. *a mi paraszt házunk* — „notre logement rustique,” (p. III, 90)

226. 3 *lövöldöztük a vadakat* — NySz Lő, lú: lövöldöz; fr. „nous faisons la guerre aux animaux” (p. 90)

226.24 *látván hogy ő is tartalékal közelgetne felém.* — A. m. meglepődve, féltékeny NySz Tart: tartalék 3). — NySz Közel: közelget; fr. „voyant qu'elle s'avancoit à moi avec surprise, . . .” (p. III, 93)

227.31 *a szép vad leányt.* — fr. „la belle Sauvage” (p. III, 97) „la jeune Sauvage”; leírása és bemutatása jól sikerült egzotikus részlet.

228. 6 *fel is tévém magamban hogy mind ezekről végire megyek.* — fr. „je résolus de m'éclaircir de toutes les choses à notre entrevû;” (p. 97) Simonyi Határozók I, 23: *mind ezekről:* mindezeknek. — NySz 2. Mén, mégy-én, mégy-én [Szólások].

229. 8 *a mely kis orácskát töltöttem volt pedig vele. ugy . . .* — fr. „Ce moment me paroissoit être la séparation de l'ame avec le corps; ceux que je passois avec elle, me paroissoient les plus doux de ma vie.” (p. III, 100) Simonyi Kötőszók I, 147: „A kifejtő magyarázó fokozó) pedig.”

229.18 *kérdé mint egy keményen.* — fr. „D'où venez-vous, Cleodon, me dit-il d'un ton grave?” (p. III, 101) NySz *Éggy*: mint-*égy* 2).

231.12 *műsoda méltatlan gyanúság* — fr. „quel indigne soupçon a frappé votre esprit?” (p. III, 108) NySz *Gyanó*, *gyanú*: *gyanúság*.

231.17 *mint hogy pedig... és hogy a leánynak* — fr. „Comme mon injuste violence avoit troublé la douceur de cet entretien, et que la belle Sauvage...” (p. 108) *Simonyi Kötészők II*, 123; vö. a 106, 147. lap jegyz.

231.19 *minek előtte meg válljunk.* — fr. „mais avant que de nous séparer, elle me fit present de Tablettes d'écorces d'arbres...” (p. 108) NySz 2. *Mi*: mielőtt, minekelőtte. — *Simonyi Kötészők III*, 69: a felszólító mód itt idegenszerű; *Mikesnél* talán nyelvjárási sajátosság? *Simonyi a Leveleskönyvből* (nem fordított szövegből) is idéz példákat.

231.24 *aleveles palotánkban.*, — „dans notre Cabane,” előbb *egy tágas kalyibát* „une large feuillée;”

233.11 *intém nekik* — fr. „qui m'enhardirent de leur faire signe de délier mes Compagnons,” (p. III, 114) NySz *Int 1*).

233.19 *a vad emberek pedig kerékben. körülötök voltanak.* — fr. „on voyoit les hommes sauvages rangez en rond autour d'eux,” (p. III, 115) NySz *Kerék 2*). — *Simonyi Határozók II*, 93.

234. 5 *ugyan ezen okért is örülének a vad aszonyok* — fr. „et que c'étoit cela qui avoit les femmes sauvages à me témoigner tant de joye...” (p. III, 117) NySz 1. *Ért*, *érétt 4*) b). — *Simonyi Határozók I*, 438.

234. 7 *esztendőitől fogvást* — NySz 2. *Fog*, *fogvást 1*). Vö. 69. 1. jegyz.

234.16 *az ártatlan Felidat.*, — „l'innocente Felide.” (p. III, 119) „cette charmante Fille”. A szép vadleány alakja a XVIII. századi irodalomnak egyik igen kedvelt és elterjedt témája volt. *Felida* regényes föltűnése itt véletlen és meglepetésszerű; *Timánt* benne találja meg elveszett leányát. — *Mikes Leveleskönyvében* egy másik vadleány-történetről olvashatunk (1756. 199. lev.).

234.24 *ha valamely nagy szerencséből meg szabadíthatjuk felidát. és magunkat is ebből a helyből.* — *Simonyi Határozók I*, 103. — NySz *Belé*, *bele*, *be*: *belől 3*) b). fr. „Timante me fit revenir de mon erreur, en me promettant que si par un bonheur qu'il n'osoit esperer, nous pouvions tirer Felide de ce Desert...” (p. III, 120)

235.30 *csak az aszonyok és a leányok találkoztanak a lako helyekben.* — A. m. tartózkodtak: fr. „...qu'il n'y avoit que leurs femmes et leurs filles dans leur Habitation,” (p. III, 123) NySz *Talál*: *találkozik-ik 2*)

236.13 *az aszonyokhoz való tiszteletet meg tartották fiúrol fiúra.* — fr. „...de génération en génération,” (p. III, 125) *Simonyi Határozók I*, 149: „Az eredetthatározó-ról különösebb esetei.”

237. 1 *unadalmas lakásunkot. az én unadalmom* — A *Leveleskönyvben* is mindig így. NySz *Űn*: *unadalom*; („les ennuis”).

238. 1 *timánt közinkbe jöve.* — fr. „Timante nous étant venu rejoindre” (p. III, 131) NySz *Köz*: *közibe*. *Simonyi Határozók II*, 99.

239. 7 ... *hogy valamit látod hogy tselekedtem...* — fr. „... que la seule amitié m'a fait être ce que vous me voyez aujourd'hui;” (p. III, 135) *Simonyi Kötészők II*, 83.

239.22 és meg indúlék india felé — Ezután egy fél oldalnyi nyomtatott szöveg nincs lefordítva, a vége: „... nous prîmes la route des Côtes de Coromandel.” (p. III, 137)

239.28 *imede amoda* — „çà et là,” (p. 137)

240.28 *tolvaj hajo* — fr. „un Vaisseau Corsaire Arabe” (p. III, 141)

242.11 *galliában érkezünk.* — A fr. „nous arrivâmes à la Rochelle,” (p. III, 147)

242.25 *Ezt a szép historiát alig végeztél el hihátia.* — Mikes itt is önállóan jár el; de a „szép felida” primitív erkölceit Gomezné is dicséri. — A nemes társaság hazafelé készülődik, s visszatér a városba Honoria házához. Mikes egyéni befejezéséhez vö. Mme de Gomez 18. napjának befejező részletét (p. VI/2, 377–78).

Gomezné III. könyvének 7. napján, Cleodon históriáját befejezve, az egzotikus történet hőse hintóra száll és visszatér Felida mellé; a társaság vacsoráját követő beszélgetésben többek között elhangzik az a Richelieu bíboros idejéből való epizód, amelyet Mikes korábban átvett *Leveleskönyvébe* (1727. 85. lev. és jegyz.). A 7. nap esti időtöltéséhez vö. Mme de Gomez III, p. 149–158.

A Keresztnek királyi uttya. 1747.

A fordítás kéziratában „A Madame.” c. (Madame la Duchesse d'Orleans) „Vostre Altease Royale”-nak írt ajánlás, amely a francia fordító halála után „F. Philippe Roy Gardien ind. des PP. Cordeliers de Saintes” aláírással jelent meg, nincs lefordítva.

247. lap A bevezető címe az 1655-ös első francia kiadásban: „Au pelerin du calvaire Qui desire de parcourir le Chemin Royal de la Croix.” A francia fordító bevezetőjében megmondja, hogy a művet egy hozzáértő modern szerző, „vn Religieux de l'Ordre de S. Benoist, autant éclairé dans la vie Spirituelle, qu'aucun autre des Modernes...” írta. Ezután szól a munka sokrétű, jól elrendezett anyagáról, a mű szerkezetéről, írójának egyéni módszeréről: „La matière donc de cét ouvrage est commune; mais la méthode beaucoup plus considérable, est particulière à son Auteur.” Beszél a latinról franciára való fordítás nehézségeiről, a latin versek átültetéséről; a stílus kérdéséről röviden ezt mondja: „Je ne doute pas que la rudesse du style n'en rebute plusieurs; Mais outre que mon obligation n'est pas d'enseigner à bien dire mais à bien faire; C'est que la délicatesse du langage ne s'accorda iamais bien avec les austéritez de la Croire: et l'éloquence mondaine, n'est pas si propre pour annoncer...”

Mikes alaposan átdolgozta ezt a bevezetést; auktorokat idéz (a fr. nem hivatkozik rájuk); kiemeli a dialógus formát és mintáit (a fr. ezt sem említi); nem feledkezik meg saját tudományáról sem: az auktorok gondolatait, szavait, *mondásait* s a bibliai passzusokat kiegészíti, *esze foglaltam. és kötöttem őket, gyakorta adván azokhoz magamtól.* (a fr. erről sem szól); a magyar fordító önállóságára vall, amit az előadást élénkítő példák beleszövéséről megjegyyez. Mikes részletesebben veti föl a stílus kérdését is.

247.14 *szent ebrulphus* — A normandiai Szent Ebrulphus megh. 516-ban.

247.20 *szent silvester*. — Szent Szilveszter, pápa 314-től; Nagy Konstantin császár idején állt az egyház élén, megh. 335-ben.

247.21 *szent Benedek* — Szent Benedek (480—kb. 550) a róla elnevezett rend alapítója.

247.24 *beszélgetni dialogus formára . . . A mi pedig ennek a munkának a stílusát illeti . . .* A műfaj megválasztásáról, a stílus variálásának lehetőségeiről, valamint a prózai előadás változatosságáról mondtak, a francia szöveg tanúsága szerint, Mikes egyéni megjegyzései. Kiemelendőnek tartjuk, hogy Mikes az előszó átdolgozásakor ezekre a kérdésekre összpontosította figyelmét, míg technikai jellegű részleteket, mint pl. az illusztrációra, a mű szerkezetére stb. vonatkozó felvilágosításokat elhagyta.

247.25 *storophílavál. és az ötseivel*. — azaz: hugaival.

247.25 *szent Agoston*. — Szent Ágoston (354—430), jellemzésére vö. az *EpistolákEvMagy* 946. lap jegyz.

247.26 *szent Chrysostomus*. — Aranyszájú Szent János (Chrysostomus) konstantinápolyi pátriárka (347—407). Mikes 1760. márc. 25-i misszilisében hivatkozik rá (I. kötet 820); fordításaiban neve gyakran előfordul; vö. róla *Epistolák . . .* 948. lap jegyz.

247.26 *nagy szent gergely* — Nagy Szent Gergely (540—604). Mikes egy történet kapcsán idézi *Leveleskönyvében*, vö. 57. lev. és jegyz., ld. róla az *Epistolák . . .* 951. lap jegyz.

248.36 *Tertullianus*, — Quintus Septimius Florus (kb. 160—kb. 240), vö. róla az *Epistolák . . .* 961. lap jegyz.

249. lap *Az Első Szakasznak Táblája*. — A kiadásban nincs felosztva a szöveg első és második szakaszra; az egész mű tartalomjegyzéke, mindhárom könyv „táblája” együtt van a szöveg végén, a p. 564 után, négy számozatlan lapon.

Mikes a fejezetelmekben jelzett főgondolatok közül néhányat szinte szólamyszerűen ismétél *Leveleskönyvében* és misszilis leveleiben. Ezekre itt együttesen utalunk; vö. a 44, 116, 117, 119, 121. lev. és jegyz., valamint az 1760. márc. 25 és 1761 márc. 19-i misszilis levél jegyz. Ld. még az *Epistolák . . .* 947, 951. lap jegyz. A kereszthordozással kapcsolatos szólamok a következő fordításokban is többször előfordulnak. 661, 837. l. stb.

249.27 *12. rész hogy a mértékellenek, jósvények. nagyra vágyok, és az udvariak. nincsenek kereszt nélkül*. — Ennek kifejtése enyhe társadalmi kritikát is tartalmaz; fr. „Que les voluptueux, les auares, les ambitieux et les courtisans portent leurs Croix.” (vö. p. 135 is)

250.10 *negyedik rész (. . .) el kel kerülni ahejában valóságot*. — A „hejában valóság” („la vanité”) emlegetése a mikesi kéziratok ismert motívuma; kedvelt szólásforma Mikes *Leveleskönyvében* és az *EpistolákEvMagyban* is, ld. az utóbbiban a 943—54, 947. lap. jegyz. A következő fordításokban is gyakran előfordul. 477, 897. l. stb.

A francia kiadásban az „Avant-propos” előtt több oldalas versbeszédett „Argument dv premier livre.” található, akárcsak a második és a harmadik könyv szövege előtt. Ezek a verses argumentumok a magyar fordításban nincsenek meg.

250. lap *Első Rész. E mint egy elöl járó beszéd*. — fr. „Avant-propos. Chapitre I.” (p. 1)

250.26 *Ez a nagy és szél'yes síralomnak völgye. a mely magát világnak nevezeti, . . .* — Hatásos bevezetés a „vallis lacrimarum” („vallée de larmes”) barokk pátosszal történő ecsetelésével. A latin eredetinek dagályos stílusán is tútesz a francia fordítás. Úgy látszik, hogy Mikes nehezen tudta követni a fordítás következtében mesterkeltté vált francia barokk prózát, s ahol tudott, egyszerűsített rajta. Vö. Király 1912, 26.

Mikes az egyházi liturgia által terjesztett sztereotíp kifejezést *Leveles-könyvében* is alkalmazza, vö. 207. lev. és jegyz. A divatos barokk hasonlat egyes fordításaiban is előfordul.

251. 7 *a lengedező szeleket északi alkalmatlan szeleké,* — Mikes klasszikus irodalmi jártasságával kifejezően fordítja; fr. „le soufle des Zephirs en celuy des Aquilons,” (p. 2)

251.13 *thársir városának* — fr. „qu'ils applèrent Tharse, qui veut autant à dire, qu'Enqveste de la Loye;” a margón utalás is: „Ainsi l'expose S. Hierosme sur le Ch. 23. d'Isaye.” (p. 3)

251.18 *Vala pedig ebben avárosban, . . .* — fr. „Parmi les Citoyens de cette auguste Ville, il y en eut vn nommé Philétes, noble d'extraction, . . .” (p. 3) Mikes *philétus*-nak írja.

251.22 *kereszt fel találása napján* — Az egyházi naptár május 3-val jelzi e napot („l'invention de Sainte Croix”).

251.32 Versidőzet Vergilius Georgiconjából (II, 328, 330—1). Az eredeti latin forrás (Regia via crucis) három sora:

„Avia cum resonant avibus virgulta canoris,
Parturit almus ager, zephyrique tepentibus auris
Laxant arva sinus.” (1635. kiad.)

Az 1655-ös és az 1667-i francia fordításban 12 alexandrinussá bővül:

Le Ciel de toutes parts, prend sa robe azurée,
De feuillage et de fleurs, les arbres sont couverts,
Et la vigne étalant ses bourgeons toujours verds,
Promet de ses rameaux, la richesse assurée.
Les fleurs peignent par tout, les bienfaits de l'aurore,
De verdoyants épis nous marquent les moissons,
Des eaux le nouveau cours se frise en cent façons,
Et d'un tapis herbu le beau pré se décore.
Les oyseaux amoureux de leur docte musique,
Font résonner par tous les bois et les vallons,
Et Zephir succédant aux fâcheux Aquilons,
Fait éclore à nos champs vn present magnifique. (p. 4—5)

Mikes az utolsó négy sort Zrinyi-sorban fordítja le; vö. Dézsi 1904, 184; Király 1912, 27.

252. 4 *midőn már utban volnának* — fr. „Estant dés-ja fort avancées dans le chemin,” (p. 5) *a kis kápolnácskáig.* „vne petite Chapelle,” *de a kettő reá nem álla.* . „Mais elles n'y voulurent pas entendre;” (p. 5)

252.21 *mondván az öttseinek, . . .* — fr. „disant à ses soeurs,” (p. 6). Mikes *ébed tályban*-t ír, a fr. „sur l'heure du dîner.”

253. 5 E bekezdés végén a kiadásban egy négysoros vers (Quatrains) van beleszöve kurzív szedéssel (p. 8).

253.21 *mondá ezeket a szokot.* — fr. „... ces paroles amoureuses.” (p. 9) *már egy nehányat léptem a pálya futo helyben, . . .* — „me voila dés-ja fort avancée en cette lice commune, que tous tant que nous sommes de mortels sur la terre, parcourons tous les iours;” (p. 9). A Mikes által aláhúzott passzusok a franciában itt nincsenek kurzíválva; utalások sem találhatók a fr. szövegben.

254.13 Krisztus az erdő labirintusában *egy ifjú embernek formájában. nagy fényeséget.* megjelenik Storophilának. A barokk egyházi próza és festészet jellegzetes témája: a földre leszálló égi lények metamorfozisa; „il se fit voir à elle sous la figure d’un jeune adolescent, tout brillant de lumiere.” (p. 12)

254.21 . . . *fel hatot hozám mint ajó illatu füst,* — A franciában méltóság-teljesebben: „. . . qui comme vne petite fumée d’encens ont monté iusqu’au Trosne de ma Diuinité, . . .” (p. 13) A fölötte és alatta levő passzus a kiadásban is kurzív, de utalás nélküli; a további három idézet sincs kurzíválva, sem utalással ellátva.

Itt kezdődik meg Krisztus és Storophila hosszadalmas dialógusa. Mikes a dialógust úgy szerkesztette meg, hogy a két nevet mindig új bekezdésbe vette, míg a fr. szövegben gyakran sorközben folytatódik az épületes párbeszéd.

255.10 E részlethez margóutalás a kiadásban: „Ainsi l’expose S. Anselme sur le chap. 10. aux Heb.” (p. 15)

255.34 *annak a szent városnak,* — „civitas Dei” („Cité”). A fölötte levő három szentírási passzus a kiadásban is kurzívált, lapszéli utalással. A „szent város”ról vö. a *Leveleskönyv*ben is a 42. lev. és jegyz.

256.20 . . . *tövis nélkül.* — Ezután a kiadásban két versidézet; a négysoros margóutalása: „Sili. Italic. Lib. 15. de Bello punico.” (p. 18) A másik nyolcsoros: „Virg. de Litt Phitag.” (p. 19)

257.14 *a keresztnek keskeny és nehéz uttyán . . .* — fr. „ô ma chère Staurophile, marche par cette voye étroite et scabreuse, . . . par cette voye rude et difficile, . . .” (p. 22) Ez a gondolat végigvonul az egész könyvön, vö. a jegyz. végét: „szoros kapu” és „keskeny út”. Ld. az *Epistolák* . . . 965. jegyz. is.

258. 1 *Isak pór és hamu vagyok,* — A sztereotíp szólam (por és hamu) előfordul a *Leveleskönyv*ben is, ld. a 198, 207. lev. és jegyz., valamint a 117. lev. és jegyz. Rákóczi ott idézett levelében („. . . iam pulverem et cinerem . . .”)

258. 5 *uy beszélzs mint egy aszony, akinek értelme nincsen.* — fr. „Tu parle comme vne femme extrémement ignorante, . . .” (p. 25)

258. 8 *hogy keményen fel tegye keresztényi életet élni. és . . . követni,* — Gallicizmus; fr. „mais c’est vn ferme propos de suivre la vertu, et d’embrasser vne meilleure vie, . . .” (p. 26)

258. 9 *szent ágoston. serm. 32. de sanct.* — Ágoston Sermoira (de sanctis) utal; a kiadás nem hivatkozik rá.

258.19 *serenus abbás.* — fr. „l’Abbé Serenus” (p. 26)

258.22 *egész életednek jártában.,* — fr. „dans tout le cours de la vie,” (p. 27) *hát azok amartírumok.* — „Et quoy tous les Martyrs,” (p. 27)

259.14 *olosz országban tarentumban. az után hetruriában.* — fr. „Il arriva prémièrement dans la ville de Hydre, de passa à Tarente, et puis vint dans la Toscane,” (p. 28). A délolaszországi calabriai Taranto városban; azután a közétről északra húzódó Etruriában, majd Toscanában.

259.16 *atemplomokot el járta;* — a. m. fölkereste, fr. „il visita . . .” (p. 28)

259.17 *énekelén a kyrie eleison.* — Liturgiai szöveg, a. m. uram irgalmaz!

260. 3 *baronius sup. an. 1094.* — Baronius, Caesar (1538—1607) egyház-történetirő műve: *Annales ecclesiastici a Christo nato ad annum 1198.* 12 vol. A kiadás jelzése: „Baronius en l’an de nostre Seigneur 1094. sur la fin.” (p. 28)

260. 3 A „szegény kereszt hordozó Miklós” („le bon Nicolas”, „vn certain Pélerin”) története előadásélénkítő betét, figyelemfölkeltő jámbor példázat; *De hogy ismét viszá térjek arra. a mit . . .* — Az előadás fonalát újra megragadó fordulat, fr. „Mais pour reprendre, ce que j’auois tantost commencé de te dire, . . .” (p. 30)

260. 8 *st. bern. serm de st. andr* — Szent Bernát clairvaux-i apát (1090—1153), nagyhatású bűnbánati szónok (mellifluus). Sermones c. művére történt utalás; a kiadás jelzése: „Bernard. serm. vigilia S. Andrea.” (p. 31), latinul nem idézi. — Ld. róla az *Epistolák . . .* 951. lap jegyz.

260.11 *az ó embert magadban meg ölni.* — Az ó ember a. m. meg nem igazult, bűnös; vö. az *EpistolákEvmagyban* is: az ó embert, homo vetus; az új embert, homo novus; 11, 36. lap és jegyz. 942. lap.

261. 1 *az egész emberi nemzet* — az egész emberiség, fr. „. . . de tous les hommes,” (p. 33)

261.10 *ne sajnályad nékem meg mondani* — fr. „Vous me ferez encore la faueur, de me dire . . .” (p. 33) Mikes változatosan fordítja a dialóguskezdő fr. kifejezéseket; alább *de kérlek uram. magyarázd meg nékem . . .* fr. „Qu’il vous plaise (ô mon Seigneur) de vouloir continuer l’explication des chiffres, . . .” (p. 35) *csak rövideden elődben adom.* „écoute en peu de mots,” (p. 44) *Elé beszéllem hát néked* „Le continuery donc à te parler . . .” (p. 46)

261.14 *jáponiában* — Japánban („Japon”)

262.25 *egy fa tsészét* — fr. „vn écuëlle de bois,” (p. 37)

263.17 *kik tsufsdágból egy más ujját huzák, és egy másra pökdösnek?* — fr. „lesquels se tirent les doigts et se crachent au visage.” (p. 39)

264.18 *. . .hogy meg ne tántorítson a szélvész, a mely ezt az életet hánya veti.* — fr. „Qui pourra tellement affermir mon esprit dans la souffrance de toutes des aduersitez, que j’y sois immobile et constante comme vn rocher?” (p. 42)

265.24 *lessius. de perfect. div. libr. 12. c. 17.* — Lessius (Ley) Leonhard (1554—1623) jelentős belga hittudós, teológiai szerző. Itt említett műve: *De perfectionibus moribusque divinis;* a kiadás utalása a margón: „Lessius liure 12. des perfectiones diuines chap. 17.” (p. 45)

265.30 *életem futtáig* — azaz: fogytáig, fr. „jusqu’au dernier soupir de ma vie.” (p. 45)

266.12 *A mi a szegénységet illeti, azt szerettem, . . .sőt még tanítványokat is szegényeket választék. és a szegénységem olyan nagy vala, . . .* — fr. „Quant à la Croix de la pauvreté, hélas ! ie l’ay chérie et recherchée avec passion, . . . ma table si maigre, . . .” (p.47) A szerző a krisztusi őskeresztény szegénységet eszményíti.

267. 3 *tanáld ki.* — Ritkán használt népnyelvi igealak Mikesnél; (fr. „devine”)

267.18 *lelketed által hatvya...meg hatván...szívét,* — fr. „transpercera ton Ame...pénétra si avant dans l'esprit” (p. 52)

267.27 *a szomorúságnak. és a keserűségnek felhö. azt bé lepik. fel tamadnak azon a félelemnek fergetegi. az ellenség azon tört vett minden felé. és azon. a hatalmasoktól fenyegetést. és a kevélyektől meg vetést kell szenvedni,...* — Hatásos, patetikus barokk stílus! fr. „Et combien que dans ce chemin, ny l'ardeur du travail, ny les broüillards de la tristesse, ny les orages de la creinte, ny les embusches des méchants, ny les menaces des puissants, ny les dédains des superbes ne manquent iamais de s'y rencontrer;” (p. 53)

268.14 *sokáig vetekédtem a kalmáral az árráért.* — fr. *Je disputois avec le Marchand, parce qu'à mon avis, il mettoit son étoffe à trop haut prix; en fin après avoir contesté tous deux assez long-temps...*” (p. 54) Köznapi példa a köntövasárlásról és az alkudozásról, összekapcsolva a keresztviseléssel és a mennyország elnyerésének gondolatával.

268.21 A kiadásban utalás a margón: „Bede au serm. 18. des SS. de S. Augustin.” (p. 54)

268.27 *de miért ütközöl meg az árrán.* — fr. „Pourquoy te mets tu en peine de prix?” (p. 54)

269.13 *halgassad hát azt figyelmetességgel. a mit ez iránt mondok néked,* — fr. „Escoute donc, ie te ramasseray en forme d'un petit faisseau de myrhe, ...” (p. 56) Az előadás egyengetése újabb példa beleszővésével.

269.22 *bé polált* — a. m. betakart (fr. „elle m'enmaillotoit”). E sorokhoz margóutalás a kiadásban: „S. Brigide, liv. 6. de ses revel, c. 57.” (p. 57) A szóalakra vö. a *Leveleskönyvben* a 148. lev. jegyz. s alább 611. l. jegyz.

269.28 *egyiptumban szaladni,* — fr. „s'enfuir...en Egypte” (p. 57) Mikes gyakran -ban -ben határozóragot használ -ba -be helyett; a MikesÖM első két kötetének jegyzeteiben többször utaltunk erre a jelenségre: vö. pl. 5. lev. jegyz. *Epistolák* ... 946. lap jegyz.

269.30 *Szükségese elé hozni* — fr. „Qu'est-il besoin de faire mention du ...” (p. 57)

270.14 *irták ezeket a verseket felölle.* — Módosított versidézet Jacopone „Stabat mater” kezdetű sequentiájából. Ld. Dézsi 1904, 104–105. — Király 1912, 27. A latin szövegben:

„Cum me vidit suum natum
Morientem, desolatum,
Emittentem spiritum.”

Haeftennél e három sor idézet után ez következik:

„O quam tristis et afflicta
Fuit illa benedicta
Mater Unigeniti!
Quis est homo qui non fleret
Moestam matrem si videret
In tanto supplicio?” (1635. kiad.)

A francia kiadásban:

„Elle m'aperceut lors cette Mere affligée,
Moy son unique Amour, qu'elle alloit adorant,
Mon corps noyé de sang et mon ame plongée,
Dans le fiel des douleurs, qui me rendoient mourant.”

A magyar szöveg annyira eltérő, hogy átdolgozásnak is felfogható; Mikesnél a megnövekedett verssorokban a szótagszám 8.

„Il est vray, mon Iesus, que vostre sainte Mere,
Autant confite en pleurs, qu'elle estoit en amour,
Eut grand sujet de dire en ce funeste iour
Que sa douleur estoit bien aspre et bien amère.
Que si dans la rigueur de ses chaudes alarmes,
Elle n'estoit que pleurs et que gémissemens,
Quel homme si brutal ne se foudroit en larmes,
Voyant cette sainte Ame parmy tant de tourmens.” (p. 60)

Mikes fordításában az utolsó két sor található tizenkettesekben, sormetszetekkel. Ezek a versek hasonlóak Mikes eddig ismert verstördékeihez; még jobban érződik rajtuk, hogy a prózáiró úgy „gyalulta” őket. A verselő Mikesről ld. a *Leveleskönyv* 42. lev. jegyz.

271. 1 *meg nem türköztethetén tovább magát.* — A fr. patetikusan: „Ce fut alors que Staurophile ne pût dénier à son coeur le passage d'un million de soupirs; non plus qu'à ses yeux un deluge de larmes, avec lesquelles elle s'écria . . .” (p. 60)

271.31 *salvianus Contra paganos.* — Salvianus egyházi író (400— megh. 480 után); a kiadás nem említi nevét.

273.28 *látván ezt a nyomorult gazdagot. akit akényes élet, vetette az örökké való tűzre, . . . faj néktek gazdagoknak.* — fr. „ce malheureux richard . . . Malheur à vous qui estes riches . . .” (p. 67) A földi gazdagság kárhoztatása; előbb a szegénység dicséretéről volt szó.

274.14 *salvia. de timor. dei. 1. 2. C 33.* — A kiadás nem utal rá. Salvianus, ld. fentebb is; vö. Libri VIII. de gubernatione Dei.

274.14 *socrates* — Szokratész (i. e. 469—399) görög filozófus.

274.31 *ezért mondgyák közönségesen. hogy a keserűség, az édességet követi.* — fr. „C'est ce qu'on dit communément, qu'où est le miel, là est le fiel, (p. 69.) francia szólásformák átültetése. és hogy a rosa. el rejti a tsipkét. — megfelelője: Nincsen rózsza tövis nélkül. A kiadásban így:

„Toujours cette Reine des fleurs,
Cette belle rose pourprine,
Sous son baume et sous ses couleurs,
Cache la pointe de l'épine.” (p. 69)

275. 1 *ha vagyok még ez iránt valami szöllőd hozám,* — a. m. valami mondanivalód, fr. „Que si pourtant vous avez encore quelque chose à me dire, ie seray ravie de l'entendre.” (p. 69)

275. 7 *a fazakasnak*, — Másutt is így, erdélyiesen, vö. 7. lev. és jegyz., továbbá *Epistolák* . . . 960. lap jegyz. — *mint az aranyat akeménczében. meg próbálta őket, . . . Szemléletes bibliai idézetek.*

276.22 *valamint hogy a fa annál erősebben legyen a földben. mentől inkább éri a szél. mert . . .* — fr. „On ne connoist point la fermeté ny la force d'vn arbre, qu'après auoir esté souvent agité par le soufle des vents: car il se serre par l'agitation, et affermir beaucoup plus ses racines qu'elles n'estoient auparavant.” (p. 73) A bekezdés végén a kiadásban egy négysoros versike van (p. 74).

A képes beszéd és szóláshasonlat kedvelt stíluseszköze az írónak. Alább: *ahajos tudván, hogy menyi terhet bír el az ő hajója. anyira valot rak rája. a menyi szükséges. hogy a szél vagy a habok, ide, s tová ne hányhassák . . .* „Le Nautonnier connoist quelle charge il faut à son navire . . .” (p. 80)

277. 9 A hatodik fejezet vége a kiadásban egy jó oldallal bővebb.

278. 6 *modal., rendvel, és mértékkel* — Pár sorral alább: *rendel* A *rendvel* féle írásmód ritka Mikes kézírataiban; a -val, -vel határozóragok jelölése általában rövid mássalhangzóval történik. A hasonulásos kettőzés ritka.

278. 9 *fel számlállya*, — fr. „Il conte combien il en faut à celuy-cy et . . .” (p. 81)

278.23 *fontban* — A font régi súlymérték (0,52 kg); itt képletes értelme van. Mikes a *Leveleskönyvben* is többször használja képletesen e súlyegységet, vö. 6. 8. lev. és jegyz.

279.11 . . . *a gyenge kristály edényhez igen gyengén nyul az éveges, de az ezüst pohárt pöröllyel verik*, — fr. „On ne touche que légérement les ouvrages de verre, et avec le bout du doigt; au lieu que l'Orphèvre frappe à grands coups de marteau sur la vaisselle d'argent: et le Fondeur . . .” (p. 84) Szemléletes előadás a kézműiparból vett hasonlatokkal. A *Leveleskönyvben* is *éveg* — *üveg*, 6. lev. jegyz.

279.20 *aszt* — gyakoribb a nem ejtés utáni írásmód; alább is: *aszt*.

280.26 *az édes beszédeknek*. — fr. „les paroles douces et agréables ont beaucoup plus d'ascendant sur les esprits, . . .” (p. 88) *Nem mindnyájan fogják meg ezeket a beszédek*, — „Tous les hommes ne comprennent pas ce discours, . . .” (p. 90)

282. 4 *arest akarja is, nem is*, — fr. „Le Paresseux veut et ne veut pas.” (p. 91)

282. 9 *et hier. supr. Cap. 13. in prov.* — Szent Hieronimus Jeromos, Hieronymus Sophronius Eusebius, latin egyházatyja (kb. 331—420). Ld. róla az *Epistolák* . . . 943. lap jegyz. — Vö. Hieronimus, Homeliae. A kiadás nem utal rá.

282.21 *st. aug. Conf. 1. 8. C. 9.* — A Confessiones Ágoston fő műveinek korszakából (397—400) való. A kiadás nem utal rá.

283.15 *nem lattadé valaha a hercules., köből ki faragot képű*, — fr. „N'as-tu iamais vue le pourtrait d'vn Hercule, qu'on a Coûtume de représenter sur le frontispice et l'entrée des Palais et des Louvres, . . .” (p. 94) *noha többet nem halad egy képnél*, A fr. pontosabban: „il tasche de mercher, et ne marche non plus qu'vn homme en peinture.” (p. 94) Hercules a barokk festészet kedvelt alakja: Jacopo Tintoretto (1518—1594), Nicolas Poussin (1544—1665), Aspetti Tiziano (1565—1607), Peter Paul Rubens (1577—1640), Charles Lebrun (1619—1690), G. B. Tiepolo (1696—1770), Domenico Maggiotto

(1713—1794). Utóbbi képe Budapesten. (Évszámokat csak első előfordulásakor adunk. A városnév a kép lelőhelyét jelöli.)

284.16 *ezt a tunyát, és restet*, — fr. „vne endormie” az *ötszimet* „mes jeunes soeurs,” (p. 96) *aházhoz érkezék*, „entrent . . . dans la Chambre,” (p. 99)

285.22 *tsak olyan mint az álom látás*, — fr. „cette vision estoit pleine d’illusions” (p. 100) *szomorú és mord dolgokrol . . .* „des discours funébres et mélancoliques, . . .” (p. 102)

286.21 A bekezdés végén a kiadásban versidézet: „Ouid. 1. 2. du Rem. d’Am.” (p. 103) *Hilária és a mennyei ifjú párbeszédét Ovidius és Tibullus-részletek tartkítják.*

287. 5 Itt is egy versidézet a kiadásban: „Tibull. liu. 3. Eleg. 2.” (p. 104)

287.14 *semmit sem akarsz* — Ezután ismét versidézet Ovidiustól „Ovid. liv. 1. du Remed. d’Am.” (p. 105)

290. 9 *miért hozod elő apogányokat.*, — A kereszt szimbóluma mögött a római, pogány igazságszolgáltatás gyakorlata, a keresztel való kínzás s a keresztre feszített Krisztus bibliai története áll. *Hilária makacs ellenállása után Honoria és Storophila párbeszédének tanulsága: a kereszt már nem a szegény jele; felmagasztalásának napja az egyházi naptárban szeptember 14. ezeket a szóktól énekel.* — A kiadásban a latin sor helyett nyolc soros ének van; alatta pár soros idézetek (Séneque, Titelive, p. 113).

291. 8 *bizonyára, édes néném. igen igen alkalmatlan prédikátorné vagy, tsak hejában, mert akár mennyű prédikály. de . . . bezeg ám én* — Mikes az élőbeszéd frissességével igyekszik gördülékennyé tenni a francia dialógust; „Certes ie connois par expérience, que vous estes aussi vne longue, et très-importune Prédicatrice; mais tous vos beaux discours . . .” (p. 115)

291.24 *az én alázatosságomat nem kel meg vetni. avilági gazdagoknak, és a nemesek azért nem pirulhatnak, . . . mire valo hát nemeségedel. valo kérdésed, és . . .* — fr. „l’humilité ne doit estre méprisée par aucun des riches du monde, moins encore estre honteuse à la noblesse . . .” (p. 116) A keresztet megtaposó Honoria kiváltja a főrangúak és a kevély nemesek elmarasztalását; ld. előbb is a gazdagokról.

292.11 *st. aug 117. tract. in st joan:* — Ágoston, Tractatus 117 in S. Joannem, vagy In Joannis Ev. Tractatus. A kiadásban nincs utalás.

292.28 *st. bern. epist 87.* — Előbb Szent Bernát Sermoira, itt Epistoláira hivatkozik. A kiadás nem utal rá; *mikol* (Michol) Dávid felesége.

292.31 *ez igen szép példa, de igen régi.* — fr. Cét exemple est merveillement beau, mais il est fort ancien, . . .” (p. 118) Újabbat hoz tehát a középkorból: *erről szép példát látunk egy nagy királynak életében. a melyet méltó követni. Eduardus, angliai király idejében . . .* — Csodás elem a középkori legendákból; *had nevesék a tsufolok.* „Que les moqueurs se rient tant qu’il leur plaira . . .” (p. 222)

293.27 *Aelred vit. st. Eduard.* — Aelred, Rievaulx (Yorkshire) 1110—1167, az angol királyról írott történeti életrajz: Vita S. Eduardi. A kiadásban a margón: „Ealred. dans la vie de S. Edouard.” (p. 119)

295.20 *E mind valo. de* — fr. „Il est bien vray, mais” (p. 127)

295.24 *minden oda leszen valamint a füst, . . .* — fr. „Tous ceux qui ont abundance an monde se dissiperont comme la fumée, . . .” (p. 127) Mikesnek

is kedvelt szóláshasonlata, vö. a *Leveleskönyvben* 4, 13. lev. és jegyz. *Epistolák* . . . 475. lap és jegyz. 961. lap.

296. 8 . . . az ő sok fellejes törődések miat, — fr. „mais son esprit obscurcy par les nuages de l'ennuy et du chagrin;” (p. 128)

296.15 *mind a bővség. mind a szegénység. gyakorta. alkalmatoság a vétekre.* — fr. L'abondance aussi bien que la disette fournissent de la matière au peché” *akor. a midön agazdag fel juvalkodik. kevélységből, vagy a midön a szegény zugolódásra adgya magát.* — „lors que le riche s'éleue dans la superbe, ou si le pauvre se jette dans les plaintes, . . .” (p. 129) *Moralista vallásos-biblikus szemlélet; figyelemre méltó a „vétek” kiváltó okainak társadalmi különbözősége.*

297. 1 *a sámson személyében,* — Delila testi hízelkedése legyőzte Sámson hatalmas erejét; a megvakított Sámson malomkővet forgat. Az író drámaian ecseteli azok sorsát, akik az ördög rabságába kerülnek. A barokk festészet nagy témája, pl. Vecelio Tiziano (kb. 1489—1576), J. Tintoretto, P. P. Rubens, Anthonis Van Dyck (1599—1641), Rembrandt van Rijn (1606—1669), Anton Franz Maulbertsch (1724—1796), Stefan Dorffmeister (kb. 1729—1797). Utóbbi képe Sárváron.

297.15 *st. paulin. epist. 4.* — A kiadás nem utal rá; a margón („Isaey 2.”). Szent Paulinus (353—431) nólai pöspök epistolái; ld. az *Epistolák* . . . 954. lap jegyz. is.

297.20 *a hízelkedők egy mást szoríttyák, és taszigállják, arestek . . .* — fr. „les flateurs se serrent et se choquent dans la presse, les paresseux . . .” (p. 132) *Kifejező, mozzanatos stílusjellemezés.*

297.30 *a nyughatatlan lelki üsméret, kegyetlen kin. mivel szüntelen kinoza az elmét* — A nyugtalan lelkiismeretű ember állapotának mozgalmas rajza eleven stílusfantáziára vall; fr. „C'est vn étrange tourment qu'vne conscience agitée d'inquiétudes, car elle tyrannise continuellement vn pauvre esprit.” (p. 135)

298. 3 *haszontalan lesz néki egyik jóságából amásikában menni, . . .* — A fr. részletezi: „Il aura beau fuir de la campagne dans la ville, des lieux publics dans sa maison, de sa maison dans son cabinet, la tribulation le poursuiura par tout;” (p. 133)

299.14 *a leg sebeseb folyo viz, nem mossa a partot olyan sebeséggel, mint a testi gyönyörűség ronlttya az egészséget.* — fr. „Le cours des eaux ne mine point si aysément les riués des fleuves, comme le luxe et la débauche sapent les plus solides fondemens de la santé . . .” (p. 137) Az alábbi részlethez a mértékletes életről ld. Mikes régebbi (1722, 1725) önálló fejtegetéseit, vö. 46, 64. lev. jegyz.

299.21 *azablodást* — a. m. a zabálást

299.34 A bekezdés végén tíz soros versidézet: „Boëce, l. 3. de la Consol.” (p. 138) a kiadásban.

300. 5 A fősvény gazdag mesteri jellemrajza az alábbi részlet; Harpagon alakja elevenedik meg az olvasó előtt; Mikes kitűnően részletezi a fr. előadást. „Delà naist le cruel martire de l'auaricieux, duquel l'esprit est sans cesse trauaillé de ces cuisantes sollicitudes. Si vn chien abaye, l'auaricieux s' imagine que c'est contre vn larron. S'il arriue qu'vne souris remuë dans vn coin, son coeur palpite de creinte, tout le monde luy est suspect iusques à

vn petit enfant. Si ses enfans son grands, il les considère comme personnes qui luy dressent des pièges, . . . combien ces idolatres de l'or et des richesses souffrent et endurent de mal . . ." (p. 139)

301.25 *miért ment pompéus áfrikában. és észak felé,? mi vivé mitridátest. örmény országban.? és ásiának minden részeiben . . . ki kényszeríté Caesárt arra, . . . mardokaeus az ásvérus kapuja előtt ülén amán előtt fel nem kell vala.* — A nagyravágyók és háborús hódítók sok bajt okoztak; e történeti példák szereplői: Gn. Pompeius Magnus (i. e. 106—48). — Mithridates pontusi király (uralk. i. e. 121—64). — G. J. Caesar (i. e. 100—54). — Mardokeus és Aman bibliai jelenetére (Ester 5, 9).

302. 2 *ez a beszélgetés lassanként minket a királyok udvarához vezetel., mennyünk bé, és lássuk meg, hogy mitsoda dolog vagy on ót, mivel én azt tartom hogy sok keresztet. és bajt fogunk ót látni.* — fr. „Or puis que ce discours nous a conduit à la Cour et à la maison des Monarques, entrons dedans . . ." (p. 144) Az udvari életet jól ismerő Mikes személyes élmények birtokában tolmácsolja a szerző bírálatát az udvariakról; ő is tapasztalta, hogy az udvarban a szerencsének sok féle változása alá kell magát vetni, s hogy aszerencze kerekén ülén, arról könnyen leeshet: „Et celuy qui entre dans la Cour se doit disposer au reuers de fortune: Car certainement, ils sont semblables à des gettons, qui sont tantost d'or, tantost de cuivre ou de leton, ainsi qu'il plaist à celuy qui calcule. Il en est de mesme, des Courtisans, qui sont tantost dans la faueur, tantost dans la disgrace, selon la fantaisie de Prince." (p. 144) Mikes mintha saját élettapasztalatból írná: *mihez is lehet jobban hasonlítani az udvariakat mint a pénzhez. a melynek az árrát hol fel verik, hol aláb szál, így vagy on dolga az-udvarinak, aki némelykor kedveségen vagy on, némelykor számki vetésben esik.* Mintha a levélíró Mikes szólna az udvariakról, akik *nem szánnyák fáradságokat. tsak a hejában valósággnak könyü füstével jól lakhassanak.* „les courtisans ne trauaillent qu'à la poursuite d'une légere fumée de vanité . . ." (p. 145) Íme a konklúzió: *az udvarnak tanítványi, és az ördögnek vitézi, . . . a világnak mártyrumi* „Mais, ó malheur, ce sont des martyrs du siècle, qui ne professent que les mondainités, disciples de la Cour, et les soldats du Diable." (p. 145)

302.22 A prózába oldott sorok a kiadásban:

„Tu dois toujours pleurer la rigueur de ton sort,
Si de la Cour des grans tu n'éloigne ta vie,
On ne voit la dedans son ame poursuiuie,
Que de soins, que de Croix, que d'angoisse et de mort." (p. 145)

303. 3 Storophila „egy régi auctor" sztoikus soraival fejezi be ezt az udvari életet elmarasztaló beszélgetést; a 16 sorból csak 3 van meg a latin eredetiben:

„Stet, quicumque volet, potens
Aulae culmine lubrico:
Me dulcis sa'uret quies." (1635. kiad.)

Seneca (4—65) Thyestes c. tragédiájából való rövid idézet a francia fordításban kissé kibővül:

„Cherisse qui voudra la Cour des plus grans Princes,
Où l'heur et le péril se trouue également,
Je prens tout leur éclat pour des choses trèsminces,
Et le bien du repos me plaist uniquement.” (p. 146)

Mikes ezt elmondja prózában, majd versbe szedve, megtoldva egy két strófával, saját életére annyira jellemző tartalommal. Vö. Dézsi 1904, 185—86; Király 1912, 27.

304.12 *valamint hogy a gályán lévő raboknak. alábokon lévő vason kívül. még olyan lántzot is kell hordozni, amely őket esze köti . . . úgy a házások is . . .* — fr. ”Car tout ainsi que les esclaves fugitifs outre la chaîne particulière de leurs maîtres, en ont encore vne commune à la quelle ils sont arreztez quelquefois tous ensemble, afin que l'vn suiue l'autre; et dans cette contreinte ils n'ont pas la liberté de s'enfuyr, de mesme les personnes mariées, . . .” (p. 148) Szomorú példázat: a házastársak köteléke — gályarabok lánc! S a legrosszabb: *a rabságból némelykor csak meg lehet szabadulni, de ebből nem.* „l'esclauve peut estre quelquefois racheté de ses fers, mais quand vn mary auroit épousé la plus facheuse des femmes, il faut par necessité qu'il souffre cet esclavage, car il n'ya point de voyé par laquelle il s'en puisse dégager.” (p. 149) A levélíró Mikes humorizálna az ilyen témán. Itt a morális tendencia kizárja a könnyedebb hangnemet.

304.15 *st. chrisost. de virginii.* — A már idézett Chrysostomus aszketikus írása: De virginibus. A kiadás nem említi nevét.

304.20 *akötelesség egyaránsu,* — fr. „l'obligation est égale” (p. 149)

304.29 *st basil. libr de virginiate.* — alább *st. basil ibid* — Nagy Szent (Basil) Vazul (kb. 330—378) keleti egyházatyja, aszketikus író, ld. róla az *Epistolák* . . . 943. lap jegyz. Szóban forgó könyve: De virginitate. A kiadás nem ad utalást.

305.18 *jobb a pusztában lakni, mint sem a veszekedő és haragos asszonyal.* — Mikesnek való téma: „vne femme querelleuse”, „vne mauuaise femme”. Dávid ezer között sem talált egy jó asszonyt, férfiút is csak egyet. Az ilyen témákon mindig kapva kapó levélíró Mikes most komolyan tartja magát forrása szövegéhez és annak jámbor hangulatához. A kiadásban ehhez a részlethez utalás a margón: „Hier. 1. 3. in Iouin.” (p. 152)

306. 4 *talám valamely kocsiás. és félszeg léssen.* — fr. „peut-estre sera-t'il difforme et defectueux” (p. 153). A *Leveleskönyvben kacsiba* (3. lev. jegyz.) a. m. girhes, görbehátú, görbe; vö. MTsz, NySz.

307.11 *mitsoda huzást. prédalást. nem kel szenvedni.* — fr. „elle se voit misérablement exposée au pillage de ses proches, de ses serviteurs, . . .” (p. 156)

309.28 *st ambr. de peniten lib. 2.* — Szent Ambrus (340—397) milánói püspök; ld. jellemzéséhez az *Epistolák* . . . 952. lap jegyz. A De penitentia dogmatikus művei közé tartozik. A kiadás nem ad utalást.

A példák sora következnek: egy asszony „szeretetétől” megválni akaró ifjú; Pál apostol megtérése; egy remete a pusztában; a kerti vetemény ápolása, a mag a földben. Az elvont téma *amaga meg tagadásról* („l'abnégation de soy-mesme”, „se renonce à soy-mesme”) így érzékelhetővé válik.

311. 8 *vernék. ütnek.*, — s ütnek.
312. 7 *azok alériták*, — A kiadásban margóutalás: „Deut. 33. és Exod. 32.” (p. 168)

312.32 *a gyenge ételeket . . . a sok féle italokat. mászor a musika szót . . . testi gyönyörűségeket, . . .* — Ez a bekezdés a fr. szövegben bővebb, részletesebb; a „sensualité” e bajok forrása „cette tienne maistresse domestique;” (p. 170)

314. 1 *Az első könyvnek, bé fejezése.* — fr. „Conclusion du premier livre.” (p. 174) A szerző ebben a fejezetben elmélgedések olvasására buzdít.

314.15 *azt el nem mulatom.* — fr. „Je ne manqueray pas,” (p. 175) *a Custost „le Prieur”* vö. 834. l. is.

315. lap *Masodik könyv.* — A „Livre second” előtt ismét verses „Argument” (p. 176—77). A második könyv összesen 20 részből áll.

315.10 *de azt immel ámal viszik végben,* — fr. „les hommes . . . n'exécutent que lasehemet et avec peine ce qu'ils ont entrepris avec chaleur,” (p. 178) *és ide, s'tová tekintvén* — „tournant les yeux de costé et d'autre,” (p. 180)

317. 6 *viadalom* — „le combat” (p. 182); másutt *viaskodás*

317.18 *mint a halak horogal fogatnak. és a madarak törel . . .* — fr. „les poissons se prennent à l'hameson et les oiseaux dans les filets,” (p. 183). Az író stílusát bibliai részletek élénkítik, s teszük szemléletessé; helyenként ezekkel dialogizál.

318.26 *ide nem tsak szó, hanem tselekedet kívántatik,* — fr. „mais il est icy question de faire et non pas de dire.” (p. 186) *a példa beszéd szerént.* „comme dit le proverbe, vouloir dresser vn vieux mastin à l'attache.” (p. 186) Ezután még kb. két oldal (p. 187—88) van a kiadásban Storophila válasza előtt.

319. 9 *ha kitsiny is. de tsak keresz,* — Az ezután következő bekezdést záró sorok egy négysoros „chanson”nak (p. 190) prózai feloldása.

321. 6 *mít írnek az én szolgámrol ferentzról. szent bonav. az ő életében. Cap. 14.* — Bonaventura, Legenda major c. életreaji munkája Assisi Szent Ferencről (1181—1226). Á kiadás Bonaventurát nem említi.

321.27 *xavérius ferentz. ez az indiai apostol.,* — Xavéri Szent Ferenc (1506—1552) a távolkeleti misszió (India-Goa városa, Japán) tevékeny tagja volt a rohamos gyarmatosítás korában. Az egzotikus világból írott leveleit két kötetben kiadták. — Ezután a kiadásban egy példa következik egy leányról, „Catherine de Sienne”ről (p. 198).

322.31 *ez iránt szép példát hozok elő neked,* — A példázatok hasonló bevezetéséről ld. előbb is; Mikes kötetlenül, jól fordítja a fr. „Pour preuve de cette verité, écoute ce qui arriva à Gertrude . . .” (p. 201)

325. 2 *a menyei jérusálemben fog vezetni.* — mennyei Jeruzsálemben („dans la Jérusalem céleste”), mennyei boldogságba.

325.19 . . . *imel ámal* — fr. „comme si c'estoit assez de traîner avec négligence vne Croix après soy?” (p. 207) *immel-ámmal*

327. 9 *mindenkor tsak egy éneket mondasz,* — fr. „Tu ne dis rien de nouveau” (p. 212), a. m. mindig egy nótát fűjsz.

327.14 *valamint hogy, egy keméntzében az arany szépen fénylik, és a szalma, fekte füsté válik.* — fr. „Car tout ainsi que dans vn mesme feu l'or bille et la

paille fume; et . . .” (p. 212) Az író szemléltető stílusáról vö. előbb is, pl. 279. l. s alább 343. l.

328.24 *Climacus*. — Szent János Climacus (cc. 579—649) aszkétikus bizantínus író, őt nevezi *egy nagy doktor*-nak. A kiadás utalása: „Climac. Grad. 4.” (p. 214)

329. 7 *a mint szokták mondani, hogy . . .* — A kiadás itt Horatiust idézi:

„Les fols ont toujours ce malheur
Que voulant s'éloigner du vice
Ils tombent dans le précipice
D'une extrême et contraire erreur.” (p. 218)

329.28 *olvastadé azt, hogy arsénius remete aházában lévén, szöveget halla*. — fr. „N'as-tu point leu autrefois comment cecy fut monstre au bon Arsenius? Ce saint Personnage . . .” (p. 219) A barokk írók épületes példáinak kedvelt témája a remeték látomása; ld. a 430. l. is. A festészetben is népszerű **tematika**.

330.13 *én azt olvastam hogy . . .* — Itt a kiadásban ismét egy versrészlet következik:

„La gloire a cette qualité
Denfler aux hommes le courage;
C'est vn éperon dont l'vsage
N'a ny fin ny temps limité.”

A margón utalás: „Ouid. 5. Trist.” és „Id. Eleg. 15.” (p. 221)

331.22 *Chrisostomus*. — A kiadás utalása: „Chrisost. hom. 17. Epit. aux Rom.” (p. 223)

332.25 *Héráclius CSászár*. — Heraklius kelet-római császár (575—641).

333. 8 *Az olyan a ki igen sietve megyen meg esik*. — fr. „Celuy qui est hastif des pieds, chopera.” (p. 228) a. m. megbotlik, elesik.

337. 5 *arégi görög bölcsenél*. — A fr. a hét bölcsre hivatkozik: „Cette parole qui eut jadis tant de poids parmy toutes les belles maximes des sept Sages de la Grece SVY DIEV, est aujourd'huy . . .” (p. 241)

337.10 *nem olvastadé mit mond az irás . . .* — fr. „N'as-tu point leu ce que le sage dit des hommes justes?” (p. 241) A szentírás a szerző egyik legjobban kiaknázott forrása; az idézett passzusokat azonban ritkán látja el utalással.

337.27 *azt jól mondod*, — fr. „Tu parle avec beaucoup de cognoissance, . . .” (p. 242)

338.26 *mivel egy jó vitéz . . .* — fr. „Vn soldat bien affectionné, ne se plaint pas de ses plays, lors qu'il considère celles de son Capitaine.” (p. 245)

341. 7 *akinek a foga fáj . . . akinek a feje fáj*, — fr. „Ainsi vne personne qui a mal aux yeux, . . .” (p. 253) Testi példák lelki bajokról; a fr. a szemet és gyomrot említi.

341.17 *esze rontatni. és töcsköltetni* — Ez utóbbi tájszó még nem fordult elő Mikes kézírataiban; fr. „il vaut beaucoup mieux estre tout rompu de trauaux et de douleurs . . .” (p. 254) Vö. NySz Töcsköl: össze- v. össze-töcsköl (háromszéki adatokkal; pl. „Verjed, törjed, töcsköjyed!”)

341.31 *egy jó doktor tudja azt, . . . — Életből vett példa a lelki gyógyulásról; fr. „Le Médecin sçait la raison . . . ” (p. 254)*

342.34 *igen távul jársz még a marttyumok nyomdokaitól, és a kikről énekel az anyaszent egyház. — A latin szöveg:*

„Caeduntur gladiis more bidentium:
Non murmur resonat, non querimonia;
Sed corde impavido mens bene conscia
Conservat patientiam.” (1635. kiad.)

A francia fordításban:

„Comme on verse le sang des brebis innocentes,
Sans crier toutefois pour se voir languissantes
 Sous le glaive trenchant.
Ainsi sans murmurer, sans perdre patience,
Leur esprit tout en Dieu, le corps dans la Souffrance,
Ces Soldats de la Croix on alloit ecorchant.” (p. 257–58)

Mikes hasonló terjedelemben fordítja le, nagyon szabadon és pongyolán, miként a 359. lapon következőt; vö. Dézsi 1904, 186.

343.14 *az ötves tudja azt, hogy meddig kell a keméntzében hagyni az aranyat, — fr. „Il n'appartient qu'à l'Orphefre de sçavoir combien il faut que l'or demeure dans la fournaise;” (p. 258) Ez a példázat több változatban is előfordul, vö. pl. 327. l.*

344. 3 *az olyanok, kik még a tengeren nem jártanak, mihent a hajóban mennek, . . . — fr. „Ceux qui entrent la première fois dans vn vaisseau, n'étant pas accoutuméz à la navigations, . . . ” (p. 260) A tengeri utazásról Mikesnek voltak tapasztalatai, írt róla a Leveleskönyvben, I, 25. lev. stb.*

344.35 *meg maradtz . . . szaladcz . . . szenvedcz szenvedtz . . . támadtz . . . adcz . . . adtz — A d végű igék egyes szám. 2. sz. ragozott alakját Mikes fonetikusan írja (sz helyett c), s d + sz hangkapcsolatot d + tz ill. d + cz-vel jelöli.*

350. lap *Második. szakasz. — A kiadásban (1655, 1667) nincs meg ez a felbontás, sem az olvasónak adott rövid útmutatás a kézirat második szakaszának elején. A nyomtatásban folytatólag következik a második könyv 9. fejezete.*

353.14 *mindenüt keletztét vett elődben . . . azt úgy veti elődben valamint a maszlagot. és melléje vonya háloját, hogy meg foghasson. — fr. „L'ennemy de ton vray bonheur te dresse par tout des embusches; . . . ” (p. 271) A kísértés kelepcéjének szemléltetése. Mikes meglepő természetességgel és önállósággal fordít. Alább: *az emberek nyelve olyan mint az égő kementze . . . másoda tört hányt előmbe az én ellenségem, . . . fr. „ie reconnois à present les secrettes pratiques de l'ennemy . . . ” (p. 274) az ételkor. — azaz évéskor. fr. „Ainsi quand on mange . . . ” (p. 274)**

355. 8 *valamint hogy a hold majd nagy. majd kitsíny. hol el fogy. hol meg telik. nem maradván soha is egy állapotban. úgy . . . — fr. „Et c'est ainsi que le fol change comme la lune: car tout ainsi qu'elle éclaire sans lueur, et*

qu'elle est tantost au pleine, et tantost en son declin, ou mesme ne paroist point de tout: parce qu'une lumière empruntée ne demeure iamais en mesme état, . . . (p. 277) A hasonlatok újabb területe: az égitestek mozgása, változása és az állhatatlan emberi természet. A kiadásban ez a részlet kb. egy oldallal bővebb; Storophila válasza is (p. 278—280).

357. 9 *a jákób fiaí* . . . — E mondat előtt a kiadásban Ovidius-részlet az előbbi gondolathoz:

„Que le coupable ne s'irrite
D'un supplice ignominieux;
Mais souffre d'un cœur généreux.
La peine de son démérite.” (p. 286)

357.25 A bekezdés végén a kiadásban egy hatsoros versike (Sixains) margóutalással: „Chrisip.” (p. 287)

358. 3 *egy régi bölcs* — A kiadásban: „le que dit anciennement Themistocles:” (p. 288)

358.21 *semmi gyümölcsöt nem terem.* — a. m. nem terem, vö. 401. l. is. Ld. a *Leveleskönyvben* 23. lev. jegyz. *Epistolák* . . . 806, 831, 971. lap jegyz. NySz.

359. 5 *oh! én Istenem. ít égess. ít vágj. ít kinoz engemet . . .* — Az ágostoni részletre vö. 408. l.

359. 6 *ugy tettik mint ha a nyomorult lelkék ezeket mondanák nekem.* — A latin sorok: Ovidius, *Tristia* V, 5, 35—36.

„Elige nostrorum minimum minimumque dolorum, [malorum]
Isto, quo quereris, grandius illud erit.” (1635. kiad.)
(Válaszd ki a legeslegkisebbet a mi bajaink közül,
az is nagyobb lesz, mint az, ami miatt Te panaszkodol.)
(Ford. Pirnát Antal)

A francia fordításban:

„Choisis la moindre de nos chaînes,
Toy qui te plains dans tes douleurs:
Après tout, tes plus grands malheurs
Sont beaucoup moindres que nos peines.” (p. 291)

Az Ovidius-részlet fordításához vö. Dézsi 1904, 186.

359.35 *ahadí ember is nagyobb bátorságú., és örömmel megyen ahartzra . . . a veszendő jókért ahajosok atengeren való veszedelemre adgyák magokat.* — fr. „Le soldat a d'autant plus de courage et de plaisir dans le combat, que plus il est certain de recevoir ce qu'on luy a promis . . .” (p. 294) A szerző az élet minden területéről igyekszik gyarapítani példatárát („les artisans, les laboureurs . . . les nautonniers . . . les soldats”).

364.35 . . . *hogy menyí ürmöt, és más keserüséget . . .* — fr. „Je n'ignorois pas la dose d'absynthe, de fiel et d'aloës, . . . comme autant de pernicieux Apothicaires, auvient mélangée dans cette potion;” (p. 310)

366.28 *az alázatos szívnek imádsága olyan mint a nyíl, — fr. „car que sont les prières d'un coeur contrit et humilié, si non des flèches acérées qui partout du craquois du coeur, sont poussées jusques dedans le Ciel!”* (p. 314) A kiadás részletesebben magyarázza.

367.20 *ilyen nagy példákra való nézve, — fr. „Or puisque tu as vu si grand nombre de témoins et d'exemples, . . .”* (p. 317) Ismertebb bibliai történetek és példázatok felsorolása: Zsuzsánna és a vének, Dániel az oroszlánok között, Jónás a cethal gyomrában, Péter a tengeren, Pál és Silás a tömlőc-ben stb. Mikes a *Leveleskönyvben* is említ ilyen példákat (Jónás, Péter a vizen jár stb.).

368. 3 *a nintsen különben. — fr. „Tu n'a pas mauvaise veüe,”* (p. 319)

368.36 *valamint hogy átele. [telt] és ajol meg ért mag könnyen el váltik a szalmától. a tsép alatt, . . . — fr. „Car comme le grain qui est bien nourry sort de sa paille, au moindre coup de fleau qu'il recoit; que s'il est léger, et n'a pas tant de suc, il resiste d'auantage; que s'il est vuide et tary, il n'en peut iamais sortir, mais il se brise avec sa paille, et puis on le jette dehors”.* (p. 320) Az író hasonlatai között számos agrár szemléletű példa van, vö. alább is pl. 408. l.

369.28 *leányom pálya futásodnak még végit nem érted. — fr. „Ma fille, tu n'es pas encore arriué au bout de la carriere:”* (p. 324)

370. 3 *az éneklésen. azt értem . . . egyeztesd meg az ének szoval. a jó tselekedetnek hárfáját. — fr. „Or sus, marie la harpe des bonnes oeuvres avec le cantique des paroles. La harpe resonance en bas, et le psalterion au dessus.”* (p. 325) Haeften könyve tulajdonképpen regényes barokk széppróza; de a szerző attitűdje gyakran a homília-magyarázóéhoz hasonlít, amikor képletes kifejezések, a „sens figuré” népszerű fejtegetéseivel igyekszik növelni műve morális-oktató célzatát.

371. 8 A kiadásban ehhez utalás a margón: „S. Chris. homel. l. de la Croix.” (p. 327)

372.11 *az aszszonyok között is találok hasonló példát. — fr. „Vn sexe plus fragile nous fournit encore de semblables exemples.”* (p. 330) A férfi mártírok után női (Ágota, Ágnes, Tekla) történeteket idéz a szerző a régi keresztények életéből.

373.26 A bekezdés vége után a kiadásban: „Cantique de Staurophile, se rejoüissant dans la Croix.” (p. 335—37) a XV. fejezet előtt.

374.25 *a melytől úgy irtozik az érzékenység. — fr. „que les sens y repugnent si fort.” a mely nem kedves az érzékenységnek. — „Il y a beaucoup de choses qui ne sont pas agréables à la sensualité,”* (p. 341)

374.28 *egy példát hozok elő a szent írásból. ásvérus király olyan parantsolatot adot valaki. — [olv. adott vala ki.] fr. „C'est vne vérité que tu peux apprendre de cette figure mystique:”* (p. 341) Ahasvérus és Eszter történetét ismerjük a *Leveleskönyvből* is, 143. lev. jegyz. A barokk festészetben pl. J. Tintoretto, Paolo Veronese (1528—1588), P. P. Rubens, N. Poussin, Bernardo Cavallino, Sebastiano Ricci (1659—1734), G. B. Tiepolo, St. Dorffmeister (Sárvár) stb.

375.20 *nem hallottadé azokat a nagy példákat. — fr. „Ignore tu les exemples de tant d'illustres Heros, . . .”* (p. 344) A barokk szerző láthatólag jól kiaknázza az őskeresztény vértanúk és a szentek életrajzát. *maximianus Császár* idéjében. — Aurelius Valerius Maximianus (250—310). A kiadás szövege részletesebb.

377.13 *ha vasból vagy. a tűz meg emészti rosdádod, ha pedig aranyból., atűz meg próbálván tégedet.,* — fr. „Si tu es de fer, tu pers la rouille par le feu; si d'or, estant éprouvé par le feu, tu passe d'une grande vertu à une plus éminente.” (p. 348) Az „okos öreg ember” oktatja tanítványát. Alább: *tudodé azt, hogy azok akik harangot öntenek minék előtte azt fel vonnyák atoronyban kalapátsal azt erősen meg ütögetik . . .* — fr. „Ceux qui fondent les choches éprouvent la bonté à grands coups de marteaux, devant qu'on les benisse, ou qu'on les monte dans quelque haute tour: car si elles n'ont un bon son, on les laisse.” (p. 349) Gyakoriak az ipari szemléletű (279, 327, 343. l. stb.) példák a már említett agrár vonatkozásúak mellett.

377.30 *az ördögöt. akít jeremiás proféta, avilág kalapátsának nevezi.* — fr. „C'est le diable, que mon Prophete Jérémie a nommé le marteau de la terre universelle.” (p. 349) Vonatkozó névmási tárgy utáni tárgyas ragozás Mikesnél ld. a *Leveleskönyvben* a 3. lev. jegyz. és *Epistolák*. 942. l. jegyz. E kötetben is *MulNap* 79. lap stb.

378. 3 *oh! erős, és kedves szokat, . . .* — fr. „O le grand son! ô le son agréable! qui est . . .” (p. 350) A próza helyenként könnyedebb, imaszertű szólasmokká olvad.

378.12 *a jó és a gonosz. hasonlít olyan két edényhez, . . .* — A szerző kiemíthetetlen fantáziával hozza az újabb és újabb hasonlatokat és képeket, szinte halmozza őket, hogy az olvasó figyelmét lekösse; fr. „Que diray-je de plus? Les bons et les méchans sont tout ainsi que deux vaisseau remplis, . . .” (p. 351)

378.34 *Ted ezze* — Mikesnél túlnyomólag az *esze* alak fordul elő; ld. *Epistolák* . . . 950. l. jegyz.

380. 2 *oh! hogy ha valaki meg mérné igazán valo mértékel az időt. és az örök-ké valóságot, . . .* — Stílusélenkítő felkiáltások; fr. „O si quelqu'un pouvoit peser à la balance d'un juste jugement le temps et l'éternité! celui-là, . . .” (p. 355)

381. 6 *ez iránt egy régi philosophus tanítványának ahistoriájára tanítalak, . . . gyere már most velem áthénás varosában.* — A „un certain Philosophe” példájához a kiadás utalása: „Rufin. en la vie de P. P. liu. 3. n. 84.” (p. 357)

381.34 *ezen kívül egy néhány példát hozok elő, az olyanokrol. kik agonoszért joval fizettek,* — fr. „Mais il ne sera pas inutile de te proposer nombre d'autres personnes, qui ont cultivé cette vertu, . . .” (p. 358) A társadalmi élet különböző területeiről való történetek: a jeruzsálemi pátriárka tolvaj íródeákjáról, egy alexandriai vendégfogadásról és az adószedő tisztról, továbbá a másokat leköpdőső „bavarus hercegné”ről („Lyduine de Bauière”), végül Szent Terézről.

382. 2 *Cyprianus püspök. halálra ítéltetvén,* — Th. C. Cyprianus (kb. 200–258) egyházatya, író, vértanú, vö. róla *Epistolák* . . . 954. l. jegyz.

382.28 *az orczájára pökék* — fr. „luy cracha au visage,” (p. 460)

384.27 *ívt,* — E székyes alak előfordul a *Leveleskönyvben* (84. lev. jegyz.) is; hasonlóan *hívt, szívutt* alakban is, vö. *Epistolák* . . . 953. lap jegyz.

387.19 *mint mások szoktak dűsekedni. nemesi titulusokal.* — fr. „comme pour les armes de ses Ancestres,” (p. 372)

389. 3 *tsak olyan mint agyüker nélkül valo fa.* — A *Leveleskönyvben* is *gyükeret* (105. lev. jegyz.) és az *EpistolákEvMagyban gyükerere* (963. l. jegyz.). NySz

Gyökér. — Az „vn arbre sans racine” hasonlat előtt a kiadásban egy négy-soros versike (p. 380).

390. 4 *Storophila* válasza után egy három szakaszos versrészlet áll a kiadásban: „Nazien. carm. 18. aduers. carm.” (p. 382)

390.14 *meg túrköztesse* — fr. „modérer les passions de l'ame,” (p. 383)

392. 7 *uram enékem egy kevesé homályosnak tettik, és nehezen foghatom meg.* — fr. „Cela me semble si embrouillé que ie ne le scaurais comprendre.” (p. 389) *Storophila* jogosan ismétlődő kijelentései módot adnak a nem világos gondolatok terjengősebb fejtegetésére.

395.18 A kiadásban itt még nincs vége a bekezdésnek; egy kereszt-dicséző négysoros versszak után még egy szövegrész következik (p. 399)

395.26 *költtsok,* — kulcsok; a *Leveleskönyvben koltsa* (182. lev.) *kolcsár* (74. lev. jegyz.).

396. 1 *az egész teremtet állatoknak,* — Mikes kézírataiban többször előforduló régies, bibliai szóhasználat, a. m. teremtet lényeknek („à toutes les créatures”).

396.32 *egy hasonlatosságot hozok elő, az oltani való vesző. a melyet atöröl le vágnak . . . annak a fának áll a melyben oltották,* — A hasonlat a második könyv befejező részének fő gondolatával kapcsolatos: fr. „Tu ne comprends pas le Mystere? Or voicy vne similitude qui te le fera cognoistre.” (p. 403)

397.30 *Storophila* buzgó szavait a kiadásban versrészletek tarkítják (p. 405—406).

398. lap *Harmadik könyv.* — A kiadásban először az „Argument Du troisieme Liure.” (p. 409—12) következik, majd a „Livre troisieme” (p. 413) „Auquel est traicté des fruicts et des avantages qu'il y a de bien porter la Croix.” *Eltől járó beszéd.* „Prologue. Le chemin est étroit qui conduit à la vie. Matth. 7.” (p. 413) Mikesnél az eleje kissé rövidebb.

399.35 *a munkás ember nem vizsgállya a meny dörgést, se a villámlást, hanem az esőt. a mely nevelni fogja buzáját, és gyümölcseit, . . .* — Ld. az első két könyvben is az ilyen életszerű képek társadalmi vonatkozásairól; fr. „Car cet ainsi que le laboureur se réjouit et se console quand il voit la tempeste, parce qu'il ne regarde pas aux choses presentes, mais au futures, il ne s'arreste pas aux foudres, mais il compte ses gerbes, . . .” (p. 419)

400.21 *meredékes* — meredek — fr. „Or il y auoit dans le chemin vne certaine Colline, par où elle deuoit passer, fort inegale et difficile à monter, . . .” (p. 422)

401.32 *a szőlőt ha meg nem mettzik, vad, és rosز gyümölcset terem,* — fr. „La vigne devient sauvage, et ses raisins ne meurissent iamais si elle n'est taillée, et l'homme . . .” (p. 425) Hasonló gazdasági példázódásokra vö. fentebb; előbb *teremt* alakban. is (358. lap).

402. 5 *egy pogány auctor,* — A fr. utalás: „Ouide liu. 1. de l'art d'aymer.” (p. 426) két versidézettel:

„La chair rudement asservie
Sous la verge et le châtement,
Se laisse plonger rarement
Dedans les excés de la vie,

Et au contraire,

Le souffle des zephirs de la prospérité
Echante de nos coeurs l'insolente luxure,
Et l'on voit peu souvent qu'aysément on endure,
Le bien que l'on acquiert avec facilité."

403. 4 *akereszt . . jegyver . . olyan sisak, . . vas darék . . paiss . . olyan kard . . mint egy lántsával.* — Az egész régies fegyverzet katonai szókincse; fr. „Car la Croix est vn armure invincible contre Satan, vn casque qui conserue la teste, vne cuirasse qui defend la poitrine, vn bouclier qui écarte les flèches de l'ennemy et vn glaive qui ne permet en aucune façon aux ambouches du diable de s'approcher.” (p. 428) Alább: *mert valamint hogy a só, meg oltalmaz a húst a rothadástól, ugy . . .* — A szerző meglep a gyakorlati életből vett egyezzerű példák változatosságával; fr. „Car tout ainsi que le sel préserue la chair de pourritur et des vers, . . .” (p. 430)

403.24 *a pogány filosofusok között, nem valának sokan olyanok, akik . . .* — Többször történt már hivatkozás a pogány bölcsekre és filozófusokra, de nem név szerint, művekre utalva, mint a keresztény auktorok esetében. A kiadásban a „pogány filosofusok” megnevezése nem található, csak az ehhez fűzött gondolat (p. 430).

403.28 Ez a részlet, mint számos korábbi, az aszkézist, a rigorista életmódot eszményíti, s egy sereg (Pál, Benedek, Bernát, Ferenc) újabb jámbor tettet említ.

404.22 *mint valamely fejér vékony gyóltsal,* — fr. „Comme d'vn fin lin blanc et éclatant à merveilles.” (p. 433)

405.27 *alelki borbély* — „Chirurgien”; máskor *doktor*

406. 8 *igy vagyon a magnak atsép, a vasnak a reszelő, az aranynak atüz.* — fr. „ce que la paille est au grain, la lime au fer, et la fournaise à l'or . . .” (p. 437) Alább: *tekinsd meg a mester embereket, . . .* „considère les artisans . . . eki tettzik az épületben. a kép írásba, és a köntös tsinálásban. „Cela se pratique aux batiments, aux peintures, aux habits, et . . .” (p. 437) A polgári foglalkozások sora kapcsolatos a szerző köznapi példáival.

406.36 Itt a bekezdés végén a kiadás egy strófát idéz, utalás a margón: „Prosper. dans l'épigr. 25.” (p. 439)

408.23 *azt is fogom szent agostonal. mondani, uram itt vágj, it égess . . .* — A kiadásban Ágoston neve nélkül, fr. „Seigneur, brûlez moy, et me blessez en ce monde, . . .” (p. 443) Ez a patetikus idézet már a második könyvben is (359. l.) előfordult. Ld. a *KerGondolatokban* is (493. l. jegyz.)

408.31 *nézni kezdé, hogy miképen szántanak.* — Tovább: *ez a mezei munka, akár műsodásnak tessék néked, . . .* — A szántás, a mezei munka szimbolikája: „La Croix dont est vne charruë, l'homme est le champ, et le Pere céleste le laboureur”. (p. 447) Ld. előbb is a mezőgazdasági, agrár jellegű példákat, pl. 368. l. stb.

410.15 *ezért is mondgya vala krésus Cyrusnak,* — Krőzust Lüdia utolsó királyát Kúrosz (Cyrus) perzsa király i. e. 546-ban leverte. A *Leveleskönyvben*: *eresus* (43, 82. lev. és jegyz.), *krésus* (63. lev.) fr. „D'où vient que Cresus disoit à Cyrus, encore que mes calamités m'ayent causé de l'ennuy, elles

m'ont toutefois tenu lieu d'enseignement." (p. 448) A barokk festészet is foglalkozik Krószus alakjával: Johann Georg Platzer (1704–1761) Drezda, Giulio Quaglio (1668–1751) Udine, stb.

410.29 *erről egy nagy példát hozok elő néked.* — Többször ismétlődő, eléggé egyhangú bevezető formula; a fr. változatosabb fordulatokat használ: „Veu-tu voir vn autre exemple?” (p. 449) *ababyloniai király . . . a bálványozó, és istentelen manasses király, . . .* — A hatalmából kiceppent pogány király babiloniai rabsága, szenvedése és megtérése; ezt követi *atékozlo fiu* példázata. Erkölcsei tanulság: a nyomoruság megtöri a kevélyeket. A szerző szokás szerint itt is halmozza az oktató bibliai példázatokat; *mauritiusz CSászár, . . . Fokás császár* — Mauriciusz (Maurikios) kelet-római császár (539–602, uralk. 582–602). Katonái föllázadtak ellene és Fokasz vezérlete alatt őt fiával együtt kegyetlenül lemészárolták. Ezután Fokaszt császárrá kiáltották ki (602–610). A kegyetlen Fokaszt Herakliosz afrikai helytartó győzte le és ölte meg Konstantinápolyban. — A tékozló fiú megtéréséről ld. a *Leveleskönyv* 87. lev. és jegyz. *Epistolák . . .* 306. lap és jegyz. 956. lap. A példa előfordul a *KJÉHist*ban is. A festészetben: Albrecht Dürer (1471–1528) rézmetszet, J. Tintoretto (Velence), Rubens, A. Bosse, Rembrandt (Ermitage), Bartolomé Estéban Murillo (1618–1682) London, Mattia Preti (1613–1699) Nápoly, Giuseppe Bazzani (kb. 1690–1769) Roma, P. Troger stb.

412.16 A kiadás itt utalást ad a margón: „Chrisost. liu. I. de Providence de Dieu.” (p. 452)

412.20 *akereszt areménségnek vas matskája.* — fr. „Que la Croix est l'Ancre de l'espérance, et la marque du salut.” (p. 554) Alább: *a világ olyan mint egy nagy tenger . . . atenger habjai hasonlítanak. az emberi szívhez.* — fr. „le siècle présent, n'est autre chose qu'une grande et vast mer, pleine d'orages et de gouffres? Cét océan qui s'étend ainsi en long et en large, représente le coeur de l'homme qui est agité de diuers pechéz et de tentations différentes . . .” (p. 455) A „szélvészttől szüntelen hánkódó” emberi szív: ilyen részletekben a stílus is élénkebbé válik. *melyik tenger áthatatlanab, és mélyeb, mint az emberi társaság, a melynek szélvésze. tele méregel, . . . őt találattik afösvényiség, az ember szollás, az ördög olyan ezen atengeren, mint atengeri tolvaj.* „Car qu'elle mer plus remplie de précipices que le siècle plus infidele, plus inconstance, plus profonde, ny où les souffles des esprits immondes causent plus de tourmente? . . . Là est la coste des Barbares la le diable avec ses supposts se rencontre comme vn Pirate qui porte les chaines pour arrester ceux qui se laisseront prendre.” (p. 457) A barokk mű moralizáló célzata és példatára meglepő stílusvariációval párosul.

412.26 *a forgó szél* — fr. „vn tourbillon de vent” (p. 454) *a vizek meg hatották lelketem.* fr. „les eaux sont entrées dans mon ame,” (p. 454)

414.22 *sára, az iffiu tobiásznak felesége néked meg mondgya, . . .* — fr. „Or quel fruit en tire t'il? que celui dont parloit Sara la femme de Tobie.” (p. 459) Stílusélénkítő fordulat az oktató hangú prózában.

415.15 *akereszt olyan sajtó. a melyből lelki bor foly.* — fr. „Que la Croix est comme vn pressoir, d'où l'on tire vn vin Spirituel.” (p. 403) Alább: *sajtokot . . . sajtoaba . . . sajto . . . sajtojában* stb. sajtó, sajtoló a. m. prés. *Az ősz el érkezvén. a szőlő mivesek is aszúrethez készülének, . . .* — „Il estoit la saison de l'Autome que les vigneronz estoient oucepez, qui à re-

cueillir les raisins dans les vignes et qui à travailler aux pressoirs pour entonner le vin . . . ” (p. 463) Az egész fejezet a szüreti munkák áthangolása lelki oktatásokra. — Ld. a szüret leírását a *Leveleskönyvben!* 65, 77. lev. (1726). Mind a tartalmi mondanivaló, mind stíliser vonatkozásában óriási kontraszt észlelhető a jámbor dolgokat fordító és a levélíró Mikes szépprózája között. A levélíró a szüreti mulatság gáláns vonásait örökölte meg.

417.34 *annak nagyságát és szépen való épüését tudóddással nézé, és mondá, uram mely szép épület ez? . . .* — Storophila a templomépítéset, a templom szépségeit csodálja! A szerző ilyen példákkal ritkábban él; de ezek elszórtan is az író műveltsége mellett szólnak; fr. „Storophile ayant rencontré vne Eglise magnifique sur le chemin, s’arresta quelque peu à contempler exactement la grandeur de cét édifice, la cymétrie de la structure, la beauté, et en vn mot tout ce qu’il y auoit de remarquable . . . que voila vne belle architecture: Mon Dieu que les pierres y sont bien ajancées!” (p. 471)

418.26 *és ki lézen annak az áts mestere,* — fr. „et qui en sera l’Architecte?” (p. 473)

421.4 A kiadásban itt egy négysoros versrészlet utalással: „Breuiaire Rom. en l’Hym. de la Dedic. de l’Eglise.” (p. 480.)

422.26 *váskodás nélkül nem lézen győzelem, . . . keserűség nélkül nem lézen öröm, akemény tél után következik a szép tavasz,* — fr. „Laisse ces plaintes à part, et sçache que point de tentation, point de couronne; point de combats, point de recompense; point de soins, point d’honneurs; point de tribulation, point de rafraichissement; point d’Hyuer, point d’Esté.” (p. 485) . . . *ahadakozásba teltzik ki a jó vitéz. és a keresztyént. akisértel próbállya meg.* — „Tout ainsi que la tempeste éprouue le Nautonnier, la lice le mitteur, la guerre le Soldat; et la calamité vn courage invincible: de mesme la tentation éprouue le Chrestien.” (p. 486) A világi példák a morális konkluzióba torkollnak. Mikes bravúros stílusfantáziával, szemléletes nyelvezettel tolmácsolja a latinról franciára fordított barokk prózát.

423.13 *az a korona sokban telik,* — fr. „cette couronne d’Or couste beaucoup,” (p. 487) *kalapács* „le marteau”

423.16 *a verő, és az üllő* — fr. „le marteau et l’enclume,” (p. 487)

423.19 *ezért is szokta vala mondani pithagorás, egy tanútrányának, . . .* — fr. „C’étoit bien à propos que Pitagore disoit à vn certain;” (p. 488) Pithagoras (i. e. 580/70— kb. 500) görög filozófus és matematikus; ő az első pogány bölcs, akit a szerző nevének nevez.

424.11 *nem olvastadé azt. mitsoda buzgósággal szenvednek vala angyven martyrok . . . a strása . . . látván hogy az angyalok le szálván 40 koronát tartanak vala kezekben.* stb. — Jellegzetes barokk példázat mind a propagandisztikus mondanivaló, mind a szimbolikus keret és stilizálás szemszögéből.

425.21 *nem régen olvastam . . . Minek utánna el olvastam ezt a historiát.* — Storophila a művelt főrangú leány típusa; szent liduvina szüz életében a m. életrajzában, fr. „Le lisois dernièrement dans la vie de Saincte Lyduvine Vierge,” Alább is: *azt olvastam.*

425.27 *hégános . . .* — hiányos („la couronne imparfaite”) a. m. befejezetlen.

426.18 *oh! mely vigasztalo szók ezek, és mitsoda örömök . . .* — Stílus-élenkítő felkiáltásokkal gyakran él az író; fr. „O qu’il y a de consolation dans ces paroles! quelle joye ne doiuent elles pas apporter . . . ” (p. 496)

427.25 *ehez adom annak a ritka embernek. tudni illik, jónak, példáját.* — fr. „Que diras-tu si l'ajoute l'exemple d'un homme, . . . ce grand bouclier de patience. . . ” (p. 500) Az egész leírás a kérdések halmozásának érdekes stíluskombinációja.

429. 9 *ha az Isten mi velünk vagyon . . . ki tehet ellenünk.* — fr. „Si Dieu est pur nous, . . . qui sera contre nous?” (p. 505) A szólásra vö. a *Leveleskönyv* 33. lev. és jegyz. (1720) és *Epistolák* . . . 959. lap. jegyz.

430. 2 *szent antal, az a híres remete, kegyellenül meg veretvén az ördögtől, . . .* — fr. „Ce grand Antoine, l'habitant et honneur des déserts, ayant un jour esté cruellement flagellé et blessé par les démons qu'il auoient trauaillé d'une étrange manière, . . . ” (p. 507) A remetékről ld. előbb is, pl. 329. l. Szent Antal megkísértése kedvelt barokk téma a festészetben: pl. J. Tintoretto, P. Veronese, Domenico Tintoretto (1562–1637), Id. Jan Brueghel (1568–1625), Claude Lorrain (1600–1682), G. B. Tiepolo, Pietro Longhi (1702–1785) stb.

431. 4 *nem olvastad azt, hogy az én szolgálóm gertruda, . . .* fr. „Ne te souvient t'il point de ce que Sainte Gertrude a prité un jour?” (p. 509) Gyakori fordulat egy-egy kis történet előadásának bevezetésére.

431. 6 *a mátkásításnak, jele, és petsétye, a gyűrű, . . .* — fr. „que comme l'Anneau est la marque des fiançailles, ainsi . . . ” (p. 509) Ez is hasonlatul szolgál a „lelki meg egyesülés” jellemzésére.

431.34 *példámat kövesse, és az én nyomdokomon járjon.* — fr. „Ne doit-il pas (autant qu'il luy est permis) affecter ma ressemblance, prendre ma figure, suivre mes exemples, et marcher sur mes pas?” (p. 512) Krisztus követése; az „imitatio Christi” gondolata gyakorlati tanácsokkal.

432.29 *miért mondgya szent ágoston. supr. ps. 61.* — Ágoston: Enarrationes in Psalmos.

432.33 *szent felicitá martyr, . . . szent thérésia . . . aboldog pázziai magdolna, . . .* — Az előadás változatosságát szolgálja, hogy az író esetenként tömöríti az ilyen példákat.

433. 5 *leg kisseb jaidulást sem hallának tölle.* — fr. „elle ne fit point entendre de cris, n'y mesme un seul gémissement.” (p. 515)

434. 8 *egy hajóban ülteté, . . .* — fr. „Jesus-Christ, pour regaler son épouse, l'ayant mise dans un nauire, luy enseigne comment il falloit passer l'Océan de ce monde agité d'orages et de tempestes, pour aborder heureusement au port de la céleste Patrie . . . Empesche toy si tu peux d'estre noyée, et si tu ne veux pas que ce malheur t'arriue, prens un aix, fais que le bois te porte, et que la Croix te conduise . . . ” (p. 519)

A tengeren való járás már többször előfordult az oktató példák és hasonlatok között; itt az utas a „világnak szélvészés tengerén” át a „mennyei hazának partjára” érkezik; a fejezet címe is kifejező: „Qu'il-faut trauser la mer du monde par le secours de la Croix.” (p. 518) Vö. Mikes szókincsét: evező, hajótörés, vasmacska, árbocta, kormány, lapát, lepedő(vitorla), forgószek, a tenger hajjai, örvények, kősziklák, hajósok, a víz feneké, kormányozó, kormányos, portus, jó szél, kedvező szél, ellenkező szél, hajókázás, zászló, . . . szinte valamennyi említett szó és szókapcsolata valamilyen lelki dolog érzékeltetésére szolgál.

A részletek a főgondolatba és szimbolikába torkollnak: *tsak rövideden*

le rajzolom néked azt a titkos hajót, . . . az egész anyaszent egyház olyan mint egy nagy hajó, atengeren, . . . „Tu n'a pas mal considéré le mystere de la Croix dans le nauire. Car lorsque les Mariniers veulent voyager sur la mer, ils dressent premierement l'arbre, leuent l'Antenne, desplient le voile, afin que les courans des eaux soient rompus par la Croix du Seigneur: et par ce signe assuré, ils abordent encore au port de salut, et évitent le peril de la mer. Car c'est comme vne figure du mystere . . .” (p. 520) Ezt a bekezdést Mikes lerövidítette. — „Entends donc vne succinte description de ce nauire mystique. Tout l'estat de l'Eglise est semblable à vn grand vaisseau qui vogue sur l'Océan, . . . Dans cette tristesse imitons les Nautonniers qui pendant les plus grands efforts de leur travail, s'animent les vne les autres par des voix d'encouragement, chantons vn doux Cantique de Jubilation, . . .” (p. 524) A szegény-gazdag ellentét kiemelése: „Le Nauire du riche . . . La Barque du Lazar” (p. 525).

436.18 A kiadás itt egy négysoros versrészletet idéz, utalással: „Naziens. dans l'Eleg, aux Vierges.” (p. 525)

437.18 . . . *hogy a habok, ide, s'tová hánnyák*, — fr. „ceux qui ne laissent pas aller leurs vaisseaux à l'abandon des vagues, mais . . .” (p. 527)

438.28 *az én igám gyönyörűséges, és az én terhem könnyű, . . . ez a terh. olyan mint a madarak szárnyai, . . .* — fr. „mon ioug est suave et mon fardeau léger . . . comme les pennes des oyseaux: car . . .” (p. 532) *ez a lelki szekér . . . másoda kerekai vannak annak. másoda lovak vonnyák. és ki hajtja azokat?* — Az előbb a hajó, most a szekér leírása, és a kapcsolatos szókinés (négy kerék, a kerekek megkenése, lovakat hajtani, zabolájok, ostor) képletes fölhasználása; az egész egy barokk allegoria: „ce char spirituel”.

439.37 A bekezdés végén egy négysoros versike van a kiadásban a mennyei örömről (p. 534).

440.19 *vigyáz hát arra storophila. hogy . . . ne kövessed, ne hogy . . . ne essél.* — Mikes fogalmazásához vö. „Prens donc bien garde, de ne pas suivre les traces d'vn méchant conducteur, ou plütozt d'vn seducteur; de peur que peut-estre ton chariot ne renuerse.” (p. 535)

440.33 *én ezeket meg nem foghatom.* — fr. *Je ne comprends pas assez bien ce que cela veut dire.*” (p. 536)

440.35 *mikor a jordán vízében mentem,* — fr. „Tout ainsi que descendant dans le fleuve du Jourdin, . . .” (p. 536) a Jordán vízébe, ben be helyett; a jelenséghez vö. előbb is, 269. laphoz írt jegyz.

441.25 E sor után a kiadásban ismét egy rövid versidézet (p. 539).

441.30 *mártíromságot lehet szenvedni, vas, és tűz nélkül is, . . .* — Eredetileg mártírságot írt, majd *om* beszúrásával javította; ugyanígy a következő sorban is, vö. a lapalji szövegkritikai jegyz. fr. „il est possible d'estre Martyr sans le feu et sans les flammes, . . .” (p. 539)

442. 5 Ezek a befejező sorok egy kis versikét tolmácsolnak:

„Petit est le trauail, grand la recompense,
La vie est courte icy, la le repos sans fin
En vn mot si pour Dieu tu te vois en souffrance
Tu reçois d'vn martyr le glorieux destin.” (p. 540)

442.30 *kérlek magyarázd meg nekem, hogy mit kel érteni azon alajtorján.* — fr. „mais déclarez moy ie vous prie, le mystere qu'elle chache.” (p. 543) E beszélgetések állandó motívuma a dolgok képletes jelentésének kifejtése; az oktató példázatok helyenként terjedős magyarázatokká válnak.

443.30 *oh uram ki nem mondhatom mely buzgoságal. kívánom és ohajtom...* — fr. „Ah! Monseigneur, que mon ame brûle d'vn extrême desir de monter...” (p. 546) Az óhajtó stílusfordulatok a személyes hangú imádságok stílusával mutatnak rokonságot; ilyen betét gyakori e dialogusokban.

444.13 *alajtorjának. tsak négy fogai vannak.* — azaz fokai, a. m. négy foka van; fr. „Il remarque quatre degrez dans cette échelle mistique de la Croix.” (p. 547)

444.31 *mely boldog garádits* — lépcső fr. „O que ces degrez sont fortunéz par lesquels on parvient à la felicité éternelle!” (p. 548)

444.36 *a sionnak. Istenehez,* — Sion Jeruzsálem vára volt; szimbolikus erőssége a kereszténységnek. Itt is képletes jelentése van, a *menyei jeruzsálemmel* kapcsolatos.

445.27 *ihon* — íme („voicy”); gyakori stíluslénkítő szócska a fordítások szövegében, de a *Leveleskönyvben* is, vö. 60. lev. jegyz.

445.27 *a nagy király városa.* — fr. „la Cité du grand Roy” (p. 552). A *menyei udvar* leírása egy mesebeli városéhoz hasonlít: fundamentuma drágakő, tizenkét kapuja megannyi drágagyöngy, kerítése jaspiskő, a város piaca tiszta arany, minden átlátszó, mint a tiszta üveg; ez a barokk csodavilág.

447. 9 *valamint az esztelen szüzeknek...* — Vö. róluk *KerGondolatok* (486. l. jegyz.) fr. „Car il me souvient que ces Vierges folles qui disoient, ...” (p. 556)

447.13 *a szoros kapun bé menni,* — A szoros kapu („la porte étroite”) és a keskeny út jelentése: a szigorú, a szenvedést (keresztet) türelmesen viselő élet; vö. az *Epistolák* ... 965. l. jegyz. ld. a *KerGondolatok* és a *KJÉHist* jegyz. is; a kereszt a „mennyei kapu kulcsa” („Or le propre de la Croix est d'ouvir le Paradis, puisqu'elle en est la clef.” (p. 556)

447.18 *fejdelmek* — Mikes a fordításokban is, akárcsak a *Leveleskönyvben*, túlnyomórészt a sajátos alakú *fejdelem* szót használja.

447.22 *de minék előtte bé ment volna,...* — fr. „Or deuant que d'entrer, Staurophile laissa tomber vn certain cahier sur la terre, que l'vn des assistants ravit incontinent, et l'ayant ouvert par vne pieuse curiosité treuva que c'estoit le Testament de Staurophile.” (p. 558)

447. lap *Storophilának Testamentuma* — Haeften latin szövegében 15 distichon; a francia fordítás terjedelme 106 sor mindkét (1655, 1667) kiadásban. A fr. verses szöveg nincs versszakokra bontva; az első 90 sor után egy 8 soros rész, majd egy 18 soros befejező rész következik. Íme a „Testament” keletkezéséről szóló részlet.

„Arriué à ce point ou rien plus ne me reste,
Que d'entrer glorieuse en l'Olimpe celeste,
Avant que de gouster ses diuines douceurs,
J'écris ces derniers mots à mes freres, et soeurs.

Je vous ay designé très-fidèles compagnes,
Le chemin qui conduit aux celestes montagnes,
Pour venir ou ie suis, vous auez mille fois
Veu mon corps tout courbé sans le faix de la Croix. (p. 558)

...
Mais auant que du Ciel me faire ouvrir la porte,
L'épouse de mon coeur me dit-il de la sorte,
Je veux que dans ce lieu tu face promptement
Rediger par écrit ton dernier testament.
Cét esprit glorieux qui de splendeur éclate,
Qui fut ton Gardien, et ton fidèle Achate,
Seruira de Notaire en ce rencontre icy,
Rens luy tant seulement ton vouloir éclaircy..." (p. 559)

S a végén a hitelesség kedvéért: „Moy Stavrophile Seruante de Iesus-Christ, ay releu, souscrit, et Signé mon Testament.” (p. 561)

Mikesnél a „Testament” 60 rimes sort alkot; a 12-es szótagszámú sorok négyesével rímelnek. Az utolsó három strófa a fr. „Testament” 18 soros zárórészének felel meg. Vö. Dézsi 1904, 187; Király 1912, 27.

450.17 *engedgye az ur, hogy ennek a könyvnek olvasása . . .* — fr. „C'est, Comme nous auons veu, ou Staurophile est paruenüé, que ce soit aussi ou ce petit ouurage fait pour la gloire de Dieu, rencontre sa derniere fin.” (p. 564) A befejezés előtt egy pátoossal teli részlet követi Storophila terjedelmessé dagasztott, csodás barokk elemekkel diszitett testamentomát; *a kinek dicsőségire ajánlom ezt a fordítást.* Ez Mikes befejező mondata. A franciában „ouurage” áll.

Keresztényi Gondolatok. 1747.

A kiadásban a szöveget „Preface” vezeti be. Ebben Vernage „a szellem és a szív” foglalatosságaihoz hasonlóan, a lelki táplálék gyűjtését is szükségesnek és hasznosnak itéli. A lelki dolgokban fölvilágosult ember, „l'esprit éclairé des lumieres” könnyebben eligazodik a világi élet útvesztőiben. „Par le mot de Pensées on n'entend point de simples vûés d'esprit, des spéculations steriles: on y comprend tout ce que les verités bien pesées produisent de connoissances et de lumieres dans l'esprit et d'impressions dans la volonté par rapport au salut de l'ame.

Au reste on peut bien exposer les veritées aux yeux de l'esprit, et les lui dépeindre par des expressions fortes et touchantes; mais de produire des pensées chrétiennes à la vûe de ces mêmes verités, c'est l'effet de la grace. Nous ne sommes pas capables d'en former aucune comme de nous-mêmes, selon l'Apôtre: c'est Dieu qui nous rend capables.” (2. Cor. 3) A kegyelem szerepét, a jámbor könyvek fontosságát és a meditáció szükségességét hangsúlyozva folytatja: „Il en est la source et le principe; et c'est par la lecture et la meditation de l'Ecriture sainte, et des Livres de pieté, c'est par une priere frequente, qu'on obtient de lui cette grace.” Ezután nagy példákra (Szent Antal életére, Szent Pál és Ágoston megtérésére) hivatkozik, a szent-

írás olvasásának az emberek lelkében előidézett hatását igyekszik bizonyítani. Szól az imádságról és az elmélkedésről: ez az ember párbeszéde Istennel, mert — írja Vernage — „Dieu même nous parle”. Így oktat az elmélyült olvasás módjára: „Ces pensées étant tirées de l'Écriture sainte et des saints Peres, pourront avec le secours de Dieu produire les mêmes effets en ceux qui les liront avec cet esprit et ces dispositions. On peut avant la lecture faire cette priere ou quelqu'autre semblable.

Faites, Seigneur, qu'en lisant votre parole, j'entende cette voix qui parle au coeur; faites que je la regarde avec foi, que je m'y voie moi-même comme dans un miroir; non pour m'oublier aussi-tôt, mais pour travailler serieusement à me corriger des défauts qu'elle m'aura découverts dans ma conduite.” etc. Az imaszerű fohász előszó záró akkordja.

A „Preface” után a kiadásban (1720) „L'Ordinaire de la sainte messe” c. 12 lap terjedelmű rész következik. (Az 1714.-ben nincs meg.)

453. lap *holnapnak* — hónapnak

453. 1 *üdvéségre . . . üdvözüllyön, . . .* Másutt: *üdvözítő* — Mikes az *Epistolák . . .* ban is e-vel írja e szavak második szótagját (kivéve a Kálditól átvett ö-ző alakokat).

453. 5 *üdvözüllyön, —* A kéziratban a bekezdés végéig folytatódó részlet hiányzik a fr. kiadásból (1720, 1714). A nyomtatott szöveg folytatólag következik, s nincs annyi bekezdésre bontva, mint a kézirat.

453.14 *joan 6. —* A kiadásban itt nincs utalás.

453.20 *le tették., és . . . —* fr. „les Apôtres . . . l'ont laissé en dépôt à l'Eglise” (p. 2)

453.27 *szokásinkot —* fr. „nos moeurs” (p. 2). Mikes bekezdést záró mondata után a kötetben még két mondat van a bekezdés végéig.

454. 1 *Műsoda boldogság . . . —* Ez a furcsán fogalmazott mondat a franciában: „Quel bonheur d'avoir pour maître un Dieu qui nous parle de sa propre bouche? Soyons donc dociles comme des enfens, et nous laissons conduire”. (p. 3)

454. 6 *anyi millium martyrumok mi előttünk, . . . —* fr. „des millions de Martyrs;” (p. 3) A mártírokra való hivatkozás gyakori volt az előbbi (*KérUttya*) kéziratban is. A festészetben a középkortól a barokkig népszerű téma.

454. 7 *az eszét el vesztette az olyan., aki . . . —* fr. „Pour en douter ou en rougir, il faudroit avoir perdu le bon sens:” *ha egy okos ember szavát el hiszük, . . .* fr. „si on croit un homme sage sur sa parole, hé! combien plus doit-on soumettre sa faible raison à l'autorité de Dieu même?” (p. 4) A nyomtatásban következő két bekezdés (p. 3—4) nincs meg a kéziratban; a fordítás II első bekezdése a kötetben a harmadik bekezdéséből való, a lapszéli utalásokkal együtt (p. 5). A fordítás II második bekezdése elején említett *ábel . . . káin . . . nóé* a kiadásban nem szerepel; a folytatódó részben *ábrahám . . . Isakal, és Jákobal.* kapcsolatos sorok megfelelői viszont megvannak az előbbi kihagyott (p. 4) részletben.

454. 8 *meg pirulna, —* el pirulna; vö. a *Leveleskönyvben* is, 33. lev. jegyz.

454.26 *ugy tekintvén az egész földet, mint szám ki vetésnek helyét . . . minden reménség felet reménlet. —* Az 1714-es kiadásban itt lapszéli utalás: „Rom.

4." (p. 6) Az 1720-as kiadásban a szöveg: „... dont la vûe lui faisoit tout le monde comme un exil et une prison. Il espera toujours contre toute espérance;” (p. 4)

455. 1 *A hit által tagadá meg magát mojses. a farao leánygá lenni*, — Az idegenszerű, pongyola fogalmazású mondattal kezdődő bekezdés a nyomtatásban már a III.-hoz tartozik. „C'est par la foi, dit l'Apôtre, qu'il renonça à la qualité de fils de la fille de Pharaon. . . .” (p. 5) E részlet után a fordítás szövege kissé összevont a nyomtatáshoz képest; a lapszéli utalásokban is van eltérés.

455.16 *a hit a mi paisunk hogy a gonosz léleknek minden tüzes nyilait el oltassuk*. — A kísértések elkerülésének szemléletes megjelenítése.

455.24 *mondgya. szent hiéronimus*, — A nyomtatásban neve itt nem fordul elő. Ld. róla az előző kézirat (282. l.) jegyz.

455.27 *a melyemet verném*, — a mellemet

456. 1 *el mulattyák*, — fr. „on neglige” (p. 8)

456. 1 *elmélkedgyünk gyakorta . . .* — A *KerGondolatok* meditációs jellegének megfelelően a szerző műve elején buzdítja olvasóját: „Lisons donc souvent, meditons avec attention . . .” (p. 8)

456. 8 *segéllyed az én hitlenségemet*. — hitelenségemet („aidez-moi dans mon incredulité”) *nevellyed az én hitemet* — fr. „augmentez ma foi.” (p. 8) A Mikesnél aláhúzott bekezdés a kiadásban kurzívált.

456.12 *menyel* — menj el; a századossal kapcsolatos mondat és lapszéli utalás hiányzik a kiadásból.

456.20 Bizonyos szövegátcsoportosítás megfigyelhető a kiadás (1720 és 1714) és a fordítás összevetése alapján; lehetséges, hogy ez a szöveg volt a Mikes által használt kiadásban.

456.22 *mondgya szent agoston*. — *Conf. libr. 1. Cap 1.* — Ágostonra többször hivatkozik a szerző a továbbiakban. A Vallomásokról vö. az előbbi kézirat (247, 258, 282. l. stb.) jegyz.

456.29 *nyissiai szent gergely*, — Nevét a nyomtatott szöveg itt nem említi. Nyssai Szent Gergely (371— kb. 394) keresztény újplatonikus, keleti egyház- atya, ld. róla *Epistolák . . .* 965. lap jegyz.

457.10 *a teremtet állatban* — Itt a. m. a teremtet javakban.

457.13 *oh! vakság! az ember viszá élvén . . .* — Hatáskeltő érzelmi kitörések az elmélkedő prózában.

457.20 *Mink vagyunk a mező . . . és az épület, . . . a fák*. — A hasonlatokat nemcsak a szerző, de a fordító is kedveli. Mikes stílusában kevesebb a pátosz, mint a francia prózastílusban.

457.25 *St aug. libr. 4 Contr jul. c. 3.* — Ágoston polemikus munkája *Contra Julianum libri sex* (421-ből).

457.30 *Ha a szemed együgyű, . . .* — Folytatólag és nem új bekezdésben következik a fr. szövegben: „Si votre oeil est simple, . . .” (p. 12). Ágostoni utalás a margón: „Lib. 2. de Serm. Dom. in monte. c. 13.”

458. 1 *szent pál. col 3.* — A kiadásban: „I. Cor. 10. Col. 3.” (p. 12)

458. 2 *szoval vagy tétéményel*, — A megjelölt passzus Káldinál: „szóval vagy tétéménnyel.”

458. 9 *szent thomás* — Aquinoi Szent Tamás (1226—1274) nagy skolasztikus, egyházdoktor, vö. róla az *Epistolák . . .* 950. lap jegyz.

458.17 *a philosophusok szerént.* — A XVIII. század eleji francia műben természetes a filozófusok emlegetése; itt inkább teológusokról van szó: „... *quelques Philosophes l'ont reconnuë par les seules lumieres de la raison. Estre Philosophe, selon eux, c'est aimer Dieu; et... selon ces mêmes Philosophes,...*” (p. 13). Itt utal Ágostonra: „S. August l. 8. de civit. c. 8.”

458.33 *Szeresed az Istent, mondgya szent agoston.* — *tract. 7. in. l. ep. joan.* — Ágoston, In Joannis Ev. Tractatus; a kiadásban: „Saint Aug. sur la 3. Ep. de S. Jean. Trait. 7.” (p. 14) A Mikes által aláhúzott ágostoni idézet a kiadásban kurzív szedésű; a fordítás szövege egy mondattal kevesebb.

459.28 *az én napjaim hamaréb mulnak el, mint sem a takáts metzsi avásznat,* — A szemléletes bibliai hasonlat (Job 7) a kiadásban nincs meg.

460.17 *II A bünösök halála...* — Ez a mondat a kiadásban e fejezet legutolsó mondata. A fordításnak ez a II része eltér a nyomtatástól.

460.32 *antiochus,* — A c betű javítva, vö. a lapalji szövegjegyz. A kiadás szövegében itt nem fordul elő. Később *anthiokus* alakban is (486. lap), fr. „Antiochus” (p. 77).

461. 5 *III Boldogok a halottak,...* — fr. „II. Heureux les morts...” (p. 17) Ezzel a bekezdéssel kezdődik a nyomtatásban a II.-vel jelölt rész.

461.10 *az utozó, és a szám ki vetésben valo létel...* — fr. „la qualité de voyageurs, d'exilés, d'étrangers en ce monde;” (p. 18).

461.22 *mint menyei lakos.* — fr. „comme citoyen du ciel.” (p. 19)

461.27 *hogy pediglen ahoz készülhesünk,...* — *A halálról.* szülő fejezetben az író a „*mors christiana*” témájáról elmélkedik, „*employons tout le temps de notre vie à apprendre à bien mourir...*” (p. 21). Rákóczi rodostói könyvtárában is volt ilyen témájú munka; vö. a *Leveleskönyvben* a 67, 112. lev. jegyz.

461.34 A nyomtatásban itt kezdődik a III.-mal jelölt rész. Ebben a fejezetben is tapasztalható szövegátrendezés vagy összevonás és a margón levő utalások közötti eltérés.

463. 4 *ez a különösön valo itélet.* — fr. „Voilà le jugement particulier.” (p. 23)

463. 5 *... abiró már akapunál vagyon,* — Ez a pársoros bekezdés nincs meg a nyomtatásban, ahol a I.-gyel jelzett rész két bekezdésből áll, lap-széli utalás nélkül.

463. 8 *amely helyre a fa le esik, ót marad.* — Képes kifejezés a halálról és az ítéletről a Prédikátor könyvéből (Ecel 11). A nyomtatásban nincs meg.

463.12 A „második ítélet”hez: „le second se sera publiquement à la face du ciel, de la terre et des enfers; tous generalement, les Anges, les hommes et les démons seront alors présentés au tribunal du souverain juge;” (p. 23) a folytatódó fr. sorokból és az utána következő II. rész első bekezdéséből alakult a fordítás I utolsó bekezdése. A fordított és a nyomtatott szöveg szerkezetében itt is van eltérés. Amit Mikes II-vel jelez, az a nyomtatásban a II. második bekezdése.

464. 8 *Szegény és gazdag az égi bíró elé kerül:* „On sera misericorde aux petits, dit l'Écriture; mais pour les puissans, ceux qui font dans les grans emplois, dans les places éminentes, ils seront jugés dans la dernière rigueur.” (p. 24) *oh! kiséda álhattya el annak a rettenetes bíronak tekintetét, ... oh kine félhetne ... Jaj oh!* — A stílusélénkítő felkiáltások a szigorú ítéletre céloznak. — Az utolsó ítélet Michelangelótól (Sixtusi kápolna) nagy témája a festészetnek, ld. még P. P. Rubens (München, Alte Pinakothek).

464.26 az anyaszent egy házi esztendőnek — Az egyházi évről, felosztásáról vö. az *Epistolák* . . . bevezetőjét, 931. lap.

464.36 *szent hiéronimusnak úgy tettél* . . . — Vö. róla föntebb (455. l.) jegyz. „Saint Jérôme s'imaginait à tout moment entendre ces terribles paroles . . . ” (p. 27) A fr. szövegben ez új bekezdésben áll; előtte mintegy oldalnyi szövegrész van, ami a fordításban ezután következik.

465. 1 *irtoztato szokot* . . . *irtoztató meg válás*. — Előbb: *A halál nem irtoztato az igaznak, . . . irtoztato rettegésben . . . irtoztato nagy háláadalanságból*. — Alább is gyakori ez a szóhasználat. Vö. NySz Irtoz-ik: irtoztató; a szótár csak a *Leveleskönyvből* idézi, ld. a 24. lev. jegyz.

465. 2 *jövetek az ítéletre*, — *jöjjetek*, fr. „venez au jugement” (p. 27).

466. 7 A fejezet végén a kézirat valamivel bővebb a nyomtatott szövegnél.

466. 8 *A pokol olyan mélység, . . . Az olyan föld, . . . Az olyan tüzes, és bűdös köves tó, . . .* — fr. „L'Enfer est une prison noir et tenebreuse, où . . . C'est un abîme . . . où les tenebres leur tiennent lieu de chaînes . . . C'est une terre où il n'y a que misères et que tenebres, où regnent le peché, la mort, le desespoir; où il n'y a ni ordre, ni paix, ni joie, ni consolation . . . ” etc. (p. 28) Az író bekezdésenként változatos szókinccsel ecseteli a pokol kínjait. Alább elvétve előfordul az íráshibának minősíthető *bokolban*. — alakban is.

467.22 *Az érzékenységnek büntetése*. — fr. „La peine du sens” (p. 32).

468. 2 *a teremtet állatok* — Előbb s gyakrabban: *teremtet* v. *teremített állatok* (pl. 457. lap. stb.).

468. 5 *ezerni ezer esztendőök és saeculumok után is*. — fr. „après des mille millions d'années et de siècles” (p. 33).

468. 8 *Kitsoda az, aki nem irtoznék* . . . — fr. „Qui ne fremira à la vûe d'une peinture si effroyable?” (p. 33)

468.17 *mondgya szent bernárd*, — A fr. szöveg nem említi. Szent Bernátról vö. az előző kézirat (260. l.) jegyz.

469. 1 *A lágytság, és a maga hittség* . . . — fr. „La teneur et la presomtion sont la cause de la damnation d'une infinité de gens.” (p. 35) *tsak imel ámal* . . . fr. „peu” találó átültetése „. . . et qu'on se précautionne peu contre le tentations,” (p. 35).

469. 4 *a lány melegüeket ki okádgya szájából*, — A jelzett passzus fr. „il vomit les tediés de sa bouche.” (p. 35)

469.14 *a penitenzia tartásra várt minket*; — A szerző erősen hangsúlyozza a bűnbánat („vivre dans la pénitence”) fontosságát; alább egész fejezetet szentel neki.

469.21 *oh! leheté panaszkodnunk . . . Oh! mely boldog . . . oh mely boldogtalan, . . . oh! . . .* — A fejezet végén stílusélenkítő imaszerű szövegek készítik elő a pokolról írt elmélkedés záróakkordját; fr. „He! peut-on se plaindre . . . O bienheureuse éternité des Saints! ô malheureuse éternité des damnés! ô mon Dieu, . . . ” (p. 37)

469.32 *Szálljunk le apokolra* — Mikes többes szám első személyben fordítja a kurzívált bekezdésben a fr. többes 2. sz. igéket „Descendez en enfer tout vivant, si vous ne voulez pas y descendre apres la mort. Considérez-y souvent . . . ” (p. 37).

470. 4 Ebben a fejezetben — az előbbiektől eltérően — a fordítás alapján jól lehet követni a fr. szöveget; a kéziratban a III részben levő második be-

kezdés összevontan adja vissza a kiadás III.-mal jelzett részének második és harmadik bekezdését.

470. lap *A paradízsomrol* — A kézirat I első bekezdése hiányzik a kiadásból. Kiemelkedő írói teljesítmény a pokol leírása utáni hangváltás; a dur hangnemet lágyabb váltja föl: *Mely szerelmesek ate hajlékid . . . agyönyörűségnek patakából itattya őket*, („où il leur fait boire du torrent de ses délices . . .” p. 38). A lapszéli zsoltárjelzés nincs meg a fr. szövegben. Mikes ilyen részletek fordításakor Káldi szövegét is fölhasználja. A stílusváltást a pokolbeli jele-
netekkel szembeni ellentétek, képek és gondolatok sora kíséri.

470.15 . . . *a melyet szomjuhozták, e földön*, — fr. „c'est là que rassasiés de la justice dont ils ont été insatiables sur la terre,” (p. 38).

470.20 *az ő közben járosága által*. — fr. „par sa mediation” (p. 39).

471. 2 *és gyönyörűségek*, — A nyomtatásban van még néhány sor a be-
kezdés végéig.

471. 8 *hogy ökk magoktól tsak semmik*, — A sztereotíp kifejezéshez fr. „ils reconnoissent qu'ils n'ont de leur propre fonds que le neant” (p. 40). Ez a bekezdés a franciához képest kissé rövidített.

471.11 A nyomtatásban utalás a margón: „Apoc. 21.”

471.23 *1 cor 2. és st. aug.* — Ezek az utalások nincsenek meg a nyom-
tatásban, amely egyébként pár sorral bővebb a kézirat eme bekezdésénél. *leg kisebb részletkéje* — fr. „Mais tout ce que l'on vient de dire n'en est qu'un leger croyon” (p. 41).

471.34 *a ki abujdosását szereti, aki nem suhajtoz . . .* — fr. „Qui aime son exil, qui ne gemit point des miseres de cette vie, . . .” (p. 42). A nyomtatás-
ban új bekezdés.

472. 9 *de ez az ország . . .* — fr. „Mais ce royaume” a kiadásban új be-
kezdés. — *tusakodván*. „en combattant ses passions” (p. 43). *hordozván kereszt-
tünket* „en portant sa croix . . .” Erről a frazeológiáról vö. az előző kéziratot
(*KeresztKivUttya*). — *Hogy ha a küszködök . . .* fr. „Si les athletes pour une
couronne corruptible, et les enfens du siecle pour des biens temporels,
s'exposent à tant de perils, . . .” (p. 44) Ez a kiadásban nics új bekezdés-
ben; e mondat előtt néhány sor többlet van a fordításhoz képest.

473. 4 *Nintsen itt maradando városunk*, — Szent Pál mondása (Hebr 13);
a *Leveleskönyvben* kétszer is előbukkan: 168, 196. lev. és jegyz. (1743, 1755).

A fordítás szövege szerkezetileg ebben a fejezetben is egyezik a kiadásé-
val. A *math. 7.*-tel jelzett kis bekezdés, valamint a *gen 15 ps 16 hebr. 13.*
jelzésű sorok nincsenek meg a nyomtatásban. A kurzívált bekezdéshez viszont
a kiadás ad utalást: „2. *Tim. 4.* — 2. *Pet. 3.*” (p. 44)

473.26 *egy a szent atyák közül azt mondgya*, — Idegenszerű genitívus parti-
tívusos szerkezet; fr. „Un Pere de l'Eglise dit,” (p. 46).

474. 9 A nyomtatásban az egész I. jelzésű rész egyetlen hosszú bekezdés;
szövege jól követhető, akárcsak az alábbi II. és III. részé.

474.21 *ps. 122.* — A kiadás nem ad lapszéli utalást; a kéziratban a II első
két bekezdése a nyomtatásban egy nagyobb bekezdés.

474.30 *de oh! mely nyomoruság! oh! hogy lehetne . . .* — A patetikus
felkiáltások tartalmi indoka: Krisztust kezdik elfeledni az emberek, nem
tanulják evangéliumát, haszonkeresés, a világi dolgok foglalják le őket.
„. . . ils livrent toutes leurs pensées, leurs desirs, leurs actions au monde,

à l'intérêt, à la gloire, au plaisir Et Dieu en paroît presque banni entièrement. Si l'on y pense, ce n'est que par méthode, par des pensées steriles, et qui n'ont aucune suite pour la conduite de la vie. On n'étudie plus Jesus-Christ, ni son Evangile: on ne le connaît presque pas. Hé ! comment pourroit en aller en Dieu, puisqu'on oublie la seule voie qui y conduit, la vérité qui y doit éclairer, la vie qui y fait pratiquer la vérité et suivre sa lumière ?" (p. 48) A panasz indokolt; a munka a XVIII. század elején íródott, a felvilágosodás korai szakaszában, a világi tudományok és a polgárosodás erőteljes fejlődésének évtizedeiben Franciaországban.

475. 7 *magoknak kutakot ástak, bé omlot kutakot, . . .* — Képletes értelmű Jeremiás-idézet; fr. „et l'autre de s'être creusé des citernes entr'ouvertes qui ne peuvent tenir l'eau." (p. 49) A beomlott kutak nem tartják meg a vizet: amint a földi boldogságot keresők elvesztik az isteni kegyelmet. A *jér.* 2. utalás hiányzik a nyomtatásból.

475.23 *valamint hogy a portol. a szem nem láthat, ugy* — hogy fr. „Comme la poussière empêche l'oeil de voir, le péché de même trouble l'oeil intérieur", (p. 50). Testi példa a lelki szem meghomályosulásáról.

475.30 *mint egy természet szerint gondolkodnak arról.* — fr. „on s'en occupe comme naturellement" (p. 50).

475.32 *fel vállalni, . . . vállalunk magunkra.* — fr. „s'engager . . . on se charge" (p. 50).

476. 4 A kiadás utalása Illyéshez: „3. Reg 11." (p. 50). Előtte is van még egy mondat a nyomtatásban utalással: „Eccl. 38."

476. 5 *se nem arendülésben,* — azaz: sem a földrengésben, fr. „ni dans le tremblement de terre" (p. 51).

476. 9 A kurzivált bekezdéshez utalás a kiadásban: „Hebr. 4. Saint Aug." (p. 51) Alatta „Gen. 27." „Psal. 15."

476.11 *mondgya szent agoston.* — Előbb már két művére hivatkozott Ágostonnak. 456, 458, és 471. l.

476.24 *meg inya* — inni régies főnévi igeneve; a *Leveleskönyvben* s az *Epistolák . . . ban* és az itt közölt kéziratokban is többször előfordul.

477. 5 *tsak idő töltés. hejában valóság.* — Ismert mikesi szólam. fr. „Toutes ces grandes entreprises, toutes ces occupations, ces projets auxquels ils se livrent tout entiers, ne sont qu'amusemens et que bagatelles, si on les compare avec l'affaire du salut." (p. 56) Itt felsorol néhány ilyen világi foglalkozást, nemesi és polgári időtöltést: *némelyek tsak nem egész életeket. avadászásban töltik, némelyek akereskedésben, mások a dorbézolásban, agyönyörköd-tetésekben,* (a nyomtatásban ez nincs meg).

477.14 *a melyek mind tsak füstben mennek,* — Az előbbieken már többször előfordult szólás, fr. „qui s'en vont en fumée," (p. 57).

477.25 *az el mult idők viszá nem jönnek. és tsak a haszontalan bánatal maradunk,* — fr. „Ces momens passés ne reviennent jamais, et il ne reste qu'un regret mortal . . ." (p. 58)

477.29 *mint ha az Isteni rendelésnek nem volna gondgya. mindenre,* — A szerző gyakran hivatkozik erre az alapgondolatra.

478. 3 *Erolködgyetek bé menni a szoros kapun . . .* — fr. „il faut faire effort pour entrer par la porte étroite, . . ." (p. 59) Ld. ehhez a *KerKirUttya* (447. l.) jegyz.

478.31 A kurzívált bekezdés után a kiadásban csak két másik sor áll lapszéli utalással „Marc. 7.” (p. 59) [1714: „Marc. 7.” és „S. Aug.”] (p. 101)]

478.36 Ennek a fejezetnek a szövege ismét át van rendezve: a kézirat I része a nyomtatásban a II. közepétől ennek végéig található; a fordítás II része a nyomtatásban a III. résznek felel meg; a kézirat III része pedig a kiadás I. részében s a III. rész középső bekezdésében található meg.

479. 1 Ágostont ebben a fejezetben az író háromszor is idézi.

479.16 *egyaránsu képen* — fr. „également” (p. 60).

479.29 *Egy ember által jött bé avilágra abün, . . .* — A kiadásban ezzel kezdődik e fejezet II. része. Erről a témáról már az előző fejezetekben is szó volt; Ádám vétke az oka az emberek nyomorúságának; vö. a 15, 54. lev. jegyz. és *Epistolák* . . . 963. lap; alább *KJÉHist* és a *KerTüköre* jegyz. is.

480.16 *egy kereszténynek mitől kellene . . .* — A nyomtatásban itt kezdődik a III. rész.

480.26 *A büntől fuss, valamint akigyotól. mondgya abölcs, . . . minden véték olyan mint akét élü pallos, . . .* — A hasonlathoz: fr. „Fuyez donc le peché, dit le Sage, comme l'on fuit devant un serpent. Si vous en approchez, il se saisira de vous. Ses dents sont comme les dents de lion, pour devorer les ames. Toute iniquité est une épée à deux tranchans, qui d'un seul coup tue l'ame et le corp . . .” (p. 64)

482. 3 A fejezet szövege a kiadásban helyenként kissé bővebb, mint a fordításban; az utóbbiban viszont több a lapszéli bibliai utalás, mint a nyomtatásban. A fejezet végén a kurzívált bekezdés utáni három mondat és utalás nincs meg a kiadásban; a következő fejezetzáró két idézet egyezik.

482. lap *A penitentzia tartásrol.* — Egész fejezet a bűnbánattal kapcsolatos; a szerző a *színes penitentzia* („des penitences fausses”) ellen szól; a bánatot a szívben kell kezdeni („la penitence du coeur”). Követelményei („une veritable contrition”) kemények. (A janzenisták is szigorúak voltak a bűnbánat kérdésében). Vö. az *Epistolák* . . . 942. lap jegyz.

482. 4 A fordítás fejezetkezdő bekezdése előtt a kiadásban még két bekezdés található. A II rész első, rövidített bekezdése után a könyvben kb. másfél oldalnyi szöveg van még a kézirattal egyező következő bekezdés előtt. A fejezet III végén a kézirat bővebb; a kiadásban csak a „matth. 3 st aug.” jelzésű idézet, s az utolsó mondat van meg.

483. 8 *st Cypr. de lapsis* — Tractatus de lapsis, Karthagóban írt könyve, intés a bűnbánatra. A szerző a kevélység és gőg (superbia) ellen szól; Cyprianusról vö. az előző kézirat (382. l.) jegyz.

483.13 *arosz szoktatások* — fr. „les mauvaises habitudes” (p. 71).

483.15 *atridentinumi gyűlésben* — A tridenti egyetemes zsinatról (1545—1563) vö. részletesebben az *Epistolák* . . . 945. lap jegyz.

483.20 *jac. 4.* — Ez az idézet a könyvben nem a II. rész végén, hanem a II. első bekezdésének végén található.

484. 8 . . . *elméjit, és érzékenységeit sanyargatni.* — fr. „tous sont obligés de vivre dans la penitence et dans la mortification de l'esprit et des sens.” (p. 73)

484.10 *atett vétkeket* — az elkövetett vétkeket fr. „les pechés commis.” (p. 73).

484.17 *hogy hozzája hasonlítsunk, és ötlet kövessük. kereszties és penitentzia tarto életünkkel,* — Az „imitatio Christi” gondolata; fr. „Jesus-Christ est

notre chef et notre modelle; nous sommes obligés de lui être conformes, et de l'imiter par une vie de croix, de travaux et de penitence." (p. 73)

485. 1 E fejezet I. részének szövegében átcsoportosítás történt: *I Ne késsél meg tértni az urhoz, . . .* — Ez a fejezetkezdő bekezdés a nyomtatásban az I. rész harmadik bekezdésének a végén található; a kézirat következő második bekezdése a kiadásban a harmadik bekezdés; a kézirat I további harmadik (kissé összevont) bekezdése a könyv e fejezete I. első és második bekezdésének felel meg; a fordítás negyedik bekezdése pedig a könyv I. utolsó bekezdésének.

485. 8 *mit tudtz belé . . .* — fr. „Que savez vous, si l'on ne vous dira pas . . .” (p. 76)

485.12 *és kié lesz amit gyűjtöttél?* — A bibliai szólam előfordulására vö. a *Leveleskönyv* 145. lev. jegyz. és *KJÉHist* (693. l.) jegyz.

485.16 *életünk csak egy tzerma szálon függ, . . .* — Szólasforma, fr. „notre vie ne tient qu'à un fil; si ce fil vient à se rompre, on est perdu sans ressource.” (p. 74)

485.32 *szent chrisostomus szerint,* — Aranyászajú Szent (Chrisostomus) Jánosról vö. az előző kézirat (247. l.) jegyz.

486. 5 *bűneinek elég tételire.* — fr. „l'expiation de ses crimes” (p. 77).

486. 9 *az eastelen szűzek, . . .* — fr. „Les vierges foles” (p. 77). A balga szűzek népszerű példájához vö. a *KerKirUttya* (447. l.) jegyz., és *KJÉHist* (732. l.) jegyz.

Az okos és a balga szűzek paraboláját a festészetben is számosan megörökítették: J. Tintoretto, P. P. Rubens, Abraham Bosse (1602—1672).

486.12 *halogatás nélkül* — fr. „sans délai” — *féltünk attól, . . . elne mullyék tőlünk.* fr. „craignons, tremblons, de peur que le temps des misericordes ne nous échappe.” (p. 77)

486.32 *szent ágoston azt mondgya, . . .* — Ld. föntebb is. 476, 479. l.

487. 8 *rosz szokását hagyja el, . . .* — fr. „. . . qu'il renonce à ses vieilles habitudes,” (p. 79).

487.19 *az emberi tekintet* — fr. „le respect humain” (p. 80).

487.21 *félnek az égéstől, . . .* — fr. „on craint de brûler,” (p. 80).

487.33 A befejező részben a *ps. 94* jelzésű idézet nincs meg a kiadásban.

488. lap *Az alamisnárol.* szóló fejezet I és II részében a fordítás a nyomtatáshoz képest erős szövegátcsoportosítást mutat; több eltérés van a lapszéli utalásokban.

488. 3 *valamint hogy az égő tüzet el olttya a víz, ugy . . .* alább: *Az alamisna olyan mint a mag, . . .* Hasonlat az alamisna lelki hasznáról; „Qui ne seme point, n'attend point de recolte . . .” (p. 86)

488.15 *interesre adunk ha alamisnálkodunk, . . . az alamisna nem költtség. hanem jövedelem.* — Érdekes példázódás a pénzgazdálkodás területéről, a kamatról; fr. „On seme son blé, on met son argent dans le commerce: on ne craint pas de le perdre: c'est cependant tout risquer pour un profit fort incertain. Craindroit-on de donner son argent à Jesus Christ . . .” (p. 87)

489. 1 *st leo.* — Nagy Szent Leo a keresztény ókor egyik legnevezetesebb pápája (440—61).

489.21 *A gazdag, és a szegény esze [össze] találkoztanak, . . .* Alább: *A ki a szegénynek nem ad, a kristusnak nem ad, . . . A szegénynek kel adni a szükségén*

felyül valot. mivel az öket illeti. — Ez a fejezet a szerző szociális gondolkodását biblikus szempontból érzékelteti. Nem tartalmaz erős kritikát a gazdagokról, a „rossz gazdag”ról, mint az *Epistolák* . . . írójának némely határozottan gazdagellenes passzusa. A szegény-gazdag ellentét teljesen feloldódik a gazdag és a szegény egymásrautaltságának gondolatában; „Le riche a donc infiniment plus besoin du pauvre, que le pauvre n'en a du riche. La pauvre n'a besoin du riche que pour cette vie qui passe; et le riche a besoin du pauvre pour l'introduire dans le ciel, et lui rendre son Juge favorable.” (p. 87) Ez a szilfáról és a szőlőről mesélt példa lényege is. Az osztálykülönbségeket nem ismerő biblikus szociális eszmékről és az ezzel kapcsolatos vallásos ideológiáról vö. az *Epistolák* . . . vonatkozó 945, 956, 960 és 967. lap jegyz.

491.29 *st. ambr.* — Szent Ambrus (Ambrosius), ld. róla az előző kézirat (309. l.) jegyz.

491.32 A fejezet végén a *ps. 40* és *luk. 6*-tal jelzett idézet nincs meg a könyvben.

492. 4 *olyan nagy bűnösök vagyunk, . . .* — Sztereotíp szólam; a janzenisták előszeretettel használták. Vö. az 54. lev. jegyz. a *Leveleskönyv*ben.

493. 1 *itt égess, it vajj uram., és ne kimély engemet bűnöst,* — fr. „Brûlez, coupez, Seigneur; ne ménagez point un pecheur tel que je suis, . . .” (p. 95) Ez a patetikus ágostoni idézet az előbbi kéziratban (408. l. és jegyz.) is előfordult.

493.12 *st bern.* — Szent Bernát, vö. róla előbb is. 468. l.

494.11 *egy szent doktor szerént,* — *st. chr.* — Szent Chrisostomust főtebb is idézte.

495. 1 *A ki utánam akar jöni, . . . kövesen engemet.* — Az „imitatio Christi” propagálása újszövetségi idézetek kíséretében; erről szól az egész 26. fejezet.

495.16 Az általunk használt kiadás és a fordítás szövegösszevetése alapján úgy látszik, hogy az egész fejezet át van rendezve, ill. át van írva. A lapszéli utalások között több az eltérés, mint az azonosság. A fejezet végén a kurzívált bekezdés a kiadásban kissé bővebb; az ezután folytatódó idézetek és utalások közül a könyvben csak az első és az utolsó („Luc. 9. és Saint. Aug.”) van meg.

495.17 *Ne szeresétek avilágot, . . .* — fr. „N'aimez pas le monde, ni rien de ce qui est dans le monde . . .” Joan. 2. (p. 105) A fordítás I fejezetkezdő mondatai a nyomtatásban a III. résznek bevezető sorai közt található; a továbbiakban a fordítás szövege jól követhető a kiadásban, mely utóbbi helyenként bővebb.

495.21 *az érzékenységi gyönyörűségeket.,* — Mikes a mai „érzékiség”, „érzéki” szavakat fordítja „érzékenység”gel; fr. „le desir et l'amour des plaisirs de sens,” (p. 100).

496. 1 *ilyen a szem, fül ember, a ki . . .* — Mikes jó érzékkel tömöríti a hosszadalmas fr. jellemzést (p. 101) erről a típusról.

496. 5 *Az élet kevélysége az,* — fr. „La troisième passion des enfans du siècle, est l'orgueil de la vie: c'est un desir deregulé de paroître, de'être en honneur dans le monde, de dominer, d'exceller, de se voir élevé au-dessus du commun . . .” (p. 102) A kiadásban ezzel kezdődik a fejezet II. része. A moralista bíráló jellemző a XVIII. század eleji francia társadalomra.

497.17 *Két férj egymással meg nem alkkhatik*, — meg nem alkkudhatik, nem fér meg egymással; vö. a *Leveleskönyvben* is a 76. lev. jegyz. fr. „Deux époux et deux maîtres sont également incompatibles. L'amour du monde nous rend esclaves du monde, et l'amour de Dieu le rend maître de notre coeur. Deux amours si contraires n'y peuvent pas regner ensemble . . .” (p. 107)

497.39 A négy fejezetzáró utalás és idézet közül az első és az utolsó („Mat. 18.” és „Saint Aug.”) van meg a kiadásban.

498. lap *Az emberi tekéntetről*. — fr. „Des respects humains.”

498.17 *oly mod nélkül kívánnak tettezni, és hizelkedni másoknak*, . . . —fr. „De-là vient cette application perpetuelle à plaire, à s'accommoder aux personnes qu'on voit à flatter, . . .” (p. 110) Az udvari és nagyvilági erkölcsök (l'art de plaire) bírálata. E témáról vö. a *MulNap*.

498.27 *Senki nem szégyenli a maga hivatallját. ésmesterségét. akár mely alá valo*, . . . — Az életből, az emberi haszonkeresésről vett példákkal a szerző erkölcsi mondanivalójának lényegét akarja megértetni: „On ne rougit point de sa profession, quelque basse et quelque méprisable qu'elle soit: il n'en est point au monde qui ne trouve des gens qui l'exercent sans respect humain, pourvu qu'il y ait quelque profit à faire.” (p. 112)

499.22 *joan. 12* — Az utalással kísért bekezdés hiányzik a kiadásból.

499.28 *a nevezetes victorinus, akiről szent agoston szól*, . . . — A kiadás utalás is ad: „Conf. lib. 2. c. 2.” (p. 115) *az ő jó akarójának Simplícusnak* — fr. „à son ami Simplicien” (p. 115) *ezt csak neveti vala*, — „Il s'en mocquoit” (p. 115). A pogány orator példája után a kiadásban még kb. egy oldalnyi szöveg van.

500.11 A fejezet végén levő öt idézet közül a *ps. 118. és 2 tím. 1* nincs meg a kötetben.

500.25 *Ádám esetétől fogvást*. — Ádám bűnbeeséséről van szó, fr. „depuis la chute d'Adam” (p. 117). A kiadásban ezzel kezdődik a fejezet I. bekezdése.

501.14 *Ha a Cedrus fák el dőlnek, hát a gyenge nád szálak hogy ne dőljenek el,? erősebbek vagyunké sámsonnál,? . . .* — fr. „Les cedres tombent: que ne doivent pas craindre le roleaux? Qui osera se croire plus fort que Samson, plus saint que David, plus sage que Salomon?” (p. 120) Kifejező stílus; alább is: *azt a kintset tserép edényben hordozzuk*, — fr. „c'est un tresor que nous portons dans des vases de terre: défions-nous de la fragilité du vaisseau et prions l'ouvrier qui l'a fait . . .” (p. 121)

502.23 A kurzív szedésű bekezdés előtt a kiadásban még kb. féloldalnyi szöveg van; a kurzívált részlet a könyvben még egyszer akkora terjedelmű, a fordítás a bekezdés második felének felel meg. A fejezetzáró idézetek közül a *ps. 39* jelzésű nincs meg a kiadásban.

503.16 *ezek igen kevesen vannak*. — Ti. a szentségek, fr. „Mais s'ils sont peu considerables par leur nombre, ils surpassent beaucoup ceux de l'ancienne loi par leur vertu et leur efficace, . . .” (p. 125)

503.19 *concil trid. sess 7. decret. de sacr.* — A tridenti egyetemes zsinat határozatait decreta néven foglalták össze és többször kiadták. Egy ilyen régi kiadvány: Concilii Tridentini, novissima editio illustrata et aucta à R. P. Quetif, Ord. F. Praed. 12. 1692. — Alább egy másik műre hivatkozik: Catechismus Concilii Trident. 1692. — Ld. még Canonics et decreta sacrosancti

oecumenici et generalis concilii Tridentini . . . , Coloniae 1577. — Vö. É. Mále: L'art religieux après la Concile de Trente. Paris 1932.

503.28 *egy házi szolgál, — fr. „Un ministre bien instruit”* (p. 126) „un ministre de l'Eglise” egyházi szolgál.

504. 1 *st. aug qu. 84. super levit.* — Ágoston, Questionum Evangeliorum (super Leviticum).

504. 7 *Egy jól tett gyonás, és komunio, menyi sok a gyonás, és mely kevés a meg térés, menyi sok a komunio, és . . .* — Az áldozásra való bensőséges előkészület! Kevesebb áldozás, nagyobb elmélyülés a penitenciában. A szerző mérsékelt álláspontot képvisel. A janzenisták túlzásba vitték, hónapokig nem áldoztak (vö. Arnauld, Fréquente communion. 1643). Rákóczi is írt e témáról, a rodostói könyvtárban is voltak erről szóló olvasmányok; vö. a 31. lev. jegyz. *Epistolák . . .* 960. 1. jegyz.

504.28 *Boldisár. a babilonai király. tsak a jérusálemi edényeket fertezteté meg, . . .* — fr. „Balthasar Roi de Babylone ne profane que les vases du temple de Jerusalem et il en est puni de Dieu d'une maniere terrible.” (p. 128) Elrettentő példa; a király *irtoztato képen* megbűnhődött.

505. 3 *Tanuljuk meg, . . .* — Erősen összevont a jóval terjedelmesebb nyomtatott bekezdéshez képest. Az alábbi kurzívált rész viszont kétszerese a nyomtatotténak.

506.21 E fejezet I részéhez képest a nyomtatás bővebb; a II szövege eléggé eltérő, a kiadás III. részének egyes részletei keverednek benne.

506.27 *concil trid. sess. 22. c. 2.* — Ld. itt föntebb is. 483, 503. 1.

508.16 A fejezetzáró idézetekhez a kiadásban még: „Malac. 1.” (p. 138)

508.25 *a világi mulattságokat;* — fr. „des amusemens du siecle.” (p. 139).

509. 5 *tsak ő általa adgya.* — A kiadásban folytatólag még kb. fél oldalnyi szöveg van a I. második bekezdése végéig (p. 140); a II első két bekezdése a kötet második bekezdésének, a harmadik bekezdés pedig a nyomtatás első bekezdésének felel meg.

509.10 *mondgya szent bernárd,* — Szent Bernátra előbb már többször hivatkozott. Pl. 493. 1.

509.29 *a mely föld gyakorta esöt veszen, . . .* — Földi hasonlat a kegyelemről; a szerző sokat foglalkozik vele; ld. a 22. fejezetet is.

510.11 *oh' mely háladatlanság e?* — fr. „Quelle ingratitude!” (p. 143) *a fertelmes sodoma. és gomora* — „les villes abominables de Sodome et de Gomorrhe” (p. 144).

510.33 A III eme bekezdése a kiadásban a I. második bekezdésének befejező részében található (p. 140).

511.18 A kurzívált bekezdés utáni befejező négy idézet közül az utolsó egyezik csak meg a kiadás két idézetének („Hebr. 2.” és „Psal. 102.”) egyikeivel.

511. lap *Az idővel való éléről.* — Az egész fejezet az idő jól eltöltésének, elsősorban a lelkiekben hasznos időtöltésnek módjára oktat. *Nincsen semmi drágább az időnél, . . . Töltsük el jól az időt;* — fr. „Rien ne lui doit être plus précieux, cependant il n'est rien qu'il neglige davantage et qu'il emploie si mal . . . Toute la vie se consume en amusemens, en bagatelles, en vains divertissemens, en occupations qui n'ont pour objet que des biens de quelques jours . . . Les uns vivent dans l'oisiveté, les autres dans le desordre, et d'autres

enfin dans l'illusion . . ." (p. 147) „Employez donc votre tems à faire tout le bien . . . C'est-là e moyen d'employer utilement le temps . . ." (p. 152) Mikes egy egész könyvet olvasott és fordított erről a témáról (*Az idő jóll el töltésének Módgya . . .*). A *Leveleskönyv*ben is foglalkozik vele, vö. 88. lev. jegyz., ahol utalunk a *Kalauz* vonatkozó helyeire is; ld. itt a kötetben a *KerTüköre* jegyz. is.

511.20 *egy szem pillantási időt* — fr. „un instant” (p. 146).

513.18 *hejában* — hiában a. m. hiába („vainement” p. 152).

513.31 A két fejezetzáró idézet közül az egyik („Joan. 9.”) a kiadásban is megvan; a kötet másik idézete („1. Cor. 7.”) a fordítás II első bekezdésének bevezető mondata: *Az idő rövid, evilágnak ábrázattya elmulik, . . .*” fr. „Le temps est court la figure de ce monde passe.” (p. 152)

514.11 *az embereknek természet szerént szükséges atársaság. de . . .* — fr. „Les hommes sont nés pour la société; cette société ne doit être que pour le bien, et jamais pour le mal . . .” (p. 153) A szerző a társasági élet szabályaira oktat; példaadás *a beszédben, anyájakodásban, . . . a tudományban, stb.* „Les exemples sont plus efficaces que les paroles: on a beau parler, lorsqu'il s'agit de persuader la verité, la parole est fort inutile, si elle n'est soutenue de l'exemple.” (p. 115)

515.18 *az aszonyok tisztességes öltözettel, szemérmeséggel, és jozansággal ékesítsék magokat, és nem fodorítot hajjal, aranyal, gyöngyökkel, vagy drága öltözetekkel, . . .* — Szolid tanács a nők öltözködésére és társasági viselkedésére. A kiadásból ezek a sorok hiányoznak [1714.-ből is].

515.21 *mondá szent hieronimus* — Szent Hieronimus az anyák példaadásáról; a kiadás utalása: „Epist. 7 ad Laetam.” (p. 158)

515.29 *a komédiák, vendégségek, tántzok. tisztátalan versek, rosز könyvek, énekek, szemérmelenségek, mind ezek véghetetlen vétékeket okoznak, az olyanok, kik az illyeneknek kezdői, számot fognak adni arosz példdért, . . .* — fr. „Les comedies par exemples, les operas, les bals, les danses, les poésies profanes et impures, les mauvais livres, les paroles et les chansons lascives, les tableaux deshonnêtes, les nudités scandaleuses, les modes contraires à la modestie chrétienne . . .” (p. 157) A kiadásban [1714.-ben is] ez a szöveg még e fejezet II. részéhez tartozik.

Hasonló „szépirodalom-ellenes” fölfogással Mikes más olvasmányaiiban is találkozunk, pl. az *Epistolák . . .* ban (956. lap jegyz.) és *Kalauz*ban, amikor a fordító „jó könyvek” olvasására buzdít, és a szerelemről szólókat a fajtalan és istentelen könyvek közé sorolja. Feltűnő ez a szemléletbeli különbség a fordító és levélíró Mikes írásaiban. (A levélíró nem veti meg a szerelmi téma borsos és pikáns árnyalatait sem.) Ennek a rigorista, szépirodalom-ellenes szemléletnek természetesen vannak hazai hagyományai is; elegendő utalnunk Balassi szerelmi verseinek kiadástörténetére. — Ime egy konkrét példa a XVIII. századból: Vajda Sámuel tihanyi apát írja Krisztus-regényében, „inkább a Krisztus életében gyönyörködjenek az olvasók, mint az Argenis, Telemákus vagy Trója veszedelme meséiben, amik csak elmésen gondolt regék és álomban látott vitéz cselekedetek, de nem igazak.” (Pozsony 1772, I, 55.)

516. 4 *Az olyan szülék, kik rosز példát adnak gyermekeknek, kegyetlenebbek. agyilkosoknál, . . .* — A kiadás itt „Chryssostome”ra hivatkozik. Mikes a neve-

lésről írott önálló levelében is foglalkozik a szülők felelősségével, 62. lev. és jegyz.

516.19 *st. basil.* — Nagy Szent (Basil) Vazul, ld. róla az előző kézirat (304. l.) jegyz.

516.22 *rosz példa adására való nézve.* — fr. „il sera puni . . . sur le mauvais exemple qu'il a donné.” (p. 161)

516.27 *mondgya szent bernárd.* — Ez a passzus a kiadásban a következő bekezdésben van. Szent Bernát Ágoston mellett a *KerGondolatokban* a legkedveltebb auktor.

518. 2 *st. Cypr. de orat. dom.* — Cyprianusra előbb is hivatkozott, itt De dominica oratione c. művét említi.

518.30 A kurzivált bekezdés kétszer ilyen terjedelmű a kötetben, utalás hozzá: „Luc. 12.” (p. 168).

520.14 *de a bizodalom meg enyhíti szenvedéseket, és segíti őket. és az Isten rendelése alá ajánlván magokat, békeséges türésben bírják lelkeket. . .* — fr. „La confiance en diminue les peines à proportion qu'elle est grande: mais elle n'empêche pas qu'on n'en souffre; elle fait seulement qu'on n'en est pas accablé, qu'on possède son ame par la patience, que soumis à l'ordre de Dieu on a toujours les yeux élevés en haut pour en attendre du secours.” (p. 173) A reményvesztett rodostói írónak is ez a vallásos filozófia adott enyhülést bujdosásában; *Leveleskönyvében* ennek irodalmi kifejezést ad. Mikes gondolatvilágában olvasmányainak számos nyoma kimutatható.

520.21 *III Ne legyetek szorgalmatosak mit egyetek, . . .* — Ezzel a mondattal kezdődik a kiadásban a szokásos fejezetvégi kurzivált bekezdés, amely jóval terjedelmesebb a kéziraténál; a III rész végén egyébként bizonyos szerkezeti eltérést figyelhető meg a két szöveg között.

520.22 *tekintsétek meg az égi madarakot . . . nézzétek meg a mezei liliomokat, . . .* — Ezt a bibliai hasonlatot a gondviselésről Mikes saját szavaival mondja el 1760. márc. 25-i misszilisében, vö. I. kötet 824. lap jegyz.

521.16 A I rész első bekezdése a kiadás I. harmadik bekezdését alkotja. Az egész fejezetben szövegátcsoportosítás és átalakítás észlelhető.

522.27 *oh! szeretet, aki mindenkor égsz, és soha el nem aluszol, oh! szeretet . . .* — fr. „L'amour, dit saint Augustin, ne peut être oisif, c'est un feu qui agit toujours. L'amour de Dieu opere de grandes choses où il est . . .” (p. 182) Az „amour de Dieu” témája; vö. *Epistolák . . .* 944. lap jegyz.

523. 8 *mely későn kezdettelek szeretni oh' . . .* — A lírai ágostoni részlet: „Que je vous ai aimé tard, ô beauté si ancienne et toujours nouvelle, que je vous ai aimé tard!” (p. 184)

524. 8 *I Ha ki nem szereti . . .* — Ez a sor a fejezetvégi idézetek között található meg a kiadásban. A kéziratnál bővebb fejezet meglehetősen át van rendezve. A kiadásban a fejezet végén, az eltérő tartalmi kurzivált bekezdés után, két („1. Cor. 16.” és „Saint Bern.” p. 195) utalás van.

524.14 *ő avaságos szőlő töke. mi pedig annak ágai vagyunk, . . .* — Hasonlat a *kristushoz való szeretetről*; fr. „Jesus Christ est la vraie vigne, et nous sommes les branches . . .” (p. 190) Ezzel a mondattal kezdődik a kiadásban a fejezet II. harmadik bekezdése; utalás hozzá: „Joan. 15.” (p. 190)

525.34 *minden kereszténynek így kellene beszélni, de oh! mely kevesen vannak a kik ezt mondják.* — Hasonló kifogások korábban is fölmerültek; itt a parancsolatok megtartására buzdít a szerző.

526.29 *I Ha. ki utánnam akar jöni, . . .* — Ez a passzus a fejezetvégi idézetek között található a kiadásban; a fordítás I első bekezdésének szövege ezután a kiadás I. második bekezdésének szövegével folytatódik az ágostoni utalással; a következő ágostoni részlethez utalás a nyomtatásban: „L. de vera Relig. c. 16.” és „L. de Cate. rudib. c. 22.” (p. 197) — A fejezet végén a kéziratban több idézet és utalás van, mint a nyomtatásban; csak a „Saint Ber.” (p. 347) azonos.

528. 1 *A thábor hegyére* — fr. „sur le Thabor” (p. 199). Tábor a. m. Választás, Tisztaság, vö. Káldi lajtsromát. Ld. Melich János: MNy 1935, 168—70.

528.11 *mint a siket, és a néma,* — Mikes másutt váltakozva használja a *siket, süket* alakokat; az előbbi gyakrabban. Vö. *Epistolák* . . . 959. lap jegyz.

528.35 *Nem lehet akristust, és avilágot követni, azolyan két ur, akiket egyszers mind nem lehet szolgálni.* — fr. „Ce sont deux maîtres qu'on ne peut point servir tout ensemble . . .” (p. 202) Az egész fejezet az „imitatio Christi” gondolatának jegyében íródott.

530.13 *Mind enyi nagy fő okokra valo nézve, . . .* — fr. „Tant de motifs si puissans nous obligent sans doute d'aimer notre prochain . . .” (p. 205)

531. 7 *Szent thamáás azt akarja.* — Ld. róla a kézirat elején is; *három féle minémüsége* — fr. „trois conditions” (p. 208)

531.25 *az a szeretet valóságos, és ne színes legyen,* — fr. „La troisième condition de l'amour du prochain, est qu'il soit veritable et sans dissimulation.” (p. 209)

532. 7 *A kurzivált bekezdés utáni fejezetvégi idézetekből a második és az utolsó a kiadásban is megvan.* A fejezet szövege egyébként bővebb a nyomtatásban.

532.15 *mondgya szent agoston* — Vö. róla előbb is. 456. l. jegyz.

533.11 *tertüli:* — Tertullianus, vö. róla az előző kézirat (248. l.) jegyz.

533.29 *tíz ezer tálentumal valo adóságát.* — Mikes a talentumot átszámítja forintra, s csillaggal jelölve írja a margóra: *huszon három millium forint.* — Ugyancsak: *száz pénzel valo adóságát.*-hoz (fr. „une somme très legere”) a margón: *tizen kilentz forint.* A kiadás utalása: „Mat. 18.” (p. 214)

534.18 *József, Dávid, István vértanú példája az ellenségünk szeretetiről* — ezek a példázatok rövidek, az elmélkedő gondolat lényegét emeli ki a szerző.

535. 8 *A fejezetvégi idézetekben többlet a kiadáshoz képest: matth. 18. és st aug.*

535. 9 *A I rész fejezetkezdő idézete a kiadásban a I. első, terjedelmes bekezdésének közepén található.* [1714.-ben is, p. 374]

535.21 *véggy töllem tűzben meg próbált aranyat, . . .* — János Jelenése szövegén alapuló hasonlat; a kiadásból ez hiányzik [1714.-ből is.]

535.28 *Abrahám, Tobiás, Jób, Mózes, Dávid, Zakéus, a bűnös asszony tömören fölörölt példái az emberi buzgoságról.*

536.13 *st. ambr.* — Szent Ambrusról vö. előbb is.

536.22 *oh! mely hálaadatlanság, mely igaságtalanság!* — fr. „Quelle ingratitude ! quel mépris ! quelle injustice !” (p. 223) A külsősége, formális

vallásos életet, az *imel, ámal* [immel-ámmal] cselekvést lépten nyomon ki-fogásolja az író. Helyenkénti patetikus fölkiáltásokkal érzelmi nyomatékot ad szavainak. „On n'oublie rien pour plaire au monde: on est vigilant et assidu à lui faire sa cour. Et au-contreaire lorsqu'il s'agit du service de Jesus-Christ, on est sans action et sans mouvement.” (p. 223)

537. 1 *A látgység tészí haszontalanoká a szolgálát,* — fr. C'est la tiedeur qui fait les serviteurs inutiles;” (p. 224)

537.23 *Meg hevült bennem a szívem, és az én elmélkedésemben fel gyulad atüz, mondá Dávid.* — Dávid zsoltárainak lírai szavai a kiadásban [1714.-ben is] a I. rész második bekezdésébe kerültek. E sorok Káldi bibliájában: „Meghevült én-bennem a'szívem, és az én elmélkedésemben fel-gyulad a'tüz.” (38 4)

538.18 *a bálványozás volna.* — fr. „ce seroit une idolatrie;” (p. 226) ez okáért — „C'est dans cette vüe” (p. 227)

540. 4 A III rész a kurzívált bekezdésig kb. egy harmada a kiadás megfelelő szövegének. A fejezetvégi 4 idézet közül a kiadásban [1714.-ben is] az utolsó kettő van meg.

540.31 *st. ambr. . . st. bern. . . szent ambrus* — Előbb már mindegyikre utalt a szerző. Pl. 468, 491. l.

541. 7 A kiadásban: „Portrait abregé des vertus de la sainte Vierge, Tiré de S. Ambr. 2. Liv. de Vierges.” (p. 235)

541.17 A könyv hasonló tagolása alapján: *Mindeneket felyül haladot.* — fr. „Elle excelloit” (p. 235) *Ő soha.* „Jamais elle n'a . . .” *Mindenek felet arra vigyázot.* „Elle avoit pour principe” *Nem volt semmi szemérmetlen.* „Il n'y avoit rien d'immodeste” (p. 236)

542. 4 *Beszéltetésében* — fr. „Dans son parler.” és „Dans ses entretiens.” helyett összevonva.

542.26 *st. greg. hom 3.* — Nagy Szent Gergely (540—604) idézett műve: *Homiliae in Evangelia.*

543.15 *az angyal vezeté uttyában az iffiu tobiást.* — Tóbiás népszerű históriájáról vö. a 920 l. is. Ez a részlet egyébként a kiadásban már a II. második bekezdésében van.

543.26 . . . *azon a tíkos lajtorján,* — fr. „Ils montent et descendent continuellement par cette échelle mystérieuse . . .” (p. 241)

543.32 Ez a bekezdés a kiadásban már a III. második bekezdése. — *III Hogy ha el mulattyuk* — Ez a nyomtatásban a jóval bővebb fejezet III. ötödik bekezdése [1714.-ben is].

544. 1 *st bern. in ps. 90.* — Szent Bernát, 17 homiliae in Ps. XC.

545. 7 . . . *hogy ugy mondgyam.* — fr. „. . . lorsque ces Princes de la Cour celeste viennent s'abaisser, pour ainsi dire, à nos pieds.” (p. 247) — *viaskodgyunk* „combattons” — *nínsen gyözedelem, viaskodás nélkül.* „on n'a pas la victoire sans combat.” (p. 247)

545.30 A három fejezetzáró idézet helyett a kiadás [1714. is] két másikat ad („Psal. 10.” és „Saint Bern.” p. 248).

546. lap *Hogy Micsoda tiszta Szokásokat kíván a kereszténység* — fr. „De la pureté des moeurs que demande le Christianisme.” (p. 249) A francia szöveg (p. 249—56) [1714, p. 424—36] pontosan megfelel a fordításnak. A kiadásban

a 31. nap szövegének vége és az új cím között lapszélességű elválasztó jelzés van.

546. 6 *egy olyan vallás, amely kegyellen, tolvaj, és fajtalan isteneket imáda.* — A pogányság jellemzése: „Une Religion qui adoroit des dieux inhumains, larrons et impudiques, . . .” (p. 249) vö. alább a mohamedán vallásról.

546. 9 *szent Cypriánus* — Ld. fentebb is.

546.17 *A mi pedig a mahomet vallását illeti, . . .* — fr. „Pour le Mahometisme, tout le monde sçait que c'est une Religion impure et brutale, qui permet aux sens tout ce qu'ils demandent, et qui établit la felicité de l'homme dans des voluptés de bêtes.” (p. 250) Mohamed vallásáról Mikes részletesen ír *Leveleskönyvében*, vö. 179. lev. jegyz. *Epistolák . . .* 950. l. jegyz.

Az író határt von az *ó törvény* („l'ancienne loi”) és az *új törvény* („la nouvelle loi”) — az ószövetség és az újszövetség között; Mikes két levelében (23, 179. lev.) is vannak hasonló gondolatok.

546.22 *közönségesen. és különösen* — fr. „en general et en particulier” (p. 250).

546.24 *nissiai szent gergely* — Vö. róla a mű elején (456. l.) jegyz.

547. 5 *egy harag. egy mérges szó. egy csufság.* — fr. „une faillie de colere, une parole d'aigreur, ou de mépris, un mot brusque, un dédain, . . .” (p. 250)

547. 8 *az olyan hazugságok . . .* — fr. „ces mensonges officieux, qui partent, ce semble, d'un bon principe, et qui se disent avec bonne intention, sont défendus à un Chrétien, . . .” (p. 250) Az ilyen „jószándékú hazugságok”-ra vonatkozólag vö. *Epistolák . . .* 956, 972. l. jegyz., s a levélíró gyakorlati megnyilvánulásait, 25, 30. lev. jegyz., ahol Rákóczi-ra is utalunk.

547.30 *mondgya laktáncius.* — Lactantius Firmianus latin egyházi író és ékezzszóló (megh. kb. 330), keresztény Ciceronak nevezték.

548. 3 *a melyet a vétek tulajának nevezik atheologusok. fomes peccati.* — fr. „que la Theologie appelle fomes peccati, l'amorce du peché, qui en allume et en entretient le feu, . . .” (p. 252)

548.28 . . . *és a maga kedvére bocsátani.* — fr. „Il ne nous est pas permis de donner une entiere liberté à notre imagination, et de laisser aller nos pensées où elles veulent.” (p. 253) Sikertült, gördülékeny fogalmazás.

549.13 *valamint hogy el vágják arodhat tagot . . .* — Testi példa a lelki gyógyulásra, fr. „De même que pour sauver tout le corps, on coupe un membre pourri, quelque noble et quelque utile qu'il puisse être, . . .” (p. 254)

549.31 *a szabados gyönyörüségeket is.* — fr. „les plaisirs même legitimes” (p. 255) *szabados* itt a. m. megengedett.

549.32 *szent Cyrillus fel térszi.* — Alexandriai Szent Cyrill görög egyházatyja (XV. sz.), irodalmi működése jelentős, ld. róla az *Epistolák . . .* 960. lap jegyz.

549.33 *nem csak a bór ital vala meg tiltva., hanem még a szőlő étel is.* — fr. „non-seulement de boire du vin, mais encore de manger du raisin, . . .” (p. 255)

550.10 *a ki makula és rántz nélkül valo;* — fr. „qui est sans tache et sans ride.” (p. 255)

550. lap *Imádság.* — „Priere” (p. 256–58); a cím fölött lapszélességű jelzés van a kiadásban. Mikes újabb műfaj fordításával próbálkozott meg; az imádság műfajnak hazai hagyományait bizonyára jól ismerte, hiszen olyan jeles irodalmi folytatói voltak, mint Bethlen Miklós, Rákóczi Ferenc, Ráday

Pál, Vay Ádámné Zay Anna, Bethlen Kata, Hermányi Dienes József (Buzgó könyörgések . . . 1750 körül) stb. Abafi „nemcsak mély áhitattal készült imát” látott benne, hanem „mint (fejedelmi urának példáját követve) Mikes által, saját gondolkozása s érzelmei szerint készített imát, — melynek tehát biographicus, az egyént jellemző értéke van.” (I. m. 1878, 131—33.) Dézsi kimutatta, hogy ez is fordítás (1904, 190).

550.28 *a melyek minket el ámultanak.* — fr. „La fuite des choses qui nous seduisent.” (p. 256)

551. 8 *Adgy olyan okoságot . . . olyan érzékenységeket.* — fr. „Une raison soûmise à la foi, des sens soûmis à la raison.” (p. 257)

551.25 *Adgy csendes halált nékem . . .* — Az imádságos elmélkedő hangulatú fordítás megfelel a nyomtatott szövegnek; annyi az eltérés, hogy az *Adgy olyan lábakot*, . . . bekezdés után kettő, *Adgyad hogy szomorúságim.* után szintén két kis bekezdés hiányzik a fordításból.

551. lap *Az Életnek rendéről.* — Keresztényi rendtartást ajánl minden napra, hétre, hónapra és esztendőre: fr. „Regle de conduite chretienne.” Fölötte lapzélésségű vonaljelzés a kiadásban (p. 258—67). A fr. szövegben nincs számozás; a rövidebb-hosszabb bekezdések száma 18, tartalmilag a következők: „Du réveil. Du lever. Des habits. De la priere. De la meditation. De la lecture. De la sainte Messe. Du travail. Des repas. De la recreation. Des visites. Du silence. De la retraite. Du Sacrement de Penitence. De la Communion. Des Tentations. De l'examen du soir. Du coucher.” Itt vége is van a kiadásban ennek a résznek s nem következik folytatólag mint a kéziratban: *Minden héten. Minden holnapban Minden esztendőben* c. rész. A kéziratban tulajdonképpen ezek a témák vannak fölpróvizva. Lehet, hogy Mikes dolgozta át, de nincs kizárva, hogy az általa használt kiadásban így volt.

552.34 *Olvass. valamely lelki dolgokrol valo könyvet ha csak fél óráig is. nem egyébért. hanem atanulásnak kedviért. és . . .* — A jó könyvek olvasásáról vö. a 62. lev. jegyz., ld. ott a *Kalauz* tanácsait az olvasás módjáról.

554.20 *eszent chrysostomus tanáttsa.* — Szent Chrisostomusra már többször hivatkozott. Pl. 485. l.

555. 7 *Salve Regina* — *Ave Maris Stella* — A kiadásban nincs meg. — A két költeményről Schvarczenberg József, Mikes Kelemen mint költő c. cikkében (Egyetértés 1891, 128. sz.) azt állította, hogy azok Mikes saját versei. Kardos Albert szentesi tanár (Mikes Kelemen versköltősege. FővLapok 1891. máj. 14. 132. sz.) helyreigazítja Schvarczenberget; utal rá, hogy a két ének olvasható magyar fordításban az újabb s régiebb énekeskönyvekben; az *Ave maris Stellát* kiadta magyarul (RMKT I, 188—89) Szilády Áron is. Spinoza, dr. (Mátrai Ernő) Schvarczenbergre utaló, Mikes Kelemen mint költő c. cikkében (BpHirlap 1891, 141. sz.) azt írja, hogy az újralfelfedezett költemények teljes szövege már „néhai Kinizsi Pálné, szül. Magyar Benigna asszonynak a Fesztetics-kódexben megőrzött imakönyvében olvasható”. Más forrásokat (Kisdi Benedek: Canthus catholici, 1651 és Bozóki Mihály Énekeskönyv (Vác 1797) is említ. Hozzá szólt még a vitához Kovács Gyárfás: *Zágoni Mikes Kelemen és a „Salve Regina”* címmel (Közművelődés, Gyulafehérvár 1891, 23. sz. 179—180). Leszögezi, hogy a *Salve Regina* fordítás, de nem Mikesé; a katolikus templomban déleleti istentisztelet alatt szent-háromság vasárnapjától adventig régi idők óta éneklik ezt az antifonát a

vecsernyék záróhymnusaként. A cikkíró két forrást idéz: Kanizius Péternek Keresztieni tudományak revuid summaia, mely „Vasarheli Gergel által meghmagyaroztatott . . .” (Bécs 1617). — Martonfy György erdélyi püspök által approbált s Csík-Somlyón megjelent Cancionaleban (1719) is „egy két fel sem tűnő hangtani kifejezést kivéve, szóról-szóra előfordul”.

Mindkét versről, ill. énekről részletes ismertetés található az RMKT XVII. sz. 2. kötetében, Nyéki Vörös Mátyás neve alatt: 65. Hymnus. Tengernek fényes Chillagja (101) és 66. Salve Regina. Meny-országának Királynéja (102). Ld. a dallamokról, a nyomtatott kiadásokról, szövegvariánsokról, a latin eredetiről az RMKT XVII. sz. 2. k. jegyzeteit, 458—461. l.

A *Salve Regina*, az egyik legrégebbi Mária-himnusz, Mikes által leírt szövege szinte szóról-szóra megegyezik az RMKT XVII. sz. 2. kötetben közölt főszöveggel; s teljesen a II. változat (Pázmány Péter: Imadsagos könyv. Pozsony 1631, 546—7. Kiad. Pázmány ö. m. II, 249) szövegével, amelyben a 11. sorban szintén *menyégben* fordul elő. Ezt a változatot tartalmazza többek között a *Cantus catholici* (1651), a Kájoni Cantionalé (1676) stb. Ezzel a verssel kezdődik a Mária-antifonák sorozata; a *Salve Regina* éneklésének ideje pünkösöd utáni első (szentháromság) vasárnapjától adventig tart).

A vers alapjául szolgáló latin antifona szövege az egyes versszakokhoz (vö. RMKT XVII, 2, 461).

1. Salve Regina, mater misericordiae; vita, dulcedo, et spes nostra salve.
 2. Ad te clamamus exules filij Evae.
 3. Ad te suspiramus gementes et flentes in hac lacrymarum valle.
 4. Eja ergo advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte.
 5. Et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.
- O clemens, o pia, o dulcis virgo Maria.

Az *Ave maris Stella* himnusz Mikes kéziratában nem egyezik meg Nyéki Vörös bővebb fordításával, mely soronként nyolc szótagú, Mikes szövegében pedig hat. A versszakok száma mindkettőben hét-hét. A *Cantus catholici* (1651) közli a himnusz szövegét Nyéki Vörös fordításában s a latin szöveget; közvetlenül ezután adja az *Ave maris stella* egy másik, formailag is hű fordítását, melynek (hat szótagú) versformája megegyezik a latinéval, s a megadott dallamra énekelhető, akárcsak Mikesé. Íme a latin eredeti első három szakasza:

1. Ave maris stella, Dei mater alma,
Atque semper virgo, Foelix caeli porta.
2. Sumens illud Ave, Gabrielis ore,
Funda nos in pace, Mutans Evae nomen.
3. Solve vincla reis, Profer lumen caecis,
Mala nostra pelle, Bona cuncta posce.

Ld. tovább RMKT XVII, 2, 459. l.

Monteverdi feldolgozásában: *Ave Maris Stella* (a *Vespro della beata Virgine*-ből).

556. lap *A szó hordásról*. — Ennek a résznek megfelelője nincs meg a francia szövegben. Ld. a *Kalauz* Negyedik szakaszának 11. Részét *A veszekedést*

szerzőkről — mely részlet szintén a *szó hordásról* értekezik. Vö. továbbá a *Kalauz 1724/44-i* variánsát, 11. Rész: *Az szó hordásrol.* (Kiadatlan.)

557. 1 A szóhordás olyan mint *egy hó gomolya, a mely mentől aláb hengerekedik. annál. inkább vastagodik.* — Mikes szemléletesen érzékelteti a szóhordó természetét.

558. 1 *A többi között egy ember jöt hozám . . .* — Mikes személyes tapasztalatból ír?! Egy időben róla is sok rosszat beszéltek (116, 117, 120. lev. jegyz.), a 6 *Leveleiben* fakadt ki ellenük.

558.26 *Ugy történt egy szer. hogy egy hizelkedő szó hordó egy emberséges emberhez ment, . . .* — Mikes ezt a *Kalauz* variáns-szövegében is előadja rövidítve.

560.12 . . . *már annak az embernek. meg üsmerném elméjét, és természetit. és soha sem lehetnék jó ítéllettel felölle.* — Ez is személyes élmény lehet; Mikes jó emberismerő volt, *Leveleskönyve* tanúsítja.

560.29 Mikes személyes bejegyzései 1747, 1748, 1751 és 1758-ból. Olyan személyekről van szó, akik áttértek vagy visszatértek a katolikus vallásra. *lutzkot . . . rosa . . . keszeget . . . mártont.* nem ismerjük, nevükről személyüket nem tudtuk azonosítani.

561. 8 *A doctrina . . . A moralis . . . A disciplina . . . stb.* Mikes alkalmi jegyzetei egyes fogalmakról.

561. lap *S. Gregorij Pa oratio S. Bernardi* — Ez a latin részlet nincs meg a kiadásban.

562.24 A francia költemény eredetijét Miklós Ferenc fedezte föl és közölte (J. Vallée Desbarreaux egy költeménye Mikes kéziratában. EPhK 1902, 843—45) cikkében.

„A sok hiba eleinte azt a hitet keltette bennem, hogy talán Mikesnek egy francia nyelvű eredeti kísérlete, de formája s nyelve sok hasonlatosságot mutatván a Malherbe-féle költészethez, a versben egy a XVI. század végéről, vagy a XVII. század elejéről való francia költő művét ismertem fel. Csakhogy egészen speciális valami, mert ilyenfajta rímelésű sonette a franciában nem igen fordul elő. Csak Maynard, Saint Évremond, Théophile Viau s még néhány költőnek van egy pár sonnet-je ilyen rímekkel: abab abab eed eed vagy ede. Ez a körülmény tehát megerősítette feltevésemet és hosszas utánjárás után végre sikerült megállapítanom, hogy Mikes verse Jacques Vallée Desbarreaux, a könnyűvérű francia költő *Sur la Pénitence* című költeménye.”

A francia költő (1602—1673) eredeti szövege így hangzik:

Grand Dieu, tes jugemens sont remplis d'équité;
Toujours tu prends plaisir à nous être propice,
Mais j'ai fait tant de mal que jamais ta bonté
Ne me pardonnera sans blesser ta justice.
Qui, grand Dieu, la grandeur de mon impiété
Ne laisse à ton pouvoir que le choix du supplice;
Ton intérêt s'oppose à ma félicité
Et ta clemence même attend que je périsse.
Contente ton désir, puisqu'il t'est glorieux,
Offense-toi des pleurs qui coulent de mes yeux;
Tonne, frappe, il est temps, rends-moi guerre pour guerre.

J'adore en périssant la raison qui t'aigrit,
Mais dessus quel endroit tombera ton tonnerre
Qu'il ne soit tout couvert du sang de Jésus-Christ.

Miklós ezt írja a libertinus költő Mikesnél talált verséről:

„A hitetlen, szkeptikus költőnek ez az egyetlen verse, mely hírnevét fenn-tartotta, noha szó sincs róla, hogy igazi költői ihlet s vallásos érzés hozta volna létre; Malherbe-féle szóvirág az egész, egyéb semmi. Hogy Mikes honnan írta le, azt persze nem lehet eldönteni, valamint azt se, hogy a módosulások hogyan kerültek bele, de mindenesetre nevezetes jelenség, hogy a francia irodalom egyik legkicsapongóbb képviselőjének termékét nálunk épen a mély vallásos érzésű Mikes őrizte meg egyik művében, melynek minden sora tele van hittel és keresztényi szeretettel.” (I. h. 845.) Hogy Mikes honnan vette Desbarreaux szonettjét még mindig kiderítetlen. (A verset idézte már Le Batteaux, mint a szonett műfaj mintáját; s azóta a francia kézikönyvekben is olvasható, pl. Staaff, *La Littérature française*. Paris 1875, I, 2. 891.)

563.10 *nem külső dolog. kevéssel meg elégedni.* — Ez a sztoikus gondolat Mikesnél a *Leveleskönyvben* is föllelhető, pl. 68. lev. jegyz.

Mikes nem ad külön tartalomjegyzéket; a szövegben levő fejezetcímei megegyeznek a kiadásával. Mindkét (1714, 1720) kiadásban az alábbi tartalom-jegyzék a könyv végén található:

- I. Jour De la Foi.
- II. De la fin de l'homme.
- III. De la Mort.
- IV. Du Jugement.
- V. De l'Enfer.
- VI. Du Paradis.
- VII. De la présence de Dieu dans toutes nos actions.
- VIII. Du soin que l'homme doit avoir de son salut.
- IX. De l'horreur du peché.
- X. De la Penitence.
- XI. De ne point differer sa conversion.
- XII. De l'Aumône.
- XIII. Des souffrances.
- XIV. Du mépris du monde.
- XV. Des respects humains.
- XVI. De la défiance de soi-même.
- XVII. De l'usage des Sacremens.
- XVIII. Du Sacrifice de la Messe.
- XIX. De l'usage des graces.
- XX. De l'usage du temps.
- XXI. De l'exemple.
- XXII. De la conformité à la volonté de Dieu.
- XXIII. De la confiance en Dieu.
- XXIV. De l'amour de Dieu.
- XXV. De l'amour de notre Seigneur Jesus-Christ.
- XXVI. De l'imitation de notre Seigneur Jesus-Christ.

- XXVII. De l'amour du prochain.
 XXVIII. De l'amour des ennemis.
 XXIX. De la ferveur dans le service de Dieu.
 XXX. De la devotion à la sainte Vierge et aux Saints.
 Portrait abrégé des vertus de la sainte Vierge.
 XXXI. De la devotion aux saints Anges.

De la pureté des moeurs que demande le Christianisme. (Itt végződik az 1714-i kiadás szövege.) Az 1720-as kiadásban folytatólag: Priere.

Regle de la conduite chrétienne.

Reflexions chrétiennes. (Témája: „Du Travail et de la Pauvreté.” Nincs meg a fordításban.)

A Kristus Jézus Életének Historiaja. 1748.

567. lap *Elöl járó beszéd — I Hogy micsoda végre irták ezt a históriát.* — fr. „Dessein qu'on a eu dans cette histoire.” Abafi Lajos a kézirat ismertetésében, mint más fordításnál is, több szerzőre gondol (i. m. 1878, 123). Félrevezetik őt Mikesnek a fentihez hasonló fogalmazásai, pl. *Az olyanokért irták tehát le, . . . Mikes ebben az esetben is a francia általános alanyt fejezi ki az állítvány többes számú 3. személyével.* Vö. Király, i. m. 1912, 25.

567.22 *hostyát — ostyát* (fr. *hostie*); a *Leveleskönyvben ostlyát* (203. lev.)

568.12 *mondgya szent agoston.* — *aug. de ver. rel. 63. 16.* — A fr. margószövegben és a kéziratban: *de rer. rel.* Alább helyesen *de ver. rel.* — Szent Ágoston (354—430) dogmatikus, polémikus művét: *De vera religione* (388—91 évekből) egyik legértetesebb munkájának tartják. Alább a szerző többször idézi.

568.16 *követik . . . adgyák.* — Infinitivusos szerkezet fordítása: „C'est donc suivre l'esprit de l'Eglise, que de donner aux fidelles l'histoire de la vie et de la mort de leur Redempteur.”

568.29 *akarták . . . rendben tenni a kristus életének históriáját.* — fr. „qu'on s'est resolu de donner cette histoire au public.” Mikes itt a folytatólag fr. szövegből jó fél oldalnyit elhagyott. Ez a rész arról szól, hogy az egyszerű nép, főleg a falusiak ilyen fajta olvasmányai nagyon primitívek (*plein de contes, d'erreurs et de blasphemes*), akik azokat olvassák a „hazugság mérgével” (*le poison du mensonge*) táplálkoznak. A következő bekezdés kezdő mondata: *Az olyanokért irták tehát le, . . . „C'est donc pour eux . . .”* ehhez is kapcsolódik.

569. 1 *azokat pediglen, olyan stylusal, és expresioival akarták. le írni, a melyek leg alkalmasabbak legyének. hogy a közönséges elméjük is meg érthessék, a melyeket talám meg nem érthetnék a szent írás phrasesse szerént, hogy pediglen. semmi nehézségekre ne légyen még két dologra vigyáztanak.* — A világos, egyszerű stílus funkciója: a bibliai „figurizmus” közérthető tolmácsolása a „közönséges elméjük”, az átlagolvasók számára. A szerző tudatosan jár el: *holmi jedzéseket*, (quelques remarques) elegyít a szövegbe, de oly módon, hogy ne zavarják a história folyását. Az erre vonatkozó francia szöveget közöljük. A nyomtatásban a csaknem hetven oldalas előszó nincs lapszámozva.

„C'est donc pour eux qu'on a dressé cette histoire de la vie de nostre Seigneur Iesus-Christ. Tout ce qu'on y en rapporte est vray, parce qu'on en rapporte rien qui ne soit dans l'Evangile. Ce n'est pas neanmoins une traduction de l'Evangile qu'on a pretendu faire; mais seulement un recit fidelle des actions que les Evangelistes ont écrites, & on a voulu exprés se conserver la liberté de choisir le style & l'expression qui seroient les plus propres, pour faire entendre aux simples ce qu'ils auroient peut-estre de la peine à entendre dans la phrase de l'Ecriture. Afin qu'il n'y eust rien qui leur fist de la peine, on a encore observé ces deux choses. . .

Quoy qu'on eust dessein de ne rien dire que ce qui est dans l'Evangile, & que pour n'estre pas obligé d'y rien ajoûter, on ne voulût rapporter que ce qui n'auroit pas besoin d'explication; neanmoins on s'est trouvé quelquefois dans la nécessité de s'écarter de cette regle. Il s'est rencontré des choses qu'on ne pouvoit omettre quoy qu'elles fussent difficiles, & l'obligation de les dire a emporté avec elle celle de les expliquer. Jesus-Christ a enseigné beaucoup de veritez morales sous les voiles des metaphores ou des paraboles. Il est trop important à tous les Chrestiens de sçavoir ces veritez pour ne les leur pas proposer; mais elles deviennent inutiles & quelquefois même dangereuses, si on ne les accompagne de quelques reflexions qui aident les lecteurs à en découvrir le sens, & à s'en faire l'application. C'est dans ces endroits qu'on a meslé quelques remarques, qui sans rompre le fil de l'histoire, servent à éclaircir ce qui estoit obscur, à adoucir ce qui paroissoit rude, & à preparer ainsi le pain de la verité, afin qu'il puisse devenir la nourriture des petits aussi bien que des grands. Ces explications & ces remarques sont rares, courtes, & telles qu'il ne sera peut-estre pas mal-aisé de les distinguer d'avec ce qui est rapporté de l'Evangile. On croit qu'on jugera qu'elles estoient necessaires, au moins pour la plupart; & on se persuade même qu'on se plaindra plutost de ce qu'il y en a trop peu, qu'on ne dira qu'il y en a trop.”

570.32 *igen jó tehát, az ő eseteknek, és sebeknek historiáját elejekben adni, .*
— fr. „Il est donc bon de leur faire l'histoire de leur chute et de leurs playes, . . .”

571.13 *minden testi teremptet állatinak.* — fr. „à toutes les creatures corporelles qu'il avoit faites,” Vö. 468, 579. l. jegyz.

573.18 *mint egy meg bántatot ur,* — fr. „comme un Maistre offensé”

573.20 *fel támadásokat,* — fr. „leur rebellion.”

574. 4 *hanem csak egy könnyet adot néki,* — egy könnyút, könnyú parancsolatot; fr. „mais qui lui en a donné un tres-aisé,”

574.28 *Ádám vétke, Ádám almája, az első emberek bűnbeesése; majd az emberi rossz természet megigazulása a kegyelem által.* A korabeli teológiai viták góca, a janzenista világnézet központi kérdése. A szerző fejtegetésében az az érdekes, hogy e helyeken csak a janzenisták által kedvelt és feltűnően gyakran idézett Ágostonra és Pál apostolra hivatkozik. Ld. erről a témáról a *KerGondolatok és KerTüköre* jegyz. is; *Epistolák* . . . 946—48, 963. lap jegyz., valamint a *Leveleskönyvben* az 54. lev. jegyz.

576.12 *egy szers mind.* — fr. megfelelője itt „en même temps” — két sorral lejjebb *egy szers mind* — „tout à la fois” Vö. még 612. l. jegyz.

577.32 *érzékenységi dolgokat* — fr. „les choses sensibles”

578.17 *el volt rejtve. az emberségnek fedele alatt*, — fordítja Mikes, fr. „qui étoit cachée sous le voile de l'humanité.”

578.28 *st aug. de cat. rud. c. 6.* — Ágostonnak ez a munkája az első hitelemzés: De catechizandis rudibus (397—400 évekből), alább többször is utal rá a szerző.

579.24 *teremtet állati* — teremtetett lényei, teremtményei; másutt *teremtet, teremtet* alakban is; fr. „ses creatures,” Vö. fentebb 571. l. jegyz.

580. 3 *kalauzunk*, — fr. „nostre guide”

580.30 *olyan valóságos tükör*, — fr. „un miroir fidelle”

583. 4 *aug. de ver. rel. c. 16.* — Előbb (568. l.) már hivatkozott erre a műre.

583. 7 *Nem szükséges hogy elő hozam, amit már meg mondtunk*, — fr. „Car sans repeter icy ce qui a déjà esté dit cy-devant,” Mikes jól ülteti át az értekező próza fordulatait.

583.23 *ezen akérdésen, hogy mi tehet minket valóságal. boldogoká, a philosophusoknak sok féle vetekedések, és gondolattok, meg mutathatták nekünk. hogy . . .* — fr. „tant d'opinions différentes qui ont partagé les Philosophes sur ce qui nous peut rendre vrayement heureux, suffisoient pour nous faire dessiner de . . .” — A XVIII. századhoz közeledve a szerzők egyre gyakrabban hivatkoznak filozófiai vitákra. A nagy kérdés itt: mi teheti az embert boldoggá.

584.22 *nem erővel akarta követetni ezt ajó erkölcsöt*, — A fr. szövegben itt van még kb. három sor, amit Mikes kihagyott: „il en a pris une autre, dit saint Augustin, qui est d'autant plus efficace et plus éclatante, qu'elle est plus douce et plus aimable;” elhagyta a margón levő utalást: Aug. ep. 42. Ezután folytatta *jobban szerette. meg szelidüteni . . .*

584.29 *nagyob szegyen volna mostanában fel fuwalkodni emberi kevelység-ből, . . .* — A szerző a superbiát ostorozza, s az alázatosságot és szeretetet hangsúlyozza; célja az amour de Dieu fölkeltése az olvasóban. Erről a témáról vö. *Epistolák . . .* 942—44. lap jegyz.

585.36 *aug de ver. rel. c 16.* — Ismét az idézett részre utal.

587. 2 *aug de cat. rud c 22.* — Ld. fentebb (578. l.) is; terjedelmes idézet Ágostontól.

587.12 *ez a szüz egy mester embernek felesége volt, és ezel alába alá tapodta, a nemesi vérnek minden pompáját*, — Az ágostoni társadalmi kiemelés jellemző a XVII. század végi francia szerzőre.

587.31 *siket, . . . süketek* — Vö. alább 594. l. Így, váltakozva használja; az *EpistolákEvMagyban is: a siketről füleire süket*, 415. lap és jegyz. 959. lap. — *KerGondolatok* kéziratában (528. l.) jegyz. Káldinál: „siket”.

588. 7 *aug. l 1. de conf. cr c. 35* — Hivatkozás a Confessio első könyvére.

588.12 *aug. de ver. rel. c 16.* — Ld. előbb (568. l. stb.)

589. 6 *azok a fel háborodások benne, . . . ő maga háborította fel magát.* — fr. „ces émotions estoient volontaires en luy, et que c'estoit luy-même qui se troubloit.”

591.22 *hogy akristust kövesse, . . .* — Az „imitatio Christi” gondolata végigvonul az egész könyvön.

591.26 *az ó embernek képét . . . az új embernek képét* — A *KeresztKirUttya* jegyz. elején is; vö. az *Epistolák . . .* 942. lap jegyz.

591.28 *nem tsak atudásnak kedviért kel olvasni azó életét, . . .* — fr. „Ce n'est donc pas par un motif de curiosité que nous devons lire son histoire,” —

A jámbor olvasmányok szokásos moralizáló értelme: olvasni nemcsak a tudás és szórakozás kedvéért kell, hanem az erkölcsi és lelki haszonért. A gondolat Mikes többi fordításában is megvan. Ez jellemző az Erdélyben dolgozó Hermányi és Bod irodalmi szemléletére is.

591.32 *jános fényes, és égő lámpás volt, és vigadni akartatok egy kevés ideig az ő fényeségének világosságánál.* — Szépen fordított bibliai hasonlat; fr. „Jean estoit une lampe ardente et luisante, et vous avez voulu rejouir pour un peu de temps à la lueur de sa lumière.” Jean 5.35. Mikes ezt az utalást elhagyta a margón. Vö. Káldi szövegét is: „Ő égő és fénlő szövétnék vala. Tí pedig óráiglan akartatok őrvendezni az ő világánál.” Mikes ebben a kéziratában önállóan fordítja le a francia szövegbe bedolgozott bibliai részleteket, bár a speciális bibliai kifejezések lefordításakor figyelemmel kíséri Káldi szövegét is.

592.26 *simeon mondá.* — fr. Luc 2. 34. Mikes az utalást a margón elhagyta.

593.25 . . . *már nem én élek, hanem akristus él én bennem.* — Pál apostolra utal a szerző. Mikes az utalást: Gal. 2. 20. a margón elhagyta. — Vö. *Epistolák-EvMagy*: ő, él, ő beszél, és ő munkálodik mi bennünk (11. lap és jegyz. 942. lap.). Megemlítendő, hogy a janzenista írók ebben a magatartásban írtak.

594. 4 *oktáson,* — oktasson

594.26 *süketségünk.* — süketségünk. Vö. 587. I. jegyz.

596.15 *ött kenyérel, öt ezer embert* — Egymás mellett hosszú és rövid mássalhangzóval írja; az öt váltakozó írásmódjára a többi kéziratban is van példa.

597. 1 *Azal az elmével,* — fr. „avec le même esprit”

598. 1 *Im már minden meg lévén mondva, még egy néhány szót kel mondanunk arrol, hogy mi soda. hasznot kel venni, a . . .* — fr. „Il ne reste plus qu'un mot à dire du fruit qu'on peut tirer de la lecture . . .”

Mikes a következő bekezdés végéről elhagyta ezt a mondatot: „On ne repeta point ce qui a esté dit sur ce sujet dans un des Chapitres precedens.”

598.29 *az érzékenységeket,* — fr. „les sens”

599.28 *Ugyan azt is kel még igen jól fel jegyezni. az olvasásban, hogy* — Elég ügyetlen szözerinti fordítása a francia szövegnek: „Car c'est ce qu'il faut encore bien remarquer dans la lecture . . .”

600.14 *Cypr. de idol. van* — Th. C. Cyprianus (kb. 200—258), De Idolorum vanitate. Előbb a *KerGondolatok*ban másik két művére történt utalás; ld. ott a jegyz. 483, 518. 1.

601.14 *luk. 12. 49.* — fr. „Je suis venu pour jeter le feu dans la terre, et que desiray-je sinon qu'il s'allume.” — Ez a passzus Káldinál: „Tűzet jöttem bochtáni a földre; és mit akarok, hanem hogy fel-gyuladgyon?”

601. lap A mű négy könyvének analitikus táblája a nyomtatott szövegben a Preface után van. Mikes itt csak felsorolta a négy könyvet, a táblát pedig a kézirat végére tette.

603. 2 *nyukhatatlanságal.* — Alább: *maktalansága* — A zöngés és zöngétlen mássalhangzó párok (különösen g~k) fölcserélése, zöngétlenülés, ill. zöngésülés. Mikes minden kéziratában megfigyelhető; legtöbbször kijavítja őket.

603.16 *ezen jövendőlése szerént jákobnak.* — A margón az utalást: Gen. 49, 10 Mikes elhagyta.

604.25 *híhetetlenségéről meg fedd.* — fr. „L'Ange lui reprocha son incrédu-
lité,” (page 2); ettől kezdve a fr. idézetek lapszámát is adjuk.

607.10 A margón Mikes elhagyta az utalást: „Luc. 1.” (p. 6)

607.11 *környül metéltni* — fr. „circoncire” (p. 7) — A *Leveleskönyvben* is:
környül metélést (188. lev.)

608.16 A margószöveg alatt elmaradt az utalás: „Mat. 1.” (p. 9)

611.29 *bé poládá,* — fr. „elle l'enveloppe de langes,” (p. 15) — A *Leveles-
könyvben* is: *bé poládnak*. 148. lev. jegyz. — Az *EpistolákEvoMagyban: polákban
bé takarva*, 54. lap. Ld. még előbb is a 269. lap jegyz.

612. 1 *egy szers mind* — fr. „tout d'un coup” (p. 15) Vö. a 771. l. jegyz. is.

612.34 *a mágusok jérusálemben érkezének. az az filosofhusok,* — fr. „des
Mages, c'est à dire des Philosophes,” (p. 17) Ez is jellemző a korra; a bibliai
mágusokat filozófusoknak nevezi a szerző. *Epistolák . . . ban: Mágusok, . . .
pogány bölcsek valának, kik a tsillagok járásit vizgálták, . . . az Astrologusoknak,
. . . Ezek a Doktorok,* (94—96. l.)

613. 3 *ezen akérdésen . . . hérodes király igen meg háborodék.* — fr. „Cette
demande . . . troubla Herode” (p. 17)

614.10 és 18 A margón elmaradt az utalás: Exod. 13. 3. és alább Nomb.
8, 5. (p. 20) — Nomb. a. m. Numeri — Mózes IV. könyve.

616.28 *innepek* — A többi kéziratban, a *Leveleskönyvben innep* 65. lev.,
az *EpistolákEvoMagyban*; ld. alább is.

616.34 *a Doktorok közöt* — fr. „au milieu des Docteurs,” (p. 25)

617.15 *Szent jánost, a pusztában hagytuk volt. ahol . . .* — fr. „Nous avons
lâissé S. Jean dans le desert, où . . .” (p. 26) A szerző visszanyúlva az életrajzi
historia egyes szálaihoz, változatosabbá igyekszik tenni e stílusfordulatokkal
a régényszerűen földolgozott bibliai tárgyú előadását.

618. 1 *a horgas utak. egyeneseké lesznek. és a darabosok. simáká.* — fr. „les
chemins tortus deviendront droits et les raboteux unis.” (p. 27)

618.20 *nagy hipokriták* — nagy képmutatók, fr. „grands hypocrites”
(p. 28)

618.29 *a féjsze a fa gyükerére tétetet . . .* — fr. „La cognée est déjà à la
racine des arbres, c'est pourquoy tout arbre qui ne produit point de bon
fruit, sera coupé et jetté au feu.” (p. 28) A szövegbe a bibliai példák, képes
kifejezések és hasonlatok is beleépültek; alább is igen szemléletesen: *önéki
kezeben vagyon a szoro lapáttya. és meg tisztíttya a szűrűjét, és öszve gyűjti
buzáját a tsürben, a polyvát pedig meg égeti el olthatatlan tüzel.* — fr. „c'est
lui qui a le van à la main et qui nettoiera parfaitement son aire, il amassera
son bled dans le grenier, et brûlera la paille dans un feu qui ne s'éteindra
jamais.” (p. 29) Mikeánél a szokásos székelyes alak *esze*, a Kálditól átvett
formában *öszve* vö. *Epistolák . . .* 950, 969. l. jegyz.

619.25 *nehezen ésék.* — A. m. nehezére esék; fr. „S. Jean ne peut souffrir”
(p. 30)

620.17 *ugordanék le onnét,* — fr. „lui proposa de se jeter en bas” (p. 31)

621.24 *nem akarván el mulatni az alkalmatoságot . . .* — fr. „ne voulant
pas perdre cette occasion favorable de le faire connaître,” (p. 34)

621.34 *ihon* — fr. „Voilà” (p. 34)

622.23 *a fige fa* — fr. „le figuier” (p. 35) Az *EpistolákEvoMagyban* is:
ige fa, 965. lap jegyz. Káldinál: „füge-fa”. Vö. alább 714. l. jegyz.

622.33 *borok* . . . *bórok*, — Így váltakozva; Káldinál: „borok”. Alább: *igen jó bornak találá.* — *igen jó bornak találá.* Fr. „trouva que c'étoit d'excellent vin;” (p. 37)

624. 6 *mester, tudgyuk hogy Istentől jöttél mesterül,* — fr. „Maître, nous savons que vous estes un Docteur venu de la part de Dieu” (p. 38) Káldinál: „Rabbi, tudgyuk hogy Istentől jöttél mesterül:”

624.17 *doktor lévén,* — Előbb *nicodemus* . . . *sido tanás ur* fr. „un Sénateur Juif” (p. 38) volt. Káldi a farizeus Nikodémust zsidók fejedelmének nevezi; s Jézus így felel neki: „Te mester vagy Izraelben, és nem tudod ezeket?”

626.15 *a samaritána aszonyrol. joan. 4.* — A bibliai motívumot Mikes a *Leveleskönyvben* alkalomszerűen idézi föl (41. lev. jegyz.). Jézus és a samaritai nő a kútnál a barokk festészetben, pl. Annibale Carracci (1560—1609), A. F. Maulbertsch (Bécs), Vincenz Fischer (1729—1810) stb.

626.21 *innom, . . . inya . . . inyok adni, . . . innod . . . ivut iszik,* — A többi kéziratban is gyakori; *inya* vagy *innya* az iszik régies, sokáig élő népies infinitívusza; *ivut* vagy *ivutt* székelyes alak szintén gyakori Mikes kézírataiban, pl. a *Leveleskönyvben* 84. lev. és 38. lev. jegyz. *Epistolák* . . . 947, 953. l. jegyz.

626.25 *sok bálványozo babonaságokal.* — fr. „par plusieurs superstitions payennes” (p. 43)

628. lap *Masodik könyv* — Tartalmára vö. alább a könyv tábláját.

630.19 *a melyről ide feljeb beszélteünk.* — fr. „dont nous venons de parler.” (p. 51) A prózai előadást egyengető stílusfordulat.

630.30 *hángodtatni,* — Vö. a lapalji szövegjegyz. is. — fr. „Le démon . . . agita par de violentes convulsions . . .” (p. 51) Káldinál: „És szaggatván ötöt . . .” — NySz Hánykód-ik (hánkódni-ra háromszéki adatok).

631. 9 *a simon napa.* — fr. „la belle-mere de Simon” (p. 52)

631.32 *fel járá* — bejárá; a *Leveleskönyvben* is: *fel jártá.* (17. lev. és jegyz.)

632. 5 *Egy szer* — fr. „Un jour” (p. 54) Vö. 635. l. is.

632.10 *arokáknak vagyon barlangjok. és a madaraknak fészkek, de . . .* — fr. „Les renards ont des tannieres, et les oiseaux des nids; mais . . .” (p. 54) — A bibliai képes beszéd itt is szervesen beleépül a prózai előadásba. Alább: *valaki az ekére tévén kezét. hatra néz. a . . .*

632.23 *tanítottani, . . .* Alább: *tanyítot* — Más kézírataiban is váltakozva; itt az utóbbi gyakoribb. Vö. alább 772. l. jegyz.

633.13 *kitsid hitűek.* — Káldinál: „kichiny”; Mikes székelyes alakot használ; a *Leveleskönyvben* is: *kicsidet* 58. lev. és jegyz. *kicsid*, 107. lev. *Epistolák* . . . *kitsid*, 133. lap és jegyz. 950. lap; ennek a kötetnek anyagában is többször előfordul. Vö. MTsz és NySz Kicsi: *kicsid*. Káldi az n-es alakot használja. Mikesnél előfordul *kitsiny* alakban is, ld. előbb *KeresztKirUttya* jegyz. 319, 355. l.

633.26 *ezek akoporsokban laktanak,* — inkább a sírokban, kriptákban; vö. fr. „Ces deux hommes faisoient leur demeure dans des tombeaux,” (p. 58) — Alább ismét: *a koporsokban.* fr. „dans les sepulcres,” (p. 58)

635.16 *Azonba pedig* — fr. „Cependant” (p. 61)

635.19 *egy szer atöbbi között* — fr. „un jour” (p. 61)

636.14 *az érzékenységek bizonságok.* — fr. „les sens soient témoins,” (p. 63)

637.27 *egy a synagoga fejlődmi közül*, — Genitivus partitivus, de a francia szövegben: „Jaïre chef de la Synagogue” (p. 66) — *fejdelmi*: a Mikesnél megszokott *e nélküli* alak.

638.27 *ót találának musikásokot, és sírokat, kik nagy kiáltással. jajgatnak vala*, — fr. „ils y trouverent des jöueurs de flutes, et une troupe de personnes qui pleuroient, et qui jettoient de grands cris.” (p. 68) Mikes érzékletesen ülteti át a siratósi jelenetet.

639. 2 *aleány agyához közelítvén*. — *ágyához*

639.30 *jerusálemben vala egy nagy tó, a melyet probatika tojának neveztek*, . . . — A tó vizét fölzavaró angyalról és a betegek gyógyulásáról szóló bibliai passzust Mikes szemléltetően eleveníti föl *Leveleskönyvében* (84, 101, 164. lev.), szépirodalmi motívummá változtatva a János evangélista tollának tulajdonított legendát. Ld. az *EpistolákEvMagyban* is, 211. lap és jegyz. 953. lap.

643. 9 *a melyről ide jelyeb szollánk*, — Előadásszövf fordulat, előbb is élt ilyenekkel.

644.11 *jaj ugzadagoknak, és azoknak. kik bövségben, és gyönyörűségben rannak*, . . . — fr. „il prononça malheur sur les riches, sur ceux qui sont dans l'abondance et dans la joye,” (p. 78) Alább: *az Istent a pénzelt együtt nem lehet szeretni*, — Bibliai-szociális, gazdagellenes szemlélet. Ld. a *KerTükörelatok*, *KerTüköre* ezzel kapcsolatos jegyz. is; vö. az *Epistolák* . . . 945. lap jegyz.

644.21 *azért tételtek agyertya tartora. hogy világossítsanak*, — Az ilyen bibliai képes kifejezésekre ld. előbb is.

646.32 *akik meg nem látván a magok szemekben a gerendát. a masok szemiböl akarják ki venni a szalma szálat*. — fr. „ces hypocrites, qui ne voyant pas la poutre qui leur creve les yeux, veulent oster une paille de leur frere.” (p. 83) A bibliai közmondással a képmutatókat jellemzi. Előfordul a *KerTükörelében* is (845. l.), ld. ott a jegyz., továbbá az *EpistolákEvMagyban* 617. lap és jegyz. 964. lap.

647. 6 *óhjuk magunkot* — Káldinál: „Ójátok magatokat” — fr. „Il enseigne à se deffier . . .” (p. 83) A *h* téves analógiával került a szóba (vö. ó!~oh!)

647.18 *aki aköre építvén házát, . . . aki a fővényre építvén . . .* — fr. „un homme sage qui bastit sur la pierre ferme une maison que nulle tempête ne peut abbatre; et que celuy au contraire . . . un fou qui bastit sur le sable une maison que les vents et les pluies ne manqueront pas de renverser.” (p. 84) Ellentétes tartalmú bibliai hasonlat.

648.33 *üsmérék*, — Másutt pl. *üsmervén, üsmernek, üsmeretes*. Az ismer ige ilyen alakját a MTsz csak székely nyelvjárásokból idézi. Mikes gyakran használja kézírataiban, vö. a *Leveleskönyben* 12. lev. és jegyz. *Epistolák* . . . 259. lap és jegyz. 955. lap. — Káldinál: „ismér” alakban fordul elő.

649.21 *aküt a tömlöczben hagytuk vala*, — fr. „que nous avons laissé dans sa prison.” (p. 88) Újra egy előbbi szereplőhöz, Jánoshoz tér vissza a szerző e fordulattal; ilyenre volt példa előbb is. — A vonatkozó névmási tárgy mellett használt tárgyas ragozású igealakra vö. *Leveleskönyv* 3. lev. és jegyz.; az *Epistolák* . . . ban s ebben a kötetben is gyakori.

650.17 *ismég* — Káldi szóalakja; Mikesnél *ismét* vagy *esmét*.

651. 3 *musikáltunk néktek, és nem tánczoltatok, szomorú énekeket énekeltünk, és nem sirtatok, . . .* — fr. „Nous avons joué de la flute, et vous n'avez point dansé: Nous avons chanté des airs lugubres, et vous n'avez point pleuré?” (p. 91) Káldinál: „Énekeltünk néktek, és nem tánczoltatok; siránkoztunk, és nő sirtatok,” (Máté 11, 17) — „Sípoltunk néktek, és nem tánczoltatok; siránkoztunk, és nem sirtatok.” (Luk. 7, 17)

651.17 (*ezek pogány városok valának:*) — fr. (qui estoient deux villes payennes) 92 p. Alább is vannak zárójeles magyarázatok; ezek a fr. szövegben is megvannak.

651.19 *szőr sákban,* — fr. „avec le cilice” (p. 92)

652. 3 A margón elmaradt a szöveg alatt: „Luc. 7.” (p. 93)

652.22 *épediglen* — ez pediglen v. ő(elle) pediglen

654. 8 a *ninivé béliekhez* — fr. „aux habitans de Ninive” (p. 98)

654.22 *valamint jonás három napig volt a halnak hasában . . .* — Mikes a *Leveleskönyvben* is utal e meszeszerű epizódra, 20. lev. jegyz.

654.25 *hogya a koporsóban tételnék,* — fr. „qu'il seroit enseveli dans le tombeau,” (p. 98)

654.33 a *sába királyné,* — fr. „la Reine de Saba,” (p. 99) Vö. Káldi névlajstromát; e helyen Káldinál „A'Déli királyné” áll. Salamon és Sába királynő a barokk festészetben, pl. J. Tintoretto, P. P. Rubens, P. Veronese, Sebastiano Conca (1680—1764), Paul Troger (1698—1762), J. G. Platzer (1702—1760) stb.

655.29 *Az Evangyéliumi példa beszédek., ki gondolt historiák, vagy atermészet szerént való dolgokból vett hasonlatosságok, a melyeknek. amidőn nehéz a magyarázattya. az elmét figyelmeteségben tarttja,* — fr. „Les paraboles dans l'Evangile sont des histoires feintes, ou des comparaisons tirées des choses naturelles, dont l'application lors qu'elle est difficile à trouver, exerce l'attention de l'esprit; et luy découvre, . . .” (p. 101) A szerző és fordító ezzel azt is megmagyarázza, hogy miért használja föl ezeket a példabeszédeket az ilyen historiában. Itt éppen egy egész gyűjtemény van belőlük. A fordítás rendkívül élethűen adja vissza ezt a szemléletes stílust.

657.35 *Az Évangélium fel nem teszi atöbb példa beszédeknek magyarázattját, azért . . .* — fr. „L'Evangile ne nous rapporte point l'explication des autres paraboles,” (p. 105) A szerző megokolja, hogy miért van szükség az evangéliumi figurizmus magyarázatjára; ez részben önigazolás is. Az el-tévelyedéstől félti a bibliaolvasót; az egyház viszont bibliamagyarázók el-tévelyedésétől tartott.

659. 7 A három utalás alatt a negyedik: Isai. 61. l. (p. 107) elmaradt.

659.25 *egy proféta sem kellemetes amaga hazájában,* — fr. „mais qu'il les assuroit qu'un prophete bien reçu et honoré pas tout ailleurs, n'estoit ny receu ny honoré dans son pais.” (p. 108) Előfordul az *EpistolákEvMagyban* is: 318. lap és jegyz. 957. lap.

660. 6 *hihetetlenségiért,* — fr. „l'incredulité” (p. 109). Ld. a *Leveleskönyvben* is: *hihetelenség.* 96. lev. és jegyz.

661.24 *ha keresztit hordozák,* — A keresztviseles motívuma már eddig többször előfordult; a *KeresztKirUttya* alapeszméje a kereszthordozással kapcsolatos. Szólamszerűen ismétlődik az *Epistolák . . . és a Leveleskönyv* kéziratában is, vö. ezek jegyzeteit.

662.14 *a herodiás leánya az egész udvar előtt tánczola, . . . kéré . . . a keresztelő jános fejét,* — fr. „La fille d’Herodiade y dansa, et . . . pria de luy faire donner à l’instant dans un bassin la tête de Jean Baptiste.” (p. 114) Nemcsak az irodalomnak, de a reneszánsz és barokk festészetnek is kedvelt témája volt. Pl. Sano di Pietro (1406—1481) és Id. Lucas Cranach (1472—1553) stb. Herodiasról: Lorenzo Garbieri (1580—1654) Vicenza, Francesco del Cairo (1607—1665) Turin.

662.22 *akirály ezen meg szomorodék,* — fr. „Herode fut fâché de cette demande” (p. 114), inkább sajnálkozék v. bosszankodék.

663. lap *Harmadik könyv.* — Terjedelme nagyobb, mint az első két könyv együttvéve.

663.22 *két száz pénz arra kenyereket . . . Alább: két száz pénz arra kenyeret — ár, ára;* fr. „pour deux cens denier, c’est à dire pour de quatre vint francs de pain” (p. 116), Mikes 80 franc helyett 40 forintra számolja át a 200 dinárt.

664. *5 le ülteték . . . a pásintra.* — fr. „sur l’herbe” — Káldinál a sokaság „a’szénán” telepszik le (Máté 14 és János 6), másutt „a’páziton” (Mark 6). A *pásint* (pásint) háromszéki nyelvjárási alak (MTsz II, 100).

665. *3 a lábai sippadozni kezdenék avizben,* — fr. „commencant déja à s’enfoncer,” (p. 119) Káldinál: „és midőn el kezdett vólna merülni,” (Máté 14). Péter a vizen jár; a jelenetet Mikes a *Leveleskönyvben* is fölelevenítette, ld. ott *sippadoztak* 1. lev. jegyz.

666. *5 egy szer,* — fr. „une seule fois,” (p. 121)

667.22 *mondgya szent ágoston.* — Ld. róla fentebb. Pl. 578. l.

667.33 *ezek ahüségtelenek.,* — fr. „ces deserteurs;” (p. 124) — Alább: *hüségtelenségű.* — „l’infidélité” (p. 125) Judás árulását vetíti előre; később az áruló jellemvonásait is érzékelteti.

668.25 *arégi hagyásokat,* — fr. „la tradition des anciens,” (p. 126) az *emberi hagyományokért.* — fr. „une tradition des hommes” (p. 126)

669.10 *azokat a vakokat, akik más vakokat vezetnek. akikkel ők is averemben esnek,* — fr. „Ces aveugles qui conduisoient d’autres aveugles, avec lesquels ils tomboient dans la fosse” (p. 127) A közmondásra vonatkozólag vö. *Epistolák* . . . 616. lap és jegyz. 964. lap. — Előfordul más változatban a *Leveleskönyvben* (62. lev. és jegyz.)

671. *8 az árben,* — fr. ”dans l’air” (p. 131) a levegőben; a szóra vonatkozólag vö. az 1. lev. jegyz.

673.17 *ha ki ki viseli amaga keresztét minden nap.* — A keresztthordozásról vö. előbb is többször. 661. l. stb.

673.28 *nyolcz napok mulva,* — fr. „au bout de huit jours;” (p. 136) Káldinál „nyolczad nappal” (Luk. 9,28); „hat nap-után” (Máté 7,1 és Márk 9,1). Mikes a számnevek után általában többes számot használ. Kézirataiban sok példa található erre a régies-latinos használatra.

673.31 *matth. 17.* — Mikes helyesbítette a téves fr. Matth. 14. (p. 136) margóutalást.

674.10 *egy fényes felhő . . . a fényes köd,* — fr. „une nuée lumineuse . . . La nuée” (p. 137)

675.14 *a sidok hitelensége.,* — fr. „l’infidélité des Juifs” (p. 139) — Alább *hitlenségemet,* — fr. „mon incredulité” (p. 140)

675.20 az ördög le. tsapá aföldre. és háni vetni kezdé. — Ld. föntebb is. Mind a fr. szövegben, mind Mikes fordításában az „ördöngösök” mozzanatos, szaggatott stílusú ábrázolása rendkívül érzékletes.

675.28 az én hejános hitemet, — hiányos a. m. tökéletlen

676. 7 egy mustár magni hitek — fr. „un grain d'une foy” (p. 141) a. m. mustármagnyi hitük

676.35 négy drámní ezüst pénzt — négy drámní; vö. a *Leveleskönyvben* fontni a. m. fontnyi (8. lev.)

676.36 úgy mintz harmintz polturát. — Ezt Mikes tette hozzá az „une piece d'argent de quatre dragmes (p. 143) értékének megvilágosítására.

678.14 hogy különösön meg fedgyük . . . hogy ha pedig akülönösön valo feddés nem használ, — fr. „qu'on reprenne en particulier . . . Que si la correction secrette ne luy sert de rien,” (p. 146)

679. 2 egy királyrol valo példa beszédet monda nékie. — fr. „il luy proposa la parabole d'un Roy,” (p. 147) Ezeket a bibliai példabeszédeket a szerző ügyesen szövi bele az életrajzi históriába.

679.28 a . . . septembéri holdnak. 15 napján üllötték, 8 napig. — fr. „le 15. de la lune de Septembre, et dureit 8. jours,” (p. 148) Az üll-alakra (695. l. is) vö. ill hangalakot, *Leveleskönyv* 79. lev.; *Epistolák* . . . 946. l. jegyz.

680.10 tíz belpoklosokot. — fr. „dix lepreux” (p. 149) Káldinál: „tíz poklos férfiak” (Luk. 17,12). A számnevek utáni többes szám használatára vö. előbb is.

682.29 házasság törésben találtatot aszonyt vivének hozája, — fr. „une femme qui avoit esté surprise en adultere;” (p. 155) A régebbi festészetnek is kedvelt témája volt a bibliai házasságtörő asszony: V. Tiziano, Girolamo da Carpi (1501—1556), J. Tintoretto, Id. Pieter Bruegel (kb. 1530—1569), Rubens, N. Poussin, Rembrandt, Luca Giordano (1632—1705), Francesco Solimena (1657—1747), Sebastiano Ricci, G. B. Tiepolo, Maulbertsch, G. D. Tiepolo (1727—1804), stb.

685.23 a földre pökék, — fr. „il cracha à terre,” (p. 160) Káldinál: „a'földre pöke,” Az íkes igealak székely nyelvjárási sajátság (MTsz II, 1210, 2. Kóp, pök alatt).

687. 3 még is te akarsz bennünket tanyítani, — Káldinál: „és te tanítasz-e minket?”

687.16 szent ágoston szerént., — Ld. róla a kézirat elejétől. 568. l.

687.22 ezeknek a kevélyeknek maga hittségeket., — fr. „la vanité de ces superbes,” (p. 164)

689.24 erre, egy sidorol valo példa beszédel felele néki, — fr. „Et Jesus luy répondit par la parabole d'un Juif” (p. 168) — A példák stílusélénkítő szerepéről ld. előbb is a jegyz.

690. 5 lázár nevü bátyya, a kiröl lészen ezután emlékezet. — fr. „. . . duquel il sera parlé dans la suite de cette histoire.” (p. 169) — A korábban már említett visszautaló fordulatok mellett itt a cselekmény-részlet előre jelzéséről van szó.

691.11 mivel. ati szivetek. mondá nékik rakva ragadományal. hamiság. és . . . — fr. „Car le dedans de vos coeurs, leur dit-il, est tout plein de rapine, . . .” (p. 171) „ragadmány” a. m. rablás, harácsolás. Jó a farizeusok,

kétszínűek és álszentek jellemzése; az erkölcsi bírálóat a bibliai szociális nézőponttal párosul.

691.20 *hasonlok vagytok az olyanokhoz, akik félnek egy kis legyekét el nyelni, azonban pedig egy tevének nyelnek el;* — fr. „... semblables à des gens qui ont peur d'avaller un moucheron et avalent un chameau;” (p. 171)

693.12 *és kié léssen a mit gyűjtöttél.* — fr. „et pour qui sera-ce que tu as amassé?” (p. 175) — Káldinál: „a'miket szerzettél pedig, kié léssz nek?” (Luc. 12,20) — A *Leveleskönyvben* Mikes földézi e szólamot: *és a mit gyűjtöttél kié léssen?* (145. lev. és jegyz.) — A *KerGondolatokban* is 485. l. jegyz. — Hermányinál is előfordul (196. sz.).

694. 3 *egy olyan. tselédes gazda.* — fr. „un pere de famille” (p. 177) Káldinál: „a'chelédes ember”. Mikes kifejezésére vö. *Epistolák* . . . 943. lap jegyz. és a *Leveleskönyvben* 67. lev. jegyz.

694. 8 *luk. 17.10* — Mikes a fr. utalást: Luc 17.7. helyesbítette. — A következő XXIX. fejezet kezdeténél a téves fr. utalást: „Luc 60.” — Luk. 13.-ra javította.

695.16 *a synagógának . . . fejedelme.* — Káldinál is „fejedelme” (Luk. 13) fr. „Le chef de la synagogue” (p. 179) Vö. itt alább is.

695.31 *ezt az innepet télben üllötték.* — fr. „qui se celebrait en hyver,” (p. 180) Káldinál: „. . . innepe Jerusalemben: és tél vala.” — Vö. előbb 679. l. jegyz. Az *EpistolákEvMagyban Innepét ilyük*, hangalakban is, 946. lap jegyz.

695.34 *meddig tartod függőben a mi elménket.* — fr. „Jusques à quand nous tiendrez vous l'esprit en suspens?” (p. 180) Káldinál: „Meddig tartod lelkünköt függőben?” (János 10,24) — A kifejezés a *Leveleskönyvben* más összefüggésben is előfordul *csak függőben tartom elmémet* (20. lev. jegyz.) NySz Függ: függő [Szólások].

696.33 *igyekezetek azon hogy bé mehessetek a szoros kapun.* — A szoros kapu (fr. „la porte étroite,” 182 p.) és a választottak kevés száma; a *Kereszt-KirUttya* kézirat szövegében is szó van a „keskeny útról” és a „szoros kapuról”. Erről sokat írtak a XVII. század második felében; van például egy munka erről a témáról e Mikes által lefordított könyv (1678 kiad.) végén a könyv-árusi jegyzékben is: *La Voye étroite du Royaume de Dieu, par divers degrez de sa Grace; selon le sentiment de l'Ecriture et des Saints Peres.* In 12. — Vö. az *Epistolák* . . . 965, 966. lap jegyz. is.

697.31 *fejedelméhez* — Káldinál is „fejedelme” (Luk. 14) fr. „dans la maison d'un des principaux Pharisiens,” (p. 184) Mikes ebben a kéziratában gyakrabban használja a *fejedelem* szóalakat a nála inkább megszokott és túlnyomólag használt sajátos *fejdelem* helyett; francia megfelelői váltóznak.

698.31 *ez a példa beszéd. egy olyan embert tekintti,* — fr. „Cette parabole est d'un homme” (p. 186); Mikes fordításaiban többször él ezzel a szerkezettel.

699.25 *a ki nem viseli a maga keresztét. és engemet nem követ.* — A kereszt-hordozás és Krisztus követése, ld. fentebb is. 673. l.

700.23 *más példa beszéd meg magyarázá,* — fr. „Il expliqua encore cette verité par une autre parabole.” (p. 189) A tékozló fiú története előfordult a *KeresztKirUttyában* (410. l.) is. Ld. még az *EpistolákEvMagyban*, 956. lap jegyz. és a *Leveleskönyvben*, 87. lev. jegyz.

701. 4 *mert az ő ötsöt, a ki mindenit el pazérlotta.* — fr. „parce qu'on faisoit pour son frere qui avoit esté un débauché, . . .” (p. 190) A pazérol igelalak még a XIX. sz. második felében is él a háromszéki nyelvjárásban (MTsz II, 100: pazarol alatt).

702. 8 *ne legyenek rabjai a pénznek, és agazdagságnak, . . .* — Jellemző a szerző vallásos szemléletére, hogy az „alamizsna” képesen kiemeli ezeket a bibliai passzusokat; ld. előbb is. — Alább a rossz gazdag és Lázár históriája következik félelmetes intellemmel: *a gazdagnak, apokol lett temető helye.*

702.14 *az ő hamis külső jó erkölcsöket,* — fr. „la fausseté de toutes leurs vertus exterieures.” (p. 193)

702.20 *erről egy szép példát ada elejekben. egy gazdagról, . . . aki . . . nem lévén pedig semmi szánakodással azokhoz, akiknek eledelek nem volt,* — fr. „par l'exemple qu'il leur rapporta d'un riche qui estoit vëtu de pourpre et de lin, et qui se traitoit magnifiquement tous les jours, sans avoir aucune compassion de ceux qui n'avoient pas de quoy manger.” (p. 193)

703.21 *XXXVIII* — Ezt a fejezetet a fr. szöveg XXXIX.-cel jelzi, mert a könyvben a folytatólagos számozásban a XXXVIII kimaradt. Ezért a kézirat és a nyomtatott szöveg fejezetszámozásában a harmadik könyv végéig eltérés tapasztalható. Ld. alább a táblával kapcsolatos megjegyzést is.

703.33 *esze szerzet.* — fr. „a joint.” (p. 195) Káldinál: „egybe-szerzett” (Máté 19,6 és Márk 10); *esze* a. m. össze, ld. a *Leveleskönyvben* is 9. lev. jegyz. Vö. itt 618. l. jegyz.

704.14 *ezel végezté beszédit. aki meg foghattya ezeket, fogja meg.* — fr. „il finit par ces mots: Qui peut comprendre cecy, qu'il le comprenne.” (p. 196)

705.31 *a ki magát fel magasztaltya, meg aláztatik. és . . .* — Ez a gondolat többször ismétlődik. A megaláz — fölmagasztal párhuzam Mikes *Leveleskönyvének* ismert motívuma (13, 85, 130, 151. lev. és jegyz.).

706.10 *hogy mitsoda nehéz. agazdagoknak üdvezülni.* — Ld. előbb a gazdagok bírálatáról. 644., 702. l.

708. 1 *igen alá valo renden lévők.* — alacsony renden levők. fr. „si peu considerables” (p. 203)

709.11 *Az alat, amég e szerént oktattya vala jésus a tanítványit. ajordánon tul. martha, és maria ezen két egy testvér atyafi., akikről ide fellyeb mar beszélünk. tudtára adák . . .* — A prózai előadás menetét egyengető stílusfordulatokról vö. előbb is.

712.36 *az után más kastélyban menének.* — fr. „dans un autre bourg.” (p. 213) Alább: *mi jérusálemben menyünk, . . . jérikoban érkezzék.* A ban határozórag ilyen használatára sok példa található Mikes fordításaiban és a *Leveleskönyvben* 5. lev. jegyz. *Epistolák* . . . 946. l. jegyz. Ebben a kötetben is sűrűn előfordul.

714.14 *egy fíge fára* — Káldinál itt is „fűge-fára” áll. Vö. 622. l. jegyz.

715. 4 *ezen példa beszédel, . . . Egy hatalmas nemes ember . . .* — Káldinál „Egy nemes ember . . .” — fr. „Un homme noble et puissant” (p. 217)

715. 6 *egy aránsu számu pénz* — egyenlő számú, egyforma összegű; fr. „une même somme d'argent,” (p. 217) Vö. *Leveleskönyv* 30, 127. lev. *Epistolák* . . . 945. l. jegyz. hasonló származék 951. l. jegyz.

715.12 *öt anyit, . . . ötöt,* — Előbb már: *öt . . . öt* váltakozása.

716.29 *három száz pénzen., (ugy mint hatvan négy forinton:.)* — fr. „trois cens deniers (qui reviennent environ à cent vingt-huit livres de nostre monnoye)” p. 220. Mikes nem francia, hanem magyar pénzre számolja át.

717. lap *Negyedik könyv.* — A harmadik könyv végén Mikes aláhúzta a kéziratot. A többinél nincs aláhúzás.

717.17 *... betfágé kastélyához. mely... menyetek akastélyban* — fr. „proche du bourg de Bethphagé, ... Allez à ce village” (p. 222)

718. 7 *atanítványok a számára terüvén ruhájokat, jésus reája üle.,* — fr. „Jesus monta sur l'asnon que ses disciples couvrirent de leurs vestemens,” (p. 223) Mikes a mellékmondatot, határozói igeneves szerkezetű alakította át.

718. 9 *Zakariás jövendölését.* — Az utalás: Zach. 9.9. elmaradt a kézirat margóján.

718.25 *ihon* — fr. „voyla” (p. 224) íme; Mikes a fordítások és a *Leveles-könyv* kéziratában jobbra régies formában használja. — *jésus sirattya. jérsúdlem pusztulását.* — Figyelemre méltó stilizálással előadott részlet.

719.14 *... nagy zudulás vala.* — fr. „toute la ville en fut émué” (p. 225) Káldinál: „fel-indúla az egész váras,” (Máté 21,10) — Mikes önállóan, érzéketesen fordít.

720.10 *a világ fejdeme. (ugy mint az ördög).* — fr. „le prince du monde, c'est à dire le demon,” (p. 227) — Ld. előbb a fejedelem szóról mondottakat.

720.29 *aző félékenységek* — fr. „leur lâche timidité” (p. 228)

721.13 *az átok nem azért volt, mondgyák a szent atyák,* — Ha az evangéliumban nem világos a példa jelentése, mint a fügefá megátkozása esetében, a szerző a szentatyákra hivatkozva ad bővebb magyarázatot; az előzőkben szintén így tett.

722. 9 *a kisdededek, és a tsetsemő szájokból* — Káldi: „A'kichinyek és chöchömdök szájok-által” — fr. „Vous avez tiré la lotiange la plus parfaite de la bouche des petits enfens, et de ceux qui sont à la mammelle?” (p. 231)

723. 8 *Azután egy néhány példa beszédeket monda azoknak a két szintieknek,* — A szerző itt is eddigi módszere szerint jár el; több példát is összekapcsol: pl. *A szálló mivesekről való példa beszéd. — amenyegzőről való példa beszéd.*

724.34 *és nagy szégyen valásal. kellették nekik meg más példa beszédet hallani, a mely őket tekintette.* — fr. „et ils eurent la confusion de se voir encore dépeints dans cette autre parabole.” (p. 236) A farizeusok szégyenkezve hallgatják a róluk szóló példabeszédet: jó írói ábrázolás!

727.29 *Senki ezután nem mére kérdést tenni jésustól. de ő maga tett a fari-saéusoknak,* — Ez a váltakozó szerkezet ismert Mikes kézírataiban: kérdést tesz valakitől és valakinek; fr. „Personne depuis cela n'osa plus faire de questions à Jesus; mais il en fit une luy-méme aux Phariséens,” (p. 241)

728.27 *oda adván a mie volt.* — amije volt. Káldinál: „mind a'mie vólt”.

730.17 *negyven esztendő mulva a romaiak meg vevék igen nagy nehezen, ... több veszet el, tizen három száz ezer sidonál, jérszálem városát, amég meg vették, tizen egy száz ezeren holtak meg benne.* — Jeruzsálem pusztulásáról megemlékezik Mikes *Leveles-könyvében* is, vö. 201. lev. és jegyz. (1757). Szól róla egy másik (még kiadatlan) fordításában is: *SidokUJTestHist* 289. recto, ahol F. Josephust idézi. Titus római császár i. sz. 70-ben szállta meg Jeruzsálemet. Fleury is írt róla; vö. részletesbben a 201. lev. forrásjegyzeteit.

731. 5 és irtoztato jelek fogják azt meg előzni, . . . — Az evangéliumi szöveg felhasználásával mozgalmasság és szemléletes természetű képekben, élénk stílussal ecseteli a világvégének megjövendőlt előjeleit.

732.14 két példa beszédet hozza nekik elé. az elsőt, atiz szüzekről. — fr. „Parabole des dix vierges.” (p. 250) A balga szüzekről szóló részlet (Máté 25) jutott eszébe Rákócziaknak a rodostói éjszakai lakodalmi menetekről és pislogó lámpásokról; hivatkozik is rá egy francia királyi hercegnőnek írott levelében, Rodostó 1723. jan. 22. Vö. Mikes *Leveleskönyvének* 42. lev. jegyz. Előző kéziratokban is előfordult (447, 486. l. jegyz.), ld. a *KerTüköreb*ben (896. l. jegyz.).

733.12 már ennek előtte láttunk volt ehhez hasonló példa beszédet, — Az evangéliumok párhuzamos részletei következtében a szerző helyenként ismétlésekbe bocsátkozik. Itt rövidre fogja a korábban részletesen kifejtett példát.

734. 8 hogy valahány szor — fr. „qu'autant de fois” (p. 253)

735. 9 judás iskarיותesnek, ennek. a fősvény. és tolvaj apostolnak, — A szerző Judás jellemét is megrajzolja. Az előzőkben már célzott az apostol kapzsiságára; a harmadik könyv végén Judást lopónak nevezte . . . örömet a kezéhez akarta volna venni akenetnek az árrát, hogy abból félre tegyen el magának,

735.21 A husvét innepe. leg nagyob. és leg nevezeteseb vala a sidok innepei között, — A szerző helyenként néprajzi-vallástörténeti ismereteket ad.

735.26 ez a szó pascha., — Alább pascha alakban is. — fr. „Le mot de Pasque signifie passage,” (p. 256)

737.12 a melyeket jelentették. a sidok Ceremoniái. — A szerző ebben a részletben kifejezetten utal a bibliai figurizmusra: az egyiptumi rabság amelyből meg szabadítá Isten az sidokot. tsak képe volt avétek rabságának, a melyből meg akará szabadítani az embereket, azért is abarány vére, mely meg szabadítá az Izraélitákat. tsak figurája volt. akristusnak. A vonatkozó névmási tárgyra vö. 649. l. jegyz.

737.14 A pogátsáknak első napján . . . hol akarná meg enni a husvétot.? — Kissé ügyetlen fordítás. — fr. „Le premier jour des azymes . . . où il vouloit manger la Pasque?” (p. 259)

737.36 ett volna — evett volna; ett székelyes alak; ld. a *Leveleskönyvben* is, 111. lev. jegyz.

738.22 a kít egy szer meg mostanak. — fr. „qui a esté déja lavé,” (p. 262)

738.30 a melyek közti tsak szívárkodik mindenkor valamely emberi hajlandóság. — fr. „parmi lesquelles il se méle toujours quelque chose d'humain,” (p. 262)

740. 4 judás is nem szegyenlé kérdeni az mesterétől, hogy ha ő volna az áruló, . . . — Judás már fölvetette a harminc ezüst pénzt; képmutatását a szerző az áruló jellemreája kiegészítésének szánta.

740.23 a hová szokot volt jésus menni éttzakákra. — Tömör fordítása a franciának: „où nous avons déja vü que Jesus se retiroit les nuits.” (p. 265)

741.20 kétt szer . . . három szor — fr. „deux fois . . . trois fois.” (p. 267) A szorzószámnevek gyakori különírásában a francia írásmódnak bizonyára szerepe van.

744. 6 valamint a szöllő mives le vágja, és meg égeti az aszot veszököt; az a gyümölcs pedig abból áll, . . . — fr. „comme un vigneron retranche et brûle

les sarmens secs et steriles . . ." (p. 272) Az oktatás szemléletes képei, bibliai hasonlatai.

747.20 XXIX — Ez a fejezet-sorszám a könyvben tévedésből XXXI-gyel van jelölve; utána folyamatosan XXX következnek. — A margón levő négy utalás közül Mikes az első kettőt helyreigazította: *matth. 26* áll a nyomtatásban található *Matth. 14* helyett; *mark. 14*-re javította a *Marc 41.-et*, helyreigazítva a számjegyek nyomdahibából származó felcserélődését. (Ezt a könyv végén levő „Fautes à corriger” is jelzi.)

747.26 *unakozni* — Káldi szava: „únakozni”.

748.15 *ismét viszá tére* — Káldinál: „ismég”. A *viszá* alakra vö. a 82. l. jegyz.

748.30 *aki engemet el adot már közelget.* — fr. „celuy qui me doit trahir est bien près d'icy.” (p. 282)

749. 3 *judás . . vigyázásal. jesushoz közelítvén tehát. mondá. üdvözlégly mester, és azonal meg tsokolá.* — Ld. fentebb Judás személyének jellemzését.

750. 1 *ez ati, és a setéltség fejdelmének orája.* — fr. „c'est icy vostre heure et la puissance des tenebres;” (p. 284)

750. 6 *el hagyá alepedőt. és mezítelen el szalada.* — fr. „il laissa son linceul et s'échappa de leurs mains.” (p. 284) Mikes szemléletesebbé teszi az *iffiatska* menekülését. (Káldinál is így, *mark. 14*).

750. 9 *ipja vala kaifásnak,* — *ipa* fr. „beupere de Caïphe,” (p. 284)

751.24 *füttözetnek, . . . füttözöt . . . füttözni* — melegedni — fr. „se chauffoient.” (p. 287)

751.34 *apítvar eleiben* — fr. „devant le vestibule,” (p. 288) — a *pítvarról* vö. itt alább is.

752.12 *szent Agoston. azt mondgya.* — Ld. előbb is többször. Pl. 687. l.

753. 4 *fazakasnak* — Mindig ebben a hangalakban, erdélyiesen vö. 7. lev. jegyz.

753.29 *apapi fejdelmek* — fr. „les Princes des Pretres” (p. 292).

756. 1 *atanáts háznak pítvarában* — fr. „dans la Cour du Pretoir;” (p. 296)

756.32 *sidoul gabbathának. görögül lithostrotosnak nevezék, az az, kövel pádimentomozot helynek,* — fr. „en un lieu nommé Gabbatha, en Grec Lithostrotos, c'est à dire, pavé de pierre.” (p. 298) A könyv hibajegyzékében „lithostrotos”-ra javítva. Káldinál: „Litostrotosnak” áll.

758.26 *pedik* — Másutt, s az alábbi sorban törlésben <pedig> ld. a lapalji szövegjegyz.

758.27 *a dolmányán mint hogy varás nem volt, hanem egészen szőtt volt . . aköntösömre sorsot vetettek.* — fr. „Ils prirent aussi sa tunique; mais comme elle estoit sans coütures; estant toute tissuë depuis le haut jusqu'en bas, au lieu de la couper, ils dirent eutr'eux: Jettons au sort à qui l'aura: et . . .” (p. 302) Krisztus varrás nélkül való köntöse legenda forrásává vált; egy ilyen Pilátussal kapcsolatos históriát Mikes *Leveleskönyvében* mesél el, vö. a 95. lev. és jegyz.

759.25 *távu, nézvén* — távolról nézvén — fr. „qui regardoient de loin” (p. 304) Vö. a 19. lev. jegyz. Szily.

759.29 *aszony állat ihon ate fiad,* — fr. „Femme, voilà votre fils;” (p. 304)

760.20 *föld indulás lett,* — földrengés; fr. „la terre trembla,” (p. 306)

761. 8 *alántzával,* — a lándzsával

761.14 *tartalék nélkül,* — félelem nélkül, fr. „sans crainte,” (p. 308)

761.39 az *ahítetö*. (*eszerént nevezék jésust:*) — fr. „cet imposteur, (c'est ainsi qu'ils nommoient Jesus)” (p. 309)

762. 9 *amelyet mi nevezük* — Vonatkozó névmási tárgy utáni tárgyas ragozás Mikesnél szinte szabályszerű. A többi kéziratára, *Leveleskönyvére* is jellemző, ld. a 3. lev. jegyz. vö. *Epistolák . . .* 942—43. lap jegyz. stb. Vö. itt 737. l. jegyz.

762.12 a *fü szerszámokot*. — fr. „des parfums” (p. 310).

763.15 *aszony mit sírs?* — *aszony miért sírs. kit keresz?* — Káldinál: „Aszszony'állat, mit sírsz? . . . Aszszony állat, mit sírsz? kit keresz.” (János 20, 13)

763.22 *Rabbani*. — Káldi: Rabbóni — fr. „Rabboni,” (p. 311).

766.26 *hihetetlenségeket*. — fr. „leur incredulité” (p. 318). Káldi: „hitlenségeket,” (Márk 16, 14)

767.34 *nelégy többé hihetetlen, hanem hü*. — Káldi: „ne légy hitlen, hanem hív.” (János 20) Hitetlen Tamás; Mikes *Leveleskönyvében* szólásformában két ízben is utal e bibliai jelenetre, ld. 19 és 134. lev. jegyz.

768.31 *XLIX* — A könyvben tévesen: XLI. áll (p. 322) a margón.

768.34 *másodszor . . . harmadik szor . . . háromszori* — Káldi: „harmadszor”. — fr. „une seconde fois . . . une troisième fois” (p. 323)

771.16 *egy szers mind*. — fr. „en une seule fois” (p. 327) Vö. az 576. l. jegyz. is.

772.26 *szent pál arra tanyit*. — Pál apostolt ismételten idézi munkája befejező részében. A *tanyit* alakra vö. a 632. l. jegyz.

774. 4 *hogy kövessük azokat a példákat amelyeket nékünk adot. halando életében. és a melynek historiáját le irtuk ebben akönyvben*. — Az „imitatio Christi” gondolatának ismételt hangsúlyozása az egész mű konklúziójaként.

776.17 *kis fiatskám, maradgyatok őbenne . . . ugy hogy a midön el fog jöni, bizodalomal lehesünk ő elötte, és hogy meg ne szegycnyítessünk, . . .* — fr. „Mes petits enfans, demeurez en luy, afin que lors qu'il paroitra . . .” (p. 337); ez a passzus Káldinál: „És most fiatskám maradgyatok ő-benne: hogy mikor meg-jelenik, légyen bizodal munk, és meg ne szegycnyítessünk . . .” (János 2, 28) Mikes önállóan fordít, de Káldi szövegét szem előtt tartja.

776. lap A *Vége*. utáni, a fordítás befejezéséért hálaadó fohász nincs meg a fr. szövegben.

778. lap A harmadik könyvben a nyomtatott tábla szerint LI fejezet van. A fejezetek száma valójában csak ötven, mivel a XXXVIII. fejezetszám után tévedésből a XL. következik. — Mikes a XXXVIII. után folyamatosan XXXIX-et stb. írt, helyreigazítva a kihagyást. De az ötven fejezetet ötvenkettőnek számozta, a XLV. fejezeten belüli részt (Les Juifs tiennent conseil contre Jesus, 210 p.) és az L. fejezeten belüli (Il guerit deux aveugles, 219) részt is ellátta sorszámmal.

A Valóságos Keresztényeknek Tüköre. 1749.

784. lap *Pater juste. mundus te non Cognovit. joan. 17. 25.* — Káldinál: „Igaz Atyám, e'világ tégedet meg nem ismért;” A kiadás címlapján s a kéziratban is téves a versutalás: 15 áll 25 helyett.

785. lap *Elöl járó beszéd.* — A munka célkitűzése: leírni az embereket, amilyeneknek lenniök kellene; úgy hogy az ideális típussal szembeállítja a leírhatatlanul sokféle esendő embert, ahogy az életben látja. A reflexiók általában rövidek, s a szerző állítja, hogy „igazak”. A fordításban Mikes erősen összevont bekezdésben figyelmeztet az olvasás meditációs módjára: *nem kel azokat egymás után olvasni. valamint a historiát, fölhívja a figyelmet a könyv „új formájára”.* Ezután olyan témákat állít központba, amelyekről a janzenisták előszeretettel beszéltek: a választottak kevés száma, a keskeny kapu, a predestináció, a szeretet és alázatosság dicsérete, „amour de Dieu”, az önszeretet ellen, a kegyelem nagy fontossága. Az ilyen témakörökre vonatkozólag vö. az *EpistolákEoMagy* jegyzeteit; s az előző kéziratokra (*KerGondolatok, KJÉHist*) vonatkozó jegyzeteket. A rövid „Préface”-t közöljük.

„Les caracteres des hommes qui ne se conduisent pas par les principes de la Religion sont des sujets inépuisables. L’effort des plus grands Ecrivains n’en donnera jamais qu’un tres-leger essai, parce que les voyes de l’égarement sont infinies. Lors qu’on quitte la regle, autant de têtes, autant de routes differentes; & de là naît dans le monde cette étonnante variété d’esprits, de sentimens, d’inclinations & de moeurs.

Il n’y a que Dieu seul qui soit toujours le même par tout où il regne. Ainsi c’est une entreprise ingrate & infructueuse, que d’essayer de peindre les hommes tels qu’ils sont, mais c’est un travail seur & tres-utile, que de tracer ce que tous devoient être, comme Disciples de Jesus-Christ.

En rassemblant toutes les maximes qu’il nous a données dans son Evangile, on trouve ce caractere invariable des vrais Chrétiens, toujours parfait, toujours uniforme, qui ne laisse dans les hommes aucune difference notable des uns aux autres, parce que Jesus-Christ est toujours le même en tous.

C’est donc ce caractere des vrais Chrétiens qu’on a voulu représenter dans cet abrégé de la morale: Et pour le mettre dans un jour plus sensible, il a fallu luy opposer une partie des caracteres, des faux ou des mauvais Chrétiens; non pas dans ces vices grossiers que même les gens du monde condamnent, mais seulement dans ces fausses idées de vertu que les hommes ne se forment que trop souvent, & dans ces vices que le peu de connoissance de nos devoirs où l’amour propre nous déguisent, & qui cependant attaquent des points essentiels de la morale chrétienne.

On a donc fait precéder à chacun des traits qui forment le caractere des vrais chrétiens, l’erreur, ou la fausse idée de vertu qui luy est opposée. On a fait de ces deux propositions contraires une espece de parallele, & on y a joint en peu de mots la preuve des veritez qu’il contient.

Comme ces reflexions roulent sur des matieres toutes diverses, & entierelement détachées les unes des autres, le lecteur ne sera pas surpris de voir que celles qui se suivent, n’ayent souvent aucun rapport les uns aux autres. Ce n’est pas entre ces sortes de sujets coupez qu’il faut chercher de la liaison; tout ce qu’on y peut exiger, est que chaque reflexion soit vraie, & que la verité qu’elle établit soit conforme à l’esprit du Christianisme.

Aussi la lecture de ces maximes ne se doit pas faire de suite comme celle d’une histoire, ou d’un traité qui expliqueroit un point particulier de la morale dans toute son étendue. Ce ne sont proprement ici que des extraits qui contiennent en abrégé, l’essence de chaque vertu chrétienne; & qui sont proposez

pour en prendre un ou deux à chaque fois, comme un sujet de reflexion, sur ce qu'on a fait par le passé, sur ce qu'on fait tous les jours; sur ce qu'on doit faire à l'avenir, & sur une infinité de branches que chaque trait produira dans l'esprit de ceux qui digereront ces veritez, dans le secret de leur coeur, & devant Dieu.

On ne verra peut-être rien dans ce petit recueil, qui n'ait été repeté plusieurs fois dans les bons traitees de morale: cependant on a cru qu'il seroit encore de quelque utilité pour le public de luy représenter les mêmes matieres sous cette nouvelle forme.

Par les veritez contenues dans cet ouvrage, on conclura sans doute, qu'il y a bien peu de Chrétiens sauvez: mais, comment éviter cette consequence, puis que les principes en sont entierement conformes à l'Evangile? & pourquoy douter que le nombre des élus ne soit petit, puis que Jesus Christ nous le repete si souvent? Il nous assure que la porte qui mene à la vie est étroite; que le chemin en est difficile, & que bien peu le trouvent.

S. Math
7 13.
S. Luc
13. 24.

Ces veritez toutes fondées sur les paroles du saint Esprit, nous apprendront à connoître les mauvais effets de l'amour propre aveugle. Elles nous inspirent un mépris sincere de ce que nous estimons le plus en nous. Elles nous porteront à l'amour de Dieu & du prochain; à la haine de nous-même & des maximes du monde; & en nous faisant voir que nous n'avons point de veritables vertus, elles nous rempliront d'une solide humilité, qui est la baze de toute nôtre Religion.

Elles nous convaincront encore de la necessité de veiller sans cesse sur nous; du besoin que nous avons, & de la grace pour faire le bien, & de la misericorde pour effacer ce que ce bien même peut enveloper d'imperfection quand il sort de nos mains."

785. 1 *szokási*. — A „les Caracteres”-t fordítja itt e szóval; jobb volna: jellemvonásai vagy típusa. — *ki mondhatatlan*. fr. „inépuisables” a. m. kimerithetetlen.

787. lap A *Valóságos keresztényeknek Tüköre* — A megismételt címet Mikes aláhúzta. A nyomtatásban (= a fr. kiadásban) is alá van húzva. — Az egyes fejezetek jelzésére a kiadás római számokat használ a lapközépen és a margón is. A fejezetek végén a nyomtatott oldal a margó belső széléig van húzva.

788. 8 *gyökeret vett*. — fr. „font de puissantes impressions.” (p. 2) A *Leveleskönyvben* is: *gyökeret kezd vetni* vö. NySz és a 105. lev. jegyz. gyökeret ver.

788.13 *ókal kel vallását követni, . . . mert az okosság . . . okoskodni . . . okosság által, avalóságos okokat*. — A racionalizmus, a klasszikus „goût de raison” korában vagyunk: „Tout Chretien . . . doit se soutenir dans sa Religion par raison . . . nous devons nous convaincre par raison, de la solidité des motifs, . . .” (p. 2) A descarti racionális módszer térhódítása a vallásos gondolkodásban a korai felvilágosodás időszakában; később azután a „valóságos okokat” nem mindig lehetett összhangba hozni a „titkokkal”, melyekről *nem szabad okoskodni* („il ne faut point raisonner sur les Mysteres, p. 2).

789. 8 *egy szers mind* — fr. „en même temps,” (p. 3) Vö. 576. l. jegyz.

789. 9 *hogy az okok . . . oly nyilvánosságok. és valóságosok. hogy a jó értelemnek el kel azt magával hűetni*, — fr. „que les raisons de croire . . . sont si démonstratives, que le bon sens en doit être convaincu,” (p. 4) — A „bon

sens", a morális értelemben vett társasági eszménykép, az „honnöte homme” egyik legjellemzőbb vonása a századforduló táján. A vallásos és világi gondolkodásban egyaránt hódít a „raison” és a „bon sens”.

789.23 *mártýromok . . . mártýromságot szenvedének.* — fr. „L'un autres martyrs . . . se sont fait martyrs . . .” (p. 4) A mártýrokról vö. az előző két kézirat jegyz. is. 258, 342, 424, 454. l.

790.19 *az a hitető* — fr. „ce trompeur” (p. 6) csaló, szédelgő

790.30 *ez így lévén.* — fr. „Alors c'est par raison” (p. 7)

791. 5 *fundálta,* — fr. „a fondé” (p. 7)

791.23 *joan. 1. 17.* — A kiadásban: „8.17.” (p. 8), Mikes helyesbítette.

792.12 *tsak a tsillagokat, a földet, atengert, az embereket. és az oktalan állatokat tekintik.* — Célzás a kibontakozó természettudományos érdeklődésre; az egyetemes ismeretekre való törekvés háttérbe szorítja a teológiát. — *tsak történet szerént . . . ennek a látható, vagy materialis világnak tellyeséggel meg bizonyította. hogy nem történetből való alkotmány, . . .* — Mintha a mechanikus materializmus kezdetleges tanaival és a libertinusokkal vitakozna: a világ nem véletlenül lett, Isten teremtette. „Si l'harmonie de ce monde matériel prouve invinciblement qu'il n'est point l'ouvrage du hasard, . . .” (p. 11) Mikes a „hasard” (hasard — véletlen) szót fordítja ebben az értelemben *történetnek.* A régi nyelvben a *történet* 'véletlen'-t is jelentett; *történetből* 'véletlenül' stb. (NySz III, 766).

793. 6 . . . *ugy a szemiben ütközik egy keresztenyek, valamint a napnak. tsillagoknak, szép rendel való folyások.* — A szerző a természeti jelenségekkel lelki dolgokra tereli a figyelmet.

793.11 *minden teremtett állapotban.* — fr. „tous les êtres” (p. 11)

793.10 *láttya meddig terjed, a filosofhusoknak meg határozot elméjek,* — fr. „Il voit jusques où portent les vûes bornées des Philosophes,” (p. 11) A felvilágosodás előestéjén az egyházi szerzők számolnak a filozófusokkal. E könyvben azonban nem konkrét vitáról, hanem csak a filozófusok emlegetéséről van szó. Vö. 828. l. is. Hasonló utalásokkal az előbbi kéziratokban is találkoztunk. 403, 458, 583. l.

793.22 *math. 13. 29.* — Mikes a 27-et 29-re javította. Az egész passzus a „konkoly” és a „jó mag” elválasztásával kapcsolatos.

793.24 *joan. 5. 28. et 29.* — et = és, a francia szöveg nyoma.

794.10 *a tsalárd jókot fel fedezi,* — leleplezi, fr. „Il demasque les faux biens,” (p. 13)

794.26 *a testi állapotokrol.* — fr. „des êtres corporels” (p. 13) — alább: *ő hasonlít az állatokhoz.* fr. „il est comparable aux bêtes brutes,” (p. 14)

795. 1 *az olyan esztelen követekhez. olyan okos követ,* — Érdekes erkölcsi példalózás a fejedelmi követségről, az udvari, állami élet területéről vett hasonlattal; *és akik el tekoznak, a követségre vet fundust.* — Kiténő tömör fordítás, fr. „et qui dissiperoient les fonds qui leur sont confiez pour les frais de leur ambassade.” (p. 14)

795.11 *kevés mulatások* — kevés idejük, fr. „un peu de temps,” (p. 15)

795.23 *bizonyos okok alatt,* — fr. „à certaines conditions;” — *és el mulattják meg tudni azokat az okokat.* fr. „et negligent d'apprendre les conditions,” (p. 15), az „elmulat” fordítására vö. alább 799. l. is.

796. 2 *a föld tele. az ilyen vázhoz hasonló keresztyényekel.* — fr. „toute la Terre est pleine de ces fantômes de Chrétiens.” (p. 16)

796.19 *ted a nyakad körül,* (Prov. 6, 21) *és kössed azt a karjaidra.* (Ecoles. 21, 24) — Ez utóbbi utalás a kéziratban elmaradt, de a szövegidezet egyezik a nyomtatottal. Az első idézet csak helyesírásban tér el Káldi szövegétől; az utóbbi szerkezetiileg is. — fr. „portez-là à votre col, et l'attachez à votre bras;” (p. 17)

797.10 *matth. 7. 9.* — Jobb a nyomtatásban levő utalás 7. 19. (p. 19)

797.26 A nyomtatásban margószéli utalás is van: „S. Joan 6. 69.” (p. 19)

798. 1 *egy szoval akristusban kel öltöznünk, . . . az ő követői leszünk, . . .* — Az egész fejezet az „imitatio christi” gondolatának jegyében íródott. Vö. az előbbi kéziratok jegyz. is. 484, 495, 591. l.

798. 4 *véle nem egyesek.* — fr. „. . . ne luy sont point unis.” (p. 20)

798. 5 *joan. 15. 10.* — A nyomtatásban a margón 15 s elmosódva inkább 1 vehető ki; ez a 15. rész elejére utal, de a 10. vers is a szőlő vesszővel kapcsolatos hasonlattal függ össze.

798.15 *a sok féle tántum,* (vagy ajándék.) — A zárójeles magyarázat Mikesé; fr. „les differens talens que” (p. 21)

799. 1 *akeresztyényi tudományt* — fr. „la morale Chretienne” (p. 22) — la morale első jelentése: erkölcs; Mikes értelmezése is jó. Az előbbi kéziratban is így fordította a morale szót, de tolmácsolta *szokás* értelemben is. Az erkölcs fogalmának a la vertu felel meg nála.

799.29 *nem kel tehát semmiben is el mulatnom azt,* — Itt az elmulat — elmulaszt francia megfelelője: „je ne dois donc manquer à rien de ce . . .” (p. 23) Ld. főntebb (795. l.) s alább (834. l.) is.

800. 6 *A nekem igen nehéz volna ha tsufaságot üznének belöllem.* — Ízes, tömör fordítás; fr. „Je serois fâché qu'on me tournât en ridicule; je ne dois donc jamais railler les autres, que de ces railleries ingenieuses et innocentes, qui tournent à la gloire de ceux à qui on les fait.” (p. 24)

801.14 *ebből azt kell ki hozni,* — a. m. következtetni; Mikes többször használja ezt az értekező fordulatot; fr. „il faut conclure que . . .” (p. 26)

802.22 *a hivatalokban való választás. melyek másokat tekintik. úgy mint a lelki pásztorság, a bíroság, vagy a doktorság.* — Ez a fejezet a pályaválasztás nehézségeiről szól; egyházkritikát is tartalmaz: *Műsoda vakmerőségel. lehet tehát az embereknek, a mint azt láttyuk minden nap. magokat a papságra választani, és az egy házi méltóságokra?* Ld. a fejezet végét is.

803.26 A margón több utalás hiányzik a kéziratban: a *pa.* és *rom* között „Paral. 16. 22.” (p. 31), alább *matth.* után három utalás van még az 1693-as kiadásban: „Jac. 1. 17. — 2 Reg. 6. 6. — Luc 12 48”. (p. 32) A szöveg, amelyre utalnak megegyezik a könyvben és a fordításban.

803.24 . . . *ád timothéusnak.* — Itt kimaradt a folytatólagosan következő lényegtelen fr. szövegrész „et celle des passages citez cy-dessus?” (p. 31) Mikes másutt is elhagy ilyen prózai fordulatokat. Alább *aző felyebvalojok:* — után kimaradt, fr. „selon l'ordre Hierarchique de l'Eglise.” (p. 31)

804.29 *minden szem pillantásban* — fr. „à tout moment” (p. 34)

805.18 *Ez olyan tudálatos példa, . . .* — Judit levágja Holofernes fejét. A bibliai szöveg alapján fölelevenített história kedvelt tárgya volt a régi festészetnek is: V. Tiziano, J. Tintoretto (Madrid, Prado). P. Veronese (Ge-

nova), Bartholomeus Spranger (1546—1611), Ruben, Johann Liss (1530 ks. —1629), A. Bosse, Fr. Solimena (Bécs), Ph. Van Dyk (1680—1753), G. B. Tiepolo (Milano), Maubertsch (Moszkva). — Mikes a margón egyszerűsítette az utalást, Judith 9.-et írt „Judith. 7.” és „Ibid. 9.” (p. 35) helyett.

805.20 *szent agoston szerént.* — A szerző első ízben hivatkozik Ágostonra; később gyakran utal rá, de műveit általában nem említi. A többi auktorok esetében sem utal művekre. Ld. 247. l. jegyz.

806. 3 *a szivbéli könyörgést . . . mint sem asziából . . . azal a szivbéli indulat-tal.* — A szív imádsága: nem a külsőség, hanem a lelki elmélyülés a fontos. A modern, polgári vallásos életre, az egyéni érzelmi vallásosságra, többek között a quietizmusra és a janzenizmusra is jellemző magatartás. Spirituális munkáiban Rákóczi is használt ilyen kifejezéseket. Vö. Mikes 206. lev. jegyz. — Ld. a következő fejezetet is.

806. 8 *Ámbár akirályok tiszttyeinek . . . szüntelen azon gondolkodnak, hogy miképpen. tettzhessenek fejedelmeknek, és . . .* — Az imént a fejedelmi követekről szolt a szerző, most a királyi tisztok udvari viselkedéséről beszél (fr. „ . . . il se sont sans cesse occupez du desir au Prince, ils pensent avec une application continuelle aux moyens de s'avancer dans sa faveur.” p. 37), erkölcsi célzattal.

806.23 *Igen kevesen vannak az olyan keresztények. akiknek unadalom nem volna az Istenről való beszélgetés.* — A fejezetben a szerző a „keresztényi társalkodás” módjára oktat; bírálja a gáláns társalgás rendkívüli mértékben elterjedt divatát a francia társasági (szalon-)életben: *meg foghatatlan dolog, miképpen lehet annyi sok embernek, a hejában való beszélgetésben eltölteni azt az időt, . . .* fr. „on ne comprend pas comment tant de gens consomment à des entretiens frivoles, . . .” (p. 40) — Gondoljunk a levélíró Mikes kedvtelét „beszélgetéssel” leírt korábbi (1749 előtti) gáláns témáira!

807.1 A 8. fejezetben ismét több utalás hiányzik a kézirat margóján, bár az utalásokkal jelzett szövegek egyeznek. A *joan* alatt közvetlenül elmaradt: „Matt. 17. 34.” (p. 39.), talán azért, mert a fejezet elején már előfordult; a *philip* fölött hiányzik „Deut 6. 5” (p. 40); a *matth. 12. 36* alatt nincs ott „Matt. 14. 18.” (p. 41) s alább „Matt. 7. 6.” (p. 41).

807. 3 *Egy jó mester ember . . . egy nagyra vagyó . . . egy fősvény.* — Munka és nyereség, előmenetel, kincsgyűjtés és szerzés. A szerző mind a polgári, mind az udvari élet valódi vonásaival kapcsolatos tapasztalatait dolgozza föl: fr. „Un bon artisan ne se plaint pas d'être obligé de penser tout le jour à son travail et à son gain. Un ambitieux est sans cesse occupé des soins de s'agrandir, et ne demande point de râlâche. Un avare ne regrette pas le temps qu'il employe à grossir ses tresors; il est infatigable lors qu'il trouve des occasions d'amasser.” (p. 39) Mikes jól tilteti át ezeket a társadalmi megfigyeléseket.

807.19 *mind az, a mit szemünkel láthatunk.,* — A fr. szövegben szakszerűbb filozófiai nyelvezettel: „tous les objets qui tombent sous nos sens;” (p. 40)

808.18 *A természetnek ki meríthetetlen tudái . . . mind ezek véghetetlen feljdtzésre méltó mulattságos dolgokat adnak az elmének., . . .* — A természeti jelenségek iránt megnövekedett érdeklődés a XVII. század második felében a franciaországi szalonéletben divattá vált. „Les merveilles inépuisables de la nature, toujours admirable en ses plus petites parties, fournissent une

infinité d'observations divertissantes, . . . " (p. 42) Mélicques a világi érdeklődést teológiai útra igyekszik terelni, „elmenyugasztaló” jámbor szórakozásnak szánva. Összekapcsolja a hasznosat az erkölcsi haszonnal: a *foglalatosságrol. amullatásgra. a mulatásról. a foglalatoságra*, térve; fr. „C'est ainsi qu'une ame sainte passe de l'application au delassement, et du delassement à l'application, . . . ” (p. 42)

809. 1 *sohult* — fr. megfelelője itt „en aucun endroit” (p. 43) — A székeleyes szóalakra vö. a *Leveleskönyv* 37, 88. lev. jegyz.

809. 3 *arosz szolgának jele az. aki csak averéstől fél.* — Kissé ügyetlen a fordítás: fr. „C'est le caractere du mauvais serviteur, de ne craindre que d'être battu.” (p. 43)

809.22 *nagy jeleit* — megfelelője itt „grandes preuves” (p. 44)

810. 6 *szent bernárd.* — Szent Bernát (1090–1153), ld. az előbbi kéziratokban is. 260, 468. l.

810.15 *szent Chrysostomus* — Aranyszájú Szent János (Chrysostomus) 347–407, neve az előző kéziratokban már előfordult. 247, 485, 554. l.

810.18 *hogy másoda nagyá lehet a szeretet.* — Az amour de Dieu fölkeltése. A témáról vö. *Epistolák* . . . 944. lap jegyz.

811. 4 *valamint egy halálra ítéletet bűnös egy király előtt.* — Az udvari életből vett példákra vö. föntebb is.

811. 6 *Ádám vétke:* fr. „Tous les hommes ont peché dans Adam.” (p. 47) — az előbbi fordítások kapcsán többször érintett motívum; ld. alább is.

811.21 *de az ő szívek távul vagyon* — fr. „leur coeur est loin de Dieu,” (p. 48) Káldinál: „a'szívők pedig távul vagyon” (Máté 15, 8) és minden tselekedetek. *csak tunyaság. és imel valóság. a mely irtoztato.* Kitűnő fordítás, fr. „et tout se passe avec une tieudeur et une nonchalance qui fait horreur.” (p. 48)

811.24 *az emberek . . . maga reá tartok,* — fr. „fiers” (p. 48) Más szerkezetben: *rea tarttyuk magunkot.* (57. lev.) *reá kel az embernek tartani magát.* (37. lev. jegyz.) NySz Tart: réá-tart.

811.38 *A valo, hogy* — fr. „Il est vray que” (p. 49)

812.27 *leg utolso . . . leg utólszori . . . leg utolszori tselekedeted,* Így egymás után, fr. „la derniere . . . Viatique, . . . la derniere action” (p. 50)

815. 3 *math. 5. 48.* — A kiadásban tévesen „84” áll (p. 55), Mikes 48-ra javította.

815. 6 *oly távul vannak gyakorta* — fr. „sont souvent si éloignez” (p. 55)

815. 8 *avilág tele az ilyen szines áitatosokal, akik is holmi külső jó erkölcsöknek színe alal, sokal igazságtalanabbak, könyörületlenebbek, hasznokot inkább keresik, másokot inkább meg vetnek, nagyra vágyobbak, boszu állobbak, . . .* Molieri jellemkép (Tartuffe) vallásos nézőpontból, de így is szigorú társadalomkritika: fr. „Le monde est plein de ces faux devots, qui sous pretexte de quelques vertus exterieures sont beaucoup plus injustes, plus impitoyables, plus interessez, plus méprisans, plus ambitieux, plus vindicatifs, plus prompts à mal juger de leurs freres, sur tout plus remplis du desir de dominer que les autres hommes”. (p. 55)

815.15 . . . *egy nem régi okos emberel.* — A fr. szöveg egyértelműbb: „C'est ce qui a fait dire à une personne du siecle,” (p. 55) tehát egy XVII. századbeli személyről van szó.

815.30 *Ciliciumot viselnek*, — fr. „qui portent le cilice” (p. 56) vezekldőv, szőrzsák, vezeklding; alább: *zákban öltözik*, fr. revêtir d'un cilice,” (p. 58)

816. 2 *agonosz lélek*, — fr. „Le Diable” (p. 57). Mikes a démon-t fordítja ördögnek (s gyakran „gonosz lélek”nek is). Vö. 841. l. jegyz.

816. 2 *adisciplinának köteleit* — fr. „des cordes d'une discipline” (p. 57) — Mikes a szó magyarázataként ezt írta másutt *A disciplina. előnkben udgyu. az Anyaszent egy ház rendelésit. szokásit.*, (*KerGondolatok* 561. l.)

816.12 *jaj néktek kép mutató irás tudok, és fariseusok, kik meg dézmálljátok. a mentát, a kaprot, és a kömént, és . . .* — Az utalások és idézetek fordításakor Mikes ebben a munkában is támaszkodott Káldi szövegére, vö. pl. ezt a passzust. A szabadabb előadás, a helyesírási és hangtani eltérés tűnik föl elsősorban. A fr. szövegben nincs a bibliaszöveg szóról szóra átvéve, ezért Mikes fordítása szabadabb Káldi szövegéhez képest; fr. „Malheur à vous, Docteurs et Pharisiens hypocrites, ajoutez-il, qui payez la dixme de la mente, de l'aneth, et du cumin, . . .” (p. 57) Ehhez a passzushoz a kiadásban nincs külön utalás; Mikesnél igen: *matth. 23. 23.*

816.29 *salézius st. ferentz.* — *sanctus franciscus salezius* — Salezi Szent Ferenc (1567—1622) püspök. A szegények iránti szeretetéről nevezetes és népszerű egyházdoktor; vö. róla *Epistolák* . . . 953. lap jegyz.

817. 5 *Itt a kéziratban nincs, a kiadásban van utalás: „Luc. 24. 26.”* (p. 59)

817.30 *lamen. 3. 30.* fölött a kiadásban még ez áll: „Isaie 53. 10.” (p. 60)

818.34 *joan 3. 6.* — A kiadásban pontosabban: „joan 3. 16.” áll (p. 62)

819.30 *ecclis. 17. 12* — Mikes az idézetnek megfelelően a könyv fejezet-megjelölését 17-ről 14-re helyesbítette; fr. „Dieu nous a chargé du salut les uns des autres,” (p. 64) vö. a 134. sz. lapalji szövegjegyz. is.

819.33 *Azoknak, kik avilági dolgokban forognak.* — Mikes jó stílusban fordítja a fr. „Ceux qui sont engagez dans le commerce du monde,” (p. 64)

820.18 A kiadásban itt a *math.* alatt „Apoc. 3. 3.” áll. A kéziratban nincs még; talán Mikes hagyta el, mert az utalás nincs összefüggésben a szöveggel.

821. 6 *a kételenségből való tselekedet.* — fr. „une action forcée” (p. 67) A *kételen* régies használatára vö. a 36. lev. jegyz. Szily. NySz.

821. 7 *Isai. 1. 13.* — Mikes a kiadásban is meglevő utalás fölé odaírta: *Isai. 1. 14.*-et is.

821.15 *mondgya szent agoston.* — Ld. előbb is. 805. l.

821.24 *Az emberek nem szeretik arosz okoskodást, . . . nem jól okoskodik, . . . oly helytelen való okoskodás.* — Descartes óta a prózai nyelvbe is benyomult s a francia szalonokban divattá vált ez a használat; jellemző, hogy Mélicques is átveszi, fr. „Tous les hommes haissent les faux raisonnemens, ils se soulevont contre ceux qu'ils entendent mal raisonner . . . toute leur conduite est un si faux raisonnement, qu'on ne sçait ce que devient leur bon sens sur ce point.” (p. 68) A világi prózában és a filozófiában a „Raison” egyre inkább harci eszközzé válik. Az egyházi próza is alkalmazkodik ehhez.

822. 2. A kiadásban itt s a 16. sor szövegénél két utalás: „Matt. 24. 45.” és „Joan 14. 18.” (p. 69)

822.11 *és mindenkor készen vannak még tovább is bujdosásoknak terhét viselni,* — Mikes mintha saját bujdosó életére gondolna fordítás közben, fr.

- „... et toujours prêts à soutenir encore les angoisses de leur exil,” (p. 69)
 822.29 *tartásinak*. — fr. „à ses maximes,” (p. 71)
823. 4 *avilági superiorok*, — Mikes a „les Superieurs Ecclesiastiques” után a „les Superieurs politiques”-ot fordítja így, helyesen; a végén következnek az előljárók „selon les emplois, et les vocations particulieres,” (p. 71)
- 824.10 I. S. Petri 2. 9. utalás a kiadásban (p. 73); a kéziratból hiányzik.
- 825.17 *math. 9. 12.* — A következő vers jelzése (13) elmaradt (p. 75); ilyen egyszerűsítés többször előfordul Mikesnél.
- 825.27 *a kik jó erkölcsűeknek tartatnak*. — fr. „qui passent pour gens de bien,” (p. 76)
- 825.29 *az ő meg foghatatlan rendelése szerint*, — fr. „dans l'ordre impenetrable de la predestination.” (p. 76) Az isteni rendelést többször hangsúlyozza, de nem viszi túlzásba.
826. 2 *gángréna* — fr. „la Gangrene” (p. 76) üszkösödés, fekély; másutt így: *cángrénától*, (64. lev.)
- 826.13 *az együgyűségel*. — A. m. jámborsággal, fr. „avec la simplicité.” (p. 77)
- 826.26 A kéziratban elmaradt: „Matt. 10. 16.” (p. 78)
- 827.22 *a töröket*, — a töröket, fr. „tous les pieges que luy tendirent” (p. 79); másutt a piége-t kelepce szóval is fordítja. 353. l.
- 828.16 *a mint ezt meg bizonyíttjuk másut*, — Az értekező prózában szokásos fordulat, fr. „comme on le prouve ailleurs;” (p. 81). A francia ált. alanyt Mikes a már többször használt többes sz. 3. személy helyett itt többes l. személlyel fordítja.
- 828.24 *ugyan ezt is nevezik a filosofusok...* — fr. „C'est ce que les Philosophes appellent... quoyque dans la Morale Chretienne...” (p. 81) A filozófusokra való hivatkozáshoz vö. előbb is 793. l. jegyz. A szerző itt a filozófiai és a teológiai nézőpont különbözőségére mutat rá.
829. 8 *atudatlan magához való szerelet* — fr. „l'amour propre ignorant” (p. 82) A szerző gyakran ostromozza az emberi gőgöt és hiúságot. — Mikes előbbi fordításaiban is találkozunk ezzel; ld. még az *Epistolák*... 153. lap és jegyz. 952. lap. — Rákóczi is sokszor kikelt a „l'amour propre” ellen rodostói írásaiban. A témáról ld. bővebben a *Leveleskönyv* 99. lev. jegyz.
- 829.30. *szüntelen való tusakodások. tselekeszi, ... meg esnek, aleg jobb erköltsűek, ...* — fr. „C'est ce continuel combat des deux amours propres, qui fait si souvent broncher et succomber les plus vertueux.” (p. 84)
- 830.21 A kiadásban utalás is van: „Matt. 6. 9.” (p. 86)
- 830.27 *egy néhány szor* — fr. „plusieurs fois” (p. 86)
- 830.34 *még kisdéd korában*. — fr. „en sa plus tendre jeunesse,” (p. 87)
- 831.11 *anyiszor* — fr. „tant de fois” (p. 87)
- 831.17 ... *hogy ha akegyelem. és a szüntelen valo penitencia tartás nem segítené, ...* fr. „Il se croit toujours pecheur, ou toujours prêt à tomber, si la grace et l'exercice continuel de la penitence ne le soutenoient.” (p. 87) A kegyelem ereje, a valóságos bűnbánat és megigazulás: visszatérő témák. Különösen a janzenisták kedvelték az effajta fejtegetéseket. E kérdésekről ld. az *Epistolák*... jegyzeteit 942. lap stb.
- 831.29 *valamint ugyan szent agoston mondgya*. — Alább sok helyt meg vallyá szent pál, ... szent ágoston, — A szerző mindkettőre gyakran hivatkozik.

Megemlítendő, hogy Ágoston és Pál apostol a legkedveltebb janzenista források voltak, vö. az *Epistolák* . . . jegyz. 946—47.

832. 6 *nehogy . . . magam el ne legyek vettelve.* — Vö. a lapalji szövegjegyz. (*ne* — beszúrás!) fr. „de peur, qu’après avoir prêché les autres, je ne devienne moy-même reprové.” (p. 88) Ld. Káldi eltérő fogalmazású szövegét is.

832.17 *agyenge keresztények.* — fr. „les Chrétiens imparfaits,” (p. 80)

832.22 *jövelek . . . meg vagytok terhelve,* — Káldinál: „Jöjtek . . . terhelve vattok,” (Máté 11, 28)

832.28 . . . *agyengén valo szeretőnek,* — fr. „qui aime imparfaitement,” (p. 90)

833. 5 *mely az ő győzedelmeket héjánosú teszi,* — fr. „qui rendent leur victoire tres-imparfaite.” (p. 90)

833.11 *gyenge természetű személyeket,* — fr. „des personnes d’une delicatesses extrême,” (p. 91)

833.34 *A luk. 17. 10. alatt a kiadásban: „Idem 3. 9.”* (p. 92)

834. 5 *Az emberi tekintetek.* — fr. „Les considerations humaines” (p. 93)

834. 7 *meg nem pirul,* — el nem pirul, fr. „ne rougit . . .” (p. 93); alább a szövegben: *szégyenlik* — fr. „rougissent” (p. 94)

834. 9 . . . *el mulattják* — fr. „Plusieurs Chrétiens manquent à faire le bien” (p. 93); alább is ugyanígy. A következő bekezdésben: *el mulattják a jó tselekedetet.* — „qui s’abstiennent de faire le bien,” (p. 94), az elmulat—elmulaszt ígére vö. előbb is. 314, 456, 621. l.

834.26 *ezek nem Istenelenek tellyeséggel, se nem szabad életűek, . . .* — fr. „Ils ne sont pas absolument impies, ni libertins; mais ils ont hont de soutenir aux yeux des libertins, la pureté des vertus évangéliques . . . Ils craignent les reproches, les railleries, ou les mépris des hommes. Mais quelques bonnes oeuvres qu’ils fassent en secret, cette fausse hont les précipite au rang ces libertins, ou de ces mondains, pour lesquels ils ont eu ces malheureux égards.” (p. 94) A keresztények szégyenlik hitüket megvallani a gúnyolódók előtt. Ez a jelenség már a voltaire-i racionalizmus előtti évtizedekre, a felvilágosodás korai szakaszára is jellemző. Mélicques meginti azokat, akik *oly nagy tekintettel voltak* a libertinusok iránt. Rendkívül fontos korjelenség! Szem előtt tartandó, hogy a XVII. századi katolikus restaurációs törekvések ellenére Franciaországban is tovább élnek a reneszánsz filozófiai eszméi; a titkon kifejlődő libertinizmus a humanisták által elterjesztett görög filozófia hatását, Montaigne és Charron olvasását tükrözi. A libertinusok (köztük a költő Théophile de Viau és csoportja) közül sokan szkeptikusok és atheisták voltak; tréfát űztek a bibliából, támadták a dogmákat, nagy érdeklődést tanúsítottak a modern természettudományok iránt. Egyes tudósok, mint Gassendi, Naudé, la Mothe le Vayer merész, az egyház rosszállását kiváltó nézeteket hangoztattak. (Vö. A. Adam: Théophile de Viau et la libre-pensée française en 1620. Droz 1935. — R. Pintard: Le libertinage érudit dans la première moitié du XVIIe siècle. Boivin 1943.)

Az 1680-as évektől a libertinizmus új erőre kapott, amiben különösen Saint-Evremond, Bayle és Fontenelle hatása játszott döntő szerepet. Az Isten fogalmát egyre inkább a Természet (Nature) fogalmával helyettesítették, hangoztatva, hogy a világmindenséget (l’Univers) nem a gondviselés akarata kormányozza, hanem ismeretlen vak erők irányítják. Ezért hiábavaló volna

küzdeni a végzet ellen. Az okosság (sagesse) abban áll, hogy kiki kövesse saját természetét, hagyja a teológiát, és éljen szabadon tapasztalata és belátása szerint. A vallási közömbösséget hirdetők (les mondains indifférents) ellen fölléptek a janzenisták, írt róluk Pascal, támadta őket Bossuet s a nagy egyházi szónokok. A libertinus filozófia azonban egyre jobban terjedt a szalonokban (les salons mondains) s hatása a századforduló körül — Mélicques megfigyelései is tanúsítják — erősen érezhető volt.

835. 8 Itt a nyomtatásban utalás is van: „Joan 1. 42.” (p. 95)

835.35 . . . és dolgában jár adolog, — Nehézkes fordítás, fr. „lors qu'il y va de la gloire et des intérêts de Dieu.” (p. 96)

836.20 mivel a járomnak egész terhét viselik., — fr. „car ils portent le joug dans toute sa pesanteur;” (p. 98) Tömörítő, szemléletes kifejezés; még mindig a „mondains”-ről van szó.

836.28 E sorokhoz utalás a kiadásban: „Rom. 8. 17.” (p. 98)

836.31 avalóságos fiainak . . . a fattyakot — fr. „à ses enfans legitimes . . . les batards” (p. 99)

837. 4 fel gerjesztője, vagy is kovásza — fr. „le levain” (p. 99)

837. 5 matth. 10. 38 — A másik „16. 24.” fejezetre való utalás elmaradt. — Alatta mark. 8. 34. Mikes a kiadásban álló „35.”-öt helyesen 34.-re javította. — luk. 9. 23. Az író a kiadás téves utalását először leírta: „34. 17.” (p. 99), majd törölte és kiigazította, vö. a lapalji szövegkritikai jegyz. — Az ilyenfajta javítások arra vallanak, hogy a fordító ellenőrzi a kiadás helyenként téves bibliai utalásait.

837. 7 aki fel nem veszi keresztjét; fel kel tehát azt venni akarattal. és örömel. — A keresztviselés motívumáról vö. az előbbi kéziratokat is, főleg a KerKir-Utlya c. fordítás jegyz. 249, 661. l. stb.

837.21 1 petr. 4. 12. 14. — Mikesnél helyesen, a kiadásban tévesen: „4. 3. 14.” (p. 100)

838. 3 jaj néktek gazdagoknak, — A gazdagok „légý és puha” élete. Ha a gazdag jó keresztény, módot talál arra, hogy a gyönyörűségek­ től megfossa magát, hogy „szenvetesse” és „sanyargassa” magát. Az itt következő részlet is társadalomjellemezés, de csak vallás-erkölcsi szempontú. A fejezet címe a tábla szerint: *A tunya életnek kárhoztatása* „Condannation de la vie douce.” — A gazdagokról vö. alább is. 879. l.

838.10 senem azért hogy el mulatták . . . — fr. „ni pour avoir ômis ce qu'il appelle le bien”, (p. 102) Vö. 834. l. jegyz.

839. 8 gen. 3. 17. — Alatta a könyvben egymás után: „Ibid. 19 — Ibid. 16” (p. 104)

839.14 ádám. és éva, — Ádám vétke. A szerző többször szóba hozza; itt a munka (fáradtság, verejték, büntetés) kapcsán; előbb a megigazulás, a kegyelem stb. vonatkozásában.

Az egész fejezet a munka szükséges voltáról szól: *kinek, kinek amaga rende szerént. kel dolgozni*. Idézi a bibliai közmondást: *aki nem dolgozik, neis egyik mondgya szent pál*. — fr. „Celuy qui ne veut point travailler ne doit point manger,” (p. 107) Káldi: „a'ki nem akar munkálkodni, ne-is egyik.”

839.18 mert magát felebe emelni nem lehetet, — Előzőleg így írta: „hogy magát fel emelni lehetetlen volt,” — s ebből javított, vö. a lapalji szövegkritikai jegyz. fr. „ni par l'impossibilité de se soulever” (p. 105)

840. 4 *tracta. a barátok munkájáról.* — Au traité du travail des Moines. Ágostonra hivatkozva bírálja a kolostori élet hibáit: *nem egybőrt mennek már azokban a szent helyekben, mondgya, hanem hogy magokol a nagy kenyé- lére adhasák.* — Ez egyházkritika is!

840.32 A kiadásban itt utalás van: „Marc. 9” (p. 107)

841.15 *instinctus, vagy hajlandóság.* — fr. „l’instinc,” (p. 108) öszlőn. Mikes a franciából visszalatinosított szó mellett magyar műszót is ad.

841.18 A kiadásban utalás is: „Deut 6. 5” (p. 109)

841.25 *agonosz lelkeket* — megfelelője itt „le Demon” (p. 109); ezt gyakran ördöggel fordítja. Vö. 816. l. jegyz.

842. 1 *mondgya dávid,* — Mikes mindig így fordítja, fr. „dit le Psalmiste,” (p. 110) Vö. 846. l. jegyz.

842.17 A nyomtatásban utalás áll: „Luc 14. 26.” (p. 110)

843.21 *... a felebarátunk lelkiért;* — A nyomtatásban itt pont van. Ez- után több mint egy lapnyi folytatólagos szöveg következik (kb. 32 sor) ami nincs meg a fordítás 25. fejezetében.

843.27 Ehhez is van utalás a kiadásban: „Matt. 10. 37.” (p. 115)

844. 1 *hogy... tetsünk.* — fr. „pour les plaire,” (p. 115) Alább még *tetsék.* „... de paroître” (p. 122) 861. *tetzsenek,* „qui ne cherchent qu’à plaire,” (p. 151). A gyakran előforduló *tetzteni, tettzik* igének felszólító módja Mikesnél: *tetz-sünk, tetz-sék, tetz-senek.*

844. 8 Itt is van utalás a könyvben: „1. Cor. 13. 3. 8.” (p. 115)

845.23 *az ő kívánságának sebesége. fel zavarta elméjét.* — fr. „la fougue des passions a troublé sa raison;” (p. 118)

845.33 *egy szoval., a mit az atyád fia szemiben láttál, a tsak szalma szál. a gerendához képest, a melyet a magadéban meg nem látod.* — Érdekes az is- mert bibliai közmondás feloldása a prózai előadásban, fr. „En un mot, ce que vous voyez dans l’oeil de votre frere n’est qu’une paille, en comparaison de la poutre que vous ne remarquez pas dans le vôtre.” (p. 119) Ld. előbb a *KJÉHistoriájában* is (646. l. jegyz.), valamint az *EpistolákEVMagyban* 964. lap jegyz.

846. 3 *... senkit nem ítél.* — A nyomtatásban itt vessző van, s folytatólag még két és fél sor következik a bekezdés végéig, ami nincs meg a kéziratban. 849. 5 *szabadosan beszélene.* A kiadásban is ponttal végződik, de négy sor van még a bekezdés végéig, majd nyolc sor a következő bekezdés elejéről, ami szintén nincs meg a fordításban; ennek az utolsó bekezdésnek folytatódó sorai a kéziratban az előző bekezdéshez kapcsolódnak *a betsületeire legyen.-ig.* Itt vessző van a kiadásban; következő hat folytatólagos sora hiányzik a for- dításban. Ezután fejeződik be a 26. fejezet. Ezt példának szántuk, hogy tevődik össze a kb. huszonöt sor különbség ebben a fejezetben.

846. 8 *nem akarok itt szollani . . .* — fr. „On ne pretend pas parler icy, . . .” (p. 119) Mikes a fordítás hevében átveszi a szót, s a fr. ált. alany helyett, melyet máskor többes szám első vagy harmadik személlyel fordított, most egyes szám első személyben beszél.

846.14 *egy szem hunyorítás. egy mosolygás, egy kézel valo integetés. mind ezek olyan hegyes török. a melyek . . .* — fr. „Un clin d’oeil, un sous-riro, un ton fin, un geste affecté, sont des glaives, qui pour être plus deliez, ne sont pas moins dangereux que celui de la langue, . . .” (p. 120) Az emberszólók

erkölcsileg megölik azt, akiről beszélnek; a kísérő mozzanatok érzéklete-
sek.

846.28 *mondá dávid.* — fr. „dit le Roy Prophete,” (p. 121) Vö. előbb a 842.
1. jegyz.

847.29 *kütsiné kel lenni valamint a mustár mag, hogy nagyobbá lehesen lenni
minden füveknél,* — A hagyományos bibliai példatár fölhasználása itt is
megfigyelhető („le grain de Senevé”).

848. 3 *kütsidé* — Előbb *kütsiné* — Érdekes a kettő közvetlen váltakozása;
az előbbi székelyes alak Mikesnél gyakoribb. Pl. 319, 633. l.

848. 7 *ne vádgyatok arra . . .* — fr. „N'aspirez point à ce qui est . . .”
(p. 124)

848.21 *salézius sz ferentz* — Ezt szúrta be magyaros alakban Mikes a már
leírt idegenszerű szövegrész: *st. franciscus salezius.* elé, vö. a lapalji szöveg-
jegyz. Előbb is így említette; fr. „S. François de Sales.” (p. 125)

848.25 *az alázatoságnak hypocrítiái,* — Erkölcscrát és jellemrajz;
fr. „Ce sont des hypocrites de l'humilité, qui ne courent qu'après les honneurs,
et les louanges . . .” (p. 125)

849.29 *a tridentinumi gyűlés.* — *sess. 6.* — A tridenti gyűlés határozatai-
nak gyűjteménye, vö. *KerGondolatok* jegyz. is. 483, 503. l.

850.22 Itt utalás van a kiadásban: „I. Cor. 1. 28.” (p. 128)

852. 8 Itt egymás alatt két utalás van a kiadásban: „Prov. 15. 1.” és
„S. Petr. 5. 6.” s a fejezet végén: „Ps. 111.” (p. 132–3) — Mikes utalása
math. 10. 30 helyett a kiadásban helyesen: „Marc. 10. 30.” (p. 133)

852.23 *mely szent usora. az urnak költsön adni egy kevés ideig. valo meg
alázást!* — Feltűnő az usora („sainte usure”) szónak ebben az összefüggés-
ben történő alkalmazása. — A felmagasztal — megaláz párhuzam az előző
fordításokban s a *Leveleskönyvben* is többször előbukkan.

853.36 . . . *amidön semei gyalázatal illeté.* — fr. „Telle fut la douceur de
David aux injures de Semei.” (p. 136) A Dávidot átkozó Semeire vö. „2.
Reg. 16, 5.”

854. 3 *szent pál hagyása szerint,* — tanítása szerint; Pál apostol neve igen
gyakran ismétlődik ezekben a fejezetekben, de az egész munkában is.

854.20 *a meg repedezet nádat el nem ronitya, a füstölgő gyertyta belet el nem
olttya.* — A szerző helyenként szemléletes bibliai részleteket olvaszt szöve-
gébe. Mikes ilyenkor Káldi bibliai szövegét szem előtt tartva fordít, de szó-
szerint ritkán egyezik meg vele; fr. „Il ne brisera point le roseau cassé, et
il n'achevera point d'éteindre la méche qui fume encore.” (p. 138)

856.13 *és nem tsak egy szer.* — fr. „et non pas une fois,” *hanem hetven
szerte valo hét szer,* — „mais jusqu'à septante fois sept fois,” (p. 141) — A nyom-
tatásban utalás áll: „Matt. 18. 22.”

856.26 . . . *oda ne szívárkozzék.* — fr. „que l'ostentation ne s'y glisse;”
(p. 142)

856.34 *imé* — fr. „Voicy” (p. 143), máskor: *ihon* 445, 621, 718. l.

857. 7 *hypocríták. műsoda áitatos palástal fedezűek el boszu álló kívánság-
tokot.* — fr. „Hypocrites vous couvrez vôtre esprit de vengeance sous un speci-
eux pretexte de piété;” (p. 143) Jó stilizálás. A képmutatókról és színlelők-
ről előbb is szólt; itt is ostromozza őket.

857.17 A kiadásban itt utalás áll: „Ps. 76. 11” (p. 144)

857.23 ezen a szép tartás szerént. — fr. „sivant cette belle maxime;” (p. 144)
857.33 . . . a jó utban lenni, — fr. „qui ne ce sentent pas dans le bon chemin.” (p. 145)

858. 3 esetek előtt, — elesésük, bűnbeesésük előtt; fr. „avant leurs pechez” (p. 145)

858. 4 szent theresia . . . meg vallya — Teresa de Jesus (családi nevén Tereza de Cepeda y Ahumada) Szent Teréz spanyol írónő (1515–1582) a megreformált avilai kármelita kolostor főnöknője volt. Művei a misztikus teológia körébe tartoznak. Aszketikus írásai a rigoristák kedvelt forrása. Mélicques többször hivatkozik rá. — Híres ábrázolása G. Lorenzo Bernini (1598–1680) Róma, Santa Maria della Vittoria.

858. 8 szent bernárd, azt mondgya, — Ld. előbb is. 810. l.

858.13 mind azon. által. három szor egy más után . . . — fr. „cependant trois fois de suite il tomba dans la faute la plus énorme” (p. 146)

858.16 ezel a szán szándékal — fr. „avec cette determination positive;” (p. 146) Vö. *Epistolák* . . . 957, 965. l. jegyz. s itt a kötetben is gyakran, 67, 364. l. stb.

859.16 A fejezet befejező részénél három utalás is van a kiadás margóján: „1. Reg. 15. 14.” (p. 148) s az utolsó bekezdés végén: „1. Cor. 15. 10.” alatta: „Ps. 69. 2.” (p. 149)

859.18 mondgya a nagy szent gergely. — Nagy Gergely (540–604), ld. az előbbi kéziratok jegyz. is. 247, 542. l.

859.26 ha nem evedzel. énis el bótátom a kötél végít, — Sajka a sebes patakon: szemléletes magyarázat az isteni kegyelem szerepéről; fr. „Chaque homme, dit S. Gregoire le Grand, est en cette vie comme s'il étoit seul dans une Nacelle, sur un Torrent très rapide, contre lequel il auroit à remonter. On luy donne des rames pour s'en aider; cependant la rapidité du Torrent rendroit tous ses efforts inutiles si Dieu ne le tiroit du haut du Ciel par une corde attachée à la Nacelle. Dieu le veut faire remonter jusqu'à la source du Torrent; mais il luy dit; Si vous cessez de ramer, je lâcheray la corde, & en un moment vous reculerez plus loin que le point d'où vous étiez parti. Sans le secours du Ciel, nous aurions beau ramer, nous ne ferions que de vains efforts, nous ne ferions que reculer. Ne disons donc jamais, je ferois, ou je ne ferois pas. Reconnoissons que sans la grace nous ne ferions que le mal.” (p. 148–9) Érdemes összevetni Mikes fordításával.

860. 8 Ebben a fejezetben még öt margóséli utalás van a kiadásban: ps. fölött „1 Tim. 1. 27.” és „Hebr. 12. 2.” alatta: „Joan 6. 15.” és „Apoc. 4.” (p. 150) — a második bekezdés elején: „Lev. 24. 1.” a végén: „Gal. 1. 10.” (p. 151) — a negyedik bekezdés elején: „Matt. 10. 24.” (p. 152)

861.10 epediglen a mostani időkben. igen közönséges a leg emberségesebb emberek között is. ugy tekéntik mint valamely nagy dítőséget a szerelemre való fel gerjesztést, . . . — A tetszeni vágyás, „l'art de plaire” a szerelemben; „l'amour et la gloire” jellemző vonása a XVII. századi udvari és nagyvilági életnek: „. . . qui s'applaudissent de s'être fait aimer; d'avoir inspiré des desirs criminels, ce qui n'est que trop frequent parmy les plus honnêtes gens du Siecle? On regarde comme une grande gloire d'avoir inspiré de l'amour, on croit être justifié quand on dit qu'on l'a fait en avoir un dessein formé;” (p. 152)

861.26 *legyen inastok. és . . . szolgálók.* — fr. „soit vôtre serviteur; et . soit vôtre esclave;” (p. 153)

861.36 *hagyuk el tehát. a dütségnek hejában valo kivánságát,* — fr. „Dépoüillions-nous donc de ce faux et de ce vain desir de gloire,” (p. 153)

862. 4 . . . *az ó embernek kovászát, . . . az új emberben.* — fr. „Anéantissez en nous ce levain du vieil homme. Transformez-nous en l'homme nouveau” (p. 154) A sztereotíp kifejezések az előző munkákban is előfordulnak, vö. *KeresztKirUttya, KerGondolatok* és *KJÉHist* jegyz. 260, 591.

862.25 *a jó hírnév. a tsonokot hizlallya.* — fr. „la bonne reputation engraisse les os.” (p. 155) A biblia szövegén alapuló mondás; Káldinál: „a 'jó hír-név a'chontokat hizlallya.” (Prov. 15) A fejezet címe: *A jó híröl* („De la reputation.”)

863. 5 *olyan szín alatt, hogy* — fr. „sous pretexte de” (p. 156)

863.21 *ude* — fr. „mais” (p. 157); a *Leveleskönyvben*: *udde* — ugy de, igen de (5. lev. jegyz.)

863.30 A kiadásban itt utalás áll: „Joan 8. 48.” (p. 159)

864. 2 *éhomra volnának.* — fr. „estoient à jeun,” (p. 158), être à jeun a. m. aznap még nem ivott v. nem evett.

864.32. *menyít nersz,* — Ez ritka alak, talán elírás. Mikesnél a nyer, nyér az általánosan használt alak. — fr. „combien vous gagnez” (p. 160)

865.22 *valamint az ezüst meg próbáltatik az olvaszto edényben. és az arany a keméntzében. ugy az ember meg próbáltatik a düsérő szaja által.* — Káldinál: „A'mint meg-próbáltatik a'téglben az ezüst, és a'kemenczében az arany: úgy meg-próbáltatik az ember a'díchérő szája-által.” (Prov 27, 21) Mikes a kiadásban álló „17. 21.” helyett a pontos utalást: 27. 21.-et írta; fr. „Tout de même que l'argent est éprouvé par le creuset, et l'or par la fournaise, ainsi l'homme est éprouvé par la bouche de celui qui le loué.” (p. 161)

865.27 *mind azon által* — fr. „neanmoins” (p. 162)

866. 1 *mind azon által. hozzuk elő még egy szer azt a nagy mondását.* — fr. „Cependant repetons encore une fois icy ce passage redoutable que nous avons déjà cité:” (p. 162) Tömörítő fordítása az értekező prózai fordulatnak.

866.21 *egyaránsuak volnának, . . . egyaránt* — fr. „Tous seroient egaux, si tous avoient également reçü.” (p. 163) Az *egyaránsuak*-ra vö. *Leveleskönyv* 30. lev. jegyz.; ebben a kötetben alább 874. l. jegyz.

868. 1 Sêmeire vonatkozó utalás a kiadásban: „2 Reg 16.” (p. 166)

868. 3 *Szent Chrysostomus azt mondgya.* — Ld. előbb is. 810. l.

868.20 *luk. 9. 55.* — A kiadásban: „Luc 9. 14.” (p. 167) Mikesé a helyes.

869.33 *tör. amelyet hány amagához valo szeretet . . .* — fr. „Parmy les pièges que l'amour propre tend aux gens de bien, un des plus Communs, et des plus subtils,” (p. 170) Sokszor ostorozza az önzést és az önszeretetet.

870. 9 *látunk ami saeculumunkban. olyan iffiu fejedelmeket, . . .* — A XVII. századra céloz a szerző: „Nôtre siecle nous a fait voir de jeunes Princes . . .” (p. 171)

870.17 *anyin panaszkodnak . . . anyin* — annyian, fr. „tant de gens se plaignent de . . tant de gens perdent . . .” (p. 171)

871. 5 *suhajtoz* — sóhajtoz fr. „gemissent” (p. 173) — másutt is előfordul, pl. a *Leveleskönyvben*: *suhajtoznak.* (42. lev.)

872. 7 *a midőn gondollyák hasznokat ha békeséges türöknek látatnak.* Eredetileg Mikes más szerkezettel fordította ezt az összevont szövegprószát; a javításra vonatkozólag vö. a lapalji szövegjegyz. — fr. „La plûpart des hommes ne sont patients, que quand ils croyent gagner à le paroître, ou qu'ils croyent perdre à ne paroître pas.” (p. 175)

872.20 *azok a kép mutató alázatosok, akikről már szoltunk.* — A 17. 6m a 31. fejezetben szolt *aszines alázatosokrol.*

872.27 . . . *boszut nem alhatnak.* — A nyomtatásban folytatólag még hat sor van a bekezdés végéig; — 29. sorban . . . *származnak.* után nyolc sor fordítása hiányzik; a 873. 7 s. . . *másokot. is,* után a kiadásban még tizen-nyolc sor van e bekezdés végéig. Így oszlik meg a 38. fejezetben mutatkozó 32 sornyi eltérés. Az utolsó kihagyott érdekes részletben a szerző a pogány sztoikus filozófusokat jellemzi és önszeretettel vádolja őket: „. . . l'exemple de tant de Philosophes Payens qui ont crû tout ce qui étoit hors d'eux incapable & indigne de troubler leur tranquillité. Ce sentiment n'étoit dans ces Stoiciens qu'un effet de leur amour propre, & de leur vanité; mais cette forte de patience leur conservoit au moins la paix interieure, les rendoit aimables, & dignes de quelque admiration.” (p. 178) Ezután fordítja a következő bekezdést a valódi, a „keresztény sztoikusok”ról Mikes.

873. 2 A kiadás margóján utalás: „Prov. 1. 18.” (p. 177)

873.25 *Kevés ember nagyon olyan. akinek két nyelve ne volna,* — A „két nyelvű” és „két szívű” mindig „elfedezi” valóságos gondolatait; a „kétszínű” hazug is, mást mond szembe és mást az emberek háta mögött: „la duplicité de coeur et de langue” (p. 180). A erkölcsi tanítás lényege: igazat szóljunk, s azt minden himezés nélkül („sans deguisement”) mondjuk ki, *valamint ajó náthánáel, aki azt mondgya amit gondol.*, (40. fejezet). Az igazmondó Nátán próféta megfedei Dávidot, a jelenetre ld. a festészetben: Rembrandt (Leipzig), S. Ricci (Turin), Johann Zick (1702—1762) Budapest.

874.14 Itt utalás áll a nyomtatásban: „Luc 16. 10.” (p. 182)

874.25 *mindentkor egyaránsu.* — fr. „toujours la même.” (p. 183) Vö. 866. 1. is.

876. 8 *jerem alatt a kiadásban még:* „Joan 11. 6. idem 16. 26. Joan 6.” (p. 186) Alább Nathanaelre utalva: „Joan. 1. 49.”

876.27 *érdemellenül.* — fr. „sans l'avoir mérité.” (p. 187) . . . *együgyüségel.* — „simplement”.

876.28 Ennél a bekezdésnél három utalás van a kiadásban: „Joan 8. 48. Joan 10. 24. Matt. 26. 63.” és „27. 11.” (p. 187)

877. 8 A tábla szerint a 41. fejezet címe: *tsendeségben nagyon. a ki meg elégszik a maga sorsával.* — „Tranquillité qui se trouve en la parfaite resignation.” A *Leveleskönyv* hasonló gondolatai tanuskodnak róla, hogy Mikest bujdosásában foglalkoztatták effajta sztoikus gondolatok. A szerző a bibliára hivatkozik: *salamon is szomorú példája telhetetlen szívünknek.* fr. „Salomon nous est encore un triste exemple de l'insatiabilité de notre coeur,” (p. 190)

878.31 Ennél a bekezdésnél egymás után három utalás áll a kiadásban: „Prov. 15. 16. Luc 21. 18. Matt. 6. 10.” (p. 191) — A fejezet utolsó bekezdésének közepén még két utalás: „Gal. 5. 22. Job. 1. 21.” (p. 192—3)

879.29 *esztelen zugolodásokra nem fokad, . . . nem fokadot.* — A *Leveleskönyvben* (31, 58. lev.) s más kézírataiban is így, *fokad* — vö. NySz *Fakad.*

879.31 *A Tiéd, és az enyim, ez a két dolog indíttója mindennek. az emberek között, . . . Alább: a Tiéd. és az Enyim. között valo külömbség, oka minden perlekedésnek., a fővényiségnek sok féle ágai indíttják fel mindenre az embereket. — A szerző jól rámutat a dolgok, a társadalmi kapcsolatok és külömbségek egyik meghatározó okára, mégsem tudja levonni belőle a kínálkozó tanulságot. Ehelyett az ismert bibliai szociális szövegeket hangoztatja: E világban lévő. külömböző rendek. igen böltisen vannak el rendeltetve. szükséges hogy szegények legyenek, . . . szükséges az is hogy gazdagok legyenek. hogy a szegényeket segíthesék, . . . A gazdag csak sáfárja, „kiosztogatója” a vagyonnak. Így válik a gazdagság és a gazdagok kritikája a vallási ideológia politikai vetületévé, s az osztálykülömbségek szentesítésévé. Vö. ehhez az *Epistolák* . . . szerzőjének fejtegetéseit, aki élesebben ostorozza a „mái rossz gazdagot”, de ő is a szegény és a gazdag egymásra utaltságát, szükségszerű összetalálkozását hangsúlyozza (945, 956, 967. lap jegyz.). Ld. az előző kéziratok erre vonatkozó jegyzeteit is. 273, 291, 464, 480, 644. l.*

Mégis figyelemre méltó a rossz gazdag kárhözottatott vonásainak írói ábrázolása: . . . *nem fog se szánakodni, se könyörölni az atyafiai nyomorúságán. az ilyenek a szive meg nem esik. sőt még tsudállya, és azt nem hiszi. a kemény szívü gazdag. a panaszt úgy halgattya valamint a mesét, . . . Az érzelmi elemek adagolása szándékos, mert a gazdagságból fakadó bűnökre tereli a figyelmet, melyeket erkölcsi szempontból élesen elítél. A gazdagság a gyökere minden nyomorúságnak: Ebből is ered, a kevélység. irigység. árullatás, gyűlölség. törvénykezés. usora. lopás. gyilkosság. a mitsoda szín alatt igazságot tételeknek magoknak. az egészen el olttya az igazságot. és a fele baráti szeretetet, . . .*

Mikes ezt a tartalmas, a mű keletkezésének korára is fényt vető fejezetet csaknem teljes egészében lefordította; mindössze néhány sor hiányzik a végéről, ezeket megjelöltük. Íme a XLI fejezet:

„Un des plus grands desordres, & des plus communs parmy les Chrétiens, est l'attachement aux richesses. Non seulement il possède le coeur des riches, mais souvent il se glisse jusqu'à celui des pauvres, trop souvent encore jusqu'au coeur de ceux qui ont fait voeu de pauvreté. Néanmoins J. Christ a fait une maxime expresse contre ce mal. Nul ne peut servir Dieu & les richesses. Il faut necessairement, dit-il, en aimant l'un qu'il haïsse l'autre, tant ils sont opposez; car nul ne peut servir deux Maîtres.

S. Matt.
6. 24.

Les distinctions de fortune sont sagement établies dans le monde. Il faut qu'il y ait des pauvres, & pour certaines fonctions, & pour donner lieu aux riches d'exercer leur charité. Il faut qu'il y ait des riches, pour secourir les pauvres. Mais il n'est permis à aucun d'eux, d'avoir le coeur attaché aux richesses, dont ils ne sont proprement que les depositaires. Quelque leger que paroisse cet attachement, c'est la source de l'avarice; & les pauvres deviennent avars, s'ils souhaient avec trop d'ardeur les richesses qu'ils n'ont point, ou s'ils s'attachent trop à celles qu'on leur distribuë. Dieu ne fait que les prêter aux uns, & aux autres, pour les necessitez, & les divers usages de leurs differens états; mais tout le coeur doit toujours être à luy seul.

S. Matt.
6. 9.

Ne vous faites point de thresors dans la Terre, où les vers & la rouille les mangent, & où les voleurs les detrent & les déroberent. Mais faites-vous des thresors dans le Ciel, où les vers & la rouille ne les mangent point, où il n'y

a point de voleurs qui les deterront, & qui les déroberont. Car où est vôtre thresor, là aussi est vôtre coeur.

Cependant, on voit malheureusement dans le monde, que chacun s'approprie avec avidité, les richesses dont il n'est que le dispensateur. C'est attachement cause la dureté de coeur, & l'insensibilité sur les afflictions, & sur les infortunes de nos freres. On n'en est point touché, on ne les comprend point, on ne les croit point; les riches durs les écoutent comme des recits fabuleux ou exagerez, hors de toute vray-semblance, parceque jamais ils n'ont rien vû, ny rien senti de pareil.

Cette ignorance des malheurs de la pauvreté leur inspire un amour immodéré pour la vie, les rend sourds à la parole de Dieu; les mène à l'impenitence finale, parceque l'abondance occupe, aveugle, & abrutit toutes les facultez de l'ame. L'amour des richesses, dit S. Paul, est la racine de tous les maux; quelques-uns en étant possédez, se sont égarez de la foy, & se sont embarrassez dans une infinité de peines, & d'afflictions. Il dit ailleurs, Que c'est une idolatrie. Voicy de quelle maniere l'Apôtre saint Jacques regle le coeur des riches & des pauvres. Que celuy d'entre vous qui est d'une condition basse, ou qui est pauvre, se glorifie de sa veritable élévation, & de ses veritables richesses, c'est-à-dire, de ce qu'il est enfant de Dieu, & coheritier de Jesus-Christ. Au contraire, que celuy qui est riche se confonde dans son veritable abaissement, parcequ'il passera comme la fleur de l'herbe. Car comme au lever d'un Soleil brulant, l'herbe se seiche, la fleur tombe, & tout ce qui y paroissoit de beau s'efface, & se perd: ainsi le riche seichera, & se fletrira dans ses voyes.

1. Tim.
6. 10.

Colos.
3. 5.
S. Jacq.
1. 9.

Prov.
15. 27.

Salomon nous assure, Que celuy qui est trop attaché à ses richesses, met sa maison dans le trouble. En effet, la difference, du Tien, & du Mien, est la source de toutes les contestations. Les differentes branches de l'avarice, sont presque les uniques refforts de tous les mouvemens des hommes.

De là naissent, l'orgueil, l'envie, les trahisons, les haines, les procès, les usures, les larcins, & les meurtres. Le pretexte de se faire justice, ou de la demander, deracine entierement la justice, & la charité. On ne prête point sans esperance de retour, comme Jesus-Christ l'ordonne. Donnez, ajoute-t-il, à celuy qui vous demande, & ne rejettez point celuy qui veut emprunter de vous. Si on le fait, on ne le fait point avec cette joye, qui doit, selon S. Paul, accompagner toutes les oeuvres de misericorde.

S. Luc.
6. 3.
S. Matt.
5. 42.
Rom.
13. 8.

Le vray Chrétien, au contraire, ne croit rien avoir en propre. Il croit que tout ce qu'il possède est aux autres comme à luy. S'il est pauvre, il est content de son état. S'il est riche, il regarde ses coffres; comme les lieux où Dieu met en dépôt quelques richesses, pour autant de temps qu'il luy plaît, mais, d'où il est toujours le maître de les retirer, par quelque main que ce soit. Ce juste est toujours prêt à les rendre à la main divine qui les luy a prêtées. Il aime, & pratique la pauvreté, aussi bien dans l'opulence, que dans le dénuement, parceque Jesus-Christ l'a aimée, [a következô sorok nincsenek meg a fordításban: & qu'il la luy a recommandée. Il voudroit voir regner par toute la terre cette magnifique union, de coeurs & de biens, entre les enfans du même Pere; telle que les Apôtres l'établirent à la naissance de l'Eglise.] S. Matt. C'est par ces sentimens, que le salut du riche devient possible, & que ce Chameau passe par le trou d'une aiguille. [Ez sincs meg: Parole qui paroît à plusi-

Act. II.
44.
S. Matt.
19. 24.

eurs une hyperbole, mais qu'on reconnoît trop veritable, quand elle est bien entenduë.]” (p. 193—8)

882.27 *menyi sok példát lehetne adni. az ilyen nyomorult szokásrol.* — fr „On n'épuiserait jamais les exemples qu'on pourroit donner de cette malheureuse politique, . . . ” (p. 199) Ez a „közönségesen uralkodó” jelenség az emberek társadalmi kapcsolatában: a színelés; az udvari élet jellemzője.

883. 1 A kiadásban több utalás: „Jac. 1. 7.” és „Luc. 10. 34.” (p. 199), a bekezdés végén: „Math. 7. 12.” (p. 200); az utolsó bekezdés elején: „Prov. 22. 9.” és „Act. 20. 35.” (p. 201); *act. 5. 38. alatt: „Matt. 6. 8.”*

884.15 A 43. fejezet gondolatai az előzőhöz kapcsolódnak. A táblában a fejezet címe: *nem kel a maga hasznát keresni.* Ez az erkölcsi, társadalmi gondolat Mikes *Leveleskönyvének* egyik modern alapfogolata; de ott a haza haszna áll szemben az önző egyéni haszonkereséssel.

885. 3 *mikor alamisnát adtz, ne trombitáltass előtted, és az utzákon.*, — fr „Lorsque vous donnerez l'aumône, ne faites point sonner la trompette devant vous, et dans les places publiques.” (p. 204) Még mindig a gazdag és szegény viszonyáról *Az alamisnárol van szó.* A gondolati mag: az alamiszna felebaráti kötelesség, de ez még nem menti meg a gazdagokat. A fejezet végén bibliai példa, *gazdagellenes éllel: az özvegy aszony két pénze . . .* fr „les deux Oboles de la veuve, retranchées sur son necessaire, étoient plus aux yeux de Dieu, que les grandes liberalitez des riches. De pareils exemples sont rares, mais l'experience nous fait voir qu'ils sont encore beaucoup plus rares chez les riches que des les pauvres;” (p. 207) Az erkölcsi ítélet társadalmi mondanivalója: *az ilyen példák ritkák, de azt tudgyuk, hogy még ritkébbak. a gazdagoknál. mint sem a szegényeknél.*

885.35 A kiadásban utalás a szövegre: „Luc 3. 2.” (p. 206); a fejezet végén Mikes utalása *matth 12. 44.* helyett a nyomtatásban levő „Marc. 12. 44.” (p. 207) a pontos.

887. 6 *előre való figurája . . .* — Bibliai figurizmus, fr. „Job étoit une figure Prophetique . . . ” (p. 208)

887.20 *azt mondtam boldogok vagyunk. mivel már azt meg mutattuk., hogy . . .* — fr. „je dis assez heureux, puisque nous avons assez prouvé que . . . ” (p. 209) A prózai előadás egyengetésére szolgáló stílusfordulat.

888. 2 Itt a kiadásban utalás van: „Isai 61. 1.” és kb. tíz sorral lejjebb: „Job. 112. idem 6.” (p. 210). A fejezet végén álló „Gal. 6. 7.” (p. 212) utalást Mikes helyesen 6. 17.-re javította.

888.18 *meg nem türköztetheté. magát., hogy* — fr. „ce fut alors qu'il ne pût s'empêcher d'éclater, et de se plaindre; (p. 221) Vö. alább is 905. l. jegyz.

888.31 *az ő hülnességek,* — fr. „Leur manque de foy” (p. 211)

888.34 *egy szóval, a keménységek. bé szoritattya vélek markokot. a midőn ki kellene nyitítani,* — Szemléltető mozzanat a gazdagok szűkmarkúságáról — fr. „Enfin, leur dureté leur ferme la main lorsqu'ils la devroient ouvrir. On n'a pas besoin de prouver que cette conduite est ordinaire, sur tout parmy les gens riches, et souvent parmy ceux qui semblent faire profession de piété, . . . ” (p. 211) — *nem szükséges meg bizonyítani, hogy e rend szerént való dolog. főképpen a gazdagok között. de sőt még. gyakorta. az ártatosak között is.* Ld. a 42. fejezet jegyz. is.

890.16 *Az ilyen ujonnan. lett nagy urak . . .* — fr. „Ces nouveaux grands” (p. 214) A XVII. század végén ez a jellemzés elsősorban a meggazdagodott polgárookra, az új gazdagokra, a „beérkezettek”, pénzemberekre, a francia burzsoázia tehetős rétegére vonatkozik.

890.35 A kiadásban: „Luc 16. 2.” (p. 215) Mikes helyesen jav. *16. 12. ro.* — Alább az utolsó bekezdés közepén a nyomtatásban még egy utalás a marginán: „Eccles. 11. 27.” (p. 217)

891. 1 *Nó már gazdagok, sirjatok ordítván a reátok következő nyomorúságitokon.* — fr. „Pleurez donc riches, . . .” (p. 216) Mikes itt Káldi *szövegét* idézi. A kipontozott részeket adja a kiadás is. A folytatódó idézet Káldinál némi eltéréssel: „A'ti aranyatok 's ezüstötök-meg rozsdásult és azok rozslája bizonyosságul léssen: ellenetek,” vö. tovább Káldi (Jakab 5, 1).

892.10 A fejezet címe a táblában: *Az Isten rendelésiben való bizodalomrol.* — fr. „De la confiance en la Providence.” Ennek hangsúlyozott formája: *A valóságos keresztyén. akor bizik leg inkább, a midön ugy tettik hogy minden. hejával legyen.* — Ez a bizodalom, a „reménység ellen is remélő” bujdosó Mikesben is élt, vö. 39. lev. jegyz. és *Epistolák . . .* 949. lap jegyz.

892.20 *keményen meg torkolyák* — Ritkán előforduló, ízes népnyelvi kifejezés Mikesnél; fr. „ils traittent rudement” (p. 219) a. m. keményen bánnak vele.

892.22 A kiadásban itt utalás a szövegre: „Matt. 8. 26.”, alatta „Ps. 15. 8.”, s a következő bekezdés elején: „Matt. 8. 20.” és „Rom. 4. 18.”, (p. 220); alább Holoferneshez, „Judith 8. 17.”, és „idem. 8. 2.” (p. 221); tovább *Matth. 5. 45.* fölött: „Gen. 16. 7.” (p. 223)

893.17 *A midön jákob josephet siratá, . . . mondgya szent chrystostomus,* — Erre a predestinációs tartalmú részletre vonatkozólag vö. Mikes 1760. márc. 25-i misszilis levelét, ahol Chrystostomusra is hivatkozik. ÓM I, 307, 821. lap.

896. 6 . . . *az esztelen szüzekel.,* — fr. „de peur qu'il ne nous traite comme les vierges folles;” a balga szüzekről ld. az előző fordítás (732. l.) jegyz. is.

896. 8 *tsak ivott, ett., . . .* — ivott, evett; Mikes mindig székelyes alakban írja. A fr. mondat szerkezete „. . . le mauvais serviteur, qui avoit passé le temps de l'absence de son Maître, à boire, à manger, et à battre ses compagnon.” (p. 227) Vö. *Leveleskönyv* 84, 111. lev. jegyz. A fordításokban is így, pl. 384, 626. l. jegyz.

896. 9 *Nem kevés dolog az időt valamire fordítani.* — A hasznos időtöltés problémáiról szóló fejezetnek az író *Az időnek drága voltárol.* („Du prix du temps”) címet adta a táblában. Az időtöltés Mikes visszatérő témája volt a *Leveleskönyvben*, vö. a 88. lev. jegyz. Több fordításban is van erről szó (*Epistolák . . .*, *KerGondolatok*); *Az idő joll el töltésének Módgya . . .* c. kézirat pedig teljes egészében ezt a kérdést tárgyalja (kiadatlan).

897.22 *hejában valóságoknak. hejában valósága, és minden hejában valóság.* — fr. „Vanité des vanitez, et tout est vanité.” (p. 230) Az ismert szöveg ebben a fejezetben erős hangsúllyal ismétlődik; a végét ugyanaz a francia mondat zárja, fordítása: *hiúságoknak hiúsága. és minden hiúság.* Vö. a bibliában: „Hiúságoknak hiúsága, monda a'Predikátor; hiúságoknak hiúsága, és mindenek hiúság.” (Eccles 1, 2) Ld. a 250, 477. l. jegyz. is.

898. 1 *Ihon vagyok még. egy közönséges, és veszedelmes nyavalya. avigasztásnak szeretete*, — „L'amour de la joye.” Ennek a „nyavalyának” szeretetében a levéllíró Mikes is ezt a mérsékelt nézetet hangoztatta, a természet szerint való . . . *vigasztás az egészséget táplálja, és az életet hozza bízta; a szomorúság pediglen. mind ellenkezőt tetelekzik*, Az elme és a lelkiismeret nyugalma, a mértékletesség és a vig természet egészséggé javát szolgálja (vö. a 46. lev. jegyz.).

898.15 *azok a mulattásokok*. — Itt felüdülés, szórakoztató pihenés értelem-ben, fr. „ces delassemens” (p. 232). — Vö. a *Leveleskönyvben*: „mulattya magát” (21. lev. és 98. lev. jegyz.).

898.22 *A tegez meg gyengül. ha mindenkor fel vagyok húzva*. — Francia szólásforma átültetése, „L'arc s'affoiblit à force d'être tendu;” (p. 232)

899.29 *Eccli.* alatt a kiadásban még két utalás: „Gal. 5. 22.” és „2. Cor. 10.” (p. 235)

900.24 *Az első mondásunkot. nem szükség meg bizonyítani*. — Két tétel, „mondás” áll mindegyik fejezet élén. Az első az életből „leírt” típusra, a másik a „valóságos”, ideális (parfait) típusra vonatkozik.

901. 3 A kiadásban itt utalás van: „Rom. 8. 24.” és a következő bekezdés közepén is: „Philip. 1. 23.” (p. 238)

902. 6 . . . *a mulando életnek ketségteléséhez*, — fr. „n'est point sensible aux faux attraites de la vie passagere;” (p. 240)

902.21 *ugy tekintí életének idejét. mint bujdosást*. — fr. „. . . ne regarde le temps de sa vie comme un exil. David se plaint de la longueur de cet exil.” (p. 241) Az ötvenes években a rodostói író így tekintett saját életére is. Fordításainak ilyen passzusai nagyon közel állnak a bujdosásban megőszült nemes lelkivilágához.

902.34 *a fedezőt*, — fr. „le bandeau” (p. 242) a. m. szemkötő

903.18 *leheté emél kesereseb állapot?* — A beteg eredeti jellemzése: *szenved, és jajgat, a jóság fog, . . .* alább a beteg állapot erkölcsi hasznáról beszél: *benne az egész ember meg gyengült, de az elméje egészséges. a boszu állás. gyűlölség. nagyra vagyás. hívság. tsalárdság. kényesség. torkoság. némelykor. a fősvény-ség is. el veszítik erejeket*. A betegségben a gazdag is megérzi gyengeségét és emberi nyomorúságát, „Voilà donc un état precieux et salutaire.” (p. 244) Tanulásként a vak Tóbiás történetét említi.

904.10 *hogy minden utánna valoknak példája lenne* — fr. „afin qu'il fut pour la posterité un exemple de patience;” (p. 244)

905.33 *se magokot meg nem türköztethetik . . .* — fr. „et ne peuvent resister à l'attrait d'un mets, d'une liqueur, . . .” (p. 248) Vö. 89, 888. l. jegyz.

907. 8 *a munkás ember. mondgya az ecclesiastes. ha keveset eszik is kedvesen aluszik.*, *de agazdag nem alhatik, mert eltölti magát husal*. — Mikes a bibliát idézve nem Káldit, hanem a francia szöveget követi: „L'homme laborieux, dit Ecclesiaste, quelque peu qu'il mange, goûte un sommeil doux: mais le riche gorgé de viandes ne peut trouver le sommeil;” (p. 251) *Az egészségről.* szóló fejezetnek a munkás ember életmódját eszményítő gondolatai rokoníthatók Mikesnek a *Leveleskönyvben* kifejtett gondolataival, vö. a 64, 83. lev. és jegyz.

908. 1 *azért nem is az olyanokrol akarnak itt szollani*. — fr. „et en ce cas, oe n'est pas d'eux dont on prétend parler icy.” (p. 253) Előadáseyengető prózai fordulat.

908. 9 *és akár mit mondhattak arégi filosofusok.* — fr. „quoy qu'en ayent pû dire les philosophes, aucun d'eux ne s'est jamais soumis à la mort sans y être contraint, . . .” (p. 253) Itt az ókori (pl. Seneca halála), másképpen pedig a korabeli filozófusokra utal a szerző.

908.26 *macca. 6. 4.* — A kiadásban pontosabban: „I. Mac. 6. 44.” (p. 264)

908.24 *Az ó testamentum, két nevezetes példát ad előnkben. az elkerülhetetlen halál előtt való bátorságról.* — Sámson és Éléázár históriája. Itt az a jellemző, hogy a szerző csak a példa lényegét érinti, de nem mondja el a történetet. Sámsonról vö. 297. lap jegyz. is.

908.33 *ahalált. ugy tekintí mint vegit <szam ki> bujdosásának,* [vö. a lapalji szövegjegyz.] *mint egyedül való portusát. a veszedelmes és szélvészés tengernek. mint . . .* — Mikes az ilyen részletek fordításakor önmagára gondol! Stílusa is személyesebbé válik. — Érdemes Mikes sorait összevetni, fr. „il regarde la mort comme le terme de son exil; comme l'unique Port d'une Mer orageuse & funeste; comme la fin de tant de combats si dangereux pour son ame; comme l'Aurore d'un jour éternel, éclairé par celui qui a fait le Soleil; comme son entrée en un país libre & remply de delices; inconcevables; & enfin comme le moment qui le doit unir pour jamais à l'objet infiny de son amour. C'est ce qui luy inspire un saint desir de la mort, & qui luy fait regarder la longueur de la vie, . . .” (p. 254) A keresztényi halálról (Bercsényi és Rákóczi halálakor) a *Leveleskönyvben* is elmélkedik, vö. a 67, 112. lev. és jegyz., valamint a 206, 207. lev. is. — A következő fejezet is a halállal (mors christiana) kapcsolatos.

910.17 A kiadásban itt utalás Tóbiásra: „Tob. 2. 21.” (p. 257) — *de meg nehezele. és tartá attól. a midõn a ketske fiúnak rivását hallá hogy a lopot ne légyen.* — Ez az összevont részlet a francia szöveg alapján: „Mais il se plaint, et se fâcha beaucoup, lorsqu'il apprehenda que le chevreau dont on le voulait nourrir n'eût été volé.” (p. 257) Vö. Káldit is a jelzett helyen; ő „kechke gödõlyét” ír.

910.25 *miképen énekelhetnének.* — fr. „comment pourrions-nous chanter,” (p. 258) . . . *miképen énekelhetnök . . . [énekelhetnénekbõl jav. vö. a lapalji szövegjegyz.]* Káldinál: „Hogy énekellyük az Úr énekét idegen földõn?” (Ps. 136, 4) fr. „Quelle apparence que nous puissions chanter les Cantiques du Seigneur, dans une terre étrangere?” (p. 258) — A tárgyias föltételes mód többes elsõ személyében a -nök, -nök végzõdés Mikes nyelvhasználatára jellemzõ, vö. a *Leveleskönyvben*, 23. lev. jegyz. — MMNyR I, 510. Az erdélyi nyelvváltozatban még a XVIII. században is következetes.

910.30 *az én jobbóm* — az én jobbam, fr. „ma droite” (p. 258)

911.26 A kiadásban itt utalás áll: „Matt. 10. 28.” (p. 260)

912.12 Az 55. fejezet címe: *a hadi emberekrõl* fr. „De ceux qui vont à la guerre.”

912.12 *tsak az emberi tekintetért* — fr. „par des vûes tout humaines.” (p. 262) Alább a „par des vûes” kifejezést így fordítja: *indulatból* „par des vûes Chrétiennes,”

913.14 *egy néhány bélyegit.* — fr. „plusieurs des caracteres” (p. 263)

914.16 *az evezõt,* — fr. „Qu'en combattant, il ne faut jamais quitter le gouvernail.” (p. 266) Az evezõ itt kormánylapát, kormány órtelemében.

916. 2 *valamely emberi tekintet.* — fr. „quelque consideration humaine,” (p. 269)

916. 3 *Egy valóságos keresztyén bironak. a szeme mindenkor bé vagyon kötve. hogy a emberek rendit ne tekinthesse.* — A bírakról szólva a szerző a pogány „justitia” allegoriáját, a bekötött szemű Themisz alakját idézi föl: „le Juge vraiment Chrétien a toujours les yeux bandez . . .” (p. 270) *A bírakról* szóló fejezet után *A perlekedésről* c. „De procez” következik.

917. 3 *Hagyuk el . . .* — fr. „Sans entrer dans le détail infiny des mauvaises raisons qui causent les dissentions et les procès entre les hommes, . . .” (p. 272) *A véghetetlen sok féle rosok okokat* előbb már részletezte a 42. fejezetben, ld. ott a jegyz. 879. l.

917.11 *viszá kézni, a mit bitangban. vagy igazágtalanul birnak.* — fr. „. . . ce qu'on en usurpe, ou ce qu'on en retient injustement.” (p. 272) *A bitangban* kifejezéssel itt találkozunk először Mikes kéziratában; a *székek* megfelelője: „les Tribunaux” — kamaraszék, törvényszék értelemben. A szó használatára vö. a *Leveleskönyvben* a 32. lev. jegyz. A *viszá-ra* vö. a 7. lev. jegyz.

917.20 *valaki igazágtalanul perel, . . . a gyűlölségek. gyalázások. irigységek, káromlások. hazugságok. esküvések. áruttatások. halált. minden féle veszedelmet. és károkat. egy másnak kívannak.* Az író az ilyen jellemzéseknél kedveli a felsorolást. „Les haines, les medisances, les envies, les calomnies, les mensonges, les parjures, les trahisons, suivent pour l'ordinaire une contestation injuste. On souhaite la mort, & des maux de toute nature à ses adversaires; ou du moins on se réjouit de voir tous ces maux tomber sur eux.” (p. 273) Előbb is volt már több példa a stílusjellemzéssel és halmozással történt kiemelésre.

918. 1 *A kiadásban itt utalás: „Matt. 5. 39.”* (p. 274) s a következő bekezdés elején: „Joan. 20. 19.” (p. 275)

920.10 *a melyeket. igen gyakorta hinti az ördög, a világi házasságokban.* — fr. „que le Demon n'insinné que trop souvent dans les mariages du siecle.” (p. 278) Vonatkozó névmási tárgy utáni tárgyas igeragozás; vö. a 3. lev. jegyz. és itt a kötetben is többször.

920.25 *az iffju tobiás* — *A kiadásban utalás a margón: „Tob. 8. 9. idem 6. 22.”* (p. 279) Tóbiás és fia élete az egyik legjobban kiaknázott bibliai epizód Mélicques könyvében. A manierista és barokk festészet is megörökítette Tóbiás meseszerű életépizódjait. Pl. Id. Jan Brueghel Tóbiás és az angyal staffage-alakjaival; Raffaellino da Reggio követője (Budapest), Pieter P. Lastman (1583—1633), Giovanni Biliverti (1576—1644) Firenze, Domenico Fetti (kb. 1589—1624), A. Van Dyck, Cl. Lorrain (Ermitage), Rembrandt (Moszkva), Karel Dujardin (1622—1678), Ch. Lebrun, Maulbertsch (Bécs), Francesco Guardi (1712—1793) rokokó színekben festette meg Tóbiás históriáját (Velenca).

921. 9 *meg hattyák az elmét.* — fr. „L'éducation et l'habitude font de telles impressions sur l'ame, qu'elles luy forment souvent comme une nouvelle nature.” (p. 280) A szerző itt a világi nevelés előtérbe nyomulására, s az „evangeliumi tudományok” háttérbe szorulására céloz.

921.23 *szán szándékal ne . . .* — fr. „sans avoir quelquefois un dessein formé de . . .” (p. 281) Vö. *Epistolák* . . . 965. l. jegyz. s itt e kötetben gyakran, pl. 364. l.

922.19 *arra reá állok,* — fr. „je demeure d'accord” (p. 283)

923. 3 A gyermekek neveltetéséről szóló utolsó előtti fejezetben a szerző erkölcsileg hangsúlyozza a szülők felelősségét: az *atyák nem látnának anyi hála adatlan fiaikat, és el kerülnék a keserőségeket, a melyeket okoz nekik, a gyermekek rossz magok viselése, a melynek, el mondhatni, hogy ő magok a leg főbb okai.* Ld. erről a témáról a 62. lev. jegyz., s a *KerGondolatok* jegyz. 510. l.

923. 9 Az utolsó fejezet: *kik avaságos okosok* fr. „Quels sont les vrais sages.” első bekezdésében a szerző mintegy utal az előjáró beszédben kifejtett célkitűzésre: *Mind az eddig való beszédinkben fel tévén a keresztyennek jelséit, egy részint fel tettük a világiakét is.* „Toutes les reflexions précédentes, ou marquant les caracteres du Chrétien, ont aussi marqué une partie des caracteres des gens du monde: car . . .” (p. 285) Lírta a „világi” embereket, akiket szembeállított a „valóságos keresztényekkel”. S az író, ha föl is teszi a szónoki kérdést: „Il est question de sçavoir, lequel de ces deux partis a raison.” (p. 287), természetesen az utóbbiak érveit támogatja. A világiak szomorú végét sejteli: *de nézük végüt a tragediának . . . „mais voyons la fin de la tragedie.”* (p. 289), s a pokol felidézésével így fejezi be elmélkedésre szánt olvasmányát: *már mostanában, ítéllye meg akár ki, hogy kik az okosok., és kik legyenek az eszele- nek.* — „Qu'on juge sur ces fondement quels sont les sages et quels sont les foux.” (p. 290)

923.22 A kiadásban utalás a margón: „1. Joan 2. 16.” (p. 286), s alább az *Ecc* alatt: „Prov. 1. 16.” (p. 289)

923.25 számszándékal — fr. „volontairement” (p. 286) Vö. fentebb is.

924. 3 *ezt minden nap láthattjuk.* — A kiadásban a bekezdés végén bővebben: „l'experience ne nous en convainc que trop, et le quatrième chapitre de la Sagesse en fait une peinture fort naturelle.” (p. 286) A 7. sorban *a mit hisznek.* után még egy mondat van: „Les uns et les autres se traitent reciproquement de fous.” (p. 287) *szent pal* előtt; 924. 21 *soha el nem érik,* a kiadásban ezután még tizenöt sor következik ami szintén hiányzik a fordításban: lényege az, hogy a pogány filozófia nem nyújt lelki vigaszt a halálhoz közelgő „világi” embernek: „Ils ont beau appeller à leur secours les raisonnemens fâstueux de la Philosophie Payenne, toute sa vanité est impuissante pour les consoler de ce qu'ils se sentent déchoir. Il sont toujours malheureux faute de connaître veritablement ce qu'ils sont, et pourquoy ils sont sur la terre.” (p. 288) Ezután folytatódik Mikes mondata a 22. sorban, ahol már a *bóldog,* után ismét 4 lefordítatlan sor van a kiadásban. Így az utolsó fejezetben több mint 20 sorral kevesebb van a fordításban.

927. lap *Ennek a könyvnek táblája.* — A táblában a fejezetek címei a mondanivaló lényegét tömören fejezik ki; többet idéztünk is.

929. lap A tábla vége után az előbbiektől független bejegyzésben: *Trájánus császár* — Marcus Ulpius Traianus (53—117). *haval földiben molduvaban* — Havassalföldbe és Moldvába. Mikes *Leveleskönyvében* Trajánus hidját említi (138. lev. és jegyz.). A *flaccus . . . valachust . . . oláhoknak* név eredeztetéséhez vö. Tamás Lajos: Rómaiak, románok és oláhok Dácia Trajánában. Bp. 1935, 42/a Vlah, Valah név története; változatok: valach, vlach, walach, olacus, walaque), 89 (középkori és reneszánszkori fölfogás az oláh név eredetéről). A Flaccus-monda egyébként közhely a XVI. századi humanistáknál. Mikes megfogalmazásához a legközelebb Verancsics Antalé áll: „Scribunt

multi, et pene omnes neoterici, asseruntque indubie Valachos Flacco quodam Romano viro, quo duce ad coerendos Dacos in eas regiones colonia Romanorum deducta fuerat, quasi Flaccos esse nuncupatos." (Expeditionis Solymani in Moldaviam . . . — libri duo. De Situ Transsylvaniæ Moldaviæ et Transalpinae, liber tertius. Ed. Juhász L. Eperjessy K. 1944, BSMRAe 36 l. III, 64.) Megjegyzendő azonban, hogy a XVIII. sz. végéig — ha Juhászék nem tévednek — Verancsics e szövege még nem volt kiadva (az első kiad. Kovachich M. Gy. 1799). Verancsicséhoz hasonló értelemben ír Oláh Miklós is: „Transalpina, quæ olim a Flacco, qui coloniam Romanorum eo deduxerat Flaccia vocata fuisse dicitur . . ." („Havasalföld, amiről azt mondják, hogy egykor Flaccusról, aki itt római kolóniát alapított, Flacciának nevezték . . ." — Olahus, Nicolaus: Hungaria — Athila. Ed. Juhász—Eperjessy 1938, BSMRAe 21 l.) A tudós-tudálékos hagyomány forrására Bonfiniusnál található utalás (Decas I, Liber I, 88 BSMRAe) „Getas vero, quos Valachos nunc dicimus, Pius Flaccos appellat . . ." — „A Gétákat, akiket most Valachoknak (oláhoknak) mondunk, Pius (II Pius pápa, Aeneas Sylvius?) flaccusoknak nevezi . . ." Mikes bejegyzésének forrásvidékével kapcsolatos szíves közléseiért ezúton mondok köszönetet Pirnát Antalnak.

929. 1 *presentia minuít famam* — a jelenlét csökkenti a hírt

929. 2 *El vesztettem amit el költöttem* — Az adakozó ember koporsófelíratának változataira vö. a 109, 166. lev. és jegyz.

929—30 Ezekről a címlap hátlapjára írt bejegyzésekről ld. a fotókópiát is. Vö. még a 943. l.

RÉSUMÉ

Le troisième volume des oeuvres complètes de Kelemen Mikes contient le texte littéral des traductions d'après l'ordre chronologique de 1745 jusqu'à 1749. Le texte établi par la méthode critique est accompagné de notes minutieuses en bas de page, signalant les ratures, les corrections, les surcharges, les retouches des phrases etc. L'appareil explicatif qui suit le texte contient une introduction détaillée aux notes de ce volume en donnant des éclaircissements nécessaires sur l'état des manuscrits, sur la méthode suivie dans cette édition, sur les sources françaises de ces remaniements et enfin sur les recherches concernant les travaux de Mikes.

Dans ce IIIe volume on a publié les traductions suivantes:

Mulattságos napok. 1745.

A Keresztnek királyi uttya. 1747.

Keresztényi Gondolatok . . . 1747.

A Kristus Jébus Életének Historiája. 1748.

A Valóságos Keresztényeknek Tüköre. 1749.

On a démontré les sources françaises de ces ouvrages: Madame de Gomez, Madeleine-Angélique Poisson: *Les Journées amusantes*, 6 tomes en 8 volumes in-12, Enrichie de figures en taille douce. Paris G. Sangrain (Vte Guillaume, C. Le Clerc) 1722—1731.

Le Chemin Royal de la Croix, composé par Dom Benoist Haeften d'Vtrecht . . . Traduit de latin en Français . . . par le R. P. Didace . . . Enrichy de quarante Figures en Taille douce. Paris Florentin Lambert, in-8, 1655.

Anonyme [Étienne-François Vernage] *Pensées chrétiennes* tirées de l'Écriture sainte et des saints Pères, pour tous les jours du mois. Paris Guillaume Desprez, in-18, 1713. (Ce livre a figuré dans la bibliothèque de François II. Rákóczi à Rodosto.)

Nicolas Le Tourneux: *Histoire de la vie de Notre Seigneur Jésus-Christ.* Paris H. Josset, in-12, 1678. (De la bibliothèque de Rákóczi.) Anonyme [Nicolas Jacques de Méricques] *Le Caractère des vrais chrétiens.* Paris Vte Pepigné et J. Le Febvre, in-12, 1693.

En classant et ordonnant aux fins de publication les manuscrits inédits, le rédacteur a poursuivi des recherches en France, jouissant d'une bourse et de l'appui de l'Institut d'Histoire littéraire de l'Académie Hongroise et du C. N. R. S. Le rédacteur prie les collègues et les bibliothécaires français (dans la Bibliothèque Nationale, Arsenal, Sainte Geneviève à Paris, Bibliothèque de la ville de Troyes, Bibliothèque Municipale à Tours) de trouver ici l'expression de ses profonds remerciements et de gratitude pour l'assistance et leur volonté d'aider.

Il n'est pas superflu de mentionner que l'épistolier n'indique dans ses *Lettres de Turquie* nulle part qu'il s'occupe lui-même de traduire des oeuvres

étrangères en hongrois. C'est seulement à la fin de sa vie, dans ses lettres missives écrites à ses parents de Transylvanie qu'il en parle: «Je sais que vous voudriez savoir, mon cher frère, à quoi je passe mon temps. En ce lieu je suis exempt des maux, des affaires et des soucis du monde; je passe ma vie paisible à faire des traductions, et j'ai traduit en hongrois beaucoup de livres français, et je vous en ferai parvenir si l'occasion s'en présente . . . (Constantinople, 5 jan. 1759.)

Jusqu'au XVIIIe siècle, la littérature française fut largement diffusée en Hongrie et en Transylvanie. Parmi les meilleurs agents de cette diffusion, nous retiendrons, au premier rang, le nom de MIKES, qui, grâce à la culture littéraire qu'il avait acquise à la cour du prince François Rákóczi II et en France (1713—1717) fut l'écrivain qui traduisit le plus, jusqu'aux décennies qui précéderent l'époque des lumières en Hongrie. L'épistolier MIKES, dont les débuts de la carrière ont pour cadre un cercle d'amateurs de littérature, poursuit pendant quarante ans, à côté de sa correspondance littéraire, une activité de traducteur si considérable que pendant les vingt dernières années de sa vie (1740—1761) elle prend le pas sur son activité d'écrivain. Il traduisit en-tout du français en hongrois, douze oeuvres en prose, soit 6000 pages manuscrites in 4°.

L'importante activité de traducteur de Kelemen MIKES, ses objectifs littéraires sont en étroit rapport avec le programme culturel hongrois, lié à l'idéologie d'un absolutisme de la noblesse et de la nation, propagée par Rákóczi et la chancellerie Kouroutz. Mais finalement ce sont les expériences que MIKES avait acquises au cours des années passées en France qui avaient renforcé en lui l'idée que pour pouvoir créer une culture nationale il fallait avant toute chose polir cet instrument que constituait la langue maternelle et développer la littérature écrite en hongrois. Chez MIKES, cette conception prenait une forme moderne; l'idée de la propagation des connaissances par le truchement de la langue maternelle ne signifiait pas un repliement de la nation sur elle-même, mais au contraire une ouverture vers l'Europe et sa civilisation. Derrière les efforts conscients du traducteur hongrois se cache l'intention de répandre dans sa patrie les idées littéraires et sociales de la France, considérées comme évoluées, tout en les accommodant aux goûts transylvain et hongrois. On peut généralement appliquer à l'activité de traducteur de MIKES la constatation faite à propos de son oeuvre littéraire: cette oeuvre qui répondait au programme d'un écrivain solitaire, qui était un passe-temps utile pour un homme banni de sa patrie et vivant en Turquie la vie d'émigré de Rákóczi et de ses compagnons, cette oeuvre donc avait le même caractère, trahissait le même esprit et le même goût que celle des écrivains de l'époque vivant en Hongrie. Les différentes adaptations de MIKES — comme les oeuvres de ses contemporains en Hongrie — préparaient les voies pour un renouveau de la langue maternelle et de la culture, pour la création de la prose narrative et du roman hongrois, pour l'avènement, en dernière analyse, de l'originalité. C'est au sein de cette évolution que se situe l'oeuvre de traducteur de Kelemen MIKES: ses traductions, ses adaptations du français obéissent à la conception traditionnelle et s'inscrivent organiquement dans la suite de l'évolution de la culture, de la littérature et de la langue hongroises. Mais en même temps l'orientation et la culture

françaises de MIKES, ainsi que ses circonstances de vie particulières font que ses traductions représentent dans l'histoire des relations littéraires franco-hongroises, une couleur et une tendance originales.

Kelemen MIKES est généralement connu comme l'auteur des plus belles lettres littéraires, comme le meilleur épistolier de l'ancienne prose hongroise. MIKES le traducteur, a été longtemps relégué au second plan, et la plupart de ses manuscrits découverts à la fin du 18e siècle, sont restés oubliés pendant plus de deux siècles, parmi les manuscrits que conserve le Musée National. Tous les manuscrits de MIKES sont anonymes. A l'époque de l'écrivain l'anonymat était d'un usage répandu, mais dissimule une attitude d'écrivain consciencieuse. Il est caractéristique aussi du baroque et du classicisme français et des débuts de l'époque des Lumières. Parmi les livres français traduits par MIKES un certain nombre parurent d'abord en édition anonyme. Cependant, dans le cas de MIKES il faut compter aussi avec une raison contraignante: l'écrivain de Rodosto ne voulait pas que son nom, le nom maltraité d'un noble transylvain, proscrit, coupable d'infidélité perpétuelle, condamné «à mort et à la confiscation de tous ses biens», qui avait sollicité sa grâce, mais ne l'avait pas obtenue, que ce nom donc effraie ses compatriotes restés en Hongrie, et ne les détourne de la lecture et de l'impression de ses ouvrages. Que MIKES en effet ait écrit pour l'édification de «ceux qui étaient restés au pays» et ait destiné ses oeuvres au public de sa patrie, voilà qui ne fait certes aucun doute; les dédicaces de ses livres et ses lettres missiles en font du reste foi.

L'ensemble de l'activité de traducteur de MIKES n'est pas encore entièrement connue, on ne s'est pas non plus occupé sérieusement de sa méthode. C'est à peine si quelques études ont paru sur ce sujet depuis le tournant du siècle. L'édition critique du texte qui est en cours et qui englobe toutes les oeuvres inédites de l'écrivain, pourra servir de base à de nouvelles recherches. Elle permettra de juger de la conception de la littérature qu'avait MIKES, écrivain et traducteur de faire des rapprochements entre les idées des *Lettres de Turquies* et celles que font entrevoir les traductions, de porter une appréciation sur l'ensemble de l'oeuvre de MIKES et de mieux comprendre l'art de l'écrivain.

L'édition des oeuvres complètes de Kelemen MIKES qui paraîtra sous les auspices de la Maison d'Édition de l'Académie, comprendra, d'après les prévisions, cinq volumes; les travaux en vue de la mise sous presse des deux volumes suivants sont largement avancés et tout permet de penser que le quatrième volume paraîtra l'année suivante.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. A kötetben közölt öt kézirat közül négy (a KeresztKirUttya nélkül) a kép jobbszélén; balfelől az Ifjak Kalauza két kézirat-változatával.
2. A Mulattságos napok kéziratának címlapja.
A „kegyes olvasó”hoz (2. recto).
„Elöljáró beszéd” (4. recto).
A Mulattságos napok befejező lapja (227. recto).
3. (a, b) Les Journées amusantes 1737. (harmadik) kiadásának címképe és címlapja.
(c, d) „Première journée” kép és bevezető (Tome Ier).
4. (a, b) Címlapmetszet és címlap (Tome IIIe).
(c, d) „Histoire de Leonore de Valesco” (Tome IVe p. 43).
5. (a, b) „Histoire de Rakima et du Sultan Amurat IV.” (Tome V^e/1. p. 58).
(c, d) „Histoire de la Princesse de Ponthieu” (Tome Ier p. 275).
6. (a, b) „Histoire de Dona Elvire de Zuares” (Tome VIe/II p. 138).
(c, d) „Histoire d’Etelred roy d’Angleterre” (Tome V^e/II p. 147).
7. (a, b) „Histoire de Cleodon” (Tome IIIe p. 66).
(c, d) A Keresztnek királyi uttya kéziratának címlapja.
A „kedves olvasó”hoz (2. recto).
8. (a, b) A kézirat illusztrációiból (15. verso és 48. verso).
(c, d) A kézirat illusztrációiból (54. verso és 216. verso).
9. (a, b) Le Chemin Royal de la Croix 1667. (második) kiadásának címlapmetszete és címlapja.
10. A Keresztényi Gondolatok kéziratának címlapja.
11. A címlap előtti bejegyzések (1. verso).
12. „Az idővel való életről” (57. verso).
13. A Keresztényi Gondolatok függelék-részből (85. recto).
14. Szintén a függelékből: „Salve Regina” és „Ave Maris Stella” (92. recto).
15. (a, b) Pensées chrétiennes 1720. kiadásának és Le Caractere des vrais Chrétiens 1693. kiadásának címlapja.
(c, d) Histoire de la vie de Nostre Seigneur Iesus-Christ 1678. kiadásának címlapja és a „Preface”.
16. A KJÉHHistoriájának Első könyve (32. recto).
17. A KJÉHHistoriájának „Elöljáró beszéde” (3. recto).
18. A Valóságos Keresztényeknek Tüköre kéziratának címlapja.
Mikes bejegyzései a címlap hátára (1. verso).
19. „Elöljáró beszéd” (2. recto).

NÉVMUTATÓ

- Abafi (Aigner) Lajos 933, 935,
946—949, 951, 953—954, 964,
968, 983, 986, 1061, 1065
- Adam, Antoine 1089
- Ádám (vétke, almája, fiai stb.)
250, 265, 357, 460, 480, 500, 572,
574, 580, 811, 839, 966, 969,
974, 1051, 1054, 1066, 1086,
1090
- Aelred, Rievaulx (Yorkshire) 293,
1027
- Ágoston, Szent (Augustinus, Augus-
tin) 247, 258, 282, 292, 408, 432,
456—458, 461, 465—466, 470—
471, 476, 478—479, 481—482,
484, 486, 491—492, 494—495,
497, 499, 504—505, 508, 521—
524, 527, 532, 535, 537, 568, 573,
578, 583, 585, 587—588, 599,
645, 667, 687, 752, 821, 832, 840,
929, 940, 965, 1020, 1022, 1024,
1026—1027, 1034, 1038, 1041,
1044, 1046—1047, 1049—1055,
1057—1058, 1065—1067, 1073—
1074, 1079, 1085, 1087—1089,
1091
- Ali (Haly) kalifa 57, 990
- Altauer, B. 940
- Ambrus, Szent (Ambroise) 309,
491, 536, 540—541, 759, 1030,
1053, 1058—1059
- Amurates (Amurat) I. IV. Murat
- Anselme, Saint 1022
- Antonius, Marcus 981
- Apor Péter 950, 995
- id. Aranka György, zágoni
977
- Aranka György, zágoni 947
- Arisztotelész (Aristoteles) 981
- Arnauld, D'Andilly 971, 1055
- Artner Edgár 940
- Athelstan (Adelstan) király 171,
1008, 1014
- Attila 958
- Augustus császár 603, 611
- Avancinus, Nicolaus 974
- Balassi Bálint 1056
- Balogh József 940
- Baranyai Zoltán 933, 959
- Barbier, A. 933, 971, 975
- Bárcezi Géza 935, 937
- Bardenhewer, O. 940
- Baronius, Caesar 260, 1023
- Baróti Dezső 956, 963
- Barral, P. 940
- Barta János 954
- Baudrillart, A. 940
- Bazzani, Giuseppe 1039
- Bayle 1089
- Belnay György Alajos 970
- Benczédý József 942
- Benedek Elek 954
- Benedek Marcell 954
- Benedek, Szent 247, 1020
- Benkő Loránd 935
- Beöthy Zsolt 953, 957—958, 962
- Bercsényi Miklós 1101
- Bernát, Szent (Bernard) 260, 292,
403, 468—469, 493, 509, 516,
526, 529, 541, 544, 562, 810, 858,
1023, 1027, 1048, 1053, 1055,
1057—1059, 1063, 1086, 1093
- Bernini, G. Lorenzo 1093
- Berrár Jolán 935, 1000
- Bessenyei György 952, 954, 961
- Bethlen Kata 1061
- Bethlen Miklós 1005, 1060
- Biliverti, Giovanni 1102
- Bisztray Gyula 954
- Black, I. 940
- Blum, André 940
- Boccaccio 957
- Bod Péter 969, 976, 978, 995, 1068
- Bodnár Zsigmond 953
- Boöce (Boëtius) 1028
- Boileau 957, 970
- Bolyai Bolyai Gáspár 949
- Bona, Cardinal 977
- Bonaventura, Szent 321, 1031
- Bonhomme, Sieur 955
- Bornemisza familia 950—951
- Bornemisza János 950

- Bornemisza Károly 950
 Bornemisza Pál 950
 ifj. Bornemisza Pál 950
 Bosse, Abraham 940, 1039, 1052, 1085
 Bossuet 1090
 Bouhours, Père Dominique 970
 Bouyer, Louis 940
 Bozóki Mihály 1061
 Brueghel, Id. Jan 1041, 1102
 Brueghel, Id. Pieter 1074
 Buchberger, Michael 941
 Buchwald, Wolfgang 942
 Caesar, G. J. 301, 981, 1029
 Cairo, Francesco del 1073
 Calmet, Auguste 974
 Calprenède, Seigneur de la 957
 Calvin 988
 Carpi, Girolamo da 1074
 Carracci, Annibale 1070
 Castres, Sabatier de 956
 Cato (Caton) 981
 Cavallino, Bernardo 1035
 Cave, W. 940
 Ceillier, R. 940
 Chandon, Louis 933, 956, 971
 Charles, Jean, F. 941
 Charron, Jacques de 1089
 Chevalier, Jacques 940
 Cheyne, T. K. 940
 Chrysostomus (Aranyszájú Szent János) 247, 304, 331, 494, 554, 810, 868, 893, 965, 1020, 1030, 1032, 1035, 1052–1053, 1056, 1061, 1086, 1094, 1099
 Cicero 1060
 Claude-Pierre, l'abbé 977
 Cleopatre (Cleopatra) 980–981
 Climacus, Szent János 328, 1032
 Conca, Sebastiano 1072
 Corneille 1016
 Costes, Gautier de 957
 Cranach, Id. Lucas 1073
 Cromwell (Cromwel) Olivér 14, 21, 26, 32, 45, 961, 981, 985, 988
 Cyprianus, Szent Thascius Caecilius 382, 483, 518, 546, 600, 972, 1036, 1051, 1057, 1060, 1068
 Cyrillus, Szent Alexandriai (Cyrill) 549, 1060
 Cyrus Id. Kúrosz
 Császár Elemér 954, 959, 963
 Caerei Mihály 995
 Csoma Kálmán 954
 Csúri Bálint 933, 986, 992
 Dangles, B. 968
 Dani János 948
 Dániel György 966
 Dankanics Ádám 947
 Delandine, Antoine-François 933, 956, 971
 Deme László 942
 Debarreaux, J. Vallée 951, 1063–1064
 Descartes 940, 1087
 Deursen, A. Van 940
 Dézsi Lajos 933, 959, 964–968, 970, 1021, 1024, 1030, 1033–1034, 1044, 1061
 Didace (Didac) R. P. 963–964
 Didot-Frères, MM. Firmin 933, 971
 Domján Elek 936
 Dorffmeister, Stefan 1028, 1035
 Dressaire, L. 940
 Dujardin, Karel 1102
 Dürer, Albrecht 1039
 Dyck, Anthonis Van 1028, 1102
 Dyk, Ph. Van 1085
 Ebrulphus, Szent 247, 1019
 Eduard, St. (Eduardus) 293, 1027
 Ellbogen I. 941
 Engel Károly 946
 Engels 941
 Eperjessy Kálmán 1104
 Eródi Béla 953
 Ethelred (Etelred) 171–174, 177–181, 184–194, 196–217, 960–961, 1008–1011, 1013–1015, 1108
 Fábíán Pál 942
 Fabre, P. 941
 Faludi Ferenc 962–963, 985, 992, 995
 Feleki Sándor 935, 983, 985–986, 991, 995–996, 998, 1000–1001
 Fénelon 963
 Ferenc, Assisi Szent 321, 1031
 Ferenc, (Salesius) Salezi Szent 816, 848, 1087, 1092
 Ferenc, Xavéri Szent 321, 1031
 Festugière, A. J. 941
 Festetics kódex 1061

- Fetti, Domenico 1102
 Firezuola, Agnolo 957
 Fischer, Vincenz 1070
 Fleury, Claude 1077
 Fokás (Phokas) császár 411, 1039
 Fontenelle 1089
 Formika Máté 934
 Fossé, P. Th. du 971
 Foulquié, Paul 940
 Frère, E. 971
 I. Fülöp (Philippe I.) 993
 II. Fülöp (Philippe II.) 106, 108, 961, 997
- Gálos Rezső 954, 976
 Garbieri, Lorenzo 1073
 Gassendi 1089
 Gergely, Nagy Szent 247, 482—483, 485, 489, 522, 542, 561, 859, 965, 1020, 1059, 1093
 Gergely, Nyssai Szent 456, 546, 884, 1046, 1060
 Giordano, Luca 1074
 Gomberville 956—957
 Gombocz Zoltán 934
 Gomez, Gabriel 955
 Gomez, Mme de, M.-A. Poisson 934, 955—959, 961—963, 978, 980—981, 984—985, 987—988, 990, 993—994, 997, 1008—1010, 1013, 1015, 1019, 1105
 Gragger Róbert 954, 964
 Greente, G. 933
 Guardi, Francesco 1102
 Guilbert, Ph. 971
 Guise, Le Duc de 1016
- Gyenis Vilmos 977
 György Lajos 934, 963
 Gyulai Pál 958
- Haeften, v. Haeften (Haeftinus) D. Benoit Van 948, 963, 966, 1024, 1035, 1043, 1105
 Hagen, M. 941
 Haller Borbála, Bornemisza Jánosné 950
 Haller Borbála, Huszár Józsefné 950
 Haller György 950
 Haller István 950
 Haller János (fordító) 985, 962
 Haller János gubernátor 949—950
 Haller László 963
- Haller Zsuzsa, Mikes Antalné 950
 Hamburger, I. 941
 Hanotaux, Gabriel 940
 Hastings, J. 941
 Heidet, L. de 941
 Hellebrant Árpád 936
 IV. Henrik (Henri, Bourbon) 988, 1016
 VIII. Henrik 981
 Heracleus császár 332, 1032
 Hercules 283, 1026
 Hergenröther, J. 942
 Herlossohn, C. 956
 Hermányi Dienes József 934, 977—978, 1061, 1068, 1075
 Hieronimus, Szent (Hieronimus) Jeromos 282, 455, 464, 502, 515, 526, 1021, 1026, 1030, 1046, 1048, 1056
 Hoefler, M. 933, 971
 Hohlweg, Armin 942
 Homérosz (Homerus) 274
 Hopp Lajos 935, 954—955
 Horatius 965, 1032
 Horváth Cyrill 953
 Huszár család 947
 Huszár (Boér) József 946—947, 949—950, 963
 Huszár Sándor 945, 947—948
- Illyés András 977
 Imre Antal 953
- Jacopone 965, 1024
 Jancsó Elemér 946
 Josephus, Flavius 1077
 Jöecher, Ch. G. 941, 975
 Jugyin, P. 941
 Juhász László 933, 1104
 Jupiter 274
- Káldi György 934, 938—939, 943, 982, 1045, 1049, 1058—1059, 1067—1077, 1079—1080, 1084, 1086—1087, 1090, 1092, 1094, 1099—1101
 Kallós Zeigmond 934, 987
 Kalt, E. 941
 Kanizius Péter 1062
 Kant 940
 Kardos Albert 953, 968, 1061
 Károli Gáspár 939
 I. Károly angol király 14, 981
 II. Károly angol király 45, 988
 V. Károly 981, 1016

- Kaulen, Fr. 942
 Kazinczy Ferenc 962, 982, 985, 995
 Kelemen József 943, 945
 Kemény Farkas 949
 Kemény László 946.—947, 949
 Kemény Sámuel 948—949
 id. Kemény Sámuel 949
 Kemény Simon 949
 Kenyeres László 994
 Kereskényi Ádám 970
 Király György 934, 937, 952, 954, 959, 962, 964—965, 967—969, 972, 975, 1021, 1024, 1030, 1044, 1065
 Kisdi Benedek 1061
 Kisfaludy Károly 962
 Kisfaludy-Társaság 953, 958
 Kiss Lajos 935
 Klaniczay Tibor 934, 936, 954
 Klatzkin, I. 941
 Klausner, Theodor 941
 Klemm Antal 934, 987, 992, 996, 1000—1001, 1003, 1009, 1015—1016
 Kniezsa István 942
 Komjáti Benedek 939
 III. Konrád császár 988
 Konstantin (Nagy) 1020
 Kont, Ignace 934, 959
 Kónyi János 962
 Kornis Anna, Haller Györgyné 950
 Kovachich Márton György 1104
 Kovács Gyárfás 968, 1061
 Kristóf György 948
 Krisztina királynő 1016
 Kriveljov, I. 941
 Kriza János 995
 Kroll, Wilhelm 941
 Krózus 409, 966, 1038—1039
 Kutschera, R. 949
 Kúrosz (Cyrus) 409, 966, 980—981, 1038
 Kürty Menyhért 954
 La Bruyère 975
 Lacroix, Paul 941
 XI. Lajos 981, 1016
 XII. Lajos 981
 XIV. Lajos 958, 970
 Laktancius 547
 La Mothe le Vayer 1089
 La Motte, M. de 958
 La Roche-Guilhem, Mme de 956
 Lastman, Pieter P. 1102
 Lázár Miklós 949
 Lebreton, Th. 971
 Lebrun, Charles 1026, 1102
 Lemaitre de Sacy 970
 Leo, Nagy Szent 489, 502, 523, 1052
 Lessius (Leys) Leonhard 265, 1023
 Le Tourneux (Letourneux) Nicolas 970—974, 1105
 Le Vayer de. Boutigny (René-Roland) 971
 Liss, Johann 1085
 Livius, Titus 988, 1027
 Longhi, Pietro 1041
 Lorrain, Claude 1041, 1102
 Lükurgos (Licurgue) 988
 Maggiotto, Domenico 1026
 Maintenon, Madame de 966—967
 Malherbe 1063—1064
 Mangenot, E. 940
 Marguerite de Navarre 957
 Márton Gyula 947—948
 Martonfy György 1062
 Marx 941
 Mátrai Ernő (Spinoza, dr.) 968, 1061
 Mátrai László 941
 Maulbertsch, Anton Franz 1028, 1070, 1074, 1085, 1102
 Mauricius (Maurikios) császár 410, 1039
 Mautour, Moreau de 975
 Maximianus, Aurelius Valerius 1035
 Maynard 1063
 II. Mehmet (Mahumet) szultán 48, 989
 IV. Mehmet (Mahomet, Amurates fia) 71, 75, 992
 Melich János 934, 1058
 Mélicques, Nicolas (Jacques) de (Mélicque) 974—975, 977, 1086—1087, 1089—1090, 1102, 1105
 Mészáros Ignác 963
 Michaud, M. 935, 956, 970—971
 Michelangelo 1047
 Mikes Anna, Bornemisza Pálné 950
 Mikes Antal 950
 Mikes Ferenc 950
 Mikes István 950
 Miklós Ferenc 936, 951, 954, 1063
 Mikulics Károly 954

- Mithridates 301, 1020
 Mohamed (Mahomet, Mahomet)
 64, 67, 76, 546, 990, 992, 1060
 Molière 957, 1086
 Mons, Claude de 971
 Montaigne 958, 1089
 Monteverdi 1062
 Moréri, Louis 935, 966—968, 971,
 974—975, 1016
 Murat, Mme de 957
 IV. Murat (Amurates) 47, 49—67,
 72, 961, 982, 989—991, 1006—
 1007, 1009
 Murillo, Bartolomé Estéban 1039
 O. Nagy Gábor 942
 Nagy Sándor (Alexandre le Grand)
 980—981
 Naudé, Philippe 1089
 Négyesy László 953
 Néro 981
 Nyéki Vörös Mátyás 1062
 Oláh Miklós 1104
 Ory, Georges 941
 Ovidius 965, 1027, 1032, 1034, 1037
 Paccori v. Pacory 967
 Papp Endre 951, 953
 Papp László 935
 Pascal 1090
 Patouillet, N. 935, 941, 969, 971—
 972
 Paulinus, Szent 297, 500, 1028
 Pázmány Péter 982, 985, 992, 1062
 Perényi Katalin, Kemény Simonné
 949
 Pernot, H. 941
 Pesti Mizsér Gábor 939
 Péter János 954
 Petki Anna, Kemény Lászlóné 949
 Pigler, A. 941
 Pintard, R. 1089
 Pirnát Antal 1034, 1104
 Pirot, L. 940
 II. Pius 1104
 Pintér Jenő 954
 Pithagoras (Pitagore) 423, 1040
 Platon 981
 Platzer, Johann Georg 1039, 1072
 Plinius, C. 981
 Plutarque (Plutarkhosz) 988
 Poisson, Paul 955
 Pompeius, Gn. Magnus 301, 1029
 Poussin, Nicolas 1026, 1035, 1074
 Preti, Mattia 1030
 Prinz, Otto 942
 Pulszky Ferenc 953
 Quaglio, Giulio 1030
 Quesnel, Pasquier 971 972
 Rác Endre 942
 Ráday Pál 1060
 Raffaellino da Reggio 1102
 II. Rákóczi Ferenc 936 937, 952,
 954, 959—960, 1022, 1055, 1060,
 1078, 1085, 1088, 1101, 1105
 1106
 Rákóczi-emigráció 951, 954
 Rákóczi-könyvtár (Rodostó) 952,
 969, 974, 1047
 Réau, Louis 941
 Rembrandt, van Rijn 1028, 1030,
 1074, 1095, 1102
 Reusch, F. H. 941
 Ricci, Sebastiano 1035, 1074, 1095
 Richard II. Duc de Normandie
 1014
 Richelieu 1019
 Riedl Frigyes 954, 961
 Riess, R. 941
 Rozenhal, M. 941
 Rubens, Peter Paul 1026, 1028,
 1035, 1039, 1047, 1052, 1074,
 1085
 Rufinus 1036
 Sainte-Beuve 936, 971—972
 Saint-Evremond 1063, 1089
 Saint-Jean, Raymond 940
 Saladin, sultán 997
 Salvianus 271, 274, 1025
 VII. Sándor 1016
 Sano di Pietro 1073
 Saussure, César 937
 Savonarola 974
 Schwab, M. 941
 Schwarzenberg József 951, 908,
 1061
 Scudéry, Mlle 957
 I. Selim szultán 989
 Seneca 965, 1027, 1030, 1101
 Siklósi Mihály 942
 Simon Endre 941
 Simonyi Zsigmond 935—930, 970,
 982—989, 991—1018
 Solimena, Francesco 1074, 1085

- Sparks, H. J. 937
 Spranger, Bartholomeus 1085
 Stapfer, E. 941
 Stegmüller, Fr. 942
 Steuer János 1015
 Stoll Béla 936
 Strabo (Strabon) 988
 Sylvester János, Erdősi 939

 Szabó Károly 936, 949
 Szarvas Gábor 935
 Szász János 948
 Szathmári István 942
 P. Szathmáry Károly 956
 Szentiványi Róbert 936
 Szepesy Gyula 941
 Szigeti József 946—951, 964
 Szilády Áron 1061
 Szilágyi István 958
 Szilveszter Ferenc 954
 Szilveszter, Szent 247, 1020
 Szily Kálmán 936, 994, 1079, 1087
 Szinnyei József 935, 954
 ifj. Szinnyei József 953, 958
 Szokratész (Socrates) 274, 1025
 Szörényi Andor 973
 II. (Nagy) Szulejmán (Soliman) 48, 989

 Tamás Lajos 1103
 Tamás, Aquinói Szent 458, 531, 972, 1046, 1058
 Taxonyi János 977
 Teresa de Jesus, Szent Teréz (Tereza de Cepeda) 382, 433, 858, 893, 905, 1036, 1041, 1093
 Terestyéni Ferenc 942
 Tertullianus (Quintus Septimius Florus) 248, 533, 1020, 1058
 Thaly Kálmán 936—937, 952
 Themistocles 1034
 Tiberius császár 617
 Tibullus 1027
 Tiepolo, G. B. 1026, 1035, 1041, 1074, 1085
 Tiepolo, G. D. 1074
 Tintoretto, Domenico 1041
 Tintoretto, Jacopo 1026, 1028, 1035, 1039, 1041, 1052, 1072, 1074, 1084
 Titus római császár 1077
 Tiziano, Aspetti 1026
 Tiziano, Vecelio 1028, 1074, 1084
 Tokarjev, Sz. A. 942

 Toldy Ferenc 958
 Toncs Gusztáv 947, 953
 Torma Borbála, Haller Istvánné 950
 Torma Éva, Mikes Pálné, Boér Ferencné 950
 Torma Károly 946
 Trajanus, Marcus Ulpius 929, 1103
 Tristan l'Hermite (sieur Du Solier) 981
 Troger, P. 1039, 1072
 Turenne 958
 Turóczi, I. 954
 Turóczi Trostler József 956

 Ugolinus, Bl. 942
 Urbán Erzsébet 948

 Vacant, A. 940
 Vajda Sámuel 974, 1056
 Vajthó László 954
 Vásárhelyi Gergely 1062
 Vazul (Basil) Nagy Szent 304—305, 516, 1030, 1057
 Velcsöv Mártonné 942
 Vénus 958
 Verancsics Antal 1103—1104
 Vergilius 965, 1021
 Vernage, Etienne-François 966—967, 969—970, 1044—1045, 1105
 Veronese, Paolo 1035, 1041, 1072, 1084
 Viau, Théophile de 1063, 1089
 Vigouroux, F. 940
 Villeroi, Maréchal de 958
 Voisin, Joseph 971
 Volf György 958
 Voltaire 1089

 Wéber Antal 963
 Wissowa, Georg 941
 Wladislaw IV. Waza 47, 989
 Wordsworth, F. 937

 Xenophon 980
 Yver (Jacques) 957

 Zay Anna, Vay Ádámné 1061
 Zick, Johann 1095
 Ziegler, Konrat 941
 Zolnai Béla 937, 942, 951—952, 954, 958—959, 961, 969, 971—972, 974, 978, 994
 Zorell, Fr. 942
 Zrínyi Miklós 954, 961

TARTALOMJEGYZÉK

Mulattságos napok	5
Kegyes olvasó	7
Az Eleonora de Valesco historiája	14
A Rákima historiája	47
A ponthői fejdelem aszonynak historiája	79
A dona Elvir de Zuaré historiája	106
Az angolai királynak Etelrednek historiája	171
A Cleodon historiája	218
A Keresztnek királyi uttya	245
Kedves olvasó	247
Az Első Szakasznak Táblája	249
Első könyv	250
Második könyv	315
Ennek a Második Szakasznak Táblája	351
Harmadik könyv	398
Keresztényi Gondolatok	451
Első nap	453
31. nap	542
Függelék	546
Hogy Micsoda tiszta Szokásokat...	546
Imádság	550
Az Életnek rendéről	551
Salve Regina — Ave Maris Stella	555
A szó hordásról	550
Francia költemény, Sur la pénitence	502
A Kristus Jésus Életének Historiája	505
Előjáró beszéd	507
Első könyv	604
Második könyv	628
Harmadik könyv	603
Negyedik könyv	717
A könyvek Táblája	770
	1115

A Valóságos Keresztényeknek Tüköre	783
Előjáró beszéd	785
Ennek a könyvnek Táblája	927
Jegyzetek	931
A jegyzetekben használt rövidítések	933
Mikes kézirataiban előforduló bibliai rövidítések	938
Néhány szó a kiadásról	943
Kézirathagyomány	944
A kéziratok sorsa	946
Nyomtatott kiadások	951
Keletkezéstörténet és források	951
Tárgyi jegyzetek	978
Mulatságos napok	978
A Keresztnek királyi uttya	1019
Keresztényi Gondolatok	1044
A Kristus Jésus Életének Historiája	1065
A Valóságos Keresztényeknek Tüköre	1080
Résumé	1105
A képek jegyzéke	1108
Névmutató	1109

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója
A szerkesztésért felelős: Somogyi Béla
Műszaki szerkesztő: Meznerics Mária
Burkoló és kötésterv Bogdán Hajnal munkája
Terjedelem: 89,75 (A/5) ív + 19 oldal melléklet
A kézirat beérkezett: 1969. XII. 16,
AK 000 k 7174
70.68261 Akadémiai Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bernát György

Előkészületben az
Akadémiai Kiadó gondozásában

MIKES KELEMEN
ÖSSZES MŰVEI
IV.

*Az Ifjak Kalauza . . .
és más fordítások*

Sajtó alá rendezte
Hopp Lajos

A IV. kötet időrendi sorrendben folytatja Mikes Kelemen kiadatlan francia fordításainak tudományos jegyzetanyaggal kísért közzétételét. A sorra kerülő művek forrásai Rákóczi rodostói könyvtárából valók. Pedagógiai, történeti témájuknál fogva a francia barokk és klasszicizmus fejlett értekező prózájának irodalmi példái, egyben Mikes több évtizedes fordítói munkásságának, nyelvi erőfeszítéseinek, valamint írói erőnyeinek megbecsülendő emlékei. A kötet az *Ifjak Kalauza* végleges, 1751-i átdolgozásának szövegével kezdődik és tartalmazza ennek korábbi, 1724-ben lefordított és 1744-ben javított kéziratvariánsát is. Ezek a kéziratos munkák kulcsfontosságúak az író fordítói módszerének fejlődése, írásmódjának alakulása és tudatos stilisztikai tevékenysége tanulmányozásához.

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

101. hainkodi. a fös d bärige. e gowros. fel kanni. is
ny kel kanni. velenint eröpy ombarnad. hi abön ny
nem eröpykat. a foying gowron nel i abön nyam.
hieser keasa kanni vey kü dö ny de ovvin ny
keta cana velenin e fatharut. a foydelmink it abö
johel ^{ny} nem fialit ^{väl} a hoy ey teie häm. abö it ovvin
is aböth. keta ey foy löve nyongche it a foydelmink
nek jö fialit aböth. de a aböth veyvut fialit. de ny
is jöthän foyvota is kanni. min foy aböthän, ider
nem aböth keta lövut veyvut min kü foyvut
hoy veyvut. ijans mendot. hoy ku a foyvut ey kel
nyvut itam. nemvut ider nim hoy ni ovvin
min hoy ey icornat itam. gabvutän veyvut
vot lövut. de min hoy ey nimin foy veyvut
keta lövut veyvut eyvut. ey veyvut hoy ni in-
keta is kel keta veyvut foyvut; is pudij ku ijans
foyvota is keta de lövut nem veyvut. min ey ku
vot min ku aböth keta lövut min ku min
aböthän veyvut.